

THE
MUSEUM

3/3

Biblioteca Pública de Ternel

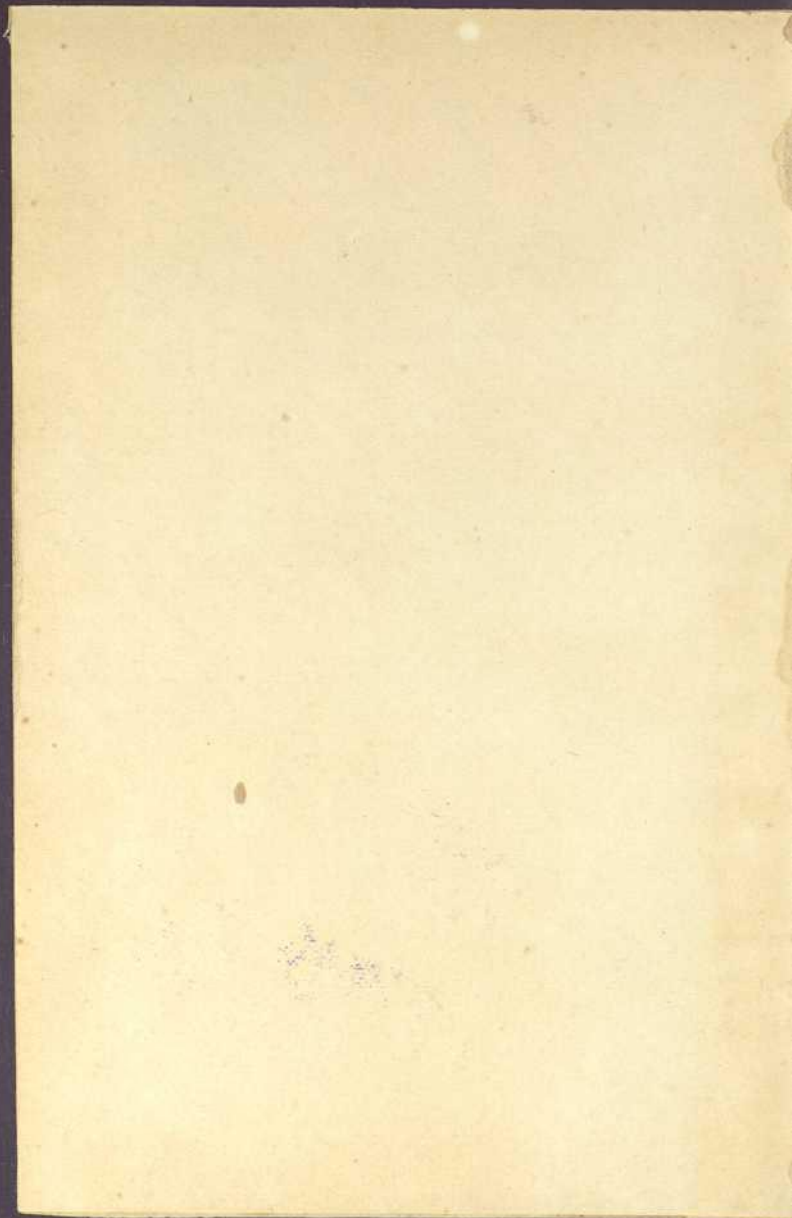
Sala _____

Estante _____

Signatura G-0

NO SE PRESTA
LECTURA EN SALA

F.A. 6843/3

4

ENCICLOPEDIA MODERNA CATALANA

AB LA SEUA CORRESPONDENCIA CASTELLANA

DICCIONARI CATALÁ - CASTELLÁ

VOLÚM III

FA-6843/3

ENCICLOPEDIA
MODERNA CATALANA

AB LA SEUA CORRESPONDENCIA CASTELLANA

DICCIONARI CATALÁ-CASTELLÁ

PER

JOSEPH FITER

4

Fundador del excursionisme a Catalunya,
Director de la Exposició del centenari de la guerra
de la Independència a Catalunya, celebrada a Igualada
al any 1908, Soci corresponent de la Academia de la Historia,
Arcade Romá, Soci de mérit y honorari de varies corporacions,
president que ha sigut de la Academia Científico mercantil
de Barcelona, del Centre de Arts Decoratives y d'altres
instituciones, jurat de varies exposicions y concursos,
y autor d'altres obres literaries

VOLÚM III

L-P

SUCESORES DE MANUEL SOLER

BARCELONA

BUENOS AIRES

Consejo Ciento, 416

Salta, 470

NR-6-390
~~Ri-12-557~~

ES PROPIETAT

Imprempta de Modest Berdós, Molas, 31 y 33.—Barcelona.

L

- L**. Lletra onzena del alfabet català, y octava de les anomenades consonants. En les medalles y epigrafia romana equivalia a *Luci*. Com símbol numeral, valia entre els grechs 30, y entre els llatins 50.
- L'** Article o pronom que s'apostrofa devant de mot que comensa per lletra vocal a h muda. *El, Lo.* || **L'acte més bó que es pot fer, és cumplir el sant voler.** *Adag.* Aquel sabe que se salva, el otro no sabe nada. || **El any vinent, el curs vinent.** *fr.* El año que viene, el curso que viene, ó próximo. || **L'ase d'En Mora de tots'enamora.** *Adag.* Hermoso huerto es el de mi vecino, hermoso gallo es el de mi vecina. || **L'endemà, al sendemà.** *fr.* Al día siguiente, al otro día. || **L'endemà al demati.** *fr.* A la mañana siguiente. || **L'endemà passat.** *fr.* Dos días después. || **L'hàbit no fa'l monjo.** *Adag.* El hábito no hace el monje: ó aunque la mona se vista de seda, mona se queda. || **L'home proposa y Déu disposa.** *Adag.* El hombre propone y Dios dispone.
- La, les.** *Art. y pron. pers.* La, Las. || **La almoïna quan la faràs, no miris a qui la fas: ó'l fer bé mai se pert.** *Adag.* Haz bien y no mires á quien. || **La ametlla.** *Geog.* **Ametlla (La).** Prov. de Barcelona. || **Ametlla (La).**

Prov. de Tarragona. || **La Ampolla.** *Geog.* **Ampolla (La).** Prov. de Tarragona. || **La Avelaneda.** *Geog.* Caseriu de Palau Cacostra, prov. de Girona. || **La Baells.** *Geog.* **Baells (La).** Prov. de Barcelona. || **La Bajol.** *Geog.* Poble de la prov. y bisb. de Girona, part. jud. de Figueras. || **La Barceloneta.** *Geog.* Arrabal de Fornells de la Selva, prov. de Girona. || **La Barraca.** *Geog.* Caseriu del terme de Finestres prov. de Girona. || **La Bastida.** *Hist.* Castell enrunat a la vora del riu Tet al Conflent. || **La Bisbal.** *Geog.* Part. jud. de la prov. de Girona, que'l forman els 53 ajuntaments de Bagur, Calonge, Casavells, Castell de l'Empurdà, Castell d'Aro, Corsà, Cruïlles, Foixá, Fontanilles, Fonteta, Gualta, La Bisbal, La Pera, La Tallada, Monells, Montràs, Palafrugell, Palamós, Palau Sator, Pals, Parlobà, Peratallada, Regencós, Rupiá, Sant Feliu de Guixols, Sant Joan de Palamós, Sant Sadurni, Santa Cristina d'Aro, Serra, Torrent, Torroella de Montgrí, Ullá, Ullestret, Vall-llobrega, y Vulpollach. || **La Bisbal.** *Geog.* Vila de la prov. de Girona, bisb. de id. y cap de part. jud. || **La Bola.** *Geog.* **Bola (La).** Prov. de Barcelona.

||—(**Riera de**). *Hièroq.* Brolla a la collada de Barcons, terme de Falgars, prov. de Girona, passa per Sant Andreu de La Bola, y desaigua al Ges, més amunt de Sant Pere de Torelló. || **La Bolla.** *Geog.* Caseriu del terme de Flassá, prov. de Girona. || **La Bordeta.** *Geog.* **Bordeta (La).** Prov. de Lleida. ||—Barri de Sans, are de Barcelona. || **La Bruguera.** *Geog.* Caseriu de Gallinés, prov. de Girona. || **La Canonja.** *Geog.* **Canonja (La).** Prov. de Tarragona. || **La capa tot ho tapa.** *Adag.* Una buena capa, todo lo tapa. || **La carn que no se cou pera tu, déixala cremar.** *Adag.* Lo que no has de comer, déjalo cocer; ó si por mí no llueve, agua dé Dios. || **La clau és la pau.** *Adag.* Más vale vuelta de llave, que conciencia de fraile. || **La Cenja.** *Geog.* **Cenja (La).** Prov. de Tarragona. || **La Clua.** *Geog.* Caseriu del terme d'Aguilar, prov. de Lleida. || **La corda sempre's peta per la part més fiaca.** *Adag.* La cuerda se rompe siempre por lo más delgado, ó tanto si el cántaro da á la piedra, como la piedra al cántaro, mal para el cántaro. || **La Costa.** *Geog.* Caseriu del terme de Fogás, prov. de Barcelona. || **La dòna pera ésser discreta, ha d'estar sempre retreta.** *Adag.* La mujer honrada, la pierna quebrada, y en casa. || **La Escala.** *Geog.* **Escala (La).** Prov. de Girona. || **La Esclusa.** *Geog.* Poblet del depart. dels Pirineus Orientals, cantó de Ceret, bisb. de Perpinyá. || **La Esclusa-baixa.** *Geog.* Caseriu de La Esclusa, a la Catalunya francesa. || **La Esparra.** *Geog.* Caseriu del terme de Riudarenes, prov. de Girona. || **La espina quan noix ja pica.** *Adag.* De casta le viene al galgo, el ser rabilargo. || **La Estela.** *Geog.* Caseriu de Cabanelles, prov. de Girona. || **La Estrada.** *Geog.*

Barriada d'Agullana, prov. de Girona. || **La experiencia es mare de la ciencia.** *Adag.* La experiencia es madre de la ciencia. || **La Farga.** *Geog.* Caseriu de Sant Salvador, al Vallespir, a la vora de La Preste. || **La Febró.** *Geog.* **Febró (La).** Prov. de Tarragona. || **La Figuera.** *Geog.* **Figuera (La).** Prov. de Tarragona. || **La Fleca.** *Geog.* Caseriu de Bordils, prov. de Girona. || **La Formiga.** *Geog.* Veinat de Porqueres, prov. de Girona. || **La Galera.** *Geog.* **Galera (La).** Prov. de Tarragona. || **La Garriga.** *Geog.* **Garriga (La).** Prov. de Barcelona. ||—Caseriu de Vilanova de la Muga, prov. de Girona. || **La Goda.** *Geog.* Caseriu de Clariana, prov. de Barcelona. || **La Granada.** *Geog.* **Granada (La).** Prov. de Barcelona. || **La Granynana.** *Geog.* Caseriu de Franciach, prov. de Girona. || **La Guardia.** *Geog.* Caseriu de Serdinyá, a la Catalunya francesa. ||—Poble del part. jud. de La Seu d'Urgell, prov. de Lleida. ||—*Orog.* Montanya de la prov. de Barcelona, a la partió d'aigües de la riera de Canyelles y el riu Anoia. || **La Guilla (Coll de).** *Orog.* Collada del Vallespir, enlairada a 1300 metres d'altitud, entre les valls de Galdares y Vallhobera. || **La Junquera.** *Geog.* **Junquera (La).** Prov. de Girona. || **La Llacuna.** *Geog.* **Llacuna (La).** Prov. de Barcelona. || **La Llagona.** *Orog.* Cimall del mitjorn de França, enlairat 1688 metres, demunt la vall del Tet. || **La llengua no té òssos y'n trenca de ben grossos.** *Adag.* Sanan cuchilladas, mas no malas palabras. || **La mar com més té, més brama.** *Adag.* Caballo que alcanza, pasar querría; ó quien más tiene, más quiere. || **La meitat menos.** *fr.* La mitad. || **La meitat més.** *fr.* El doble. || **La meitat y'ls altres.**

fr. La mayor parte, Casi todos. || **La Menera.** *Geog.* Poble del Vallespir, districte de Ceret, cantó de Prats de Molló. || **La Morera.** *Geog.* **Morera (La).** Prov. de Tarragona. || **La mort mal té culpa.** *Adag.* Muerte no venga que achaque no tenga. || **La Mota.** *Geog.* Caseriu de Palol de Rebardit, prov. de Girona. || **La Muga.** *Hidrog.* Rin de la prov. de Girona. Brolla a la vora de Sant Llorenç de Cerdans, y descendint per Albanjá, Sant Llorenç de la Muga, Buadella, Les Escaules, Pont de Molins, Cabanes, Vilanova de la Muga, y Castelló d'Empúries, desemboca al golf de Roses. || **La Mussara.** *Geog.* **Musara (La).** Prov. de Tarragona. || **La oasió fa'l lladre.** *Adag.* La ocasió hace el ladrón; ó puerta abierta al santo tiento. || **La Oliva.** *Geog.* Caseriu de Alfarr, prov. de Girona. || **La Palma.** *Geog.* **Palma (La).** Prov. de Tarragona. || Poble agregat al de Cervelló, prov. de Barcelona. || Veínat d'Espinalesa, prov. de Girona. || **(Riera de).** *Hidrog.* Brolla de la Serra d'Ordal y desaigua a la riera de Vallirana, prov. de Barcelona. || **La Pinya.** *Geog.* **Pinya (La).** Prov. de Girona. || **La Pobla (Serra de).** *Orog.* Serralada entre'ls rius Ebre y Matarranya. Prov. de Tarragona. || **de Claramunt.** *Geog.* Prov. de Barcelona. || **de Lliet.** Prov. de Barcelona. || **de Mafumet.** Prov. de Tarragona. || **de Malasuca.** Prov. de Tarragona. || **de Montornés.** Prov. de Tarragona. || **La por guarda la vinya.** *Adag.* Miedo guarda viña, que no viñadero. || **La Preste.** *Geog.* Caseriu del terme de Prats de Molló, dep. dels Pirineus Orientals. || — **(Banys de).** Aigües sulfuroses, a les fonts d'Apolon, de Massells, Bassa Calenta, y Farga-sa. Eren ja conegudes al si-

gle xiv, anomenantse llavors Banys de Ayades. || — *Agr.* Al any 1733, va començar als encontorns de La Preste, per primera vegada, el conreu de la patata, una volta va ésser calificat de nutritiu aquell tubércul. || **La primera, el rei perdona; la segona, catxamorra.** *Adag.* Al que yerra, perdónale una vez, mas no después. || **La primera, pastora, y la segona, senyora.** *Adag.* La primera mujer, escoba, y la segunda, señora. || **La professó's fá per dintre.** *Adag.* Tal hora el corazón brama, aun cuando la lengua calla. || **La Quart.** *Geog.* **Quart (La).** Prov. de Barcelona. || **La Ral.** *Geog.* Caseriu de Sant Pau Seguries, prov. de Girona. || **La Rápita.** *Geog.* Caseriu de Santa Marguerida del Penadés, prov. de Barcelona. || **La roba bruta s'ha de rentar a casa.** *Adag.* Quémese la casa, y no salga humo. || **La Roca.** *Geog.* **Roca (La).** Prov. de Barcelona. || — Loch del terme de Vilallonga, prov. de Girona. || **La Roureda.** *Geog.* Barriada de Domeny, prov. de Girona. || **La Roja.** || *Orog.* Cimall pirenench enlairat 2905 metres a la prov. de Lleida. || **La Sala.** *Geog.* Caseriu de Folxá, prov. de Girona. || **La sanch mai se torna aigua.** *Adag.* El hueso y la carne duélen-se de su sangre. || **La Secuita.** *Geog.* **Secuita (La).** Prov. de Tarragona. || **La Selva.** *Geog.* **Selva (La).** Prov. de Girona. || — Prov. de Tarragona. || **La Sellera.** *Geog.* **Sellera (La).** Prov. de Girona. || **La Serra.** *Geog.* Caseriu d'Alcover, prov. de Tarragona. || **La setmana entrant.** *fr.* La semana que viene. || **La setmana dels tres dijous.** *fr.* La semana que no traiga viernes, La víspera del juicio. || **La Tallada.** *Geog.* **Tallada (La).** Prov. de Girona. || **La Taulera.** *Geog.* Caseriu de San-

ta Cristina d'Aro, prov. de Girona. || **La Tour de France.** Geog. Poble del districte de Perpinyá als Pirineus Orientals. || **La Torre.** Geog. Caseriu de Castellás, prov. de Lleida. || **La torre baix Elna.** Geog. Poble del districte de Perpinyá. || **La Vall.** Geog. Veïnat del terme de Sureda, a la Catalunya francesa. || **La Vall de Santa Creu.** Geog. Lloch del part. de la Selva, prov. de Girona. || **Les.** Geog. Vila de la prov. de Lleida, part. jud. de Viella, bisb. d'Urgell. || **Les Anglades.** Geog. Caseriu de Vilert, prov. de Girona. || **Les Ausies.** Geog. Caseriu de Sant Feliu de Pallarols, prov. de Girona. || **Les Barraques.** Geog. Veïnat de Gallinés, prov. de Girona. || **Les bones festes comencen per la vigília, o bon sant, bona vigília.** Adag. Por las vísperas se conocen las festividades. || **Les Bordes.** Geog. Prov. de Lleida. || **Les Cabanyes.** Geog. Prov. de Barcelona. || **Les Corts.** Geog. Caseriu de l'Escala, prov. de Girona. || **Les criatures diuen a plassa, lo que senten a casa; o qui té gossos a casa, tren els óssos a fora.** Adag. Dicen los niños en el solejar, lo que oyen á sus padres en el hogar. || **Les Escaules.** Geog. Caseriu de Buadella, prov. de Girona. || **Les Falgueres (Coll de).** Orogr. Collada del Vallespir, enlairada 1189 metres. || **Les Feixes.** Geog. Caseriu d'Orpi, prov. de Barcelona. || **Les Iles.** Geog. Poble de la Catalunya francesa, cantó de Ceret, bisb. de Perpinyá. || **Les Lloses.** Geog. Prov. de Girona. || — (**Riera de**). Hidrog. Brolla a la Collada del Forn, y desai-gua al Ter, al peu de la ermita del Remei de Baix, prov. de Girona. || **Les Mallorquines.** Geog. Caserius dels termens de Riudarenes, Sils y Valleanera,

tots tres a la prov. de Girona.

|| **Les mates tenen ulls, y les parets orelles.** Adag. Las paredes oyen, ó ni tras pared, ni tras seto, digas tu secreto. || **Les Medes.** Geog. Illetes del terme d'Estartit, prov. de Girona. || **Les obres fetes per força, no son acceptes a Déu.** Adag. Reniego del árbol que á palos ha de dar el fruto. || **Les Olives.** Geog. Caserius dels termens de Garrigoles y de Sant Esteve de Guialves, abdos a la prov. de Girona. || **Les Piles.** Geog. Prov. de Tarragona. || **Les Planes.** Geog. Prov. de Girona. || **Les Pobles.** Geog. Caseriu d'Aiguamurcia, prov. de Tarragona. || **Les Preses.** Geog. Prov. de Girona. || **Les Serres.** Geog. Poble agregat a Sant Martí de Llemena, prov. de Girona. || **Veïnat de Cassá de la Selva,** prov. de Girona. || **Les vaques del rei, al cap de cent anys pareixen.** Ref. Quien come la vaca del rey, á cien años paga los huesos.

La. adv. *ll.* Ant. Allá. || **Mus.** Nota de la escala. *La.* || **La, La, La!** Cançoneta pera endormir els infants. Arrullo.

Lábar. *m.* Antigua senyera de guerra. **Lábaro.** || Signe y monogram de Crist. **Lábaro.**

Labat (Fra Arnau). Biogr. Escrip-tor catalá del sigle xv, autor d'un tractat *Del escut del ostal de Foix y de Bearn.*

Laberinte. *m.* Lloch enrevessat, difícil d'eixirne. **Laberinto.** || **Poet.** Vers que en ses diccions diverses, té igual sentit y cadencia. **Laberinto.** || **Anat.** Segona cavitat de la orella. || **Geog. y hist.** Xamosa finca del marquès d'Alfarrás, al antich terme d'Horta, y are territori de Barcelona, construïda a les derrerries del sigle xviii. **Vegis.** *Desvalls d'Ardena (Joan).* **Laberinto.**

Laberinticament. adv. *m.* **Lahe-rínticamente.**

Laberintich, ca. *adj.* Laberíntico.
Laberintiform. *adj.* Laberintiforme.

Labèrn. *Geog.* Caseriu de Subirats, prov. de Barcelona.

Labèrnia y Esteller (Pere).

Biog. Mestre y escriptor que si bé nadiu del regne de València a la prov. de Castelló de la Plana, pot conceptuarse català per les seues obres, y pel lloch de la seua naixensa, Traiguera, que pertany al bisbat de Tortosa, abont va vindre dre al món al any 1802, morint a Barcelona al 1860. Home molt laboriós va consagrar-se al estudi de les llengües llatina, castellana y catalana, y ab tot y les dificultats del temps en que va escriure ab relació a la nostra parla, que no havia assolit encare l'esclat de la seua renaixensa literaria, s'ha de fer esment del seu *Diccionari català-castellà*, quina primera edició va ferse a Barcelona al any 1839, haventse després estampat algunes vegades. Va escriure altres llibres que mostren els profons estudis gramaticals d'aquell autor.

Labia. *f.* Facilitad de palabra.

Labial. *adj.* Labial.

Labiad. *adj.* Labiado.

Labielle (Victor). *Biog.* Artista litograf, mort al any 1910, que va introduir a les arts gràfiques innovacions modernes, contribuint a l'arrelament dels procediments zincogràfics a Barcelona.

Labil. *adj.* Caedizo, Caduco, Perecedero.

Labor. *m.* Travall. Labor, Trabajo.

Laborable. *adj.* Laborable. || *Dia feiner*. Dia laborable.

Laborar. *v. a.* Laborar, Labrar.

Laboratori. *m.* Laboratorio.

Laborera. *adj. Ant.* Dóna destra als treballs manuals. Laborera, Obrera.

Laboriós, a. *adj.* Treballador ab afany. Laborioso. || Penós, Dificil. Laborioso, Trabajoso.

Laboriosament. *adv. m.* Laboriosamente, Trabajosamente.

Laboriositat. *f.* Laboriosidad.

Laborisme. *m.* Partit o escola, defensora dels drets de la classe treballadora. Obrerismo, Socialismo. || *Fig.* Intriga política. Laborismo.

Laborista. *m. y f.* Laborista, Obrero, Socialista.

Láç, a. *adj.* Causat, da. Laso, a.

Laca. *f.* Such reinós, Color. Laca, Carmin.

Lacaba y Vila (Ignaci). *Biog.*

Metge barceloní, catedràtic y director del col·legi de Madrid, y facultatiu dels reis d'Espanya. Va ésser un dels primers en adoptar el procediment de la vacuna. Era autor d'obres professionals. Estant al servei del rei d'Espanya, va morir a Roma (1775-1814).

Laçament. *adv. m.* Ab iacitute. Languidamente.

Lacat. *m.* Quim. Lacato.

Lacavalleria y Dulach (Joan).

Biog. Advocat y filòlech barceloní del segle XVII. Era autor d'obres gramaticals, havent esmersat vint anys en la redacció del seu diccionari llatí-català, publicat a Barcelona al any 1696.

Lacetá, na. *adj.* Nadiu o propi de la Lacetania, antiga comarca de Catalunya.

Lacetans. *Hist. y Geog. Ant.* Al temps dels romans, ocupaven aquestos pobles; les encontrares del Lluçanés, Manresa, Solsona y Berga, desde'l Ter al Segre, descendent avall del Llobregat. Era una de les comarques de major importancia de la Catalunya antiga, essent les seues poblacions més significades, segons la descripció dels geógrafes coetanis, les de Lissa (Lluçá) Udura (Cardona), Ascerris (Segarra), Setelsis (Solsona), Tolobis (Martorell), Ceresus (Santa Coloma), Bacasis (Manresa o Bagá), Iespus (Igualada), Annabis

- (Tárrega) y Cinna (Guisona). Després de la batalla de Munda, el capdill romà Sextus Pompei, va acullir a la Lacetania. Molts d'aquells nadius de la contrada, al ésser vençuts pel cartaginés Cató, abans de restar presoners, se donaren la mort.
- Laci**, *adj.* Regió de l'Italia antiga, ahont va començarse a parlar llatí. **Lacio**.
- Lácich**, *ca. adj.* Quím. Láctico.
- Lacina**, *f.* Materia reïnosa. **Lacina**.
- Lacinia**, *f.* Afegidura, Ribet. **Lacinia**.
- Laciniat**, *da. adj.* Bot. **Laciniado**.
- Laciniform**, *adj.* Que forma franja. **Laciniforme**.
- Lacitut**, *f.* Cansament, Defalliment. **Lasitud**.
- Lacoma (Francesch)**, *Biog.* Pintor barceloní (1784-1849), deixeble de les escoles de la Llotja, y pensionat per la junta de comerç a Madrid y a Italia. Va sejournar a París llarch temps. Les seues obres, retrates y assumptes històrics resten en gran part a Barcelona y al monastir del Escorial.
- Lacònicament**, *adv. m.* **Lacònicament**.
- Lacònic**, *ca. adj.* **Lacònic**.
- Lacónisme**, *m.* **Lacónismo**.
- Lacrar**, *v. a.* **Lacrar**.
- Lacrat**, *p. p.* **Lacrado**.
- Lacre**, *m.* Pasta pera cloure cartes y segellar plechs. **Lacre**.
- Lacrimatori**, *m.* **Lacrimatorio**.
- Lactancia**, *f.* **Lactancia**.
- Lactant**, *adj.* **Lactante**.
- Lactat**, *m.* Quím. **Lactato**.
- Lactiform**, *adj.* **Lactiforme**.
- Lacteolina**, *f.* Llet condensada al foch. **Lacteolina**.
- Lactescencia**, *f.* **Lactescencia**.
- Lactescent**, *adj.* Bot. De such lletós. **Lactecente**.
- Lacti**, *a. adj.* Lácteo. || *Astron.* Constelació sideral. **Via Láctea**.
- Láctich**, *ca. adj.* Quím. Láctico.
- Lactioina**, *f.* Quím. **Lacticina**.
- Lactioini**, *m.* Menjar preparat ab llet. **Lacticinio**.
- Lactioinós**, *a. adj.* Bot. Such de les plantes semblant a la llet. **Lactinoso**.
- Lactifach**, *ga. adj.* Que's nodreix de llet. **Lactifago**.
- Lactifer** *a. adj.* Que té llet. **Lactifero**.
- Lactifich**, *ca. adj.* **Lactífico**.
- Lactiform**, *adj.* **Lactiforme**.
- Lactigen**, *a. adj.* **Lactígeno**.
- Lactiginós**, *a. adj.* **Lactiginoso**.
- Lactina**, *f.* Substancia de la llet. **Lactina**.
- Lactini**, *a. adj.* Semblant a la llet. **Lactineo**.
- Lactómetro**, *m.* Instrument pera provar la intensitat nutritiva de la llet. **Lactómetro**.
- Lactorrea**, *f. Med.* Flux excessiu lacti. **Lactorrea**.
- Lactucari**, *m.* **Lactucario**.
- Lactúclich**, *ca. adj.* Quím. Acit extret de la lletuga. **Lactúclico**.
- Lacunari**, *a. adj.* Min. Certa cristallisació. **Lacunario**. || *Arquit.* Compartiment dels intercolumnis. **Lacunario**.
- Lacustre**, *adj.* Relatiu als llachs. **Lacustre**.
- Lacy (Lluís)**, *Biog.* General, originari d'Irlanda, que va assolir popular prestigi a Catalunya, durant la lluita de la Independència, als començos del segle XIX. Acavada aquèlla, va ésser un dels defensors més ferm de les idees liberals, y haventse sublevat, va ésser pres prop de Caldetes al any 1817, y conduit a Mallorca va ésser fusellat dos anys després a Bellver. Les seues mortals despulles van ésser portades solemniament a Barcelona al any 1820, y per dues vegades d'aleshores ençà, s'ha proposat debades, enlairar un monument de tribut a sa memoria.
- Ladernosa**, *Biog.* Arquitecte que treballava a la obra de la catedral de Vich al any 1333.
- Ladi**, *m.* Parla semblant a la ca-

- talana, que's parla al cantó dels Grissons a la Suiça.
- Ladislau**, *n. p.* Ladislao.
- Ladonchs**, *adv. Ant.* Aleshores. Entonces.
- Ladre**, *adj. Ant.* Ladrón.
- Laeisa**, *Geog. Ant.* Nom d'Olesa als temps dels romans.
- Laers (Joan)**, *Biog.* Escriptor relligiós de les derrerries del segle XIII. Era autor de la *Vida de Santa Maria de Cervello* y de la *de Sant Pere Nolasch*.
- Lafont y Tomás (Rafel)**, *Biog.* Procurador barceloní, que va fruir de renom per la seua cultura literaria, y per haver prestat humanitaris serveis a la seua ciutat nadiua, a les èpoques crítiques esdevingudes durant la primera meitat del segle XIX. Va començar a exercir la seua professió al any 1825, y al morir al 1885, era degà del Col·legi de procuradors de Barcelona.
- Lafont (El)**, *Geog.* Caseriu de Vilanova de Sau; prov. de Barcelona.
- Lagrava**, *Geog.* Veïnat del terme d'Avinyonet, prov. de Barcelona.
- Laguarres**, *Geog.* Poble del bisb. de Lleida, prov. d'Osca, part. jud. de Benabarre.
- Lagui**, *m. Ant.* Demora.
- Laguir**, *v. a. Ant.* Demorar, Prolongar.
- Lagunarrota**, *Geog.* Poble del bisb. de Lleida, prov. d'Osca, part. jud. de Sarinyena.
- Lahont**, *adv. Ant.* En quin lloch. En donde.
- Lahor**, *m. Ant.* Lloança. Alabanza.
- Laical**, *adj.* Laico.
- Laich**, *ca. adj.* Laico.
- Laicisament**, *adv. m.* De manera laica.
- Laicisar**, *v. a.* Secularitzar.
- Laicismo**, *m.* Sistema laich. Laicismo.
- Laissar**, *v. a.* Dejar.
- Laitrer**, *adv. Ant.* Abans d'ahir. Anteyar.
- Laluenga**, *Geog.* Poble del bisb. de Lleida, prov. d'Osca, part. jud. de Barbastro.
- Lamassadera**, *Geog.* Caseriu de Tormillo, bisb. de Lleida, prov. d'Osca.
- Lament**, *m.* Lamentació.
- Lamentable**, *adj.* Lamentable, Deplorabile, Lamentoso.
- Lamentablement**, *adv. m.* Lamentablement.
- Lamentació**, *f.* Gemech. Lamentación, Lamento. | Cant litúrgich jeremiach. Lamentación.
- Lamentar**, *v. a.* Plorar. Lamentar.
- Lamentarse**, *v. r.* Queixarse. Lamentarse.
- Lamentós**, *a. adj.* Queixós. Lamentoso.
- Làmina**, *f.* Full prim de metall. Estampa, Pintura sense enquadrar. Lámina.
- Laminar**, *v. a.* Laminar.
- Laminat**, *da. adj.* Laminado.
- Laminaire**, *Com.* Laminador, Estampero.
- Lamineta**, *f. dim.* Laminica.
- Làmpara**, *f. Gal.* acceptat per l'us. Llantia. Lámpara.
- Lampegia**, *f.* Gal. del segle VII, enmaridada ab el capdill alarb Abu Nezu, a qui va donar mort. Era filla del duch de Aquitània y el seu nom s'esmenta a les gestes de la reconquesta de Catalunya.
- Lampista**, *m. Galicisme d'us comú.* Travallador de llanties y altres llums. Lampista.
- Lampisteria**, *f.* Lampistería.
- Lana**, *f. Ter.* Pàgina.
- Lanarquita**, *f. Min.* Combinació de carbonat y sulfat de plom. Lanarquita.
- Landa**, *f. Erm.* Terra que no pot conreuarse. Landa.
- Landó**, *m.* Carruatge. Landó.
- Lange (Eduart)**, *Biog.* Dibuxant de teixits, professor de l'Escola de Belles Arts de Barcelona, y home de criteri artístic, que havia format part del jurat d'algunes exposicions d'arts decoratives. Va morir a Barcelona al any 1909.
- Langlois (Joan)**, *Biog.* Aplaudit

- actor dels primers temps del teatre català, que fruïa de merescuda reputació artística al Romea, ahont va estrenar al 1869 la comedia *Les Pape-liones*.
- Langost**, *a. m. y f.* Langosta.
- Lanós (Estany de)**. *Hidrog.* A la Cerdanya francesa al N. E. de Porté. || — (**Pich de**). *Orog.* Puig pirenench enlairat 2442 metres a tramontana de la Cerdanya francesa.
- Lanoux (Estany de)**. *Hidrog.* A la Catalunya francesa, antich comtat de Foix. Té tres kilòmetres de llargada, per uns 500 metres d'amplària y 53'70 de fons.
- Lansach**. *Geog.* Poble del bisb. de Perpinya, a la vora del riu Agly.
- Lansejar**. *v. a.* Lancear.
- Lansejat**, *da. p. p.* Lanceado.
- Lansol**, *xi. Ant.* Llenzol. Sábana.
- Lanuza y de Oms (Joan)**. *Biog.* President del braç militar a les Coits catalanes reunides a Barcelona el 30 de juny de 1713, en quines va sostindrers el acort pres a les de 1706, d'excloure la casa de França y de lluitar pèls drets de la terra. Era comte de Placencia y protector del braç militar, mostrantse ferm y resolt per la defensa de Catalunya, exercint per darrera vegada la seua representació, caiguda ja Barcelona al 17 de setembre de 1714, al fer entrega al vencedor de les seues insignies.
- Laocracia**. *f.* Influencia del poble Luocracia.
- Lapa**. *f. Ant.* Tel, capa que's produeix als líquits. Nata.
- Laparocele**. *m. Med.* Trencadura. Laparocele.
- Lapàtic**, *ca. adj. Med.* Nom antich èels remeis purgants. Lapático.
- Lapato**. *m. Bot.* Planta medicinal. Pomaza medicinal.
- Lápida**. *f.* Pedra plana ab alguna inscripció. Lápida.
- Lapidar**. *v. a.* Apedregar. Lapidar. Apedrear.
- Lapidari**. *m.* Lapidario.
- Lapidaria**. *f.* Art de tallar y pulir les pedres precioses. Lapidaria.
- Lapidificar**. *v. n.* Petrificar.
- Lapidificarse**. *v. r.* Petrificarse.
- Lapidificat**, *da. p. p.* Petrificado.
- Lapidós**, *a. adj.* Pedrós. Petreo.
- Lapistaçuli**. *m. Min.* Lapizlázuli.
- Laplassa y Casas (Fra Benet)**. *Biog.* Escriptor relligiós nadiu de Sallent, que vivia al sigle XVIII, y va escriure en català, entre les seues obres una *Vida de Santa Marguerida*.
- Laporta y Mercader (Francesh)**. *Biog.* Compositor music, nadiu de la barriada de Sans (Barcelona). Era per oposició professor de la Casa de Caritat y de l'Escola de cechs y sort-muts, morint encare jove a Rubí al any 1900.
- Lapse**. *m.* Espai de temps. Lapsó.
- Larch**. *m. y adj.* Largo. || **Lo pus larch**. *Expr. ant.* A todo tirar, A lo largo.
- Lardaci**, *a. adj. Med.* Teixit orgánich, afectat per alguna malaltia degenerativa. Lardáceo.
- Lardita**. *f. Min.* Silicat d'alumina. Lardita.
- Lareu**. *Geog.* Caseriu de Sentrada, prov. de Lleida.
- Largesa**. *f. Ant.* Largueza. || **Llargaria**. Extensión.
- Lari**. Afèresi de Hilari. Hilario.
- Laringe**. *f.* Nom científich de gargamella, gorja. Laringe.
- Laringiòch**, *ca. adj.* Relatiu a la laringe. Laringeo.
- Laringitis**. *f. Med.* Inflamació de la laringe. Laringitis.
- Laringógraf**. *m. y adj.* Expert en laringografia. Laringógrafo.
- Laringografia**. *f. Med.* Descripció de la laringe. Laringografia.
- Laringogràfic**, *ca. adj.* Laringogràfico.
- Laringólech**. *m.* Especialista en afeccions de la laringe. Laringólogo.

- Laringologia.** *f.* Tractat de les afeccions de la laringe. **Laringologia.**
- Laringològich, ca. adj.** Laringològic.
- Laringorràgia.** *f. Med.* Hemorràgia de la laringe. **Laringorràgia.**
- Laringoscòp.** *m.* Instrument pera observar la laringe. **Laringoscòp.**
- Laringotomia.** *f. Cir.* Incisió a la laringe y operació que també s'anomena traqueotomia. **Laringotomia.**
- Larn (Collada de).** *Orog.* A la comarca d'Olot entre les serres de Ginestar y de Sant Patllar.
- Laroque.** *Geog.* Poble del departament dels Pirineus Orientals, cantó d'Argelès, bisb. de Perpinyá, a tramontana del Puig Nebulós (Pirineu).
- Larva.** *f.* Cuch al eixir del ou. **Cresa, Larva.**
- Las, sa. adj.** Laç, Laça.
- Lasaret.** *m.* Llatzaret. **Lazareto.**
- Lasarte (Joseph A. de).** *Biog.* Comissari de guerra, dels primers que van pertanyer a la carrera administrativa militar, a la creació d'aquell cos, havent prestat serveis rellevants. Va morir a Barcelona, a etat ja avançada, al any 1875.
- || - (Manel de). Escriptor y polítich, mort a Gràcia (Barcelona) ja entrat en anys al de de 1901. Va ésser redactor dels diaris barcelonins *El Telégrafo* y *El Diluvio* y además de algunes noveles en castellá, y de la obreta *Las Cuevas de Montserrat*, va escriure algunes produccions dramàtiques catalanes, molt aplaudides com la *Veu de la Campana*, y en col·laboració d'En Frederich Soler *La Creu de la masia*. Va ésser ab l'Almirall, un dels fundadors del Centre Catalá, quan el catalanisme va pendre forma política, haventse distingit en aquella corporació, y en els congressos que llavors se organisaren.
- Lasauca (Antoni).** *Biog.* Militar catalá que va distingirse a les primeres lluites civils del sigle XIX y va morir essent mariscal de camp, al any 1887 a Barcelona.
- Lascadura.** *f. Naut.* Acció d'amollar. **Lascadura.**
- Lascament.** *m.* **Lascadura.**
- Lascar.** *v. a. Naut.* Amollar, Afluixar poch a poch. **Lascar.**
- Lascat, da. p. p.** **Lascado.**
- Las Casas (Bernat).** *Biog.* Afrancesat barceloní, y individuú de la policia dels invasors quan la lluita de la independència, que va significarse perseguint als seus paisans, fent-se odiós el seu proceir. El seu fill En Francesch, que pertanyia també a aquell estol de assalariats, va ésser subprefecte de Figueres, al temps de la dominació napoleònica a Catalunya.
- Lasciu, va. adj.** **Lascivo.**
- Lascivament.** *adv. m.* **Lascivamente.**
- Lascivia.** *f.* **Lascivia.**
- Lasciviós, a. adj.** **Lascivo.**
- Lascivosament.** *adv. m.* **Lascivamente.**
- Lascivitat.** *f.* **Lascivia, Cupididad.**
- Lascuarre.** *Geog.* Poble del bisb. de Lleida, prov. d'Osca, part. jud. de Benabarre.
- Lasserpici.** *m. Bot.* Herba medicinal, diurética y estimulanta. **Genciana blanca.**
- Lassitut.** *f.* Defalliment. **Lasitud.**
- Lastrar.** *v. a.* Posar lastre. **Lastrar.**
- Lastre.** *m.* Pes pera equilibrar les embarcacions, els globus y altres aparells que solquen les aigües y els aires. **Lastre.** || *Fig.* Impedimenta. **Lastre.** || **Posar lastre.** *fr.* Atiparse, Menjar bé. **Hartarse, Embuchar.**
- Lassus (Pere).** *Biog.* Escriptor pietós, y jesuïta conventual de Vich a la segona meitat del sigle XVII.
- Lat, a. adj.** **Lato, Amplio.** || **A lats.** *m. adv. Ant.* Al costat. **Al lado,**

- al costado. || Donar lats a la nau. *fr. Naut.* Dar á la banda.
- Latent**, a. *adj.* Latente.
- Lateral**, *adj.* Lateral. || De costat. Lateral.
- Lateralment**, *adv. m.* Lateralment.
- Lática**, *f. Med.* Malaltia febrosa. Lática.
- Latitudinal**, *adj.* Extés per la amplaria. Latitudinal.
- Latitut**, *f.* Amplaria. Latitud.
- Latorre (Carles)**, *Biog.* Remarcable artista dramàtic, nadiu de Girona y mort a Madrid (1798-1872). Va ésser mestre de declamació al Conservatori de Madrid al any 1832, y havia assolit esclatants aplaudiments y renom a tots els teatres més significats d'Espanya, y a la temporada de 1838 a París. Alguns autors el suposen erradament nadiu de Toro.
- Latós**, a. *adj.* Pesat. Latoso.
- Latria**, *f. Teol.* Culte a Déu. Latria.
- Latridí**, *f. Entom.* Insecte coleòpter. Latridia.
- Latrovita**, *f. Min.* Hidrossilicat de cals y d'alumina. Latrovita.
- Lauada**, *f. Ter.* Piedra llana.
- Lauadós (Barranch de)**, *Hidrog.* Afluent del Esteix a la Vall de Arán.
- Laudabilitat**, *f.* Laudabilidad.
- Laudable**, *adj.* Lloable. Laudable.
- Laudablement**, *adv. m.* Lloablement. Laudablement.
- Láudan**, *m. Farm.* Extracte del opi. Láudano.
- Laudar**, *v. a.* Lloar. Alabar.
- Laudatori**, a. *adj.* Ab lloança. Laudatorio.
- Laudatoriament**, *adv. m.* Lloablement. Laudatoriamente.
- Laude**, *m. For.* Sentencia d'arbitres. Laudo.
- Laudemí**, *m.* Lluisme. Laudemio.
- Laudes**, *m. Liturg.* Part del ofici diví. Laudes. || *Fig.* Tocar a laudes. Alabar, Alabarse.
- Laudor**, *f. Ant.* Llaor. Llor. Elogio.
- Lauger**, *m. y adj. Ter.* Lleuger. Liger.
- Laugerament**, *adv. m.* Lleugerament. Fàcilment. Ligeramente.
- Laumonita**, *f. Min.* Substancia blanca, crestalligada en prismes obliques. Laumonita.
- Laura**, *n. p.* Laura.
- Laura de Noves**, *Biog.* Hermosa dama provençalena, (1308-1348) immortalizada pels versos del Petrarca.
- Laurar**, *v. a. Ter.* Labrar.
- Laure**, *m.* Premi. Lauro. || Victòria. Lauro.
- Laurencia**, *f. Bot. Mar.* Algues abundoses al Mediterrà. Laurencia.
- Laureola**, *f.* Corona de llor, símbol de dignitat, o bé recompensa d'accions heròiques. Laureola. || *Teol.* Aureola, Laureola.
- Laurocerassi**, *m. Bot.* Arbre de la mena del llor. Laurel cerezo.
- Laurona**, *Geog. Ant.* Població de l'Espanya Tarragonina, que va fer cremar Sertori al segle i abans de J. C.
- Laus**, *f. Ant.* Alabanza, Aclamación.
- Lausanger**, *v. a. adj.* Lisongero.
- Lausar**, *v. a. Ant.* Alabar.
- Lausor**, *f. Ant.* Llaor. Llor.
- Laüt**, *m.* Llaut. Laud.
- Lauxió (Estany de)**, *Hidrog.* A la conca superior del riu Torrau, a la Vall d'Arán, enlairat 1775 metres.
- Lava**, *f.* Bany pera netejar els metalls a les mines. Lava. || Matèria líquida y bullenta llençada pels volcans. Lava.
- Lavabo**, *m. Liturg.* Part de la missa. Lavabo. || Peça de tela pera el servei eclesiàstich. Lavabo. || Taula ab les eines pera rentarse. Lavabo.
- Lavanda**, *f. Bot.* Planta de la mena del espigol. Lavanda.
- Lavativa**, *f.* Lavativa.
- Lavatori**, *m.* Cerimonia relligiosa que's celebra el dia de dijous Sant. Lavatorio.
- Lavellanet**, *Geog.* Ciutat de la Catalunya francesa, al antich comtat de Foix.
- Lavíd**, *Geog.* Poble de la prov. y

- bisb. de Barcelona, part. jud. de Vilafranca del Penadès.
- Lavors**, *adv. t.* Entonces.
- Laxament**, *m.* Relaxació. || **Laxament de ventre**. Debilitat. Flojedat, Laxación, Laxitud de vientre.
- Laxant**, *a. adj.* Que aflluixa. Laxante.
- Laxar**, *v. a.* Aflluixar, Ablanir. Laxar. Parlant de afeccions de ventrell. Laxar.
- Laxat**, *da. p. p.* Laxado.
- Laxatiu**, *va. adj.* Laxante, Laxativo.
- Laxi**, *a. adj.* Fluix, Sense retenció. Laxo.
- Laxitut**, *f.* Laxitud.
- Lay**, *adv. t.* Ant. Entonces. || *Poet.* Composició polimetra, que usaven els trobadors. Endecha.
- Laya**, *f.* Aféresi d'Eularia. Eularia. || *Pura. Casta.*
- Layeta**, *f.* Aféresi dim. d'Eularia. Eulalita.
- Layetans**, *Geog. ant.* Pobles de l'antigor que ocupaven la banda de Catalunya, que envers la costa ocupa desde'l Llobregat fins al Tordera. S'anomenaven també *Leetans*, y alguns autors els anomenen sense fonament *Laletans*.
- Lázaro (Enrich)**, *Biog.* Actor de la escena catalana contemporanea, que havia gaudit aplaudiments pels anys de 1870 a 1880 en gaire be tots els teatres de la nostra terra, per la justesa de son treball.
- Le Bucarés**, *Geog.* Poble de la Catalunya francesa, a la platja del Mediterrà al S. E. del estany de Leucata.
- Leader**, *m.* Mot anglés que s'ha assimilat a les llengües neolatines al concepte de director. Leader.
- Leandre**, *n. p.* Leandro.
- Lebrada**, *f.* Ant. Llebrada.
- Lebri**, *na. adj.* Ant. Lebruno.
- Lebrós**, *a. adj.* Leproso.
- Lecar**, *v. a.* Ter. Lamer.
- Lecca (Cingles de)**, *Orog.* Al Vallespir, entre les mines de Batera y el veïnat de Castreví.
- Leccionari**, *m.* Llibre de chor. Leccionario.
- Lech**, *ga. adj.* Ant. Lego, ga.
- Leotiu**, *va. adj.* Dia destinat al treball intel·lectual. Lectivo.
- Lector**, *ra. m. y f.* Lector. || Parlant de comunitats religioses, professor de filosofia, de teologia, etz. Lector.
- Lectoral**, *m.* Dignitat de canonge. Lectoral. || Segona de les ordres menors eclesiàstiques. Lectorado.
- Lectoria**, *f.* Càrrech de lector a alguna comunitat. Lectoria.
- Lectuari**, *m.* Electuario.
- Lectura**, *f.* Lectura, Lección. || *Imp.* Cícero. || A les universitats, materia qu'explica un catequètic als seus deixebles. Lectura. || Eusenyança. Lectura.
- Leda**, *f.* Zool. Molusques fòssils dels terrenys silaris. Leda.
- Legació**, *f.* Diputació, Embaixada. Legación.
- Legal**, *adj.* Cosa de llei. Legal, Legítimo.
- Legalisació**, *f.* Legalización.
- Legalisar**, *v. a.* Certificar la legitimitat. Legalizar.
- Legalisat**, *da. p. p.* Legalizado.
- Legalitat**, *f.* Conformitat ab la llei. Legalidad.
- Legalment**, *adv. m.* Legalmente.
- Legesa**, *f.* Lletgesa. Fealdad.
- Legió**, *f.* Legión.
- Legionari**, *f.* Legionario.
- Legislació**, *f.* Legislación.
- Legislador**, *m.* Legislador.
- Legislar**, *v. n.* Legislar.
- Legislat**, *da. p. p.* Legislado.
- Legislatiu**, *va. adj.* Legislativo.
- Legislativament**, *adv. m.* Legislativamente.
- Legisperit**, *m.* Jurisperito.
- Legítim**, *a. adj.* Ilegítim. Legítimo.
- Legra**, *f.* Cir. Eina de dos talls. Legra. || *Mar.* Barrina pera foradar les bombes. Legra.
- Legradura**, *f.* Cir. Operació al crani. Legradura.
- Legrar**, *v. a.* Cir. Legrar.
- Leigar**, *v. a.* Ant. Dejar.

- Leixar.** *v. a.* Leigar.
- Lel,** *a. adj.* Ximple. **Lelo.** || **Tornarse lel.** *fr.* Embobecerse.
- Lema.** *m.* Argument, epígraf, títol. **Lema.** || *Geom.* Proposició. **Lema.**
- Lembrarse.** *v. a.* Acordarse.
- Lemniscata.** *f.* Ratlla corba. **Lemniscata.**
- Lena.** *f. Ant.* Aliento, Respiración.
- Lencinit.** *m. Min.* Mineral de coure. **Lencinito.**
- Lenegant.** *adj.* Resbaladizo. || *p. a.* Resbalando.
- Lenegar.** *v. n.* Resbalar.
- Lenitat.** *f.* Suavitat. **Lenidad.**
- Lenitiu,** *va. adj.* Lenitivo. || *m.* Remei pera minvar el dolor. **Lenitivo.** || *Met.* Alivi d'una pena. **Lenitivo.**
- Lenó,** *na. m. y f.* Alcahuete.
- Lenocini.** *m.* Alcahueteria. || **Casa de lenocini.** *fr.* Casa non sancta, Burdel.
- Lens.** *m.* Lienzo.
- Lentament.** *adv. m.* Poch a poch. **Lentamente.**
- Lente.** *m. Opt.* Lente. || **Lente crestalli.** *fr.* Lente cristalino.
- Lentebularia.** *f. Bot.* Planta aquática. **Lentibularia.**
- Lenticular.** *adj.* Lenticular.
- Lentiform.** *adj.* Lentiforme.
- Lentilla.** *f.* Lenteja. || **Lentilla.** *Hidrog.* Riu del Canigó, afluent del Tet.
- Lentisch,** *ca. m. Ant.* Mata.
- Lentitut.** *f.* Pausa, Catxassa, Fleuma. **Lentitud.**
- Leny.** *m. Ant.* Embarcació, Nau. **Leño.** || *Poet.* Arbre de la creu. **Leño.** || **Mals lenys.** *fr.* Buques Piratas.
- Lenyám.** *m.* Munió de fustes. **Maderada, Maderaje, Maderámen.**
- Leocia.** *f. Bot.* Mena de bolets. **Leocia.**
- Leopolt.** *n. p.* Leopoldo.
- Lepidollita.** *f. Miner.* Lepidollita.
- Lepidomelana.** *f. Miner.* Silicat d'alumina y ferro. **Lepidomelana.**
- Lepidópter,** *a. adj. Entom.* Insectes d'ales polsoses o escamoses. **Lepidóptero.**
- Lepidopterólech.** *m.* Naturalista qu'estudia els insectes lepidópters. **Lepidopterólogo.**
- Lepidopterologia.** *f.* Estudi dels lepidópters. **Lepidopterologia.**
- Lepidossarcam.** *m. Med.* Tumor carnis a la boca. **Lepidosarcama.**
- Lepidóssom,** *a. adj. Zool.* De cos cobert d'escates. **Lepidósomo.**
- Lepidroquita.** *f. Min.* Compost d'òxit de manganesi y de ferro oxidat. **Lepidroquita.**
- Lepirófit.** *adj. Bot.* De fruits cónichs coberts d'escates. **Lepirófito.**
- Lepisma.** *m. Bot.* D'escates membranoses. **Lepisma.** || *Entom.* Insectes coberts d'escates petites. **Lepisma.**
- Lepra.** *f.* Malaltia ronyosa. **Lepra.** || **Lepra blanca.** *f.* L'aca blanca de la pell. **Albazazo.**
- Lepraria.** *f. Bot.* Mena deliquens. **Lepraria.**
- Leprós,** *a. adj.* Masell. **Leproso.**
- Leprositat.** *f.* Lepra abundosa. **Leprosidad.**
- Leptisme.** *m. Med.* Extenuació **Leptismo.**
- Leptoquímia.** *f. Med.* Estat dels humors. **Leptoquímia.**
- Leri, Leri.** *fr.* A punt de succeir. **A punto.** || **Estar les hores leri leri.** *fr.* Al caer, En tanganillas.
- Lert,** *da. adj.* Grosero.
- Les,** *a. adj. Ant.* Ferit, Agraviat. **Leso.**
- Lescriny.** *m. Ant.* Armario.
- Lesiar.** *v. a.* Lisiar. || Ofendre, perjudicar. **Lesionar.**
- Lesiat,** *da. p. p.* Lisiado.
- Lesió.** *f.* Ferida. **Lesión.** || *Met.* Ofensa, Perjudici. **Lesión.**
- Lesionar.** *v. a.* Lesionar, Perjudicar.
- Lesionat,** *da. p. p.* Lesionado, Perjudicado.
- Lesiu,** *va. adj.* Lesivo.
- Lesivament.** *adv. m.* Lesivamente.
- Lesna.** *f.* Alena, Eina de saba-ter. **Lezna.**
- Lesnordest.** *m.* Vent entre el Nordest y l'Est. **Estenordeste.**
- Lesquerde.** *Geog.* Poble de la Ca-

- talunya francesa, depart. dels Pirineus Orientals, cantó de Sant Pau, bisb. de Perpinyà.
- Lessuest.** *m.* Vent entre l'Est y el Suest. Estesudeste.
- Lest, a.** *adj.* Ant. Listo.
- Lestar.** *v. a.* Naut. Ter. Lastrar.
- Letal.** *adj.* Mortal.
- Letalitat.** *f.* Letalidad, Mortalidad.
- Letalment.** *adv. m.* Letalmente, Mortalmente.
- Letamendi (Agusti).** *Biog.* Polítich, diplomátich y escriptor, nadiu de Barcelona al any 1793. Va ésser soldat durant la lluita de la independéncia, y acabada aquella, va obtindre al 1818, el títol de Consul interi de França a Barcelona. Les seues idees liberals l'obligaren a exilar-se al any 1823. Establert als Estats Units, va consagrar-se allí a la ensenyança d'idiomes, retornant a Europa al 1832 com a Secretari de la legació nortamericana a Bèlgica. Era autor d'obres diplomátiques y de ensenyança, entre quines, cal esmentar una gramática espanyola publicada en anglés al any 1826. || — **de Manjarres (Joseph).** Remarcable metge cirurgiá y distingit escriptor. Era un talent capaç d'assimilarse diversos coneixements, y aixís va ésser atítlat orador, escriptor clàssich, pintor realista, y music compositor inspirat. Per oposició va ésser catedrátich a les facultats de medicina de Barcelona, y de Madrid. Va ésser degá del colégi de Sant Càrles, del consell de Sanitat, conseller de Instrucció pública, individu de varies academies y corporacions científiques, Senador del regne, etc., y entre les seues nombroses y afinades obres, cal esmentar el *Curso de patologia general*. Com a una de les composicions musicals d'aquell geni, pot remarcarse el *Dies ira* cantat al monestir del Escorial al any 1887. En Letamendi era nadiu de Barcelona y va morir a Madrid (1823-1897).
- Letarch.** *m.* Son morbosa. Letargo.
- Letargia.** *f.* Ensopiment. Letargo.
- Letárgicament.** *adv. m.* Letárgicamente.
- Letárgich, ca.** *adj.* Letárgico.
- Leticia.** *n. p.* Leticia. || *f.* Ant. Alegria.
- Letifer, a.** *adj.* Letal, Mortal.
- Letra.** *f.* Ant. Carta. || **Letra de creença.** Credencial, nomenament escrit. **Credencial.** || **Letres deprecaries.** *fr.* Cartas suplicatorias.
- Letxugui, na.** *m. y f.* Extremat en seguir les modes. Lechuguino.
- Leu.** *adj.* Ant. Leve. || **Tart o leu.** *Expr. ant.* Tarde ó temprano.
- Leucacat.** *f. Min.* Calcedonia blanca. Leucacato.
- Leucata.** *Geog.* Poble de la Catalunya francesa, que serva records històrichs de les lluites sostingudes ab les tropes castellanes als sigles XVI y XVII. || — *Hidrog.* Estany proper a la esmentada població, que se anomena també *Estany de Salses*.
- Leucantem.** *f. Bot.* Planta vulgarment anomenada *margari-doia dels prats*. Leucantemo.
- Leucetiopia.** *f. Med.* Afecció de la pell. Leucetiopia.
- Leucina.** *f. Quím.* Combinació de la fibrina ab l'àcid sulfurích. Leucina.
- Leucocris.** *m. Min.* Pedra preciosa de l'antigor. Leucocriso.
- Leucofana.** *f. Min.* Silicat de cals y de glaciua. Leucofana.
- Leucofassia.** *f. Entom.* Certa papellona d'ales llargues. Leucofasia.
- Leucoflegmassia.** *f. Med.* Hidropesia subcutania. Leucoflegmassia, Entisema.
- Leucógram, a.** *adj.* De cos ab ratlles blanques. Leucógramo.
- Leucólits.** *m. Min.* Minerals que a la seua dissolució ab els àcids produeixen solucions de color blanch. Leucólitos.

- Leucoma.** *m. Med.* Taca blanca del ull. *Leucoma.*
- Leucomoria.** *f.* Mania o bogeria pacífica. *Leucomoria.*
- Leuconia.** *f. Entom.* Insectes lepidòpters. *Leuconea.*
- Leucopiria.** *f. Med.* Febre ètica. *Leucopiria.*
- Leucorrea.** *f. Med.* Fluix blanch. *Leucorrea.*
- Leucorrèich, ca. adj. Med.** Leucorraico.
- Leucossis.** *f. Med.* Malaltia als vasos linfàtics. *Leucosis.*
- Leucostina.** *f. Min.* Roca de feldespat. *Leucostina.*
- Leutrita.** *f. Min.* Musga calica. *Leutrita.*
- Levar.** *v. a.* Levantarse. || *Mar.* Zarpas, Levarse.
- Levat, da.** *v. p.* Sublevado, Levantado, Levado, Zarpado.
- Leve.** *adj. Castell.* Lleu, lleuger, de poch pes. *Leve, Liger.* || *Poch important. Leve.* || *Parlant de macules. Venial.*
- Levetat.** *f.* Qualitat de lleu. *Levedad.*
- Leveig.** *m.* Lleveig. *Levante.*
- Levement.** *adv. m.* Lleument. *Levemente, Ligeramente, Venialmente.*
- Levi.** (*Barzili*). *Biog.* Astròlech y juriconsult jueu, nadiu de Barcelona al segle XI. Era autor del Llibre dels temps, y de la remarcable Colecció de lleis dels jueus, que van ésser publicades al segle XVII ab el títol de *Catecisme*. || — **Ben Gerson.** Famós rabí catalá del segle XIV, que va morir al any 1370 a Perpinyá, havent escrit uns comentaris a la biblia, y el llibre anomenat *Bellum Domini*.
- Levigació.** *f.* Deixatament d'alguna substancia al aigua. *Levigación.*
- Levigar.** *v. a.* Sometre algún producte a la levigació. *Levigar.*
- Levissim, a.** *adj. sup.* Levisimo.
- Levita.** *fr.* Peça de roba. *Levita.* || *adj.* Perranyent a la tribu de Levi. *Levita.*
- Levitich.** *m.* Llibre del vell Testament. *Levitico.*
- Lexar.** *v. a.* Deixar. *Dejar, Prestar.*
- Lexat.** *p. p. Ant.* Deixat. *Dejado, Prestado.*
- Léxich.** *m.* Diccioniari. *Léxico.*
- Lexicògraf, a.** *m. y f.* Entés en lexicografia. *Lexicógrafo.*
- Lexicografia.** *f. Gram.* Coneixement de la composició de les paraules. *Lexicografía.*
- Lexicogràfich, ca. adj.** Lexicogràfico.
- Lexicòlech.** *m.* Expert en la lexicologia. *Lexicólogo.*
- Lexicologia.** *f.* Coneixement fonamental de les paraules. *Lexicología.*
- Lexicològicament.** *adv. m.* Lexicològicamente.
- Lexigraf.** *m.* Expert en lexigrafia. *Lexigrafo.*
- Lexigrafia.** *f.* Escritura correcta de les paraules. *Lexigrafía.*
- Lexigráficoament.** *adv.* Lexigráficamente.
- Lexigràfich, ca. adj.** Lexigráfico.
- Lexipirit, da.** *adj. Med.* Suspensió de la febre. *Lexipirito.*
- Li, els.** *pron. pers.* *Le, les.*
- Liat** (*Estanys y rases de*). *Hidrog. y Orog.* A la part enlairada dels maciços centrals de la Vall d'Arán.
- Libar.** *v. a.* Xuclar, beure una beguda agradosa. *Libar.*
- Libelàtich, ca. adj.** Certificat que al antigor presentaven els cristians pera ferse passar com a fidels a les lleis romanes. *Libelático.*
- Libelista.** *m.* Autor de falsetats o sátires. *Libelista.*
- Libelo.** *m.* Certificació falsa. *Libelo.* || *For.* Peticció, pediment injustificat. *Libelo.* || **Libelo de repudi.** Escritura de divorci. *Libelo de repudio.*
- Libell.** *m.* **Libelo.**
- Liber.** *m. Bot.* Escorça dels vegetals. *Liber.*
- Liberació.** *f. Ant.* Libertad.
- Liberalisme.** *m.* Liberalismo.

Liberalitat. *f.* Generositat, Liberalitat.

Liberament. *adv. m.* Libremente.

Liberat. *n. p.* Liberato.

Liberat. *Biog.* Relligió i escriptor del segle VII. Era nadiu de Girona i abat de l'ordre de Sant Benet, i va escriure una historia d'Espanya, desde la creació del mon fins al any 612 de Crist.

Libert, a. *adj.* Liberto.

Libertador. *m.* Libertador.

Liberti (Climent). *Biog.* Escriptor del segle XVII que va escriure la *Historia de los movimientos y separación de Cataluña, en tiempos de Inocencio X*, de quina se n'han fet algunes edicions.

Libidinós, a. *adj.* Lujurios

Libidinosament. *adv. m.* Lujuriosament.

Libidinosis. *f.* Propensió a la luxuria. Libidinosis.

Libori, m. Liborio.

Librança. *f.* Lliurança. Libranza.

Licántrop, a. *m. y f. adj.* Afectat de licantropia. Licántropo.

Licantropia. *f.* Med. Melancolia, Tristesia. Licantropia.

Licantrópich, ca. *Med. adj.* Licantrópico.

Liceu, m. Lloch d'ensenyança, aula, teatre. Liceo.

Lici, m. Bot. Planta. Licío.

Licini. *Biog.* Família romana barcelonina o tarragonina, essent un dels seus individus anomenat Lluci Licini Sara, quin va ésser entre els del seu cognóm, prou remarcable, per haver sigut tres vegades cónsul, y havent fer bastir el preciós Arch de Bará, a la vora de Tarragona, havent sigut esborrat el seu nom, ab pretext d'una restauració sense respecte feta. || **Licini Florus.** Poeta y orador nadiu de Girona, als primers temps del cristianisme. || — **Publi.** Fill de Lluci, prefecte de la coört novena y edil romá, nadiu de Barcelona. Vivia al temps de

Trajá, y era autor d'una historia escrita ab bon seny y concisió.

Licit, a. *adj.* Lícito. || Just, permès. Lícito.

Licitació. *f.* Encant. Licitación.

Licitador, a. *m. y f. For.* Licitador.

Licitament. *adv. m.* Lícitamente.

Licitat. *v. a.* Fer pujes o donar dites al preu d'alguna cosa. Licitat.

Lionide m. *Min.* Pedra de brillantor y de color rogench. Licnide.

Licopi, m. Bot. Planta. Licopio.

Licor, m. Licor. || Beguda espirituosa. Licor.

Licorista, m. Fabricant o venedor de licors. Licorista.

Licorós, a. *adj.* Esperitós, Aromátich. Licoroso.

Lienteria. *f.* Med. Manca de digestió. Lienteria.

Lies, m. Geol. Roques de terreny jurásich. Lias.

Ligams de Sant Pere. *Exp.* Nom que s'apropia a la festivitat de Sant Pere ad víncula, Cadenas de Sant Pedro.

Ligarse. *v. r.* Pentinar-se. Peinar-se, Componer-se.

Ligea, f. Bot. Planta. Ligea.

Ligeu, m. Entom. Insecte hemipter. Ligeo.

Lignit, m. Substancia mineral combustible. Lignito.

Lignum crucis, m. Reliquia de la creu de Crist. Lignum Crucis.

Liguria, f. Hist. Ant. Regió que s'extenia a la costa del Mediterrani, desde l'Alta Italia fins al Rosselló. Liguria.

Ligurita, f. Min. Ligurita.

Lila, m. Bot. Flor. Lila.

Lilaci, a. *adj.* Bot. Semblant a la lila. Liláceo.

Lilaina, f. Cantarella. Nimia. || Fam. Tonteria. Lilaila. || Joguina. Dije.

Lilla, Geog. Lloch de la prov. de Tarragona, part. jud. de Montblanch. || — **(Coll de)** Caseriu al meteix indret. || — **Orog.** Coma a la carretera de Valls a Montblanch.

- Lilliput.** *m.* País fabulós, ahont els habitants tenen poquíssima alsària. Lilliput.
- Lilliputench.** *adj.* Fig. Lilliputense.
- Lim.** *m.* Ant. Lodo, Fango.
- Limanquia.** *f.* Med. Hambre canina, Limanquia.
- Limfa.** *f.* Linfa.
- Limfàtich, ca.** *adj.* Linfático.
- Limit.** *m.* Terme, llindar. Límite. || *Met.* Extrem de les coses. Límits. || **Posar limits.** *fr.* Limitar.
- Limitació.** *m.* Limitación. || Coartació. Limitación. || **Sense limitació.** *f. m. adv. For.* Completo, Cabal, lleno.
- Limitadament.** *adv. m.* Limitadament.
- Limitar.** *v. a.* Limitar. || Escasejar. Limitar, Coartar. || *Met.* Cenyrir. Limitar, Ceñir, Restringir.
- Limitat, da.** *p. p.* Limitado, Restringido.
- Limitatiu, va.** *adj.* Limitativo.
- Limitrof.** *adj.* Fronteric. Limitrofa.
- Limnita.** *f. Min.* Limnita.
- Limoctonia.** *f. Med.* Privació de nodrirse. Limoctonia.
- Limonita.** *f. Min.* Mineral de ferro. Limonita.
- Limós (Joan).** *Biog.* Autor dramàtich del segle XVII, esmentat per En Serra y Postius.
- Limosi.** *m.* Lemosin.
- Limpjar.** *v. a.* Castell. Netejar. Limpiar.
- Limpiditat.** *f.* Limpidez.
- Lims.** *m. pl.* Ant. Llims. Limbo.
- Linaria.** *f. Min.* Sulfur de plom cuprifer. Linarita.
- Lince o Linx.** *Zool. Castell.* Lobo cerval.
- Lincich, ca.** *adj.* Linceo.
- Lincolnita.** *f. Min.* Estilbita. Lincolnita.
- Lindseita.** *f. Min.* Lindseita.
- Linfa.** *f.* Linfa.
- Linfagitis.** *f. Med.* Inflamació. Linfagitis.
- Linfassi, a.** *adj.* Semblant al crestell. Linfasio.
- Linfàtich, ca.** *adj.* Med. Linfático.
- Linfeurisma.** *f. Med.* Linfeurisma.
- Linfoquicia.** *f. Med.* Còlich serós. Linfoquicia.
- Linfossis.** *f. Med.* Linfosis.
- Linfotomia.** *f. Med.* Linfotomia.
- Lingéal.** *adj.* Lingual.
- Lingodes.** *adj.* Febre intermitent, caracterisada pèl singlot. Lingodes.
- Lingot.** *m. Ndut.* Lingote, Galápago. || Barra de metall pera fondrel o treballarlo. Lingote.
- Lingüicultura.** *f.* Estudi dels idiomes. Lingüicultura.
- Lingüista.** *m.* Linguista.
- Lingüística.** *f.* Lingüística.
- Lingüístich, ca.** *adj.* Lingüístico.
- Linia.** *f.* Línea, Raya. || Longitud. Línea. || Llinatge, Niçaga. Línea. || *Met.* Classe. Línea. || Parlant d'un escrit. Renglón. || *Mil.* Acordonament, Atrinxerament. Línea. || Noms diversos de la línia, considerada segons la seua direcció y aspecte, *Aritmètica, Còrba, Cordomètrica, Cónica, D'incidència, Diagonal, Equinoccial, Espiral, Horitzontal, Meridiana, Inclínada, Obliqua, Paralela, Perpendicular, Recta, Secant, Tangent, Transversal, Vertical, Visual.* || **Tirar línies.** *fr.* Pendre la mida. Tirar línies. *Met.* Discórrer els médis pera lograr alguna cosa. Echar planes. || **Tirar per linia corba.** *fr.* Entgegar indirectament. Tirar por línea curva. *Met.* Seguir mal camí. Llevar mal proceder. || **Tirar per linia recta.** *Art. fr.* Tirar por línea recta ó de punta en blanco.
- Linial.** *adj.* Lineal.
- Liniament.** *m.* Descripción, Dibuíx, Lineamiento.
- Linjar.** *v. a.* Aflerar, Tirar línies. Linear. || *adj. Bot.* Fulles llargues y per igual estretes. Linear.
- Liniment.** *m. Farm.* Linimento.
- Linotip.** *m.* Aparell pera la composició tipogràfica, mecánicamente feta. Linotipo.
- Linotipia.** *f.* Procediment pera la composició mecánica, aplicat a la tipografia. Linotipla.

- Linoטיפista**. *m.* Qui compon tipografia mecànicament. **Linoטיפista**.
- Linyà**. *Geog.* Caseriu del terme de Navès, prov. de Lleida.
- Linyol**. *m. Art. y of.* Fil empegat pera cosir la sola. **Cabo**.
- Linyola**. *Geog.* Villa de la prov. de Lleida, part. jud. de Balaguer, bisb. d'Urgell.
- Liparocèle**. *m. Med.* Tumor del escrot. **Liparocèle**.
- Liparolat**, *da. adj. Farm.* Preparació greixosa. **Liparolat**.
- Liparosquir**. *m.* Tumor que's produeix a les substàncies greixoses del cos. **Liparosquir**.
- Liparótich**, *ca. adj. Farm.* Compost llardós artificial. **Liparótich**.
- Lipiria**. *f. Med.* Febre remitent. **Lipiria**.
- Lipitut**. *f. Med.* Estat lleganyós de les palpebres. **Lipitudo**.
- Lipomeria**. *f. Med.* Lipomeria.
- Liposiquia**. *f. Med.* Afecció al moviment y a la respiració. **Liposiquia**.
- Lipotímia**. *f. Med.* Iniciació de la basca. **Lipotímia**.
- Lipulita**. *f. Min.* Lipulita.
- Liquar**. *v. a. Licuar*, **Liquidar**.
- Liquèfacció**. *f.* Efecte de liquidar. **Liquèfacció**.
- Liquen**. *m. Bot.* Vegetal que's produeix a les roques humides. **Liquen**. || **Liquen islàndich**. *m. Bot.* Planta medicinal. **Liquen islàndich**. || **Liquen de mar**. *Bot.* Musgo perlado.
- Liquenat**. *m. Quim.* **Liquenato**.
- Liquèni**, *a. adj.* **Liquèneo**.
- Liquènich**, *ca. adj. Quim.* **Liquènic**.
- Liqueniform**. *adj.* **Liqueniforme**.
- Liquenina**. *f. Quim.* Extret del liquen. **Liquenina**.
- Liquenografia**. *f. Bot.* Descripció dels líquens. **Liquenografia**.
- Liquenologia**. *f. Bot.* Tractat dels líquens. **Liquenologia**.
- Liquenós**, *a. adj.* **Liquenoso**.
- Liquenoit**. *adj.* Semblant al líquen. **Liquenoide**.
- Liquescència**. *f.* **Licuescència**.
- Liquescent**. *adj.* **Licuescente**.
- Liquidable**. *adj.* Que pot liquidarse. **Liquidable**. || Que pot fondre. **Licuable**, **Licuescente**.
- Liquidació**. *f.* **Liquidación**. || Dissolució. **Liquidación**. || Aclariment de comptes. **Liquidación de cuentas**.
- Liquidador**. *m.* **Liquidador**.
- Liquidament**. *adv. m.* **Liquidamente**.
- Liquidar**. *v. a.* Fondre. **Liquidar**. || *Met.* Desenredar. **Liquidar**. || *Gram.* Perdre les lletres el seu só. **Liquidar**.
- Liquidat**, *da. p. p.* **Liquidado**.
- Líquidesa**. *f.* **Líquidez**.
- Liquidificable**. *adj.* **Liquidificable**.
- Liquidificació**. *f.* **Fundició**.
- Liquidificador**, *a. m. y f.* **Liquidificador**.
- Liquidificar**. *v. a.* Derretir. **Liquidar**.
- Liquit**, *da. adj.* **Líquido**. || *m.* Clar, manifest. **Líquido**. || *Fluit*. **Líquido**.
- Lir**. *m.* **Lliri**, **Lirio**.
- Lira**. *f.* Instrument de cordes. **Lira**. || *Astron.* Constelació septentrional. **Lira**. || *Poet.* Composició mètrica de cinch versos. **Lira**.
- Liricament**. *adv. m.* **Ab lirisme**. **Liricamente**.
- Lirich**, *ca. adj.* **Lírico**.
- Lirisme**. *m.* **Lirismo**.
- Lisodecto**. *adj.* Animal mossegat per altre que sia rabíós. **Lisodecto**.
- Lissa**. *f. For.* Espai de terreny al peu d'una muralla. **Derma**, **Lísera**.
- Lissiponió**. *m. Med.* Remei pera les contusions. **Lisiponió**.
- Lissis**. *f. Med.* Crisis favorable d'una malaltia. **Lisis**.
- Lit**. *m. Ant.* **Cama**. || *Ter.* **Pato**.
- Litágoch**. *m. Met.* Remei pera curar el mal de pedra, y facultatiu entés en aquella malaltia. **Litágoch**.
- Litarge**. *m.* **Litargirio**. || *m.* Òxit de plom. **Almártaga**, **Litargirio**.
- Literal**. *adj.* D'acort ab la lletra d'un escrit. **Literal**.

- Literalmant.** *adv. m.* Al peu de la lletra. **Literalmante.**
- Literari,** *a. adj.* Relatiu a les lletres y estudis. **Literario.**
- Literariament.** *adv. m.* Literariament.
- Literat,** *a. adj.* Literato.
- Literatura.** *f.* Coneixement de les lletres. **Literatura.**
- Literomania.** *f.* Mania d'escriure. **Literomania.**
- Litge.** *m. Ant.* Vasallo.
- Liti.** *m. Min.* Metall de la litina. **Litio.**
- Litiasis.** *f. Med.* Formació de la pedra a les vies urinaries. **Litiasis.**
- Litiat.** *m. Quim.* Combinació del ácid lítich. **Litiato.**
- Lítich,** *ca. adj. Quim.* Lítico.
- Litigable.** *adj.* Litigable.
- Litigació.** *f.* Litigación.
- Litigadament.** *adv. m.* Litigadament.
- Litigador,** *a. m. y f. y adj.* Litigador.
- Litigant.** *p. a.* Litigante. || *Met.* Pendenciero.
- Litigar.** *v. a.* Pledejar. **Litigar.** || *Met.* Disputar. Reñir.
- Litigiós,** *a. adj.* Litigioso. || *Fig.* Pendencioso.
- Litigiosament.** *adv. m.* Litigiosament.
- Litina.** *f. Quim.* Alcalí mineral. **Litina.**
- Litiscontesta.** *f. For.* Litiscontestación.
- Litisexpenses.** *f. For.* Costes de algun procediment judicial. **Litisexpensas.**
- Litispendencia.** *f. For.* Curs de alguna qüestió judicial. **Litispendencia.**
- Litjanza.** *f. Ant.* Homenage, Vasallage.
- Lito.** *m.* Ven grega que equival a pedra, y entra a la composició de mots técnichs. **Lito.**
- Litobi.** *m. Zool.* Insecte miriapot. **Litobio.**
- Litocálem.** *m.* Canya fòssil. **Litocálemo.**
- Litocarp.** *m.* Petrificat, Fossilificat. **Litocarp.**
- Litoclaste.** *m. Cir.* Eina pera trencar les pedres formades als conductes urinaris. **Litoclaste.**
- Litoclastia.** *f. Cir.* Operació quirúrgica. **Litoclastia.**
- Litrocromia.** *f.* Procediment litogràfic. **Litrocromia.**
- Litocromista.** *m.* Qui's dedica a les impressions litocròmiques. **Litocromista.**
- Litodiallisis.** *f. Med. y Cir.* Tractament y operació del mal de pedra. **Litodiallisis.**
- Litófach,** *ga. adj.* Que s'empassa pedres. **Litófago.**
- Litofania.** *f.* Transparencia de la pedra. **Litofania.**
- Litófil,** *a. adj.* Arrapat a les pedres. **Litófilo.** || Aficionat a colleccionar pedres. **Litófilo.**
- Litófit.** *m.* Producte del mar, dur com pedra. **Litófito.**
- Litogenessia.** *f. Min.* Estudi de la formació de les pedres. **Litogenesia.**
- Litoglif.** *m.* Gravador de pedres. **Litogliflo.**
- Litoglífica.** *f.* Art de gravar les pedres. **Litoglífica.**
- Litoglífich,** *ca. adj.* Relatiu al gravat de la pedra. **Litoglífich.**
- Litoglífita.** *f. Min.* Producte de pedra natural, que sembla gravada per procediment artístich. **Litoglífita.**
- Litógraf.** *m.* Litógrafo.
- Litografia.** *f.* Art de dibuixar y estampar a la pedra anomenada litogràfica. **Litografia.** || Procediment de brodar ab fil negre, imitant els dibuixos litogràfichs. **Bordado á la litografia.**
- Litografiar.** *v. a.* Litografiar.
- Litogràficament.** *adv. m.* Litogràficament.
- Litogràfic,** *ca. adj.* Litográfico.
- Litoidi.** *adj.* Semblant a la pedra. **Litideo.**
- Litologia.** *f.* Coneixement de les diverses menes de pedra. **Litologia.**
- Litoplatomia.** *f. Med.* Afecció de la uretra. **Litoplatomia.**
- Litoral.** *m. y adj.* Litoral.

- Litorina**, *f. Zool.* Molusques marins. Litorina.
- Litoscopia**, *f. Med.* Exploració de la bufeta. Litoscopia.
- Litostàtica**, *f.* Procediment pera pesar y amidar les pedres precioses. Litostàtica.
- Litotipografia**, *f.* Procediment gràfic. Litotipografia.
- Litotipogràficament**, *adv. m.* Litotipogràficament.
- Litotipogràfic**, *ca. adj.* Litotipogràfic.
- Litotomia**, *f. Cir.* Ineisió a la bufeta. Litotomia.
- Litotritor**, *m. Cir.* Eina pera extreure les pedres de la bufeta. Litotritor.
- Litòxil**, *m. Min.* Fusta fòssil. Litòxil.
- Litraci**, *a. adj. Bot.* Planta semblanta a la salicaria. Litràceo.
- Litrametre**, *m.* Instrument pera midar el pes específic dels líquits. Litrametro.
- Litre**, *m.* Litro.
- Litúrgia**, *f.* Ritual dels oficis divins. Litúrgia.
- Litúrgicament**, *adv. m.* Litúrgicament.
- Litúrgic**, *ca. adj.* Litúrgic.
- Liturgista**, *m.* Coneixedor de la litúrgia. Liturgista.
- Liu**, *pron. Ter.* Le lo.
- Llurar**, *v. a.* Lliurar.
- Liviá**, *na. adj.* Voluptuós. Liviano.
- Liviantat**, *f.* Livianada.
- Lividament**, *adv. m.* Lividament.
- Lividesa**, *f.* Lividez.
- Lividesament**, *adv. m.* Lividament.
- Livit**, *da. adj.* Livido.
- Lo**, **Los**, *art.* El, els. El, los. || *pron. person.* Lo, los. || **Lo** que no's paga ab diners, se paga ab dinades. *Adag.* Lo que no va en lágrimas, va en suspiros. || **Lo** que tinch a la cor, tinch a la boca. *Adag.* No dice más la lengua que lo que siente el corazón.
- Loa**, *f. Poet.* Lloa. Loa.
- Loació**, *f. Ant.* Alabanza.
- Loança**, *f.* Efecte d'alabar. Elogio, Loanza.
- Loar**, *v. a.* Alabar, Elogiar.
- Lóbul**, *m.* Lóbulo. || *Arquit.* Compartiments formats per archs de cercle. Lóbulo.
- Lobulat**, *da. adj.* Lobulado.
- Local**, *adj.* Pertanyent al lloch. Local.
- Localisació**, *f.* Localización.
- Localisar**, *v. a.* Localizar.
- Localisarse**, *v. r.* Establecerse en un punto. Avecindarse.
- Localisat**, *da. p. p.* Localizado.
- Localitat**, *f.* Localidad.
- Localment**, *adv. m.* Localmente.
- Lloch**, *m.* Lloch. Lugar.
- Lloció**, *f.* Loción.
- Locomoció**, *f.* Locomoción.
- Locomotiu**, *va. adj.* Locomotivo.
- Locomotivitat**, *f.* Locomotividad.
- Locomotor**, *adj.* Locomotor.
- Locomotora**, *f.* Máquina de vapor, etéctrica, etc. Locomotora.
- Locomovible**, *adj.* Que pot canviar de lloch. Locomovible.
- Locomóvil**, *adj.* Locomóvil.
- Locomovilitat**, *f. Fisiol.* Facultat de moures voluntariament. Locomovilidad.
- Locinent**, *m.* Lugarteniente.
- Locució**, *f.* Estil, manera de parlar. Locución. || Expressió. Locución.
- Loculació**, *f. Bot.* Fruit que conté moltes capcetes de llevor. Loculación.
- Locular**, *adj. Bot.* Dividit en cèl·lules interiors. Locular.
- Loculat**, *da. adj. Bot.* Loculado.
- Locupletar**, *v. a.* Enriquecer.
- Locutori**, *m.* Parlador als convents. Locutorio.
- Lodalita**, *f. Min.* Mena de feldspat. Lodolita.
- Lof**, *f. Mar.* Lloch ahont coincideixen la amura y la quadra de la embarcació. Lof.
- Logarítme**, *m. Ant.* Logaritmo.
- Logaritmich**, *ca. adj.* Logaritmico.
- Logaritmotecnia**, *f.* Càlculs logaritmichs. Logaritmotecnia.
- Logia**, *f.* Casa, local. Lugar. || Reunió d'alguna secta y lloch ahont s'ajunta; se diu especialment dels fracmassons. Lògia.
- Lògica**, *f.* Art de discorre. Lògica.

- Lògicament**, *adv. m.* Lògicament.
- Lògich**, *ca. adj.* Lògico.
- Logògraf**, *m.* Expert en logografia. **Logògrafo**, **Taquigraf**.
- Logografia**, *f.* Coneixement y aplicació dels signes ortogràfics. **Logografia**.
- Logogràfic**, *ca. adj.* Logogràfic.
- Logogrif**, *m.* Enigma enunciat combinant nombres y signes en lloch de les paraules. **Logogrijo**.
- Lograr**, *v. a.* Conseguir, Obtindre. **Lograr**. || Gosar, disfrutar. **Lograr**. || Assolir la perfecció de alguna cosa. **Lograr**. || Beneficiar algún negoci. **Lograr**, **Lucrar**.
- Lograt**, *da. p. p.* Logrado, Alcanzado.
- Lograyr**, *v. a.* Agrairlo. **Agradecerlo**.
- Logre**, *m.* Ganancia. **Logro**, **Lucro**.
- Logrejar**, *v. r.* Donar a especulació. **Logrear**, **Lucrar**.
- Logrer**, *m.* Usurero.
- Logreria**, *f.* Especulació del logrer. **Lucro**.
- Loimografia**, *f. Med.* Estudi de les malalties contagioses. **Loimografia**.
- Loimologia**, *f. Med.* Tractat de malalties contagioses. **Loimologia**.
- Loimòpira**, *f. Med.* Febre contagiosa. **Loimòpira**.
- Loloit**, *da. adj. Ictiol.* Semblant al calamars. **Loloideo**.
- Lombagia**, *f. Med.* Afecció dels ronyons. **Lombagia**.
- Lona**, *f.* Teixit de cánem. **Lona**.
- Lonch**, *ga. adj.* Llonch. Largo. || — (**Estany**). **Hidrog**. A la partió d'aigües del Barradós y del Margaline, a la Vall d'Arán.
- Londrino**, *m. Ter.* Cascabellito, Clruelo.
- Longa**, *f. Mus.* Nota que val quatre compassos. **Longa**, **Larga**.
- Longa** (**Maria Llorença**). *Biog.* Dama catalana del sigle xv que va enmaridarse a Italia y havent enviudat, va ésser fundadora del primer convent de monges clarisses a aquell país, establert al any 1538.
- Longament**, *adv. t.* Por largo tiempo. || **Tant longament**. *Exp. ant.* Por tanto tiempo.
- Longànim**, *a. adj.* Magnánim. **Longánimo**.
- Longanimitat**, *f.* Constancia. **Longanimitad**.
- Longimetria**, *f. Geom.* Procediment d'amidar les línies. **Longimetria**.
- Longitudinal**, *adj.* Longitudinal.
- Longitudinalment**, *adv. m.* Longitudinalmente.
- Longitut**, *f.* Llargaria. **Longitud**. || *Geog.* Distancia respecte al meridià. **Longitud**. || *Astron.* Distancia entre dues estrelles. **Longitud**.
- Longuesa**, *f. Ant.* Extensió, Distancia.
- Longuites**, *m. Astron.* Cometa. **Longuites**.
- Lons**, *Expr. ant. Ter.* Nos lo.
- López** (**Filomena**). *Biog.* Actriu catalana que com dama jove treballava a Romea al any 1868, havent assolit aplaudiments a la interpretació de *La rosa Blanca*, *Misteris del Mar*, *Las modas y La mitja taronja*. || — (**Joan**). Filòlech y escriptor nadiu de Sant Hipòlit de Voltregá, mort a Vich (1730-1797). Entre les obres d'aquell autor, que pertanyia a la relligió de Fraternitat, cal esmentar, una *Gramàtica aràbiga*, que va escriure al any 1764 a Damasc, ensenyant aquella llengua, y una *Relació del viatge a Terra Santa*. || — (**Manel**). Baix còmic que va fruir nomenada en l'interpretació de sarqueles catalanes, envers els anys 1870 a 1880. Va morir a Barcelona al any 1906. || — **Catalán** (**Julià**). Remarcable pedagog, que va morir a Barcelona al any 1890; autor de moltes obres didàctiques, entre elles el *Sistema universal de ensenyanza*, llibre de text a les Es-

coles Normals, y director de la Revista *El Monitor de primera enseñanza* que va contribuir als avenços de la instrucció a Barcelona. Va ésser mestre de les escoles d'Hostafranchs y de Barcelona, durant molts anys. || — **Clarós (Pere)**. Escrip-tor y juriscònsult nadiu de Barcelona y mort a Madrid (1818-1870). Entre altres obres era autor del *Digesto romano hispano*, escrit ab col·laboració al 1844, y del *Diccionario teórico práctico de Enjuiciamiento civil*. Va ésser catedràtic de la Escola de Notaris a Madrid, y Diputat a Cortis. || — **Clarós (Ramón)**. Militar nadiu de Catalunya, que havia mostrat el seu valor a la lluita civil, y tenia en sa fulla de serveis, consignades les seues proeses. Era net del capdill català a la guerra de la independència, En Joan Clarós. Va morir essent general de Brigada, al any 1887. || — **Fabra (Francesch)**. Militar y geògraf, nadiu de Barcelona, y mort a la meteixa ciutat al any 1901. Pertanyia a la carrera d'enginyers, assolint el grau de coronel. Va intervindre en les reformes del servei de correus desde 1853 al 1868, dedicantse al ensemps als estudis geogràfics. Consagrà les seues profitesos iniciatives a organitzar moltes de les exposicions a son temps celebrades, essent delegat regi a la de Filadelfia de 1876. Va ésser president del Ateneu Català, y entre els anys 1871-73, va reproduir fotogràficament la primera edició del llibre mestre de Cervantes *Don Quijote de la Mancha* y altres remarcables obres cervantistes. || — **(Soler Ramón)**. Escrip-tor, juriscònsult y polítich nadiu de Manresa, y mort a Madrid al any 1836. Era fàcil autor de noveles, poesies y articles periodístichs, havent in-

tervingut a la redacció de *El Constitucional*, *El Europeo*, *El Español* y la *Revista Española*, y dirigint el diari *El Vapor*, pels anys de 1833-1835.

Loqüacitat. *f. Med.* Verboositat, Abundor de paraules. **Locuacidad**.

Loqüela. *f.* Llenguatge. **Locuela**. || *Conversa*, **Liabia**, **Labia**.

Loqüiol. *adj. Med.* Relatiu als loquis. **Loquial**.

Loqüiorragia. *f. Med.* Evacuació abundosa dels loquis. **Loqüiorragia**.

Loqüiorrea. *f. Med.* Flux dels loquis. **Loqüiorrea**.

Loqüiorreích, *ca. adj. Med.* **Loqüiorreico**.

Loquis. *m. pl.* Flux sagnant de les parteres. **Loquios**.

Lor. *adj.* Color fosch. **Amulatado**.

Lordosis. *f. Med.* Doblegament dels òssos. **Lordosis**.

Lorenzale (Claudi). *Biog.* Pintor remarcable, nadiu y mort a Barcelona. (1814-1889). Apassionat per l'estil classich d'Owerbech, va assolir nomenada pels anys de 1847 a 1860, essent director de l'Escola de Belles Arts des l'any 1858 fins al 1885. Va dedicarse al genre històrich y als retrates, creuant també la pintura relligiosa. Una de les seues obres escullides va ésser el quadre «Espalles d'En Berenguer IV ab Petronella de Aragó».

Loric (Montanya de). *Orog.* A la vora de Bosost a la Vall de Arán.

Lorica. *f. Bot.* Pell que serveix d'escorça als grans. **Lorica**.

Loricari. *m. Ictiol.* Peix cobert de escorces ososes. **Loricario**.

Loriot. *m. Ornít.* Au nocturna que sejourna a les vores del mar y dels rius. **Gálgulo**, **Grajo**, **Ictero**.

Loris, **(Joan Dimes)**. *Biog.* Bisbe de Barcelona, nadiu de la meteixa ciutat, ahont va morir al any 1598. Era autor d'un *Manual de manaments y advertencies*, y durant el temps del seu bisbat, va erigirse el seminari

- tridenti de Barcelona, y va assolir la canonisació dels sants Olaguer y Raimón de Penyaafort.
- Los.** *Art. y pr. pl.* || **Los Baells.** *Geog.* Caseriu del terme de Campelles, prov. de Girona. || **Los Horts.** Caseriu d' Albunyà, prov. de Girona. || **Los Hostalets.** Caseriu del terme de Bas, prov. de Girona. || — Veïnat del terme de Llers, prov. de Girona. || **Los Masos.** Poble del cantó de Prades, bisb. de Perpinyà. || **Los Volps.** Caseriu del terme de La Pinya, prov. de Girona.
- Losa (Estany de).** *Hidrog.* En la regió locustre, de Colomés.
- Losch, ca. adj.** Lusco. Miope.
- Loserva (Riera de).** *Hidrog.* A la Vall d'Arán.
- Lot, m.** Objecte o quantitat, treta per sort. Lote.
- Loter, m.** Lotero.
- Loteria, f.** Rifa de bitllets, diners, mercaderies, etc. **Lotería.** || Joch casolà. **Lotería.** || Lloch pera el despatx de billets de la rifa. **Lotería.** || Procediments diversos del joch de la rifa autorisada per la llei. **Lotería primitiva, Loteria moderna, Loteria de irradiació.**
- Lotja, f.** Lonja.
- Lotge, f.** Lotja.
- Lotxa, f.** Ictiol. Cert peix. Locha.
- Lourdes.** *Geog.* Caserius de Horta y de Pedralbes.
- Loxartrosis, f.** *Med.* Desviació dels òssos. **Loxartrosis.**
- Loxastre, m.** *Med.* Desviació de les articulacions. **Loxastre.**
- Loxodromia, f.** *Mar.* Línia descrita per un barco a la seua navegació. **Loxodromía.**
- Loxoscom, m.** Aparell demostratiu dels moviments de la terra. **Loxoscomo.**
- Lua, f. Mar.** Banda per llargaria d'una vela. **Lua.**
- Luada, f. Mar.** Luada, Luazo.
- Luar, v. a. Mar.** Anar a la lua. **Luar.**
- Lúbricament, adv. m.** Lúbricamente.
- Lubricar, v. a.** Lubricar.
- Lúbrich, ca. adj.** Relliscós, humit. **Lúbrico.** || Donat a la luxúria. **Impúdico, Lúbrico.**
- Lubricitat, f.** Impudícia, Lubricidad.
- Lubrificant, m.** Lliscós. **Lubrificante.**
- Lubrificar, v. a.** Lubricar.
- Lubrificat, da. p. p.** Lubricado.
- Lubrificatiu, va. adj.** Lubrificativo.
- Lucena, Geog.** Part. jud. de la prov. de Castelló, enclós en gran part al bisbat de Tortosa, formantlo els ajuntaments de Adzaneta, Alcora, Argelita, Ayodar, Castell de Vilamalejà, Corts de Arenoso, Costur, Chodos, Espadilla, Fanzara, Figueroles, Font de Ayódar, Lucena del Cid, Ludiente, Ribesalbes, Sueres, Toga, Torrechiva, Useres, Vallat, Villahermosa, Vistabella y Zucaina. || — **del Cid.** Vila del bisb. de Tortosa, cap del part. jud. del seu nom, a la prov. de Castelló.
- Lucernari, m.** Reso ambrosià. **Lucernario.**
- Lucidónich, ca. adj.** Pintura transparent. **Lucidónico.**
- Lucini y Biderman (Eussebi).** *Biog.* Pintor escenògraf, nadiu de Barcelona y mort a Madrid (1814-1881). Va ésser a son temps un dels artistes més remarcables d'aquesta especialitat. Va pintar pera el teatre reial de Madrid, y pera el nou Liceu de Barcelona, haventli fruit aplaudiments les decoracions del ball d'espectacle *La Fontanella*.
- Lucinocti, ca. adj. Bot.** Nom de les plantes quines flors s'obren de nit. **Lucinocto.**
- Lúcit, da. adj.** Luminoso, Clarividente.
- Lucorar, v. a.** Guanyar. **Lucrar.**
- Lucrat, da. p. p.** Lucrado.
- Lucratiu, va. adj.** Ganancioso, Lucrativo.

Luorativament. *adv. m.* Lucrativament, Gananciosament.
Lucre. *m.* Guany, Profit. **Lucreo.**
Lucreci, *a. n. p.* Lucrecio.
Luctatori, *a. adj.* Cosa de lluita. **Luctatorio.**
Luctuós, *a. adj.* Trist. **Luctuoso.**
Luctuosament. *adv.* Luctuosament.
Luculita. *f. Min.* Metall negre. **Luculita.**
Luda. *f.* Pell adobada. **Baldés.**
Luder. *m. Ter.* Lagarto.
Ludibri. *m.* Escarni. **Ludibrio.**
Ludió. *m.* Actor a la comedia romana. **Ludión.** || *Figureta lleugera, esmaltada, que neda al aigua al sumergirla. Ludión.*
Ludovich. *n. p.* Luís.
Luella. *f.* Losa.
Luerna. *f.* Claraboya, Tragaluz.
Luernera. *f.* Luerna.
Lúgubre. *adj.* Trist, funerari. **Lúgubre.**
Lúgubrement. *adv. m.* Funestament, Lúgubrement, Melancòlicament.
Lugubritat. *f.* Lugubridad.
Lul. *pron. Ant.* El.
Lujula. *f. Bot.* Planta nomenada també agrelleta. **Acederilla, Luyula.**
Lulía, *na. adj.* Relatiu a la filosofia d'En Lull. **Luliano.**
Lulisme. *m.* Sistema filosòfic de En Ramon Lull. **Lulismo.**
Lulista. *adj.* Partidari del sistema d'En Lull. **Lulista.**
Lull (Pere). *Biog.* Remarcable arquitecte barceloní que vivia al segle XIV i va projectar i dirigir algunes de les obres que de son temps se serven a Barcelona, entr'elles el campanar de la capella reial, iglesia de Santa Agueda. || — (**Ramón**). Polígraf molt famós, fill del cavaller català del meteix nom, y una de les figures de més relleu del seu temps, fent-lo immortal el seu profon saber, reflectat en les seues obres, *Art general, Llibre de les maravelles del mon, Llibre del gentil e dels tres savis*, y les poesies

Desconort, Concili, Cent noms de Déu, Proverbis, etc. La seua ciencia profunda va concitarli enemistats, suposantles errades les seues doctrines filosòfiques. Era nadiu de Palma de Mallorca y va ésser mort lapidat a Bugia (1235-1315). Va ésser el talent més significat del segle XIII. || — (**Romeu**). Poeta català del segle XV, conseller en cap de Barcelona, que va morir al any 1484. Va ésser un dels autors que figuren en el *Jardinet d'Orats*.
Lumaquela. *f. Min.* Conglomerat de carbonat de calç y marischs. **Lumaquela.**
Lumbar. *adj.* Relatiu al llom y a les caderes. **Lumbar.**
Lumera. *f.* Lumbrera. || *Fig.* Eminent per saber o virtut. **Lumbrera.**
Lunament. *m.* Lunación.
Luntaneza. *m.* Lontananza.
Lúnula. *f. Geom.* Figura composta de dos archs de cercle, formant mitja lluna. **Lúnula.**
Luny, *a. adj.* Lejos.
Lunyá, *na. adj.* Lejano.
Lunyadá, *na. adj.* Lejos, distante. || *Fig.* Forastero, Lejano pariente.
Lunyar. *v. a.* Alejar.
Luperci. *n. p.* Luperccio.
Lupíá y Bages (Huch de). *Biog.* Relligiós català, bisbe de València, nomenat per l'antipapa Benet XIII, al any 1398, y mort al 1427.
Lupifer. *m.* Portador del ganfarró a les festes relligioses. **Lupífero.**
Lúpul. *m.* Lúpulo.
Lupuli. *m.* Lupulino.
Lupus. *m. Med.* Lliga corrosiva. **Lupus.**
Luquian (Joseph). *Biog.* Domínic que vivia als començos del segle XVII, proposat envers els anys 1615 al 1622, pera els bisbats de Barcelona, Vich, Solsona, Perpinyá y Urgell. Era escriptor erudit.
Lurea. *f.* Librea.
Lurega. *f.* Lurea.

Lurt. *m. Ter.* Suclo.

Lusità, *na. adj.* Nadiu ó propi de Lusitania, are Portugal. Lusitano.

Lusófil, *a. adj.* Partidari de la Lusitania. Lusófilo.

Lustre. *m.* Espai de temps. Lustro.

Lustrós, *a. adj.* Lustroso, Brillante.

Luteolina. *f. Quim.* Extret de la gualda. Luteolina.

Luterá, *na. adj.* Partidari de Luter, o relatiu a les seues doctrines. Luterano.

Luteranisme. *m.* Luteranismo.

Lutgarda. *n. p.* Lutgarda.

Lutta. *f.* Lucha.

Luxació. *f.* Dislocació d'un òs. Luxación.

Luxe. *m.* Excés, superfluitat. Lujó. || Profusió. Lujó.

Luxo. *m.* Luxe.

Luxós, *a. adj.* Lujoso.

Luxosament. *adv. m.* Lujosamente.

Luxuria. *f.* Lujuria.

Luxuriant, *a. adj.* Abundós, frondós, molt vert, parlant de la vegetació. Lujuriante.

Luxuriós, *a. adj.* Lujurioso.

Luxoriosament. *adv. m.* Lujoriosamente.

Luxoriositat. *f.* Lujuriosidad.

Luyment. *m. Ant.* Lucimiento.

Luzás. *Geog.* Poble del bisbat de Lleida, prov. d'Osca, part. jud. de Benabarre.

LL

- Ll.** Lletra dotzava del alfabet català. **Ll.** || *Ortog.* Essent sencill el seu valor ab tot y tindre aspecte doble, no's divideix al fi de ratlla. || Signe de la escriptura. **Ll.**
- Llà.** *adv. ll.* Allà, Allí.
- Llaberia (Antoni).** *Biog.* Jove periodista barceloní, mort a any 1877, que va assolir renom pel seu llenguatge castellà atilitat. || — y **Hertzberch (Joseph).** Advocat y diplomàtic, nadiu de Barcelona, que va intervindre en assumptes internacionals, portant ab zel y energia la representació d'Espanya. Va ésser un dels que major concepte van assolir a la conferència d'Algeciras al any 1906. Va morir al Marroch als començos del 1908, essent ministre d'Espanya al imperi, disposant que les seues despulles fossin soterrades en terra catalana, mostrant aixís el seu afecte a la volguda patria.
- Llabi.** *m.* Labio. || **Llabi-fés.** Labihendido. || **Llabi grós.** Labio abultado. || **No desplegar els llabis.** *fr.* Cerrar, Sellar, no despegar, no descoser los labios.
- Llabia.** *f.* Parla. Labia.
- Llabial.** *adj.* Labial.
- Llabiat, da.** *adj. Bot.* Labiado.
- Llabiejar.** *v. a.* Mover los labios.
- Llabimetre.** *m. Cir.* Instrument. Labimetro.
- Llabió.** *m. òim.* Labiecito.
- Llabionet.** *m. òim.* Labiecito.
- Llabor.** *m.* Labor.
- Llaborar.** *v. n. Mar.* Laborear.
- Llaborre.** *Geog.* Caseriu de Narre, prov. de Lleida.
- Llabrés, de baix, de dalt.** *Geog.* Caserius de Cassà de la Selva, prov. de Girona.
- Llaç.** *m.* Baga. **Lazo.** || Linyol o corda pera caçar. **Lazo.** || Trampa, Engany. **Lazo.** || Unió, vincle. **Lazo.** || **Llaç de dardell o llança.** *Ant.* Corretja pera assegurar el dardell quan se llançava al enemich. **Amiento.** || **Llaç escorredor.** *fr.* Lazo corredizo. || **Parar llaços.** *fr.* Armar lazos. || *Met.* Armar lazo, trampa, zancadilla.
- Llaca.** *f.* Certa reïna transparenta. **Laca.** || Color vermell compost. **Laca.** || Betum compost. **Zulaque.**
- Llaçada.** *f.* Lazo.
- Llaçament.** *m.* Cansancio, Fatiga.
- Llaçar.** *v. a.* Enlassar. Enlazar.
- Llaçat, da.** *p. p.* Cansado, Fatigado.
- Llacayo y Pinteño (F.).** *Biog.* Taquígraf y metge català, mort a Barcelona, (1800-1842). Va ésser diputat per la capital de Catalunya, metge del hospital, y taquígraf del Congrés espanyol. Va escriure bons treballs professionals, entre quins cal remarcar al-

- gunes memories relatives a la peste de Barcelona al any 1821.
- Llacerar.** *v. a.* Lacerar.
- Llach.** *m.* Estany d'aigua. Lago, Estanque. || Llot o pòsit. Lodo, Lama.
- Llach (Joaquim).** *Biog.* Autor dramàtic i actor còmic del teatre català, que va morir encara jove al any 1896. || — **y Soliva (Joan).** Metge y escriptor gironí. 1816-1860. Era ferm partidari de la frenologia, redactor de *La Antorcha d'En Cubí*, y autor d'algunes obres de ciències.
- Llach (El).** *Geog.* Caseriu de Sant Martí Sescorts, prov. de Barcelona.
- Llacós, a.** *adj.* Pantanoso, Lagunoso, Encharcado.
- Llacova (Serra de la).** *Orog.* Serralada al territori del bisbat de Tortosa, entre Morella y Sant Mateu.
- Llacrar.** *v. a.* Lacrar.
- Llacrimatori.** *m.* *Arqueol.* Lacrimatorio.
- Llacsons.** *m.* Bot. Cerrajas.
- Llacti, a.** *adj.* Làcteo.
- Llacuna.** *f.* Laguna.
- Llacuna (La).** *Geog.* Vila de la prov. y bisb. de Barcelona, part. jud. de Igualada. || — **Riera de la.** *Hidrog.* Riera de la prov. de Barcelona, que brolla a tramontana de les costes de Montagut, y desaigua a la Anoia, entre Monistrol y Sant Llorenç.
- Llacuneta (La).** *Geog.* Caseriu del terme d'Arbós, prov. de Tarragona.
- Lladi, na.** *adj.* Astut, viu. Ladino.
- Lladó.** *m.* Fruit. Almeza.
- Lladó (Joaquim).** *Biog.* Musich compositor català y remarcable pianista. Era autor d'un *Mètode analític para el estudio del solfeo*, publicat al any 1860, y havia escrit articles tècnichs y crítichs a les revistes *El Teatro* y *La Luz*. Va morir al any 1878 a Sarrià, prov. de Girona.
- Lladó.** *Geog.* Poble de la prov. y bisb. de Girona, part. jud. de Figueras.
- Lladoner.** *m.* Bot. Arbre. Almez, Almezo. Litonero.
- Lladoner d'abaix (El).** *Geog.* Caseriu del terme de Llerona, prov. de Barcelona. || — **de dalt (El).** Veïnat del meteix terme. || — **(Coves del).** *Orog.* Al terme d'Ordal.
- Lladorre.** *Geog.* Poble de la prov. de Lleida, part. jud. de Sort, bisb. d'Urgell.
- Lladós y Riús (Magi).** *Biog.* Enginyer industrial, mort a Barcelona al any 1886. Va ésser regidor de la capital de Catalunya, exercint ademés alguns càrrechs públichs, y éssent fundador y director durant molts anys del periòdic tècnich *El Porvenir de la Industria*.
- Lladrador, a.** *m. y f.* Ladrador.
- Lladraguet.** *m. dim.* Ladronzuelo.
- Lladrament.** *m.* Ladrado.
- Lladrar.** *v. a.* Ladrar. || *Met.* Amnazar. || **Quan els gossos lladren,** alguna cosa senten. *Ref.* Cuando la sartén chilla, algo hay en la villa; cuando el río suena, agua lleva. || **Com més pòr té'l cà,** més lladra. *Ref.* Más ladra el perro, cuando ladra de miedo.
- Lladraire.** *m.* Ladrador.
- Lladre.** *m.* Ladrón. || *Met.* Banda del blé que fa cremell y consum la cera. Ladrón. || Entre estampers, part que resta sense imprimir per interposarse alguna cosa a la premsa. Ladrón. || **Lladre de bestiar.** *m.* Abigeo. || **Lladre de camí ral.** Salteador. || **De lladre a lladró,** no hi ha distinció. *Ref.* Entre bobos anda el juego. || **De lladre a lladró quaranta dies de perdó.** *Ref.* Quien hurta al ladrón ha cien años de perdón. || **Dels lladres de casa,** fa de molt mal guardar. *Ref.* No hay mal peor que el enemigo de casa. || **Entre lladres, la capa al coll.** *Ref.* Abre el ojo, que asan carne; abre el ojo. || **Entre lladres, no's**

pert rés. *Loc. fam.* Lo que no hurtan los ladrones, se encuentra por los rincones. || **La ocasió fa el lladre.** *Ref.* La ocasió hace el ladrón; al arca abierta, el justo peca. || **Per un lladre perden cent en un hostal.** *Ref.* Por un ladrón pierden cien en un mesón.

Lladre (Cova del). *Orog.* Al terme de La Febró.

Lladrecá. *m. Bot.* Calabaza.

Lladregada. *f.* Gavilla de ladrones.

Lladregot. *m. dim.* Ladronzuelo, Ratero.

Lladreguet. *m. dim.* Lladret, Ladroncillo.

Lladres (Puig dels). *Orog.* A la prov. de Girona, a la vora de les fonts del Ter.

Lladret. *m. dim.* Lladreguet.

Lladriola. *f.* Alcancia. || *Met.* Diner d'estalvis. Bolsa.

Lladrit. *m. Ter.* Ladrído, Ladra.

Lladró. *m. dim.* Ladronzuelo. || **Canó pera traure líquits per medi de forta aspiració. Sifón.**

Lladró (Cap del). *Hidrog.* Cap de la costa gironina.

Lladrocini. *m.* Latrocinio.

Lladronera. *f.* *Arquit.* Lladronera. || Banda de darrera dels caruatges antics. Zaga. || Cau de lladres. Guarida de ladrones.

Lladroneria. *f.* Robo.

Lladronet. *m. dim.* Ladronzuelo.

Lladronicí. *m.* Latrocinio.

Lladronicia. *f.* Robo.

Lladros. *Geog.* Caseriu del terme de Estaón, prov. de Lleida.

Lladruch. *m. Ter.* Ladrído.

Lladurs. *Geog.* Poble de la prov. de Lleida, part. jud. y bisb. de Solsona.

Llaers. *Geog.* Poblet y casa senyorial del Ripollés.

Llafardar. *v. a.* Llisar el morter de les parets. Alisar.

Llafranch. *Geog.* Caseriu de Palafrugell, prov. de Girona.

Llafrenca. *Geog.* Caseriu del terme de Sant Martí Sescorts, prov. de Barcelona.

Llaga. *f.* Llaga. || *Met.* Sentiment, Malestrugança. Llaga. || Nafra que produeix el bast. Matadura.

|| **Llaga podrida.** La que cria cuchs. Gusanera. || **Renovar la llaga.** *fr. Met.* Refrescar la llaga.

Llagany. *m.* Faixa de nuvols al cim de una montanya. Ceja, Cejo.

Llaganya. *f.* Humor dels ulls a les pestanyes. Lagaña, Legaña.

|| **Hi han ulls que s'enamoren de llaganys.** *Ref.* Ojos hay que de lagañas se enamoran.

Llaganyós, *a. adj.* Legañoso.

Llagar. *v. a.* Llagar, Ulcerar.

Llagardaix. *m.* Lagarto.

Llagart. *m.* Llagardaix.

Llagartera. *f.* Madriguera de lagartos.

Llagasta. *f.* *Entom.* Insecte. Garrapata. || **Agarrarse com una llagasta.** *fr. Fig.* Pegarse como ladilla.

Llagat, da, *p. p.* Llagado, Ulcerado.

Llagona (La). *Geog.* Poble del depart. dels Pirineus Orientals, cantó de Montlluís, bisb. de Perpinyá.

Llagosta. *f.* *Entom.* Insecte de bosch o de vinya. Langosta, Saltamontes. || **Llagosta verda.** Insecte. Langostón. || *Zool.* Crustaci de mar. Langosta.

Llagostada. *f.* Munió de llagostes. Langostada.

Llagoster, *a. m. y f.* Langostero. || Barco pera pescar llagostes. Langostero.

Llagostera y Sala (Francesch). *Biog.* Folklorista, metge y escriptor, que va obtindre a la Academia de Medicina y Cirurgia de Barcelona, concepte pels seus treballs facultatius, y en certámens literaris havia assolit premis pels estudis de folklore en ells presentats. Era autor de la colecció publicada al any 1883 ab el títol de *Aforística Catalana*. Nadiu de Barcelona, va morir a la meteixa ciutat (1831-1885).

Llagostera. *Geog.* Vila de la prov. part. jud. y bisbat de Girona. Té estació de ferrocarril, a la via ferrada que s'endrecá a Sant Feliu de Guixols. || -de

- munt. Caseriu de Taradell, prov. de Barcelona.
Llagosti. *m.* Crustaci de mar. Langostín, Langostino.
Llagot. *m.* *Ant.* Adulació.
Llagoter. *m. y f.* *Ant.* Adulador
Llàgrima. *f.* Lágrima. || *Met.* Gotes d'algún líquit. Lágrima. || **Llàgrimes de cocodrill.** Fingiment. Lágrimas de cocodrilo; en cojera de perro y lágrimas de mujer, no hay que creer. || **Caure les llàgrimes.** *fr.* Saltarle, Saltarse las lágrimas. || **Caure les llàgrimes cara avall.** *fr.* Correr las lágrimas. || **Contindre les llàgrimes.** *fr.* Contener el llanto. || **Derramar llàgrimes.** *fr.* Derramar, Echar lágrimas. || **Desferse o fondres en llàgrimes.** *fr.* Deshacerse en lágrimas. || **Lo que no's paga ab llàgrimes, se paga ab sospirs.** *Adaf.* Lo que no va en lágrimas, va en suspiros. || **Plorar llàgrimes de sanoh.** *fr. Met.* Llorar lágrimas de sangre, ó Llorar á lágrima viva.
Llagrimaça. *f. aum.* Lagrimón.
Llagrimall. *m.* Lagrimal.
Llagrimatori. *adj.* Lacrimatorio.
Llagrimejant. *p. a.* Vertiendo lágrimas.
Llagrimejar. *v. n.* Lagrimar.
Llagrimeta. *f. dim.* Lagrimita.
Llagrimós, a. *adj.* Que produeix llàgrimes. Lacrimoso. || Moll de ulls o pròxim a plorar. Lagrimoso.
Llagrimosament. *adv. m.* Lamentablement, Llorosamente.
Llagueta. *f. dim.* Llaguita.
Llaguna. *f.* Estanque, Laguna.
Llagunes (Les). *Geog.* Caseriu de Soriguera, prov. de Lleida.
Llagut. *m.* Embarcació. Laúd.
Llama. *f.* Roba de seda tramada de or o d'argent. Restañó, Lama.
Llambert. *n. p.* Lamberto.
Llamborda. *f.* Losa. || **Llamborda de regueró.** *f.* Sillar.
Llambrech. *m. Fam.* Mirada.
Llambregada. *f.* Mirada.
Llambregar. *v. a.* Atisbar, Deshollinar, Mirar.
Llambregat, da. *p. p.* Atisbado, Mirado, Visto.
Llambrich. *m.* Cuch. Lombriz, Lambrijo.
Llambriles. *Geog.* Poble de la prov. part. jud. y bisb. de Girona.
Llambrusca. *f. Bot.* Parra borda.
Lambrusca. Parriza.
Llamech, ca. *adj.* Ascoso, Esquillimoso.
Llamench, ca. *adj.* Llamech.
Llamentador, a. *f.* Ploracossos. Llorona.
Llamentar. *v. a.* Lamentar.
Llaminadura. *f.* Golosina.
Llaminer, a. *adj.* Goloso, Galamero, Laminero.
Llamp. *m.* Rayo. || *Met.* Cosa que tinga l'acció forta. Rayo. || Subjecte viu y d'ingeni. Rayo. || Qui camina ab llestesa, o mostra pressa en les seues feines. Rayo, Tragaleguas. || **Caure, ferir o tocar el llamp.** *fr.* Dar el rayo. || **Gent del camp, gent del llamp.** Parlant dels de la comarca de Tarragona. Gente del rayo, son los del Campo. || **Llençar el llamp.** *fr.* Vibrar el rayo. || ¡Mal llamp te matí! *Excl.* ¡Mal año! ¡Mal rayo te partal!
Llampada. *f.* Lluentor. Brillo.
Llampant, a. *adj.* Brillante, Fulgurante, Reluciente.
Llampar. *v. n.* Relampaguear. || *Ter.* Catar la uva.
Llamparó. *m.* Cordill pera fer ballar la baldufa. Cordelejo. || *Vet.* Tumor de les besties. Lamparón.
Llamparse. *v. r.* Malmetre. Malograr-se, Malearse.
Llambat, da. *p. p.* Maleado, Malogrado.
Llampayes. *Geog.* Caseriu de Saus, prov. de Girona.
Llampech. *m.* Relámpago.
Llampegadera. *f.* Relampagueo.
Llampegar. *v. n.* Relampaguear.
Llampegueix. *m.* Relampagueo.
Llampeguejar. *v. n.* Relampaguear.
Llampi. *adj.* Lampiño.
Llampich. *m. Ter.* Relámpago.

Llampillas y Cerdá (Francesch X). *Biog.* Escriptor religiós remarkable, catedràtic de filosofia i de retòrica a Barcelona. Va escriure obres que feren ressó, y bones poesies llatines, a l'arribada del rei En Carles III a Barcelona. Era nadiu de Mataró y va morir a Sexti (Italia) ahont s'havia establert quan la expulsió dels jesuites a quina ordre pertanyia, (1731-1810).

Llampir. *v. n. Ter.* Relampaguear.

Llamprea *f. Ictiol.* Peix de mar y de riu. *Lamprea.*

Llampreró. *m. Ictiol.* Lamprehuela.

Llampresar. *v. a.* Endolcir algún guisat ab mel o sucre. *Lampresar.*

Llampuga. *f. Ictiol.* *Llamprea.*

Llampugar. *v. n.* Relampaguear.

Llampuig (Maure). *Biog.* Abat del monestir de Montserrat al any 1795.

Llampurnejar. *v. a.* *Llampugar.*

Llampus! *Excl.* de sorpresa. ¡Fuego! ¡Chispas!

Llana. *f. Lana.* || Planxa pera allisar el guix y el morter, usada pèls mestres de cases. *Llana, Plana.* || Borrissol. *Lana.* || **Llana bruta.** Sense rentar. *Lana en suclo.* || **Llana crua.** Sense filar. *Lana cruda, lana en cerro.* || **Llana neta.** *Met.* Lo que sense treball se cobra. *Limpio de polvo y paja.* || **Anar per llana, y tornar esquilat.** *Ref.* Ir por lana, y volver trasquilado. || **Cardar la llana.** *fr.* Emprimir. || **Cardar la llana a algú.** *fr. Met.* Guanyar al joch. *Cardarle la lana.* || **La llana negra no vol tint.** *Expr. fam.* Sobre negro no hay tintura. || **Els uns se'n porten la fama, y els altres carden la llana.** *Ref.* Unos tienen la fama, y cardan otros la lana, ó Uno levanta la caza, y otro la mata. || **Tindre molta llana al clatell.** *fr. Met.* Esser molt tonto. *Tener mucha carne en las cejas.* || **Treu-**

re la llana o les arrugues del clatell. *fr. Met.* Desasnar, Aguzar, Despabllar.

Llanar. *adj.* Relatiu a la llana. *Lanar.*

Llanars. *Geog.* Vila de la prov. de Barcelona, part. jud. de Berga.

Llanás. *Geog.* Poble de la prov. y bisb. de Girona, part. jud. de Puigcerdá.

Llança. *f.* Arma blanca. **Lanza.** || Barra entremitg de les cavalleries de tir a les diligencies y altres carruatges. **Lanza, Tronco.** || **Calar la llança.** *fr.* Enristrar la llança. || **Corre la llança.** *fr.* Justar, correr lanzas.

Llança (Tuch de la). *Orog.* Proper a Salardú, enlairat 2.650 metres.

Llançada. *f.* Cop de llança. *Lanzada.*

Llançadora. *f.* Lanzadera.

Llançar. *v. a.* Arrojar, Echar, Lançar, Tirar.

Llançassa. *f.* Lanzón.

Llançat, da. *p. p.* Arrojado, Tirado.

Llançador. *m.* Lanceador.

Llançar. *v. a.* Alançar.

Llançolat, da. *adj. Bot.* Fulles punxagudes en figura de llança. **Llançolado.**

Llançer. *m.* Soldat de cavalleria que se serveix de la llança. **Llançero.**

Llançera. *f.* Perxa pera posar les llances. **Llançera.**

Llançers (Cim de). *Orog.* A la comarca d'Olot. || — (**Coll de**). Collada que s'enlaira 1200 metres, a la comarca d'Olot, entre els cingles d'Esquerola y de Llançers.

Llançes (Riera de les). *Hidrog.* Corriol de la comarca d'Olot, que's barreja ab les aigües del Gés.

Llançeta. *f. Cir.* Instrument pera sagnar. **Lanceta, Sangradera.**

Llançetada. *f. Cir.* Lancetada.

Llanda. *f.* Llanta.

Llandrius (Planes de). *Geog.* Al aiguabarreig del Ritort y el Ritortell, devant del macís de

- Sant Antoni, a la comarca de Camprodón.
- Llanegable.** *adj.* Nesgable, Resbala-ble.
- Llanegar.** *v. n.* Resbalar, Correr el agua en poca cantidad, sobre algún cuerpo. || Parlant de roba. Nesgar.
- Llaner, a.** *adj.* Lanar.
- Llanera.** *Geog.* Poble de la prov. de Lleida, part. jud. y bisb. de Solsona. || — *Hidrog.* Riu de la prov. de Lleida. Brolla al terme de Llovera, part. jud. de Solsona, y desaigna a la vora de Torá, al curs del Llobregós.
- Llaneria.** *f.* Lanaje, Lanería.
- Llangardaix.** *m.* Lagarto.
- Llangoniça.** *f.* Longaniza, Salsichón.
- Llangonissa.** *f.* Llangoniça.
- Llangor.** *m.* Languidez.
- Llangorosament.** *adv.* Languidamente.
- Llanguidament.** *adv. m.* Languidamente.
- Llanguideixer.** *v. n.* Languidecer
- Llanguidesa.** *f.* Languidez.
- Llanguiment.** *m.* Aflaquiment, Deixadesa, Languidez.
- Llanguirse.** *v. r.* Aflaquirse, De- caure. Languidecerse.
- Llanguit, da.** *adj.* Decaído, Lán- guido.
- Llanilla.** *f.* Roba fina de llana. Lanilla.
- Llanós, a.** *adj.* Lanudo, Lanoso.
- Llanositat.** *f.* Lanosidad.
- Llans.** *m.* Ant. Lance.
- Llansa.** *f.* Llança.
- Llansa (Conrat de).** *Biog.* Remarcable mariner y diplomá- tich catalá dels sigles xiii y xiv, enmollerat ab una germa- na d'En Roger de Lluria. Va ésser embaixador d'En Pere II a Portugal, y un dels homens que als regnats d'En Alfons II y d'En Jaume el Just, fruiren major concepte. Les seues em- preses contra Tunis, la illa de Querques y Sicilia, son memo- rables págines de la historia catalana.
- Llansá.** *Geog.* Vila de la prov. y bisb. de Girona, part. jud. de Figueres. Te estació de F. C.
- Llansada.** *f.* Lanzada, Lanzazo, Bote de lanza.
- Llansada (Puig).** *Orog.* Puig de la serra del Cadí, enlairat 2408 metres.
- Llansadora.** *f.* Lanzadera. || **Llan- çadora.**
- Llansar.** *v. a.* Lanzar. || **Llançar.**
- Llansó (Jaume).** *Biog.* Metge mi- litar, botánich, catedràtich a la Escola industrial de Barcelo- na, y un dels homens, que més s'afanyaren péls avenços dels conreus, y la institució del crèdit agrícola. Era direc- tor del periódich *El Cultivador*, que's publicava a Barcelona al any 1848, y va concorre al Congrés de Agricultura de Ma- drit representant la junta de comers. Nadiu de Girona y morir a la meteixa ciutat (1806- 1862).
- Llansol.** *m.* Llençol. Sábana.
- Llanterna.** *f.* Linterna, Faro. || **Llanterna màgica.** Linterna màgica.
- Llanterner.** *m.* Linternero.
- Llanternó.** *m.* *Arquit.* Mitja ta- ronja ab finestrals. Cúpula, Lin- terna. || *Mec.* Roda de certes màquines y prempses. Linterna.
- Llantia.** *f.* Làmpara. || *Taca.* Lam- parón, Mancha. || *Ter.* Porrón. || *Posa oli a la llantia.* *Expr.* *Ter.* Llena el porrón.
- Llantia.** *f.* Bot. Lenteja.
- Llantiassa.** *f.* Fanal ab llantia gran. Lampión.
- Llantier, a.** *m. y f.* Lamparero, Lam- pista.
- Llantieria.** *f.* Botiga ahont s'hi venen llanties. Lampareria.
- Llantieta.** *f. dim.* Lamparilla.
- Llantió.** *f. dim.* Lamparilla. || *Vas de vidre de la llantia.* Vaso.
- Llantiol.** *m.* Lamparilla.
- Llanut, da.** *adj.* Parlant de coses. Lanudo, Lanoso. || Parlant de persones. Tonto. Zoquete, Zote.
- Llanxa.** *f.* Naut. Embarcació de rems. Lancha.
- Llanxada.** *f.* Lanchada.

Llanxassa. *f.* Lanchón.
Llanxer. *m.* Patró d'una llanxa.
 Lanchero.
Llanxeta. *f. dim.* Lanchita, Góndola.
Llaor. *f.* Alabanza, Loa.
Llapa. *f.* Tel que's fá al demunt dels líquits. Lapa, Telilla.
Llapassa. *f.* Bot. Bardana. || *Fus-
 teria.* Placa, Plancha, Lista, Lis-
 tón.
Llapic. *m.* Lápiz. || **Llapic** ver-
 mell. Lápiz rojo.
Llapicar. *v. a.* Lapicear. || *Min.*
 Pedrera de llapic. Cantera de
 piedra lápiz, Lapizar.
Llapicera. *m.* Lápiz.
Llapiclaçull. *m.* Lapizlazull.
Llapicós, a. *adj.* Pegajoso, Pega-
 dizo, Viscoso
Llapicósament. *adv. m.* Pegajosa-
 mente, Viscosamente.
Llapidari. *m.* Travallador o tra-
 ficant de pedres precioses. La-
 pidario.
Llapidaire. *m.* Llapidari.
Llapidera. *f.* Lapicero. || Pedrera
 de llapic. Lapizar.
Llapis. *m.* Lápiz.
Llapitera. *f.* Lapicero.
Llar. *f.* Hogar. || Habitació ocupa-
 da per una família; antigua-
 ment, segons el cens de Cata-
 lunya, fet a Cervera al any
 1359, se'n deia *foch*. Hogar.
Llar. *Geog.* Caseriu de Canovel-
 les, depart. dels Pirineus Orien-
 tals.
Llaras. *Geog.* Caseriu de Pera-
 mea, prov. de Lleida.
Llarch, ga. *adj.* Largo. || De molta
 duració. Largo. || Crescut.
 Largo, Crecido. || Silaba o nota
 de pronunciació pausada, Lar-
 go. || Generós, Lliberal. Largo.
 || Abundós. Largo. || **Llarch**
com un pá de barra. *fr. fam.*
 Más largo que un día sin pan, ó
 que la esperanza de un pobre ||
Al llarch. *m. adv.* A lo largo. ||
Caure llarch, de llarch, o tot
 llarch *fr.* Caerse á lo largo. ||
De llarch. *m. adv.* Arrossegar
 el vestit. De largo. || **De llarch**
a llarch. *m. adv.* De cap a cap,

De largo á largo; á lo largo; de
 barreno á barreno, parlant de
 les bigues. || **Esser llarch,** é-
 sser cosa larga. *Loc.* Ser cuen-
 to largo. || **Les llargues.** Par-
 lant de les hores. Las doce. ||
Més llarch que la quaresma.
fr. Fam. Más largo que la espe-
 ranza de un pobre. || **Passar de**
llarch. *fr.* Pasar de largo. || **Per**
llarch. *m. adv.* A la larga, á lo
 largo. || **Posar de llarch.** *fr.*
 Vestir de largo.
Lldardar. *v. a.* Engrasar, Emporcar.
Lldardera. *f.* Aguja de mechar,
 Mechera.
Llardecans. *Geog.* Poble de la
 prov. bisb. y part. jud. de Lle-
 ida.
Llarder. *adj.* Lardero.
Llardó. *m.* Chicharrón, Gorrón. ||
Llardó, na. *adj.* Pringón.
Llardós, a. *adj.* Brut de llart, o
 de greix. Grasiento, Lardoso, Mu-
 griento, Pringoso.
Llargada. *f.* Longitud, Largo, Lar-
 gueza.
Llargament. *adv. m.* Abundant-
 ment. Largamente.
Llargar. *v. a. Mar.* Marxar, eixir,
 llevar ancles. Largar. || **Llar-**
gar la mitjana. *Mar. Ter.* Po-
 nerse ó colocarse en fecha.
Llargaria. *f.* Llargada.
Llargarut, da. *adj.* Larguirucho,
 Obllongo.
Llargás, a. *adj. aum.* Largón.
Llargues. *f. pl.* Dilaciones.
Llarguesa. *f.* Largueza.
Llarguet, a. *adj. dim.* Larguillo.
Llarguissim, a. *adj. sup.* Largui-
 simo.
Llargura. *f.* Llargaria.
Llaró y Vidal (Joaquím). *Biog.*
 Escriptor, home de ciéncies,
 filosof, y poeta catalá dels
 començos del sigle XIX, mort a
 Barcelona al any 1824. Havia
 sigut professor de la Universi-
 tat de Cervera, y pertanyia a
 la Academia de Bones Lletres,
 ahont pels anys de 1816 al 1823
 havia llegit treballs remarca-
 bles.
Llart. *m.* Lardo, Manteca. || *Fig*

- Roba greixosa, bruta. Grasa, Grasierto.
- Llarvent.** *Geog.* Caseriu de Envinny, prov. de Lleida.
- Llas.** *m. y adj.* Llaç.
- Llasciu,** *va. adj.* Lascivo.
- Llascivia.** *f.* Lascivia.
- Llasciviós,** *a. adj.* Lascivo.
- Llasciviosament.** *adv. m.* Lasciviosamente.
- Llassada.** *f.* Llaçada.
- Llassament.** *m.* Cansancio, Fatiga.
- Llassar.** *v. n.* Enllassar. Enlazar. || Cansar, Fatigar.
- Llassami.** *m. Bot.* Flor. Jazmín.
- Llàstima.** *f.* Lástima. || Miseria, Travall, Pena. Lástima. || ¡Llàstima! ¡Quina llàstima! ¡Llàstima! ¡Que llàstima! || Contar llàstimes. *fr.* Llorar llàstimas. || De llàstima. *m. adv.* De lástima. || Es llàstima o Es una llàstima. *Loc.* Lástima es; la mayor llàstima es. || Fer, causar o donar llàstima. *fr.* Dar llàstima. || Posar fet una llàstima. *fr.* Maltractar d'obra o de paraula a algú; embrutar a algú. Poner á uno hecho una desdicha. || Posarse fet una llàstima. *Loc.* Ponerse desdichado, Coger una llebre. || Qui no vol veure llàstimes, que no vagi a la guerra. *Ref.* Que no vaya á la guerra, quien no quiera ver llàstimas. || Tindre llàstima. Compadecerse.
- Llastimar.** *v. n.* Causar dany, Fer mal. Lastimar.
- Llastimer,** *a. adj.* Doloroso, Triste.
- Llastimós,** *a. adj.* Lastimoso.
- Llastimosament.** *adv. m.* Lastimosamente.
- Llastorre.** *Geog.* Caseriu d'Esplugas de la Serra, prov. de Lleida.
- Llastra.** *f. Ter.* Abrupto, Escarpado.
- Llastrar.** *v. a.* Posar llastre als aparells pera la navegació. Lastrar.
- Llastre.** *m.* Lastre, Estiva. || Carregar de llastre, Fer llastre. Lastrar.
- Llastres de l'Estany.** *Orog.* Espadats rocosos als encontorns de l'estany d'Escunyau a la Vall d'Arán.
- Llat,** *a. adj.* Largo, Extenso.
- Llata.** *f.* Llistó de fusta. Lata, Chilla. || Trena de cánem. Trena. || Trena d'espert. Plelta.
- Llati,** *na. m. y f. y adj.* Latín, o, a. || Lleuger. *adj.* Listo, Ligero.
- Llatinada.** *f.* Mot o frase llatina. Latín, Latinejo. || Paraula mortificant. Indirecta, Pedrada, Varetta.
- Llatiniçar.** *v. a.* Latinizar.
- Llatinisme.** *m.* Latinismo.
- Llatinista.** *adj.* Latinista.
- Llatinitat.** *f.* Curso de latín.
- Llatitut.** *m.* Latitud.
- Llàtzer.** *n. p.* Lázaro. || ¡Pobre Llàtzer! *Expr. Met.* ¡Lázaro! || Posar com un Llàtzer. *fr. Met.* Maltractar d'obra o de paraula. Poner de oro y azul, ó ponerle hecho un Ecce-homo.
- Llatzeria.** *f.* Laceria.
- Llatzeria.** *f.* Llatzeria.
- Llatoerós,** *a. adj.* Lazarino.
- Llauder (Manel).** *Biog.* Militar y escriptor ténich y historiagre nadiu de Mataró (1789-1851). Era tinent general del exèrcit. y va assolir renóm a la lluita de la independència y a la primera guerra civil, en quin període va ésser nomenat Marqués de la Vall de Ribes. Era senador del regne desde 1845, ministre de la guerra al 1834, capitá general de Catalunya, y Virrei de Navarra. Apart de les seues obres referents a la milícia, va publicar al any 1844 una remarcable de historia contemporanea titulada *Memorias documentadas.* || — y de **Dalmases (Lluís M.º).** Periodista, escriptor y polítich, afecte al tradicionalisme. Va ésser director dels diaris barcelonins *El Criterio Católico*, *La Convicción* y *El Correo Catalán*, y de la revista *La Hormiga de Oro*. Era home de molta cultura literaria, y atitllat polemista. Al any 1869, va ferse remarcar per la publica-

ció del fascicle polítich, *El desenlace de la revolución española: apuntes y consideraciones*. Vamórir a Barcelona al any 1904.

Llauger (Gaspar). *Biog.* Prebère nadiu de Canet de Mar, catedràtich y director del Seminari de Barcelona, y escriptor dogmàtich. Va morir al any 1810.

Llauna. *f.* Hoja de lata, Hojalata. || Eina de cuina pera rostir viandes. Graseira de hoja de lata. || Pera les rodes de carruatge. Calce, Llanta.

Llauner. *m.* Hojalatero.

Llauneria. *f.* Hojalateria.

Llaurada. *f.* Labor de arado, Reja. || Goret. Barbecho. || Donar la darrera llaurada. Cohechar.

Llauradó y Fábregas (Andreu). *Biog.* Enginyer y escriptor catalá, catedràtich de mecànica aplicada a l'escola d'enginyers, y autor de la obra *Tratado de aguas y de riegos*, que's considera una de les més selectes d'aquells coneixements, y ha sigut traduïda a varies llengües. Va morir a Barcelona al any 1899.

Llaurador. *m.* Arador, Labrador. || Eina de llauna pera pendre arròç, farina, etz. a les botigues. Librador.

Llaurador (Joseph). *Biog.* Conseller quint de Barcelona al any 1714, que ab aquest concepte, va mostrar durant el siti tota la fermesa del seu patriotisme. Vençuda la ciutat va ésser un dels que degueren compareixer al 17 de septembre d'aquell any, devant del triomfador pera ferli entrega de les gloriòses divises consolars.

Llaurament. *m.* Labranza.

Llaurança. *f.* Labranza.

Llaurar. *v. a.* Arar, Labrar. || Llaurar ab gelada, si vols bona anyada. *Ref.* Si quieres cosecha abundante, ara con escarcha. || ¿Ahont anirás bou que no

llauris? *Ref.* ¿A dō irá el bou que no ara?

Llaurat, *da*. *p. p.* Arado, Labrado.

Llaure. *m.* Lauro.

Llaurejar. *v. a.* Laurear.

Llaurejat, *da*. *p. p.* Laureado.

Llaureola. *f.* Aureola.

Llauriá. *n. p.* Laureano.

Llauró. *f.* Arada, Labranza. || Camp de llauró. Campo de labor, ó de labranza. || Llauró de pá. Tierra de labor. || Segona llauró. Binazón, Reseguir el campo.

Llauró. *Geog.* Poble del Vallespir, dist. de Perpinyá al cantó de Thuir. Serva una iglesia romànica remarcable.

Llausanger. *m.* Adulador, Lisonjero.

Llausangeria. *f.* Adulaci6n, Lisonja.

Llausas y Mata (Joseph). *Biog.* Escriptor y filòlech, professor de francés y d'italiá, y director del Institut de Barcelona. Va publicar obres didàctiques dels esmentats idiomes, y la traducci6n d'algunes producci6ns d'En Dumas, de Silvi Pellico, y d'En Manzoni. Era atililat escriptor castellá y va mostrarse en literatura, afecte al romanticisme. Nadiu de Barcelona, va morir a la metelxa ciutat. (1817-1885).

Llause. *Geog.* Serralada pirenenca que té el seu estrep a la Vall de la Noguera Ribagorçana.

Llausinjar. *v. a.* Agasajar, Lisongear.

Llausinjat, *da*. *p. p.* Agasajado, Lisongeado.

Llaussar. *v. a.* Arreglar el ferrer les eines del pagés, gastades pel treball. Echar boca.

Llaút. *m.* Instrument music de cordes, y embarcaci6n. Laúd, Llagut.

Llaütó. *m.* Metall compost; de color daurat. Lat6n.

Llautoner. *m.* Latonero.

Llautoneria. *f.* Latonería.

Llava. *f.* Lava.

- Llavador.** *m. Ter.* Rentador, Sa-freig. Lavadero.
- Llavadora.** *f. Ter.* Lavandera. || Llevadora. Comadrona.
- Llavadura.** *f.* Lavadura.
- Llavallo (Teodor).** *Biog.* Advocat y secretari de la Diputació de Barcelona desde 1873. Va contribuir al embelliment del palau d'aquella corporació. Va morir al any 1897.
- Llavanera.** *Geog.* Caseriu del terme de Crespià. || — Veïnat del terme de Pardines.
- Llavaneres (Sant Andreu de).** *Geog.* Poble de la prov. y bisb. de Barcelona, part. jud. de Mataró. || — (Sant Vicens de). Poble de la meteixa prov., bisb. y partit.
- Llavar.** *v. a. Ter.* Lavar.
- Llavell.** *m. Ter.* Penca de neu. Alud.
- Llaveria.** *Geog.* Lloch del terme de Tivissa, prov. de Tarragona.
- Llavi.** *m.* Labio. || Llavi-grós. *m.* Bezudo.
- Llavià.** *Geog.* Caseriu del terme de Fontanilles.
- Llavina.** *Geog.* Caseriu de la prov. de Barcelona, terme de Centelles; s'anomena també *Mas de Llavina*. || — (La). Veïnat del terme de Montseny.
- Llavinera (La).** *Geog.* Caseriu del terme de Salavinera.
- Llavor.** *f.* Simiente, Semilla. Llevor.
- Llavorador, a.** *adj.* Travallador de la terra. Labrador. || Llau-rador.
- Llavorar.** *v. a.* Labrar. || Trava-llar el metall. Labrar.
- Llavores.** *adv. t.* Llavors. Enton-ces.
- Llavorsi.** *Geog.* Poble de la prov. de Lleida, part. jud. de Sort, bisb. d'Urgell.
- Llaya.** *f.* Laya. Eulafia.
- Llayés.** *Geog.* Poble de la prov. de Girona.
- Lleal.** *adj.* Leal, Fiel. || No viu més el lleal de lo que vol el traïdor. *Ref.* Quanto quiere el traïdor, vive el fiel.
- Llealment.** *adv. m.* Lealmente.
- Llealtat.** *f.* Lealtad.
- Lleba.** *f.* Balda per portes y fines-tres. Falleba.
- Llebant.** *m.* Corda d'espart. Soga, Maroma.
- Llebrada.** *f.* Guisat. Junglada, Le-brada.
- Llebrassa.** *f. aum.* Lebrón.
- Llebre.** *f. Zool.* Liebre. || A só de tabals no's cacen llebres. *Ref.* Quien pájaros ha de tomar, no ha de ojear; más vale el ruego del amigo, que el hierro del ene-migo. || D'ahont menys se pen-sa, salta la llebre. *Ref.* Donde menos se piensa, salta la llebre. || Dormir com les llebres. *fr.* Dormir con los ojos abiertos. || Es la llebre de qui l'alça, y el conill de qui l'alcança. *Ref.* La llebre es de quien la levanta, y el conejo de quien lo mata. || Moure la llebre. *fr. Met. fam.* Promoure disputes. Levantar ó alborotar la caza. || Seguir la llebre. *fr. Met. fam.* Seguir la pista. || Tant grata la llebre que ve que mal jau. *Ref.* Mu-chas veces, quien escarba, lo que no quiere halla.
- Llebrell.** *m.* Llebrer.
- Llebrer.** *m.* Gos caçador de lle-bres. Lebrel.
- Llebreta.** *f. dim.* Lebratillo, Lebra-to.
- Llebró.** *Geog.* Caseriu de Vila-llonga, prov. de Girona.
- Llecar.** *v. a. Ter.* Golpear.
- Lleccarse.** *v. r. Ter.* Copejarse. Golpearse.
- Llecat, da.** *p. p.* Golpeado.
- Llech, ga.** *m. y f.* Legu. || *Fig.* Ig-norant. Legu.
- Llech.** *Hidrog.* Riu del Canigó, afluent de la Llentilla.
- Llécol.** *m.* Vegetació que's forma a les capes superiors de les aigües mortes. Ajomate, Verdín.
- Llecorella.** *f. Min.* Esquísto arci-lloso, Pizarra.
- Lledesme, a.** *adj.* Legítimo.
- Lledó (J).** *Biog.* Heroich defen-sor de Barcelona al siti de 1713-14. Era un dels capitans

- més esforçats de la Coronela, y va morir al hort de Sant Pere, defensants la plassa el dia 11 de setembre de 1714.
- Lledó.** *Geog.* Vila del bisb. de Tortosa, prov. de Terol, part. jud. d'Alcaniye.
- Lledons.** *m. Bot.* Fruit del Lladoner. Litones.
- Llefech,** *ca. adj.* Ascoso. Esquilmoso.
- Lleñá.** *Geog.* Caseriu del terme de Badalona, prov. de Barcelona.
- Lleiscant,** *a. adj.* Glutinoso, Pegajoso, Viscoso.
- Lleiscós,** *a. adj.* Lleiscant.
- Llefre,** *a. adj. Ter.* Sucio.
- Llefric,** *a. m.* Cochino. Grasiendo.
- Llefuch,** *ga. adj.* Llefech.
- Llegacia.** *f. Ant.* Embajada.
- Lleganya.** *f.* Legaña. || **Llaganya.**
- Lleganyós,** *a. adj.* Legañoso.
- Llegar.** *v. a. For.* Legar.
- Llegat,** *da. p. p.* Legado, Manda. || Cardenal enviat extraordinari del Papa. Legado. || **Llegat ad làtere.** Cardenal enviat com a conseller ordinari del Pontífex. Legado á látere. || **Caducar el llegat.** *f. For.* Caducar el legado.
- Llegatari,** *a. m. y f. y adj.* Legatario.
- Llegenda.** *f.* Leyenda. || Acte y efecte de llegir. Lectura.
- Llegible.** *adj.* Legible.
- Llegiblement.** *adv. m.* Legiblemente.
- Llegidor,** *a. m. y f.* Lector. || *adj.* Legible.
- Llegidora.** *f.* Taça pera treure l'oli de la pica. Taceta.
- Llegió.** *f. Ant.* Legión.
- Llegir.** *v. a. Leer.* || Ensenyar, explicar públicament. Leer. || Explicar l'opositor el seu discurs o lliçó. Leer. || **El llegir li fa perdre l'escriure.** *fr.* Quien mucho abarca, poco aprieta. || **Poder llegir càtedra.** *fr. Met.* Esser savi en algun coneixement. Poder explicar en càtedra.
- Llegislació.** *f.* Legislación.
- Llegislador.** *m.* Legislador.
- Llegislar.** *v. a.* Legislar.
- Llegislatiu,** *va. adj.* Legislativo. || Parlant de les Corts, del Congrés o del Senat. Legislatiu.
- Llegislatura.** *f.* Legislatura.
- Llegista.** *m.* Jurista. Legista.
- Llegit,** *da. p. p.* Leído.
- Llegitim,** *a. adj.* Legítimo. || Cert, verdader. Legítimo. || Fill dellegítim matrimoni. Legítimo.
- Llegitima.** *f.* Porció de la herencia. Legítima.
- Llegitimació.** *f.* Legitimación.
- Llegitament.** *adv. m.* Legítimamente.
- Llegitimiar.** *v. a.* Legitimar. || Adoptar com a fill. Legitimar.
- Llegitimat,** *da. p. p.* Legitimado.
- Llegitimista.** *m. y f.* Adicte a la llegitimitat, Partidari de les dinasties històriques. Legitimista.
- Llegitimitat.** *f.* Legitimidad.
- Llegot,** *m. Ant.* Lisonja.
- Llegoter,** *a. adj.* Lisonjeador.
- Llegoterament.** *adv. m.* Lisonjerament.
- Llegua.** *f.* Legua. || D'una llegua lluny. *Loc.* A la legua, á leguas, de muchas leguas. || Per tot hi ha cent llegües de mal cami. *Loc.* Por doquiera hay su legua de mal camino.
- Lleguda.** *f.* Tiempo hábil.
- Llegum.** *m.* Legumbre. || **Llegúm** cuitos. *Loc. fam.* Actiu. Impaciente.
- Llegúmina.** *f. Quím.* Legúmino.
- Lleguminós,** *a. adj.* Leguminoso.
- Lleguminoses.** *f. Bot.* Plantes dicotiledónies polipeteles. Leguminosas.
- Llegut,** *m.* Laúd.
- Llehi.** *n. p.* Licerio.
- Llei.** *f.* Ley. || Patent, pragmática. Ley. || Estatut. Ley. || Reglament. Ley. || Amor, fidelitat. Ley. || Qualitat, pes o mesura. Ley. || Aleació dels metalls preciosos. Ley. || Afecte personal. Ley. || **Llei civil.** Ley civil. || **Llei de Déu.** Ley de Dios. || **Lle:**

de gracia. **Ley de gracia.** || **Llei de la trampa.** Engany. **Ley de la trampa.** || **Llei del embut.** Arbitrarietat. **Ley del embudo.** || **Llei eclesiàstica.** **Ley eclesiàstica.** || **Llei escrita.** Decàlech. **Ley escrita.** || **Llei humana.** **Ley humana.** || **Llei natural.** **Ley natural.** || **Llei vella o de Moisès.** **Ley antiga ó de Moisès.** || **A dreta llei.** *m. adv.* A toda ley, en justicia. || **A llei de...** *m. adv.* A fuero de... A ley de. || **Baixar de llei.** Alteració dels metalls preciosos. **Bajar de ley.** || **Carregar la llei o tota la llei a algú.** *Met.* Tractar ab rigor. **Echar, aplicar la ley.** || **Donar lleis.** **Legistar.** || **Faltar a la llei.** **Quebrantar la ley.** || **Fer la llei.** *fr. Met.* Dominar. || **Feta la llei, feta la trampa.** *fr. fam.* Tras la ley va la trampa. || **Tindre més lleis que un breviarí.** *fr. fam.* Tener más leyes que un doctor. || **Van les lleis, segons volen els reis.** *fr. fam.* Alla van leyes, do quieren reyes.

Lleida. *Geog.* Una de les quatre províncies en que va ésser dividida Catalunya als començos del segle XIX. Confronta a tramontana, ab el departament francès dels Pirineus centrals y Andorra; a Llevant ab les províncies de Girona y Barcelona, a Mitjorn ab la de Tarragona, y a Ponent ab les de Saragoça y Osca. Se divideix en vuit partits judicials, que son els de Balager, Cervera, Lleida, Seu d'Urgell, Solsona, Sort, Tremp, y Viella. || — Ciutat capital de la província y bisbat del seu nom, y cap de partit judicial. Té estació de ferrocarril. || — Partit judicial, format pels 66 ajuntaments de Alamús, Albagés, Albatàrrech, Albi, Alcanó, Alcarraç, Alcoltge, Alfés, Almacelles, Almatret, Arbeca, Artesa de Lleida, Aspa, Aytona, Bellanes, Bell-lloch, Benavent de Lleida, Bobera, Borges, Castella-

sens, Castellnou de Seana, Cervià, Cogull, Corbins, Esluga Calva, Floresta, Fondavella, Fullella, Golmés, Granadella, Granja de Escarpe, Grauyena de les Garrigues, Juncosa, Juneda, Lleida, Llardecans, Malsacoreig, Mayals, Miralcamp, Mollerusa, Montoliu de Lleida, Omellons, Palau d'Anglesola, Pobla de Cérvoles, Pobla de la Granadella, Puig Gros, Puigvert de Lleida, Rosselló, Sarroca, Serós, Sidamunt, Sudanel, Sunyé, Tarrés, Torms, Torrebesses, Torrefarrera, Torregrossa, Torres de Segre, Torreserona, Vilosell, Vilanova de Alpicat, Vilanova de la Barca y Vinaixa. || — (**Plá de**). *Geog.* Vegis. **Plá de Lleida y Ribera de Segre.**

Lleidatá, na. *adj.* Nadiu o propi de Lleida y de la seua província. **Leridano.**

Lleig-tja. *adj.* Feo. || *Met.* Deshonest, indecent. **Feo, Torpe.**

Lleix. *m. y f.* Represa natural dels cingles. **Relieve.**

Lleixa. *f.* Estante, Anaquelet. || De cuina. **Vasar, Vasera.**

Lleixeres (Coll de les). *Orog.* Collada de la comarca d'Olot.

Lleixiu. *m.* Legia.

Lleixiver. *m.* Cubell. **Cuezo, Tinajón.**

Llèmana. *f.* Insecte. **Liendre.**

Llèmana. *Geog.* Poblado de la prov. de Girona.

Llembusch, ca. *adj. Ter.* Criatura de genit aspre. **Aspero, Desabrido, Repeloso.**

Llemech, ca. *adj.* Ascoso, Esquillamoso.

Llèmena. *f.* Llèmana.

Llemener. *m.* Lendrero.

Llemeneta. *f. dim.* Liendrecita.

Llemenós, a. *adj.* Lendroso.

Llemi (devot de Sant). *Loc. fam.* Laminero.

Llemicós, a. *adj.* Llepiciós.

Lleminadura. *f.* Golosina.

Lleminejar. *v. a.* Golosinar.

Lleminer, a. *adj.* Goloso.

Llemineria. *f.* Golosina.

- Llemosí.** *m.* Parla del Mitxdià de França. Lemosín. || *adj.* Nadiu o pertanyent a la contrada Llemosina. Lemosín.
- Llemotja.** *f.* Terra sabonora. Grada.
- Llena (La).** *Geog.* Caseriu d'Alpens, prov. de Barcelona. || — (**Serra de la**). *Orog.* Serralada que fá partió del Priorat y les Garrigues, entre les provincies de Tarragona y de Lleida.
- Llerç.** *m.* Tela de lli o de canem.
- Llenzo.** || *Arquit.* Troç de muralla, entre'ls baluards. Cortina. Llenzo. || Paret extensa. Llenzo. || **Llenç blanquejat.** Llenzo curado. || **Llenç cru.** Llenzo en crudo.
- Llenca.** *f.* Troç de paper, de drap, etz. Lista. Tira. || **Llenca de carnsalada.** Mecha. || **Llenca de cuiró, dels caixons.** Precinto. || **Llenca de drap.** Girra. || **Llenca de pernil.** Magra. || **Llenca de tela.** Collet de camisa. Tirilla. || **Llenca de terra.** Lengua de tierra.
- Llençadig,** *a. adj.* Arrojadizo.
- Llençadora.** *f.* Lanzadera.
- Llançament.** *m.* Lanzamiento.
- Llençar.** *v. a.* Lanzar. || Esbair llum, olor, etz. Despedir, Difundir. || Vessar. Derramar, Verter. || Llençar coses inútils. Arrojar. || Malmetre. Desperdicjar. || Apartar coses inmaterials. Despedir. || *For.* Despullar de la possessió. Lanzar. || Exposar alguna quantitat. Arriesgar, Aventura. || **Llençar a perdre.** *fr.* Malmenar alguna cosa. Echar á perder. Perjudicar. Perder. || **Lo que uns llencen, altres aprofiten.** *Ref.* Lo que uno deshecha, otro ruega.
- Llençarse.** *v. r.* Abalanzarse, Arrojar-se, Echarse.
- Llençat,** *da. p. p.* Lanzado.
- Llencer.** *m.* Telaire. Lencero.
- Llenceria.** *f.* Ant. Lenceria.
- Llençol.** *m.* Sábana. || **Agafárseli a algú el llençol a les anques.** *fr. Fam.* Pegárselo las sábanas. || **Cobrir ab llençols.** *fr.*
- Ensabanar.** || **Pendre 'ls llençols.** *fr. Fam.* Desensabanar.
- Llençolet.** *m. dim.* Sabanilla.
- Llençolets.** *m. dim.* Bolquers. Pafales.
- Llenes (Cova de les).** *Orog.* Al terme de Erinyá, prov. de Lleida.
- Llenga.** *m.* Llengua. Lengua.
- Llengotejar.** *v. n.* Murmurar. || Hacer muecas.
- Llengoter,** *a. adj.* Xerraire. Lenguaraz.
- Llengotes (Fer).** *fr.* Hacer muecas, Sacar la lengua.
- Llengua.** *f.* Lengua. || **Llengua de bou.** *Bot.* Planta. Lengua bovina, de buey, Buglosa. || **Llengua de cavall.** *Bot.* Herba. Brusco mayor, Laurel de Alejandro. || **Llengua de cavall travat.** *fr. Met.* Palpiçot. Lengua de estropajo, Lengua de boto. || **Llengua de cerf.** *Bot.* Herba melsera. Escolapendra, Lengua de ciervo. || **Llengua d'escorpi.** Mala Lengua. *Fr. Met.* Lengua de alacrán, de víbora. || **Llengua de foch.** *fr. Met.* Flama de foch. Lengua de fuego. || **Llengua de gós.** *Bot.* Cert bolet. Clavaria. || **Llengua del aigua.** *fr.* Banda de terra que toca al aigua. Lengua de agua, Ribera. || **Llengua de oc.** *Lit.* Lengua parlada a la banda N. O. del Mediterrani als començos del sigle XII, desde la Liguria fins als pobles alarbs de Valencia, ab insignificants derivencys locals, mes fixa y elegant a la que va apropiarse a les manifestacions poètiques, esclatades després d'haver emollerat a la comtesa Na Dolça de Provença, el comte Ramón Berenguer III de Barcelona. || **Llengua de serp.** *Fort.* Obra exterior als àngulsixents de un camí descobert. Lengua de sierpe. || **Llengua de terra.** *Geog.* Lengua de tierra, promontorio, cabo. || **Llengua mare.** *Lit.* La originaria de diferents dialectes. Lengua matriz. || **Llen-**

gua materna. La de la terra d'ahont s'és nadiu. **Lengua materna.** || **Llengua morta.** La que no's parla ja com propia d'una nació. **Lengua muerta** || **Llengua muda mai fou batuda.** *Ref.* En boca cerrada no entran moscas. || **Llengua santa.** La usada als textos bíblichs originals. **Lengua santa** || **Llengua viva.** La parlada en alguna nació o poble contemporani. **Lengua viva.** || **Llengua vulgar.** La usada pels analfabets. **Lengua vulgar.** || **Llengües bronzejades.** *Poët.* Lengües bronzejades. || **A la llengua del aigua.** *fr.* A la vora del aigua. **A la llengua del aigua.** || **Cercar la llengua.** *fr.* Provocar raóus o disputes. **Buscar frases.** || **Escalfarse la llengua.** *fr. Met. fam.* Parlar llargament. **Calentarse a uno la boca ó la llengua.** || **Fer callar les males llengües.** *fr.* Dar un tapaboca. || **Ferse llengües.** *fr.* Lloar. Hacerse lenguas. || **Ficat la llengua al cui.** *Loc. Fam.* Cortapicos y collares. || **Fluix de llengua.** *fr.* Qui enraona massa. **Flojo de palabra.** || **Llarch de llengua.** *Met.* Desvergonyit al parlar. **Largo de palabras** || **Lligar la llengua.** *fr.* Atar la llengua. || **Mala llengua.** Deshonrabuenos. || **Molta llengua y pochs fets.** *Ref.* Más son los amenazados, que los acuchillados: Los amenazados comen pan: Antes de la hora, gran denuedo, venidos al punto, mucho miedo: El mal del milano, las alas quebradas y el pico sano. || **Mossegarse la llengua.** *fr.* Morderse la llengua. || **No tindre pels a la llengua.** *fr. Met.* No morderse los labios; no tener pelos ó pepita en la llengua. || **No tindre més que llengua.** *fr.* Ser todo jarabe de pico. || **Passar per llengües.** *fr. Met.* Murmurar. Poner llengua á alguno; traerle en boca ó en llengües. || **Pendre llengües.** *fr.* Informarse. Tomar llengua, voz

ó señas. || **Perdre a algú la llengua.** *fr.* Esdevindre algún dany per xerraire. **Perderle el pico.** || **Quan parlo la llengua manejo.** *Ref.* Cuando los mudos hablan, licencia tienen de Dios. || **Qui llengua té, a Roma va.** *fr. y Ref.* Quien llengua há, a Roma va. || **Setze llengües.** *fr.* Xerraire. Cien lenguas. || **Tindre alguna cosa al cap de la llengua.** *fr.* Tener algo en el pico. || **Tindre la llengua llarga.** *fr.* Ser largo de llengua, Ser suelto de llengua. || **Tindre llengua, o tindre molta llengua.** Gallear, Tener mucha llengua. **Llenguada.** *f.* Lengüetada. **Llenguado.** *m. Ictiol.* Peix. **Llenguado.** **Llenguadoch.** *m.* Antigua provincia de França. **Langüedoc.** **Llenguatge.** *m.* Lengua, Lenguaje, Idioma, Habla. **Llengueta.** *f.* Pipa pera sonar els instruments de vent. **Estrangal, Lengüeta.** **Llengüeta.** *f.* **Llengueta.** **Llengüeteria.** *f.* Registres de la orga. **Llengüeteria.** **Llengut, da.** *adj.* Hablador, **Llenguaraz.** **Llengueta.** *f. dim.* Tirilla. **Llens.** *m.* **Llenc.** **Llensa.** *f.* Cordill a plom; pera pujar dreta una paret. **Tendel.** **Llensadora.** *f.* **Llencadora.** **Llensar.** *v. a.* **Llencar.** **Llensat, da.** *p. p.* **Llencat.** **Llensol.** *m.* **Llencol.** **Llensolet.** *m. dim.* **Llencolet.** **Llenticia.** *f.* **Llegüm.** **Lenteja.** || **Taca a la pell.** **Peca.** **Llenticula.** *f.* **Lenticula.** **Llenticular.** *adj.* Semblant a la llenticia. **Llenticular.** **Llentieta.** *f. dim.* **Lentejuela.** **Llentieta.** *f. Ter.* **Llenticia.** **Llentieta.** *f.* **Llenticia.** **Llentieta.** *a. adj.* **Pecoso.** **Llentiola.** *f.* **Lentejuela.** **Llentiós.** *a. adj.* **Pecoso.** **Llenticisch.** *m. Bot.* **Mata.** **Llenny.** *m. Ant.* **Embarcación.** **Llenny.** *f.* **Leña.** || *Expr. fam.* **Cop**

- Leña, Palo.** || **Afegir llenya al foch.** *fr. Met.* Fomentar les raons. Echar, poner leña al fuego; añadir fuego al fuego. || **De tota llenya fa feix.** *Ref.* Salga pez ó salga rana á la capacha. || **Donar llenya.** *fr. Met. fam.* Pegar. Golpear. || **Estellar o asolar llenya.** *fr.* Partir els tions, fer estelles. Partir leña. || **Tirar llenya al foch.** *fr. Met.* Añadir leña.
- Llenyada.** *f.* Munt de llenya. Montón de leña. || *Met.* Palliça, Cops. Palos.
- Llenyader.** *m.* Leñador.
- Llenyador,** *a. m.* Leñador.
- Llemyám.** *m.* Maderaje, Maderámen.
- Llenyataire.** *m.* Leñador.
- Llenyater.** *m.* Leñador.
- Llenyó.** *m. Ter.* Fart de llenya. Paliza.
- Llenyer.** *m.* Leñero, Leñera.
- Llenyós,** *a. adj.* Leñoso.
- Llenyositat.** *f.* Leñosidad.
- Lleó.** *n. p.* León, || *m. Zool.* León. || *Astrol.* Signe boreal del Zodíach. León. || *Altju, Iracond.* León. || **Bramar el lleó.** *fr.* Rugir. || **Posarse fet un lleó,** *fr.* Irritarse. Ponerse como un león.
- Lleó (Pau).** *Biog.* Frare de la Mercé y escriptor del sigle xvi, autor d'una *Vida de Sant Ramon Nonat*, escrita en llengua catalana.
- Lleona.** *f.* Leona. || **Fer veure la lleona.** *fr.* Volguer donar a entendre una cosa impossible. Clavárselo en la frente.
- Leonart.** *n. p.* Leonardo.
- Leonart (Joseph).** *Biog.* Escrip-tor y relligiós del sigle xvii, nadiu de Barcelona, y antor d'obres dogmàtiques en llatí.
- Lleonat, da.** *adj.* De color del lleó. Leonato.
- Leonci.** *n. p.* Leoncio.
- Leoner.** *m.* Leonero.
- Leonera.** *m.* Gavia de lleons. Leonera.
- Leonet.** *m. dim.* Leoncito.
- Lleoni,** *na. adj.* Leonino.
- Lleopardi,** *na. adj.* Relatiu o semblant al lleopart. Leopardino.
- Lleopart.** *m. Zool.* Leopardo.
- Lleovigilt.** *n. p.* Leovigildo.
- Llepacrestes.** *m.* Adulador.
- Llepaça.** *f. Bot.* Lampazo.
- Llepada.** *f.* Lamedura, Lengüetada
- Llepador,** *a. m. y f.* Lamedor.
- Llepadura.** *f.* Eclegma. || *Met.* Halago.
- Llepafils.** *adj.* Escrupuloso, Melindroso.
- Llepallosa.** *f.* *Ornit.* Torcecuello.
- Llepaement.** *m. Ant.* Lamedura.
- Llepapedres.** *m. Ictiol.* Lamprea.
- Llepaplats.** *m.* Llaminer, Fart. Lameplats.
- Llepar.** *v. a. Lamer.* || *Met.* Atraer, Halagar. || Fregar una cosa ab un altra. Rozar. || Tractar ab dolçura. Popar. || **Algúns se'n entren llepant y se n'ixen mossegant.** *Ref.* El gallo escarhó, y descubrió el cuchillo que lo mató. || **Llepant, llepant, puja el llibant.** *Ref.* Con calma se alcanza cuanto se desea. || **Lleparsen els bigotis.** *Fam.* Chuparse los dedos, Relamersé. || **Lleparsen els llembrots o'ls dits.** Parlant d'algún menjar. Chuparse los dedos de gusto. || **Qui llepa més que no sol, o t'ha menester o traire vol.** *Ref.* Quien te halaga según no suele hacer, ó engañarte quiere ó te ha menester.
- Llepassera.** *f. Bot.* Planta medicinal. Cinaglosa, Lengua de perro.
- Llepat,** *da. p. p.* Lamido.
- Llepies.** *f.* Arrebañaduras.
- Llepissós,** *a. adj.* Glutinoso, Pegajoso, Viscoso.
- Llepiassositat.** *f.* Viscosidad.
- Llepó.** *m.* Adulador.
- Llépol.** *adj.* Glotón, Goloso.
- Llepolejar.** *v. a.* Golosinear, Golosear.
- Llepoleria.** *f.* Golosina.
- Llepolla.** *f.* Menjar delicat. Golosina.
- Llepolosament.** *adv. m.* Golosamente.
- Llera.** *f. Ter.* Ladera rocosa.
- Llerca.** *Hidrog.* Riu que's forma

- d'algunes rieres que brollen del Pirineu, y desaigua al Fluviá, prop de Tortellá. || **Hostal nou de Llerca.** *Geog.* Caseriu del terme de Argelaguer, prov. de Girona.
- Lleret.** *Geog.* Caseriu Lladorro, prov. de Lleida.
- Llerins (Joseph).** *Biog.* Monjo de Scala Dei y escriptor al sigle xvii, autor d'obres dogmátiques.
- Llerona.** *Geog.* Poble de la prov. y bisb. de Barcelona, part. jud. de Granollers. Té estació de ferrocarril.
- Llers.** *Geog.* Vila de la prov. y bisb. de Girona, part. jud. de Figueres.
- Lles.** *Geog.* Poble de la prov. de Lleida, bisb. y part. jud. de la Seu d'Urgell.
- Llesca.** *f.* Rebanada.
- Llescar.** *v. a.* Cortar rebanadas de pan. || **Qui no'l sap llescar, no el sap guanyar.** *Ref.* Quien no sabe cortarlo, no sabe ganarlo.
- Llescat, da.** *p. p.* Rebanada.
- Llescó.** *Hidrog.* Riuet del Conflent, anomenat també riera de Clará. Brolla a les vessants de Roca Mosquit, y la Plana de Prades s'aiguabarreja ab el Tet.
- Llesió.** *f.* Lesión.
- Llesiu, va.** *adj.* Lesivo.
- Llesp.** *Geog.* Poble de la prov. y bisb. de Lleida, part. jud. de Tremp.
- Llesqueta.** *f.* Rabanadilla.
- Llessami.** *m. Bot.* Jazmín. || **Llessami groch.** Jazmínoro, Jazmín amarillo. || **Llessami de llop.** Guardalobo, Retama blanca. || **Llessami reial.** Jazmín oloroso, ó de España.
- Llest, a.** *adj.* Actiu, Diligent. Llisto. || **Acavat.** Acabado. **Concluido,** Despachado. || **Anar llest.** *fr.* Andar listo. || **Llest com una mustela.** *fr. Fam.* Más listo que Cardona.
- Llestament.** *adv. m.* Listamente, Prestamente, Velozmente.
- Llestanosa (Plá de).** *Orog.* Al llom de la serra de Milany al Ripollés.
- Llestesa.** *f.* Presteza, Ligereza, Soltura.
- Llestítut.** *f.* Soltura.
- Llesuy.** *Geog.* Poble de la prov. de Lleida, bisb. d'Urgell, part. jud. de Sort.
- Llet.** *f.* Leche || *Met.* Sort. Leche. || **Llet d'ametlles.** Leche de almendras. || **Llet de pardal.** *Bot.* Planta liliàcia que creix als sembrats. Mata candiles, Leche de pájaro. || **Llet dels vells.** *Fam.* Vi. Leche de los viejos. || **Llet de terra.** Magnesia, Leche de tierra. || **Llet presa.** *fr.* Leche cuajada. || **Llet virginal.** Agua pera hermosejar la pell. Leche virginal. || **De llet.** Parlant dels animals que mamen. Lechol, animal de leche. || **La llet ix dels mòssos, no dels òssos.** *Ref.* La leche mana del hueso, no del hueso. || **Mamarho ab la llet.** *fr. Met.* Mamarlo con la leche. || **No morir de llet d'ametlles.** *fr. Fam.* No morir en la cama. || **Tindre la llet als llavis, o als morros.** *Loc. fam.* Estar con la leche en los labios.
- Lletada.** *f.* Lechecillas, Páncreas.
- Lletal.** *adj.* Mortal.
- Lletania.** *f.* Letanía. || *Met. fam.* Tirallonga, Llista de moltes coses. Letania, Retahila. || **Lletania de la Mare de Déu.** Letanía lauretana ó de la Virgen.
- Lletatresa.** *f.* Planta. Hierba de la leche, Lechetrezna.
- Lleter, a. m. y f.** Qui ven llet. Lechero. || *Adj.* Animal que produceix abundosa llet. Lechero, Lechar.
- Lleterola.** *f.* Piltrafa, Músculos del cuello. || *Ter.* Bolet del genre *Lactarius Seta*.
- Lletgesa.** *f.* Fealdad. || **Deshonestetat.** Dishonestidad.
- Lletget, a.** *adj. dim.* Fello.
- Lletget y Caylá (Tomás).** *Biog.* Metge y escriptor professional, nadiu de Reus y mort a Arçheña, (1825-1889). Va ésser metge atíllat dels establiments mine-

ral entr'altres dels d'Alama, Caldes de Montbui, Fitero, y Arçena. Va ésser president del Centre de Lectura de Reus y del Ateneu Lliure de Catalunya, acadèmic de les de Medicina y Cirurgia y de la de Ciències mèdiques, y autor de conuençuts treballs, havent col·laborat al ensem en revistes catalanes y castellanes, y format un bon museu d'història natural.

Lletget, *Geog.* Poble adjunt al terme municipal de Llorenç, prov. de Tarragona.

Lletgetiu, *va. adj.* Feo, Deshonesto.

Lletgissim, *a. adj. sup.* Felsimo.

Lletícia, *n. p.* Leticia.

Lletificar, *v. n.* Lactificar.

Lletja, *f. adj.* Fea.

Lletjament, *adv. m.* Feamente.

Lletjura, *f.* Fealdad.

Lletó, *na. adj.* Lechal, Lechar. || Parlant del bestiar. Leceicas, Lecechillas. || Parlant dels peixos. Lecechillas.

Lletó, *Geog.* Caseriu del terme de Serch, prov. de Lleida.

Lletós, *a. adj.* Lechoso.

Lletovari, *m.* Electuario.

Lletra, *f.* Letra. || Sentit gramatical d'un mot, o discurs. Letra. || *Mus.* Composició en vers, pera cantar. Letra. || Só de cada un dels signes del alfabet. Letra. || *Ant.* Carta. Letra. || Lliurança trasmesa pera cobrar o pagar. Letra. || **Lletra bastarda**. La d'estampa, que te traces de má. Bastarda, bastardilla, cursiva. || **Lletra consonant**; **lletra vocal**. || **Lletra de dos punts**. *Imp.* Letra titular. || **Lletra d'estimació**. Carta de afecció. || **Lletra de má**. Manuscrita. || **Lletra de motillo**. La d'estampa. Letra de molde. || **Lletra dominical**. La corresponenta al comput eclesiàstich. Letra dominical. || **Lletra florejada**. Majúscula ab ornaments. Letra florida. || **Lletra grossa**. La de pal groixut. Letra de palo. ||

Lletra líquida. *Gram.* Que segons el seu ús, careix de só. **Letra líquida**. || **Lletra lligada**. Unida per medi de perfils. Letra tirada. || **Lletra majúscula**. Letra mayúscula. || **Lletra menuda**. *Met.* Sagacitat, Astucia. Letra menuda, Sablondez. || **Lletra muda**. Consonant que sense vocal se pronuncia. Letra muda. Vocal de só gaire bé imperceptible. Letra muda. || **Lletra numeral**. La que representa valor d'una xifra. Letra numeral. || **Lletra oberta**. Carta de crédito. Letra abierta. || **Lletra pelada**. Caràcter tipogràfic. Letra pelada. || **Lletra per lletra**, *m. adv.* Mot per mot. Letra por letra. || **Lletres citatives**. *For.* Despaig d'emplaçament. Carta de citació. || **Lletres divines o sagrades**. La Sagrada Escripura. Letras divinas. || **Lletres patents**. Les autorizadas ab el segell del rei. Letras patentes. || **Lletres reials**. Cartas reales. || **Lletres remisories**. *For.* Comunicació judicial. Carta remisoria. || **Acceptar lletres de cambi**. *fr. Com.* Acceptar letras de cambio. || **A la lletra**, *m. adv.* Al pie de la letra. || **Ase carregat de lletres**. *fr.* Asno cargado de letra. || **Ensenyar de lletra**. *fr.* Enseñar las primeras letras, Enseñanza elemental. || **Pel cul entra la lletra**. *fr. Fam.* La letra con sangre entra. | **Primeres lletres**. Instrucción primaria; **Primeras letras**. || **Protestar lletres**. *fr. Com.* Protesto de letras. || **Sapiguer de lletra**. *fr.* Saber leer. || **Sapiguer molta lletra**. *fr.* Ser muy leído. || **Senyalar les lletres**. *fr.* Confejar. Señalar las letras. || **Tindre lletra**, o molta lletra menuda. *fr.* Saber, tener mucha letra. || **Tindre les lletres grosses**. *fr. Met.* Esser ignorant. Tener las letras gordas.

Lletraga, *f. Bot.* Planta lletosa. Hierba del pordiosero.

Lletrassa, *f. aram.* Letrón.
Lletrat, *m.* Advocat. Letrado. ||
Lletrat, *da. adj.* Enlletrat.
 Letrado, Erudito. Instruïdo.
Lletrejar, *v. a.* Deletrear.
Lletrer, *m.* Rétol. Letrero, Rótulo.
Lletreta, *f. dim.* Letrilla.
Lletrut, *m. Fam.* Lletrat.
Lletuga, *f. Bot.* Hortaliça. Lechuga.
Lletugueta, *f. dim.* Lechugueta. ||
Lletugueta marina, *Bot.* Lechuguilla.
Lleu, *a. adj.* Leve, Ligeró.
Lleu-lleu, *adv.* Suaument, xano, xano. Poquito á poco.
Lleuda, *f.* Tribut de Pantigor a Catalunya. Lezda. || **Lleuda** reial o mitjana. Lezda real ó mediana.
Lleudar, *v. a.* Cobrar la lleuda. Lezdar.
Lleudatari, *m.* Cobrador ó recaudador de la lezda, Lezdero.
Lleuder, *m.* Lezdero.
Lleuga, *f.* Legua.
Lleuger, *a. adj.* Ligeró. || Agil. Ligeró. || De poch valor. Ligeró || *Met.* Inconstant, variable. Ligeró. || **A la lleugera**, *m. adv.* A la ligera. || **Creure de lleuger**, *fr.* Creer de ligeró. || **Lleuger** com una daina, o com una palla, *fr. Fam.* Ligeró como el aire.
Lleugerament, *adv. m.* Ligeramente. || Suaument. Ligeramente. || Per demunt. Ligeramente. || Sense reflexió. Ligeramente.
Lleugerera, *f.* Ligerera. || Manca de reflexió. Ligerera. || *Met.* Inconstancia. Ligerera. || **Lleugesa de mans**. Habilitat. Sutiliza de manos. || Parlant de lladregots. Ligerera de manos.
Lleugeret, *a. adj. dim.* Ligerito.
Lleugerissim, *a. adj. sup.* Ligerísimo.
Lleugerissimament, *adv. m.* Ligerísimamente.
Lleument, *adv. m.* Levemente, Ligeramente.
Lleure, *v. n.* Tindre temps sobrer. Vagar, Tener vagar ó tiempo. || **A les deü vesten al lliit si't**

llèu: tant si't llèu com si no't llèu, vesten al lliit a les deü.
Ref. A las diez, en la cama estés, y si puede ser antes, mejor que después.

Lleus, *a. adj.* Ligeró.
Lleuva de nèu, *f.* Alud.
Lleua, *f.* Pera les portes. Falleba. || Recluta de soldats. Leva. || **Fer lleves**, *fr.* Hacer levas, Levantar tropas.
Llevacapdell, *m.* Encetadura.
Llevada (Fer), *fr.* Subir. Remontar.
Llevadiç, *a. adj.* Levadizo. || **Castell llevadiç**. Aparell de guerra. Castillo portátil.
Llevadits, *m. Entom. Ter.* Libélula.
Llevador, *m. Ant.* Llista pera el repartiment y cobrança del tribut anomenat dret d'alcabales. Alcabalatorio.
Llevadora, *f.* Comadre, Comadrona.
Llevagats, *m. Bot.* Hierba de podador.
Llevoire, *m.* Travallador que treu la escorxa dels soros. Descorchorador.
Llevanera, *f.* Llevadora. Comadrona.
Llevanera (La), *Hidrog.* Riu afluent del Segre. Brolla al Pas dels Lladres, aplegant les aigües de la banda meridional de la Serra de la Artiga, del Plá de les Salines, y de la Serra del Gorroblanch. Té'l seu aiguabarreig entre Aja y Vilaflorens.
Llevant, *m.* Bandaper about ix el sol. Levante, Solano. || *Mar.* Vent del Est. Levante. || **Llibant**, Soga, Maroma.
Llevantada, *f.* Ráfaga ó raça de levante.
Llevanti, *na. adj.* Nadiu o pertanyent al Llevant. Levantino. || Concupiscent, Revolt. Levantino, Levantisco.
Llevantijol, *m. Mar.* Ventet del Sudest. Levantino.
Llevantina, *f.* Cert teixit de seda. Levantina.

Llevantisch, a. *adj.* Revolt. Levantisco.

Llevar. v. a. Quitar. || Aixecar o alçar. Alzar, Elevar, Levantar. || Treure o pendre. Quitar. || Tallar, com els cabells, les ungles. Cortar. || Fermentar la pasta. v. r. Fermentar. Leudar, Venirse. || Escorxar els suros. v. a. Descorchar, Descortezar. || Fer o donar fruit les plantes. Dar fruto, Fructificar. || Llevar Déu. Alzar, Alzar la hostia ó el cáliz. || Llevar anclas. Mar. Levantar anclas, zarpar. || Treure del lit al malalt. Levantar. || Desempenyar. Redimir. || Derogar una llei. Quitar. || Suprimir un empleu. Quitar. || Assistir als parts la llevadora. Partear. || Llevar del mitg. *fr.* Matar. Quitar de en medio. || Llevar el coll. *Mod.* Cortar el pescuezo ó la cabeza. || Llevar el dormir. *fr.* Estar capicac. Quitar el sueño. || Aixó no lleva. *Expr.* Eso no quita, eso no impide que... || Fer llevar. *fr.* Fer aixecar del lit. Hacer levantar de la cama. || Llevar volta a les palomeres. *Loc. náut.* ant. Desaferrar.

Llevaria (Baldomer). *Biog.* Actor catalá, dels primers temps de la Societat de la guta, y que desde l'escenari del Odeó, va passar al de Romea, havent fruit renóm pels anys de 1870 al 1880, y treballant en alguns teatres barcelonins, ja desaparecuts.

Llevarse. v. r. Eixir del lit. Levantarse. || Apartarse. Apartarse, Quitarse. || Llevarse demati. Madrugar. || *Met.* Apressarse a fer quelcom. Madrugar en astucia.

Llevassi. m. Ter. Aguacero.

Llevat. m. Leudo, Levadura, Fermento. || Pasta que's guarda pera la nova pasterada. Leudo, Recentadura. || *p. p.* Quitado, Levantado. || Llevat d'aixó. m. *adv.* Aparte de eso. || Posar llevat. *fr.* Recentar. || Posar llevat a algún projecte. Prepa-

rar. || Tornarse agre el llevat. *fr.* Ahilarse la levadura. || Senyera llevada. *Loc. ant.* Bandera desplegada, enarbolada. || Llevat de... *fr.* Fuera de eso.

Lleveig. m. Vent. Marinada.

Llevetjada. f. Viento fuerte del Nordeste.

Llevor. f. Simiente, Semilla. || Llevor de bálsem, Carpobálamo.

|| Llevor de col. Colina. || Llevor d'espínach. *Mil.* Eina de ferro ab tres o quatre puntes.

Abrojo. || Llevor de malva comuna. Abilla. || Llevor de meló,

peres, pomes, etc. Pepita. || Llevor de naps. Nabina. || Llevor de pussa. Grana. Semilla de

Zaragatona. || Llevor de rave.

Rabaniza. || No hi quedarà pera llevar. *fr.* No ha de quedar para simiente de rábanos. ||

Treure la llevor del cotó. Aljar.

Llevor. v. a. Desgranar.

Llevorer. m. Zool. Semental. ||

Més mal intencionat que un ase llevarer. *fr.* De peor condición que un asno semental.

Lley f. Ley.

Lleyal. m. Leal.

Lleyalment. *adv.* m. Lealmente.

Lleyaltat. f. Fidelidad.

Lli. m. Planta y tela que's teixeix

ab les fibres de la meteixa. Lino. || Amarar el lli. *fr.* Enriar,

Cocer. || El lli ben filat dona

drap doblat. *Ref.* El lino apara-

do, da lienzo doblado.

Llibant. m. Corda. Maroma.

Llibantó. m. *dim.* Guindaleta.

Lliberada. n. p. Liberada.

Lliberador, a. *adj.* Libertador.

Lliberal. *adj.* Liberal.

Lliberalitat. f. Liberalidad. Gene-

rosidad, Largueza.

Lliberat. *p. p.* Librado.

Lliberat. n. p. Liberato.

Lliberat. *Biog.* Monjo y cronista,

nadiu de Girona, mort a Pam-

plona al any 614. Se li atribueixen

algunes obres, no ben definides,

mes, cal esmentar una que positivament era seua,

certa crónica que conté fets,

- desde'ls temps primitius fins al any 611 de Jesucrist.
- Lliberata**, *n. p.* Liberata ó Librada.
- Lliberatriu**, *adj.* Libertadora.
- Llibert**, *a. m. y f.* Deslliurat. Lliberado, Liberto.
- Llibertar**, *v. a.* Libertar.
- Llibertari**, *a. adj.* Acrata, Anarquista.
- Llibertat**, *f.* Libertad. || **Llibertat és vida**. *Ref.* El buey suelto, bien se lame.
- Llibori**, *n. p.* Liborio.
- Llibre**, *m. Libro*. || **De llibres y de gavies no se'n tornen gaires**. *Ref. Ter.* Si dejas jaulas ó libros puedes darlos por perdidos. || — **d'actes**. Legendario. Parlant de sants. Libro de actas. || — **de cavalleries**. Libro de caballerías. || — **de caixa**. Libro de caja. || — **de chor**. Libro de coro. || — **de devocions**. Devocionario. || — **de la vida**. *Met.* Predestinació. Libro de la vida. || — **de lliçons**. Leccionario. || — **de memoria**. Libro de memoria. || — **de música**. Libro de música. || — **de nobleça**. Nobiliario. || — **de obits**. Libro mortuario. || — **de quaranta vuit fulls**. *Fam.* El joeh de cartes. Baraja, Libro de las cuarenta y ocho hojas. || — **de repartiment**. Libro de repartimiento. || — **en dotzé**. Libro en dozavo. || — **en foli**. Libro en folio. || — **en octau**. Libro en octavo. || — **en quart**. Libro en cuarto. || — **mestre**. Libro maestro. || — **tancat, no fa lletrat**. *Ref.* Libro cerrado, no saca letrado. || — **vert**. Dietari. Libro verde. || *Met.* Erudit. Libro verde. || **Capçar els llibres**. *fr.* Cabecear. || **Ficarse en llibres de cavalleries**. *fr. Met.* Meterse en libros de caballerías. || **Parlar com un llibre**. Hablar como libro abierto. || **Retreure el llibre**. *fr.* Reservar lo que en el libro se aprende. || **Semblar un llibre**. *fr.* Parlar correctament. Es libro correcto.
- Llibre (Lluís)**, *Biog.* Actor y autor cómich molt popular, mort al any 1899. Era primer galán jove a la companyia d'En Tautau, y entre les seues produccions dramátiques ha de esmentarse la juguina titulada *Sense argument*.
- Llibrer**, *m.* Librero.
- Llibreria**, *f.* Librería, Biblioteca.
- Llibresch**, *ca. adj.* Teórico.
- Llibret**, *m. dim.* Librito. || Cerilla plegada en forma de libbre. **Llibrillo**. || Paper de fumar relligat en forma de libbre. **Llibrillo**.
- Llibreta**, *f.* Cuaderno, Libreta de apuntaciones.
- Llibreter**, *a. m. y f.* Librero, Libreria.
- Llibreteria**, *f.* Librería, Librería.
- Llibretet**, *m. dim.* Libretillo.
- Librot**, *m.* Libraco, Libreto.
- Lliça**, *f.* Lloch de brega. **Lid**.
- Llicencia**, *f.* Facultad, Permis. Licencia, Permiso, Facultad, Venia. || **Llibertat excesiva**. Licencia. || **Despaig acreditatiu** als que han complert un servei del estat. Licencia.
- Llicenciament**, *m.* Licenciatura.
- Llicenciar**, *v. a.* Donar llicencia. Licenciar. || **Graduar a les universitats**. Licenciar. || **Llicenciar els soldats**. *fr.* Licenciar las tropas.
- Llicenciat**, *da. m.* Licenciado. Tractantse de un títol académich. || *p. p.* Licenciado.
- Llicenciatura**, *f.* Grau académich. Licenciatura.
- Llicenciós**, *a. adj.* Disolut, Immoderat. Licencioso.
- Llicenciosament**, *adv. m.* Licenciosamente.
- Lliceri**, *n. p.* Licerio.
- Llich**, *Gram. Ant.* Forma del indicatiu del verb llegir. Leo.
- Lliçit**, *a. adj.* Lícito.
- Llicitament**, *adv. m.* Lícitamente.
- Llicor**, *m.* Licor.
- Llicorella**, *f.* Mena de pedra fúllosa. Pizarra.
- Lliens (Coll de)**, *Orog.* Collada del Pirineu gironí, al N. E. de Setcases.
- Llig**, *f.* Creencia, Ley.
- Lliga**, *f.* Confederació, Aliança. Liga. || **Proporció de metall**.

- barrejat ab l'or o l'argent. **Liga**. || **Lligaocama**. **Liga**. || **Fer lliga**. *fr.* Colgar-se, Confederar-se, Colgar-se. || **Fer lliga apart**. *fr.* Separarse. Hacer corro aparte. || **Fer lliga de metalls**. *fr.* Barrejarlos. Alear.
- Lligabosch**. *m.* Planta. Madreselva.
- Lligaça**. *f.* Ligadura.
- Lligaocama**. *f.* Cenojll, Liga, Jarretera.
- Lligada**. *f.* Atadura, Lazada. || *Arquit.* Diente y endeja, Achaja, Agraja. || *Impr.* Lletres unides. Ligadas. Ligaduras. || **Fer o deixar lligades**. *fr.* *Arquit.* Adentellar.
- Lligadera**. *f.* *Ter.* Lligacama. Liga.
- Lligador**. *m.* Tocador.
- Lligadura**. *f.* Atadura, Ligadura. || *Mus.* Artifici pera reunir la consonancia ab la disonancia. Ligadura. || *Anat.* Corda nirvosa pera lligar les parts del cos del animal. Ligamento.
- Lligall**. *m.* Conjunt de papers lligats. Legajo. || **Atadero**, **Vencejo**.
- Lligám**. *m.* Atadero, Ligadura. || **Lligám de les abarques**. **Zarria**. || **Lligám dels sochs**. **Calzadera**.
- Lligament**. *m.* *For.* Ligámen. || **Vínculo**, **Ligamiento**.
- Lligamentós**, *a.* *adj.* Sarmentoso.
- Lligança**. *f.* Ligadura.
- Lligar**. *v. a.* Atar, Ligar. || **Subjectar**. **Ligar**. || **Unir**, **juntar**. **Atar**. || **Pendre'l pit** les criatures. **Tomar el pecho**. || **Adornarse**. **Prender**. || **Arreglar el cabell**. **Tocar**. || **Subjectar els fardells**, les càrregues ab cordes. **Liar**. || **Lliga l'ase ahont l'amo vol**. *Ref.* Haz lo que el amo te mande, y sléntate con él en la mesa. || **Lligar o no lligar ab algú**. *fr.* *Met.* Hacer ó dejar de hacer buenas migas. || **Ni lliga, ni deslliga**. *Ref.* Ni ata ni desata. || **Qui bé lliga, bé deslliga**. *Ref.* Quien bien ata, bien desata.
- Lligarse**. *v. r.* *Met.* Obligarse. **Lligarse**, **Colgar-se**.
- Lligassa**. *f.* *Ant.* **Prendido**, **Tocado**.
- Lligat**. *m.* Pentinat y adorno del cap, en les dónes. **Tocado**. || *da.* *p. p.* **Atado**, **Ligado**.
- Lligó**. *f.* *Ant.* Eina de pagés. **Azadón**.
- Lligoneta**. *m.* *dim.* Eina de pagés. **Escardillo**.
- Lligordá**. *Geog.* Caseriu del terme de Bèuda, prov. de Girona.
- Llilliaci**, *a.* *adj.* *Bot.* Semblant al lliri. **Lliláceo**.
- Llilliaciu**, *va.* *adj.* *Bot.* Herba vascular balbosa y tuberculosa. **Lliláceo**.
- Llillal**. *adj.* Semblant al lliri. **Llial**.
- Llilliform**. *adj.* En forma de lliri. **Llillforme**.
- Llima**. *f.* Eina de manyá. **Lima**. || Té diversos noms com son: **Rodona**, **Bastarda**, **Carleta**, **Carreu**, **Corbada**, **Llima** de dos talls, de tall de ganivet, fina, granada, de mitja canya, de qua de rata, sorda, de triangle, etc. || *Met.* **Passar la llima**. **Corregir**, **Dar una correcció**. || *Met.* **Es una llima sorda**. **Qui fa mal a tercer**, de manera dissimulada. **Gastar pólvora sorda**.
- Llimach**. *m.* *Entom.* **Babaza**, **Babasa**.
- Llimacós**, *a.* *adj.* Semblant al limach. **Babazoso**.
- Llimadura**. *f.* **Llimadura**, **Llimalla**.
- Llimament**. *m.* **Llimadura**.
- Llimar**. *v. a.* **Limar**. | *Fig.* **Acabar** o **pulir** alguna cosa. **Dar la última mano**.
- Llimaries**. *f.* *Ant.* **Iluminaciones**.
- Llimat**, *da.* *p. p.* **Limado**. || *Met.* **Cosa** o **producte** ben acabat. **Limado**, **Pulido**.
- Llimera**. *f.* *Mar.* **Obertura** del codast. **Limera**.
- Llimeta**. *f.* *dim.* **Lima** pequena.
- Llimiana**. *Geog.* **Vila** de la prov. de **Lleida**, part. jud. de **Tremp**, bisb. d'**Urgell**.
- Llimit**. *m.* **Límite**.
- Llimitar**. *v. n.* **Limitar**.

Llimitrof. *adj.* Limitrofe.
Llimó (Esperit de). *m.* Espiritu de limón.
Llimoch. *m.* Animal. Babosa.
Llimona. *f.* Fruit del llimoner. Limón. || *Bot.* Bleda borda. Limonia. || **Llimona dolça.** *f.* Fruit de gust dolç y agradós. Lima.
Llimona. (Joan). *Biog.* Fabricant igualadi que va pendre part principal al combat del Bruch (6 de Juny de 1808), essent considerat com un dels capitostos d'aquell moviment patriòtic esclatat a Catalunya, pera protestar dels projectes de Napoleó I. || — (Miquel). Actor catalá, que va assolir popularitat als primers anys del deixoniment de la escena catalana. Va estrenar al Odeó, molts dels *singlotes poètics* d'En Pitarra, y a Romea produccions com la *Rosa Blanca, La dida*, y altres que li valgueren molts aplaudiments.
Llimonada. *f.* Beguda. Limonada.
Llimoner. *m.* Arbre. Limonero. || **Llimoner dolç** Limero, Lima.
Llimonera. *f.* *Bot.* Llimoner.
Llimonerar. *m.* Lloch plantat de llimoners. Limonar.
Llimoneta. *f.* *dim.* Limoncillo.
Llimosell. *Hidrog.* Riu del Bergadá, que forma un dels brançals més importants del Mar-lés.
Llims. *m.* Limbo.
Llinar. *m.* Camp de lli. Linar.
Llinaria. *f.* *Bot.* Herba medicinal. Linaria.
Llinás (Francesch). *Biog.* Remarcable mestre compositor catalá, de les derreríes del sigle XVII. Va escriure abundoses composicions religioses. || — (Rafel). Escripтор y periodista, redactor del *Diari de Barcelona*, a les derreríes del sigle XVIII. Els seus escrits, fruiren ressó en aquells temps. Usava el pseudónim de *Catalán celoso*. || — (Rafel). Ardit defensor de Barcelona al siti

de 1714, capitá de la companya de velers a la Coronela, que va distingirse al sosteniment del baluart de Llevant el memorable día 11 de setembre.

Llinás. *Geog.* Caseriu del terme de Castellar del Riu, prov. de Barcelona. || — Vila de la prov. y bisb. de Barcelona, part. jud. de Granollers, a la vora del riu Mogent, ab estació de ferrocarril.

Llinatge. *m.* Linaje. || **Llinatge humá.** Conjunt dels homens. **Linaje humano.** || **De bon llinatge vé'l nostr'ase que ab les dents se grata el cul.** *Ref.* Aunque se vista de seda la mona, mona se queda. || **Fer llinatge apart.** *fr.* Hacer liga aparte.

Llinda. *f.* Part de la porta oposada al marxapeu. Dintel, Lintel.

Llindany. *m.* Confin, Frontera.

Llindar. *m.* Afrontació o límit. **Lindero, Linde, Límite.** || **Marxapeu** de la porta. Umbral. || *v. n.* Lindar, Limitar.

Llindera. *f.* Llindar.

Llindrás. *Geog.* Lloch de Sant Pere de Argüells, prov. de Lleida.

Llinet. *m.* *Ter.* Llinosa.

Llinguista. *m.* Lingüista.

Llinguística. *f.* Estudi de les parles. Lingüística.

Llinguístich, *ca.* *adj.* Lingüístico.

Llinosa. *f.* Linaza.

Llinya. *f.* Llinyol.

Llinyol. *m.* Nyinyol usat pels sabaters. Cabo.

Llió (Marqués de). *Biog.* Distingit advocat y noble senyor que va assolir nomenada a mitjans del sigle XIX per les seues profitoses iniciatives. Va formar part algunes vegades del ajuntament barceloní, minvant les dissorts de períodes ben crítics, y contribuint a la formació del arxiu municipal de Barcelona, en quina ciutat va morir al any 1861.

- Lllo (El)**. Caseriu de Sant Martí de Riudeperes, prov. de Barcelona.
- Lliou**. *Geog.* Veinat d'Arbucies, (Girona).
- Llipodera (Vall de la)**. *Geog.* Dessota del coll de Bocacers al Canigó.
- Llipota**. *f.* Cirera d'arbós. Madroño.
- Llipoter**. *m. Bot.* Cirerer d'arbós. Madroño.
- Lliquidar**. *v. n.* Liquidar.
- Lliquidat**, *da*. *p. p.* Liquidado.
- Lliquifioar**. *v. n.* Liquidar.
- Lliquificat**, *da*. *p. p.* Liquidado.
- Lliquít**. *m.* Líquido.
- Llir**. *m.* Lliri. Lirio.
- Llirga**. *f. Bot.* Lirio.
- Lliri**. *m.* Lirio. || **Lliri blanc**. Azucena. || **Lliri blau**. Lirio cárdeno. || **Lliri bort**. Lirio fétido. || **Lliri d'aigua**. Hijo del río, Flor del embudo, Aro de Etiopia. || **Lliri de Florencia**. Lirio de Florencia. || **Lliri de grans de rosari**. Cañacoro, Caña de cuentas, Herba del rosario. || **Lliri de plata**. *Met. fam.* Ponderatiu d'alguna cosa molt pulida. Taza de plata. || **Lliri de Sant Francesch**. *Bot.* Lirio franciscano. || **Lliri de Sant Joan**. *Bot.* Gladiolo. || **Lliri de la Mare de Déu**. *Bot.* Lágrimas de Salomón. Lirio de los vañes. || **Lliri dels sembrats**. Baya. || **Lliri del mar o de platja**. Nardo, Narciso de mar, Azucena marítima. || **Lliri groch**. *Bot.* Lirio amarillo, Lirio espadañal, Lirio falso acoro. || **Lliri morat**. *Bot.* Azucena silvestre, Martagón. **Lliri roig**. Azucena de Guernesey, Lirio colorado.
- Lliridendre**. *m. Bot.* Plantes tüliperes. Liriodendro.
- Llirindendrina**. *f. Quím.* Básem de la escorça del lliridendre. Liriodendrina.
- Lliró**. *m.* Bonatxás. Lirón.
- Llirt**. *Geog.* Caseriu del terme de Anserall, prov. de Lleida.
- Llis**. *m.* Aparell que serveix als telers pera sostindre y moure l'urdit. Lizo. || *a. adj.* Liso, a. ||
- Llis y ras**. *m. adv.* Rasamente, Netamente.
- Llisacós**, *a. adj.* Rabioso, Enconado.
- Llisament**. *adv. m.* Lisamente, Rotundamente.
- Llisar**. *v. a.* Alisar.
- Lliscada**. *f.* Resbalón. || **Donar una lliscada**. Resbalar.
- Lliscadis**, *a. adj.* Resbaladizo.
- Lliscador**, *a. m. y f.* Resbaladero. || *adj.* Qui s'esmunyeix ab facilitat. Resbaladizo.
- Lliscau**. *v. a.* Parlant de les parets. Revocar. || **Relliscau**. *v. n.* Deslizarse, Resbalar.
- Lliscás**. *Geog.* Caseriu del terme d'Oristá, prov. de Barcelona.
- Lliscat**, *da. adj.* Capa o má de guix que serveix pera allisar les parets. Enlucido.
- Llisera**. *f.* Vora. Borde.
- Llisquent**, *a. adj.* Resbaladizo.
- Llisquet**. *m.* Pestell pera tancar portes o finestres. Pestillo.
- Llisquivol**, *a. adj.* Resbaladizo.
- Llissa**. *f. Ictiol.* Peix. Alosa, Sábulo. || Paret de tanca. Cerca, Pared de cerca. || **A la llisa**. *fr. Ter.* Prop, a la vora. Cerca, Inmediato.
- Llissá de munt**. *Geog.* Poble la prov. y bisb. de Barcelona, part. jud. de Granollers. || **de vall**. Poble de la meteixa prov. bisb. y part. jud.
- Llissara**. *f. Ictiol.* Alosa, Sábulo.
- Llissaró**. *m.* Peça del teler de vellut. Lizarol.
- Llissiar**. *v. a.* Ferir greument. Herir de gravedad.
- Llissiat**, *da. adj.* Ferit, Malmés. Herido, Maltrecho.
- Llissó**. *f.* Lección. || Discurs del opositor al fer el seus exercicis. **Lección**. || Coneixements explicats pél mestre. **Lección**. || Consell, Ensenyança, Avis, Experiencia, Desengany. **Lección**. || **Donar llissó**. Assenyalarla als deixebles. **Donar lección**. Donarla o explicarla segons la hagen apresada els deixebles. **Recitar la lección**. || **Pendre llissó**. *fr.* Tomar lección.

Llissonari. *m.* Llibre de chor, pera el reso de les matines. Leccionario.

Llissos. *m.* Fils pera teixir. Lizos. || **Passar llissos.** *fr.* Guarnir el teler pera teixir la mostra. Entfizar.

Llista. *f.* Llenca. Lista. || Ratlles o vies de les teles. Lista, Gaya. || Paper ab el nom de obgetes o persones, Lista. || Ratlla de diferenta composició en alguna massa mineral o vegetal. Veta. || Fer llistes als teixits. *fr.* Vairestar. || **Passar llista.** *fr.* Comprobar la presència de persones o coses. Pasar lista. || **Posar en llista.** *fr.* Alistar, Anotar.

Llistament. *m.* Ant. Alistamiento.

Llistar. *v. a.* Alistar, Listar, Rayar.

Llistat, *da.* *adj.* Listado, Rayado. || *Arquit.* Fajeado.

Llistó. *m.* Llenca de fusta. Listón. || *Naut.* Fusta que guarneix la banda exterior de una nau. Galón. || **Llistó de vidriera.** Mangueta. || **Llistó.** *Bot.* Planta semblant a la balca o boga. Especie de espadaña.

Llistonar (*Coll de*). *Orog.* Al camí de Camprodón a Sant Aniol.

Llistoner. *m.* Llistonero.

Llistonet. *m.* *dim.* Llistoncito.

Llisura. *f.* Superfície igual. Lisura. || *Met.* Sencilleça, Veritat. Candor, Lisura.

Llit. *m.* Cama, Lecho. || Pots y banchs pera sostindre el matalàs. Cama. || Cortinatges y ornaments del llit. Cama. || Tela que envolella el fetus. Secundina. || Parlant de carros, el plà ahont se hi posa la càrrega. Lecho, Cama. || Entre picapedrers, el plà d'una pedra pera assentarnhi un altra. Lecho. || Canal per ahont corren les algües del riu. Lecho. || **Llit de mariner.** Coy. || **Llit de monja.** El qu'és pera un solcós. Cama de menja. || **Llit de matrimoni.** El qu'és prou ample para jéures-hi dues persones. Cama de matrimoni. || **Llit de morts.** Cami-

lla, Parihuela. || **Llit de pobre.** Camastro. || **Llit nupcial.** Tálamo. || **A la taula y al llit,** al primer crit. *Ref.* A la primera llamada, acudir es debido a la mesa y a la cama. || **Alçarse del llit.** *fr.* Levantarse. || **Anarsen o ficarse al llit.** *fr.* Acostarse, Recostarse. || **A la taula y al llit la dreta és del marit.** *Ref.* Así en la cama como en la mesa corresponde al marido la diestra.

|| **Anarsen al llit.** (per malalt). Ponerse en cama. || **Armar el llit.** *fr.* Pararlo. Armar la cama. || **Asseures al llit.** *fr.* Incorporarse en el lecho. || **Fer el llit.** *fr.* Hacer la cama. Treure les parteres la massa que tenen al ventre, anomenada llit. Echar las parias. || **Fer llit.** *fr.* Estar malalt. Guardar cama. || **La cama al llit,** y el braç al pit. *Ref.* La pierna en el lecho, y el brazo en el pecho. || **Llit de repós.** Canapè, Sofá, Chaise longue (segons l'anomenen els francesos). || **No se'n va al llit,** sense sopar. *Loc.* No anda descalzo. || **Plegar el llit.** *fr.* Levantar, Doblar la cama. || **Qui va al llit tart,** no's lleva d'hora. *Ref.* Quien tarde se acuesta, madrugar no puede. || **Saltar del llit.** *fr.* Abandonar el lecho. || **Si vols estar ben servit,** feste tu mateix el llit. *Ref.* Si anhelas estar complacido, sírvete tu mismo.

|| **Tòrnaten al llit** que aixó és la lluna. *Loc.* Picar de vara larga.

|| **Tòrnaten al llit** que aixó és la lluna. *Loc.* Picar de vara larga.

|| **Tòrnaten al llit** que aixó és la lluna. *Loc.* Picar de vara larga.

|| **Tòrnaten al llit** que aixó és la lluna. *Loc.* Picar de vara larga.

|| **Tòrnaten al llit** que aixó és la lluna. *Loc.* Picar de vara larga.

|| **Tòrnaten al llit** que aixó és la lluna. *Loc.* Picar de vara larga.

|| **Tòrnaten al llit** que aixó és la lluna. *Loc.* Picar de vara larga.

|| **Tòrnaten al llit** que aixó és la lluna. *Loc.* Picar de vara larga.

|| **Tòrnaten al llit** que aixó és la lluna. *Loc.* Picar de vara larga.

|| **Tòrnaten al llit** que aixó és la lluna. *Loc.* Picar de vara larga.

|| **Tòrnaten al llit** que aixó és la lluna. *Loc.* Picar de vara larga.

|| **Tòrnaten al llit** que aixó és la lluna. *Loc.* Picar de vara larga.

|| **Tòrnaten al llit** que aixó és la lluna. *Loc.* Picar de vara larga.

|| **Tòrnaten al llit** que aixó és la lluna. *Loc.* Picar de vara larga.

|| **Tòrnaten al llit** que aixó és la lluna. *Loc.* Picar de vara larga.

|| **Tòrnaten al llit** que aixó és la lluna. *Loc.* Picar de vara larga.

|| **Tòrnaten al llit** que aixó és la lluna. *Loc.* Picar de vara larga.

|| **Tòrnaten al llit** que aixó és la lluna. *Loc.* Picar de vara larga.

|| **Tòrnaten al llit** que aixó és la lluna. *Loc.* Picar de vara larga.

|| **Tòrnaten al llit** que aixó és la lluna. *Loc.* Picar de vara larga.

|| **Tòrnaten al llit** que aixó és la lluna. *Loc.* Picar de vara larga.

|| **Tòrnaten al llit** que aixó és la lluna. *Loc.* Picar de vara larga.

|| **Tòrnaten al llit** que aixó és la lluna. *Loc.* Picar de vara larga.

|| **Tòrnaten al llit** que aixó és la lluna. *Loc.* Picar de vara larga.

|| **Tòrnaten al llit** que aixó és la lluna. *Loc.* Picar de vara larga.

- al seu temps. Era nadiu de Palamós
- Llitrá (Riera de).** *Hidrog.* Riera de la prov. de Tarragona, que desaigua al riu Foix.
- Llitsó.** *m. Bot.* Lliscó. Cerraça, Lechuguilla, Camarroja.
- Lliura.** *f.* Pès o moneda. **Libra.** || **Fer portar la lliura a algú.** *fr. Fam.* Jugar al santo mocado. || **Portar la lliura.** *fr.* Hacer el gasto. || **Vendre a lliures.** *fr.* Detallar.
- Lliurador, a.** *m. y f.* Librador.
- Lliurament.** *m.* Libramiento.
- Lliurança.** *f.* Libranza.
- Lliurar.** *v. a.* Librar, Entregar, Acometer.
- Lliurat.** *n. p.* Librado, Liberato.
- Lliure.** *adj.* Libre. || **Llicenciós, Ardit, Desvergonyit.** **Libre.** || *Fig. fam.* Solter. Libre.
- Lliurea.** *f. Ant.* Librea.
- Lliurement.** *m. adv.* Libremente.
- Lliureya.** *f. Ant.* Librea.
- Lliusona.** *Geog.* Veïnat del terme de Bassegoda, a la Vall de la Muga.
- Llivant.** *f. Ant.* Llibant.
- Lliveral.** *adj.* Lliberal. Liberal. || Qui professa idees polítiques favorables a la llibertat. **Lliberal.** || Art ingeniosa que's distingeix de les mecàniques. **Lliberal.** || **Lliveral com un cerca pous.** *Expr. irón.* Mecquí. Largo como un pelo de huevo ó de rata.
- Lliveraliçar.** *v. a.* Liberalitzar.
- Lliveralisme.** *m.* Adepte a la llibertat. Liberalismo.
- Lliveralíssim, a.** *adj. sup.* Liberalísimo.
- Lliveralíssimament.** *adv. m. sup.* Liberalíssimamente.
- Lliveralitat.** *f.* Llarguesa, generositat. Liberalidad, Largueza.
- Lliveralment.** *adv. m.* Generosamente. Liberalmente.
- Lliverat.** *m.* Esclau a qui s'ha donat la llibertat. **Liberto.** || *adj.* Libre.
- Lliverador, a.** *m. y f.* Libertador.
- Lliverar.** *v. a.* Libertar. || *Met.* Rellevar d'alguna obligació. Libertar.
- Lliverat, da.** *p. p.* Libertado, Librado. || *f.* Lliure acció. **Libertad, Libre albedrio.** || Situació de qui no está subgeete a la voluntat agena. **Libertad.** || Manca de subgeció. **Libertad.** || Facultat pera executar alguna cosa. **Libertad.** || Contravenició dels costums y de les lleis. **Libertad.** || Llicència de substraures a les etiquetes. **Libertad.** || Desaogament. **Libertad.** || **Lliverat de conciencia.** Permis de professar alguna religió. **Libertad de conciencia.** || **Lliverat de cultes.** Dret o autorisació de fer publicament manifestacions de totes les creences religioses. **Libertad de cultos.** || **Lliverat de impremta.** Facultat de donar a la estampa sense censura previa. **Libertad de impremta.** || **A les seues llivertats.** *m. adv.* A sus anchas, ó á sus anchuras. || **Deixar a les seues llivertats.** Consentir, Autorizar. || **Dir quatre llivertats.** *fr.* Insultar de paraula. **Ofender de palabra.** || **Donar llivertat al esclau.** *fr.* Manumitir, Aferrar, Liberar. || **La llivertat és vida.** *Loc.* El buey suelto bien se lame. || **Pendre la llivertat.** *fr.* Tomarse la licencia.
- Lliveri, na.** *adj.* Libertino.
- Llivericida.** *adj.* Contrari o destructor de la llibertat. Liberticida.
- Llivertinament.** *adv. m.* Libertinamente.
- Llivertinatge.** *m.* Libertinaje.
- Llivertinatge.** *adv. m.* Libertinadamente.
- Llivertinejar.** *v. n.* Donat al llibertinatge. Libertinear.
- Llivia.** *Geog.* Vila de la Cerdanya francesa, que pertany a Espanya, formant part de la prov. de Girona, bisb. d'Urgell, part. jud. de Puigcerdá, y per una carretera neutral está unida al reste de la Cerdanya espanyola.
- Lliviá, na.** *adj.* Vano, Inconstante, Lascivo.

Lliviament. *adv. m.* Ligerament.
Lliviñosament. *adv. m. sup.* Ligerísimamente.
Lliviñat. *f.* Incontinència, Lascívia.
Lló. *adv. m.* Alló. Aquello.
Lló. *Geog.* Poble del dep. dels Pirineus Orientals, cantó de Sallagossa, bisb. de Perpinyá.
Lloa. *f.* Alabanza, Loa.
Lloá. *Geog.* Poble de la prov. de Tarragona, part. jud. de Falset, bisb. de Tortosa.
Lloable. *adj.* Laudable.
Lloablement. *adv. m.* Laudablemente.
Lloació. *f.* Aprobación.
Lloador, *a. m. y f.* Lloador, Elogiador, Encomiador.
Lloanca. *f.* Roca aplanada per la seua formació. Losa.
Lloança. *f.* Alabanza.
Lloansa. *f.* Lloança.
Lloar. *v. a.* Alabar. Loar.
Lloat, *da. p. p.* Alabado, Loado.
Lloba. *f. Zool.* Femella del llop. Loba. || Sotana ab valona, obera del davant. Balandrán, Loba.
Llobada. *f.* Munió de llops. Multitud de lobos. || Llosa de terra, que resta al solch sense igualar. Cuchillo.
Llobarret. *m. dim.* Llop petit. Lohato, Lobežno.
Llobarro. *m. Ictiol.* Peix. Lobina.
Llobarrot. *m. Aum.* Llop gran. Lobežno.
Llobatera. *Orog.* Montanya de la Vall d'Arán a llevant d'Artes.
Llobera (R.). *Biog.* Valent capítol dels catalans a la lluita de la independència que al 1 de setembre de 1809 va distingirse al atach de Girona, contribuint al socors de la ciutat sitiada pel nombrós exercit francès.
Llobera. *f.* Maleses o boscuria ahont s'hi amaguen els llops. Lobera.
Llobera. *Geog.* Lloch de la prov. de Lleida, part. jud. de Solsona.

Lloberes (Coll de les). *Orog.* Al Bergadá, a la partió d'alguies de Castell del Areny y de la riera de Borredá.
Llobet, *a. m. y f. dim.* Lobežno.
Llobet o Lopetus. *Biog.* Filosoph del sigle xi, un dels homens a son temps més remarcables pél seu saver. Era nadiu de Barcelona. || — (**Bernat**). Escripitor historiaire del sigle xvii, nadiu de Castelló d'Empuries, y autor d'una *Geneologia dels duchs de Cardona*. || — (**Joan**). Escripitor afecte a les doctrines d'En Raimón Lull, y catedrátich de l'universitat establerta pèls jurats a Palma de Mallorca, ahont va morir al any 1460. Era nadiu de Barcelona, y autor d'algunes obres de lleis, de metafísica y de lògica. || — (**Silvi**). Senyor feudal empurdanés que al any 1053, va fundar el monestir de Cerviá. Va morir al de 1059, posant els seus dominis, baix la protecció del comte En Ramon Berenguer I de Barcelona. || — (**Mas y Navarro (Francesch)**). Escripitor y predicador remarcable, abat de Gerri y prior de Meyá, que vivia a les derreríes del sigle xviii, fruit de renóm pel seu saver. || — y **Vall-llosera (Joseph Antoni)**. Escripitor erudit, que va prestar serveis a les lletres y a la historia de Catalunya. Era nadiu de Barcelona y va morir a Alacant (1799-1861). Per les seues opinions lliberals, va tenir d'exilarse al any 1824, retornant vuit anys després, y havent estudiat durant el seu sejour al extranger, la geologia y la mineralogia, de quines ciéncies va donar un curs al any 1835 a l'Academia de Ciéncies. La organisió del museu arqueològich de Barcelona y el de la Biblioteca provincial, va deures a les seues iniciatives en gran part, salvant moltes de les joies atre-

sorades als edificis religiosos aterrats quan la revolta de 1835. Va publicar bona cosa de obres valioses d'història, d'arqueologia y de ciències, havent format part de les Acadèmies de Bones Lletres y de la de ciències y arts que va presidir en cinch exercicis.

Llobi, na. *adj.* Relatiu al llop.

Lobano, Lopino.

Llobins (Plá dels). Planell proper a la Conca de Vallsabolera, a la Cerdanya.

Llobregat. *Hidrog.* Riu de la prov. de Barcelona, que té una extensa conca. Neix a mitg kilòmetre més avall de Castellar d'En Huch, y cola fins a Manresa en direcció de N. a S. seguint després envers al E. fins a la seua desembocadura, passant el seu curs prop de 140 kilòmetres pels termes de Sant Vicens de Rus, Pobla de Lillet, Sant Llorenç prop de Bagá, Sant Salvador de la Badella, Serchs, La Baells, Pedret, Oliván, Obiols, Gironella, Puigreig, La Galera, Navás, Balsareny, Sallent, Navarrels, Castellet, Monistrol de Montserrat, Olesa, Esparraguera, Martorell, Sant Andreu de la Barca, Papiol, Pallejá, Molins de Rei, Sant Vicens dels Horts, Sant Feliu, Sant Joan Despi, Sant Boy, Cornellá y el Prat. El seu cabal de aigües, fonamenta nombroses obres hidràuliques, que nodreixen importants indústries a les voreres del Llobregat, que dona broll abundosa als canals de regadiu de Balsareny, de la Infanta Carlota, y de la dreta, fecondisant riques plantacions; al de Berga, que sosté remarcables explotacions industrials, y que mena les aigües potables ab l'auxili de les màquines elevatòries, pera el consum de una part dels veïnats de Sarriá y de Barcelona. † — Riuet de la

prov. de Girona, que descendent del Pirineu, desaigua a la Muga, dessota de Perallada y — (**Pich del**). *Orog.* Al llindar de França, enlairat 924 metres, al antic Vallespir, demunt del poble de l'Albera. — (**Plá del**). *Geog. Vegis.* **Plá del Llobregat**.

Llobregós. *Hidrog.* Riu de la prov. de Lleida, que forma la partió d'aquella ab la de Barcelona, y passa per Moissosa, Anfesta, Torá, Taltauil, Selvanera, Cabanabona, y Pons, ahont desaigua al curs del Segre.

Llobresols (Benet). *Biog.* Relligiós de la ordre de predicadors, y bisbe de Tonkin al any 1755. Era nadiu de Girona.

Lloca. *f.* Gallina que cova. **Clueca**, **Lueca**. † *Fig.* Encubridor, a, Capa de ladrones, ó de malvados. † *adj.* Fruita corrompuda. **Modorra**. † **Posar una lloca**. *fr.* Echar una gallina. † **Tindre bona mà**, **pera posar lloques**. *fr.* **Met.** Nacer ó caer de piés. † **Tornarse lloca la gallina**. *fr.* Ponerse clueca, Enclocar, Encloquecer. † **Parlant de fruites.** **Modorrarse**.

Llocada. *f.* Pollada. † **Conjunt de ous**, **postos a la vegada** **per una gallina**. **Pollazón**.

Llocal. *m.* Local.

Llocarada. *f.* Llocada.

Llocateu. *m.* Ferret de porta. **Pestillo**.

Lloch. *m.* Lugar. † **Població**. **Lugar**. † *Met.* Temps, ocasió, oportunitat. **Lugar**. † **Part de terreny que ocupa un cós**. **Sitio**, **puesto**. † **Punt apropiat**. **Sitio**. † **Lloch comú**. La bassa. **Letrina**, **Secreta**, **Lugar comú**. † **Frase gastada o repetida**. **Lugar comú**. † **Lloch de cequies**. **Lugar acequiado**. † **Lloch del segell**. **Lugar del sello**. † **Lloch!** **Lloch!** *Expr.* **Haced plaza!** **Lugar!** **Paso!** † **Lloch de molts molins d'aigua**. **Acehal**. † **Lloch perillós** **pera ofegarshi**. **Ahoga-**

- dero. || **Al lloch de la guineu**, qui se n'alça ja no hi seu. *Ref.* Quien fué á Sevilla, perdió su silla. || **Cedir el lloch.** *fr.* Permettre. Dar lugar. || **En lloch.** *m. adv.* En vez de, En lugar de, Al igual de. || **En primer lloch.** *m. adv.* Ante todo. || **En segon lloch.** *m. adv.* Luego, Después. || **Fer eixir de lloch.** *fr.* Fer regular o apartar la gent. Hacer calle. || **Fer lloch.** *fr.* Donar lloch. || *Met.* Morir. Doblar la servilleta. || **Ferse lloch, o ferse fer lloch.** *fr. Met.* Ferse respectar. Hacerse lugar. || **Jo, en son lloch...** *Loc. for.* Si yo me hallara ó estuviere en su pellejo, ó en su lugar. || **Mudar de lloch.** *fr.* Cambiar de hilo ó de hogar. || **No donar lloch.** *fr.* No consentir, No dar ocasión, No dar lugar. || **No hi ha lloch.** *Loc. for.* No hay lugar. || **No trovarse en lloch.** *fr.* Ponderatiu. Ni muerto, ni vivo. || **Poseuvs al meu lloch.** *Expr.* Ponte en mi lugar.
- Lloch Alva.** *Geog.* Veinat de Capsech, prov. de Girona, comarca de Olot. || -**d'Aristort.** Caseriu del terme de Cervelló, prov. de Barcelona.
- Llocot.** *m. despect.* || **Semblar un llocot.** Parecerse un ampolla huevos.
- Lloctinencia.** *f.* Càrrech de lloctinent. Lugartenencia.
- Lloctinent.** *m.* Lugarteniente. || **Lloctinent de Batlle.** *Ant.* Lugarteniente de alcalde, Teniente de alcalde.
- Llocució.** *f.* Locución.
- Llodriga.** *f.* Madriguera.
- Llodrigada.** *f.* Lechigada.
- Llodrigar.** *v. n.* Ahijar, Multiplicarse.
- Llodrigó.** *m.* Conill novell. Gazo.
- Llodriguera.** *f.* Escondrijo, Gazo. Madriguera.
- Llogadiç, a.** *adj.* Fácil de alquilar.
- Llogador, a.** *m. y f.* Alquilador.
- Llogar.** *v. a.* Parlant de persones, criats, músichs, etc. Ajustar, Acomodar, Contratar. | Parlant de coses, mobles o immobles. Alquilar, Arrendar. || **Llogarse a jornal.** *fr.* Ajornarse. || **Qui's lloga els seus plaers se ven, o Qui's lloga,** el cul no seu quan vol. *Ref.* Quien sirve no es libre.
- Llogaret.** *m. dim.* Lugarejo.
- Llogari.** *n. p.* Leodegario.
- Llogarisme.** *m.* Logaritmo.
- Llogarismich.** *adj.* Logarítmico.
- Llogarraç.** *m. aum.* Lugarón, Lugarote, Lugarazo.
- Llogarench.** *adj.* Lugareño.
- Llogarret.** *m. dim.* Lugarcillo.
- Llogarró.** *m. dim.* Lugarote.
- Llogarrot.** *m.* Villorrio.
- Llogat, da.** *p. p.* Alquilado. || *Fam.* Qui's lloga. Alquilón.
- Llogater.** *m.* Inquilino. || **Despedir al llogater.** *fr.* Deshauciar al inquilino.
- Llogaya.** *n. p.* Leocadia.
- Llogia.** *f.* Casa, lloch de reunió. Logia.
- Llógica.** *f.* Lógica.
- Llògich, ca.** *adj.* Lógico.
- Llògicament.** *adv.* Lógicamente.
- Llogre.** *m. Ant.* Usura.
- Llogrer, a.** *adj.* Usurero.
- Lloguer, m.** Ajuste, Alquiler. || **Lloguer d'algun graner.** *fr.* Camaraje. || **Lloguer de magatzém.** Almacenaje.
- Lloisme.** *m.* Lluisme.
- Llom.** *m.* Cerro, Espinazo, Lomo.
- Llombarda.** *f. Art. Ant.* Lombarda.
- Llombardejar.** *v. a.* Etjegar la llombarda. Lombardear.
- Llombarder.** *m.* Soldat pera el servei de la llombarda. Lombardero.
- Llombart.** *m. Ant.* Cantero.
- Llombart (Antonl).** *Biog.* Notari del Consell de Cent de Barcelona que va redactar al transcurso de la segunda meitat del siglo xv, documents de trascendencia para l'història catalana, entr'ells l'acta presentada al esmentat Consell ab data de 6 d'agost de 1462, desposseint al rei En Jaume II y nomenant a son lloch al de Casella, N'Enrich.

Llombrich, *m. Ter.* Cuch. Lombriz.
Llombricita, *f. Min.* Fosilificació a la pedra, semblanta al cuch. Lombricita.
Llombricoides, *m. Cuch* dels budells. Lombricoides.
Llombrigal, *adj. Med.* Relatiu als cuchs. Lombrical.
Llombrigol, *m.* Part del cos. Ombligó. || **Mélich**.
Llomell, *m.* Llomillo.
Llomera, *f.* Corretja que passa pèl lhom de les cavalcadures. Lomera.
Llomet, *m. òim.* Lomito.
Llomillo, *m.* Carn magra de porch. Lomo.
Llomós, *a. adj.* Esquenat. Lomoso.
Llonch, *ga. adj.* Largo, Luengo.
Llonch (Estany), *Hidrog.* A la regió de Colomès, entre la Ribagorça y la Vall d'Arán.
Llondro, *a. adj.* Perezoso.
Llonga, *f.* Nota musical. Longa.
Llongament, *adv. m.* Longamente, Luengamente, Extensamente.
Llongànim, *m.* Generós. Longànimo.
Llongànimament, *adv. m.* Longànimamente.
Llonganimitat, *f.* Magnanimitat. Longanimitad.
Llonganiça, *f. Ter.* Llangoniça.
Llongaria, *f.* Llargaria. Extensió, Longitud.
Llongarriu (Palladi de), *Biog.* Senyor d'aquell lloch de la comarca d'Olot a les derrerries del segle XVII, que va restaurar al any 1672 a ses despeses, la remarcable iglesia romànica allí servada, respectant una munió de detalls del primitiu temple.
Llongarriu, *Geog.* Casal de la Vall del Bach, a la comarca de Olot.
Llongueras (Ceferi), *Biog.* Polítich barceloní que va ferse remarcar a mitjans del segle XIX, assolint l'afecte dels seus concitadans, pèls seus bons serveis y les seues iniciatives en favor dels interessos de Barcelona. Pertanyia al partit

progresista, y va morir a la seua ciutat nadiua al any 1885.
Llongues, *f. pl.* Brides.
Llonguet, *m.* Panet llargarut Mollete, Panecillo.
Llonja, *f. Ter.* Llotja.
Llonsa, *f.* Llonza.
Llonza, *f.* Loncha, Lonja.
Llop, *n. p.* Lupo.
Llop, *m. Zool.* Cuadrúpet. Lobo. || Llop cervet. Lobo cervat, orza. || Finestra o pas que surt al teulat d'algunes cases. Buharda. || *Astron.* Constelació. Lobo. || *Ictiol.* Peix de riu. Lobo || *n. p.* Lupo. || *Met.* Persona o animal molt menjador. Gomia, Tragón. || Llop mari. Foca. || Llops ab llops no's mosseguen. *Ref.* Perros con perros no se muerden. || A llop dorment, no li entra res en dent. *Ref.* A raposa durmiente, no le amanece gallina en vientre. || Anarsen a les mans del llop. *fr. Met.* Ser el ansar de cantipalo que en el camino apareció al lobo. || Fosch com una gola de llop. *fr.* Obscuro cual boca de lobo. || Haver caigut a les urpes del llop. *Ref.* Estar en papo de bultre. || Lo que plau al llop, plau a la lloba. *Ref.* Lo que la loba hace, al lobo le piace: el lobo y la vulpeja, ambos son de una conseja. || Menjar com un llop. *fr. Met.* Comer como un descosido, ó como un sabañón. || Ovela de molts, els llops se la mengen. *Ref.* Oveja de muchos, lobos se la comen: asno de muchos, se lo comen lobos. || Posar la carn a la boca del llop. *fr. Met.* Encomendar las ovejas al lobo. || Qui del llop parla, prop li ix, o qui del llop heu esment, aprop se'l sent. *Ref.* Mentando al ruin de de Roma, luego asoma. || Sempre va el llop al de les calces esquinqades. *Ref.* Sólo salen fieras a ruines piernas: agua y viento sobre la casa del viejo.
Llop, *Biog.* Metge del segle XV, nadiu de Tarragona y autor

- d'algunes obres terapèutiques, entre quines, cal esmentar *De morbo postullato* y *Enchiridion medicinal*.
- Llop (Plá del).** *Geog.* A la vora del Coll de les Folgueres, al Vallespir.
- Llopada.** *f.* Aplech de gent d'una meteixa condició. **Camada.**
- Lloparràg.** *m. aum.* Lobazo.
- Llopart (El).** *Geog.* Caseriu del terme de Castelldefels, prov. de Barcelona. || — Lloch del terme de Vilalleons, prov. de Barcelona.
- Llopatera (Cova).** *Orog.* Al terme de Vilabella.
- Llopcia.** *f.* Tinya que fa caure el cabell. **Alopecia.**
- Llops (Puig dels).** *Orog.* Prop de Puigsacalm, al Ripollès més enllà de la font de Santa Magdalena.
- Lloqueta.** *f. Bot.* Hierba negra.
- Llor.** *m. Ter.* Laurel, Lauro.
- Llor.** *Geog.* Caseriu de Torrefeta, prov. de Lleida. || — Veïnat de Sant Boi de Llobregat, prov. de Barcelona. || — (**Sant Julià del**). Poble de la prov. de Girona.
- Llora.** *f. y adj.* Dona molt morena. **Trigueña.**
- Llorá.** *Geog.* Caseriu del terme de Sant Martí de Llémana, prov. de Girona.
- Llorach (Ezequiel).** *Biog.* Atitllat escriptor y poeta lleidatà, que havia assolit premis en molts certàmens, y publicat a la premsa local y a la de Madrid moltes de les seues inspirades composicions pèls anys 1870 a 1876. Era autor d'un aplech de poesies castellanes titulades *Vibraciones del sentimiento*.
- Llorach.** *Geog.* Poble de la prov. y bisb. de Tarragona, part. jud. de Montblanch.
- Lloraga.** *f. Bot. Ter.* Planta rosàcia. **Potentilla.**
- Lloranques (Les).** *Orog.* Coves del terme de Castellar del Riu.
- Llord (Joseph).** *Biog.* Escriptor català de les derrerries del segle xvii. Era autor d'algunes obres pietoses, y rector de Fontarella.
- Llordá.** *Geog.* Caseriu del terme d'Issona, prov. de Lleida.
- Llordesa.** *f. Ter.* Fealdad.
- Lloreda.** *f.* Plantada de llorers. **Lauredal.**
- Lloreda (Francesch).** *Biog.* Remarcable metge català del segle xvi. Era jurat de la vila de Valls, d'ahont era nadiu, y va contribuir al espandiment de la seua població.
- Lloredar.** *m.* **Lloreda.**
- Llorenç, a. n. p.** Lorenzo.
- Llorenç.** *Geog.* Poble de la prov. de Tarragona, part. jud. del Vendrell, bisb. de Barcelona. || — Caseriu de Rocafort de Vallbona, prov. de Lleida.
- Llorença (Clot de la).** *Orog.* Al camí de Bagà a Puigcerdà, abans d'arribar al coll de Jou.
- Llorençó.** *n. p. dim.* Lorencillo.
- Llorens (Antoni).** *Biog.* Actor català que va treballar ab éxit durant els anys de 1870-90, haventse fet popular per la seua interpretació ajustada, als teates de Gracia. || — (**Era Jaume de Sant**). Relligió de l'ordre de la Mercé, que havia recorregut bona part de l'Europa en pelegrinatge, als començos del segle xvi. Els dietaris de la ciutat de Barcelona, l'esmenten com a autor de algunes obres. || — (**Pere**). Remarcable y laboriós mestre de l'escola de cechs y sort-muts de Barcelona, inventor de un mètode de lectura, distingit en congressos y concursos. Va morir al any 1894. || — y **Barba (Francesch X)**. Filòsof espiritualista y distingit catedràtic, advocat y escriptor remarcable, encare que van restar inédites algunes de les seues obres. Posen de relleu el seu saver, el discurs inaugural a la universitat barcelonina, al any 1854, la traducció de la

- obra d'En Lluís Vives, *De anima et vita*, y la *Memoria de la filosofía de D. Ramón Martí de Eixalà* a l'Acadèmia de Bones Lletres a quina pertanyia, al ensems d'altres corporacions significades. Va ésser mantenedor dels Jochs Florals de Barcelona al any 1871. Era nadiu de Vilafranca del Penadés y va morir a Barcelona. (1820-1872).
- Llorer**, *m. Bot.* Arbre. Laurel. || *Met.* Gloria. Lauro. || **Llorer de Alexandria**, *Bot.* Laurel alexandrino. || **Llorer reial**, *Bot.* Laurócerazo, Laurel real. || **De llorer**, *m. adv.* Làureo, Laurino.
- Llorejar**, *v. a.* Laurear, Premiar, Recompensar.
- Llorejat**, *da. adj.* Laureado, Premiado, Recompensado.
- Lloreret**, *m. Bot.* Planta medicinal. Laureola.
- Lloret (Geroní)**, *Biog.* Musich, escriptor y relligiós nadiu de Cervera, que vivia als començos del segle xvi. Va ésser set vegades abat del monestir de Sant Feliu de Guixols, y era autor del llibre *Silva de alegorias*. Va morir al any 1571. || — (**Mateu**). Monjo de Montserrat, als començos del segle xvii. Era nadiu de Cervera, y va sejournar molt temps a Italia havent publicat a Nàpols al any 1607, una relació del establiment del ordre benedictina a la regió del Casino.
- Lloret de Mar**, *Geog.* Vila de la prov. y bisb. de Girona, part. jud. de Santa Coloma de Farnès. || — **Salvatge**. Caseriu del terme de Amer, prov. de Girona. || — (**Barranch de**). *Hidrog.* Curs fluvial que brollant dels ports de Becert, desaigua al Ebre, més avall de Les Roquetes.
- Lloretench**, *ca. adj.* Relatiu a la vila de Lloret de Mar.
- Lloria (Sant Julià de)**, *Geog.* Districte y parroquia de la Vall d'Andorra.
- Llorica**, *f. Lloriga*.
- Llorifer**, *a. adj.* Laurífero.
- Lloriga**, *f.* Armadura, Loriga.
- Llorigada**, *f.* Camada, Cachilada. || Cercol de ferro al interior del botó de la roda dels caruatges. Loriga.
- Llorigó**, *m. Ter.* Llodrigó.
- Lloriguer**, *a. adj.* Loriguero.
- Lloriguera**, *f.* Madriguera.
- Llorina**, *f.* Substancia crellallible. Laurina.
- Llorini**, *a. adj.* Relatiu al llorer. Laurínico.
- Llorito (El)**, *Geog.* Lloch d'esbarjo, antich fort y coves aprop de Tarragona.
- Lloro**, *m. Ornít.* Papagall. Loro, Papagayo.
- Lloro**, *Orog.* Penyal característich al grupus anomenat de les Agulles, al Montserrat.
- Llorona**, *Geog.* Caseriu de Bassa goda, prov. de Girona.
- Llort**, *da. adj.* Impuro, Suclo. || Filaments verdosos que's formen a l'aigua encallada. Ajomate, Ova de rio, Verdín.
- Llort y Montguió (Benet)**, *Biog.* Musich remarcable y abat del monestir de Santes Creus desde l'any 1770 al 1774. Se creu que era nadiu de Valls.
- Llort**, *Geog.* Vegis. Llor.
- Llos**, *m.* Tall dels instruments de cer. Boca, Corte, Filo. || Porció de ferro o de cer que s'afegeix a les arades, Calca, Calzo.
- Llosa**, *f.* Losa, Lastra. || Trampa pera agafar els aucells. Losa, Loseta, Lósilla. || **Parany**.
- Llosa**, *Geog.* Caseriu del terme de Lles, prov. de Lleida. || *Hidrog.* Riuet de la prov. de Lleida que brolla de les montanyes d'Andorra y desaigua al Segre, prop de Martinet. || — (**La**). Poble que forma part del bisbat de Tortosa, a la prov. de Castelló, part. jud. de Nules. || — (**Puig de la**). *Orog.* Puig de Pirineu gironí, enlairat 2424 metres a tramontana de Setcases.

- Llosana**, *f.* Llosa gran, Pedra de balcó. *Losa*.
- Llosange**, *m.* Paralelógram, de costats iguals que no formen entr'ells àngul recte. *Losange*.
- Llosanques** (*Cova de les*). *Orog.* Situada prop de Berga.
- Llosar**, *v. a.* Embaldosar.
- Llosarda**, *f.* Llosa llarga, Llobarda. *Losa*.
- Llosat**, *da. p. p.* Embaldosado.
- Llosch**, *ca. adj.* Llusch.
- Llosco**, *a. adj.* Cegarrita, Cegato, Miopa.
- Llotella**, *f. dim.* Losita. || Parany. *Loseta*.
- Llosera**, *f.* Pedrera de lloses. *Cantera de losas*.
- Lloses** (*Francesch*). *Biog.* Jesuïta y eloqüent orador nadiu de Barcelona al any 1728, y mort a Ferrara al 1782. Va ensenyar a Calatayud la filosofia, y la teologia a Barcelona. Era autor d'algunes obres, que per modestia va publicar anònimes.
- Lloses** (*Les*). *Geog.* Poble de la prov. de Girona, part. jud. de Puigcerdá, bisb. de Vich. || — (*Plá de les*). *Orog.* Planell que separa les aigües del Ter de les del Marlès. || — (*Riera de les*). Rieral que descendeix del Plá de les Lloses y desaigua al Ter, no lluny de Ripoll.
- Llossa**, *f.* Cucharón de palo, Halaca.
- Llossada**, *f.* Lo que cap de una vegada a la llossa. *Cucharada*.
- Llossal**, *m. Ant.* Dret feudal. *Prestación feudal*.
- Llossar**, *v. a.* Llaussar. *Echar boca, Aguzar*.
- Llostre**, *adj.* Obscuro, Anochecido.
- Llostrejar**, *v. n.* Anochecer, Clarear, Obscurecer.
- Llot**, *m.* Fanch. Cieno, Lodo. || El de les aigües dels rius. *Légamo*. || El que's produeix al fons dels estanys y dels safreigs. *Turquín, Verdín*. || *Met.* Bruticia que's fa als llavis, a la llengua y a les dents. *Sarro*. || **Llot cor-**
- romput**, Cieno. || **Llot de riu** o **llot vert**, Ajomate, Ova de río.
- Llot de Ribera** (*Miquel*). *Biog.* Frare y escriptor catalá, cate-dràtic de teologia a Perpinyá, procurador de la canonisació de Sant Raimón de Penyafort, y autor de varïes obres, entr'elles la biografía de aquell Sant. Era nadiu de Clairá (Rosselló) y va morir a Lleida essent prior del convent de Predicadors (1555-1607).
- Llotge**, *f.* Lloch pera reunir-se els mercaders pera tractar els seus contractes. *Lonja, Bolsa*. || *Arquit.* Porxo enlairat al voltant d'alguns edificis. *Atrio, Lonja*.
- Llotgeta**, *f.* Palco. || *Glorieta*.
- Llotich**, *ga. f. Ter.* Sucio.
- Llotja**, *f.* **Llotge**. Casa de contractació. *Lonja*. || Seyent als teatres. *Palco*.
- Llotós**, *a. adj.* Fangós. *Limoso*.
- Llotositat**, *f.* Limosidad.
- Lloure**, *v. n. Ant.* Lleure. *Desear, Querer*. || **A son lloure**. *Ant. A su antojo, A su capricho*.
- Llovera y Bofill** (*Joseph*). *Biog.* Farmacèutich y remarcable pintor, nadiu y mort a Reus (1846-1896). Bon dibuixant, va donarse a coneixer com a caricaturista, en periódichs de Madrid y de Barcelona, y al 1867 al almanach *L'ase*. Dedicat després a la pintura va inspirarse als estils d'En Fortuny y d'En Goya, produint obres nombroses de tipus y escenes espanyoles, essent les més significades en pintura, els quadres *Baile de candil, Un bateig, y Esperando el paso de la procesión*. El seu nom era popular al extranger, y de la seua fantasia gráfica, son mostra, molts dibuixos remarcables, publicats a la premsa ilustrada, al *Gil Blas, La Campana de Gracia, La Ilustración española y americana, y La Ilustración Catalana*.
- Llovera**, *Geog.* Caseriu del terme

- d'Alinyá, prov. de Lleida. || — Poble de la prov. de Lleida, part. jud. y bisb. de Solsona.
- Lloverola.** *Geog.* Caseriu del terme de Biosca, prov. de Lleida.
- Llovi.** *m.* Altramuz, Chocho.
- Llubrich, ca.** *adj.* Lúbriço.
- Lluçanès.** *Geog.* Comarca natural de la prov. de Barcelona, que té per llindars el Bergadá al O; el Plá de Bages al S. el Ripollés al N. y N. E. y al E. la Plana de Vich. La població més importanta és la vila de Prats de Lluçanès que pertany ara al partit judicial de Berga, bisbat de Vich, y en quin punt s'encreuen les carreteres que menen a Berga, a Manresa, a Sant Quirze de Besora y a Vich.
- Lluçar.** *v. a.* Guípar. Ver, Atisbar, Mirar.
- Lluçareta.** *Ornit.* Aucell semblant al lluer. Venturón.
- Lluçaró, na.** *adj.* Tonto, Totxo, Atolondrat. Estúpido, Atolondrado.
- Lluçh.** *m.* Brot tendre de vegetal. Brote, Retoño. || *m. n. p.* Lúcas. || **Lluçh d'olivera.** Vástago. || **Tindre lluch.** *fr. Met.* Tener traza, Dar muestra. || **Per Sant Lluçh matarás el porch, y la verema al cup.** *Ref. fam.* Por San Lúcas, mata tus puercos y tapa tus cubas.
- Lluçh.** *Biog.* Ermitá nadiu de Barcelona, que va sejourar al desert rutensi a Italia als darrers temps del segle XVI, escrivint allí la obra llatina, *Historia Romualdina*, impresa al 1587. || — (**Francesch**). Monjo agustí, catedràtic de teologia a Perpinyá y escriptor dogmàtic. Vivía envers l'any 1580. || — y **Garriga (Joaquim)**. Cardenal de l'glesia romana, bisbe de Canaries, de Salamanca, y al 1874 de Barcelona, arquebisbe de Sivilla, y Cardenal al any 1882. Va traduir al italiá el llibre d'En Balmes, *El Criterio*, y entre les seues obres mo-
- rals y filosófiques s'han d'esmentar *La Internacional* (1872) y *La usura* (1875). Va publicar ademés, autografiat el manuscrit original de Santa Teresa, titolat *Las moradas*. Era nadiu de Manresa y va morir a Umbrele (Sivilla) (1816-1882) y pertanyia a la religió carmelitana descalça. || — y **Rafecas (Francesch X)**. Mestre de teoria y práctica de teixits, que va ésser entés professor de aquestos coneixements a Barcelona mes de cinquanta anys, havent publicat importants obres tècniques, entr'elles el *Tratado teórico práctico de la fabricación de tejidos*, el *Arte de armonizar los colores*, etc. Va posar en carta, difeils projectes com ho foren els retrats dels reis Amadeu I y Alfons XII. Era nadiu de Vilanova y Geltrú, morint a Sant Gervasi (Barcelona) 1818-1889.
- Lluçí.** *n. p.* Lucío.
- Lucia.** *n. p.* Lucía. || **Com si'm diguessis Lucia.** *fr. Ter. Fam.* Como ahora llueven albardas. Cuando vengan los nazarenos.
- Luciá, na.** *m. y f. n. p.* Luciano, na.
- Lluciá (Sant).** *Biog.* Patró de la ciutat de Vich, ab son company de martiri Sant Marciá, y tingut com nadiu de aquella població, havent sofert en ella el seu martiri, durant la persecució del emperador Deci.
- Luciar.** *v. a.* **Llossar.** || **Lluciar les dents.** *fr. Met.* Aguzar los dientes.
- Lucidónich, ca.** *adj.* Pintura transparenta. Lucidónico.
- Lucifer.** *m.* Lucifer. || *Met.* Maligne. Lucifer. || **Estar fet un llucifer.** *fr. Fam.* Estar hecho un demonio.
- Luciferi, na.** *adj.* Endemoniat. Luciferino.
- Lucifil, a.** *adj.* Qui cerca la llum. Lucifilo.
- Llucifuch, ga.** *adj. Poet.* Que refusa la llum. Lucifugo.

- Lluocífchs.** *m. pl. Entom.* Coleopters que s'amaguen de la llum. Lucífugo.
- Lluocili,** *lla. adj. Bot.* Plantes. Lucífes. || *Entom.* Insectes dípters bracócers. Lucílla.
- Lluocímetre.** *m. Fis.* Fotómetro.
- Llucre.** *m. Lucro.*
- Lluodibri.** *m. Escándol.* Ludíbrío.
- Lludria.** *f. Animal amfibi.* Nutra, Nutria.
- Lludriga.** *f. Llodriguera.*
- Lluent,** *a. adj.* Reluciente. || Fer tornar lluent. *fr.* Netejar, Enllustrar. Lucir, Enlucir.
- Lluentejar.** *v. n.* Brillar, Relucir.
- Lluentor.** *f.* Brillantez, Brillo.
- Lluer.** *m. Ornít.* Aucell. Lugano.
- Lluerna.** *f.* Cuca de llum. Lucíernaga. || *Ictiol.* Peix. Milano, Lucerna. || Claraboya. Lumbrera, Tragaluz.
- Lluernera.** *f. Ictiol.* Lluerna.
- Lluert.** *m. Ter.* Llagardaix. Lagarto.
- Lluert (Cova del).** *Orog.* Al terme de Ridaura, a la comarca de Olot.
- Lluertejar.** *v. a.* Mirar a llambregades. Atisbar.
- Lluerter,** *a. adj.* Parlant de les cavalcadures. Cobarde, Asustadizo.
- Llufa.** *f.* Ventositat. Follón, Zullón. || Penjoll que per broma's posa a algú. Rabo. Virote.
- Llugor.** *f.* Brillo, Brillantez.
- Lluhart,** *a. adj.* Lluerter.
- Lluherterament.** *adv.* Asustadamente.
- Lluhor.** *f.* Brillo, Brillantez.
- Lluhorç.** *fr.* Fulgor.
- Lluidament.** *adv. m.* Brillantement.
- Lluidesa.** *f.* Brillantor. Brillo. || Agudesas d'ingení. Agudeza. || *Med.* Intérvál de calma y de raó en els folls o els que desvariejen. Lucidez.
- Lluidíssim,** *a. adj. sup.* Molt lluit. Lucidíssim.
- Lluidíssimament.** *adv. m. superl.* Lucidíssimamente.
- Lluidor,** *a. adj.* Fulgor.
- Lluiment.** *m.* Resplandor, Brillantor. || Generositat, Acert en fer les coses. Bizarría, Esplendidez, Ostentación.
- Lluir.** *v. a. y n.* Ostentar, Brillar. Lucir. || Redmir censals. Luir, Redmir. || Lluir alguna cosa al ull. *Ref.* Hacer mal de ojo. || Lluir un cens. *fr.* Redmir un censo. || Millor me lluiria el pel. *Mod. verb.* Otro gallo me cantara.
- Lluirse.** *v. r.* Distingirse. Lucirse, Distinguirse, Significarse.
- Lluís,** *a. n. p.* Luis.
- Lluís.** *m.* Lluvi. Altramuz, Chocho.
- Lluisset,** *a. n. p. dim.* Luisito
- Lluísme.** *m.* Laudemio.
- Lluissor.** *f.* Brillo, Fulgor, Resplandor.
- Lluit,** *da. p. p.* Lucido. || *adj.* Espléndit, Magnífich. Lucido.
- Lluita.** *f.* Lucha.
- Lluitar.** *v. a.* Luchar, Bregar.
- Llum.** *f.* Claror. Luz. || Eina o aparell pera iluminar. *m.* Luz. || *Met.* Resplandor. Luz. || *Met.* Medi d'entendre o de rescabalar alguna cosa. Luz. || Inspiració, Avis. Luz. || *Pint.* La que s'imita donant relleu al punt about la claror natural o artificial influeix. Luz. || *Arquit.* Portes, finestres, claraboies y en general tots els llochs que als edificis donen llum. Luz. || Llum de gresol. Candil. || Llum de ganxo o llum de cuina. Candil. || Llum d'oli. Candil. || Llum de raó. *Fig.* Coneixement, Discerniment. Luz de la razón. || Llum petita. Candílla. || Llum primera. Luz primera. || Llum segona. Reflejo. || Llum del mástil, de gavia, del arbre. *Mar.* Boca de lobo. || Alegrear les llums. *fr.* Avivarles. Avivar las luces. || Allí está qui feia llum. *Ref.* El cuarto falso, de noche pasa. || De pochs llums. *Met.* De poch ingení. De cortos alcances. || Donar a llum. *fr. Met.* Sacar, Dar a luz. Parir. || Donar llum. *fr.* Alumbrar, Comunicar luz. || *Met.* Ensenyar, ilustrar, donar bon

exemple. Alumbrar, Dar buen ejemplo, Dar luz, Edificar, Ilustrar. || **Elixir a llum.** *fr.* Publicar, Produir, Salir á luz, Aparecer. || **Esser el llum dels ulls d'algú.** *fr. Met.* Ser el ojo derecho de alguno; quererle á uno como á las niñas de sus ojos. || **Fer llum.** *fr.* Alumbrar. || **Pasar la llum.** Resplandecer. || **Per compte de donar llum dona fum.** *Ref.* Sacar humo de la luz. || **Sense llum ningú hi veu.** *Ref. Met.* Quieres que te siga el can, dale pan. || **Treure a llum.** Dar á luz.

Llumaner. *m. Ter.* Candil.
Llumanerá. *f.* Velón.
Llumanerada. *f.* Candillada. || Cop de llumanera. Candilazo.
Llumena. *f. Ter.* Claridad, Luz.
Llumener. *m.* Llum d'oli. Candil, Velón.
Llumenera. *f.* Velón.
Llumeneta. *f.* Lluerná.
Llumenetes. *f.* Guspíres. Candillás. || **Llumenetes de Sant Teim.** Guspíres que en dies de tempesta, apareixen als arbres de les embarcacions, als llochets d'enterrament, y als estanyes. Fuego de San Teimo, Fuegos fatuos.
Lluminar. *m.* Remarcable en virtud y en ciencia. Lumbrera.
Lluminaria. *f.* Iluminación. || Llums posades pera celebració d'algún fet o festa pública. Iluminaciones. || **Mitja lluminaria.** *Loc. Fam.* Curt de vista. Cegarrita, Cegato.
Lluminich, *ca. adj.* Luminoso.
Lluminós, *a. adj.* Brillant, Clar, Lluent. Luminoso.
Lluminosa (Cova). *Orog.* A la montanya del Cardó.
Lluminosament. *adv. m.* Luminosamente.
Lluminositat. *f.* Brillo, Brillantez, Resplandor.
Lluna. *f.* Luna. || Vidre del mirall. Luma. || Gotes d'oli o de greix que neden a algún líquit. Ojo. || *Ter.* Pati interior. Luna. || **Lluna creixent.** Luna ó cuarto

creciente. || **Lluna minvant.** Luna menguante. || **Lluna nova.** Luna nueva, Novilunio. || **Lluna plena.** Luna llena, Plenilunio. || **Lluna vella.** Luna menguante. || **Cercar la lluna en un cove.** *fr. fam.* Buscar ó pretender un imposible. || **Deixar a la lluna de Valencia.** *fr. fam.* Dejar á la luna de Valencia. || **Estar de bona o mala lluna.** *fr.* Estar de buen tañante ó de mal tañante. || **Estar la lluna al plé o al seu plé.** *fr.* Estar la luna sobre el horno. || **Mitja lluna.** *f.* Triunxadora. Media luna. *For.* Media luna. || **Patir de llunes.** *fr.* Esser maníatich. Sufrir manías. || **Pescar la lluna ab un cove.** *fr. fam.* Cercar la lluna en un cove. || **Quedarse a la lluna de Valencia.** *fr. Met.* Quedarse al son de buenas noches; quedarse á la luna de Valencia. || **Semblar tallat de mala lluna.** *Expr. Met.* Estar hecho en pecado. || **Tallat de bona o mala lluna.** *Loc.* Cortado de buena ó de mala luna. || **Tindre llunes.** *fr. fam.* Tener lunas, Ser lunático.
Llunació. *f.* Curs que fa la lluna en una mesada. Lunación.
Llunar. *adj.* Relatiu a la lluna. Lunar.
Llunari. *m.* Pronóstich, Calendari. Lunarío.
Llunaria. *f. Min.* Pedra preciosa. Lunaria. || *Bot.* Planta semblanta a la falguera. Lunaria.
Llunátich, *ca. adj.* Lunático.
Llunes. *f.* Les que fan el caldo y altres líquits. Ojos.
Lluneta. *f. Arquít.* Buit d'una volta. Luneta, Luneto. || Seyent al teatre. Luneta.
Llunguina. *Geol.* Tossal a la vora de Olot, volcá apagat.
Llunisolar. *adj. Astron.* Lunisolar.
Llunista. *m.* Qui creu en l'induxe de la lluna. Lunista.
Lluny. *adv. ll.* Lejos. || *adj.* Lejano, Remoto. || *Pint.* Punt de vista, Pintat en disminució perspectiva. Lejos. || **Boy lluny.** *fr. Pint.* Buen fondo. || **De lluny.** De

- lejos, Desde lejos. || **De llunyes terres**, Hargues mentides. *Ref.* A luengas vías, luengas mentiras; quien de luengas tierras viene, miente como quiere. || **Estar molt lluny**. *fr. Met.* Estar muy lejos, distar mucho. || **Poch a poch anirém lluny**. *Ref.* Lejos se lleja, andando con calma.
- Llunyá**, na. *adj.* Lejano, a.
Llunyadá, *adv.* ll. Lejano.
Llunyadar, *adv.* Lontananza.
Llunyaduria, *f.* Lejanía.
Llunyament, *m.* Lejanamente.
Llunyança, *f.* Lontananza.
Llunyanía, *f.* Lontananza.
Llunyar, *v. a.* Alejar.
Llunyaría, *f.* Distancia. Lejanía.
Llunyar-se, *v. r.* Alejarse. || *Met.* Separarse del tracte d'algú.
Alejarse.
Llunyat, da. *p. p.* Alejado.
Llunyardar, *m.* Lejanía, Lontananza.
Llunyejarse, *v. r.* Llunyar-se.
Llunyer, *adv.* ll. Lejano.
Lluor, *f.* Brillo.
Lluor, *Geog.* Caseriu del terme de Sant Boi de Llobregat, prov. de Barcelona.
Llupia, *f.* Tumor. Lobanillo, Lupia.
Llupia (Joan de) *Biog.* Militar catalá dels sigles XVII y XVIII. Era Mestre de camp dels exércits d'Espanya, que defensaben contra les aspiracions de En Lluís XIV de França, el Rosselló y la Cerdanya, y al any 1705, essent governador de Catalunya va endreçarse a Vich als començos de la guerra de successió, pera apaigabar als partidaris d'En Carles III d'Austria. || — y **Bages (Fuch de)**. Bisbe catalá del sigle xv. Va ésser el dezé, que va ocupar la seu de Valencia al any 1398, ahont va morir al 1427, després d'haver dictat constitucions pera la metelxa, celebranhi sinodus al any 1422. || — (**Maria de**). Poetissa gironina del sigle xvii, que al any 1622, va assolir un dels premis al concurs literari obert en aquella ciutat, ab motiu de la canonisació de Sant Ignaci de Loyola. || — **Nicolau**. Cavaller de mitjans del sigle xv que va figurar al braç popular, a les històriques Corts reunides a Barcelona al any 1451.
Llupia, *Geog.* Poble del depart. dels Pirineus Orientals, bisb. de Perpinyá, cantó de Thuir.
Llupina, *f.* Substancia amarga y gomosa extreta de la farina dels llobins. Lupina.
Llupilogia, *f.* *Med.* Tractat descriptiu de les llupies. Lupiologia.
Llupol, *m.* *Bot.* Hierba de la cerveza, Lúpulo.
Llupuli, *m.* Lupulino.
Llupulina, *f.* Lupulina.
Lluquerna, *f.* *Ter.* Claraboya.
Lluquet, *m.* Pajueta. || Troç d'escorxa de limona pera tirar al ví, y donarli gust. Luquete. || **Lluquet de bridó**. Cordill ensofrat. Pajueta, Sulfonete, Luquete.
Lluqueta, *f.* *Bot.* Hierba negra.
Lluquetera, *f.* Eina que avans s'usava pera posarhi els lluquets destinats a encendre el foch. Pajuetera.
Llur, llurs. *Pron. pers.* De ellos. De ellas.
Llurament, *Ter.* *adv.* Majamente.
Llurea, *f.* Librea.
Llureia, *f.* Llurea.
Lluria (Roger de), *Biog.* Vegis. Roger de Lluria.
Lluria (Bauma de), *Orog.* Al terme de Galdés. || — (**Collet de**). Entre la Vall Pregona y la de Lluria al terme de Gisclareny, || — Gorja de la vall del meteix nom.
Llurigada, *f.* Llorigada.
Llurigó, *m.* *dim.* Llodrigó.
Lluriguera, *f.* Llodriguera.
Llus, *m.* Peix. Merluza. || — petit. Pescadilla. || *Met. fam. adj.* Persona de poca capacitat intelectual. Tonto, Zote, Zoquete.
Llusch, ca. *adj.* Cegarrita, Cegato Miope.
Llusco, ca. *adj.* Llusch.

- Lluscositat.** *f. Med.* Malaltia de la vista. Oftalmia.
- Llussà, na.** *adj.* Enjogassat. Retozón.
- Llussà (Isidre).** *Biog.* Timbaler, nadiu de Sampedor, que al combat del Bruch, al any 1808. va concorre, ab la caixa de guerra, fent creure als francesos, que'ls somatens tenien organisació militar. A la seua casa nadiua, hi va ésser colocada al juny de 1901, una làpida memorant el servei rellevant d'aquell heróich catalá.
- Llussà.** *Geog.* Lloch del terme de Senterada, prov. de Lleida. || —Poble de la prov. de Barcelona, part. jud. de Berga, bisb. de Solsona.
- Llussàs.** *Geog.* Caseriu de la Baronia de Vansa, prov. de Lleida.
- Llustració.** *f.* Purificació dels sentiments. Lustración.
- Llustrador, a.** *adj.* Lustrador.
- Llustrament.** *adv.* Lustramiento.
- Llustrar, v. a.** Lustrar.
- Llustre.** *m.* Lustre. || *Met.* Gloria, Esplendor. Lustre. || **Donar llustre.** *fr.* Lustrar. || **Entre dos llustres.** *m. adv.* Entre dos lucces. || **Perdre el llustre.** *fr.* Parlant de persones. Enflaquecer. Parlant de robes. Arrugar-se, Chamuscarse. || **Esser llustre.** Clarear.
- Llustrejar.** *v. n.* Clarear, Anoche- cer, Obscurecer.
- Llustrench, ca.** *adj.* Entre dos lucces.
- Llustrina.** *f.* Roba de teixit clar. Lustrina.
- Llustrós, a.** *adj.* Lustroso.
- Llustrosament.** *adv. m.* Lustrosamente, Brillantemente.
- Llutgarda.** *n. p.* Lutgarda.
- Lluvi.** *f.* Altramuz, Chocho.
- Lluviá.** *Geog.* Caseriu de Fontanilles, prov. de Girona.
- Lluyta.** *f. Ant.* Lucha.
- Lluytador, a.** *m. y f. Ant.* Luchador.
- Lluytar.** *v. n. y a.* Luchar, Pelear

M

M. Lletra consonant del nostre alfabet. **M.** || Signe numeral, equivalent a *Mil.* **M.** || Com abreviatura té distintes significacions, entre quines s'usa per *Magestat, Mestre, Mascull, Mitgdia, Mont, Montanya.* || En les inscripcions llatines, equival a noms propis y de geografia. || Tipus o planxa pera estamparla o escriurela. **M.**

Ma. *f.* Pron. pon. **Mi.**

Mà. *f.* Part del braç desde la munyeca fins al cap dels dits. **Mano.** || Banda o costat. **Mano, Lado.** || Peça de rellotge. **Paleta.** || Plech de vinticinch fulls de paper. **Mano.** || Travall personal, industria, habilitat. **Mano.** || Capa de color. **Mano.** || **Mà a mà.** *Loc.* Mano á mano. || — **costera.** **Mà de paper.** **Mano costera.** || — **de judes.** *Met.* Apagallums, Apagador. || — **de morter.** **Maça** pera picar, **Eina** de cuina. **Mano,** **Mano de almirez** ó de mortero. || — **dreta.** *f.* **Mano dreta** o **diestra.** || — **esquerra.** *f.* **Mano izquierda,** **sinistra,** **zurda** ó **zoca.** || — **foradada.** *Met.* **Malgastador.** **Manirroto,** **Pródigo.** || — **forta.** **Gent armada.** **Mano fuerte.** || — **mestre.** **Hablidós.** **Mano ducha,** **Hàbil,** **Mano maestra.** || — **morta.** **Servitut.** **Siervo.** || **Mà per mà.** *m. adv.* **Agafats** per la mà. **Asidos** de las manos. || **Mà sobre mà,** **Inaetiu.**

Mano sobre mano, **Cruzado** de brazos, **Con las manos en el pecho.** || **Mà tercera.** *Ter.* **Secuestrador,** **Agente ejecutivo.** || **Mans** a la obra. *Expr.* **Excitant** al treball. **Manos** á la obra. || **Mans ganxudes.** *fr.* **Ratero.** || **Mans salves.** *m. adv.* **Met.** **A mansalva,** **A manos lavadas.** || **Ab la mà esquerra.** *m. adv.* **Fer les coses al revés.** **A zurdas.** || **Ab les dues mans,** o **ab totes dues mans.** *Expr. fam.* **Con ambas manos,** á dos manos. || **Ab les mans al cap.** *Loc.* **Con las manos en la cabeza,** **Infelizmente.** || **Ab les mans plegades.** *fr.* **Mano sobre mano.** || **Ables mans buides.** *m. adv.* **Con las manos vacias.** || **Ab mans cobdiciosas.** *m. adv.* **Ab llestesa.** **Ansiosamente,** **Con mano avara.** || **Agafar per la mà.** *fr.* **Tomar por la mano.** || **A la mà de Déu.** *Expr.* **A la mano de Dios.** || **A l'home baix,** si li donen el dit se'n pren com la mà. *Ref.* **Al villano dale el pie y tomará la mano.** || **Alçar la mà.** *fr. Met.* **Alzar** ó **levantar la mano.** || **Alçar les mans al cel.** *fr.* **Pregar a Déu.** **Levantar las manos al cielo.** || **Allargar la mà.** *fr.* **Tender la mano.** *Met.* **Esser caritatiu.** **Alargar la mano.** || **A mà.** *m. adv.* **A punt.** **A la mano.** *Fig.* **A fuerza de brazos.** || **A mans besades.** *m. adv.* **De mil amores,** **A dos ma-**

nos. || **A mans juntes.** *fr. Fam.* Ab humilitat. Con el mayor encajecimiento. || **A mans plenes.** *fr. Met.* Abundosamente. A manos llenas. || **Anar a la mà** *fr. Met.* Ir á la mano. || **Anarsen a les mans del llop.** *fr. Met.* El ansar de Cantipalo, que salió al camino del lobo. || **Anar a la mà.** *fr. Met.* Contindres. Irse á la mano. || **Anar de mà en mà.** *fr.* Andar de mano en mano. || **Anarsen ab les mans al cap.** *fr. Met.* Irse con las manos en la cabeza. || **Anarsen d'entre mans.** *fr.* Escapar, Desaparecer. || **Anarsen de la mà.** *fr.* Deslizarse de la mano. || **Arrivar a les mans.** *fr. Met.* Llegar á las manos. || **Carregar o apretar la mà.** *fr. Met.* Cargar, Apretar la mano, Hincar, Meter la uña. || **Caure en bones mans.** *fr.* Caer en buenas manos. || **Caure en mans de la justícia o dels enemichs.** Caer en poder de la justícia ó de los enemigos. || **Cloure o apretar la mà.** *fr.* Esser mequí. Cerrar la mano. || **Córrer per mà d'algu.** *fr.* Correr por cuenta de alguno. || **Curt de mans.** Poch disposat a treballar. Corto de manos. || **Donar a la mà.** *fr.* Servir puntualmente els objectes que ajuden al treball. Dar en mano. || **Donar de mà.** *fr. Met.* Dar de mano. || **De gran o baixa mà.** *fr.* De alta ó baja condició. || **Deixar anar o caure de la mà.** *fr.* Desprender. || **Deixar o posar a la mà d'algu,** algún negoci. *fr.* Poner un asunto, confiarlo á manos ajenas: Entregarse en brazos de otro. || **Deixat de la mà de Déu.** *Loc.* Oblidat dels seus devers. Dejado de la mano de Dios. || **De l'una mà al altra.** *m. adv.* Explicant ganancia soptada. De una á otra mano. || **De llarga mà.** *m. adv.* Passat molt temps. Mucho tiempo ha. || **De mà.** *m. adv.* Rebent una cosa. De mano. Fet per art. A mano. || **De mà armada.** *m.*

adv. Ab resolució. De mano armada. || **De mà en mà.** *fr.* Dels uns als altres. De mano en mano. Per tradició. De mano en mano. || **De mà o mans.** *Expr.* De manos. || **De mà y de ploma.** *Loc.* Escrit fet per un meteix. De propia mano. || **Demandar la mà.** Demandar en casament. Pedir la mano. || **De primera mà.** *m. adv.* De primera compra. De primera mano. || **Descarregar la mà sobre d'algu.** *fr.* Pegarli. Descargar la mano. || **Descloure les mans.** *fr.* Estirar els dits que's tenien doblegats. Abrir las manos. || **De segona mà.** *m. adv.* De revenedor. De segunda mano. || **Desferse o escaparse entre mans.** *fr.* Resbalar de las manos. || **Déu el tingui de la mà.** *fr.* Lo tenga Dios de su santa mano. || **Donar en mà.** *fr.* Entregar, Poner en propia mano. || **Donar la mà.** *fr.* Dar mano. || **Ajudar, Amparar.** Dar la mano, Casarse. || **Donar les mans.** *fr.* Consentir, Dejarse vencer, Ceder la palma. || **Donar la darrera mà.** *fr. Met.* Acavar alguna obra. Dar la última mano, pincelada ó retoque. || **Donar mà y paraula.** *fr.* Refermar una promesa. Dar palabra y mano. || **Donar paraula de casament.** *fr.* Dar palabra y mano. || **Donarse les mans.** *fr.* Encaixar. Apretar la mano. || *Met.* Haverhi semblansa. Darle las manos. || **Donar una sota mà.** *fr. Fam.* Sobornar. Untar las manos, ó el carro. || **En bones mans está el pandero.** *Expr.* Está el pandero en manos, que bien lo sabrán tocar. || **Escapar de la mà.** *fr.* Caerse de la mano. **Estar a les mans.** *fr.* Lluitar. Venir á las manos. || **Estar en bones mans.** *fr.* Caer en buenas manos. || **Estar ab les mans a la butxaca, o plegades.** *fr.* Estar sense fer res. Estar con los brazos cruzados. || **Estar tot a la mà.** *fr.* Estar tot a punt. Estar á la mano. || **Esser de bai-**

xa mà. *fr. Met.* Pertanyer a inferior qualitat. Haber nacido en las malvas. || **Esser de mà de mestre.** *fr. Met.* Construit ab perfecció. Ser de buena mano.

|| **Fer anar les mans.** *fr. Manotejar.* || **Fet ab la mà.** *fr.* Fet de propòsit. Hecho á mano. || **Ficar la mà al cantí.** *fr.* Sortejar, Rifar. Meter la mano en el bombo. || **Guanyar per mà.** *fr.*

Met. Ganar por mano. || **Haver caigut a les mans del llop.** *fr.* Estar en papo de buitre. || **Jugar de mans.** *fr. Met. y fam.* Jugar de manos. || **L'una mà renta l'altra,** y les dues la cara.

Ref. Una mano lava la otra, y ambas lavan la cara. || **Les mans a la filosa y els ulls a la porta.** *Ref.* Quien mucho mira, poco hila. || **Llarch de mans.** *fr.* De bona feina. Largo de manos. *Met.* Peguicer. Golpeador. || **Llencar mà d'alguna cosa.** *fr.* Servirsen. Echar mano. || **Lligar de mans.** *fr.* Impedir, Maniatar. Atar las manos. || **Mirar les mans a algú.** *fr.* Observar. No perder de vista. Mirar las manos. || **Mudar de mà.** *fr. Met.* Cambiar de mano. Cambiar de lugar. || **No deixar de la mà.** *fr.* No soltar de la mano. || **No perdre mes que les mans.** *Expr. Iron.* No perder más que las hechuras. || **No sapiquer algú ahont té la mà dre-**

ta. *fr. Met.* Mostrar ignorancia. No conocer la mano derecha. Ignorar cuantas son cinco. || **No tindre prous mans.** *fr. Met.* Careixer de valor. No ser hombre ó no valer para nada. || **Parar la mà.** *fr.* Afargar la mano. *Met.* Abrir las manos. || **Parlar ab les mans.** *fr.* Usar signes pera entendres. Hablar con las manos. || **Passar la mà per la cara.** *fr. Met.* Aventatjar. Mojar la oreja; poner la ceniza en la frente. || **Passar la mà per la esquena.** *fr.* Afalagar. Halagar, Traer la mano por el cerro. || **Pe-**

gar ab la mà plana. *fr.* Dar con la palma de la mano. || **Pen-**

dre a mans besades. *fr. Fam.* Aceptar de mil amores. || **Pendre la mà.** *fr.* Tomar la mano, Sentarse á la diestra. || **Perdre mà.** *fr.* Perder la ocasió. || **Per la mà.** *m. adv.* Por mano, Fácilmente. || **Per sota mà.** *m. adv.* Bajo mano. || **Per tercera mà.** *fr. Met.* De segunda ó tercera mano.

|| **Picar de mans.** *fr.* Palmear, Palmotejar, Batir palmas. || **Plegar les mans.** *fr.* Juntar las manos, Ensortijar las manos. || **Portar la mà blana.** *fr.* Tractar ab suavitat. Usar la mano blanda. || **Portar a les mans o a les garres del llop.** *fr. Met.* Llevar al matadero. || **Portar entre mans.** *fr. Met.* Proponerse, Gestionar. Traer entre manos. || **Portar per la mà.** *fr.* Llevar de la mano. || **Posar la mà sobre d'algú.** *fr. Met.* Agafarlo. Echar mano á uno. Castigarlo. Ponerle mano. || **Posar o posarhi la mà.** *fr. Met.* Corregir. Poner la mano. *Met.* Ajustar els desavinguts. Mediar, Meter mano. || **Posarne les mans al foch.** *fr.* Asegurar la certesa. Meter mano en ascuas. || **Posarse a les mans d'algú.** *fr. Met.* Entregarse, Rendirse. || **Posarse la mà o les mans al pit.** *fr. Met.* Examinarse en conciencia. Considerar. Poner la mano en pecho, Reflexionar. || **Primera mà.** Principi d'alguna cosa. Estar en embrió, Principio de algo. || **Rentarsen les mans.** *fr.* Justificarse, Lavarse las manos. || **Sapiguer algú ahont té la mà dre-**

ta. *fr. Met.* No ser cojo ni manco; no mondar nisperos. || **Segón de mà o segona mà.** Al joeh. Trasmano. || **Senyarse de bona mà.** *fr. Met.* Encomendarse á buen santo. || **Si ve a la mà.** *Expr.* Si's presenta ocasió. Si á mano viene. || **Tindre a la mà.** *fr. Met.* Tener á mano, Disponer. || **Tindre bona mà.** *fr. Met.* Tindre sort. Tener buena mano, Ser afortunado. || **Tindre de la seua mà a algú.** *fr.*

Esser afecte o partidari. Tener de su mano. || **Tindre entre mans**. *fr. Met.* Traer entre manos. || **Tindre la mà trencada**. *fr. Met.* Destresa pera fer alguna cosa. Tener la mano suelta. || **Tindre les mans a la farina**. *fr. Met.* Tener la sartén por el mango. || **Tindre les mans foradades**. *fr. Met.* Malgastador, Pródich. Ser manirroto. || **Tindre mà**. *fr.* Al joch. Estar en mano. Tener mano. || **Tirar la pedra y amagar la mà**. *Ref.* Tirar la piedra y esconder la mano. || **Trencar la mà**. *fr. Met.* Ejercitarse en alguna feina. Soltar la mano. || **Treure de entre mans**. *fr.* Arrebatar. || **Untarse les mans**. *fr.* Robar dissimuladament. Ensuciar las manos. || **Val més un aucell a la mà que un àliga en l'aire**. *Ref.* Más vale pájaro en mano, que buitre volando. || **Vindre ab les mans netes**. *fr. Met.* Cobejar un premi sense merxel. Venirse con sus manos lavadas. || **Vindre a les mans**. *fr.* Lograr una cosa sense treball. Llegarse á mano. *Met.* Disputar. Ensarzarse. Venir á las manos.

Mabre. *f.* Planxa de ferro pera allisar la pasta a les fàbriques de crestell. Mabre.

Maç. *m.* Capdell de filferro o de ferro. Mazo.

Maca. *f.* Podridura d'alguna fruita. Mancha. || *Fig.* Defecte d'alguna cosa o persona. Màcula, Defecte, Tara.

Maça. *f.* Eina pera picar. Maza. || Porra. Maza. || **Picar ab maça**. *fr.* Macear. || **Si ets estaca, sofrirás; si ets maça, ferirás**. *Ref.* Cuando yunque, sufre; cuando maza, tunde.

Macabeu. *m.* Mena de raïm blanch. Macabeo.

Macabre. *m.* Cosa de morts. Macabro.

Macàbrich, *ca. adj.* Macábrico.

Macada. *f.* Macadura.

Maçada. *f.* Cop de maça. Mazada.

Macadura. *f.* Contusión, Magulla-

dua. || Taca que's fá a la fruita. Mancha. || Astúcia. Màcula.

Macar. *v. a.* Macar, Magullar.

Macarse. *v. r.* Pariant de la fruita. Mauchar. Pasarse.

Macari. *n. p.* Macario.

Macari (Cova del). *Orog.* A la montanya de Montserrat.

Macarró. *m.* Pasta pera sopa.

Macarrón. *Met.* Cosa bruta. Asqueroso.

Macarrónich, *ca. adj.* Xabacá, Ridicol. Macarrónico.

Macarrónicament. *adv.* Cosa de poch gust artístich. Macarrónicamente.

Macarronós, *a. adj.* Llana sense rentar. Lana en sucio.

Macarrons. *m.* Pastes. Macarrones. || *Ter. Mar.* Peces a l'orla de la llanxa, pera defensarla dels cops de mar. Macarrones.

Macarrulla. *f.* Ballaruga. Agalla.

Macassar. *m.* Oli usat al tocador.

Macasar. || **Quadrat de filoja**, que's posa als respatlles dels sillons. Macasar.

Macat, *da. p. p.* Macado, Magullado, Manchado.

Maceig. *m.* Maceo.

Macejar. *v. n.* Macear.

Macer. *m.* Macero, Pertiguero.

Maceració. *f.* Maceración.

Maceradament. *adv.* m. Maceradamente.

Macerant. *adj. Med. y Farm.* Macerante.

Macerar. *v. a.* Ablanir, entendir. Macerar. || *Quím.* Preparar les plantes pera extraure el such ab major facilitat. Macerar. || Mortificar el cós. Macerar.

Macerat, *da. p. p.* Macerado.

Maceta. *f.* Martell de dos plans, Peça del teler. Macilla, ita.

Mach. *m.* Magullamiento, Macadura. || A les eines de metall. Abolladura, Bollo.

Mach y Escriu (Joseph). *Biog.* Religios, escriptor, y remarkable orador sagrat. Era jesuita nadiu de Barcelona y va morir a Saragoça (1810-1885). Després de les revoltes de 1865.

- va sejornar a Bèlgica fins al any 1849. Va assolir renóm com autor de llibres de devoció, entre quins cal fer esment del *Ancora de salvación* (més de 50 edicions), el *Ramillete Espiritual* (607 edicions, etc).
- Macià**, *n. p.* Maties. Matías.
- Macià (Joan)**. *Biog.* Relligiós, canonge y degà de la Seu de Vich, escriptor dogmàtic y bon predicador, nadiu de Canet. Va morir al any 1725. || — **Ambert (Francesch)**. Vegis.
- Bach de Roda**. || — **Bonapla-ta (Feliu)**. Enginyer y bon patrici, nadiu de Barcelona y mort a la meteixa ciutat al any 1892. Era escriptor professional, comissionat per la Diputació provincial pera estudiar les arts químiques a la Exposició de Londres de 1862. Va ésser gerent del ferrocarril de Barcelona a Sant Joan de les Abadesses, diputat a corts per Vich y per Puigcerdá, y alcalde de Barcelona.
- Macià (El)**. *Geog.* Lloch del terme de les Masies de Roda, prov. de Barcelona.
- Macigne**. *m. Min.* Pedra composta de quartz sorrench, óxit de ferro y argila. Macigno.
- Macilència**. *f.* Macilència.
- Macilent**, *a. adj.* Extenuat. Macilento.
- Macilent (Coll del)**. *Orog.* A la serra de la Clusa, prop de Castell del Areny.
- Macip**. *m.* Fadrí. Soltero. || **Bastaix**. Faquíu. || **Macip de rive-ra**. Travallador de les colles pera descarregar les naus. Descargador. || **Macip del oiri**. Administrador de cofradia.
- Macip (J.)**. *Biog.* Ardit defensor de Barcelona, al siti de 1714. Va morir gloriosament a la defensa del pla de Palau, el memorable dia 11 de setembre. Era tinent coronel de les forces catalanes.
- Macis**, *a. adj.* Macizo. || *Met.* Ab fonaments sólits. Firme, Sólido.
- || *Orog.* Nucli de montanyes. Cordillera.
- Macisar**. *v. a.* Solidar, Macizar.
- Macisat**, *da. p. p.* Solidado, Maçizado.
- Maciu**, *va. adj.* Macizo.
- Macla**. *f. Min.* Crestallisació. Macla.
- Maclifer**, *a. adj. Min.* Maclífero.
- Macliform**. *adj.* En forma de macla. Macliforme.
- Maclosinia**. *f. Med.* Furor uteri. Maclosinia.
- Maco**, *a. adj.* Bello, Bonito. Guapo.
- Maçó**. *m.* Maça pera picar guix. Guitarra.
- Maçola**. *f. Ter.* Entre pescadors, Maceta de fusta. Mazo.
- Maçot**. *m.* Eina d'esculptor. Mazote.
- Macra**. *f. Bot.* Planta dicotiledonia. Macra.
- Macro**. *m.* Prefixe que equival a augment. Macro.
- Macrobotica**. *f. Med.* Regles higièniques. Macrobotica.
- Macrocefalia**. *f. Med.* Desproporció del cap ab les demés parts del cós, Cap molt voluminós. Macrocefalia.
- Macrocsmo**. *m.* Nom del univers segons alguns filòsops. Macrocsmo.
- Macrocsmologia**. *f.* Coneixement y estudi del univers. Macrocsmologia.
- Macroductilia**. *f. Med.* Vici de conformació dels dits. Macroductilia.
- Macropodia**. *f. Med.* Peus molt llarchs. Macropodia.
- Macroqueria**. *f. Med.* Mans de molta bargaria. Macroqueria.
- Macrosclia**. *f. Med.* Desentrotlo excessiu de les cames. Macrosclia.
- Màcula**. *f.* Mancha, Mácula.
- Maculació**. *f.* Maculación.
- Maculador**, *a. adj.* Maculador.
- Macular**. *v. a.* Manchar, Macular.
- Macularse**. *v. r.* Mancharse.
- Maculat**, *da. p. p.* Manchado. || *Adj.* Impuro.
- Maculatura**. *f. Imp.* Full de paper entre la lámina o motllo,

- y el panyo a la estampació.
- Maculatura.** || Papers de impressions errades, ab quins se tapen els altres pera que no se embrutin. *Maculatura.*
- Maçurca.** *f.* Dança. *Mazurca.*
- Madalena.** *n. p.* Magdalena.
- Madaleneta.** *n. p. dim.* Magdaleneta.
- Madama.** *f.* Dama, Senyora. *Madama.*
- Madameta.** *f. dim.* *Madamita.*
- Madapolam.** *m.* Roba de cotó. *Madapolan, perca.*
- Madarosis.** *f.* Caiguda del pel. *Madarosis.*
- Madastra.** *f.* *Madrastra.*
- Madastra.** *f. Bot.* Planta. *Mastranzo.*
- Madeixa.** *f.* Madeja. || Floch de cabells. *Guedeja.* || **Madeixa** torta de seda. *Copillejo.* || **Madeixa** sense cap ni centener. *Madeixa* embolicada. *Madeja* sin cuenda.
- Madeixeta.** *f. dim.* *Madejuela, Madejita.*
- Madiços.** *m.* *Naut.* Costelles de la nau. *Costillage* del buque.
- Madiroles.** *Geog.* Caseriu del terme de Manlleu, prov. de Barcelona.
- Madoixa.** *f.* Fruit. *Fresa.*
- Madoixer.** *m. Bot.* Planta. *Fresal.*
- Madorell (Francesch).** *Biog.* Comerciant que va pertanyer a diferents incorporacions econòmiques, y va ésser en èpoques calamitoses, regidor del ajuntament de Barcelona, en quinta ciutat va morir al any 1891.
- Madona.** *f. Ant.* Senyora. *Señora, Doña.*
- Madrás.** *m.* Cert ligament de fils al teixit. *Madrás.*
- Madrastra.** *f.* *Madastra.*
- Madrazo (Francesch de P.)** *Biog.* Remarcable taquígraf y escriptor periodista, autor de un llibre *Impresiones de un viaje a Barcelona*, publicat al any 1858. Va ésser taquígraf del Congrés y del Senat. Era nadiu de Barcelona, y va morir a Madrid (1817-1868).
- Madremanya.** *Geog.* Poble de la prov. bisb. y part. jud. de Girona.
- Madrenas (Joan de).** *Biog.* Ardit defensor de Barcelona al siti de 1713. Era coronel del regiment anomenat d'Alemanys.
- Madrépora.** *f. Zool.* Poliper. *Madrepóra.*
- Madrepòrich,** *ca. adj.* *Madrepòrico.*
- Madreporifer,** *a. adj.* *Madreporifero.*
- Madreporiform.** *adj.* En forma de madrépora. *Madreporiforme.*
- Madreporita.** *f. Geol.* *Madrepóra* fòssil. *Madreporita.* || *Min.* Varietat de carbonat de calcs. *Madreporita.*
- Madrés.** *Orog.* Montanyes del Conflent, de quines brollen les rieres d'Evol, y de Cabriels. || — Cimal de 2471 metres d'alçaria al Mitjorn de França.
- Madreu.** *Hidrog.* Riuet d'Andorra, que brolla del estany de Angolastes y desaigua al Valira, prop de Les Escaldes.
- Madrigal.** *m. Poet.* Composició pastorena. *Madrigal.*
- Madriquera (La).** *Geog.* Lloch del terme de Taradell, prov. de Barcelona.
- Madrieny,** *a. adj.* Nadiu o relatiu a Madrid, cap d'Espanya. *Madrileño.*
- Madrina.** *f.* Corda o corretja pera junyir dues cavalcaures, que dnguin el meteix pas. *Madrina.* || **Posar a la madrina.** *fr.* Junyir ab la corretja dos besties. *Amadrinar.*
- Madrona.** *n. p.* *Madrona.* || *Llevadora, Comadrona.*
- Madrona.** *Geog.* Caseriu del terme de Llusás, prov. d'Osca, bisb. de Lleida. || — Caseriu del terme de Vallbau, prov. de Barcelona. || — *Hidrog.* Riuet de la prov. de Lleida que brolla al terme de Clara, y desaigua al Segre, a la vora de Basella. || — *Geog.* Caseriu del terme de Puigreig, prov. de Barcelona.
- Madroneta.** *n. p. dim.* *Matroncita.*

Maduixa. *f.* Fruit. Fresa.
Maduixar. *m.* Maduixerar.
Maduixer. *m.* **Maduixera.** *f.*
 Planta. Fresal.
Maduixerar. *m.* Lloch plantat de maduixeres. Fresal.
Madur. *a.* *adj.* Maduro. || D'etat avançada. Maduro. || Prudent, Judiciós. Maduro. || **A qui menja el madur, fesi rosegar el dur.** *Ref.* Quien coma la carne, que roa los huesos. || **Caure de madur.** *fr.* Caerse de maduro, de viejo. || **Si son verdes, si son madures.** *fr.* Si están fritas, si no están fritas.
Madurador. *m.* Lloch pera madurar les fruites. Maduradero.
Madurament. *m.* Maduración, Sazon. || *adv. m.* Ab maduresa. Maduramente.
Madurar. *v. n.* Madurar, Sazonar. || *Met.* Posar seny. Madurar. || Prepararse pera assolir algún fi. Madurar. || **Ab temps y palla maduren les nespres.** *Ref.* A su tiempo maduran las brevas. || **Començar a madurar.** Pendre color les fruites. Pintar. || **De més verdes se'n maduren.** *Loc.* De menos nos hizo Dios || **Madurarsen una.** *fr.* Pensar ó concebir una idea.
Madurat, *da.* *p. p.* Madurado.
Maduratiu, *va.* *adj.* Madurador, Madurativo.
Madureça. *f.* Madurez.
Maduritat. *f.* Madureça.
Maestós, *a.* *adj.* *Mus.* Maestoso.
Maestries. *f.* Males manyes. Picardías.
Mafet. *Geog.* Caseriu de Agramunt, prov. de Lleida.
Mafir. *v. a. yn.* Mustigar. Mustiar.
Mafit, *da.* *adj.* Mustiada.
Mafita (Serra de la). *Orog.* A la vora de Tivissa, prov. de Tarragona.
Magall. *m.* Eina de pagés. Legón, Pico pala, Zapapico.
Magalla. *f.* Magall.
Magallada. *f.* Eitzegallada. Disparate, Barbaridad, Estupidex.
Magallaria. *f.* Magallada.
Magallet. *m. dim.* Legoncillo.

Magalló. *m.* Almocafre, Escardillo.
Maganya. *f.* *Ornit.* Aucell petit. Salgaria.

Magarola (Benet). *Biog.* Secretari de la reial Academia de Bones Lletres de Barcelona y escriptor, quines obres s'esvayren quan la invasió francesa als començos del sigle XIX, de quin sejour a Barcelona va escriure un atinat dietari, que va figurar a l'exposició històrica del centenari, celebrada al any 1908 a Igualada. Era nadiu de Barcelona y va morir a Canovelles (1768-1823). || — (Joseph). Home doctíssim a la musica y a les lletres. Va pendre l'hàbit benedictí a Montserrat al any 1628, va ésser abat del monestir de Camprodón, y diputat de la generalitat de Catalunya. Nadiu de Barcelona, va morir al any 1676. || — (Joseph Antoni de). Militar que va figurar als temps de la primera guerra civil al sigle XIX. Va morir a Barcelona, essent coronel de exèrcit y servant una brillant historia, al any 1859. || — (Ramón M. de). Rector del seminari de Barcelona, competent en les ciencias eclesiàstiques. Era nadiu de Vilafranca del Penadés y va morir a Barcelona al any 1899, essent rector de Sant Pau del Camp, quina restauració va emprendre. || — de Clariana (Miquel Joan). Jurisconsult y escriptor barceloní, que vivia a les derrieres del sigle XVIII, essent president de sala y oidor de l'audiència de Barcelona. || — y Sentmenat (Pere). Relligiós y noble barceloní del sigle XVII, prior de la colegiata de Santa Agna, bisbe d'Elna, de Vich y de Lleida, ahont va morir al any 1644. Va disposar constitucions sinodals de Vich (1628) y publicar ademés algunes obres pietoses.
Magarrufes. *f.* Afalachs. Caran-

- toñas. || **Fer magarrufes.** *fr.* Hacer carantoñas, Retozar.
- Magarsa.** *f. Bot. Tex.* Camamilla, Manzanilla.
- Magatzém.** *m.* Almacén. || **Magatzém de llana.** Lanero. || **Magatzém de sal.** Alfolí.
- Magatzéms del sofre (Els).** *Geog.* Barri del terme de Hospitalet de Llobregat, prov. de Barcelona.
- Magatzemar.** *v. a.* Almacenar.
- Magatzemat,** *da. p. p.* Almacenado.
- Magatzemer.** *m.* Almacenero, Guarda almacén.
- Magdalena.** *n. p.* Magdalena. || *f.* Pasta dolça. Magdalena. || **Es-ser o semblar una Magdalena.** *fr. Met.* Parecerse a una Magdalena. || **Per Santa Magdalena, la avellana és plena.** *Ref.* Sazonada està la avellana, el dia de Santa Magdalena.
- Magdalena (Serra de la).** *Orog.* Entre les conques del Ter y del Fluvià, a la prov. de Girona. || — (Coves de). *Orog.* Al terme d'Avinyonet al Empurdà.
- Magdali.** *m. Entom.* Insectes coleopters, als arbres fruiters. Magdalino.
- Magencar.** *v. a.* Rendar, Aparar.
- Magench,** *ca. adj.* Relatiu al mes de Maig. Del Mayo.
- Magestat.** *f.* Tractament. Magestad. || Grandesa, Magnificència. Magestad. || Gravetat. Magestad. || *Icon.* Imatges vestides ab túnica, representant a Christ a la creu, qu'estaven en us durant els sigles VIII al XIII a l'antiga Catalunya. Magestad. || **Magestat divina.** Magestad Divina.
- Magestàtich,** *ca. adj.* Magestuós.
- Magestuós,** *a. adj.* Magnífich, Sumptuós. Magestuoso. || Respectable. Magestuoso.
- Magestuosament.** *adv. m.* Magestuosamente.
- Magestuositat.** *f.* Magestuosidad.
- Magi.** *n. p.* Magín. || *m. Fam.* Seny, Imaginació. Magín, Juicio.
- Magi (Sant).** *Biog.* Martre del sigle III als temps de Maximí. Era nadiu del Hoch ahont després va bastirse la població de Santa Coloma de Queralt, y retirantse a una cova de les montanyes de Brufaganya, va obrar memorables prodigis en vida, guarint greus malalties y assolint concepte de Sant a regió de Tarragona, ahont nous miracles fets per la seua invocació, mostraren fins als nostres temps l'esclat de les seues virtuts.
- Mágica.** *f.* Magia. Mágica. || **Mágica artificial,** Mágica blanca, Mágica negra. Diversos nous delssimulats prodigis d'aquest art, que tenen al castellà equivalencia consemblanta.
- Mágicament.** *adv.* Mágicamente.
- Magisteri.** *m.* Magisterio.
- Magisterial.** *adj.* Relatiu al magisteri. Magisterial.
- Magistral.** *adj.* Pertanyent al mestre. Magistral. || Dignitat de canonge. Magistral. || *Farm. Medicament.* Magistral. || *Fig.* Gran, Exquisit. Magistral.
- Magistral.** *m.* Dignitat judicial. Magistrado.
- Magistratura.** *f.* Condió de qui exerceix el càrrech de magistrat. Magistratura. || Conjunt de magistrats. Magistratura.
- Magná.** *m.* Manná.
- Magnánim,** *a. adj.* Magnánimo.
- Magnánimament.** *adv. m.* Magnánimamente.
- Magnanimitat.** *f.* Grandesa de ànim. Magnanimitad.
- Magnat.** *m.* Noble. Subjecte principal. Magnate.
- Magne,** *a. adj.* Gran. Magno. Calificatiu d'alguns prínceps a la historia. Magno.
- Magnesi.** *m. Min.* Metall. Magnesio.
- Magnesia.** *f.* Remei. Magnesía.
- Magnesiá,** *na. adj.* Quím. Magnesiàno.
- Magnesiát,** *da. adj.* Magnesiado.

- Magnésich**, *ca. adj.* Magnésico.
- Magnésita**, *f. Min.* Substancia composta. Magnésita.
- Magnésits**, *m. Min.* Grupus de minerals que comprenen el magnesi i els seus compostos. Magnésidos.
- Magnéticament**, *adv. m.* Magnéticament.
- Magnetiçació**, *f.* Magnetizació.
- Magnetiçador**, *a. m. y f. y adj.* Magnetizador.
- Magnetiçar**, *v. a.* Magnetizar. || *Fig.* Exercir inexplicable influx sobre l'ànim d'algú. Magnetizar. || Imantar. Magnetizar.
- Magnétich**, *ca. adj.* Relatiu al imán. Magnético. || Lo que té virtut d'atraure. Magnético.
- Magnetisme**, *m.* Fenòmens de les corrents elèctriques. Magnetismo. || Condiçió atractiva del imán. Magnetismo. || *Fig.* Atracció de simpatia. Magnetismo. || Magnetisme animal. Magnetismo animal. || Magnetisme terraquí. Acció exercida per la terra sobre l'agulla magnética. Magnetismo terrestre.
- Magnetologia**, *fr.* Estudi y tractat del imán y del magnetisme. Magnetología.
- Magnetològich**, *ca. adj.* Magnetològic.
- Magnetòmetre**, *m.* Instrument pera comprovar la força del imán. Magnetómetro.
- Magnetotecnia**, *f.* Coneixement de les operacions usades pera comprovar l'estat d'impuls magnétich. Magnetotecnia.
- Magníficament**, *adv. m.* Sumpuosament. Magníficament. || Ab esplendidesa. Magníficament. Opirament.
- Magníficant**, *m. Fis.* Vidre d'aument. Magníficant.
- Magníficar**, *v. a.* Alabar, Elogiar, Ensalzar.
- Magníficat**, *da. p. p.* Alabado, Elogiado, Ensalzado. || Cant litúrgich. Magníficat. || **Tocar o respondre a magníficat**, *fr.* Hablar sin substancia, Estar des-
 acertado.
- Magníficencia**, *f.* Sumpuositat. Magníficencia.
- Magníficentíssim**, *a. adj. sup.* Magníficentísimo.
- Magnífich**, *ca. adj.* Expléndit, pompós. Magnífico. || Títol de honor. Magnífico.
- Magniloqüència**, *f.* Sublimitat d'estil. Grandilocuència.
- Magniloqüent**, *a. adj.* D'estil sublim. Grandilocuente.
- Magnitut**, *f.* Dimensió, quantitat comensurable, Grandaria. Magnitud. || **Magnitut comensurable o incommensurable**, *alg.* Que pot ésser midada o no. Magnitud comensurable ó incommensurable.
- Magnolia**, *f. Bot.* Arbre y flor que produeix. Magnolia.
- Mago**, *m.* Mágich. Mago. || A l'antigor savi, doctor, filósoph. Mago. || Nom que per autonomia s'aplica als tres reis d'Orient que van adorar a Jesús després del naixement. Mago.
- Magoladura**, *f.* Magulladura.
- Magolament**, *m.* Magullament.
- Magolar**, *v. a.* Magullar.
- Magonis portus**, *Geog.* Nom de Maó, a les illes Balears, als temps dels romans.
- Magoria**, *Geog.* Barriada del antich terme de Sans, que pertany ara a Barcelona, prenent el nom de la riera que cola prop d'allí.
- Magrament**, *adv. m.* Flacament, Lánguidament. || **Ab escaseça**. Friamente, Pobrement.
- Magrana**, *f.* Fruit. Granada.
- Magraner**, *m.* Arbre. Granado. || **Magraner bort**. Granado silvestre.
- Magre**, *a. adj.* Parlant de persones. Flaco, Magro. || Parlant de coses. Magro. || *Fig.* Desprovist d'acert. Frió. || Pobre. Pobre. || Terra sense substancia. Arido, Seco. || **Magre com un galg**. *Loc.* Seco como un naipe; parece que le hayan chupado las brujas. || **Anar magre**, *fr. Met.* Andar corto. || **Ase magre plé de mosques**. *Ref.* Perro flaco, todo son

- pulgas.** || **Ballaria magre** *fr. fam.* Estar á la quarta pregunta. || **Fer tornar magre.** *fr.* Adelgazar, Enflaquecer. || **Magre de porch.** Jamón. || **Tornarse magre.** *fr.* Secarse, Enjugarse.
- Magre y Tolrà (Jaume).** *Biog.* Doctor en abbdós drets, cronista de la casa Queralt, capellá del rei En Felip IV, degá del capítol de Vich al 1625 y mestrescola del de Lleida al 1639. Era nadiu de Cervera.
- Magrench, ca.** *adj.* Magrissó. Flacucho.
- Magrir.** *v. n.* Enflaquecer.
- Magrissim, a.** *adj. sup.* Flaquísimo.
- Magrissó, na.** *adj.* Flacucho.
- Magristó.** *adj. dim.* Flaquillo.
- Magristonet.** *adj. dim.* Flaquillo.
- Magror.** *f.* Flacura.
- Magrura.** *f.* Magror.
- Magullament.** *m.* Cansanci. Magullamiento. || Contusió. Magulladura.
- Magullar.** *v. a.* Magullar, Acardenalar. Machucar. || *Met.* Fatigar, molestar. Moler, Quebrantar.
- Magullat, da.** *p. p.* Magullado, Mollido.
- Mahalta.** *Biog.* Comtesa de Barcelona, que va ferse remarcar a les derrerías del sigle XI. Filla d'En Robert Giscard duch de Calabria y de la Pulla, y enmaridada ab el malhaurat comte Ramón Berenguer II, (*Cap d'estopes*), de quin matrimoni va naixer el que va ésser després Ramón Berenguer III. Quan la mort del comte anomenat *Cap d'estopes*, a mans del seu germá Berenguer Ramón II, al any 1082, Na Mahalta, ab son tendre fill, degué passar penuries, fins que dos anys més tart, En Ramón Folch de Cardona, y En Bernat Guillelm de Queralt, mostráren contra del fratricida, la indignació deguda, y aplegantse després ab altres senyors catalans y ab el bisbe d'Ausona, atengueren la situació de la
- viuda y del orfe, que després havia de donar a Catalunya dies de gloria. Potser la resolució de la comtesa, va fonamentar l'entereça de caràcter del seu fill, en mitg de la greu impressió rebuda per la seua dissort.
- Mahomad - Ben - Alimad - Ben - Amer - Abalvi.** *Biog.* Escriptor alarb del sigle X, nadiu de Tortosa, autor de un llibre de medicina, y d'altre de biografías. Va morir al any 559 de la Hegira, (981 de l'era cristiana).
- Mahut (La).** *Arqueol y hist.* Iglesia del sigle IX al terme de Sant Martí de Fonollar al Vallespir. Son remarquables en ella les pintures murals que del sigle XIII s'hi serven.
- Maig.** *m.* Tercer més del any al temps dels romans, y quint entre nosaltres. Mayo. || *Met.* Primavera. Primavera. || Arbre adornat a les festes majors. Cuaña, Mayo. || **Al maig cada dia un raig.** *Ref.* Mayo, chorro y caño. || **Al maig el bon pagès, de llaurar ha d'estar llest.** *Ref.* Are quien aró, que ya mayo entró. || **Ferse un maig, un bon maig.** *fr. Met.* Ferse un tip. Darse un hartazgo, una panzada. || **Maig hortolá, palla y poch grá.** *Ref.* Mayo lluvioso, campo pobre y huerto hermoso. || **No és bon maig, que'l ruch no tremoli de fret a l'estable.** *Ref.* Mayo frío, cría trigo, ó en mayo frío, ensancha tu silo. || **No hi pot haver dos maigs en un any.** *Ref.* No hay rosa que no se marchite y sienta su ocaso; no hay dos abrils en un año. || **Fluja de maig, cullita segura.** *Ref.* Lodos en mayo, espigas en agosto. || **Qui bon maig ha de tindre, primerench comença.** *Ref.* Quien á los treinta no asesa, no comprará dehesa.
- Maimó, na.** *adj.* Encantat. Pelma, Pachón, Pelmazo.
- Mainada.** *f.* Familia, Fills petits

d'un matrimoni. Pequeñuelos. || Munió de criatures. Chiquillada.

Mainador, a. m. y f. Criat o criada, encarregat de cuidar les criatures. Niñero, Niñera.

Mainatge. m. Ter. Niño.

Mainastra. f. Ter. Madrastra.

Mairia. f. Ter. Madrina.

Maisò. f. Ter. Casa, Llar. Domicilió, Mesón.

Maisonner, a. m. y f. Hostaler. Mesonero.

Maixella. f. Moflete.

Maixella y Fuscarrós. Geog. Veïnat del terme de Serinyà, prov. de Girona.

Majal. adj. Propi del mes de maig.

Mayal.

Majóilica. f. Terriça vidriada.

Mayóilica.

Major. m. y adj. Mayor. || Que té l'etat pera eixir de tutela. Mayor. || *Log.* Primera proposició d'un silogisme. Mayor. || Cosa que excedeix a un altra. Mayor. || *Mil.* Oficial, quefe. Mayor. *De plaça, de regiment, de brigada, general. etc.* || Primer d'algún càrrech, com: porter major, administrador major, fadri major, etc. Mayor. || *Naut.* Vela principal d'una embarcació al arbre mestre. Mayor. || Estudis superiors. Mayor. || Ancetres. Mayores. || **Alçarse a majors.** Ensuperbirse, mancar al respecte. Levantarse a mayores, Engolondrinarse, Subirse a las barbas. || **Es cosa major. Loc.** Exagerant. Es cosa mayor, Es mucho cuento. || **Feries majors.** Les de Setmana Santa. Férias mayores. || **Festa major. fr.** Fiesta mayor. || **Per major. m. adv.** Al engrós. Por mayor. A ull, sense mesura. A ojo de cubero.

Major (Estany). Hidrog. A la Vall d'Arán, prop de Colomés. || — (**Riera**). Riera de la prov. de Barcelona; brolla prop de Brull a les Guilleries, passa per Sant Sadurní d'Ossosmort y Vilanova de Sau, y desaigna al Ter.

Majora. f. Mestressa. Ama de casa.

Majoral. m. Capataç, Caleser etc. Mayoral. || Càrrech d'algunes confraries y germandats.

Mayoral. || Majoral d'una llaurada. fr. Cachican, Caporal. || **Majoral mampostor.** Administrador dels hospitals de llutzerins. Mayoral mampostor.

Majoralia. f. Càrrech de majoral. Mayoralia.

Majordom. m. Mayordomo. || Administrador d'una hisenda. Mayordomo. || *Ter.* Qui vigila y cuida el treball d'una fabrica. Mayordomo, Sobrestante.

Majordomia. f. Mayordomia.

Majordona. f. Casera, Ama de cura.

Majoria. f. Excelencia, qualitat de major. Mayoría, Superloridad. || Major etat. Mayoría. || Tractant de noblesa. Mayorazgo. || A les votacions. Pluralidad de votos, Mayoría.

Majoritat. f. Mayoridad.

Majorment. adv. m. Mayormente.

Majorra. f. Femella estéril. Machorra.

Majúscula. f. Lletra manuscrita o impresa, que s'usa als començos de punt y capitols, o significa noms propis y coses remarcables. Letra majúscula, Versal, Capital, De dos puntos.

Mal. m. Dany, dissort. Mal, Daño. || *adj.* Sense la bondat y perfecció que li correspón. Malo, Mal. || Dolent pera la salut. Malo. || Oposat a llei y raó. Malo. || Pervers. Malo, Perverso. || Entremallat, Inquiet, Inquieto. Travieso, Malo. || Dificultós. Díficil. || *adv. m.* Mal. || **Mal any, m.** Dissort. Mal año. || *Interj.* ¡Mal año! || **Mal cap. Expr.** Viciós, Abororat, sense judici. Mala cabeza, Calavera. || **Mal cuit Mitg cuit. Sancocado. || Mal de barretes. Med. Trismo. || Mal de caixal. m.** Mal ó dolor de muelas. || **Mal de canyo o de coll. Med.** Mal ó dolor de garganta. || **Mal de cap. Med.** Dolor de cabeza. || **Mal de caps, m.** Quebraderos de cabeza. || **Mal de cor. m.** Defalliment, Ahilo, Des-

fallecimiento. Ansia, pena, etc. Ansia, Desazón, Zozobra. || **Mal de costat.** *Med.* Dolor de costado. || **Mal d'Illada.** *Med.* Cólico volvo, Miserere. || **Mal de mare.** Histerismo. || **Mal de masell o de Sant Llatzer.** *Med.* Lepra, Elefantiasis. || **Mal de molts, conhort de pochs.** *Ref.* Mal de muchos, consuelo de tontos; mal ajeno, no pone consuelo. || **Mal d'orina.** *Med.* Retención, supresión de orina. || **Mal de pedra.** *Med.* Mal de piedra. || **Mal de rabia.** *Med.* Hidrofobia. || **Mal de ronyons.** *Med.* Nefritis, Dolor de riñones. || **Mal de Sant Pau.** *Med.* Epilepsia, Gota caduca ó coral. || **Mal d'ulls.** Oftalmia. *Met.* Gana o desitg d'alguna cosa que s'ha vist. Antojo. || **Mal de ventre.** *Med.* Dolor de tripas. || **Mal donat.** Ulprés. Maleficio, Mal de ojo. || **Mal encomanadiç.** Mal pegadizo, Contagio. || **Mal enformatjat.** Mal ganós. Mal guisado. || **Mal enterch.** *Med.* Mal arraigado. || **Mal és acabar-se'l bé.** *Loc.* Mal es acabarse el bien. || ¡Mal hajal *Eocl.* ¡Mal hayal || **Mal lleig.** *Med.* Cranch. Cáncer, Zaratán. || **Mal m'anirà.** *fr.* Mal me han de andar las manos. || **Mal menjador.** *Med.* Cáncer. || **Mal o bé.** *Expr.* Mal que bien. || **Mal obrar no pot durar.** *Ref.* Dios consiente y no para siempre. || **Mal per mal, val més...** *fr.* Todavía es preferible. || **Mal que...** *m. adv.* Aunque, por más que... || **Mal que vos pesi.** *Expr.* Mal con grado; mal de vuestro grado; mal que os pese. || **Mal Roig.** *Vet.* Malaltia del bestiar porquí. Rongete. || **Mal sobre mal y pedra per capçal.** *Ref.* Un mal sobre otro; todo junto como al perro los pelos. || **Mal usar no pot durar.** *Ref.* Quien mal anda, mal acaba. || **Mala, a.** *Loc. ant.* Contra. || **Mala a sos obs.** *Loc. ant.* A pesar suyo. || **Mala cuca.** *Expr.* Perwers. Avieso, Malo, Mala casta. || **Mala gracia.** *Expr.* Ofensa. ||

Mala herba mal mor. *Ref.* Cosa mala, nunca muere. || **Mala pera tu.** *Expr.* Amenazant. No te irás alabando. || **A mal.** *adv.* De mala gana. **A mal grado.** || **A mal borraq.** *m. adv.* Por el albarillo; á trompa y talega; á la diabla. || **A mal y a bé, tothom hi afegeix.** *Ref. Ter.* A bien y á mal, quintal sobre quintal. || **Ab el seu mal vol coneixer el dels altres.** *Ref.* El malo siempre piensa engaño; piensa el ladrón que todos son de su condición. || **Al mal de cap, el menjar el bat.** *Ref.* A la cabeza, el comer la adereza. || **Al mal de ventre el cagar el trempa.** *Ref.* Cuando te dolieren las tripas, hazlo saber al culo. || **Al mal que no hi ha resistencia, és el millor remei, la paciència.** *Ref.* A mal dar tomar tabaco; buen corazón quebranta mala ventura; paciència y barajar. || **Anar de mal a pitjor.** *fr. Fam.* Ir de rocin á ruín, y de mal en peor. || **Anar mal.** *fr.* Trovarse comprometés un negoci. Andar mal. || **Aqueix mal, pera qui'm vol mal.** *Loc.* ¡Mal haya, quien mal me desea! || **A qui no't vol allviar, no vulguis els teus mals comunicar.** *Ref.* Llorar á boca cerrada, y no dar cuenta á quien no le importa nada. || ¡Bell mal se'n fá! *Expr.* ¡Linda salida! || **Bé vinguis mal, si vens sol.** *Ref.* Bien vengas mal, si vienes solo. || **Cásat Pere, que'l mal any t'espera.** *Ref.* Molinillo, casado te veas, que así rabas. || **D'aquest mal nos haguéssim de plányer.** *Loc.* ¡Ojalá! || **Del mal, lo menys.** *m. adv.* Del mal lo menos. || **De qual-sevol mal.** *m. adv.* A la diabla; á la de Dios es Cristo. || **En gran mal, Déu ajuda.** *Ref.* Dios es grande. || **En la terra que no és bona, molt més mal hi ha del que sona.** *Ref.* Más mal hay en la aldehueta, del que se suena. || **Esser mal vell.** *fr.* Sufrirlo de tiempo. || **Fer algún mal o ma-**

lifeta. *fr.* Hacer un malhecho, un recado. || **Fer mal.** *fr.* Obrar perversament. Proceder mal. Patir dolor en alguna banda. Doler. Danyar. Hacer daño. Ferir, maltractar. Lastimar, Maltratar. || **Fer mal als ulls.** Quebrar los ojos. || **Fer mal de cor.** *fr.* Estar ab cuidado, ab ansia. Estar en espinas. || **Fer mal de ulls.** Los ojos se abalanzan, los pies danzan, las manos no alcanzan. || **Lo qu'és mal guanyat,** el diable s'ho emporta. *Ref.* Algo ajeno, no hace heredero. || **Molts dels mals,** son resultats dels abusos ja passats. *Ref.* De aquellos polvos vienen estos lodos. || **No parlis mal de ta mare,** qu'és afrontant el teu pare. *Ref.* No digas mal de tu madre, pues afrontas á tu padre. || **No fá mal sino al pá que menja.** *Loc. fam.* No hace mal á un gato. || **No hi ha mal,** que per bé no vingui. *Ref.* No hay mal que por bien no venga; lo que Dios da, llevarse ha; quebre-me el pie, quizás por bien. || **No hi pendrà mal ningú.** *Expr. fam.* No llegará la sangre al río. || **No li dona cap mal de cap.** *fr.* No le da frio ni calentura. || **No't farà mal.** *Loc.* No te verás en el espejo. || **Parar en mal.** *fr.* Parar en mal. || **Parlar mal d'algú.** *fr.* Hablar mal de prójimo. || **Pendre mal.** *fr.* Recibir algún daño. || **Poch mal y ben planyut.** *fr.* Poco mal y bien quejado. || **Posar mal.** *fr.* Meter en mal. || **Posar mal a algú.** *fr.* Malparar, Maltratar. || **Posarse mal ab algú.** *fr.* Malquistarse. || **Qui camina mal camí no fá bon pas a la fi.** *Ref.* Quien mal anda, mal acaba. || **Qui canta els seus mals espanta.** *Ref.* Quien canta, mengua su mal. || **Qui diu mal en la teua ausencia,** té por de la teua presencia. *Ref.* En su ausencia llamaron al rey cornudo. || **Qui mal cerca,** prest el trova. *Ref.* Justo es el mal que llega, si lo

busca el que lo tiene. || **Qui mal fá,** mal trovará. *Ref.* Haces mal, espera otro tal; quien abrojos siembra, espinas coje; quien á hierro mata, á hierro muere. || **Qui mal no fá,** mal no pensa. *Ref.* Quien no procede mal, no vislumbra el daño. || **Qui té mal,** el tren a venal. *Ref.* El bien y el mal, en la cara sal. || **Si't fá mal el cap,** úntat el cul ab oli. *Ref.* A Marina le duele el tobillo y sanarle el cocodrilo. || **Tindre la mala.** *fr.* Estar de mala; no estar la Magdalena para tafetanes. || **Tindre mal de cor.** *fr.* Defallirse per feblesa. Ahilarse. || **Tindre mal de mare.** *f.* Histerismo. Parlant del afecte de les criatures. Añoranza. || **Vindre o anar a mala.** *Loc. Ant.* En mala hora.

Malabar. *m. Bot.* Planta. Crisantemo. || Nadiu de la costa de aquest nom al Asia. Malabar. || **Jochs malabars.** Jochs de equilibri. Juegos malabares.

Malabarich, *ca. adj.* Joch d'etgegar y tornar boles. Juego malabárico.

Malabatre. *m. Bot.* Mena de llo-rer. Malabatro.

Malabrach. *Geog.* Veinat de Candíes de Fenolledes, depart. del Pirineu Oriental.

Malabrista. *m.* Equilibrista. Malabarista.

Malacara. *Geog.* Caseriu d'Estarás, prov. de Lleida.

Malaco. *m. Min.* Silicat de circona. Malacón.

Malacologia. *f.* Estudi dels molusques. Malacología.

Malacològich, *ca. adj.* Malacològic.

Malacosarcossis. *f. Med.* Relaxació del sistema muscular. Malacosarcosis.

Malacosteossis. *f. Med.* Reblaniment dels óssos. Malacosteosis.

Malacostumar. *v. a.* Malavesar. Malacostumbrar.

Malacostumat, *da. p. p. y adj.* Malcostumbrado, Viciado.

Maladagre (Punta). *Hidrog. Vegis. Cap de Tossa.* prov. de Girona.

Maladat, da. *adj.* Desgraciat. Malogrado, Malhadado.

Maladetta. *Orog. Vegis. Montanyes Malaides.*

Maladreça. *f.* Torpesa. Torpeza.

Maladresa. *f.* Maladreça.

Malafeta. *f.* Maldad.

Malafortunat, da. *adj.* Infortunado.

Malagana. *f.* Desabrimiento, Desazón, Displicencia.

Malagarriga. *Geog.* Caseriu del terme de Pinós, prov. de Lleida.

Malagonyadament. *adv. m.* Malogradamente.

Malagonyador, a. *adj.* Malogrador.

Malagonyar. *v. a.* Malogradar.

Malagonyat, da. *adj.* Malogrado, Malhadado.

Malagradós, a. *adj.* Aspre de genit. Aspero, Arisco, Desabrido.

Malagradosament. *adv. m.* Asperamente.

Malagraidament. *adv. m.* Ingratament.

Malagraidor, a. *m. y f.* Ingrato, a.

Malagrair. *v. n.* Desagradecer.

Malagraït, da. *adj.* Ingrato, Desagradecido.

Malaguanyat, da. *fr.* Lástima de, Lástima que. || **Malaguanyat** pera nosaltres, nostre que fós. *Loc. fam.* Maldita seas, ave, la pluma, que no la carne.

Malagueny, a. *adj.* Nadiu o pertanyent a Málaga, ciutat de l'Andalusia. Malagueño.

Malahuirat, da. *adj.* Malaventurat.

Malalt, a. *adj.* Mancat de salut. Doliente, Enfermo. || **Carregar-se** el malalt. *fr.* Recargar la calentura. || **Caure** malalt. *fr.* Enfermar, Caer enfermo. || **Combrregar** al malalt. *fr.* Viaticar, Sacramentar. || **Ensopirse** el malalt. *fr.* Adormecerse. || **Espatllarse'l** malalt. *fr.* Empeorar el enfermo, Complicarse el en-

fermo. || **Estar al baix el malalt.** *fr.* Agonizar, Estar en el período agónico. || **Fer** el malalt. *fr.* Fingir malaltia, pera escapar d'algun perill o conflicte. Hacer la encorvada, Simularse enfermo. || **Pot** allargar el malalt, mes al últim la farà. *Expres.* Nadar, nadar y á la orilla ahogar. || **Si'n vols** se diu als malalts. *Loc. fam.* A los muertos se les dice si quieren. || **Tornar a purgar** el malalt. *fr.* Repurgar al enfermo.

Malaltagor. *v. n.* Enfermar.

Malaltejar. *v. n.* Enfermar.

Malaltet, a. *adj. dim.* Enfermito.

Malaltia. *f.* Dolencia, Enfermedad. || *Met. Vici,* costum. Enfermedad. || **Malaltia habitual.** Alifate. || **Malaltia llarga,** parenta de la mort. *Ref.* Dolencia larga, muerte encima: enfermedad larga, muerte al cabo. || **Malaltia y presó,** no adoben a cap bri-bó. || *Ref.* Duro de cocer, y peor de comer. || **Contreure** alguna malaltia. *fr.* Enfermar. || **Embestir** la malaltia. *fr.* Acometer la dolencia. || **Empenyarse** la malaltia. *fr.* Posarse de perill. Empeñarse la enfermedad. || **En malaltia y presó** conelixerás ton companyó. *Ref.* En el peligro se conoce el amigo; yo me morí y vi quien me lloró.

Malaltic, a. *adj.* Enfermizo.

Malalticament. *adv. m.* Enfermizamente.

Malalticó, na. *adj.* Enclenque, Enfermizo, Valetudinario.

Malaltir. *v. n.* Enfermar.

Malaltis, a. *adj.* Enfermizo.

Malalts (Collada dels). *Orog.* Enlairat uns 1300 metres, a llevant de Camprodón, prov. de Girona.

Malaltús, a. *adj.* Malaltis.

Malament. *adv. m.* Mal, Malamente. || Al revers de lo que's deu. Torcidamente. || **Correr** malament ab algú. *fr.* Enemistarse. || **Per malament** que vagi. *Loc.* Por mal que suceda, Turbio correr.

- Malandança.** *f.* Malaventura.
Malandanza.
- Malanyeu.** *Geog.* Quadro del terme de Sant Martí de la Nou, prov. de Barcelona.
- Malaquita.** *f.* Carbonat de coure. Malaquita. || Malaquita blava. Azurita.
- Malars.** *Geog.* Lloch del terme de Gurb, prov. de Barcelona.
- Malasanch (Pere de).** *Biog.* Fraire mercenari, nadiu de Lleida, que va ésser martiritzat al any 1454, pèls turchs al endreçarse al Africa, pera redimir captius. La iglesia romana, va ferlo *Venerable*.
- Malascia.** *f. Med.* Depravació del gust cobejant substancies nocives. *Malascia*.
- Malastrat, da.** *adj.* Infortunado.
- Malastre.** *m.* Desventura, Infortunio.
- Malastruch, ga.** *adj.* Aciago, Desdichado.
- Malastrugança.** *f.* Desgracia, Fatalidad, Infortunio, Mal agüero, Malandanza.
- Malastrugansa.** *f.* Malastrugança.
- Malastruguesa.** *f.* Malastrugança.
- Malat.** *m. Quim.* Sals neutres combinades ab l'àcit málich. Malato. || Malat de ferro. Malato de hierro.
- Malató (Francesch).** *Biog.* Pintor escenógraf, que havia assolit merescuda nomenada a mitjans del sigle xix, havent pintat remarcables decoracions pera els teatres de Catalunya, y d'altres provincies d'Espanya. Va morir a Barcelona al any 1867.
- Malats (Segimón).** *Biog.* Manescal y escriptor de varies obres tècniques, entr'elles el *Curso ó elementos de veterinaria*, publicada a Madrit al any 1801. Era director de la Escola real de aquells estudis, establerta a la capital d'Espanya, y inventor de un bàsem famos conegut ab el seu cognóm desde 1793.
- Nadiu de Vich al derrer terç del sigle XVIII, vivia encare al any 1821.
- Malavejar.** *v. a.* Malear, Corromperse.
- Malaventura.** *f.* Desventura.
- Malaventurança.** *f.* Desgracia, Desventura.
- Malaventurat, da.** *adj.* Malaventurado.
- Malaverany.** *m.* Infortunio. || Expressió de disgust o contrarietat. Remilgo.
- Malavesar.** *v. a.* Malacostumbrar.
- Malavesat, da.** *adj.* Malacostumbrado.
- Malavingut, da.** *adj.* Desavenido.
- Malavira.** *f.* Desventura.
- Malavirança.** *f.* Desventura.
- Malavirat, da.** *adj.* Desventurado.
- Malavolença.** *f.* Antipatia.
- Malbarat.** *m.* Malbaratament.
- Malbaratadament.** *adv. m.* Onerosamente.
- Malbaratador, a.** *m. y f.* Derrochador, Disipador.
- Malbaratament.** *m.* Desperdicio, Derroche, Dilapidación.
- Malbaratar.** *v. a.* Derrochar, Desperdiciar, Dilapidar, Aniquillar.
- Malbaratat, da.** *p. p.* Derrochado, Desperdiciado.
- Malbé (Fer).** *fr.* Echar á perder, Malograr.
- Malborrás (De).** *fr.* De mala manera.
- Malcahent, a.** *adj.* Perjudicado.
- Malcarat, da.** *adj.* Hosco, Repulsivo, Mal encarado, Carantamau-la.
- Malcasar.** *v. a.* Casar a disgust.
- Malcasar.**
- Malcasarse.** *v. r.* Malcasarse.
- Malcasat, da.** *p. p. y adj.* Malcasado.
- Malcavallers.** *Geog.* Barri del terme de Solanelles, prov. de Barcelona.
- Malcipat, da.** *adj.* Mal forjat. Mal vestido.
- Malcontent, a.** *adj.* Disgustat. Descontento, Malcontento.
- Malcorada.** *f.* Cosa mal feta. Contra ley, Contrafuero.
- Malcorar.** *v. a.* Descorazonar.

- Malcorat, da, adj.** Descorazonado.
- Malcoratges, m. Bot.** Planta de les enforbiacies. Mercurial, Malcoraje.
- Maloreient, a. adj.** Malmandado, Desobedient.
- Malcremat, m. Ter.** Brasa fumosa. Tizo.
- Malcriat, da, adj.** Sense criança. Descortés, Grosero, Malcriado.
- Maldà, Geog.** Poble de la prov. de Lleida, part. jud. de Cervera, dioc. de Tarragona.
- Maldar, v. n.** Bregar, Porfiar, Pugnar.
- Maldat, f. Malesa. Maldad.** || Es doblada la maldat, que's fa ab senyal d'amistad. *Ref.* Reniego del amigo, que cubre con las alas, y muerde con el pico: halagar con la cola, y morder con la boca.
- Maldentat, da adj.** Desdentegado.
- Maldicció, f.** Maledicció. Maldición.
- Maldient, a. adj.** Maldiciente.
- Maldir, v. a. Maleir. Maldecir.**
- Maldrigar, v. a.** Magullar.
- Malea, f. Ant.** Malicia.
- Maleabilçar, v. a.** Parlant de metalls, Maleabilizar. || *Met.* Ablanar els sentiments. Suavizar.
- Maleabilitat, f.** Maleabilidad, Ductilidad.
- Maleable, adj.** Maleable.
- Malecò, m.** Terraplè. Malecón.
- Maledicció, f.** Maldición.
- Maledicencia, f.** Murmuració. Maledicencia.
- Malèficament, adv. m.** Malèficamente.
- Maleficencia, f.** Maleficencia.
- Malèfic, ca, adj.** Danyós. Maléfico.
- Malefici, m.** Bruixeria. Maleficio.
- Maleficiar, v. a.** Embruixar, Causar dany. Maleficiar.
- Maleides (Montanyes), Orog.** Serralada al llindar S. O. de la Vall d'Arán, quin cimall més enlairat és el pic d'Aneto que té 3482 metres d'alçaria.
- Maleidor, a. m. y f.** Maldiciente.
- Maleiment, m.** Maldición.
- Maleir, v. a. Maldecir.**
- Maleit, da, p. p.** Maldecido, Maldito. || *adj.* Pervers. Maldito. || Com si l'haguessen maleit o sembla que l'hagen maleit *Loc.* Parece haberle caído la maldición.
- Malejar, v. a.** Fer dany. Malear || *Fig.* Pervertir. Malear.
- Malemplejar, v. r.** Malversar.
- Malendreq, m.** Manca de netedat. Desaliño, Falta de aseó. || Quarto de malendreq. Lloch pera desarhi mobles y coses que no serveixen. Trastera. || T'haurém de posar al quarto de malendreq. *Expr. Fam.* Dita al qui no serveix pera res. Habrá que ponerle en la trastera.
- Malendreqar, v. a.** Descompondre l'arreglo d'alguna habitació. Desasear, Desaliñar.
- Malendreqat, da, adj.** Desaliñado, Desaseado.
- Malendri, m.** Pervers, Maligne. Bellaco, Malandrín.
- Malenguanyat, da, adj.** Malaguanyat.
- Malentendre, v. a.** Entendre erradament. Entreoir, Trasoír, Trasoñar.
- Malentés, a. adj.** Mal entendido.
- Malesa, f.** Maldat Maldad || Espesura de rebolls. Maleza, Matorral, Rebollar.
- Malesperit, m.** Demonio, Malo. || *adj.* Travieso.
- Malestant, a. adj.** Desagradós. Ingrato.
- Malestar, m.** Angunia, Aborrimient, Disgust. Malestar.
- Malestatger, a. adj.** Entremaliat. Avieso, Zarandillo.
- Malestruch, ga, adj.** Desdichado, Fatídico, Funesto.
- Malet, m. dim.** Malico, Malillo, Mallo.
- Malet, Geog.** Caseriu del terme de Viu de Llevata, prov. de Lleida.
- Maleta, f.** Maleta, Valija. || Maleta petita. Maletica, Maletilla. Maletín. || Fer la maleta. *fr.* Preparar la maleta. || *Met.* Agoní

- zar. || **Saquejar la maleta.** *fr.* Desballjar.
- Maletaça.** *f. Aum.* Maletón.
- Maleter.** *m.* Qui fa maletes. Maletero.
- Maletó.** *Aum.* Maletón.
- Maleuradament.** *adv. m. Ter.* Desgraciadament.
- Maleurat, da.** *adj.* Malogrado, infortunado.
- Maleurós, a.** *adj.* Desdichado.
- Malévol, a.** *adj.* De mala voluntat. Malévolo.
- Malévolament.** *adv. m.* Intencionadament.
- Malevolencia.** *f.* Mala voluntat. Malevolencia.
- Malevolensa.** *f.* Malevolencia.
- Malevolent.** *adj.* Malévolo.
- Malfactor, a.** *adj.* Malhechor, Malvado.
- Malfadat, da.** *adj.* Sense sort. Malhadado.
- Malpardat, da.** *adj.* Desallñado.
- Malpat.** *m.* Desgracia.
- Malfactor, a.** *adj.* Malhechor.
- Malfeiner, a.** *adj.* Drogo. Gaudul.
- Malfer.** *v. a.* Fer malament. Mal proceder.
- Malferir.** *v. a.* Malherir, Herir gravemente.
- Malferit, da.** *adj.* Malherido.
- Malferit (Pere).** *Biog.* Escriptor, teòlech y filosof catalá dels començos del sigle XVI. Una de les seues obres jurídiques, va dedicar-la a Maximilià de Austria, raonant la possessió de les Indies pels reis catòlics.
- Malfet, a.** *adj.* Malformato. || Cosa contra Hei y raó. Mal proceder.
- Malfeyta.** *f. Ant.* Maldad.
- Malfeytor, a.** *adj. Ant.* Malfactor.
- Malfiarse.** *v. r.* Desconfiar, Recelar.
- Malfiat, p. p.** Desconfiado, Recelado.
- Malforat (Cim de).** *Orog.* Cimall de la comarca d'Olot, a la vora de la Portella del Coll. || — (Barranch de). *Hidrog.* A la vall alta del Segre, afluent del Carol.
- Malforjat, da.** *adj.* Desgalichado, jergón, zarrapastrón.
- Malganós, a.** *adj.* Desazonado, Desabrido. || **Estar malganós.** *fr.* No estar de gresca. No estar para guasas.
- Malgastador, a.** *m. y f.* Malgastador, Disipador, Pròdigo.
- Malgastar.** *v. a.* Derrochar, Malgastar, Malrotar, Malversar.
- Malgastat, da.** *p. p.* Malgastado.
- Malgenit.** *m.* Dur, aspre de condició. Mal genio, Vinagroso.
- Malgirbar.** *v. a.* Desgalichar.
- Malgirbat, da.** *adj.* Desgalichado Zarrapastrón.
- Malgrá.** *m.* Tumor dolorós ab inflamació. Carbunco.
- Malgraciós, a.** *adj.* Arisco, Àspero
- Malgraciosament.** *adv. m.* Ariscamente, Asperamente.
- Malgrat.** *Conj. adv.* A pesar de. || **De malgrat.** *m. adv.* Mal de su grado.
- Malgrat.** *Geog.* Caseriu de Prenyanosa, prov. de Lleida. || — Caseriu de Noves, prov. de Lleida. || — Vila de la prov. de Barcelona, partit judicial de Arenys de Mar, bisb. de Giróna.
- Malgrau (El).** Caseriu de Fonttrubí, prov. de Barcelona.
- Malguany.** *m. Expr.* Enhoramala.
- Malhadadament.** *adv.* Malhadadament.
- Malhadat, da.** *adj.* Malhadado.
- Malhumorat, da.** *adj.* Desabrido, Tosco, Hosco, Malhumorado.
- Malhumorós, a.** *adj.* Arisco, Melancòlico, Frenético.
- Malícia.** *f.* Malícia. || Obstinació, Perversitat. Malícia. || Recel, Sospita. Malícia. || **Ab malícia.** *fr.* Maliciosamente. || **Pendre o agafar malícia.** *fr.* Encoleritzar-se, Montar en cólera. || **Sense malícia.** *m. adv.* De bona fé, ab sencillesa. Ingénuament. Inocentement, A la buena de Dios. || Sense advertirho. Inadvertidament.
- Maliciada.** *f.* Enrabiada. Iracun-

- dez. || **Pendre una maliciada.** *fr.* Enfurecerse. Irritarse, Subirse á las bovedillas.
- Maliciar.** *v. a.* Presumir, sospitar. Maliciar, Barruntar, Recelar, Tomar una cosa por donde quema.
- Maliciós, a.** *adj.* Malicioso. || *As-tut.* Malicioso. || *Desconfiat.* Malicioso, Suspicaç.
- Maliciosament.** *adv. m.* Maliciosamente.
- Malicioset, a.** *adj. dim.* Maliciosito.
- Malicó, m.** *dim.* De mal. Malecillo.
- Malifeta.** *f.* Desaguisado, Entuerto, Fehoría. || **Fer alguna malifeta.** *fr.* Causar algún daño.
- Malignament.** *adv. m.* Malignamente.
- Malignant.** *adj.* Danyós. Malignante.
- Maligne, a.** *adj.* Pervers. Maligno. || *Perjudicial.* Maligno. || *Malaltia greu.* Maligno.
- Malignitat.** *f.* Malvolensa, Enveja, Apassionament. Malignidad.
- Malinconia.** *f.* Melancolía.
- Malindréc, m.** Molestia, Tormento. || **Donar malindréc.** *fr.* Atormentar, Molestar.
- Malinquiet, a.** *adj.* Molesto, Molestador.
- Malinquietar.** *v. a.* Molestar, Atormentar.
- Malinquietat, da.** *p. p.* Molestado, Atormentado.
- Malissim.** *adj. sup.* Malísimo.
- Malissimament.** *adv. m. sup.* Malísimamente, Pésimamente.
- Malivol.** *adj.* Malévolo.
- Malivolament.** *adv. m.* Malévolamente, Maliciosamente.
- Mal-lladre (Gorja del) Orog.** Als cingles dels Espárrechs a les valls de Llerca, á la vora del aiguabarreig de les rieres de Escales y d'Oix.
- Malmanat, da.** *adj.* Malereient. Desmandado, Malmandado. || **Sol y malmanat.** *fr. Fam.* Solo y ab mandra. Solo y malmandado.
- Malmenar.** *v. a.* Fer malvé. Echar á perder, Malbaratar.
- Malmenat, da.** *adj.* Malogrado, Echado á perder.
- Malmenjar.** *v. n.* Malcomer.
- Malmenjat, da.** *adj.* Malcomido.
- Malmés, a.** *p. p.* Malogrado, Echado á perder.
- Malmetació.** *f.* Desperdici. Desperdicio.
- Malmetedor, a.** *m. y f.* Derrochador.
- Malmetiment.** *m.* Derroche.
- Malmetre.** *v. a.* Malmenar. || *Maltractar a algú.* Lastimar. || *Corrompre, Pervertir.* Malear.
- Malmetrers.** *v. r.* Ferse mal al cos per cop o ferida. Lastimarse, Lisiarse. || *Ferse malbé el menjar, les begudes, etc.* Malearse, Gastarse, Pasarse, Corromperse.
- Malmirar.** *v. a.* Uilpendre. Hechizar, Sugestionar.
- Malmirat, da.** *adj.* Hechizado, Sugestionado.
- Malmirent, a.** *adj.* Preocupado, Abatido.
- Malmirrés, a.** *adj. Ter.* Indiferente, Impresionado, Entristecido.
- Malniu.** *Hidrog.* Estany del terme de Maranges, prov. de Girona.
- Maló. (Riu) Hidrog.** Riu de la Vall d'Arán, que brolla a la regió de Bacilés y desaigua al Girona.
- Malogradament.** *adv. m.* Malogradamente.
- Malogradar.** *v. n.* No lograr. Malo-grar.
- Malograrse.** *v. r.* Frustrarse.
- Malogradat, da.** *adj.* Malogrado, Frustrado.
- Malordenat, da.** *adj.* Desordenado.
- Malpacient, a.** *adj.* Impaciente.
- Malparar.** *v. a.* Maltratar.
- Malparat, da.** *adj.* Maltratado, Malogrado.
- Malparida.** *f.* Partera que ha desocupat malament. Malparida.
- Malparir.** *v. a.* Abortar.
- Malparlar.** *v. a.* Murmurar.
- Malparlat, da.** *adj.* Blasfemo.
- Malpart.** *m.* Parto difícil, Aborto.
- Malpartit.** *Geog.* Lloch del terme de Torreferrera, prov. de Lleida.
- Malpás.** *Geog.* Poble de la prov. de Lleida, part. jud. de Tremp.

- bisb. de Lleida. || — Caseriu del terme de Sallent, prov. de Barcelona. || — **del Totx.** A la Vall de Ribes, prop del Clot de Santou. || — **de la Quera.** Al camí de Talaixá a Sant Aniol. || — **Hidrog.** Riu de la prov. de Lleida, que brolla més amunt del poble de Malpás y després de regar els termens de Adous, Gotarta y Ventolá, desaigua a la Noguera Ribagorçana prop de Labaix. || — (**Barranch del Hidrog.** A la vall d'Arán, prop de Salardú.
- Malprendre.** *v. a.* Tomar á mal.
Malpensar. *v. a.* Recelar, Maliciar.
Malpensat, *da. adj.* Malicioso, Receloso, Suspicaç.
Malplaent, *a. adj.* Repulsivo.
Malplacament. *adv. m.* Malgracionsament. Repulsivament.
Malposat, *da. adj.* Malparado.
Malprés, *a. p. p.* Denigrado, Menospreciado
Malpresar. *v. a.* Menospreciar, Tenen en poco, Denigrar.
Malpreuar. *v. a.* Malpresar.
Malquist, *a. adj.* Malquistó.
Malquistar. *v. a.* Indisposar, Malquistar.
Malquistarse. *v. r.* Posarse malament ab algú. Malquistarse.
Malquistat, *da. p. p.* Malquistó.
Malrem (Coll de). Coll enlairat 1527 metres a tramontana de Baget, prov. de Girona, a la ratlla de França.
Malrubi. *m. Bot.* Herba. Marrubio. || **Malrubi negre.** *Bot.* Marrubio fétido.
Mals averanys. *m.* Repugnancia, Repulsió, Hostilitat.
Malsá, *na. adj.* Nociu. Insano, Insalubre, Nocivo.
Malsatisfet, *a. adj.* Descontento.
Malsendrossos. *m.* Trastes vells. Desechos.
Malsi, *m.* Espia.
Malsinar. *v. a.* Espiar.
Malsofert, *a. adj.* Malsufrido, Poco sufrido.
Malsonant, *a. adj.* Que sona mal.
Malsonante. || Qu'está fora de raó. Injurioso.
- Malsonar.** *v. n.* Sonar malament.
Malsonar. || Impressionar les paraules injustificades o irreverentes. Injuriar.
Malthusiá, *na. adj.* Adepte al sistema del economista Malthus, en punt al designi progressiu de la població y de les subsistencies. Malthusiano.
Maltractament. *m.* Maltrato.
Maltractar. *v. a.* Maltractar. || Insultar. Injuriar, Ultrajar.
Maltractarse. *v. r.* Injuriarse. Apitonarse.
Maltractat, *da. p. p.* Maltratado, Maltrecho, Injuriado.
Maltracte. *m.* Maltrato, Injuria, Insulto.
Maltret. *m.* Maltrecho.
Maluquer y Altés (Salvador). *Biog.* Politich remarcable a Barcelona, a la segona meitat del sigle XIX. Era home de molta cultura, va pertanyer a significades corporacions, essent president del Ajuntament y de la Diputació provincial, y va morir al any 1888.
Malura. *f.* Enfermedad, Epidemia.
Malva. *f. Bot.* Planta malvaeta.
Malva || **Malva d'olor.** *f.* Malva de olor. || **Malva major.** *f.* Malva común, mayor, oficial, ó silvestre. || **Malva petita de fulla redona.** *Bot.* Malva de hoja redonda. || **Malva Rosa.** *f.* Geráneo de olor. || **Malva vera.** *f.* Malva real ó rósea, Alcera rósea. || **Anar a fer malves.** *fr. fam.* Morir. || **Fer malves.** *fr.* Hacer bodiques. || **Esser una malva.** *fr.* Ser bondadoso. || **Suau com una malva.** *fr.* Qui s'enmotilla facilment a les circumstancies. *fr.* Ser paciente. || **Tindre un génit com una malva.** *fr.* Ser una malva.
Malvaci, *a. adj. Bot.* Semblant a la malva. Malváceo.
Malvadament. *adv. m.* Ab maldat. Malvadamente.
Malvar. *m.* Lloch plantat de malves. Malvar.
Malvasia. *f.* Malvasia.
Malvat, *da. adj.* Pervers. Malvado

Malvenda. *f.* Mala permuta.
Malvendre. *v. a.* Malvender.
Malventurat, da. *adj.* Desgraciado.
Malversació. *f.* Malversación.
Malversadament. *adv. m.* Malversadamente.
Malversador, a. *m. y f.* Malversador, Pródigo.
Malversar. *v. a.* Disipar, Prodigar.
Malversat, da. *p. p.* Disipado.
Malvesar. *v. a.* Acostumbrar mal, Malvezar.
Malvesch. *m. Bot.* Planta. Velera, Dentelaria, Hierba del cáncer.
Malvestar. *v. a.* Prodigar, Disipar.
Malvestat. *f.* Calamidad, Desgracia, Maldad.
Malvi. *m. Bot.* Planta. Malvavisco.
¡Malviatge! *Interj.* ¡Malhaya! ¡Diantre de...! || **Malviatge** el ànima o'l testament de Judes, o les banyes de Pilat! *Loc.* ¡Pese ó pese á tal! ¡Mal haya el alma del diablo! ¡Pecador de mi! ¡Valgame Dios! || **Malviatge** com n'ha quedat un! *Expr.* ¡Mal hayan los que quedaron! ¡Así no hubiese quedado ninguno! ¡Siento que haya quedado ninguno! || **Malviatge** si'l tren! *Loc.* ¡Bien sé lo llevará el diablo! Yo chino si lo saco! ¡A pagar de mi dinero!
Malvins. *m. Vulg.* Malva.
Malvist, a. *adj.* Malquisto.
Malviure. *v. n.* Malvivir. || *m.* Malvida.
Malvolença. *f.* Malquerer.
Malvolent, a. *adj.* Malquisto.
Malvoler. *v. a.* Malquistar. || **Ferse malvoler.** *fr.* Ferse aborrrir. Malquistarse.
Malvós, a. *adj.* Semblant a la malva. Malváceo.
Mall. *m.* Eina de ferrers y de manyans. Macho. || Joeh de botges. Mallo. || **Mall de cop y pena.** *m.* Eina de picapedrer. Alcotana. || **Una al mall y un altra a l'enclusa.** *fr. Met. y fam.*

Dar una en el clavo y cien en la herradura.

Malla. *f.* Forat dels filats. Malla, Ojo. || *Num.* Moneda antigua catalana. Medio dinero. || Al joeh de bales. Medio. || **Fer malles.** *Art. y of.* Mallar, Hacer malla.
Malla (Felip de). *Biog.* Teólech, diplomático y escriptor catalá del siglo xv, autor del llibre *Memorial del pecador remat*, imprés en sa primera part a Girona al any 1483. Era predicador remarcable, essent famosos els seus parlaments al concili de Constança, l'endreqat al papa En Martí V, quan la seua elecció pontificia, y els seus sermons a Barcelona quan els teratrémols de 1427, y a les honres per la mort de la reina Na Violant, al any 1431. Va formar part dels parlaments de Tortosa, y d'Alcanyic després de la mort del rei En Martí, y va ésser embaixador del rei de Aragó a Inglaterra. Al any 1416, era rector del Pi a Barcelona.
Malla. *Geog.* Poble de la prov. de Barcelona, bisb. y partit jud. de Vich. || — (**Riera de**) *Hidrog.* Riera de la prov. de Barcelona que brolla de la serra de Queralt, y passant per Fiol y Tous, desaigua al Anoia, entre Jorba y Igualada. || — Riera que provinent del Tibidabo y Vallvidrera, passa per Barcelona, y desaigua a la platja de la barriada del Poble Nou.
Mallada. *f.* Cop de mall. Machacada, Alcotanada.
Mallada de Pastors. *f.* Pleta Lloch pera recullirse els pastors y el bestiar. Majada, Apero Redil.
Mallador. *m.* Machacador.
Mallar. *v. n.* Machacar.
Mallarenga. *f.* Charlatana, Chilla dora. || *f. Ornit.* Aucell. Herre ruelo.
Mallat, da. *p. p.* Machacado.
Mallet. *m. Naut.* Peces de forma cónica empleades a les cares

de la nau. **Dado.** *v. m. dim.* **Macito.**

Malló. *m. Art y of.* Peça del teler. **Macito.**

Mallogre. *m.* Malogrado.

Malloi, *a. m. y f.* Majuelo. || Serment pera plantar. **Estaca, Majuela, Renuevo.**

Malloi (Berenguer). *Biog.* Mariner barceloní, molt remarcable del segle XIII, que va fruir celebritat, en temps del rei En Pere el gran, y d'En Roger de Llúria. Va pendre part a les expedicions a Berberia y a Sicilia. Al any 1285 comanava el estol de naus que resguardaven la costa barcelonina contra els navills francesos, assolint davant de Sant Felíu de Guixols la més assenyalada victòria naval dels seus temps.

|| — **(Bernat)** Historiari e monjo del monestir de Santes Creus al segle XV. Va morir al any 1428, deixant escrita una historia de Catalunya, y un compendi de les coses del monestir de Santes Creus. || — **(Llorenç).** Remarcable poeta de l'escola provençal, que vivia a mitjans del segle XIV.

Malloi. *Geog.* Caseriu de Sant Privat de Bas, prov. de Girona.

Mallolú. *Geog.* Veïnat del districte de Farrera, prov. de Lleida.

Mallorca. *Geog.* La més gran de les illes Balears. Compren quatre partits judicials; dos a Palma, un a Inca y altre a Manacor. Les relacions polítiques y comercials ab Catalunya, enlassen ab la nostra, la historia de aquelles illes, ahont se serven tradicions y llenguatge, que reflexa la influencia catalana. Les Balears foren ja poblades als temps prehistòrics, manifestantse per les troballes arqueològiques fetes a son terror, la relativa civilització que al antigor fruien, establintse després en elles,

els grechs, els fenicis y els cartaginesos, fentse remarcars a les guerres puniques els feners balears. Més tart els romans, comanats per Matelius el Balearich les dominaren, y als primers temps del cristianisme, la civilització va arrelar en les illes, fonamentantse els bisbats de Mallorca, de Menorca y d'Ibiza. Al any 455 se apoderaren de les Balears els vandals, y passant després a poder dels goths, quan la irrupció maometana, s'hi establiren els alarbs que hi tenien establert en elles un regne al segle XI. Als començos del segle XII el comte Berenguer III de Barcelona, ab el concurs dels pissans, va apoderarsen, mes a la sigüent centuria, de nou s'hi troven establerts els serralms, emprenent la seua conquesta definitiva al any 1229 el nostre rei en Jaume I. El fill d'aquell gran rei va ésser hereu de la corona de Mallorca fonamentant a l'illa, importants poblacions y el succehiren al solí, el seu oncle Sanxe, y En Jaume III vençut y mort a la batalla de Lluchmajor per les tropes d'En Pere del Punyalet al any 1349, restant presoner del aragonés, En Jaume IV. Desde aquella data, va formar part del Estat d'Aragó, el regne de Mallorca.

|| — Nom que apropfen a la capital de la illa, la ciutat de Palma, alguns mallorquins.

Mallorquí, *na. adj.* Nadiu o propi de Mallorca. **Mallorquí.**

Mallorquines. *Geog.* Caseriu del terme de Tiana, prov. de Barcelona.

Mallorquinisme. *m.* Mot propi de Mallorca, Afició o preponderancia de Mallorca. **Mallorquinismo.**

Mama. *f.* Nom apropiat a la seua mare per les criatures. **Mamá.**

Mama-cunillet *m. Bot.* Planta,

- Hierba becerra, Boca de dragón, Conejitos.
- Mamada**, *f.* Temps que mamen les criatures, Cada cop que mamen. Mamada.
- Mamador**, *a. m. y f.* Mamón.
- Mamadora**, *f.* Aparell pera descarregar de llet els pits de les dònnes que crien. Mamadera. || Tassa de broch. Pistero.
- Mamaire**, *adj.* Mamón.
- Mamalogia**, *f. Zool.* Estudi dels mamífers. Mamalogia.
- Mamantó**, *na. m. y f.* Mamífero.
- Mamar**, *v. a.* Mamar. || Fruir, com: Se mama una bona renda. Disfrutar, posseer. || Mamar y plorar. *fr. Met.* Mamar y gruñir. || Mamarho. *Mod. adv.* Tragárselo. || Mamarsho. *fr. Met.* Creure fàcilment. Creer de ligero. || Mamárselos dolces. *fr.* Anar bé les coses. Beber fresco. || Mamárseli a algú lo que té. *fr. Met.* Chuparle, Desplumarlo, Lamer la poza. || Mamarse el dit. *fr. Iron.* Parlant de qui fa'l desentés. Mamarse el dedo. || Mamarshe ab la llet. *fr.* Pendre un mal costum desde noi. Mamarlo con la leche. || Mámata aqueixa. *Expr.* Tómate esa; Sórbele ese huevo. || Donar mamar. *fr.* Amamantar, Dar el pecho, Dar la teta. || No mamarse el dit. *fr. Met.* Duptar d'alguna cosa, Oposar raonaments. No mamar-se el dedo.
- Mamari**, *a. adj.* Propi de les mamelles. Mamarlo.
- Mamarraxada**, *f.* Acció desconcertada. Mamarrachada.
- Mamarratxo**, *m.* Figura ridícula. Mamarracho.
- Mamarro**, *m.* Mamón.
- Mambla (La)**, *Geog.* Lloch del terme de Orís, prov. de Barcelona.
- Mamella**, *f.* Part del cos del animal. Teta, Mama, Pecho, Mamilia, Tetilla. || Criatura de mamella. Niño de pecho. || Doneu-li la mamella, Pren la mamella. *fr. Met.* Criaturada. Chupar la teta.
- Mamella de monja**, *Bot.* Planta. Mamlaria.
- Mamellaca**, *f. aum.* Tetaza, Tetón.
- Mamellada**, *f.* Mamada.
- Mamelleta**, *f. dim.* Tetilla.
- Mamelliform**, *adj.* En forma de mamella. Mamiforme.
- Mamellut**, *da. adj.* Tetudo, Tetón.
- Mamert**, *n. p.* Mamerto.
- Mamet**, *n. p.* Mamert.
- Mamífers**, *m.* Mamíferos.
- Mamila**, *f. Zool.* Part del pit de la femella, sense contarhi el mugró. Mamila. || Pit del home. Mamilia.
- Mamiliá**, *n. p.* Mamiliano.
- Mamilogia**, *f. Zool.* Estudi dels mamífers. Mamilogia.
- Mammut**, *m. Zool.* Paquiderm fòssil. Mammüt.
- Mamá**, *na. adj.* Mamador.
- Mamola**, *f.* Afalach o burla feta als nois, que vulgarment s'anomena tocar la barbeta. Mamola.
- Mampara**, *f.* Manpara. Antepuerta.
- Mamparar**, *v. a.* Enmanllevar. Amprar.
- Mampendre**, *v. a.* Empendre algú negoci. Emprender.
- Mampesada**, *f.* Pesadilla, Fuego fátuo.
- Mamposteria**, *f. Arquít.* Obra de materials y d'argamassa. Mamposteria.
- Manaca**, *f. aum.* Manaza.
- Manacort**, *m. Mus.* Instrument a mena de clavicimbol. Manicordio.
- Manada**, *f.* Cop de mà. Manotada. || Feix. Gavilla.
- Manadet**, *m. dim.* Manojillo, Acello.
- Manador**, *adj.* Qui extrema la seua autoritat. Mandón, Imperioso. || *m.* Recader. Mandadero.
- Managa**, *f. Mar.* Peça del filat a la pesca de parella. Manga.
- Managat (Cova de)**, *Orog.* Avenç al grupus de Montgó, entre Estartit y La Escala.
- Managueta**, *f. Mar.* Cornamuz.
- Managuetes**, *f. Mar.* Pilons pera lligarhi les cadenes de les amarras. Pilar.
- Manalgia**, *f.* Melançolia,

- Manament.** *m.* Mandamiento, Mandato, Orden, Precepto. || Precepte del decàlech. Mandamiento. || *For.* Ordre judicial. Mandamiento, Mandato. || *Met. Fam.* Els cinch dits, com: *li ha aplicat els cinch manaments.* Dióle una solemne bofetada.
- Manancial.** *m.* Dèn d'aigua. Fuente, Manantial. || *Met.* Començ o munió d'alguna cosa. Manantial. || **Manancial d'aigua calenta.** Burga, Termas. || **Manancial de riu.** Fuente de rio, Venaje.
- Manar.** *v. a.* Mandar, Ordenar. || Disposar la darrera voluntat. Testar, Legar, Mandar. || **Manar la pressa.** *v. a.* Dar prisra, Meter prisra.
- Manat.** *m.* Feixet de coses que pot tindres a la mà. Manajo, Maña. || Fluit, Broll. Manado. || **Manat, da.** *p. p.* Manado. || **Manat de cabells.** Cabellera o foch. Mata de pelo, mechón. || **Manat de cerdes.** *fr.* Cerdámen. || **Manat de palla.** Hacha, Haz.
- Manati.** *m.* *Ictiol.* Cetaci. Manatín, Lamantín.
- Manau y Avellanet (Lluís).** *Biog.* Escriptor y ferm catalanista, mort a Barcelona, encare molt jove al any 1909. Va ésser batallador periodista, inspirant els seus treballs profon voler a la terra catalana. Va publicar un aplech de novelletes ab el títol de *Presentalles* y una comedia lírica, titulada *La festa major*.
- Manca.** *f.* Falta, Carencia.
- Mancament.** *m.* Incompliment de una obligació. Falta.
- Mancansa.** *f.* Mancament.
- Mancar.** *v. n.* Faltar, Carecer.
- Manch.** *adv.* Por lo menos, A lo menos.
- Mancillo (Coll de).** *Orog.* Pas de les cingleres del Montgrony desde Monagals al Mal Pas, al Ripollés.
- Mancinita.** *f.* *Min.* Silicat de zench. Mancinita.
- Manco, a.** *adj.* Privat, da. Quils té una mà. Manco. || *adv.* quant. Menos. || **Fer el manco.** *fr.* Fer veure algú qu'és manco. Manquear. || **Fer manco a algú.** *fr.* Deixar impedit de una mà. Inutilizar una mano. || **No res manco.** *m. adv.* Nada menos.
- Mancomunació.** *f.* Unió. Mancomunidad.
- Mancomunadament.** *adv. m.* Mancomunadamente, De mancomún.
- Mancomunar.** *v. a.* Asociarse, Convenirse reciprocamente. || Reunirse per fins administratius o polítichs dos o més municipis. Mancomunarse.
- Mancomunat, da.** *p. p.* Mancomunado.
- Mancomunitat.** *f.* Acció de mancomunarse. Mancomunidad.
- Mandarina.** *f.* Mena de taronja. Mandarina, Fangerina.
- Mandat.** *m.* Mandamiento, Orden. || Cerimonia religiosa a la festa del Dijous Sant, y sermó de aquella diada. Mandato.
- Mandes.** *f.* *For.* Legados.
- Mandoble.** *f.* Espasa llarga de dos talls, que s'havia de sostindre ab les dues mans. Mandoble.
- Mandolina.** *f.* *Mus.* Instrument de corda. Bandolín, Bandola.
- Mandonguilla.** *f.* Vianda trinxada. Albondiguilla. || **Te faré carn de mandonguilles.** *Expr. Fam.* Amenança. **Te voy á convertir en albondiguilla.**
- Mandoní.** *Biog.* Capdill y mártre de l'esperit d'indpendencia, mostrada ja péls pobles primitius de Catalunya, als temps de la dominació cartaginesa y romana. Ab son germá Indibil va mostrar el propósit ferm de substraures al domini dels estrangers, juntant un estol nombros pera portar a la práctica, aquell enlairat impuls d'amor a la patria. Al temps de Publi Corneli Scipió era capdill dels ausetans y lluitant contra els generals romans Lentul y Acidiní, va perdre 13000 homes

- morts y 8000 presoners. Entregat per traició als romans, va ésser condemnat a morir en la creu 204 anys abans de Jesucrist.
- Mandora.** *f. Mus.* Instrument antich, semblant al llaut. Banda.
- Mandra.** *f. Pereza.* || *adj.* Holgazán, Perezoso. || **Fer el mandra.** *fr.* Haraganejar, Holgazanejar, Zanganejar.
- Mandràgola.** *f. Bot.* Herba medicinal. Mandràgora, Berengeni-lla, Uva de Moro.
- Mandrament.** *adv. m.* Perezosamente.
- Mandraria.** *f. Pereza.*
- Mandre.** *f. Mandra.*
- Mandreria.** *f. Pereza.*
- Mandreu.** *m.* Quant de ferro, Armadura de la mà. Guantelete, Manopla.
- Mandri (Antoni).** *Biog.* Frare agustiní, nadiu de Calella a les derreríes del segle XVI, que va ferse remarcar pels seus coneixements en les lletres y en les ciències, essent autor de una unió d'obres, la major part d'elles, inèdites. Va ensenyar teologia a Tarragona, en quina ciutat va morir al any 1638.
- Mandria.** *m.* Gandul.
- Mandriguessa.** *f.* Vagancia.
- Mandró.** *m.* Mena de fona. Honda.
- Mandrós, a.** *adj.* Holgazán, Perezoso.
- Mandrosament.** *adv. m.* Perezosamente.
- Mandrositat.** *f.* Pereza.
- Mandu.** *m.* Manament. Mando, Gobierno, Mandato.
- Manduca.** *f. Vulg.* Comida.
- Mánech.** *m.* Astil. Cabo, Mango. || Mánech de fuet. Fusta. || El de certes eines, pera el treball de mà. Maceta, Empuñadora. || Troç del ganivet, sostenint la fulla. Cacha. || **Ara li fan el mánech.** *fr.* Ter. Responent a algunes coses que no volen atendre. A la otra puerta. || Mánech d'escombria. Palo de escoba.
- Manefia.** *m.* Mequetrefe, Entremetido.
- Maneferia.** *f.* Chisme, Chismografía.
- Mánega.** *f.* Banda del traje. Manga. || *Meteor.* Manga, Vórtice aéreo. || Mena de paperina pera colar els líquits. Manga, Capillo. || Bufeta pera donar injeccions y ajudes. Mangueta. || Troç de fusell a les rodes del carruatge. Manga. || *Naut.* Manga. || **Mánega d'aigua.** *f.* Tromba, Manga de agua, Trompa marina. || **Mánega de coëts.** Girándula. || **Ésser de la mánega ampla.** Poch escrupulós. Tener manga ancha. Tener anchas absolvederas.
- Manegador.** *m.* Qui posa mánechs a les eines. Cabero.
- Manegar.** *v. a.* Poner mango.
- Manegassa.** *f. aum.* Mangote.
- Manegat, da.** *adj.* Compuesto.
- Manegat y de Pastors (Joseph Antoni).** *Biog.* Escriptor religiós nadiu de Puigcerdá, canonge de Vich al any 1795, y autor de diverses obres, entre quines cal fer esment de la anomenada *Cartas criticas*. Va morir al any 1819.
- Maneges.** *Geog.* Caseriu de Tàrvertet, prov. de Barcelona.
- Manegui.** *m.* Mangote, Manguito.
- Maneig.** *m.* Manejo, Manoseo.
- Manejable.** *adj.* Manejable.
- Manejament.** *m.* Manoseo.
- Manejarse.** *v. r.* Moures. Manearse, Moverse. || **Manejar.** *v. a.* Manejar. || **Qui oll maneja ls dits se n'unta.** *Ref. Met.* Quien anda entre la miel, algo se le pega.
- Manejat, da.** *p. p.* Manejado, Movido.
- Manel, a. n. p.** Manuel, a.
- Manelet, a. n. p. dim.** Manolito, a.
- Manen.** *Geog.* Caseriu de les Angles, depart. dels Pirineus Orientals.
- Manent (Nicolau).** *Biog.* Musich y compositor, mestre de capella de l'iglesia de Sant Jaume de Barcelona, y autor de nombroses obres religioses y pro-

fanés, entre quines cal esmentar algunes dances y peces de concert, y les sarqueles *De la terra al sol. El pou de la veritat y La festa del barri.* Era nadiu de Maó, encare que desde jove va sejornar a Barcelona en quina ciutat va morir (1827-1887).

Manera. *f.* Modo y forma. **Manera.** || Génit. **Manera.** || Destreça. **Maña.** || *Pint. y Esculp.* Estil. **Manera.** || *Ret.* Estil. **Manera.** || Modals. **Manera.** || Termes al parlar. **Manera.** || **A manera y estil.** *Loc.* Al estilo, según modo. || **D'altra manera.** *m. adv.* Diversament. De otra manera. || **D'altra manera** lluiria el pel. *Expr.* Otro gallo me ó le cantara. || **D'aquesta manera.** *m. adv.* De esta manera. || **De oap manera.** *adv.* De ninguna manera, de ningún modo. || **De mala manera.** *m. adv.* De mala manera. || **De manera.** *m. adv.* De manera, de modo, de suerte, por manera, de forma. || **De manera que.** *m. adv.* De manera que. || **De qualsevol manera.** *m. adv.* De cualquier modo. || **De totes maneres.** *m. adv.* A todas luces. || **En gran manera.** *m. adv.* En extremo, En gran manera. || **Mal y de mala manera.** *m. adv.* Malo y de mala manera. || **No és per lo que val, sino per la manera.** *Ref.* No es por el huevo, sino por el fuero. || **Posar de mala manera.** *fr.* Malograr, Malparar. || **Si t'ho tinch de tornar a dir, t'ho diré d'altra manera.** *Loc. fam.* ¿Lo he de decir cantando ó rezando?

Manescal. *m.* Albeitar, Veterinario.

Manescal (Nofre). *Biog.* Teólech y escriptor religiós, nadiu de Barcelona que vivia als començos del segle xvii per quins temps era rector de Sant Andreu de la Selva. Ademés dels seus escrits dogmàtics, havia tractat materies polítiques y històriques, influïdes bon xich

per la manca de crítica dels seus temps, mes plenes de sentiment patriòtic, essent el seu llibre més anomenat el *Sermó de Jaume II, rei d'Aragó y comte de Barcelona y historia de la pèrdua d'Espanya, grandeses de Catalunya, comtes de Barcelona y reis d'Aragó,* que va predicar a la Seu barcelonina al any 1597 y va ésser estampat al 1602.

Manescalla. *f.* Veterinaria.

Maneta. *f. dim.* De mà. **Manecilla, Manezuela.** || Peça de fusta o de metall pera moure ab la mà algùn aparell o màquina. **Manija.** || Agulla dels rellotges. **Mano, Manecilla, Saeta, Saetilla.** || *Met. fam.* Carda, Felpa, Roclada. || **Donar o passar una maneta.** *fr. Met.* Dar una mano, una buena mano, una felpa, una peluca, una calada. || **Fer manetes a la padrina.** *Loc. fam.* Pendre a mans besades, de grat. Tomar de mil amores.

Maneula. *f. Bot.* Planta medicinal. Linoglosa, Viniebla, Lengua de perro.

Mangala. *f.* Vara, Bastón.

Manganat. *m. Quím.* Manganato.

Manganella. *f.* Conducte d'aigua. Atargea.

Manganosa. *f. Min.* Manganoso.

Manganesiàt, da. *adj.* Manganèsiano.

Manganésich, ca. *adj.* Mangauésico.

Manganí. *m. Mil. ant.* Mangánico.

Manganilla. *f.* Engany. Manganilla. || Filat pera agafar aucells. **Manganilla.**

Mangánits. *m. Min.* Mangánidos.

Manganós, a. *adj.* Manganoso.

Manganxa. *f.* Parany, Engany. Trampa, Añagaza. || *m. Met.* Avarento, Explotador.

Mangeria. *f. Ant.* Posada, Hosteria.

Mangoneig. *fr. fam.* Mangoneo.

Mangonejar. *v. n. fam.* Mangonear.

Mangoner, a. *adj.* Enredón.

Mangot. *m.* Mangote, Mitón.

Mangotxo. *m. Ter.* Mangarrajo.

Mangra. *fr.* Droga de color vermell. Almagre, Almagra, Almazarron.

Mangrana. *f.* Magrana.

Mangraner. *f.* Magraner.

Manguite. *m.* Manguito. || Cercol de ferro pera assegurar el botó de la roda del carro. Chincho.

Manguiter. *m.* Manguitero.

Mania. *f.* Manía. || Desitg, afecte desordenat. Mania. || Bogeria. Manía.

Maniacal. *adj. Med.* Deliri furios. Maniacal.

Maniàtich, *ca. adj.* Maniático, Maniaco, Testarudo.

Manicomí. *m.* Manicomio.

Manifassejar. *v. n.* Mangonear. || Cucharretear, Chismografiar.

Manifasser, *a. m. y f.* Entrometido, Mequetrefe.

Manifasseria. *f.* Oficiosidad, Quijoteria, Chismografía.

Manifest, *a. p. p.* Manifiesto. || *adj.* Patent, descobert. Manifiesto. || Clar, notori. Manifiesto. || Escrit polítich. Manifiesto. || Posar de manifest. *fr.* Poner de manifiesto, Exponer al público, Manifestar.

Manifestació. *f.* Manifestación.

Manifestador, *a. m. y f.* Manifestador.

Manifestament. *adv. m.* Manifestamente.

Manifestar. *v. a.* Manifestar. || *For.* Demandar.

Manifestat, *da. p. p.* Manifiesto, Manifestado.

Manifessor, *a. adj.* Albacea, Testamentario.

Maniform. *adj.* Que té forma de mà. Maniforme.

Manigó (Serra de). *Orog.* A la vora de la Vallfarrera, a llevant de Tirvia, prov. de Lleida. El cim culminant de la meteixa, s'enlaira 2514 metres.

Manigot. *m.* Mangote.

Manigraf. *m.* Autor que descriu la enagenació mental. Manigraf.

Manigrafia. *f.* Tractat de la enagenació mental. Manigrafia.

Maniguet. *m.* Manguito.

Manigueta. *f. Naut.* Cap de fustà pera assegurar les escotes y altres peces de la nau. Mangueta.

Manil. *m.* Drap ab que's forners tapen la pasta. Manil.

Maniluvi. *m. Med.* Bany de mans. Maniluvio.

Manilla. *f.* Adorno, joia. Ajorca, Brazaletes, Manilla, Pulsera. || Joch ab cartes. Manilla. || **Manilla barrotada.** Nom d'aquest joch en quin intervenen tres jugadors pèl seu compte. Manilla alborotada. || **Manilla de rector y vicari.** Manilla de dos. || **Manilla de tumbaga.** Adorno de metall llis ab pedres. Brazaletes de tumbaga, Tumbagón.

Manilles. *f.* Pera enmanillar els presos. Esposas, Manillas.

Maniobra. *f.* Obra de mans. Maniobra. || *Naut.* Maniobra. || *Mil.* Maniobra. || *Met.* Procediments usats en algún assumpte o negoci. Maniobra. || *Naut.* Maniobra alta, Maniobra baixa, Maniobra corrent, Maniobra de ferm, Maniobra volant. Frases ab que's distingeixen les diferents maniobres de la nau. || **Avançar les maniobres.** *fr.* *Naut.* Adelantar las maniobras.

Maniobrar. *v. a.* Travallar ab les mans. Maniobrar. || *Naut.* Maniobrar. || *Mil.* Fer evolucions la tropa. Maniobrar. || **Maniobrar independentment.** *fr.* *Naut.* Maniobrar con independencia.

Maniobrat, *da. p. p.* Maniobrado.

Maniobrer. *m.* Qui sab fer les maniobres a les naus. Maniobrero.

Maniós, *a. adj.* Maniático, Remilgoso.

Maniple. *m.* Ornament sacerdotal, pera el braç esquerre. Manípulo.

Manipulació. *f.* Manipulación. || *Met.* Maneig dels negocis. Manipulación.

Manipulador, *a. m. y f. y adj.* Manipulador.

Manipular. *v. a.* Manipular. || *Met.* Manifassejar.

Maniquí. *m.* Maniquí. || *Met.* Per-

- sona que's preocupa més del adorno del seu cos, que dels seus afers y conveniencies. **Maniquí.**
- Manjarrés y de Bofarull (Joseph M.^a).** *Biog.* Advocat, escriptor remarcable y crítich conscient, catedràtich de Teoria estètica y historia de les Belles Arts a l'escola de Barcelona, de quina va ésser també director. Va ésser un dels homens, que més s'afanyaren pèl desvetllament artístich de Catalunya, y entre la munió de les seues valloses obres, cal esmentar ademés de la revista *El Arte* (1859), la *Historia de las bellas artes*, el *Museo de pintura y escultura*, y las *Glorias de la pintura*. Era nadiu de Barcelona, y va morir a la propia ciutat (1816-1880).
- Manlenta.** *m.* Empréstito.
- Manlevar.** *v. a.* Amprar, Pedir prestado, Tomar prestado.
- Manlleda (Cingles).** *Orog.* A la Garrotxa, a la vora de la riera de Sant Aniol.
- Manlleu.** *m.* Prestación. La cosa emmanlleuada. Préstamo, Empréstito. || **Anar a manlleu.** *fr.* Pedir prestado. || **Es de manlleu.** *fr. fam.* Es cosa amprada. || **Deixar a manlleu.** *fiar.* Prestar. || **Demandar a manlleu.** *fr.* Pedir prestado. || **Pendre amanlleu.** *fr.* Tomar prestado.
- Manlleu (Ramón de).** *Biog.* Cavaller del sigle XIII, que va ferse remarcar acompanyant en les seues empreses militars al rei En Pere el católich, portantse ab bravesa al combat de les Naus de Tolosa (1212), y morint dos anys més tart.
- Manlleu.** *Geog.* Vila de la prov. de Barcelona, bisb. y part. jud. de Vich.
- Manlleuta.** *f.* Ant. Fianza.
- Manlleutar.** *v. a.* Ant. Afianzar.
- Manlleuadiç, a.** *adj.* Postic, sobreposat, afegit. **Postizo.** || **Pres-tadizo.**
- Manllevar.** *v. a.* Pedir ó tomar prestado.
- Manná.** *f.* Substancia purgant.
- Maná.** || Confitets. **Grajea.** || *Met.* Nodrició del ànima. **Maná.** || **Baixar el maná.** *fr.* Rebre impensadament algun socors. **Venir el cuervo.**
- Mano, a, m.** *Ter. Vulg.* Astuto, Còlega, Picarón.
- Manobre.** *m.* Peón de albañil.
- Manobrer.** *m.* Jornalero.
- Manol.** *Hidrog.* Riu de la prov. de Girona que brolla prop de Llerona, y desaigua a la Muga, devant de Vilanova.
- Manoll.** *m.* Manajo. || *Art. y of.* Aparell usat pèls teixidors de lli, pera allisar els fils del urdit. **Empesador.** || **Fer manolls.** *fr.* Amanejar, Atar manojos.
- Manómetro.** *m.* Aparell de la màquina neumática, y de les de vapor. **Manómetro.**
- Manometria.** *f.* Art d'usar el manómetro. **Manometria.**
- Manométrich, ca.** *adj.* Manométrico.
- Manopla.** *f.* Manopla, Guantelete. || Mena de fuet usat pèls cotxers. **Manopla.**
- Manós, a.** *adj.* Fàcil de manejar. **Manejable, Manuable, Manual.**
- Manoscopi.** *m.* Instrument pera midar la densitat del aire. **Manoscopio.**
- Manosset, a.** *adj. dim.* Manejable.
- Manossejar.** *v. a.* Grapejar. **Manosear, Sobar, Resobar.**
- Manotada.** *f.* Cop a la mà. **Manotada, Manotazo, Manotón, Guan-tada.**
- Manoteig.** *f.* Manoteo.
- Manotejar.** *v. a.* Manotear.
- Manou (Cova del).** *Orog.* Al terme de Vespella.
- Manquejar.** *v. n.* Manquear.
- Manquera.** *f.* Defecte de la mà o del braç. **Manquedad, Manquera.**
- Manquet, a.** *adj. dim.* Manquito.
- Manresa (Bonaventura).** *Biog.* Frare caputxi y escriptor místich, que vivia a les derrereries del sigle XVII. Va ésser defunidor de la seua relligió y guar-

dià del convent de Santa Eulària de Sarrià.

Manresa. *Geog.* Partit jud. de la prov. de Barcelona, format pels 31 ajuntaments de Aguil·lar de Segarra, Artés, Avinyó, Balsareny, Calders, Callús, Castelladral, Castellfollit del Boix, Castellgalí, Castellnou de Bages, Castellvell, Estany, Fonollosa, Gayà, Granera, Guardiola, Manresa, Monistrol, Moyà, Mura, Navarces, Rajadell, Rocafort, Sallent, Sampedor, Sant Feliu Sasserra, Sant Fruitós de Bages, Sant Martí de Torruella, Sant Mateu de Bages, Santa Cecília de Montserrat, Sant Vicens de Castellet, Santa Maria de Oló, Suria y Talamanca. || — Ciutat de la prov. de Barcelona, cap del part. jud. del seu nom, y de la comarca del Plá de Bages. Es l'antigua Atangia de la Espanya primitiva, y la Minorisa dels romans.

Manresá, na. *adj.* Nadiu o pertanyent a Manresa. **Manresano.**

Manresana. *Geog.* Poble de la prov. y bisb. de Lleida, part. jud. de Cervera. || — Caseriu de Prats de Rei, prov. de Barcelona.

Mans. *f.* Travall de confecció. Hechuras, Manos.

Mansament. *adv. m.* Mansamente.

Mansana (Joseph). *Biog.* Home de molta cultura, que va contribuir al deixonament de Barcelona, haventse fet remarcar pèl seu coneixement de les arts y de la civilització oriental. Va ésser molts anys administrador de la important societat barcelonina nomenada *Catalana del Gas*, y posseïa un museu de artefactes japonesos, a son temps un dels més remarcables d'Europa. Va morir a Barcelona al any 1892.

Mansás, sa. *adj.* Parlant de besties molt manses. **Mansísimo.**

Manser. *m.* Que cuida els bous mansos. **Mansero.**

Mansesta. *f.* Condió de manso **Mansedumbre.**

Manset, a. *adj.* Mansito.

Mansetat. *f.* Mansesa.

Mansió. *n. p.* Melchor. || *f.* Habitació. **Mansión.** || **Fer mansió fr.** Fer parada al camí. **Hacer alto, Hacer mansión.**

Mansionari, a. *adj.* Relligiós enclostrat. **Mansionario.**

Mansissim, a. *adj. sup.* Mansísimo.

Manso, a. *adj.* Suau, Benigne, Sossegat, inofensiu. **Manso.** || Parlant de besties que no son braves. **Manso.** || Bens de fundació de una iglesia. **Manso.** || **Mansos morts.** Arrunats o enderrocats. **Mansos muertos.** || **Posar a algú manso com un anyel.** *fr. Fam.* Poner más blando que una breva.

Manso y Solá (Joseph). *Biog.* General que va mostrar el seu valor y patriotisme, començant la seua gloriosa historia quant la lluita de la independència. Era moliner dels freres de Ripoll al any 1808, y va ésser dels que s'aprestaren a la defensa contra els invasors, assolint nomenada per les seues proeses y per son talent organitzador. Al any 1809 era ja comandant d'exercit, formant al cap de poch temps el batalló de caçadors de Catalunya. Al seu quartel general de Molins de Rei, va enlairarse la seua reputació, bregant ab sort contra els invasors de la patria, y al ferse la purificació de graus després de la sagnanta lluita va seguir assolint honors y prestigi a la carrera de les armes, havent desempenyat entre altres càrrechs enlairats, les capitaniaes generals de Galicia, comandant general de les Vascongades, governador de Cádiz, capitá general de Castella la Vella, y de Catalunya al any 1835. Era nadiu de Borredá y va morir a Madrid. (1785-1863).

- Era comte de Llobregat y Vescomte de Montserrat. || - (An-toni). Actor còmic del teatre català, mort al any 1905. Va ésser molt aplaudit a la companyia del Romea, desde 1890. || - de Juliol (Joseph). Hereu del general d'aquest cognóm. Va morir al any 1867, havent sigut governador civil d'algunes provincies, y diputat a cortis. S'havía dedicat als estudis gronómichs, havent introduït mellores remarcables a les explotacions rurals.
- Mansoi, a. m. y f. y adj. Mansito.**
- Mansuet. Biog.** Patriota, que durant l'invasió francesa, (1808-1814) va acullirse a una de les coves de Montserrat, moles-tant y fent recular als exèrcits napoleónichs.
- Mansuetut. f. Mansedumbre.**
- Manta. f.** Drap de llana pera les cavalcadures. **Manta.** || **Abrich.** **Manta.** || **Mil.** Defensa formada de taulons y vigues. **Manta.** || **A manta. m. adv.** A doll. **A manta, A manta de Dios.** || **Donar la manta. fr.** Dar una manta, Man-tar. || **Tapar o cobrir ab la manta. Loc.** Emantar. || **Tirar de la manta. fr.** Descobrir alguna cosa amagada. Tirar de la manta.
- Manté y Coy (Joan). Biog.** Es-criptor y polítich que va morir a Barcelona al any 1883. Era redactor del diari *La Crò-nica de Catalunya*, y va ésser tinent d'alcalde del ajunta-ment de Barcelona. || - y Güell (Pere). Home de moltes inicia-tives que va assolir concepte públich a Barcelona a mitjans del sigle XIX. Va pertanyer a significades corporacions eco-nòmiques, y va ésser president durant alguns anys de la jun-ta d'accionistes del teatre del Liceu. Va morir al any 1888.
- Manté (Coll). Orog.** Entre Puig-sacalm y el cim de Costallisa al llinar del Ripollés ab la comarca d'Olot.
- Mantega. f.** Manteca de vacas. || Substancia oliosa d'algunes fruites, com el cacau. **Manteca.** || **Mantega de açar. Farm.** Un-güent. **Manteca de azahar.** || **Mantega d'antimoni. Quim.** Càustich enérgich. Cloruro de antimonio. || **Com una mantega. Expr.** Como una leche.
- Mantegada. fr.** Panellet. **Mante-cado, Almojábana.**
- Mantegaire. m.** Que ven mante-ga. **Mantequero.** || Botiguer de robes que antiguament venia també mantega de montanya. **Tendero.**
- Mantegós, a. adj. Mantecoso.** || **Anat.** Adiposo.
- Manteguera. f.** Olla pera fer la mantega. **Mantequera.**
- Manteguilla. f.** Pastilla de man-tega de vaca. **Mantequilla.**
- Manteleta. f.** Valona dels bisbes demunt del roquet. **Manteleta.** || Esclavina usada per les dò-nes. **Manteleta.**
- Mantell. m.** Manto, Capa.
- Mantellina. f.** Roba de llana, se-da, puntes, aromes, etz. usada pera taparse el cap y les espat-lles les dònes. **Mantilla.** || **Aga-far una mantellina. fr. fam.** Emborraxarse. **Pillar una our-da.** || **Passejar la mantellina. fr.** Gastar el temps en visites inútils. **Passar el garbo.** || **Por-tar una mantellina. fr. fam.** Estar molt borratxo. **Estar he-cho un pellejo.** || **Taparse o em-boçarse ab la mantellina. fr.** Revolverse en la mantilla.
- Mantellineta. f. dim.** Mantillita, Toca.
- Mantenedor. m.** Mantenedor.
- Mantenencia. f.** Manutención.
- Mantenidor. m.** Jutge als concu-rsos, certàmens y justes. **Mante-nedor.**
- Manteniment. m.** Mantenimiento, Manutención.
- Mantenir. v. a.** Mantener. || **Man-tindre.**
- Mantenirse. v. r.** Mantenerse.
- Manter. m.** Qui fabrica o ven mantes. **Mantero.**

- Mantet.** *Geog.* Poble de la Catalunya francesa, dep. dels Pirineus Orientals, cantó d'Oleta. || — (**Coll de**). *Orog.* Enlairat 1765 metres al Conflent. || — (**Portella de**). Al cim de la coma de Morens, al N. O. de Setcases, enlairat 2478 metres al Pirineu Gironí. || — (**Riera de**). *Hidrog.* Rieral aprofit del poble de Mantet al dof. dels Pirineus Orientals.
- Manteu.** *m.* Capa sense valona, usada pels eclesiàstics, demunt de la sotana. **Manteo.** || *Ant.* Vestit de panyo, que usaven les dones. **Manteo.** || **Deixar el manteu.** *fr.* Deixar els estudis. Colgar los hàbitos.
- Manti.** *m.* Empuñadura.
- Mantindre.** *v. a.* **Mantenir.**
- Mantindres.** *v. r.* **Mantenirse.**
- Mantingut, da.** *p. p.* **Mantenido.**
- Mantisa.** *f.* Part dels logaritmes, expressada en decimals. **Mantisa.**
- Manto.** *m.* Vel que a mena de mantellina usen les dones. **Manto.** || Capa o mantell. **Manto.** || El que porten els cavallers de les ordres militars. **Manto capitular.** || El de dol pera les dones. **Manto de humo.** || Vestimenta que antigament usaven els cavallers. **Manto caballeresco.** **Manto ducal.** || **Manto a la moresca.** El que s'usava a Espanya, semblant a la capa dels alarbs. **Capellar.** || **Fer manto els aucells.** *fr. Met.* Estar arrupits. **Enmantarse.**
- Mantó.** *m. dim.* **Mantón.**
- Mantornada.** *f.* Segona llaurada a la terra. **Binazón.**
- Mantornar.** *v. a.* Llaurar per segona vegada la terra. **Binar, Aricar.**
- Mantós, a.** *adj.* Parlant de la lloca. **Acurrucado.**
- Mantuá, na.** *adj. Poet.* Nom que's dona a Virgili. **Mantuano.**
- Mantut, da.** *adj.* Aucell que fa manto. **Mantudo.**
- Manual.** *adj.* Que cap a la mà y pot manejar-se o fer fàcilment.
- Manual.** || Llibre contenint lo més substancial d'alguna matèria. **Manual.** || Ritual eclesiàstic. **Manual.** || Llibre que usen els homens de negocis posanthi les partides de càrrech y data, que després fan extensives a la contabilitat. **Manual.**
- Manubens Vidal (Joan).** *Biog.* Poeta y autor dramàtic català, que va escriure produccions molt aplaudides, algunes d'elles de assumptes religiosos. Va morir jove al any 1904.
- Manubri.** *m.* Peça d'algunes màquines. **Manubrio.** || Clau que adoptantse al pern d'una roda la fa girar ab l'esforç de la mà. **Manubrio.**
- Manuel (Lluís).** *Biog.* Abat del monestir de Sant Benet de Bagès, al any 1456, que formant part del braç eclesiàstic, va concorre a les Corts de Barcelona aplegades llavors ab motiu dels fets esdevinguts quan la persecució d'En Carles de Viana.
- Manuella.** *f.* Palanca, Samaler. **Palanca, Mangal.** || Barra del timó de la nau. **Caña.**
- Manufactura.** *f.* Mans, treball d'alguna obra. **Manufactura.**
- Manufacturer, a.** *m. y f. y adj.* **Manufacturero.**
- Manumissió.** *f.* Llibertat donada a un esclau. **Manumisión.**
- Manumissor.** *m.* Llibertador de algun o alguns esclaus. **Manumisor.**
- Manumitent, a.** *adj.* **Manumitente.**
- Manumitir.** *v. a.* Llivertar als esclaus. **Manumiso, Manumitido.**
- Manuscrit, a.** *adj.* Escrit a mà. **Manuscrito.** || Parlant de documents històrics d'algún arxiu. **Manuscrito.**
- Manuscriure.** *v. a.* Escriure a mà. **Manuscribir.**
- Manutenció.** *f.* **Manutención.**
- Manxa.** *f.* **Fuelle.** || La que usen els ferrers. **Barquin.** || Coberta de carruatge. **Capota.**
- Manxador, a.** *m. y f.* Qui man-

xa l'orga. Entonador. || **Manxaire**.
Manxaire. *m.* **Manxaire**. || El que manxa a les fornals Palanquero, Soplador. || *Met.* Qui porta noves. Soplón.
Manxar. *v. a.* Fer vent ab la manxa. Afollar, Follar. Soplar. || *Met.* Ab paraules. Chancear, Dar broma.
Manxiula. *f.* Cantàrida, Vejigatorio.
Manxó, *na*. *adj. dim.* Cariñoso.
Manxol, *a*. *adj.* Manco.
Manxonga. *f. Ter.* Mentira.
Manxons. *Geog.* Caseriu del terme de Callús, prov. de Barcelona.
Manya. *f.* Traça. Maña. || Artifici. Maña. || Costum, Ressabi. Maña. || **Donarse manya**. *fr.* Enginyarse. Darse maña, Ingeniarse, Bandedarse. || **Valdres de les seues manyes**. *fr.* Poner en juego sus habilidades.
Manyá. *m.* Cerrajero.
Manyach, *ga*. *adj.* Manso, Megó.
Manyagó. *adj. dim.* Mansito.
Manyagol. *adj. dim.* **Manyagó**.
Manyagós, *a*. *adj.* Placentero.
Manyaguera. *f.* Afalach. Mimo. || Engany afectuós. Zorreria.
Manyagnet, *a*. *m. y f.* Placenterito.
Manyaneria. *f.* Cerrajería.
Manyanet. *Geog.* Poble del terme de Batllia de Sas, prov. de Lleida.
Manyans (Joan). *Biog.* Notari y escrivá major del racional de Barcelona al any 1462. Va ferse remarcar als temps de les lluites contra el rei En Joan II.
Manyans. *Geog.* Caseriu del terme de Mataró, prov. de Barcelona.
Manyanench, *ca*. *adj.* Desmanoytat. Inhábil.
Manyeña. *adj.* Entrometido.
Manyer, *a*. *adj.* Inteligente.
Manyeta. *f. dim.* Mañuela. || Subjecte astut. Mañuelas.
Manyo, *a*. *adj.* **Manyach**. || **Fer el manyo**. *fr.* Fingir humili-

tat. Hacer la gata ó la gata enso-gada, ó la gata muerta. Fer el desentés. Hacer el memo, el pancho.

Manyoch. *m.* Mechón.

Manyós, *a*. *adj.* Enginyós, Industriós. Mañoso. || Qui procedeix ab artifici pera eixir bé en son propósit. Artificioso.

Manyosament. *adv. m.* Ab manya. Mañosamente.

Manyota. *f.* Mitena. Mitón.

Maña (Esteve). *Biog.* Metge y gramàtic que vivia als començos del segle XVII. Era autor del *Enchiridion verborum*, estampat a Saragoça al any 1603. Va neixer a Uldecona, sejoignant gran part de la seua vida, a la propia població del bisbat de Tortosa.

Mañanet y Vives (Joseph).

Biog. Prebère y escriptor nadiu de Tremp, (1833-1901). Fundador de la congregació de fills de la Sagrada Familia, y de la comunitat de religiosos pera la educació de noies, instituida ab el nom de filles de la Santa Casa de Nazareth. Era director de la revista *La Sagrada Familia*, y entre les seues obres de propaganda mereixen esment les titulades *La Europa judia*, *Máximas cristianas*, y *La Escuela de Nazareth*.

Mañé y Flaquer (Joan). *Biog.*

Remarcable escriptor y periodista nadiu de Torredembarra y mort a Barcelona (1823-1901). Va ésser redactor y després director del *Diario de Barcelona*, desde 1847 fins a la seua mort, havent escrit també a revistes ben significades. Entre les seues obres atíllades cal esmentar *La paz y los fueros*; *Cartas provinciales*; *El oasis, viaje al país de los fueros*; *El regionalismo*, etc. Era home de clar criteri, ferm en les seues opinions y polemista que va assolir nomenada. Va refusar sempre els càrrechs públichs, en quins péls seus mereixements hauria

pogut enlairarse. Va començar la carrera del professorat havent sigut catedràtic de llatí y castellà, mes va deixar-la al cap de poch temps, dedicantse desde ben jove al periodisme.

Maó. *m.* Roba de vions fabricada a les Balears. **Mahón,** **Mahóns.** || Obra d'argila cuita, pera fer parets o embans. **Ladrillo grueso ó doble.** || **Maó de sorra.** Pan de arena.

Maó *Geog.* Ciutat de l'illa de Menorca, capital de la meteixa y cap del part. jud. del seu nom.

Maometá, na. *adj.* Mahometano.

Maonella (Plá de la). *Geog.* Prop de la collada de la Fontalba, a la Vall de Ribes.

Maonés, a. *adj.* Nadiu o propi de la ciutat de Maó. **Mahonés.**

Mapa. *m.* Carta geogràfica. **Mapa.** || *Fig.* El mon, La terra. **Mapa.**

Mapamundi. *f.* Mapamundi.

Mapar. *v. a.* Fer el planol de una encontrada. **Levantar el plano.**

|| *Vulg.* Dibuir del natural.

Copiar. || Coneixer per impressió les qualitats d'algú. **Deducir.**

Maquencia. *f.* Belleza.

Maquesa. *f.* Hermosura.

Maquavélich, ca. *adj.* Relatiu a les màximes de Maquiavel. **Maquavélico.**

Maquavelisme. *m.* Sistema polítich y filosófic contraproductent. **Maquavelismo.**

Máquila. *f. Ter.* Mesura d'olis y altres líquits. **Libra.**

Maquilar. *v. a.* Cobrar el moliner la part de farina que li correspon pèl seu treball. **Mollienda,** **Molitura.**

Máquina. *f.* **Máquina.** || Projecte, Traça. **Máquina.** || Artifici. **Máquina.** || **Máquina composta.** *fr.* La que conté diversos elements. **Máquina compuesta.** || **Máquina de carro.** Peça del carro. **Máquina de carro.** || **Máquina d'espadellar.** **Máquina de espadillar.** || **Máquina de foradar.** **Perforadora.** || **Máquina**

de moviment. **Automática.** || **Máquina elèctrica,** **Funicular,** **Hidráulica,** **Infernal,** **Neumática,** **Simple,** etc. Noms diversos que tenen al castellà la meteixa traducció. || **Per máquina.** *m. adv.* Sense reflexió. **Por máquina,** **A topa toloandro,** **A tontas y á locas.**

Máquina nova (La). *Geog.* Caseriu del terme del Prat de Llobregat, prov. de Barcelona. || **—vella (La).** Caseriu del meteix terme.

Maquinació. *f.* Projecte mal intencionat. **Maquinación,** **Intriga.**

Maquinador, a. *m. y f.* **Maquinador.**

Maquinaire. *m. Ant.* **Maquinista.**

Maquinal. *adj.* Mecánich, Relatiu a la máquina. **Maquinal.**

Maquinalitat. *f.* **Maquinalment.**

Maquinalment. *adv.* **Maquinalmente,** **Inconscientemente.**

Maquinament. *m.* **Maquinación.**

Maquinar. *v. a.* Traçar, disposar, inventar. **Maquinar.** || **Discorre.**

Maquinar. || Conspirar tindre mals propòsits. **Maquinar,** **Tramar,** **Urdir.**

Maquinaria. *f.* **Maquinaria.**

Maquiner. *m.* **Maquinista.**

Maquineta. *f. dim.* **Maquineta,** **Maquinilla.**

Maquinista. *m.* Enginyer, Inventor de máquinas. **Maquinista.** || Qui les dirigeix, o hi treballa. **Maquinista.**

Mar. *s. amb.* **Mar.** || *Hidrog.* Pera facilitar la comprensió de les descripcions geogràfiques y hidrogràfiques, se considera el mar dividit en fraccions, que reben el nom de les parts de la terra qu'enfronten, y aixís se trova en les cartes nomenats l'Adriàtic, l'Atlàntic, el Bàltic, el Blanc, el Britànic, el Carpací, el Caspi, el del Nort, el de Candia, el de Cantabria, el d'Escocia, el de les Índies, el de Mirtos, el de Siria, el de Sicilia, el de Toscana, el Vermell, el de Xipre, el Ocea, el Pacífic, el Glacial,

etz. || Abundor d'algunes coses fluides o líquides. **Mar.** || *Met.* Cosa molt gran. **Mar.** || **Mar alborotat.** *fr.* Mar embravecido. **Mar tempestuoso.** || **Mar bonança.** *Expr.* Bona mar. **Mar bonanza.** **Mar en calma.** **Mar savegable.** **Mar tranquilo.** || **Mar d'aigua.** *Expr.* ponder. Rio ó mar de agua. || **Mar de batalla.** *Naut.* Lloch del mar, ahont s'ha lliurat la lluita de dues esquadres. **Mar de combate.** || **Mar de bronço.** Gran vas del temple de Salomó. **Mar de bronce.** || **Mar de fóns.** Agitació de les aigües. **Mar de fondo.** *Fig.* Disgust, contrarietat. **Mar de fondo.** || **Mar de popa.** *Naut.* Quan es favorable el vent. **Mar de popa.** || **Mar espessa.** *fr.* Quan sovintejen les onades. **Mar alborotada.** || **Alta mar.** *fr.* Part llunyana de la platja. **Alta mar.** **Mar alta.** || **Anar per la mar.** *Lgc.* Correr el mar. || **Anar en sanoh la mar.** *fr. Naut. Ant.* Estar el mar muy alborotado. || **Cop de mar.** *fr.* Golpe de mar. || **Com més mar, més vela.** *Ref.* Quanto más mar, más vela; á más moros, más ganancias. || **De mar ençá.** *Loc. ant.* De esta parte del mar, Citramar. || **Dellá mar.** *Loc. ant.* Ultramar. || **De la mar el bon peixó y de la terra el moltó.** *Ref.* De la mar el mero, y de la tierra el carnero. || **En bona mar, tothom és bon mariner.** *Ref.* Viento en popa y mar bonanza, navegaba Sancho Panza; viento en popa, es medio puerto. || **Estar fet una mar d'aigua.** *fr.* Estar molt suat. Estar hecho una sopa de agua. || **Estar el mar com una bassa d'oil.** *fr.* Estar molt assossegat. Estar la mar en leche, estar el mar tranquilo, en calma. || **Estar el mar molt alborotat.** *fr.* Estar el mar por las nubes. || **Ferse a la mar.** *fr.* Largarse, hacerse á la mar. || **La mar com més té, més brama.** *Ref.* Quien más tiene, más quiere. || **Navegar ab la mar,**

fr. Seguir la nau, la corrent que porta el mar. **Navegar con el mar.** || **Passar la mar.** *fr.* Pasar el charco. || **Pendre la mar.** *Loc. naut. ant.* Quedar vencido en combate naval. || **Plena mar.** *fr.* Estat de maror. **Pleamar.** **Aguas llenas.** **Cabeza de agua.** || **Pujar la mar.** *fr.* Subir, Crecer la mar ó la marea. || **Rompre la mar.** *fr.* Quebrar el mar ó las olas. || **Tirar aigua al mar.** *fr. Met.* Donar a qui té més. **Llevar leña al monte.** **Echar agua al mar.** || **Vora mar.** *Loc.* A orillas del mar.

Mar (Estany del). *Hidrog.* A la Vall d'Arán, a la conca superior de Valarties.

Maraboti. *m. Num.* Moneda anti-gua que valia un maravedís. **Morabatin.**

Marabú. *m. Ornít.* Aucell a mena de cigonya. **Marabú.** || Plomes de la meteixa au, usades com adorno. **Marabú.**

Maranges (Joseph M.^a). *Biog.* Jurisconsult, catedràtic de dret, y escriptor professional, autor de les obres, *Estudios jurídicos, Recursos de fuerza, y Historia del derecho penal.* Era nadiu de La Escala, y va morir a Madrid al any 1872. || — (**Pere Joan**). Escriptor dogmàtic, dels començos del segle XVII, autor d'un *Episcopologi* de Vich, escrit en llatí al any 1628.

Maranges. *Geog.* Poble de la prov. de Girona, part. jud. de Puigcerdá, bisb. d'Urgell. || — *Orog.* Puig del Pirineu, a la partió Nord de les prov. de Girona y de Lleida.

Maranya. *f. Mot castellanícat.* Embrolla. **Maraña.** **Trampa.** **Engaño.** || **Agudesa.** **Maraña.** **Tramoya.**

Maranyós, a. *adj.* Busca raons. **Pendenciero.**

Marasme. *m.* Feblesa per causa de llarga o greu malaltia. **Marasmo.** || *Fig.* Parallsació física o moralment considerada. **Marasmo.**

- Marassa**, *f. aum. de Mare*. Madraza.
- Marastra**, *f. Madrastra*.
- Marata**, *Geog.* Poble del terme de les Franqueses, dist. mun. de Llerona, prov. de Barcelona.
- Maravedis**, *m. Numis.* Moneda antiga a voltes imaginària y efectiva altres. **Maravedís**. || **Fins el darrer maravedís**. *Loc.* Hasta el último cuadrante.
- Maravella**, *f.* Maravilla. || *Bot.* Herba medicinal. **Maravilla**. Planta enrixadora que fa les flors campanulades de colors variats. **Maravilla**. || **A les mil maravelles**, *m. adv.* Exquisitament; **A las mil maravillas**. || **Per maravella**, *m. adv.* Per casualitat. Por maravilla; Rarisima vez.
- Maravellar**, *v. a.* Asombrar, Maravillar. || **No és de maravellar**. *Loc.* No és extrany. No es raro: no hay para qué maravillarse.
- Maravellat**, *da. p. p.* Maravillado, Atònit.
- Maravellós**, *a. adj.* Asombroso, Maravilloso, Pasmoso, Prodigioso.
- Maravellosament**, *adv. m.* Maravillosamente, Prodigiosamente.
- Marbrat**, *da. adj.* Jaspeado.
- Marbre**, *m.* Màrmol.
- Marbrech**, *ca. adj.* Marmóreo.
- Marbrera**, *f.* Pedrera de marbre. Cantera de màrmol.
- Marbres (Joan)**, *Biog.* Frare franciscà, canonge de la Seu de Tortosa, deixeble del famós Scoto, y anomenat *el Canònic*, per la seua saviesa. Era un dels teòlechs més remarcables al seu temps, autor d'algunes obres llatines, tractant de qüestions filosòfiques y teològiques, entre quines cal fer esment de la nomenada *Quæstiones in octo libris Physicorum*, estampada al any 1475.
- Marbrista**, *m.* Marmolista.
- Marbrós**, *a. adj.* Marmóreo.
- Marbuleny (Serra de)**, *Orog.* Serralada al camí de Sant Es-
- teve del Bas a Fontpobre, a la comarca d'Olot.
- Març**, Mes del any. **Marzo**.
- Marca**, *f.* Senyal. **Marca**. || Eina pera marcar. **Marca**. || Mida que ha de tindre una cosa, per llei o costum. **Marca**. || Senyal que's feya als malfactors antigament. **Marca**. || Senyal que's fa al bestiar. **Marca**. || Cicatriu a la pell. **Cicatriz**, **Marca**. || Segell. **Marca**, **sello**. || Senyal deixada demunt d'alguna cosa al apretarla un altra. **Impresión**. || **De marca o de marca major**, *m. adj.* Que passa de la mida regular. **De marca mayor**. || **Mudar la marca**, *fr.* Traseñalar. || **Posar la marca**, *fr.* Sellar, **Marcar**.
- Marca (Francesch)**, *Biog.* Frare franciscà, lector, definidor y comissari provincial de Catalunya, que vivia al segle XVIII y era nadiu d'Olot. Era autor de la *Crònica seràstica de la Santa Província de Catalunya*, desde 1400 fins al 1759, estampada a la impremta dels Pares carmelitans descalços de Barcelona, al any 1764. || — (**Pere de**). Arquebisbe francès que al temps del govern del rei Lluís de França a Catalunya (1644-1651) va esbrinar la historia antiga de la terra, valguentse de la seua significació pera cercar als arxius de la meteixa, un valliós aplech de inconegudes notícies. Alguns autors li atribueixen la desaparició de bona cosa de documents diplomàtics, que per ordre del virrei de Catalunya, Marquès de la Mortara, foren trasmesos a aquell erudit historiàire.
- Marca**, *Geog.* Als temps de la reconquesta y de la formació dels Estats de la Europa meridional, va donarse aquest nom a les províncies y departaments que depenien dels reis francs y aixís s'esmenten la **Marca d'Ancona**, **Marca Carponica** y **Marca hispànica**, que

- corresponia la derrerera, al terme de Catalunya als començos del segle ix després de la presa de Barcelona pel rei Ludovich pius, rublinit de privilegis y franqueses a aquella província nova de l'Aquitània, que s'extenia desde'l Llobregat fins al Pirineu, segons mostren els preceptes dictats per aquell rei al any 814, fonament d'aquelles posteriors Constitucions que sostingueren la pàtria independència.
- Marcació.** *f.* Marcación.
- Marcadament.** *adv. m.* Senyaladament. Marcadamente.
- Marcador.** *a. m. y f.* Marcador.
- Marcar.** *v. a.* Marcar. || Imprimir, Advertir alguna cosa. Marcar, Notar.
- Marcasita.** *f. Min.* Sulfur de ferro. Marcasita.
- Marcad.** *da. p. p.* Mercado, Señalado. || Sagellat. Sellado.
- Marcatosa.** *f.* Antigua contrada de la Vall d'Arán, qu'era un dels tres terçons, en quins se dividia, comprenent els pobles Vilach, Mont, Montcorban, Betlán, Aubert, Vila y Arroi.
- Marcé (Cristófol).** *Biog.* Savi y eloqüent predicador, catedràtic d'humanitats al Seminari de Barcelona, bon poeta castellà y llatí y acadèmic de la de Bones Lletres about va llegir un erudit estudi desde mitjans del segle xvi fins als seus temps. Era nadiu de Barcelona, about va morir. (1787-1857).
- Marcé (Coll d'En).** *Orog.* A la vora dels rasos de Palau, abans del Pla de les Forques.
- Marcejar.** *v. n.* Fer mal temps. Marcear.
- Marcel.** *n. p.* Marcelo.
- Marcela.** *n. p.* Marcela.
- Marcelli.** *na. n. p.* Marcelino, na.
- Marcelina.** *f.* Plat ab una rodanxeta pera ficarhi la xiera, usat antiguament pera pendre xacolata. Marcerina.
- Marcetes (Les).** *Geog.* Lloch del terme de Manresa, prov. de Barcelona.
- Marcèvol.** *Geog.* Poblet de la Catalunya francesa, depart. dels Pípineus Orientals, districte d'Arbussols.
- March.** *n. p.* Marcos. || Guarnició dels quadres, miralls, etz. **Marco.** || Bastiment de les portes, finestres, etz. **Marco.** || *Numis.* Moneda antiga. Marco.
- March (Antoni).** *Biog.* Rector del Seminari de la Seu d'Urgell, nadiu d'Ollana. Era home molt docte y catedràtic durant molts anys al predit establiment. Va morir al any 1899. || — (**Arnau**). Poeta del segle xiv quines composicions figuren al *Cansoner de Paris*. || — (**Ausies**). Molt famós poeta català del segle xv, nadiu y mort a Valencia (1414-1460), de qui el docte crítich Doctor Torras y Bages, diu, que's pot considerar la seua poesia com el cant típic y comprensiu dels sentiments pregons, rectes y forts de la nostra gent, quan estava en el zénit de sa carrera. Tots els crítichs remarcables l'han titllat de figura significada de la historia literaria de Catalunya, y les seues obres han sigut estampades com a exemplars d'inspiració y de bella forma. Alguns dels seus cants més celebrats s'endrecaren al príncep En Carles de Viana y a l'hermosa dama Na Teresa Bou. || — (**Bonfill**). Cavaller català que va subscriure com a jutge l'acta de promulgació dels Usatges de Barcelona al any 1071. || — (**Jaume**). Poeta y cavaller del segle xiv, senyor del castell d'Aramprunyá, armat solemnialment cavaller de Sant Jordi a Pedralbes, pel rei En Pere al any 1360. Va ésser diputat per Lleida a la generalitat de Catalunya al any 1379. Junt ab En Lluís d'Averçó poeta provençal, y ab consentiment

del rei En Joan I, va instituir a Barcelona, al any 1393 el consistori dels Jochs Florals. Va deixar escrites obres com la *qüestió entre lo vescomte de Ro-caberti e Mossen Jacme March*, les *Cobles de Fortuna* y la poètica més antiga que's coneix a Espanya nomenantli *Llibre de les concordances*, apellat *Diccionari*. (1371). S'assenyala la data de la seua mort al any 1396. || — (**Guillem**). Noble català que com a jutge va inter-vindre al any 1071, a la promulgació dels usatges de Barcelona pel comte Ramón Berenguer I. || — (**Ignaci**). Jesuita, examinador sinodal y remarcable predicador, nadiu de Manresa, als començos del segle XVIII. || — (**Pere**). Ciutadà barceloní, que formant part del braç popular, va ferse remarcar a les Corts de Barcelona de 1456. || — (**Pere Ausies**). Poeta, governador de les baronies de Bellpuig y oidor de comptes a Catalunya, que va assolir premi al certamen de 1601 ab motiu de la canonisació de Sant Raimón de Penyafort. || — y **Labores (Joseph)**. Politich y escriptor que va morir al any 1865. Era quefe superior d'administració y governador de distintes provin-cies, y entre les seues obres cal esmentar la *Historia de la revolució de Francia (1787-1815)* y la *Historia de la marina real española, desde el descubrimiento de las Américas hasta el combate de Trafalgar*.

March (Puig de). *Orog.* Tossal cònic que a la banda N. E. tanca la vall de Santa Pau a la comarca d'Olot. || — **de l'Escorn**. *Hidrog.* Engorjat per ahont s'estimba el barranch de Guerri, una de les branques del riu Torau, a la prov. de Lleida. || — *Orog.* Puig enlairat uns 500 metres dessobre el poble de La Riba, prov. de Tar-

ragona. || — **de la Vall**. *Geog.* Lloch del terme del Rusch, prov. de Barcelona.

Marcia. *n. p.* Marciano.

Marcia (Sant). *Biog.* Martre català, nadiu de Vich, que vivia al temps del emperador Deci y va esser cremat ab el seu company Sant Llucià, envers l'any 255. Les seues reliques van ésser trovades al any 1050, en temps del comte de Barcelona En Ramón Berenguer I. || — **o bé Marti, (Sant)**. Bisbe de Barcelona que degué morir envers l'any 394. Esmenta Sant Geroni que va compondre tractats contra l'heretge Vigilanci.

Marcial. *adj.* Guerrer. **Marcial**. || *Farm. y Quim.* Substancies y medicacions en quines hi entra el ferro. **Marcial**.

Marcialitat. *f.* Marcialidad.

Marcialment. *adv.* Marcialmente.

Marcillo (Grau). *Biog.* Mestre de retòrica a la Universitat de Barcelona, y escriptor erudit, que va escriure en català una prosodia y comentaris de les obres d'Antoni de Nebrixa. Era nadiu d'Olot y vivia al segle XVII. || — (**Manel**). Relli-giós de la companyia de Jesús y catedràtic del colégi de la seua ordre a Barcelona; era autor del remarcable llibre *Crisi de Catalunya*, de quin va fersen algunes edicions, essent la primera la estampada al any 1686. Era nadiu d'Olot.

Marciment. *m.* Mustiamiento.

Marcir. *v. a.* Marchitar, Mustiar.

Marcirse. *v. r.* Marchitarse, Mustiarse.

Marcit, da. *p. p.* Marchito, Mustio.

Marcoban. *Geog.* Caseriu de La Foradada, prov. de Lleida.

Marcós, a. *adj.* Propi del mes de Març. **Marzoso**.

Mardansol. *Hidrog.* Riu del Bergadà, que aplega les rieres de Vilada y Borredà y desaigua al Llòbregat a Pont de Miralles.

Mardanya (Coll de). *Orog.* A la comarca de Camprodón.
Mardás. *Hidrog.* Riu del Ripollés. Es afluent del Fresser.
Marduix. *m. Bot.* Planta, Moraduj. Mejorana, Almoraduj.
Marduji. *m. Bot.* Planta. Reseda.
Mare. *f.* Madre. || Entranya de les femelles. **Matriz.** || Fonament d'alguna cosa. **Madre.** || Espai que ocupen els cursos fluvials. **Madre.** || Abella mestra de cada buch. **Abeja maesa,** ó **maestra.** || *Met.* Solatge del vi y de altres líquits. **Madre.** **Poso.** || **Mare de Déu de la O.** Festivitat religiosa. **Nuestra Señora de la O,** ó **de la Esperanza.** || **Mare de les dides.** *f.* Acomodadora de amas. || **Mare enfillada,** no morirà enftada. *Ref.* Quien tiene hijos al lado, no morirá ahitado. || **Mare esturdida,** cria, la filla tullida. *Ref.* Madre aturdida, deja la hija tullida. || **Mare, el Pere'm toca;** tócam **Pere,** ara que la mare no ho veu. *Ref.* Picame Pedro, que picarte quiero. || **Mare piadosa,** cria filla melindrosa. *Ref.* Madre pia, daño cria. || **Mare valenta,** fa la filla dolenta. *Ref.* **Mare esturdida,** cria la filla tullida. || **Contarho a la mare.** *Loc. fam.* Contárselo á la madre, á la tía. || **Eixirse de mare els rius.** *fr.* Salirse de madre. || **Eixirse de mare.** *Met.* Sortirse de la costum. **Salir de quicio.** || **Enfadarse molt,** obrant fora de raó. **Perder los estribos,** **Salir de sus casillas.** || **Encara'm voldries fer creure que la Mare de Déu se diu Joana.** *Loc. fam.* Hacer ver la luna, las estrellas. || **Fer eixir de mare.** *fr. Met.* Moure inquietut. **Sacar de madre,** de casillas, Exasperar, Amotazar. || **Gran mare,** o **Mare comuna.** *fr.* La Tierra. || **La experiencia és mare de la ciencia.** *Ref.* La experiencia es madre de la ciencia. || **La mare pasta.** *Loc.* Si preguntas por berzas, mi padre tiene un Garban-

zal. || **No és aqueixa la mare dels ous.** *fr.* No es esa la madre del cordero, ó esa es la madre del cordero. || **Pia mare.** *Anat.* Pia mater. || **Quan la mare no hi és,** salto y ballo. *Ref.* Holgad gallinas que el gallo está en vendimias; cuando en casa no está el gato, se extiende el rato. || **Qui no vol creure a la mare,** ha de creure a la pell de cabra. *Ref.* Quien no cree en buena madre, creerá en mala madrastra. || **Semblarse algú a la seua mare.** *fr.* Madrear. || **Tindre mal de mare.** *fr.* Parlant de criatures aviciades. **Sentir mal de madre.**

Mare de Déu de les aguyes o de les agulles. *Geog.* Santuari de la Garrotxa. || — **de Puiggraciós.** Ermita del terme de Montmany, prov. de Barcelona. || — **de Tanyach.** Santuari del Vallespir. || — **de Vida.** A la Catalunya francesa, prop de Argelés. || — Santuari a la vall de Fullá, als cingles pirenechs. || — **de Vilarnila.** Santuari al Vallespir. || — **del Coll.** Ermita al N. de Comelles al Vallespir. || — Capella y case-riu del antich terme d'Horta, ara districte municipal de Barcelona. || — **de Hort.** Ermita del Bergadá, a les montanyes de Busa. || — **del Mon-Aprop de Ribelles a la Garrotxa.** || — **del Vilar.** Antich priorat de canonges agustins al Vallespir, a la vora del curs del Vilallonga. || — **de la Creu.** Ermita y cova al terme de Montmanen, prov. de Barcelona. || — **(Cova de la).** Al turó de Montcada.

Mareganita. *f. Min.* Mareganita.
Mareig. *m.* Mareo.
Marejada. *f. Mar.* Marejada.
Marejador, a. *adj.* Mareador.
Marejament. *m.* Mareig.
Marejar. *v. a.* Marear. || *Met.* Molestar, enfadar. **Marear.** || *Fam.* Estimar massa als fills. **Marear.**
Marejarse. *v. r.* Marearse.

- Marejat, da.** *p. p.* Mareado.
- Marell, a.** *m. y f.* Ter. Fadri o fadrina que acompanya als nuns a una boda. Acompanyante.
- Marenga.** *f.* Dolç. Merengue.
- Marenyá.** *Geog.* Caseriu del terme de La Tallada, prov. de Girona.
- Mareperla.** *f.* Nácar, Mareperla.
- Mares del vi.** *f.* Poso del vino.
- Marés (Francesch).** *Biog.* Eclesiàstich del segle XVII, autor d'un llibre catalá, historiant el santuari de Nuria, de quina obra, van ferse nombroses edicions.
- Mareselva.** *f.* *Bot.* Planta enrixadora y olorosa. Madreselva.
- Maresma.** *f.* Terreny prop del mar. Marisma.
- Maresma (Juliá).** *Biog.* Prebere que a mitjans del segle XIX va assolir prestigi pel seu bon zel a la carrera eclesiàstica y pel seu esperit benèfic, havent fundat corporacions caritatives qu'encara subsisteixen. Va ésser rector del Masnou, de la parroquia de Sant Jaume de Barcelona, y canonge de la Seu de la mateixa ciutat, ahont va morir al any 1884.
- Maresmós, a.** *adj.* Terreny a baix nivell a la platja. Marisma.
- Mareta.** *f.* *dim.* Madrecilla. || *Ter. fam.* Terme afectiu. Madrecita. || ¡Mareta meua! *Expr.* ¡Madrecita de mi alma!
- Marfá.** *Geog.* Caseriu del partit de Manresa, prov. de Barcelona.
- Marfana.** *f.* *adj.* Ter. Tontuela.
- Marfega.** *f.* Jergón. || *Met.* Persona grossa, pesada. Jergón.
- Marfegar.** *v. a.* Rebregar. Ajar.
- Marfegat, da.** *adj.* Ajado.
- Marfil.** *m.* Marfil. || Cosa de marfil. Marfileño, Ebúrneo.
- Marfileny, a.** *adj.* Ebúrneo.
- Marfir.** *v. n.* Marchitar.
- Marfirse.** *v. r.* Marchitarse, Agostarse.
- Marfit, a.** *adj.* Mustió, Marchito.
- Marfitarse.** *v. r.* Mustiarse, Marchitarse.
- Marfollar.** *v. a.* Ajar.
- Marfondre.** *v. n.* Perdre la gròxia y la salut, per causa de aminos. Chupar.
- Marfuga.** *f.* Tribulació.
- Marfull.** *m.* *Bot.* Mata medicinal. Durillo, Sanguillo, Milenrama.
- Marfundiment.** *m.* Extenuació.
- Marfundir.** *v. a.* Extenuar.
- Marfundirse.** *v. r.* Extenuarse, Enflaquecerse.
- Marfús, a.** *p. p.* Transido.
- Marga.** *f.* Certa qualitat de terra. Marga.
- Margalef.** *Geog.* Caseriu de Torregrossa, prov. de Lleida. || — Poble de la prov. de Tarragona, bisb. de Tortosa, part. jud. de Falcet.
- Margalida (Forat d'En).** *Hi-drog.* Avench ahont hi eugola la riera de Margalida, un dels afluent del Garona.
- Margall.** *m.* *Bot.* Herba que neix als sembrats. Cebada de ratones.
- Margallar.** *m.* Vallicar.
- Margallons.** *m.* *Bot.* Palma borda. Margallón, Palmito.
- Marganell.** *Geog.* Caseriu del terme de Santa Cecília de Montserrat.
- Marganesa.** *f.* *Min.* Mineral semblant al antimoni. Marganesa.
- Margar.** *v. a.* *Agric.* Adobar les terres. Margar.
- Margarot.** *m.* *Quim.* Margarato.
- Margaret.** *Geog.* Caseriu del terme de Tremp, prov. de Lleida.
- Margarich, ca.** *adj.* *Quim.* Margárico.
- Margarida.** *n. p.* Margarita.
- Margarideta.** *f.* *Bot.* Margaridoia. || *Dim.* de Margarida. Margaridilla.
- Margaridetes.** *Bot.* Planta. Hierba de los canónigos.
- Margaridó.** *f.* *dim.* de Margarida. Margaridilla.
- Margaridoia.** *f.* *Bot.* Flor. Margarita, Bellorita, Maya.
- Margaridusses.** *f.* *Bot.* Flor de la primavera.

Margarina. *f. Quim.* Margarot de potassa o de sosa. **Margarina.**

Margarinot. *m. Entom.* Insecte coleopter dels histerits. **Margarinote.**

Margarit (Berenguer de). *Biog.* Templer català del segle XII, que al any 1188, comanava les galeres enviades per En Guillem II de Sicília pera deslliurar la ciutat de Tir, de quina s'havia amparat En Soladi, fent proeses y recobrant la possessió de la plaça. || — (**Bernat**). Jurisconsult barceloní del segle XVI, que va morir al any 1555. Va ésser prior de les cartoixes de Scala Dei, de Vall de Crit a Valencia y de la de Montalegre a Badalona. || — (**Bernat de**). Cavaller del segle XV, senyor del Castell-Empurdà. A la lluita catalana, promoguda als temps d'En Joan II, va seguir el partit d'aquest rei, fent una heroica defensa del castell de la Força a Girona. Va ferse remarcar en les gestes d'aquells temps, essent enlairat pèls seus serveis a senyor de Palamós. || — (**Francesch**). Veguer de Girona al any 1472. Va influir pera que aquella ciutat, s'entregués a En Joan II. || — (**Joan**) Bisbe de Girona, mort al any 1554, als 86 de la seua etat. Era home volgut y de molta popularitat y essent canonge va representar el capitol gironí a les corts catalanes de 1519 y 1528, assistint també al capitol provincial de 1530. || — (**Joan**). Cardenal bisbe de Girona al 1462, polítich y diplomátich, jurisperit y teólech eminent, preceptor del príncep, que va ésser més tart rei En Ferrán II, *el catòlich*. Era partidari de la unió ibèrica. Va ésser embaixador del rei d'Aragó a la cort pontifical, Vicari general del bisbat gironí, diaca del Empurdà, Conseller de la Corona d'Aragó, bisbe d'Elna, y de Patti a

Sicília, President del Parlament de Girona al 1477, havent desempenyat altres càrrechs de gran importancia. Les seues obres van ésser conceptuades fruit d'un talent privilegiat, devent fer esment de les anomenades *Templum Domini; De laudibus Mariae virginis; Sedes Regum, De corona Regum; y l'avalipomenon Hispania*. Era conegut ab el nom de *El gironí*, per ésser nadiu d'aquella ciutat, y va morir a Roma. (1421-1484). || — (**Lluís de**). Mariner remarcable que va comanar la expedició contra Trípoli, amparantse de les illes Gerbes. Va ésser embaixador reial a Navarra al any 1492. Era pare del famós Pere de Margarit, que va neixer a Aragó, un dels personatges més significats a la segona expedició d'En Colom a l'Amèrica. || — (**Lluís de**). De la niçaga dels senyors de Castell-Empurdà, Lloctinent y capitá general dels exercits d'En Carles I, y un dels personatjes de més relleu a les gestes del segle XVI. || — **y de Biure (Joan)** Escriptor y valent cavaller de la primera meitat del segle XVII. Era baró de Castell-Empurdà, Castellfullet, Montsech, Vallespinosa, Comte de Montagú y Marqués d'Aguilar. Va morir á Perpinyà, havent servit en l'exèrcit francès, quan la lluita dels segadors. Entre'ls seus travalls literaris, cal esmentar una *Retòrica epitome latino castellano*, que va ésser publicat a Barcelona, al any 1645. || — **y Biure (Joseph)**. Famós comandant de miquelets, embaixador per Catalunya, Rosselló y Cerdanya a la cort del rei En Lluís XIII de França y Gobernador general de Catalunya, que va assolir gran prestigi als temps de la guerra dels segadors (1640-1652). Signava usualment *Joseph de Biure y de Margarit*,

- per motiu d'ésser hereu de la seua mare, Na Beatriu de Biure, senyora de la baronia de Vallespinosa, prop de Tarra-gona.
- Margarita.** *f. Ant.* Perla.
- Margaritaci,** *a. adj.* Semblant a la perla. Margaritáceo.
- Margaritari.** *m.* Pescador o negociant de perles. Margaritarió.
- Margaritich,** *ca. adj.* *Quim.* Acit. Margarítico.
- Margaritifer,** *a. adj.* *Poet.* Referent a les perles. Margarífero.
- Margaritita.** *f. Min.* Estalactites globuloses. Margaritita.
- Margarona.** *f. Quim.* Margarona.
- Marge.** *m.* Margen, Mota, Ribazo. || Tanca de terra apilotada. Mota. || Espai blanch als dos costats d'un full escrit o estampat. Margen. || *Met.* Ocasíó, motiu. Pie, Margen. || Donar marge. *fr. Met.* Dar margen ó pie. || Fer marges. *fr.* Vallar, Valladejar. || Fer o deixar marge al paper. Margenar, Marginar. || Notar al marge. *fr.* Fer notes a la banda blanca d'un escrit. Margenar, Marginar.
- Margenada.** *f.* Ribazo.
- Margenal.** *adj.* Marginal.
- Margenar.** *v. a.* Marginar.
- Margeneda.** *f. Ter.* Margenada.
- Margenós,** *a. adj.* Marginoso.
- Margepeu.** *m.* Marxapeu. Marchapie.
- Marget.** *m. dim.* De marge. Margencillo.
- Marginal.** *adj.* Marginal.
- Marginet (Pere).** *Biog.* Monjo de Poblet nadiu de Vallclara, mort en opinió de Sant al any 1435. Va desempenyar càrrechs al monestir entre'ls anys 1393 al 1400, y company del framenor Anselm de Turmeda, va apostatar, corrent ab ell vida de disbauixes durant dos anys, més, contrit va tornar al casal relligiós al 1413, duhent una existència exemplar, atribuintseli alguns miracles. Era escriptor bastant correcte, se-
- gons prova la carta endreçada al electe abat de Poblet al 1434, que va ésser publicada per En Finestres.
- Margós,** *a. adj.* Que conté margo. Margoso.
- Margrau.** *m.* Títol nobiliari semblant al de marqués. Margrave.
- Marguer.** *m.* Travallador qu'extreu la margo. Marguero.
- Marguera.** *f. Min.* Lloch abundós de margo. Marguera.
- Mari,** *na. adj.* Marino.
- Mari (Francesch).** *Biog.* Mestre de camp, y ardit militar que a la guerra ab França al 1673, va distingirse, acapdillant les forces catalanes a la prov. de Girona.
- Maria.** *n. p.* Maria.
- Maria.** *f.* Nom de la verge Mare de Déu. || **Maria Sola.** *f.* Ciri blanch al cim del candeler anomenat tenebrari que's posa a les funcions de Setmana Santa. Maria. || ¡Ave Maria! *Expr.* Ave Maria. || Oració. Ave Maria. || **Quan és menester Maria,** vingui Maria, quan no és menester Maria, fora Maria. *Ref.* Ama, sois ama, mientras el niño mama; desde que no mama, ni ama ni nada || **Santa Bona Maria.** *Loc.* Cristo con todos, Santas Pascuas.
- Maria de Montpeller.** *Biog.* Reina d'Aragó, comtesa de Barcelona, senyora de Montpeller, y mare del rei en Jaume I, el conqueridor, (1208). Va morir a Roma, ahont era anada pera pledejar contra el seu marit En Pere el catòlich, ab qui s'havía casat al any 1204, y pretenia l'invalidació del seu matrimoni.
- Maria (Coll de).** *Orog.* A la comarca d'Olot, entre les valls del riu Cer y dels Archs. || — **Casterás (Tuch de).** Montanya propera a Salardú a la Vall d'Arán.
- Mariá.** *n. p.* Mariano.
- Mariagata.** *Orog.* Montanya de la Vall d'Arán, en quines ves

sants occidentals s'assenta el poble d'Arrós.

Mariagna, *f. n. p.* Mariana.

Mariagneta, *f. dim.* Marianita.

Marial, *adj.* Cosa referenta a Maria. Mariano.

Marialles (Serrat de), *Orog.* Al Canigó, enlairat 1640 metres entre les valls de Cadí y de Llipodera.

Marialluisa, *f. Bot.* Planta medicinal y de bon flaire, anomenada aixís per haver sigut dedicada a la muller d'En Carles IV, la reina Maria Luisa. **Herba de la princesa Maria Luisa.**

Marián, *n. p.* Mariano. || Nom que s'aplica als llibres dedicats a la Verge. Mariano.

Marians, *Geog.* Poble de la Catalunya francesa, adjunt al dist. mun. de Suanyes, depart. dels Pirineus Orientals.

Maricangalla, *f. Mar.* Vela quadrada. Mitjana quadrada. **Maricangalla.**

Maricastanya, *Nom compost.* Se aplica a les coses esdevingudes als temps de l'antigor. **Maricastaña.**

Maricó, *m.* Doneta, Home afembrat. **Maricón.**

Maridable, *adj.* Marital.

Maridablement, *adv. m.* Maritalmente.

Maridada, *adj. Ant.* Casada.

Maridal, *adj.* Marital.

Maridament, *adv. m.* Maritalmente.

Maridar, *v. a. Ant.* Parlant de les dones. Casar.

Maridarse, *v. r.* Casarse la dona. Casarse, Contraer matrimoni.

Maridat, *da. adj.* Casado, a.

Maridatge, *m.* Unió de casats. **Enlace, Maridage, Matrimonio.** || Unió de coses. **Maridaje.** || *m.* Dret antic a Catalunya y Aragó. **Maridaje.**

Maridet, *m. dim.* de marit. **Maridito.** || Braseret pels peus. **Maridillo, Braserillo, Estufilla, Rejuela.**

Maries, *f.* Círis que's posen als

tenebraris als oficis de setmana Santa. **Marías.**

Maries (Les), *Geog.* Caseriu de La Llacuna, prov. de Barcelona.

Marieta, *m.* Home de poch esperit, cobart o afembrat. **Mandilón, Marica.** || *Entom.* Cuca d'èlits vermells. **Vaquita de San Antonio.** || *dim.* de Maria. *n. p.* **Mariquita.**

Mariezcurrera y Corrons (Heribert), *Biog.* Ferm catalaúista dels primers temps de la renaixensa, escriptor y fotograf a quins estudis deuen les arts gràfiques molts dels seus progressos. Va formar part de la Societat heliogràfica espanyola, contribuint al arrelament del fotogravat y de la fototipia, pèls anys de 1878 al 1882. Era nadiu de Girona y va morir a Barcelona. (1846-1898).

Marimanga, *Geog.* A la Vall de Arán, Collada, barranch y estany que porten aquest nom.

Marimascle, *adj.* Marimacho.

Marimón (Benet de), *Biog.* Ciutadà barceloní que al any 1462, comanava com a segon capdill, la host de Barcelona, que acompanyava la bandera de Santa Eularia. || — (**Benet Joan**). Ciutadà de Barcelona que al any 1462 comanava la host de la bandera de Santa Eularia, al endreçarse contra Balaguer. || — (**Francesch**). Músch remarcable, nadiu de Igualada y Abat de Sant Benet de Bages. Va morir al any 1742. || — (**Joan de**). Cavaller y patriota que al any 1462 comanava els estols catalans, al combat de Rubinat, que guanyaren les forces guiades pèl propi rei En Joan II. Les proeses de aquella jornada dutes a terme pèls catalans formen una de les pàgines remarcables de la historia y mostren la fermesa de aquella gentada, que poch dies després de la dissort sofrerta, proclamava comte de

- Barcelona al rei Enrích IV de Castella. || — (Joan). Cavaller de l'ordre de Sant Joan y mestre de camp del terci català al any 1696, quan els francesos havien sitiàt per mar y terra, la ciutat de Barcelona. En aquella lluita En Marimón va ésser greument ferit, morint presoner dels enemics de la patria catalana. || — (Ramón). Bisbe de Vich, nadiu de Barcelona, als començos del sigle XVIII. Era partidari d'En Felip V y va escriure una carta de exortació pera que fos obeit pels catalans aquell rei.
- Marina.** *f.* Marina. || Quadre representant el mar. Marina. || Conjunt de naus d'un Estat. Marina. || *n. p.* Marina.
- Marinada.** *f.* Lleveig. Brisa marina, Marea.
- Marinatge.** *m.* *Ant.* Marineria.
- Marineig.** *m.* Acció de marinejar. Marineo.
- Marinello (Joaquim).** *Biog.* Autor dramàtic català, autor de moltes aplaudides obres, entre elles *El fill del treball*, *Rei tranquil* y *La festa del santuari*. Era nadiu de Tarraça, y va morir al any 1901. || — (Joseph) Actor dramàtic dels primers temps del teatre català, que va assolir renòm per la seua interpretació encertada, formant part de les primeres companyies que van actuar al Romea. Era nadiu de Tarraça. (1843-1887). || — (Llatzer). Musich qu'era tingut pels mellors mestres del seu temps el sigle XVIII, distingintse per l'acert a diversos instruments. Era nadiu de Tarraça, havent prés l'hàbit relligiós dels gerònims a la Murtra. || — y **Guardiola (Joseph).** Organer de Sant Feliu de Sabadell al any 1790, y bon cantor que va fruir renomada. Va pertanyer a la comunitat de preberes de Tarraça, de quina ciutat era nadiu y ahont va morir al any 1832.
- Mariner, a, m. y f. y adj.** Mariner. || *Gitar mariner de nau.* *fr. Ant.* Despedir un mariner. || **Mariner d'aigua dolça.** *Iron.* Mariner poch entés. Marino de agua dulce.
- Mariner (Coll del).** *Orog.* A la comarca de Camprodon, entre els colls del Sitjar y de Capsacosta.
- Marinera.** *f.* Brusa pera vestir. **Marinera.** || *adj.* A mena de mariner o gent de mar. A la marinera.
- Marineria.** *f.* Professió y exercici del mar. Marineria, Marina, **Marinaje.** || Conjunt de mariners. Marineria.
- Marinesch, ca.** *adj.* Relatiu al mariner. **Marinesco.** || **A la marinesca.** *Loc.* A la marinera, A lo mariner, A la marinesca.
- Marinxà.** *f.* Disbauxa, Convit bulliciós. Zahora.
- Marinyol.** *Orog.* A la partió de algües de les rieres de Tabernoles y dels Ferrers, a la vora del Ter, no lluny de Sant Quirze de Besora.
- Mariona.** *n. p. dim.* de Maria. Mariquita.
- Maripol.** *Geog.* Caseriu de Gosol a la prov. de Lleida.
- Mariposa.** *f.* Vas pera tindre llum. Lamparilla, Mariposa.
- Marisca.** *f. Med.* Tumor carnós a les cuixes de les dónes. **Marisca.**
- Mariscal.** *m.* Oficial de alta graduació als antics exèrcits. **Mariscal.** || **Mariscal de camp.** *Mil.* General de Divisió.
- Mariscar.** *v. a.* Mariscar.
- Marisch.** *m.* Marisco.
- Maristes.** *m.* Congregació relligiosa dedicada a l'ensenyança. **Maristas.**
- Marit.** *m.* Esposo, Marido. || Home casat respecte a la dòna. **Marido.** || **Marit y molla caben dintre una olla.** *Ref.* Lo que la loba hace, al lobo le place. || **Al marit estimarlo com amich y temerlo com enemich.** *Ref.* Al marido amarle como amigo, y temerle como enemi-

- go. || **Bon marit, la muller sana.** *Loc.* A la mujer y á la viña el hombre la hace garrida. || **De marits y de mullers sempre'n passen pèls carrers.** *Ref.* Donde hay hijos, ni parientes ni amigos. || **Estar com marit y mulier.** *fr. Met.* Hacer buenas migas; no tener ni un sí, ni un no.
- Marital.** *adj.* Pertanyent al matrimoni. Marital.
- Maritalment.** *adv. m.* Maritalment.
- Maritim, a.** *adj.* Marítimo.
- Marjada.** *f.* Marge. Margen.
- Marjal.** *m.* Ribera.
- Marlant.** *Geog.* Lloch del terme de Porqueres, prov. de Girona.
- Marlés.** *Geog.* Caseriu del terme de Lliçá de Munt, prov. de Barcelona. || — *Hidrog.* Riera que brolla a la prov. de Girona, a tramontana de Santa Maria de Matamala, y desaiqua al curs del Llobregat entre Balsareny y Puigreig, després de regar els termes de Boatella, La Quart, Salselles, Santa Maria de Marlés y Terradelles. || — (**Santa Maria de**). Caseriu del Bergadá, que forma municipi ab Sant Martí de Marlés, Vilalta y altres caserius. || — (**Sant Martí de**). Lloch de la prov. de Barcelona; part. jud. de Berga, bisb. de Vich.
- Marlet.** *m.* Almena.
- Marletat, da.** *adj.* Guarnit de marlets. Almenado.
- Marlita.** *f.* *Min.* Quartç ab calcs carbonatada. Marlita.
- Marmanyer.** *m.* Revenedor. Regatón. Regatero.
- Marmanyera.** *f.* Dòna que ven verdure y llegums a la menuda. Verdulera.
- Marmellá.** *Geog.* Lloch del terme de Montmell, prov. de Tarragona. || — (**Riera de**). *Hidrog.* Fent partió a les provincies de Barcelona y Tarragona, brolla a la serra de Montagut; y passant per Marmellá, Castellví de la Marca, Sant Marsal y Llovera, desaiqua al riu Foix a la vora de Castellet.
- Marmellera.** *f.* Barballera. Marmella.
- Marmelló.** *f.* Mena de verruga. Ampolla.
- Marmessor.** *m.* Albacea testamentario.
- Marmessoria.** *f.* Albaceazgo. Testamentaria.
- Marmita.** *f.* Marmita.
- Marmons.** *Geog.* Lloch del terme de Capolat, prov. de Barcelona.
- Marmota.** *f.* *Zool.* Marmota. || **Dormir més qu'una marmota.** *fr.* Dormir como un llirón.
- Marmoteig.** *m.* Parlar entre dents. Murmullo.
- Marmotejar.** *v. n.* Murmurar.
- Marona.** *f. dim.* De mare. Madrecita.
- Maror.** *f.* *Mar.* Marejada, Marea. || *Fig.* Alborot, Renyines. Tremolina, Marejada.
- Marot.** *m.* *Ornit.* Anech feres-tech. Maroto.
- Marqués.** *m.* Títol nobiliari. Marqués.
- Marqués (Joan).** *Bibg.* Benedití de Montserrat, nadiu d'Arbeca, musich y organer a les Descalces de Madrid, que va morir al any 1658. || — (**Fra Antoni**). Relligiós agustí de mitjans del sigle xvii. Va ésser remarcable escriptor, havent publicat als temps de la lluita dels segadors ab el pseudònim de Ramqués una obra, nomenada *Cataluña defendida de sus émulos*. || — y **Matas (Ramón)**. Distingit farmacèutich barceloní, molt ilustringat y que va ferse remarcar pèls seus treballs professionals. Va morir al any 1895.
- Marqués.** *Geog.* Veïnat del terme de Massanés prov. de Girona.
- Marquesa.** *f.* Dòna que posseix aquest títol nobiliari. Marquesa. || *Min.* Pedra ab combinació de sofre y metall. Marquesita.
- Marquesat.** *m.* Dignitat y ter-

- ritori del marquès. **Marquesado.**
- Marqueset, a. m. y f. dim.** Marquesito, a.
- Marquesina. f.** Pabelló, Coberta artística. **Marquesina.**
- Marquesot, a. m. y f.** Marquesote, a.
- Marquet (Galcerán).** *Biog.* Mariner del segle xiv, conseller de Barcelona al any 1334, que va comanar onze galeres de Barcelona, que formaren part de la expedició reial contra Gènova, deventse potser a aquest motiu l'haverli enlairat el monument que recorda a Barcelona la seua significació. || — **Ramón.** Almirall de les derrerries del segle xiii, que va ésser un dels primers pilots de la esquadra, que va disposar al any 1269 el rei En Jaume el conqueridor, pera endreçarse a la Terra Santa, expedició que'ls elements cuidaren d'esvahir, tot just arribada a l'altura de Menorca. || — **y Roca (Joseph).** Prebere y escriptor, que va morir a Barcelona al any 1876, essent beneficiat de Santa Maria del Mar. Va escriure una crònica dels fets esdevinguts desde 1821 fins a 1823.
- Marqueteria. f.** Talla ornada y combinació de fustes diverses. **Marqueteria.**
- Marquilla. adj. m.** Paper més groixut y de més marca. **Marquilla.**
- Marquillas (Eugeni).** *Biog.* Merve que va assolir popularitat pèls seus serveis facultatius quan el cólera de 1854. Pertanyia a corporacions científiques. Va morir a Barcelona al any 1885.
- Marquilles (Jaume).** *Biog.* Lleista y erudit comentador dels Usatges, vicari general de Vich al any 1428, y capellá de la Seu barcelonina al 1448, quan va dedicar als consellers de la ciutat el remarcable có-
- dix dels Usatges, servat al nostre arxiu municipal. Era ademés d'altres escrits, autor de un nobiliari de Catalunya que va ordenar al any 1450.
- Marquina (Jaume).** *Biog.* Benedictí, nadiu d'Estadilla, bisbat de Lleida, y mort al any 1624. Va ésser abat del monestir de Sant Feliu de Guixols. || — **(Martí).** Monjo y arxiver de Poblet al segle xvi, autor de un *Epítome de la historia del monasterio.*
- Marquixanes. Geog.** Poble de la Catalunya francesa, depart. dels Pirineus Orientals, cantó de Vinçá.
- Marra. f.** Senya del espai al joch de la pilota. **Chaza.**
- Marrá, m.** Moltó pare. **Marueco.**
- Marrach, ca. adj.** Taur que's resisteix a pendre piques. **Marrajo.**
- Marraco (Joseph).** *Biog.* Mestre de capella nat a Reus y mort a Barcelona, de quina Cathedral era mestre de capella remarcable, (1814-1883).
- Marrada. f.** Torta, volta. **Rodeo, Vuelta.** || **Fer marrada. fr.** Rodear, Marrar, Dar un rodeo.
- Marraix. Ictiol.** Peix. **Marraja.**
- Marraixa. f.** **Marratxa. Almarraja.**
- Marramau, m.** Veu del gat. **Mauillido.** || **Posarse fet un marra-mau. fr. Fam.** Ponerse hecho una furia.
- Marrana. f.** Femella del marrá. **Marueca.** || S'aplica també a la truja. **Cochina.** || *Met.* Dóna abandonada, de mala reputació. **Desidiosa, Puerca, Relajada.**
- Marrana (Collet de la).** *Orog.* Pas del Pirineu gironí, enlairat 2430 metres a la partió de algües del Ter y del Fresser.
- Marranada. f. Ter. fam.** Procedir sense correcció. **Cochinada.**
- Marranalla. f. Fig.** Criaturada. **Niñeria.**
- Marranejar. v. n.** Plorar fort. **Marranear.**
- Marranxa. f.** Marmita. **Marmita.**

|| Ós de la pota de certs animals. Taba, Carnícol, Faquín.

Marrasqui. *m.* Licor. Marrasquiño.

Marreca. *f.* Ter. Bordegaça. Chica. || Ter. Dóna de mala vida. Buscona.

Marrech. *m.* Muchacho. Chico.

Marrequet. *m. dim.* Chiquillo.

Marriment. *m.* Tristeza, Angustia, Añoranza, Inquietud.

Marrirse. *v. r.* Angustiar-se, Entristecer-se, Inquietarse.

Marrit, da. *adj.* Preocupado, Inquieto.

Marro. *m.* Joch de nois. Tres en raspicastro. || Negoci, Propòsit. Proyecto, Intento. || Pasta del grà de café, una vegada ha bullit. **Marro.** || Destorbar el marro. *fr.* Impedir la realització de un proyecto.

Marró. *m.* Color de castanya fosch. Marrón.

Marroch. *m.* Nació del N. O. del Africa. Marruecos.

Marromia. *f.* Ter. Pereza.

Marroquí, na. *adj.* Nadiu o pertanyent al Marroch. **Marroquí.** || Pell adobada al estil del Marroch. **Marroquí.**

Marrubins. *m.* Bot. Planta. Malrubí.

Marrucar. *v. n.* Cantar el colóm. Arrullar.

Marrugat y Canals (Joseph Antoni). *Biog.* Jurisconsult que va mostrar els seus coneixements en les digressions de drets publicades. Va exercir la magistratura, y al organitzar-se els registres de la propietat a Espanya, va ésser el primer registrador nomenat pera exercir el de Barcelona. Va morir al any 1889.

Marruixa. *f.* Ter. Gato.

Mars. *m.* Més del any. Marzo. || **Març.** || Divinitat mitològica.

Marte. || **Aigua de mars, herba als sembrats.** *Ref.* Agua de marzo, peor que mancha en paño. En marzo, cada gota quita un cuarto. || **Ni dóna desvergonyida, ni planta péi mars flo-**

rida. *Ref.* No quiero flores de marzo, ni mujer sin empacho. || **Mars marsot, mata l'anyell, l'anyellot, y la vella a la vora del foch.** *Ref.* Si marzo vuelva de rabo, ni deja pastor enzamarrado, ni cordero encerrado. || **Mars ventós y abril plujós, al pagés fan ésser orgullós,** *Ref.* Marzo ventoso y abril lluvioso, sacan á mayo florido y hermoso.

Marsá (Francesch d'A.). *Biog.* Impressor y relligador als primers anys de la seua vida, va endreçarse després a l'Australia, entrant a la religió benedictina, y més endavant a la Companyia de Jesús, y retornant a Barcelona, maucet de salut, va ésser molts anys ecònom de Sant Just, dedicant-se a treballs literaris. Va morir al any 1891.

Marsá. *Geog.* Caseriu de Castellfolli de Riubregós, prov. de Barcelona. || — Lloch del terme de Vilanova de la Muga, prov. de Girona. || — Poble de la prov. de Tarragona, part. jud. de Falset, bisb. de Tortosa. Té estació de ferrocarril. || — **(Riera de).** *Hidrog.* Brolla al coll de l'Argentera, prov. de Tarragona, rega els termes de Marsá, Capçanes, Guiamets y Darmós, y desaigua al curs del Ciurana.

Marsal. *n. p. Marcial.* || *adj.* Referent al mes de mars. **Marzal.** || **Pasqua marsal, miseria mortal.** *Ref.* Significant que quan la Pasqua es al mes de mars, hi ha mala collita. **Pascua marzal, hambre mortal, ó Pascua marcelina, hambre canina.**

Marsal (Antoni). *Biog.* Rector de Constantí a les derreries del segle xvii y autor dogmàtic, autor d'una *Doctrina cristiana*. Era fàcil poeta llatí y castellà. || — **(Joan).** Escriptor que vivia al segle xvi. Al any 1576 va publicar un aplech de sentències y màximes traduïdes

d'autors italians y francesos.

||—(Lluçia). Relligiós de les derreries del *sigle xvii* y autor dogmàtic. Era nadiu de Vich. ||—(Miquel). Musich nadiu de Tarraça, organer del monestir de Sant Geroni de la Murtra, a quina comunitat pertanyia. ||—(Pau). Mestre de capella y musich remarcable, organer de la Catedral de Palencia, y del Palau de Barcelona, y un dels més brillants compositors de musica relligiosa a son temps. Era nadiu de Tarraça y va morir al any 1846.

Marsapà, *m.* Pasta dolça. Mazapán.

Marsellés, *a. adj.* Nadiu o pertanyent a Marsella. **Marsellés**. || Gech usat pels cotxers. **Marsellés**.

Marsellesa, *f.* Cançó patriòtica francesa al temps de la revolució de 1789, usada com a simbòlica pels republicans espanyols. **Marsellesa**.

Marsench, *ca. adj.* Propi del mes de mars. **Marzal**.

Marsili (Pere), *Biog.* Historiari y relligiós dominich que vivia als començos del *sigle xiv*. Era home molt docte, y frua concepte de profon teòlech. Va figurar per son talent y la seua influència al regnat d'En Jaume II, que va encomanarli una embaixada, prop del Pontifex En Climent V, al any 1309. Entre les seues obres remarcables s'han d'esmentar una Dissertació sobre l'escut de les quatre barres catalanes, una vida de Sant Raimón de Penyafort y la crònica llatina del rei En Jaume I.

Marsillaoh y Lleonart (Joachim), *Biog.* Crítich musical y escriptor que va col·laborar als periòdics de Barcelona y de Madrid. Apassonat per les noves teories musicals, va ésser un dels primers apòstols de Wagner y de sa tècnica musi-

cal. Era autor de algunes juiciosos obres de divulgació de les teories wagnerianes, que ab tot y l'estudi de la carrera de medicina, y de la seua salut escassa, va publicar pels anys de 1878 a 1882. Era nadiu de Barcelona y va morir a Caldes. (1859-1883).

Marsinyach, *Geog.* Caseriu del terme de Navés, prov. de Lleida.

Marsos, *m.* Tantos que al començar les partides al joch de cartes, pren cada jugador. **Lote**. || **Donar marsos**, *fr. fam.* Entre festejadors. **Dar calabaza**.

Marsopla, *f.* *Ictiol.* Cachalote.

Marsupial, *adj.* En forma de bossa. **Marsupial**. || *m. Zool.* Mamífers quines femelles porten la cria en una mena de bossa. **Marsupiales**.

Mart, *m.* Divinitat mitològica. **Marte**.

Marta, *n. p.* **Marta**. || *f. Zool.* Certa mustela roja y la pell de la metelxa. **Marta**.

Martafallar, *v. a.* Machacar.

Martell, *m.* **Martillo**. || *Ictiol.* Peix. **Martillo**. || Martell pera adobar claus. **Porrilla**. || **De martell**, *m. adv.* Metall treballat a cop de de martell. **De martillo**. || Picar ab el martell. *fr.* **Martillear**.

Martell (Bernat), *Biog.* Frare benedictí y musich inspirat, nadiu de Barcelona, prior de la seua relligió a Nàpols. Vivia a mitjans del *sigle xvii*. || —(Pere). Ciutadà barceloní del *sigle xiii*, un dels personatges de la cort del rei En Jaume I *el Conqueridor*. A la seua casa de Tarragona, va pendres la resolució de conquerir Mallorca, en quina empresa va pendre En Martell activa part, corresponentli al repartiment de l'illa, valloses donacions fetes pèl rei En Jaume. El seu fill, jurisperit, va intervenir a la revisió dels furs de Valencia, durant el regnat del meteix monarca.

Martellag. *m. aum.* Martell gros.
Martillazo.

Martellada. *f.* Cop de martell.
Martillazo, Martillada.

Martellejar. *v. a.* Martillejar. ||
Martellejar ferro fret. *fr.* Batir el hierro frío.

Martellet. *m. dim.* Martillito. || Eina pera afinar certs instruments musicals. Martillo, Llave, Afinador.

Martellina. *f.* Eina de picapedrer. Martelina.

Marti. *m.* Martín.

Marti I. *Biog.* Derrer del reis aragonesos de niçaga catalana, nadiu de Girona y mort a Barcelona (1356-1410). Va ésser casat dues vegades, la primera ab Na Maria comtesa de Luna, y ab Na Margarida de Prades, la segona, sense deixar al morir successió directa. Va començar a regir per mort del seu germà En Joan I al any 1396, havent celebrat Certs a Saragoça (1398), a Perpinyá (1406) y a Maella (1404), essent remarcables en les predites assemblees, les proposicions o discursos reials. En Marti, atenant les qüestions diplomátiques y militars, com les de Sicilia, l'arreglo ab Castella y Navarra, va saver donar llustre a la realeça, a les festes de la coronació, y va associarse a les civilisadores y progresives empreses creant els estudis generals a Barcelona (1402) fonamentant el grandiós edifici del Hospital general de la ciutat catalana (1401), encomiant la institució de la Taula de cambi barcelonina, y fent bastir edificis com el palau que commemora el seu nom, al monastir de Poblet. || — **Marti.** Patriota catalá, un dels primers que al començar la lluita de Successió va manifestarse al 1706 a la Plana de Vich, partidari dels drets de Catalunya. Se l'anomenava vulgar-

ment *Pouton*, y va ésser un dels generals de cavalleria dels sitiats a Barcelona als anys 1713 y 1714. || — (**Andreu**). Capità de galeots al començ del segle XVIII, autor d'un projecte d'urbanisació y jardins a Madrid, que va dedicar al rei al any 1737. || — (**Brú**). Teólech y historiari, poeta y home de ciències, que pertanyia a la religió dels jesuites (1727-1778). || — (**Esteve**). Doctor en arts, catedràtic de la Universitat de Barcelona al any 1613, autor de travalls didàctics, y distingit gramátich. || — (**Francesch**). Escriptor dogmátich de les derrerres del segle XIV que pertanyia a l'ordre carmelitana. || — (**Joseph**). Historiari molt erudit, abat del real monestir de Bellpuig de les Avellanès. Era nadiu de Barcelona, (1732-1806). Va prestar bons serveis a l'història asbrinant antecedents valiosos, mes la humilitat y modestia de son caràcter, li feren refusar que se donesen a la estampa els seus travalls, que mostraven profon coneixement de la crítica. Entre els seus escrits inèdits, elogiats per En Caresmar y En Masdeu, s'esmenten un Diccionari de barbrismes de la llengua catalana, y un aplech diplomátich extret dels arxius de Mar y de la Colegiata de Santa Agna de Barcelona. || — (**Marián**). Bisbe catalá, mort a Caracas al any 1793, remarcable per la seua cultura. || — (**Otó**). Advocat y polítich contemporani, del partit republicá federal, que a les corts espanyoles, va representar el districte del Vendrell. Era un ferm adepte del renaxement literari de Catalunya. Va morir al any 1899. || — (**Prósper**). Jesuita, mestre de teologia y missioner, nadiu de Balsareny, y mort a Ferrara (1716-1799). Va escriure en llengua italiana

respecte a la història y a les produccions d'Ibiza, y de Formentera, d'ahont havia sigut rector dels col·legis de la seua religió. || — (**Raimón**), Remarcable religiós dominich, savi orientalista, nadiu de Subirats (1230-1284). Per disposició del rei En Jaume I, va estudiar els llibres talmudichs al any 1264, anant després a Tunísia a la conversió d'infidels. Era autor de diverses obres, d'entre quines, sols pot esmentarse la anomenada *Pugio fidei adversus mauros et judæus*, escrita al any 1278, monument literari y filosòfic de les discussions contra els jueus, a l'etat mitjana.

|| — **de Detrell (Dolors)**. Escriptora didàctica y mestra, nadiua d'Igualada, morta al any 1880. || — **de Eixalá (Ramón)**. Advocat y filòsof remarcable nadiu de Cardona y mort a Madrid (1808-1857). Va ésser catedràtic de filosofia y de jurisprudència, a Cervera, a Barcelona y a Madrid. Era un dels fundadors de l'Acadèmia de Jurisprudència y Llei de Barcelona al any 1842. La seua bibliografia està rublerta de treballs notabilissims, figurant en ella, el *Tratado elemental de derecho romano y español* (1838), *Curso de filosofía elemental* (1841), y *Instituciones de derecho mercantil de España*. || — **y Alsina (Ramón)**.

Pintor que va assolir merescuda nomenada, distingintse al retrate, aixis com en la pintura d'història y el paisatge. Va ésser llorejat en varies exposicions y d'ell se serven obres remarcables als museus y als més significats centres de Barcelona, en quina ciutat va néixer y acavar la seua vida, (1835-1894). Era un dels que assonaren la moderna pintura històrica catalana, desde el professorat que durant molts anys va exercir a Llotja. || —

y Angla (Francesch). Tècnic industrial que va posar la seua intelligència al servei dels progressos fets a Catalunya per la manufactura a mitjans del segle XIX. Al morir al any 1877, dirigia una de les fàbriques de més importància a Barcelona. || — **y Cantó (Domingo)**. Advocat barceloní que va pertanyer a corporacions significades, distingintse pèl seu clar criteri. Va morir al any 1888. || — (**Joan**). Prebete y escriptor religiós, nadiu y mort a Barcelona (1829-1887).

Va regir varies parroquies del bisbat de Barcelona, y era son zel y el seu saver prou pera donarli renom y popularitat. Era al ensemps que fecond escriptor, compositor musich. || — **y Cortada (Miquel Antoni)**.

Poeta català dels primers temps de la renaixença literaria y Acadèmich de la de Bones Lletres, mort al any 1864, havent traduït al català els poemes italians, *La gerusalem liberata* de Tasso, y *Gli animali parlanti* del abat Costi. Al any 1839 va publicar al *Diario de Barcelona* la poesia catalana *La nina del Port*. Va col·laborar al *Diccionari Quinlingüe*, y era mantenidor dels Jochs Florals de Barcelona al any 1862. || — **y de Cardenyas (Joseph)**. Acadèmich de la de Belles Arts de Barcelona, arqueòlech erudit, escriptor crítich molt atíllat y un dels coleccionistes més remarcables de ceràmica y d'indumentaria catalana. Va morir a Barcelona al any 1903.

|| — **y Domingo (Enrich)**. General nadiu de Girona (1821) y mort al 1891. Va seguir la guerra d'Àfrica (1860) y tenia una brillant fulla de serveis. Estava afiliat al partit progressista. Al any 1874, quan la lluita ab els carlins, comandava la primera divisió del exèrcit del Nord. || — **y Estruch (Ramón)**

de). Regidor de Barcelona, en varis ajuntaments, President de la Societat econòmica barcelonina d'Amichs del País, Director del Montpiu barceloní, y comandant de la Milícia nacional formada pèl Baró de Meer. Va morir al any 1880.

|| — **y Framis (Zenón)**. Il·lustrat professor de la Escola normal de Mestres de Barcelona, que a mitjans del segle XIX va contribuir a la creació d'aquells centres docents a Espanya. Era bon escriptor didàctic y va morir a estat avançada a Barcelona al any 1903. || — **y Franqués (Antoni)**. Químich y naturalista remarcable, nadiu d'Altafulla (1750-1832). Va pertanyer a l'econòmica de Amichs del País, de Tarragona, influent a la mellora de les escoles y als progressos de la agricultura, les arts y la industria. Havia fet remarcables treballs per la fecundació artificial de les plantes, y va analisar l'aire atmosfèric. Va escriure molts treballs valiosos, mes sols se coneixen estampats el relatiu als medis d'apreciar l'aire vital de l'atmosfera, y el d'experiments de sexes y fecundació de les plantes. || — **y Marvá (Jaume)**. Abat del monestir de Montserrat (1645-1648), músich compositor y escriptor, nadiu de Valmanya. Es autor de un *Memorial y tratado de los niños escolares de Montserrat*. || — **y Pujol (Joseph)**. Horticultor y jardiner barceloní, que a mitjans del segle XIX va ferse remarcable per les innovacions fetes al seu art, y la aclimatació de noves especies forestals. Era jardiner del Ajuntament de Barcelona y de la Capitanía general, y ab la construcció dels Camps Elíseos y l'arregllo dels jardins de la Nimfa, va fruir nomenada. Va morir al any 1858. || — **y Roca (Pau)**. Jo-

ve planista que malhaguanyadament va morir, quan havia començat a fruir de celebritat. Era nadiu de Reus, alumne del Conservatori de París, y havia mostrat afició a les lletres catalanes, havent escrit un dietari ab recorts de la seua infantesa (1893-1909). || — **y Viladamor (Francesch)**. Doctor en lleis y advocat fiscal de la Batllia general de Catalunya, que pèl seu procedir sospitós quan les revoltes del segle XVIII, va ésser foragitat per la Diputació. Era nadiu de Puigcerdá (1616) y va escriure alguns tractats llatins y castellans, influits per l'estil del seu temps, tractant assumptes relacionats ab les diferencies sostingudes llavors a la nostra terra. Un d'ells publicat a París al any 1648, pretenia refusar les inculpacions polítiques que se li havien fet, duhent per títol *Temas de la locura y embustes de la malicia*.

Martí (El). *Geog.* Caseriu del terme de Sant Martí de Riudeperes, prov. de Barcelona.

Martí pescador. *m. Ornít.* Martí pescador, Alción.

Martinench, ca. m. Nadiu o relatiu a la barriada barcelonina anomenada Sant Martí de Provençals. || *m. Ter. Roble*.

Martinet m. Maça. *Martinete, Maça de fragua*. || *Dim.* de Martí. **Martincillo**. || *Ornít.* Saburo, San Martín, Garceta mayor. || — **Ros**. Capó d'aigua. *Garceta de cabellera*.

Martinet. Geog. Caseriu de Montellá, prov. de Lleida. || — **(Cova del)**. *Orog.* Al terme de Brañim, ab un centenar de metres de fondaria.

Martinez (Constanti). *Biog.* Metge barceloní que va distingirse pèls seus estudis de medicina legal y d'higiene. Va ésser metge dels tribunals, subdelegat de medicina y president de la comissió higiènica de

Barcelona, en quina ciutat va morir al any 1878. || — (**Martí**). Escriptor, alguns de quines obres tractaven assumptes religiosos. Viví a la seua xv, y va traduir la relació del viatge a Terra Santa d'En Resindembach.

Martingala. *f.* Combinació falsa al joch. **Martingala**. || Engany, trampa. **Martingala**. || Corretja de les cavalcadures. **Martingala**.

Martiníá. *m. n. p.* Martiniano.

Martinyá. *Geog.* Antich casal de la comarca d'Olot.

Mártir. *m.* Mártre.

Martiri. *m.* Mort y torment en defensa de la fé. **Martirio**. || *Met.* Travall, Pena. **Martirio**. || **Pasar martiri**. *fr. Met.* Sofrir malestrugances. **Pasar cruja**. | **Patir martiri**. Sofrirlo en defensa de la fé. **Padecer martirio**.

Martiriçar. *v. a.* Martirizar.

Martiriçat, *da. p. p. y adj.* Martirizado.

Martirilogi. *m.* Catalech dels mártres y dels sants. **Martirologio**.

Martis. *Geog.* Caseriu d'Esponeílá, prov. de Girona.

Martorell (Benet). *Biog.* Pintor catalá de renóm que treballava a Manresa y Barcelona péls anys de 1425 fins al 1445, essent el mellor pintor de la nostra terra a son temps, després del anomenat Borrassá. Va morir entre'ls anys de 1453-54, y era fill d'un carnicer de Sant Celoni. Entre les seues obres, cal esmentar un retaule pera el monestir de Pedralbes, el del gremi dels sabaters a Barcelona, y el de la capella primitiva de la Generalitat de Catalunya, ademés d'altres, fets pera la Seu de Manresa. || — **y de Luna (Francesch)**. Escriptor nadiu de Tortosa a les derrerries del sígle xvi, autor de la *Historia de Tortosa, y del Cingulo de la Virgen Maria*, obra bon xich mancada de crítica. || — **y Montells (Joan)**. Re-

marcable arquitecte nadiu y mort a Barcelona (1833-1906), que va distingirse apropiant a la moderna arquitectura l'estil gòtich. Entre les seues nombroses obres, cal fer esment de la iglesia de les Adoratius, y del Sagrat cor (Jesuites) a Barcelona, iglesia de Portbou, el Seminari de Comilles, la cúpula, camaril y escala de la Mercé a Barcelona la casa del Credit Mercantil y el monument d'En Güell y Ferrer, havent projectat també un artístich frontis de la Seu de Barcelona, que no va arribar a bastirse. || — (**Bernardi**). Advocat y home de molta cultura, que va figurar en les corporacions més significades de Barcelona, havent format part diverses vegades del ajuntament d'aquesta ciutat. Va morir al any 1891. || — **y Peña (Francesch)**. Arqueòlech, naturalista y erudit escriptor, autor de unes observacions de viatges, en quines tracta de la prehistoria. Va fundar el Museu que porta el seu nom a Barcelona, llegant a la ciutat, ademés de les valioses colleccions que atresorant havia, rendes suficientes pera sostindre la institució. Era nadiu de Barcelona, morint a la meteixa ciutat (1822-1878). || — (**Manel**). Germá del anterior y com ell, aficionat als estudis científichs. Va pertanyer a les corporacions més significades y al ajuntament de Barcelona, y va ésser el primer director y organissador del Museu que porta el seu cognóm. Havia publicat remarcables treballs dels seus estudis predilectes. Va morir a Barcelona al any 1890.

Martorell. *Geog.* Lloch del terme de Torelló, prov. de Barcelona. || — Vila de la prov. y bisb. de Barcelona, part. jud. de Sant Feliu de Llobregat. Es a l'aiguabarreig del Llobregat

- ab l'Anoia, y serva un dels ponts més remarcables per la arqueologia, l'anomenat del Diable. || — **De la Selva.** Poble adjunt al de Massanet de la Selva, prov. de Girona.
- Martorellench, ca. adj.** Nadiu o propi de Martorell, prov. de Barcelona, Martorellense.
- Martorelles.** *Geog.* Poble de la prov. y bisb. de Barcelona, part. jud. de Granollers.
- Martra (Joan).** *Biog.* Savi religiós de les Escoles Pies, y orador remarcable. Va ésser molts anys director del col·legi de Barcelona, havent després de altres càrrechs, sigut Vicari general d'aquella ordre a Espanya y Ultramar. Va morir al any 1894.
- Martras (Antoni).** *Biog.* Apotecari barceloní del segle XVIII. Va viatjar per Espanya, França y Italia, fent estudis botànichs y d'altres rams de l'història natural, començant a escriure un important *Diccionari d'animals, plantes y minerals*. Els savis contemporanis seus li van dedicar dues plantes al classificar-les, les *Martrasia Log.* y *Martrasia Sprenc.*
- Martre. m. y f.** Qui sacrifica la seua existencia per la fé. **Màrtir.** || *Met.* Qui ab constancia y resignació sofreix travalls y tribulacions. **Màrtir.**
- Martri. m. y f.** **Martre.**
- Marxa. f.** **Marcha.** || *Mil.* Sonada pera que les tropes marxin ordenadament. **Marcha.** || **Doblar les marxes.** *Tr.* Fer dues jornades en un dia, Caminar depressa. **Doblar las marchas, A marchas dobles.**
- Marxador. m.** Qui senyala les marxes al joch de la pilota. **Chazador, Marcador, Tanteador.**
- Marxant, a. m. y f.** Buhonero, Marchante. || **Si vols enganyar al marxant, pòsali la ganancia per devant.** *Ref.* La codicia rompe el sacco: el codicioso y el tramposo se conciertan pronto.
- Marxantó. m.** Marxant de paquet. **Buhonero.**
- Marxapeu. m.** Umbral, Tranco.
- Marxar. v. n.** **Marchar.** || *Mil.* Caminar ordenadament les tropes. **Marchar.** || Senyalar les marxes al joch de la pilota. **Chazar.**
- Marzeta. f.** Pas seguit y calmós de les cavalcadures. **Parrantillo.**
- Marxibols. m.** *Bot.* Herba. Eléboro negro ó fétido.
- Más. m.** Manso, Mahada, Masía, Alqueria. || De fil, bitllets, seda, llana. etz. **Mazo.**
- Mas (Bernat).** *Biog.* Metge manresà del segle XVII, que va publicar en llengua catalana, al any 1625 una obra titulada *Ordre breu y régimen profitós pera preservar y curar la pesta.* || — (**Francesch**). Monjo del monastir de Poblet, que va endreçar al segle XVIII diferents memorials al rei y al comte de Floridablanca, recomenant el espandiment dels interessos de Catalunya. || — **de Roda (Joseph).** Ardit capdill catalá, dels començos del segle XVIII que va assolir renom per les seues gestes a favor de les llibertats de la terra. Al any 1706 ab les hosts d'altres patriotes, va llibertar la vila de Sant Esteve de Bas, sitjar Castellfolli, y fer capitular al governador francès d'Olot. Defensor de Montjuich el seu batalló de fusellers va enlairarse la simpática figura de aquell valeros soldat de la terra. || — **Porcell (Catarina).** Cantatriu de ópera, possedora d'una bona escola de cant, y mestre dels chors del Liceu, ahont com al teatre de Montsió, abans, havia fruit aplaudiments. Va morir en etat avançada al any 1887. || — **y Casas (Joseph M.^o de).** Periòdista, escriptor y alcalde de Manresa al any 1880, d'ahont era nadiu, va morir a la me-

teixa ciutat, (1803-1883). Va publicar els periòdics *El Lacedano* y *La correspondencia periòdica*, havent sigut corresponçal del diari madrileny *El Heraldo*. Va escriure la erudita obra *Ensayos históricos sobre Manresa*. || — y **Martinez (Joseph)**. Polítich que va figurar molt a les derrerries del sigle XIX. Era home de clar seny, va pertanyer a la Diputació Provincial de Barcelona, havent sigut també diputat a Corts. Va morir al any 1890. || — y **Mir (Ramón)**. Valent militar català, que va morir al any 1875, havent assolit per les seues proeses el grau de tinent coronel. || — y **Sans (Sinibalt)**. Historiàire, viatger y poliglota, nadu de Barcelona, mort a Madrid. (1809-1868). Va viatjar per les nacions asiàtiques y per Egipte (1834-1851), arrivant a dominar les llengües orientals, havent publicat la seua obra *El intérprete del viajero en Oriente*, al 1845. Era autor d'altres llibres, molts d'ells reimpressos, tractant d'idiomes, y d'aplicacions científiques per ell observades. Cal esmentar *L'idéographie*, apoiant el propòsit d'ensajar un llenguatge universal: *Sistema musical de la lengua castellana; La Chine et les puissances chretiennes, Empolladura artificial y Pot-pourri literario*. || — y **Vila (Francesch)**. Advocat, que va assolir concepte pèls seus coneixements y els serveis prestats al deixondiment de Barcelona. Va morir al any 1870.

Mas (El). *Geog.* Veïnat d'Orriols, prov. de Girona. || — Lloch de les Masies de Roda, prov. de Barcelona. || — Caseriu del terme de Sant Fruitós de Bages, prov. de Barcelona. || — Lloch del terme de Torà, prov. de Barcelona. || — **Arnaus (El)**. Caseriu de Sant Feliu Sasserra. || — **Bargalló (El)**. Lloch

del terme de Olivella. || — **Bofi (El)**. Lloch del terme de Folgaroles (Barcelona). || — **Caballé (El)**. Lloch de Sobremunt (id). || — **Catarro (El)**. Caseriu de Santa Marguerida del Penadés. || — **Coll (El)**. Veïnat del terme de Palou (Barcelona). || — **Condal (El)**. Caseriu de Avinyonet (id). || — **Cort Nou (El)**. Veïnat d'Olesa de Bonesvalls (id). || — **Cort Veil (El)**. Caseriu del meteix terme. || — **Corrons (El)**. Cases soles al terme de Manresa (Barcelona). || — **Cota (El)**. Caseriu de Castellví de la Marca (Barcelona). || — **de Agil**. Vila de la Catalunya francesa, dep. del Ariège. || — **de Barberans**. Vila de la prov. de Tarragona, bisb. y part. jud. de Tortosa. || — **de Bondia**. Caseriu de Montornès, prov. de Lleida. || — **de Concabella**. Caseriu de Les Borges, prov. de Lleida. || — **de Cornet**. Barriada de Sallent, prov. de Barcelona. || — **d'Estadella**. Caseriu de Vilagrassa, prov. de Lleida. || — **de Gras**. Caseriu de Viu de Llebata, prov. de Lleida. || — **de Guillém**. Caseriu de Sant Salvador de Toló, prov. de Lleida. || — **del Obra**. Lloch de Vilallonga, prov. de Tarragona. || — **del Puig**. Veïnat del terme d'Esparraguera (Barcelona). || — **de la Figa**. Caseriu de Castellví de la Marca (id). || — **de la Mosca**. Caseriu de Fontrubi (id). || — **de la Fansa**. Caseriu de Castellví de la Marca. || — **de la Riera**. Lloch de Pontons (Barcelona). || — **de les Fonts**. Veïnat de Vallirana (id). || — **den Coll**. Lloch de Sant Martí Carroca (id). || — **den Feixes**. Lloch de Cobrera d'Igualada (id). || — **den Gall**. Caseriu d'Esparraguera. || — **den Lliri**. Lloch de Sitges (Barcelona). || — **den Mestre**. Caseriu d'Olivella (id). || — **den Palau**. Veïnat del terme de Vilanova y Geltrú. || —

den Pedro. Caseriu de Cabelles (Barcelona). || — **den Pi.** Lloch de Pierola (id.). || — **den Sort.** Veïnat de Sant Pere de Riudeviltles (id.). || — **den Suriol.** Caseriu de Fontrubi. || — **den Vent.** Caseriu de Odena (Barcelona). || — **den Pontons.** Quadra del terme de Pontons (id.). || — **Donadeu.** Caseriu de Sant Jost de Campentelles (id.). || — **Dorca.** Veïnat del districte municipal de l'Ametlla (id.). || — **Farell.** Caseriu de Caldes de Montbui (id.). || — **Ferrer.** Lloch del terme de Begues (id). Caseriu de Manlleu (id.). || — **Famat.** Veïnat de Castellet (id.). || — **Garriga.** Caseriu de Fonteta, prov. de Girona. || — **Granell.** Caseriu del terme de Santa Marguerida, (Barcelona). || — **Grau.** Lloch de Sant Vicens de Torelló (id.). || — **Guix.** Veïnat del terme de Manresa, (id.). || — **Jané.** Caseriu del terme de Santa Eugènia, (Berga prov. de Barcelona). || — **Llorens.** Veïnat del terme de Torelló, (id.). || — **Llovet.** Barriada de Caldes de Montbui. (id). || — **Marsal.** Caseriu de Prats de Lluçanès, (id.). || — **Mayol.** Caseriu de Sitges, (id.). || — **Muré.** Veïnat de Plà de Penadés, (id.). || — **Munyó.** Caseriu de Fontrubi, (id.). || — **Nicolau.** Caseriu de Fallines, (prov. de Girona). || — **Olivet.** Lloch de Castellar, (Barcelona). || — **Pascual.** Caseriu de Caldes de Montbui. || — **Pinell.** Lloch de Palafolls, (Barcelona). || **Pinyol.** Lloch de Fontrubi, (id.). || — **Prats.** Lloch de Palafolls, (id.). || — **Querol.** Caseriu de Manresa. || — **Rampinyo.** Caseriu de Reixach, (Barcelona). || — **Reig.** Veïnat de Sant Bartomeu del Grau, (id.). || — **Ribalta.** Lloch de Sant Fost de Campentelles, (id.). || — **Ripoll.** Veïnat del terme d'Odena, (id). Caseriu de La Selva, prov. de Tarragona. || — **Roca.** Veïnat

d'Orriols, prov. de Girona. || — **Roig.** Caseriu de Fontrubi, (Barcelona). || — **Caseriu de les Borges,** prov. de Lleida. || — **Romani.** Veïnat de Fontrubi, (Barcelona). || — **Ros.** Lloch de Mollet, (id.). || — **Roure.** Caseriu de Santa Eugènia, (id.). || — **Rovira.** Lloch de Torrelles de Foix, (id.). || — **Sabatal.** Caseriu d'Olivella, prov. de Barcelona. || — **Sopera.** Caseriu de Pontons, (id.). || — **Suau.** Caseriu de Manresa. || — **Subirà.** Casal enlairat 900 metres, a la Vall del Llerca, dominant les valls de la Muga y de Ribelles. || — **Vellet.** Veïnat de Fontrubi, (Barcelona). || — **Vila.** Caseriu de Cervelló, (id.). || — **Vinera.** Barriada de Sant Llorenç Savall, (id.). || — **Xup.** Lloch de Manresa.

Masada. *f. Ter.* Mús. Manso.

Masalcoreig. *Geog.* Poble de la prov. part. jud. y bisb. de Lleida.

Masalleres (Collet de les vores de). *Geog.* A la comarca d'Olot, demunt la Vall de Sant Julià de Cabrera.

Masandell (Plà de). *Geog.* A la comarca d'Olot, al peu de la montanya de Croscat.

Masarach. *Geog.* Poble de la prov. y bisb. de Girona, part. jud. de Figueres.

Masarbonés. *Geog.* Lloch del terme de Masllorç, prov. de Tarragona.

Masaters. *Geog.* Lloch del terme de Taltavull, prov. de Lleida.

Mascagnina. *f. Min.* Sulfat de amoniac. Mascagnina.

Mascara. *f. Tiznadura,* Tiznón.

Màscara. *f.* Disfrega. Màscara. || Trajo pera disfregarse. Màscara. || **No poguer veure a algú ab màscara.** *Ref.* Tindrel molt aburrit. No poderle ver ni pinta-do.

Mascaraca. *f. aum.* Mascarón.

Mascarada. *f.* Conjunt de disfreges a un sarau. Mascarada. || Segueil de gent disfregada,

- Mascarada.** || Anant montats en cavalcades o en carruatges. Cabalgata.
- Mascarar.** *v. a.* Titzar.
- Mascarat, da.** *p. p.* Titzado.
- Mascarrill.** *Geog.* Caseriu de Vallsabollera, a la Catalunya francesa, dep. dels Pirineus Orientals.
- Mascarilla.** *f.* Malura del blat. Tizón.
- Mascaró.** *m.* Careta. || Cara de pedra o de fusta a les proes de les naus, y antiguament senyal de bordell. Mascarón. || Motlle de guix que's treu de la cara d'un mort. Mascarilla.
- Mascaró (Anciet).** *Biog.* Metge que va ésser remarcable, pera tractar les malalties dels ulls. Va establir-se a Amèrica y després a Portugal, fruit merescuda nomenada. Posseïa pèls seus serveis ben assolides distincions, essent oficial de Instrucció pública a França. A Lisboa va fundar l'*Institut pera els cecs*. Havia escrit alguns treballs professionals, entre'ells el *Método para la enseñanza de lectura y escritura para los ciegos*. Nadiu de Lladó (Girona), va morir a Lisboa, (1842-1896). || — y **Capella (Joseph)**. Metge tocólech, catedràtic de la facultat de Barcelona, d'ahont era nadiu, morint al any 1904. Va pertanyer a diferents corporacions econòmiques y científiques, y va figurar en política, essent regidor y tinent d'alcalde a Barcelona. || — y **Franquesa (Rómulo)**. Advocat y polítich lleidetá, que establert desde ben jove a Barcelona, va pertanyer al 1868 a la junta revolucionaria. Figurant al partit progressista, va ésser molts anys president de la Diputació barcelonina, governador interi de la ciutat, electe de les províncies de Saragoça y de Barcelona, y va assolir renom pèls seus coneixements en qüestions socials. Va morir a Moncada al any 1893.
- Mascaró (Collada de).** *Orog.* A la serra del Bergadá, que separa les valls del Llobregat y de la Portella.
- Masciar.** *v. r.* Atançar-se el mascle a la femella. Andar movido.
- Mascle.** *m.* Macho. Viril. || Peça de algún aparell, ficada dintre de un altra. Macho. || Eina pera roscar forats. Macho. || Peça de ferro pera fer salves a les festivitats. Morterete.
- Masclera.** *f.* Virilitat.
- Masclot.** *m.* Moteta de pèl al mitg de la barba. Perilla, Pera. || *dim.* Machito.
- Mascli, na.** *adj.* Masculino. Viril. || Expressió enèrgica. Masculino, Viril.
- Mascliment.** *adv. m.* Masculinamente, Virilmente.
- Mascou.** *Geog.* Veinat del terme de Santa Pau, prov. de Girona.
- Masdemont.** *Geog.* Caseriu del terme de Sora, prov. de Barcelona.
- Masdenverge.** *Geog.* Poble de la prov. de Tarragona, bisb. y part. jud. de Tortosa.
- Masdeu (Baltasar).** *Biog.* Escrip-tor y professor de retórica y poética al seminari de nobles de Barcelona, y savi jesuïta que va sejournar al Perú, y quan la supressió de la Companyia de Jesús va ésser exilat a Italia. Va escriure una obra d'*Ethicæ* (1805), y al any 1812, retornava a Espanya pera instaurar de nou la seua ordre relligiosa. Fill de pares catalans va neixer a Palerm al any 1741. || — (**Joan Francesch**). Escrip-tor remarcable, jesuïta també, germá del anterior y nadiu com ell de Palerm (1744), encare qu'ell meteix s'anomenava «natural de Barcelona». Va establir-se a Ferrara, al ésser exilat d'Espanya els jesuïtes, y al any 1781, va emprendre la publicació de la seua remarcable obra,

Historia crítica de España y de la cultura española, escrita en italià, y traduïda després al castellà per Arana. Va ésser obra que va produir ressó, encare que sols va estamparse fins al volum vinté que historiava fets del segle XI. Ademés d'aquesta, la seua bibliografia comprèn nombrosos títols de treballs eruditíssims, y cal de ells esmentar *Monarquía española*, *Religión española*, *Vita sancta del novello beato Giuseppe Oriol* (1806); *Ristretto della vita della Beata Caterina Tomás* (1792); *Origine catalana del regnante pontefice Pio settimo*, noto *Chiaramonti* (1804), etc. El Pare Masdeu va morir a València al any 1817. || — (**Joseph**). Escriptor, catèdràtic y jesuïta, germà dels anteriors y com ells nascut a Palerm. Era autor d'obres relligioses y dogmàtiques, y va morir a Roma a les acaballes del any 1810. || — (**Lluís**). Germà dels anteriors, nadiu de Barcelona, que usant el pseudònim de Gonzaga Cniet, va publicar als anys 1796-1806, una obra de ciències físiques y exactes.

Masdevall (Joseph). *Biog.* Metge nadiu de Figueres, que pèls anys 1783 al 1786, va assolir nomenada pèls seus estudis pera combatre la maluria de febres pútrides, respecte a quin tractament, havia escrites algunes memories. Era metge de cambra del rei En Càrles III.

Masdovelles (Berenguer). *Biog.* Rich home de paratge del segle XIV, veí de Valls. || — (**Berenguer de**). Poeta català del segle XV, algunes de quines composicions figuren al *Cançoner de Paris*. || — (**Pere Joan de**). Poeta català de la segona meitat del segle XV, també un dels autors al aplech del *Cançoner de Paris*, que per la coincidència de les dates en quines va viure suposen alguns

que sia la meteixa personalitat d'En Berenguer.

Masega. *f.* Confusió, embull. **Bulla**, **Enredo**.

Masegada. *f.* Magulladura.

Masegar. *v. a.* Bregar, Magullar, Pelsar.

Masegarse. *v. r.* Magullarse.

Masegat, *da*. *adj.* Magullado.

Masell. *m.* Lazarino.

Maser, *a*. *adj.* Que viu al mas. **Colono**.

Maseres. *f.* *Bot.* Planta. Vencetósigo.

Maseres (N.). *Biog.* Doctor en medicina, nadiu de Montroig a mitjans del segle XIX, autor d'un tractat d'Antropologia. Va sejourar a Filipines.

Maset (El). *Geog.* Caseriu del terme de Malla, prov. de Barcelona. || — Lloch de Sant Quirze Safaja, (id). || — (**d'abaix**). Caseriu del terme de Corbera, (id). || — **de Can Grau**. Veïnats de Sant Martí Carroca, (id). || — **de Can Margarit**. Lloch de Sant Esteve Sasovires, (id). || — **de Pareres**. Barriada de Fontrubi, (id). || — **de les Vinyes**. Veïnats de Subirats, (id). || — **del Batista**. Caseriu del meteix terme. || — **del Brugal**. Caseriu de Santa Marguerida del Penadés, (Barcelona). || — **del Cardús**. Lloch de Lavid, (id). || — **del Ouscó**. Veïnats de Castellví de la Marca, (id). || — **den Borrell**. Caseriu de Piera, (id). || — **den Valls**. Caseriu de Masquefa, (id).

Masets (Els). *Geog.* Caseriu de Castellort, partit d'Igualada.

Masferrer (Joan). *Biog.* Prebere de molta ilustració, que va ésser durant vintiquatre anys, rector de la parroquia de Betlem a Barcelona, havent fundat corporacions benèfiques y relligioses, y contribuït a la salvació d'aquell temple, quan després d'esser convertit en caserna dels voluntaris d'artilleria, en temps de la república, se va proposar el seu aterra-

- ment. Era nadiu de Barcelona, ahont va morir. (1825-1889). || — **y Arquimbau (Francesch)**. Escriptor y catedràtic nadiu de Vich y mort a Lleida (1851-1901). Va escriure al *Diario de Vich* y a alguns de Madrid y Barcelona, era autor de bons treballs de propaganda catalanista y havia assolit premis als Jochs Florals de Barcelona y a altres certamens literaris. || — (**Joseph**). Escriptor y filòsoph de valúia, catedràtic del seminari de Vich, d'ahont era nadiu (1844-1900). Era col·laborador de les revistes *Lo Gay saber*, *La Renaixensa*, y *La Veu de Montserrat*, y va escriure belles poesies, y un treball de erudició relatiu al *Monestir de Ripoll*. || — (**Ramón**). Metge y botànic remarcable, germà dels anteriors, nadiu de Vich, y mort a Cottabato (Filipines) (1850-1884). Va col·laborar en les més significades revistes científiques de Barcelona y de Madrid, y va escriure obres que mostren els seus coneixements d'història natural, entre elles, *Recuerdos botánicos de Vich*, *Recuerdos botánicos de Tenerife*. S'havia distingit també al conreu de les llengües clàssiques.
- Masferrer**. *Geog.* Lloch del terme de Malla, prov. de Barcelona. || — Caseriu del Conflent.
- Masgrau**. *Geog.* Caseriu del terme de Tabernoles, prov. de Barcelona.
- Masguineu**. *Geog.* Caseriu de Torrelles de Foix, prov. de Barcelona.
- Masia**. *f.* **Más**.
- Masia**. *Geog.* Caseriu del terme de Roda, prov. d'Osca, bisb. de Lleida. || — **de Gabach**. Caseriu del terme de Gulp, prov. de Lleida. || — **del Nadal**. Lloch del terme de Terraçola, prov. de Barcelona. || — **del Rector**. Caseriu d'Olivella, (id). || — **de la Massana**. Veïnat del terme de Fontrubi, (id). || — **de la Verna**. Caseriu de Torrelles de Foix, (id). || — **de les Valls**. Veïnat del meteix terme. || — **de Masnou**. Caseriu del terme d'Oden, prov. de Lleida. || — **d'En Pers**. Lloch del terme de Vilanova y Geltrú. || — **d'En Romeu**. Veïnat de Fontrubi, prov. de Barcelona. || — **de Vila**. Caseriu de Lladurs, prov. de Lleida. || — **de Turà**. Caseriu de Gulp, prov. de Lleida. || — **Marinol**. Caseriu de Torà, prov. de Lleida.
- Masiaire**. *m.* **Masover**.
- Masicot**. *m. Min.* Oxit de plom.
- Maricot**. *m.*
- Masiench**, *ca. adj.* Masadero.
- Masies (Les)**. *Geog.* Caseriu del terme de Coll de Nargó, prov. de Lleida. || — **de Manlleu**. Lloch del districte de Manlleu, prov. de Barcelona. || — **de Pessonada**. Caseriu d'Ontoneda, prov. de Lleida. || — **de Roda**. Poble de la prov. de Barcelona, bisb. y part. jud. de Vich. || — **de Sant Hipòlit de Voltregà**. Poble de la prov. de Barcelona, bisb. y part. jud. de Vich. || — **de Sant Pere de Torelló**. Poble de la prov. de Barcelona, part. jud. y bisb. de Vich. || — **de Sant Romà**. Caseriu del terme de Sant Romà d'Abella, prov. de Lleida. || — **de Taradell**. Caseriu de Taradell, prov. de Barcelona. || — **de Vilamirosa**. Caseriu de Manlleu, prov. de Barcelona. || — **Granja**. Caseriu de Canarassa, prov. de Lleida. || — **de l'Aigua de la Espluga de Francolí**. Caseriu de l'Espluga, ahont hi brolla la font del ferro.
- Masina**. *Hidrog.* Illots de la prov. de Girona, enfront de la costa de Cadaqués.
- Masivert**. *Geog.* Caseriu del terme de Malpàs, prov. de Lleida.
- Masjordà**. *Geog.* Lloch del terme de Jorba, part. d'Igualada.
- Masle**. *m.* Tronch de la qua dels quadrúpets Maslo.

- Masllorenc.** *Geog.* Poble de la prov. de Tarragona, part. jud. del Vendrell, bisb. de Barcelona.
- Masmitjà (El).** *Geog.* Caseriu de Sta. Eugènia de Berga, prov. de Berga.
- Masmolets.** *Geog.* Barriada de Valls, prov. de Tarragona.
- Masmorra.** *f.* Presó subterrània. Mazmorra.
- Masmunter.** *Geog.* Lloch de Vilanova d'Escornalbou, prov. de Tarragona.
- Masnada.** *f.* Ant. Mainada.
- Masnou.** *Geog.* Poble de la prov. y bisb. de Barcelona, part. jad. de Mataró.
- Maso.** *m.* Cera basta.
- Masó.** *m.* Sectari. Fracmasón.
- Masó (Bartomeu).** *Biog.* Patriota cubà, originari de Catalunya, que va morir al any 1907, y va ésser president del primer govern de la república cubana, després de la insurrecció de Baïre. || — y **Goula (Joseph).** Musich compositor contemporani, nadiu y mort a Barcelona (1877-1910), autor de una missa de Requiem, de la armoniació de ballets y cançons populars, y d'algunes peces líriques, entre altres el *Fossar de Sau*. Era fundador del orfeó del Foment Regional de La Sagrera, y Vis-director de la Schola Orfeónica.
- Masó (La).** *Geog.* Poble de la província y bisbat de Tarragona, part. jud. de Valls.
- Masoliver (Rafel).** Frare dominich català (1781-1854). Rector y catedràtic de l'Universitat de Manila, era autor entre altres obres, d'un *Curso de moral*. || — (**Ramón**). Metge olotí (1820-1890) que va assolir renóm pels seus treballs en corporacions científiques y literàries.
- Masoneria.** *f.* Fracmasoneria.
- Masos de Lacoma.** *Geog.* Caseriu del terme d'Ortoneda, prov. de Lleida. || — **de Llarás.** Veïnat de Peramea (id). || — **de Mora.** Barriada de Mora, prov. de Tarragona. || — **de Tamurcia.** Poble del dist. mun. d'Esplugas de Serra, prov. de Lleida. || — (**Els**). Poble de la Catalunya francesa, dep. dels Pirineus Orientals, bisb. de Perpinyà, cantó de Prades.
- Masot (El).** *Geog.* Veïnat de Mojà, prov. de Barcelona.
- Masover, a. m. y f.** Colono, Masadero. || *Ter.* Inquilino.
- Masoveria.** *f.* Alqueria, Cortijo.
- Masoveria (La).** *Geog.* Lloch de Sant Bartomeu del Grau, (província de Barcelona). || — **del Aimerich.** Veïnat de Santa Eugènia, (id). || — **de Tortadés.** Caseriu del terme de Vilanova de Sau, (id).
- Maspons (Joseph).** Actor català molt aplaudit del teatre Romea, que formava part de la companyia d'En Chas de Lamotte a la temporada de 1867-68. || — y **Labrós (Francesch de S.).** Escriptor, folklorista y historiador, notari barceloní nadiu de Bigues, mort a Barcelona al any 1901. Va pertanyer a l'Acadèmia de Bones Lletres y va ésser president del Centre excursionista y del consistori dels Jochs Florals de Barcelona, y Degà del col·legi notarial de Catalunya. Va començar una erudita historia del Vallés, y de sos nombrosos treballs, cal esmentar *Lo vondallaire*, els *Jochs de la Infancia* y les *Tradicions del Vallés*. Al any 1885 va publicar una escullida colecció de poesies, anomenada *Semprevivas*. || — **Marián.** Advocat y polítich, nadiu de Granollers y mort a Barcelona (1840-1885). Va ésser mantenidor dels Jochs Florals y col·laborador del *Gay saber*. Va pertanyer a la Diputació provincial de Barcelona, havent representat a les Corts espanyoles el districte de Granollers. Va presidir al any 1885 la comissió catalana, que va

presentar al rei En Alfons XII, la Memoria en defensa dels interessos de Catalunya, de quin acte pot ben dirse, que va sorgir el desvetllament de la moderna política a la nostra terra. || — **Pilar**. Remarcable escriptora coneguda per Maria de Bell-lloch infadigable al recull de tradicions catalanes, y atitllada poetissa, segons va mostrar al volum titolat *Salabrugas*. Era germana dels anriors, y va morir al any 1907. || — **y Llongueras (Francesch)**. Antich notari barceloní, que va assolir a la seua ciutat nadiua merescut concepte pels profons coneixements de jurisprudencia y pels treballs de paleografia que havia dut a terme. Va morir al any 1873. || — **y Ros (Francesch)**. Notari y jurisperit, nadiu de Barcelona (1808), y molt coneixedor del dret catalá, que havia escrit remarcables treballs professionals.

Maspujols. *Geog.* Poble de la prov. y bisb. de Tarragona. part. jud. de Reus, te estació de ferrocarril. || — (**Riera de**). *Hidrogr.* Curs que brolla aprop de La Muçara, prov. de Tarragona, y després de regar els termens de Vilaplana, Aleixar, Maspujols, Riudoms, ahont pren el nom d'aquest poble, y les Franqueses, desaigua al mar, entre Cambrils y Vilaforuny.

Masquefa. *Geog.* Poble de la prov. y bisb. de Barcelona, part. jud. d'Igualada.

Masquetes. *f. Nàut.* Peces corves que sostenen el tallamar al casco de la nau. **Curvas del tajamar**.

Masricart. *Geog.* Lloch del terme de La Canonja, prov. de Tarragona.

Masriera y Manovens (Francesch). *Biog.* Pintor d'història y de retrates, nadiu de Barcelona, mort al 1902. Va assolir

nomenada per la brillantor del seu estil, y entre les seues obres que havien sigut llorejades en exposicions, ressalten *La Esclava* (1878), *La Magdalena penedida* (1881). *Interior d'estudi*, etz. || — **y Vidal (Joseph)**. Argenter que va inspirarse en les tradicions d'aquest art a Catalunya, assolint nomenada. Va ésser el fundador de la casa que portava el seu cognom, y que va fruir merescut concepte pèl bon gust y riquesa dels joiells que produia. Va morir a Barcelona al any 1875.

Masroig. *Geog.* Caseriu del terme de La Vansa, prov. de Lleida. || — Poble de la prov. de Tarragona, bisb. de Tortosa, part. jud. de Falset.

Massa. *f.* Eina pera picar, Maza, Mazo. || Pasta o conjunt de coses. Masa. || Porra. Clava, Maza. || *adj. y adv. quant.* Demasiado, Demasiados. || **Massa poch**. *fr. adv.* POCO. || **Qui'n fá massa també n'és**. *Loc.* Tanto es lo de más, como lo de menos.

Massana. *f. Ter.* Manzana.

Massana (Joseph). *Biog.* Patriota barceloní de la guerra de la independència, sacrificat pels invasors d'Espanya, morint a la forca a Barcelona al 3 de Juny de 1809.

Massana. *Geog.* Caseriu de Fontllonga, prov. de Lleida. || — (**La**). Poble de la Vall de Ribes. || — Veínat del terme de Fontrubi, prov. de Barcelona. || — Poble de la Vall d'Andorra. || — **de Rajadell**. Poble de la prov. de Barcelona, part. jud. de Igualada. || — (**Coll de la**). *Orog.* Collada a tramontana de Talaixá, prov. de Girona enlairada 1125 metres. || — (**Riera de**). *Hidrogr.* Al Vallespir; brolla de les Alberes y desaigua a la platja d'Argelès.

Massanas (Narcís). *Biog.* Patriota nadiu de Sant Feliu de Guixols, que va ferse remarcar en la lluita de la indepen-

dencia, havent donat mostres de valor al siti de Girona de 1808, a les accions de Figueres y a la del Calvari d'Olot. Emprisonat traïdorament, pèl afrancesat Boquica, va morir afusellat a Pont de Molins al any 1811.

- Massanera.** *f. Bot. Ter.* Manzano.
- Massanés (Joseph).** *Biog.* Coronel d'enginyers, que va distingir-se ja a la lluita de la independència, y a les guerres civils de la primera meitat del segle XIX. Era no solsament home que havia acreditat en assumptes de fortificació la seua competència, sino que mostrat havia el seu criteri artístich en obres de ornamentació a les visites dels reis a Barcelona, y a les festes esdevingudes a son temps a la ciutat. Va dirigir les obres del Portal de Mar y del Pla de Palau. Va morir al any 1857. || — **de Gonzalez (Maria Josepha).** Llorejada poetissa, filla del anterior, nadiua de Tarragona y morta a Barcelona (1811-1887). De primer va conrear la literatura castellana, distingintse per les poesies publicades a la premsa barcelonina (1830-1837), fentse popular la seua composició *El beso maternal*. L'any 1862, era proclamada reina a la festa dels Jochs Florals, en quins, dos anys més tart guanyava premi ab la poesia *Creure és viure*. Era socia honoraria de l'Academia de Bones Lletres, y pertanyia a significades corporacions literaries. Entre les seues obres, quins manuscrits va llegar a la Biblioteca Museu Balaguer, cal esmentar les següents, *La roja barretina catalana*, *Poesies* (1841), *Flores marchitas y Respirall*.
- Massanes.** *Geog.* Poble de la prov. y bisb. de Girona, part. jud. de Santa Coloma de Farnés. || — (**Coll de les**). Al Val-

lespir, enfront del Faig de Mitjorn. Dels seus estimballs brollen les aigües de La Muga.

Massanés. *Geog.* Quadra del terme de Saldes, prov. de Barcelona.

Massanet de Cabrenys. *Geog.* Vila de la prov. y bisb. de Girona, part. jud. de Figueres. || — **de la Selva.** Poble de la prov. y bisb. de Girona, part. jud. de Santa Coloma de Farnés.

Massapeu. *m. Umbral.*

Massat. *m.* Veri extret del arrel de la yuca. **Masato.**

Massatge. *m.* Masage.

Masser. *m.* Macero.

Masset. *m. Ter.* Ovillo, Madeja.

Massicot. *m.* Litarge. || Pasta de barrella. **Mazacote.**

Massip. *m.* **Macip.** || Camálích, Bastaix. **Faquin.**

Massis, *a. adj.* **Macis.** **Macizo.**

Massó (J.). *Biog.* Politich catalá del segle XVII que formava part del Concell reial en sa condició de juriscònsult. Al esdevindre la sagnanta revol'ta del dia de Corpus al any 1640, la seua llar, fou una de les profanades pèls revol'tats.

Massola. *f.* Massa de mariner. **Maza, Mazo.**

Massot (Joseph). *Biog.* Escriptor relligiós nadiu de Lleida, que vivia al segle XVII, autor del *Compendio historial de los ermitaños de San Agustin en el principado de Cataluña*. || — (**Miquel**). Doctor en lleis, remarcable teòlech, prior de Perelada, y autor de dues obres, de jurisprudència una de elles. Era nadiu de Perelada, morint al any 1462. Va enriquir el convent ab una escullida biblioteca.

Massoteres. *Geog.* Poble de la prov. de Lleida, part. jud. de Cervera, bisb. de Solsona.

Mastachs. *m. Bot.* **Achicoria** amarga.

Mastagueres. *f. Bot.* **Mastachs**

Mástech. *m.* Reïna. Almàtiga, Al-mástiga.

Mastegador, *a. m. f.* Mascador.

Mastegadura. *f.* Mastegament.

Mastegament. *m.* Mascadura.

Mastegar. *v. a.* Mascar, Masticar.
 || *Met.* Malliciar, Murmurar. || **Mastegarho** entre les dents. *fr.*
Met. Dificultat al parlar. Mascar entre dïentes.

Mastegat, *da. p. p.* Mascado. ||
Donarli mastegat. Explicar ab minuciositat. Dárselo mascado. Decirlo deletreado.

Mastegatatzes. *m.* *Ornit.* Aucell. Papamoscas.

Másti. *m.* Gos d'atura. Mastin.

Masticació. *f.* Masticación, Masticadura.

Masticatori, *a. adj. Med.* Calmant o remei pera que segreguin les salives. Masticatorio.

Mástich. *m.* Mástech.

Mástil. *m.* Arbre de nau. Mástil. ||
Fig. Alt y prim. Mástil.

Mastitis. *f. Med.* Inflamació dels pits. Mastitis.

Mastodinia. *f. Med.* Dolor als pits. Mastodinia.

Mastodont. *m. Zool.* Paquiderm. desconegut als nostres temps, quin esquelet se trova a voltes als terrenys d'aluvió. Mastodonte.

Mastorragia. *f. Med.* Hemorragia dels pits. Mastorragia.

Mastossoótic, *ca. adj.* Nom dels terrenys diluvians y terciaris ahont se troven fragments de mamífers. Maslozóotic.

Mastoteca. *f.* Replech de pell al ventre. Mastoteca.

Mastoydich, *ca. adj.* Semblant a un mugró. Mostoideo.

Mastrullar. *v. a.* Mascar ruidosamente. || Parlar ab dificultat. Murmurar.

Masturbar. *v. r.* Cercar plaers sexuals. Masturbar.

Masurar, *se. v. a. y r.* Midar les forces bregant. Medir las fuerzas.

Mata. *f.* Planta. Mata, Lentisco. ||
Ter. Entre pescadors, munió de peixos d'una mena. Banda-

da. || **Matavera.** *Bot.* Alfóncigo. ||
Les mates tenen ulls y les parets orelles. *Ref.* Montes ven, paredes oyen.

Mata (Guillém). *Biog.* Remarcable arquitecte del sigle xiii, que ab En Pere de Vallfogona, va bastir l'ornamentació gòtica del frontis de la catedral de Tarragona, envers l'any 1283. || — (**Joseph de**). Diputat per Catalunya al 1714, que com representant del braç militar, una volta retuda Barcelona, va vindre obligat a presentarse al vencedor, desposseint-se de les seues insignies. || — (**Pere de**). Primer prior independent del monestir de Sant Joan les Fonts a la comarca d'Olot al any 1424, que procedia del de Besalú y va ésser durant el sigle xv, un dels homens remarcables de Catalunya. || — (**Sant Joan de**). Fundador de l'ordre de la Santíssima Trinitat pera la redempció de captius, que al any 1201, va establirse a Aviganya, no lluny de Lleida. Era conseller y almoïner del rei En Felip August de França, y famós teólech. Nadiu de Mataplana (1160) va morir al 1214. || — y **Alós (Francesch de)**. General nadiu de Girona (1808) molt docte a la ciencia militar, que va assolir prestigi pèls seus treballs tècnichs. Va ésser director general d'Administració militar, vocal de la Junta consultiva de guerra, Capità general de Castella la Vella, seuador del regne y ministre de marina y interí de la guerra. || — y **Fontanet (Pere)**. Metje remarcable y polítich, nadiu de Reus (1811-1877). Va ésser catedràtic de medicina legal y de toxicologia, y laboriós escriptor y periodista, entre les seues obres cal esmentar el *Tratado de medicina y cirugía legal, teórica y práctica*, publicat al any 1841.

Va figurar a la situació política de 1840, essent diputat a Corts y secretari del Congrés, y després de la revolució de setembre de 1868, va ésser diputat per la seua ciutat nadiua, governador de Madrid, senador y ministre del tribunal de comptes. || —y **Miarons (Eugeni)**. Catedràtic, director del Institut de Reus, nat al 1816 y mort al 1899. Va ésser popular poeta, y a la seua mort, el *Centre de Lectura*, va dedicar-li una *Corona poètica*. || —y **Ripullés (Pere)**. Metge nadiu de Vilallonga, (1780-1849) y autor de treballs professionals.

Mata (La). Barriada de Mataró, prov. de Barcelona. || —Poble adjunt al de Porqueres, prov. de Girona. || —Vileta de la provincia de Castelló, bisb. de de Tortosa. || —Barriada de Fontrubi, (prov. de Barcelona). || —Caseriu de Vilalleons, (id). || —Veïnat de Sora, (id). || *Ter. Popul.* Parlant de la ciutat de Barcelona. || —(**Plá de la**). *Orog.* Ras de la comarca de Camprodón, a la vora de la collada dels Homens Morts.

Matacá. *m.* Reble gros. Matacán. || *Bot.* Vegetal verinós. Matacán, Nuez vómica.

Matacants. *f.* Eina de baster, pera perfilar el cuir. Matacants.

Matadepera. *Geog.* Poble de la prov. y bisb. de Barcelona, part. jud. de Tarraça.

Matador, *a. m. y f.* Matador.

Matadura. *f.* Llaga, ferida de les cavalcadures. Matadura.

Matafaluga. *f.* Anís, Matalahuga, Matalahuva.

Matafochs. *m. Bot.* Jara.

Matafret. *m.* Abrigo de lana.

Matafullar. *v. a.* Batir hojas de oro ó plata.

Matafullat, *da. p. p.* Batido, Martilleado.

Matafuller. *m.* Batidor de oro ó plata.

Matafum. *m.* Aparell pera esvaïr el fum. Campana.

Matagalls. *Orog.* Puig del Montseny enlairat 1700 metres.

Matajudaca. *Geog.* Poble adjunt al de Casavells, prov. de Girona.

Matalás. *m.* Colchón. || **Semblar un matalás**. *fr. Met.* Malforjat. Desgalichado.

Matalasser, *a. m. y f.* Colchone-ro.

Matalasset. *m. dim.* Colchoncito, Colchoncillo.

Matalot. *m.* Mozo de cuadro, Mozo de paja y cebada.

Matallops. *m. Bot.* Planta, Escanyallops. Acónito.

Matamala. *Geog.* Poble del cantó de Montlluís, bisb. de Perpinyá a la Catalunya francesa. || —Poble del dist. municipal de Les Lloses, prov. de Girona. || —Veïnat de Cassá de la Selva, (id). || —Caseriu de Gayá, prov. de Barcelona. || —(**Serra de**). *Orog.* Collada del Ripollés, d'ahont brolla la riera de les Lloses. || —(**Vall de**). Lloch entremitj del Bergadà y del Ripollés, a la vora del Pont del Diable, en la barrancada provinenta de la Serra de Matamala.

Matamargó. *Geog.* Poble de la prov. de Lleida, part. jud. de Solsona. || — *Hidrog.* Riuet de la prov. de Lleida y de la de Barcelona, que desaigua al Cardoner.

Matament. *m.* Treball, pena, afany greu. Fatiga, Mollenda. || **Es un matament**. *Expr.* Insufrible. Es una molienda.

Matamoros. *m.* Facció als temps de la lluita de successió. Matamoros. || *adj. fan.* Baladrer, Presumit. Matamoros.

Matança. *f.* Mortandat. Matanza. || Temporada en quina s'autorisa la dels porchs. Matanza, San Martín.

Matanegra (Coll de). *Orog.* Collada de la serra del Cadí, enlairada 2282 metres.

Mataparents. *m. Bot.* Hongo venenoso.

Mataplana. *Biog.* Família il·lustre de la noblesa catalana, que figurava ja a mitjans del segle X, y d'aleshores en avant, va ferse remarcar, als temps de la reconquesta y als de la formació de la nacionalitat catalana. Els hereus d'aquella niçaga duyen probablement el nom de *Fuch*, que sovint s'esmenta a les gestes del període mitgeval. || — (**Arnaud de**). Comte de Pallars al segle XIV, que alguns han confós ab el llegendari Comte l'Arnaud, que vivia al segle XI. En Mataplana era capdill de les tropes d'En Pere IV y va morir a Iglesias (Sardenya) al any 1355. Ell va ésser qui imposant tributs feudals als habitants de Montgrony, que n'estaven exempts desde mitj segle avans, va conceitar rancúnies, que's feren profones, manifestantse revolts contra del seu senyor. || — (**Fuch de**). Cavaller del segle XIII, que va pendre l'hàbit de l'ordre de la Mercé, al convent que havia fundat poch després d'instituida la religió redemptora de captius a Berga. Va concorre a la conquesta de Mallorca ab el rei En Jaume y s'assegura que va morir a Porrassa en una topada ab els alarbs al any 1230. || — (**Fuch de**). Senyor del segle XIII, que va casarse al any 1275 ab Na Sibila de Pallars, entrant en possessió del feu de Berga, que va permutar ab En Jaume II d'Aragó, passant aquells dominis a ésser territoris realench. || — (**Fuch de**). Cavaller que al any 1212 va concorre al combat de les Naus de Tolosa, y més endavant va ésser un dels escullits pèl rei En Pere, pera acompanyarlo a la brega contra En Simó de Montfort. Va ésser greument ferit al combat de Muret, morint per efecte de

les seues ferides, al any 1213. Era un dels trovadors més remarcables de son temps, servantse composicions seues al Cançoner de la Biblioteca Vaticana.

Mataplana. *Geog.* Llar de pagesia y pintoresca Vall del Bergadà. || *Hist.* Castell de la Cerdanya.

Matapoll. *m. Bot.* Planta. Matapollo, Torvisco, Hierba piojera.

Matar. *v. a.* Donar mort. **Matar.** || *Met.* Esvair una il·lusió. **Matar.** || Fer una jugada superior al joch. **Ganar, Dominar.** || Allisar un caire. **Allisar.** || Atormentar, Molestar. **Moler.** || **A mata degolla.** *Expr.* A cuchillo, á degüello. || **Els cuidados del ase, maten al traginer.** *Ref.* Cuidados agenos matan al asno. || **Matar el cuch.** *mod. verb.* Hacer boca. || **No matarshi.** Fer les feines poch a poch. **Andar á las bonicas.** || **Tanta culpa té qui mata la cabra com aquell que li té la garra.** *Ref.* Hacientes y conscientes, tienen igual culpa.

Mataró. *Geog.* Ciutat de la prov. y bisb. de Barcelona, cap del part. jud. del seu nom, té estació de F. C. Es l'antigua Iluro, dels romans. || — Part. jud. de la prov. de Barcelona, compost pèls municipis de Alella, Argentona, Cabrera, Cabriels, Caldes de Estrach, Dosrius, Masnou, Mataró, Orrius, Premiá de Mar, Sant Andreu de Llevaneres, Sant Genís de Vilassar, Sant Joan de Vilassar, Sant Pere de Premiá, Sant Vicens de Llevaneres, Teyá y Tiana.

Mataroni, na. *adj.* Nadiu o propi de Mataró.

Matarse. *v. r.* Llevarse la vida.

Matarse. || *Met.* Gestionar el logro d'alguna cosa. **Matarse.** || Acongoixarse. **Apurarse, Matarse, Consumirse.**

Matas y Freginals (Miquel). *Biog.* Relligiós del oratori de

- Sant Felip Neri, preposit de la congregació de Barcelona, dues vegades, y eloqüent orador sagrat. Va morir al any 1893.
- Matassans**. *m. Vulg.* Nom que familiarment s'aplica als metges y als curandars. **Matasanos**.
- Matassolana**. *Geog.* Lloch del terme de Sant Salvador de Toló, prov. de Lleida.
- Matasoldats**. *m. Ter. Naut.* Vela d'estol de mitjana. **Matasoldados**.
- Matat, da**. *adj.* Muerto.
- Matavelles**. *m. Bot.* Zarzaparrilla.
- Matavera (La)**. *Geog.* Caseriu del terme de Santa Maria del Corcó, prov. de Barcelona.
- Mate**. *m.* Terme del joch de escacs. **Mate**. *adj.* Metall precios sense brunyir. **Mate**.
- Mateix, a**. *adj.* Mismo. **Tant mateix**. *fr. adv.* Conqué, al fin...
- Matelás**. *m.* Colchón.
- Matelasser**. *m.* Colchonero.
- Matelot**. *m.* Matalot.
- Matemàticament**. *adv. m.* Matemáticamente.
- Matemàtic, ca**. *m. y adj.* Matemático.
- Matemàtiques**. *f.* Ciència de la quantitat mesurable. **Matemàtiques**.
- Mateotecnia**. *f.* Coneixement fantàstich. **Mateotecnia**.
- Materia**. *f.* Substància corporal. **Materia**. **Posterna**. **Materia**, **Pus**. **Argument**, **assumpte**. **Materia**. **Fil.** **Materia**. **Als estudis universitaris**, tractat de cada curs. **Materia**.
- Material**. *m. y adj.* **Material**. **Groller** sense agudeses ni discreció. **Material**.
- Materialització**. *f.* **Materialización**.
- Materialitzar**. *v. a.* **Materializar**.
- Materialisme**. *m.* **Materialismo**.
- Materialista**. *m.* **Sectari del materialisme**. **Materialista**.
- Materialitat**. *f.* **Qualitat de la materia**. **Materialidad**. **Aparència de les coses**, Só de les paraules. **Materialidad**. **Grolle-**
- ria**, manca de subtileza o discreció. **Materialidad**.
- Materialment**. *adv.* **Materialmente**.
- Matern, a**. *adj.* **Relatiu o pertanyent a la mare**. **Maternal**, **Materno**.
- Maternal**. *adj.* **Propi de la mare**. **Maternal**.
- Maternalitat**. *f.* **Concepte de lo maternal**. **Maternalidad**.
- Maternalment**. *adv. m.* **Ab afecte de mare**. **Maternalmente**.
- Maternitat**. *f.* **Qualitat de mare**. **Maternidad**. **Tractament donat a les monges**. **Maternidad**. **Convent y refugi de bordets**. **Maternidad**.
- Mates (Bartomeu)**. *Biog.* **Gramàtic barceloni del segle xv**, autor de la gramàtica, estampada a la nostra ciutat, al any 1468, que's considera el primer dels llibres estampats a Espanya. Solsament se coneix lo exemplar, que serva l'Acadèmia de Bones Lletres.
- Mates**. *Geog.* **Caseriu d'Abrera**, prov. de Barcelona, anomenat també *Carver de les Mates*. **Serra de**. *Orog.* **A la prov. de Barcelona**, entre Santa Coloma de Gramanet y Teyá. **Roges**. *Serralada del Conflent* entre'ls pichs del Casomí, y de Septhomes.
- Matesiòlech, ca**. *adj.* **Expert en matesiologia**. **Matesiólogo**.
- Matesiologia**. *f.* **Ciència d'ensenyar**. **Matesiologia**.
- Matesiològicament**. *adv.* **Mate siològicament**.
- Matesis**. *f.* **Ciència**, **Estudi**. **Matesis**.
- Matéu, n. p.** **Mateo**.
- Matuet** *dím.* **Mateito**.
- Matheu (Jaume)**. *Biog.* **Juriscònsult del segle xiv** que ab els altres juristes Masells y Cardona, va esbrinar y anotar les constitucions de Catalunya.
- Mathoses (Joan Antoni)**. *Biog.* **Gramàtic remarcable**, nadiu de Girona al segle xv. Va concisar la gramàtica llatina del

- doctor Alexandre de Viladen y alguns suposen que va ésser autor del primer llibre estampat a Espanya. Vegis. **Mates** (Bartomeu).
- Mati**. *m.* Mañana. || **De mati**. *m. adv.* De mañana, Por la madrugada. || **De bon mati**. *m. adv.* Por la mañanita, Al amanecer.
- Maties**. *n. p.* Matias.
- Matilde**. *n. p.* Matilde.
- Matildeta**. *n. p. dim.* Matildita.
- Matinada**. *f.* Madrugada.
- Matinaire**. *adj.* Madrugador.
- Matinal**. *m. y adj.* Matutino, Matinal.
- Matiné**. *f.* Sach de tela, a mena de pentinador, usat per les dones. **Matiné**.
- Matinejador**, *a. adj.* Madrugador.
- Matinejar**. *v. n.* Madrugar.
- Matiner**, *a. m. y f.* Madrugador. || **Esser matiner**. *fr.* Madrugar, Ser madrugador. || Nom que se apropiava a Catalunya als facciosos de la segona guerra civil al any 1843.
- Matinerás**. *cum.* Madrugón.
- Matines**. *f. pl.* Reso eclesiástich.
- Matines**. || **Tooar a matines**. *fr. fam.* Madrugar.
- Matinet**. *m. dim.* De bon mati, Mañanica.
- Matiola**. *f. Bot.* Planta crucifera. **Matiola**.
- Matisar**. *v. a.* Pintar de colors diferents. **Matizar**.
- Matisat**, *da. p. p.* Matizado, Pintado.
- Matiu**. *m.* Matiz.
- Matllenet** (El). *Geog.* Caseriu de Castellví de la Marca, prov. de Barcelona.
- Mató**. *m.* Requesón. || **Mató de monja**. *m.* Requesón almendrado.
- Matoll**. *m.* Munió de mates. **Materral**.
- Matonarse**. *v. n.* Parlant de la llet. Cuajarse.
- Matoner**, *a. m. y f.* Requesonero.
- Matonet**. *m. dim.* Requesoncillo.
- Matorranga**. *f.* Dòna despreciable. Peliforra, Ramera.
- Matosser**, *a. m. y f.* Chapucero, Chapallón, Grosero.
- Matràç**. *m.* Ampolla rodona de broch. **Matraz**.
- Matraca**. *f.* Matraca. || **Met.** Persona enfadosa, pesada. **Matraca**. || **Tenebres**: instrument que substitueix les campanes a les funcions de la setmana santa. **Carraca, Matraca**. || **Donar matraca**. *fr.* Burlarse d'algú. **Dar matraca, Matraquear**.
- Matracada**. *f.* Reny irònic. **Matraqueada**.
- Matraqueador**; *a. m. y f.* Matraqueador.
- Matraquejar**. *v. a.* Matraquear.
- Matricial**. *adj.* Referent a la matriu. **Matricial**. || Nom dels remeis pera combatre les malalties de la matriu. **Matricials**.
- Matricaria**. *f. Bot.* Planta medicinal. **Matricaria**.
- Matricida**. *m. y f.* Qui mata la seua mare. **Matricida**.
- Matricidi**. *m.* Matar la propia mare. **Matricidio**.
- Matricula**. *f.* Matrícula.
- Matriculació**. *f.* Matriculación.
- Matriculador**. *m.* Matriculador.
- Matricular**. *v. a.* Allistar, empa-dronar al llibre de matricula. **Matricular**.
- Matriculat**, *da. p. p.* Matriculado.
- Matrimoni**. *m.* Matrimonio. || **Constant el matrimoni**. *Loc.* Durante, constante el matrimonio. || **Contreure matrimoni**. *fr.* Contraer matrimonio. || *Bot.* Planta. Primavera.
- Matrimonial**. *adv.* Matrimonial.
- Matrimoniar**. *v. n.* Fam. Matrimoniar.
- Matrimonis**. *m.* Bot. Plauta Primavera.
- Matriu**. *f.* Iglesia principal. **Matriu**, **Metrópoli**. || Protocol d'alguna escriptura. **Matriz**, **Protocolo**. || Motillo a la fundició tipogràfica. **Matriz**. || Entranya ahont se forma el fetus. **Matriz**. || *Met.* Principi o fonament. **Matriz**.
- Matrona**. *f.* Dòna de niçaga noble. **Matrona**,

- Matronaça.** *f. aum.* Dòna corpulenta, varonil. *Matronaza.*
- Matrònich, ca. m.** Lloch de les iglesies ahont antigament se colocaben les dònes. *Matrònico.*
- Matsaler, a. adj.** Jeremías, Quejumbón.
- Matsina.** *f.* *Matzina.* Veneno.
- Mattinni (Francesch).** *Biog.* Erudit religiós carmelitá del sigle XVI, que va ferse remarcar pèl seu saver y la seua eloqüència. Provenint de familia italiana, era nadiu de Catalunya. L'esmenta En Marcillo, pèls seus treballs d'erudició relatius a la seua ordre.
- Matur, a. adj.** Maduro.
- Maturació.** *f.* Madurez.
- Maturitat.** *f.* Madurez.
- Maturranga.** *f.* *Matorranga.*
- Matusalém.** *m. Met. fam.* De llarga vida. *Matusalén.*
- Matusser, a. adj.** Chapucero.
- Matuta.** *m. fam.* Article que s'entra ab frau. *Matute.*
- Matute (Marti).** *Biog.* Ilustrat prebere y remarcable jurisconsult, que va morir a Girona al any 1868, havent assolit general consideració pèl seu saver. Va ésser vicari general de la ciutat al any 1807, mostrant durant els sitis de la guerra de la independència el seu ferm patriotisme, y al acabar la seua vida, quan ja portava 61 anys d'ésser canonge en aquella Seu, ne comptava 87 de la seua etat.
- Matutejar.** *v. a.* Cometre frau. *Matutejar.*
- Matuter, a. m. y f.** *Matutero.*
- Matuti, na. adj.** *Matutino.*
- Matutxi.** *m.* Disfreça ridicola. *Matuchin.*
- Matutxina.** *f.* Ball de disfrees. *Matuchina.*
- Matxa.** *f.* *Ictiol.* Peix. Sábalo.
- Matxacar.** *v. a.* Machacar.
- Matxada.** *f.* Borrificada.
- Matxadament.** *adv. m.* Borricalmente.
- Matxet, m. dim.** *Machito.* || *m.* *Eina*
- tallant de fulla ample. *Machte.*
- Matxina.** *f.* Màquina pera elevar pesos. *Machina.*
- Matxo.** *m.* Animal de càrrega. *Macho, Mulo.* || *Met. adj.* Neci, tonto. *Bruto, Majadero.* || *Matxo de pas.* *fr.* Macho ó mulo de andadura. || *No siguis matxo.* *fr. Ter.* No seas necio.
- Matxocar.** *v. a.* Ajar, Apaüscar.
- Matxón.** *m.* *Arquit.* Florón.
- Matxucar.** *v. a.* *Matxocar.*
- Matzina.** *f.* Verí. Veneno.
- Matzines.** *f.* Ponzoña, Tósigo. Veneno. || *Poques matzines no maten.* *fr.* Poco veneno no mata.
- Matzinós.** *a. adj.* Venenoso.
- Mauberme (Collada de).** *Orog.* Al Pirineu de la Vall d'Arán. || — (*Tuch de*). Cim enlairat 2880 metres al Pirineu arauès.
- Maula.** *f.* Engany. *Maula.* || Artifici pera enganyar. *Maula.* || *Sociallíia.* || Fingirse impedit pera treballar. *Zanguango.* || Astut, artificios. *Galopin.* || Trampós, Malpagador. *Maulero, Trampo.* || *Bona maula.* *Loc.* Buen maula. || *Coneixer o entendre la maula.* *fr.* Entender la musa, la cancamusa.
- Mauleria.** *f.* Artificio. Engaño.
- Mauló, na. adj.** Embustero.
- Maur, a. adj.** Mauritano, Morisco.
- Maurada.** *f.* Soba, Sobajadura.
- Maurador.** *m.* Taulell pera pastar els fideuers. *Tablero.* || Post pera rentar les dònes. *Tabla.*
- Maurar.** *v. a.* Masegar, Manosear, Sobar. || Barrejar la pasta pera fer pá. *Heñir.*
- Maure.** *n. p.* Mauro.
- Maureillás.** *Geog.* Nom francés del poble de Morellás, al Vallespir.
- Mauri (Antoni).** *Biog.* Pilot mercant que havia prestat a la marina, serveis rellevants. Va tindre molts anys al seu càrrech el guayta marítim de Montjuich. Va morir a etat avançada al any 1897.
- Maurici.** *n. p.* Mauricio.
- Maury.** *Geog.* Poble del depart.

dels Pirineus Orientals, cantó de Sant Pau, bisb. de Perpinyà.

Mausoleu. *m.* Monument sepulcral. **Mausoleo**.

Mazant, *a. adj.* Malo.

Mazar. *v. a.* Molestar. **Majar**.

Mazera. *f.* Ter. Barba.

Maxilar. *adj.* Pertanyent a les barres. **Maxilar**.

Máxim, *a. adj.* Gran en extrem. **Máximo**. || *n. p.* Máximo.

Máxima. *f.* Regla, principi, sentència. **Máxima**. || Intent, propòsit. **Máxima**. || *Mus.* Punt o nota que val dues longues. **Máxima**.

Máximament. *adv. m.* Máximamente.

Maximi, *na. n. p.* Máximo.

Maximinià. *n. p.* Maximinià.

Maximilià. *n. p.* Maximilià.

Máximum. *m.* Veu llatina, que denota superioritat. **Máximum**.

Maxina. *f. fam.* Diente.

Maxóu. *m. Ictiol.* **Majol**. Peix. **Múgil**.

May. *adv. t.* Nunca. || **May més**.

adv. t. Jamás, Nunca jamás. ||

May de la meua vida. *fr. adv.*

En mi vida, En días de Dios, En los

días de la vida. || **May per may**.

m. adv. Jamás, Nunca, En ningún

tiempo, Jamás por jamás. || **May**

que. *Loc.* Si alguna vez, ¡Mas que

nó! || **May tindrás bé**, si d'altre

no't vé. *Ref.* Quien no hereda,

no medra. || **May volia morir**

la vella, pera veure coses

noves. *Ref.* Vivir para ver.

|| **Casi may**. *m. adv.* Casi nunca,

Por maravilla. || **Ni may que**.

Expr. Mas que no. || **Si may per**

may. *Loc. cond.* Si alguna vez,

Si en algún tiempo, Si diese la

casualidad.

Mayá. *Geog.* Poble de la prov. y

bisb. de Girona. part. jud. de

Olot. || — (**Collet de**). *Orog.* A la

Garrotxa, al camí que mena

desde Bach Morell a la Creu

de la Paradella.

Mayals. *Geog.* Poble de la prov.

y part. jud. de Lleida, bisb. de

Tortosa.

Mayanells (Collada de). *Orog.*

Collada enlairada 1850 metres

entre les valls del Ter y del

Fresser, prov. de Girona.

Mayans. *Geog.* Quadra del terme

de Castellfolit del Boix,

prov. de Barcelona. || — Caseriu

del terme de Manlleu (id).

|| — Caseriu del terme de Mar-

taró.

Mayni y Ortiz (Pasqual). *Biog.*

Polítich barceloní que havia

assolit renom als temps revolts

de mitjans del segle XIX. Va

pertanyer a la Diputació provin-

cial y al ajuntament de

Barcelona, en quina ciutat va

morir al any 1886.

Maymó, *na. adj.* Catxaçut. **Pe-**

mazo, **Posma**.

Maymó (Marian). *Biog.* Matemà-

tich y astrònom, nadiu de Bar-

celona al any 1818. De senzill

teixidor, va començar la seua

afició al estudi, y sense mestre

va pendre els rudiments

científichs dels coneixements,

que més endavant el feren re-

marcable, donantli accés a la

Academia de Ciències y Arts

al any 1846. Va publicar nombrosos

travalls de geometria,

mecànica y astronomia, y cal

esmentar entre ells, els anomenats,

Elementos de Geografia

Universal, y *Guia del industrial*,

o manual de mecànica

(1858). Tres anys més tart, era

l'organizador de la expedició

de savis que vingueren a Cata-

lunya pera observar l'eclipse

de 1861.

Maynada. *f.* **Mainada**.

Maynadera. *f.* **Mainadera**.

Maynell. *m.* **Arquit.** **Anaqué**.

Mayner (Antoni). *Biog.* Metge

remarcable de Barcelona. a

mitjans del segle XIX, catedrà-

tich de la facultat y escriptor

professional de valioses obres.

Pertanyia a significades cor-

poracions, en quines va exposar

ab clar criteri alguns casos

clínichs, fent observacions

molt atinades quan les epide-

- mies de 1834 y 1854. Va morir a Barcelona, al 1857.
- Mayol, m. Majuelo.**
- Mayol (Salvador).** *Biog.* Pintor de retrats e d'història, mestre de l'Escola de Belles Arts de Barcelona, de quina ciutat era nadiu y va morirhi al any 1834, servantse al Museu de la esmentada institució, algunes de les seues obres més remarcables.
- Mayolar.** *f.* Arrancar els mayols. Desmajolar.
- Mayora y de Llano (Lluís de).** *Biog.* Distingit advocat y escriptor, un dels homens que va assolir verdadera significació en assumptes bibliogràfics y heràldics a mitjans del segle XIX. Per oposició va guanyar una plassa de quefe a les dependències de la Diputació provincial de Barcelona. Va pertanyer y dirigir algunes de les entitats econòmiques y va ésser secretari del govern civil de Barcelona al any 1875. Va morir al any 1888.
- Mayrenys (Francesch).** *Biog.* Teòlech del segle XV, autor de una obra estampada a Lleida al any 1485.
- Me.** *Pron.* Cas indirecte del pronom de primera persona *jo*. **Me.**
- Mea culpa.** *Expr. lat.* Cantar el mea culpa. *fr. fam.* Empenir-se de una malifeta. Mostrar-se arrepenhit.
- Meade (Jordi Gordon).** *Biog.* General nortamericà, nadiu de Barcelona (1816) ahont el seu pare, era cònsul dels Estats Units. Va distingir-se quan la lluita civil servint al exèrcit federal. Va morir al any 1872.
- Meandrina.** *f. Zool.* Mena de políper. **Meandrina.**
- Meca.** *f.* Ciutat santa dels maometans, y per extensió lloch de reculliment entre els seus sectaris. **Meca.** || **Anar de la Ceca a la Meca.** *fr.* Anar de un lloch a un altre. **Ir de Ceca**
- en Meca.** || **Corre la Ceca y la Meca y la Vall d'Andorra.** *Ref.* Andar de un lloc para otro.
- Meca y Cardona (Antoni).** *Biog.* Ciutadà barceloní del segle XVIII, fundador del Hort botànic pera quin va cedir els terrenys que posseïa a lo que ara s'anomena Ronda de Sant Pau, entre'ls carrers de la Cera y de la Llealtat.
- Meca (La).** *Geog.* Lloch de la Vall d'Andorra, no lluny de Ordino, ahont va existir un antic castell. El seu nom explica la locució de corre la Ceca, la Meca y la Vall d'Andorra, tenint en compte que enfront de Sant Julià de Loria, hi havia el castell anomenat de La Ceca.
- Mecaneria.** *f.* Escassetat, Avarícia. **Mezquindad.**
- Mecánica.** *f.* Estudi del moviment. **Mecánica.** || Acció indecorosa. **Mecánica.**
- Mecanicament.** *adv. m.* Mecanicamente, **Practicament.**
- Mecánich, ca.** *adj.* Lo que's fa ab les mans. **Mecánico.** || Relatiu als oficis y obres menestrals. **Mecánico.** || Escàs. **Mezquino.** || Indecorós. **Mecánico.**
- Mecanismo.** *m.* Artifici, Formació. **Mecanismo.** || Conjunt de peces que componen una màquina. **Mecanismo.** || Part pràctica d'algun art. **Mecanismo.**
- Mecanógrafo.** *m.* Expert pera escriure a màquina. **Mecanógrafo, Dactilógrafo.**
- Mecanografía.** *f.* Art d'escriure a la màquina. **Dactilografía, Mecanografía.**
- Mecanografiar.** *v. a.* **Mecanografiar.**
- Mecanogràfic, ca.** *m. adj.* **Mecanográfico.**
- Mecanoterapia.** *f. Med.* Tractament terapèutic empleant la mecànica. **Mecanoterapia.**
- Mecanoterápich, ca.** *adj.* **Mecanoterápico.**
- Mecáspit.** *m. Entom.* Insecte coleòpter. **Mecáspite.**

- Mecenes.** *m.* Protector de la cultura o dels avenços. **Mecenas.**
- Mechant (Guillem).** *Biog.* Escriptor del segle XIV, autor de un manuscrit del 1376, servat al Arxiu reial, y calificat com a llibre *molt bell e bó*, per la reina Violant, al any 1389.
- Mecloich.** *adj. Quim.* Combinació del clor y la meconina. **Mecloico.**
- Meconi.** *m.* Such extret del cascall. **Meconio.**
- Meconiat, da.** *adj.* Semblant al cascall. **Meconiado.**
- Mecónich.** *adj.* Acit extret del opi. **Mecónico.**
- Meconina.** *f.* Substancia cristallina estreta del opi. **Meconina.**
- Meconita.** *f. Min.* Pedra de calç, ab concrecions globuloses de capes concèntriques. **Meconita.**
- Mecnologia.** *f.* Estudi descriptiu del opi. **Mecnología.**
- Medacorva.** *Orog.* Cimall enlairat 2896 metres al Pirineu lleidatà, al N. O. de la Vall de Arán.
- Medalla.** *f.* Peça de metall ab emblema o figura. **Medalla.** || Peça rodona de marbre, fusta o metall ab figura de mitg relleu. **Medalla, Medallón.** || **Medalla gran.** La que porten les papeses al pit com adorno. **Patena.**
- Medalló.** *m.* Medallón. || *Arquit.* Baix relleu. **Medallón.** || Caixeta aplanada, d'or o d'altre metall pera posarhi algún objecte com a recort. **Medallón.**
- Medart.** *n. p.* Medardo.
- Medecina.** *f.* Medicina.
- Medecina (Colegi).** Pera deixondir els estudis mèdics y ab tot y estar establerta la Universitat a Cervera, al any 1760 va ésser establert a Barcelona el Colegi de la facultat de Medicina.
- Medecina y cirurgia (Academia de).** Aquesta institució que tant ha contribuït als progressos dels estudis a Barcelona, va ésser fundada al any 1770.
- Meder.** *Hidrog.* Riuet de la prov. de Barcelona, que brolla entre les serres d'Oristà y de Sant Bartomeu del Grau, y després d'arrossar els termens de Santa Eularia de Riuprimer, Vich y Gurb, desaigua al Ter, més amunt de Roda.
- Medes (Illes).** *Geog.* Illetes enfront de la costa gironina a llevant de Torroella de Montgrí. || — **(Les).** Veïnat que pertanyia a la Baronia de Santa Pau, a la comarca d'Olot.
- Medi.** *m.* Arbitri, modo. **Medio.** || Delligencies pera lograr algún fi. **Medio, Traza, Resorte.** || Banda igualment distant dels extrems. **Medio.** || Terme ab que s'uneixen o comparen els extrems d'un silogisme. **Medio.** || **Medi terme.** *fr.* Término medio. || **Manca de medis.** *fr.* Pobreza. Falta, cortedat de medios. || **Mancat de medis.** *fr.* Pobre. Corto de recursos. || **Pendre el medi o els medis.** *fr.* Adoptar los medios. || **Per medi d'altre.** *m. adv.* Por medio de otro, Con intervenció agena. || **Posar els medis.** *fr.* Jugar los medios.
- Medi.** *n. p.* Emeterio.
- Medi (Sant).** *Biog.* Vegis. **Emeteri (Sant).**
- Mediació.** *f.* Mediación.
- Mediador, a.** *adj.* Mediador.
- Mediar.** *v. a.* Mitjansar. **Mediar, Intervenir.**
- Mediasti.** *m.* *Anat.* Espai entre les pleures. **Mediastino.**
- Mediastinitis.** *f.* *Med.* Inflamació del mediasti.
- Mediat, a.** *adj.* Cosa que s'ajunta ab un altra per intermediació. **Mediato.**
- Mediatament.** *adv.* *ll.* Mediatemente.
- Medicable.** *adj.* *Med.* Medicable.
- Medicació.** *f.* Medicación.
- Medicament.** *m.* Medicamento.
- Medicamentar.** *v. e.* Medicar, Medicamentar.

- Medicamentós, a.** *adj.* Medicamentoso.
- Medicar.** *v. a.* Medicinar.
- Medicarse.** *v. r.* Medicinarse.
- Medicastre.** *adj.* Metge poch habilitós. **Medicastro.**
- Medicat, da.** *p. p.* Medicado.
- Médich, ca.** *adj.* Médico.
- Medició.** *f.* Medicación.
- Medina (Joseph).** *Biog.* Escriptor dogmàtic, Provincial del ordre de Framenors, calificador del Sant Ofici y lector jubilat. Era nadiu de Terraça y vivia a les derrerries del segle XVII haventse publicat al any 1705, la seua obra *Diccionario de preladós.*
- Medinabeytia (Maria Josepha).** *Biog.* Escripitora nadiua del any 1797, y autora de atitllades traduccions dramàtiques del italià.
- Medinyà.** *Geog.* Poble de la prov. bisb. y part. jud. de Girona.
- Mediocrament.** *adv. m.* Medianamente.
- Mediocre.** *adj.* Mediano.
- Mediocritat.** *f.* Mediania.
- Mediona (Guillém de).** *Biog.* Cavaller català del segle XII, un dels que va concorre al any 1147 a la expedició d'Almeria contra els alarbs. || — (Guillém de). Valent cavaller català, que va pendré part a la conquesta de Mallorca, a qui esmenta el rei en Jaume en sa crònica parlant del combat de Bendinat, el dia 13 de setembre de 1229, dihent que ferit a la boca y sagnant se retirava de la lluita quan el conqueridor va dirli que «bon cavaller per aytal colp com aquel, eufelonir sen deu», y tornant a la brega En Guillém, ferit y tot, va trovar la mort en la lluita. || — (Narcís). Relligiós del segle XVII, Provincial dels servites, y autor d'algunes obres de pietat. || — (Pere Sbert). Noble senyor del segle XII, que va lluitar ab ardiment a la presa de Lleida al any 1148, quan aquella ciutat va ésser arreballada als alarbs.
- Mediona.** *Geog.* Poble de la prov. y bisb. de Barcelona, part. jud. de Vilafranca del Penadés.
- Medir.** *n. p.* Emeterio.
- Meditabón, da.** *adj.* Capficat, Pensatiu. **Meditabundo.**
- Meditació.** *f.* Atenció, Estudi. **Meditación.** || Reflexió, Consideració. **Meditación.**
- Meditar.** *v. a.* Pensar, Considerar. **Meditar.**
- Meditat, da.** *p. p.* Meditado.
- Meditatiu, va.** *adj.* Capficat. Meditativo.
- Mediterrà.** *Geog.* Mar que banya les costes de Catalunya. Es el *Mare Internum*, dels antics.
- Medium.** *m.* Persona apte pera el magnetisme animal, o pera mostrar les afirmacions del espiritisme. **Medium.**
- Medra.** *f.* Progrés. **Medro, Mejora.**
- Medrar.** *v. n.* Prosperar. **Medrar.** || Mellorar de fortuna. **Mejorar.**
- Medrat, da.** *p. p.* Medrado.
- Medres.** *f.* Mejoras.
- Medrós, a.** *adj.* Cobarde.
- Medullis Mons.** *Orog. ant.* Nom de la montanya de Montserrat als temps dels romans.
- Medusaris.** *m. Zool.* Família de acalefis. **Medusarios.**
- Meeting.** *m.* Paraula apropiada del anglés, pera expressar un aplech considerable de gent. **Mitin.**
- Mefitich, ca.** *adj.* Corromput, infectat, parlant de l'atmosfera. **Mefítico.**
- Mefitis.** *f.* Corrupció. **Mefitis.**
- Mefitisme.** *m.* Viciació del aire atmosfèric. **Mefitismo.**
- Megalectòmetre.** *m.* Instrument (pera poguer amidar quantitats considerables de electricitat. **Megalectómetro.**
- Megalitich, ca.** *adj.* Arqueol. Monuments de cert període primitiu. **Megalítico.**
- Megalocèle.** *m. Med.* Inflor de ventre. **Megalocelia.**

- Megalografia.** *f.* Sistema de pintar ab acert els fets memorables. *Megalografia.*
- Megalomania.** *f.* Deliri de grans deses. *Megalomania.*
- Megalópter.** *a. adj. Entom.* De grans ales. *Megalóptero.*
- Megalosplenia.** *f. Med.* Inflor de la melsa. *Megalosplenia.*
- Megàmetre.** *m.* Instrument de quin se serveixen els marins y els astrònoms, pera midar longituds y distancies. *Megàmetre.*
- Megateri.** *Zool.* Mamífer antidiuviá que sols se trova en ossamenta. *Megaterio.*
- Meir (Joseph).** *Biog.* Savi jueu del Mitjorn de França, autor de una remarcable obra titulada *Anals dels reis de França y de la niçaga otomana.* Era nadiu d'Avinyó (1496-1553).
- Meitat.** *f.* Mitad.
- Meixant.** *a. adj.* Malo, Deleznable.
- Meixir.** *v. a.* Barrejar. *Mezclar.*
- Meixit.** *da. p. p. adj.* Barrejat, debatut, meçclat. *Revuelto, Mezclado.*
- Mel.** *f.* Miel. || *Met.* Cosa que sigui dolça. *Miel.* || *Mel rosat.* *Rodomiel.* || *Mel silvestre.* La de les vespes. || *Mel verge.* *Miel virgen.* || *Dolç com una mel.* *Loc.* Es un almibar. || *Es mel y mató.* *Expr.* Es miel sobre hojuelas. || *No és la mel pera la boca del ase.* *Ref.* No se hizo la miel, para libarla el borrico. || *Posar la mel a la boca y no deixarla empassar.* *Ref.* Lo acompañó á la huerta y no le dió de su fruta.
- Melacotó.** *m. Ter.* Certa mena de préssech. *Melocotón*
- Melacotoner.** *m. Bot. Ter.* *Melocotonero.*
- Melada.** *m.* Jarabe.
- Meladermia.** *f. Med.* Color negre de la pell. *Meladermia.*
- Meladura.** *f.* Melaje.
- Melafir.** *m. Min.* Mena de pórit que pot polirse. *Melafiro.*
- Melanclorosis.** *m. Med.* Color groguench de la pell. *Melanclorosis.*
- Melancolia.** *f.* *Melancolia.*
- Melancòlich.** *ca. adj.* *Melancòlico*
- Melangia.** *f.* *Tristor.* *Melancolia.*
- Melangiós.** *a. adj.* *Melancòlico.*
- Melangiosament.** *adv. m.* *Melancolicamente.*
- Melani.** *n. p.* *Melanio.*
- Melanita.** *f. Min.* Varietat de granat. *Melanita.*
- Melano.** *m.* Veu que combinada ab diverses paraules, significa fosh de color. *Melano.*
- Melanocroita.** *f. Min.* Combinació de cromat de plom. *Melanocroita.*
- Melanografita.** *f. Min.* Pedra ab taques negrenques. *Melanografita.*
- Melanosis.** *f. Med.* Teixits morbosos negrenchs. *Melanosis.*
- Melanterita.** *f. Min.* Pedra piçarrosa. *Melanterita.*
- Melar.** *v. a.* *Melar.*
- Melassa.** *f.* Solatge de la mel. *Melaza.* || Beguda fermentada produïda per la canya dolça. *Guarapo.*
- Melastrofia.** *f. Med.* Atròfia o endormiscament d'un membre. *Melastrofia.*
- Melat.** *da. adj.* *Melado, Melaza.*
- Melca.** *f. Bot.* Planta. *Alcandia, Melca, Sorgo, Zafrina.*
- Melcior.** *n. p.* *Melchor.*
- Melcior (Frare).** *Orog.* Enaspurada cinglera del Montserrat.
- Melena.** *f. Med.* *Malaltia.* *Melena.*
- Melenorragia.** *f. Med.* Vòmit de sanch corrompuda. *Melenorragia.*
- Melga.** *f. Bot.* Planta. *Mielga.*
- Melgó.** *m.* *Melga.*
- Melical.** *adj.* Relatiu al mèlich. *Umbilical.*
- Mellicèrida.** *f. Med.* Llaga del cap. *Mellicèrida.*
- Meliceris.** *f. Med.* *Llupia.* *Meliceris.*
- Mèlich.** *m.* *Omblijo.* || *Lligar el mèlich.* *fr.* Parlant de qui serva bona voluntat. *Haberle cordado el omblijo.*
- Mèlich (Feliçia).** *Biog.* Ministre provincial dels servites; cronista d'aquella religió a Ca-

talunya, y autor de algunes obres d'erudició, referents a la seua ordre. Era nadiu de la comarca de Ribera d'Ebre, y va morir a Barcelona al any 1721.

Melicrisa, *f. Min.* Pedra preciosa. Melicrisa.

Melifer, *a. adj.* Que produeix mel. Melífero.

Melificació, *f.* Melificación.

Melificar, *v. n.* Melar, Melificar.

Melifich, *ca. adj.* Melífico.

Melífuitat, *f.* Dulzura.

Melífuu, *a. adj.* Melífuo.

Meligrás, *Hidrog.* Riu de la Vall d'Arán, que desaigua a La Noguera Pallaresa.

Melindrejar, *v. n.* Melindrear.

Melindro, *m. n.* Bizcocho. || *Fam.* Delicadesa, Afembrarse. Melindre. || **Fer melindros**, *fr.* Hacer melindros.

Melindrós, *a. adj.* Subjecte afembrat. Dengoso, Melindrero. || **Fer el melindrós**, *fr.* Melindrear.

Melinet, *m. Bot.* Planta. Melinete.

Melinita, *f. Artill.* Explosiu. Melinita.

Melinosa, *f. Min.* Substancia cristallisable. Melinosa.

Melió, *Geog.* Caseriu de Freixanet, prov. de Lleida.

Melior, *a. adj.* Ant. Mejor.

Meliorar, *v. a.* Ant. Mejorar.

Meliquer, *m. Cir.* Faixa pera subjectar el mèlich. Venda del ombligo.

Mèlis, *m.* Cor del pi. Coraznada.

Melisa, *f. Bot.* Planta medicinal. Melisa.

Melisografia, *f.* Observació de les habituts de les abelles. Melisografia.

Melisogràfich, *ca. adj.* Relatiu a la melisografia. Melisogràfic.

Melit, *m. Min.* Melito.

Melitema, *f. Med.* Píndola endoleida ab mel. Melitema.

Melitich, *ca. m. Quím.* Melítico.

Melitó, *n. p.* Melitón.

Melitzes, *f.* Certes formigues petites y picantes. Meliches.

Melmejada, *f.* Especie de confitura. Mermelada.

Meló, *m.* Fruit. Melón. || *Iron.* Cap. Cabeza. || **Meló de moro**, *Ter.* Cíndria. Sandia, Melón de agua. || **El meló y el casament han d'esser acertament**, *Ref.* El melón y la mujer malos son de conocer.

Melocotoner, *m. Bot.* Arbre, Abergger. Albàrchigo, Melocotonero.

Melodia, *f.* Suavitat armònica. Melodia. || *Mus.* Melodía.

Melòdicament, *adv. m.* Melòdicamente.

Melòdich, *ca. adj.* Melòdico.

Melodiós, *a. adj.* Melodioso.

Melodrama, *f.* Diàlech líric. Drama sentimental. Melodrama.

Melodramàticament, *adv. m.* Melodramàticamente.

Melodramàtich, *ca. adj.* Melodramàtico.

Melodramaturch, *m.* Melodramaturgo.

Melografia, *f.* Art d'escriure musica. Melografia.

Melóman, *a. adj.* Maniàtich per la musica. Melómano.

Melomaniàtich, *ca. m. y f. y adj.* Melómano, Melomaniático.

Melomelia, *f.* Cos que mostra membres accessoris demunt dels normals. Melomelia.

Melonar, *m.* Lloch plantat de meloneres. Melonar.

Melonera, *f.* Planta. Melón.

Melonet, *m. dim.* Meloncillo, Meloncito.

Melopeia, *f.* Declamació ab musica. Melopea.

Melós, *a. adj.* Meloso.

Melosament, *adv. m.* Melosamente.

Melosis, *f. Med. y Cir.* Reconèixer una llaga o una ferida. Melosis.

Melositat, *f.* Dolçor, Suavitat. Melosidad.

Melques (Collet de les), *Orog.* Collada que s'enlaira 691 metres al Bergadá, prop del aiguabarraig dels torrents de

- Peguera, La Garriga y la Rodonella. S'anomena també *Meuques*.
- Melrosat**, *m.* Miel rosada, Rodomiel.
- Melrosada**, *f.* Melrosat.
- Melsa**, *f.* Entranya. Bazo. || De porch y d'altres animals pera menjar. Pajarilla. || **Lo qué's bó pél fetge, és dolent pera la melsa**, *Ref.* Es nocivo para el bazo, lo que al hígado conviene.
- Melsut**, *da. adj.* Flemático.
- Melton**, *m.* Teixit de llana. Melton.
- Mella**, *f.* Osea. Diente.
- Mellar**, *v. a.* Mellar.
- Mellat**, *da. adj.* Denteado.
- Mellor**, *adj. y adv. afirm.* Mejor.
- Mellora**, *f.* Mejora, Mejoría.
- Melloret**, *a. adj. dim.* Mejorcito.
- Membrana**, *f.* Tel, pell prima. Membrana. || *Anat.* Membrana. || Membrana pituitaria. *Anat.* Al naç. Membrana pituitaria.
- Membrança**, *f. Ant.* Recuerdo, Mención.
- Membranós**, *a. adj.* Membranoso.
- Membrar**, *v. a.* Mencionar, Recordar, Mentar. || Membrant. *Loc. ant.* Recordando, Mencionando.
- Membrarse**, *v. r.* Acordarse.
- Membre**, *m.* Part del cos del animal. Miembro. || Individuu de una corporació. Miembro. || Part del animal mascle. Verga. || Part generativa del home. Fene, Miembro viril. || *Ret.* Part essencial d'un periode. Miembro. || *Arquit.* Part principal de un edifici. Miembro. || **Membre d'igualació**. *Algeb.* Miembro de igualación. || **Membre podrit**. *Met.* Subjecte dolent, perjudicial a la societat. Miembro podrido. || **Membres principals**. Els del cos que tenen funcions significades. Miembros principales.
- Membret**, *m.* Escrit al marge de la correspondència, pera mostrar qui la trasmet. Membrete.
- Membrut**, *da. adj.* Fornido, Membrudo.
- Mementos**, *m.* Liturg. Oracions
- de la missa. Mementos. || **Fer els seus mementos**, *fr. Met.* Concentrar sus recuerdos.
- Memorable**, *adj.* Memorable.
- Memorablement**, *adv. m.* Memorablement.
- Memorandum**, *m.* Llibret de memories Memorandum. || Nota diplomática. Memorandum. || Fulla impresa pera fer observacions concises. Memorandum.
- Memoratiu**, *va. adj.* Conmemorativo, Memorativo.
- Memoria**, *f.* Potencia del ánima. Memoria. || Fama, Gloria. Memoria. || Monument recordatori. Memoria. || Relació o esment de algún fet. Memoria. || Testimoni d'amigor. Memoria. || Recado de cortesia. Memoria. || **Memoria de gall**, *fr.* Parlant de qui'n té poca. Memoria de pichón. || **Anarsen o fugir alguna cosa de la memoria**, *fr.* No recordarsen. Borrarse algo de la memoria. || **Conservar la memoria d'alguna cosa**, *fr.* Recordarsen. Conservar el recuerdo. || **Conreuar la memoria**, *fr.* Exercitarla. Cultivar la memoria. || **De memoria**, *m. adv.* De cor. De memoria. || *Met.* Boca per anunt. De memoria, Boca arriba. || **De recolenda memoria**, *m. adv.* De honrosa, eterna ó feliz memoria. || **Donar de memoria**, *fr.* Recitar. || **Eixirse de la memoria**, *fr.* Pasarse, desvanecerse el recuerdo. || **Esser de molta o de gran memoria**, *fr.* Recordar fácilmente les coses. Ser un memorió. || **Fer memoria**, *fr.* Hacer memoria, Traer á la memoria, Conmemorar. || **Fer vindre a la memoria**, *fr.* Recordar. || **Flach de memoria**, *fr.* Desmemoriado, De memoria débil. || **Perdre la memoria**, *fr.* Oblidarse. Perder la memoria, Extraviarse los memoriales. || **Tindre a la memoria**, *fr.* Tener presente. || **Qui vol mentir, gran memoria ha de tenir**, *Ref.* Quien miente, es menester que recuerde. || **Recórre la me-**

- memoria.** *fr.* Concentrar la memòria. || **Refrescar la memòria.** *fr.* Renovar la faga. || **Tindre memòria.** *fr.* Recordar el passat.
- Memorial.** *m.* Escrit de petició. **Memorial.** || Llista, llibre pera apuntarhi coses que convé recordar. **Memorial.** || **Presentar un memorial.** *fr.* Entregarlo o endreçar-lo a qui l'hage de proveir. **Presentar un memorial.** || **Respondre al memorial.** *fr.* Decretar, Providenciar.
- Memorialista.** *m.* Escribent. **Memorialista.**
- Memoriaça.** *f. aum.* Memorió. **Memoriós,** *a. adj.* Fàcil de recordar.
- Memoriot.** *m.* **Memoriaça.**
- Mena.** *f.* Qualitat, Espècie, Naturalitat. || De ferro, de plom, etz. **Mena,** *Mineral.* || **Mena de plom.** Pols usada pèls gerrers pera envernçar la terrença. **Alcohol de alfarero.** || **La mena s'en perdi.** *Loc.* Ya que la raza se perdiera. || **Mala mena.** *Loc.* Avieso, De mal talante. || **No's mou ni's mena.** *fr.* No mueve pie ni cabeza.
- Mena (Carlota de).** *Biog.* Primera actriu, una de les més aplaudides de la escena catalana. Va començar al any 1866 la seua carrera com a dama jove, y formant part després de la companyia d'En Tutau, va estrenar a Romea, al any 1879, les tragedies d'En Víctor Balaguer, y més endavant les produccions d'En Guimerà, de En Pin y Soler y d'En Vilanova, assolint relleu en els diferents genres. Va morir a Sabadell al any 1902. || — (**Joaquim de**). Jurisconsult remarcable pèls seus coneixements en la lligislació mercantil, que durant molts anys va exercir el càrrech d'assessor del antich tribunal de comers de Barcelona, en quina ciutat va morir al any 1861.
- Mena.** *Orog.* Nom que al Bastany y al Llobregat, s'apropia a la montanya d'Alp, a la Cerdanya, quin cimall més enlairat, de 2690 metres, s'anomena Pedró dels quatre Batlles, per haverhi la fita de partió dels municipis d'Alp, Bagà, Das y Urus.
- Menaça.** *f.* Amenaza. **Menaçada.** *f.* Amenaza. **Menaçadament.** *adv. m.* Amenazadoramente. **Menaçador,** *a. m. y f.* Amenazador. **Menaçadorament.** *adv. m.* Menaçadament.
- Menacanita.** *f.* *Min.* Titanat de ferro. **Menacanita.**
- Menaçar.** *v. a.* Amenazar. **Menar.** *v. a.* Guiar, Conducir. || Animals o carruatges. **Llevar del diestro, Conducir.** || Parlant de les terres de conreu. **Llevar, Cultivar.** || La pressa **Dar prisas, Meter prisas.** || Donar voltes a la roda pera filar corda. **Menar.** || **Menar a execució.** *fr.* Poner en obra. || **Menar a mort, a perdicció.** *Loc. Ant.* Sembrar la muerte, el exterminio. || **Menar alguna causa.** *For. ant.* Tramitar un asunto, una querrela. || **Menar aigua.** *fr. Ant.* Conducir el agua. || **Menar el compàs.** *fr.* Llevar el compàs. || **Menar pèl ronsal, la brida, etz.** *fr.* Llevar del cabestro, del diestro. || **Menar respecte, por, etz.** Obeir, Temer. Sentir respeto, miedo, etc.
- Menarguens.** *Geog.* Poble de la prov. de Lleida, part. jud. de Balaguer, bisb. d'Urgell. Té estació de F. C.
- Menarse,** *v. r.* Bullir, Menearse.
- Menastassia.** *f.* *Met.* Dolor al úter. **Menastasia.**
- Menatge.** *m.* Parament d'una casa. **Menaje.**
- Menció.** *f.* Memòria, Mención. || *n. p.* **Melchor.** || **Menció honorífica.** *fr.* Distinció assolida als concursos y a les exposicions. **Mención honorífica.** || **Fer menció.** *fr.* Esmentar. **Mencionar.**

- Mencionat, da. p. p.** Esmentat. **Mencionado.**
- Mencuy.** *Geog.* Poble adjunt al d'Estach, prov. de Lleida.
- Mendicant, a. p. a. y m. y f.** Captaire. **Mendicante, Mendigante, Mendigo.** || **Ordre religiosa** que recull almoines. **Mendicante.** || Inoportú en demanar. **Pedigüño, Pedigón.**
- Mendicar. v. a.** Mendigar, Pordiosar. || **Més val mendicar, que a la força gambejar.** *Ref.* Más vale pedir y mendigar, que en la horca pernear.
- Mendicitat. f.** Pobresa que mou a demanar l'almoína. **Mendicidad, Misericia.**
- Mendoza de Vives (Maria).** *Biog.* Escriptora remarcable que encare que nadiva de la prov. de Málaga al any 1819, va contribuir al deixondiment literari de Catalunya, distingintse als primers certàmens dels Jochs Florals de Barcelona. Havia escrit també composicions y noveles castellanes, molt atitllades. Va contraure segones noces, a etat avançada ja, ab l'exini periodista En Joan Mañé y Flaquer, morint a Barcelona al any 1894.
- Meneig. m.** Meneo.
- Menejar. v. a.** Moure, sorollar. **Menejar.** || Dirigir algún negoci. **Manejar.** || Remenar. **Menejar.** **Mover, Sacudir.** || **Menejar les cames.** *fr.* Caminar depressa. **Andar ligero.**
- Menejarse. v. r.** Donarse pressa. **Manejarse.**
- Mener. m. Ant.** Manso, Julo. **Esqueller.**
- Menera (La).** *Geog.* Poble de la Catalunya francesa, dep. dels Pirineus Orientals, cantó de Prats de Molló, bisb. de Perpinyá.
- Meners (Collada dels).** *Orog.* A la Vall d'Andorra. || — **de les Indies.** Mines de ferro al terme de Ratera, al Vallespir, que van ésser ja conegudes als temps dels romans.
- Menes. f. Ter. Naut.** Cordatge pera fermar l'entena al pal de les embarcacions. **Cabos.**
- Menescal. m.** Albeitar, Veterinari.
- Menescalia. f.** Professió. Veterinaria.
- Menescalat. m.** Albeitarazgo.
- Menester. m.** Cosa necessaria.
- Menester.** || *pl.* Necesitats corporals. **Menesteres.** || **Fer un menester.** *fr.* Ser necesario. || **Haver menester.** *fr.* Necesitar. **Haversho tot de ben menester.** *fr.* Es menester la cruz y los ciriales. || **El menester fa fer.** *Ref.* La necesidad hace la vieja trotar. || **Esser menester.** *fr.* Ser menester. || **Si és menester.** *Expr.* Si molt convé. Si es menester, Si es necesario. || **Tindre menester.** *fr.* Necesitar. || **Tindre el seu menester.** *fr.* Tener lo necesario, Estar en buena situació. || **Tot t'ho has de ben menester.** *fr. Fam.* No arriendo tus escamochos.
- Menesteró. m. Fam.** Lo que sia necessari pera nodrirse. **Menester.**
- Menesterós, a. adj.** Pobre. **Menesteroso.**
- Menesterosament. adv. m.** Menesterosamente.
- Menestra. f.** Comida, Vianda.
- Menestral. m. y f. y adj.** Artesano, **Menestral.** || **Menestral honrat.** *fr. Ant.* Que posseía bens de fortuna. **Menestral honrado.**
- Menestralada. f.** Reunió de artesanos.
- Menestralia. f.** Condió de menestral. **Artesanía.**
- Menestril. m.** Juglar, Ministrii.
- Mengano. m.** Nom indeterminat. **Mengano.**
- Mengivol, a. adj.** Comestible.
- Mengua. f.** Manca. **Mengua, Menoscabo, Desdoro.** || **Els savis tenen a mengua, fer servir massa la llengua.** *Ref.* Quien poco habla, gana concepto de sabio
- Menguadament. adv. m.** Menguadamente.
- Menguant. m.** Menguante.

Menhir. *m. Prehist.* Monuments de pedra, del període neolítich, que devien obeir al propòsit de commemorar algun fet, o tingueren concepte relligiós a aquell temps llunyà. En llengua català vulgar s'anomenen *Pedres lles, pedres del diable*, y *Pallers de pedra*, y s'en diuen *cromlech*, quan formen cercle aïllat o bé al entorn de un dolmen. D'aquestos monuments característichs de l'antigor, se'n coneixen diversos a Catalunya, essent remarcables els anomenats *La pedra aguda* (Vallvenera-Empurdà), *Pedra dreta*, (Sant Sadurni, id). *Pedra del diable* (Santa Pau). *Pedra Murtra*, (Espolla). *Pedra dreta*, (Vilarrodona y Prats de Lluçanès) y Aiguafreda de dalt. **Menhir**.

Menilita. *f. Min.* Opal comú. **Menilita**.

Meninge. *f. Anat.* Meninge.

Meningich, *ca. adj.* Meningeo.

Meningitis. *f. Med.* Inflamació de les meninges. **Meningitis**.

Meningogastralgia. *f. Med.* Neuralgia. **Meningogastralgia**.

Meningógen, *a. adj.* Causa de la formació de les falses membranes. **Meningógeno**.

Meningorrea. *f. Med.* Congestió propera a les meninges. **Meningorrea**.

Meningosis. *f. Anat.* Meningosis.

Menispermina. *f. Quim.* Substància semblant a la cera. **Menispermina**.

Menja. *f.* Comida, Manjar.

Menjada. *f.* Comida, Comilona.

Menjador. *m.* Peça de la casa ahont se menja. **Comedor**. || *adj.* Menjaire. **Comilón**, *a.*

Menjadora. *f.* Péls animals. **Comedero**, **Pesebre**.

Menjaire, *a. adj.* **Comedor**, **Comilón**.

Menjalla. *f.* Comida, Pasto.

Menjament. *m.* Acció de menjar. **Comida**.

Menjança. *f. Fam.* Miseria d'insectes. **Comezón**, **Ganado**.

Menjar. *m.* Comida, Manjar. || *v. a.* **Comer**. || Consumir, parlant de mals. **Comer**. || Consumir els cabals. **Comer**. || Gastar ab l'us constant una cosa. **Consumir**, **Gastar**. || Al joch de dames, de escachs, de cartes, etc. **Comer**, **Matar**. || Esmolar alguna cosa. **Gastar**, **Rozar**. || Gosar alguna renda. **Comer**. || Eslavissar les aigües les tanques y marjades. **Derrubiar**. || **Menjar a tenti potenti**. *fr.* **Comer a tente bonete**. || **Menjar ab dos queixos**. *fr.* *Fam.* **Comer a dos carrillos**. || **Menjar... confitura, per esmorzar**. *fr.* **Almorzar dulce**. || **Menjar** (tal cosa) **per dinar**. *fr.* **Comer** (tal cosa). || **Menjar** (tal cosa) **per brenar**. *fr.* **Merendar** (tal cosa). || **Menjar** (tal cosa) **per sopar**. *fr.* **Cenar** (tal cosa). || **Menjar ab els ulls**. *fr.* *Met.* **Comer ó tragar con la vista**. **Mirar apassionadament**. **Comerselo con la vista**. || **Menjar com un llop**. *fr.* **Comer como un sabañón**. || **Menjar de balles**. *fr.* **Us de l'antigor**. **Comida de danzas**. || **Menjar de peix**. **Comida de vigília**. || **Menjar la sopa morta**. *fr.* **Comer de mogollón**. || **Menjar el pá en alguna casa**. *fr.* **Esser doméstich o molt entrat**. **Comer el pan de alguno**. || **Menjar més que un mal lleig**. *fr.* *Fam.* **Comer como un sabañón**. || **Menjar molt y païr bé, no pot ésser**. *Ref.* **Quien mucho abarca, poco aprieta**. || **Menjar poch y païr bé**. *Ref.* **Pollino que me lleve, y no caballo que me arrastre**. || **Menjar tots en un plat**. *fr.* *Met.* **Haverhi intimitat**. **Morder en un confite**. || **Menjar viu, menjar tot viu a algú**. *fr.* *Met.* **Comer ó pasarse vivo**. || **Al mal de cap, el menjar el bat**. *Ref.* **A la cabeza, el comer la endereza**. || **A qui menja el madur, feshi rosegar lo dur**. *Ref.* **Quien come la carne, que roa los huesos**. || **Bó pera menjar**. *fr.* **Comestible**. || **Diu el bisbe de Comen-**

ja, qui no treballa no menja.

Ref. En la terra de Maluca, el ocioso no manduca. || Fer disgustat el menjar. *fr.* Desazonar. ||

Guanyarse el menjar. *fr.* Ganarse la comida. || L'ase per fam, menja el gram. *Ref.* A buena hambre, no hay pan duro.

|| L'enveja se'l menja. *fr.* Se come de envidia. || Menjar y gratar, tot és començar. *Ref.* Comer y rascar, basta començar.

|| Els peixos grossos se mengen als xichs. *Ref.* Pez grande, comese al chico. || No hi ha millor menjar que'l tindre fam.

Loc. Comer la salsa de San Bernardo. || No menja, que devora. *Loc. fam.* No come, que engulle. || No menjar per haver menjat, no és pecat. *Ref.* Nada se ha perdido del no comer, por haber comido. || No menjar per un pinsá. *fr.* Come menos que un gorrion.

|| No roben res que menjí. *Ref.* Alhaja que tiene boca, nadie la toca. || Qui bé menja, bé treballa. *Ref.* Con pan y vino se anda el camino, ó Quien bien bebe y bien come, buen cagajón pone. || Qui bé menja y bé beu, ell fa bé lo que deu.

Ref. Quien come bien y bien bebe, hace lo que debe. || Qui menja sense treballar, si no és rich ha de robar. *Ref.* Quien come sin trabajar, y no es rico, ha de robar. || Qui travalla, menja.

Ref. Quien trae azada, trae zamarra. || Qui vol menjar peix, se ha de mullar el cul. *Ref.* No se pescan truchas á bragas enjutas.

|| Sentarse bé el menjar. *fr.* Sentarse, digerir la comida. || Tindre per menjar, o que menjar. *fr.* Tener de que comer.

Menjar blanch. *m.* Dolç compost ab llet, sucre y farina d'arroç.

Manjar blanco.

Menjaret. *m.* Comidilla.

Menjaria. *f.* Menjalla.

Menjarse. *v. r.* Comerse, Gastarse.

|| Menjarse a algú la miseria. *fr.* Comerse de miseria, de piojos. || Menjarse a algú. *fr.*

Aventatjarlo. Sorberse á alguno. ||

Menjarse la partida. *fr. verb.* Ofer el poste. || Menjarse les paraules. *fr.* Pronunciar les dificultosamente. Comerse las palabras. ||

Menjarse ls fetges. *fr. Met.* Tindre discordies. Comerse unos á otros. || Experit de rancunia o de ventjansa.

Comerse los hígados.

Menjat, da. *p. p.* Comido, Roído.

Menjaça. *f. Fam.* Abundor de menjars. Conduccio.

Menografia. *f. Med.* Descripció de les evaquacions menstruals a les dónes. Menografia.

Menola. *f. Ictiol.* Anchoa.

Menologia. *f. Med.* Estudi del menstruu a les dónes. Menologia.

Menopausia. *f. Met.* Suspensió del menstruu a les dónes, per motiu d'etat. Menopausia.

Menoplania. *f. Med.* Fluix de sanch, no provinenta de la matriu, a les dónes. Menoplania.

Menor. *adj. com.* Menor. || *m.* Fill de familia que no ha complert vinticinch anys. Menor. || *Mus.* Interval o tò. Menor. || *Lóg.* Segona proposició d'un silogisme. Menor. || *Rel.* Frare del ordre de Sant Francesch. Menor. || Menor etat. *fr.* Menor edad. || Clergues menors. *fr.* Clérigos menores. || Ordenat de menors. Ordenado de menores. || Per menor. *m. adv.* Vendre al detall, a la menuda. Por menor.

Menoració. *f.* Minoración.

Menorar. *v. a.* Menguar.

Menorca. *Geog.* Illa la més oriental de les Balears, que té per capital Maó, ab un sol part. jud. que comprén els sis municipis de Alayor, Ciutadella, Ferreries, Maó, Mercadal y Vilacarlos. Es bisbat, seignorant el bisbe a Ciutadella, qu'era abans la capital de la illa.

Menoria. *f.* Minoria.

Menorqui, na. *adj.* Nadiu o pertenyent a l'illa de Menorca. Menorquin.

Menorragia. *f.* Met Fluix de la matriu o de la vagina. Menorragia.

Menos. *adv. quant.* Menys. Menos. || Trovarlo de menos. *fr.* Anyorar. Echar á menos.

Menós (Gayetà). *Biog.* Notari y escrivá d'actuacions a Barcelona, a mitjans del segle XIX. Era molt coneixedor del dret foral catalá. Va morir al any 1877. || — de Llena (Jaume). Metge y escriptor professional membre de les acadèmies mèdiques de Madrid y de Cádiz. Era nadiu de Barcelona y va exercir molts anys la seua professió a Manresa. Era bon botànich y distingit hidrólech, havent publicat algunes de les seues obres péls anys de 1773 al 1791. En algunes d'elles tracta de les dèus minerals, de la Esplugu de Francolí, Gavá y la Font Grogua. Va mostrar-se refractari al empeltament de la verola.

Menoscabament. *m.* Castell. Menoscabo.

Menoscabar. *v. a.* Minvar el concepte d'alguna cosa. Menoscar.

Menostasis. *f. Med.* Acumulació de sanch al úter. Menostasis.

Mensatge. *f.* Missatge. Mensaje. **Mensatger.** *m.* Missatger. Mensajero.

Mensatgeria. *f.* Missatgeria. Mensajería.

Mensatgerista. *m.* Mensajero.

Mensonge. *f. Ant.* Mentira.

Mensonger. *a. adj.* Mentiroso.

Mensonja. *f.* Mentira.

Menstruació. *f.* Menstruación.

Menstrual. *adj.* Referent a la menstruació. Menstrual.

Menstrualment. *adv. m.* Menstrualmente.

Menstruar. *v. n.* Patir les dónes la evaquació menstrual. Tindre la regla. Menstruar.

Menstruu. *m.* Menstruación.

Menstruosa. *f.* Dóna que sofreix la regla. Menstruosa.

Mensual. *adj.* Cosa d'un mes. Mensual.

Mensualitat. *f.* Retribució per mesos, d'un salari o lloguer. Mensualidad, Pensión.

Mensualment. *adv. m.* Per mesades. Mensualmente.

Ménsula. *f. Arquít.* Ménsula.

Mensuratge. *m.* Mida. Medida.

Mensurar. *v. a.* Midar. Medir.

Ment. *f.* Enteniment. Mente.

Menta. *f. Bot.* Planta. Hierba buena, Menta. || Menta borda. *Bot.*

Mastranzo. Hierba buena silvestre. || Menta crespá o romana. *Bot.* Hojas de Santa María. ||

Menta d'aigua. Hierba buena acuática. || Menta pebrera o piperita. *Bot.* Piperita. || Menta de Bou. *Bot.* Mastranzo.

Mentagra. *f. Med.* Briá a la barra. Mentagra.

Mental. *adj.* Pertanyent al enteniment. Mental.

Mentalitat. *f.* Estat intel·lectual d'una persona o poble. Mentalidad.

Mentalment. *adv. m.* Mentalment. || Pregar a Déu mentalment. *fr.* Orar mentalment.

Mentar. *v. a.* Mencionar.

Mentat, da. *adj. y p. p.* Mencionado, Recordado.

Mentida. *f.* Mentira. || Ab una mentida vol sapiguer la veritat. *Loc.* Decir mentira para sacar verdad. || Atrapar en mentida. *fr.* Coger en mentira.

|| Cada paraula dues mentides. *fr.* Miente más que habla. ||

De llunyes terres llargues mentides. *fr.* A luengas tierras, luengas mentiras. ||

Dir mentida. *fr.* Mentir. || Es mentida.

Expr. Mentira, Es falso.

Mentider, *a. adj.* Mentiroso. || El mentider conegut, no mereix ésser cregut. *Ref.* Mentiroso conocido, no será nunca creído. ||

El mentider no és cregut de les veritats. *Ref.* Quien siempre miente, nunca me engaña. ||

Més aviat s'atrapa un mentider que un coix. *Ref.* Antes se alcanza al mentiroso que al cojo.

- || Fer quedar mentider. *fr.*
 Sacar mentiroso.
- Mentiderament.** *adv. m.* Falsamente, Mentirosamente.
- Mentiderás,** *a. adj. arum.* Mentrosísimo.
- Mentideret,** *a. m. y f. dim.* Embusteruelo, Mentiruelo.
- Mentideta.** *f. dim.* Mentirica, Mentirilla, Mentirita.
- Mentir.** *v. n.* Mentir. || Enganyar. Mentir. || Fingir alguna cosa. Mentir. || Mentir a trencacoll. *fr.* Mentir sin suelo. || Mentir pèl coll. *fr.* Mentir por la barba, ó por mitad de la barba. || Cantin papers y mentin barbes. *Ref.* Hablen cartas y callen barbas. || Ment a cada paraula. *fr.* Miente más que da por Dios. || Ments o Ments per la nou del coll. *fr.* Mientes, Mientes descaradamente.
- Mentirola.** *adj. Fam.* Embusterillo.
- Mentirosa (Cova de la).** *Orog.* A la montanya de Montserrat, a la fondaria de 40 metres, ahont hi brolla una font intermitent.
- Mentisme.** *m. Med.* Excés d'imaginació. Mentismo.
- Mentonera.** *f.* Peça de l'antigua armadura, que cobria la barra. Mentonera. || *Cir.* Vena pera lligar la barra. Mentonera.
- Mentor.** *m. Fig.* Conseller o guía de la inexperiencia, per assimilació de la divinitat mitològica que aixís s'anomenava. Mentor.
- Mentre.** *adv. t.* Mientras.
- Mentres.** *adv. t.* Mentre.
- Mentretant.** *m. adv.* Entretanto, Mientras tanto, Mientras que.
- Mentuy.** *Geog.* Caseriu del terme de Moncortés, prov. de Lleida.
- Menú.** *m.* Mot francès que detalla la llista d'un apat. Menú.
- Minuta.**
- Menuda.** *f.* Cosa petita. Menudeo. || A la menuda. *fr.* Al por menor. || Per peces menudes. *fr.* Por menudo, Detalladamente.
- Menudall.** *m.* Rebles. Cascajo. Cascote, Riplo. || Omplir de menudall. *fr.* Arquit. Posar menudall pera tapar alguna buidor. Enripiar.
- Menudalla.** *f.* Cosa esmicolada. Fragmentos.
- Menudament.** *adv. m.* Per parts menudes. Menudamente.
- Menudaries.** *f. pl.* Pequeñeces, Menudencias.
- Menudeig (Al).** *fr.* Al por menor.
- Menudejar.** *v. n.* Menudear, Detallar.
- Menudencia.** *f.* Pequeñez. Menudencia. || Conjunt de coses menudes y poch apreciades. Zarrandajas, Minucias.
- Menuder,** *a. adj.* Qui ven o trafica a la menuda. Detallista.
- Menudet,** *a. adj. dim.* Menudito.
- Menudissim,** *a. adj. sup.* Menudísimo.
- Menut, da.** *adj.* Menudo. || Cosa de poca consideració. Menudo || *Numis.* Moneda barcelonina del temps d'En Ferrán II el catòlich. || A menut. *m. adv.* A menudo. || A la menuda. *m. adv.* Por menor. || Per menut. *adv. m.* Menudamente. || Ploure menut. *fr.* Caure gotes petites. Cerner, Lloviznar.
- Menuta.** *f.* Extracte, Borrador. Minuta.
- Menutar.** *v. a.* Extractar, Borronear, Minutear.
- Menuts.** *m.* Entranyes dels animals pera menjar. Menudillos, Menudos.
- Menys.** *adv.* Menos. || *Prep. ant.* Sin. || *Adv. comp.* Menos. || A excepció, Fora de. Menos. || Menys de par. *m. adv.* Sin igual. || A lo menys. *m. adv.* A lo menos, ó Por lo menos. || Per lo menys. *m. adv.* Cuando menos. || Anar a menys. *fr.* Menguar. || En menys. *m. adv.* En mengua. || Molt menys. *Loc.* Mucho menos. || Ni més ni menys. *m. adv.* Ni más ni menos. || No res menys. *m. adv.* Nada menos. || Aixó meteix. Asimismo. || Poch més o menys. *m. adv.* Poco más

ó menos. || Tornar a menys. *fr.* Venir á menos.

Menyscabar. *v. a.* Menoscabar.

Menyscabarse. *v. r.* Menoscabarse.

Menyscapte. *m.* Dany. Menoscaho.

Menysdonar. *v. n.* Decaer.

Menyspreable. *adj.* Despreciable, Menospreciable.

Menyspreador. *a. adj.* Menospreclador.

Menyspreant. *a. adj.* Menospreclador.

Menysprear. *v. a.* Despreciar, Menospreciar.

Menyspreat, da. *p. p.* Despreciado, Menospreciado.

Menyspreu. *m.* Poch apreci. Despreció, Menospreció. || La molta conversació és causa de menyspreu. *Ref.* La mucha conversación es causa de menosprecio.

Menyspreuar. *v. a.* Menysprear.

Menyspreuós. *a. adj.* Despreciador.

Mequinença. *Geog.* Vila de la prov. de Saragoça, part. jud. de Casp, bisb. de Lleida. Mequinenza.

Mer. *n. p.* Emerio.

Mer. *a. adj.* Pur. Mero. || Mer y mixte imperi. *fr.* For. Mero y mixto imperio. || *m.* Ictiol. Mero.

Meragde. *f.* Ant. Esmeralda.

Meragdi. *na. adj.* Esmeraldino.

Merament. *adv. m.* Meramente.

Meratrofia. *f. Med.* Atrofia d'un membre o d'una banda del cos. Meratrofia.

Meravella. *f.* Maravilla.

Mercadal. *m.* Mercat. Mercado, Mercadal.

Mescadal. *Orog.* Enlairada montanya a la vora de Berga.

Mercadé y Fàbrega (Benet). *Biog.* Remarcable pintor d'història, contemporani. Nadiu de La Bisbal, va morir a Barcelona (1831-1897). Va ésser llocejat en diverses exposicions. La seua obra més coneguda es *La traslació del cos de Sant Fran-*

cesch (1866). Als museus de Barcelona, Girona y Madrid, aixís com a la Universitat y al Ateneu barceloní, son servats nombrosos y selectes treballs pictòrics d'En Mercadé, que va ésser professor de la Acadèmia de Belles Arts de Barcelona, a les derrerries de la seua vida. || - y **Marti (Joseph).** Poeta, y escriptor catalanista nadiu de Reus (1867-1902).

Mercadeig. *m.* Comercio, Tráfico.

Mercadejar. *v. a.* Mercadejar.

Mercader. *a. m. y f.* Marxant.

Mercader. || Fer orelles de mercader. *fr.* Fer el desentés. Hacer oídos de mercader.

Mercader (Gaspar). *Biog.* Comte de Cervelló, autor de la obra *Retrato político del Señor Rey Alfonso VIII*, dedicada a En Carles II y estampada a Barcelona. || - (**Llorenç**). Actor catalá dels primers temps de la instauració de nostre teatre regional (1864-1872). Era primer barba. || - y de **Belloch (Enrich)**. Estudiós propietari agrícola, decidit propagandista de la apicultura, fundador y director de la societat de aquestos estudis, y escriptor d'aquella especialitat, instituint la revista *El Colmenero Español*. Va morir al any 1903. || - (**Joaquim**). Noble senyor dels nostres temps, y arqueòlech remarcable, nadiu de Mataró y mort al seu casal de Cornellá (1824-1904). Havia escrites obres valloses d'història y de arqueologia, y format un bon museu acertadament catalogat. Era membre de significades corporacions d'Espanya y del extranger.

Mercaderia. *f.* Mercadería, Mercancia. || *Vulg.* Substancia extractada de les basses pera adobar la terra de conreu. Letrina.

Mercant. *adj.* Mercantil. || *Naut.* Baixell mercant destinat al tràfeh marítim. Mercante.

Mercantil, *adj.* Castell. Pertanyent al comerç. Mercantil.

Mercantilisme, *adj.* Mercantilisme.

Mercantilment, *m. adv.* Segons l'ús del comerç. Mercantilment.

Mercantivol, *a. adj.* Mercantil.

Mercantivolment, *adv. m.* Mercantilment.

Mercar, *v. a.* Comprar, Traficar. Mercar.

Mercat, *m.* Plaça o lloch per a vendrehi. Mercado. || Fira, concurs de mercaders. Mercado, Feria. || *p. p.* Comprado, Adquirido. ||

A millor mercat. *fr.* Más barato. || Anar a bon mercat. *fr.*

Venderse barato. || Bon mercat. Precio cómodo. || Fer gran mercat de nòlit. *fr.* Naut. Ajustar baratos los fletes. || Lo que's guanya en molts mercats, se pert a una fira. *Ref.* Una hora suele quitar lo que en mil años se gana. || Molts ases hi han al mercat, que se assemblen. *Ref.* Diablos hay que tienen gran parecido. || Quan el tonto va al mercat, el mercat és acavat. *Ref.* Cuando el necio es acordado el mercado es ya pasado. || Qui va molt als mercats, si és pagés no té ducats. *Ref.* Labrador de capa negra, poco medra. || Sembla el mercat de Calaf. *Loc.* Parece carnicería. || Tant felen bon mercat als que hi anaven com als que'n venien. *Loc. Ant.* Tan buen mercado hacían; ó A tan buen precio compraban, como á tan alto precio vendían.

Mercé, *f.* Gracia, Merced. || *n. p.* Mercedes. || Ordre religiós, per a la redenció de captius.

Mercé. || Fermercé. *fr.* Favorecer. || *Iron.* Tractar malament.

Hacer la merced. || Pendre a Mercé. *Loc. Ant.* Indultar, Perdonar.

Mercé de Fondevila (Aleix)

Biog. Mestre de capella, organer per oposició de la parroquia de Sant Joan a Lleida. y escriptor crítich, que va pu-

blicar a Madrit, la revista musical *La Lira Sacra-Hispana*. Era autor de nombroses composicions musicals religioses, pera cant plá, orga y orquestra. El mestre Mercé, va néixer a Lleida al any 1805.

Mercedari, *a. adj.* Religiós de la ordre de la Mercé. Mercedario.

Mercenari, *a. m. y f.* Tropes que serveixen a algún estat estranger, per cert estipendi.

Mercenario. || *Met.* Egoista, Sobornat. Mercenario.

Mercenariament, *adv. m.* Mercenariament.

Mercenegar, *v. n.* Tindre misericordia. Sentir piedad.

Mercener, *a. adj.* Misericordioso, Piadoso. || *Met.* Mezquino.

Merceneta, *f. dim. de n. p.* Merceditas.

Mercer, *m.* Buhonero, Mercachiflo, Mercero.

Merceria, *f.* Botiga de coses de poch valor, com agulles, botons, betes y fils. Merceria.

Mercés, *Interj.* Frase de cortesia, de agraïment. Gracias, Muchas gracias. || Grans mercés. *Expr.* Muchas gracias, Muchas mercedes.

Mercolat, *m.* Xarop d'herbes. Jarabe vegetal.

Mercuri, *m.* Argentvii. Mercurio, Azogue. || *Astron.* Planeta. Mercurio. || *Mit.* Divinitat simbólica del comerç. Mercurio.

Mercurial, *adj.* Remedi compost ab argentvii. Mercurial. || *Bot.* Planta. Mercurial.

Mercúrich, *ca. adj.* Oxid de mercuri. Mercúrico.

Mercurificació, *f.* Procediment per a extreure el mercuri dels metalls. Mercurificación.

Mercuriós, *a. adj.* Pertanyent o contenint mercuri. Mercurioso.

Merda, *fr.* Excrement, Bruticia, Porqueria. Mierda. || Excrement de certs animals. Estiercol. || Merda de diable. Goma pudenta. Asafétida. || Merda de les orelles. Cera de los oídos.

- || Haverli tret a algú la merda del cul.** *fr. fam.* Haberle enjugado los mocos. || **La merda com més se remena més put.** *Ref.* Peor es meneallo; Resfriadas duelen más las llagas; La ropa sucia es mejor lavarla en casa. || **Qui no menja merda no està gras.** *Ref.* Mierda y horru-ra, todo es gordura; mierda que no ahoga, todo engorda.
- Merder, a.** *adj.* Cagón.
- Merderada, f.** Suciedad, Cochina-da.
- Merdós, a.** *adj.* Gorrino, Sucio.
- Mereixedor, a.** *m. y f.* Merecedor.
- Mereixement, m.** Merecimiento.
- Mereixença, f.** Mérito, Mereci-miento.
- Mereixent, m.** Merecedor.
- Mereixentment, adv. m.** Mereci-damente.
- Mereixer, v. a.** Merecer. || Lograr. Merecer. || Valdre. Merecer. || Fer mèrits. Merecer. || **Esdevé la honra a qui no la mereix.** *Ref.* Al más ruin puerco, la mejor bellota. || **Sense mereixehi cap mal.** Sense tenirhi culpa. Sin comerlo ni beberlo.
- Merenga, f.** Dolç. Merengue.
- Merens, Geog.** Poble de la Cata-lunya francesa, que va per-tanyer al comtat de Foix.
- Merescudament, adv. m.** Mereci-damente.
- Merescut, da.** *p. p.* Merecido. || **Ja tindrà el seu merescut.** *f.* Recibirá su castigo.
- Meretrici, a.** *adj.* Relatiu a les ramerés. Meretricio. || *m.* Acte carnal ab una dòna perduda. Meretricio.
- Meretriu, f.** Dòna pública. Meri-triz.
- Meri, na.** *adj.* Bestiar de llana. Merino.
- Mericismo, m.** *Med.* Digestió de-fectuosa. Mericismo.
- Meridià, m.** Meridiano. || *adj.* Per-tanyent al Mitjdía. Meridia-no.
- Meridiana, f.** Ratlla dreta de Nort a Sur al plà del Meridià. Línea meridiana. || **A la meri-**
- diana, adv. m.** A l' hora del mitjdía. A la meridiana.
- Meridional, adj.** Relatiu al Mitj-día. Meridional, Meridiano.
- Mérit, m.** Acció digna de premi.
- Mérito, Merecimiento.** || Excelen-cia, Bondat d'una obra. Mérito. || **Ab mérit, m. adv.** Meritoria-mente. || **Alegar mérits y ser-vels.** *fr.* Precisar méritos y ser-vicios. || **En mérits, m. adv.** En méritos. En razón, En vista. || **Sense mérit, m. adv.** Sin razón, Sin mérito.
- Meritalment, adv. m.** Merecida-mente.
- Meritjar, v. a.** Merecer.
- Meritissim, a.** *adj.* Meritísimo.
- Meritori, adj.** Digne de premi.
- Meritorio.** || Qui travalla sense sou, fent mèrits pera obtindre una colocació retribuïda. Aspi-rante, Meritorio.
- Meritoriament, adv. m.** Meritoria-mente.
- Meritzell, Geog.** Santuari y lloch d'aplechs a la parroquia de Sol-den a la Vall d'Andorra, des-sota dels estanyes Peçons.
- Merla, Ornit. Au.** Mirlo. || *Ictiol.* Peix. Zarzal marino. || **Merla rosa.** *Ornit.* Martin Rosa. || **Mer-la de Pit Blanch.** *Ornit.* Mirlo de pelo blanco. || **Merla roque-ra.** Mirlo de roca. || **Estar mitj merla.** *fr. Fam.* Estar mitj bor-ratxe. Estar entre Pinto y Val-demoro.
- Merla (Cova de la).** Al terme de Roda de Barà. || A la vora de Sant Vicens de Calders. || — (**Serrat d'En**). *Orog.* Collada del Vallespir, no lluny d'Ame-lie.
- Merlat, da.** *adj.* Semblant a la merla. Mirlos.
- Merli, Geog.** Poble del bisb. de Lleida, prov. d'Osca, part. jud. de Benabarre.
- Merlot, m.** *Ornit.* Mirlo.
- Merma, f.** Minva. Merma.
- Mermar, v. n.** Minvar. Mermar.
- Mermat, da.** *adj.* Minvat. Mengua-do.
- Mero, n. p.** Afèresi de Baldomer

- Baldomero.** || *Ictiol.* Peix de carn exquisida. **Mero.**
- Merobandes.** *Biog.* Poeta llatí, nadiu de Barcelona, que vivia als començos del segle v, mostrantse contrari en les seues obres, als erros dels Arrians.
- Merocela.** *f. Med.* Trencadura de les cuixes. **Merocela.**
- Merodeig.** *m.* Pilleria, Llatrociní. **Merodeo.**
- Merodejador, a. m. y f.** Merodeador.
- Merodejar. v. a.** Robar. **Merodear.**
- Merola (Geroni).** *Biog.* Metge remarcable, nadiu de Balaguer, al segle xvi, y catedràtic de l'universitat de Barcelona. Va escriure una obra, dedicada al príncep Cárles Enmanuel Filibert de Savoia.
- Merola (Santa Maria de).** *Geog.* Veïnat del Bergadá, a prop de la riera de Merola, al districte municipal de Casserres. || — **(Coll de).** *Orog.* Enlairat 1102 metres al llindar de les províncies de Barcelona y de Girona a la partió de les aigües del Fresser y el Mardás. || — Collada al camí de Bagá a Berga.
- Merolles (Coll de).** *Orog.* Al Ripollés.
- Mès, m. Mes.** || **Mès anomalístich.** Mes lunar. || **Mès corrent.** Mes corriente. || **Mès de rei.** *Ant.* Mes real, Mes prebendario, Mes apostólico. || **Mès entrant.** Mes próximo. || **Aixó serà pèl segar del mès de maig.** *fr.* Ocurrirá la semana de los tres jueves || **Al mès d'abril, no te'n llevis ni un fil.** *Ref.* Hasta cuarenta de mayo, no te quites el sayo || **Si plou molt al mès d'agost, no gasts diners en most.** *Loc.* Cuando lloviere en agosto, no gastes tu dinero en mosto.
- Mès. Conj. Más.** || *adv.* Más, Antes. Más que. || — **a més, o de més a més.** *m. adv.* De más á más. || — **aviat s'atrapa un mentider, que un coix.** *Ref.* Antes se alcanza al mentiroso, que al cojo.
- || **-bé.** *m. adv.* Mejor. || — **ben fet.** *m. adv.* Mejor hecho. || — **cap allà.** *m. adv.* Más allá. || — **cap aquí.** *m. adv.* Más acá. || — **cura la dieta que la llanceta.** *Ref.* Cura más la dieta que la lanceta. || — **enllà.** *Mod. adv.* Más allá. || — **fa qui vol, que no qui pot.** *Ref.* Más logra quien quiere, que quien puede. || — **mal fet.** *m. adv.* Peor hecho. || — **malament.** *m. adv.* Peor. || — **poch, més poca, més poch, més poques.** *m. adv.* Menos. || — **que...** Aunque sea, por más que sea... || — **que més.** *m. adv.* Más aún. Más que más. || — **tart o més aviat.** *m. adv.* Tarde ó temprano. || — **val un té, que dos te donarè.** *Ref.* De haré, haré, nunca me pagué; más vale un toma, que dos te daré. || — **y més.** *f. adv.* Más y más. || **A lo més, a lo més més.** *m. adv.* A lo más, A todo tirar. || **A més.** *m. adv.* A más, Además. || **A més trigar.** *Loc.* A más tardar. || **Com més hi son, més mal va.** *Loc.* Muchas muestras cohondan la novia; muchos componedores, descomponen la novia. || **Ni més ni menys.** *m. adv.* Ni más ni menos. || **Poch més o menys.** *m. adv.* A corta diferencia, Poco más ó menos. || **Qui més hi fá, més hi pert.** *Ref.* Quien más trabaja, menos vale. || **Sense més ni més.** *m. adv.* Sense motiu. Sin más ni más; sin más acá ni más allá.
- Mes, a. adj.** Puesto, Metido, Colocado.
- Mesa. f.** Mesa. || Joeh de billar. Mesa de fruços. || Altar pera celebrar la missa. Mesa del altar.
- Mesa (Antoni).** *Biog.* Remarcable metge, lleigista y escriptor gironí, del segle xv.
- Mesada. f.** Salari del mès. Mensualidad, Mesada.
- Mesader, a. m. y f.** Moço o criada llogat per mesos. **Mesero.**
- Mesaticéfal, a. adj.** *Antrop.* Mesaticéfalo.
- Mesar. v. n. Ter.** Pendre ufana les plantes. **Mesar,**

- Mesch.** *m.* Almizcle.
- Mesclar.** *v. a.* Barrejar. Mezclar.
- Mescolament.** *m.* Mezcla.
- Mescolar.** *v. a.* Mezclar.
- Mescolat, da.** *p. p.* Mezclado.
- Mescolatge.** *m.* Mezcla.
- Mesdient.** *m.* Mayor postor.
- Meser, a.** *m. y f.* Llogat per mesos. Mesero.
- Meses.** *f. pl.* Ter. Sembrat. Mises.
- Mesicar.** *v. a.* Ter. Comprar.
- Mesicat, da.** *p. p.* Comprado.
- Mesitina.** *f. Min.* Carbonat doble de magnesia y ferro. Mesitina.
- Mesitinespat.** *m. Min.* Ferro espàtich. Mestlinespato.
- Mesnada.** *f. Ant.* Companyia de gent d'armes. Meznada.
- Mesnader.** *m. Ant.* Allistat a una mesnada. Meznadero.
- Mesnar.** *v. a.* Acompanyar.
- Mesocoeh.** *m. Med.* Arruga del peritoneu. Mesocoego.
- Mesocéfal.** *m. Med.* Al cervell. Mesocéfalo.
- Mesocefàlich, ca.** *adj. Med.* Relatiu al mesocéfal. Mesocefàlico.
- Mesocefalitis.** *f. Med.* Inflamació del mesocéfal. Mesocefalitis.
- Mesocolón.** *m. Med.* Arruga del peritoneu pera retenir el buell. Mesolocón.
- Mesocondriach, ca.** *adj. Med.* A la traquiarteria. Mesocondriaco.
- Mesocracia.** *f.* Forma de govern en quin intervé la classe mitja. Mesocracia.
- Mesofrió.** *m. Med.* Part de la cara entre les dues celles. Mesofrió.
- Mesogastre.** *m. Med.* Regió al mitj del ventre. Mesogastro.
- Mesola.** *f. Min.* Mesotipa fullosa. Mesola.
- Mesolóbul.** *m. Med.* Banda del cervell, entre's dos hemisferis. Mesolóbulo.
- Mesolobulari.** *adj. Med.* Mesolobulario.
- Mesologaritme.** *m. Mat.* Logaritme de la tangent. Mesologaritmo.
- Mesologia.** *f.* Coneixement dels medis. Mediologia.
- Mesomeria.** *f. Med.* Banda del cos, entre les cuixes. Mesomeria.
- Mesonja.** *f. Ant.* Mentira.
- Mesopleuri.** *adj.* Muscles intercostals. Mesopleurio.
- Mesostática.** *f.* Part de l'estática que tracta dels elements. Mesostática.
- Mesosternó.** *m. Med.* Banda del mitj del esternó. Mesosternón.
- Mesotipa.** *f. Min.* Substancia mineral que al calsinarse produeix aigua. Mesotipa.
- Mesotórax.** *m. Med.* Banda del mitj del pit. Mesotórax.
- Mesqui, na.** *adj.* Mezquino. || Escas. Avar. Escaso. Avaro.
- Mesquia (Joseph).** *Biog.* Bisbe de Solsona a mitjans del segle XVIII: Al any 1749, va concedir indulgencies als que resessin enfront del arbre del Bergadá, conegut ab el nom de *Pi de les tres branques*.
- Mesquinament.** *adv. m.* Mezquinamente.
- Mesquinesa.** *f.* Mezquindad.
- Mesquinejar.** *v. a.* Cicatear. Miseriear.
- Mesquita.** *f.* Temple maometá. Mezquita.
- Mesquita (La).** *Geog.* Lloch del terme de Sant Llorenç Savall. || — Caseriu del terme de Suria.
- Messa.** *f.* Sembrats de blat y de altres grans que s'usen pera fer el pa. Mies, Mieses.
- Messalina.** *f.* Dóna de costums lliures. Messalina.
- Messeguer, a.** *adj.* Guardiá de sembrats. Guarda término.
- Messegueria.** *f.* Guarderia rural.
- Messana.** *f. Naut.* Arbre de popa a les naus. Mesana.
- Messengeri.** *m. Anat.* Tel dels budells. Mesenterio.
- Messengeri, na.** *adj. Met.* Ab ondulacions semblantes a les del messengeri. Mesenterino.
- Messengeria.** *f. Med.* Inflamació de les glándules del messengeri. Mesenteria.

Messengerica, *adj.* Anat. Vena que baixa del fetge fins al mesenteri. Miseràica.

Messengeritis, *f. Med.* Inflamació del mesenteri. Mesenteriasia.

Messes, *f.* Sembrats. Mieses. || **A messes**, *m. adv.* A la cullita. Por las mieses, A la cosecha.

Messiánich, *ca. adj.* Relatiu al Messies. Mesianico.

Messianisme, *m.* Confiança en Déu, Mesianismo.

Messies, *m.* Enviat de Déu. Mesias.

Messió, *f. Ant.* Gasto, Costo. || **A messió seua**, *m. adv.* A sus expensas, Por su cuenta. || **Desfer les messiions**, *fr.* Pagar los gastos. || **Donar diners a messió**, *fr.* Dar para el gasto.

Mesta, *f.* Pastors o amos de bestiar que administren els comuns interessos. Mesta. || Lo que pertany a la mesta. Mesteño.

Mestall, *m.* Barreja de blat i de segol. Mezcla, Mezcladillo. || **Pa de mestall**, Pan de marcajo.

Mestallar, *v. a.* Mezclar.

Mester, *m. Ant.* Menester, Profesión, Arte.

Mestio, *a.* Fill de pares de races diferents. Mestizo.

Mestier, *m.* Mester.

Mestra, *f.* Maestra, Profesora. || Religiosa que cuida de la institució de les novícies. Maestra de novicias.

Mestral, *m.* Vent noroest. Maestral, Noroeste.

Mestralada, *f.* Racha ó ráfaga de maestral.

Mestrança, *f.* Ordre de cavallers, Institució pera resoldre les executories dels meteixos.

Maestranza, || Obrador d'armes, que depen del Estat. Maestranza. || *Ant.* Obrador ahont se travallaven i montaven les naus. Maestranza.

Mestrant, *m.* Individuu de una mestrança. Maestranche.

Mestrasgue, *m.* Dignitat de mestre d'una ordre militar i terri-

tori de la seua jurisdicció. Maestrazgo.

Mestrat, *m.* Maestría. || *adj.* Amaestrado.

Mestratge, *m.* Títol y qualitat dels experts en alguna art y ofici. Maestría. || Mestrasgue. Maestrazgo.

Mestre, *a. m. y f.* Maestro, a. || **Mestre fanguet**, *fr.* Zarandillo. || **Mestre d'aixa**, *m.* Carpintero de ribera. || **Mestre d'agua**, Aguañón, Maestro de aguas. || **Mestre de capella**, Maestro de capilla. || **Mestre de cases**, Albañil, Maestro de obras. || **Mestre de cerimonies**, Maestro de ceremonias. || **Mestre de dances**, Maestro de baile. || **Mestre d'esgrima**, Maestro de armas. || **Mestre d'esperit**, Director, Maestro espiritual. || **Mestre de minyons**, Maestro de escuela, de primeras letras. || **Mestre de musica**, Maestro de música. || **Mestre de novícies**, Maestro de novicios. || **Mestre de obres**, Aparejador, Maestro de obras, Obrajero, Sobrestante. || **Mestre de postes**, *Ant.* Maestro de postas. || **Mestre de regles y preceptes**, Preceptista. || **Mestre de sala**, Cárrech de majordomía, Maestresala. || **Mestre justicier**, *Ant.* Juez supremo. || **Mestre portolá**, *Ant.* Comandante de marina. || **Mestre racional**, *Ant.* Contador mayor, Racional. || **Ab més gana que un mestre d'estudi de fora**, *fr.* Con más hambre que un maestro de escuela. || **Esserne mestre**, *fr.* Ser ducho. || **Passarse mestre**, Recibirse maestro. *Fam.* Adelantarse. || **Qui ab bon mestre está, apendre deu**, *Loc.* Al cabo de un año, tiene el mozo las mañas de su amo. || **Sense mestre**, Adiestrarse solo.

Mestre y Cabañes (Joseph). *Biog.* Secretari del Banch de Barcelona, bona cosa d'anys, assolint concepte públich, per haver desempenyat ademés de altres càrrechs significats, la

presidència de la Societat Econòmica barcelonina, d'Amichs del País, de quina corporació havia sigut, també secretari. Va morir al any 1877. || — **y Solà (Antonia)**. Relligiosa del monastir de Valldoncella, de quin va ésser abadessa, per espai de trenta y tres anys. Erudita en historia, havia aplegat remarcables antecedents d'aquell casal relligiós y era autora de algunes monografies manuscrites, per dissort perdudes quan la crema esdevinguda al any 1909. Va morir al any 1900.

Mestres (Bernat). *Biog.* Relligiós y escriptor del sigle xvi. Domer de la parroquia de Sant Pere de les Puelles y historiari que del arxíu d'aquella parroquia, va extreure notícies ben erudites, consignades en son valió llibre *Nobiliari de Catalunya*, començat a escriure al any 1554. Va recullir també dibuixats per ell, un aplech d'escuts de armes de la nostra terra. || — **(Francesch de A.)** Un dels oradors sagrats, que a mitjans del sigle xix va assolir arrelada significació a Barcelona. Consagrat a la ensenyança, era fundador del col·legi nomenat de Sant Bonaventura. Era molt zelós y caritatiu en son ministeri sacerdotal, y va morir pobre al Hospital de la Santa Creu de Barcelona al any 1876. || — **(Joseph O.)** Arquitecte y escriptor professional molt remarcable, entre quins treballs cal esmentar el planol de la ciutat de Barcelona, el projecte de frontis de la Seu, y l'edifici del Banch de Barcelona, de quina ciutat va ésser arquitecte municipal. Va esserho també del bisbat de Solsona, y formar part de la junta creada pera aterrar les muralles de Barcelona. Pertanyia a les acadèmies de Belles Arts y de Ciències, va ésser

president de l'Associació d'arquitectes de Catalunya, y va escriure erudites monografies de la iglesia del Pi, de la de Pedralbes, dels claustres de la Catedral barcelonina, essent autor també d'altres importants treballs literaris. Era nadiu y va morir a Barcelona (1814-1895). || — **(Miquel)**. Escriptor relligiós, lector de teologia jubilat, de les derrerries del sigle xvii y autor d'obres dogmàtiques, algunes d'elles referentes a Sant Antoni de Padua. || — **(Salvador)**. Catedràtic de relligió y moral, y després de psicologia, lògica y ètica al Institut de Barcelona, de quin establiment era Visdirector. Havia exercit el professorat a Italia, y pertanyia a significades corporacions. Va escriure tractats de filosofia y relligió, remarcantse la obra *Ontologia ó metafísica pura universal y general* (1865). Era nadiu de Barcelona, morint a Sant Gervasi al any 1879.

Mestresjar. v. n. Hacer el tonto presumido.

Mestrescola. m. Dignitat eclesiàstica. **Maestrescuola.** || A les universitats antigües. **Cancelario.**

Mestressa. f. Dueña, Ama, Patrona. || Muller del amo, que te fadrins y treballadors. **Ama, Maestra.** || **Mestressa de claus.** Ama de llaves.

Mestria. f. Mestre d'algun ofici. **Maestria.** || Art y destresa d'ensenyar o executar alguna cosa. **Maestria.**

Mestrirol, a. adj. Obra maestra. **Mesull. Geog.** Caseriu del terme de Batlliu de Sas, prov. de Lleida.

Mesura. f. Medida. || **Mesura de oli.** Aceltera || **A mesura.** A medida, á proporción, al paso que. || **Entre poch y massa, la mesura passa.** *Ref.* Tanto es lo de más, como lo de menos. || **Tant s'omple la mesura que per**

- ella metelxa's rau. *Met.* Apretar hasta que salte la cuerda.
- Mesura (Adeudat).** *Biog.* Escritor de la ordre agustiniana, autor d'una curiosa obra cronològica ab atinades anotacions, que comprenia el període de 1654 fins a 1669.
- Mesurable.** *adj.* Mesurable.
- Mesuradament.** *adv. m.* Mesuradamente.
- Mesurador, a.** *m. y f.* Medidor.
- Mesurament.** *m.* Medida.
- Mesurar.** *v. a.* Medir.
- Mesurat, da.** *adj.* Parlant de persones. Comedido, Mesurado. || *p. p.* Parlant de coses. Medido.
- Mesuró.** *m.* Picotín.
- Mesurola.** *f.* Mida antiga pera líquits. Mesurola.
- Met.** Afèresi de Jaume. *n. p.* Jaimito.
- Metàbola.** *f. Ret.* Figura retòrica. **Metàbola.** || *Med.* Cambi d'una malaltia. **Metàbola.**
- Metabòlich, ca.** *adj. Entom.* Insectes subjectes a la metamorfosis. **Metabòlico.**
- Metabologia.** *f.* Coneixement de les transformacions dels insectes. **Metabologia.**
- Metacarp.** *m. Anat.* Part de la mà. **Metacarp.**
- Metacarpí, na.** *adj.* Metacarpiano.
- Metacentre.** *m. Mar.* Punt de intersecció de la vertical imaginària i la de immersió a la nau. **Metacentre.**
- Metacisme.** *m.* Defecte de pronunciació de la m, seguint una vocal. **Metacismo.**
- Metacòndil.** *m. Anat.* La falange més petita dels dits. **Metacòndilo.**
- Metacronisme.** *m.* Confusió de temps al esmentar un fet. **Metacronismo.**
- Metafísica.** *f.* Part de la filosofia. **Metafísica.** || Sistema de discórrer ab abstracció y subtiltats. **Metafísica.**
- Metafísicament.** *adv. m.* Metafísicament.
- Metafísich, ca.** *adj.* Metafísico.
- Metafogosis.** *f. Med.* Grau culminant d'una inflamació. **Metafogosis.**
- Metàfora.** *f. Ret.* Semblança entre dues coses. **Metàfora.**
- Metafòricament.** *adv. m.* Metafòricament, Translativament.
- Metafòrich, ca.** *adj.* Metafòrico.
- Metafosfòrich, ca.** *adj. Quim.* Àcid. **Metafosfòrico.**
- Metafragma.** *m. Entom.* Membrana dels insectes. **Metafragma.**
- Metafrasis.** *f.* Esbrinament d'un text o punt difícil. **Metafrasis.**
- Metagàlich, ca.** *adj. Quim.* Producte del àcid agàlich per la acció del foc. **Metagàlich.**
- Metalescent.** *adj.* Cos de brillantor metàlica. **Metalescente.**
- Metalògraf.** *m.* Expert en metalografia. **Metalògrafo.**
- Metalografia.** *f.* Coneixement y descripció dels metalls. **Metalografia.**
- Metaloidich, ca.** *adj.* Metaloyde.
- Metaloit.** *adj. Quim.* Cos simple. **Metaloyde.**
- Metaloquímica.** *f. Quim.* Part de la química que tracta dels metalls. **Metaloquímica, Metaloquímia.**
- Metaloquímich, ca.** *adj. Quim.* **Metaloquímico.**
- Metalurgia.** *f.* Ciència que tracta de l'aplicació dels metalls. **Metalurgia.**
- Metalúrgicament.** *adv. m.* Metalúrgicament.
- Metalúrgich, ca.** *adj.* Metalúrgico.
- Metalurgista.** *m.* Dedicat a la metalurgia. **Metalurgista.**
- Metall.** *m.* Metal. || Parlant del conjunt de instruments metàlics d'una música. **Metall.** || **Metall de veu.** El só de la metelxa. **Metall.** Timbre de la voz. || **Batre metalls.** *fr.* Treballar-los, reduint-los a fulls. **Batir hoja.** || **Refinar els metalls.** *fr.* Purificarlos al gresol. **Afinar los metales.**
- Metalli, na.** *adj.* Metálico. || Monedas sonant a diferencia del paper moneda. **Metálico.**

- Metallifer**, a. *adj.* *Foot.* Metalífero.
- Metallisació**, f. Metalització.
- Metallisar**, v. a. Metalitzar. || Extreure el metall de la mina.
- Metalizar**, || *Fig.* Empedreir el cor l'afany del diner. Metalitzar.
- Metallisarse**, v. r. Formarse un metall. Metalizarse.
- Metallisat**, da. *p. p.* Metalizado.
- Metallista**, *adj. y com.* Metalista.
- Metallística**, f. Coneixement de emprar y treballar els metalls. Metalística.
- Metamórfich**, ca. *adj.* Transformable. || *Min.* Roques estratificades. Metamórfico.
- Metamorfisme**, m. Transformació. Metamorfismo.
- Metamorfopsia**, f. *Med.* Malaltia dels ulls. Metamorfopsia.
- Metamorfossa**, f. Metamorfosis.
- Metamorfossar**, v. a. Transformar.
- Metapara**, *adj.* Un dels òssos que formen la vèrtebra espinal. Metapara.
- Metaplasme**, f. *Gram.* Hipèrbaton, Metaplasmo.
- Metaplástich**, ca. *adj.* Metaplástico.
- Metatars**, m. *Anat.* Part del peu. Metatarso.
- Metatársich**, ca. *adj.* Metatársico.
- Metátesis**, f. *Gram.* Trasposició de una lletra. Metátesis. || *Med.* Transposició. || *Log.* Destrució d'un judici per medi de raïocini. Metátesis.
- Metatórax**, m. *Ornit.* Segment del tòrax dels insectes obats. Metatórax.
- Metazoich**, ca. *adj.* *Min.* Minerals dels primers temps de la formació geològica. Metazoico.
- Meteix**, a. *pron.* Mismo. || Igual, Semblant. Mismo.
- Metempsiocosis**, f. Transmigraió de les ànimes. Metempsiocosis.
- Metemsomatosis**, f. Transformació d'un cos. Metemsomatosis.
- Meteor**, m. Fenómen produït al aire. Meteoro.
- Meteórich**, ca. *adj.* Meteórico.
- Meteorisació**, f. *Med.* Inflamació del ventre per l'aglomeració dels gasos. Meteorismo.
- Meteorisar**, v. a. *Med.* Meteorizar.
- Meteorista**, m. Expert al estudi dels meteors. Meteorista.
- Meteorógraf**, m. Instrument apropiat a les observacions meteorològiques. Meteorógrafo.
- || Qui's dedica al estudi de la meteorografia. Meteorógrafo.
- Meteorografia**, f. Descripció dels meteors. Meteorografía.
- Meteorográfich**, ca. *adj.* Meteorográfico.
- Meteorolit**, m. *Astron.* Masses inflamades que atravessen l'atmosfera desprenentse algunes vegades. Meteorolito.
- Meteorologia**, f. Coneixement dels meteors o dels meteorolitis. Meteorología.
- Meteoronomia**, f. Descripció de les lleis físiques dels meteors. Meteoronomía.
- Meteoronómich**, ca. *adj.* Meteoronómico.
- Meteoróscop**, m. Meteoroscopio. || *Ant.* Astrolabi. Meteoróscopo.
- Meteoroscopia**, f. Estudi dels meteors. Meteoroscopia.
- Meteoroscópich**, ca. *adj.* Referent a la meteoroscopia. Meteoroscópico.
- Metge**, m. Médico. || **Metge d'apelació**. *Ant.* Médico consultor. || **Metge espiritual**. *fr.* Director de la consciència. Médico espiritual. || **De metge, poeta y boig**, tots ne tenim un poch. *Ref.* De médico, poeta y loco, todos tenemos un poco, ó Si la locura fuese dolores, en todos los hogares habría voces. || **Esser metge d'un meteix**. *fr.* Saber-se guardar dels perills. Ser médico de sí mismo.
- Metge (Bernat)**. *Biog.* Un dels escriptors catalans més remarcables, quines obres formen els millors exemplars de prosa, a les derrerries del segle xiv. Va ésser escrivá y notari d'apelacions del Ducat de Gi-

- rona en temps del infant y després rei En Joan I d'Aragó; procurador general de la reina Violant, y secretari del rei En Martí, als anys 1403 al 1410. Les seues obres valioses *Història de Valter e Griselda*, *Lo somni*, *Lo llibre de Mals amonestats*, y *Lo llibre de Fortuna e prudencia*, formen les pàgines més rellevants de la literatura catalana a son temps.
- Metge**. *Hidrog.* Riu del Bergadá que brolla al respall de la serra de Queralt, passa per Berga y desaigua al Llobregat.
- Metgessa**. *f.* La muller del metge. *Doctora*, *Mujer del médico*.
- Meticulós**, *a. adj.* Escrupulós, Cobart. *Meticuloso*.
- Meticulosament**. *adv. m.* Meticulosamente.
- Metillena**. *f. Quim.* Carbur de hidrògen, extret de la fusta. *Metilena*.
- Metiomania**. *f. Med.* Deliri de set. *Metiomania*.
- Metjar**. *v. a. Ant.* Medicar, Mediciar.
- Metòdicament**. *adv. m.* Metòdicamente.
- Metòdich**, *ca. adj.* Metòdico.
- Metodisar**. *v. a.* Ordenar. *Metodizar*.
- Metodisme**. *m.* Metodismo.
- Metodista**. *m.* Metodista.
- Métode**. *m.* Art, ordre de fer les coses. *Método*. || *Fil.* *Métode analítich*, *Métode sintètic*.
- Metodologia**. *f.* Tractat dels mètodes. *Metodologia*.
- Metodològich**, *ca. adj.* Metodològic.
- Metodologista**. *m. y adj.* Metodologista.
- Metonimia**. *f. Ret.* Concepte invers del que s'enuncia. *Metonimia*.
- Metonomassia**. *f.* Defecte de traduir algun cognóm. *Metonomasia*.
- Metopa**. *f. Arquít.* Espais al fris d'òrich. *Metopa*.
- Metopranhalgia**. *f. Med.* Dolor frontal. *Metopranhalgia*.
- Metopantritis**. *f. Med.* Inflamació al front. *Metopantritis*.
- Metoposcopia**. *f.* Adivinació per els traces del visatge. *Metoposcopia*.
- Metralgia**. *f. Med.* Dolor de la matriu. *Metralgia*.
- Metràlgich**, *ca. adj.* *Med.* Relatiu a la metralgia. *Metràlgico*.
- Metralla**. *f. Artill.* Projectils y municions petits pera carregar les peces de foch. *Metralla*. || *Fund.* Ferro colat que ix de la fosa d'un forn, refredantse al treure'l del mollo. *Metralla*. || *Fig.* Munió de moneda de poch valor. *Metralla*. || *Fig.* Insults, diceris, paraules ofensives. *Metralla*.
- Metrallada**. *f.* Tret de metralla. *Metrallazo*.
- Metrallar**. *v. a.* Ametrallar.
- Metranastrosia**. *f. Med.* Inversió de la matriu. *Metranastrosia*.
- Metratemne**. *m. Cir.* Instrument pera operar la matriu. *Metratemno*.
- Metre**. *m.* Mida y base del sistema mètrich decimal. *Metro*. || *Vers.* *Metro*.
- Metregrafia**. *f.* Descripció y comparació de les mides. *Metregrafia*.
- Metrologia**. *f.* Coneixement dels sistemes diversos de pesos y mesures. *Metrologia*.
- Metrològicament**. *adv. m.* *Metrològicamente*.
- Metremania**. *f.* Mania de fer versos. *Metromanía*.
- Metrèmetre**. *m.* Pèndol marcadore dels compassos musicals. *Metrèmetro*.
- Metrenquita**. *f. Med.* Xeringa pera fer injeccions a la matriu. *Metrenquita*.
- Mètrer** o **Metre**. *v. a. Ant.* Colocar, Meter. || **Mètrer en bell**. *fr.* Posar en clar. Poner en clar, Dilucidar.
- Métrica**. *f.* Art qu'ensenya a compendre versos. *Métrica*.
- Mètricament**. *adv. m.* *Mètricamente*.
- Mètrich**, *ca. adj.* *Métrico*.

- Metrificador.** *m.* Versificador.
- Metrificar.** *v. a.* Versificar.
- Metritis.** *f. Med.* Inflamació de la matriu. **Metritis.**
- Metrocampsia.** *f. Med.* Inflexió de la matriu. **Metrocampsia.**
- Metrodinia.** *f. Med.* Dolor a la matriu. **Metrodinia.**
- Metroemia.** *f. Med.* Congestió uterina. **Metroemia.**
- Metrografia.** *f.* Estudi y descripció de les mides. **Metrografia.**
- Metrola y de Calders (Càrles).**
Biog. Ardit y ferm patriota de mitjans del segle XVII, defensor de la plassa de Cambrils al mes de desembre de 1640, y sacrificat pèl exercit castellà del Marqués de los Velez. Quan assolida la rendició de Cambrils, s'abocaren a la població les forces sitiadores, la cavalleria comanada pèl Marqués de Torrecuso, va delmar als defensors de la causa catalana, y En Metrola com els demés capdills de la terra que havien complert els seus debers de bons patricis, va sofrir la mort, penjat als marlets de les muralles.
- Metroloxia.** *f. Med.* Obliqüitat de la matriu. **Metroloxia.**
- Metronfàxia.** *f. Med.* Infartació de la matriu. **Metronfàxia.**
- Metrópoli.** *m.* Capital de nació. Catedral de la població abont resideix l'arquebisbe. **Metrópoli.**
- Metropolitá, na.** *adj.* Relatiu al arquebisbat o be a la metròpoli. **Metropolitano.**
- Metrorràgia.** *f. Med.* Hemorràgia de la matriu. **Metrorràgia.**
- Metrorrea.** *f. Med.* Flux mucós de la matriu. **Metrorrea.**
- Metroscopi.** *m. Med.* Instrument pera reconeixer la matriu. **Metroscopio.**
- Metrotomia.** *f. Cir.* Operació de obrir la matriu. **Metrotomia.**
- Metxa.** *f.* Peça que s'ajusta a algún forat. **Almilla, Espiga.** || *Naut. Ter.* Forat pera ajustar-hi l'arbre de la nau. **Mecha.** ||
- Corda preparada ab alguna substancia combustible pera ficar foch a les mines, les peces d'artilleria, etz. **Mecha.** || Blé o corda pera ficar foch y encendre el cigarro. **Mecha.** ||
- Donar metxa.** *fr.* Comunicar fuego, Dar lumbré.
- Metzer.** *m.* Broch d'un llum de gas, etz. **Mechero.**
- Metzina.** *f.* Verí. Veneno.
- Metzinar.** *v. a.* Envenenar.
- Metziner.** *m. Ant.* Bruixot. Encantador. || *adj.* Envenenador, Hechicero.
- Metzines.** *f.* Ponzofia, Tósigo, Veneno.
- Meu.** *m. Bot.* Herba medicinal pirenenca. **Meo, Meyón.**
- Mèu, va.** *pron. pos.* Mío, a. Mi. || **Es molt meu.** *Expr.* Es muy mío.
- Meuca.** *f. Bot.* Planta. **Melca, Alcandia, Zahina, Sorgo.** || *Ornit. m.* Mochuelo.
- Meull.** *Geog.* Poble adjunt al de Mur, prov. de Lleida.
- Meuques (Collet de les).** *Orog.* Al Bergadá, a la vora de la iglesia de Serchs.
- Meus, as.** *pron. pos.* Míos, as.
- Mexicó, na.** *adj.* Nadiu o pertanyent al Méxich, república de l'América Septentrional.
- Meyá.** *Geog.* Poble del dist. jud. de Vich.
- Meyonita.** *f. Min.* Pedra volcànica de color blanch. **Meyonita.**
- Meyosis.** *f. Med.* Minva dels símptomes d'una malaltia. **Meyosis.**
- Meytadella.** *f.* Mesura, Porró. **Porrón.**
- Meytat.** *f.* **Meitat.**
- Mg.** *Quím.* Abreviatura del magnesi. **Mg.**
- Mi.** *Pron.* Cas irregular del pronom de primera persona. **Mi.** || *f. Mus.* Tercera de les notes musicals de la escala. **Mi.**
- Miacant.** *adj. Bot.* Planta. **Miacanto.**
- Miacit.** *m. Zool.* Molusque fòssil dels terrenys secundaris y terciaris. **Miacito.**
- Mialgia.** *f.* Dolor als muscles. **Mialgia.**

- Miana (La).** *Hidrog.* Riera de la comarca d'Olot, al peu del coll de Salom.
- Mianegues.** *Geog.* Caseriu de Porqueres, prov. de Girona.
- Miargirita.** *f. Min.* Sulfat d'antimoni. Miargirita.
- Miàs (Fau).** *Biog.* Sacerdot barceloní, catedràtic de teologia, que havia assolit renom com orador sagrat y escriptor dogmàtic. Va morir al any 1867.
- Miascita.** *f. Min.* Varietat de dolomia blanca y esberlosa. Roca semblanta al quartç. Miascita.
- Miasis.** *f. Med.* Malaltia parasitària. Miasis.
- Miasma.** *m.* Miasma.
- Miasmàtic, ca.** *adj.* Miasmàtic.
- Miastenia.** *f. Med.* Paral·lisis. Miastenia.
- Mica.** *f.* Porció petita. Brizna, Migaja. || Quantitat escassa. POCO. || Quantitat menuda d'aigua. Gota, Chispa. || *Fig.* Part petita d'alguna cosa immaterial. Migaja. || *Min.* Pedra brillanta. Mica. || **Mica més, mica menys.** *fr.* POCO MÉS Ó MENOS. || **A miques.** *m. adv.* A pistos. || **Fer miques, mil miques o miques y bocins.** *fr.* Hacer añicos, pizzas, figote. || **Una mica al cor se fica.** *Ref.* Más vale algo que nada || **Una mica mica.** *m. adv.* Una migajuela.
- Micacl, a.** *adj. Min.* Micáceo.
- Micalet.** *m.* Guspira de foch. Chispa.
- Micanyo.** *Hidrog.* Riuet que brolla de la Serra de Muçara y alguabarrejantse ab l'anomenat Glorieta, desaigua al Francolí, prov. de Tarragona.
- Micar.** *f. Astron.* Estrella de la ossa major. Micar.
- Micarella.** *f. Min.* Varietat de vernerita. **Micarela** || *Met.* Cosa petita en excés, Pequenez, Menudencia.
- Micarelles.** *f. pl.* **A micarelles.** *fr.* A mendrugones.
- Micarreta.** *f. dim.* Mica petita. Pequena porción, Mendrugo.
- Micasquist.** *m. Min.* Micasquisto.
- Miceli.** *m. Bot.* Filaments rudimentaris dels bolets. Micello.
- Micer.** *m. Ant.* Títol honorífich. Micer.
- Micetografia.** *f. Bot.* Descripció dels bolets. Micetografia.
- Micetologia.** *f. Bot.* Coneixement dels bolets. Micetología.
- Micetoit, da.** *adj. Bot.* Semblant al bolet. Micetoideo.
- Michel (Joan).** *Biog.* Poeta del Rosselló al segle xv, autor del poema *Embarras de la Fire de Beaucaire*.
- Micleta.** *f. Farm.* Medicament pera estroncar la sanch. Micleta.
- Mico.** *m. Zool. Mono.* || **Mico filós.** *fr. Fam.* Chisgarabis. || **Donar mico.** *fr.* Chasquear.
- Micó (Francesch).** *Biog.* Remarcable botànic y metge, nadiu de Vich al any 1528, tan nomenat per les seues investigacions al regne vegetal, com distingit per les observacions fetes a l'art de curar. Els botànichs Delachamp y Linneu, van dedicar-li algunes especies descubertes per ell, en les seues excursions per Catalunya. En medicina va pregonar l'us de les begudes glassades, que al seu temps s'estimava perjudicial per tots els metges. || — (**Joseph**). Astrònom y catedràtic de teologia, que va descriure un cometa aparegut al any 1577.
- Micó (Forat).** *Orog.* Al terme de Cardona. D'ell brolla abundosa font.
- Micoderm.** *m.* Vegetació que's forma a les begudes fermentades y a certs compostos. Micodermo.
- Micoia.** *f. dim. de mica.* Poquito.
- Miconoidich, ca.** *adj. Med.* A les llagues fistoloses. Miconoideo.
- Micosis.** *f. Med.* Certa excrecencia. Micosis.
- Micoteta.** *f. dim.*
- Micro.** *adj.* Veu grega que signi-

- fica petit, y té aquest significat en moltes paraules. **Micro.**
- Microbi,** *m.* Microbio.
- Microbià,** *na. adj.* Microbiano.
- Microbiologia,** *f.* Tractat dels microbis. **Microbiologia.**
- Microbiológich,** *ca. adj.* Microbiológico.
- Microcéfal,** *a. adj.* De cap petit, de poca intel·ligència. **Microcéfalo.**
- Microcòsmeter,** *m. Med.* Principi o causa eficient de la vida. **Microcòsmeter.**
- Microcòsmich,** *adj.* Microcòsmico.
- Microcosmologia,** *f.* Descripció del cos humà. **Antropologia, Microcosmologia.**
- Microcosmos,** *m.* Mon petit. **Microcosmos.**
- Microencéfal,** *m.* Cervell petit. **Microencéfalo.**
- Micrófon,** *a. adj. Fis.* Só gaire bé imperceptible. **Micrófono.**
- Microfonia,** *f. Med.* Feblesa de la veu. **Microfonia.**
- Micrografia,** *f.* Descripció dels objectes que no poden veure sense l'ajuda del microscopi. **Micrografia.**
- Micrólech,** *m. y adj.* Observador de coses diminutes. **Laconisme** al parlar o bé al escriure. **Micrólogo.**
- Micrómetre,** *m. Astron.* Aparell pera observar el diàmetre dels astres. **Micrómetro.**
- Micrometria,** *f.* Art d'usar el micrómetre. **Micrometria.**
- Microorganisme,** *m.* Organisme microscòpic. **Microorganismo.**
- Microscopi,** *m.* Aparell que augmenta la dimensió dels objectes. **Microscòpico.** || **Microscopi solar.** Aparell. **Microscopio solar.**
- Microscopia,** *f.* Art de fer observacions ab el microscopi. **Microscopia.**
- Microscòpich,** *ca. adj.* Microscòpico.
- Microscòpicament,** *adv.* Microscòpicamente.
- Microspermaçí,** *a. adj. Bot.* De llevor petita. **Microspermáceo, Microspermo.**
- Microsoari,** *a. adj. Zool.* Animals molt petits. **Microzoario.**
- Mida,** *f.* Medida. || **Amplaria** y llargaria de les fustes. **Marco.** || Instrument pera midar les terres. **Marco.** || Cinta beneïda ab el nom d'una imatge. **Estadal, Medida.** || *Met.* Cordura, modes. **Medida.** || Correspondència d'una cosa ab un'altra. **Medida.** || **Ab mida,** *m. adv.* Sense excés. **Tasadamente.** || **A la mida del gust,** *m. adv.* A sabor. || **A la mida dels vostres desitjos.** *Expr.* A medida de tu deseo, de tu paladar. || **Passar de mida.** *fr.* Pasar de raya, llegar á lo vedado, Ser demasiado, ser excesivo, ser descomedido. || **Pendre la mida,** *fr.* Tomar la medida. || *Met.* Fer cabal judici d'algu. **Tomarle á alguno las medidas.** || **Pendre la mida de la esquina,** *fr. Fam.* Bastonejar. **Medir las costillas.** || **Pendre les mides.** *fr.* Adoptar els medis pera lograr alguna cosa. **Tomar sus medidas; echar el cartabón.** || Sense mida, fora de mida. *m. adv.* **Descomedido.** *Met.* Sense moderació. **Descomedidamente.**
- Midador,** *a. m. y f.* Medidor.
- Midament,** *m.* Medida.
- Midar,** *v. a.* Medir.
- Midat,** *da. p. p.* Medido.
- Midi.** Mot francès que vol dir Mitjorn, y ab quin s'anomena la banda de França, que comprén el Llenguadòch, el Rosselló, part de la Cerdanya, y la Provença. || - (**Canal de**). *Hidrog.* Canal del Llenguadòch.
- Midó,** *m.* Almidón.
- Midoner,** *a. m. y f.* Qui fá midó. **Almidonero.** || Objecte pera posar midó. **Almidonero.**
- Mielitis,** *f. Med.* Inflamació del moll de la espinada. **Mielitis.**
- Mielotisis,** *f. Med.* Tisis dorsal. **Mielotisis.**
- Miemita,** *f. Min.* Calica magnésica. **Miemita.**

Mieres (Tomás). *Biog.* Remarcable llegista de la escola catalana, conseller y fiscal patrimonial del rei N'Alfons V al sigle xv. Els seus comentaris dels Usatges, de les consuetuds civils y eclesiàstiques de Girona, y de les constitucions generals de Catalunya, li feren assolir renom, haventse fet de les seues obres diverses edicions al sigle xvii.

Mieres. *Geog.* Poble de la prov. de Girona, part. jud. d'Olot, que formà municipi ab els veïnats de la Freixa, Burguerols, Ruitlles y Samontá.

Mig. *adj.* Mitj. Medio.

Migala. *f. Entom.* Aranya molt grossa. Migala.

Migensant. *m. adv.* Mediante.

Migenser, *a. m. y f.* Mediador.

Migerament. *adv. m.* Medianamente.

Migrament. *m.* Desasosiego.

Migrança. *f.* Impaciencia, Desasosiego.

Migranya. *f.* Jaqueca.

Migranyós, *a. adj.* Afligido, Triste.

Migrar. *v. n.* Cobejar, Glatir, Ape-tecer, Hacérsele agua la boca á alguno. || **Fer migrar.** *fr.* Fer foudre, fer desesperar. Hacer perder la paciencia.

Migrarse. *v. r.* Aixiquirse, Arrugarse. Revenirse. || Anyorarse, entristirse. Entristecerse. || Par-lant de plantes. Añublar-se, Ati-zonarse.

Migrat, *da. adj.* Desazonado, Fastidiado. || **Estar migrat.** *fr.* Desazonarse, Aburrirse, Concomerse.

Mhrab. *m. Arquít.* Nitxo dels temples maometans. Se'n serva un bell exemplar al claustre de la catedral de Tarragona. Mhrab.

Mija. *f. Ter.* Mesura pera líquits. Porrón.

Mijá, *na. adj.* Mediano.

Mijania. *f.* Centro, Medianía, Medio.

Mijansant. *p. a.* Mediante.

Mijansar. *v. n.* Mediar.

Mijanser, *a. adj.* Medianero.

Mijant. *m.* A mediados.

Mijavila (Joan de). *Biog.* Cavaller barceloní del sigle xv, que després de la mort d'En Carles de Viana, va mostrarse partidari dels reis En Joan II y la seua muller Na Joana Enríquez, al any 1462. Compliat en la conspiració que havia de fer entrega de la ciutat als reis, va ésser processat, sofrint la mort a la presó de Barcelona el dia 21 de maig de 1462.

Mil. *adj. num.* Mil. || **A mils.** *m. adv.* A millares. || **¡Ni'ls mils!** *fr.* De cap manera. ¡Ni por pienso! || **Parlar de,** o **comptar a mils.** *fr.* Echar millares.

Milá. *m.* Au de rampinya. Milano.

Milá de la Roca (Joseph Nicasi). *Biog.* Polítich y escriptor barceloní, que va figurar molt a mitjans del sigle xix. Pertanyia al partit anomenat llavors moderat, y va publicar el periódich *El Papagayo*, que va significarse pél seu estil satíric de bona llei. Va morir a Barcelona, a etat avançada al any 1894. || — (**Pau**). Escriptor y juriscònsult, redactor del diari *El Ancora* al any 1850, y un dels notaris que a son temps van assolir nomenada per la seua competència als assumptes de dret catalá. Va morir a Barcelona al any 1892. || — y **Fontanals (Manel).** Filòlech eminent, crítich remarcable y erudit escriptor contemporani, catedràtic de literatura a la universitat de Barcelona, president del primer consistori dels Jochs Florals, al any 1859. Era nadiu de Vilafranca del Penadés, (1818-1884) y un dels homens que més s'afanyaren y més significació assoliren a la renaixensa literaria de Catalunya. Havia coloborat a les més anomenades revistes de la nostra terra, y cal esmentar de les seues obres valioses, la *Cançó del Pros Ber-*

nat, el *Romancerillo Catalán*, *De la poesía heroica popular castellana*, y *Principios de la literatura general y española*. || — (**Fau**). Remarcable pintor y crítich, germá del anterior. Era com ell nadiu de Vilafranca, morint al any 1883, y pertanyia a l'escola purista, essent un dels admiradors apassionats d'Andrea del Sarto. Va sejournar molt temps a Italia, y al seu retorn assolí la càtedra de *Teoria y Historia de les Belles Arts* a la escola de Barcelona. Va pertanyer a l'Academia de la nostra ciutat y a la comissió provincial de monuments, havent prestat serveis remarcables al art y a la historia.

Milà (El). *Geog.* Poble de la prov. y bisb. de Tarragona, part. jud. de Valls.

Milana. *f. Ornít. ter.* Bisaroca. Milano. || **Milana negra**. *Ornít.* Milano negro.

Milanar. *m.* Millar. || **A milanars**. *m. adv.* A millares.

Milans (Bonaventura). *Biog.* Remarcable metge barceloní del sigle XVIII, escriptor professional de renom, entre quines obres deuen esmentarse *Sinopsis formularum medicarum* y *De Dissenteria castronsis*. || — del **Bosch (Francesch)**. Capdill catalá de la guerra de la independència, que va mostrar el seu ardimient en molts combats, y marcadament a l'acció de Sabadell al any 1810. Va ésser després d'aquella lluita, partidari de la constitució, figurant, al exèrcit d'En Mina al any 1822, morint per la causa progressista al any 1829. || — (**Llorenç**). Fill del anterior y digne hereu del seu nom, que va ingressar molt jove encara al exèrcit, assolint en ell el grau de tinent general. Tenia brillant fulla de serveis, y a les darreríes de la primera guerra civil, fruía ja concepte

de valent per les seues proeses. Company del general Prim, va acompanyarlo al Africa y a Méxich, seguint al seu costat als temps de la revolta de 1868. Baix el govern provisional, va ésser capitá general de Castella la Nova, desempeyant càrrechs enlairats durant el regnat d'En Amadeu I y retrayentse de la vida pública, després de la restauració. || — y de **Larrard (Alexandre)**. Advocat molt distingit y hisendista il·lustrat, que va ésser més de trenta anys depositari de la Diputació Provincial de Barcelona, en quina ciutat va morir al de 1891.

Milany (Serra de). *Orog.* Serra-lada de la prov. de Girona, que al reclós de Vallfogona, s'enlaira 1575 metres.

Millar. *m.* Millar.

Mildiu. *m. Agric.* Malaltia parasitaria de la vinya. Mildiu.

Milé, *na. adj.* Certa tela. Mileno.

Milenar. *m.* Millar.

Milenari, *a. adj.* Milenario.

Miler. *m.* Millar.

Milerita. *f. Min.* Sulfur de níquel. Milerita.

Milésim, *a. adj.* Milésimo || *m. y f.* Cada una de les parts de mil unitats. Milésimo.

Milfich, *ca. adj.* Medicament pera prevenir la caiguda del pel. Milficho.

Milfosis. *f. Med.* Afecció y irritació de les palpebres. Milfosis.

Milfulles. *Bot.* Planta. Milfollo, Milhojas.

Mill. Prefixe dels noms que representen una miléssima part. Milli.

Milliar. *f. Med.* Flegmasia exantemática. Millar. || *Arqueol. y hist.* Pedres o columnes que al temps dels románs, senyalaven les distancies. Piedra o columna miliaria.

Milicia. *f.* Art de la guerra, Exèrcit. Milicia. || Còssos de veïns o ciutadans, ab certa organisa-

- ció militar. Milícia urbana, ciudadana, nacional.
- Milicià, na.** *adj.* Pertanyent a la milícia. Miliciano.
- Miligram.** *m.* Milígramo.
- Mililitre.** *m.* Mililitro.
- Milímetre.** *m.* Milímetro.
- Milló.** *m.* Num. Deu vegades cent mil. Cuento, Millón.
- Millonada.** *f.* Millonada.
- Millionari, a.** *adj.* Millionario.
- Milionéssim, a.** *adj.* Milionésimo.
- Militant.** *m.* Congregació dels fidels. Militante. || Qui pren part actiu als treballs d'un partit polític. Militante.
- Militar.** *m.* Home d'armes. Militar. || *adj.* Pertanyent o relatiu al exèrcit. Militar. || *v. a.* Figurar o estar afiliat a algun partit. Militar. || El militar a la guerra y el pagés a la terra. *Ref.* Cada uno en su labor; cada lobo por su senda.
- Militaresch, ca.** *adj.* Continent, orgaisme o regiment. Militarresco.
- Militarisme.** *m.* Predomini del element militar en la governació d'un Estat. Militarismo.
- Militarista.** *m.* Partidari del militarisme. Militarista.
- Militarment.** *m. adv.* Segons l'us y les lleis de la milícia. Militarmente.
- Miloca.** *f.* Ter. Cometa.
- Milort.** *m.* Tractament anglés que s'usa també en nostra llengua. Milord. || *Fam.* S'emplea pera tatxar a algú d'orgull o presumció. Milord. || Peça de abrich. Milord, Reglón.
- Milotxa.** *f.* Ter. Cometa.
- Mill.** *f.* Bot. Planta. Borona, Mijo. || Mill africà. Bot. Alcandia, Melca. || Mill bort. Bot. Litospermo. Mijo del sol, Grans de amor. || Mill del sol petit. Bot. Mijo del sol agreste.
- Milla.** *f.* Mida de camins que comprén mil passes. Milla. || *Mar.* Distància de navegació. Milla.
- Millà.** *n. p.* Millán.
- Millá.** *Geog.* Poble adjunt al de Ager, prov. de Lleida.
- Millarada.** *f.* Molts milers. Millarada.
- Millarés, a.** *adj.* Numis. ant. Moneda corrent a Catalunya als començos del segle XIV. A Barcelona un millarés, equivalia a 4 diners, als temps d'En Jaume I d'Aragó.
- Millari, a.** *adj.* Miliario.
- Millás.** *Geog.* Caseriu del terme de Cornellà del Llobregat, prov. de Barcelona. || Lloch del districte de Madremanya, prov. de Girona. || Vila del depart. dels Pirineus Orientals a la Catalunya francesa, cap de cantó del seu nom, bisb. de Perpinyà.
- Milleres (Coll de).** *Orog.* A les montanyes de Canigó.
- Millet (Joan).** *Biog.* Ferm catalanista, un dels fundadors del *Orfeó Català*, de quina institució va esserne president. Va morir al més d'agost de 1911.
- Milléssim, a.** *Num. ord.* Milésimo.
- Milló.** *m.* Num. Millón.
- Milloch.** *m.* Bot. Maiz.
- Milloneres (Clot de).** *Geog.* Vall de la comarca de Campredó.
- Millor.** *adj. y adv. afirm.* Mejor. || Al millor. *m. adv.* A lo mejor. || Anar millor, de millor o per millor. *fr.* Mejorar la salud. || D'alló millor. *m. adv.* De molde, de perilla. A las mil maravillas, A maravilla. || De lo millor o de lo millor de la post. *m. adv.* De lo mejor. || Quant millor. *Expr.* Cuanto mejor. || Triar lo millor pera un hom. *fr.* Escoger como entre peras.
- Millora.** *f.* Mejora, Mejoría. || Anar per o de millora. *fr.* Mejorar.
- Millorament.** *m.* Mejoría.
- Millorança.** *f.* Mejoría.
- Millorant.** *m.* Convalesciente.
- Millorar.** *v. a.* Mejorar.
- Millorar-se.** *v. r.* Mejorar-se.
- Millorat, da.** *p. p.* Mejorado.
- Milloret, a.** *adj. dim.* Mejorcito.
- Milloria.** *f.* Mejora, Mejoría. || Per milloria, la meua casa deixaria. *Ref.* Por mejoría, mi casa dejaría.

Millot, *m. Bot.* Maiz.
Mima, *f. Ant.* Comedianta que entretenia als espectadors ab jochs y contorsions en els entreactes. **Mima**.
Mimador, *a. adj.* Afalagador. Acariador.
Mimar, *v. n.* Amanyagar. Acariar, Dar vicios.
Mimarse, *v. r.* Acariarse. || *Fig.* Preocuparse ab excés del propi benestar. Cuidarse.
Mimbela (Manel), *Blog.* Framenor y escriptor dogmàtic, nadiu de Fraga, bisb. de Lleida (1641-1721), procurador general de les províncies de Nova Espanya a Madrid, bisbe de Panamá, de Oaxaca y de Guadalajara (América).
Mimboca (Cova de), *Orog.* Al terme de Gisclareny.
Mimesis, *f. Ret.* Ironia escarnint lo que ha dit un altre. **Mimesis**.
Mimetesa, *f. Min.* Combinació de acit arsénich ab l'óxit de plom. **Mimetesa**.
Mimica, *f.* Imitació dels gestes y moviments que sense parlar impressionen. **Mimica**.
Mimicament, *adv.* Mímicamente.
Mimich, *ca. adj.* Mímico.
Mimo, *m.* Jotglar al temps dels grecs y dels romans. **Mimo**. || Afalach. **Halago**. || Delicadesa en tractar les coses. **Mimo**.
Mimodrama, *m.* Pantomima.
Mimófir, *m. Min.* Roca composta. **Mimófir**.
Mimografia, *f.* Ensenyança de la mímica. **Mimografia**.
Mimologia, *f.* Imitació del só y de la veu. **Mimologia**.
Mimològicament, *adv. m.* Mímicamente.
Mimologisme, *m. Gram.* Veu formada per mimologia. **Mimologisme**. || *Ret.* Representació de la fesomia, de la veu y del accionar d'un altre. **Mimologismo**.
Mimoplàstich, *ca. adj.* Quadres de relleu o de moviment. **Mimoplástico**.
Mimorófir, *m. Min.* Roca. **Mimorófir**.

Mimós, *m. Min.* Lava volcànica. **Mimoso**. || *adj.* Mimoso, Acariador.
Mimosa, *f. Bot.* Acacia, Planta. **Mimosa**.
Mimosi, *adj.* Semblant a la mimosa. **Mimoseo**.
Mina, *f. Mina.* || Artifici, Fosso subterrani plé de pólvora pera fer volar alguna fortificació. **Mina**. || *Fam.* Gran quantitat de diners. **Mina**. || **Mina d'or**, *Met.* Negoci o empleu d'utilitat ab poch treball. **Mina**. || **Bona mina y dolent joch**, *Ref. ant.* Reniego del amigo, que cubre con las alas y muerde con el pico.
Mina (Pich de la), *Orog.* Al Pirineu aranés, prop al tuch del Cap de la Picada.
Minaca, *f. y adj. avm.* Minaza.
Minador, *m.* Travallador a les mines. **Minero**, *Cuevero*. || Qui construeix mines pera la guerra. **Zapador**, **Minador**.
Minaire, *m.* **Minero**. || Qui obra foradades. **Minero**.
Minar, *v. a.* Obrir camí per des-sota terra. **Minar**. || Fer mina pera volar una fortaresa. **Minar**.
Minaret, *m. Arquít.* Torreó alarb de les meçquites. **Minarete**.
Mineral, *adj.* Producte extret de una mina. **Mineral**. || Aigua que brolla d'una mina. **Mineral**. || Exhalació o vapor gaseós que s'extrau d'una mina. **Mineral**. || *Met.* Fonament d'algun beucfici. **Venero**.
Mineralizable, *adj.* Mineralizable.
Mineralisació, *f. Quím.* Mineralización.
Mineralisador, *a. adj.* Mineralizador.
Mineralisar, *v. a.* Mineralizar.
Mineralisat, *ca. p. p.* Mineralizado.
Mineralogia, *f.* Coneixement y estudi dels minerals. **Mineralogía**.
Mineralògicament, *adv. m.* Mineralògicamente.
Mineralògich, *ca. adj.* Mineralógico.

- Mineralogista.** *m.* Expert en mineralogia. Mineralogista.
- Mineralurgia.** *f.* Mineralurgia.
- Mineralúrgicament.** *adv. m.* Mineralúrgicamente.
- Mineralúrgich,** *ca. adj.* Mineralúrgico.
- Mineria.** *fr.* Art de treballar y construir mines. Minería.
- Minerografia.** *f.* Descripció dels minerals. Minerografía.
- Minerólech.** *m.* Expert o tractadista en coneixements minerals. Minerólogo.
- Minerva.** *f.* Divinitat del paganism. Minerva. || Màquina de estampar. Minerva. || *Geog.* Vila del Llenguadoch, capital del antic Minervés.
- Minervés.** *Geog. Hist.* Antiga comarca de la Catalunya francesa, als bisbats de Narbona y de Saint Pons. Quan la lluita dels albigeos, va ésser un dels llocs que assoliren nomenada.
- Minervista.** *m.* Treballador de la minerva a les impremtes. Minervista.
- Mines (Les).** *Geog.* Caseriu del terme de la Granja d'Escarpe, prov. de Lleida.
- Minestra.** *f.* Comida, Manjar, Vianada.
- Mingo.** *n. p.* Afèresi de Domingo. Dominguito. || *m.* Certa bola del joc de billar. Mingo.
- Mingot (Teodosi).** *Biog.* Pintor català del segle xvi, (1559-1590). Havia pintat als palaus de Madrid y del Pardo, y d'ell esmenten els antics tractadistes de la pintura espanyola, algunes obres religioses.
- Minguell (Manel).** *Biog.* Remarcable advocat barceloní de la primera meitat del segle xix. Va morir al any 1870.
- Minguet.** *n. p.* Afèresi dim. de Domingo. Domingullo.
- Minguet (Mestre).** *Biog.* Escultor català del segle xvi, que al any 1587 se'n anava a Tarragona, ahont era escultor y mestre fuster del capitol d'aquella
- Seu. Era autor d'una imatge de Crist, tamany major que'l natural, en un dels faristols de la Seu esmentada. || **(Joan).** Gravador d'estampes nombroses, nadiu de Barcelona, del xebly y pensionat per la Academia de Sant Ferrán. Vivía a mitjans del segle xviii. || **(Pau).** Popular prestidigitador català que fruía renóm pels anys de 1750. Ademés d'alguna obra religiosa, havia escrit algun llibre de regles y secrets pera els jocs de mans.
- Mini.** *m.* Min. Oxit vermell de plom, usat en medicina y pera la pintura. Minio, Oxido de plomo.
- Miniar, v. a.** Pintar en miniatura. Miniar.
- Miniatura.** *f.* Pintura fina y detallada. Miniatura. || Pintar de miniatura. *fr.* Miniar.
- Miniaturista.** *m. y f. y adj.* Pintor de miniatures. Miniaturista.
- Minici Natal (Lluci).** *Biog.* Significa personatge de la época romana, fundador de les primeres termes barcelonines que en aquell temps hi havia a la actual plaça de Sant Miquel y de les instalades a Iluro (Mataró).
- Minim, a.** *adj. sup.* Ultim grau de inferioritat comparant ab un altre objecte de la mateixa especie. Mínimo. || Relligió o relligiosa de l'ordre de Sant Francesch de Paula. Mínimo. || *f. Mus.* Nota de la meitat de la semi breu. Mínima.
- Minimament.** *adv.* Minimamente.
- Minimista.** *m. y adj.* Estudiant de rudiments de gramática. Minimista.
- Minimum.** *m.* Insignificancia. Minimum. || La pena menor que pot aplicarse. Minimum.
- Ministeri.** *m.* Càrrech, ocupació, ofici. Ministerio. || Conjunt de ministres d'un govern. Ministerio.
- Ministerial.** *adj.* Pertanyent al ministeri. Ministerial. || Parti-

- dari del ministeri constituït. **Ministerial**.
- Ministerialisme**. *adj.* Ministerialisme.
- Ministerialment**. *adv. m.* Ministerialmente.
- Ministra**. *f.* Prelada d'un convent de monges trinitaries. **Ministra**.
- Ministrable**. *adj.* Polítich de mèrits suficients pera ésser ministre. **Ministrable**.
- Ministrar**. *v. a.* Servir.
- Ministre**. *m.* **Ministro**. || *Ant.* Jutge. **Ministro togado**. || Secretari de despaig d'un Estat. **Ministro**. || *Rel.* Prelat ordinari d'un convent de trinitaris **Ministro**. || *Ant.* Agutzil. **Alguacil**, **Ministro de vara**, **Ministal**. || **Ministre de capa y espasa**. Antich conseller dels tribunals reials. **Ministro de capa y espada**. || **Ministre general**. A la religió de Sant Francesch. **Ministro general**. || **Primer ministre**. Presidente del consejo de ministros.
- Ministrell**. *Hidrog.* Riu de la província de Lleida que brolla de les montanyes d'Os y Civis, y desaigna al Balira, a la frontera d'Andorra.
- Ministrells**. *Geog.* Caseriu del terme d'Ars, prov. de Lleida.
- Ministrer**. *m.* Musich ambulant. **Ministril**. || **Ministre inferior**. **Ministril**. || **Agutzil**.
- Minja**. *m.* Caragol petit de mar. **Minja**.
- Minoració**. *f.* Minva. **Minoración**.
- Minorar**. *v. a.* Minvar. **Minorar**, **Menguar**.
- Minorat**, *da. p. p.* **Menguado**, **Minorado**.
- Minoratiu**, *va. adj.* **Minvant**. **Minorativo**.
- Minoret**, *a. m. y f.* Religió franciscà. **Menor**, **a**.
- Minoría**. *f.* Inferioritat en nombre. **Minoría**. || **Menor d'etat**. **Minoría**. || Nombre menor de votants en una assemblea. **Minoría**.
- Minorissa**, *Geog. ant.* Nom de la ciutat de Manresa al temps dels romans.
- Minorista**. *m.* Clergue ordenat de menors. **Ordenando de menores**.
- Minoritat**. *f.* **Minoridad**, **Menor edad**.
- Minotaure**. *m.* *Astron.* Constelació austral. **Minotauro**.
- Minova**. *f.* **Lamparón**, **Seca**.
- Minoves y Servós (Antoni)**. *Biog.* Alcalde major de la Orotava (Canaries) quan l'atach dels anglesos al any 1797. Era nadiu de Monrós, Lleida, y va morir a Barcelona (1746-1808). Al any 1775 va assolir el títol de advocat a l'Audiencia de Catalunya. Va ésser alcalde de les Palmes, d'Orotava, que va defensar ab ardiment contra els anglesos, de Alhama, de Mátaga y de Barcelona, als temps de la invasió francesa, quan se disposava a rebutjarla.
- Mins**, *a. adj.* **Dèbil**.
- Minso**, *a. adj.* **Delgado**.
- Minuança**. *f.* *Ant.* **Minva**, **manca**. **Disminución**, **Escasez**.
- Minuar**. *v. a.* **Minvar**, **mancar**. **Disminuir**, **Escasear**.
- Minuart (Agusti Antoni)**. *Biog.* Escriptor religiós, frare agustiní, nadiu de Barcelona a les derrerries del segle XVII mort a la meteixa ciutat en opinió de sant, al any 1743. Va ésser lector de Filosofia y de Teologia, y catedràtich de l'universitat de Barcelona, havent tingut per dues vegades el càrrech de prior del seu convent. Entre'ls anys de 1728 al 1744, va escriure algunes obres dogmàtiques y fervoroses.
- Minucia**. *f.* Cosa de poca valua. **Minucia**.
- Minucios**, *a. adj.* **Massa detallat**. **Minucioso**.
- Minuciosament**. *adv. m.* **Minuciosamente**.
- Minuciositat**. *f.* Cosa poch important. **Minuciosidad**. || **Expli-**

- cació detinguda d'algun fet.
Minuciosidad.
- Minuent.** *m.* *Arit.* Minuendo.
- Minuet.** *m.* Dança francesa y composició musical de compàs ternari. Minué, Minueto.
- Minúsole,** *a.* *adj.* Molt petit. Minúsculo.
- Minúscul,** *a.* *adj.* **Minúsole.**
- Minúscula.** *f.* Lletra de cós corrent, en contraposició de la gran, anomenada majúscula. Minúscula.
- Minut.** *m.* Minuto. || *Met.* Moment. Minuto, Momento.
- Minuta.** *f.* Apuntament, Borrador. Minuta.
- Minutari,** *m.* Minuta, Aguja de horario.
- Minutar.** *v. a.* Escribir minutas.
- Minutera.** *f.* Agulla de rellotge. Minutera.
- Minva.** *f.* Disminució. Mengua, Merma.
- Minvada.** *f.* A les mitges. Menguado, Seguido.
- Minvador,** *a.* *m. y f.* Menguador.
- Minvar.** *v. n.* Decrecer, Menguar.
- Minvat,** *da.* *p. p.* Menguado, Decrecido.
- Minyo,** *na.* *m. y f.* Muchacho, Niño, Mozo, Chico.
- Minyona.** *f.* Serventa. Criada, Fàmula, Sirvienta. || Lletra de set punts. Miñona.
- Minyonaç,** *a.* *m. y f. aum.* Muchachazo, Muchachón.
- Minyonada.** *f.* Muchachada.
- Minyoneria.** *f.* Niñeria.
- Minyonesa.** *f.* Solteria.
- Minyonet,** *a.* *m. y f.* Mocito, Muchachito.
- Minyonia.** *f.* Minyonesa.
- Minyonot,** *a.* *m. y f.* Muchachote.
- Miocardi.** *m.* *Anat.* Banda carnosa del cor. Miocardia.
- Miocarditis.** *f.* *Med.* Inflamació del teixit muscular del cor. Miocarditis.
- Miocelalgia.** *f.* *Med.* Dolor als muscles del ventrell. Miocelalgia.
- Mioceli.** *m.* *Med.* Tumor vascular. Miocello.
- Mioceni,** *a.* *adj.* *Geol.* Propietat de les formacions de terreny terciari. Miocenio.
- Miocénich,** *ca.* *adj.* *Geol.* Miocénico.
- Mioclonia.** *f.* *Med.* Convulsions cròniques espasmòdiques. Mioclonia.
- Miocolitis.** *f.* *Med.* Inflamació muscular del ventrell. Miocolitis.
- Miodari,** *a.* *adj.* *Entom.* Semblant a la mosca. Miodario.
- Miodesopsia.** *f.* *Med.* Visió defectuosa. Miodesopsia.
- Miodinia.** *f.* *Med.* Reumatisme muscular. Miodinia.
- Miogenossis.** *f.* *Med.* Malaltia produïda per les picades d'insecte. Miogenosis.
- Mioglossi.** *m.* *Anat.* Muscle pera alçar la llengua. Mioglossa.
- Miografia.** *f.* *Anat.* Descripció y estudi dels muscles. Miografia.
- Miogràfic,** *ca.* *adj.* Miogràfico.
- Miol.** *m.* Veu del gat. Maido, Maullo.
- Miolador,** *a.* *m. y f.* Gat que miola. Maulador, Mayador. || Gat miolador, mai serà bon ratador. *Ref.* Gato mayador, nunca buen cazador.
- Miolar.** *v. n.* Maullar, Mayar.
- Miologia.** *f.* Estudi y descripció de les mosques. Miologia.
- Mioma.** *m.* Tumor del teixit muscular. Mioma.
- Miomalacia.** *f.* *Med.* Reblaniment dels muscles. Miomalacia.
- Mionitis.** *f.* *Med.* Inflamació muscular. Mionitis.
- Miop.** *m.* Curt de vista. Miope.
- Miopalm.** *m.* *Med.* Tremolor. Miopalm.
- Miopatia.** *f.* *Med.* Malaltia dels muscles. Miopatia.
- Miopia.** *f.* *Med.* Curtetat de la vista. Miopia.
- Miorrexia.** *f.* *Med.* Trencadura dels muscles. Miorrexia.
- Miossalgia.** *f.* *Med.* Dolor muscular. Miossalgia.
- Miossina.** *f.* *Quim.* Materia aluminosa produïda per la descomposició cadavèrica. Miossina.

Miossis. *f. Med.* Contracció de la nina del ull. **Miosia, Miosis.**

Miossitis. *f. Med.* Inflamació del teixit muscular. **Miositis.**

Miossotis. *f. Bot.* Planta borraginina. **Miosotis.**

Miosur. *m. Bot.* Planta ranunculàcia. **Miosuro.**

Mioteri, na. *adj. Zool.* Que's nodreix de mosques. **Mioterino.**

Miótich, ca. *adj. Med.* Remei que ocasiona la miossis. **Miótico.**

Miotomia. *f. Med.* Dissecció dels músculs. **Miotomia.**

Miquel. *n. p.* Miquel. || **Donar un miquel.** *fr.* Chasquear. || **Miquel, Miquel, no tens abelles y vens mel.** *Ref.* No tiene cepas y vende uvas. || **¿Ahont va En Miquel? Ahont hi ha mel.** *Ref.* Haya cebo en el palomar, que palomas no han de faltar; ¿Pedro por qué atiza? Por gozar de la ceniza.

Miquel (Bernat). *Biog.* Ciutadà barceloní, que formant part del braç popular va figurar a les Corts aplegades a Barcelona al any 1456. || — (**Domingo de**). Un dels pedagocs que més remarcables serveis va fer als avenços de la ensenyança, publicant obres didàctiques de ciències y d'agricultura. Era nadiu de Vilach (Lleida) y va ésser Director de les escoles normals de Barcelona y de Lleida, ahont va morir al any 1880. || — (**Pau**). Cabo dels mocós de la esquadra de Barcelona, pèls anys 1864 a 1868, y comandant del cos, al ésser aquest reorganitzat al any 1876. Era home valent y d'honradesa profunda, havent prestat serveis que li van donar popularitat. || — (**Vicens**). Primer actor y director de la companyia de Romea als anys 1889 y 1890, havent assolit renom y aplaudiments per la justesa ab que va interpretar personatges del modern teatre català. || — **dels Sants.** *n. p.* Miguel de los Santos. **Vegis. Argemir (Miquel).** || —

y **Badia (Francesch).** Crítich d'art, escriptor, redactor del *Diario de Barcelona* y professor de Teoria y historia de les Belles Arts a l'Academia de Barcelona, a quina va pertanyer com a les de Ciències naturals y de Bones lletres. Era molt atíllat de llenguatge y un dels homens que més van influir al deixondiment artístich de Catalunya. Entre les seues obres, cal esmentar els *Apuntes biográficos de Mariano Fortuny, La habitación, Muebles y tapices, Cerámica, joyas y armas.* Posseia un bon museu. Va neixer y morir a Barcelona, (1840-1899). || — y **Boix (Miquel).** Jurisconsult y periodista lleidatà, director del periódich d'aquella ciutat *El Ideal.* Va morir al any 1901.

Miquela. *n. p.* Micaela.

Miqueldarcos. *m.* Raím. Lairen.

Miquelerena (Narcís de). *Biog.* Jurisperit remarcable, que va morir a Barcelona al any 1871.

Miquelet. *m.* Cossos franchs organitzats a les lluites dels sigles XVIII y XIX a Catalunya.

Miguelete, Fusilero de montaña. || *n. p. dim.* Miguelito.

Miqueló. *n. p. dim.* Miguelito.

Miquerella. *f. dim.* Poquita cosa.

Miques. *f.* Bocins, Trocets. **Migajas.** || **Fer a miques.** *fr.* Hacer añicos.

Miquet. *m. dim. de mico.* Monillo.

Miqueta. *f. dim.* Migajita, Migajuela. || **A miquetes.** *m. adv.* A pistos. || **Es un miqueta.** Es un niño, un encogido.

Mir. *n. p.* Mirón.

Mir. *Biog.* Fill del comte Guifre el Pilós, que vivia a mitjans del sígle IX, y a la mort de aquell príncep, va assolir el feu dels senyorius de Berga, de la Cerdanya y del Conflent. || — Bisbe de Girona en quin temps va fer la dedicació de la iglesia del monastir de Cuxá al Conflent (953), la del monastir de Serrateix (977) y la de la

Iglesia de Sant Pere de Besalú (977). || — (**Aquiles**). Poeta provençal contemporani, lloçejat per la societat de llençilles romanes de Montpeller, y autor de la inspirada y popular *Cansou de la laureto*. Era nadiu d'Escales y va morir a Carcassona (1822-1901). || — de **Tost (Arnau)**. Cavaller dels primers temps de la nacionalitat catalana, que va ferse remarcar per ses proeses, al temps del comte Ramón Berenguer IV. Va troverse a la presa de Tortosa al any 1148. || — (**Gelabert**). Noble catalá que va troverse a la reunió del Palau de Barcelona al any 1071, quan la promulgació dels Usatges en temps d'En Ramón Berenguer I. || — (**Mir**). Jurisconsult del segle XVII, afecte al govern central, que a la revolta de Barcelona als començos de Juny de 1640, va sofrir les conseqüències de la rancunia inspirada als ferms partidaris de la causa catalana. || — (**Pelegri**). Canonge de Tarragona al segle XV, que a les Corts aplegades a Barcelona pels anys 1454 al 1458, portava la representació d'aquell capítol catedral. || — y **Capella (March)**. Agricultor entés y estudiós que ab les seues investigacions va afavorir el deixondiment dels conreus, a la comarca del Anoia, contribuint a la replantació dels ceps destruïts per la filoxera. Poch després de la seua mort, la seua vila nadiua, va enlairar a sa memoria un monument (1905). || — y **Casassa (Antoni)**. Metge, historiari y poeta catalá nadiu de Tremp y mort a Tarragona (1830-1885). Va ésser director del Institut de Tarragona. Al any 1856, al ésser transportat desde Poblet a Tarragona, el cos del rei En Jaume el Conqueridor va fer la reconstitució de la momia.

Havia publicat bona cosa de treballs professionals, y d'història local de Tremp.

Mir (Torra de). *Geog.* Enlairada 1540 metres a la comarca de Camprodón. || — (**El**). Caseriu del terme de Santa Maria de Besora, prov. de Barcelona.

Mira. *f.* Atenció, Respecte. *Mira*. || *Met.* Intenció, reparo. *Mira*. || Estar a la mira, observar. *Estar a la mira*. || *Posar la mira*. *fr.* Fijar la atenció.

Miral. *m.* *Astron.* Estrella fixa a la constelació del Cigne. *Miral*.

Mirabent y Gatell (Joseph). *Biog.* Remarcable pintor, catedràtic de la escola de Belles Arts de Barcelona, y distingit a la decoració, havent assolit renom els seus quadres de flors, que constituïen en ell una especialitat y li van valdre ésser lloçejat en moltes exposicions. Era nadiu y va morir a Barcelona (1831-1899).

Mirabet. *Geog.* Caseriu del terme de Mur, prov. de Lleida.

Mirabolant. *m.* *Bot.* Fruit medicinal. *Mirabolano*.

Mirach. *m.* *Astron.* Estrella de la Andromeda. *Mirac*.

Miracle. *m.* Prodigi, Fet superior al del ordre natural. *Milagro*. || Cosa maravillosa. *Milagro*. || *Per miracles*. *fr.* *Met.* Hacer milagros, prodigios. || **El miracle de Maoma**, posarse al sol, y troverse al ombra. *Ref.* Adivino de Valderas ¿cuando corren los canales, que se mojan las carreras? || **Per miracle**. *m. adv.* Poques vegades. *Por maravilla*, por milagro. || **Que's faci el miracle y que'l faci el diable**. *Ref.* Venga en buena hora, quien nos ayude. || **Viure de miracle**. *fr.* Vivir de milagro.

Miracle y Cesat (Rafel). *Biog.* Escriptor y geógraf, nadiu de Valls, que va publicar al any 1835, un remarcable *Prontuario*

Manual de la provincia de Barcelona.

Miracle. *Geog.* Caseriu del terme de Riuer, prov. de Lleida. || — (El). Santuari del bisbat de Solsona.

Miraculós, a. *adj.* Milagroso.

Miraculosament. *adv. m.* Milagrosamente. || Admirable. Milagrosamente.

Mirada. *f.* Mirada, Ojeada. || **Ab una mirada.** *m. adv.* A media vista. || **Donar una mirada.** *fr.* Lanzar una ojeada. || **D'una sola mirada.** *fr.* Al primer golpe de vista. || **Mala mirada.** *Med.* Mirar guerroxo. Estrabismo.

Mirador. *m.* Mirador. || Lloch enlairat pera mirar. **Mirador.** || Curiós, qui mira ab curiositat. **Mirón.** || Galeria o balcó cobert. **Mirador.**

Miradura. *f.* Ant. Esguart. **Mirada.**

Miradíssim, a. *adj.* Molt mirat. **Miradísimo.** Meticuloso.

Miralamp. *Geog.* Poble de la prov. y part. jud. de Lleida, bisb. de Solsona.

Miralpeix y Illa (Eudalt). *Biog.* Notari nadiu de Ripoll a les derrerries del segle XVIII. Va ésser un dels que més s'afanyaren pera servir el monastir de aquella vila, després de l'incendi del meteix en 1835. Era autor d'una curiosa relació dels fets esdevinguts desde 1808 fins a 1840, nomenada *Crónica de la villa y monasterio de Ripoll.*

Miralpeix. *Geog.* Lloch del terme de Tiurana, prov. de Lleida.

Miralsot de abaix. *Geog.* Lloch del bisb. de Lleida, prov. d'Ossa, part. jud. de Fraga. || — **de dalt.** Veïnat del meteix part. judicial.

Mirall. *m.* Espejo. || *Fis.* Cos pulimentat que reflexi la llum. **Espejo.** || **Mirall abrasador.** *fr.* Espejo ustorio. || **Clar, net o lluent com un mirall.** *Loc.* Limpio como un espejo. || Compost de miralls. **Espejado.** || **Mi-**

rarse al mirall. *fr.* Mirarse al espejo. || **¿Qué farà el cego ab el mirall?** *Ref.* Zapatero á tus zapatos.

Miralla. *f.* Ant. Vigia.

Mirallatge. *m.* Espejismo.

Miraller. *m.* Qui fa o ven miralls. **Espejero.**

Miralles (Joan). *Biog.* Prelat catalá del segle XVI, que al any 1536, va oficiari a la cerimonia religiosa de posar la primera pedra al Estudi general de Barcelona. || — (**Rafel**). Escrip-tor y canonge de Lleida, que vivia als començos del segle XVII, y va publicar al any 1616 una *Vida de Sant Carles Borromeo.* || — y **Galaup (Francesch)**. Distingit pintor, molt conegut pels seus quadres de costums. Era nadiu de Barcelona, morint-hi al any 1901.

Miralles. *Geog.* Veïnat del terme de Veciana, prov. de Barcelona. || — Caseriu del terme de Castellví de la Marca, prov. de id. || — Lloch del terme de Cardona. || — **de Carme.** Caseriu de Carme, (Barcelona). || — **de Copons.** Veïnat de Copons, (id). || — (**Coll de**). *Orog.* Al Bergadá, prop del Hostal d'Estany Clar. || — (**Pont de**). Al Bergadá, a la vora de La Baells, demunt del Llobregat, al camí de Berga a Sant Quirze de Besora. || — (**Serra de**). Serralada que s'endrea de N. E. a S. O. entre les conques del Anoia y del Gayá, a les provincies de Barcelona y de Tarragona. || — (**Torrent de**). *Hidrog.* Riera del Vallespir que descendeix del coll d'Ares, confluint ab la del Coral.

Mirallet. *m. dim.* Espejuelo, Espejillo.

Miramar. *Geog.* Poble adjunt al de Figuerola, prov. de Tarragona. || — Caseriu d'esbarjo al Montjuich, terme de Barcelona.

Mirambell. *m. Bot.* Planta. **Mirabel,** Pinillo verde.

Mirambell (Anicet). *Biog.* Advo-
cat i polític contemporani,
nadiu de Barcelona, ahont
va morir al any 1896. Va figu-
rar als partits avançats, quan
la revolució de setembre de
1868, y home de talent, va as-
solir càrrechs significats, ha-
vent pertenescut al Ajunta-
ment de Barcelona; va ésser
diputat a Corts y president de
la Diputació provincial. || —
(**Ramón**). Jurisconsult barce-
loní de mitjans del sígle XIX
que pels seus coneixements va
assolir merescut renom. Va morir
al any 1857. || — **de Santigosa**
(**Caterina**). Actriu remarcable
del teatre catalá, que va fruir
aplaudiments en els papers
de característica. Va morir
al any 1888. || — **y Giol (Fran-
cesch)**. Filòlech, Academich
de la de Bones Lletres y de la
de Ciéncies de Barcelona, rec-
tor de Sant Martí de Sesgaio-
les y de Prats de Lluçanés, y
escriptor geograf de renom.
Entre les seues obres cal es-
mentar el *Mapa de San Mar-
tin Sesgueyoles*, el *Alfabeto uni-
versal reformado* y *Las Reflexio-
nes paleográficas*. Era nadiu de
Santa Coloma Sasserra, y va
morir a Prats de Lluçanés,
(1761-1822).

Mirambell. *Geog.* Lloch del ter-
me de Basella, prov. de Lleida.
|| — Poblet adjunt al distr.
de Calonge, prov. de Lleida. ||
— Veñat de Bolenyá, prov. de
Barcelona.

Mirament. *m.* Circunspección, Me-
sura, Miramiento. || **Sense mira-
ment.** *m. adv.* Sin miramiento,
Sin excepción.

Miranda. *f.* Mirador, Miradero.

Miranella. *Geog.* Veñat de Olio-
la, prov. de Lleida.

Mirar. *v. a.* Mirar. || Observar les
accions d'algu. Mirar. || Escor-
collar, Registrar. Escudriñar. ||
Atendre ab interés alguna co-
sa. Mirar. || **Mirar ab despreci**
o ab enfado. *fr.* Mirar sobre

hombros, ó con malos ojos. || **Mi-
rar d'amagat.** *fr.* Mirar de lado
ó de medio lado. || **Mirar de fit a**
fit. *fr.* Mirar de hito en hito. || **Mi-
rar de mal ull.** *fr.* Mirar de ra-
ho de ojo. || **Mirar de reull.** *fr.*
Mirar al soslayo. || **Mirar de**
tort. *fr.* Mirar bizco. || **Mirar de**
través. *fr.* Mirar de traidor. ||
Mirar guerxo. *fr.* Mirar bizco,
de través. || **Mirar per algu,**
per alguna cosa. *fr.* Mirar con
solicitud. || **Mirar per demunt.**
fr. Mirar por encima, de paso, li-
geramente. || **Mirar prim.** *fr.*
Tropezar en un garbanzo, Hilar
delgado. || **Mirar y callar.** *fr.*
Oír, ver y callar. || **Mira lo que**
fas o lo que vas a fer. *Ref.*
Mira que ates, que desates. || **Mi-
ram y no'm toquis,** o molt mi-
rar y poch tocar. *Ref.* Mira y
no toques. || **L'almoína quan la**
farás, no miris a qui la fas.
Ref. Haz bien y no cates á quien.

|| **Molts el miren y pouch el**
coneixen. *Ref.* No son hombres
todos los que mean en la pared. ||
No hi ha més que mirar. *Loc.*
No hay más que abrir los ojos y
ver. || **No mirar prim.** *mod. verb.*
No dar muchos rodeos. || **No mi-
ris prim.** *Fr. iron.* ¡Echese y no
se derrame! || **No tens que mi-
rar.** *Loc.* No hay que darle vuel-
tas. || **Qui endavant no mira,**
enderrera cau. *Ref.* Quien no
mira hacia delante, atrás se que-
da. || **Qui més mira, menys hi**
veu. *Fam.* Quien más mira, me-
nos ve. || **Si mires tant prim, a**
mitja etat ja no hi veurás.
Ref. Quien las cosas mucho apu-
ra, no llevá vida segura. || **Tant**
s'hi ha volgut mirar, que al
últim ho ha cagat. *Ref.* Tanto
entornó, que transtornó.

Mirarshi. *v. r.* Remirarse. Esme-
rarse. || **Mirarse en alguna**
cosa. *fr.* Poner esmero.

Mirassol. *Geog.* Caseriu del ter-
me de Fraga, prov. d'Osca,
bisb. de Lleida.

Mirat, da. *adj.* Circunspecto, Pru-
dente.

Miratge. *m.* Miramentó.

Miravall y Forcadell (Vicens de). *Biog.* Escriptor de mitjans del segle XVII, autor del llibre publicat al 1641 ab el títol de *Tortosa ciutat fidelíssima y exemplar*.

Miravall. *Geog.* Caseriu del terme de Juneda, prov. de Lleida. || — Veïnat del terme de Noves, prov. de Lleida.

Miravet. *Geog.* Quadra del terme de Cadolla, prov. de Lleida. || — Vila de la prov. de Tarragona, bisb. y part. jud. de Tortosa.

Mireio. *Bibliog.* Nom del poema provençal, obra més enlairada de la literatura moderna, que ha fet assolir la celebritat a son autor Eu Frederich Mistral. Traduida a moltes llengües va inspirar al mestre Gounod, la òpera representada a les arenes d'Arles ab motiu del homenatge al eminent poeta.

Mirepoix. *Geog.* Petita comarca del Alt Llenguadoc a la banda occidental del Angde.

Miret (Mestre). *Biog.* Escultor del segle XVI que al any 1587, treballava una imatge del Sant Crist pera la Catedral de Tarragona. || — **y Queraltó (Martí).** Capítost carlí de la darrera guerra civil que al any 1874, eixí del seminari, allistantse a les forces que defensaven les aspiracions tradicionalistes. Va assolir l'empleu de brigadier, essent encare molt jove, y acabada la lluita, en quina va ésser greument ferit a Prats de Lluçanès, va posarse al servei del govern, passant a Cuba, y va exercir el càrrech de governador militar d'Inca a les Balears. Va morir essent coronel d'exèrcit, al any 1896. || — **y Nin (Antoni).** *Biog.* Advocat distingit, regidor de Barcelona en temps crífics pera la ciutat, individuú d'al-

gunes corporacions benèfiques, y de la Junta del Hospital, en quin càrrech va mostrar bon zel y intelligència. Va morir al any 1886. || — **y Terrades (Joan).** Agricultor estudiós, advocat, diputat a Corts, y president de la Diputació Provincial de Tarragona de quina ciutat era nadiu y en quina va morir, (1812-1891).

Miria. *m.* Paraula grega, que se emplea com prefixe y equival deu mil vegades una meteixa cosa. *Miria.*

Miriacant. *adj. Bot.* Planta espinosa. *Miriacanto.*

Miriactide. *m. Bot.* Plantes de jardí, originaries de la India.

Miriada. *f.* Multitud, nombre incomparable de bestioles. *Immensidad.*

Miriagram. *m.* Pes de deu mil grams. *Miriagramo.*

Miriari. *m.* Kilometre quadrat. *Miriario.*

Mirifich. *ca. adj. Poet.* Maravellos. *Mirífico.*

Mirificament. *adv. m.* *Mirificamente.*

Mirinyach. *m.* Aparell pera estufar les faldes de les dones. *Mirinaque.*

Miriopot. *adj. Zool.* Animal articulat ab nombroses potes. *Miriópodo.*

Miria. *f.* Merla, Au. *Mirio.*

Mirlament. *m.* Tó de veu afectada. *Afectación.*

Mirlarse. *v. r.* Entonarse, Enorgullirse. *Darse tono.*

Mirlat. *ca. adj.* Afectat, Entonat. *Enorgullecido.*

Mirlis. *f.* Borraxera. *Borrachera.* || *Estar mirlis.* *fr. Fam.* *Estar bebido.*

Mirlot. *m.* Merlot, Au. *Mirio.*

Mirmanda. *Geog. ant.* Població desaparecuda del Vallespir, al lloch de Terrats, riera amunt de Cantarana, al Rosselló. Se servaven contes y tradicions, essent de bastanta importancia, y es encare corrent allí la locució. «Quan Barcelo-

na era un prat, Mirlanda era ja ciutat.

Miró. *n. p.* Mirón.

Miró. *Biog.* Comte de Barcelona, que va governar ab el seu germà Borrell pels anys de 954 fins al 966. || — Canonge del ordre de Sant Agustí, nadiu de Tagamanent, y monjo de Sant Joan de les Abadesses, mort al any 1171, en opinió de Sant. A mitjans del segle xiv van ésser les seues despulles colocades en un sarcófach de marbre. || — Bisbe del segle x, germà del comte Oliva Cabreta que va remarcar-se en aquell temps, havent sigut al any 977. fundador del monastir de Serrateix. || — (**Antoni**). Doctor en teologia, rector de Cervera, autor d'un *Comentari dels preceptes del decàlech*, escrit al any 1566. || — (**Bartomeu**). Síndich de la vila de Pals, que va dur la representació d'aquell poble, a les Corts de Barcelona celebrades els anys 1454 al 1458. || — (**Gabriel**). Metge tortosí del segle xvi y escriptor professional, primer metge de les reines de França, essent autor de una obra publicada al any 1544 titulada *De regimine infantum tractatus*. || — (**Ignaci Ramón**). Remarcable mestre y pedagogh que vivia a la segona meitat del segle xix. Era fundador y director del periódich *La Antorcha Manresana*. Va morir al any 1892. || — Comte de Besalú que vivia a les derrerries del segle x. Al any 971 va fer una donació al monastir de Sant Benet de Bages, al 977 cedia la iglesia de Balbs al monastir de Sant Vicens de Besalú, en quin any feia el comte el seu testament, fixant varis alous y donacions. || — **de Sant Martí (Arnau)**. Governador dels castells d'Olerdula y d'Aramprunyá a les derrerries del segle xi, que va intervindre a la compilació

dels Usatges, essent esmentat en alguns documents com a remarcable juriscònsult. || — **Lebons (Joseph)**. Exemplar preberé, rector de la parroquia de la Mercé de Barcelona, que va ésser una de les primeres víctimes de la febre groga a Barcelona, a causa de haverse contagiad la maluria, assistint a obres caritatives com un dels directors de la benéfica institució de la Caritat Cristiana. Era molt docte teòlech. Va morir al any 1870.

Miró (Mola de). *Orog.* Montanya del bisbat de Tortosa, prov. de Castelló, a ponent de Morella.

Miroginisme. *m.* Sentiment de aversió a les dones. **Miroginismo.**

Mirosa. *Orog.* Puig del Bergadá, entre la serra de Palmerola y el coll de Terradelles.

Miroteig. *m.* Miroteo.

Mirotejar. *v. n.* Mirotear. || *Ter.* Brillar. Relucir.

Mirra. *f.* Goma d'Arabia. **Mirra.**

Mirrat, da. *adj.* Perfum barrejat ab mirra. **Mirrado.**

Mirsinita. *f.* *Min.* Pedra olorosa. **Mirsinita.**

Mirtoqueleides. *f.* Petits llavis de la vulva. **Mirtoqueleides.**

Mirvament. *m.* Disminució.

Mirvar. *v. n.* Disminuir.

Misar. *m.* *Astron.* Estrella de la Ossa major. **Mizar.**

Miscelánea. *f.* Barreja de coses diverses. **Miscelánea.** Recopilació de tractats diferents. **Miscelánea.**

Miser, a. *adj.* Pobre, trist, malhaurat. **Misero.**

Misérable. *adj.* Malhaurat, pobre. **Misérable.** || Lo que val poch. **Misérable.** || Avar. **Misérable.** || Vil, descostat. **Misérable.**

Misérablement. *adv. m.* Misérablement. || Escassament. **Misérablement.**

Miseració. *f.* Misericordia.

Miserament. *adv.* Miséramente.

Miserejar. *v. n.* Miserear.

Miserere. *m.* Cant litúrgich. **Mi-**

- serere. || *Med.* Còlich volvul. Miserere.
- Miseria**. *f.* Malhauransa, pena. Misèria. || Escasesa. Misèria. || Tacanyeria. Misèria. || Porqueria, Bruticia. Misèria, Suciedad. || **Anar ab misèria**. *fr.* Miserar. || **Contar misèries**. *fr.* Hacer la guaya. || **Elixir de misèria**. *fr.* Sair de capa de raja. || **Menjarse a algú la misèria**. *fr.* Comerse de misèria; no tener más que la capa en el hombro. || **Treure de misèria**. *fr.* Desplajar.
- Misericòrdia**. *f.* Compassió, Pietat. Misericòrdia.
- Misericòrdia (La)**. *Geog.* Santuari del terme de Canet de Mar, a la costa de Llevant.
- Misericòrdiós**, *a. adj.* Compassiu. Misericordiós.
- Misericordiósament**. *adv. m.* Pietosament. Misericordiósament.
- Misericordiósissim**, *a. adj. sup.* Misericordiósissim.
- Misèriós**, *a. adj.* Misèriós.
- Misèriósament**. *adv.* Miserament.
- Misèrrim**, *a. adj.* Misèrrim.
- Mispiquel**. *m. Min.* Sulfoarseniur de ferro. Mispiquel.
- Missa**. *f.* Misa. || **Ordre de presbiterat**. Misa. || **Missa baixa**. *fr.* Misa rezada. || **Missa cantada**. *fr.* Misa solemne, cantada. || **Missa conventual**. *fr.* Misa conventual. || **Missa de cos present**. *fr.* Misa de sufragio. || **Missa de morts**. *fr.* Misa de difuntos, de requiem. || **Missa del gall**. *fr.* La de la nit de Nadal. Misa del gallo. || **Missa de partera**. *fr.* Misa de parida. || **Missa de vot**. *fr.* Misa votiva. || **Ajudar la missa**. *fr.* Servir la missa, Ayudar a missa. || **Arrivar a misses dites**. *fr.* Llegar a las acetunas, a los postres ó al íte missa est, a los anises ó a la última sardina de la banasta. || **Cantar missa**. *fr.* Celebrarla el nou prebere. Cantar missa. || **Acompanyaria ab el cant**. Cantar la missa. || **De missa d'onze**. Cape-
- llá de poca cultura. Pitancero. || **Dir missa**. *fr.* Celebrar la missa. || **Ja pot anar a missa sense rosaris**. *fr.* *Met fam.* Poder nadar sin calabazas. || **Jugarse la missa**. *fr.* Mancarhi en día de obligació. Perder la missa. || **Ni la missa, ni civada**, destorben llarga jornada. Por la missa y por dar el pienso, nunca la missa se pierde. || **No fundará cap missa d'onze**. *Loc. fam.* No cimentará casa de azulejos. || **Primer son els de missa**. *Loc.* Yo nací primero; el que antes nace, antes paca; primero es el altar mayor y luego los colaterales.
- Missacantant**. *m.* Chantre.
- Missal**. *m.* Misal.
- Missàntrop**. *m.* Qui fuig del tracte de la gent. Misàntrop.
- Missantropia**. *f.* Misantropía.
- Missantropích**, *ca. adj.* Misantropíco.
- Missantropisme**. *m.* Aborriment prevenció contra la humanitat. Missantropismo.
- Missatge**. *m.* Mensaje.
- Missatge**. *m.* Mensajero.
- Missatge**. *f.* Mensaje.
- Misser**. *m.* Tractament. Micer. || **Misser seba**. *fr. fam.* Bachiller, Curioso, Doctor, Entrometido.
- Missereria**. *f.* Bachillería, Curiosidad.
- Misserot**. *m.* Bachiller, Curioso.
- Missió**. *f.* Misión. || **Facultat atribuïda a algú**. Misión. || **Pelegrinació religiosa**. Misión. || **Sermó dels missionistes**. Misión. || **Comissió diplomàtica**. Misión.
- Missionista**. *m.* Misionero.
- Missiu**, *va. adj.* Bitllet, carta, lo que pot enviarse. Misivo.
- Missocéfal**, *a. f.* Misocéfalo.
- Misógam**, *a. adj.* Aborrició a les dónes. Misógamo.
- Misoginia**. *f.* Odi a les dónes. Misoginia.
- Misologia**. *f.* Prevenció contra el saber. Misología.
- Misoneisme**. *m.* Aversió a les coses noves. Misoneísmo.
- Misoneista**. *m. y f.* Contrari a saber alguna cosa. Misoneísta.

- Missorina.** *f.* *Min.* Compost de àcit carbònic y peròxit de ferro. Misorina.
- Mistaire.** *m.* Fabricante ó venedor de fòsforos.
- Misteri.** *m.* Misterio. || Secret. Arcano. || Cosa difícil d'entendre. Misterio. || Figures que representen fets de la passió de Jesucrist. Paso, Misterio. || Anar o vindre ab misteris. *fr.* Garabatear. || Fer misteri. *fr.* Hacer misterio. || Parlar ab misteri. *fr.* Hablar misteriosamente. || Té misteri. *fr.* Esto no se hace sin misterio.
- Misteriós,** *a.* *adj.* Misterioso.
- Misteriosament.** *adv. m.* Misteriosamente.
- Misteris.** *m.* Secrets de falses doctrines. Misterios. || Preocupacions. Misterios.
- Mística.** *f.* Part de la teologia. Mística.
- Misticament.** *adv. m.* Misticament.
- Mistisch,** *ca.* *adj.* Místico.
- Misticisme.** *m.* Doctrina filosòfica o religiosa. Misticismo. || Sentiment de qui's dedica molt a la contemplació de les coses divinals. Misticismo.
- Mistionament.** *m.* *Ant.* Mezcla.
- Mistionar.** *v. a.* Mezclar.
- Misto.** *m.* Fòsforo, Misto.
- Mistura.** *f.* Mixtura, Mezcla.
- Misturar.** *v. a.* Mezclar, Mixturar.
- Mitadenoh,** *ca.* *adj.* Mediano.
- Mitant.** *m.* Mediano, Mediado. || **A mitant camí.** *fr. adv. Ter.* A medio camino.
- Mitat.** *f.* Mitad.
- Mite.** *m.* Mito.
- Mitena.** *f.* Mitón.
- Mitenes.** *f.* Mitones.
- Mitger,** *a. m. y f.* Qui fa mitges. Mediero. || Que està entre dues coses. Medianero. || Qui cuida de una hisenda. Colono.
- Mitges.** *f.* Parell de mitges. Medias. || Part de cullita entre el amo y el mitger. Medias.
- Miticament.** *adv.* Falsament.
- Mitich,** *ca.* *adj.* Falso, Mítico.
- Mitigable.** *adj.* Mitigable.
- Mitigació.** *f.* Calma, Moderació. Mitigación.
- Mitigadament.** *adv.* Mitigadamente.
- Mitigament.** *m.* Mitigación.
- Mitigant.** *adj.* Mitigativo, Mitigatorio.
- Mitigar.** *v. a.* Aplacar. Mitigar. || Amansir. Mitigar.
- Mitigarse.** *v. r.* Aplacarse. Mitigarse.
- Mitigat,** *da.* *p. p.* Mitigado.
- Mitigatiu,** *va.* *adj.* Calmante, Mitigativo.
- Miting.** *m.* Mitin.
- Mitj,** *a.* *adj.* Medio. || Meitat, Centre, Intermedi. Medio. || Cosa pera acabar. Medio. || **Mitjagar.** *fr.* Entrecoger. || **Mitj de coberta.** *Mar.* Crujía. || **A mitj.** *m. adv.* A mediados. || **Al mitj.** En medio. || **A mitjes.** *m. adv.* A medias, A medio, Por mitad. || **Bell mitj.** *Loc.* Promedio. || **Cloure o encloure al mitj.** *Iron.* Entrecoger, Coger en medio. || **En mitj.** *m. adv.* En medio. || **Entremitj.** *m. adv.* Entre. || **Estar de per mitj.** *fr.* Mediar, Estar de por medio. || **Posar al mitj.** *fr.* Coger en medio. || **Posarse per mitj.** *fr. Met.* Meterse en medio, ó de por medio. || **Rompre per mitj.** *fr. Met.* Echar por en medio. || **Tocarhi de mitj a mitj.** *fr.* Dar en el chiste. || **Treure del mitj.** *fr.* Apartar a algú. Quitar de en medio.
- Mitj Arán (Peira de).** *Arqueol.* Menhir al centre de la Vall de Arán.
- Mitj Camí.** *Geog.* Hermita del terme de Tortosa.
- Mitj dol.** *m.* Luto de alivio, Medio luto.
- Mitj panyo.** *m.* Medio paño.
- Mitja.** *f.* Calceta, Media. || **Mitja com un sach.** *Loc.* Morcilla. || *adj.* **Mitja bota.** Media bota. || **Mitja rialla.** *fr.* Sonrisa. || **Mitja viola.** *fr.* Antich instrument musical. Media viola.
- Mitjá,** *na.* *adj.* Mediano.
- Mitjá (Coll).** *Orog.* Collada del

- Confent, enlairada 2500 metres entre les rieres de Carrancá y de Prats de Balaguer.
- Mitjacana.** *f.* Eina pera amidar. Vara de medlr.
- Mitjacanya.** *f.* Arquít. Motllura. Bocel, Mediacaña. || Llistó de fusta. Escocia, Mediacaña.
- Mitjacolumna.** *f.* Columna de mitj relleu. Mediacolumna.
- Mitjacoraca.** *f.* Armadura antiga. Mediacoraza.
- Mitjagermana.** *f.* Germanastra. Mediahermana.
- Mitjagola.** *f.* Mediagola, Golilla.
- Mitjalera.** *f.* Porró, Mitadella. Medida de vino.
- Mitjalluna.** *f.* Eina de cuina. Tadjadera, Trinchante. || *Naut.* Al timó. Medialuna.
- Mitjana.** *f.* Troç de carn pera coure. Mediana. || *Naut.* Arbre de la nau envers la popa. Mesana. Vela del arbre de la popa. Mesana. || Al joch de billar, taco mitjà. Mediano.
- Mitjanament.** *adv. m.* Mediana-mente.
- Mitjanar.** *v. a.* Doblar.
- Mitjanat, da.** *adj.* Medio lleno.
- Mitjançant.** *m.* Mediante.
- Mitjançar.** *v. n.* Mediar, Interceder.
- Mitjancer, a.** *m. y f.* Medianero. || Paret mitjancera. *fr.* Pared mediera.
- Mitjanía.** *f.* Mediana. || Moderació. Mediana.
- Mitjant.** *Orog.* Collada del Confent.
- Mitjapica.** *f.* Mediapica.
- Mitjapolaca.** *f.* Calçat. Mediapolaca.
- Mitjapresa.** *f.* Parlant de la xacolata. Onza, pastilla.
- Mitjataronja.** *f.* Arquít. Volta semiesférica. Medianaranja, Cúpula.
- Mitjavila (Ricart).** *Blog.* Framenor del sigle xiv, y escriptor relligiós, autor d'un qüestionari que's servava a Ripoll. || — y **Fisonell (Vicens).** Metge catalá y escriptor professional mort a Barcelona al any 1805. Va ésser un dels primers, sino el que va fonamentar la publicació de revistes mèdiques, havent fundat y dirigit les revistes *Semestre Médico-Clinico y Correspondencia Literario-Médica.*
- Mitjdia.** *m.* Mediodía. || Sur. Mediodía. || Vent. Mediodía, Sur.
- Mitjdiada.** *f.* Mediodía. || Dormida o temps que's dorm en ella. Sesta.
- Mitjdoble.** *adj.* Parlant de teixits. Entredoble.
- Mitjençar.** *v. n.* Mediar, Interceder.
- Mitjeval.** *adj.* Relatiu a l'Etat mitjana. Medioeval.
- Mitjfi, na.** *adj.* Entrefino.
- Mitjó.** *m.* Calcetin.
- Mitjjobrir.** *v. a.* Entreatrir.
- Mitjoral.** *m.* Aparcero, Colono.
- Mitjorn.** *m.* Un dels quatre punts cardinals. Mediodía. || Vent. Viento sud.
- Mitjorn (Coll de).** A la comarca d'Olot, prop del camí de La Pineda a Sant Feliu del Buch.
- Mitjornada.** *f.* Rafaga de vent. Rafaga de viento Sud.
- Mitjornal.** *adj.* Cosa del mitjorn. Del mediodía. || Travallar la meitat d'un jornal. Mediojornal.
- Mitjornench, ca.** *adj.* Proplo de mediodía.
- Mitjot.** *m.* *Fam.* La bossa dels diners. Bolso.
- Mitjpartir.** *v. a.* Partir por la mitad.
- Mitjpartit, da.** *p. p.* Partido por la mitad.
- Mitjriure.** *v. r.* Sonreir.
- Mitjtemps.** *m.* Entretiempo. || Persona de mitjtemps. *fr.* Persona de media edad. || Roba de mitjtemps. *fr.* Tejido de entretiempo.
- Mitra.** *f.* Mitra. || Insignia, dignitat y territori. Mitra.
- Mitral.** *adj.* Válvules de l'auricula del cor y el ventricul esquerre. Mitral.
- Mitrar.** *v. n.* Nomenar un bisbe. Mitrar.
- Mitrat, da.** *p. p.* Qui té privilegi

- de portar mitra a les funcions religioses. **Mitrado**.
- Mitridat**, *m.* Contraverí. **Mitrida**-**to**.
- Mitriform**, *adj.* En forma de mitra. **Mitriforme**.
- Mitx**, *m.* Medio.
- Miular**, *v. n.* Maullar, Mayar.
- Mix**, *m.* Gat y la veu ab que's crida. **Miz**, **Micho**. || Veu ab que es fa fugir. **Zape**. || **Borratxo**. || **Estar mix o tindre el mix**, *fr.* Pillar una borrachera, **Estar borracho**.
- Mixa**, *f.* Gata, Michá.
- Mixet**, *a. m. y f.* **Gitato**, **a**, **Michi**-**no**, **a**.
- Mixt**, *a. adj.* Barrejat. **Mezclado**, **Mixto**. || Compost de diferents elements. **Mixto**.
- Mixte**, *a. adj.* **Mixto**, **Fósforo**.
- Mixtifori**, *m.* *For.* Delictes de la jurisdicció dels tribunals civil y eclesiástich. **Mixtíforio**.
- Mixtilini**, *a.* *Geom.* **Mixtilíneo**.
- Mixtió**, *f.* **Mezcla**, **Mixtura**.
- Mixtura**, *f.* **Barreja**, **Mixtura**.
- Mixtura**, *v. a.* **Mezclar**, **Mixturar**.
- Mnemónica**, *f.* Operacions de la memoria. **Mnemónica**.
- Mnemotecnia**, *f.* Método pera facilitar les condicions de la memoria. **Mnemotecnia**.
- Moaré**, *m.* Teixit de seda. **Moaré**.
- Moatraire**, *m.* **Engañador**.
- Moatre**, *m.* **Engaño**.
- Móvil**, *m. y adj.* **Móvil**.
- Mobiliari**, *m.* **Mobiliario**. || *adj.* *For.* Bèns mobles. **Bienes mobiliarios**, **Bienes muebles**.
- Moblar**, *v. a.* **Amueblar**. || **Moblar a algú**, *fr.* **Fam.** **Proveer**.
- Moble**, *m.* **Mueble**. || *adj.* **Móvil**, **Mueble**. || **Aplech d'objectes de us doméstich**. **Muebles**, **Menaje**.
- Moca**, *f.* **Mondongo**, **Bandullo**. || **Treure la moca**, *fr.* **Met.** **Can-sarse**. **Echar los hígados**. || **Gitar molt**. **Echar las asaduras**, **las entrañas**.
- Mocada**, *f.* **Mondongo**. || **Acció de mocarse**. **Sonadera**.
- Mocader**, *a. m. y f.* **Mondongue-ro**, **a**.
- Mocador**, *m.* **Pañuelo**. || **El que's**
- posen les dónes al cap o al coll**. **Pañuelo**. || **El que serveix pera sostindre el braç malalt**. **Ca-bestrillo**. || **El que tapa la cara dels morts**. **Sudario**. || **El que serveix pera tapar les espatlles a les dónes**. **Mantón**, **Paño-lón**.
- Mocadores**, *f.* **Estisores** pera **mocar** el llum. **Despabiladeras**, **Molletes**.
- Mocadoret**, *m. dim.* **Pañolito**.
- Mocallozes**, *f.* *Ornit.* **Torcecuello**.
- Mocar**, *v. a.* **Sonar**, **Llimpiar los mo-cos**. || **Els llums**. **Despabilar**. || *Fig.* **Xasquejar**. **Abochornar**, **Chasquear**. || **No'm moco ab mitja mànega**, *Expr.* **Ahi que es moco de pavo**. || **No mocarse ab mitja mànega**, *fr.* **Gastar molt**. **No haber pariente pobre**. || **No se sap mocar**, *fr.* **Met.** **Most-rar ignorancia**. **No saba limpiarse los mocos**.
- Mocarro**, *m. fam.* **Moch** que penja del naç. **Mocarro**.
- Mocarsi**, *m.* **Filat d'espert** pera pescar tunyines. **Mocarsio**.
- Mocat**, *da. p. p.* **Sonado**, **Despabi-lado**, **Chasqueado**. || **Deixar mo-cat**, *fr.* **Met.** **Haber jugado al santo mocarro**. || **Quedarse mo-cat**, *fr.* **Quedarse al son de huenas noches**.
- Móch**, *m.* **Moco**. || **Caramell de llum**. **Pábilo**. **Carnositat del demunt del bech al galldindi**. **Moco de pavo**. || *Iron.* **Xasco**. **Moco**. || **Clavar un móch**, *fr.* **Met.** *fam.* **Donar un sofoch**. **Dar una bofetada**, **un bochorno**.
- Mocajar**, *v. n.* **Mococar**.
- Moceria**, *f.* **Condicó de moço**. **Oficio de mozo**.
- Mocet**, *a. m. y f. dim.* **Mocito**. || **Aprendiz**, **Zagal**.
- Moceta**, *f.* **Eina** pera sostindre l'olla al foch. **Estruedes**.
- Moció**, *f.* **Moviment**, **agitació**. **Mo-ción**. || **Proposició**. **Moción**.
- Mocorró**, *m.* **Ant.** **Pezón**.
- Mocós**, *a. adj.* **Mocoso**. || **De poca experiencia**. **Mocoso**.
- Mocositat**, *f.* **Mocosidad**.
- Moda**, *f.* **Usança**. **Moda**. || **Mauera**.

- Moda.** || **A la meua moda.** *m. adv.* A mi manera. || **Les modes son la perdicó de les cases, o fan els richs pobres.** *Ref.* Si queres ser rico, calza de vaca y viste de fino. || **Seguir la moda.** *fr.* Ajustarse á la moda.
- Modal.** *adj.* Modal. || Modos. Modalles.
- Modalitat.** *f.* Modalidad.
- Modegar.** *v. a.* Hazar.
- Model.** *m.* Planel d'alguna obra. **Diseño.** **Modelo.** || **Model natural.** El subjecte que serveix pera ésser copiat plásticament. **Modelo vivo.**
- Modela.** *f.* Dòna que serveix de model a algún artista. **Modela.**
- Modelació.** *f.* Modelación.
- Modelador,** *a. m. y f. adj.* Modelador.
- Modelar.** *v. a.* Modelar.
- Modelat,** *da. p. p.* Modelado.
- Modelatge.** *m.* Modelaje.
- Moderació.** *f.* Moderación. || **Ab moderació.** *m. adv.* Moderadamente.
- Moderadament.** *adv. m.* Moderadamente.
- Moderadíssim,** *a. adj. sup.* Moderadísimo.
- Moderador,** *a. m. y f.* Moderador.
- Moderant.** *adj.* Lo que modera. **Moderativo,** **Moderatorio.**
- Moderantisme.** *m.* Opinió y partit polítich. **Moderantismo.**
- Moderar.** *v. a.* Temperar, Aplacar, Sossegar. **Moderar.** || **Abajar el preu.** **Moderar.**
- Moderarse.** *v. r.* Contindre. **Moderarse.**
- Moderat,** *da. p. p.* Moderado. || *adj.* Partidari del moderantisme. **Moderado.**
- Moderatiu,** *va. adj.* Moderativo.
- Moderato.** *adj.* Veu italiana usada en la musica. **Moderato.**
- Modern,** *a. adj.* Nou. **Fresh.** **Moderno.** || Del temps coetani. **Moderno.** || Nou a una corporació. **Moderno.**
- Modernament.** *adv. m.* Modernamente.
- Modernisació.** *f.* Modernización.
- Modernisar.** *v. a.* Modernizar.
- Moderníssim,** *a. adj. sup.* Modernísimo.
- Modernisme.** *m.* Principis, estils y doctrines modernes. **Modernismo.**
- Modernista.** *adj.* Partidari dels temps y de les doctrines modernes, Estils exagerats y originals. **Modernista.**
- Modernitat.** *f.* Estil o cosa nova. **Modernidad.**
- Moderns.** *m.* Modernos.
- Modest,** *a. n. p.* Modesto. || *adj.* Moderat. **Modesto.** || **Honest.** **Modesto.**
- Modestament.** *m. adv.* Modestamente.
- Modestia.** *f.* Modestia. || **Moderació.** **Modestia.** || **Decencia.** **Modestia.**
- Modestíssim.** *adj. sup.* Modestísimo.
- Modestíssimament.** *m. adv. sup.* Modestísimamente. **Muy modestamente.**
- Módicament.** *adv. m.* Mòdicamente.
- Módich,** *ca. adj.* Mòdico.
- Modificable.** *adj.* Modificable.
- Modificació.** *f.* Modificación. || **Cambi,** **alteració.** **Modificación.**
- Modificador,** *a. m. y f.* Modificador. **Modificativo.**
- Modificant.** *adj.* Modificativo. || **Gram.** **Modificativo.**
- Modificar.** *v. a.* Reformar. **Modificar.** || **Reduir les coses als seus termes.** **Modificar.**
- Modificat,** *da. p. p.* Modificado.
- Modificatiu,** *va. adj.* Modificativo.
- Modilló.** *m.* **Arquit.** **Modillón.**
- Modisme.** *m.* Modo propi de parlar, sense subjectarse a les regles gramaticals d'una llengua. **Modismo.**
- Modist.** *m.* Sastre que confecciona trajos pera les dames. **Modisto.**
- Modista.** *f.* Que treballa trajos y robes pera les dónes. **Modista.** || **Que té establiment de modes.** **Modista.**
- Modisteta.** *f.* Modistilla.
- Modo.** *m.* Modo, Manera. || **Moderació a les accions y paraules.**

- Modo.** || Manera de fer alguna cosa. **Modo.** || *Mus.* **Modo.** || **Modo de pensar.** Dictàmen, opinió. **Sentir.** || **Modo gramatical.** *G. am.* A la conjugació del verb. **Modo gramatical.** || **Modo potencial.** *Gram.* **Modo potencial.** || **Ab modo.** *m. adv.* Ab regla. Regladamente. || **Al modo.** *m. adv.* A semblança. A manera. **A modo, A fuer de.** || **De modo que, del meteix modo que.** *Loc.* Segun y como, Del mismo modo. || **De tots modos.** *m. adv.* De todos modos. || **D'un modo baix y indecent.** *m. adv.* Obscuramente. || **Donar modo.** *fr.* Dar traza. || **Hi han molts modes de matar puces.** *fr.* Cada cual tiene su manera de matar pulgas. || **Parlar ab modo.** *fr.* Hablar con educación.
- Modolell y Costa (Joseph).** *Biog.* Escriptor mistich del sigle XVII, autor de la relació d'un certamen celebrat a Barcelona al any 1656.
- Modoló.** *m. Ant.* Garbera. Fresnal.
- Modorra.** *f.* Ensopiment. Letargia. **Modorra.** || Aturdiment que esdevé a les ovelles per sobres de sanch. **Modorra.**
- Modorrarse.** *v. r.* Agafar modorra. **Amodorrarse.**
- Modorria.** *f.* Modorra, Tonteria.
- Modorró.** *adj.* Presumit, Seguidor d'alguna noia. **Fátuo, Tonto.** || **Fer el modorró.** *fr.* Hacer el gomoso, el oso.
- Modos.** *m. pl.* de Modo. Buena crianza. || **Ha après de modos a Porqueres.** *fr. Ter.* Aprendió en presidio la urbanidad.
- Modos, a.** *adj.* Bien educado.
- Modosament.** *adv. m.* Educadamente.
- Modoset, a.** *adj. dim.* Bien educadito.
- Módul.** *m.* Distribució dels sons de la veu. **Módulo.** || *Arquit.* A la columna. **Módulo.** || *Mus.* Varietats de la veu cantat. **Módulo.** || *Hidraul.* Unitat de mida pera les aigües corrents. **Módulo.** ||
- Numis.* Grandaria de les medalles. **Módulo.**
- Modulable.** *adj.* Que's pot modular. **Modulable.**
- Modulació.** *f.* *Mus.* Armonia. **Modulación.** || Varietat, mutació de tó. **Modulación.**
- Moduladament.** *adv. m.* Moduladamente.
- Modulador, a.** *adj.* Modulador.
- Modulant.** *p. pers.* Modulante.
- Modular.** *v. n.* *Mus.* Cantar suauement. **Modular.**
- Modulari, a.** *adj.* *Arquit.* Modulario.
- Modus vivendi.** *Loc. Uat.* Anar passant. **Modus vivendi.** || *Diplom.* Pacte provisional fins als tractats definitius. **Modus vivendi.**
- Moeca.** *f.* Gest o figura. **Mueca.** || **Fer moeques.** *fr.* Fer visatges ridicols. **Hacer muecas.**
- Mofa.** *f.* Burla, escarni. **Mofa, Mofadura.**
- Mofador, a.** *m. y f.* Burlón, Mofador.
- Mofar.** *v. a.* Burlar, Engañar.
- Mofarse.** *v. r.* Burlarse d'algú o d'alguna cosa. **Mofarse.**
- Mofat, da.** *p. p.* Mofado, Burlado.
- Mofeta.** *adj.* Burlón, Fisgón.
- Mofia.** *f.* Enojo.
- Mofiar.** *v. a.* Enojar.
- Mofiat, da.** *adj.* Enojado.
- Mofie, a.** *adj.* Tou, va. Blando, Fofa, Muelle.
- Moga.** *f. Ter.* Moneda. **Dinero.**
- Mogent.** *Hidrog.* Riera de la prov. de Barcelona, que brolla prop de Villalba de Sasserra, y descendint per Collsabadell y Llinás fins a Montmeló, s'aigua-barreja ab el Congost. pera formar el riu Besós.
- Mogiganga.** *f.* **Moixiganga.**
- Mogiqueria.** *f.* Pesadez.
- Moguda (Bernat de).** *Biog.* Cavaller y poeta del sigle XIII senyor del castell y vila de Santa Perpetua, prop de Moncada. Va pendre part a la conquesta de Mallorca als temps d'En Jaume I. Entre les seues obres literaries, va escriure un

- Pronóstich e profecies*, de calent popular.
- Moguda.** *Geog.* Barriada de Santa Perpetua de la Moguda, prov. de Barcelona.
- Mogut, da.** *p. p.* Movido. || *adj.* Parlant de criatures. Inquieto, Travieso. || **Anar mogut.** Andar ó estar en celos.
- Moha.** *f. Bot.* Mena de mill pèl bestiar. Grana.
- Mohacis.** *f. Bot.* Bolets matocarpis. Mohacios.
- Mohi, na.** *adj.* Cavalcadura de morro negre Mohino. || Cavalcadura de casta barrejada. Mohino. || *Enfadat.* Cariatocido.
- Mohiment.** *m.* Movimiento.
- Moix, a.** *adj.* Alicaido, Cariatocido. || *Mullat.* Mojado, Empapado.
- Moix (Joan Rafel).** *Biog.* Metge gironí del segle xvi. Va escriure fent observacions a la pesta de 1587.
- Moixa (Forat).** Cova a la serra de Cadi.
- Moxada.** *f.* Cop de morro del porch. Moxada.
- Moixaina.** *f.* Carícia, Halago, Mimo.
- Moixal.** *m.* Parlant dels porchs pera que no puguin furgar. Bozal.
- Moixama.** *f.* Llomillo sech de la tonyina. Mojama.
- Moixarnó.** *m. Bot.* Bolet petit que serveix als guisos. Hongo moscado, Mojardón.
- Moixaró (Serra del).** *Orog.* Serralada del Bergadá qu'enfrenta a la Cerdanya, essent dignes d'esmentar en ella les roques y planell de Ventolana, el pont de la Roca gran, el serrat de Pleta Colosa, el plá de Moixaró, el cimall de Roques Altes, les collades de la Miquela, de Jon y de Dentals, y els Clots dels Molins, de la Llorença y dels Molins. || — (**Roques Altes**). Cim pler d'ericals que s'enlaira 2275 metres. || — (**Collada de**). Plá de pasturatge al peu de la serra del meteix nom.
- Moixera.** *f.* Cer bolet. Hongo. || **Moixera de la guilla.** Mostellar, Serbol de cazadores.
- Moixeria.** *f.* Mansedumbre.
- Moixernó.** *m.* Moixarnó.
- Moixet.** *m. dim.* de moix. Micho. || **Moixet Moixet.** *m. adv. Ter.* Paso á paso, Poquito á poco.
- Moixet (Fra Pere).** *Biog.* Escrip-tor religiós del segle xvii.
- Moixi.** *m.* Bozo, Vello.
- Moixiganga.** *f.* Mojiganga. || Afa-lachs fingits. Gatatumbas.
- Moixina refistolada.** *f.* Dona falaguera y falsa. Mujer de la vida.
- Moixó.** *m. Ornít.* Aucell. Ave, Pájaro.
- Moixonar.** *v. a. Ter.* Aovar, Poner.
- Moixoner.** *m.* Pajarero.
- Moixonet.** *m. dim. Ornít.* Pajarito, Pajarillo.
- Moixonot.** *m.* Aucell gros. Ave-chucho, Pajarraco, Pajarruco.
- Moja.** *Geog.* Poble adjunt al de Olerdula, part. jud. de Vilafranca del Penadés, prov. de Barcelona.
- Mojada.** *f.* Tros de terra pera llaurar y conreuar. Jornal de tierra.
- Mojal.** *Geog.* Poble adjunt del terme municipal de Balsareny prov. de Barcelona.
- Mojarra.** *f.* Embarcació de les almadrabes. Mojarra.
- Moka.** *m.* Cafè que s'exporta de la ciutat del meteix nom a la Arabia. Moka.
- Mola.** *f.* Pera esmolar. Muela, Piedra de afilar. || **Pera moldre.** Muela, Rueda de molino. || *Orog.* Tossal. Cerro, Muela. || Pedra de marbre pera moldre colors y drogues. Moleta. || Carn informe engendrada, ab apariencia de prenyat. Mole. || *Ictiol.* Peix del Mediterrá. Muela, Mola, Pez luna. || **Mola alta.** Als molins. Corredera. || **Mola de gent.** Concurs de gentada. Muela de gente, Remolino, Turbión. || **Mola de fleca.** Faldón. || **Mola de trull.** Rodet, Galga, Volandra. || **Mola negra.** Bornera. || **Mola sota-**

na. Solera. || **A moles. m. adv.** Ab abundor. Copiosamente. || **Entre moles no t'hi pos, perque molen fins al os.** *Ref.* Entre padres y hermanos, no metas las manos. || **Fer combregar ab moles de moli.** *Loc.* Comer lo indigestible. || **Se menjaria moles de moli.** *Loc.* Comer sobre la cabeza de un tiñoso.

Mola (Pere). *Biog.* Prior del monestir de Montserrat al segle XIII abans d'ésser instituits els abats d'aquell casal. Va governar la institució desde l'any 1217 fins al 1234, y a son temps va ésser fundada la confraria pera promoure a tot Catalunya la devoció a la imatge de la Verge, en quina corporació hi figuraren la reina Elianor d'Aragó, l'arquebisbe de Tarragona, el bisbe de Vich y l'abat de Ripoll. || — **(Pere).** Historiari nadiu de Tamarit de Llitera, bisbat de Lleida. Prior y canonge de la Colegial de la seua vila, y remarcable predicador. (1690-1766). || — **y Martinez (Joaquim).** Militar catalá y escriptor tècnich y historiari, quefe dels somatents de Catalunya, que va reorganisar com a general subinspector, després de la derrera lluita ab els carlins. Era redactor del *Diario de Barcelona*, essent prestigiós periodista, y eren llegides ab afany les seues correspondencies de les guerres d'Italia (1859) y Africa (1860). Ab En Mañé y Flaquer, va escriure la *Historia del Bandolerismo y la Camorra*. Va morir al any 1882.

Mola (Serra de la). *Orog.* Al partit jud. de Morella, bisb. de Tortosa. || — **(Coll de la).** Al Bergadá, essent el seu lloch més enlairat la torreta de pedregam que'l corona, 2030 metres. || — **de Cati (Avench de la).** Al port de Beceit, prop de Tortosa. || — **(d'En Caselles).** Al camí de Torelló a Sant Es-

teve prop de Sant Juliá de Cabrera. || — **(Ressech).** Poblet del terme de Viella, prov. de Lleida. || — **Porquera (Avench de).** *Orog.* A la comarca de Tortosa.

Molà (El). *Geog.* Caseriu del terme de Montseny, prov. de Barcelona. || — Poble de la prov. de Tarragona, bisb. de Tortosa, part. jud. de Falcet.

Molada. f. Quantitat de farina, d'oli, etz., molta d'una vegada. **Molienda.**

Molanta (Sant Pere de). *Geog.* Lloch de la prov. de Barcelona, part. jud. de Vilafranca del Penadés.

Molar. adj. Bó pera moldre. **Molar.** || Pedrera de moles. **Molar.**

Molas (Francesch). *Biog.* Frare agustiní exclaustat, y remarcable teòlech. Va morir a Barcelona al any 1858. || — **y Casas (Joan).** Escriptor y autor dramátich. Va coloborar a la premsa setmanal barcelonina y era redactor de *Lo Nunci*, dirigit per En Feliu y Codina. Havia sigut caixista, y com a escriptor festiu va mostrar de jove, bones condicions. Era nadiu y va morir a Barcelona, (1855-1904). La seua primera obra estrenada al Olimpo, va ésser la comedia *Carambolas*, y va produir després nombroses obres pera el teatre, entr'elles, *Nit de nuvis*, *Una senyora sola*, *De Nadal a Sant Esteve*, y ab coloboració ab En Campmany el llibret de la sarçuela *De la terra al sol*, que va representar-se a centenars de vegades. || — **y Pi (Joan).** Aplaudit actor dels primers temps del teatre catalá, que va distingirse a l'interpretació de les obres més populars de En Frederich Soler.

Moldre. v. a. Moler. || Mastegar. **Mascar, Moler.** | *Fig.* Molestar, Cansar, Importunar. **Moler, Quebrantar.** || **Arribar y moldre. fr. Met.** Llegar y besar el

- santo. || **Moldre els óssos.** *fr.* Quebrantar, fatigar con exceso.
- Mole.** *m. Ant.* Motllo. Molde.
- Molécula.** *f. Fis.* Molécula.
- Molecular.** *adj. Fis.* Molecular.
- Moledig, ça.** *adj.* Moledero, Moledizo.
- Moledor, a.** *m. y f.* Qui mòlt. Moledero.
- Molles.** *Geog.* Caseriu del terme de les Masies de Sant Pere de Torelló, prov. de Barcelona.
- Molent.** *p. a.* Moliente.
- Moler.** *m.* Cantero, Molero, Pedrero.
- Molera.** *f. Ictiol.* Peix blanch. Fica, Fico, Fuca. || Pedrera de moles. Molar.
- Molera (Gaspar).** *Biog.* Remarcable astròlech, metge y escriptor nadiu de Vich, que al any 1533, va publicar un pronòstich anunciant l'aparició d'un cometa, y la mort de Luther.
- Moles (Pere Pasqual).** *Biog.* Remarcable gravador d'estampes, qu'encare que nadiu de Valencia, va sejournar a Barcelona la major part de sa vida, y en aquesta ciutat va morir desastradament al any 1775. Va ésser director de la Escola de dibuix aplicat als arts y oficis, establerta a la casa Lotja de Barcelona, redactant unes ordenances, pera establirne de consemblantes a altres indrets de Catalunya.
- Moles (Coll de les).** *Orog.* Almacís de Montfalgars, a la comarca de Camprodón. || - *Geog.* Veïnat del terme de Sant Pere de Torelló, prov. de Barcelona. || - (**Font de les**). *Hidrog.* Al Canigó, enlairada 2265 metres, dessota de la collada.
- Molés.** *Geog.* Veïnat del Bergadà, entre Saldes y el coll de Fangars.
- Molest.** *a. adj.* Enfadós, Pesat. Molestador. || **Ferse molest.** *fr.* Aporrear.
- Molestació.** *f.* Molestia, Fatiga.
- Molestadíssim, a.** *adj. sup.* Molestadísimo.
- Molestament.** *adv. m.* Molestamente.
- Molestar.** *v. a.* Molestar.
- Molestat, da.** *p. p.* Molestado.
- Molestia.** *f.* Molestia.
- Molestíssim, a.** *adj. sup.* Molestísimo.
- Molestós, a.** *adj.* Molesto.
- Moleta.** *f. dim.* Molita.
- Moletons.** *Geog.* Caseriu de Vilanova del Camí, prov. de Barcelona.
- Molgosa (Jaume).** *Biog.* Antich primer actor del Teatre del Odeó, que passá després a treballar a gaire bé tots els teatres de Catalunya, y va dedicarse després a escriure algunes produccions que foren ben rebudes. Va morir al any 1907.
- Molí, m.** Molino. || *Fig.* La boca. Molino. || **Molí d'aigua.** Molino hidráulico, Aceña. || **Molí d'oli.** Molino de aceite. || **Molí de sanch.** Mogut per força animal. Molino por fuerza animal. || *Met.* Moledura, Molienda, Perre, Reventador. || **Molí de sucre.** Ingenio. || **Molí fariner.** Molino harinero. || **Molí paperer.** Molino papeler. || **Molí de sucre.** Molino papeler. || **Fàbrica de papel.** || **No me la portarás al molí.** *Expres.* No te irás alabando. || **Qui primer arriba al molí, aquell mòlt, si aixis el moliner ho vol.** *Ref.* El que primero llega, ese la calza.
- Molí (El).** *Geog.* Barri de Cornellá de Llobregat, prov. de Barcelona. || - Veïnat del terme de Hospitalet, (id). || - Caseriu del terme d'Olesa de Montserrat, (id). || - Veïnat del terme de Torrelles, (id). || - Lloch de Palausolitar, (id). || - Caseriu de La Roca, partit de Granollers, (id). || - Veïnat de Sant Bartomeu del Grau, (id). || - **de Burguet.** Caseriu del terme de Senterada, prov. de Lleida. || - **de can Nadal.** Caseriu del terme de Sant Martí de Riudeperes, (prov. de Barcelona). || - **de can Oliveres.** Lloch del terme de La Garriga. || - **de**

Cusons. Al terme municipal de Sora, al Bergadá. || — **de dalt d'En Vicens.** Lloch de Sant Joan de Vilassar, (prov. de Barcelona). || — **de la Abadia.** Veïnat del terme d'Igualeda, (id). || — **del Abadal.** Barriada de Santa Marguerida del Penadés. || — **del Cavaller.** A la vora del curs del Mardansol, a les canals de Sant Miquel al Bergadá. || — **de la Clarella.** Lloch de Santa Maria de Besora. || — **de la Codina.** Veïnat del terme de Sant Bartomeu del Grau, (prov. de Barcelona). || — **de la Corbera.** Barri de terme de Santa Maria de Besora, (id). || — **de la Coromina.** A la comarca d'Olot al camí de Falgars. || — **del Adroguer.** Lloch del terme de Torelló. || — **del Albanell.** Veïnat del terme de Malla (prov. de Barcelona). || — **del Almatell.** Barriada de Sobremunt, (id). || — **del Amat.** Lloch del terme de Sant Pere de Terraça. || — **de la Palma.** Lloch de Cubelles, (prov. de Barcelona). || — **de la Roca.** Al terme de Perafita, (id). || — **de les Ferreres.** Caseriu de Sant Bartomeu del Grau, (id). || — **de les Fosses.** Veïnat de Sobremunt. || — **de les tres Creus.** Lloch del terme de Sabadell. || — **del Cerdà.** Caseriu de la Poble de Lillet. || — **del Colomà.** Caseriu de Subirats. || — **del Espelt.** Lloch de la Poble de Lillet. || — **del Esquis.** Lloch de Taradell. || — **del Estapé.** Veïnat de Cubelles. || — **del Foch.** Caseriu de Santa Marguerida del Penadés. || — **del Mas Andreu.** Barriada de Sant Vicens de Torelló. || — **del Niu.** Caseriu de la Baells, (província de Barcelona). || — **del Puignacià.** Lloch de Sobremunt, (id). || — **del Raurell.** Caseriu de La Quart, al Bergadá. || — **del Rieral.** Caseriu de Castellar, (prov. de Barcelona). || — **del Sant.** Caseriu del

terme de Barbará, prov. de Barcelona. || — **del Soler.** Veïnat del terme de Sant Sadurní d'Osormort. || — **del Vendrell.** Caseriu del terme de Tona. || — **del Verdaguer.** Veïnat del terme de Balenyá. || — **del Vilella.** Caseriu de la Poble de Lillet. || — **den Barata.** Veïnat del terme de Castellar. || — **den Bonastre.** Lloch de Cervelló, prov. de Barcelona. || — **den Busquets.** Caseriu del terme de Castellar. || — **de can Santjoan.** Veïnat de Moncada. || — **den Casanoves.** Caseriu de les Masies de Sant Hipòlit de Voltregà. || — **den Coll.** Lloch del terme de Moncada. || — **den Dou.** Barriada de Barbará, (prov. de Barcelona). || — **den Dulcet.** Caseriu de Manlleu. || — **den Fogás.** Veïnat de Sant Quintí de Mediona. || — **den Font.** Barri de Sant Pere de Terraça. || — **den Gali.** Llochs dels termes de Sant Pere de Terraça y de Barbará, (prov. de Barcelona). || — **den Illa.** Lloch de Fogás de Montclús, (prov. de Barcelona). || — **den Martinet.** Caseriu de Ripollet. || — **den Mornau.** Lloch del terme de Sant Pere de Terraça. || — **den Oriach.** Caseriu del mateix terme. || — **den Pallós.** Lloch del districte de Moncada. || — **den Ratés.** Veïnat del terme de Santa Susagna, prov. de Barcelona. || — **den Rosanes.** Caseriu de Sant Martí de Riudeperes, (prov. de Barcelona). || — **den Saleta.** Veïnat de les Masies de Sant Hipòlit de Voltregà. || — **den Tort.** Caseriu de Sant Quintí de Mediona. || — **de Panella.** Caseriu de La Poble de Lillet. || — **de Planalamor.** Caseriu de Santa Eugènia de Berga. || — **de Reguant.** Lloch del terme de Suria. || — **de Ter.** Caseriu de Vilanova de Sau. || — **de Terrés.** Lloch de Capolat, (prov. de Barcelona). || — **de Vall-llose-**

ra. Caseriu de Seva, part. de Vich. || — **de Vent.** Veïnat de Mataró. || — **de Viladecans.** Lloch de Fogàs de Monclús, (Barcelona). || — **d'Ordeig.** Al terme de les Masies de Sant Hipòlit de Voltregà. || — **Fariner.** Lloch del terme de Geliada. || — **Nou.** Veïnat d'Odena, part. d'Igualada. || — Lloch de Olost, prov. de Barcelona. || **Moli gran de la bleda.** Caseriu del terme de Sant Martí Carroca. || — **Paperer.** Caseriu del terme de Pons, prov. de Lleida. || — Caseriu de Palau Tordera, prov. de Barcelona. || — **Vell.** Lloch de les Masies de San Hipòlit de Voltregà, prov. de Barcelona. || — **Vermell.** Caseriu de Barbará, província de Barcelona.

Molibdat. *m.* *Quim.* Molibdato. || **Molibdat de plom.** Molibdato de plomo.

Molibdeni. *f.* Metall. Molibdeno.

Molibdita. *f.* *Min.* Pedra ab partícules de plom. Molibdita.

Molibdós, *a. adj.* Oxit de molibdeni. Molibdoso.

Molibdoyt. *f.* *Ant.* Grafit. Molibdoide.

Moliment. *m.* Travall gran, Fatiga. Molimiento, Cansancio.

Molina (La). *Geog.* Entre el Bergadá y la Cerdanya, al lloch de parada de les diligències de Ripoll a Puigcerdá. || — Lloch del terme de Sant Feliu Sasserra. || — Lloch proper a Sant Joan de Mataplana, en quin punt hi brolla el torrent d'Agrafull, originari del riu Merdás.

Molina (Francesch Daniel). *Biog.* Distingit arquitecte barceloní, que va contribuir ab els seus treballs al resorgiment de la nova ciutat a mitjans del segle XIX. Va ésser arquitecte del Ajuntament y de la Diputació Provincial y a ell se degueren els plans de alguns edificis y urbanisacions, com la de la Plaça Reial, que

a son temps va constituir remarcable mellora. Va morir sobtadament a la Rambla pel mes de agost de 1867.

Molinada. *f.* Mòlta. Mollenda.

Molinar. *m.* Conjunt de molins. Molinar.

Molinas (Joan Francesch). *Biog.* Militar y escriptor de mitjans del segle XIX. Va ésser governador del Castell de Montjuich a Girona y entre les seues obres literaries cal esmentar les *Memories de Joan Brick*, y un discurs històric de la vinda de Carlemany a Catalunya.

Molinás. *Geog.* Caseriu del terme de Culera, prov. de Girona.

Moliné (Francesch). *Biog.* Prebete y remarcable predicador, que era beneficiat de la catedral de Barcelona, en quina ciutat va morir al any 1858.

|| — **(Manel).** Dibuxant y pintor molt popular a Barcelona, un dels primers caricaturistes a son temps. Era nadiu de la capital de Catalunya, ahont va morir també (1833-1901). Els seus primers ensaigs, gravades les figures al boix, va publicarse al any 1854 en la *Guia satírica de Barcelona*, havent il·lustrat ademés els primitius setmanaris barcelonins *El café*, *El cañon rayado*, *El Pájaro verde* y *Un Troq de paper*. Va pintar bons quadres de costums barcelonins, y va ésser ab el seu cunyat Albareda, dels primers fotografes establerts a la ciutat. Va retornar a dibuixar als darrers temps de sa vida, fentse clàssiques les seues caricatures polítiques a *La Campana de Gracia*, y les satíriques locals a *La Esquilla de la Torratxa*.

Molinell. *Geog.* Caseriu del terme de Culla, bisbat de Tortosa, prov. de Castelló.

Moliner, *a. adj.* Molinero.

Moliner (Guillem). *Biog.* Escriptor llenguadocià del segle XIV.

autor de les *Lleis e ordinacions de la Academia del Gay Saber*. || — **y Rau (Manel)**. Coronel de un dels regiments de fusellers, que al any 1713, al establir les tropes del primer Borbó el siti de Barcelona, va ésser brau defensor de la plaça.

Molineria. *f.* Industria de molindre. Molineria.

Molines (Joseph). *Biog.* Prebete, rector de la iglesia del Pi a Barcelona, als començos del segle XVIII. Va ésser auditor de la Rota, Inquisidor general, y va refusar per modestia els bisbats de Tortosa, de Càller y de Saragoça. Va morir als 74 anys de la seua etat, al de 1719.

Molinet. *m.* Deixatador de xacolata. Molinillo. || Aparell de rodes dentades pera molindre el café y altres productes. Molinillo. || Moviment cercolar ab les armes blanques. Molinete. || *Naut.* Pal de les barres de les gúmeres. Molinete. || Plat giratori dels aparells de filatura. Molinete.

Molinot (El). *Geog.* Caseriu de Sant Martí del Bas, prov. de Barcelona.

Molins y Puig (Joseph (Pau)). *Biog.* Docte bibliofil de les derrereries del segle XVIII. Al any 1796 era bibliotecari del oratori de Sant Felip Neri a Barcelona y va redactar un catàlech molt erudit. || — **y Sirera (Antoni)**. Escriptor y poeta dels primers temps de la renaixensa literaria de la llengua catalana. Era nadiu de Barcelona (1838), havent mort a la meteixa als començos del segle XX. Va ésser premiat als Jochs Florals, a la Academia Bibliogràfica Mariana de Lleida, a Reus y a Girona, y va col·laborar a *La Renaixensa*, *Lo Gay Saber* y altres publicacions y al *Calendari Català de En Briz*. Desde 1858, estava empleat a la Caixa d'Estalvis,

de quina era Director al acabar la seua vida.

Molins. *Geog.* Caseriu del terme de Monrós, prov. de Lleida. || — Poblel adjunt al de La Cabanasa als Pirineus Orientals. || — (**Els**). Barri de les Masies de Roda, part. jud. de Vich. || — Lloch de Sant Pere de Riudevittles, (prov. de Barcelona). || — **de Rei**. Vila de la prov. y bisb. de Barcelona, part. jud. de Sant Feliu de Llobregat. || — **de Segur**. Caseriu del terme de Veciana, (prov. de Barcelona). || — **del Pas del Aigua**. Barri del terme de Capellades. || — **Nous (Els)**. Lloch del terme de Gelida, (prov. de Barcelona). || — **Polvorers**. Veïnat del terme de Manresa. || — **Vells (Els)**. Barri del terme de Gelida, (prov. de Barcelona). || — Al terme d'Alcover, (prov. de Tarragona).

Molist (El). *Geog.* Veïnat del terme de Taradell, prov. de Barcelona.

Molitg. *Geog.* Poble de la Catalunya francesa, dep. dels Pirineus Orientals, cantó de Prades, bisb. de Perpinyà. A la vora de la població s'hi trova un establiment termal, que frueix anomenada.

Moló. *m. Impr.* Moleta. || A les fàbriques de cristall, aparell pera allisar-lo y polir-lo. Moleta.

Molondro, *a. adj.* Gandul.

Molsa. *f.* Moho, Musgo. || **Pedra que rodola no cria molsa**. *Ref.* Piedra movediza, nunca moho la cobija. || *Bot.* Planta. Polítrico.

Molsir. *v. a.* Munyir. Ordeñar.

Molsosa. *Geog.* Poble de la prov. de Lleida, part. jud. de Solsona, bisb. de Vich.

Molsós, *a. adj.* Cobert de molsa. **Musgoso**. || *Met.* Ben cobert de carn, com braços molsuts. **Brazos contorneados, recios, carnosos.**

Molsut, da. *adj.* Carnoso, Pulposo.

Mólt, a. *p. p.* Molido. || **Estar mólt d'ossos o tindre móltos els ossos.** *fr.* Estar molido como alheña, ó estar hecho una alheña.

Mólt, a. *adj.* Mucho. || *adv. quant.* Mucho, Muy. || **Mólt bé va.** *Loc. iron.* Bueno va el óleo; bueno anda el ojo; buena va la danza. || **Mólt menys.** *Expr.* Mucho menos. || **Mólt, mólt.** *m. adv.* Muy mucho. || **Mólt fressa y poca endreça.** *Ref.* Mucho ruido y pocas nueces. || **Móltos perfertes y poques ofertes.** *Ref.* Manda potros y da pocos. || **Es mólt meu.** *Loc.* Es muy mío. || **De mólt.** *m. adv.* De mucho. || **Quant mólt.** *m. adv.* A lo más, cuando más, Cuando mucho. || **¡Que mólt!** *m. adv.* ¡Qué mucho! || **Qui mólt agafa poch estreny.** *Ref.* Quien mucho abarca poco aprieta; la codicia rompe el saco. || **Qui pot el mólt, pot el poch.** *Ref.* Quien puede lo más, puede lo menos.

Mólt, a. *f.* Molienda.

Moltísim, a. *adj.* Muchísimo.

Moltó, m. Mascle castrat de la ovella. Carnero. || *Ant.* Máquina de guerra. Ariete. || **Moltó blanquí.** *Ter.* Carnero blanco. || **Moltó esqueller.** El que guía als altres. Manso. || **Qui se n'ix del moltó, se n'ix de la raó.** *Ref.* De la tierra el carnero; ave por ave, el carnero, si volare.

Moltonada, f. Remat de moltons. Carnerada.

Moltonina, f. Pell de moltó. Zalea, Zamarra.

Moltura, f. Acció de moldre. Molienda, Moltura. || Dret o paga del treball de moldre. Máquina.

Molturar, v. a. Cobrar la moltura. Maquilar.

Molusch, m. Animals invertebrats, de cos simétrich. Molusco.

Moll, m. Port de mar artificial. Muelle. || Dels ossos. Tuétano, Médula. || *Ictiol.* Peix. Salmonte, Trilla, Triglia. || Mullat, da,

adj. Mojado. || Tou. Muelle, Blando. || D'ulls, Legajoso, Tierno de ojos. || **Moll com una figa.** *fr.* Más blando que una breva. || Moll de la barra del porch. Carriñada. || **Boca moll.** Charlatán. || **No hi ha moll sense ós.** *fr.* No hay rosa sin espina. || **Treure el moll dels ossos.** *fr.* Desmollar.

Molla, f. Ressort. Muelle, Resorte. || Banda tova del pá y d'altres coses. Miga, Meollo.

Molladores, f. Cocis plens d'aigua que empleen els rajolers. Cuevo de alfarero.

Mollament, *adv. m.* Muellamente.

Mollar, *adj.* Fruits fàcils de partir o de trencar. Mollar. || Mena de preseguer. *Bot.* Arb. Melocotonero mollar.

Mollás, *adj.* Mollar.

Mollé, *Geog.* Poblet adjunt al de Aranyó, prov. de Lleida.

Molleda, f. Molla de pá. Miga, Miga de pan.

Moller, f. Muller. Esposa, Mujer.

Moller, a. f. Banda més alta del cap. Mollera. || Clozca del cap que tanca el cervell. Sesera. || **Esser dur de mollera.** *fr.* Ser duro de cascos, Tener la mollera fuerte. || *Ictiol.* Peix. Barbada.

Mollera pigada. *Ictiol.* Alfancia.

Mollerusa, *Geog.* Poble de la prov. y part. jud. de Lleida, bisb. de Solsona.

Mollesa, f. Flojedad, Blandura.

Mollet, a. *adj.* Blandujo. || *m. Ictiol.* Juliola. Mujol, Cabezado. || *Ant.* Panellet exquisit. Mollete.

Mollet, *Geog.* Poble de la prov. y bisb. de Barcelona, part. jud. de Granollers. || Poble de la prov. part. jud. y bisb. de Girona, prop de Flassá. || — **de Empurdá.** Poble de la prov. y bisb. de Girona, part. jud. de Figueres. S'anomena també *Prop de Peralada.*

Molleta, f. Engruneta de pá. Migajuela. || **Estar oriat ab molletes.** *fr.* Fam. Estar criat ab

- comoditats. Estar criado entre algodones.
- Mollfuleda.** *Geog.* Veïnat del terme d'Arbucies, prov. de Girona.
- Mollir.** *v. a.* Ablandar.
- Molló.** *m. Ter.* Fita Mojón. || Munt d'alguna cosa. Montón. || Panet de pasta fina. Mollete.
- Molló.** *Geog.* Poble de la prov. y bisb. de Girona, part. jud. de Puigcerdà.
- Mollonar.** *v. a.* Fitar. Amojonar.
- Molls.** *m.* Estenalles pera la llar y els fogons. Tenazas.
- Mòma.** *f. Fam.* Gato, Pecunia. || **Bona mòma.** *Expr. met. fam.* Judici, Prudencia. Seso.
- Momboló (Miquel).** *Biog.* Frare agustiní, nadiu de Barcelona, ahont va morir al any 1688. Era celebrat poeta, predicador eloqüentíssim, y docte teólech. Va escriure dues obres que van assolir nomenada a son temps, *Sobre los remedios contra los escrupulos y Vida de Santa Verónica de Binasco.*
- Mombui (Sant Mateu de).** *Geog.* Poblet adjunt al terme de Santa Eularia de Ronsana, prov. de Barcelona.
- Moment.** *m.* Instant. Momento. || **Al moment.** *m. adv.* Al momento. || **Per moments.** *m. adv.* Por momentos.
- Momentani, a.** *adj.* Molt breu. Momentáneo. || Lo que's fá sense trigar. Momentáneo.
- Momentaniament.** *adv. m.* Breument. Momentáneamente.
- Momia.** *f.* Cadavre assecada la carn per l'acció del temps o per l'influencia de substancies de embalsamament. Momia. || *Fig.* Subjecte aprimat. Momia.
- Momificació.** *f.* Momificación.
- Momificar.** *v. a.* Convertir en momia. Momificar.
- Momificat,** *da. p. p.* Momificado.
- Momisch.** *m.* Part de caixal cobert per la geniva. Momisco.
- Momo.** *m. Ant.* Trauesch. Momo.
- Mompesat (Frauesch).** *Biog.* Mestre dels Templers, nadiu de Lleida, al sigle XIII. Al any 1227 va donar terme ab diplomática trassa, a les greus qüestions esdevingudes entre els nobles confederats y el rei En Jaume I.
- Mompol.** *Geog.* Terme parroquial de Lladurs, prov. de Lleida, part. jud. de Solsona.
- Mon, ma, mos, mes.** *adj. poss.* Mi, mis.
- Mòn. m.** Mundo. || Universalitat de les coses. Mundo. || Munió y abundor. Mundo. || Fruir de les passions y de les impressions delitoses de la vida. Mundo. || Bola esférica a la mà de les imatges o als peus de les meteixes. Mundo. || **Anar el món al revés.** *fr.* Andar el mundo del revés. || **Anar pèl món.** *fr.* Correr mundo, Rodar por el mundo. || **Anarsen del món.** *fr.* Esser molt vell. *fr.* Tener sus piés en la sepultura. || **Aquest món és una vall de llàgrimes.** *Loc. prov.* Desde que nací floré, y cada día nace por qué. || **Devant de tot el món.** *Loc.* Publicament. Ante todo el mundo. || **Desde que el món és món.** *Loc.* Desde que mundo es el mundo. || **En aquest món y al altre.** *Loc.* Para aquí y para delante de Dios. || **Per món nou.** *fr.* Hacer nuevo uso. || **L'altre món.** *fr.* El otro mundo, la otra vida. || **El món no va ésser fet en un dia.** *Ref.* No se ganó Zamora en una hora. || **Morir pera el món.** *fr.* Morir al mundo. || **No capiguer al món.** *fr.* No caber en este mundo. || **No ésser d'aquest món.** *fr.* No ser de este mundo. || **Per tot lo del món, o per tot quan hi ha al mon.** *Loc.* Por todos los haberes del mundo. || **Posar al món.** *fr.* Echar al mundo. || **Roda el món y torna al born.** *Ref.* Al mar por sal. || **Tot el món o un món.** *fr.* Este mundo y el otro. || **Treure del món.** *fr.* Matar. Echar del mundo. || **Veure món.** *fr.* Viatjar per diferents indrets. Ver mundo. || **Vindre al**

- mòn.** *fr. Met.* Nacer, venir al mundo.
- Mona.** *f. Zool.* Animal. *Mona.* || *Ter.* Bonica. Linda. || *Fig.* Borrachera. *Borrachera.* || **Cosa de mones.** *fr. Moneria.* || **Pensar en la mona de Pasqua.** *fr. Fam. Ter.* Estar distret. Mirar ó pensar en las musarañas. || **Quedarse fet una mona.** *fr. Avergonyirse.* **Quedarse hecho un mono.** || **Tornarse mona.** *fr. Fam.* Desdirse, recular d'un compromís. **No tener palabra.**
- Moná (El).** *Geog.* Caseriu del terme de Vilanova de Sau, prov. de Barcelona.
- Monacal.** *adj.* Pertanyent a coses relacionades ab ordres religiosos. **Monacal.**
- Monacat.** *m.* Estatut mongil. **Monacato.**
- Mónach.** *m.* Monigote.
- Monacordi.** *m. Mus.* Instrument de quatre octaves. **Monacordio.**
- Monada.** *f.* Moneria, Geste. **Monada.** || Moviments o postures de qui está enjogaçat. **Retozo, Retozadura.** || Cosa falaguera, bonica, que interessa. **Moneria.** || **Fer monades.** *fr.* Afalagar. **Hacer muecas, Retozar.** || **No estar per monades.** *fr.* Estar de mal talante.
- Mónade.** *f. Fis.* Ésser simple no compost d'àtoms. **Mónade.** || Unítat perfecte sense divisió de esperit y materia. **Mónade.**
- Monadelfia.** *f. Bot.* Mena de plantes quins estaments apareixen reunits per filets. **Monadelfia.**
- Monadisme.** *m.* Sistema de la creació pèls éssers simples. **Monadismo.**
- Monadista.** *m. y f. y adj.* Partidari del monadisme. **Monadista.**
- Monadistich, ca.** *adj.* **Monadistico.**
- Monagalls.** *Hist.* Antich monastir o refugi de benedictins, anterior al de Ripoll. A prop de aquell antich casal, s'enlairava segons tradició un poblat, desaparegut are. Se creu que estava bastida entre el Plá de la Muga y el Coll de les Falgueres al Ripollés.
- Monaquisme.** *m.* Estat y significació monacal. **Monaquismo.**
- Monarca.** *m.* Rei, Sobirà. **Monarca.** || *Fig.* Presumptuós. **Monarca.** || **Sembla un monarca.** *fr. Fam.* Creuers superior a tot hom. **Parecer un monarca.**
- Monarquia.** *f.* Forma de govern d'un estat. **Monarquia.** || **Monarquia absoluta.** Aquella en que el rei governa sense altre llei que'l seu albir. **Monarquia absoluta.** || **Monarquia autocràtica.** La en quina el monarca disposa de la vida y de les hisendes, ademés de conduir els assumptes de govern. **Monarquia autocràtica.** || **Monarquia constitucional.** La, en quina el rei exerceix de fet tant sols el poder regulador, quedant la resolució de les qüestions de Estat, als cossos colegisladors y al govern representatiu, format pèls ministres. **Monarquia constitucional.** || **Monarquia despòtica.** Vegis. **Absoluta, autocràtica.** || **Monarquia Federativa.** Aquella en que la federació constituïda per diversos estats, está regulada y representada per un rei. **Monarquia federal.**
- Monàrquicament.** *adv. m.* **Monàrquicament.**
- Monàrquich, ca.** *adj.* **Monàrquico.** || Partidari de la monarquia. **Monàrquico.**
- Monarquisme.** *m.* Sistema y doctrina dels que son afectes al govern monàrquich. **Monarquismo.**
- Monarquista.** *adj.* **Monàrquico.**
- Monás.** *Geog.* Lloch del districte municipal d'Oix, prov. de Girona. || — (**Basses de**). Planell proper d'aquell terme, en mitj del que s'obra l'extens estanyo, anomenat Bassa gran de Monás. || — (**Serra de**). *Orog.* Serralada que s'endreça desde el Coll de les Falgueres envers el Plá de la Muga.

Monasteri. *m.* **Monastir.**
Monasterial. *adj.* Relatiu al monastir. **Monasterial.**
Monasti. *Geog.* Caseriu del terme de Ansetall, prov. de Lleida.
Monàsticament. *adv. m.* Segons les regles monàstiques. **Monàsticament.**
Monàstich, ca. *adj.* **Monástico.**
Monastir. *m.* Convent, casa relligiosa. **Monasterio.** || *Geog.* Vila de l'illa de Sardenya, fundada pèls catalans. || - Caseriu de la Pobla de Lillet, prov. de Barcelona.
Monbuy (Francesch de). *Biog.* Cavaller català del segle XII que va concorre ab l'estol de senyors que conqueriren dels alarbs, la plaça d'Almeria al any 1147.
Moncabrer. *Orog.* Puig de la Costa de Llevant, entre Premià y Mataró.
Moncada. *Biog.* Niçaga de la noblesa catalana, que comensà a esmentarse al temps de la reconquesta del nostre terror, y va assolir enlaira renòm als temps mitjevals, y fins al període històrich modern. Esvaida la llegenda dels Nou barons de la fama, entre quins admetien els cronistes la intervenció d'un dels de Moncada, pera donar concepte de la significació d'aquella familia, cal considerar que als temps dels reis d'Aragó, pertanyents a la casa de Barcelona, el càrrech de Senescal, era sempre desempenyat per un Moncada. L'origen d'aquest cognóm, que va figurar després en la noblesa d'altres indrets d'Espanya, era català y dels que'l dugueren, cal recordar els següents que feren remarcar-se a la nostra historia. || - (**Armengol de**). Mariner català del segle IX que va foragitar els pirates alarbs de les costes de Mallorca. || - (**Elisenda de**). Reina d'Aragó, muller d'En Jaume II, que va ésser avans d'enviudar, fun-

dadora del reial monastir de Pedralbes, al any 1326 en quin casal relligiós, al Plá de Barcelona, va retirarse morint al any 1364. || - (**Francesch de**). Escriptor y polítich mort al any 1610. || - (**Francesch de**). Comte de Osona, marquès d'Aytóna, nadiu de Valencia y mort al any 1635. Escriptor clàsic autor de la *Expedición de catalanes y aragoneses contra turcos y griegos*, de quina se n'han fet diverses edicions. || - (**Francesch de**). Primer marquès de Aytóna, Virrei de Catalunya y de Valencia, mort al any 1594. Va reconquerir el comtat d'Ausona y els vescomtats de Cabrera y de Bas. || - (**Fuch de**). Cavaller de Sant Joan de Jerusalem, remarcable per les senes empreses de guerra. Era Virrei de Nàpols, quan va morir en una brega naval al any 1529. || - (**Gastó de**). Segon marquès d'Aytóna, que a les derrerries del segle XVI va lluitar contra els anglesos, gaudint significació a la cort d'En Felip II y essent Virrei de Sardenya. Va morir al any 1626. || - (**Guillém de**). Bisbe de Barbastre y de Roda al segle XIII, entre'ls anys 1257 al 1282. A 31 d'octubre de 1278, va consagrar l'antigua catedral de Lleida. || - Cavaller remarcable del segle XII, que va trovarse present a la promulgació dels Usatges, al any 1071. || - Senescal de Catalunya, y personatge molt esmentat als regnats d'En Alfons II y d'En Pere'l Catòlich, a qui va acompanyar en ses empreses. Va morir al any 1227. || - Cavaller del segle XIII, representant de la noblesa catalana a l'expedició de Mallorca, en temps del rei En Jaume I, al any 1228. Era un dels que comanaven la host conqueridora, y al eixir els vaixells, la galera d'En Moncada, marxava davant de

la flota, en descoberta y ell ab son germá En Ramón, dirigia l'avantguarda, al desembarcar en terra mallorquina. Portats pël braó d'aquells memorables guerrers, s'endinzaren abbdós en terra mallorquina, restant sens vida en els penyals del *Coll de les batalles*. El bisbe de Barcelona En Berenguer de Palou, va innovar al rei En Jaume la dolorosa pèrdua, y l'ardit conqueridor, plorá la mort dels braus cavallers, endreçant sentides paraules al exèrcit cristiá, prometent als vassalls dels Moncades, la deguda protecció. || — Un dels cavallers que al temps de En Ramón Berenguer IV, va concórrre a la presa de Tortosa, el dia 1 de juliol de 1148. || — (**Guillém Ramón**). Senescal de Catalunya que al any 1147, va assolir renom de valent a la conquesta d'Almeria. || — (**Guillém Ramón Dapifer**). Cavaller que va distingirse a la conquesta de Tortosa al 1148. || — (**Guillém Ramón**). Comte de Mar-milla, baró de Montreal y senyor d'Aytona, governador de Sardenya, nomenat pël rei En Martí I y valent cavaller que va distingirse als combats de Cerra y de Nápolis, al any 1423. Va morir envers l'any 1430. || — Sisé marqués d'Aytona, mestre de casa y cort del rei. Va lluitar al Milanesat, servint al rei En Felip V, al any 1704, morint a Valencia al 1727. || — Senyor de Moncada que va morir al any 993, lluitant ab els alarbs. || — Conseller reial durant la menor etat d'En Carles II y escriptor distingit, entre quins treballs, cal esmentar el *Discurso militar sobre los inconvenientes de la milicia en estos tiempos*, y el *Vocabulario de la gente de mar*. Era home pietós, fundador de la congregació de l'Escola de Crist, y assistia als

pobres més llastimosos del hospital. Va morir al any 1670. || — (**Joan de**) Primer comte de Aytona, títol conferit per l'emperador En Carles V al any 1523. Va ésser Virrei de Catalunya. || — (**Joan Lluís de**). Prebete y escriptor barceloní, canonge y degá de Vich y erudit en historia, autor del *Episcopologi de Vich*, y dels quatre llibres dels *Anals de Catalunya*, escrits en llatí. Va morir al any 1653, haventse fet remarcar per la seua intervenció en els assumptes polítics del seu temps. || — (**Llorenç de**). Ferm partidari dels drets de Catalunya, quina causa sostingué a les hosts del condestable En Pere de Portugal, al combat dissortós de Prats de Rei al any 1465. || — (**Lluís Antoni**). Cardenal, virrei de Valencia y bisbe de Cartagena. Va viure desde 1662 fins 1743. || — (**Mateu de**). Noble catalá, partidari del rei En Joan II, que va lluitar al combat de Prats de Rei al any 1465, al costat de les forces de nom comanades pël príncep En Ferrán, fill de Na Joana Enriquez. || — (**Ot**). Trovador catalá del sigle XII. || — Senyor d'Aytona, senescal y virrei de Catalunya, y remarcable polítich del seu temps. Va acompanyar al rei En Jaume II en ses empreses, y comanava l'exèrcit que'l rei d'Aragó va endreçar a Castella, pera ajudar a En Enrich de Trastamara. || — (**Pere de**). Valerós militar y remarcable escriptor, senescal de Catalunya, mort al any 1304. || — Almirall que comanava l'estol de naus, enviades pël rei d'Aragó contra els revoltats de Sardenya, al any 1409. || — (**Ramón**). Cavaller que al any 1071, va estar present a la promulgació dels Usatges de Catalunya, al Palau de Barcelona. || — Cavaller que va concorre a la con-

- questa de Mallorca, essent ab el seu germà En Guillem, retut y mort pels alarbs, causant dol profón la seua pèrdua, y sagellant ab la seua sanch, la conquesta de l'illa daurada. Era un dels catorze primers escullits pera vestir l'hàbit de la Mercé al ésser fundada al any 1218 la ordre redemptora de captius.
- Moncada.** *Geog.* Poble de la prov. y bisb. de Barcelona, part. jud. de Sabadell.
- Moncalp.** *Geog.* Lloch del terme de Guixes, prov. de Lleida part. jud. de Solsona.
- Moncau d'abaix.** *Geog.* Caseriu del terme de Tagamanent, prov. de Barcelona. || — *de dalt.* Veïnat del meteix terme.
- Monclá.** *Geog.* Poble adjunt al de Doncell, prov. de Lleida.
- Monclar.** *Geog.* Poble de la prov. de Barcelona, part. jud. de Berga, bisb. de Solsona.
- Monclús.** *Geog.* Poblet adjunt al de Tulan, a la Catalunya francesa.
- Moncófar.** *Geog.* Vila del bisb. de Tortosa, prov. de Castelló, bisbat de Nules.
- Moncortés.** *Geog.* Caseriu del terme d'Aranyó, prov. de Lleida. || — Poble de la prov. de Lleida, part. jud. de Sort, bisb. de Urgell.
- Mondá, na.** *adj.* Mundano.
- Mondanament.** *adv. m.* Mundanamente.
- Mondanitat.** *f.* Mundanidad.
- Mondarn (Sant Joan de).** *Geog.* Iglesia del Bergadà, al encreuament del camí de Cardona a Casserres.
- Mondi, na.** *adj.* Calificatiu del comtat y terra de Tolosa, esmentant els seus famosos comtes anomenats Ramón.
- Mondial.** *adj.* Lo que pertany al món. Mundial.
- Mondina.** *f. Min.* Pedra que's trova a les mines d'estany. Mondina.
- Mondongue.** *m.* Budells y ventresca dels animals. Mondongo.
- Mondonguilla.** *f.* Albondiguilla.
- Mondony.** *Hidrog.* Riu del Vallespir que s'aiguabarreja ab el Tech, als banys d'Amelie, cantó d'Arles, depart. dels Pirineus Orientals.
- Mondoys.** *Geog.* Caseriu del terme de Sant Joan de Fàbregues, prov. de Barcelona.
- Moneda.** *f.* Moneda. || *Fam.* Diner. Diner. Moneda. || **Moneda cantelluda.** *fr.* Moneda cortada ó en barras. || **Moneda corrent.** La de llei, qu'está en circulació. **Moneda corriente.** || **Moneda de Aragó o jaquesa.** *fr. Ant.* Moneda jaquesa. || **Moneda de tern.** *fr. Ant.* Moneda de terno, barcelonesa. || **Moneda falsa.** *fr.* Moneda falsa, ilegítima. || **Moneda fiaca.** La de coure. Moneda de vellón. || **Moneda inferior.** *fr.* Cascajo. || **Batre o fer moneda.** *fr.* Fabricarla. Amonedar, Acuar moneda. *Met.* Acabalar, arregar diners. Juntar dinero. || **No fem moneda falsa.** *fr.* Pera parlar reservadament. No se hace moneda falsa. || **Pagar ab la meteix moneda.** *fr. Met.* Pagar con la misma moneda. || **Pagar en bona moneda.** *fr.* Pagar en buena moneda. || **Passar o no passar la moneda.** *fr.* Correr ó no correr la moneda.
- Monedatge.** *m. Ant.* Tribut que sobre mobles y inmobles se satisfeya a Catalunya y a Aragó.
- Monedaje.**
- Moneder.** *m.* Qui fa moneda. Monedero. || Moneder. Portamonedas. || **Moneder fals.** *fr.* Falsificador de moneda, Monedero falso.
- Monellet (Pich de).** *Orog.* Cimall pirenench, a mitjorn de Fontpedrosa al antich Confient. Se enlaira 2728 metres.
- Monellots.** *Geog.* Caseriu de Sant Bartomeu del Grau, prov. de Barcelona.
- Monells.** *Geog.* Poble de la prov.

- y bisb. de Girona, part. jud. de La Bisbal.
- Moner (Fra).** *Biog.* Escriptor, poeta y religiós de les derresries del sigle xv, nadiu de Perpinyá, autor de la *Sátira contra les dones*, les *Cobles de les ti-sores*, y la novela, *Fiamela y Pámfilo*, atribuïntseli altres treballs d'un caient bou xich descuidat.
- Moner.** *Geog.* Caseriu del terme de Vilanova de Sau, prov. de Barcelona.
- Moneria.** *f.* Monada. || Cosa de poca importancia. Moneria.
- Monesma.** *Geog.* Nom d'alguns poblat del bisbat de Lleida. || —de Ribagorça. Poble de la prov. d'Osca, part. jud. de Benabarre, bisb. de Lleida.
- Monestir. m.** Monasterio.
- Monestir.** *Geog.* Caseriu de la Baronia de Rialp, prov. de Lleida. || —(El). Caseriu de Passà, depart. dels Pirineus Orientals.
- Moneta. f.** *dim.* de Mona. Monilla. || Criatura bufona, graciosa. Monilla.
- Monetari. m.** Colecció numismática. Monetario. || Sistema monetari. Sistema monetario.
- Monetisació. f.** Monetización.
- Monetisar. v. a.** Monetizar.
- Monfallo el gros.** *Geog.* Poblel de la prov. de Barcelona, part. jud. d'Igualada.
- Monferrer.** *Geog.* Poble adjunt al d'Arabell, prov. de Lleida part. jud. de la Seu d'Urgell.
- Monfar y Sors (Diech de).** *Biog.* Arxiver de la corona d'Aragó, nadiu de Barcelona y un dels partidaris més fervents dels drets de Catalunya, durant el govern del rei En Lluís XIII de França al any 1641. Era autor de la *Historia dels comtes de Urgell*, de la *Genealogia dels comtes de Barcelona*, y *Reis de Aragó*, d'una *Historia del rei En Jaume I*, de la *Crónica del comte En Jaume d'Urgell el desditxat*, y d'un *alegat provant el dret dels reis de França sobre'l principat de Catalunya*. Era al ensemps autor d'una *art militar*, y el seu nom figura entre'ls defensors de Barcelona, quan el combat de Montjuich, comandant en ell l'artilleria catalana, y contribuint en primer terme a la retirada del exércit castellá que's proposava dominar la montanya veïna a la capital.
- Monfort y Miquel (Antoni).** *Biog.* Remarcable geógraf catalá dels sigles xviii y xix, autor del *Plano de Barcelona y sus cercanias* (1818) y del *Globo Celeste y Terráqueo* (1819) que va ésser adoptat per l'estat espanyol, pera els establiments d'ensenyança.
- Monga. f.** *Ant.* Monja.
- Mongal. m.** Monacal.
- Mongat.** *Geog.* Caseriu del terme de Tiana, prov. de Barcelona. Té estació de ferrocarril, a la via de Mataró.
- Mongay.** *Geog.* Caseriu del terme de Llusás, prov. d'Osca, bisb. de Lleida. || —Poble de la prov. de Lleida, part. jud. de Balaguer, bisb. d'Urgell.
- Monge. m.** *Ant.* Monjo. Fralle.
- Monger. m.** Comprador y recarder d'un convent de monges. Mandadero.
- Monges (Plá de les).** *Geog.* A la vall de Ribes, prop del Plá de Anyella.
- Monget. m.** Fesol menut, Fesoli. Judía de careta.
- Mongeta. f.** Llegum. Alubia, Frijol, Habichuela, Judía.
- Mongetera. f.** Planta. Habichuela, Judía.
- Mongetes tendres. f.** Habichuelas verdes.
- Mongi, na. adj.** Mena de colom. Monjín.
- Mongiu. m.** Monaquismo.
- Mongó (Cap).** *Hidrog.* Cap de la costa gironina a llevant de La Escala.
- Moniat. m.** Tubércul menjívol. Boniato, Buniato.

Mónica, *n. p.* Mónica.
Monició, *f.* Amonestación.
Moniment, *m.* Monumento.
Monipodi, *m.* Conveni ab mal intent. Monipodio.
Monisme, *m.* *Fit.* Sistema d'Haeckel. Monismo.
Monista, *m. y f.* Partidari del monisme. Monista.
Monistrell, *m.* *Bot.* Mena de raïm. Monistrel.
Monistol (Fra Gervasi de). *Biog.* Relligiós que vivia al segle XVII, autor del projecte de una *acequia navegable de Martorell à Barcelona*.
Monistrol, *Geog.* || **de Calders**. Poble adjunt al de Calders, prov. de Barcelona. || **de la Anòia**. Poble del terme de Sant Sadurní d'Anòia, prov. de Barcelona. || **de Montserrat**. Poble de la prov. de Barcelona, part. jud. de Manresa, bisb. de Vich. || **de Rajadell**. Caseriu del terme de Rajadell, prov. de Barcelona.
Mónita, *f.* Astúcia, Halago.
Monitor, *m.* Passant al sistema d'ensenyança mixta, que suposa l'instrucció de un nombre de alumnes de la mateixa classe. Monitor. || Barco blindat pera la lluita. Monitor.
Monitori, *a. adj.* Monitorio.
Monitoria, *f.* Despaig del tribunal eclesiàstich.
Monitorial, *adj.* Monitorial.
Monja, *f.* Relligiosa. Monja. || Divisions de l'interior de algún fruit, com en la taronja. Casco, Gajo. || **Monja de Sant Agusti, dos caps en un cuixi**. *Ref.* Parlant de matrimonis. Monja de la Trinidad calzada, dos cabezas en una almohada.
Monjes, *f.* Espurnes de foch. Chisporroteo.
Monjeta, *f.* Mongeta.
Monjetera, *f.* Mongetera.
Monjetes, *f.* Mongetes.
Monja (La), *Geog.* Veïnat del terme de Sant Felu Sasserra.
Monjivol, *adj.* Monjil.
Monjo, *m.* Monge. || *m.* *Arquit.* Vi-

ga vertical al mitj d'una encavallada de fusta. Pendolón. || **Totmonjo o tot canonge**. *Loc.* Una cosa o altre. O bien monge ó bien calonge.

Monjoch, *m.* *Ter.* Alubia.

Monjola, *f.* *Bot.* Oriol.

Monjos, *Geog.* Poble agregat al terme de Santa Marguerida del Penadés, prov. de Barcelona. || **(Estany dels)**. *Hidrog.* A la riera de Caldes a la Vall d'Arán. || **(Riera dels)**. *Hidrog.* Nom que's dona a la riera de Pontons, prov. de Barcelona.
Monju, *Geog.* Veïnat d'Arbucies, prov. de Barcelona.

Monlau (Pere Felip). *Biog.* Metge y escriptor nadiu de Barcelona (1808-1871). Home de profunda cultura, pot titllarse de ésser un dels enciclopedistes del seu temps, donchs aixís va distingirse a les lletres com a les ciències. Va ésser catedràtic de psicologia, lògica y ètica al Institut de Madrid, y més endavant, professor de la escola de diplomàtica. Va pertanyer a varies academies, y les seues obres se distingien per la correcció d'estil y clara exposició. Entre elles cal esmentar *Elementos de higiene pública; Higiene del matrimonio; Ensayo de un Diccionario español etimológico, Las mil y una barbaridades*, etc.

Monlleó, *Geog.* Caseriu del terme de Viver, prov. de Castelló, bisb. de Tortosa.

Monllor (Joan Bta.). *Biog.* Cosmògraf remarcable del segle XVI, monjo del monestir de Sant Geroni de la Murtra.

Monmagastre, *Geog.* Poblet del terme d'Anyà, prov. de Lleida.

Monmagastrell, *Geog.* Lloch del terme de Claravalls, prov. de Lleida.

Monmalús, *Geog.* Caseriu de Ger, prov. de Girona.

Monmanen, *Geog.* Poble de la prov. de Barcelona, part. jud. d'Igualada, bisb. de Vich.

Monmany (Antoni), *Biog.* Remarcable advocat barceloní, que va figurar a les més significades corporacions a mitjans del segle XIX y era ferm defensor de les institucions de dret català. Va morir a Barcelona al any 1861.

Monnás, *Geog.* Lloch del terme de Tamarit, prov. de Tarragona.

Monner, *Biog.* Ardit defensor de Barcelona, durant la lluita esdevinguda al any 1714. Era un dels capitans de la Coronela, y va morir en la sagnanta brega sostinguda al Pla de Palau, prop del Portal de mar, el dia 13 de setembre, als darrers esforços de la immortal defensa. || - (**Agusti**). Popular actor català als primers temps del resurgiment de la nostra escena, haventhi assolit aplausos.

Mono, *a. adj.* Bufó, graciós. **Mono**. || Veu grega que equival a un, y entra en la composició de moltes paraules científiques.

Monoaxífer a, *adj. Min.* Mineral d'un sol eix. **Monoaxífero**. || *Bot.* D'un sol grau de vegetació. **Monoaxífero**.

Monocéfal, *a. adj.* D'un sol cap. **Monocéfalo**.

Monocle, *m.* **Monóculo**.

Monoclinocèdric, *ca. adj. Min.* **Monoclinocèdric**.

Monocónich, *ca. adj.* Acavat per un conus. **Monocónico**.

Monocordi, *m.* Instrument d'una sola corda. **Monocordio**.

Monocotiledó, *nea. adj. Bot.* **Monocotiledóneo**.

Monocotiledonia, *f. Bot.* D'un sol cotiledó. **Monocotiledonia**.

Monocroít, *a. adj. Min.* Substancia d'un sol color, per causa de la simple refracció. **Monocroíto**.

Monócul, *a. adj.* Que no més té un ull. **Monóculo**. || Ullera d'un sol cristall. **Monóculo**. || *Med.* Envenament per un sol ull. **Monóculo**.

Monodia, *f. Mus.* Cançó per una

sola veu, Plany funerari a la antigor. **Monodia**.

Monodiament, *adv. m.* **Monodiament**.

Monódich, *ca. adj.* **Monódico**.

Monodista, *m.* Cantalre de monodies. **Monodista**.

Monodrimétrich, *ca. adj. Min.* **Monodrimétrico**.

Monoecia, *f. Bot.* Plantes que comprenen en una meteixa cama les flors d'abdós sexes. **Monoecia**.

Monógam, *a. adj.* Casat una sola vegada. **Monógamo**.

Monogamia, *f.* **Monogamia**.

Monogámich, *ca. adj.* **Monogámico**.

Monogástrich, *ca. adj.* D'un sol ventrell. **Monogástrico**.

Monógen, *a. adj.* Unich en son genre. **Monógeno**.

Monogenia, *f.* **Monogenia**.

Monogénich, *ca. adj.* **Monogénico**. || *Geol.* Roques d'una sola naturala en totes les seues parts. **Monogénico**.

Monoginia, *f. Bot.* Planta ab flors d'un sol pistil. **Monoginia**.

Monógraf, *m.* **Monógrafo**.

Monografia, *f.* Descripció y estudi d'un sol genre, o especie. Per extensió s'aplica al estudi y descripció propia d'altra mena de coneixements, com el dret, la historia, la medicina, la geografia, etc. **Monografia**.

Monogràfich, *ca. adj.* Referent a la monografia. **Monogràfico**.

Monógram, *a. adj.* Contorn, Xifra que representa algún nom. **Monógrama**, **Monógramo**.

Monohidrat, *m. Quím.* **Monohidrat**.

Monohidratat, *da. adj. Quím.* **Monohidratado**.

Monohidrich, *ca. adj.* **Monohídrico**.

Monólech, *m.* **Monólogo**.

Monolit, *a. adj.* Monument format d'una sola pedra. **Monolito**.

Monolítich, *ca. adj.* Fet d'una sola pedra. **Monolítico**.

Monoman, *a. adj.* **Monomaniaco**.

Monomania, *f.* Mania que cou-

- centra el pensament en un sol objecte. **Monomania**.
- Monomaniach**, ca. *adj.* Monomaniaco.
- Monomi**, m. *Alg.* Terme compost d'una o més quantitats no separades pels signes més o menys. **Monomio**.
- Monopastor**, m. *Mec.* Corriola de una sola roda. **Monopastor**.
- Monopegia**, f. *Med.* Mena de migranya. **Monopegia**.
- Monopétal**, a. *adj. Bot.* D'un sol pétal. **Monopétalo**.
- Monopetalia**, f. *Bot.* Planta de corola monopétala. **Monopetalia**.
- Monoplá**, m. Aparell volador. **Monoplano**.
- Monopoli**, m. Abessament. **Monopolio**. || Conveni entre mercaders o productors pera vendre a un preu determinat. **Monopolio**.
- Monopolisació**, f. **Monopolización**.
- Monopolizador**, a. m. y f. y *adj.* **Monopolizador**.
- Monopolisar**, v. a. **Monopolizar**. || *Met.* Pendres drets o facultats. **Monopolizar**.
- Monopolisat**, da. p. p. **Monopolizado**.
- Monópot**, da. *adj.* D'un sol peu. **Monópodo**.
- Monópter**, a. *adj. Arquít.* Temple o altre edifici rodó, ab un sol cercle de columnes. **Monóptero**.
- Monoritmich**, ca. *adj.* D'un sol ritme. **Monorítmico**.
- Monórquit**, da. *adj. Bot.* D'un sol tubercul. **Monórquido**.
- Monosilab**, a. *adj.* D'una sola sílaba. **Monosílabo**.
- Monosilábich**, ca. *adj.* **Monosilábico**.
- Monosilabisme**, m. Llengua abundosa en monosílabs. **Monosilabismo**.
- Monosperm**, a. *adj.* D'un sol fruit, grà o llevor. **Monospermo**.
- Monospermátich**, ca. *adj. Bot.* D'una sola llevor. **Monospermático**.
- Monospermia**, f. *Bot.* Planta que no produeix mes qu'una llevor. **Monospermia**.
- Monóstich**, ca. *adj.* D'un sol vers, o que no té mes qu'una ratlla. **Monóstico**. || *Min.* Cristall prismàtic de diferents inclinacions. **Monóstico**. || m. Epigrama contingut en un sol vers. **Monóstico**.
- Monostigmacia**, f. *Bot.* Planta de flors d'un sol estigma. **Monostigmacia**.
- Monostil**, a. *adj. Bot.* Ovari d'un sol estil. **Monostilo**.
- Monóstom**, m. *Eydet.* Genre de cuchs intestinals paràsits dels vertebrats. **Monóstomo**.
- Monostrof**, a. *adj.* Cançó d'una sola estrofa. **Monostrofo**.
- Monot**, m. *Zool.* **Mono**. || Home que extrema els moviments y les figures. **Mono**, **Mona**. || **Borracho**. || m. Sach de filat punxat pels extrems, ab quins se forma una mena d'ansa. **Monoto**.
- Monoteisme**, m. Adoració d'un sol Déu. **Monoteismo**.
- Monoteista**, *adj.* Qui adora un sol Déu. **Monoteista**.
- Monóton**, a. *adj.* **Monótono**.
- Monotonia**, f. Uniformitat exagerada. **Monotonia**.
- Monotriglif**, m. *Arquit.* Espai de un triglif entre dues columnes. **Monotriglifo**.
- Monotrofia**, f. Condió de qui viu sol. **Monotrofia**.
- Monrabá (Berenguer de)**, *Biog.* Jurisperit, canonge y dignitat de Sacristá de la Seu d'Urgell, envers l'any 1426. Era molt competent en dret catalá, y era autor també d'obres de erudició, entre elles una *Genealogia dels comtes de Barcelona*.
- Monracova**, *Orog.* Avenç d'Estartit.
- Monradita**, f. *Min.* Substancia groga o vermellenca. **Monradita**.
- Monrás (Joseph)**, *Biog.* Jurisconsult, assessor de la Capitanía General de Catalunya al sigle xvii, que va aditar algunes

- consultes a la obra del comentarista Xammar.
- Monrebey.** *Geog.* Caseriu del terme d'Alsamora, prov. de Lleida.
- Monredón (Guillém).** *Biog.* Noble cavaller vigatà, brau y Heal. Mestre del ordre dels Templers de Aragó y Catalunya, fins al 1246, a qui va ésser confiada la guarda d'En Jaume I orfe de pare, al castell de Monsó. En Monredón, complint les ordres del papa Innocent III, va ferse càrrec del príncep, que va sejournar al històric castell rebent allí els fonaments de la instrucció política, en son llarch regnat reflexada.
- Monrel.** *m. Bot.* Planta. Dictamo.
- Monrodon.** *Geog.* Quadra del terme de Vich, prov. de Barcelona.
- Monroger (Guy).** *Biog.* Teólech català del segle XIV, autor de l'obra famosa *Manipulus curatorum*.
- Monroig.** *Geog.* Poblet del terme de Pallargas, prov. de Lleida.
- Monrós.** *Geog.* Poble de la prov. de Lleida, part. jud. de Sort, bisb. d'Urgell.
- Monsenyer.** *m.* Títol de dignitat que's donava a Catalunya als prínceps y als dignataris eclesiàstichs. **Monseñor.**
- Monserrat (Guillém).** *Biog.* Patriota català del segle XVII, nadiu del camp de Tarragona y afecte a la política francesa als temps d'En Lluís XIII.
- Monsó.** *m.* Vent perivòlich provinent de la banda Sur del antich Continent. **Monzón.**
- Monsó.** *Geog.* Poblet del terme de La Pobla de Segur, prov. de Lleida. || — Ciutat històrica del bisb. de Lleida, prov. de Osca, part. jud. de Barbastre. En son castell va sejournar el nostre gran rei En Jaume I als primers anys de la seua vida, servant de la població afectuós esment, provanthon que allí va
- reunir les corts pera resoldre les empreses de conquesta de son gloriós regnat.
- Monsoliu.** *Geog.* Lloch del terme de Caroç, prov. de Girona.
- Monsonega.** *f. Ant.* Mentira.
- Monsoneguer.** *a. adj.* Mentiroso.
- Monsonejar.** *v. n.* Sumiquejar. Lloriquear. || *Ter.* Tindre són. Adormecerse.
- Monsonis.** *Geog.* Poblet adjunt al terme de Foradada, prov. de Lleida.
- Monstrar.** *v. a.* Mostrar.
- Monstre.** *m.* Producció contra la ordre natural. **Mónstruo.** || *Met.* Gran, Extraordinari. **Mónstruo.** Persona o cosa antipática per lletgesa. **Mónstruo.** || Subgete pervers, crudel. **Mónstruo.** || **Es un monstre.** *fr. Met.* Es un prodigi. **Es un mónstruo.** || **Monstre de la naturalesa.** *fr. Mónstruo de la naturalesa.* || **Té la força d'un monstre.** *fr.* Parlant d'un home forçut. Tiene la fuerza de un mónstruo, Tiene una fuerza colosal.
- Monstrui.** *m.* Mónstruo.
- Monstruós.** *a. adj.* Monstruoso.
- Monstruosament.** *adv. m.* Monstruosamente.
- Monstruositat.** *f.* Monstruosidad.
- Mont.** *m.* Monte. || Cert joch de cartes. **Monte.**
- Mont.** *Geog.* Poblet anexe al terme de Betlau, prov. de Lleida. || — *Orog.* Montanya prop de Besalú, prov. de Girona. A son cim, hi ha un santuari dedicat a la Mare de Déu, enlairantse 1125 metres. || — (**Avenç del).** *Orog.* Al terme de Xerta, tenint un centenar de metres de fondaria. || — (**Collada de).** A la Vall d'Arán. || — (**Congost de).** A la meteixa vall, prop de les Pales de Sant Vicens: hi cola el curs del Garona. || — (**Turó del).** Montanya enlairada 909 metres, a la vora del Ribagorçana, entre Camporells y Viladellou.
- Monta.** *f.* Puja. **Monta.**
- Montador.** *a. m. y f.* L'encarre-

- gat de montar o armar als tallers les construccions de conjunt, màquines, etc. **Montador**.
- Montagú (Càrles)**. *Biog.* Remarcable doctor en medicina, de molt prestigi professional, nadiu y mort a Barcelona (1823-1903).
- Montagut**. *Geog.* Caseriu del terme d'Alcarraç, prov. de Lleida. || —Poble de la prov. y bisb. de Girona, part. jud. d'Olot. || —Caseriu del terme de Querol, prov. de Tarragona. || —(**Puig de**). *Orog.* El més enlairat de la serra del seu nom, a llevant del riu Gayá, prov. de Tarragona. Mideix 753 metres d'altura.
- Montalbá**. *Geog.* Poble del cantó d'Arlés al antic Vallespir, are depart. dels Pirineus Orientals, bisb. de Perpinyá. || —Poble del cantó de Latour, al depart. dels Pirineus Orientals, bisb. de Perpinyá.
- Montalé y Monná**. *Geog.* Caseriu del terme d'Hars d'Urgell, prov. de Lleida.
- Montalegre**. *Geog.* Lloch del terme de Santa Perpetua, prov. de Tarragona. || —Monastir de cartoixos, al terme de Tiana.
- Montalt (Pere)**. *Biog.* Frare agustiní, nadiu d'Arenys de Mar als començos del segle XVII, mort al 1688. Era autor d'algunes obres relligioses, prior del convent de la seua ordre a Girona y catèdràtic de la Universitat de aquella població pèls anys de 1655 a 1664.
- Montalt**. *Orog.* Serra paralela al mar entre Mataró y Canet, a la prov. de Barcelona.
- Montaner m.** Caçador, Guardabosch. **Montero**.
- Montaner**. *Biog.* Cognóm d'una familia de pintors, gravadors y juristes, que assoliren nomenada a Catalunya desde les derrerries del segle XVII fins ja entrat el segle XIX. || —(**Pere**). Jesuita barceloní del segle XVIII, autor d'algunes obres
- escrites en llengua italiana. Va morir a Ferrara, ahont se havia establert, quan la expulsió de la seua ordre, ordenada pèl rei d'Espanya En Càrles III.
- Montaner (El)**. *Geog.* Caseriu del terme de Sobremunt, prov. de Barcelona.
- Montanisell**. *Geog.* Poble de la prov. de Lleida, part. jud. y bisb. de la Seu d'Urgell.
- Montant m.** Pal dret que serveix pera aguantar. **Montante**. || March d'un balcó o de una porta. **Montante**. || *Art. y of.* Peça acollada al porta taules al teler mecánich. **Montante**.
- Montanuy**. *Geog.* Poble del bisb. de Lleida, prov. d'Osca, part. jud. de Benabarre.
- Montanya f.** Montaña. || *Met. poet.* Onada molt gran. **Montaña**. || **Montanyes de roca**. Peñón. || **De allá o d'enllá de les montanyes**. Ultramontano. || **Dençá de les montanyes**. *fr.* Cismontano. || **Passar les montanyes**. Trasmontar. || **Tirar vaques a montanya**. *Expr. fam.* Ser sorbeton.
- Montanya de Montserrat (Bernardi)**. *Biog.* Metge catalá, un dels més remarcables del seu temps (segle XVI), y que havia assolit nomenada, assistint en les seues malalties, al emperador En Carles V. Era autor del *Libro de la anatomia del hombre*.
- Montanya**. *Geog.* Veínat de Vallcebre. || —(**La**). Caseriu del terme d'Hospitalet de Llobregat. || —*Orog.* Extensa vall del Bergadá, ab abundosos terrenys de híquets crestacis. || —**Rasa**. *Orog.* Tossal del Pirineu al N. E. de Mosset.
- Montanyá, na. adj.** Montañés.
- Montanyá**. *Geog.* Caseriu del terme de Navés, prov. de Lleida.
- Montanyana**. *Geog.* Poble del bisb. de Lleida, prov. d'Osca, part. jud. de Benabarre.
- Montanyench, ca. adj.** Montañés.
- Montanyes f.** Montes. || —**de Ca-**

talunya. El sistema orogràfic de la nostra terra, forma un triàngul que apoia la seua base envers el Nord als Pirineus, endreçant al Sur, el seu vertix més enllà de la desembocadura del Ebre, dividit aquell espai de Nord a Sur, per un aplech de serres, que comença a la del Cadí, y descendeix envers Calaf, formant aixís la collada entre la Catalunya oriental y la occidental que s'enllaça ab les de Prades pera aplanarse al peu del Ebre. La grandiosa cadena, s'uneix envers el Nord ab el Pirineu Catalá constituint un arch extens que enclou en la banda oriental els territoris de les províncies actuals de Girona, de Barcelona y de Tarragona, deixant al Nord el Rosselló y les Cerdanyes espanyola y francesa, tenint a la banda ponentina la extensió de la anomenada província de Lleida. Les enlairades y retallades crestes d'aquella secció orogràfica de Catalunya s'enlaira fins als nivells als cims de Costabona (2464) metres; Puigmal (2909); Pedra Forca (2535) y Montsant (1071), endintzantse envers el N. E. com aïllat braç el Canigó. Les conques fluvials que s'obren pas entre aquells maciços de montanyes perpendiculars a la carena pirenenca, deixen apreciar la seua determinada posició orogràfica, completantla al ensemps, la munió de ses montanyes paraleles. La vessant N. E. formada pel Canigó es divisoria del Tet y del Tech. Al S. E. las montanyes de la Mare de Déu del Mont, forma la del Fluviá y de la Muga; la de Santa Magdalena, entre el Ter y el Fluviá; les de Pinós entre el Ter y el Llobregat; y les de Queralt entre el Llobregat y el Cardener. En la propia vessant, se determinen al-

gunes montanyes, en sentit més o menys transversal, com les de Montseny, Sant Llorenç del Mont y Montserrat. Aquest macís origina una subdivisió entre les conques nascudes al Pirineu Catalá, y les que provenen del Montseny, del Montagut y de Prades. A la vessant S. O. ressaltan en sentit paralel al Pirineu, els maciços del Montsech y del Bou Mort, remarcantse aixís la formació de la Catalunya oriental y de la occidental, quin relleu se nota tot seguit al observar el nostre mapa.

Montanyes (Fra Jaume). *Biog.* Religió y escriptor catalá del ordre carmelitana, autor d'una obra ben popular a la nostra terra, durant els sigles xvii y xviii, l'*Espill y Art breu y profitós pera l'hora de la mort.*

Montanyés, a. adj. Ter. Montanyenich.

Montanyeta. *f. dim.* Montecillo.

Montanyola. *f. dim.* Montanyeta.

Montanyola. *Geog.* Poble de la prov. de Barcelona, bisb. y part. jud. de Vich.

Montanyós, a. adj. Montañoso.

Montaña (Pere Pau). *Biog.* Remarcable pintor catalá, nadiu de Barcelona a mitjans del sigle xviii y mort al any 1803. Va ésser director de la escola de Belles Arts de Barcelona, Académich de Sant Cárles a Valencia, y de la de Sant Ferrán de Madrid. Va projectar la ornamentació d'algunes festes públiques com la de la vínguda dels reis a Barcelona al any 1802, y bon pintor al oli, al fresch y al tremp va deixar nombroses obres seues a Barcelona, a Mataró els quadres de les Santes y de Sant Cugat, etc. || — (**Pau**). Pintor, fill del anterior, nadiu de Barcelona, mort a Olot. (1775-1802). Va ésser pensionat a Madrid per la junta de comers, y a son re-

torn va ésser nomenat tinent director de l'Escola de Barcelona, y Académich de la de Sant Ferrán a Madrid. Als museus barcelonins, s'hi serven algunes de les seues obres.

Montañá (Ramón). *Biog.* Patriota, canonge de la Seu de Manresa, nadiu de Sant Sadurni de Besora, y una de les figures remarcables de la lluita de la independència a Catalunya. Va morir al any 1811.

Montar. *v. a.* Armar, Montar.

Montardit. *Geog.* Veïnat del terme d'Enviny, prov. de Lleida.

Montardó. *Geog.* Veïnat de la Pobra de Lillet.

Montargull. *Geog.* Lloch del terme de Llorach, prov. de Tarragona. || — Poblel anexe al de Anyó, prov. de Lleida. || — Caseriu del terme de la Vança, prov. de Lleida.

Montarto. *m. Ter. aranés.* Montaña atrevida. || — **de Arán.** Alterosa montanya del Pirineu aranés. || — **de Caldes.** Serra propera a Caldes de Bohí.

Montaspres. *Geog.* Caseriu del terme de Olerdula, al Penadés.

Montatge. *m.* Acció de montar les peces d'algun aparell, màquina, obra, etc. **Montage.** || Congost. **Montes.** || Tribut de trànzit que satisfà el bestiar. **Montazgo.** || **Cobrar el montatge.** Montazgar.

Montau. *Orog.* Serra qu'enllaçantse ab la d'Ordal, forma el límit ponentí del plá de Llobregat.

Montaubán. *Geog.* Ciutat del Llenguadoch.

Montaut. *Geog.* Poblel anexe al de Tost, prov. de Lleida.

Montbardó. *Geog.* Cimall a la serralada de Montclar a Ser-rateix.

Montbaló. *Geog.* Poble del Vallespir, al cantó d'Arlés. Serva una remarcable iglesia del sígle xi.

Montblanch. *Geog.* Partit judi-

cial de la provincia de Tarragona que compren els ajuntaments de Barbará, Blancafort, Capafonts, Conesa, Espluga de Francolí, Febró (La), Forés, Llorach, Montblanch, Montbrío de la Marca, Montreal, Passanant, Piles (Les), Pira, Prades, Querol, Rocafort de Queralt, Santa Perpetua, Sarréal, Savallá del Comtat, Senant, Solivella, Vallclara, Vallfogona, Vilaverd y Vimbodí. || — Vila de la prov. y bisb. de Tarragona, cap de part. jud. del seu nom.

Montblanquet. *Geog.* Poblel anexe al de Vallbona de les Monges, prov. de Lleida.

Montblanquí, na. *adj.* Nadiu o pertanyent a Montblanch.

Montbó. *Geog.* Lloch de Montcalm a Canet de Adri, prov. de Girona.

Montboló. *Geog.* Poble de la Catalunya francesa, dep. dels Pirineus Orientals, cantó d'Arlés, bisb. de Perpinyá.

Montbram. *Hidrog.* Riu del Vallespir.

Montbrío de la Marca. *Geog.* Poble de la prov. y bisb. de Tarragona, part. jud. de Montblanch. || — (**del Camp**). Vila de la prov. y bisb. de Tarragona, part. jud. de Reus.

Montbui. *Geog.* Caseriu del terme de Bigues al Vallés. || — (**Santa Marguerida de**). Poble de la prov. de Barcelona, part. jud. d'Igualada.

Montcalm. *Orog.* Cimall pireneuch devant d'Andorra, enlairat 3080 metres.

Montcalp. *Geog.* Poble anexe al de Canet d'Adri, prov. de Girona.

Montcalt. *Orog.* Volcá apagat al terme d'Adri, prov. de Girona.

Montcapell. *Orog.* Montanya del Alt Vallespir a llevant de Sant Lorenc dels Cerdans. S'enlaira a 1194 metres.

Montcasans. *Hidrog.* Estany ano-

- menat de Barranera a la Vall d'Arán.
- Montcau.** *Geog.* Poble anexe al de Guixés al Bergadà. || Cimall del Montserrat.
- Montclar.** *Orog.* Montanya vessant de la serra de Comavert, prov. de Tarragona, y forma la partió de les aigües que van al Francolí per Rocafort y Sarral, y les que devallen al Gayá per Pontils y Biure. || — Poble del part. jud. de Berga, bisb. de Solsona, prov. de Barcelona. || — **de Artesa.** Poble de la prov. de Lleida, al terme d'Artesa de Segre.
- Montclús (Serra de).** *Orog.* Serra de la prov. de Lleida, entre la Noguera Pallaresa y la Ribagorçana, a mitjorn de la de Montsech, quin punt culminant s'enlaira a 1018 metres. || — **(Torra de).** A la Vall Arija, prop de la Pobla. || — **de Dalt.** *Geog.* Veïnat del terme de La Pobla de Lillet. || — **de Baix.** Caseriu del meteix terme.
- Montcorban.** *m. Ter. aranés.* Montanya de vessant cóncava. **Pendiente cóncava.** || — *Geog.* Poble anexe a Betlan, (Lleida.)
- Montcoronat.** *Hidrog.* Torrentera que s'aiguabarreja ab la riera de Nohedes, al Conflent, dist. de Prades.
- Montedó.** *Geog.* Caseriu del terme de Benavent, prov. de Lleida.
- Monteixo (Serra del).** *Orog.* Montanya de la frontera ponentina d'Andorra. El puig, lloch mes culminant de la meteixa, s'enlaira a 2904 metres.
- Montelanch (Guillém de).** *Biog.* Jurisperit, esmentat per En Caresmar, per les seues obres de dret canónich. Vivía al sígle xvi.
- Montellá.** *Geog.* Vileta de la prov. de Lleida, part. jud. y bisb. de la Seu d'Urgell. || — **(Puig de).** *Orog.* Puig que s'enlaira 2081 metres a la Serra de Cadí, provincia de Lleida.
- Montells y Nadal (Francesch).** *Biog.* Catedràtic de Química aplicada a les arts als començos del sígle xix. A Granada va publicar al any 1834, una obra titolada, *Idea suscita físico-química sobre la infección y desinfección.*
- Montells (Serrat de).** *Orog.* A la Cerdanya francesa, a llevant de Vallsabollera. S'enlaira 2380 metres.
- Montenastró.** *Geog.* Caseriu de Llavorsí, prov. de Lleida.
- Monter.** *m.* Caçador de feres. **Montero.**
- Montería.** *f.* Montería, Caza mayor.
- Montescladó.** *Geog.* Poble anexe al de Ferrera, prov. de Lleida.
- Montescot.** *Geog.* Poble del depart. dels Pirineus Orientals, cantó y bisb. de Perpinyá.
- Montesquiú (Castell de).** *Geog. y hist.* Al terme de Sant Quirze de Besora. Pertanyia als comtes de Santa Coloma, y va ésser bastit al sígle xvi, servant encare alguns detalls de la sena fesomia senyorial. || — Poble del dist. mun. de Sant Quirze de Besora, prov. de Barcelona. || — Caseriu del terme de Orcau, prov. de Lleida. || — Poble del cantó d'Argelés, bisb. de Perpinyá.
- Monteya.** *f. Arqtit.* Volta conveixa d'un arch. || — Planta d'alguna obra d'arquitectura. **Montea.**
- Monteyá (Sant Miquel de).** *Geog.* Poble de la prov. de Girona.
- Monteys (Joseph).** *Biog.* Framenor y remarcable predicador de les derreríes del sígle xvii, autor de l'obra *Via Sacra*, impresa al any 1699.
- Monteys.** *Geog.* Quadra del terme de Tavertet, prov. de Barcelona.
- Montfalcó d'agramunt.** *Geog.* Poble anexe al d'Ossó, prov. de Lleida. || — **de Murallat.** Poble adjunt al districte municipal d'Olujes, prov. de Lleida.
- Montfalgars.** *Orog.* Puig del Pirineu gironí, al N. E. de Molló.

- Montfar.** *Geog.* Poblet del dist. mun. de Sant Antolí y Vilanova, prov. de Lleida.
- Montferrer.** *Geog.* Poble del depart. dels Pirineus Orientals, cantó d'Arlés, bisb. de Perpinyá.
- Montferri.** *Geog.* Lloch del terme de Puiginyós, prov. de Tarragona. || — (**Serra de**). *Orog.* A la prov. de Tarragona, part. jud. del Vendrell.
- Montfullá.** *Geog.* Poble anexe al de Bescanó, prov. de Girona.
- Montgarri.** *f. Ter. d'Arán.* Montanya de blat. **Montón, Mises.** || — *Geog.* Lloch anexe a Salardú, prov. de Lleida. || — (**Hospital, Santuari de**). Enlairat 1645 metres a una estreta vall de la Noguera Pallaresa.
- Montgat.** *Geog.* Barriada de Tiana, prov. de Barcelona.
- Montgay.** *Geog.* Lloch adjunt a la Floresta, prov. de Lleida part. jud. de Balaguer.
- Montgó (Coves de).** *Orog.* Al terme de La Escala, prov. de Girona.
- Montgri (Guillém de).** *Biog.* Sacristà de Girona als començos del segle XIII, electe arquebisbe de Tarragona, y home de molta significació a la cort del rei En Jaume I el Conqueridor. Al any 1235 va disposar la conquesta de l'illa d'Ibiza, ajudant-lo en la empresa, nombrós estol d'empurdanesos, quina llengua y costums arrelaren en aquella banda de les balears.
- Montgrony.** *Orog.* Montanya de la banda N. O. de la prov. de Girona, lloch remarcable a la reconquesta de Catalunya al segle VIII. || — **Santuari.** Dalt d'un puig enlairat 1392 metres, a tramontana de Gombreny, prov. de Girona.
- Montgrós.** *Orog.* Rocall de la montanya de Montserrat.
- Montgurní.** *Orog.* Nom que a la estat mitjana s'apropiava a la montanya de Puig Sacalm.
- Montiposit.** *Orog.* Tossal avençat de la Serra d'Entrepèeres, al camí de Camprodón al Puig de Bassegoda.
- Montiró.** *Geog.* Poble anexe a Ventalló, prov. de Girona.
- Montiverri.** *Geog.* Caseriu del terme de Malpás, prov. de Lleida.
- Montjoia (Fort de la).** *Orog.* Divisoria dels lindars de França ab la vall d'Arán. Lloch enlairat 2115 metres.
- Montjuich (Bernat de).** *Biog.* Jurisperit català del segle XIII, que va intervindre a l'organització foral de l'illa de Mallorca. || — (**Jaume**) Home de lleis, contemporani de l'anterior y com ell assessor pera adaptar a Mallorca el dret foral català. || — (**Miquel**). Ciutadà barceloní del segle XV. Vivia al any 1431 y sovint l'esmenten els documents coetanis.
- Montjuich.** *Geog.* Quadra del terme de Ginyoles, (prov. de Barcelona). || — Caseriu del terme de Sant Daniel, (prov. de Girona). || — Caseriu de Fontrubí, (prov. de Barcelona). || — Montanya propera a Barcelona, coronada per una fortalesa que va començar-se a bastir quan les lluites del segle XVII, havent figurat el nom d'aquell fort a l'història barcelonina, als sitis de 1651, 1697, 1706, 1714, aixís com en la lluita de la independència, y havent deixat paorbsa remembrança el bombeig de 1843. Al terme de la montanya a la banda del mar, hi ha establerta desde 1885 la nova necròpolis barcelonina. || — Montanya que tocant a Girona, hi ha entre'ls rius Onyar y Galligans.
- Montludo (Tuch de).** *Orog.* Enlairat cim de 2427 metres prop de Vilamós, a la Vall d'Arán.
- Montlleó.** *Geog.* Caseriu del terme de Sant Antolí, prov. de Lleida.
- Montlloba (Serra de).** *Orog.* Es-

- trep derivat de la serra de Montsech d'Ares (Lleida).
- Montlluís.** *Geog.* Poble de l'antiga Catalunya francesa, que are forma part del departament de Pirineus Orientals, constituint un dels seus cantons; comprén els municipis de Angles (Els), Bolquera, Calamarsa (La), Caudiés de Mont Lluís, Fontpedrosa, Fontrabiosa, Formigueres, Llagona (La), Matamala, Mont-Lluís, Planés, Puigvaladot, Reial, Santó, y Sant Pere dels Forcats. || — Ciutat de la Cerdanya francesa, una de les places fortes pirenenques.
- Montmajor.** *Geog.* Poble de la prov. de Barcelona, part. jud. de Berga, bisb. de Solsona. || — *Orog.* Montanya que descendint de La Garrotxa enllaça ab les de la collada de Sant Pau.
- Montmalús.** *Geog.* Poblal del districte de Puigcerdá, que ab altres veïnats forma part del municipi de Ger.
- Montmaneu.** *Geog.* **Monmaneu.**
- Montmany.** *Geog.* Poble de la prov. de Barcelona, bisb. de id., part. jud. de Granollers. || — Veïnat del terme de Seva, prov. de Barcelona.
- Montmartrita.** *f. Min.* Varietat de guix. **Montmartrita.**
- Montmeló.** *Geog.* Poble de la prov. y bisb. de Barcelona, part. jud. de Granollers.
- Montmell.** *Geog.* Poble de la prov. de Tarragona, bisb. de Barcelona, part. jud. del Vendrell. || — (**Serra de**). *Orog.* Montanya de la prov. de Tarragona, entre la riera de Mas Llorenç y el riu Gayá. || — Serra del Bergadá, a la conca superior del Bastareny.
- Montmilch.** *m. Min.* Hidrossilicat d'alumina, semblant a la greda. **Monmilco.**
- Montnegre (Marqués de).** *Biog.* Ferm catalá, resolt partidari dels drets de la terra, que va

significarse durant la lluita de successió, mostrant el seu talent diplomàtic, al ésser enviat d'embaixador prop de la cort de Viena, quan havent abandonat el nostre terror, les forces aliades al any 1713, va resoldre la Diputació catalana, seguir la brega.

- Montnegre.** *Geog.* Poble de la prov. y bisb. de Barcelona, part. jud. d'Aranys de Mar. || — Poble del distr. municipal de Quart, prov. de Girona. || — *Orog.* Serralada paralela a la costa, entre Palafolls y Sant Iscle de Vallalta.
- Montner.** *Geog.* Poble de la Catalunya francesa, al depart. de Pirineus Orientals, cantó de Latour, bisb. de Perpinyá.
- Montó m. Ter.** **Munt.** **Montón.**
- Montolibe.** *Orog.* Volcá apagat del terme d'Olot.
- Montoliu (Francesch de).** *Biog.* Distingit tarragoní, que va mostrarse afanyós dels avenços de la seua ciutat, y de la conservació dels seus monuments històrics. Havia fruit càrrechs de significació en ella posant els seus talents y iniciatives al servei dels seus conciutadans. Va morir al any 1857. || — (**Plàcit de**). Noble senyor de Tarragona, un dels primers que a la lluita de la independència, va mostrar la seua decisió pera la defensa de la terra catalana, armant al mes de juliol de 1808 y comprometentse a pagar la soldada de vint miquelets, entregant al 1809 una vallosa munió de jofes pera amonedar, costejant els gastos de fortificació al 1810, y essent un dels primers en fer efectiu el tribut pera formar part de la Societat patriòtica al any 1811. || — (**Plàcit de, Marqués de**). Advocat, escriptor y polítich tarragoní de mitjans del sígle XIX. Diputat a corts després de la restauració de Al-

- lons XII, y autor d'un libre que va fer ressó al any 1877, apoiant la ilegitimitat d'aquella branca de la dinastia y rebatent les argumentacions dels tradicionalistes. Va morir a Barcelona a les derrerries de aquella centuria. || — (**Ramón de**). Senyor del castell de Vespella, al sigle XIII. Va ésser al any 1218 un dels primers catorze nobles catalans que s'afiliaren a l'ordre redemptora de la Mercé. || — (**Ramón de**). Noble ciutadá barceloní del sigle XV, esmentat als llibres del arxiu municipal, com un dels personatges remarcables a son temps. Vivía al 1431.
- Montoliu.** *Hidrog.* Estany al peu del tuch de Mauberme, de quin brolla un dels afluents del riu Inyola. || — (**Tuch de**). *Orog.* Montanya que s'enlaira 2675 metres a la collada Nera. || — **de Cervera.** Poble de la prov. de Lleida, part. jud. de Cervera, bisb. de Vich. || — **de Lleida.** Poble de la prov. part. jud. y bisb. de Lleida.
- Montolivet.** *Geol.* **Montolivet.**
- Montorgull.** *Geog.* Poble de la prov. de Lleida, al Montsech, prop de la collada de Comiols. || — Contrada que s'extén desde la costa de Llevant fins a la Plana de Vich, tenint per la més important població la de Sant Celoni.
- Montoriet (Tuch de).** *Orog.* Cim enlairat a 2670 metres a la Vall d'Arán.
- Montoriol.** *Geog.* Poble de la Catalunya francesa, depart. dels Pirineus Orientals, cantó de Ceret, bisb. de Perpinyá.
- Montornés.** *Geog.* Poble de la prov. y bisb. de Barcelona, part. jud. de Granollers. || — Poble de la prov. de Lleida, part. jud. de Cervera, bisb. de Solsona.
- Montorró.** *Geog.* Veïnats del terme de Sant Agustí de Lluçanés, prov. de Barcelona.
- Montorull.** *m.* Munt de terra.
- Montón.**
- Montoy y Escuer (Joaquim).** *Biog.* Remarcable pedagog, nadiu d'Alcarraç (Lleida), y mort a Barcelona al 1890. Al 1871 va establir la seua escola municipal graduada a Barcelona, que va assolir significació, aplicanhi la ensenyança sinóptica analítica, essent premiat ab medalla d'or a l'exposició universal de 1888. Va ésser fervent propagandista dels bons sistemes, didáctichs, havent publicat nombroses obres d'instrucció, algunes de quines van tindre més de vint edicions. Al 1866 va fundar y dirigir la revista *El Clamor del Magisterio* que segueix publicantse encare.
- Montpabá.** *Orog.* Serra de la Vall d'Arán.
- Montpalat (Pere Bertrán de).** *Biog.* Cavaller catalá del sigle XII, que va concórrer ab les seues hosts, a la conquesta de Tortosa en temps del comte Ramón Berenguer IV al any 1148.
- Montpalau.** *Geog.* Caseriu de Sant Antolí, prov. de Lleida.
- Montpart (El).** *Geog.* Barri del terme de Centelles, prov. de Barcelona.
- Montpeller (Guillém de).** *Biog.* Noble senyor que va assolir renom de brau aliat dels comtes de Barcelona En Ramón Berenguer III y el quart del meteix nom al sigle XII, concorent a la conquesta de les Balears (1115) y de Tortosa (1148).
- Montpeller.** *Geog.* Ciutat qu'és are cap del depart. del Herault a França y que a la historia mitgeval de Catalunya, va ésser una de les més significades. En ella va neixer el gran rei En Jaume el conqueridor, servantshi encare monuments, que fan recordança dels seus gloriosos esments.

Montpetit *Geog.* Enesprada montanya de la comarca d'Olot, al indret de la Vall d'Oix.

Montportell (Coll de). *Orog.* Collada al llindar N. del antic Vallespir.

Montràs. *Geog.* Poble de la prov. y bisb. de Girona, part. jud. de La Bisbal.

Montreal. *Geog.* Poble de la prov. y bisb. de Tarragona, part. jud. de Montblanch.

Montrià. *Orog.* Montanya del terme de Masdenverge, prov. de Tarragona, part. de Tortosa.

Montrodó. *Orog.* Puig del Pirineu, a tramontana d'Unarre, prov. de Lleida. S'enlaira 2865 metres.

Montrodón. *Geog.* Caseriu del terme de Tona, part. jud. de Vich.

Montroig (Francesch). *Biog.* Cartoixà nadiu de la Seu de Urgell. Monjo del convent de Scala Dei al 1567 va ésser comissionat pera reorganisar la cartoixa d'Evora, de quina fou prior, essentho després de Scala Dei ahont va morir al any 1605.

Montroig. *Geog.* Lloch de Darnius a la prov. de Girona. || — Veïnat de Cassà de la Selva, (prov. de id.) || — Vila de la prov. y bisb. de Tarragona, part. jud. de Reus.

Montrós (Santuari de). *Geog.* A la comarca d'Olot.

Montsacopa. *Orog.* Volcà apagat, proper a Olot, prov. de Girona.

Montsant. *Hidrog.* Rin de la prov. de Tarragona. Brolla de la Serra de Prades y desaigua a la vora de Ciurana, sota de La Figuera. || — (Serra del). *Orog.* Serralada de la prov. de Tarragona, que's perllonga desde la de Prades fins a Margalef. || — (Baumes del). *Orog.* Al terme de Morera.

Montsech. *Orog.* Serralada de la prov. de Lleida, al llindar mitjorní de la Conca de Tremp,

donant pas al curs del Noguera Pallaresa. || — d'Aros. Banda de la serra del Montsech entre el curs del dos rius nomenats Noguera Pallaresa y Ribagorçana. El seu punt més enlairat es de 1677 metres. || — Tost. Montanya al Congost de de Tres Ponts, entre Noves y Organyà.

Montseny (Comarca del). *Geog.* Comarca natural, que té per llindars a la banda N. la Plana de Vich y la Selva; al S. y S. E. la Costa de Llevant, y al S. O. y S. la comarca del Vallés. La població més important és la de Sant Celoni, essent remarcables també les de Brull, Tagamanent, Palautordera, Montseny y Fogàs de Montclús y de Tordera. El seu sistema orogràfic deriva del macís de Montseny a la seua bandada del O. El seu riu més significat es el Tordera, y en punt a vies de comunicació a la comarca apart del ferrocarril de Barcelona a França, té les carreteres de Arenys de Mar a Sant Celoni, de Seva a Viladrau, la de Sant Esteve a Palautordera qu'empalma prop de Sant Celoni a la de Caldes de Montbui y els camins veïnals que eixint de Sant Celoni s'endrecen a Campins y a Gualba. || — Poble de la prov. y bisb. de Barcelona, part. jud. de Granollers. || — *Orog.* Serralada a la partió de les provincies de Barcelona y de Girona, quin punt més enlairat és el puig de l'Home mort (1741 metres).

Montserrat. *m. y f.* Nom propi. Montserrat.

Montserrat (Cosme de). *Biog.* Remarcable eclesiàstich del sigle xv, y un dels partidaris més fervents del malhaurat príncep En Cárles de Viana. Va ésser confés del Sant Pare En Calixte III, prior de la Seu de Saragoça, diaca de Sant Llorenç a Tarragona, bisbe de

Girona y de Vich al any 1460, formant part de la comissió elegida pera tractar del deslliurament d'aquell príncep, acompanyant-lo a la cerimònia de la seua jura pels catalans. El rei en Joan II al any 1465 va privar-lo, per la seua significació política, d'administrar el bisbat de Vich, y de possessió del de Barcelona pera quin havia sigut nomenat, y encare que li va ésser rellevada pèl meteix rei aquella disposició al any 1473, moria el bisbe Montserrat al cap de poch temps. || — (**Joaquim de**). Marqués de Cruilles, virrei de Méxich pels anys de 1760 a 1766, que per la seua honrada administració, va assolir renóm a son temps. || — (**Guillém de**). Escriptor polítich tarragoní, dels començos del segle xvi. Va sejournar a París baix la protecció del canceller de França En Guis de Rochefort, havent escrit algunes obres entre quines cal esmentar la anomenada *De successione regum Francie*, publicada al any 1519. Vegis. **Montserrat (Guillém)**. || — (**Lluís**). Abat del monastir de Montserrat als anys 1668 y 1669 en quina data el duch de Cardona, En Joan de Austria y altres nobles, van fer valioses presentalles. || — (**Marguerida de**). Comtesa d'Urgell, mare del malhaurat comte En Jaume a qui convençuda dels drets que li pertocaven a la corona de Aragó va induir pera que'ls de fensés, alentant-lo ab aquells tràgichs mots: *Fill, o rei o res!* Retut pèl rei En Ferrán I, la comtesa va ésser desposseïda dels seus bens per sentència pronunciada a Lleida pèl vencedor al any 1413. || — (**Oleguer de**). Prebere nadiu de Valls, ardiaca de Tarragona, jutge del Brou, y canceller de competencies a Catalunya, va re-

nunciar per humilitat el bisbat de Lleida, essent després elegit pera el d'Urgell. Va fundar al any 1673 la congregació del oratori de Sant Felip Neri a Barcelona, morint a Guissona al any següent. || — (**y Archs (Joan)**). Metge y naturalista, de molta ilustració que va ferse remarcar als temps del desvetllament intelectual que seguiren al 1870. Va ésser un dels col·laboradors de *La Renaixensa*, havent publicat bons treballs seus a altres publicacions catalanistes. Va pertanyer a diverses corporacions com *La Jove Catalunya*, *La Misteriosa*, etz, y assolir premis a molts certámens, havent sigut del jurat de varis concursos y director del Museu Martorell. Va morir al any 1895.

Montserrat. *Geog.* Caseriu del terme d'Orpi, prov. de Barcelona. || *Orog.* Montanya aïllada, propia y característica ab roques de forma mamiliari y de conglomerat groller, vegetació abundosa y cabaloses fonts. Se fonamenta a 126'50 metres demunt el nivell del mar, y el seu punt més enlairat, la hermita de Sant Geroni té 1245'50 metres. || *Hist.* El monastir com la montanya, símbol de la fé y de la patria, es sovint esmentat desde mitjans del segle vi. Passada la invasió dels alarbs, al any 898 el comte Guifre, va manar bastir el convent de monges benedictines, de quines va ésser abadessa la seua filla Richildis, la de la tradició d'En Joan Garí, y a les derrerries del segle x s'hi establí la comunitat de benets de Ripoll, retornant les monges al convent de Sant Pere de les Puelles, d'abont les primeres provenien. El papa Benet XIII (Pere de Luna), va elevar a abacial mitrat el càrrech de prior de Montserrat al any 1410 y un d'aquells

abats Frá Julio de Rovera, al any 1503 ocupava la Seu pontificia ab el nom de Juli II. La primitiva iglesia era romànica y va ésser restaurada al any 1537, acavant-la al 1599, modificant-la després al sigle XVIII resentint-se del poch gust arquitectònic d'aquell temps. Durant la lluita de la independència, el monastir va ésser cremat per En Suchet al any 1811 y per ordre del general Mathieu van ésser volades les construccions del casal relligiós. Desde 1892 enllaça aquell lloch ab Monistrol un ferrocarril de Cremallera, y s'és ornat ab monuments cabals el camí de la cova, com derrerament s'és enlairat, prop del antich safreig dels monjos el monument als heróichs defensors del Bruch al any 1808.

Montserratí, na. *adj.* Pertanyent o propi de Montserrat. Monserratinó.

Montsiá. *Orog.* Serra que segueix la direcció de la costa entre els rius Cenya y Ebre a la prov. de Tarragona, entre els termens de Ulldecona a Amposta.

Montslanell. *Orog.* Estribació la més oriental de la serra de Montsiá, a la prov. de Tarragona.

Montsoliu. *Geog.* Històrich castell mitgeval, de les Guilleries, que serva tradicions y recorts remarcables.

Montuós, a. *adj.* Montuoso.

Montuositat. *f.* Montuosidad.

Montura. *f.* Ormeigs y guarniments de les cavalcadures. **Montura.** || Operació d'armar alguna màquina o aparell. **Montage.** || Joch de metall o de conxa pera encaixar els vidres a les ulleres. Armazón.

Monturiol (Narcís). *Biog.* Polítich y home de ciencia, nadiu de Figueres y mort a Sant Martí de Provençals (1819-1885). Va fer la carrera de lleis que va deixar, pera dedicarse ab

afany a la política y a les ciències naturals y físiques. Va aprendre l'art de caixista al any 1848 y d'opinions avançades, va fer ab En Terrales y En Tutau propaganda republicana y comunista, haventse d'exilar a França. Havia publicat alguns periòdichs y llibres de literatura socialista. Mes la seua significació va ésser la d'haver inventat alguns aparells de verdader profit, alguns d'ells relatius a la navegació aèrea y submarina, y de aquestos derrers les aplicacions que va fer del barco peix, anomenat *Ictini*, ensajat ab éxit pèls anys de 1859 a 1862. Al temps de la república al any 1873, va ésser director de la fàbrica del segell.

Monturui (Puig de). *Orog.* Cim de 2752 metres, entre la Cerdanya espanyola y la República d'Andorra.

Monument. *m.* Monumento. || Sepulcre. Monumento. || Ornament y perspectiva pera colocal a les iglesies la urna del Sagrament a la Setmana Santa. Monumento. || *Arqueol.* Obgete històrich o artístich. Monumento. || *Fig.* Obra remarcable de la intelligència. Monumento.

Monumental. *adj.* Pertanyent als monuments. Monumental.

Monumentalitzar. *v. a.* Monumentalizar.

Monumentalitzat, da. *p. p.* Monumentalizado.

Monumentalment. *adv.* Monumentalmente.

Monya. *f.* Monyo o llaç de cintes que's posa per divisa o adorno als taur. Moña. || Borla o llaçada negra, que's posen els torjadors. Moña. || **Ficarse a la monya.** *fr.* Empeñarse en alguna cosa. Meterse en la mollera.

Monyo. *m.* Cabell lligat derrerera o al cim del cap. Moño. || *Met.* Cresta de plomas en alguns aucells. Moño, Copets. || **Del mo-**

- nyo fins als topins. *m. adv.*
Del tot. De pies a cabeza.
- Monyut, da.** *adj.* Copetudo, Coronado, Moñudo.
- Moquejar.** *v. n.* Moquear.
- Moquet.** *m.* Cop de puny al naç.
- Moquets.** || *Dim.* de moch. Moquito. || Malaltia del bestiar. Moquillo.
- Moqueta.** *f.* Gota o moch que cau del naç. Moquita.
- Moquetejar.** *v. a.* Pegar moquets. Moquetear.
- Moquetes.** *f.* Despabiladeras, Tenazas.
- Moquis.** *m.* Cremell. Pábilo.
- Mor.** *m.* Causa, Amor. Causa, Amor, Culpa. || Per mor de tu. *fr.* Por tu culpa. || Temps del verb morir. Muere.
- Mor (Coll de).** *Geog.* A la comarca d'Olot, més enllà de La Miana.
- Móra.** *f.* Fruit de la morera. Mora. || Fruit del esbarzer. Zarza mora.
- Mora (Francesch).** *Biog.* Autor dramàtic que vivia al any 1867. Entre altres de les seues produccions, cal esmentar el drama *L'incendi d'Hostalrich*, primera part de *Les Joyes de la Roser*. || — y **Catà (Joseph).**
- Marqués de Llió.** Noble senyor, erudit y estudiós, que va morir al any 1763. Era regidor perpetua de Barcelona y president durant molts anys de la Academia de Bones Lletres de la propia ciutat, en quina va llegir obres de valua, entre elles la *Genealogia o nobiliario del Principado de Cataluña*, *Aparato de la historia de Cataluña*, etc.
- Mora (La).** *Geog.* Lloch del terme de Tagamanent, prov. de Barcelona. || Poblel anexe al de Granyanella, prov. de Lleida. || — d'Ebres. Vila de la prov. de Tarragona, part. jud. de Gandesa, bisb. de Tortosa. || — **Condal.** Caseriu del terme d'Oden, prov. de Lleida. || — **La nova.** Caseriu del terme de Mora de
- Ebres, ahont hi ha la estació de la via de Barcelona a Saragoça. || — de **Montanyana.** Lloch del bisb. de Lleida, terme de Montanyana, prov. de Ossa.
- Morabati.** *m.* Numis. Moneda antiga de Espanya, que valia nou sous a Barcelona, havent modificat el seu valor donchs al Formulari de les sínodals de Vich, equivalia a 13 sous y 4 diners, y als anys de 1275 y 1285 segons En Capmany era el seu valor de 10 sous 6 diners.
- Moradell (Domingo).** *Biog.* Militar y escriptor tècnich català del sigle XVII. Era mestre de camp de la Plaça de Barcelona al any 1641, y va ésser un dels poch tractadistes que usaren en sos escrits la llengua catalana, segons ho prova el seu llibre estampat al any 1640, titolat *Preludis militars que han de saber els oficials majors y menors de guerra*.
- Moradench, ca.** *adj.* Amaratado, Moracho.
- Morador, a.** *m. y f.* Habitante, Vecino.
- Moraduj.** *m.* Bot. Planta. Almoraduj, Mejorana. || Ja't conech herbeta que't dius moraduj. *Ref.* Te veo besugo, que tienes el ojo claro. || Moraduj bort. Bot. Mejorana silvestre.
- Moragaça.** *f.* Histerismo.
- Moragas (Ferrán).** *Biog.* Jurisperit, notari barceloní a mitjans del sigle XIX, y dues vegades diputat a Corts. Va morir al any 1877. || — (Joseph de). Valent capdill català que durant la lluita de successió, als començos del sigle XVIII, va mostrar el seu ardiment, sostenint en camp ras a les ordres del Marqués de Poal, la causa de les libertats de Catalunya. Tantes foren les seues proeses, que van concitarli la rancunia del vencedor, y quan ja retuda Barcelona, la persecució despietada va extremar-

se, va ésser una de les víctimes el general Moragas, que al 27 de març de 1715 va sofrir la mort, portat al suplici ab camisa de penitència y descals. El cap del noble y malhaurat defensor de la patria, va ésser col·locat en una gabià de ferro demunt el portal de Mar, y aquell sagnant trofeu de la victòria dels enemics va estar allí exposat durant el llarg espai de dotze anys, com a escarri y befa. || — (**Ricart**). Coreograf, nadiu de Girona y mort a Madrid al any 1900, essent mestre de dança de la Reial família d'Espanya. Havia assolit nomenada per les seues composicions coreogràfiques. || — (**Rómul**). Distingit advocat, que va dedicarse al estudi de la legislació hipotecària, essent un dels tractadistes més rellevants en la seua especialitat. Va ésser registrador de la propietat a Barcelona y després subdirector dels registres de la propietat y del Notariat. Va morir a Barcelona al any 1886. || — (**Tomás**). Remarcable pintor nadiu de Girona y mort a Barcelona al any 1908. Havia sejornat molt temps a Roma ab el seu amic En Marian Fortuny. Era home de gran cultura artística, havent donat al Museu de Vilanova una tanda de conferències del desentrotll del art. Envers l'any 1883, va ésser president del Centre d'aquarel·listes de Barcelona. Va concórrer a les exposicions de Madrid de 1866, 1871 y 1878, havent presentat també a les de Barcelona. Se distingia en les seues obres per la correcció de dibuix y l'acertat color. || — y **Barret (Aristides)**. Remarcable juriconsult, y filòlech distingit, nadiu de Barcelona y mort a la mateixa ciutat (1841-1881). Va ésser advocat assessor de la Diputació Provincial,

y defensor resolt dels interessos de la Casa de Caritat. Essent jutge de pau al any 1870, va prestar serveis eminents quan la epidèmia de la febre groga, mereixent que'n fés essent la corporació municipal de Barcelona. Va pertanyer a significades societats científiques, y conreuar els estudis de jurisprudència, de filosofia y de filologia, havent escrit entre altres obres, una gramàtica alemanya. || — y **Barret (Gonçal)**. Enginyer, escriptor professional y director d'obres públiques. Fruïa molt concepte pèl seu saver y honradesa. Va morir a Vilafranca del Penadès al any 1900.

Moral. *f.* Ciència. Moral, Ètica. || *adj.* Relatiu als costums y a les accions lícites. Moral.

Moralisació. *f.* Moralització.

Moralisador, *a.* *adj.* Moralizador.

Moralisar. *v. a.* Morallzar.

Moralisat, *da. p. p.* Moralizado.

Moralisme. *m.* Moralismo.

Moralista. *m.* Moralista.

Moralitat. *f.* Qualitat de bons costums Moralidad.

Moralment. *adv.* Segons les regles de moral. Moralmente.

Morana (La). *Geog.* Caseriu del terme de Florejachs, prov. de Lleida.

Moranells (Sant Joan de). *Geog.* Iglesia romànica, aterrada en gran part a la vora de Morellàs, (Vallespir).

Morant. *adj. Ant.* Habitant.

Morar. *v. n.* Viure, Sejornar. Habitar.

Morat, *da. adj.* Morado.

Morat (Antoni). *Biog.* Frare agustinuà, prior del monastir de Isona, home molt erudit y autor d'obres pietoses. Era nadiu d'Olot, havent mort al any 1790.

Morata (Joseph). *Biog.* Benedictí, prior del monastir de Montserrat al any 1766.

Moratilla. *f.* Presilla y botó de certes peces de roba. Alamar.

- Morató.** *Biog.* Família d'artistes vigatans molt renomada, a quina, essent difícil individualisar les seues obres sels atribueixen, treballs escultòrics y arquitectònics remarcables a la Plana de Vich y al Ripollès. || — **Antoni.** Escriptor de l'ordre mercedaria que va escriure alguns treballs erudits. Vivía pels anys de 1624.
- Moratoria.** *f.* Concessió de temps pera el pago de deutes. *Moratoria.*
- Moratosa (La).** *Geog.* Caseriu del terme de Moyá, prov. de Barcelona.
- Morb.** *m. Ant.* Enfermo, Enfermizo.
- Morber.** *m. Ant.* Enfermero.
- Morberia.** *f. Ant.* Enfermeria.
- Morbic,** *a. adj.* Enfermizo.
- Morbídamet.** *adv.* Mòrbidamente.
- Morbidesa.** *f.* Blanura al tacte. *Morbidez.* || Contorn o traces perfets d'una figura. *Morbidez.*
- Morbífich,** *ca. adj.* Que ocasiona malaltia. *Morbífico.*
- Morbillós,** *a. adj. Med.* Iniciació de una febre eruptiva. *Morbilloso.*
- Morbós,** *a. adj. Ant.* Enfermizo, Malsano, Insano.
- Morbosament.** *adv.* Morbosament.
- Morbositat.** *f.* Malaltia. *Morbosidad.*
- Morca.** Solatge oliós. *Alpechín, Murga.*
- Morcada.** *f.* *Morca.*
- Morcaire.** *m.* Travallador dels molins d'oli. *Cagarrache.*
- Mordaça.** *f.* Mos. *Mordaza.* || **Posar una mordaça.** *fr.* Privar la paraula. *Amordazar, Poner mordaza.*
- Mordaceta.** *f.* *Mordacilla.*
- Mordaces.** *f. Ter.* Molls de la cuina. Pines usades pels fusters, llaners ferrers, lampistes, manyans y altres oficis. *Tenazas.*
- Mordacitat.** *f.* Calumniador, mala llengua. *Mordacidad.*
- Mordant.** *m.* Eina usada pels cai-
- xistes pera subjectar l'original al fer la composició. *Mordante.*
- Mordás.** *adj.* Que mossega, que critica o calumnia. *Mordaz.*
- Mordent.** *m.* Substancia pera preparar el tint. *Mordiente.* || *Mus.* Figura de poca durada. *Mordente.*
- Mordolá (Cingles de).** *Orog.* Cingleres del Bergadá, més enllà de les Baumetes.
- Mordre.** *v. a.* *Morder.*
- Morduix.** *m. Bot.* Planta. *Moradux.*
- Morduixi.** *m. Bot.* Planta de jardí. *Carraspique.*
- Mordut,** *ca. adj.* Mossegat. *Mordido.*
- Moré, na,** *adj.* Moreno.
- Morea.** *Geog.* Caseriu del terme de Sant Salvador de Toló, provincia de Lleida.
- Morell (Blai).** *Biog.* Capdill catalá del segle xv, que vivía al temps del rei Alfons V d'Aragó. Va ésser el seu cos, sepultat a Poblet. || — (**Fruitós**). Popular predicador y religiós de molt zel, fundador de la societat religiosa nomenada «La Reparadora de Pius IX». Va morir a Barcelona disortosament al any 1894. || — (**Jaume**). Jurisconsult catalá del segle xvi, autor d'unes *Observaciones y comentarios á los Usages de Cataluña.* || — (**Joseph**). Jesuïta nadiu de Manresa al segle xvii. Era professor de filosofia, y traductor de rellevantes poesies clássiques. || — (**Juliana**). Poliglota y religiosa catalana, nadiua de Barcelona y morta a Avinyó (1594-1653). Va ferse remarcar per la seua competència en les llengües clássiques y pels seus coneixements en filosofia y jurisprudència. Va deixar escrites obres de valua, y En Lope de Vega va dedicarli una de les seues poesies, enlairant els prodigis de son talent.
- Morell (El).** *Geog.* Poble de la

prov., bisb. y part. jud. de Tarragona.

Morella. *f.* Part blana al ventre de les aus. *Molleja.* || — *roquera.* *Bot.* Planta. *Parietaria*, *Cañarroya.* || — *vera.* *Bot.* Planta. *Solano.*

Morella. *Geog.* Vila de la prov. de Castelló, bisb. de Tortosa, cap de part. jud. del seu nom. || — Part. jud. de la prov. de Castelló, molts de quins pobles pertanyen al bisbat de Tortosa. Formen el partit esmentat els següents municipis: Ares del Maestre, Ballestar, Bel, Bojar, Castell de Cabres, Castellort, Cinctorres, Coratchar, Chiva de Morella, Forcall, Fredes, Herbés, Mata (La), Morella, Olocau, Ortells, Palanques, Pobla de Benifassar, Volodells, Vallbona, Vilafranca del Cid, Villares y Zorita. || — (La). *Orog.* Montanya de les costes de Garraf, prov. de Barcelona.

Morellar. *m.* Plantada de morelles. *Cañarroyal.*

Morelles (Cosme). *Biog.* Inquisidor catalá del segle xvi. Pertanyia al ordre de Predicadors y va ferse remarcar a França y a Alemanya al segle xvii, sostenint públiques discussions en presència dels estaments, més doctes del seu temps, assolint pel seu talent la representació dels tres electorats eclesiástichs de la seua ordre.

Morellás. *Geog.* Vila del Vallespir, al cantó de Ceret, dep. dels Pirineus Orientals.

Morelló (Gregori). *Biog.* Prebete y canonge de la Catedral d'Urgell als començos del segle xix, y ardit patriota, que va formar part de la Junta Suprema de Catalunya, instituída pera la defensa del principat, a Lleida el dia 18 de juny de 1808, pera combatre als invasors de la terra, quan la lluita de la Independencia. Era un dels homens més calificats

del seu temps, per son saber y amor a la patria.

Morena. *f.* *Ictiol.* Peix. *Martina*, *Morena.* || *Med.* Malaltia produïda per la inflor de les venes hemorroidals. *Almorrana*, *Hemorroide.*

Morener. *m.* *Rabadá.* *Morenero.*

Morenes (Felip). *Biog.* Escriptor tarragoní del segle xviii, que va assolir a son temps nomenada.

Morenet, a. *adj. dim.* *Morenito*, *Morenico.*

Moreno, a. *adj.* Brú. *Moreno.* || Polvos qu'empleen els esquildors. *Morenillo.* || *Morena vestida de blanch.* *fr.* Mosca en leche.

Morenor. *f.* Color moreno.

Morent, a. *adj.* *Moribont.* *Moribundo.* || *m. Ter.* *Desmoronamiento.*

Morena. *f.* *Bot.* Arbre. *Moral*, *Morera.* || *Morera de cuchs.* *Moral blanco.* || *Morera de paper.* *Moral del papel.* || *Morera de la seda.* *Morera de cuchs.* || *Morera de Xina.* *Papelero de la China*, *Moral de la China.*

Morera (Elvira). *Biog.* Aplaudida actriu del teatre catalá, que tenia encarregats els papers de característica a la companyia de la Mena. || — (*Josepha*). Remarcable actriu catalana, que treballava a la companyia del Romea, pels anys de 1890, com dama jove, apropiantse després ab maestra els papers de característica. || — (*Llorenç*). Relligiós del segle xvii, autor de moltes obretes ab la vida de sants. || — (*Ramón*). Sindich de Manresa a les derrerries del segle xiii. Al any 1300, va concorre a les Corts de Barcelona, obtenint el privilegi de bovatge, aplicable al bestiar de aquell territori. || — y **Valls (Francesch Lluís).** *Jurisconsult*, *escriptor*, *poeta* y *periodista* tarragoní, (1826-1886). Era inspirat poeta catalá y castellá, traductor de

- algunes obres de filosofia, redactor del *Diario de Barcelona*, y director del *Diario de Tarragona*. Va escriure algunes produccions dramàtiques, molt aplaudides, entre quines cal esmentar la titolada *Fueros y desafueros*.
- Morera (La).** *Geog.* Caseriu del terme del Bruch, prov. de Barcelona. || Veïnat de Manresa. || Poble de la prov. y bisb. de Tarragona, part. jud. de Falset.
- Morerar.** *m.* Extensió plantada de moreres. *Morerat*.
- Moreria.** *f.* Terra de moros. *Moreria*.
- Mores (Les).** *Geog.* Lloch del terme de Tagamanent, al Montseny.
- Morescar.** *m.* Camp plantat de moresch. *Maizal*.
- Moresch, ca. adj.** Morisco, Moruno. || Blat de moro. *Maiz*.
- Moresma.** *f.* Morisma.
- Moret.** *m. dim.* Morito, Morillo.
- Moreta (Ignaci).** *Biog.* Metge de Vich, autor d'una obra de medicina, publicada al any 1699.
- Moreta (La).** *Geog.* Caseriu del terme de Manlleu. || — (*Molide*). Devant de la Font del Faig al Bergadà.
- Moreu (Francesch X).** *Biog.* Notari barceloní, que va figurar molt a mitjans del segle XIX assolint nomenada pels seus coneixements del dret foral català. Va pertanyer a significades corporacions, exercint en elles càrrechs rellevants. Va morir al any 1880.
- Moreu (Sot de).** *Hidro.* Torrentera de la comarca d'Olot, desota del cingle de Queramells.
- Moreus.** *m. Ter.* Fava boja. *Haba loca*.
- Morfea.** *f. Med.* Malaltia llatzerina. *Morfea*.
- Morfeu.** *m. Mit.* Divinitat de la són. *Morfeo*.
- Mórfich, ca. adj. Quím.** Sals de de morfina. *Mórfico*. || Preparat que produeix són. *Mórfico*.
- Morfina.** *f.* Substancia química. *Morfina*.
- Morfinar.** *v. a.* Aplicar la morfina pera adormir un dolor. *Morfinar*.
- Morfinarse.** *v. r.* Aplicarse morfina. *Morfinarse*.
- Morfinat, da. adj.** Morfinado.
- Morfinóman, a. adj.** Morfinómano.
- Morfinomania.** *f.* Mania de pendre la morfina. *Morfinomania*.
- Morfologia.** *f.* Formació de les llengües. Coneixement de les formes de la materia, natural o artificialment considerada. Deducció del caràcter de lletra manuscrita. *Morfologia*.
- Morfológich, ca. adj.** Morfológico.
- Morgades y Gill (Joseph).** *Biog.* Bisbe contemporani, nadiu de Vilafranca del Penadés, mort a Barcelona, (1826-1901). Acauats els seus estudis, va ésser catedràtic y rector del seminari de Barcelona, canonge penitencier, y bisbe de Vich (1882) desde quina seu va passar a la de Barcelona al any 1900. Va ésser president dels Jochs Florals al any 1893, y a Vich organisor del valió museu episcopal. Ell va afanyarse en la restauració del monastir de Ripoll tornant al culte la iglesia històrica tomba dels comtes de Barcelona. Era pulcre y contundent escriptor y ho mostren les seues pastorals, entre quines cal fer esment la que's refereix a a la predicació en llengua catalana.
- Morgades (Les).** *Geog.* Caseriu del terme de Vilanova de Sau, prov. de Barcelona.
- Morganàtic, ca. adj.** Matrimoní entre persones de molt diferenta condició. *Morganático*.
- Morgó.** *m.* Acodo, Mugrón.
- Morgonal.** *m. Naut.* Punta de les vergues. *Penol*.
- Morgonar.** *v. n.* Acodar.
- Moribón, da. adj.** Moribundo.
- Moridor, a. adj.** Moribón. *Mori-*

- bundo. || Parlant de coses inmatèrials. Mortecno.
- Morigeració.** *f.* Moderació en els costums. Morigeración.
- Morigeradament.** *adv. m.* Morigeradamente.
- Morigerar.** *v. n.* Moderar els afectes, els costums, etc. Morigerar.
- Morigerat, da.** *adj.* De bones costums. Morigerado.
- Moripol.** *Geog.* Caseriu del terme de Gósol, prov. de Lleida.
- Morir.** *v. n.* Morir, Perecer. || **Morir civilment.** *fr.* Estar privat dels drets civils. Morir civilmente.
- Morirse.** *v. r.* Perecer. || **Morirse de calor.** *fr.* Freirse, perecer de calor. || **Morirse de fam.** *fr.* Tindre molta gana. Clarear. || **Morirse de por.** *fr.* Espavorirse. Morirse de miedo. || **Morirse de riure.** *fr.* Descoyuntarse de risa. || **Morirse de set.** *fr.* Apalambarse de sed; morirse ó perecer de sed. || **Morirse de son.** *fr.* Rendir el sueño. || **Morirse el vent.** *v. r.* Parar. Echarse el viento. || **Morirse per algú.** *fr.* Estimarle extremadament. Apasionarse por alguien. || **Morirse per alguna cosa.** *fr.* Anhelarse, Ansiarse por algo. || **A morir o viure.** *Loc.* A muerte ó á vida. || **Morta la cuca, mort el veri.** *Ref.* Quitósele el culo al cesto y acabose presto; muerto el perro, muerta la rabia. || **Qui no s'ha de morir tot ho passa.** *Ref.* Al enfermo que es de vida, el agua le es medicina; caballo que ha de ir á la guerra, ni el lobo le come, ni le aborta la yegua.
- Morisca.** *f.* Aplech de moros. Morisma. || *Orog.* Lloch de les Costes de Garraf, prov. de Barcelona.
- Moriscaça.** *f.* *Ter.* Canya seca del blat de moro. Tallo seco del maíz.
- Morisco.** *m.* *Ter. Bot.* Planta. Alforfón.
- Morissech.** *m.* *Ter. Ornit.* Murciélagu.
- Morisqueta.** *f.* Traicón, Engaño.
- Morma.** *f.* Sofetada, Mojicón.
- Mormol.** *m.* Remor. Murmullo.
- Mormolador, a.** *adj.* Murmurador.
- Mormolar.** *v. a.* Fer remor. Murmullar. || Parlar mal d'algú en veu baixa. Murmurar.
- Mormolaire.** *adj. com.* Mormolador.
- Mormoreig.** *m.* Murmullo.
- Mormull.** *f.* Burgit, remor. Murmullo.
- Mormuració.** *f.* Murmuración.
- Mormurar.** *v. a.* Murmurar.
- Mornell.** *m.* Aparell pera pescar. Albéntola.
- Moro.** *m. y adj.* Nadiu de Mauritania. Moro. || **Moro de foch.** *m.* Ferro de la llar. Morillo. || *Met.* Carabrut. Carbonero. || *Ter.* Cop simulat, plé de carretelles. Trueno gordo ó final. || **Moro de pau.** Al Africa, vassall del soldá. Moro de paz, moro de rey. *Met.* Persona de temperament pacífich. Moro de paz. || **Moros van, moros venen.** *Loc. fam.* Senyalant algún borratxo. Moros vienen, moros van. || **Moros y cristians.** Dança popular. Moros y cristianos. || **A moro mort gran llançada.** *Ref.* Del árbol caído, todos hacen leña. || **Còm més moros més ganancia.** *Ref.* Cuanto más mar, más vela. || **Donarse al moro.** *fr.* *Met fam.* Irritarse, Exasperarse. Darse á los perros, al diablo, á las furias, por las paredes || **Esser prés de moros.** *fr.* Estar en papo de buitre. || **Fer moros.** *fr.* Substreure. Filtrar, Ratear. Posar mala cara. Mostrar el semblante, Dar los hocicos. || **Guardau no sia com jo, moro mon pare.** *Ref.* Todos ven la paja en el ojo del vecino, y en el suyo nadie ve la viga. || **No mateu cap moro que's digui Joan.** *Loc.* No le sobra nada.
- Moro (Cova del).** *Orog.* Als cingles de Berti, anomenada també Cova del Pi.
- Moró.** *Geog.* Poblet anexe al de Alçamora, prov. de Lleida.

- Moros (Ploh dels).** *Orog.* Entre Targassona y Augustrina, a la Cerdanya, enlairat 2136 metres. || — (**Forats dels**). *Orog.* Al terme de Canalda. || — Al terme de Sant Julià de Sardanyola.
- Morós, a.** *adj.* Tardá. Moroso.
- Morosis.** *f. Med.* Fleuma o mal humor. Morosis.
- Morositat.** *f.* Dilació, Trigança. Morosidad.
- Morosofia.** *f. Med.* Bogeria greu. Morosofia.
- Moroxita.** *f. Min.* Producte de cals fosfatada. Moroxita.
- Morra.** *f.* Joch de xabals. Morra, Pares y nones.
- Morrada.** *f.* Caparrada. Morrada, Topada. || **Pegar morrada.** *fr.* Pegar cop de morro. Hacicar. || **Respondre ab una morrada.** *fr. Fam.* Contestar con mal talante, de mala manera.
- Morral.** *m.* Civadera. Morral, Celadera. || Sach de caçador. Morral. || *Fig.* Subjecte desvergonyit, de poca solta. Morral. || **Ficat al morral.** Trojado.
- Morraller, a.** *adj.* Qui no té criança. Arrabalero, Corralero.
- Morralet.** *m. dim.* Pequeño morral.
- Morralla.** *f.* Cabestro, Ronzal, Diestro.
- Morraller.** *m.* Cabestrero.
- Morralles.** *f.* Cabezada.
- Morralló.** *m.* Badal, Bozal.
- Morratxa.** *f.* Mena d'ampolleta de vidre ab brochs. Almarraja, Almarraza.
- Morrejar.** *v. a.* Mamujar.
- Morret.** *m. dim.* Hociquillo, Morri-
llo.
- Morretada.** *f.* Cop de morro que dona l'animal. Mechada.
- Morriçó.** *m. dim.* Hociquito.
- Morrió.** *m.* Mena de barret que duien els soldats pera guardar el cap y la cara. Morrión. || Pera les besties. Bozal.
- Morriquet.** *m.* Ploraner. Llorón. || **Er el morriquet.** *fr.* Lloriquear.
- Morritort.** *m. Bot.* Herba. Mastuerzo. || **Morritort d'aigua.**
- Berros.** || **Morritort d'Indies.** *Bot.* Capuchina || **Marritort selvatge.** *Bot.* Mastuerzo silvestre.
- Morro.** *m.* Els llavis de les besties. Hocico. || Llavi abultat de les persones. Morro, Jeta. || **Vora abutada d'alguna llaga.** Labio. || Banda sortida d'alguna cosa. Morro. || **Morro de porch.** Jeta. || **Al morro.** *m. adv. Fam.* Cara á cara. || **Caure de bruces, de hocicos.** || **De morros.** *fr.* Boca per avall. **De bruces.** || **¡De morros!** *Excl. fam.* ¡Así te descrismases! ¡Así te rompieras la crisma! || **Esser del morro fort.** *fr.* Ser tenaz. || **Er morros o fer un pam de morros.** *fr. Fam.* Mostrar enfado. Estar de jeta. || **Morros y mala cara,** allunyen la gent de casa. *fr.* El humo y la mala cara, sacan la gente de casa. || **Tindre la llet als morros.** *fr. Vulg.* Esser inexpert. Tener la leche en los labios.
- Morro de bou (Coll de).** *Orog.* Collada que serveix de llinard a les comarques d'Olot y les Guillerries, a la serra de Terrers, entre els colls de Bis y de Uria. || **Morro de ovella.** *Bot.* Lanten. || **Morro Negre (Coll de).** *Orog.* Enlairat 1550 metres a la comarca del Bergadá. || — (**Collet del**). *Orog.* A les cingleres del Bergadá, enlairat 1460 metres a l'esquerra del camí de Saldes.
- Morrónia.** *f.* Languidez, Pereza.
- Morrundanga.** *f. Ter.* Barreja de coses inútils. Cachivaches.
- Morrut.** *m. Entom.* Insecte. Cuch del blat. Gorgojo. || **Morrut, da.** *adj.* Parlant de persones. Hocco, Focco. || Parlant de besties. Bezudo, Hocicudo, Morrudo.
- Morrut (Cova del).** *Orog.* Al terme de Olesa de Bonesvalls.
- Mors.** *m.* Banda del fré a la boca de la cavalcadura. Bocado.
- Morsar.** *v. a.* Mossegar. Morder.
- Mort.** *f.* Muerta. || — *a. adj.* Muerto, Difunto. || **Mort alevosa.** *f.*

Asesinato. || **Mort civil.** Desterro, Esclavatge. Muerte civil. || **Mort jo, mort tothom, o Mort jo els demés que s'arreglin.** *Ref.* Después de casada María, tengan las otras malas hadas; quien detrás viniere, cierre la puerta; el que venga detrás, que arrée. || **Mort natural.** *fr.* Muerte natural. || **Mort per mort.** *m. adv.* A muerte ó á vida. || **Mort repentina.** *fr.* Muerte súbita. || **Ab la mort a la gola.** *m. adv.* Con el credo en la boca; con agna á la garganta. || **A les tres, mort o prés.** *Loc.* A las tres va la vendida. || **Anar a cercar la mort.** *fr. Met.* Caminar poch a poch. Irse muriendo; andar pisando huevos. || **Aprés mort.** *Loc. Ant.* Después de la muerte. || **De mala mort.** *Expr.* De mala muerte, de chicha y nabo, de paja. || **Després de mort ni vinya ni hort.** *Ref.* Para el mal que hoy acaba, no és remedio el de mañana. || **Després que fou mort Pasqual, li portàren l'orinal.** *Ref.* La liebre huida, palos á la cama. || **Diu el mort al degollat «Qui t'ha mal aparellat».** *Ref.* Espantóse la muerte de la degollada. || **Entre morts y ferits, cap.** *Loc.* Los amenazados comen pan; son más los amenazados que los acuchillados. || **Es una mort.** *Loc.* Es la muerte. || **Per una mort com un pollet.** *fr. Met.* Quedarse como un pajarito. || **Fins a la mort.** *Loc.* Hasta la muerte. || **La mort és un desengany de la vida.** *Ref.* Los muertos abren los ojos á los que viven. || **La mort mai té culpa.** *Loc.* Muerte no venga, que achaque no tenga. || **¡Mala mort facis!** *fr.* ¡Maldito seas! || **Maquinar la mort d'algu.** *fr.* Preparar la muerte agena. || **Mengém y bébém, que a la mort ja hi arri-varem.** *Loc. fam.* Al bien buscallo, y al mal esperallo. || **Més mort que viu.** *Loc.* Más muerto que vivo. || **Metre la mort al ventre.** *Loc. Ant.* Amenazar de

muerte. || **Morta la cuca, mort el veri.** *Ref.* Muerto el perro, se acabó la rabia. || **Ni ls morts ni els ausents, tenen amichs ni parents.** *Ref.* A muertos y á lidos, no hay más amigos. || **Pendre mort.** *Loc. ant.* Recibir la muerte. || **Per mi com si fos mort.** *Loc.* Le cuento con los muertos. || **Quan fou mort lo combregaren.** *Ref.* Después de vendimias, cuévanos; al asno muerto la cebada al rabo. || **Quedar mort, y quedarse mort y fret.** *fr.* Quedarse muerto, yerto. || **Qui la mort d'un altre espera, ven la seua primera.** *Ref.* Quien muerte agena desea, la suya se llega. || **Tocar a morts.** *fr.* Doblar á muerto, tocar á muertos. || **Tornar algu de mort a vida.** *fr.* Volver uno el alma al cuerpo. || **Val més un de mort, que molts de ferits.** *fr.* Del mal lo menos.

Mort (Riera de la). *Hiàrog.* Al Conflent, entre Abellans y Conat.

Morta (Plá de la). *Orog.* A la Vall d'Arán, prop del camí de Salardú.

Mortadella. *f.* Llangonissa al estil de Bolonya. Mortadela.

Mortal. *adj.* Subgete a la mort. **Mortal.** || Sentiment que no s'esvaeix. Implacable. **Mortal.**

Mortalitat. *f.* Mortalidad. || Con-junt, estadística de morts en una població. **Mortalidad.**

Mortalment. *adv. m.* Mortalmente.

Mortalla. *f.* Mortaja. || **Aixó ho deixarà ab la mortalla.** *Ref.* Eso lo apartará la pala ó el azadón.

Mortandat. *f.* Mortandad.

Mortedat. *f. Ant.* Mortandat.

Morter. *m.* Eina pera picar o moldre. Almirez, Mortero. || Barreja de cals, sorra y aigua, pera les obres. Argamasa, Mortero. || **Naut.** Eina de fusta que serveix pera treure l'aigua ab la bomba. Mortero. || **Art.** Peça pera etgegar bembes y bales. **Mortero.**

Morterada. *f.* Morterada.
Morteraire. *m.* Peón mezclador de argamasa.
Morteret. *m. dim.* Morterico, Morterillo. || El d'artilleria. Morterete.
Morterol. *m.* Morterada.
Mortès. *Geog.* Caseriu d'Anserall, prov. de Lleida.
Mortifer, *a. adj.* Mortal, Mortifero.
Mortificació. *f.* Mortificación. || Virtut, Sofriment. Mortificación.
Mortificadament. *adv. m.* Mortificadamente.
Mortificança. *f.* Mortificación.
Mortificant. *m. y adj.* Mortificante.
Mortifioar. *v. a.* Mortificar.
Mortificarse. *v. r.* Mortificarse.
Mortificat, *da. p. p.* Mortificado.
Mortificatiu, *va. adj.* Mortificativo.
Morts (Coll dels). *Orog.* Collada del Ripollés, que s'endreaça envers el camí de Ridaura a Olot, endintzans a la comarca de aquest nom.
Mortuori, *a. m. y f. y adj.* Mortuorio.
Morú, *na. adj.* Moruno.
Morunys (Sant Llorens de). *Geog.* Poble de la antigua comarca del Cardoner, que pertany ara a la prov. de Lleida, bisb. de Solsona.
Mòs. *m.* Mordassa. Mordaza. || Banda del frè que s'endinza a la boca de la cavalcadura. Bocado. || Mossegada. Mordisco. Mordedura, Bocado. || A casa dels senyors, per criança, un mòs. *Ref.* Cuando te invite tu señor, no seas glotón.
Mosàich, *ca. adj.* Relatiu a Moisés. Mosáico. || *m.* Obra composta de petits claus de pedra, combinats. Mosáico taraceado. || Columna ab el fust a mena de caragol. Mosáico.
Mosaisme. *m.* Llei de Moisés. Mosaismo.
Mosaista. *s. y adj.* Qui fa mosàich. Mosaista.
Mosandrita. *f. Min.* Silicat de cerí. Mesandrita.
Mosca. *f. Entom.* Insecte. Mosca.

|| *Fam.* Persona molestosa. Mosca, Moscardón, Latoso. || Floquet de pel d'essota el llavi inferior. Mosca. || ¡Mosca! *Interj.* ¡Mosca! || Mosca balba. *Met.* Parlant de qui fent el desentès fa son propòsit. Mosca muerta, Gata ensegada. || Mosca bovina. Moscarda, Moscardón. || Mosca de ase. *Entom.* Mosca de mulo, de horrico. || Mosca saballonera. Moscón. || Mosca vironera, Mosca saballonera. || Mosques blanques. *Fam.* Borrallons de neu. Moscas blancas. || Gaure com a mosques. *fr.* *Fam.* Parlant de una gran mortandad. Caer ó morir como chinches. || Com a mosques. *Loc.* Como agua. || Cosa de mosques. Mosquino. || Esquivar o ventar les mosques. *fr.* Ferles fugir. Aventar las moscas. || Estar tot mosques. *fr. fam.* Andar con mosca, Tener mosca. Amoscado. || Lliga o caçamosques. *Met.* Qui pert el temps. Cazamoscas. || Picar la mosca. Amoscarse, Amostazarse. || Pujar la mosca al naç. *fr. Fam.* Subirse la mostaza á las narices. || Totes les mosques tenen tos y els mosquits prenen polsada. *Loc. fam.* Hasta los gatos quieren zapatos. || Una mosca no fa estiu. *Ref.* Una golorina no supone verano. || Ventarse les mosques. *fr.* Defensarse. Sacudirse las moscas, las pulgas.
Moscada (Nou). *f.* Nou d'especies. Nuez moscada. || Moscada. *fr.* Munió de mosques. Millares de mosques, ó Moscas á millares.
Moscar. *v. a. Ter.* Fiblar les mosques. Picar las moscas. || *Fig.* Delatar, Soplar.
Moscat. *m.* Raïm o ví que d'ell s'extrau. Moscatel.
Moscatell. *m.* Moscat. || *Fig.* Bon moscatell. Tacany, Avar. Moscón.
Moscó, *na. adj.* Delator. Soplón.
Moscovita. *adj.* Nadiu o propi de la Moscovia. Moscovita.

Moscornons. *m.* **Moixarnons.**
Moseh. *Biog.* Rabi jueu de Girona, a les derrerries del segle XIII, autor de varis escrits ab comentarís de materíes cabalístiques. Va sostenir a Girona una discussió dogmática, ab un relligiós dominich y va assolir nomenada, tornant a discutir per segona vegada a Barcelona, devant del rei En Jaume I, mes creientse ofés en la exposició de principis, va marxar a Judea morint al any 1300. Les actes y relació de la disputa aquella, per disposició del rei van ésser arxivades. || — **Bar Nauchaman.** Jueu gironí també, anomenat pels seus, *Para de la ciencia.* Era autor de nombroses obres algunes de elles publicades, molts sigles després de la seua mort, y conservantse altres manuserites a la biblioteca del Escorial als començos del segle XIX. Va neixer En Moseh al any 1194, morint al 1260. || — **Megironda.** Rabi, de Girona aixís meteix, autor de la obra *Disceptatorium*, esmentada en la Biblioteca hebraica. Vivía al segle XIV. || — **Ruben Gironench.** Filo soph y escriptor de la aljama de Girona que vivía al segle XIII, algunes de quines obres van ésser estampades a Venecia al any 1627.
Mosir. *v. n.* Enmohecer.
Mosoll. *Geog.* Caseriu del terme de Das, prov. de Girona.
Mosqueig. *m.* Mosqueo.
Mosquejar. *v. n.* Inquietut de les cavalleríes atormentades per les mosques. Mosquear.
Mosquejat, da. *adj.* Robes y pintures ab mostra de pichs y floretes. Mosqueado.
Mosquer. *m.* Feixet d'herba penjada al sostre pera agafar mosques. Mosquero. || Eixam de mosques. Mosquero. || Manta posada als animals pera preservar-los de les picades de mosca. Manta, Cubierta. || Ventall pera

esquivar les mosques. Mosquero.
Mosquer (Puig). *Orog.* Al Vallespir, enlairat 1022 metres.
Mosquerola. *f. Bot.* Varietat de peres. Almizcleña, Mosqueruela.
Mosquet. *m.* Arma de foch usada als sigles XVI y XVII. Mosquete.
Mosqueta. *f. dim. de Mosca.* Mosquita, Mosquilla. || *Bot.* Flor blanca d'esbarzer. Mosqueta.
Mosquetada. *f.* Tret de mosquet. Mosquetazo.
Mosqueter. *m.* Soldat que portava mosquet. Mosquetero.
Mosqueteria. *f.* Tropa de mosqueters. Mosqueteria.
Mosquetón. *m.* Arma de foch. Mosquetón.
Mosquit. *m.* Mosquito. || *Met.* Molt bebedor de vi. Mosquito. || *Vulg.* Jove presumit. Gomoso. || Mosquit de trompa. Mosquito de trompetilla ó zancudo. || Mosquit petit. Cagachin, Cagareña.
Mosquit (El). *Geog.* Veínat del terme de Fontrubi, prov. de Barcelona.
Mosquitera. *f.* Mosquitero.
Mossa. *f.* Chica, Moza. || *Osc.* Mella. || *Ter.* Al joch de cartes, Derrera passada. Moza. || **A la mossa de la rossa, tirali cosa.** Joch de canalla. Coz que le dió Periquillo al jarro; ande la rueda, y coz con ella.
Mossada. *f.* Bocado, Mordedura, Mordisco. || Pegar quatre mossades *fr.* Tomar un bocado.
Mossárab. *adj.* Cristiá que vivía en població dels alarbs, y rite relligiós que professava. Mozárab.
Mossardac. *m.* Mocetón.
Mossardó. *m. aum.* Home ben plantat. Mozardón, Mocetón.
Mossech. *f.* Bocado, Mordisco.
Mossegada. *f.* Mordisco, Mordedura. || Senyal que resta en el lluch ahont se mossega. Dentellada, Colmillada. || **Mossegada de maldient no té remei.** *Ref.* Sanar cuchilladas, mas no malas palabras. || **Mossegada del diable.** *Bot.* Planta a mena de

- escabiosa. Mordisco del diablo. || **A mossegades.** *m. adv.* A dentelladas, á mordiscos, || **Donar una mossegada.** *fr.* Dar un mordiscón.
- Mossegadeta.** *f. dim.* de mossegada. Bocadillo.
- Mossegador, a.** *m. y f.* Mordedor.
- Mossegar.** *v. a.* Morder, Dentellar. || *Met.* Murmurar. Morder, Roer. || *Fig.* Treure profit d'alguna cosa. Hincar el diente. || **Mossegarse finix.** *fr.* Mordiscar.
- Mossegarse.** *v. r.* Clavar-se un meteix les dents. Morderse. || **Mossegarse la llengua.** *fr.* Callar. Morderse la lengua. || **Mossegarse els punys.** *fr.* Roerse las manos.
- Mossegat, da.** *p. p.* Mordido.
- Mossegós, a.** *adj.* Mordedor.
- Mossejar.** *v. a.* Excedirse mostrant poca experiència. Mocer.
- Mossen, m.** Títol de dignitat. Mossén, Reverendo.
- Mossenyer, m.** Monseñor.
- Mossenyor, m.** Monseñor.
- Mosser, m.** Home luxuriós. Moceró.
- Mosset, m.** *dim.* de mosso. Mocito. || **Fadrinet.**
- Mosset, Geog.** Poble del antich Conflent que are pertany al cantó de Prades, depart. dels Pirineus Orientals.
- Mosseta.** *f. dim.* Noieta. Mocita.
- Mossicot, m.** *Ter.* Ballet, Xicot. Mocito.
- Mosso, m.** Criat. Mozo, Criado. || Jove. Mozo. || **Fadrí, Solter.** Mozo. || Tropa lleugera pera la persecució de malfactors, y defensa de la propietat. Miñón. || Aparell pera sostindre y alçar els carros. Pié. Peón. || **Mosso de peu.** *fr.* Mozo de espuela, Peón. Espolique. || **Mosso de cuina.** Marmitón, Pinche de cocina. || **Mosso d'estable.** Mulatero, Muleto. || **Mosso d'esquadra.** Vegis. Escuadra, mosso de. || **El mosso quan es pagat, sempre té'l braç trencat.** *Ref.* A dineros tomados, brazos quebrados. || **Qui té mossos y no els veu, se fá pobre y no s'ho creu.** *Ref.* Obreros á no ver, dineros á perder: hacienda tu amote vea, ó hacienda tu amote atienda, y sino que te venda.
- Most, m.** Mosto. || **Most espés.** Mostazo. || **Rajar el most.** Mostear. || **Tirar most al vi.** Mostear, Remostar.
- Mosta.** *f.* Ambosta. Almorzada, Almuerza.
- Mostaça.** *f. Bot.* Herba. Mostaza. || Farina feta de la llevor de la planta. Mostaza. || Salsa feta de la meteixa llevor. Mostaza. || *Ter.* Perdignons petits. Mostaza, Mostacilla. || **Mostaça blanca.** *Bot.* Mostaza blanca || **Mostaça borda.** Mostaza silvestre. || **Mostaça negra.** Mostaza negra. || **Posar mostaça.** *fr. Fam.* Dar prisá. || **Pujar la mostaça al naç.** *fr.* Pujar la mosca al naç.
- Mostaçar.** *f.* Fiel, Almotacén.
- Mostacera.** *f.* Salsereta pera posar la mostaça. Mostacera.
- Mostaceria.** *f.* Almotacenazgo, Almotacenia.
- Mostatxe, m.** Pel demunt del llavi superior. Bigote, Mostacho. || Taca al llavi de dalt després de menjar o beure. Bocera, Mostacho.
- Mostatzeres.** *f.* Al calçat. Bigoteras.
- Mostatxoni, m.** Certa pasta dolça. Mostachón. || Brodat a les labors. Mostachón.
- Mostatxut, da.** *adj.* Abigotado, Mostachoso.
- Mostela.** *f.* Comadreja.
- Moster, Geog.** Veïnats de la prov. de Tarragona, part. jud. de Reus.
- Mostillo, m.** Pasta dolça preparada ab vi. Arrope.
- Mostós, a.** *adj.* Mostoso, Viscoso.
- Mostra.** *f.* Muestra. || Dibuix de les robes. Dibujo. || Cap de peça a les teles o panyos. Muestra. || Flor de les oliveres y de les vinyes. Cierna, Cadillo. || *Mil.* Paga dels soldats. Sueldo. || **Atu-**

- rada que fa el gos al veure la caça. **Muestra.** || **Mostra de sastre.** *Arquit.* Artesano. || Donar mostra o mostres. *fr.* Dar muestras. || **Fer mostra.** *fr.* Hacer alarde, ostentación, Amagar, Hacer ademán.
- Mostrable.** *adj.* Mostrable.
- Mostrador.** *m.* Qui ensenya. **Mostrador.** || **Taulell.** Mostrador.
- Mostrajador.** *m.* *Ant.* Bordador.
- Mostrament.** *m.* *Ant.* Muestra.
- Mostrar.** *v. a.* Ensenyar. **Mostrar.** || Instruir. Doctrinar, enseñar. || *Met.* Dissimular. **Mostrar.** || Mostrar les dents, caixals, etc. **Mostrar el estuche.**
- Mostrarse.** *v. r.* Mostrarse, Significarse. || Donarse a conèixer. **Mostrarse.**
- Mostrat,** *da. p. p.* Mostrado.
- Mostrench,** *ca. adj.* Domini que no tenint amo conegut passava a ésser propietat del príncep. **Mostrenco.**
- Mostrejamant.** *m.* Muestra.
- Mostrejar.** *v. a.* Mostrear.
- Mostrejat,** *da. p. p.* Mostreado.
- Mot.** *m.* Dicción, Palabra, Término, Vocablo, Voz. || **Agafar el mot.** *fr.* Coger a alguno la palabra. || **Pendre'l mot.** *fr.* Tomar la palabra.
- Mòta.** *f.* Fondo, capital. Caudal, Capital. || Tanca d'arbres o mates. Seto, Valla. || **Ferse una mòta.** *fr.* Agruparse, Concentrarse, Juntarse en pelotón.
- Mota (La).** *Geog.* Lloch de la prov. de Girona.
- Moteig.** *m.* Apodo.
- Motejador,** *a. m. y f.* Apodador.
- Motejament.** *m.* Apodo.
- Motejar.** *v. a.* Apodar, Motejar, Poner apodos ó motes.
- Motejat,** *da. p. p.* Apodado.
- Motet.** *m.* Composició musical de cant eclesiàstich. **Motete.** || Parlament dels balladors a les dances populars. **Motete.**
- Moti.** *m.* Avalot, Revolta. **Motín,** Tumulto. || **Delixar el moti.** *fr.* Separarse de la revuelta.
- Motilar.** *v. a.* *Ant.* Repar.
- Motiló,** *na. adj.* Sense cabells.
- Motllón,** *Pelón.*
- Motifio (Francesch de F.).** *Biog.* Il·lustrat prebere, que va assolir concepte de bon orador, y caritatiu. Va ésser rector de la parroquia de Santa Mònica a Barcelona, y al acabar els seus dies al any 1879 era rector del temple de la Mercè.
- Motiu.** *m.* Ocasión, causa, mòvil.
- Motivo.** || Nom depressiu. **Apodo,** **Mote.** || **Anomenar per motiu.** Llamar por apodo. || **Donar motiu.** *fr.* Dar ocasión, Dar plé. || **Pendre motiu.** *fr.* Tomar asa.
- Motivadament.** *adv.* Motivadamente.
- Motivar.** *v. a.* Donar motiu, causa o raó d'haver fet alguna cosa. **Motivar.**
- Motivat,** *da. p. p.* Motivado.
- Motllar.** *v. a.* *Ant.* Amoldar.
- Motllarse.** *v. r.* Amoldarse, Consollarse.
- Motlle.** *m.* Patró, Exemple. **Molde.** || *Imp.* Composició pera estampar. Forma, Molde. || *Arquit.* Eina de fusta pera fer revoltons y tramades. **Galápago.** || Eina de ferro pera arrodonir les formes. **Formón.** || L'empleat pera buidar una escultura. **Matriz.** || El de fer les rajoles. **Gradilla.** || El de fer moneda y medalles. **Cuño.** || El que serveix pera fer boles de fanch. **Bodquera.**
- Motillo.** *m.* Motlle.
- Motllura.** *f.* Moldura. || **Fer motllures.** *fr.* Fer adornos de relleu. **Atairar,** **Moldear,** **Moldurar.**
- Motlluratge.** *m.* Molduraje.
- Moto.** *m.* Qualsevol aparell de moviment impulsiu. **Moto.**
- Motocicle.** *m.* Aparell de motor y rodes. **Motociclo.**
- Motocicleta.** *f.* **Motocicle.**
- Motomoscopia.** *f.* Observació de les faccions del visatge. **Motomoscopia.**
- Motomoscòpich,** *ca. s. y adj.* **Motomoscopo.** || *adj.* **Motomoscòpico.**
- Motor.** *m.* Motor.
- Motorista.** *m.* Qui viatja en car-

ruatge o aparell mogut per força motriu. **Motorista.**
Motriu. *adj.* Lo que mou. **Motriz.**
Motu propi. *m. adv. Llat.* De propia voluntat. **Motu propio.**
Motxiganga. *f.* Mojiganga.
Motxilla. *f.* Mochilla.
Motxiller. *adj.* Mochillero.
Motxo, a. *adj.* Animal que no té banyes. **Mocho.** || **Moix.** Alicantó.
Moure. *v. a.* Menear, Mover. || **Conmoure,** Inspirar, Causar. **Mover.** || **Moure la llebra.** *fr.* Levantar la caza. || **Moure les cames.** *fr.* Apretar el paso. || **Moure pois o polsaguera.** *fr.* Levantar polvo, Polvareda. || **Moure una serracina.** *fr.* Levantar una cantera. || **No's mou la fulla que Déu no vulla.** *Ref.* No se mueve una hoja, sin la voluntad del Señor. || **Sense moure un peu.** *fr.* Sense fadiga. A pie quedo.
Moures. *v. r.* Moverse. || **Sorollar-se.** Tambalearse. || **Anar a fer ab llestesa alguna cosa.** Despacharse, Menearse. || **Parlant del vent, de la tempesta, etc.** Levantarse. || ¡**Moute!** *Excl.* ¡Aprieta! ¡Menéate! || **No's mou, ni's maneja.** *Loc.* Sin mover pié.
Mouret (Joan Joseph). *Biog.* Remarcable musich compositor de la Catalunya francesa, mort a París al any 1738. Va assolir renom per les seues nombroses composicions clàssiques, religioses y populars.
Movedic, a. *adj.* Movedizo. || **Inquiet.** **Bullicioso.**
Movent. *m. Ant.* Mueble.
Movible. *adj.* Movable. || **Festa que cambia de dia anyalment.** **Movible.**
Móvil. *s. y adj.* Móvil. || *m.* Motor. || **Primer móvil.** Primer móvil.
Movillable. *adj.* Movillizable.
Movillisació. *f.* Mil. Movillización.
Movillisar. *v. a. Mil.* Posar les tropes en moviment. **Movillizar.**
Movillisat, da. *p. p.* Movillizado.
Movillitat. *f.* Movillidad.
Moviment. *m.* Movimiento. || **Alte-**

ració, Avalot. **Movimiento.** || **Sacudiment.** **Movimiento.** || **Astron.** Acció de moures els astres. **Movimiento.** || **Senyals externs de alguna impressió o afecte.** **Ade-mán.** || **Moviment accelerat.** *fr.* **Movimiento precipitado.** || **Moviment de cap.** **Cabeceo.** || **Moviment de còs.** **Meneo.** || **Moviment del rostre.** **Gesto.** || **Moviment de mans.** **Manoteo.** || **Moviment de trepidació.** *Astron.* **Movimiento de trepidación.** || **Moviment igual.** **Movimiento ecuable.** || **Moviment mixte.** **Movimiento mixto.** || **Moviment natural.** *Expr.* **Movimiento natural.** *Astron.* **Movimiento propio.** || **Moviment progresiu.** **Movimiento progresivo.** || **Moviment retardat.** **Movimiento de retroceso.** || **Moviment uniforme.** **Movimiento de uniformidad.** || **Moviment variat.** **Movimiento variado.** || **Del seu propi moviment.** *m. adv.* **Expontáneamente.** **De su propio impulso.** || **Primer moviment.** **Primer impetu,** **Primer movimiento.**
Moxera. *f. Bot.* Planta, Moixera. **Mostellar.**
Moxet (Pere Martre). *Biog.* Escrip-tor dogmàtic, frare dominich de Santa Caterina de Barcelona, al sigle XVIII. Havia assolit el càrrech de regent de estudis del propi convent, pèl seu saver.
Moxó. *m.* Moixó. Pájaro.
Moxó (Geroni de). *Biog.* Caval-ler catalá dels començos del sigle XVIII. Eramestredecamp del exercit enviat contra els vigatans pèl governador de Catalunya En Joan de Llupiá, partidari d'En Felip de Borbó, al any 1705 y al combat sostingut al Congost, va restar presoner dels partidaris del arxiduch d'Austria en Carles III. || —(**Joseph Antoni de**). Jurisconsult, catedràtic de dret a la Universitat de Cervera y fiscal de l'audiencia de Xile. Era baró de les jures reials, y

un dels partidaris més fermes d'En Felip V. || — (**Lluís de**). Fill del anterior, y com ell baró del propi títol. Va ésser fiscal del rei a Xile, y després a les províncies del Plata, abont va ésser fet presoner dels patriotes argentins al proclamar la seua independència. Retornat a Espanya, va ésser alcalde del crim a l'audiència de Barcelona, publicant al any 1828 una obra ilustrada ab el títol de *Entretenimientos de un prisionero en las provincias del Plata*. || — y de **Francoli (Benet de)**. Abat del monastir de Sant Cugat y arquebisbe de Charcas. Nadiu de Cervera y mort víctima de una revolta a Salta, al Tucuman (1768-1816). Va ésser bon orador sagrat, y escriptor erudit, segons ho mostra el seu llibre *Ensayo histórico del monasterio de San Cucufate*, imprés al any 1789. A América, va mostrarse docte coneixedor de les ciències y de de l'arqueologia del nou mon. formant un valió museu de aquelles especialitats. || y de **Villalonga (Diech)**. Qüefe de una de les cases de la noblesa catalana, que va figurar molt a Barcelona a mitjans del sigle XIX havent format part del ajuntament de la capital en èpoques ben crítiques. Va morir al any 1885.

Moy y de Janer (Carles de).

Biog. Militar catalá, que va viure a la primera meitat del sigle XIX, assolint el grau de tinent coronel. Va pertanyer al cos de la Guardia reial, y va distingirse als temps de la primera guerra civil. Era comte de Moy. Va morir a Barcelona al any 1898.

Moyá, na. *adj.* Ant. Mediano.

Moyá (Angelina). *Biog.* Actriu molt aplaudida del teatre catalá pels anys de 1868 a 1870, havent interpretat ab justesa, algunes de les mellors produc-

cions d'En Soler, y d'En Feliu y Codina.

Moyá. *Geog.* Vila de la prov. de Barcelona, part. jud. de Manresa, bisb. de Vich.

Moyana. *f.* Broces de la llana. Mota.

Moyanés, a. *adj.* Nadiu o propi de Moyá. || *Geog.* Comarca natural que formava part de la antiga Sotsvegüeria de Manresa, y després de 1716 del corregiment d'aquell nóm, estant inclosa ara a la prov. de Barcelona. Té per líndars el Lluçanés, al N.; el Bergadá y Plá de Bages al O.; al S. el Vallés, y al E. la Plana de Vich. Les seues comunicacions son escasses, essent la estació ferroviaria més propera al territori la de Caldes de Montbui; les carreteres de Manresa a Girona, la que mena a Mollet, y la provinenta de Calaf, que passa per l'Estany, apart dels camins veïnals, concentren la trajectió de productes d'aquella comarca, regada per les rieres de Calders, de Riusech, y de la Gavarrera. Les poblacions més importants del Moyanés, ademés de Moyá qu'es la capital, son les d'Estany, Collsuspina, Sant Feliu Sasserra y Avinyó.

Mu. *m.* Veu del bou. **Mu, Mugido.**

Mualta (Cova del). *Orog.* Al terme de Marmellá.

Muça, eta. *f.* Armuça. **Muceta.**

Mucarró. *m.* Mugró. **Pezón.**

Mucat. *m.* *Quim.* Sal combinada del àcit mucich. **Mucato.**

Mucetologia. *f.* Descripció dels bolets. **Mucetologia.**

Múciçh, oa. *adj.* *Quim.* Acit produït pèl nítrich. **Múciço.**

Mucilaginos, a. *adj.* Espés, viscós. **Mucilaginoso.**

Mucilach. *m.* Licor espés. **Mucilago.**

Mucina. *f.* *Quim.* Substancia que se trova al gluten dels vegetals. **Mucina.** || *Bot.* Recepta de pediculat dels líquens. **Mucina.**

Mucipar, a. adj. Muciparo.
Mucitografia, f. Descripció dels bolets. Mucitografia.
Mucivor, a. adj. Que vegeta entre mucositats. Mucívoro.
Mucol, m. *Farm.* Base mucilaga a les preparacions farmacéutiques. Mucol.
Mucolítich, ca. adj. *Farm.* Mucolític.
Mucós, a. adj. D'humor espés. Mucoso, Viscoso.
Mucosa, f. *Bot.* Planta. Gatúña viscosa.
Mucositat, f. Materia apegalosa. Mucosidad, Viscosidad.
Mucus, m. Substància semblanta al mucilach vegetal. Mucus.
Muda, f. Cambio, Muda. || Temps de mudar la ploma als aucells. Muda. || Pas d'un tó de veu a un altre. Cambio de tono. || Dóna mancada de paraula. Muda. || Muda de casa. Mudanza.
Mudable, adj. Inconstant, variable. Mudable.
Mudada, f. Roba blanca que's muda d'una vegada. Muda.
Mudament, adv. m. Mudamente.
Mudança, f. Mudanza. || Variació al estat de les coses. Mudanza. || Cambis al pas del ball. Mudanza. || Fer mudança. *fr.* Parlar del temps. Revoírse, descomponerse el tiempo.
Mudancer, a. adj. Que amenudo cambia de sitio.
Mudar, v. a. Cambiar, Alterar. Mudar. || Convertir, Transformar. Mudar. || Deixar una cosa per altre. Mudar. || Cambiar la ploma als aucells. Mudar. || Traure a algú d'algun càrrech. Remover, Cambiar. || En sentit moral, variar. Mudar. || Mudar de color. *fr. Met.* Cambiar el semblante, Trocar el color. || Mudar el temps. Cambiar el tiempo. || Mudar de tó. *fr. Met.* Moderarse el modo de parlar. Cambiar de tono. || Mudar la veu. *fr.* Trocar la voz. | A qui muda, Déu l'ajuda. *Ref.* Quien se muda, Dios le ayuda. || Mudém

de neves. *Loc.* Volvamos ó doblamos la hoja.
Mudarse, v. r. Mudarse, Cambiar-se. || *Fig.* Anarsen de conversa, o de lloch. Irse, Marcharse. || Mudárseli a algú el color. *fr.* Demudárselo el semblante.
Mudat, da, p. p. Mudado, Cambiado.
Mudea, f. *Ant.* Mudez.
Mudejar, m. *Arquit.* Estil arquitectónich, que usaven els moros. Mudejar.
Mudesa, f. Mudez. || Guardar mudesa. *fr.* Callar.
Mudoló, m. Munt. Montón.
Mueca, f. Monada, postura. Mueca.
Mufla, f. Coberta de fanch als fornets de la farga. Mofla.
Muga (La), Geog. Lloch del terme de La Pobra de Lillet. || *Hidrog.* Riu de la prov. de Girona, que brolla prop de Ribelles y després de regar els termes d'Albanya, Sant Llorenç de la Muga, Olivada, Boadella, Escaules, Pont de Molins, Cabanes, Vilanova de la Muga, Castelló d'Empuries y Roses, desaigua a la badia d'aquest nom. || — (Forat de la). *Orog.* A laserra de Cadi, al pas del Coll de Prat d'Aguiló, prop del Pendic. || — (Hostal de la). *Geog.* Entre el Coll de les Falgueres y els Meners, y prop del camí de Costoges. || — (Plá de la). *Orog.* Plá del Pirineu gironí al N. E. de Monás, enlairat 1115 metres, a prop del lloch d'ahont brolla el riu de aquell nom.
Mugir, v. n. Bramar el bou. Mugir.
Mugit, m. La veu del bou. Mugido.
Mugols (Bauma de), Orog. Al terme de Sant Llorenç, prop de Bagá.
Mugró, m. Pezón.
Mugronera, f. Pezonera.
Muixarnons, m. Setas.
Muixells, m. Ndut. Cordetes pera subjectar el cable virador. Badera.

- Mulxera.** *f. Bot.* Planta. Mostajo, Mostellar.
- Mulxereta.** *f. Bot.* Planta. Laurel rosa, Rododendro.
- Mulxol.** *m.* Mujol.
- Mujal y de Gibert (Joan Antoni).** *Biog.* Jurisconsult nadiu de Torà, catedràtic de la universitat de Cervera, bon llatí nista y autor de remarcables obres. Vivía a les derreríes del sígle XVIII y començos del XIX.
- Mujal (El).** *Geog.* Veïnat del terme de Cardona.
- Mujalt.** *Geog.* Caseriu de Castellad, prov. de Barcelona.
- Mujol.** *Ictiol.* Mújol, Matajudío.
- Mul.** *m.* Macho.
- Mula.** *f.* Animal. Mula. || **Mula de pas.** Mula de paso. || **Bonich fermar de mula, y la ferma-va per la quia.** *Ref.* Burlantse de qui diu despropòsits. Hermoso atar de rocín, y atábalo por la cola. || **Si vols mula sense vici,** ves a peu. *Ref.* Quien quisiere espada sin vuelta, ande por ella: quien quisiere mula sin tacha, andese a pié.
- Mulaça.** *f. Arqut.* Cimbra. || **Ter. Cucafera.** || Guarniment simoiant un túnol, que's monta a les iglesies pera els funerals. Tumba.
- Mular.** *adj.* Relatiu a la mula o al matxo. **Mular.** || *Ictiol.* Peix de mar de color blau. **Glauco, Muleta.**
- Mulat.** *m.* Matxo jove. **Muleto.** || *a. m. y f.* Fill de un blanch y una negra, o al contrari. **Mulato.**
- Mulatada.** *f.* Rastro ó cuerda de mulas.
- Mulater.** *m.* Mosso de mules. **Mulatero.**
- Mulench.** *ca. adj.* Semblant a la mula. **Mular.** || *Fyg.* Aficionat a les dónes. **Mujeriago.**
- Muler.** *m.* **Mulater.**
- Mules (Riera de les).** *Hidrog.* Al Vallespir.
- Muleta.** *f. dim.* **Mullita.** || Barca de riu. **Barquichuela.** || **Ventrell,** **Pap. Cuajar, Mollaja.**
- Muletada.** *f.* Conjunt de mules. **Rastro de mulas.**
- Muls (Collada dels).** *Orog.* A una de les estribacions del Bestracà, a la Vall de Llerca.
- Multa.** *f.* Pena pecuniaria. **Multa.**
- Multangular.** *adj.* De molts ànguls. **Multangulado.**
- Multar.** *v. a.* Imposar multes. **Multar.**
- Multi.** *m.* Mot que significa usat com a prefixe, pluralitat. **Multi.**
- Multiarticular.** *m.* De moltes articulacions. **Multiarticular.**
- Multiarticulat, da.** *adj.* **Multiarticulado.**
- Multiform.** *adj.* **Multiforme.**
- Multiformitat.** *f.* **Multiformidad.**
- Multilàter.** *a. adj.* De molts costats. **Multilàtero.**
- Multinomi.** *m.* **Algeb.** **Multinomio.**
- Múltiple.** *adj.* Oposat a senzill.
- Múltiple.** || *Arit.* Quantitat obtinguda exactament en altre, cert nombre de vegades. **Múltiple.**
- Multiplicable.** *adj.* **Multiplicable.**
- Multiplicació.** *f.* **Multiplicación.** || *Arit.* Producte de dos nombres, Regla de multiplicar. **Multiplicación.**
- Multiplicador.** *m.* **Multiplicador.** || *Arit.* Nombre per quin s'ha de multiplicar una quantitat. **Multiplicador.**
- Multiplicament.** *m.* **Multiplicación.**
- Multiplicant.** *m.* Nombre que's multiplica per un altre. **Multiplicando.**
- Multiplicar.** *v. a.* Aumentar els individus de una meteixa mena. **Multiplicar.** || *Arit.* Aumentar un nombre ab ell meteix tantes vegades, quantes unitats tinga l'altre per quin se multiplica. **Multiplicar.**
- Multiplicarse.** *v. r.* **Aumentarse.** **Multiplicarse.**
- Multiplicat, da.** *p. p.* **Multiplicado.**
- Multiplicatiu, va.** *adj.* **Multiplicativo.**
- Multiplich.** *adj.* De moltes maneres. **Multiplice.** || *Arit y Geom.* **Multiplice.**

Multiplieitat. *f.* Abundor, excés.
Multiplicidad.

Multipotent. *s. y adj.* Multipotente.

Multisrem. *adj. Ant.* Barcos de moltes rengleres de rems. Multisreme.

Multisonant. *adj.* De molts sons.
Multisono.

Multitut. *f.* Abundor, Concurs de gent. Multitud.

Multivalb. *a. adj.* Multivalvo.

Mulla Ferrera. *Geog.* Bassal de la Ribagorçana, prop de Sopenra.

Mullada. *f.* Porció d'alguna cosa que's mulla de cop. Remojo.

Mullader. *m.* Toll de fanch y de aigua. Charco, Regajal.

Mulladica. *f.* Remojo.

Mulladina. *f.* Remojo.

Mulladiu. *m. Ter.* Humedad.

Mullador. *m.* Lloch pera mullar alguna cosa. Remojador.

Mulladura. *f.* Mojadura.

Mullament. *m.* Mulladura.

Mullar. *v. a.* Mojar.

Mullarse. *v. r.* Mojarse, Remojarse. Calarse.

Mullat, *da. p. p.* Mojado, Remojado, Calado. || Portar els papers mullats. *fr. Met.* Venir con malas cartas.

Mullats (Serra dels). *Orog.* Ramal de la Serra de Prades, entre aquesta y la de Rojals, a la prov. de Tarragona.

Mullena. *f.* Remojón. || Rosada. Rocío.

Muller. *f.* Esposa, Mujer. || Muller que no menja ab vos, després menja més que dos. *Ref.* Quien no come a la mesa, a sus solas se retesa. || Tothom castiga la mala muller, menys qui la té. *Ref.* Justicia, más no para mi casa.

Mullera. *f.* Aguazal.

Mullerar. *v. a.* Casar, Esposar.

Mullerarse. *v. r.* Casarse, Tomar esposa.

Mullerat. *adj.* Casado.

Mulleres. *f.* Aguazales.

Mulleres. *Hidrog.* Riera de la Vall de Ribes, que s'aiguabarreja ab la de Noufonts, prop

de Jaça de baix. || — Canal de les. *Hidrog.* A la vora de les fonts de la Ribagorçana. || — (Coma de les). *Orog.* Enlaira da 2600 metres demunt del curs de la riera aixís anomenada, formantshi les jaces de dalt y de baix. || — (Puig de). Enlaira rat 3005 metres entre les províncies de Lleida y d'Osca.

Mullerina. *f. Min.* Substancia de telur, or, argent y plom. Mullerina.

Múmfula. *f. Ter.* Niebla condensada.

Munda. *n. p.* Aféresi de Ramona. Raimunda.

Mundá, *na. adj.* Mundano, Mundanal.

Mundanal. *adj.* Mundá.

Mundanalitat. *f.* Mundanalidad.

Mundanament. *adv. m.* Mundanamente.

Mundar. *v. a.* Limpiar.

Munderm (Collet Roig de).

Orog. A la serra divisoria de les aigües del Riutort y de la Pardinella. S'enlaira 1325 metres.

Mundeta. *f. dim.* de Munda. Ramoncita.

Mundial. *adj.* Pertanyent al mon. Mundial.

Mundilogia. *f.* Dón de gentes, Mundilogia.

Munia (La). *Geog.* Poblet de la comarca del Penadés.

Municció. *f.* Càrrega de les armes de foch. Municción. || *Mil.* Armes, vestuari, queviures y tot lo que precisa un exércit. Municiones. || Esser de municció. *fr. Fam.* Cosa feta depressa y malament. Ser de municción.

Municcionar. *v. a.* Proveir. Municcionar.

Municionat, *da. p. p.* Provisto, Municionado.

Municipal. *adj.* Relatiu al municipi. Municipal. || *m.* Agutzil dependent d'un municipi. Municipal. || Guardia al servei d'un ajuntament, y cada un dels que la componen. Guardia municipal, Municipal.

Municipalísació. *f.* Convertir algun servei en administratiu del municipi. **Municipalització.**

Municipalisme. *m.* Donar importància y atribucions al municipi. **Municipalismo.**

Municipalista. *m.* Partidari del municipalisme. **Municipalista.**

Municipalitat. *f.* Ajuntament. **Municipalidad.**

Municipi. *m.* Municipio.

Munificència. *f.* Generositat, Lliberalitat. **Munificencia.**

Munich. *ca. adj.* Explèndit, Generós. **Munifico.**

Munió. *f.* Caterva, Multitud.

Munir. *v. a.* Proveer.

Munit. *da. p. p.* Abastado, Equipado, Provisto.

Munné. *Geog.* Veïnat proper al macís d'En Cija, al camí que mena desde Berga a Gósol. || — (**Coves del**). *Orog.* Al terme de Peguera al Bergadá.

Munner y Valls (Vicens). *Biog.* Catedràtic de Farmàcia a la Universitat de Barcelona, químic remarcable y home de moltes iniciatives que va assolir renóm a mitjans del segle XIX, havent pertenescut a la Junta dels ferrocarrils de Tarragona a Barcelona y França. Va morir al any 1890.

Muns y Castellet (Francesch). *Biog.* Ferm catalanista y bon poeta, llocejat als Jochs Florals y altres certaments literaris de Catalunya. S'havia significat també en política. Va morir al any 1894. || — (**Ramón**). Comerciant barceloní que a mitjans del segle XIX, va posar els seus talents financers al servei de les empreses de crèdit y d'obres públiques que van contribuir en primer terme al deixoniment de Barcelona. Va pertanyer a les juntes directives de moltes de aquelles societats. Va morir al any 1881. || — y **Sariñá (Ramón)**. Remarcable escriptor barceloní, autor de bons treballs en prosa y en vers. (1793-1856).

Munt. *m.* Montón. || *Met.* Persona mal enjiponada. **Montón.**

Munt de peïsos. **Macina.**

Munt de llenya. **Tinada.** || **Munt de pedres.** **Majano.** || **En un munt.** *m. adv.* De montón, En

montón.

Munta. *fr.* Aucell pera reclam.

Añagaza, Nagaza.

Munta. *Geog.* Caseriu del terme de Montanyola, prov. de Barcelona.

Muntada. *f.* Pujada. Subida.

Muntadas (Isidro). *Biog.* Un dels fabricants que a mitg segle XIX més remarcables van ferse pera assolir el progrés de la indústria catalana. Va ésser un dels fundadors de La Espanya Industrial, de Barcelona, després de haverse proposat la organísació d'aquella indústria a Igualada. Va pertanyer a diverses corporacions financeres y industrials, moínt a Barcelona al any 1882. ||

— (**Joan**). Fabricant barceloní remarcable, mort al any 1858. ||

— (**Lluís**). Ilustrat industrial, que va distingirse pèls seus estudis econòmichs. Era president del Foment del Treball Nacional, moínt la seua fonamentada experiència en les comissions a que va pertanyer. Va morir a Barcelona al any 1911. || — (**Joseph A.**). Germá de En Isidro y com ell fundador y director de La Espanya Industrial. Va pertanyer a la junta del Banc de Barcelona, a la dels magatzems de dipósit, y al concell dels ferrocarrils de Barcelona a Saragoça y Pamplona, havent desempenyat també alguns càrrechs polítics, entr'altres el de diputat provincial. Va morir a Barcelona al any 1880. || — y **Cafelles (Bernat)**. Distingit comerciant que ab ses iniciatives va contribuir al deixoniment de les empreses bancaries de Catalunya a mitjans del segle XIX. Va morir al any 1875. || —

- y Romani (Miquel).** Abat de Montserrat desde 1855 fins a esdevindre la seua mort. Era nadiu de Capellades (1808-1885). Va pendre l'hàbit benedictí al any 1825, y després de 1835 va ésser canonge en algunes de les catedrals espanyoles, retornant després al relligiós casal. fentse a son temps mellores y festes remarcables, comensant la restauració del temple al any 1859, que va visitar la reina Isabel II al any 1860, y organisant les esplendoroses festes del milenar al any 1880. Entussiasta conreador de la historia del monastir va publicar diferents obres relatives al meteix, que provenen la seua erudició.
- Muntador.** *m.* Pedriç pera pujar a cavall. Montador, Montadero.
- Muntalia.** *f.* Ter. Cordillera.
- Muntament.** *m.* Ant. Acte de pujar. Subida.
- Muntaner (Ramón).** *Biog.* Cronista y remarcable militar del sigle XIV, nadiu de Peralada y mort a Ibiça (1265-1336). Servint als reis En Pere el gran, En Alfons III y En Frederich de Sicilia, va concorre a treintados combats de mar y terra en l'espai de quinze anys, fentse remarcar a la defensa de Galipoli (1308), a la famosa expedició de catalans y aragonesos a Orient, triuñfant dels exércits turchs, y subyugant al 1315 les illes de Gerbes a Sicilia. Va començar a escriure quan havia complert els seixanta anys de la seua etat, la seua famosa crónica que tracta dels fets esdevinguts desde la nai-xensa del rei En Jaume I el Conqueridor, fins el coronament d'En Alfons el benigne, (1327), de quin manuscrit s'han estampat diverses edicions y fragments, que mostren la valia d'aquella obra clàssica.
- Mutant.** *m.* Brancal. Jamba. || País que sostenen la viga dels trulls pera moldre l'oli. Calamón, Guladera.
- Montanyans (Antoni Guillém).** *Biog.* Noble cavaller, que pertanyent al braç militar, va concorre a les històriques Corts de 1454-1458.
- Muntar.** *v. n.* Pujar o pujar a cavall. Montar, Subir.
- Muntat,** *da.* *p. p.* Montado, Subido.
- Munderm (Collet de).** *Vegis.* Munderm.
- Munter.** *Geog.* Caseriu de Montanyola, prov. de Barcelona.
- Muntet.** *m. dim.* Pileta. Montoncito.
- Munts (Santuari dels).** *Geog.* Al Ripollés, lloch d'aplechs que al plà del Vilar se celebren el dia 8 de setembre. La imatge primitiva de la Verge que s'hi venera és del sigle XI. || — **Serra de.** *Orog.* Al Ripollés.
- Munyeca.** *f.* Part de la mà. Muñeca. || Pera remullar la boca. Hisopillo, Muñequilla. || Boleta pera fregar els dibuixos. Muñeca. || Jugar les munyèques. *fr.* Muñequisar.
- Munyeoh.** *m.* Ninot. Muñeco, Monigote.
- Munyequeta.** *f.* Hisopillo.
- Munyica.** *f.* Ter. Muñeca.
- Munyida.** *f.* Ordeñadura.
- Munyidor.** *m.* Qui muny. Ordeñador. || Enredaire electoral. Muñidor.
- Munyidora.** *f.* Eina o vas pera munyir. Colocha, Ordeñadero, Tarro.
- Munyiment.** *m.* Ordeñadura.
- Munyir.** *v. a.* Ordeñar.
- Munyit,** *da.* *p. p.* Ordeñado.
- Munyoca.** *f.* Monigote.
- Munyooh.** *m.* Enredo, Ovillo. || Capdell de blé. Mecha.
- Muñoz (Antoni).** *Biog.* Un dels capdills defensors de Barcelona, durant el siti de 1713, quan la guerra de Successió. Era coronel d'un regiment de fusellers, haventse distingit per sa proesa en les eixides de la plaça, contra les forces sitiadores. || — (**Gil**). Canonge de la Seu de Barcelona als comen-

- ços del segle xv. Va ésser elegit a Penylscola, pera succeir al pontificat al cardenal Luna, prenent el nom de Climent VIII. La reconciliació del rei En Alfons IV ab el Papa Martí V al any 1417, va motivar la seua abdicació, acavantse aixís el cisma d'Occident. || — (Pere). Abat de Montserrat al any 1510.
- Mur. m. Ant.** Pared, Muralla, Muro.
- Mur. Biog.** Noble niçaga catalana y rossellonenca, que va ésser reinarable als temps mitjvals. Una de les seues branques, tenia el domini de la vila d'Albí. || — (Dalmáu de). Famos arquebisbe catalá, mort a Saragoça al any 1456. Era home de molta cultura, y va ésser rector de Valls, canonge de Girona, bisbe de la meteixa Seu (1415-1420) y arquebisbe de Tarragona, desde 1431. Va deixar manuscrits algústravalls, y a son temps va influir pera la construcció de l'ardida nau de la Seu de Girona, y l'acavament del valióis retaule de marbre de la Catedral de Tarragona. || — (Guillém de). Poeta catalá del segle XIII, majordom y del consell del rei En Jaume I el conqueridor. Va concórrer al siti y consegüent rendició de la ciutat de Xátiva, al temps d'aquell monarca. || — (de Jafra). Un dels defensors més ardis de la ciutat de Barcelona, durant el siti de 1714. Era tinent coronel de les tropes catalanes, y un dels homens de més assolida popularitat. El memorable dia 11 de setembre, va ésser greument ferit ab l'estol de ferms defensors de la causa catalana, que van sostindre al Plá de Palau, la gegantina lluita.
- Mur. Geog.** Poble de la prov. de Lleida, part. jud. de Tremp, bisb. d'Urgell.
- Mura. f. Ndut.** Banda de la nau, entre l'arbre trinquet y la roda de proa. **Cachets.**
- Mura. Geog.** Poble de la prov. de Barcelona, part. jud. de Manresa, bisb. de Vich. || — (Coves de). **Orog.** Al terme del poble del meteix nom. Son remarcables per les seues hermoses estalactites.
- Murada. f.** Costat interior de la embarcació. **Amurada.** || **Fer antiga per murades.** **Loc. ant.** Hacer agua per los costados.
- Muradal. m.** Murallón, Muro.
- Mural. adj.** Cosa relativa al mur, a la paret. **Mural.**
- Murals. pl.** Murallas, Muros.
- Muralla. f.** Muralla, Muro. || **Batre les muralles.** *fr.* Batir las murallas. || **Dins de les muralles.** *m. adv.* Intramuros. || **Fora de les muralles.** *m. adv.* Extramuros.
- Murallar. v. a.** Murar.
- Murallat, da. p. p.** Murado.
- Murallatge. m. Ant.** Tribut. **Muraje.**
- Muralleta. f.** Antepecho, Pretil.
- Murany. m.** Mustela. Comadreja.
- Murar. v. a.** Murar.
- Murás (Plá de). Orog.** A la Vall d'Arán, demunt d'Arties.
- Murat, da. p. p.** Murallado.
- Murca. f.** Alpechin, Murga.
- Murcarols. Geog.** Veïnat del Bergadá. || — **Orog.** Collet del Bergadá, dessota del cingle dels Espatlats. || — **Hidrog.** A la meteixa comarca, saltants de quins brolla aigua abundosa.
- Murciell. m. Ter.** Murciélagó.
- Murella Bugaris. Geog. ant.** Nom de Morella, bisb. de Tortosa, al temps dels romans.
- Murena. f. Ictiol.** Peix. **Morena, Murena.**
- Murens (Circh). Orog.** A la comarca de Camprodón, anomenat també Ull de Ter. || — (Portella de). Enlairat 2420 metres a la comarca de Camprodón, entre la portella de Mantet y la Coma Armadada. || — (Recons de). A 2030 metres a l'esquerra del Ter, a la comarca

- de Camprodón. || — (Riera de). *Hidrog.* Rieral que brolla al peu de la riera de Mantet (Pirineu gironí), y desaigna al Ter dessota'l Plá dels Hospitalets.
- Muret**, *m.* Muralleta. Pretil.
- Muret (March Antoni)**. *Biog.* Remarcable escriptor llengüadociá del sigle xvi, que va assolir prestigi a la cort pontificia, essent professor de dret, de filosofia y d'història.
- Muret**. *Geog. y hist.* Ciutat prop de Tolosa de França, ahont als dies 10 y 13 de setembre de 1213, va donarse la batalla entre'ls albigesos que comanava En Simó de Montfort, y l'estol de catalans y aragonesos guiats pèl rei En Pere el catòlich, que va morir a la lluita.
- Murga**. *f.* *Not. castellanisat.* Música amoinosa. Murga.
- Murgó**. *m.* Acodo, Murgón.
- Murgonar**. *v. a.* Acodar.
- Murgula**. *f.* Bolet. Crespilla.
- Muriach**. *m.* Ratpenat. Murciélagó.
- Muriacita**. *f.* *Min.* Muriacita.
- Muriat de mercuri**. *m.* Hidoclorato de mercurio, Cloruro de mercurio, Muriato de mercurio. || **Muriat d'or y sosa**. *m.* *Quim.* Cloruro y muriato de oro y sosa.
- Muriatat**. *m.* *Quim.* Muriatado.
- Muriatich**, *ca.* *adj.* *Quim.* Muriático.
- Muriatifer**, *a.* *adj.* *Quim.* Muriatífero.
- Muricalcita**. *f.* *Min.* Cals carbonatada y magnessia. Muricalcita.
- Muricech**. *m.* Ratpenat. Murciélagó.
- Muries**. *m.* *Quim.* Radical hipotética del àcid muriatich. Murias.
- Muriossulfat**. *m.* *Quim.* Muriosulfato.
- Muriossulfúrich**, *ca.* *adj.* *Quim.* Muriosulfúrico.
- Murmull**. *m.* Mormol. Murmullo.
- Murmullós**, *a.* *adj.* Rumoroso.
- Murmuració**. *f.* Murmullo, Murmuración.
- Murmurador**, *a.* *m.* y *f.* Murmurador.
- Murmurament**. *m.* Murmullo.
- Murmurar**. *v. n.* Murmurar. || **Rondinar**. Murmurar, Gruñir, Refunfuñar.
- Murmurarse**. *v. r.* Susurrarse.
- Murmurat**, *da.* *p. p.* Murmurado, Susurrado.
- Murmurejar**. *v. n.* Murmurar.
- Murmuri**. *m.* Brugit del vent, del aigua, etz. Murmullo, Rumor.
- Murmurós**, *a.* *adj.* Murmullós.
- Muró**. *m.* Florón.
- Murquisonita**. *f.* *Min.* Murquisonita.
- Murrega de dol**. *f.* *Ant.* Vestimenta de l'etat mitjana. Esclavina.
- Murri**, *a.* *adj.* Bribón, Ganforro, Truhán.
- Murria**. *f.* Mal humor, Peresa, Son. Murria.
- Murriac**, *a.* *adj.* *aum.* Bribonazo.
- Murriada**. *f.* Bribonada; Pillería.
- Murrialla**. *f.* Murriada.
- Murriesa**. *f.* Picardía.
- Murriesca**. *f.* Pillería.
- Murriesch**, *ca.* *f.* Conjunt de murris. Granujada.
- Murriet**, *a.* *adj.* *dim.* Pillin.
- Murriot**, *a.* *adj.* *aum.* Pillastrón.
- Murrons**. *m. pl.* *Bot.* Planta. Anaglide, Murage. || **Murrons de canari**. *m.* *Bot.* Pamplina.
- Mursell (Cova de)**. *Geog.* Al terme de Sant Cristófol de Begues, prov. de Barcelona.
- Murta**. *f.* *Bot.* Murtra.
- Murtra**. *f.* *Bot.* Planta. Arrayón, Mirto. || **Cosa de murtra**. *fr.* Mirtino.
- Murtrera**. *f.* *Bot.* Murtra borda. Mirtina.
- Murtreral**. *f.* Terreny plantat de murtres. Arrayanal.
- Murtró**. *m.* *Bot.* Fruit de la murtra. Murtón.
- Murulla**. *f.* Sardineta. Boquero-
- Mus**. *n. p.* Muclo. || *m.* Joch de cartes. **Mus**.
- Musa**. *f.* Musa. || **Ingeni poétich**. **Musa**.
- Musa y Aransá**. *Geog.* Poble de

- la prov. de Lleida, part. jud. de la Seu d'Urgell.
- Musara (La).** *Geog.* Poble de la prov. y bisb. de Tarragona, part. jud. de Reus. || — (Serra de la). *Orog.* Serralada que desde la de Prades s'endreaça cap a Arbolí, a la prov. de Tarragona y forma la partió de les algües entre'l riu Ciurara y les que brollen menantse al Camp.
- Muscallunch.** *m. Ter.* Mosquito.
- Muscallús.** *m. Ter.* Muscallunch.
- Muscadó (Cim de).** *Geog.* Més enllá del camp del Plá a la comarca d'Olot.
- Muscaroles.** *Geog.* Poble anexe al de Fogás de Montclús, prov. de Barcelona. || Veínat del terme municipal de Cassá de la Selva, prov. de Girona.
- Muscataosa (Clot de la).** *Orog.* Al camí de Camprodón a Ribes, a la vall d'aquest nóm.
- Musch, ca.** *adj.* De color pardo obscür. Musco.
- Múscida.** *f. Astron.* Estrella de la constelació del cavall Pegás. Múscida.
- Muscivor, a.** *adj.* Que's nodreix de mosques. Muscivoro.
- Musclaire.** *m.* Pescador de almejas.
- Muscle.** *m.* Banda superior del tronch humá, ahont neix el braç. Hombro. || Múscol. Músculo. || **Aplicar el muscle.** *fr. Met. fam.* Travallar ab delit. Arrimar el hombro.
- Musclejar.** *v. n.* Encogerse de hombros.
- Musclera.** *f.* Honbrera. || Reforc de la camisa a la banda del muscle. Hombrillo.
- Musclo.** *m.* Marisch. Almeja, Chirila, Mejillón.
- Musclos.** *m. pl.* Mejillones.
- Múscol.** *m.* Músculo.
- Muscologia.** *f. Bot.* Musgología.
- Muscológich, ca.** *adj.* Musgológico.
- Múscul.** *m.* Múscol.
- Muscular.** *adj.* Pertanyent als muscles. Muscular.
- Musculat, da.** *adj.* Musculado.
- Musculatura.** *f.* Musculatura.
- Musculós, a.** *adj.* Musculoso.
- Museo.** *m.* Museu.
- Muserola.** *f.* Part de la brida del cavall. Muserola.
- Muset.** *Orog.* Serralada de la montanya de Montserrat.
- Museu.** *m.* Edifici o lloch destinat pera l'estudi de les ciencias, les arts o les lletres. Museo. || Apartament ahont s'hi serveix curiositats o coses d'interés marcat. Museo. || *Vulg.* Sellar, Rebost. Bodega, Despensa.
- Musgany.** *m. Zool.* Musaranya.
- Musica.** *f.* Art de armonisar els sons dels instruments y de la veu. Música. || Papers ahont hi están escrites les composicions musicals. Música. || Per antifrasis, soroll dissonant. Música. || Raóns, escándol. Música. || **Musica celestial.** *fr.* Perdre debades el temps. Música celestial. || **Musica de peus, mans o bastons.** Toqueado. || **Musica li fas, tú no l'aurás.** *Ref.* Santa Olalla en Barcelona, quien se la hace no se la logra. || **Aquesta és un altra musica.** *Loc. Met.* Este es otro cantar. || **Fer una musica.** *fr.* Dar música. || **No estich pera musiques.** *fr. Fam.* No estoy para cuentos.
- Musical.** *adj.* Musical, Músico.
- Musicalisació.** *f.* Musicalización.
- Musicalment.** *adv.* Musicalmente.
- Musicalla.** *f.* Musica dolentá. Murga.
- Musich, ca.** *adj.* Pertanyent a la musica. Músico. || *m.* Qui exerceix l'art musical. Músico. || **Musich pagat no fa bon só.** *Ref.* A dineros tomados, brazos quebrados. || **De musich, pintor y boig,** cadascú'n té un poch. *Ref.* De músico, pintor y loco, todos tenemos un poco.
- Musicógraf.** *m.* Mecanisme pera escriure les notes musicals. Musicógrafo.

- Musicologia.** *f.* Concepte tècnich de la musica. **Musicología.**
- Musicomania.** *f.* Mania pera la musica. **Musicomania.**
- Musicomaniàtich,** *ca. adj.* Musicomano.
- Musiqueria.** *f. Ter.* Adornos, Galas, Cumplidos.
- Musita.** *f. Min.* Compost de ceri. **Musita.**
- Musitació.** *f. Med.* Tremolor de llavis. **Musitación.**
- Musitar.** *v. a.* Murmurar.
- Mussol.** *m. Ornít.* Aucell. Mochuelo. || Grà que's fa a la parpella. Orzuelo. || *Fig.* Tonto, Ensopit, Melancòlich. Lechuzo, Mochuelo. || **Mussol banyut.** *Ornít.* Torillo, Buho cornudo. || **Si soch mussol, no soch sol.** *Ref.* Mal de muchos, consuelo de tontos.
- Mussolina.** *f.* Teixit de cotó fi. **Muselina.**
- Musson.** *m.* Vent periòdich a certs indrets, marcadament a les terres properes al Ocea Índich. Monzón.
- Musté Sandoval (Agusti).** *Biog.* Remarcable advocat, periòdista y escriptor tarragoní, mort al any 1902. Va ésser fundador y degà del colegi d'advocats de Tarragona. Va coloborar a la *Revista del Ateneu Tarragoní*, y era autor d'un bon estudi crítich-biogràfic titulat *Iwart y ses obres*, publicat al any 1897.
- Mustela.** *f. Zool.* Comadreja. || **Es una mustela.** *Loc. met.* Subjecte molta vivor. Es una chispa.
- Mustí.** *m.* Gos de remat. Mastín.
- Mustí,** *a. adj.* Melancòlich, trist. Marchito, Melancòlico, Mustio, Agostado.
- Mustiament.** *adv. m.* Mustiamente.
- Mústich,** *ga. adj.* Parlant dels vegetals. Marchito, Lánguido, Agostado. || **Tornarse mústich.** *fr.* Agostarse, Marchitarse.
- Mustiesa.** *f.* Marchitez.
- Mustigarse.** *v. r.* Agostarse, Marchitarse.
- Mustigat,** *da. p. p.* Agostado, Marchito.
- Musurgia.** *f.* Tecnicisme musical. **Musurgia.**
- Mut,** *da. adj.* Mudo. || *Met.* Silenciós, callat. Mudo. || **Cent anys fa que's mort el mut,** y encara el cul li put. *Ref.* Antaño murió el mulo, y ogaño le huele el culo; antaño me mordió el sapo, y ogaño se me hinchó el papo. || **Pa mut.** *fr. fam.* Pan solo. || **Quedarse mut.** *fr.* Enmudecer. || **Tornarse mut.** *fr.* Enmudecer. || **Un lloro mut.** *fr. Vul.* Porquería, Cochinada, Excremento.
- Mutabilitat.** *f.* Inconstancia. Mutabilidad, Volubilidad.
- Mutació.** *f.* Mutación.
- Mutilació.** *f.* Mutilación.
- Mutilament.** *m.* Mutilació.
- Mutilar.** *v. a.* Tallar algún membre vivent. Mutilar.
- Mutilat,** *da. p. p.* Mutilado.
- Mutis.** *m. Fam.* Silencio. || **Fer mutis.** *fr.* Callar.
- Mutisme.** *m.* Silencio, Callada.
- Mutra.** *Geog.* Veïnat del terme de Eroles, prov. de Lleida.
- Mutual.** *adj.* Mutuo.
- Mutualisme.** *m.* Escola econòmica socialista. **Mutualismo.**
- Mutualitat.** *f.* Mutualidad.
- Mutuament.** *adv. m.* Mutuamente, Recíprocamente.
- Mutuari,** *a. adj.* Mutuatari.
- Mutuatari,** *a. adj.* Qui reb o entrega alguna cosa en mutualitat. **Mutuatario.**
- Mutui,** *a. adj.* Recíproch. **Mutual.** || *For.* Contracte. **Mutuo.**
- Muyar.** *v. a. Ter.* Remojar.
- Muyler.** *f. Ter Ant.* Mujer, Esposa.
- Muyr.** *v. n.* Temps del verb morir. **Muero.**
- Muyra.** *v. n.* Imperatiu del verb morir. **Muera.**

N

N. Lletra del alfabet catalá, que és la quinçena en ordre correlatiu del abecedari y la dotzava de les consonats. || Elidida suposa un nom indeterminat, o tractament quan precedeix un nom propi. || A la cartografia, senyala el punt cardinal. *Nort* o alguns dels seus compostos *Nordest* y *Noroest*. || Com numeral, valia a l'antigor 900 y ab una ratlleta al demunt, 9000. || Complementada usantla en forma de trencat ab la c, com a denominador, n/e equival a *nostre compte*. || En química és abreviatura de *nitrogen*. || En gramática equival a abreviatura de *Neutre*.

Na. f. Tractament. Doña.

Nab. m. Nabo. || *Met.* Moneda de cinch pessetes. Duro. || **Bon nab n'havém arrancat.** *Eccl.* Valiente recompensa hubimos.

Naç. m. Nariz. || Peça del teler. *Al-dabón*. || **Naç aguilench.** *fr.* Nariz aguileña. || **Naç arrufat.** *fr.* Nariz arremangada. || **Naç de llumanera.** *fr.* Brazo. || **Naç de tabach.** *fr.* De qui polsa molt. Tabacoso. || **Naç gros.** *fr.* Narigón, Narigudo. || **Naç plá,** *Xafat*, *Rom.* *fr.* Nariz chata, Remachada, Roma. || **Arrufar el naç.** *fr.* *Met.* Repugnar alguna cosa. Torcer las narices. || **Deixar ab un pam de naç.** *fr.* *Met.* Dejar chasqueado, Quedarse con un

palamo de narices. || **Escarbotarse el naç.** *fr.* Putinejarse els forats del naç. Hacer pelotillas. || **Ficar el naç per tots els culs.** *fr.* *Fam.* Meter el hocico en todo. || **Llevar o tallar el naç.** *fr.* Desnarigar. || **No hi ha que fiar de qui tingui naç a la cara.** *Loc.* No hay que fiarse. || **Qui té bon naç, té bon detrás.** *Eccl.* *fr.* Buena fachada honra la casa. || **Sentir de naç.** *fr.* Darle en la nariz algún perfume. || **Sentirse de cap de naç.** *fr.* *Met.* Husmear. || **Tindre naç de gos perdiguer.** *fr.* Tener largas narices, ó tener olfacto de perro cazador. || **Treure'l naç.** *fr.* *fam.* Asomar. || **Xafar o reventar el naç en sanch.** *fr.* Rajar sanch del naç per causa de cops de puny. Hacer la mostaza. || **Xafarse'l naç.** *fr.* Hacerse nuevas las narices.

Naçal. *adj.* Propi del naç. Gangoso. || **Veü naçal.** *fr.* Voz gangosa.

Nàcara. f. Nacre.

Nacarar. v. a. Anacarar.

Nacarat, da. *adj.* Anacarado.

Naçaré, na. *adj.* Nazareno. || *Met.* Imatge de Jesucrist, vestida. Nazareno.

Nacari, na. *adj.* Nacarino.

Naçari. n. p. Nazario. || *Fam.* Qui té'l naç gros. Narigudo.

Nacet. m. *dim.* Nariguilla.

Nació. f. Gentada, habitants de un país. Nación. || **Nació bate-**

Jada, *fr.* Pueblo católico, cristiàno. || **De nació**, *m. adv.* De un país, de un estado, de una nació. **Nacional**, *adj.* Pertanyent a una nació. **Nacional**. || Individuu de una milícia ciutadana. **Nacional**.

Nacionalisació, *f.* Nacionalisar-se. Nacionalizació.

Nacionalisar, *v. a.* Nacionalizar.

Nacionalisarse, *v. r.* Ferse súbdit d'alguna nació. **Nacionalizarse**.

Nacionalisat, *da. p. p.* Nacionalizado.

Nacionalisme, *m.* Afecte dels nadius de una nació. **Nacionalismo**.

Nacionalista, *m. y f.* Partidari del nacionalisme. **Nacionalista**.

Nacionalitat, *f.* Nacionalidad.

Nacarar, *v. a.* Nacarar. || Ornar ab mareperla. **Nacarar**.

Nacrat, *da. adj.* Nacarado.

Nacre, *m.* Mareperla. **Nácar**, **Madreperla**. || **De color de nacre**. **Nacarado**.

Nacri, *na. adj.* Semblant al nacre. **Nacarino**.

Nacrita, *f. Min.* Varietat de talch, que pot cristallitzar. **Nacrita**.

Naçut, *da. adj.* Narigudo.

Nadada, *f.* Acció de nadar. **Nadadura**.

Nadador, *m.* Qui neda. **Nadador**. || Lloch ahont se neda. **Nadadero**, **Natatorio**. || **Nadador de dins de l'aigua**. *fr.* Escafandrèr. **Buzo**.

Nadadors, *m. pl. Zool.* **Nadadores**, Diverses menes, de polipers, de mamífers cetacis, y d'animals rosegadors. **Nadadores**.

Nadaire, *m. y f.* Nadador, a.

Nadal, *m.* Festa de la nativitat del Senyor. **Navidad**. *ant.* **Nadal**. **Castanyes per Nadal** costen de partir. *Fr.* Castañas por Nadal, saben bien y pàrtense mal. || **Durar de Nadal a Sant Esteve**. *fr.* Durar de vísperas á Misa. || **La nit de Nadal**. **Nochebuena**. || **Per Nadal cada ovella a son corral**. *Ref.* Por Navidad,

guarda tu hogar. || **Per Nadal**, **fret com oal**. *Ref.* Nadal, frío cordial.

Nadal (Francesch), *Biog.* Prebete de l'oratori de Sant Felip Neri de Barcelona, al començ del segle XIX, escriptor místich, autor de una obra *Vida del Beato Joseph Oriol*, impresa al 1815. || — (**Jaume**). Mestre de capella, nadiu de Lleida, que per oposició va exercir aquest càrrech a les catedrals de Palència y d'Astorga. Fruía a son temps molta anomenada per les seues composicions de música relligiosa, distingintse pèl seu Tedeum y Missa, executada a Madrid al any 1832 a la benedicció de les banderes y estandarts del exèrcit, y per la Misa de Requiem, cantada als funerals del duch d'Ossuna al any 1843. || — (**Joan**). Comerciant barceloní que a mitjans del segle XIX, va contribuir a profitoses obres, distingintse pèls seus caritatius sentiments en els moments de crisis econòmica esdevinyuts a Barcelona. Va pertanyer molts anys a la junta de la casa de Caritat de Barcelona, en quina ciutat va morir al any 1867. || — (**Gil (Rafel)**). Frare dominich y remarcable escriptor catequista, nadiu de Tarragona. Vivía als començos del segle XVII. || — **y Lacaba (Rafel)**. Metge d'anomenada, nadiu y mort a Barcelona (1782-1855). Va ésser metge del hospital de la Santa Creu y al any 1821, va mostrar els seus coneixements, combatent la pesta de febre groga a Barcelona, a Canet de Mar y a Tortosa. Pertanyia a l'Academia de Medicina y Cirurgia, a quina va llegar al morir el seu cor, a la de Bones Lletres y altres corporacions científiques y literaries, y va exercir ademès càrrechs públics administratius, entr'ells els de Regidor y Diputat provincial

- de Barcelona. || **-y Vilardaga** (Joseph). Home de molta cultura y Alcalde de Barcelona algunes vegades. Pertanyia al partit conservador, y va mostrar-se resolt a la defensa dels interessos de Catalunya, havent sigut diputat a corts per Barcelona. Va morir al any 1907.
- Nadal** (El). *Geog.* Caseriu del terme de Vich.
- Nadala**. *n. p.* Natividad. || *Bot.* Planta liliàcia de jardí. Narciso de Manojó.
- Nadar**. *v. n.* Nadar. || Surar un líquid demunt d'un altre, com el oli demunt de l'aigua. **Nadar**. || Anar per dins de l'aigua com fan els escafandriers. **Somormujar**. || Cavall que galopeja alçant massa les potes del davant. **Nadar**. || *Met.* Tindre abundor d'alguna cosa. **Nadar**. || La gala del nadar és saplguer guardar la roba. *Ref.* La gala del nadar es saber guardar la roba. || **Nadar y guardar la roba**. *fr.* Nadar y guardar la roba. || **Tot nadant**. *fr.* A nado.
- Nadarella**. *adj.* Zool. Nadadores.
- Nadatori**, *a.* *adj.* Nadatorio.
- Nadella**. *f.* Entom. Ladilla.
- Nadilla**. *f.* Peça de ferro al voltant dels molins fariners. Anadillero.
- Nadir**. *m.* Astron. Punt de la esfera celeste, oposat al zenit. **Nadir**.
- Nadiu**, *va.* *adj.* Natural, Nativo.
- Nadó**, *na.* *m. y f.* Recien nacido.
- Nafil**. *m.* Instrument musical. Anafil.
- Náfora**. *f.* Ter. Noria.
- Nafra**. *f.* Llaga. || Llaga que els guarniments fan als animals de càrrega y de tir. Matadura. || **Plé de nafres**. Parlant de les cavalcadures. Carrañoso. || **Tocarli la nafra**. *fr.* Herir en lo vivo.
- Nafrrar**. *v. a.* Lliagar. || Parlant de cavalcadures. Matar.
- Naftrat**, *da.* *p. p.* Herido, Lligado, Ulcerado.
- Nafta**. *f.* Min. Betum inflamable que sura al aigua. Nafta.
- Naftalasa**. *f.* Quím. Combinació del cloro, del bromo y del yodo. Naftalasa.
- Naftalina**. *f.* Quím. Producte gasós, condensació de la nafta. Naftalina.
- Naftalós**, *sa.* *adj.* Naftaloso.
- Nafteina**. *f.* Min. Betum. Nafteina.
- Nahens**. *Geog.* Caseriu del terme de Senterada, prov. de Lleida.
- Nahman**, **Moisés ben.** *Biog.* Famos jueu de Girona al segle XIII, anomenat vulgarment, Mestre Estruch de Porta, que ab el convers En Pau Cristià va sostindre al any 1263, per indicació del rei En Jaume I el Conqueridor, una perllongada discussió dogmàtica, mereixent moltes de la cort, per la seua saviesa. Va exilar-se a Terra Santa, després d'haver assolit per part del rei un privilegi al any 1265, de no poder ésser judicat sino era davant del monarca. Era autor del remarcable comentari sobre la Torà.
- Nahuja**. *Geog.* Poble de la Catalunya francesa al departament dels Pirineus Orientals, cantó de Sallagosa, bisb. de Perpinyà.
- Naisada**. *f.* Buho.
- Naip**. *m.* Carta de jugar. Naipes.
- Naixedura**. *f.* Met. Nacido, Panadizo.
- Naizement**. *m.* Nacimiento.
- Naixença**. *f.* Panadizo, Nacimiento.
- Nàixer**. *v. n.* Nacer.
- Nalech**. *Geog.* Poble de la prov. de Lleida, part. jud. de Cervera, bisb. de Tarragona.
- Nalgues**. *f.* Anques. Nalgas.
- Naltres**. *Pron. pl. Ter. contr.* Nosotros.
- Naltros**. *Pron. pl. Ter. contr.* Nosotros.
- Nanceat**. *m.* Quím. Nanceato.
- Nancéich**, *ca.* *adj.* Acit produït per la fermentació de matèries vegetals. Nancelco.

Nando. *n. p.* Aféresi de Ferrán. Fernando.

Nanet, *a. adj. dim.* Enanito.

Nano, *a. adj.* Enano. || *Met.* Molt criatura. Chiquillo. || **Dona nana** y **patarrella,** *a cent anys* serà **novella.** *Ref.* Oveja chiquita cada año es corderita.

Nanot Renart (Pere). *Biog.* Escriptor, advocat, membre honorari de la real Academia y president de la Joventut catòlica de Barcelona, y de la Jove Catalunya, autor d'erudits treballs polítics y literaris, pertanyents a assumptes de la nostra historia, y d'un estudi jurídic, titolat *Tratado de Berlin.* Va col·laborar a varies publicacions entr'elles *La Renaixensa* y la *Revista de Ciencias Históricas* de Barcelona. Moria jove encara al any 1886.

Nansa. *f.* Pera agafar alguna eina. Asa. || Ormeig pera pescar. Nasa.

Nanser. *m.* Qui fa nanses pera pescar. Constructor de nasas.

Nanses. *f. pl. Náut.* Anses. Nasas.

Nantigi. *Biog.* Bisbe d'Urgell, als començos del segle x. Home remarcable als seus temps, va contribuir als avenços relligiosos y socials de Catalunya. Als documents coetanis, se'l trova sovint esmentat, en moltes solemnitats, y cal d'elles recordar la consagració del temple en honor de la Verge a la Corre (La Quar) al 1 de desembre de l'any 900; la de Sant Jaume de Frontanya al any 905, y la de Sant Martí de Biure, dos anys abans.

Nantilla (Pich de la). *Orog.* Als llinars fronteritços d'Espanya ab l'antich Vallespir. || —(Vall de). Al Conflent.

Nap. *m.* Nabo. || El que's deixa pera llevar. Bunio. || *Met.* Home petit. Recoquin, Regordets. || *Vulg.* Moneda de cinch pesetes. Duro. || **Nap rodó.** *Bot.* Nabo gallego. || **Ara per naps,** *ara per cols.* *Loc.* En verano per ca-

lor, y en invierno por frío, nunca faltará achaque al vivo. || **Bon nap o bon nap** n'havem ar-ranoat. *Loc.* Fuego: chispas; bueno anda el ojo; buena va la chanza. || **No val un nap** torrat. *fr. Met.* No vale sus orejas llenas de agua. || **Esser un nap.** *fr.* Esser molt petit. No rebasar el suelo.

|| **Si vos diuen naps,** respon-neu cols. *Loc.* Como por los cerros de Ubeda. || **Tant se me'n donen naps com cols.** *Loc.* Lo mismo dá así, que asado. || **Nap Buf!** *Exp.* pera afalagar una criatura. Pequeñín.

Napa. *f.* Corda pera alçar les cordes de certs ormeigs de pescar. Napa. || *Art. y of.* Preparat a les filatures de cotó. Madeja aplanada.

Naps de dalt. *Orog.* Coma de la montanya de Montserrat.

Napar. *m.* Terreny plantat de naps. Nabal, Nabar.

Naparró. *m. dim.* Nap petit. Nabeçillo.

Narbonés. *Geog.* Terreny comarcal de Narbona. Narbonense.

Narbonesa (Galia). *Geog. ant.* Provincia del Mitjorn de l'antiga Galia, que a l'istoria de l'antigor, sovint s'esmenta per les relacions que va tindre ab la provincia Galia tarragonina, ahont estava compresa al temps dels romans la Catalunya. D'ella van procedir als començos de la nacionalitat catalana alguns dels senyors feudataris que la fonamentaren. Pepín el rei franch va ampararsen al any 759 y Carlemany va establirhi comtes independents. Va sofrir molt, durant la lluita dels albigesos al segle XIII.

Narceina. *f. Bot.* Substancia extracta del opi. Narceína.

Narcis. *m. Bot.* Flor. Narciso. || **Narcis de montanya.** *m. Bot.* Narciso de los prados.

Narcis. *n. p.* Narciso. || **Arcis.**

Narcis (Sant). *Biog.* Bisbe de Girona, assassinat al any 297,

- mentres celebrava la missa. Encare que no s'hage ben esbrinat d'ahont era nadiu, es opinió general que va ésser gironí. Va ferse remarcar per les seues predicacions a Alemanya, en temps del emperador Diocleciá. A la Germania, va convertir les santes Afra y Hilaria. El seu cos se serva a Girona. || — (Joan). Fra menor del convent de Jesús a Barcelona, mort a Madrit al any 1570. Era autor místich, y va ésser comissari general d'Indies.
- Narcosis.** *f. Met.* Ensopiment. Narcosis.
- Narcótica.** *f. Bot.* Planta. Adormidera marítima.
- Narcótic, oa.** *adj.* Que adorm o entorpeix. Narcótico.
- Narcotitzar.** *v. n.* Narcotizar.
- Narcotizat, da.** *adj.* Ensopit. Narcotizado. || *Vulg.* Borratxo. Borracho.
- Narcotina.** *f.* Substancia extreta del opi. Narcotina.
- Narcotisme.** *m.* Narcotismo.
- Nardínic, ca.** *adj.* Semblant al nart. Nardíneo.
- Naret.** *m. Fam.* Golpe, Bofetada.
- Narils.** *m. pl.* Forats del naç. Ventanas de la nariz.
- Narins.** *m. pl.* Narils.
- Naronger.** *m. Bot.* Arbre. Toronjo.
- Naronja.** *f. Bot.* Fruit. Toronja.
- Narra.** *f. Ter. Fam.* Perezca.
- Narració.** *f.* Narración. || *Ret.* Exposició de un fet detalladament. Narración.
- Narracioneta.** *f. dim.* Cuentecillo, Narración breve.
- Narrador, a.** *m. y f.* Narrador.
- Narrar.** *v. a.* Contar. Exponer, Narrar.
- Narrat, da.** *p. p.* Expuesto, Narrado, Referido.
- Narratiu, va.** *adj.* Narrativo.
- Narrativa.** *f.* Narración.
- Narrativament.** *adv.* Narrativamente.
- Narratori, a.** *adj.* Narrativo, Narrador.
- Narro.** *m. Joch.* Narro.
- Nart.** *m. Bot.* Planta. Nardo.
- Narval.** *m. Ictiol.* Cetaci. Narval.
- Nas.** *m. Nariz, Narices.*
- Nas.** *Geog.* Veínat de la Cerdaña.
- Nascierat.** *f.* Necetat. Tonteria.
- Nasout, da.** *p. p.* de *Nàixer* o *Néixer*. Nacido, Nato.
- Nasi.** *n. p.* Aféresi de Ignaci. Ignacio.
- Nasplés y Andreu (Brú).** *Biog.* Escriptor y relligiós gironí, canonge de la Seu, director del seminari y benefactor del hospital. Era autor de un treball de filosofia dogmática, (1740-1806). || — (Francesch). Escriptor relligiós, germà del anterior y com ell gironí, autor d'un treball de filosofia, imprés a Cervera al any 1758.
- Nassamonita.** *f. Min.* Pedra rogenca. Nasamonita.
- Nassart.** *m.* Registre del orga.
- Nasardo.**
- Nat, da.** *p. p.* del verb. *nàixer*. Nacido, Nato. || Ben o mal nat. *fr.* Bien o mal nacido. || He nat pobre y'm trovo vestit, encara he adquirit. *Ref.* Pobre naci, pobre me hallo, ni pierdo, ni gano. || Regidor nat. Càrrech. Regidor perpetuo. || Senador nat. Senador por derecho propio. || Vocal nat. Càrrech. Vocal nato.
- Nata.** *f.* Galtada. Bofetada, Bofetón, Sopapo. || De llet. Crema, Nata. || Treure la nata. Desnatar.
- Nata (La).** *Geog.* Lloch del terme de Cardedeu, prov. de Barcelona.
- Natal.** *adj.* Relatiu al naixement. Natal.
- Natalici, a.** *adj.* Conmemoració del naixement. Natalicio.
- Natalitat.** *f.* Estadística de naixements. Natalidad.
- Natatori, a.** *adj.* Relatiu a nadar. Natatorio. || Lloch pera nadar. Natatorio.
- Nateta.** *f. dim.* Natilla. || *f. dim. de bofetada.* Pescozoncillo.
- Natiu, va.** *adj.* Nadiu, va.
- Nativament.** *adv.* Nativamente.

- Nativitat.** *f.* Festes religioses, pera commemorar els naixements de Jesucrist, de la Verge, y de Sant Joan Baptista. **Natividad.**
- Natja.** *f.* Azote, Zurra.
- Natjada.** *f.* Natxada. Azote, Nalgada.
- Natjador.** *m.* Azotador.
- Natjar.** *v. a.* Azotar, Zurrar.
- Nató.** *m. dim.* Natilla. || Bofetadeta. Coscorruncillo.
- Natró.** *m. Min.* Carbonat de sosa, sòlit y nadiu. **Natrón.**
- Natrolita.** *f. Min.* Varietat de mesotipa. **Natrolita.**
- Natronalúm.** *m. Min.* Natronalumbre.
- Natura.** *m.* Naturaleza. || Qualitat, propietat. **Naturaleza.** || Mena. **Naturaleza.** || Sexe. **Naturaleza.** || De mala especie. **Natura.** *loc. ant.* De mala especie, De catadura perversa.
- Natural.** *f.* Natural. || Sense artifici. **Natural.** || Lo que's produeix sols ab les forces de la naturalesa. **Natural.** || Complexió. **Natural.** || Lo que sigui regular y lògich. **Natural.** || Al natural. *m. adv.* Al natural. || Bon o mal natural. *fr.* Bueno ó mal temperamento. || Copiar del natural. *fr.* Copiar del natural. || Poch natural. **Retraïdó.** Poch expansivo.
- Naturaleça.** *f.* Naturaleza. || Temperament. **Naturaleza.** || Força o activitat. **Naturaleza.** || Privilegi concedit a algún extranger, de fruir els drets civils en altra terra. **Naturaleza.**
- Naturalizació.** *f.* Naturalización.
- Naturalitzar.** *v. a.* Naturalizar.
- Naturalizat.** *da. p. p.* Naturalizado.
- Naturalisme.** *m.* Caràcter propi. **Naturalismo.** || Sistema filosòfich. **Naturalismo.** || Estil literari y artístich. **Naturalismo.**
- Naturalíssim.** *a. adj.* Naturalísimo.
- Naturalista.** *m.* Qui coneix y descriu la naturalesa. **Naturalista.** || Pertanyent al naturalisme.
- Naturalista.** || Afectat o partidari del esmentat sistema filosòfich. **Naturalista.**
- Naturalitat.** *f.* Nadiu d'algún poble o regió. **Naturalidad.** || Ingnuitat, Sencillesa al tracte. **Naturalidad.** || Conformitat ab les lleis naturals y comunes. **Naturalidad.**
- Naturalment.** *adv. m.* **Naturalmente.**
- Naturals, Ciències y Arts (Academia de).** Una de les corporacions que als temps contemporanis, ha contribuït més als avenços y al deixondiment del sayer a Catalunya. Va ésser fundada a Barcelona al any 1770, aprovant els estatuts, y adoptant aques nom. S'havien començat els treballs previs pera instituir-la, ab el modest títol de *Conferencia de fisica experimental*, sis anys avans.
- Naturisme.** *m. Med.* Sistema curatiu. **Naturismo.** || Escola literaria. **Naturismo.**
- Naturista.** *s. y adj.* Partidari del naturisme. **Naturista.**
- Natxada.** *f.* Azote, Nalgada.
- Natjar.** *v. a.* Azotar, Zurrar.
- Nau.** *f.* Embarcació. **Nave.** || *Arquit.* Volta. **Nave.** || **Nau de la iglesia.** *Met.* Nave de la iglesia. || **Nau estanya.** **Naut.** Nave estanca. || **Anar la nau a terra.** **Naut.** Dar al través, varar. || **En nau.** **Naut.** *Loc.* A Bordo. || **El-xir de la nau.** **Naut.** Deixar de comanarla. **Dejar el mando ó la derrota de la nave.** || **Nolejar una nau pól seu compte.** *fr.* **Fletar por cuenta, por riesgo.** || **Llevar la nau.** **Naut.** *Loc.* **Zarpar.** || **Sorrar la nau.** *f.* **Lastrar.** || **Tirar la nau.** *fr.* *Loc.* **Ant.** Sacar la nave a tierra, **Vararla.**
- Naudó (Pere).** *Biog.* Prebere que a mitjans del sigle XIX va ferse remarcar per la seua erudició. Era autor de nombrosos treballs històrics que per modestia no va donar a la estampa. Vicari curat de la iglesia de Santa Maria del Mar de

Barcelona, durant molts anys, va morir al 1881.

Naqueta. *f. dim.* Navecilla, Barquichuela.

Naufràch. *m. Ant.* Naufragio.

Naufragant. *adj.* Naufragio.

Naufregar. *v. n.* Naufragar, Zozobrar. || *Met.* Eixir mal d'alguna empresa o negoci. Zozobrar.

Naufragi. *m.* Naufragio.

Naufraig. *m. Ant.* Naufragio.

Náufrech. *m.* Náufrago.

Náuger. *adj. Ant.* Navagante.

Naumaquia. *f.* Simulacre de combat naval. Naumaquia.

Nauscopi. *m.* Instrument óptic pera óvirar les naus a distància. Nauscopio.

Nausiosis. *f. Med.* Hemorragia. Nausiosis.

Nàutica. *f.* Nàutica.

Nàuticament. *adv. m.* Nàuticament.

Nàutich. *a. adj.* Relatiu a la nàutica. Nàutico. || Pilot, capitá de vaixell. Nàutico.

Nàutil. *m.* Caragol gros de mar. Nàutilo.

Náuxer. *m. Ant.* Capitán de buque.

Navá. *Geog.* Veñnat de la Vall del Sagadell, que ab els de Dorria, Toses, Planés, Planoles y Fornells, formava el districte anomenat La Baronia. || — (**Plana de**). *Orog.* Replá de la serra del Bergadá desde sota del cim de Pla de Pujols, fins al Pla d'Anyella. || — (**Serra de**). *Orog.* A llevant de Campodón a la partió d'aigües del Ritort y del Ritortell, prov. de Girona.

Navageta. *f. dim.* Navajilla.

Navaja. *f.* Navaja de afeitar. || Navaja estreta. Curta y de fulla menos ample. Verdugullo. || Bossa, Estoig de navajes.

Navajero. || Tall fet ab la navaja. Navajada.

Naval. *adj.* Naval.

Navalla. *f. Ter.* Navaja.

Navaroles. *Geog.* Poble de la prov. de Barcelona, part. jud. de Manresa, bisb. de Vich.

Navarra (Pere). *Biog.* Relligiós y

escriptor catalá, bisbe de Comenge al sigle xvii, autor de travalls dogmátichs y de un anomenat *Sobre la diferencia del hablar al escribir, y de cual debe ser el cronista del principe.*

|| — y Valenti (**Joseph Oriol**). Metge catalá y escriptor tècnic, mort a Valencia al any 1865. Era acadèmic de diverses corporacions, consultor superior del cós de sanitat militar y autor y traductor de valloses obres, entre quines cal esmentar *Memoria sobre la utilidad de la segunda vacunación, y Tratado de enfermedades sifilíticas*, anotant el text de Giroudeau de Saint Gervais.

Navarro (Mossen). *Biog.* Poeta catalá del sigle xiv que figura a la colecció del *Cançoner de Paris*, y qu'alguns autors suposen valenciá, encare que En Torres Amat l'esmenta com a catalá. || — (**Bernat**). Frare de l'ordre agustiniana, nadiu de Perpinyá al darrer terç del sigle xvi y mort a Barcelona al any 1629. Va assolir a la seua ordre càrrecs de significació, y va escriure entre altres llibres la *Vida de Sant Nicolás de Tolentino*. || — (**Joseph**). Escriptor relligiós de les derrerries del sigle xviii y comanador de les Escoles Pies de Barcelona. || — (**Mas y Marquet (Joseph Albert)**). Ciutadá honrat de Barcelona a mitjans del sigle xviii, remarcable agricultor, y tractadista de materies relatives al conreu y a les produccions de la terra. || — y **Cafizares (Lluís)**. Mari de guerra, que va assolir el grau de capitá de fragata y tenia una remarcable fulla de serveis. Va morir a Barcelona, al any 1895.

Navás. *Geog.* Caseriu de Castelladral, prov. de Barcelona.

Navata. *Geog.* Poble de la prov. y bisb. de Girona, part. jud. de Figueres.

Navegable. *adj.* Navegable.
Navegació. *f.* Navegación.
Navegador, *a. m. y f.* Navegante.
Navegar. *v. n.* Navegar. || Viatjar per mar. Navegar. || Mercader. Navegar. || Preparar, tramitar o resoldre algun assumpte. Gestionar, Resolver. || Navegar a rem y a vela. *fr.* Navegar a vela y remo. || Navegar arriçat. *v. n. Mar.* Navegar arriçado. || Carta de navegar. *fr.* Carta de marear.

Navel (Joseph). *Biog.* Ardit patriota, mestre de camp dels tercers gremials de Barcelona, al any 1641 que va portarse ab bravesa al mes de janer de aquell any, fent recular les tropes castellanes comandades pel Marqués de Torrecuso.

Navel. *Geog.* Lloch del Bergadá, casa senyorial, que serva una remarcable iglesia romànica dedicada a Sant Vicens. || — *Hidrog.* Riera del camí de Puigreig a Cardona, no lluny de Serrateix.

Navés. *f.* Capceta litúrgica que s'utilisa pera l'encens. Naveta.

Navetes. *f.* Monument megalítich formant cova artificial, ab planta que té la forma d'una nau invertida. Navetas.

Navicular. *adj.* En forma de petita nau. Navicular. || *Bot.* Que té figura de nau. Navicular. || *Anat.* Un dels ossos del peu. Navicular.

Navili. *m.* Nave.

Navinés. *Geog.* Caseriu de la província de Lleida, al terme de Arfá. || *Hidrog.* Riuet que brolla de la Serra de Cadí y desagua al Segre a la prov. de Lleida.

Navixella. *f. dim.* Navecilla.

Náyades. *f. Poet.* Ninfes dels rius. Náyades. || *Bot.* Plantes aquàtiques. Náyades.

Ne. *conj. y pron. negatiu.* NI, De él.

Neboder, *a. m. y f.* Sobrino en tercer grado.

Nebot, *da. m. y f.* Sobrino, a.

Nebot (Francesch). *Biog.* Valent

capdill catalá dels començos del segle XVIII, que durant la lluita de successió, va assolir renóm y popularitat com a capítol del exèrcit que comandava el Marqués de Poal, y tenia la comanda del estol de resolts defensors de la terra, que recorriren Catalunya, cercant adeptes y recursos pera seguir la resistència dels sitiats de Barcelona. || — (Joan). Valent militar de la meteixa época, que a camp ras defensava durant el gloriós siti de Barcelona, els drets de la terra catalana. || — (Eafel). General de Cavalleria, que dins de Barcelona, al any 1713, va mostrar la seua decisió, durant el memorable assedi del duch de Berwich. A la historia d'aquells dies, s'esmenta el seu nom com el d'un dels més fermes defensors de Catalunya.

Nebridi. *n. p.* Nebrido.

Nebridi. *Biog.* Bisbe de l'antigua Seu d'Egara (Tarrça) al segle VI que va concórrer als concilis d'Egara (516) y de Girona (517). Sant Isidor l'esmenta al seu llibre d'homens eminents, aixís com als bisbes Sant Just d'Urgell, Elpidi y Justiniá, que segons referma, eren germans de Nebridi.

Nebrilema. *m. Med.* Membrana dels nervis cerebrals. Nebrilema.

Nebrilemàtich, *ca. adj.* Relatiu al nebrilema. Nebrilemático.

Nebrilemitis. *f. Med.* Inflamació del nebrilema. Nebrilemitis.

Nebrítich, *ca. adj.* Propi dels nervis. Nebrítico.

Nebrópter, *a. adj. Entom.* D'ales ratllades y transparentes. Nebróptero.

Nebropterologia. *f. Entom.* branca de la entomologia que estudia els insectes nebrópters. Neuropterología.

Necessari, *a. adj.* Necesario. || *For. Ant.* Hereu, súbdit del testador. Necesario.

- Necessaria**, *f.* Comuna. Excusa-do, Letrina, Lugar común, Necesaria, Secreta. || Escurar necessaries. *fr.* Treuren la inmundicia. Limpiar letrinas.
- Necessariament**, *adv. m.* Necesariaments.
- Necesser**, *m.* Caixaeta pera els objectes de tocador. Neceser.
- Necessitadament**, *adv. m.* Necessitadamente.
- Necessitadíssim**, *a. adj. sup.* Necessitadísimo.
- Necessitat**, *f.* Necesidad. || Precisió. Necesidad. || Pobresa, Misèria. Necesidad. || Evacuació corporal. Necesidad. || **Necessitat de medis**. *fr.* Carencia de recursos. || **Necessitat de precepte**. *Teol.* Necesidad de precepto. || **Necessitat extrema**. *fr.* Misèria, precisió. Necesidad extrema. || **Estar en extrema necessitat**. Encontrarse en la misèria. || **Fer de la necessitat, virtut**. *fr.* Virtud es necesidad. || **La necessitat no té llei**. *Ref.* La necesidad obliga.
- Necessitat**, *da. p. p.* Necesitado. || Indigent. Necesitado.
- Necetat**, *f.* Tontería, Imprudència, Dita o fet sense fonament. Majaderia, Estupidez, Necedad.
- Nech**, *ga. adj. Ant.* Oculito.
- Neci**, *a. adj.* Tonto, ximple. Necio. || Paraula fora de raó. Necia. || Mancat d'intelligència. Necio.
- Neciament**, *adv. m.* Neciamente.
- Necrodulla**, *f.* Adoració als morts. Necrodulla.
- Necrofobia**, *f.* Por als morts. Necrofobia.
- Necrografia**, *f.* Descripció dels cadavres. Necrografia.
- Necrolatria**, *f.* Adoració als morts. Necrolatria.
- Necrolit**, *m. Min.* Feldespat de origen volcànic. Necrolito.
- Necrologi**, *m.* Llibre ahont se apunten els noms i les dates dels que moren. Necrologio.
- Necrologia**, *f.* Escrit dedicat al esment d'algun mort. Necrologia. || Registre pera anotarhi les defuncions esdevingudes. Necrologia.
- Necrològicament**, *adv. m.* Necrològicament.
- Necrològich**, *ca. adj.* Necrològic.
- Necronita**, *f. Min.* Substancia que ratlla el vidre. Necronita.
- Necrópolis**, *f.* Subterrani pera el enterrament dels cadavres. Necrópolis.
- Necropsia**, *f. Med.* Autopsia. Necropsia.
- Necrópsich**, *ca. adj.* Referent a la necropsia. Necrópsico.
- Necroscopia**, *f.* Reconeixement del cadavre pera deduir la causa de la mort. Necroscopia.
- Necrosis**, *f. Med.* Corrupció d'algun ós. Necrosis.
- Necrotomia**, *f. Med.* Anatomia d'un cos mort. Necrotomia.
- Necrotòmic**, *ca. adj.* Relatiu a la necrotomia. Necrotómico.
- Néctar**, *m. Mit.* Beguda delectosa dels Déus. Néctar. || Licor agradós. Néctar.
- Nectaradena**, *f. Bot.* Glàndula que a les flors produeix el such nectàric. Nectaradena.
- Nectari**, *a. adj.* Que destila néctar. Nectàreo. || *Bot.* Part de les flors que xuclen les abelles. Nectario.
- Nectàric**, *ca. adj.* Semblant al néctar. Nectàreo.
- Nectarífer**, *a. adj.* Que conté néctar. Nectarífero.
- Néctic**, *ca. adj.* Que sura en algun líquid. Néctico.
- Nefas y Nefes**, *adv.* Usat a l'expressió; per fas o per nefes. Por fas ó por nefas.
- Nefast**, *a. adj.* Al temps dels romans, dies feriat als tribunals. Nefasto. || Molt dissortós. Nefasto.
- Nefelina**, *f. Min.* Silicat d'alumina. Nefelina.
- Nefelió**, *m.* Tel del ull. Nefellón.
- Nefelot**, *adj.* Taca blanquinosa als líquids del organisme humà. Nefelolde.
- Nefiach**, *Geog.* Poble de la Catalunya francesa, dep. dels Pirin-

- neus Orientals, cantó de Millás, bisb. de Perpinyá.
- Néfol.** *Geog.* Veïnat anexe a la vila de Bellver, prov. de Lleida, districte de la Seu d'Urgell. Formava part de la Batllia a la Cerdanya.
- Nefralgia.** *f. Med.* Dolor als ronyons. Nefralgia.
- Nefrállich,** *ca. adj.* Relatiu a la nefralgia. Nefrállich.
- Nefrelita.** *f. Min.* Nefrelita.
- Nefrenfaxia.** *f. Med.* Obstrucció dels ronyons. Nefrenfaxia.
- Nefridió.** *m. Anat.* Greix que rodeja els ronyons. Nefridió.
- Nefritich,** *ca. adj. Med.* Dolor causat per les pedres que's formen als ronyons. Nefritico. || **Cólich nefritich.** *fr.* Cólico nefritico.
- Nefritis.** *f. Med.* Inflamació dels ronyons. Nefritis.
- Nefrocátolicon.** *m. Farm.* Remei per les malalties dels ronyons. Nefrocátolicon.
- Nefrocele.** *f. Med.* Afecció dels ronyons. Nefrocele.
- Nefrolegmasia.** *f. Med.* Irritació dels ronyons. Nefrolegmasia.
- Nefrografia.** *f. Anat.* Descripció anatòmica dels ronyons. Nefrografia.
- Nefroídi.** *adj.* En forma de ronyó. Nefroíde.
- Nefroletiasis.** *f. Med.* Mal de pedra. Nefroletiasis.
- Nefrolita.** *f. Med.* Pedra formada als ronyons. Nefrolita.
- Nefrolitotomia.** *f. Cir.* Extracció d'una pedra del ronyó. Nefrolitotomia.
- Nefrologia.** *f. Med.* Estudi de les malalties dels ronyons. Nefrologia.
- Nefrologista.** *m. y adj.* Qui estudia les malalties dels ronyons. Nefrologista.
- Nefrópich,** *ca. adj. Med.* Derivat de la supuració o de la inflamació dels ronyons. Nefrópico.
- Nefropiosis.** *f. Med.* Supuració dels ronyons. Nefropiosis.
- Nefroplegia.** *f. Med.* Afecció dels ronyons. Nefroplegia.
- Nefroplégich,** *ga. adj. Med.* Nefroplégico.
- Nefrorragia.** *f. Med.* Hemorragia dels ronyons. Nefrorragia.
- Negable.** *adj.* Que's pot negar. Negable.
- Negació.** *f.* Negación, Negativa.
- Negada.** *m. y f.* Ahogado, a. || **Ma-la negada faci!** *fr. vul.* ¡Maldito sea!
- Negador,** *a. m. y f.* Denegador. || Parlant de negarse o ofegarse. Ahogador.
- Negament.** *m.* Denegación. || Inundación.
- Negant.** *adv. m.* Negativamente.
- Negar.** *v. a.* Ofegar dins l'aigua. Ahogar, anegar. || Refusar. Denegar, Negar, Rehusar. || **Negarse a un meteix.** *fr. Met.* Negarse á sí mismo.
- Negarse.** *v. r.* Parlant de la crema, l'oli, etc. Cortarse.
- Negat,** *da. p. p.* Anegado, Rehusado.
- Negatiu,** *va. adj.* Negativo.
- Negativa.** *f.* Negación.
- Negativament.** *adv. m.* Negativamente.
- Negligencia.** *f.* Negligencia.
- Negligent,** *a. adj.* Descuidat. Negligente, Perezoso.
- Negligentment.** *adv. m.* Negligentemente.
- Negoci.** *m.* Negocio. || Utilitat, Interès, Producte. Negocio. || **Negoci de mala digestió.** *fr.* El que presenta dificultats pera resoldre'l. Negocio indigesto. || **Anar calent o fort algún negoci.** *fr.* Bullir algún negoci. || **Anar pels seus negocis.** *fr.* Moverse, Traginar. || **Be va'l negoci.** *Expr. fam.* En salvo está el campanero. || **Córrer el negoci o els negocis.** *fr.* Andar su camino. Haverhi molta activitat als quefers. Moverse los negocios. || **Detindre el negoci.** *fr.* Entorpecer un negoci. || **Entrar en un negoci.** *fr.* Interesar en un negoci. || **Estar ple o carregat de negocis.** *fr.* Estar

henchidó o harto de negocios. || Estar sobre algún negoci. *fr.* Ponerse á la pista. || Fet el seu negoci. *fr.* Hacer su agosto. || Manejar els negocis. *fr.* Intervenir en los negocios, impulsar los negocios.

Negociable. *adj.* Negociable, Comerciable.

Negociació. *f.* Comers, Tráfeh. Negociación.

Negociador, a. *m. y f.* Negociante, Mediador.

Negociant. *m.* Negociante, Traficante.

Negociar. *v. r.* Comerciar. Negociar. || Intervindre a la tramitació d'alguns assumptes. **Negociar.** || Ajustar el traspás o cessió de documents de crédit. **Negociar.** || Desempenyar alguna missió diplomática, pera convenir tractes, o gestionar la seua resolució. **Negociar.** || Concertar casaments. **Negociar.**

Negociat. *m.* Secció encomenada a algún oficial als despatxos administratius, y a les oficines eclesiástiques o militars. **Negociado.**

Negociat, da. *p. p.* Negociado, Tramitado.

Negociejar. *v. n.* Negociar.

Negociet. *m. dim.* Negozuelo.

Negociós, a. *adj.* Inteligent. Negocioso.

Negra (Bauma). *Orog.* Al terme de Malanyeu; té poca fondaria.

Negral. *adj.* Negrinch. Obscuro.

Negrat. *da. p. p.* Ennegrit, Enmascarat. Ennegrecido, Tizado.

Negre, a. *adj.* Cos opach que no reflexa la llum. **Negro.** || Fosch, tenebrós. **Negro.** || Subjecte de color brú. **Negro.**

Negro (Antoni). *Biog.* Síndich de Puigcerdá, que va representar la vila a les històriques Corts de 1456 a Barcelona. || — y **Cases (Joaquim de).** Notari barceloní y escriptor molt erudit que va morir al any 1882. Pertanyia a la Acadèmia de Bones Lletres, y en les memories de aquella corporació hi ha es-

tampada una *Resena històrica de la Taula de comuns depòsitos*, obra seua. Havia publicat també *Formulario de innovaciones introducidas en las escrituras por la ley hipotecaria*, y los *Apuntes para el estudio de la fe-de-ología (1879-1880)*. Era bon pintor, y per afició havia conreuat l'art, donant justesa al colorit.

Negro. *Hidrog.* Riuet de la prov. de Lleida que brolla al terme de Lladurs y descendint per Solsona y Clariana, desaiagua al Cardoner. || — Riu que descendeix del port de Viella, y desaiagua al Garona (prov. de Lleida). || — (**Coll del**). *Orog.* Collada de la comarca d'Olot, entre la Vall de Collfret y la de Sant Aniol. || — (**Port**). Ports d'Andorra situats a través de la carena del Nort, qu'enllassa ab el de Viedessos, el del N. y ab la coma de Claró el que s'anomena Port Negre del Sur. || — de les **Cambres**. Cova a la costa de Roses, una de les que formen part de les de Montgó.

Negrejament. *m.* Negror. Oscuridad.

Negrejar. *v. n.* Negrear.

Negrench, ca. *adj.* Negruzco.

Negrer. *adj.* Qui's dedicava al tráfeh dels negres, y barcos que transportaven els esclaus. **Negrero.** || *Fig.* Crudel. **Negro.**

Negret, a. *m. y f. dim.* Negrillo.

Negrissim, a. *adj. sup.* Molt negre. **Negrísimo.**

Negrofagia. *f.* Opinió favorable al esclavatge dels negres. **Negrofagia.**

Negrófach, ga, s. y adj. Esclavador y tractant del comers negrer. **Negrófago.**

Negrófil, a. *s. y adj.* Defensor de la emancipació d'esclaus negres. **Negrófilo.**

Negroll, a. *adj.* Negruzco.

Negror. *f.* Negrura. || Foscor que precedeix les tempestats. **Ce-**

- rrazón. || Acte d'ennegrir. Ennegrecimiento.
- Negrós, a. adj.** Negruzco.
- Neguit, m.** Desazón, Zozobra. || Disgust, Inquietut. Comezón. || Molestia produida per la picor. Prurito.
- Neguitejar, v. n.** Desazonar, Desabrir, Angustiar, Apesarar.
- Neguitejarse, v. r.** Desazonarse, Concomerse.
- Neguitejat, da. p. p.** Desazonado.
- Neguitós, a. adj.** Malganós. Desazonado.
- Neguitosamente, adv. m.** Desapaciblemente, Desasossegadamente, Fastidiosamente.
- Negún, a. adj.** Ter. Ningún, Ninguno.
- Neixedor, a. m. y f.** Por venir.
- Neixedura, f.** Panadizo.
- Neixement, m.** L'acte de neixer.
- Nacimiento, ||** Condiçió, Origen.
- Nacimiento, ||** Sortida d'un astre.
- Nacimiento, ||** Eixir de la terra els sembrats.
- Nacimiento, ||** Neixement prematur.
- Nacimiento precoz, ||** Neixement tardá.
- Nacimiento tardío.**
- Neixensa, f.** Nacimiento.
- Néixer, v. n.** Nacer. || Brotar les plantes demunt la terra.
- Despuntar, Nacer, ||** Eixir el borriçol o pel al cos del animal.
- Apuntar, Nacer, ||** Ovirar un astre al horitzó quan ix.
- Nacer, ||** Provindre d'algún llinatge.
- Nacer, ||** Sobrevindre lo que no s'esperava.
- Nacer, ||** Néixer ab la flor al cul. *fr. Fam.* Esser afortunat.
- Nacer de ples, ||** Néixer en bon moment. *fr. Mat.* Lliurarse d'algún dany.
- Nacer con oportunitad, ||** Dels escarmentats neixen els avisats.
- Ref.* De los escarmentados salen los avisados. || **Qui es boig quan neix, mai ne guareix.** *Ref.* Quien loco nace, loco muere. || **Qui ho té al néixer, mai ho deixa.** *Ref.* Lo que en la cuna arraiga, se pierde con la mortaja. || **Qui primer neix, primer pereix.** *Ref.* Quien antes nace, antes paca.
- Nel, n. p.** Aféresi de Manel. Manuel.
- Nemalita, f.** *Min.* Magnesia hidratada. **Nemallita.**
- Nemesi, n. p.** Nemesio.
- Nemine discrepant, m. adv.** *Uat.* Ab unanimitat de vots. **Nemine discrepante.**
- Nemobi, m.** *Entom.* Insectes orópters. **Nemobio.**
- Némora, f.** *Bot.* Planta. **Anémora.**
- Nen, a. m.** Niño, Chico, Muchacho. || **Nen de mames.** Niño de teta. || *Met.* Ignocent, senzill. **Tortolico, Tortolillo. ||** **Nen d'En Cises.** Minyó que té aficions d'infant. Niño de la rollona.
- Nengú, na.** *Pron. neg.* Ninguno, nadie.
- Nenufar, m.** *Bot.* Planta que neix al aigua entollada. **Nenufar.**
- Neocatòlich, ca. adj.** Neocatòlico.
- Neocatolicisme, m.** Partit polítich religió. **Neocatolicismo.**
- Neófit, m.** Nou adepte d'un partit polítich o d'una religió. **Neófito.**
- Neofobia, f.** Refusar per sistema les coses noves. **Neofobia.**
- Neógal, m.** Primera llet després dels calostres. **Neógal.**
- Neografia, f.** Sistema nou d'ortografia. **Neografia.**
- Neografisme, m.** Innovacions ortogràfiques contraries al ús. **Neografismo.**
- Neolítich, adj.** *Geol.* Període prehistòric en quin s'usava la pedra pulida. **Neolítich.**
- Neologisme, m.** Adopció de noves paraules. **Neologismo.**
- Neologista, s. y adj.** Qui usa neologismes. **Neologista.**
- Neollati, na. adj.** Llengua viva derivada del llatí. **Neolatino.** || Literatura semblant a la llatina. **Neolatino.**
- Neomenia, f.** Primer dia de la lluna nova. **Neomenia, Novitunio.**
- Neópetre, m.** *Min.* Silice. **Neópetro.**
- Neoplasi, f.** *Min.* Sulfur de ferro. **Neoplasi.**
- Neoplasma, f.** Neoplasma.

- Neoplaste**, *m. Min.* Oxit negre.
Neoplasto.
Neorama, *m. Neorama*.
Neozoich, *ca. Geol. adj.* Terrenys ab abundosos fòssils orgànichs. Neozoico.
Nepotisme, *m. Favoritisme*. Abús d'autoritat en benefici propi o dels parents. **Nepotismo**.
Nepta, *f. Bot.* Planta. Hierba gatera. || **La nepta tot mal rep-ta**. *Ref.* Muchos males cura, la hierba gatera.
Neptú, *m. Astron.* Planeta de gran magnitud. Neptuno.
Neptunà, *na. adj. Geol.* Neptunia-no.
Neptúniol, *ca. adj. Geol.* Neptú-nico. || **Roca neptúnica**. *Geol.* Roca neptuniana.
Neptunisme, *m. Geol.* Neptunismo.
Neptunista, *s. y adj. Geol.* Expert en la teoria del neptunisme. Neptunista.
Nequicia, *f. Ant.* Maldat. Infamia.
Nera (Collada de). *Orog.* Entre'l tue del Home y el de Montoliu a la Vall d'Arán, enlairat 2370 metres.
Nere, *m. Ter.* Negre. Negro.
Nere, *Hidrog.* Riu de la Vall de Arán. || — **d'Horno (Estany)**, Enlairat 2040 metres a la conca superior del riu Nere a la Vall d'Arán. || — **de Caldes**. Estany al peu del Montarto. || — **del Furcall**. Estany dessota la collada de Nere, a 2314 metres d'elevació. || — **de Guerri**. Estany a la conca del riu Baradós.
Nerena, *f. Nereida*.
Nereni, *a. adj.* Nereideo.
Neril, *Geog.* Poble del bisb. de Lleida, prov. d'Osca, part. jud. de Benabarre.
Nerc, *m. Ictiol.* Mero.
Nerola (Cova de). *Orog.* A la Es-pluga de Francolí.
Neroll, *m.* Oli essencial de la flor de taronja. Neroll.
Nervació, *f. Med.* Nervación. || *Bot.* Nervación.
Nervadura, *f. Bot.* Nervadura. || *Arquit.* Motllura que ressalta. **Nervadura**.
Nerval, *adj.* Relatiu als nervis. **Nerval**.
Nervi, *m. Anat.* Nervio. || *Met.* Part ferma d'alguna cosa. **Nervio**. || *Vigor.* **Nervio**. || *Bot.* Filat o bri que ressalta a la superfície de les plantes. **Nervio**. || *Arquit.* Arch del intradós d'una volta. **Nervio**, **Nervadura**. || **Nervi de bou**, *m.* Corbacho, Vergajo. || **Nervi óptich**. **Nervio óptico**. || **Ab nervi**, *m. adv.* Nerviosamente. || **Tornarsen els nervis**. *fr.* Arrossarse. Contraerse los nervios.
Nervi, *na. adj. Med.* Nervino.
Nerviet, *m. dim.* Nervezuelo, Nerveccio.
Nervimoció, *f.* Moviment impulsiu. **Nervimoción**.
Nervimotor, *a. adj.* Nervimotor.
Nerviós, *a. adj.* Nervioso.
Nerviosament, *adv. m.* Nerviosamente.
Nerviositat, *f.* Nervosidad, Nerviosidad.
Nervomotilitat, *f.* Nervomotilidad.
Nervomotor, *m.* Nervomotor.
Nervós, *a. adj.* Nervioso.
Nervudament, *adv.* Nerviosamente, Nervudamente.
Nervut, *da. adj.* Nervioso, Nervudo.
Nesci, *a. adj.* Necio.
Nesciència, *f.* Ignorancia, Necessitat. Nesciencia.
Nescient, *a. adj.* Nesciente.
Nespla, *f. Bot.* Fruit. Nispero, Nispola.
Nespler, *m. Bot.* Arbre. Nispero.
Nespra, *f. Bot.* Nispola.
Nesprer, *m. Bot.* Nispero.
Nét, *a. m. y f.* Nieto, a. || Descendent d'algún linatge. Nieto, Descendiente.
Nèt, *a. adj.* Limpio, Neto. || **Nèt com una patena**. *Loc. fam.* Mondo; como el pelo de la masa. || **Nèt y clar**, *m. adv.* En buen romance. || **En nèt**, *m. adv.* En claro, En neto. || **Fer nèt**. *fr.* Liquidar, Quedarse á espaldas. || **Jugar nèt**. *fr. Met.* Jugar limpio. || **Posar en nèt**. *fr.* Poner en lim-

- pio. || Quedar nèt y escurat. *fr.* Quedar limpio. || Treure en nèt. *fr.* Sacar en limpio, Deducir.
- Nètament.** *adv. m.* Resueltamente.
- Netedat.** *f.* Limpieza, Aseo.
- Neteig.** *m.* Limpia.
- Neteja.** *f.* Neteig.
- Netejada.** *f.* Limpia.
- Netejador.** *a. m. y f.* Limpiador.
- Netejament.** *m.* Limpia.
- Netejar.** *v. a.* Asear, Limpiar. || *Met.* Fer fugir els enemics o els malfactors. Limpiar. || Purificar alguna cosa. Limpiar. || Netejar demunt per demunt. *fr.* Deslavar.
- Netejat.** *da. p. p.* Aseado, Limpiado.
- Neterró.** *na. m. y f. dim.* Nietecillo.
- Netesa.** *f.* Limpieza.
- Netet.** *a. m. y f. dim.* Nietecillo. || *adj.* Aseadito, Limpito.
- Neu.** *f.* Nieve. || *pl.* Temporada en quina neva molt. Nieves. || Any de neu, any de Déu. *Ref.* Año de nieves, año de bienes. || Com un pá de neu. *fr.* Cosa molt freda. Como un carámbano. || Pensar si les neus d'antany, caurán enguany. *fr. Met.* Pensar en las musarañas. || Tornarse de neu. *fr. Met.* Fondres alguna cosa, per haverla perdut o ésser robada. Hacerse noche, Oscurecerse, Volar.
- Neula.** *f.* De pastisseria. Barquillo. || Rovell dels blats. *f.* Añublo, Tizón. || Espetar neula. *fr. fam.* Sentir fam. Estar á dents. || Ésser mitj neula. *fr. fam.* Ser medio lila. || Ésser un neula. *fr. fam.* Ser un lila.
- Neulada.** *f.* Barquillos numerosos. || *Fig.* Imbecillitat. Yonteria.
- Neularse.** *v. r.* Anublarse, Añublar-se, Atizonarse.
- Neulat.** *da. p. p.* Anublado. Atizado.
- Neulella.** *f.* Part del cós. Paleta, Paletilla, Mucronata.
- Neuler.** *m.* Qui fa o ven neules. Barquillero.
- Neulers.** *m. pl.* Motllo de fer neules. Barquillero. || Carregar els neulers. *Fr. fam.* Enganyar. Burlar.
- Neuliment.** *m.* Añublo, Impacien-
cia.
- Neulirse.** *v. r.* Migrarse. Añublar-se, Impacientarse.
- Neulit.** *da. p. p.* Migrat. Impacien-
te, Endeble.
- Neuma.** *f. Ret.* Període extens. Espíritu, Neuma. || *m. Mus.* Signe musical, usat antigament. Neuma.
- Neumática.** *f.* Part dels coneixements físichs, que caracterisen les substancies aeriformes. Neumática.
- Neumàtich.** *adj.* Relatiu al aire.
- Neumático.** || *m.* Cercle de goma inflat per l'aire a les rodes dels automòvils, bicicletes y altres veícols. Neumático.
- Neumatocele.** *m.* Tumor del escrot. Neumatocelo.
- Neumatoquímich.** *m.* Neumatoquí-
mico.
- Neumatosís.** *f. Med.* Neumatosís.
- Neumatotórax.** *m. Med.* Aplech de gasos al pit. Neumatotórax.
- Neumenfraxia.** *f. Med.* Malaltia dels bronquis. Neumenfraxia.
- Neumografia.** *f. Med.* Descripció dels pulmons. Neumografia.
- Neumolítiasis.** *f. Med.* Malaltia pulmonar. Neumolítiasis.
- Neumologia.** *f.* Descripció del pulmó. Neumologia.
- Neumonia.** *f. Med.* Inflamació del pulmó. Neumonía.
- Neumónich.** *ca. adj. Med.* Neumó-
nico.
- Neumorràgia.** *f. Med.* Hemorra-
gia pulmonar. Neumorràgia.
- Neumotomia.** *f. Med.* Dissecció dels pulmons. Neumotomia.
- Neuralgia.** *f. Med.* Dolor dels nervis. Neuralgia.
- Neurálgich.** *ca. adj. Med.* Neurá-
gico.
- Neurastenia.** *f. Med.* Malaltia nerviosa. Neurastenia.
- Neurasténich.** *ca. adj.* Neurasté-
nico.
- Neurilema.** *f. Anat.* Membrana que rodeja els nervis cerebrals. Neurilema.
- Neurilemita.** *f. Med.* Inflamació de la neurilema. Neurilemita.

- Neurita.** *f. Min.* Nom del jade.
Neurita.
- Neurítich, ca. adj. Farm.** Medicaments pera combatre les malalties nervioses. **Neurítico.**
- Neuroflogosis.** *f. Med.* Inflamació dels nervis. **Neuroflogosis.**
- Neurógen, m. Fisiol.** Substància del teixit nerviós. **Neurógeno.**
- Neurografia, f. Anat.** Descripció dels nervis. **Neurografia.**
- Neurologia, f. Anat.** Estudi dels nervis. **Neurologia.**
- Neuroma, m. Med.** Tumor del teixit nerviós. **Neuroma.**
- Neuromiclitis, f. Med.** Inflamació de l'espinada. **Neuromiclitis.**
- Neuroparàlisis, f. Med.** Insensibilitat dels nervis. **Neuroparàlisis.**
- Neuropatia, f. Med.** Afecció nerviosa. **Neuropatia.**
- Neuropatologia, f.** Estudi i tractament de les malalties nervioses. **Neuropatologia.**
- Neuropatològich, ca. adj. Neuropatològic.**
- Neuropira, f. Med.** Febre nerviosa. **Neuropira.**
- Neuropíric, ca. adj. Neuropíric.**
- Neurópter, a. adj. Entom.** **Neuróptero.**
- Neuropterólech, ga. adj. Entom.** Qui estudia els insectes neurópters. **Neuropterólogo.**
- Neurosis, f. Med.** **Neurosis.**
- Neurostenia, f. Med.** **Neurostenia.**
- Neurosténich, ca. adj. Neurosténico.**
- Neurótich, ca. adj. Neurótico.**
- Neurotomia, f.** Desecció dels nervis. **Neurotomia.**
- Neus, n. p.** Nieves.
- Neutonia, na. s. y adj.** Sistema de Neuton, respecte al mecanisme del univers. **Neutonian.**
- Neutonianisme, m.** **Neutonianismo.**
- Neutral, adj.** **Neutral.** || **Esser neutral.** *fr.* No pendre partit per ningú. **Permanecer neutral.**
- Neutralització, f. Quim.** **Neutralización.**
- Neutralitzador, a. s. y adj.** **Neutralizador.**
- Neutralitzar, v. a.** **Neutralizar.**
- Neutralitzar-se, v. n.** **Neutralizarse.**
- Neutralitzat, da. adj. y s.** **Neutralizado.**
- Neutralitat, f.** Indeterminació. **Neutralidad.**
- Neutralment, adv. m.** **Neutralmente.**
- Neutre, a. adj.** **Neutro.** || *Gram.* Nom que no es del gènere masculí o femení. **Neutro.** Verb que no és actiu ni passiu. **Neutro.** || *Quim.* Sals que no són àcides ni alcalines. **Neutro.**
- Nevada, f.** Nevada, Nevasca.
- Nevar, v. n.** **Nevar.** || **Nevar al agost.** *fr. Fam.* Posar cabells blancs abans d'hora. **Florecer la alمندrera.**
- Nevassada, f.** Nevada forta. **Nevasca.**
- Nevat, da. adj.** Blanch com la neu. **Nevado.** || Cobert de neu. **Nevado.**
- Nevater, m.** Qui ven neu. **Nevero.**
- Nevera, f.** Lloch pera guardarhi la neu, Pou de neu. **Nevera.** || *Fig.* Habitació molt freda. **Nevera.**
- Neviscar, v. n.** Caure borrallons de neu. **Neviscar.**
- Nevós, a. adj.** Cobert de neu. **Nevososo.**
- Nexe, m.** Vincle, Unió. **Nexo.**
- Nexió, f.** Unió, enllaçament. **Nexión.**
- Neyia (Francesch), Biog.** Relli-gió mercenari, que va assolir nomenada per la seua erudició, a les derrerries del segle XVII. Va publicar a Barcelona al any 1698 la vida d'En Sanxe d' Aragó, arquebisbe de Toledo, y fill del rei En Jaume I el Conqueridor.
- Ni, conj.** **Ni.** || **Ni'ls mils.** *fr. adv.* Ni á cien leguas, o Ni de lejos. || **Ni'ls morts ni'ls ausents tenen amichs ni parents.** *Ref.* **A muertos y á idos no hay amigos.** || **Ni mai!** (que vinguis, que ho facis, etc.) *fr. adv.* ¡Mejor, Ojalá! || **Ni ménos** (ho he vist,

- hi pensava). *fr. adv.* Ni siquitera.
 || Ni més ni menys. *m. adv.* Ni més ni menos. || Ni missa ni dar oivada, destorben llarga jornada. *Ref.* Per oir missa i dar ceba, nunca se perdió jornada.
- Niada.** *f.* Nidada.
Niador. *m.* Nidal, Ponadero.
Nial. *m.* Niador.
Niar. *v. n.* Anidar.
Niarada. *f.* Nidada.
Niçaga. *f.* Raza, Casta.
Nicassi. *n. p.* Nicasio.
Nicéfor. *n. p.* Nicéforo.
Nici, *a. adj.* Necio.
Nicia. *f.* Iniquidad, Ignorancia.
Niciament. *adv. m.* Neciamente.
Niclesa. *f.* Ignorancia, Maldad.
Niclös, *a. adj.* Necio.
Nicociana. *f. Bot.* Planta del tabach. Nicociana.
Nicoclánich, *ca. adj. Bot.* Semblant a la nicociana. Nicocliáneo, Nicocliánico.
Nicoclanina. *f.* Nicetina.
Nicol. *m. Min.* Mena d'ágata. Nicolo.
Nicolau. *n. p.* Nicolás.
Nicolau (Frederich). *Biog.* Economista catalá, mort a Barcelona d'ahont era nadiu, al any 1905. Va ésser president de la societat de naviers y consignataris, Diputat y Senador, y va pendre remarcable part a les informacions obertes pera promoure el deixoniment de la marina mercant espanyola. Era defensor constant d'aquesta branca del comerç, y aixís en discursos raonats com en treballs contundents, va assolir concepte de ferm propagandista de son renaixement. || — (Guillem). Cronista del sigle XIV, a qui'l rei En Pere III de Catalunya va encomanar per carta reial de 1381 el treball de copiar les cròniques dels regnes d'Aragó y de Sicília. || — (Pere). Escriptor relligiós, que va usar de la nostra parla en les seues obres. Era catedràtic de teologia a Perpinyá, prior del monastir d'Espira, y comissari de la Inquisició.
- Nicoli,** *na. adj. Quim.* Saturat de ácit nicólic. Nicolino.
Nicótlch, *ca. adj.* Sals que tenen per base la nicotina. Nicótic.
Nicotina. *f. Quim.* Alcalí del tabach. Nicotina.
Nictació. *f.* Convulsió a les palpebres. Nictaciön.
Nictalmia. *f.* Ilusió óptica. Nictalmia.
Nictálop, *a. s. y adj.* Que hi veu més de nit que de dia. Nictálope.
Nictilop. *m. Bot.* Planta que brilla de nit. Nictíflope.
Nictimer. *m. Astron.* Revolució aparenta del sol. Nictímero.
Niella. *f. Bot.* Planta. Neguilla.
Nien. *f. Ter. Res. Nada.*
Niera. *f.* Nidada.
Nierada. *f.* Nidada.
Nieró. *m.* Nido.
Nigreta. *f. Ornit.* Mena d'anech. Negreta.
Nigro. *m.* Mot llatí equivalent a negre, dol o mort. Nigro.
Nigromancia. *f.* Endevinació cabalística. Nigromancia.
Nigromántich, *ca. adj.* Nigromántico.
Nigul. *m. Ter.* Núvol. Nube.
Nihilisme. *m.* Negació de tot principi relligiós, social o polítich. Nihilismo. || Secta política social rusa. Nihilismo.
Nihilista. *m. y f.* Nihilista.
Nil. *n. p.* Nilo.
Nils. *Geog.* Veinat de Pontellá, depart. dels Pirineus Orientals.
Nimbe. *m.* Cercol que's trova en certes imatges y medalles.
Nimbo. || Cercle al voltant de la lluna. Nimbo.
Nimes. *Geog.* Ciutat del Mitjorn de França, ahont s'ha deixonit als nostres temps el conreu de la literatura provençal.
Nimesench, *ca. s. y adj.* Nadiu y propi de Nimes. Nimesino.
Nimfa. *f. Entom.* Transformació de l'oruga en papellona. Ninfa. || *Anat.* Membranes de les parts

- genitals de la dona. **Ninfa**. || *Met.* Dona jove y hermosa. **Ninfa**.
- Nimfóman**, a. *f. Med.* Imbuït per la nimfonofia. **Nimfómano**.
- Nimfomania**, *f.* Desitx de goigs veneris. **Nimfomania**.
- Nimfomaniàtic**, ca. *adj. Med.* Relatiu a la nimfomania. **Nimfomaniàtic**.
- Nimfótom**, m. *Cir.* Instrument quirúrgich. **Nimfótom**.
- Nimi**, a. *adj.* Petit en excés. **Nimio**.
- Nimiament**, *adv. m.* Nimiamente.
- Nimietat**, *f.* Nimiedad.
- Nin**, a. *m. y f.* Niño, a, Chico, a. || *n. p.* Senén.
- Nin y Serra (Joan)**. *Biog.* Relli-giós y musich compositor nadiu de Vilanova y Geltrú (1804-1867). Va guanyar per oposició la plaça de mestre de la catedral de Tortosa, (1824) desempenyant-la fins a morir y deixant selectes obres musicals, per ell compostes, entre quines cal esmentar l'anomenada *Dolorosa*, poesia y música de sa composició.
- Nina**, *f.* Pera jugar les criatures. **Muñeca**. || Del ull. **Niña del ojo**, **Pupila**. || **Com la nina del ull**. *Loc.* Como los ojos de la cara. || **Esser la nina dels seus ulls**. *fr. Met.* Ser la luz de sus ojos. || **Tocar a algú a la nina del ull**. *fr. Met.* Tocar en la luz ó en las niñas de los ojos.
- Ninesa**, *f.* Niñez.
- Ninfa**, *f.* **Nimfa**.
- Ningú**, *adv. neg.* Nadie, Ninguno. || **Ningú fa res per res**. *Ref.* No se dan palos de balde. || **Ningú pot dir d'aquesta aigua no beuré per térbola que sia**. *Ref.* No digas de esta agua no beberé.
- Ninot**, a. *m. y f. ñim.* Niñito.
- Ninois**, m. *Bot.* Planta. Ortiga blanca.
- Ninot**, m. **Monigote**, **Muñeco**. || **Figureteta** ab moviment artificios.
- Títère**. || *Met. fam.* Subjecte de figura ridícula. **Figurilla**, **Títère**, **Muñeco**.
- Ninot (Joseph)**. *Biog.* Bisbe de Girona y de Lleida, nadiu de Santa Coloma de Queralt y mort al any 1673. Va ésser abans, canonge de Barceloua, fiscal de la inquisició y auditor de la Rota.
- Ninot (El)**. *Geog.* Veïnat del antich terme de les Corts de Sarrià, que ara forma part del de Barcelona.
- Ninou**, m. Diada de cap d'any. Año Nuevo.
- Ninzo**, m. **Nicho**.
- Ninyol**, m. **Llinyol**. **Cabo**.
- Nipis**, m. Teixit molt fi provinent de les illes Filipines. **Nipis**.
- Niquel**, m. *Min.* Níquel.
- Niquelador**, a. *adj.* Niquelador.
- Niquelar**, v. a. Niquelar.
- Niquelat**, da. *adj.* Niquelado.
- Niquelatge**, m. Niquelaje.
- Niqueli**, m. Combinació de arsénich y de níquel. **Niquelino**.
- Niquelifer**, a. *adj.* Niquelífero.
- Niquelocri**, m. *Min.* Arseniat pol-sós de níquel. **Niquelocre**.
- Nirvi**, m. **Nervi**. **Nervio**.
- Nisciera**, *f.* Necedad.
- Nissaga**, *f.* Niçaga.
- Nistagme**, m. *Med.* Cloure els ulls per causa de passió de son. **Nistagmo**.
- Nit**, *f.* **Noche**. || **Nit clara**. *fr.* Noche clara. || **Nit d'àngels**. *Fig.* Noche apacible. || **Nit y dia**, m. *adv.* Continuació de fer una cosa. **Noche y dia**. || **A entrada de nit**, m. *adv.* Al començar la noche, A boca de noche, A primera noche. || **Ahír a la nit** o **A la nit passada**, m. *adv.* Anoche, **Ayer noche**. || **Bona nit**. *Expr.* Buenas noches. || **Bona nit y bona hora**. *Expr.* Oruga le dió, Voló golondrino, Adióis obispo. || **Bona** o **mala nit**. *Loc.* Buena ó mala noche. || **Com de la nit al dia**. *Loc.* Cual de lo vivo á lo pintado. || **Demá a la nit**, m. *adv.* **Mañana** por la noche. || **De nit tots els gats son negres**. *Loc. fam.* De noche todos los gatos son pardos. || **Per nit**. *fr.* Pernoctar. || **Ferse de nit**. *fr.* Anochecer.

- Cerrar la noche.** || Lo que de nit se fá, de dia's ven. *Ref.* Lo que de noche se hace, de dia aparece || **Mala nit y parir moça.** *Ref.* Mala noche y parir hija. || **Més lleig que la nit.** *Loc. fam.* Feo como el coco. || **Mitja nit.** Media noche. || **Qui sopa massa a la nit, no dorm sossegat al llit.** *Ref.* Quien mucho cena, mucho sueña.
- Nitidament.** *adv. m.* Claramente, Tangiblemente, Nitidamente.
- Nitidesa.** *f.* Nitidez.
- Nitral.** *m.* Paratge ahont se produeix nitre. Nitral.
- Nitrar.** *v. a.* Convertir algún ácit o sal en nitrat. Nitrar.
- Nitrat.** *m. Quim.* Sal produida combinant una base ab ácit nítrich. Nitrató.
- Nitratació.** *f. Quim.* Nitratación.
- Nitre.** *m.* Certa droga. Nitro.
- Nitrieria.** *f.* Lloch ahont se recull el nitre. Nitrieria.
- Nitrich, ca.** *adj. Nítrico.*
- Nitrificable.** *adj.* Nitrificable.
- Nitrificació.** *f. Quim.* Nitrificación.
- Nitrificador, a.** *m. y f.* Nitrificador.
- Nitrificar.** *v. a. Quim.* Nitrificar.
- Nitrit.** *m. Quim.* Nitrito.
- Nitrobenzina.** *f. Quim.* Nitrobenzina.
- Nitrófer, a.** *adj.* Nitrófero.
- Nitrógen.** *m.* Gas. Nitrógeno.
- Nitroglicerina.** *f. Quim.* Líquit oliós y un dels explosius de major força. Nitroglicerina.
- Nitroleúcich.** *adj. Quim.* Acit produít per la combinació del nítrich ab la leucina. Nitroleúchio.
- Nitrómetro.** *m.* Instrument pera midar els salitres. Nitrómetro.
- Nitromuriat.** *m. Quim.* Nitromuriato.
- Nitromuriátich.** *adj. Quim.* Acit anomenat *aigua regia*. Nitromuriático.
- Nitronaftálich.** *adj. Quim.* Nitronaftálico.
- Nitropicrich.** *adj. Quim.* Nitropicrico.
- Nitrós, a.** *adj.* Nitroso.
- Nitrosacarat.** *m. Quim.* Nitrosacarató.
- Nitrosacárich, ca.** *adj. Quim.* Nitrosacárico.
- Nitrositat.** *f.* Nitrosidad.
- Nitruur.** *m. Quim.* Nitruuro.
- Niu.** *m.* Nido. || Casa de familia. Nido. || *Fig.* Lloch ahont se guarda alguna cosa amagada. Nidal. || *Fig.* Paratge ahont se aplega gent dolenta o duptoza. Gorrionera, Nido, Nidal. || **Deixar el niu.** *fr.* Desanidar. || **En els nius d'antany no hi han moixonets.** *Ref.* En los nidos de antaño, no hay pájaros ogaño. || **Fer niu de tota broça.** *fr. Met.* Hacer á pluma y á pelo. || **Fer niu.** *fr. Vulg.* Casarse. Contraer matrimonio. || **Fer niu o'í niu els aucells.** *fr.* Hacer ó formar el nido. || **Treure un niu.** *fr.* Frustrar, Sacar un nido.
- Niu d'Encantats.** *Orog.* Cova del terme d'Esterra de Cardós.
- Niuada.** *f.* Nidada.
- Niuar.** *v. r.* Anidar.
- Niuerada.** *f.* Garrinada. Cachiçada.
- Niula.** *Geog.* Caseriu de Ger, prov. de Girona, districte de Puigcerdá.
- Niuós, a.** *adj.* Nidoso.
- Nivell.** *m.* Nivel. || Igualtat de terreno. Nivel. || *Met.* Igualtat en alguna cosa. Nivel. || **Nivell de aigua.** *fr.* Nivel de agua. || **Nivell d'aire.** Nivel de aire. || **A nivell.** *m. adv.* A nivel. || **Perdre el nivell.** *fr.* Desviarse.
- Nivellable.** *adj.* Nivelable.
- Nivellació.** *f.* Nivelación.
- Nivellador, a.** *m. y f.* Nivelador.
- Nivellament.** *m.* Nivelación.
- Nivellar.** *v. a.* Nivelar, Equilibrar.
- Nivellat, da.** *p. p.* Nivelado, Equilibrado.
- Nivelleta.** *f.* Eina de fusta. Nivelleta.
- Niveola.** *f. Bot.* Plantes. Niveola.
- No.** *adv. neg.* No. || **¿No?** *Inten.* ¿No? || **No ab qui neixes, sino ab qui peixes.** *Adag.* No con quien naces, sino con quien paces. || **No cauen totes les pagues per Sant Joan.** *Adag.* No hay plazo que no se cumpla, ni deuda

que no se pague. || **No diguis blat** que no sigui al sach, y ben lligat. *Adag.* No digas oliva, hasta que sea cogida, ó de la mano á la boca se pierde la sopa, ó nadie se alabe hasta que acabe. || **No diguis mal del any**, que passat no sigui. *Adag.* No digas mal del año, hasta que sea pasado. || **No entendre futila.** *fr.* No entender palabra, no dar pelotada. || **No és boig qui torna a casa.** *fr.* No es loco quien su hogar conoca. || **No és bort qui retira als seus.** *Adag.* No lo roba quien lo hereda. || **No gaire.** *m. adv.* Poco muy poco. || **No hi ha cap casament pobre, ni cap mort rica.** *Adag.* Ni beda pobre, ni mortuorio rico. || **No hi ha com amor d'avi.** *Fr.* Quien no sabe de abuelo, no sabe de bueno. || **No hi ha disapte sense sol, ni viudeta sense dol.** *Adag.* Ni sábadó sin sol, ni vieja sin arrebol, ó ni moza sin amor. || **No hi ha març que no marcegi, ni bort que no bordegi, ni fill d'ase que no brami.** *Adag.* El hijo del asno, dos veces rebuzna al día. || **No hi ha millor carrabiner que'l que ha sigut contrabandista.** *Adag.* No hay mejor cirujano que el bien acuchillado. || **No hi ha olla ni ollet que no trovi'l seu cobertot.** *Adag.* Cuando nace la escoba, nace el asno que la roya. || **No hi ha pitjor claviella que la del meteix fust.** *Adag.* No hay peor cuña que la de la misma madera. || **No li amagues l'ou.** *fr. Met.* No se deja poner la albarda. || **No massa.** *m. adv.* No macho. || **No més.** *m. adv.* No más. Nunca más, Nada más. || **No més li falta l'albarda.** *Fr. Met.* Solo falta ponerle la albarda. || **No'n passen cada dia.** *fr. Met.* Agosto y vendimia no es cada día, y sí cada año, unos con ganancia, otros con daño. || **No'n vull, no'n vull, mes déumen un bon troç.** *Adag.* No quiero, no quiero, pero echádmelo en el

sombrero. || **No obstant.** *m. adv.* No obstante, con todo, sin embargo, á pesar de. || **No pas per ara.** *m. adv.* Por ahora no. || **No res.** *m.* Nada, No ser. || **No res menys.** *m. adv.* Nada menos. || **No's deixa de sembrar per por dels aucells.** *Adag.* Por miedo de gorriones, no dejan de sembrarse cañamones. || **No sé que.** *Expr.* No se qué. || **No serveizes per pondre ni per covar.** *Adag.* Este nuestro hijo don Lope, no es miel, ni hiel, ni vinagre, ni arrope. || **No s'ha de matar tot lo qu'és gras.** *Adag.* No debe estrujarse la naranja, para que amargue el zumo. || **No es mou fulla, que Déu no vulla.** *Adag.* No se mueve la hoja en el árbol, sin la voluntad de Dios; ó Eso se hace, lo que a Dios place. || ¡No te n'alabarás! *Expr.* ¡No te irás alabando! || **No te rei que'l governi ni papa que l'excomuniqui.** *Adag.* Sin padre ni madre, ni perro que me ladre. || **No't fils d'aigua que no corra, ni de gat que no mioia.** *Adag.* Del agua mansa libremente Dios, que de la recia me guardaré yo. || **No tindre cap ós sencer.** *Expr.* Estar motido como una alheña, Estar hecho una alheña. || **No y més no.** Negativa insistent. ¡Que no! ¿Que no? *Loc.* ¿Pues no?

Nobas (Rossendo). *Biog.* Remarable escultor nadiu y mort a Barcelona (1849-1891). Ab el lema *Siglo XIX* va presentar a la exposició de Madrid al any 1871 la estatua *Torero moribund* que li va ésser premiada, y a la de Viena de 1873, li va ésser llorejat el bust de Cervantes. Entre les seues escultures que li assoliren merescut renom, s'han d'esmentar, les estatuas de Aristotil y de Sant Tomás a la Universitat de Barcelona, la del monument d'En Güell y Ferrer, la del conseller Casanova y la d'En Cabrinety a Puigcerdá, nombro-

- sos y artístichs bustes, el carro d'Apol y les esfinges del Parch de Barcelona, etz.
- Nobil.** *adj.* Noble.
- Nobliari.** *m.* Llibre que tracta de noblesa d'una niçaga. Nobliario.
- Nobliariament.** *adv. m.* Nobliariamente.
- Nobilissim, a.** *adj. sup. de noble.* Nobilíssimo.
- Noble.** *adj.* Noble. || Distingit, ilustre. Noble. || *Met.* Generós. Noble. || Títol honorífich. Noble. || Noble de tots quatre costats. *Loc.* Noble por los cuatro cuartos. || *Fr.* el noble. *fr.* Procedir com cavaller. Hacerse el caballero ó el noble.
- Noblement.** *adv. m.* Noblemente.
- Noblesa.** *f.* Ilustre, excelencia. Nobleza. || Estimació, fama, reputació. Nobleza. || *Met.* Generositat, bons sentiments. Nobleza. || Noblesa de cor. *fr.* Hidalguía.
- Noblia.** *f.* Nobleza. || Carta o patent de noblia. *Ant.* Privilegi de noblesa. Títol, Ejecutoria, Privilegi de nobleza.
- Noces.** *f.* Boda, Himeneo.
- Noch.** *m.* Batán.
- Noch d'En Cols.** *Geog.* Lloch de la comarca d'Olot a la riera de Sant Joan.
- Nocible.** *adj.* Nocivo.
- Noció.** *f.* *Fil. y Teol.* Coneixement, intelligència, aceptió. Noción. || *Vulg.* Mot concís, fonament d'algun coneixement. Noción.
- Nocional.** *adj. Fil.* Relatiu a la noció. Nocional.
- Nocir.** *v. a.* Perjudicar, Dañar.
- Nociu, va.** *adj.* Danyós. Nocivo.
- Nocivament.** *adv. m.* Dañosamente, Nocivamente, Perjudicialmente.
- Noctámbul.** *m.* Sonámbulo. || *Fig.* Qui acostuma a vesprejar. Noctámbulo.
- Noctambulació.** *f.* Sonambulismo.
- Nocticola.** *m. y f.* Que prefereix la nit al dia. Nocticola.
- Nocturn, a.** *adj.* Pertanyent a la nit. Nocturno. || *m.* Una de les parts del cant litúrgich de les matines. Nocturno. || *Astron.* Arch de cercle del sol a la vesprada. Nocturno. || *Ornit.* Au que vola a la nit. Nocturno. || Composició literaria o musical, en quina son descrits efectes de nit. Nocturno.
- Nocturnal.** *adj.* Nocturno.
- Nocturnalment.** *adv. m.* Nocturnalment.
- Nocturnament.** *adv. m.* Nocturnamente.
- Nocturnitat.** *f.* Nocturnidad. || *Eor.* Circunstancia agravant en alguns delictes. Nocturnidad.
- Nodació.** *f. Med.* Malaltia dels nervis. Nodación.
- Nodal.** *adj. Astron.* Relatiu als nodos. Nodal.
- Nodo.** *m. Astron.* Punt de l'òrbita de la terra. Nodo.
- Nodriç.** *m.* Garrinet. Lechón.
- Nodriçó.** *m. Ter.* Niño de teta.
- Nodridor, a.** *adj.* Nutritivo.
- Nodriment.** *m.* Nutrición.
- Nodrir.** *v. a.* Nutrir.
- Nodrit, da.** *p. p.* Nutrido.
- Noembre.** *m. Ter.* Noviembre.
- Noera.** *f.* Nogal.
- Noeta.** *f. Art. y of.* Polea del telar.
- Nofre.** *n. p.* Onofre.
- Nofru (Cap de).** *Orog.* Entre Roses y Cadaqués.
- Noga.** *f.* Nou grossa. Nuez grande.
- Nogada.** *f.* Salsa de nous. Nuez triturada.
- Noguer.** *m. Bot.* Arbre. Nogal.
- Noguer (El).** *Geog.* Lloch del terme de Tavertet, prov. de Barcelona. || **Noguer de Segaró.** *Geog.* Remarcable masía de senyoril aspecte a les valls de Llerca, prov. de Lleida.
- Noguera.** *f. Bot.* Nogal, Noguera. || **Noguera americana.** *f.* Almendró. || **De color de noguera.** Parduzco, Anogalado.
- Noguera (La).** *Geog.* Caseriu del terme de Gayà, prov. de Barcelona. || — Veínat de Vilovi, (id). || — **Baixa.** Lloch del terme de Sant Quintí de Mediona. || — **de Cardós.** *Hidrog.* Riú

de la prov. de Lleida que brolla als estanys de Tabescán al Pirineu y passa per Tabescán, Lleret, Liadrós, Arros, Arrás, Cassibrós, Ribera y Tirbia, desaiguant a la Noguera Pallaresa, prop de Llavorsí. || — **Pallaresa.** Riu de la prov. de Lleida, que té de curs uns cent quaranta sis kilometres de llargada. Brolla a prop de Montgarri, als llindars de la Vall d'Arán, y segueix pels termens de Montgarri, Alós, Sorpe, Isabarre, Esterri de Aneu, Jou, Escaló, Estarón, Llavorsí, Surp, Rialp, Sort, Enviny, Malmercat, Bahent, Peramea, Gerri, Peracals, Pobla de Segur, Salàs, Talarn, Tremp, Palau de Noguera, Guardia, Llimiana, Sant Huisme y Font Mougá, desaiguant al Segre, més enllà de Camarassa. || — **De Tor.** Riu de la prov. de Lleida, que té un curs d'uns vinticinch kilometres. Brolla prop del port de Caldes a la frontera mitjornina de la Vall d'Arán y recorre els termens de Caldes, Erilavall, Bohí, Barrauera, Cardet, Coll, Llerp y Castelló de Tor, desaiguant al Noguera Ribagorçana, a la vora de Pont de Suert. || — **Ribagorçana.** Riu que fa partió de les províncies d'Osca y de Lleida, recurrent un curs d'uns cent trenta kilometres. Brolla a la frontera ponentina de la Vall d'Arán y fa el seu curs pels termens de Senet, Vilaller, Montanuy, Suert, Pont de Suert, Santorens, Castarner, Areny, Escarlá, Montanyana, Castissent, Alsamora, Lastall, Corsá, Blancafort, Tragó de Noguera, Boix, Pinyana, Ibars de Noguera, Alfarrac, Algerri, Albea, Portella, Torrelameo y Corbins, ahont desaigua al Segre.

Noguera. *f.* **Noguera.**

Noguera. *m.* Llech plantat de noguers. **Noguera.**

Noguera. *f.* **Bot.** Planta. **Cornicabra.**

Noguera. *Hidrog.* Riera de la prov. de Lleida, que tocant a la ciutat desaigua al Segre.

Nogués (Frederich). *Biog.* Mestre d'instrucció, que va distingir-se pel seu coneixement als idiomes. Era fundador y director del Liceo Poliglota de Barcelona, y havia escrit treballs didàctichs, molt remarcables. Va morir a Barcelona al any 1911. || — **(Ramón).** Fabricant barceloní que va introduir innovacions als procediments tècnichs, assolint nomenada per les seues iniciatives en favor del deixoniment manufacturer de Catalunya. Va morir al any 1862. || — **y Torras (Antoni).** Remarcable music compositor y pianista nadiu de Vilafranca del Penadés, (1820-1882). Entre les seues composicions publicades, cal esmentar una fantasia de temes populars espanyols, y una bonica jota aragonesa.

Nogués. *Geog.* Caseriu del terme de Balaguer, prov. de Lleida.

Nohedes. *Geog.* Poble del depart. dels Pirineus Orientals, cantó de Prades, bisb. de Perpinyá. || — **(Gorch de).** *Hidrog.* Riera y estanys del Conflent. || — **(Vall de).** *Orog.* Al Conflent, anomenantla també Vall de la riera de la Mort.

Nohible. *adj.* Ant. Nocivo, Dañoso.

Noi, *a. m. y f.* Chico, Niño. || *Met.*

Que té poca experiència. Niño.

|| **Noi de mames.** *Met.* Niño de teta. || **Noi ploraire.** *fr.* Bejín.

|| **Conexer a algú desde noi.**

fr. Conocer a uno desde la cuna.

|| **Cosa de noi.** *fr.* Infantil. ||

Desde noi. *m. adv.* Desde la infancia, Desde los primeros años.

|| **Fins ho saben el noi que mamen.** *fr.* Hasta los niños lo saben. || **No és cap noi.** *Loc.* No es ya un chiquillo. || **No'n faria,** o

no'n diria més un noi de ma-

- mes. *fr.* No lo hiciera, ó no lo dijera, ó no dijera más pateta.
- Noia.** *Hidrog.* Anoiá. || *f. Ter.* Vibora, Aspíd.
- Noiada.** *f.* Fet o dita propia de noi. Niñada, Niñeria, Muchachada, Puerilidad, Inocentada. || *Fr* noiades. *fr.* Niñar.
- Noiejar.** *v. n.* Niñar.
- Noieria.** *f. Ter.* Niñada.
- Noiet,** *a. m. y f.* Niñito, Niñita, Chiquillo, Ila.
- Nola (Eupert).** *Biog.* Famós coch catalá del sígle xv, cap de cuina de la casa reial, al temps d'En Alfons V, y autor d'un llibre de cuina, que segons En Torres Amat, va estamparse al any 1477, y de quin van feren durant el sígle xvi, quatre edicions a Toledo, traduintles al castellá.
- Noleig.** *m.* Nolít. Flets.
- Nolejar.** *v. a.* Fletar.
- Nolició.** *f. Teol.* Acte negatiu de la voluntat. Nolición.
- Nolleig.** *m.* Noleig.
- Nollejament.** *m.* Fletamento.
- Nollejar.** *v. a.* Nolejar.
- Nolisar.** *v. a.* Nolejar.
- Nolít.** *m.* Flets. || *Menys de nolít.* *Loc. ant.* Sin flets.
- Nolla (Joan).** *Biog.* Remarcable arquitecte catalá de mitjans del sígle xix, autor d'algunes de les primeres edificacions del aixamplis de Barcelona, y d'alguna de les construccions que al període de transformació de la ciutat, en ella foren bastides. Va morir al any 1863.
- Nom.** *m.* Nombre. || Fama, Reputació. **Nombrada.** || Autoritat, poder. **Nombre.** || *Gram.* Part de la oració declinable. **Nombre.** || *Mil.* Sant y senya. **Nombre.** || **Nom de casa.** *m.* El qu'es comú als individus de una familia. **Cognóm.** **Apellido.** || **Nom de fonts.** L'imposat ab el baptisme. **Nombre de pila.** || **Anarsen en nom de Déu.** *fr.* Marcharse en la paz de Dios. || **¿Com haveu nom?** *Loc. Ant.* ¿Cómo os llamáis? ¿Cómo se llama V.?
- Dirse'l nom del porch.** *fr.* Llamar-se el nombre de las fiestas, Ponerse come pascuas. || **En nom.** *Loc.* En nombre, De parte. || **En nom de.** En el nombre. || **Mudar o cambiar el nom.** *fr.* Fingirlo, Trasnóbrar, Fingir el nombre. || **No sapiguer el nom musa.** *fr. Fam.* Esser molt ignorant. Desconocer la gramática. || **Primer se perdria el meu nom.** *Loc.* No me llamaría por mi nombre. || **Tindre nom.** *fr.* Ser muy nombrado.
- Nómada.** *adj.* Errant, sense domicili. Nómada.
- Nombra.** *f.* Taula de números pera apendre de comptar. Taula de cuentas, Numeración.
- Nombrament.** *m.* Nombramiento.
- Nombrar.** *v. a.* Numerar, Contar, Elegir, Nombrar.
- Nombrat,** *da.* *adj.* Numeral. || *p. p.* Numerado. || **Nombrada pecunia.** *m. adv.* Moneda contante.
- Nombre.** *m.* Número. || Conjunt o suma de moltes quantitats. Multitut. Número.
- Nomenador,** *a.* *adj.* Lo que ha de nombrarse. || *Arit.* Denominader.
- Nomenament.** *m.* Nombramiento.
- Nomenar.** *v. a.* Nombrar.
- Nomenarse.** *v. r.* Nombrarse.
- Nomenat,** *da.* *p. p.* Nombrado.
- Nomenclator.** *m.* Catálech de noms d'algún coneixement. Nomenclator.
- Nomenclatura.** *f.* Llista de noms.
- Nomenclatura.** || Aplech de veus tècniques d'una facultat. **Nomenclatura.**
- Nómina.** *f.* Catálech, Llista. **Nómina.** || Detall d'alguna reliquia ab el nom del Sant a que pertany. **Nómina.** || Llista ab el sou d'empleats d'una dependència. **Nómina.**
- Nominació.** *f.* Nominación, Nombramiento. || Elecció pera algún càrrech. **Nombramiento.** || **Fr** **nominació.** *fr.* Elegir, Nombrar.
- Nominador,** *a. m. y f.* Nominador.
- Nominal.** *adj.* Nominal. || *Gram.* Adjectiu derivat d'un substan-

tiu. Nominal. || **Votació nominal.** Votación nominal.

Nominalment. *adv. m.* Nominalmente.

Nominar. *v. a.* Nombrar, Escoger, Elegir.

Nominat, da. *adj.* Que té nom qualificat. Nominado.

Nominatiu. *m. Gram.* Primer cas de la declinació. Nominativo. || *Fig. y fam.* Rudiments d'aigüen coneixement. Nominativo.

Nominativament. *adv. m.* Nominativamente.

Nomografia. *f.* Descripció de les lleis. Nomegrafia.

Nomologia. *f.* Ciència de les lleis. Nomología.

Non. *adv. neg.* No. || *m.* Son. Sueño.

Non. Afèresi d'Abdón. *n. p.* Abdón.

Nona. *f.* Una de les hores en quines els romans dividien el dia, corresponent a les tres de la tarde. Nona. || Hora menor al reso eclesiàstich. Nona. || *Ter.* Dormida. || **Fer nona o non non.** *Fr.* Dormir les criatures. Hacer el mú.

Nonagenari, a. *adj.* Que té noranta anys. Nonagenario.

Nonagésim, a. *Num. ord.* Nonagésimo.

Nonàgon. *m. Geom.* Polígon de nou costats. Eneàgono, Nonàgono.

Nonagonal. *adj. Geom.* Nonagonal.

Nonana. *f. Med.* Febre que's reprodueix cada nou dies. Nonana.

Nonat, da. *adj.* Nonato. || Lo que ha de néixer. Nonato. || *n. p.* Nonato.

Nonell (Isidre). *Biog.* Dibuintant y pintor contemporani, mort a Barcelona a 23 de febrer de 1911, que ab justesa va sorprendre els tipus populars, y les escenes de costums. Va ésser oon xich discutit per la exageració dels seus traces modernistes, mes calia reconèixerli una intuició apropiada en reflexar la nota característica de certa mena de gent. Les seues exposicions atreien, y va assolir merescuda nomenada.

|| —y **Lleonart (Joan).** Horticultor y jardiner remarcable, nadiu de Mataró (1836-1899). Va contribuir al desvetllament del art de jardineria, y va ésser bon escriptor tècnich, havent al ensemps establert el primer dipòsit de llevors fundat a Espanya.

Nonici. *n. p.* Nonito.

Nonó (Jaume). *Biog.* Musich, nadiu de Sant Joan de les Abadesses y mort al any 1882. A Sabadell era director de la popular orquestra dels Muixins, endreçantse després a Amèrica y assolint a Mèxich el càrrech d'inspector de musiques militars component un himne marcial. Havía escrit musica sacra y nombroses composicions líriques. || — (**Joseph**). Musich compositor, nadiu de Sant Joan de les Abadesses y mort a Aranda de Duero (1776-1845). Va compondre a Madrid diverses òperes, y va ésser musich de cambra, durant els regnats d'En Carles IV y d'En Ferrán VII. Era ademés bon escriptor tècnich, havent publicat entre les seues obres desde 1814 a 1829, el *Mapa armónich*, y el sistema *Escuela completa de música*.

Nonuple, a. *adj.* Quantitat que equival nou vegades un altre. Nonuplo.

Noocracia. *f.* Imperi de la raó sobre les passions. Noocracia.

Noógen, a. *adj.* Provenient d'una causa moral. Noógeno.

Noologia. *f.* Coneixement de la intelligència. Noología.

Nopal. *m.* Figuera de moro. Chumbera.

Nora. *f.* Nuera. || **La curiosa de ma nora.** *Loc.* La relimpia de Horcajo, que lavaba las patas al asno.

Norabona. *f.* Enhorabuena.

Norach. *m.* Construcció ciclopea. Nurago.

Noramala. *f.* Enhoramala.

Noranta. *adj.* Noventa.

- Noray**. *m. Mar.* Pilastra pera amarrar les embarcacions. **Nor**-**al**.
- Norbert**. *n. p.* Norberto.
- Nordest**. *m. Naut.* Vent entre el Nort y l'Est. **Nordeste**. || Punt del horitzó entre'l Nort y el Orient. **Nordeste**.
- Nordestada**. *f.* **Nordestada**.
- Nordestal**. *adj.* Pertanyent al **Nordest**. **Nordestal**.
- Nordestejar**. *v. a.* Decantar la brújula del Nort envers l'Est. **Nordestear**.
- Noresmenys**. *m. adv. Ant.* Ademés.
- Norest**. *m.* **Nordeste**.
- Norfeu (Cap)**. *Hidrog.* Cap al N. E. del golf de Roses, prov. de Girona.
- Noria**. *f.* Cinia. **Noria**.
- Noris**. *Geog.* Poble de la prov. de Lleida, part. jud. de Sort, bisbat d'Urgell.
- Norma**. *f.* Regla, Sistema. **Norma**, **Pauta**.
- Normal**. *adj.* Regular. **Normal**. || D'acort ab la regla d'alguna cosa. **Normal**. || *Geom.* Ratlla recta, o plà perpendicular a la tangent. **Normal**. || *Instruc.* Reglamentat. **Normal**. || **Escola Normal**. **Escuela Normal**.
- Normalitzar**. *v. a.* **Normalizar**.
- Normalitzar-se**. *v. v.* **Normalizarse**.
- Normalitzat**, *da. p. p.* **Normalizado**.
- Normalista**. *m. y f.* Deixeble de una escola normal. **Normalista**.
- Normalitat**. *f.* **Normalidad**.
- Normalment**. *adv. m.* **Normalmente**.
- Normanda**. *f. Tip.* Caràcter d'impremta. **Normanda**.
- Normàndich**, *ca. adj.* Llengua germànica. **Normàndico**.
- Normant**, *da. adj.* **Normando**.
- Nornordest**. *m.* **Nornordeste**. || *Naut.* Punt del horitzó entre el Nort y el **Nordest**. **Nornordeste**.
- Noroest**. *m.* Punt del horitzó entre'l Nort y l'Oest. Vent que vé d'aqueix punt. **Noroeste**.
- Noroestada**. *f. Mar.* Ventada del **Noroest**. **Noroestada**.
- Norris**. *adj.* **Deixat**, **Brut**. **Soez**.
- Nort**. *m.* **Norte**, **Septentrión**. || **Tramontana**. **Norte**, **Aquilon**. || La estrella més propra al pol. **Norte**, **Estrella polar**. || *Met.* **Direcció**, **Guia**. **Norte**. || **Posar el Nort**. *fr. Naut.* Seguir el viatge en aquesta direcció. **Nortear**. || **Sens nort ni guia**. *fr.* **Andar a la ventura**. || **Perdre el nort**. *fr.* **Desorientarse**.
- Nortada**. *f.* **Raixada de vent del Nort**. **Nortada**.
- Nortejar**. *v. n.* **Nortear**.
- Nortnoruest**. *m. Naut.* **Nornoroeste**.
- Noruestar**. *v. n. Naut.* Decantar-se la brúixola magnética del septentrí vers el ponent. **Noruestar**.
- Nos**. *pron. pers.* **Nos**. || **Nos ab nos**. *fr. Fam.* Entre familia, Entre companyers.
- Nosa**. *f.* **Embarazo**, **Estorbo**, **Impedimento**. || **Er nosa**. *fr.* **Estorbar**, **Embarazar**, **Embargar**, **Servir de estorbo**.
- Nosaltres**. *pron. pers.* **Nosotros**, **Nosotras**.
- Nosella**. *f. Anat.* **Neulella**. || **Tenir la nosella torta**. *fr.* **Descostillado**, **Torcido**.
- Nosogenia**. *f. Med.* **Fonament de les malalties**. **Nosogenia**.
- Nosografia**. *f. Med.* **Descripció de les malalties**. **Nosografia**.
- Nosologia**. *f. Med.* **Nomenament de les malalties**. **Nosologia**.
- Nosomántica**. *f.* **Curació per encantament**. **Nosomántica**.
- Nosocomi**. *m.* **Hospital**. **Nosocomio**.
- Nostalgia**. *f.* **Tristor**, **Anyorament**. **Nostalgia**.
- Nostàlgich**, *ca. adj.* **Nostàlgico**.
- Nostomania**. *f.* **Anyorament de la terra nativa**. **Nostomania**.
- Nostomaniach**, *ca. adj.* **Nostomaniaco**.
- Nostradamus (Cèssar)**. *Biog.* **Escriptor provençal del segle XVII**, y bon poeta que va usar en les seues composicions la parla regional. Era autor de la *Historia y crónica de la Provença*, y va morir al any 1629. ||

- (Joan). Procurador al parlament de Provença al segle XVI y autor de les vides dels antics trovadors provençals, obra estampada a Lió al any 1575. || —(Miquel). Metge y astròlech nadiu d'un poblat proper a Arlés, (1503-1566). Fruïa renom pèl seu saver.
- Nostradona.** *f. Ant.* La mare de Déu. Nuestra Señora, La Virgen Santísima.
- Nostramo.** *m.* El combregar. El Viàtich. Su Divina Magestad, El Santo Viático. || *Naut.* Als barcos. Maestro.
- Nostrar.** *v. a.* Adoptar, Adquirir.
- Nostre,** *a.* *Pron. pers.* Nuestro, Nuestra.
- Nota.** *f.* Senyal. Nota. || Apuntació. Nota. || La dels marges dels llibres. Apostilla. || Censura. Nota. || Defecte greu. Nota. || *Mus.* Senyal o signe de la tonalitat. Nota.
- Notabilissim,** *a.* *adj. sup.* Notabilísimo.
- Notabilissimament.** *adv. m. sup.* Notabilísimamente.
- Notabilitat.** *f.* Notabilidad. || Home remarcable pèl seu saber. Celebridad.
- Notable.** *adj.* Notable. || Digne de atenció. Notable. || Digne de correcció. Notable. || Personatge influent. Notable. || Nota acadèmica. Notable.
- Notablement.** *adv. m.* Notablemente.
- Notació.** *f.* Observación, Nota.
- Notadament.** *adv. m.* Principalmente, Significadamente.
- Notador.** *m.* Observador, Censor.
- Notaire.** *com.* Anotador.
- Notalgia.** *f. Med.* Dolor a l'espina. Notalgia.
- Notament.** *m.* Anotación.
- Notar.** *v. a.* Marcar. Notar. || Fer alguna apuntació. Notar, Apuntar. || Censurar. Notar. || Tatar d'infamia. Desacreditar. Notar.
- Notari.** *m.* Notario. || El d'actuacions judicials. Escribano. || **Notari de taulell.** *fr. Ant.* Actuario. || *Fam.* Espigot de blat de moro. Mazorca desgranada.
- Notaria.** *f.* Notaria. || La de actuacions judicials. Escribania.
- Notarial.** *adj.* Notarial.
- Notarialment.** *adv.* Notarialmente.
- Notariat.** *m.* Notariado. || *adj.* Autorisat per notari. Autorizado por notario. || Profesió de notari. Notariado.
- Notariescament.** *adv.* Notariescamente.
- Notariesch,** *ca.* *adj.* Notariesco, a.
- Notarse.** *v. r.* Notarse.
- Notat,** *da.* *p. p.* Notado, Observado.
- Noter.** *m.* *Ter.* Notario.
- Noticia.** *f.* Noticia. || Avís. Novetat. Noticia. || Judici d'alguna cosa no ben esbrinada. Noticia. || Memoria confosa d'algun succés. Noticia. || Nova, Esment. || Aficionat a notícies. Gacetista. || Ara és la primera noticia. *Expr.* Ahora lo oigo. || Les males notícies el vent les porta. *Ref.* Lo malo viene volando. || Les males notícies sempre son certes. *Ref.* Las malas noticias son siempre ciertas. || Plè de notícies. Sabi, Erudit. Noticioso, Competente. || Portar notícies. *fr.* Comunicar. || *Met.* Enredar, Soplar. || Eebre la primera noticia. *fr.* Haver esment d'alguna noticia. Desayunarse. || Vendre una noticia. *fr.* Vender una noticia.
- Noticiable.** *adj.* Noticiable.
- Noticier,** *a.* *adj.* Noticiero.
- Noticiós,** *a.* *adj.* Noticioso.
- Notificable.** *adj.* Notificable.
- Notificació.** *f.* *For.* Notificación.
- Notificadament.** *adv. m.* Notificadamente.
- Notificador,** *a.* *adj.* Notificador.
- Notificar.** *v. a.* Notificar. || *For.* Comunicar judicialment alguna cosa. Notificar.
- Notificat,** *da.* *p. p.* Notificado.
- Notiófila.** *f. Zool.* Insectes coleòpters pentamers. Notiófila
- Notori,** *a.* *adj.* Notorio.
- Notoriament.** *adv. m.* Notoriamente.

Notorietat. *f.* Notoriedad. || *For.*

Notorietat de dret; de fet. *fr.*

Notoriedad de derecho; de hecho.

Notrir. *v. a.* Nutrir.

Notxer. *m. Ant.* Contra maestre.

Nou. *f.* Bot. Fruit. Nuez. || A les filatures y tisatges, fusta rodona que serveix de politja.

Nuez. || Nou de la ballesta. A

la ballesta d'entregar projec-

tils. Nuez de la ballesta. || **Nou**

del coll. *f.* Nuez de la garganta.

|| **Nou de xiprer.** Agalla, piña

de ciprés. || **Nou moscada.** Nuez

de especia, Nuez moscada. || **Com**

més petita és la nou, més remor

mou. *Ref.* La más ruin oveja,

se ensucia en la colodra. || **Es**

més el soroll que les nous.

Loc. Más suena el ruido, que las

nueces. || **Molt soroll y poques**

nous. *Loc.* Mucho ruido y pocas

nueces. Mucho bombo y pocas

plattiles. || **Fins a la nou del coll.**

Fig. Hasta las trenzas, hasta las

cachas. || **Ments per la nou del**

coll. *Expr.* Mientes sin rubor. ||

Trencar nous. *fr. Met.* Charlar.

Nou. *adj. num.* Nueve. || **Vuits y**

nous, y cartes que nolligen.

fr. Ochos y nueves y cartas que

no corresponden.

Nou, va. *adj.* Nuevo, a. || **De nou.**

m. adv. Nuevamente. || **Fer com**

qui li ve de nou. *fr.* Hacerse el

fingido. || **Nou de trinca.** *fr.*

Inusado, Para estrenar. || **Un no**

rés tot nou. *fr.* Nada entre dos

platos. || **Vindre de nou.** *fr.* Co-

ger desprevenido.

Nou (La). *Geog.* Poble de la prov.

de Tarragona, part. jud. del

Vendrell, bisbat de Barcelona.

|| — Poble de la prov. de Bar-

celona, partit de Berga, bisbat

de Solsona. Té per annexes el

poblet de Malanyeu y el veïnat

de Serrat. || — *Hidrog.* Riera

del Bergadà, que s'aigua-

barreja ab el Llobregat, aprop

de La Vedella. || — (**Vall de**).

Al Bergadà, prop de Sant Jau-

me de Frontanya. || — (**Betlém**).

Geog. Caseriu del antic terme

de Sant Gervasi de Cassoles,

are de Barcelona. || — **Comes**

(**Les**). *Orog.* Montanya del

Bergadà que s'estreba ab els

Rasos de Peguera.

Noual. *m.* Lloch enlairat. **Collna.**

Noucents, tes. *adj.* Novecientos,

Nuevecientos.

Noucentista. *adj.* Obra del sig-

le xx. Artista o escriptor re-

marcable del sigle xx. Nueve-

centista.

Noucreus (Collada de les). *Orog.*

Al costat del Pich de la Fossa

del Gegant, enlairada 2800 me-

tres a la Vall de Ribes.

Noufonts. *Hidrog.* Abundoses

fonts que brollen a la Vall de

Ribes, dessota d'un banch del

Gleiver. || — (**Coll de les**). *Orog.*

Al Conflent, enlairat 2600 me-

tres, entre les serralades de

Eyna y els trencalls de les

Noucreus.

Nohueta. *f. dim.* Nuececilla. || **No-**

hueta de torn. Rodeta pera

capdellarhi la seda y els fils

d'or y d'argent. Carrete.

Noure. *v. a.* Dañar, Perjudicar.

Nouvilas y Alsina (Eduart).

Biog. Militar catalá, mort es-

sent mariscal de camp al any

1883. Va fer la seua carrera

assolint per meritis de guerra

els seus graus, y distingintse a

la lluita civil. Manava una di-

visió del exércit, al any 1874, y

marxant camí d'Olot, va ésser

sorpresa la seua força per

nombrós contingent enemich,

a Castellfullit de la Roca, res-

tant presoner ab la major part

de les seues tropes y arma-

ment, ab tot y haver extremat

la defensa. || — y **Ráfols (Ra-**

món). General catalá y remarc-

able escriptor técnich, nadiu

de Castelló d'Empuries y mort

a Madrid (1812-1880). Va distin-

gir-se a les lluites civils de 1833,

y 1848, essent coronel d'infanteria

al acabarse la segona de

aquelles guerres. Assolint el

generalat, va desempenyar al-

guns càrrechs d'importancia

entre altres, capitanies gene-

rals, y en 1873 el ministeri de la guerra, en el govern de la república. Era autor dels llibres *Táctica elemental de infanteria*, y *Tropas ligeras en campaña*.

Nova, *f.* Misatge, novetat. **Nuava**.

|| *Met.* Notícia pera promoure discordies. **Chisme**. || **Portanoves**, *m.* Chismoso, Novelero. || **Portar noves**, *fr.* Chismear; traer y llevar chismes.

Novació, *f.* Renovación.

Novador, *a. m. y f.* Innovador.

Noval, *adj.* Terra conreuada de nou. **Noval**.

Novament, *adv. m.* Nuevamente, por vez primera.

Novatxer, *m.* Chismoso, Novelero.

Nové, *na. adj. num.* Noveno, Nono.

Novela, *f.* Historia o fet fingit.

Novela. || Ficción, Farsa. **Novela**. || *Ant.* Notícia, nova. **Nueva**. || **Escriure noveles**, *fr.* Compondre contes. **Novelar**.

Noveler, *a. adj.* Amich de novetats. **Novelero**. || Inconstant. **Novelero**. || Qui posa enredos. **Novelero**. || Mentider. **Novelero**.

Noveleria, *f.* Afició a innovar notícies. **Noveleria**.

Novlescament, *adj.* Novelescamente.

Novelesch, *ca. adj.* Novelesco.

Novelista, *m. y f.* Novelista.

Novell, *a. adj.* Del año, Reciente, Tierno. || Parlant de persones, pincipiants en algún ofici. **Novel**. || **De novell, y de novell modo**, *m. adv.* De nuevo, Nuevamente.

Novell (Agusti), *Biog.* Abat de Montserrat als anys de 1729 a 1733. || — (**Joseph**). Preberector de la parroquia de Sant Just de Barcelona, restaurada a son temps ab pintures policromades. Era home que fruía concepte general a mitjans del siglo XIX. Va morir al any 1868.

Novellas y Alabau (Nofre), *Biog.* Geómetre y Astrónom, nadiu de Sant Feliu de Torelló (1787-1849). Va ésser ajudant

de náutica a l'escola de Barcelona, y després de 1819, catedràtic de la meteixa. Va pertanyer a la Academia de Ciències Naturals y Arts, de quina va ésserne vispresident als cursos de 1847 y 1848. Era autor de obres de matemàtiques, deixantne algunes de elles inèdites.

Novellat, *da. adj.* Innovado.

Novelles (Les), *Geog.* Veïnat del terme de Tavertet, prov. de Barcelona.

Novellet, *a. adj. dim. de Novell*. Nuevecito.

Novelliques (Les), *Geog.* Caseriu Tavertet, (prov. de Barcelona).

Novembre, *m.* Noviembre. || **Al novembre qui no ha sembrat, que no sembra**, *Ref.* Por San Francisco se siembra el trigo, la vieja que lo decía, ya sembrado lo tenía; por San Cebrían, siembra el albardán; por Todos Santos, siembra trigo y coge cardos; por San Simón, siembra varón, por Todos Santos, con ambas manos.

Novena, *f.* Espal de nou dies. **Novena**.

Novenari, *m.* Novenario.

Novensá, *na. adj.* Novato, Novel, Primerizo.

Noves, *f. pl.* Noticias, Avisos.

Noves, *Geog.* Poble de la prov. de Lleida, bisbat y part. jud. de la Seu d'Urgell. || — *Hidrog.* Riuet de la prov. de Lleida, que brolla al terme de Pallarols de Cantó y després de arrossar Casavall, Avellanet, Sellent, Beren y Gramós, desaiqua al Segre, més avall de Noves.

Novet, *a. adj. dim. de nou*. Nuevecito.

Novetat, *f.* Novedad. || Mudances de les coses. **Novedad**. || Estranyesa. **Novedad**. || Fet o notícia fresca. **Novedad**. || **Fer novetat**, *fr.* Hacer impresión.

Novetament, *adv. m.* Ant. Nueva mente.

Novi, *a. m. y f.* Novio, a.

Noviatge, *m.* Noviaje.

- Novici, a.** *adj.* Novicio. || Qui entra en una ordre religiosa pera professarhi. **Novicio.** || Novensá. **Novicio.** || No avesat als usos y costums. **Novicio.** || **Novici fet.** *fr.* Qui no té aptituts o condicions pera professar. **Noviciote.**
- Noviciat.** *m.* Noviciado. || Casa ahont habiten els novicis. **Noviciado.** || *Met.* Primeries d'apendre algun art o ofici. **Noviciado.**
- Noviluni.** *m.* Lluna nova. **Novilunio.**
- Novíssim, a.** *adj. sup.* Novísimo.
- Novíssima (La).** *Geog.* Caseriu del terme de Sant Martí de Riudeperes.
- Novitat.** *f.* Ant. Novedad.
- Noxa.** *f.* Ant. Daño.
- Noxal.** *adj.* Referent a la culpa. **Noxal.**
- Noy.** *m.* Noi. Chico, Niño.
- Noya.** *f.* Noia. Chica, Niña.
- Nu.** *m.* Nus. Nudo, Nudo. || **Nu de dit.** **Nudillo.** || **Nu, a.** *adj.* Desnudo. || **Nu al coll.** *fr.* Nudo en la garganta. || **Nu corredor.** *fr.* Nudo corredizo. || **Nu de pel a pel.** *fr. adv.* En cueros vivos. || **Nu de teixidor.** Nudo de tejedor. || **Nu y erú.** *fr.* Seco, A secas. || **Fer un nu.** *fr.* Dar un nudo. || **Ferli un nu a la qua.** *fr. fam.* Echarle un galgo. || **No está nu.** *Loc.* No le falta lo preciso. || **Tot nu.** *Loc.* En cueros, En pelota.
- Nuador, a.** *m. y f.* Anudador.
- Nuals.** *Geog.* Poble del bisbat de Lleida, prov. d'Osea, part. de Montanuy. || — *Hidrogr.* Riera que brolla de les montanyes Maleides, y desaigna passant per Castanera, Nerill, Nuals y Bonança, al curs de la Noguera Ribagorçana.
- Nuament.** *m.* Nudo. || *adv. m.* Simplemente, Desnudamente.
- Nuar.** *v. a.* Anudar, Añudar. || **Qui bé nua, bé desnua.** *Ref.* Quien bien ata, bien desata. || **Qui no nua, un punt pert.** *Ref.* Quien no da nudo, pierde punto.
- Nuarse.** *v. r.* Añudarse. || **Torbarse.** **Cortarse.** **Turbarse.** || **Ennuagarse.** **Atragantarse.**
- Nuat, da.** *p. p.* Anudado, Añudado. || **Despullat de recursos.** **Desnudo.**
- Núbil.** *adj.* Ant. Casadero.
- Nuch.** *adj.* Nudo.
- Nuciform.** *adj.* En forma de nou. **Nuciforme.**
- Núcli.** *m.* Núcleo.
- Nucular.** *adj. Bot.* Que conté una nou. **Nucular.**
- Nuditat.** *f.* Desnudez.
- Nudrició.** *f.* Ant. Nutrición.
- Nudridor.** *m.* Nutridor, Sustentador.
- Nudridora.** *f.* Nodriz. || La terra, perque produeix el nodriment de tots els éssers creats. **Madre común.** **Nutriz.**
- Nudridorament.** *adv. m.* Nutridamente.
- Nudriment.** *m.* Alimento, Nutrición. || *Met.* Causa d'activitat, augment o força d'alguna cosa. **Nutrición.** **Pábulo.** || Instrucció, Ensenyança. **Nutrición intelectual.** **Moral.**
- Nudrir.** *v. a.* Alimentar, Criar, Mantindre. **Nutrir.** || *Met.* Educar, Instruir.
- Nudrirse.** *v. r.* Alimentarse, Nutrirse.
- Nudrit, da.** *p. p.* Alimentado, Nutrido.
- Nudritiu, va.** *adj.* Nutritivo.
- Nudriu.** *f.* Abella que cuida de les larves. **Nutriz.**
- Nuesa.** *f.* Manca de vestit. **Desnudez.**
- Nuet, a.** *adj.* En cueros.
- Nuet y Bové (Pere).** *Biog.* Teólech, nadiu de Valls, catedràtich del seminari de Tarragona, rector de Sant Martí Carroca, que va començar la restauració d'aquell cabal monument; escriptor apologétich y canonge per oposició de la Seu barcelonina. Va morir al any 1902.
- Nuet.** *Geog.* Lloch del terme de Avia, prov. de Barcelona.
- Nuhu.** *m.* Botó que subjecta el

cordó dels barrets per dessota la barba. **Botón**.
Nuig, *m. Ant.* Enojo.
Nuix (Joan). *Biog.* Jesuïta y escriptor catalá del sigle XVIII. Va neixer a Torá morint a Lebrun, (1740-1783). || — (Rafel). Jesuïta y remarcable escriptor de filosofia y de teologia. Era nadiu de Torá y va morir a Ferrara, (1741-1802).
Nujar, *v. n.* Enojar.
Nul, *a. adj.* Nulo, inválido. || *pron.* Ninguno.
Nulament, *adv. m.* Invàlidamente, Nulamente.
Nulesa, *f.* Nulidad.
Nulitat, *f.* Nulidad. || *Tatxa*, manca que minva la valúia d'alguna cosa. Nulidad.
Nulles, *Geog.* Poble de la prov. y bisb. de Tarragona, part. jud. de Valls. Es estació de la vía ferrada de Barcelona a Pica-moixons.
Numanti, *na. adj.* Nadiu o pertanyent a Numancia. Numantino.
Númen, *m.* Ingeni. Númen. | Númen poètic. Inspiración poética.
Numerable, *adj.* Numerable.
Numeració, *f.* Numeración. || *Arit.* Primera part de l'aritmética, qu'ensenya a escriure y llegir les quantitats. Numeración. || Signes representatius dels guarismes. Numeración. || Numeració arábica. Arábica. || Numeració decimal. Decimal. || Numeració Romana. Romana.
Numerador, *m. Arit.* Número a la banda superior d'un trencat, expressant les porcions que's prenen del denominador. Numerador. || Aparell mecànic que s'usa pera foliar. Numerador.
Numeral, *adj.* Propi o relatiu de un número. Numeral.
Numerar, *v. a.* Comptar per ordre de números. Numerar. || Foliar un llibre. Foliar, Numerar.
Numerari, *a. adj.* Diner. Numera-

rio. || Concepte d'un càrrech. Numerario.
Numerat, *da. p. p.* Numerado.
Numeratiu, *va. adj.* Numerativo.
Numéricament, *adv. m.* Numéricamente.
Numèrich, *ca. adj.* Numérico.
Número, *m.* Número. || Multitud. Número. || Número compost, cúbich, impar, par, quadrat, denominats, proporcionals, etc., etc. Diferentes denominacions que s'apropien al número y tenen traducció semblanta al castellá, || Completar o cumplir el número. Llenar el número. || Fer número. Ejercer de comparsa. || Gran número. Muchedumbre. || Sens número. Innumerable.
Numerós, *a. adj.* Numeroso.
Numerosament, *adv. m.* Numerosamente.
Numerosissim, *a. adj. sup.* Numerosísimo.
Numerositat, *f.* Numerosidad.
Numismática, *f.* Coneixement y estudi de les medalles y les monedes. Numismática. || Estudi que aquesta aplicació dels coneixements arqueològichs consent fer de la geografia y de la historia, essent una de les fonts d'estudi, pera deduir els traces característichs de l'estat antiga, esbrinant la seua positiva significació y l'influencia exercida pèls pobles dominadors, segons el simbolisme adoptat en les monedes, referintse a la condició del territori o a la industria y produccions que'l caracterisaren. A la del període antich de Catalunya, resalten aquestos atributs que consenten ferse capaç de la significació positiva dels pobles que la poblaven. Segons el tractadista d'aquesta branca de la ciencia, l'erudit Delgado y els travalls d'En Pedrals, d'En Campaner y de En Rotet y Sisó, apart d'altres numismàtics, el relatiu organisme dels pobles antichs de

- Catalunya, manifesten com a característichs els següents emblemes: Arc-Orgeia (*Seu de Urgell*) el cavall, el senglar y els delfins; Aussa (*Vich*), Pegàs, senglar y cavall; Kissa, cavall: Emporion (*Empuries*), testes de Aretusa, Diana y Palas, además del pegàs ab cabir, el cavall y els delfins; Ilerda, (*Lleida*) els delfins, la lloba, y la mitja lluna; Rodhe, (*Roses*) la rosa; Vasata o Veseda, Senglars, Diota; Saluvie (*Alfachs de Tortosa*), delfins; Masenesa, timó; Arze-Egara, cap de Palas ab caschalat, mitja lluna, taurs ab cara humana. Als temps mitjevals les mes significades poblacions catalanes tenien privilegi d'encunyar moneda, que al revers mostraven l'escut de cada una d'elles, essent el seu valor en curs diferent, segons la seua procedencia. Per altra banda les monedes reials son prou conegudes en els estudis numismàtics.
- Numismàtic.** *adj.* Numismático.
- Numismatografia.** *f.* Tractat de numismática. Numismatografía.
- Numulina.** *f. Geol.* Fòssils dels terrenys secundaris y terciaris. Numulina.
- Numulites.** *m. Geol.* Fòssils foraminífers nautilodis. Numulitas.
- Numulítich, ca.** *adj. Geol.* Terreny abundós de numulites. Numulítico.
- Nuncanya.** *Geog.* Poble anexe al de Peramola, prov. de Lleida.
- Nunci.** *m.* Pregoner, corredor de coll. Pregonero, Voz pública. || Representant o Lligat del Papa. Nuncio.
- Nunciatura.** *f.* Càrrech o dignitat pontificia. Nunciatura. || Despatx o tribunal del nunci o pontifici. Nunciatura.
- Nuncupació.** *f. For.* Institució d'hereu, en presència de testimonis. Nuncupación.
- Nuncupatiu.** *m. y f.* Testament devant de testimonis. Nuncupativo.
- Nuncupatori, a.** *adj.* Escrit. Nuncupatorio.
- Nundinari.** *Biog.* Bisbe barceloní, mort en opinió de sant al any 484, que va designar per successor seu a Ireneu, de quin nomenament va tractarse al concili de Roma del any 485.
- Nunell (Eussebi).** *Biog.* Metge barceloní, mort al any 1908 y un dels més fermes propagandistes del sistema hidroteràpich. Va assolir nomenada pèls seus estudis d'aquesta branca de la terapèutica.
- Nunque.** *adv.* Mai. Nunca.
- Nuós, a.** *adj.* Nudoso.
- Nupcia.** *f.* Boda, Casamiento.
- Nupcial.** *adj.* Nupcial.
- Nupcialment.** *adv.* Nupcialmente.
- Nupcies.** *f. pl.* Esponsales. || **Convolar a segones nupcies.** *fr.* Pasar á segundos esponsales.
- Nuria.** *Orog.* Collada de la Vall de Ribes, que s'anomena també *Coll d'Eina*. || — *Hidrog.* Riu que brolla a la clotada de Nuria, aplegant les aigües del Puigmal y de la coma del Embut, les de Finestrelles, de les Noufonts, de les Mulleres y de Eina, barrejantse a la Gorja de Cremat, ab les de la Fontalba y de la Fontnegra, y per dessota de Querals devalla el curs del Fresser. || — (**Vall y Santuari**). *Geog.* Plá de la Vall de Ribes, d'un kilòmetre de llarch, per mitg d'ample, y enlairat a 1985 metres, entre la carena fronterera, les cingleres del Pich d'Eina, del Roch de Malé, el Cap de Porch, la Fossa del Gegant y les Noucreus. El santuari dedicat a la Verge està arracerat al peu del Roch de Malé, entre'l curs del riu Nuria y la rivera que descendeix de la Coma del Eina. Existia ja al sigle XI, y era als sigles mitjos un dels llochs que servaven més sensilles y

- falagueres tradicions. L'actual edifici que va substituir al antic, va ésser bastit al any 1642.
- Nus.** *m.* **Nu.** Nudo. || Grop en la fusta. Nudo.
- Nusada.** *f.* Nudo.
- Nusám.** *m.* Aglomeració de nusos a una corda. Nudada.
- Nusar.** *v. a.* Anudar.
- Nusat,** *da.* *p. p.* y *adj.* Anudado.
- Nuset.** *m.* *dim.* Nudillo. || *adj.* Tot nú. En cueros.
- Nusolsté.** *m.* *Min.* Cals sulfatada. Nusolsteno.
- Nusós,** *a.* *adj.* Nudoso. || *Met.* Cosa difícil. || **Es més nusós de lo que sembla.** *fr.* Resulta més difícil de lo que a primera vista parece.
- Nusositat.** *f.* Nudosidad. || *Med.* Enduriment a les articulacions afectades de reumatisme. Nudosidad.
- Nusot.** *m.* Nudazo.
- Nutable.** *adj.* Inclinado.
- Nutació.** *f.* Moviment del eix de la terra. Nutación.
- Nutalita.** *f.* *Min.* Substancia de la calça espática. Nutalita.
- Nutant.** *adj.* Inclinat a un y altre costat. Nutante.
- Nutar.** *v. n.* Agitarse, Bambolear. Nutar.
- Nutreixer.** *v. a.* Nutrir.
- Nutria.** *f.* *Zool.* Ludria. Nutria.
- Nutrici,** *a.* *adj.* Nutritivo.
- Nutrició.** *f.* Alimento, Nutrición.
- Nutridament.** *adv. m.* Nutridamente, Numerosamente.
- Nutridíssim.** *adj. sup.* Nutridísimo, Numerosísimo.
- Nutridor,** *a.* *adj.* Alimentador, Nutridor.
- Nutrimient.** *m.* Nutrición. || *Fig.* Lo que física y moralment aconhorta o fortaleix. Nutrimiento.
- Nutrir.** *v. a.* Alimentar, Nutrir.
- Nutrirse.** *v. r.* Alimentarse, Referse. Nutrirse.
- Nutrit,** *da.* *adj.* Robust, Fort, Gran. Nutrido. || Nombrós. Nutrido.
- Nutritiu,** *va.* *adj.* Nutricio, Nutritivo.
- Nutual.** *adj.* Prebenda eclesiástica, qu'és amovible. Nutual.
- Nuvi,** *a.* *m.* y *f.* Novio, a.
- Nuviol.** *adj.* Nupcial.
- Nuviatge.** *m.* Noviazgo.
- Nuviesa.** *f.* Edad núbil.
- Núvol.** *f.* Broma. Nube, Nublado. || *adj.* Nublado, Nubloso, Nublo. || *Met.* Cosa que enfosqueix un altre. Nube. || *Met.* Tel del ull. Nube, Catarata. || Entre llapis, taca que enfosqueix el brill de les pedres precioses. Nube. || **Núvol d'estiu.** Nube de verano. *Met.* Enfado que aviat s'esvaeix. Nube de verano. || **Espejarse ls núvols.** *fr.* Encaportarse el cielo. || **Estar núvol.** *fr.* Estar nublado. || **Esvalirse els núvols.** *fr.* Serenarse el cielo. || **Fer núvol.** *fr.* *Met.* Dar aprensió. || **Posar als núvols.** *fr.* Elogiar.
- Nuvolaç.** *m. aum.* Nubarrón.
- Nuvolada.** *f.* Nube, Nublado.
- Nuvolarse.** *v. r.* Cobrirse el cel. Nublarse, Cubrirse el tiempo.
- Nuvolat,** *da.* *adj.* Nublado.
- Nuvolatge.** *m.* *Ter.* Nuvolada.
- Nuvolet.** *m.* *dim.* Nubecilla.
- Nuvoliform.** *adj.* Nubiforme.
- Nuvolós,** *a.* *adj.* Nublado, Nubloso.
- Nuvolosa.** *f.* *Astron.* Nebulosa.
- Nuvolositat.** *f.* Nubiosidad.
- Nuvolot.** *m.* *desp.* Cerrazón.
- Nuyll.** *m.* *Ant.* Ninguno.
- Nuytada.** *f.* *Ant.* Noche.
- Nuytar.** *v. a.* *Ant.* Pernoctar.
- Ny.** Aquestes dues lletres juntes tenen en catalá, la pronunciació de la consonant *n*, castellana. *n*.
- Nyach.** *m.* Soroll. Crujido. || *adv. neg.* **No.** || **Va fer nyach.** *fr.* *Expr. fam.* Percibiose el crujido.
- Nyam nyam.** *m.* Veu que s'usa pera calificar el menjar a les criatures. Comida, Nam, nam.
- Nyama.** *f.* Médula, Meollo.
- Nyámara.** *f.* *Bot.* Planta. Aguaturma, Pataca, Patata de caña.
- Nyányara.** *f.* Salameria que reflexa alguna passió. Carantoña.
- Nyany.** *m.* Nyanyo.
- Nyanyo.** *m.* Chichón, Descalabrado.

- ra. || *Bot.* Planta, Arbret. Naño, Nicaragua.
- Nyap.** *m.* Borrón, Disparate, Mancha. || ¡Quin nyap! *fr.* ¡Vaya un disparate! *Fig.* ¡Vaya un borrón!
- Nyapus.** *m.* Pseudónim del malhaurat artista En Joseph Lluís Pellicer, que usava al ilustrar les gatades d'En Serafi Pittarra (Frederich Soler) al any 1864.
- Nyarro.** *m.* Partidari del bandol dels nyerros a Catalunya al sigle XVII. Nerro.
- Nyau, nyau.** *m.* Hipocritón. || És ser un nyau, nyau. *fr.* Ser un mogigato, un gazmoño.
- Nyaular.** *v. n.* Maullar.
- Nyebit.** *m.* Epítet despreciatiu ab que's califica als xicots entremaliats, ganduls, etz. Golfo.
- Nyer.** *Geog.* Poble del Conflent, que are pertany al cantó de Oleta. Serva el castell senyorial que pertanyia a la niçaga d'aquell cognóm, y en ell, are restaurat ab art, va originarse la brega entre aquells nobles y els varons d'Arança, senyors cerdans, produintse la lluita sostinguda al sigle XVII, anomenada dels *Nyerros y Cadells*. || — (*Gorges de*). *Orog.* Al Conflent, prop de la Portella de Mantet.
- Nyerro.** *m.* Tocino, Tocinillo. || *Hist.* Partidari d'aquell bandol quan les revoltes produides a Catalunya, alstemp d'En Felip IV.
- Nyespla.** *f.* *Bot.* Fruit. Nispero.
- Nyespler.** *m.* *Bot.* Arbore. Nisperero.
- Nyeu.** *m.* *Ter.* Nieve.
- Nyeu, nyeu.** *m.* *fam.* Nyau, nyau.
- Nyevada.** *f.* *Ter.* Nevada.
- Nyevar.** *v. n.* *Ter.* Nevar.
- Nyich-Nyach (Estar).** *fr.* Estar como perros y gatos.
- Nyicris.** *m.* Incapaç, Desnerit, Desmedrado.
- Nyigo-nyigo.** *m.* Música ó sonido ingrato.
- Nyigui-nyogui (Cosa de).** *fr.* Cosa de niquiñaque.
- Nyinya.** *f.* Cordeta usada pèls pescadors pera aguantar el ham. Sedal.
- Nyinyaç.** *f.* Enginy pera pescar. Red.
- Nyinyera.** *f.* *Ter.* Noia que cuida la mainada. Mainadera. Niñera.
- Nyinyeria.** *f.* *Ter.* Cosa de poch valor. Niñeria.
- Nyinyol.** *m.* Cap de fil. Cabo.
- Nyinyola.** *f.* Cordill tivant pera marcar les ratlles els pintors. Cuerda de líneas.
- Nyitol.** *f.* Esforç. Esfuerzo. || Traure'ls nyitols. *fr.* *Ter.* Echar los bofes.
- Nyonya.** *f.* Galvana. Son. Perezza, Soñolencia.
- Nyonyeria.** *f.* *Ter.* Perezza, Choches.
- Nyonyesa.** *f.* Pequeñez, Tontería.
- Nyonyós, a.** *adj.* Perezoso.
- Nyonyut, da.** *adj.* Perezoso.
- Nyorba.** *f.* *Bot.* Flor semblant a la passionera. Norba.

O

O. Lletra del alfabet català que per ordre numèric és la setzava de les consonants, y la quarta de les vocals. En la pronunciació catalana de les segones y de les derrerres silabes se confón ab la u. || Com a numeral valia 11 y ab una ratlleta al demunt 11000. || A la cartografia equival a *Oest* o *ponent* y a la náutica marca el rumbe del meteix punt. || En les lletres de cambi segons la seua colocació, equival a *ordre* y *carta ordre*. || *Conj. disjuntiva.* **O** || *Quim.* Abreviatura de oxigen. **O**.

¡Oa! *Interj. Ter.* ¡Hola!

Oasi. *m.* Lloch de vegetació al desert. **Oasis.** || *Met.* Lloch de descans després de fadigues. **Oasis.**

Obach. *adj.* Ombrívol. **Opaco, Sombrío, Umbrio.**

Obachs (Els). *Geog.* Caseriu del terme de Lliniana, prov. de Lleida || — (de la **Barcelona**). Veïnat de la Vansa, (prov. de id).

Obcecable. *adj.* Obcecable.

Obcecació. *f.* Encegament. **Obceccación. Ofuscación.**

Obcecadament. *adv. m.* Obcecadamente.

Obcecar. *v. a.* Obcecar.

Obcecat, da. *adj.* Obcecado.

Obedeixcut, da. *adj.* Obecido.

Obedeixença. *f.* Obediencia.

Obedeixent. *m.* Obediente.

Obedeixer. *v. n.* Obedecer.

Obediencia. *f.* Obediencia.

Obediencia. *f.* Obediencia. || Respekte a qui sia superior. **Obediencia.** || *Met.* Docilitat, subgecció del instint a les besties. **Obediencia.** || **Obediencia cega.** *fr.* Obediencia ciega. || **A la obediencia.** *Expr.* A la obediencia. || **Donar la obediencia.** *fr.* Subjectar a algú. Prestar, rendir obediencia.

Obediencial. *adj.* Obediencial.

Obedienciarí. *m.* Relligiós. **Obedienciarío.**

Obedient. *p. a.* Obediente, Sumiso.

Obedientíssim, a. *adj.* Obedientíssimo.

Obedientment. *adv. m.* Obedientemente.

Obedir. *v. a.* Obedecer.

Obedeixer. *v. n.* Obedecer.

Obeidor, a. *adj.* Obediente.

Obement. *m.* Obedecimiento.

Obaina. *f.* Desvanecimiento.

Obeir. *v. n.* Subjectarse. **Obedecer.** || *Met.* Reduir els metalls y les coses inanimades. **Ceder, Obedecer.** || *Pair.* Digerir. || **Cedir** les besties a la subgecció. **Obedecer.** || **Més val obeir que sacrificar.** *fr.* Más vale obedecer que sacrificar.

Obeit, da, p. p. Obecido.

Obeix. *Geog.* Poblet anexe al de la Torre de Capdella, prov. de Lleida.

- Obel. m.** Signe determinatiu de repetició als manuscrits antics. **Obelo.**
- Obelisch. m.** Pedra treballada en forma de piràmide, commemorant algun fet o personatge. **Obelisco.**
- Obencada. f.** Cop donat ab el obench. **Obencazo.**
- Obench. m. Naut.** Cap de corda, pera lligar als caps de pal. **Obenque.**
- Obenquer. m.** Obenquero.
- Obergina. f. Ter.** Berenjena.
- Obert, a. p. p.** Abierto. || *adj.* Sense amurallar. Abierto. || Caràcter franch, ingenuu. Abierto, Franco. || **A força oberta. m. adv.** A camp ras. A campo abierto, Sin valla. || **Guerra oberta.** Enemistad declarada. || **Mitj obert.** Entreabierto.
- Obertament. adv. m.** Abiertamente.
- Obertura. f.** Forat o esquerda. Abertura. || Acció i efecte de obrir alguna cosa. Abertura, Apertura. || Acció d'obrir, Abertura. || Forat o finestra d'algun lloch dels edificis. Claraboya, Tragaluz. || *Met.* Franquesa, Desembaraç. Abertura. || **Obertura de testament.** Abertura de testamento.
- Obés, a.** Grós. Obeso.
- Obesitat.** Groixaria. Obesidad.
- Obgecció. f.** Objección.
- Obgectador. m.** Objetador.
- Obgectar. v. a.** Oposar, Refutar. **Objetar.** || Retreure. Echar en cara.
- Obgectat, da. p. p.** Objetado.
- Obgecte. m.** Objeto. || Materia, propòsit d'algun coneixement. **Objeto.** || **Fer bonich obgecte.** *fr.* Fer bona planta. Tener buen aspecto.
- Obgectiu, va. adj.** Pertanyent al obgecte. **Objetivo.** || *Ets.* Banda de les ulleres, màquines fotogràfiques, etz., que's dirigeixen al punt ahont se mira. **Objetivo.**
- Obgectivació. f.** Objectivación.
- Obgectivament. adv. m.** Objetivamente.
- Obgectivar. v. a.** Objetivar.
- Obgectivitat. f.** Objetividad.
- Obiols y Tramullas (Marian).** *Biog.* Musich compositor, nadiu de Barcelona (1809-1888). Fets els seus estudis ab els mestres Arbós, Saldoni y Vilanova, va endreçarse a Italia y a França, essent mestre de la Escola de Musica de Novara, y estrenant a la Scala de Milà, la seua primera òpera *Odio e Amore* al any 1837. Retornat a Barcelona, al any 1847 va ésser nomenat director general de musica al teatre del Liceu de Barcelona. Va escriure nombroses composicions, essent la més significada la òpera *Edita de Belcourt*, estrenada ab éxit gran al Liceu de nostra ciutat al any 1874.
- Obiols. Geog.** Poble de la prov. de Barcelona, bisb. de Solsona, anexe a Avià. Serva una bonica iglesia romànica.
- Óbit. m.** Obito, Partida de defunció.
- Obits (Els). Orog.** Coves a la montanya de Sant Llorenç del Munt, prov. de Barcelona.
- Objieir. v. a.** Acusar. **Objetar, Dar en rostro.**
- Objurgar. v. a.** Injuriar.
- Oblació. f.** Ofrena. Oblación.
- Oblada. f. Ictiol.** Peix. Ojo negro, Rodaballo.
- Oblat. m.** Qui fent donació dels seus bens, abraçava l'estat monàstich. **Oblato.** || Criatura que desde sa neixensa es oferta pera el servei del culte divinal. **Oblato.**
- Oblata. f.** Ofrena en diner pera el servei eclesiàstich. **Oblata.** || Ofertori a la missa. **Oblata.** || Relligiosa de l'ordre anomenat de les oblates. **Oblata.**
- Oblatiu, va. adj.** Oblativo.
- Oblia. f.** Pa d'hostia pera cloure cartes y documents. **Oblea.** || Mena de bunyol prim. Oreja de abad.

Oblicuament. *adv. m.* Oblicuamente. || *Met.* Indirectamente.

Oblich, *ca. adj.* Oblicuo. || *Met.* Indirecto.

Oblidadiç, *a. adj.* Olvidadizo.

Oblidança. *f. Ant.* Olvido.

Oblidar. *v. a.* Olvidar.

Oblidós, *a. adj.* Olvidadizo.

Obligació. *f.* Vincle, Deber. Obligación. || Correspondencia als beneficis rebuts. Obligación || Pacte reciproch. Obligación. || Contracte d'algun cos administratiu pera les provisions y serveis. Obligación. || Deber de proveir y mantindre. Obligación. || Titol de garantia ab interès, y cobrable. Obligación. || Primer es la obligació que la devoció. *Ref.* Es antes el deber que la devoción.

Obligadissim, *a. adj. sup.* Obligadísimo.

Obligador, *a. m. y f.* Obligante.

Obligant. *p. a.* Obligante.

Obligar. *v. a.* Precisar. Obligar. || Guanyarse la voluntat. Obligar. || Empenyar. Obligar.

Obligarse. *v. r.* Obligarse, Responder, Salir garante.

Obligat, *da. p. p.* Obligado. || *adj.* Subjecte. Adicto, Obligado. Servicial. Obligado.

Obligatori, *a. adj.* Obligatorio.

Obligatoriament. *adv. m.* Obligatoriamente.

Obligüament. *adv. m.* Oblicuamente.

Obligüángul. *m. Geom.* Oblicuángulo.

Obligüar. *v. a.* Tórcer. Torcer, Oblicuar.

Obligüitat. *f.* Inclinació. Oblicuidad.

Obligüü, *a. adj.* Inclinat, Tort. Oblicuo. || *Geom.* Ratlla o plá que no forma angle recte ab un altre. Oblicuo. || *Met.* Indirecto.

Oblit. *m.* Olvido. || Guarda, que no t'oblit. *Loc. Ant.* Acuérdate, Ten presente, Que no se te olvide.

Obliteració. *f. Anat.* Cavitat de un vas que s'estreny o desapareix. Obliteración.

Obliterar. *v. a.* Estrenyer un conducte del organisme. || Obs- truir alguna cavitat orgánica. Obliterar.

Obliterat, *da. f.* Conducte del cós humá obstruit per l'acció del temps. Obliterado.

Oblivió. *f. Ant.* Olvido.

Oblonch, *ga. adj.* Prolongado.

Oboé, *m. Mus.* Instrument de vent. Oboé. || Musich que toca aquest instrument. Oboé.

Óbol. *m. Farm.* Dotze grams o mitg escrupul. Obolo. || *Met.* Almoina. Obolo. || *Numis.* Antigua moneda catalana. Obolo.

Obra. *f. Obra.* Edifici. Obra. || Escrit d'algun autor. Obra. || Trava- ll d'art, Feina. Obra, Trabajo. || *Teol.* Medi, Poder, Virtut. Obra. || Quantitat o temps in- vertit en algun treball. Obra. || Lloch ahont se treballa. Obra. || Fons destinats a la conserva- ció y gastos d'una iglesia, y a les atencions benèfiques pa- roquials. Obra. || **Obra ben aca- vada.** *fr.* Obra primorosa. || **Obra coronada.** *Fort.* Obra coronada. || **Obra de romans.** La de perfecta solidesa. Obra de romanos. || **Obra de misericordia.** *Teol.* Obra de misericordia. || **Obra morta.** *Naut.* Obra muerta. || **Obra pia.** Establiment pietós o de caritat. Obra pia. || **Obra viva.** *Naut.* Banda del casch de la nau, qu'está submergit. Obra viva. || *Teol.* La que's fa en gracia de Déu. Obra viva. || **Obres públiques.** Construc- cions de l'estat, de la provin- cia o del municipi. Obras públi- cas. || **A la obra's veu.** *Loc.* Cada cual es hijo de sus obras. || **Amprar l'obra.** *fr.* Embargar la obra. || **Bona obra.** *fr.* Socors. Buena obra. || **Bones obres.** Lo que's fa ab bon fi. Buenas obras. || **Cada hù és fill de les seues obres.** *Ref.* A la obra's veu. || **Deles sobresse fan les obres.** *Ref.* Las obras se hacen con las sobras. || **Donar obra.** *fr.* Donar feina. Dar ó proporcionar

trabajo. || **En les obres y en la fé, se coneix qui amor te té.** *Ref.* Obras son amores y no buenas razones; El amor y la fé, en las obras se vé. || **Fer alguna obra falsa.** *fr.* Falsear alguna obra. || **Fer bona obra.** *fr.* Afavorir. Hacer buena obra. || **Fer mala obra.** *fr.* Destorbar. Hacer aire, hacer mala obra. || **La obra de la Seu.** *Loc. met. fam.* La obra del Escorial; la vida perdurable; obra de romanos. || **Ni obra bona, ni paraula dolenta.** *Loc. met.* Ni palabra mala, ni obra buena. || **Fer obra.** *m. adv.* Por obra. || **Posar en o per obra.** *fr.* Realisar. Poner en obra.

Obrador. *m.* Taller, Obrador. || El de gerrer. Alfarería.

Obradors (Sebastiá). *Biog.* Catedrático de la sección de letras en algúns establiments oficials, y autor de nombroses obres de text. Era nadiu de Moyá y va morir al any 1899.

Obrant. *m. Ant.* Obrero.

Obrar. *v. a.* Obrar, Trabajar. || *v. n.* Donar efecte a alguna cosa. **Obrar.** || Desembragar el ventre. **Obrar.** || Portarse, Procedir. **Obrar.** || **Obrar bé.** *fr.* Obrar bien, Practicar buenas obras. || **Obra bé y deixa fer a Déu.** *fr.* Obra bien, que Dios es Dios.

Obrat, da. *p. p.* Obrado, Elaborado.

Obratge. *m.* Obra. || Travall d'ornamentació. Labor.

Obrepió. *f.* Falsetat pera benquistarse l'apreci. Obrepción.

Obreptici, a. *adj. For.* Cosa lograda ab obrepió. Obrepticio.

Obrepticament. *adv. m.* Obrepticamente.

Obrer, a. *m. y f.* Obrero. || Cárrech de les iglesies. Administrador. || **Obrer de terraça.** *m.* Alfarero. || **Obrer de vila.** *m.* Mestre de cases. Albañil.

Obreria. *f.* Cárrech, renda y dependencia, ahont son despatxats els assumptes de l'obra de alguna iglesia. Obrería.

Obrerisme. *m.* Tendencia política social pera afavorir les vindicacions dels treballadors. Obrerismo.

Obrerista. *m. y f.* Partidari del obrerisme. Obrerista.

Obreta. *f. dim. de obra.* Obrequita.

Obridor. *m.* Abridor. || Préssech que's bada sol. Abridero.

Obriment. *m. Ant.* Apertura.

Obrir. *v. a.* Abrir. || Foradar. Talar. || Badar, Esquerdar. Abrir, Hender, Rajar. || Descloure. Abrir.

|| Desplegar, Extendre. Abrir.

|| Començar un acte públich o un espectáculo. Abrir. || Trencar la terra per primera vegada.

Abrir. Dar la primera raja. || Anunciar alguna subscripció o operació de crédito. Abrir. || Llivertar al qu'está prés. Abrir.

Dar libertad. || **Obrir de bat a bat.** *fr.* Abrir de par en par. ||

Obrir el cap d'algú. *fr.* Descalabrar, Partir la cabeza. || **Obrir el pit.** *fr.* Declararse. Abrir el corazón. || **Obrir els ulls.** *fr. Met.*

Vigilar pera no ésser sorprés o enganyat. Ojo avizor, Avivar el ojo. || **Obrir els ulls a algú.** *fr. Met.* Imponerle, Darle a entender. || **Obrir porta a la porta.** *fr. Met.* Facilitar el ingreso, Abrir la puerta, Allanar el camino.

|| **En un obrir y tancar d'ulls.** *fr.* En un abrir y cerrar de ojos.

|| **No obrir la boca.** *fr. Met.* No desplegar los labios.

Obrirse. *v. r.* Badarse. Abrirse, Henderse, Resquebrarse. || Parant del temps. Levantarse. ||

Confiar un secret. Abrirse. || Desplegarse les llevors, fulles, plantes, etc. Desarrollarse, Desabotonar.

Obs. *m.* Poder, Abundancia, Facultad, Utilidad, Servicio, Sabor. || **A obs.** *m. adv.* En beneficio, A satisfacción. || **Als seus obs.** *m. adv.* A su arbitrio y disposición. || **A tots obs.** *m. adv.* A pedir de boca. || **Esser obs.** *fr.* Conviudre. Ser menester. || **Fer els obs.** *fr.* Costear el gasto. || **Ha-**

ver obs. *fr.* Necesitar.

- Obscé**, na. *adj.* Porch. Impur. Obsceno.
- Obscenament**, *adv. m.* Obscena-
ment.
- Obscenitat**, *f.* Lascívia. Obsceni-
dad.
- Obscur**, a. *adj.* Obscuro. Oscuro. ||
Pint. Part que representa les
ombres o projeccions. Oscuro.
|| *Met.* Fosch, tenebrós. Oscuro.
|| *Met.* Llinatge baix y vil. Os-
curo.
- Obscurair**, *v. a.* Obscurecer.
- Obscurament**, *adv. m.* Fosca-
ment. Oscuramente. || Confosa-
ment. Oscuramente. || *Met.* Vil-
ment. Tenebrosamente.
- Obscurantisme**, *m.* Doctrina
contrària al progrés y a la cul-
tura. Obscurantismo.
- Obscurantista**, *m.* Obscurantista.
- Obscurar**, *v. a.* Obscurecer.
- Obscurarse**, *v. r.* Obscurecerse.
- Obscurat**, da. *p. p.* Obscurecido.
- Obscuredat**, *f.* Obscuridad.
- Obscuret**, a. *adj. dim.* Algo oscuro.
- Obscuriment**, *m.* Obscurecimiento.
- Obscurir**, *v. a.* Enfosquir. Obscu-
recer. || *Met.* Desllusturar el mé-
rit y la reputació. Empañar,
Manchar, Eclipsar, Obscurecer. ||
Met. Ofuscar la raó. Obscurecer.
|| *Pint.* Marcar l'ombra. Obscu-
recer.
- Obscurirse**, *v. r.* Obscurecerse.
- Obscurissim**, a. *adj. sup.* Obscuri-
simo.
- Obscurit**, da. *p. p.* Obscurecido.
- Obscuritat**, *f.* Obscuridad.
- Obsequència**, *f.* Condescenden-
cia. Obsequencia.
- Obsequent**, *adj.* Sumís, Obedient.
Obsequente.
- Obsequentíssim**, a. *adj. sup.* Ob-
sequentísimo.
- Obsequentment**, *adv. m.* Obse-
cuentemente.
- Obsequi**, *m.* Obsequio. || Fet en be-
nèfici d'algun amic. Servicio,
Obsequio. || Celebritat. Honor.
Obsequio. || Exequies. Honras fú-
nebres.
- Obsequiable**, *adj.* Obsequiable.
- Obsequiador**, a. *m. y f.* Obsequia-
dor, Obsequiante.
- Obsequiant**, *adj.* Obsequiador.
- Obsequiar**, *v. a.* Complaure, Ser-
vir. Obsequiar.
- Obsequiat**, da. *p. p.* Obsequiado.
- Obsequiós**, a. *adj.* Complaent,
Cortés. Obsequioso.
- Obsequiosament**, *adv. m.* Obse-
quiosamente.
- Obsequiositat**, *f.* Obsequiosidad.
- Observació**, *f.* Reparo, nota, re-
flexió. Observación. || Cumpli-
ment d'alguna llei, ordre y
precepte. Observación. || Estar
en observació, *fr.* Mirar al-
guna cosa, repararla. Estar en
acecho, de observación.
- Observador**, a. *m. y f.* Observa-
dor. || Complidor de les lleis y
preceptes. Observador. || Qui ob-
serva els moviments dels as-
tres. Observador.
- Observança**, *f.* Observancia. ||
Compliment. Observancia. || Re-
verència, Acatament. Obser-
vancia. || Constitució de certes
ordres religiosos. Observancia.
|| **Ab observança**, *m. adv.* Con
exactitud, Observantemente. ||
Posar en observança, *fr.* Pon-
ner en vigor.
- Observant**, *p. a.* Observante. || *m.*
Relligiós de l'ordre de Sant
Francesch. Observante.
- Observar**, *v. a.* Observar. || Cum-
plir lo que's mana. Observar. ||
Astron. Estudiar y calcular els
moviments dels astres. Obser-
var.
- Observarse**, *v. r.* Observarse.
- Observat**, da. *p. p.* Observado.
- Observatori**, *m.* Lloch enlairat o
colocat a propòsit pera fer ob-
servacions científiques. Obser-
vatorio. || Ademés del instal-
lat per l'Academia de Ciències
Naturals y Arts de Barcelona,
modernament s'han instalat a
Catalunya els observatoris as-
tronòmics de Sant Feliu de
Guixols, creat pel benemèrit
Santfeliuenc En Rafel Patxot
y Jubert; el del Ebre, famós
per les seues observacions, ins-
talat pels religiosos vinguts
de Filipines, quan la pèrdua

- de les colònies, y l'Observatori Fabra, costejat pèl primer Marquès d'Alella, En Camil Fabra.
- Obsés, a. adj.** Ofuscat per idees fixes, o per diabòlics pensaments. **Obseso.**
- Obsessió, f.** Suposada existència d'esperits malignes a la vora d'algú. **Obsesión.** || Ofuscament de l'intelligència, Preocupació. **Obsesión.**
- Obsessionar, v. a.** Obsessionar.
- Obsessionat, da. p. p.** Obsessionado.
- Obsidiana, f. Min.** Producte volcànic. **Obsidiana.**
- Obstacle, m.** Destorb. **Obstáculo.**
- Obstant, p. a.** Obstante. || En no res obstant. *Loc.* Sin oposició. || **No obstant, m. adv.** No obstant, Sin embargo, Con todo, A pesar de ello.
- Obstar, v. a.** Destorbar, Impedir. **Obstar.**
- Obstat, da. p. p.** Obstado, Impedito.
- Obstetrical, adj. Med.** Relatiu a la obstetrícia. **Obstetrical.**
- Obstétrich, ca. s. Med.** Obstétrico.
- Obstetrícia, f. Med.** Coneixement y estudis dels parts. **Obstetrícia.**
- Obsticitat, f. Med.** Afecció reumàtica del coll. **Obsticidad.**
- Obstinació, f.** Terquedat. **Obstinación.**
- Obstinadament, adv. m.** Perfidiosament. **Obstinadamente.**
- Obstinar, v. a.** Toçudejar. **Obstinar.**
- Obstinarse, v. r.** Persistir. **Obstinarse.**
- Obstinat, da. p. p.** Obstinado. || *adj.* Toçut. **Obstinado.**
- Obstrucció, f.** Opilació, Impediment de circular els humors del còs. **Obstrucción.** || Tancar el pas d'un camí o d'un conducte. **Obstrucción.** || Oposició d'algún partit a que s'aprovi alguna resolució. **Obstrucción.**
- Obstruccionar, v. a.** Impedir. **Hacer obstrucción.**
- Obstruccionat, da. p. p.** Obstruccionado.
- Obstruccionisme, m.** Obstruccionismo.
- Obstruccionista, m.** Obstruccionista.
- Obstruir, v. a.** Tapar la circulació dels humors de les vies del còs. **Obstruir.**
- Obstruirse, v. r.** Taparse, embarcarse. **Obstruirse.**
- Obtenció, f.** Obtención.
- Obtenidor, m.** Obtentor.
- Obteniment, m. Ant.** Consecució. **Obtención.**
- Obtenir, v. a.** **Obtindre.**
- Obtento, m.** Renda eclesiàstica. **Obtento.**
- Obtentor, a. m. y f.** Obtentor.
- Obtindre, v. a.** Lograr. **Obtener.**
- Obtingut, da. p. p.** Obtenido.
- Obturació, f.** Acte de tapar algú forat o conducte. **Obturation.**
- Obturador, a. m. y f.** Aparell pera obturar. **Obturador, a.**
- Obturament, m.** Lo que tapa. **Obturamiento.**
- Obturar, v. a.** Tapar algú conducte. **Obturar.**
- Obturat, da. p. p.** Tapat. **Obturado.**
- Obtús, a. adj.** Despuntat. **Obtuso.** || *Geom.* Angul de més de la quarta part d'un cercle. **Obtuso.** || *Mec.* Subjecte d'escassa intelligència. **Obtuso.**
- Obtusament, adv. m.** **Obtusamente.**
- Obtusàngul, adj. Geom.** Triàngul que forma un àngul obtús. **Obtusángulo.**
- Obtusangulat, da. adj. Geom.** **Obtusangulado.**
- Obús, m. Artill.** Morter pera entregar granades. **Obús.**
- Obuser, m.** Artiller al servei del obús. **Obusero.** || Nau o llanxa armada ab obusos. **Obusero.**
- Obuseria, f.** Fàbrica d'obusos. **Obuseria.**
- Obvenció, f.** Profit casual. **Obtención.**
- Obvenir, v. r.** **Obtener.**
- Obventiol, a. adj. For.** **Obventicio.**

- Obvi**, a. *adj.* Clar, Evident. **Obvio**.
Obviar, v. a. Apartar una cosa que sia contraria. **Obviar**.
Obviat, da. p. p. **Obviado**.
Obvindre, v. n. Caber en suerte.
Obvinent, p. a. **Perteneciente**.
Oc, *Afirm.* Sí || **Llengua d'oc**. Conjunt de dialectes neu llatins del occident d'Europa, anomenat també Llengües romanes, de quin aplech, el català n'es una de les seues branques. **Llengua de oc**.
Oca, f. *Ornit.* Au. Ganso, oca, ànser. || **Per tot tenen bech les oques**, *Loc.* En todas partes cuecen habas.
Ocàs, m. Occident. La part del horitzó, per ahont el sol se pon. **Ocaso**, Occidente, Poniente.
Ocasió, f. Oportunitat. **Ocasión**. || Perill, Risch. **Ocasión**, Riesgo. || **Ocasió crítica**, *fr.* Lance. || **Ocasió oportuna**, *fr.* Ocasión oportuna. || **A bona ocasió** m. *adv.* A tiempo, A buena hora, Oportunamente. || **Agafar la ocasió pèls cabells**, *fr.* Aprofitarla. Coger, tomar, asir la ocasió per la melenà. || **A la primera ocasió**, m. *adv.* A la primera ocasió. || **A ocasió vostra** m. *adv.* Por vuestra atención, Por vuestro respeto. || **Donar ocasió**, *fr.* Donar motiu. Dar lugar, margen, motivo, pié. || **En altra ocasió**, m. *adv.* En otro tiempo, en otra ocasió, otra vez. || **Espiar la ocasió**, *fr.* No perder ocasió. || **La ocasió fa'l lladre**, *Ref.* En arca abierta, el justo peca: la ocasió mueve al ladrón. || **Lleva la ocasió y llevarás el pecat**, *Ref.* Quien la ocasió quita, desvia el peligro. || **Fendre o cercar ocasió**, *Loc.* Tomar ocasió. || **Per ocasió**, *mod. adv.* Por causa, Por respeto. || **Posar en ocasió**, *fr.* Posar en perill. Poner en ocasió, en riesgo, en peligro. || **Vindre en bona ocasió** *fr.* Arrivar a temps. Venir en buena coyuntura.
Ocasionadíssim, a. *adj. sup.* Ocasionadísimo.
- Ocasionador**, a. m. y f. Causador. **Ocasionador**.
Ocasional, *adj.* Ocasional.
Ocasionalisme, m. Sistema filosòfic. **Ocasionalismo**.
Ocasionalment, *adv. m.* Casualment. **Ocasionalmente**.
Ocasionar, v. r. Esser causa. **Ocasionar**. || Moure, excitar. **Ocasionar**. || Exposar, posar en perill. **Ocasionar**.
Ocasionat, da. p. p. **Ocasionado**. || *adj.* Provocatiu. **Ocasionado**.
Ocasioneta, f. *dim.* Ocasioncilla.
Ocata, *Geog.* Barri del Masnou, prov de Barcelona.
Ocater, m. Guardador d'oques. **Gansero**.
Oceà, m. **Océano**. || *Fig.* S'emplea pera exagerar la immensitat d'alguna cosa. **Océano**.
Oceania, *Geog.* Oceania.
Oceànich, ca. *adj.* Nadiu o pertanyent a la Oceania. **Oceànich**.
Occident, m. Part de l'horitzó en quina se pon el sol. **Occidente**. || Part de la terra ahont respecte als seus habitants, té lloch la posta de sol. **Occidente**.
Occidental, *adj.* Occidental.
Occidentalment, *adv. m.* Occidentalment.
Occiduu, *adj. Ant.* Relatiu al Occident. **Occiduo**.
Occipital, *adj. Anat.* Banda del crani que forma el clatell. **Occipital**.
Occipuci, m. *Anat.* Banda del crani que s'uneix ab les vértebres del coll. **Occipucio**.
Ocoir, v. n. *Ant.* Matar.
Occis, a. *adj. Ant.* Mort ab violència. **Asesinado**.
Occisió, f. Mort violenta. **Asesinato**.
Oocit, da. p. p. y *adj.* Mort. **Asesinado**.
Ocquire, v. a. Matar, Asesinar.
Ocell, m. *Ter. y Ant.* Pájaro.
Och, m. *Ant.* Lazo. || v. a. Primera persona del present d'indicatiu del verb *oure*. **Oigo**. || **Fins als ochs**, m. *adv.* Hasta las aras, hasta los hígados.

- Ocl.** *m.* **Ocio** || **Inacció.** **Ocio.** || **Donar-se al oci.** *fr.* Entregar-se al oci.
- Ociar.** *v. a.* Distreure, Divertir. **Oclar.**
- Ociós,** *a. adj.* Desocupat, Negligent, Vagabón. **Ociosos.**
- Ociosament.** *adv. m.* **Ociosamente.**
- Ociositat.** *f.* **Ociosidad.** || **La ociositat és mare de tots els vicis.** *Ref.* La ociosidad engendra todos los vicios; estoyme en mi lecho y el diablo lleváme de techo en techo.
- Oclusió.** *f. Med.* Ajuntarse momentaniament les vores d'alguna obertura natural. **Oclusión.**
- Ocorregut,** *da. p. p.* Esdevingut. **Ocurrido.**
- Ocorrent.** *p. a.* **Ocurrente.**
- Ocórrer.** *v. a.* **Ocurrir, Acontecer, Suceder.**
- Ocraci,** *a. adj.* **Ocráceo.**
- Ocre.** *m. Min.* Terra groga. **Ocre.**
- Ocropira.** *f. Med.* Febre groga. **Ocropira.**
- Ocrós,** *a. adj.* Que conté ocre, Semblant al ocre. **Ocrosos.**
- Ocrovita.** *f. Min.* Mena d'òxit de ceri. **Ocrovita.**
- Octaedre.** *m. Geom.* **Octaedro.**
- Octaédric,** *ca. adj. Geom.* **Octaédrico.**
- Octagonal.** *adj. Geom.* **Octagonal.**
- Octàgon,** *a. adj. Geom.* Que té vuit cares. **Octàgono.**
- Octant.** *m. Astron.* Instrument pera pendre la altura del sol, y practicar altres observacions. **Octante.**
- Octau,** *va. adj. num.* **Octavo.** || **En octau.** *m. adv.* Llibre del tanymany d'una quarta part de full. **En octavo.**
- Octava.** *f.* **Vuitada.** **Octava.** || *Poet.* Estrofa de vuit versos de onze sílabes. **Octava.** || *Mus.* Veu que completa el diapassó. **Octava.** || **Octava privilegiada.** Parlant del reso eclesiàstich. **Octava cerrada.** || **Cap d'octava.** Derrer dia de la meteixa. **Término de octava.** || **Fer octaves.** *fr. Mus.* **Octavar.**
- Octavament.** *adv. m.* Por octava vez, **Octavamente.**
- Octavar.** *v. a. Mus. y Poet.* **Octavar.**
- Octavari.** *m.* **Octavario.**
- Octavat,** *da. adj.* De vuit cares. **Octavado.**
- Octavi.** *n. p.* **Octavio.**
- Octaviá,** *na. adj.* Pertanyent al emperador Octavi. Sol aplicar-se a les coses de pau. **Octaviano.**
- Octodich,** *ca. adj. Med.* Llagues de llavis abultats. **Octodeo.** || *Min. Ant.* Noms que s'apropiaven a alguns óxits metàlichs. **Octodeo.**
- Octogenari,** *a. adj.* Que té vuitanta anys. **Octogenario, Ochenta.**
- Octogentéssim,** *a. adj.* Equival al nombre en vuitcens. **Octogentésimo.**
- Octogéssim,** *a. adj.* **Octogésimo.**
- Octosilab,** *a. adj.* **Octosilabo, Octosilábico.**
- Octubre.** *m.* **Octubre.**
- Octuple,** *a. adj.* Equivalent vuit vegades en número. **Octuplo.**
- Octuplicar.** *v. a.* Repetir vuit vegades. **Octuplicar.**
- Ocular.** *adj.* Propi dels ulls. **Ocular.**
- Ocularment.** *adv. m.* Ab els ulls. **Ocularmente.**
- Oculista.** *m. Med.* Metge dels ulls. **Oculista.**
- Ocult,** *a. adj.* Amagat, desat. **Oculto.** || **Secret, encobert. Oculto.**
- Ocultable.** *adj.* Que pot amagar-se. **Ocultable.**
- Ocultació.** *f.* Acte y efecte de amagar y amagarse. **Ocultación.**
- Ocultadament.** *adv. m.* **Ocultamente.**
- Ocultador,** *a. m. y f.* **Encubridor, Ocultador.**
- Ocultament.** *adv. m.* Ab secret. **Encubiertamente, Ocultamente.**
- Ocultar.** *v. a.* Amagar **Ocultar.** || **Dissimular. Ocultar, Reservar.**
- Ocultat,** *da. p. p.* **Ocultado.** || *adj.* Amagat, encobert, ocult. **Oculto, Encubierto.**

Ocultisme. *m.* **Ocultismo.**
Ocultíssim, a. *adj. sup.* **Ocultísim.**
Ocupable. *adj.* **Ocupable.**
Ocupació. *f.* **Ocupación.** || **Travall.**
Ocupación. || Pendre, possessió-
narse. **Ocupación.** || **Exèrcit de**
ocupació. Les tropes que se-
jornen al país conquistat. **Ejèr-**
cito de ocupación.
Ocupador, a. *m. y f. y adj.* **Ocupador.**
Ocupar. *v. a.* Apoderarse, Pen-
dre possessió. **Ocupar, Tomar.** ||
Entretindre el temps. **Ocupar.**
|| **Donar feina. Ocupar.** || *Met.*
Cridar l'atenció. **Ocupar.**
Ocuparse. *v. r.* Emplearse en al-
guna cosa. **Ocuparse.** || Fixar la
atenció. **Ocuparse.**
Ocupat, da. *p. p.* **Ocupado.**
Ocurrència. *f.* **Ocurrència.** || En-
contre. **Ocurrència.** || Espècie
ingeniosa. **Ocurrència.**
Ocurrent. *p. a.* **Ocurrente.**
Oda. *f. Poet.* Himne, càntich, poe-
ma. **Oda.**
Odacisme. *f. Med.* Picor que sen-
ten a les genives les criatures
al posar la primera dentició.
Odacismo.
Odalisca. *f.* **Odalisca.**
Odelló. *Geog.* Poble de la Cerda-
nya, enlairat 1376 metres, que
forma municipi ab el de Via,
al cantó de Sollagosa. A la
seua iglesia romànica del sig-
le xi s'hi serva desde la tar-
dor fins a la primavera, la
inatge de la verge de Font
Romeu.
Odèn. *Geog.* Poble de la prov. de
Lleida, bisb. y part. jud. de
Solsona. || *Hidrolog.* Riu de la
prov. de Lleida, que brolla a
la serra d'Odèn y passant per
aquest poble y el de Timone-
da, desaigua a la riera Salada,
que afluïx al Segre.
Ódena (Joaquim). *Biog.* Notari
barceloní que va exercir molts
anys la seua carrera, havent
assolit renóm pels seus cone-
xements del dret foral catalá,
respecte a quin havia escrit

estimables treballs. Va morir
al any 1881. || — (**Joseph Oriol**)
Distingit advocat de Barcelo-
na, que va desempeñar el
càrrech de fiscal del cos d'ar-
ginyers y d'auditor de guerra
a la capitania general de Cata-
lunya. Va morir al any 1890.
|| — (**Joseph M.^o**). Escrivá de
cambra de l'Audiencia de Barce-
lona, y degá del col·legi notari-
arial al any 1858. Era molt
competent en assumptes de
dret foral.
Ódena. *Geog.* Poble de la prov.
de Barcelona, part. jud. de
Igualada, bisb. de Vich.
Odí. *m.* Aborriment, Mala volun-
tat. **Odio.** || **Odí d'abominació.**
Teol. Odio de abominación. || **Odí**
mortal. *fr.* Odio implacable.
Odiar. *v. a.* Aborrrir. **Odiar.**
Odiarse. *v. r.* Aborrecerse, **Odiar-**
se.
Odiat, da. *v. a.* **Odiado, Aborrecido.**
Odiló. *n. p.* **Odilón.**
Odiló. *Biog.* Primer comte feuda-
tari de Besalú, pèls anys de
785 fins al 812, que va ésser de-
signat per Carlemany.
Odiós, a. *adj.* Fastigós, aborri-
ble. **Odioso.**
Odiosament. *adv. m.* **Odiosamente.**
Odiosíssim, a. *adj. sup.* **Odfosísi-**
mo.
Odiositat. *f.* **Odio.**
Odisea. *f. Lit.* Inmortal poema
d'Homer. || *Fig.* Narració de
extraordinaries aventures. **Odí-**
sea. || *Fam.* Vida y aventures
d'algu. **Odisea.**
Odó. *n. p.* **Odón. Ot.**
Odó (Sant). *Biog.* Fill del comte
de Pallars y bisbe d'Urgell, al
sigle xii. Va morir al any 1122.
A la seua juvenesa va consa-
grarse a les lletres y a les ar-
mes, quina professió va deixar
pera ferse sacerdot, essent ar-
diaca de la Seu d'Urgell y des-
prés bisbe d'aquella diócesis,
durant vintivuit anys, deixant
mostres del seu savor y de les
seues virtuts. || — Bisbe de Gi-
rona al sigle x. Al any 995, va

- fer la consagració de la iglesia del *Collo Aliari* (Sant Andreu del Coll), y al any següent, lo esmenten els documents eclesiàstics de la nostra terra, per haver consagrat la de Sant Felíu del Bach, monuments que mostren no sols la significació d'aquell personatge, sinó també la seua esplendidesa.
- Odometre.** *m.* **Odometro.**
- Odontagoch.** *m. Cbr.* Eina pera arrencar les dents. **Odontagogo.**
- Odontagra.** *f. Med.* Dolor gotós a les dents. **Odontagra.**
- Odontalgia.** *f.* Mal de caixa. **Odontalgia.**
- Odontálgich,** *ca. adj.* Remei pera calmar el mal de caixa. **Odontálgico.**
- Odontaspi.** *m. Ictiol.* Peix conegut vulgarment ab el nom de *Tiburó.* **Odontaspio.**
- Odontina.** *f. Med.* Remei pèl mal de caixa. **Odontina.**
- Odontirrea.** *f. Med.* Hemorragia de les genives. **Odontirrea.**
- Odontitis.** *f. Med.* Inflamació de la boca. **Odontitis.**
- Odontofia.** *f.* Treure el dentat. **Odontofia.**
- Odontogenia.** *f. Anat.* Estudi de la formació de les dents. **Odontogenia.**
- Odontografia.** *f.* Descripció de les dents. **Odontografia.**
- Odontologia.** *f.* Tractat relatiu a les dents y caixals. **Odontologia.**
- Odontorràgia.** *f. Med.* Hemorragia dels alveols de les dents. **Odontorràgia.**
- Odontorrálgich,** *ca. adj. Med.* **Odontorrálgico.**
- Odontotecnia.** *f.* Professió de dentista. **Odontotecnia.**
- Odontotext.** *m. Cbr.* Eina pera combatre les caries del dentat. **Odontotexto.**
- Odor.** *m. Ter.* Olor.
- Odorant.** *adj.* Fragante, Oloroso.
- Odorar.** *v. a.* Olor.
- Odorifer,** *a. adj.* **Odorifero.**
- Odorífich,** *ca. adj.* **Odorífico.**
- Odorina.** *f. Quím.* Base del extracte del oli animal. **Odorina.**
- Odoróscop.** *m.* Aparell pera apreciar les olors. **Odoróscopo.**
- Odoroscopia.** *f.* Estudi de les emanacions volàtils d'alguns cos. **Odoroscopia.**
- Odre.** *m.* Bot pera posarhi líquids vegetals. **Odre.**
- Odrer.** Qui fá o ven odres. **Odrero.**
- Odreria.** *f.* Botiga ahont se construeixen y venen odres. **Odreria.**
- Oent.** *m.* **Oyente.**
- Oest.** *m.* Ponent, Vent de Ponent. **Oeste.**
- Oestnoroest.** *m.* Punt del horitzó, entre l'Oest y el Noroest. **Oestenoroeste.** || Vent que bufa o's forma al meteix indret. **Oestenoroeste.**
- Oestsudoest.** *m.* Punt del horitzó entre el Sudoest y l'Oest. || Vent que's forma al meteix indret. **Oestesudoeste.**
- Ofech.** *m.* Ahogujó, Sofocación.
- Ofegador,** *a. adj.* Asfixiante, Ahogador. || *Fig.* Egoisme, interés que perjudica a un tercer. **Usura.**
- Ofegament.** *m. Med.* Ahogo. || Manca de medis. Miseria. || *Met.* Apagament d'odi, guerra, rancúnia, etc. **Extinción.**
- Ofegar.** *v. a.* Ahogar. || Sumergir a l'aigua. **Anegar, Ahogar.** || *Met.* Extingir, sofocar odís. **Apagar, Extinguir, Sofocar** || Oprimir, apagar foch. **Sofocar.**
- Ofegarse.** *v. r.* Mancar la respiració. **Ahogarse.** || Trovarse en estretor y empenes. **Ahogarse de gente.** || **Ofegarse ab poca aigua.** *fr. Met.* Torbarse sense raó. **Ahogarse en poca aigua** || **Ofegarse de calor.** *fr. Fam.* **Ahogarse de calor.** || **Ofegarse la nau.** *fr.* Naufragar, Hundirse la nave.
- Ofegat,** *da. p. p.* Ahogado, Anegado. || **Estar o veures ofegat.** *fr.* Oprimid de negocis y de tribulacions. **Hallarse ahogado,** ó en situació de hundirse.

Ofendre, v. a. Ofender. || Ultratjar. Injuriar. || Causar enfado. Fastidjar. || Ofendre a Déu. Pecar.

Ofendres, v. r. Agraviarse, Resentirse. Ofendersa.

Ofenedor, m. Ofensor.

Ofenent, p. a. Ofenedor. || *Ant.* Ofendiendo.

Ofenós, a. adj. Ter. Ofensivo, Ofensor.

Ofensa, f. Agravi, injuria. Ofensa. || Culpa, delicta. Ofensa, Pecado. || Embestir al enemich. Ofensa. || **Ofensa a Déu.** Manicar al seus manaments. Ofensa a Dios.

Ofensible, adj. Ofendible.

Ofensiu, va. adj. Ofensivo. || **Pendre la ofensiva.** *fr.* Acometre. Tomar la ofensiva.

Ofensivament, adv. m. Ofensivamente.

Ofensor, a. m. y f. y adj. Ofensor.

Oferéixer, v. a. Ofrecer.

Oferenes, f. Ofertas.

Oferidor, a. adj. Ofrecedor.

Oferiment, m. Oferta, Ofrecimiento.

Oferina, f. Oferta.

Oferir, v. a. Prometre. Ofrecer. || Posar alguna cosa a mercé de algú. Brindar, ofrecer. || Adorar y dedicar a Déu dóns y sacrificis. Ofrendar, Consagrar.

Oferirse, v. r. Ofrecerse. || Pensar de sopte alguna cosa. Ocurrir, Ofrecerse. || Convindre o ésser necessaria alguna cosa. Ofrecerse.

Ofert, a. p. p. Ofrecido.

Oferta, f. Promesa. Oferta, Ofrecimiento. || Presentalla a Déu y als Sants. Ofrenda. || Almoína feta al prebere sense bens, quan diu la primera missa. Ofrenda.

Ofertori, m. L'acte d'oferir. Ofertorio. || Lloch del reso a la missa. Ofertorio.

Ofés, a. p. p. Ofendido.

Oflassia, f. *Med.* Mena d'alopecia. Ofiacia.

Ofiocalcia, f. Min. Roca calça que té aspecte de marbre. Ofiocalcia.

Ofici, m. Oficio. Càrrech, Servei. Oficio. || Comunicació oficial. Oficio. || Reso eclesiàstich. Oficio. || **Ofici de difunts.** Oficio de difunts; Misa cantada de requiem. || **Ofici mecánich, fr.** El dels menestrals. Oficio mecánico, servil. || **Ofici parvo.** Reso eclesiàstich. Oficio parvo. || **Ofici real.** El del nomenament del rei. Oficio real. || **Ofici servil, fr.** Oficio mecánico. || **Bons oficis, fr.** Beneficis. Buenos oficios. Cada hù del seu ofici. *Ref.* La missa dígala el cura; cada pedra en su agujero; zapatero a tus zapatos; mal puede juzgar del arte, quien en él no tiene parte. || **Celebrar els divins oficis, fr.** Celebrar. || **Córrer el ofici, fr.** Haverhi feina d'un ofici. Correr el oficio. || **D'ofici, m. adv.** De oficio. || **Fer bons oficis, fr.** Intervindre en favor d'algú. Hacer buenos oficios. || **Fer oficis de pare, fr.** Hacer las veces de padre. || **Fer el seu ofici, fr.** Complir su deber. || **El ofici del burgés, menjar, beure y no fer res, Ref.** Bordón y calabaza, vida holgada. || **No tindre ofici ni benefici, fr.** Fam. Carecer de oficio y de beneficio. || **Pendrehu per ofici, fr.** Tomarlo por oficio. || **Pendre bon ofici, fr.** Aprender buen oficio. || **Qui té ofici, té benefici, Ref.** Quien tiene arte, va a toda parte. || **Sant ofici.** Nom que s'apropiava al tribunal de la Inquisició. Santo oficio.

Oficial, m. Fadrí d'algún ofici. Oficial. || *Mil.* Nom comú als quefes militars fins a comandant, Oficial. || Empleat de segona categoria a les oficines del Estat. Oficial. || *adj.* Cosa de govern, notícies, disposicions, etzètera. Oficial.

Oficialeria, f. Oficialidad.

Oficialet, m. dim. Oficialajo, Oficialillo.

Oficialia, f. Empleu. Oficialia.

Oficialitat, f. Conjunt d'oficials d'exèrcit. Oficialidad.

- Oficialment.** *adv. m.* Oficialmente.
- Oficials.** *m. pl.* Que tenen càrrech en comunitats y confraries. **Oficiales.** || **Oficials reials.** *Ant.* Ministres del rei a les possessions colonials. **Oficiales reals.**
- Oficiant.** *p. a.* Prebere que celebra els divins oficis. **Oficiante.**
- Oficiar.** *v. a.* Celebrar o ajudar la celebració dels oficis divinals. **Oficiar.** || Trasmetre alguna resolució per medi d'ofici. **Oficiar.**
- Oficina.** *f.* Paratge ahont se treballa o tramiten assumptes. **Oficina.** || *Met.* Tuguri ahont se forjen malifetes. **Oficina.**
- Oficial.** *adj. Farm. y Med.* Oficial.
- Oficinesch, ca.** *adj.* Oficinesco.
- Oficinista.** *m.* Empleat d'algun càrrech oficinesch. **Oficinista.**
- Oficionari.** *m.* Llibre contenint l'ofici canònic. **Oficionario.**
- Oficiós, a.** *adj.* Oficioso. || **Cuidados.** *Hacendoso, Oficioso.* || *Met.* Que's manifesta a complaure. **Oficioso.** || Reservadament comunicar alguna nova que ha de tindre concepte o confirmació oficial. **Oficioso.**
- Oficiosament.** *adv. m.* Oficiosamente.
- Oficiositat.** *f.* Oficiosidad. || Desitg d'aparentar serveis y utilitat. **Oficiosidad.**
- Ofiogenesis.** *f. Med.* Picada d'escorsó. **Ofiogenesis.**
- Ofiografia.** *f.* Estudi y descripció de les serps. **Ofiografia.**
- Ofiolita.** *f. Min.* Mena de roca. **Ofiolita.**
- Ofiolítich, ca.** *adj. Geol.* Ofiolítico.
- Ofiologia.** *f.* Estudi y coneixement de les serps. **Ofiologia.**
- Ofiologista.** *m.* Naturalista que estudia les serps. **Ofiologista.**
- Ofiomorfita.** *f. Min.* Fòssil de forma d'una serp. **Ofiomorfita.**
- Ofiostónom.** *m. Med.* Afecció tetànica que inclina el cos cap enrera. **Ofiostómo.**
- Ofisur.** *m. Ictiol.* Peixos fisosterns antiguament anomenats serps de mar. **Ofisuro.**
- Ofit, da.** *adj.* Semblant a la serp. **Ofito.**
- Ofrena.** *f.* Presentalla. **Ofrenda.**
- Ofrena (Collet de la).** *Orog.* Prop del plà de Llestaposa, al Ripollès. || — (**Puig de la**). Dessobre la Vall de Llestaposa al Ripollès.
- Ofrenar.** *v. a.* Ofrecer.
- Ofrenes.** *f.* Ofrendas. **Ex-votos.**
- Ofrer.** *v. a.* Oferir. **Ofrecer.**
- Oftalgia.** *f. Med.* Inflamació a la vista. **Oftalgia.**
- Oftalmia.** *f. Med.* Malaltia dels ulls. **Oftalmia.**
- Oftalmiatria.** *f. Med.* Tractament de les malalties dels ulls. **Oftalmiatria.**
- Oftálmich, ca.** *adj.* Relatiu als ulls. **Oftálmico.** || *m.* Oculista.
- Oftalmites.** *f. Min.* Agates ab cerques concèntrichs. **Oftalmitas.**
- Oftalmodinia.** *f. Med.* Dolor reumàtic als ulls. **Oftalmodinia.**
- Oftalmófima.** *f. Med.* Inflamació del globus ocular. **Oftalmófima.**
- Oftalmografia.** *f.* Anàlisis de la visió. **Oftalmografia.**
- Oftalmólech.** *m. y adj. Anat.* Expert en oftalmologia. **Oftalmólogo.**
- Oftalmologia.** *f. Anat.* Part de l'anatomia qu'estudia la formació y funcions dels orgueus de la vista. **Oftalmologia.**
- Oftalmológich, ca.** *adj.* Concerent a la oftalmologia. **Oftalmológico.**
- Oftalmologista.** *m.* Escriptor de les malalties de la vista. **Oftalmologista.**
- Oftalmómetro.** *m.* Instrument pera midar la capacitat de les cambres del ull. **Oftalmómetro.**
- Oftalmoncia.** *f. Med.* Tumefacció del ull. **Oftalmoncia.**
- Oftalmoponia.** *f. Med.* Inflamació dels ulls. **Oftalmoponia.**
- Oftalmoptosis.** *f. Med.* Ull sortit de la seua órbita. **Oftalmoptosis.**
- Oftalmorragia.** *f. Med.* Hemorragia del ull. **Oftalmorragia.**

Oftalmorrea. *f.* Materia humorosa del ull. **Oftalmorrea.**
Oftalmoscopia. *f.* Conjectures fisiològiques del temperament, dedüides de la visió. **Oftalmoscopia.**
Oftalmostat. *m. Cir.* Instrument pera mantindre separades les parpelles. **Oftalmostat.**
Oftalmotomia. *f. Cir.* Extracció del ull. **Oftalmotomia.**
Ofuscació. *f.* Ofuscación.
Ofuscadament. *adj.* Ofuscadament.
Ofuscador. *a. m. y f.* Ofuscador.
Ofuscaire. *m.* Embrollador. Enredón.
Ofuscament. *m.* Turbació de la vista. **Ofuscación.** || *Met.* Confusió d'idees. **Ofuscamiento, Alucinamiento.**
Ofuscar. *v. a.* Ofuscar. || Embrollar. **Ofuscar.** || *Obscurecer.* || *Met.* Obscurir la raó. **Ofuscar, Alucinar.**
Ofuscarse. *v. r.* Preocuparse, perdre la raó. **Ofuscarse, Alucinars.**
Ofuscat, da. *p. p.* Ofuscado, Alucinado.
Ofusquir. *v. a.* Ofuscar. || Obscurir. **Obscurecer.**
Ofusquit, da. *p. p.* Ofuscado.
Ogassa. *Geog.* Poble de la Vall de Ribes, que es anexe als de Surroca, Les Mines y Saltor. || — (**Portella de**). *Orog.* Coll molt trencat, de la Vall de Ribes.
Ogern. *Geog.* Veïnat de Basella, prov. de Lleida.
Ogiva. *f.* **Arquit.** Arch format per dos archs de cercle que fan àngul agut. **Ojiva.**
Ogival (Art). *adj.* Estil pictòrich y arquitectònich de Europa, predominant entre'ls sigles xi al xv. Impropriament se l'anomena art gòtich. **Arte ogival.**
Ogivalesh, ca. *adj.* Ogival.
Ogre. *m.* Monstre imaginari, Antropófach. **Ogro.** || **Menjar com un ogre.** *fr. Fam.* Devorar como un ogro.

Oh. *Interj.* ¡Oh! || *Adv.* Oh. || ¡Oh, tant meteix! *fr. adv.* Pero...
Oible. *adj.* Lo que pot oirse. **Oible.**
¡Oidá! *Exp.* Vale más algo que nada. || **Oidá.** *fr. adv.* ¡Pues es verdad! ¡A propósito!
Oides (De). *m. adv.* Per dita. **Por oidas.**
Oidium. *m.* Vegetació molsosa al brancatge de les plantes. **Oidium.**
Oido. *m.* Sentit d'oir. **Oído.** || La orella. **Oído.** || **Arribar als oïdos d'algú.** *fr.* Llegir á oïdos. || **Dir al oïdo.** *fr.* Hablar al oïdo. || **Donar oïdos.** Dar oïdos, Hacer orejas. || **Tindre bon oïdo.** *fr.* Tener buen oïdo. || **Tindre oïdo.** *fr.* Tener oïdo.
Oïdor. *m.* **Oyente.** || **Ministre togat.** **Oïdor.** || **Oïdor de comptes.** Contador.
Oïdoria. *f.* Càrrech y despaig de oïdor. **Oïdoria.**
Oïent. *m.* **Oyente.**
¡Oihó! *Excl.* de treball dels mariners. ¡Oihó!
Oïment. *m.* La acció d'oir. **Escuche.**
Oir. *v. a.* Oír. || **Escoltar.** **Oír.** || Assistir a la lliçó o explicació del mestre. **Oír.** || **Oír missa.** **Oír missa.** || **Oír, veure y callar.** *fr.* Oír, ver y callar.
Oïts. *m.* Ascós, náuseas.
Oix. *Geog.* Poble de la prov. y bisb. de Girona, part. jud. de Olot. Es anexe als pobles de Pera, Talaixá, Monás y Riu, y els veïnats de Santa Bàrbara, Arrabal de Baix y de Dalt. || — (**Vilar de**). Masia prop del Clot de la Boadella, prov. de Girona. || — (**Riera de**). *Hidrog.* Riera que brolla de la Vall del Bach y cola fins a la vall del seu nom, passant per l'aspre engorjat de Talló y de Montmajor.
¡Oixoa! *Interj.* Parlant ab persones. ¡Oiga! || Endreçant la veu a les besties. ¡Arre!
Oja. *Com.* Escucha.
Ojador. *a. m. y f.* Escucha.
Ojats. *Loc. ant.* Oïd.

¡Ola! *Interj.* ¡Hola!
Olaguer, *n. p.* Olegario.
Olalla, *n. p.* Eulàlia.
Olanina, *f. Quim.* Substància que se trova al oli animal. **Olanina**.
Olanich, *ca. adj. Quim.* Compost de la olanina. **Olanico**, *ca.*
Olbán, *Geog.* **Olvan**. || (Santa Maria de) **Olvan**.
Oldre, *v. a. Ant.* Oler.
Oleaci, *a. adj.* Relatiu a la oliveira, a la oliva o al oli. **Oleáceo**.
Oleaginós, *a. adj.* Oleagíneo.
Oleastrum, *Geog. ant.* Nom de Cambrils, prov. de Tarragona, al temps dels romans.
Oleat, *m. Quim.* Combinació del àcid oléich amb una base. **Oleato**.
Olecranartocràcia, *f. Med.* **Olecranartocràcia**.
Olecranon, *m. Med.* Apofisis del extrem humeral del cubitus. **Olecranon**.
Oleguer, *n. p.* Olegario.
Oleguer (Sant), *Biog.* Bisbe de Barcelona, arquebisbe de Tarragona y remarcable escriptor, nadiu de Barcelona (1060-1136). Va ésser abat del monastir de Sant Ruf (Provença). Va foragitar els alarbs del camp de Tarragona, quina ciutat va reconstruir, fondant la seua catedral. Les seues obres mostren son saver.
Oleina, *f. Quim.* Substància separada del seu, pera obtindre la estearina. **Oleina**.
Olent, *a. adj.* Olorós. **Oliente**.
Oleocerolat, *m. Farm.* Medicaments compostos de cera y oli. **Oleocerolado**.
Oleografia, *f.* Estampa de diversos colors, imitant pintura al oli. **Oleografia**.
Oleogràfic, *ca. adj.* Oleogràfico.
Oleol, *m.* Oli fixe natural. **Oleol**.
Oleolat, *m. Farm.* Oli medicinal, oli essencial. **Oleolato**.
Oleolatat, *m. Farm.* Medicament compost d'olis essencials. **Oleolatado**.
Oleólich, *ca. adj. Farm.* Medicaments que tenen l'oli per base. **Oleólic**.

Oleolit, *m.* **Oleólich**.
Oleona, *f. Quim.* **Oleona**.
Oleoricinat, *m. Quim.* **Oleoricinato**.
Oleoricinich, *adj. Quim.* Acit derivat de la sabonificació del oli de ricí. **Oleoricinico**.
Oleosácar, *m.* Barreja de sucre y oli volàtil. **Oleosácaro**.
Olerdola (Sant Miquel d'Erdol), *Geog.* Poble de la prov. y bisb. de Barcelona, part. jud. de Vilafranca del Penadès.
Olerdula, *Geog. ant.* Població que hi havia al temps de l'antigor, al lloch ahont are s'emplassa la de Sant Miquel d'Erdol.
Oleruja, *Geog.* Caseriu de Vilanova de Sau, prov. de Barcelona.
Olesa de Bonesvalls, *Geog.* Poble de la prov. y bisb. de Barcelona, part. jud. de Vilanova y Geltru. || — (de Montserrat). Vila de la prov. y bisb. de Barcelona, part. jud. de Terraça.
Oleta, *Geog.* Cantó del depart. dels Pirineus Orientals, dist. de Prades, bisbat de Perpinyá. Comprén els ajuntaments de Aiguatebia, Canavelles, Escaró, Frijols, Montet, Nager, Oleta, Orella, Pi, Ralleu, Saharre, Sautó, Serdinyá, Suanyes, Toló, y Thués. || — Població del Conflent, y cap de cantó al districte d'Arlés. A prop d'ella, s'hi troven els banys anomenats de les Graus d'Oleta.
Olette, *Geog.* Nom francès d'Oleta.
Oleulat, *da. Farm.* **Oleulado**.
Oleúlich, *ca. adj. Farm.* **Oleúlico**.
Oleych, *ca. adj.* Oleico.
Oleyficant, *adj.* Oleificante.
Olguda, *f.* Ensumada. **Olida**.
Olgut, *da. p. p.* Olido.
Oli, *m.* Aceite, **Oleo**. || **Oli d'ametlles amargues**, *dolces. fr.* Aceite de almendras amargas, dulces. || **Oli d'Aparici**. Aceite del doctor Aparicio. || **Oli d'enet**. Aceite de eneldo. || **Oli de ballena**. Ballenar. || **Oli de balsamilles**. Aceite de balsamina. || **Oli de basses**, o embotzat. Aceite

de hojuela. || Oli de cascalls. Aceite de simiente de adormideras. || Oli de cedre. Aceite de cedro. || Oli de cuchs. Aceite vermifugo. || Oli de donzell. Aceite de ajenjo. || Oli d'escorpins. Aceite de escorpiones. || Oli de fetge de bacallá. Aceite de higado de bacalao. || Oli de ginebre. *m.* Aceite de jengibre. || Oli de ginebrons. Aceite de bayas de enebro. || Oli de grana o de ricí. Aceite de grana ó de ricino, ó de palmacristi. || Oli de histérico. Aceite antihistérico. || Oli de llargandaix. Aceite de lagarto. || Oli de llinosa. Aceite de linaza. || Oli de lliris. Aceite de azucenas. || Oli de murtra. Aceite de arrayán ó de mirto. || Oli de neu. Linimiento, Oleo calcáreo. || Oli de nous. Aceite de nueces. || Oli d'oliva, tot mal esquiva Untate con aceite, si no sanares, quedarás reluciente. || Oli de pega. Aceite de paz. || Oli de peix. Aceite de pescado. || Oli de rates. Aceite de ratón. || Oli rosat o de roses. Aceite rosado, ó de rosas. || Oli de vidriol. Acit sulfúric. Aceite de vitriolo, ácido sulfúric. || Oli gras o tórbol. Aceitón. || Oli sagrat. Crisma. || Oli verge. Aceite virgen. || Oli vert. Olfacino. || Oli, vi y amich, és millor com més antich. *Ref.* Aceite, vino y amigo, mejor cuanto más antiguo. || Oli volátil de trementina. *fr.* Aceite volátil de trementina. || Al oli. *m. adv.* Al óleo, al aceite. || Esser lo meiteix que posar oli a un llum. *fr.* Ser mano de Santo. || Esser pitjor que la taca d'oli. *fr. Met.* Ser peor que mancha de aceite. || Extendres com taca de oli. *fr.* Extenderse como mancha de aceite. || Faltat d'oli. Desacetado. || Ja pots dir, oli t'ha caigut. *fr.* Oruga le dió. || Ja ha begut oli. *Expr. met. fam.* Voló; Oruga le dió. || L'oli cou al coll y a la butzaca. *Ref.* Pica el aceite en el bolso y en la gargan-

ta. || Pera saber, s'ha de oromar oli. *fr.* Preciso es para saber, quemarse las pestañas. || Pintar al oli. *fr.* Pintar al óleo. || Qui oli mesura, les mans se n'unta. *Ref.* Quien anda entre miel, algo se le pega. || Sants olis. Crisma. || Si t'fa mal el cay, untat el cul ab oli. *fr.* Quien tenga pan seco, que corte sopas. || Si vols tenir oli vell guarda l'oli del citrell. *Ref.* Si quieres tener vino añejo, no gastes el del pellejo. || Tirar oli a la llana. *fr.* Enconrear. || Treure l'oli dels panyos. Desgrasar.

Oli (Cova del). *Orog.* Al terme de Margalef, prov. de Tarragona.

Oliá. *Geog.* Lloch de la Cerdanya, are partit de la Seu d'Urgell, que antiguament formava part de la Batllia de Bellver.

Oliada. *f.* Bassa d'oli. Aceitada. || Abundor, Cullita d'oli. Aceitada.

Oliaire. *m.* Aceitero.

Oliament. *m.* Untura de aceite.

Oliana. *Geog.* Poble de la prov. de Lleida, part. jud. de Solsona, bisb. d'Urgell.

Oliar. *v. a.* Aceitar, Olear.

Oliassa. *f.* Aigua sobrerera dels molins d'oli. Oleaza.

Oliat, da. *p. p.* Aceitado.

Oliba. *f.* Au nocturna. Lechuza. || Sol com una oliba. *Loc. fam.* Solo como un espárrago.

Olié. *m. Ter.* Cetrill d'oli. Aceitera.

Oliench, ca. *adj.* Aceitoso.

Olier. *m.* Eina que serveix pera tindre l'oli. Aceitero.

Oliera. *f.* Cetril d'oli. Alcuza.

Olieria. *f.* Botiga ahont se ven el oli. Aceiteria.

Oliers. *m.* Angarillas, Vinagreras.

Oligarca. *m.* Favorit, Polítich influent. Oligarca.

Oligarquia. *f.* Govern en quin son poch els influents. Oligarquia.

Oligárquicament. *adv.* Oligárquicamente.

Oligárquich, ca. *adj.* Oligárquico.

- Oligist**, *m. Min.* Ferro que té ductilitat. **Oligisto**.
- Oliglobenia**, *f. Med.* Sense secreció mucosa. **Oliglobenia**.
- Oliglocós**, *m. Min.* **Oliglocoso**.
- Oligocènich**, *ca. adj. Geol.* Terreny terciari. **Oligocènico**.
- Oligocolia**, *f. Med.* Secreció poch abundosa de la bilis. **Oligocolia**.
- Oligocraçia**, *f.* Aristocràcia poch nombrosa. **Oligocraçia**.
- Oligocrone**, *a. adj.* De poch temps de durada. **Oligocrono**.
- Oligodacria**, *f. Med.* Secreció de llàgrimes poch abundoses. **Oligodacria**.
- Oligohemia**, *f. Med.* Mancat de sanch. **Oligohemia**.
- Oligohidria**, *f. Med.* Suor poch abundosa. **Oligohidria**.
- Oligomania**, *f. Med.* Mania de reduïts motius. **Oligomania**.
- Oligomaniàtich**, *ca. adj.* **Oligomaniàtico**.
- Oligopionia**, *f. Med.* Extenuació. **Oligopionia**.
- Oligoposia**, *f. Med.* Minva de set. **Oligoposia**.
- Oligopsiquia**, *f. Med.* Feblesa de caràcter. **Oligopsiquia**.
- Oligoquila**, *f. Med.* Mancat de nutrició. **Oligoquila**.
- Oliguera**, *Hidrog.* Punta de la costa gironina prop de Cadaqués.
- Oliguresia**, *f. Med.* Escassa secreció d'orina. **Oliguresia**.
- Olimel**, *m.* Barreja d'oli y de mel. **Oleomiel**.
- Olimpi**, *n. p.* **Olimpio**. || *Poet.* Cel, referintse a la montanya de Grecia, ahont se suposava que els Déus del paganisme hi se joraven. **Olimpo**.
- Olimpi**, *Biog.* Bisbe de Barcelona al sigle iv. L'esmenta Sant Agustí com un dels homens més doctes al seu temps, encare que alguns autors, el confonen ab altre personatge del meteix nom y alguns ab el bisbe Lampi de Barcelona, que vivia al sigle v.
- Olimpia** *n. p.* **Olimpia**.
- Olimpiada**, *f.* Transcurs de quatre anys als temps de la civilització grega y romana. **Olimpiada**. || Jochs olímpichs. **Olimpiada**.
- Olimpicament**, *m. adv.* Magestuosament, Divinalment. **Olimpicament**.
- Olimpich**, *ca. adj.* Gran, Sublim, Divinal. **Olimpico**.
- Olintolita**, *f.* **Olintolita**.
- Oliola**, *Geog.* Poble de la prov. de Lleida, part. jud. de Balaguer, bisb. d'Urgell.
- Oliós**, *a. adj.* **Aceitoso**, **Oleaginoso**, **Oleoso**.
- Oliu**, *m. Ter.* Llenya d'olivera. **Olivo** || **L'oliu crema a tot viu**. *Ref.* La lenya de olivo, arde a lo vivo.
- Olius**, *Geog.* Poble de la prov. de Lleida, bisb. y part. jud. de Solsona.
- Oliva**, *f.* **Oliva**, **Aceituna**. || Murtró. **Baya del ciprés**. || **Eruit del llorer**. **Baya del laurel**. || **Oliva borda**. **Eruit del bordic**. **Acebuchina**. || **Oliva caiguda**. **Agracejo**. || **Oliva de cuquillo**. **Oliva rodona**. **Aceituna manzanilla**. | **Oliva judaica**. **Aceituna ercal ó judiega**. || **Oliva llarga**. **Aceituna lechin ó luenga**. || **Oliva negra**. **Aceituna moracha**. || **Oliva sabatera**. **Aceituna zapatera**. || **Oliva sevillana**. **Aceitunagorda**. || **Oliva, una és or, dues plata, y la tercera mata**. *Ref.* **Aceituna, una es oro, dos plata, y la tercera mata**. || **Sopes y olives, o cap o a estives**. *Ref.* **Sopas y aceitunas, ó muchas ó ninguna**.
- Oliva**, *Biog.* Bisbe d'Ausona, y remarcable escriptor nadiu de Catalunya, fill del famós **Oliva Cabreta**, comte de Cerdanya y de Besalú, y mort al monastir de Cuixá, al any 1046. Abat del monastir de Ripoll (1008-1046), havent projectat la hermosa portada d'aquell casal, construïda a son temps (1032). De son temps és també, la reconstrucció de la catedral de Vich (1038) de quin sigle resta sols

la clàssica torre de les campanes. Durant molts anys, va ésser un dels més significats personatges y escriptor llatí de exquisit estil, superior a la literatura coetania, essent autor de valioses obres, entr'e'elles varies epístoles y un poema. El seu nom s'esmenta sovint per la seua intervenció als actes civils y religiosos, havent concorregut al Concili de Narbona de 1033. || — (**Cabreta**). Remarcable figura dels primers temps de la nacionalitat catalana, comte de Cerdanya y de Besalú, mort envers l'any 1001, essent enterrat el seu cos, al monastir de Ripoll, de quin era abat el seu fill Oliva. Era pare del remarcable compte Bernat Tallaferro. Va ésser benefactor de molts dels monuments religiosos d'aquell temps, que mostren l'esclat de la civilització catalana del segle XI. || — (**Antoni**). Jurisconsult de mitjans del segle XVI, nadiu de Querol (Puigcerdá). Va ésser un dels autors de jurisprudència més atitllats a son temps, després de haver cursat a diferents universitats. Va desempenyar càrrechs enlairats entr'altres el de fiscal del Consell Suprem d'Aragó. || — (**Antoni**). Jesuïta nadiu de Sampedor, morint a Imolda (Italia), (1743-1775). Va escriure algunes obres italianes. || — (**Bernat**). Monjo benedictí, y músich, nadiu de Sant Feliu de Guixols y mort a Montserrat al any 1661. Va ésser un dels organistes més famosos del seu temps, y prior d'aquell casal religiós. || — (**Joan**). Cartoixá y escriptor del segle XVII prior de Montalegre, y biograf d'alguns dels varons més ilustres d'aquella comunitat. || — (**Joan**). Frare mercedari nadiu de Barcelona, mort al any 1801. Va ésser un dels mellors compositors y organers del seu

temps. || — (**Joan**). Aplaudit actor catalá, mort jove encara a Barcelona al any 1907. || — (**Joseph**). Relliós missioner y filosofh tomista del segle XVII mort al any 1646. || — (**Ramón**). Jardiner, expert botànich y floricultor, mort al any 1902, havent contribuít ab els seus estudis als avenços d'aquest art d'ornamentació a Barcelona, desde la Exposició Universal de 1888. || — y **Brigman** (**Jaume**). Jove advocat que va assolir nomenada pèls seus estudis de dret mercantil, essent autor d'un Diccionari d'aquesta materia. Va morir a Barcelona al any 1890. || — y **Milà** (**Joan**). Remarcable escriptor y tipógraf, nadiu de Cabra y mort a Vilanova al desembre de 1911. Bibliotecari de la Biblioteca Museu Balaguer, les lletres y les arts catalanes, li deuen bona cosa del seu deixoniment. Era home de gran cultura, y va contribuir ab afany als avenços del art tipogràfic, essent dels que fonamentaren l'*Institut catalá de les arts del Llibre*. || — y **Soler** (**Pau**). Prebere y catedràtic contemporani nadiu d'Arbúcies, y mort a Banyoles (1833-1893). Va ésser catedràtic dels seminaris de Girona y de Vich, secretari de cambra d'aquest bisbat, y canonge desde 1879 al 1886. || — y **Torres de Bages** (**Manel**). Doctor en medicina, catedràtic de Cervera a les derreríes del segle XVIII, y autor d'algunes obres, entre quines cal esmentar la *Descripció de la epidemia de Sampedor al any 1783*.

Oliva (**Santa**). *Geog.* A la prov. de Tarragona. || — (**La**). Lloch del terme d'Alfar, prov. de Girona. || — Caseriu de la prov. de Lleida, a la baronia de Rialp.

Óliva. *f. Ornít.* **Óliba**.

Ollvaça. *f. Ornít. Ter.* **Óliba**. || *Aum de oliva.* **Aceltunaza**.

- Olivada.** *f.* Cosecha ó recolecció de aceitunas.
- Olivar.** *m.* **Olivarar.**
- Olivarda.** *f.* *Bot.* Herba de les compostes. *Coniza mayor.* || *Ornit.* Mena d'aligot. **Olivarda.**
- Olivari,** *a.* *adj.* Semblant a la oliva. **Olivario.**
- Olive (Pere Joan).** *Biog.* Framenor de la Catalunya francesa, que va morir al any 1297, essent els seus escrits censurats per heretges al any 1325.
- Olivé (Manel).** *Biog.* Escultor de les derrerries del segle XVIII. Es autor de dues de les quatre estatués representant les parts del mon, colocades al pati de la casa Llotja de Barcelona.
- Olivé (El).** *Geog.* Lloch del terme de Sant Agustí de Lluçanés, prov. de Barcelona.
- Oliveda.** *f.* *Ant.* **Acebuchal.**
- Oliveda.** *Geog.* Lloch del terme de Massanet de Cabrenys, prov. de Girona.
- Olivella.** *Bot.* Olivera borda. **Acebucho.** || *Bot.* **Alligstro.**
- Olivella (Bernat).** *Biog.* Arquebisbe de Tarragona a la segona meitat del segle XIII, que al any 1280 va reformar el Breviari i el Missal del bisbat. Va contribuir a la construcció de la catedral de la archidiocesis, destinant tots els seus cabals pera que fós bastit aquell monument. Va morir al any 1282 y avans havia sigut, al any 1254, bisbe de Tortosa.
- Olivella (Sant Feliu de).** *Geog.* Poble de la prov. y bisb. de Barcelona, part. jud. de Vilanova y Geltrú.
- Oliver.** *m.* *Bot.* **Olivo.** || **Al janer,** l'oli és a l'oliver. *Ref.* Para enero, aceite dá el olivero. || **Foch d'oliver,** foch de cavaller. *Ref.* La llenya d'oliver orema molt bé. De la lumbre del olivo, tiene el caballero guía.
- Oliver (Bernat).** *Biog.* Conseller tercer de Barcelona al any 1462, y ferm patriota. Va pre-

sidir el consell tingut al 17 de maig d'aquell any pera judicar a En Francesch Pallarés y altres significats personatges, que havien conspirat pera afavorir l'entrada del rei Joan II a Catalunya. || — (**Francesch**). Poeta catalá que vivia al segle XIV. Es un dels que figuren al Cançoner de París. || — (**Guillém de**). Poeta catalá del segle XIV. Era ciutadà de Barcelona, y al any 1398, ocupava un càrrech remarcable a la curia reial de En Joan I. Al *Jardinet d'orats* figura una obra seua, *Romiatge de Jerusalem*. || — (**Jascinte**). Brau defensor de Barcelona que va assolir nomenada, durant els dies de la lluita de 1714. Va ésser un dels dos misatgers que designats per la Diputació y els consellers al capvespre del 11 de septembre, se presentaren al sitiador Duch de Berwick, reclamant una capitulació honrosa, refusada pel Mariscal francès. || — (**Joseph de**). Comte de Campodón, que va morir heróicament al dia 11 de septembre de 1714. Era capitá de la companyia dels notaris, que ab ferma va lluitar a Santa Clara, y que alguns moments havia fet recular les forces sitiadores, en son assalt sagnant per aquell indret de la capital de Catalunya. || — (**Juliá**). Abat del monastir de Montserrat, durant els anys de 1470 fins a 1474. || — (**Miquel**). Remarcable ciutadà barceloní de les derrerries del segle XVI, esmentat sovint a les solemnitats organisades pel consell de cent pels anys 1568. || — (**Victoriá**). Actor catalá, que va assolir renom interpretant les modernes produccions d'En Guimerá, d'En Russinyol, de l'Iglesias, etc. Va morir al any 1906. || — y **Aymauri (Francesch)**. Musich nadiu de la vila de Poboleda,

(1813). Va ésser un dels millors cantors dels seus temps, sejo-
nant a Lleida, ahont era popu-
lar director de l'escola de cant
del Liceu artístich y literari.
Va compondre nombroses
obres musicals, relligioses y
profanes. || — y **March (Joan)**.
Metge catalá del sigle XIX, na-
diu de Riudoms. Al any 1835
va publicar un llibret relatiu
al cólera morbo-assiàtic, pre-
nent peu de les observacions
fetes al hospital del seminari
de Reus. || — y **Pi (Antoni)**.
Metge barceloní, mort al any
1861. Va ésser bon escriptor
professional, haventse consa-
grat també al estudi d'altres
rams de la ciencia. Al any 1860
va publicar un llibret anomenat
*Viajes atmosféricos, trata-
do teórico práctico de la direc-
ción de los armazones aereostáti-
cos.*

Olivera. *f. Bot.* Arbre. Olivo. Acei-
tuno. || **Esser tocat de l'olive-
ra**. *f. Ter.* Ser tonto de capirote.
|| **Olivera borda**. *Bot.* Acebu-
che.

Oliverar. *m.* Olivar.

Oliveras (Marian). *Biog.* Capí-
col de la catedral de Barcelo-
na, doctor en dret y acadèmic
de la de Ciències naturals y
arts. Va dedicarse als estudis
del conreu y de la pequaria,
havent llegit alguns treballs
d'aquestes observacions a la
predita corporació, entre els
anys 1790 al 1803. || — y **Gensa-
na (Camil)**. Remarcable arqui-
tecte, nadiu de Figueres y
mort a Barcelona (1849-1898).
Per oposició va assolir la pla-
ça de arquitecte provincial de
Barcelona al any 1887. Era
ademés exquisit dibuixant y
bon escriptor. Entre les obres
que mostren el seu ingeni ar-
tístich y que farán memorable
el seu nom, cal esmentar la
Iglesia de Santa Agna de Barce-
lona, la Casa de Maternitat
a les Corts de Sarriá, y alguns

dels edificis bastits a Comi-
llas.

Oliveres (Les). *Geog.* Caseriu del
terme de Montanyola, prov. de
Barcelona.

Olivereta. *f. Bot.* Planta de jar-
dí. Lloño gentil.

Oliveró. *m. Bot.* Olivo en retoño.

Oliveró (El). *Geog.* Lloch de Cas-
tellbisbal, prov. de Barcelo-
na.

Olives (Lluís de). *Biog.* Sindich
de Berga a mitjans del sigle
XV. Va concorre a les Corts re-
unides a Barcelona per l'any
1456.

Olives. *Geog.* Veïnat de Sant Es-
teve de Guialves, prov. de Gi-
rona. || — **(Les)**. Lloch del ter-
me de Garrigoles, prov. de Gi-
rona. || — **(Les)**. Caseriu del
terme de Sant Juliá de Ramis,
prov. de Girona. || — **(Cova del
Pau)**. *Orog.* Al terme de la Es-
pluga de Francolí, prov. de
Tarragona.

Olivet. *m. Ter.* Olivar.

Oliveta. *f. ñim.* Aceitunita.

Olivifer, *a. adj.* Abundós d'oli-
ves. Olivífero.

Olivó d'Alvernia (Francesch).

Biog. Canonge de la Seu de
Vich als anys de 1585-1587. Ar-
diaca de Santa Maria del Mar,
de Barcelona, canonge y vica-
ri general de Barcelona. Era
pulcre escriptor y va ésser ju-
rat al certamen poètic de
1601, ab motiu de la canonisa-
ció de Sant Ramón de Penyafort.
|| — y **Formenti (Joaquim)**.
Excursionista y erudit barce-
loní contemporani. Era escrip-
tor y poeta llorejat a diversos
certamens; autor de la *Fulla
d'instrucció arqueològica* publi-
cada en 1879 per l'Associació
Catalanista d'excursions cien-
tífiques, y d'una monografia
inèdita de la iglesia de Santa
Maria del Mar, de Barcelona.
L'any 1884, va donar varies
conferències relatives al art
romànic a Catalunya, que
varen ésser molt lloades. Va

- morir molt jove envers l'any 1889.
- Olivós, a. adj.** Olivario.
- Olm, m. Bot.** Arbre. Olmo, Álamo. || **Olm blanc.** Álamo blanco.
- Olmera, f.** Lloch plantat d'olms. Olmeda.
- Olms (Bernat de).** *Biog.* Noble patrici que va mostrar la seua fidelitat al amor patri, quan els estols francesos van entrar al Rosselló després dels anguniosos dies de prova del regnat d'En Joan II. Aquest havia rellevat als catalans de aquella banda, el serment de submissió, aconsellantlos que s'entreguessin al rei de França, mes els habitants d'aquell indret de Catalunya, extremaren la seua resistència a la ocupació estrangera, y En Bernat d'Olms, refusant les ofrenes del monarca va ésser pres a Elna y decapitat al any 1474, essent posada al cim de una llança la seua testa, en la més enlairada torre del castell de Perpinyá.
- Olms (Santuari dels).** *Geog.* Al Bergadá, entre les vessants del Marlés, y de la riera de Borredá. || **Olms.** Veínat de Sant Jaume de Frontanyá.
- Oló (Santa Maria d').** *Geog.* Poble de la prov. de Barcelona.
- Ológraf, a. adj.** Testament autógrafo. Ológrafo.
- Olómetro, m.** Aparell pera amidar altures. Olómetro.
- Olopte.** *Geog.* Lloch de la Cerdanya, anexe als municipis de Isabal y All.
- Olor, f.** Fragancia, Olor. || *Met.* Bon nom, Fama, Reputació. Olor. || *Met.* Sospita o previsió d'alguna cosa que ha d'esdevindre. Olor. || **Donar, Fer o Llençar olor.** *fr.* Oler, dar, despedir olor. || **Mala olor.** Pudor. Hedor. || **No fer bona olor.** *fr.* *Met.* Ésser perillós. Ser pelligroso, sospechoso. || **Sentirne olor.** Husmear.
- Olorador, a. m. y f.** Husmeador.
- Olorar, v. a.** Oler. || Anar olfatejant. Husmear. || *Met.* Cercar ab diligència lo que passa. Oler. || **Olorar sovint.** *fr.* Olfatear. Oliscar.
- Olorat, da. p. p.** Ollido.
- Olorde (Santa Creu de).** *Geog.* Poble de la prov. y bisb. de Barcelona, part. jud. de Sant Feliu de Llobregat.
- Oloreta, f. dim.** Olorcillo.
- Olorifer, a. adj.** Que despedeix flaire. Olorifero.
- Olorius.** *Geog.* Lloch del terme d'Oristá, prov. de Barcelona.
- Olorós, adj.** Flairós. Olorifero, Oloroso.
- Olorosament, adv.** Olorosamente.
- Olorosissim, a. adj. sup.** Olorosissimo.
- Olot (Ermengol de).** *Biog.* Caputxí y provincial de la seua ordre, mort a Olot al any 1713. Era remarcable predicador, y autor de quatre volums de sermons escrits en llengua catalana. || — (**Lluís de**). Caputxí del sigle XVIII, gravador y autor didáctich de caligrafia. Es autor del *Origen y arte de escribir bien*, contenint vintidues lámines de models d'escriptura, y mostres paleográfiques dels sigles X al XVI.
- Olot.** *Geog.* Vila de la prov. y bisbat de Girona, cap de partit jud. del seu nom. Fins al any 1399, va dependre del abat de Ripoll, facultantla després les constitucions pera elegir tres cónsuls y nou jurats que l'administrassin. Ha sonat molt el seu nom durant les lluites civils del darrer sigle, y per la seua defensa contra els carlins, al any 1835 va mereixer el dictat de *molt lleal*. Un dels fenòmens remarcables a son terme, és el dels *bufadors*, corrents d'aire dessota de les cases bastides a la banda de montanya, que ix enfora, péls forats oberts en terra. || — (**Comarca de**). Forma la part baixa de La Garrotxa essent els seus lindars, al

N. O. la comarca de Camprodón; a Llevant l'Alta Garrotxa; al S. E. les Guilleries; el Ripollès a Ponent, y a Mitjorn la Plana de Vich. La seua orografia, destaca les serres de Puigsacalm, Ayats, Cabrera, Marbulenys y Finestres, entre quins s'obren la plana d'Olot, y els plans de Bas, de les Preses, de la Pinya y Sant Privat, les valls de Ridaura y de Bianya, els clotats de la Vall del Bach, la plana de Santa Pau, y els planells del Bergadá y de Sant Joan les Fonts. El Fluvia creua la comarca de S. a N. torçant després al E. seguint un curs de uns 50 kilòmetres, arrossant la Garrotxa, y l'Empurdà, desembocant prop de Sant Pere Pescador, al Golf de Roses. Son afluents d'aquell riu diversos cursos, entr'altres les rieres de Ridaura y de Bianya, la riera de Torralles y el Rabell y Toronell, mentres a Santa Pau y la Vall del Bach, colen les aigües del Cer y la riera d'Oix. Son nombroses les manifestacions volcàniques a la comarca, desde les característiques de Bosch de Tossa, fins als apagats cràters de Santa Marguerida, del Estany, de Puig Astrol, Roca negra y Cabrioles, les cingleres bassàltiques de Castellfollit, Fontfreda, Noch d'Eu Cols, etz. En quant a vies de comunicació, además del ferrocarril de Girona a Olot, en explotació fins a Sant Feliu de Pallarols, creuen la comarca, les carreteres de Besalú, Banyoles y Girona, la de Besalú a Figueres, la de Santa Coloma de Farnés a Sant Joan de les Abadesses; la de Sant Joan les Fonts a Olot y Castellfollit; la que desde Santa Pau, arribará fins a Banyoles; el camí veñal de Les Preses a Sant Privat del Bas; la d'Olot a Vich fins al límit de la prov. de Barcelona

ja explotada, y la d'Olot fins a Ripoll. || — **Part. jud.** de la provincia de Girona que compren els ajuntaments de Argelaguer, Baget, Bassagoda, Batet, Begudá, Besalú, Beuda, Capsech, Castellfollit, de la Roca, Joanetes, Mayá, Mieres, Montagut, Oix, Olot, Palau de Montagut, Parroquia de Besalú, Pinya (La), Planes (Les), Preses (Les), Ridaura, Sales, Sant Feliu de Pallarols, Sant Miquel de Campmajor, Sant Privat de Bas, Sant Salvador de Bianya, Sant Aniol de Finestres, Santa Pau y Tortellá. || — **Sotsvegueria de.** *Hist.* Fentla dependre de la de Camprodón, va ésser instituida al any 1401 pèl rei En Martí I.

Oloti, na. adj. Nadiu o pertanyent a Olot. *Olotens.*

Olp (Jascinto de). *Biog.* Relliós caputxí, que vivia al sigle xvii y era autor del curs de filosofia *ad mentem S. Bonaventurae* (3 volums).

Olp. Geog. Poble anexe al d'Enviya, prov. de Lleida.

Olríols. Geog. Caseriu del terme de Tamarit, prov. d'Osca, bisb. de Lleida.

Olsina (Joseph). *Biog.* Escriptor de molt talent que va morir molt jove a Sant Gervasi Cassoles, al any 1871.

Oltra. prep. ant. Además. || A excepció. **Fuera.** || **Passar tot de otra. Loc.** Atravesar, Pasar de parte a parte. || **Oltramar. fr.** Ultramar. || **Oltra Pirineus.** Les terres del Conflent, Rosselló, Provença y Llenguadoc. **Utra Pirineos.**

Oltramari, na. adj. Ultramarino.

Oltrança (A). m. adv. De todas maneras, De todos modos.

Oltratomba. f. Ultratumba.

Oluges. Geog. Poble de la prov. de Lleida, part. jud. de Cervera, bisb. de Solsona.

Oluja (Pons d'). Biog. Cavaller catalá del sigle xii, que for-

- mant part del estol del comte d'Urgell, va concorre al any 1149 a la presa de Lleida, vencent la obstinada resistència dels alarbs.
- Olvan.** *Geog.* Poble de la prov. de Barcelona, part. jud. de Berga, bisb. de Solsona.
- Olvidadiç,** a. *adj.* Olvidadizo.
- Olvidar.** v. a. Olvidar, Dar al olvido. || Deixar el carinyo que avans se tenia a algú o alguna cosa. Olvidar. Oblidar.
- Olvidarse.** v. r. Desmemoriarse. Olvidarse, Trascordarse.
- Olvidat,** da. p. p. Olvidado. || Qui ab facilitat se oblidia de les coses. Olvidadizo. || **No tindre olvidat.** *Loc.* No tener en olvido. || **Tindre olvidat.** *Loc.* Tenerlo olvidado.
- Olvit.** m. Olvido. || Descuit. Olvido. || **Posar o sepultar en olvit,** Posar al llibre del olvit. *fr.* Enterrar en el olvido, Echar al ó en olvido.
- Olzina** (Diech). *Biog.* Relligiós, ferm patriota, diputat y oidor del Braç eclesiàstich al any 1713 que va tindre la trista sort d'haver d'entregar al vencedor duc de Berwick, les insignies del seu càrrech y haver esment de haver suprimit el vencedor aquella corporació catalana, que havia en primer terme contribuït al respecte de la nació y dels seus drets. Ell y els demés patricis designats pèl vencedor, van ésser quins per darrera vegada, usaren la gloriosa investidura el dia 15 de setembre de 1714. || —(Joseph). Escriptor relligiós, professor de retòrica, filosofia y teologia. Era nadiu de Barcelona, ahont va morir al any 1667, y va pertanyer a la Companyia de Jesús. || —de Torres y de Riusech (Eussebi). Advocat distingit barceloní, y home de molta cultura, que va pertanyer al ajuntament de sa ciutat nadiua, desempnyant en temps difícils el càrrech de tinent d'alcalde. Va morir al any 1878.
- Olzinellas** (Bertrán d'). *Biog.* Patriota igualadí, que al any 1808, va formar part de la Junta Superior de Catalunya, representant el seu corregiment, y mostrantse ferm en les actives resolucions adoptades contra la invasió francesa. || —de Miquel (Roch). Erudit y modest escriptor relligiós, nadiu de Igualada y mort a Osseja (Cerdanya francesa), (1784-1835). Al monastir de Ripoll, va dur a terme profitoses investigacions, essent de doldre que restessin inèdits la major part dels seus treballs.
- Olzinelles.** *Geog.* Caseriu del terme de Sant Fruitós de Bages, prov. de Barcelona. || Poble de la prov. y bisb. de Barcelona, part. jud. d'Arenys de Mar.
- Olla.** f. Olla. || Menja de verdura y carns. Puchero. || Pou, toll de les voreres dels rius. Olla, Remolino. || Olla d'aiguardent. Caldera, Alambique. *For.* Home que de tot enraona sense entendre de res. Casquivano. || Olla de terra. *fr.* Olla de barro. || Olla podrida. *fr.* Guisat. Olla podrida. *Fam.* Discurs o escrit inconnex. Cajón de sastre. Farrago. || Olla trencada, o Olles, olles de vi blanch Joch de nois. A las ollas de Miguel. || Cada oller, alaba les seues olles. *Ref.* Quien no se alaba, de ruin se muere. || Diu la olla a la paella, feste enllá, no m'enmascaris. *Ref.* Oijo la sartén a la caldera: échate allá, culinegra. || Els testos s'assemblen a les olles. *Ref.* Se asemejan los cascos a las ollas. || Esser de l'olla. *fr.* Parlant de qui's fa ab males companyies. Ser de la pandilla. Esser dels que governen. Perteneixer al partido dominante. || Es una olla. *fr. fam.* Es una confusión, ó es un enredo. || No's fa bona olla, ab aigua sola. *Ref.* No hay buena

- olla, con agua sola. || **Olla de grills.** *fr. fam.* Olla de grillos. || **Posar la olla gran,** dins de la xica. Salir de madre, Echar el resto, echar el bodegón por la ventana. || **Tirar a algú, una olla d'aigua bullenta.** *fr. Met.* Echarle a uno, un jarro de agua hirviendo.
- Ollaça.** *f. cum.* Ollaza.
- Ollada.** *m.* Conjunt d'olles. Ollada.
- Oller.** *m.* Alfarero, Ollero.
- Oller (Berenguer).** *Biog.* Capdill de la revolta esdevinguda contra el rei En Pere al any 1285. Ab set dels seus companys va ésser arrocegat pels carrers de Barcelona, lligats a la qua de una cavalleria, y penjats després a la forca. || — (**Bernat**). Frare carmelita, nadiu de Manresa, que va viure al segle XIV y era autor d'alguna obra dogmática escrita en llatí. Va ésser prior general de la seua ordre, mestre de teologia a la universitat de Paris, y regent d'estudis a Avinyó. Quan el cisma pontifici, va mostrarse partidari del papa Climent VII. || — (**Pere**). Escultor català que al any 1417 era encomanat de la construcció de la tomba d'En Ferrán el d'Antequera, pèl fill d'aquell N'Aífous. || — (**Valenti**). Prebere y musicch competent, beneficiat de la iglesia de Sant Just a Barcelona, en quina ciutat va morir al any 1866, havent complert els noranta de la seua etat. || — y **Blosca (Antoni)**. Musicch remarcable, nadiu de Tarraça y mort a Sabadell, (1805-1877). Va ésser mestre de capella de la parroquia de Igualada y cantor de la capella reial de Madrid, per oposició, y al jubilarse al any 1836, va ésser mestre de la Escolania de Montserrat, dedicantse també a la composició. Era un dels fagotistes de més renóm a son temps, y va formar part de l'orquestra del teatre de Santa Creu de Barcelona.
- Olleria.** *f.* Alfareria, Ollería.
- Ollers (Bernat).** *Biog.* Cavaller y escriptor gironi, que vivia al segle XIV. Entre les seues obres s'esmenta la traducció catalana de les *Cartes* y els *Dialechs* del papa Sant Gregori, escrita per ell al any 1346.
- Ollés.** *Geog.* Poble anexe a Vilademuls, prov. de Girona. || Lloch del terme de Barberà, prov. de Tarragona.
- Olleta.** *f. dim.* de olla. Ollica, Olluela.
- Olleta (Coll de la).** *Orog.* Al Vallespir enlairat 1032 metres demunt la Vall de la Font.
- Olletes (Santuari de les).** *Geog.* A la vora de Sant Privat del Bas, a la comarca d'Olot.
- Om.** *m. Bot.* Olm, Arbre. Olmo.
- Omacefalia.** *f. Med.* Mala conformitat del cap y mancamment dels braços. Omacefalia.
- Omacefàlich, ca.** *adj.* Omacefàlico.
- Omagra.** *f. Med.* Poagre de la esquena. Omagra.
- Omalogastre.** *m. Entom.* Insectes dípters. Omalogastro.
- Omastrocace.** *f. Med.* Caries de l'articulació de la espatlla. Omastrocace.
- Omás.** *m.* Ventricul dels animals remugadors. Omaso.
- Ombela.** *f. Bot.* Flors que formen a mena de doblechs de paraigua. Ombela.
- Ombra.** *m.* Sombra. || Batiment que projecta un cos al rebre claror en sa superfície. Sombra. || **Qui ha fet el cogombre,** que'l tregui a l'ombra. *Ref.* Quien hizo el cohombro, que lo lleve al hombro.
- Ombràcul.** *m.* Umbráculo.
- Ombradiç, a.** *adj.* Sombrio.
- Ombratge.** *m.* Lloch de molta ombra. Lugar sombrio.
- Ombrejamet.** *m. Pint.* Sombra, Proyección.
- Ombrejar.** *v. a.* Sombrear.
- Ombrela.** *f.* Sombrilla, Quitasol. ||

- Lit.* Mena de paraigua de domàs, pera cobrir al Santissim Sagrament, quan se porta a les cases dels malalts. **Umbrela.**
- Umbreta.** *f. dim.* Sombrita.
- Ombria (Barranch de la).** *Hi-drog.* Brolla a la serra de Caro, y desaigua al Ebre, part amunt d'Aldover.
- Ombril.** *adj.* Sombrio.
- Ombriu, a. adj.** Sombrio, Umbrio, Umbroso.
- Ombrivol.** *adj.* Umbrio, Umbroso.
- Ombrivolament.** *adj.* Sombriamente.
- Ombrós, a. adj.** Ombriu.
- Ombrosament.** *adv.* Umbrosamente.
- Omellons.** *Geog.* Poble de la prov. y part. jud. de Lleida, bisb. de Tarragona.
- Omells de Nagaya.** *Geog.* Poble de la prov. de Lleida, part. jud. de Cervera, bisb. de Tarragona.
- Oment.** *m. Anat.* Tela dels budells. Omento, Redaño.
- Omental.** *adj. Anat.* Omental.
- Omés, a. p. p.** Omitido.
- Ometre.** *v. a.* Omitir.
- Ominós, a. adj.** Azaroso, Ominoso.
- Ominosament.** *adv. m.* Ominosamente.
- Omis, a. adj.** Omiso.
- Omissió.** *f.* Omisión. || Descuit, Deixadesa. Omisión.
- Omitir.** *v. a.* Ometre.
- Omitit, da. p. p.** Omés.
- Omnibus.** *m.* Carruatge públich de molta cabuda. Omnibus.
- Omnimodament.** *adv. m.* Sense restricció. Omnimodamente.
- Omnimode, a. adj.** Complert. Omnimodo.
- Omnipotencia.** *f.* Poder absolut, infinit. Omnipotencia.
- Omnipotentment.** *adv. m.* Omnipotentemente.
- Omnipresent.** *m.* Qui's trova per tot arreu. Omnipresente.
- Omnisci, a. adj.** Que tot ho sap. Omniscio.
- Omnisciencia.** *f.* Coneixement perfecte y absolut, de totes les coses humanes. Homnisciencia.
- Omniscient.** *adj.* Qui posseix tots els coneixements humans. Omnisciente.
- Omnivor, a. adj.** Animal que menja de tot. Omnivoro.
- Omnivore.** *adj.* Omnivor.
- Omoalgia.** *f. Med.* Dolor a la esquena. Omoalgia.
- Omoalgich, ca. adj.** *Med.* Pertanyent a la omoalgia. Omoalgico.
- Omocòtil.** *m. Anat.* Cavitat del omoplat. Omocotela.
- Omófach, ga. adj.** Que menja carn crua. Omófago.
- Omfagia.** *f.* Costum de menjar carn crua. Omofagia.
- Omofoi.** *m. Indum.* Mantell que els bisbes usaven a l'antigor. Omoforio.
- Omologar.** *v. a.* Legalitzar.
- Omoplat.** *m. Anat.* Os de la espatlla. Omoplató.
- Omplenar.** *v. a.* Llenar.
- Omplir.** *v. a.* Omplénar.
- Omplit, da. adj.** Llenado, da.
- Oms (Berenguer).** *Biog.* Remarcable almirall del segle XVI, que va assolir renom en les seues lluites ab els turcs y els genovesos. || — (Iguaci). Escriptor religiós, nadiu de Manresa (1748-1817), catedratic de teologia a l'Universitat de Cervera, y canonge de Lleida. || — (Vicens). Escultor y dibuixant que havia assolit nomenada. Va morir al any 1885. || — y Canet (Mare). Remarcable escultor, nadiu de Barcelona (1842-1889). Va ésser pensionat a Roma per l'Estat. Va donarse a conèixer a l'Exposició de Madrid de 1876, assolint nomenada ab el grupus *El primer paso*. Entre les seues obres capdals, calen esmentar el relleu *La mort del general Concha*, y el grupus d'*Isabel la catòlica* al passeig de la Castellana de Madrid. || — y Garrigoles (Lluís). Metge y escriptor professional nadiu de la prov. de Girona, mort al any 1884. || — y Isern (Ramón). Es-

- criptor vigatà y bon poeta català (1815-1854). Va cursar al seminari de la seua ciutat nativa, deixant els estudis, pera dedicarse al conreu de la terra.
- Oms.** *Geog.* Poble del Vallespir, que ara forma part del districte dels Pirineus Orientals. cantó de Ceret. || — *Hidrog.* Riera que cola al peu d'aquella població y més enllà de Montorit s'aiguabarreja ab la riera de Sant Arman. || — *Geog.* Santuari, al cim de la serralada, a mitja hora de Sant Jaume de Frontanyà.
- Ona.** *f.* Onda, Ola, Oleada. || *Met.* Moviment y reverberació de la llum. Onda.
- Onada.** *f.* Ona. || Gentiu. Oleada. || Agitació del ànim. Onda.
- Onagre.** *f.* Zool. Ase selvatge. Onagro.
- Onanisme.** *m.* Mansturbació. Onanismo.
- Onatge.** *m.* Moviment de les ones del mar. Oleaje.
- Oncle.** *m.* Tío. || **Oncle valencià.** *m.* Cosí germà dels pares. Tío segundo.
- Onclet.** *m.* *dim.* d'oncle. Tilito. || Tractament dels vells o concos. Tío.
- Oncoda.** *m.* *Entom.* Insectes dípters. Oncoda.
- Oncosis.** *f.* *Med.* Certa mena de tumors. Oncosis.
- Oncotomia.** *f.* *Med.* Incisió feta a un tumor. Oncotomia.
- Onça.** *f.* Pés, moneda. Onza.
- Onda.** *f.* Plech. Onda. || Fer ondes, Ondejar, Ondear.
- Onda.** *Geog.* Vila de la prov. de Castelló, part. jud. de Nules, bisb. de Tortosa.
- Ondecàgon.** *m.* *Geom.* Figura de onze costats y altres tants àngles. Ondecàgono.
- Ondejan.** *p. a.* Ondeante.
- Ondejar.** *v. n.* Ondear.
- Ondejarse.** *v. r.* Ondearse.
- Ondejat.** *da. adj.* Ondeadó.
- Ondós.** *a. adj.* Ondulós.
- Ondulació.** *f.* Ondulación.
- Onduladament.** *adv. m.* Onduladamente.
- Ondular.** *v. a. y n.* Fer ondes o ones. Ondular. || *adj.* Ondular.
- Ondulat.** *da. adj.* Ondulado.
- Ondulejar.** *v. n.* Fer ondes. Ondear.
- Ondulós.** *a. adj.* Ondoso.
- Ondulosament.** *adv. m.* Ondosamente.
- Oneig.** *m.* Ondeo.
- Onejar.** *v. n.* Ondear.
- Onerós.** *a. adj.* *For.* Oneroso. || *Psat.* gravós, molest. Oneroso.
- Onerosament.** *adv. m.* Onerosamente.
- Onesifor.** *n. p.* Onesiforo.
- Onéssim.** *n. p.* Onésimo.
- Onfacina.** *f.* Oli d'olives verdes. Onfacina.
- Onfàlmich.** *m.* Membre qu'impulsa el moviment dels ulls. Onfàlmico.
- Onfalócele.** *f.* *Med.* Trencadura del mèlich. Onfalócele.
- Onfalósim.** *f.* *Med.* Tumor del mèlich. Onfalósimó.
- Onfalóptich.** *adj.* Crestall conve-xe de dues cares. Onfalóptico.
- Onfalorragia.** *f.* *Med.* Hemorragia del mèlich. Onfalorragia.
- Onfalotomia.** *f.* *Med.* Operació de tallar el cordó del mèlich. Onfalotomia.
- Onfaloidi.** *a. adj.* Que té forma de mèlich. Onfaloideo.
- Onicofima.** *f.* *Med.* Tumefacció de les ungles. Onicofima.
- Onicofostia.** *f.* *Med.* Alteració de les ungles per malaltia. Onicofostia.
- Onicoptosia.** *f.* *Med.* Caiguda de les ungles. Onicoptosia.
- Ónix.** *Min.* Agata ab vetes de diferents colors. Onix.
- Ono.** *m.* *Mar.* Abreviatura de Oestnoroest a la rosa náutica.
- Ono.**
- Onomància.** *f.* Superstició de en-divinar per medi del nom. Onomància.
- Onomàntich.** *ca. adj.* Onomántico.
- Onomàstich.** *ca. adj.* Relatiu al nom. Onomástico.
- Ozomatólech.** *ga. m. y f.* Qui

- esbrina el coneixement dels noms. **Onomatòlogo.**
- Onomatologia.** *f.* Coneixement dels noms. **Onomatologia.**
- Onomatològich, ca. adj.** Relatiu a la onomatologia. **Onomatològic.**
- Onomatopeia.** *f.* Invenció de noms pera designar les coses innominades. **Onomatopeya.**
- Onomatòpich, ca. adj.** Onomatopíctic.
- Onós, a. adj.** Ondoso.
- Onosma.** *f. Bot.* Planta saxifragia. Corona de rey.
- Onsa.** *f.* Onza.
- Ontogonia.** *f.* Conjunt dels éssers organitzats que poblen la terra. **Ontogonia.**
- Ontólech.** *m.* **Ontólogo.**
- Ontologia.** *f.* Part de la metafísica que tracta del ésser en general. **Ontologia.**
- Ontològich, ca. adj.** Relatiu a la ontologia. **Ontològic.**
- Onufrita.** *f. Min.* Solenit de mercuri. **Onufrita.**
- Onyar.** *Hidrog.* Riu de la província de Girona, brolla al terme de Vilovi, solca els termens de Riudellots de la Selva, Fornells, Palol d'Onyar, Palau Çacosta, y després d'atravessar la ciutat de Girona, desaigua al Ter.
- Onze.** *m. num.* **Once.** || **Estar a les onze.** Parlant d'alguna cosa mal posada. **Estar a las onze.** || **Fer les onze.** *fr.* Menjar alguna cosa, o fer beguda entre onze y dotze del matí. Recordar las onze.
- Onzé, na. adj.** **Onceno, Undécimo.** || **L'onzé no destorbarás.** *Loc. fam.* El onceno no estorbar.
- Oñós y Alier (Raimont).** *Biog.* Artífex joier barceloní, que a mitjans del segle XIX va assolir nomenada, pel bon gust de les seues obres d'argenteria. Va morir al any 1878.
- Oófor.** *m. Med.* L'ovari de la dona. **Oóforo.**
- Ooforitis.** *f. Med.* Inflamació dels ovaris de la dona. **Ooforitis.**
- Oólech, ga. m. y f.** Expert en oologia. **Oólogo.**
- Oolita.** *f. Min.* Mineral que forma petites concrecions calcíques. **Oolita.**
- Oolítich, ca. adj. Min.** Propi de la oolita. **Oolítico.**
- Opacament.** *adv. m.* **Opacamente.**
- Opach, ca. adj.** **Opaco.** || *Met.* Trist, Funest, Melancólich. **Aciago, Opaco, Funesto.**
- Opacitat.** *f.* **Opacidad.**
- Opal.** *m. Min.* **Ópalo, Piedra iris.**
- Opali, na. adj. Min.** **Opalino.**
- Opalifer, a. adj.** **Opalífero.**
- Opió.** *f.* **Opción.**
- Opera.** *f.* Drama lirich. **Ópera.**
- Operable.** *adj.* **Factible. Operable.**
- Operació.** *f.* **Operación.** || *Cir.* Acció de tallar, obrir o separar alguna part del cos. **Operación.** || **Operació cessaria.** Extracció del fetus. **Operación cesàrea.** || **Operació de borsa.** Jugada de bolsa.
- Operador, a. m. y f.** Qui opera. **Operador.**
- Operar.** *v. a. Cir.* **Operar.** || *v. n.* Produir el cobejat efecte. **Operar.**
- Operari.** *m.* **Travallador. Operario.**
- Operat, da. p. p.** **Operado.**
- Operatiu, va. adj.** **Operativo.**
- Operatori, a. adj.** **Operatorio.** || Sala pera fer les operacions. **Operatorio.**
- Opércul.** *m.* **Válbula** que tapa algun buit. **Opérculo.** || Peces ossoses que tapen les branquies dels peixos. **Opérculo.**
- Opèrcular.** *adj.* Que té opérculs. **Opèrcular.** || *m.* Closca de les petxines que serveix d'opércul. **Opèrcular.**
- Opereta.** *f.* Composició musical d'argument lleuger. **Opereta.**
- Operista.** *m.* Actor y autor de ópera. **Operista.**
- Operós, a. adj.** **Trabajoso.**
- Operositat.** *f.* **Trabajosidad.**
- Opi.** *m.* **Narcótich,** fet del such de cascalls. **Opio.**
- Opiaci, a. adj.** Que conté opi. **Opiáceo.**

Opiat, da. *adj.* Compost ab opi.
Opiado, Opiato.
Opiata. *f.* *Farm.* Medicament compost d'opi. **Opiata.**
Opiátich, ca. *adj.* *Farm.* Relatiu al opi. **Opiático.**
Opilació. *f.* *Med.* Embrac de les vies per ahont passen els humors. **Opilación.**
Opilament. *m.* **Opilación.**
Opilar. *v. a.* Obstruir, tancar, tapar les vies per ahont circulen els humors. **Opilar.**
Opilat, da. *p. p.* **Opilado.**
Opilatiu, va. *adj.* **Obstructivo, Opilativo.**
Ópim, a. *adj.* Abundós. **Ópimo.**
Opinable. *adj.* **Opinable.**
Opinar. *v. a.* Tindre opinió. **Opinar.** || *v. n.* Pensar, judicar ab probabilitat. **Opinar.** || Donar el seu vot, dir la seua opinió. **Opinar.**
Opinat, da. *p. p.* **Opinado.**
Opinió. *f.* **Opinión.** || Parer, Judici. **Opinión, Parecer.** || Concepte que's forma d'algu. **Opinión.** || Anar en opinions. || **Arrimat a la seua opinió.** *Loc.* Aferrado, asido á su opinión. || **Contra la seua opinió.** *Impensadamente.* || **Tindre a algu en bona o mala opinió.** *Tener en buen ó mal concepto.*
Opipar, a. *adj.* Abundós, espléndit parlant d'apats y de convits. **Opiparo.**
Opiparament. *adv. m.* **Opiparamente.**
Opistocifosis. *f.* *Med.* **Opistocifosis.**
Opistogástrich, ca. *adj.* *Med.* De la banda posterior del ventrell. **Opistogástrico.**
Opistóton. *m.* *Med.* **Opistótono.**
Opoteca. *f.* Museo d'armes antigües. **Opoteca.**
Opodeocele. *f.* *Med.* Trencadura subpublana. **Opodeocele.**
Opolar. *m.* *Furm.* Such d'una planta extret per pressió. **Opolar.**
Opolitich, ca. *adj.* *Quim.* Extret

sucós d'algu vegetal. **Opolitico.**
Opondre. *v. a.* **Oponer.**
Oponent. *adj.* Advers en les practiques judicials. **Oponente.** || *Med.* Muscle que facilita al metacarp cert moviment. **Oponente.**
Opoponaca. *f.* *Bot.* Planta de flors umfelades. **Opopónaca.**
Opoponácea. *f.* Such extret de certs tubérculs y especialment de la pastanaga, per incisió. **Opoanácea.**
Oportú, na. *adj.* A propósit, Convenient. **Oportuno.**
Oportunament. *adv.* **Oportunamente.**
Oportuníssim, a. *adj. sup.* **Oportunísimo.**
Oportunitat. *f.* Ocasió. **Oportunidad.**
Oposadament. *adv. m.* **Opuestamente.**
Oposar. *v. a.* **Oponer.**
Oposarse. *v. r.* **Oponerse.** || Resistir, contradir. **Oponerse.**
Oposat, da. *p. p.* **Opuesto.**
Oposició. *f.* **Oposición.** || Contrarietat, Obgecció, Resistencia. **Oposición.** || Minoria als cossos colegistadors. **Minoria, Oposición.** || Procedir contra els interessos agens. **Oposición.** || **Llegr d'oposició.** *fr.* Fer exercicis pretenent un càrrech o una càtedra. **Oposición, Ejercicio de oposición.**
Opositiu, va. *adj.* **Opositivo.**
Opositor. *m.* Aspirant per concurs a algu càrrech o càtedra. **Opositor.** || Qui s'oposa a algu altre en interessos o pretensions. **Opositor.**
Opositori, a. *adj.* **Opositorio.**
Opost, a. *adj.* **Oposat, Opuesto.**
Oprémer. *v. a.* **Oprimir.**
Opremit. *p. p.* **Oprés.**
Opremut. *p. p.* **Oprés.**
Oprés, a. *p. p.* **Opresso, Oprimido.**
Opressió. *f.* **Compresión.** **Subgecció.** **Opresión** || **Violencia.** **Opresión.** || **Miseria, Calamitat.** **Opresión.** || **Opressió de cor.** **Ofeh.** **Ahogufo, Opresión de pecho.** ||

- Treure de la opressió.** *fr.* Desprimir.
- Opressioneta.** *f. dim.* Opressioneta.
- Opressiu, va.** *adj.* Opressivo.
- Opressivament.** *adv. m.* Opressivament.
- Opressor, a.** *adj.* Opressor.
- Oprimible.** *adj.* Oprimible.
- Oprimidament.** *adv. m.* Oprimidament.
- Oprimidor.** *m.* Opressor.
- Oprimir.** *v. a.* Oprimir. || Afigir, enguniar. Oprimir. || Agoviar, Carregar. Agobiar. Oprimir.
- Oprimit, da.** *p. p.* Opresso. || *adj.* Estret, que's pot moure ab dificultat. Premioso. Apretado.
- Oprobi.** *m.* Afront. Oprobio.
- Oprobiar.** *v. a.* Afrontar.
- Oprobiós, a.** *adj.* Afrentoso.
- Oprobiosament.** *adv.* Afrentosament.
- Ops.** *m. pl.* *Ant.* Menester, Urgencia. || **A ops.** *Loc. Ant.* En benefici. A favor. En utilidad. A expensas. || **Als ops.** *m. adv.* En la necesidad. Cuando sea menester. || **A sos ops.** *m. adv. Ant.* A su arbitrio y disposición. || **A tots ops.** *m. adv. Ant.* A todo costo. || **Esser ops.** *fr. Ant.* Ser menester. || **Haver ops.** *fr. Ant.* Necesitar. Tener menester. || **Per ops.** *fr.* Pagar. Costear.
- Opsofagia.** *f. Med.* Gastronomía. Opsofagia.
- Optabilitat.** *f.* Optabilidad.
- Optació.** *f.* Acceptació. Optación. || *Ret.* Figura qu'expressa per medi d'una exclamació o imprecació algún desitx. Optación.
- Optant.** *m.* Qui espera obtindre alguna cosa. Optante.
- Optar.** *v. a.* Triar. Escullir. || Elegir. Optar.
- Optat, da.** *p. p.* Optado.
- Optatiu, va.** *adj.* Deseable.
- Optatus (Lluci Cicili).** *Biog.* Personatge de l'època romana, als temps de l'emperador March Aureli, que va llegar al poble de Barcelona, ahont vivia una crescuda quantitat pe-
- ra celebrar anyalment ab ostentació al deu de juny, la festa del *Pugilum*.
- Óptica.** *f.* Ciencia de la llum. Óptica.
- Óptich, ca.** *adj.* Que pertany a la óptica. Óptico.
- Opticografia.** *f.* Óptica descriptiva. Opticografía.
- Opticogràfic, ca.** *adj.* Opticográfico.
- Opticòmetre.** *f.* Instrument pera coneixer els graus de vista de algú. Opticómetro.
- Opticometria.** *f.* Art de manejar l'opticòmetre. Opticometría.
- Óptim, a.** *adj.* Boníssim. Optimo.
- Optimament.** *adv. m.* Optimament.
- Optimisme.** *m.* Optimismo.
- Optimista.** *m.* Optimista. || La persona que tot ho veu bó o convenient. Optimista.
- Optimitat.** *f.* Optimidad.
- Optumne.** *m.* Tardor. Otoño.
- Opugnador, a.** *m. y f.* Qui s'oposa ab força o violencia. Opugnador.
- Opugnar.** *v. a.* Vencer o oposarse ab força y violencia. Opugnar.
- Opul.** *Geog.* Poble del departament dels Pirineus Orientals, cantó de Rivesaltes, bisb. de Perpinyá.
- Opulencia.** *f.* Abundor de béns, Riquesa. Opulencia.
- Opulent, a.** *adj.* Poderós, Rich. Opulento.
- Opulentíssim, a.** *adj. sup.* Opulentísimo.
- Opulentment.** *adv. m.* Opulentemente.
- Opúscol.** *m.* Obra escrita curta y compendiosa. Opúsculo.
- Opuscolet.** *m. dim.* Obreta concisa. Opusculillo.
- Oqueil.** *m. Zool.* Oca pequena.
- Oquetat.** *f.* Concavitat. Concavidad.
- Oquí, a.** *adj.* Convexe. Convexo.
- Or.** *m.* Metall. Oro. || *Met.* Color ros, especialment dels cabells. Oro. || **Or batut.** Oro batido. || **Or berberi.** Full de llautó molt

esprimatxat. Oropel. *Met.* Coses de poch valor. Oropel. || **Or blanc**. Barreja d'or y plata. **Oro blanco**. || **Or brunyit**. Dauradura ab brillantor. || **Oro bruñido**. || **Or de canal**. Sense treballar. **Oro en barras**. || **Or de petxina**. El que s'usa pera escriure lletres daurades. **Oro de concha**. || **Or de copella**. El purificat al foc. **Oro de copela**, ó de **Tíbor**. || **Or de la vora del rech**. *fr.* Oropel. || **Or de martell**. Oro batido. || **Or en pasta**. Oro en lingote. || **Or en palles**. Pajuela de oro. || **Or fals**. El que no és de llei. Oro falso, Guanín. || **Or filat**. Sense ésser de llei. Oro hilado, en hilos. || **Or fi**. Pujat de quilats. Oro obrizo. || **Or fós**, **Or derritit**. Oro calcinado ó fundido. || **Or francés**. *fr.* Dublé. || **Or mate**. Or verdós usat en la pintura. Oro mate. || **Or mol**. Oro molido. || **Or potable**. Infusió d'or que feien per guarir els mals, els antics alquimistes. Oro potable. A nostres temps. Dinero contante y sonante. || **Or verge**. Oro virgen. || **Com un pom d'or**. *fr.* Expressant la gentilesa d'algú. Como un pino de oro. || **Ferse d'or**. *fr. Met.* Assolir béns de fortuna. Como un pino de oro. || **Ferse barba d'or**. *fr.* Guanyar molt en un negoci. Cubrirse de oro. || **Gastar molt en or berberi**. *fr. Met.* Gastar mucho oropel. || **No és or tot lo que llú**. *Ref.* No cuante reluce es oro: Ratones, arriba, que todo lo blanco no es harina; no son hombres todos los que mean en la pared. || **Prometre montanyes d'or**. *fr.* Prometer el oro y el moro. || **Se li pot fiar or batut**. *Loc.* Parlant de la fidelitat d'algú. Se le pudiera cenfiar oro en polvo.

Or (Cova del). *Orog.* Al terme de Greixa.

Oració. *f.* Oración. || Discurs. Oración. || Pregaria a Déu. Oración. || *Gram.* Composició de termes pera expressar un pensament.

Oración. || L'*Oremus* de la missa. Oración. || Primera part de la doctrina cristiana. Oración. || L'*Angelus*. *fr.* Angelus. Toque de ànimas. Oración. || *Mil.* Toch de musica o de tambors a entrada de foch. Toque de oración. || **Oració curta puja al cel**. *fr.* La oración breve, sube al cielo. || **Oració d'abandono**. Estar aborto. || **Oració de cech**. *fr.* Lo que dinen els pobres captant. Oración ó plegaria de ciego. || **Oració de cà al cel no va**. *Ref.* Oración de perro, no llega al cielo. || **Oració de silenci**. Oración de silencio. || **Oració de simple atenció**. Oración de simple atención. || **Oració dominical**. *fr.* Oración dominical, Padrenuestro. || **Oració jaculatoria**. Jaculatoria. || **Oració mental**. Oración mental. || **Oració passiva**. *fr.* Oración de reposo ó de paz perfecta. *Gram.* Oración por pasiva. || **Oració per força no plau a Déu**. *Loc.* La zarza dá el fruto espinando, y el ruin llorando. || **Oració vocal**. *fr.* Deprecación parlada. Oración vocal. || **A toch d'oració**. *m. adv.* De bon matí o a entrada de foch. A las oraciones, al toque de oraciones. || **Dir la oració**. *fr.* Resar les avemaries al senyalar l'*Angelus*. Rezar el Angelus. || **Fer oració**. *fr.* Orar, Hacer oración. || **Tocar la oració**. *fr.* Assenyalarla tocant la campana. Dar las oraciones. || **Trencar les oracions**. *fr.* Interrompre alguna conversa inoportunament. Quebrantar las oraciones.

Oracional. *adj.* Llibre de reso. Oracional.

Oracioner. *m.* Salmaire. Oracionero. || *Ant.* Entregat a l'oració. Dado á la oración.

Oracioneta. *f. dim.* Oracioncilla.

Oràcle. *m.* Oráculo. || *Met.* Paraulles sentencioses ó decisives. Oráculo.

Oraculista. *m.* Oraculista.

Orada. *f. Ictiol.* Peix. Dorado.

Orador, *a. m. y f.* Qui parla en

- públic. **Orador.** || El mellor orador es aquell, que a si meix se persuadeix. *Ref.* Aquel es buen orador que a si persuade la razón.
- Oradura.** *f.* Locura.
- Oral.** *adj.* De viva veu. **Oral.** || *Poet.* Lo que pertany a la boca. **Oral.** || *Lit.* Vel que'l pontífex usa en certes cerimònies. **Oral.**
- Oralla.** *f.* **Ictiol.** **Orada.**
- Orangutá.** *m.* Orangután.
- Oranola.** *f.* Oreneta.
- Orar.** *v. n.* Pregar. **Orar.**
- Orari.** *m.* **Aut.** Estola.
- Orat.** *da. m. y f. y adj.* Dement. Demente, Loco, Orate. || Casa de orats. *fr.* Loquería, Manicomio, Casa de orates. || Infant y orat, diu la veritat. *Ref.* Niños y locos, dicen las verdades.
- Oratge.** *m.* Alre, Oraje. || Vent. Terral, Brisa.
- Oratjar.** *v. a.* Orear.
- Oratjol.** *m. dim. de oratge.* Alreillo, Brisa agradable.
- Oratjós,** *a. adj.* Borrascoso, Tempestuoso.
- Oratori.** *m.* Oratorio. || Pertanyent a l'oratoria. **Oratorio.** || Capella, lloch retirat pera fer oració. **Oratorio.** || Composició musical pera ésser cantada en algunes festes d'iglesia. **Oratorio.** || Congregació de capellans, fundada per Sant Felip Neri. **Oratorio.**
- Oratoria.** *f.* **Ret.** Oratoria.
- Oratoriament.** *adv. m.* Ab estil oratori. **Oratoriamente.**
- Orb.** *adj.* **Ant.** Cech, orfe. Ciego, Huérfano. || Malura dels blats. Tizón, Anublo. || Tornarse orb. *fr.* Parlant dels blats. **Arroyarse.** || **Forma orba.** *Arquit.* Motllura formant mitja canya. **Es-cel.** || *m.* Mon. **Orbe.** || *Astron.* Esfera d'algun planeta. **Orbe.**
- Orbar.** *v. a.* Despojar, Impedir.
- Orbecina.** *f.* **Ornit.** Pastorella més petita que la usual ab el bech gros y la qua llarga. **Paro.**
- Orbera.** *f.* Ceguera.
- Orbet,** *a. adj.* Cieguecito.
- Orbetat.** *f.* Ceguera.
- Orbicula.** *f.* **Bot.** Abultament dels órguens de la fructificació. **Orbicula.**
- Orbicular.** *adj.* Cercolar, Rodó. **Orbicular.**
- Orbicularment.** *adv. m.* Orbicularment.
- Orbiculi,** *na. adj.* Orbicular.
- Orbita.** *f.* **Astron.** Cèrcol planetari. **Orbita.**
- Orbital.** *adj.* Relatiu a la órbita. **Orbital.** || *pl.* Clots dels ulls. **Orbitales.**
- Orbitar.** *v. a.* Escarrilar. **Conducir,** Guiar.
- Orbitari,** *ria. adj.* **Orbital.** || **Plo-mes orbitaries.** Plumas orbitarias.
- Orbitat,** *da. adj.* Conducido, Guiado.
- Orbulita.** *f.* Petxines fòssils. **Orbulita.**
- Orcal.** *f.* **Bot.** Mena d'oliva. **Orcal.**
- Orcau.** *Geog.* Poble de la prov. de Lleida, part. jud. de Tremp, bisb. d'Urgell.
- Oroh.** *m.* **Infern.** Orco.
- Orcótom.** *m.* Cirurgia que fá la operació de la orcotomia. **Orcótom.**
- Orcotomia.** *f.* **Cir.** Amputació dels testículs. **Orcotomia.**
- Orcotómich,** *ca. adj.* Orcotómico.
- Orcotomologia.** *f.* Tractat de orcotomia. **Orcotomología.**
- Ordal (Sant Pere de).** *Geog.* Caseriu del terme de Subirats prov. de Barcelona.
- Ordalia.** *f.* Juicio.
- Orde.** *amb.* **Ordre.**
- Orden.** *Geog.* Poble anexe al de Talltendre, prov. de Lleida.
- Ordeig.** *Geog.* Caseriu de Sant Hipòlit de Voltregá (Barcelona).
- Ordenable.** *adj.* Ordenable.
- Ordenació.** *f.* Disposició, ordre. **Ordenación.**
- Ordenada.** *f.* **Geom.** Ratlla recta. **Ordenada.**
- Ordenadament.** *adv. m.* **Ordenadamente.**
- Ordenador,** *a. m. y f.* Ordenador.
- Ordenament.** *m.* Disposició legal. **Ordenamiento, Ordenación, Ordenanza.**

- Ordenança.** *f.* Manament, precepte. **Ordenanza, Ordenación.** || Llei, estatut. **Ordenanza.** || Soldat pera transmetre ordres y avisos, Empleat subaltern de algunes oficines, portador de comunicacions y documents. **Ordenanza.** || **Esser d'ordenança.** *fr. Fig.* Esser de costum. **Ser de ley, Ser de ordenanza.**
- Ordenancista.** *m. y adj. Mil.* Partidari de sostindre els preceptes de la ordenança. **Ordenancista.**
- Ordenant.** *m.* Qui está a punt de rebre ordres sagrades. **Ordenando.**
- Ordenar.** *v. a.* Ordenar. || Previn-dre, Disposar. **Ordenar.** || Endreçar a algun fi. **Ordenar.** || Conferir ordres sagrades. **Ordenar.**
- Ordenari, a.** *s. y adj.* Ordinario. **Ordenarse.** *v. r.* Pendre ordres sagrades. **Ordenarse.**
- Ordenat, da.** *p. p.* Ordenado. **Ordenatiu, va.** *adj.* Ordenativo.
- Ordi. m. Bot.** Cebada. || **Ordi palmell.** *fr.* Cebada ladilla. || **Ordi pejat.** Ordeata.
- Ordial. m.** Camp sembrat d'ordi. **Cebadal.**
- Ordinar. m. Ordial.** || Barrejar farina d'ordi ab la de blat. **Mezcla.**
- Ordier. m.** Qui ven ordi. **Cebadero.** || Bestia que porta l'ordi pera la pitança de la requa. **Cebadero.**
- Ordiera. f.** Morralet o manta que serveix pera donar ordi a les cavalleries. **Cebadera.**
- Ordial. m. Ant.** Aigua d'ordi. **Tisana.**
- Ordinació. f.** Estatut, ordenança. **Ordenación.** || **A vostra ordinació prest o aparellat.** *Loc. Ant.* Soy de usted con la más distinguida consideración.
- Ordinal. adj. Gram.** Nom que designa ordre y colocació. **Ordinal.**
- Ordinari, a. adj.** Freqüent, Corrent, Acostumat. **Ordinario.** ||
- Vulgar. **Ordinario.** || Funcionari eclesiàstich y judicial. **Ordinario.** || Carreter o traginer que segueix determinat indret, duhent recados y passatgers. **Ordinario.** || **D'ordinari.** *Fr.* Ordinariamente. || **Lo més ordinari.** Lo más vil, y soez.
- Ordinaria. f.** Càrrech d'ordinari. **Ordinaria.**
- Ordinariament. adv. m.** Comuna-ment. **Ordinariamente.** || Grolle-rament. **Ordinariamente.**
- Ordinariosa. f. Ordinariez.**
- Ordinata. f.** Instancia de substanciació. **Pedimento.**
- Ordinativ, va. adj.** Ordinativo.
- Ordinatori, a. adj.** Ordinatorio.
- Ordír. v. a.** Urdir.
- Ordis. Geog.** Poble de la prov. y bisb. de Girona, part. jud. de Figueres.
- Ordo. m.** Anuari eclesiàstich pera l'ofici ordinari. **Ordo.**
- Ordonadament. adv. m.** Ordena-damente.
- Ordonament. m.** Ordenación.
- Ordonant. p. a.** Ordenador.
- Ordonar. v. a. Ant.** Ordenar.
- Ordoñez (Bartomeu). Biog.** Es-criptor català de les derrerries del sigle XVI, autor d'un poema en octaves castellaues, anomenat *La Enlariada*.
- Ordre. s. com. Orden.** || Disposició. **Orden.** || Regla, modo. **Orden.** || Manament, Precepte. **Orden.** || Relligió aprovada. **Orden.** || Graus del sacrament de la ordenació sacerdotal. **Orden.** || *Arquit.* Regles que son caracteristiques y defineixen els estils. **Orden de arquitectura.** || *Mil.* Prescripció diaria del servei d'armes, de plaça y d'administració. **Orden.** || Toch militar. **Orden.** || **Ordre analítich Gram.** **Orden analítico.** || **Ordre compost.** *Arquit.* **Orden compuesto.** || **Ordre Corinti.** *Arquit.* **Orden Corintio.** || **Ordre de batalla.** *Mil.* **Orden de batalla** || **Ordre de cavalleries.** *fr.* **Orden de cavallerías.** || **Ordre de coses.** Sistema de govern y d'admi-

nistració. Orden de cosas. || **Ordre del Cister.** *Rel.* La anomenada de Sant Bernat. Orden del Cister. || **Ordre del Sant Sepulcre.** Orden del Santo Sepulcro. || **Ordre del Toisó d'or.** Instituida al 1429 per En Felip el Bo, duch de Borgonya. Orden del Toisón de oro. || **Ordre del dia.** *fr.* Orden del día. || **Ordre dels alemanys.** Orden teutónica. || **Ordre de parada.** *Mil.* Formació. Orden de parada. || **Ordre dóric.** *Arquit.* Orden dórico. || **Ordre jónich.** *Arquit.* Orden jónico. || **Ordre militar.** Les de Santiago, Calatrava, Alcántara y Montesa, y l'antigua de Sant Jordi. Cavalleria. Orden militar. || **Ordre moral.** Ley moral. || **Ordre natural.** *Mar.* La que se segueix en la formació d'una esquadra pera el combat naval. Orden natural. || **Ordres majors.** La epístola, l'evangeli y la missa. Ordenes mayores. || **Ordres menors.** El acòlit, exorcista, lector y ostiari. Ordenes menores. || **Ab ordre.** *m. adv.* Ordenadament. En orden. || **Al ordre o a les ordres.** *Expr.* A la orden, a las órdenes. || **A la ordre.** *Expr.* usada al comerç. A la orden. || **Consell d'ordres.** Tribunal suprèm d'ordres militars, fundat al any 1489. Consejo de órdenes. || **Cridar al ordre.** *Pol.* Llamada al orden. || **Donar ordre.** *fr.* Prescriure. Dar orden. || **Donar ordres.** *fr.* Conferir les eclesiàstiques. Ordenar, Dar órdenes. || **En ordre.** *m. adv.* En orden. En cuanto, Respecto de. || **Estar en ordre.** *fr.* Estar en orden. || **Fora d'ordre.** *m. adv.* Desordenadament. Sin orden, Sin trastes. || **Per ordre.** *m. adv.* Por orden. || **Posar per ordre.** *fr.* Ordenar, Poner en orden. || **Sense ordre ni concert.** *m. adv.* Sense regla. Sin orden ni concierto. || **Un desordre porta un ordre.** *Loc.* El exceso de desorden produce mucho orden. ||

Vinga per son ordre. *Jurispr.* *fr.* Venga por su orden.

Ordres. *Geog.* Lloch del terme de Aiguamurcia, prov. de Tarragona.

Orectòquil. *m. Entom.* Insectes coleopters pentamers. Orectóquilo.

Oreig. *m.* Aura, Brisa, Oreo.

Orejada. *f.* Oreig.

Orejament. *m.* Ventilación.

Orejar. *v. a.* Orear.

Orejarse. *v. r.* Orearse, Ventilarse.

Orerat, *da. p. p.* Oreado, Ventilado.

Orella. *f.* Anat. Oreja. || **Corretje ta pera cordar la sabata.** Oreja.

|| Anseta de les espardenyets

pera passarhi els lligams. Oreja.

|| Aletes d'alguns instruments de treball. Orejas. || *Bot.*

Les dues primeres fulles que

ixen a les plantes. Orejas.

|| Punt d'unió de les petxines

bivalbes. Orejas. || **Orella de**

ase. *f.* *Bot.* Escabiosa mayor.

|| **Orella de Judes.** *fr. Bot.* Mena

de bolet. Oreja de Judas.

|| **Orella de llebra.** *fr. Bot.* Herba.

Amarguera. || **Orella de rata.**

Bot. Planta. Hierba cançera.

|| **Orelles de llebra.** Les que

son llargues y apropades. Orejas

de liebra. || **Orelles de porch.**

Que formen al costat del cap una

ratlla horitzontal. Orejas de cerdo.

|| **Ab un pam d'orelles.** *m. adv.* Ser todo oido.

|| **Abaixar les orelles.** *fr.* Humillarse,

callar ab tot y rebre renys. Bajar las orejas.

|| **A cau d'orella.** *fr.* Cuchichear.

|| **Adreçar les orelles.** *fr.* Posarles dretes.

Aguzar las orejas, Desencapotar las orejas.

|| **Arrivar alguna cosa a les orelles,**

o als oïdos d'algú. *fr.* Llegar a oïdos.

|| **Bufar a l'orella.** *fr. Met.*

Batxillerejar. Soplar al oïdo.

|| **Donar una fregada de orelles.**

fr. Fig. y fam. Calentarle a uno las orejas.

|| **Dur de orella.** *fr.* Esser un xich sort.

Duro de oïdo. || **Ensenyar la orella.**

fr. Fig. y fam. Descubrir uno la oreja.

|| **Escalfar les**

orelles. *fr.* Reprendre. Calentar las orejas. || **Estar ab les orelles obertes.** *fr.* Escuchar con atención. || **Estar a la orella.** *fr. Met.* Insistir en alguna pretensió. No soltar el oído. || **Estirar la orella.** *fr. Fig. y fam.* Apuntar a la carta jugant al joch del mont. Ir a la oreja. || **Estirar la orella al gat.** *fr.* Jugar a les cartes. Mirarse las uñas, Tirar de las orejas ó de la oreja á lorge. || **Fer orelles de marxant.** *fr. Met.* Hacer oídos de mercader. || **Fer xiular les orelles.** *fr. Fig. y fam.* Hacer zumbiar los oídos. || **Junyir les orelles.** *fr.* Se diu parlant de les besties quan les redrecen, en senyal de amenaça. Amusgar. || **Llevar o tallar les orelles.** *fr.* Desorejar. || **Parar les orelles.** *fr.* Aplicar el oído, ó abrir los oídos. || **Penjarse a les orelles d'algu.** *fr.* Importunar. Colgarse de los oídos. || **Rabejar o mullar les orelles.** *fr.* Vencer a algu. Mojar la oreja á alguno. || **Rompre o trençar les orelles.** *fr.* Molestar ab paraules. Aturdir los oídos. || **Sacudir les orelles.** *fr.* Parlant de les besties quan s'espolsen. Orejear. || **Taparse les orelles.** *fr.* Escoltar alguna cosa ab disgust. Taparse los oídos. || **Tindre bona orella.** *fr.* Tener buen oído. || **Tindre les orelles a adobar.** *fr. Met.* Tener los oídos á componer. || **Veure la orella al llop.** *fr. Fig.* Trovarse en cas de perill. Ver la oreja al lobo. || **Xiular a la orella d'algu.** *fr. Met.* Ladrar al oído ageno. || **Xiular les orelles.** *fr.* Zumbiar, Sonar los oídos.

Orellá. *Geog.* Poble del antich Conflent que forma part del depart. dels Pirineus Orientals, cantó d'Oleta, bisbat de Perpinyá.

Orellaca. *f. aum.* Orejaza.

Orellada. *f.* Estrida de orella. Tirón de orejas.

Orellal. *m.* Anella penjada a la orella. Zarcillo.

Orellana. *f.* Pell del préssech assecada al sol o al aire. Orejón.

Orellana (Francesch Joseph). *Biog.* Economista y escriptor nadiu d'Andalucía, que desde noi va sejournar a Catalunya, identificantse ab l'esperit de la nostra terra. Ferm defensor del seu treball, va ésser ja de jove, empleat al Institut Industrial, y al formarse al any 1869 el Foment del Treball Nacional, va ésser son secretari y director de les seues publicacions. Va escriure fonamentades memories y fascicles, apoiant les aspiracions de la nostra terra pera protegir la seua industria, produint al ensemps valiosos treballs literaris, entre quins cal esmentar les obres *Los refranes del Quijote* y la *Historia del general Prim*. Va morir a Barcelona al any 1891. || — (Emili J.) Distingit escriptor, fill del anterior, y com ell competent als estudis econòmichs. Va ésser director del *Diario Mercantil*, y del *Diario del Comercio*, havent publicat obres que mostraren la seua competencia. Va morir jove encare al any 1900.

Orellanes. *f. Bot.* Certes menes de bolets. Setas.

Oreller (Coll del). *Orog.* Al Bergadá, enlairat a 1435 metres entre'l torrent de les Garrigues y el coll de Merolla. || — (Coll de). Entre la Serra de Corbera y la Figuerassa.

Orellejar. *v. n.* Orejear.

Orellera. *f.* Encaix de Parada. Orejera.

Orelles. *f. Art. y of.* Al martell. Orejas de martillo.

Orelleta. *f. dim.* Orejita. || Mena de coca rodona, feta de pasta adobada. Oreja de abad.

Orellut. *da. adj.* Lo que té orelles. Orejudo. || Persona o animal de orelles grosses. Orejudo.

Orenol. *Biog.* Bisbe de Granada

- al sigle v. Era nadiu de Tarragona. Va ésser també bisbe de Coblliuere y d'Elna, havent concorregut al Concili tingut en aquesta darrera ciutat al any 516. Se'l suposa autor del poema llatí *Commonitorium fidelium*.
- Orenga**, *f. Bot.* Planta. Orégano.
- Orenola**, *f. Ant.* Oreneta.
- Oreógraf**, *s. y adj.* Oreógrafo.
- Oreografía**, *f.* Orografía.
- Oreográfich**, *ca. adj.* Orográfico.
- Oresia**, *f. Med.* Fam que no pot satisferse. Oresia.
- Oretjar**, *v. a.* Orear.
- Orfandat**, *f.* Orfandad.
- Orfanesa**, *f.* Orfandad.
- Orfanet**, *m. dim.* d'orfe. Huerfanto.
- Orfania**, *f.* Orfandad. || *Met.* Pensió que's dona a la viuda pera sostindre el fills. Orfandad.
- Órfans**, *Geog.* Poble anexe al de Vilademuls, prov. de Girona.
- Orfe**, *na. m. y f.* Huérfano, a.
- Orfebre**, *m. Ant.* Argenter. Joyero. Platero.
- Orfebreria**, *f.* Joyeria, Plateria.
- Orfendat**, *f.* Manca de pares. Orfandad. || *Met.* Manca de persona que pugui afavorir. Orfandad.
- Orfenesa**, *f.* Orfandad.
- Orfeo**, *m.* Reunió o societat de musichs. Orfeón.
- Orfeónich**, *ca. adj.* Propi dels orfeons. Orfeónico.
- Orfeonista**, *m. y adj.* Soci actiu d'un orfeo. Orfeonista.
- Orfeu**, *m. Mit.* Déu de la musica. Orfeo.
- Orfil**, *m.* Peça del joch d'escachs. Alfíl, Arfíl.
- Orga**, *f.* Organo. || **Orga de Caldes**, *Loc. fam.* Cosa desigual. Organo de Móstoles. || **Orga de gats**, *Loc. fam.* Desconcert. Música ratonera. || **Orga portàtil**, *fr.* Realejo. || **Manxar la orga**, *fr.* Entonar. || **No estar afinada o trempada la orga**, *fr.* *Met.* No estar templaça la guitarra; no estar la Magdalena para tafetanes. || **Trempat com una orga**, *fr. Fam.* Estar como un reloj.
- Organ**, *m.* Órgano.
- Organdi**, *m.* Mena de mussolina de cotó molt clara. Organdi.
- Organer**, *m.* Organero. || Qui toca la orga. Organista. || Mestre organer. Organista.
- Organet**, *m. dim.* Organico, Organillo.
- Orgánicament**, *adv. m.* Orgánicamente.
- Orgánich**, *ca. adj.* Armónico, Orgánico. || Parlant del cós y de les seues parts. Orgánico. || *adj.* Pertanyent als orguens. Orgánico.
- Organisable**, *adj.* Organizable.
- Organisació**, *f.* Organización.
- Organisador**, *a. m. y f. y adj.* Organizador.
- Organisar**, *v. a.* Organizar.
- Organisat**, *da. p. p.* Organizado. Arreglat.
- Organisme**, *m.* Organismo. || *Met.* conjunt de lleis y costums que se manifesten a un poble, una nació, etz. Organismo.
- Organista**, *amb.* Organista.
- Organodinamia**, *f.* Estudi de la acció dels orguens al cós humà. Organodinamia.
- Organofisia**, *f.* Coneixement que determina les funcions orgániques. Organofisia.
- Organogenia**, *f.* Demostració del desentrotlló dels germens. Organogenia.
- Organografia**, *f.* Descripció dels orguens dels éssers organisats. Organografia.
- Organoidi**, *a. adj.* Estructura de un ésser organisat. Organoldeo.
- Organoliptich**, *ca. adj.* Propietats per quines els cossos obren sobre els orguens dels éssers vivents. Organoliptico.
- Organologia**, *f.* Part de l'anatomia que tracta dels orguens. Organologia.
- Organològich**, *ca. adj.* Organològic.
- Organonimia**, *f.* Nomenclatura dels orguens dels éssers animals. Organonimia.

- Organonimich**, *ca. adj.* Organonimico.
- Organoplastia**, *f.* Art de modificar les formes naturals. Organoplastia.
- Organoplástich**, *ca. adj.* Organoplástico.
- Organotaxia**, *f.* Classificació dels éssers vivents segons la seua relació d'organisme. Organotaxia.
- Organyá**, *Geog.* Vila de la prov. de Lleida, bisb. y part. jud. de la Seu d'Urgell.
- Orgasme**, *m. Med.* Orgasmo.
- Orgástich**, *ca. adj. Met.* Obrant sobre els orguens dels sentits. Orgástico.
- Orgia**, *f.* Festa ahont impera el desordre y no's contenen les passions. Orgia. || — *Geog. ant.* Nom de la Seu d'Urgell, al temps dels romans, al país dels Hergetas.
- Orgies**, *f. pl. Hist.* Festes que a l'antigor se consagraven pera honorar a Bacus, celebrantse de nit, escandalosament. Orgias.
- Orgue**, *m.* Conduete del cós animal. Organo. || *Met.* Conduete per ahont se comunica una cosa ab un altre. Organo. || Periódich que representa alguna corporació o partit polítich. Organo, Eco. || **Orguens dels sentits**, *fr.* Órganos de los sentidos.
- Orgull**, *m.* Soperbia, vanitat. Orgullo. || *Met.* Ufanía de les plantes. Lozanía. || Parlant dels animals. Brio. || **Aplacar o fer abaixar l'orgull**, *fr.* Bajar los bríos, Humillar, Desendlosar.
- Orgullir**, *v. a.* Ensoberbecer.
- Orgullirse**, *v. r.* Ensoberbecerse.
- Orgullós**, *a. adj.* Presumit, Superb, Altíu. Orguloso. || Parlant de plantes; ufanós. Lozano. || Parlant de animals. Briosos, Vigoroso.
- Orgullosament**, *adv. m.* Orgullosamente.
- Orgulloset**, *a. adj. dim.* d'orgullós. Orgullosillo
- Orgullosissim**, *adj. sup.* Orgullosísimo.
- Orgullosissimament**, *adj. sup.* Orgullosísimamente.
- Oricalcit**, *m. Min.* Hidrocarbonat de coure y de zench. Oricalcito.
- Orictogeologia**, *f.* Coneixement y estudi dels minerals. Orictogeología.
- Orictognosia**, *f.* Classificació dels minerals. Orictognosia.
- Orictognóstich**, *ca. adj.* Relatiu a la orictognosia. Orictognóstico.
- Orictologia**, *f.* Coneixement científich dels minerals y dels metalls. Orictología.
- Orictológich**, *ca. adj.* Orictológico.
- Orictotecnia**, *f.* Esbrinament dels medis pera obtindre les substancies minerals. Orictotecnia.
- Orictozoologia**, *f.* Estudi dels fòssils animals. Orictozoología.
- Orient**, *m.* Un dels quatre punts cardinals del globus. Levante, Oriente. || *Geog.* L'Assia y Oceania. Oriente. || Color blanch y brillant de les perles. Oriente.
- Orientable**, *adj.* Orientable.
- Orientació**, *f.* Acte d'orientarse. Orientación. || Situació d'algun obgecte ab relació al horitzó. Orientación.
- Orientador**, *a. adj.* Que orienta. Orientador. || *m.* Instrument que s'utilisa pera senyalar el Mitjorn. Orientador.
- Oriental**, *adj.* Pertanyent al Orient. Oriental.
- Orientalisme**, *m.* Coneixement dels costums y maneres dels pobles orientals. Orientalismo.
- Orientalista**, *m. y f.* Versat en l'engties, literatura y costums dels pobles d'Orient. Orientalista.
- Orientalment**, *adv.* Orientalmente.
- Oriental**, *v. a. Naut.* Endreçar la navegació. Orientar. || *Met.* Senyalar algun indret. Orientar.

- Orientarse.** *v. r. Naut.* Heure esment de la propia situació. **Orientarse.** || *Met.* Enterarse, Reflexionar. **Orientarse.**
- Orientat,** *da. adj.* Qui's fá càrrech del punt geogràfich ahont se trova. **Orientado.** || *Met.* Qui coneix un assumpte o negoci. **Orientado.**
- Orifici.** *m.* Forat, Obertura. **Orificio.** || *Anat.* Obertura de certs conductes del cos humá, y més comunament la del cés. **Orificio.**
- Oriflam.** *m.* Guarniment atractiu. **Oriflama.** || **Cobert d'oriflames.** *fr.* Qui usa moltes coloraines. **Lleno de oriflames.**
- Origen.** *m.* Principi, causa. **Origen.** || **Motiu,** ocasió. **Origen.** || **Lloch** ahont s'ha nascut. **Nacimiento,** **Lugar nativo,** **Origen.** || **Ascendencia.** **Origen.** || **Fonament** d'algun mot. **Etimología.** || **Treure origen.** *fr.* **Originarse.**
- Original.** *adj.* Relatiu al origen. **Original.** || **Patró,** exemple. **Original.** || **Manuscrit.** **Original.** || **Sapiguerse alguna cosa per bon original.** *fr.* **Saberlo** de buena tinta. || **Pecat original.** *fr.* **Obra defectuosa** o imperfecte. **Pecado original.**
- Originalitat.** *f.* **Originalidad.**
- Originalment.** *adv. m.* **Originalmente.**
- Originar.** *v. a.* **Originar.**
- Originarse.** *v. r.* **Originarse.**
- Originari,** *a. adj.* **Originario,** **Oriundo.**
- Originariament.** *adv. m.* **Originariamente.**
- Originat,** *da. p. p.* **Originado.**
- Orina.** *f.* **Orina.** **Pixats.** || **Orina clara,** **figues** al metge. *Ref.* **Mear** clar y **chasquear** al mèdico; **orina** de oro, el fraile al coro; **mear** clar y **dar higo** al boticario.
- Orinador.** *m.* **Lloch** pera orinar. **Meadero,** **Urinario,** **Sumidero.**
- Orinaire.** *m.* **Pixaner.** **Meador.**
- Orinal.** *m.* **Gibrelleta.** **Orinal.** || **Orinal del cel.** *Met. fam.* **Lloch** ahont hi plou molt. **Meadero** del cielo. || **Orinal de terra,** o de terríça. *fr.* **Potro.** || **Orinal**
- de vidre.** *fr.* **Orinal de cristal.** || **Orinal plá.** **Pera** els malalts. **Silleta.**
- Orinalet.** *m. dim.* **Bacinilla,** **Jarrillo.**
- Orinar.** *v. n.* **Orinar,** **Mear.**
- Orinari.** *m.* **Urinario.**
- Orinarse.** *v. r.* **Mearse,** **Orinarse.**
- Orinat,** *da. p. p.* **Meador,** **Orinado.**
- Orincar.** *v. a. Naut.* **Posar** orinch a un àncora. **Orincar.**
- Orinch.** *m. Naut.* **Corda** que subsecta l'àncora. **Orinque.**
- Orinella.** *f.* **Oruit.** *Ter.* **Oreneta.**
- Orinquejar.** *v. a. Mar.* **Orinquejar.**
- Orins.** *m. pl.* **Orina.**
- Orió.** *m. Astron.* **Constelació** sideral. **Orión.**
- Oriol.** *f. Entom. Au.* **Oropèndola.** || **Bot.** **Rovelló** o **rovell** d'ou, **bolet.** **Niscato,** **Rovellón.** || **Renegar** com un oriol. *fr.* **Chillar** como la oropèndola.
- Oriol (Sant Joseph).** *Biog.* **Miraculós** Sant barceloní, exemple desde jove de la vida més pura y devota, va ésser habilitós en l'art de teixir, havent fet la passantia de velluter, avans de abraçar els estudis eclesiàstichs, en quins va distingirse fins a obtindre el grau de doctor a la Universitat de Barcelona y havent donat mostres de les seues disposicions de escriptor en alguns treballs de pietat, com la *Vida de la venerable Maria Magdalena Rialp y Safont*, relligiosa de les Gerònimes de Barcelona. La seua virtut y caritat li feren assolir ja en vida, concepte de Sant, y la gracia divinal va manifestarse en ell ab sos nombrosos prodigis. Era nadiu de Barcelona, ahont va morir (1650-1702). El seu recort serva afalagador concepte en sa ciutat nativa, ahont va ésser capellá del oratori de Sant Felip Neri, y beneficiat de la parroquia del Pí. Al morir, tots els habitants de la ciutat rendiren al seu cos, respectuós comiat. Va beatificarlo el papa Pius VII, y la seua canonisació feta pèl pon-

tífex Pius X al any 1909, va donar lloch al goig profón esclatat en les memorables festes relligioses celebrades a la nostra capital, que va mostrar respecte y veneració a les reliquies del Sant taumaturch. ||

—y **Bernadet (Joseph)**. Catedràtic de matemàtiques, nascut d'Alfar (Girona) y mort a Les Escaldes (1811-1860). Era arquitecte y director de camins veïnals, y després de desempenyar càtedres de matemàtiques a Tarragona y Barcelona, va ésser director del Institut de segona ensenyansa d'aquesta ciutat. Pertanyia a algunes corporacions científiques, y va publicar bon nombre d'estimades obres didàctiques, aixís com apreciables treballs literaris.

Oriola. *f.* *Ictiol.* Peix. Alado. || *n. p. f.* Oriola. || *Hidrog.* Torrent del terme de Vallvidrera, província de Barcelona.

Oripell. *m.* Roba llampanta. **Oropel**. || Ornament vistós, de poch preu. **Oropel**.

Oripellar. *v. a.* Oropelar.

Oripellat, *da. adj.* Oropelad.

Oris (Sant Genís de). *Geog.* Poble de la prov. de Barcelona, bisb. y part. jud. de Vich.

Orismologia. *f.* Coneixement dels termens tècnichs d'història natural. **Orismologia**.

Oriotá (Sant Andreu de). *Geog.* Poble de la prov. de Barcelona, bisb. y part. jud. de Vich.

Orja. *m. Ter.* Malla. **Red**.

Oriunt, *da. adj.* Originari.

Orla. *f.* Orla. || *Naut.* Fusts que per la banda defora de la nau van de popa a proa pera reforç del emposticat. **Cinta**.

Orla (Port de). *Orog.* Port del Pirineu lleidatà, al N. O. de Isil, enlairat 2363 metres.

Orladura. *f.* Als teixits formant cenefa. **Orla**.

Orle. *Biog.* Niçaga senyorial del Rosselló, que va figurar marcadament pèls sigles XI y XII.

En Berenguer d'aquell cognóm, va ésser al any 1172, un dels magnats que van subscriure a la mort de En Guerau II, el reconeixement del rei Alfons d'Aragó, com senyor d'aquell comtat.

Orleans. *m.* Teixit. Alpaca.

Orlo. *m.* *Arquit.* P into. || Instrument music de vent. **Orlo**. || Un dels registres de l'orga, de só agaitat. **Orlo**.

Ormeig. *m.* Aparejo, Jarcia. || Arreu de pagesia. **Arreo**, **Apero**.

Ormejar. *v. a.* Armar, Equipar, Apearar.

Ormejat, *da. p. p.* Aparejado.

Ornabech. *m.* Obra de fortificació. **Ornabeque**.

Ornament. *m.* Ornamento.

Ornamental. *adj.* Ornamental.

Ornamentar. *v. a.* Adornar, Embellir. **Ornamentar**.

Ornamentaria. *f.* Ornamentaria.

Ornamentat, *da. adj.* Adornado, Ornamentado.

Ornar. *v. n.* Ornar, Adornar.

Ornat, *da. p. p.* Adornado. || *m.* Adorno, Ornamento. || *Ret.* Pompa del llenguatge. **Exornació**, **Ornato**.

Orni. *m.* Indiferente. || **Orni (Ferl')**. *fr.* Hacerse el memo.

Ornitógal. *m. Bot.* Planta Hlacia. **Ornitógala**, Planta pajarera.

Ornitologia. *f.* Ram de la història natural que tracta dels aucells. **Ornitologia**.

Ornitològich, *ca. adj.* Ornitològic.

Ornitotipolita. *f.* *Min.* Ornitotipolita.

Ornós (Jordi de). *Biog.* Bisbe de Vich pèls anys de 1424 á 1444. Havia sigut ardiaca major de la Catedral d'Elna, Colector general de la Cambra apostòlica a l'arquebisbat de Tarragona, y als bisbats de Barcelona, Lleida, Girona, Urgell, Elna y Vich. Després de profones discussions va ésser privat de la mitra, morint de pena, succehintli En Jaume de Cardona. || —(**Nicolau de**).

- Ardiaca de Vich, que va regir aquella Seu, a la mort d'En Jaume de Cardona, esdevingué al any 1459.
- Oró. m. Cofl.** Paner d'estores, de canyes o cosa semblanta. **Orón.**
- Orobíta. f. Min.** Pedra de calcs concrecionada. **Orobíta.**
- Oroboidis. adj. Med.** Nom que's dona a la orina que deixa pòsit. **Oroboide.**
- Orobrànquia. f. Bot.** Plantes paràsites. **Orobrànque.**
- Orobus. m. Bot.** Planta. **Orobo.**
- Orogenia. f. Geol.** Formació de les montanyes. **Orogenia.**
- Orogénich. adj.** Relatiu a la orogenia. **Orogénico.**
- Orognosia. f.** Tractat geognósich de les montanyes. **Orognosia.**
- Orognóstich, ca. adj.** Relatiu a la orognosia. **Orognóstico.**
- Orografia. f.** Descripció de les montanyes. **Orografia.**
- Orohidrografia. f.** Descripció de les aigües, y de les formacions geognóstiques d'un país. **Orohidrografia.**
- Orologia. f.** Tractat relatiu a les montanyes. **Orologia.**
- Orológich, ca. adj.** Pertanyent a la orologia. **Orológico.**
- Oronci. n. p.** Oroncio.
- Oronel. m. Ant.** Oroneta.
- Oronell. m. Ant.** Oroneta.
- Oronella. f. Ant.** Oroneta.
- Oroneta. f.** Enginy pera pescar. **Oroneta.** || **Ictiol.** Peix de la família dels triglits. **Volador, Golondrina.**
- Oronci. Biog.** Vegis. **Oronci.**
- Oropell. m.** Oropel.
- Oropesa. f. Bot.** Mena de Salvia. **Oropesa.**
- Oropesa. Geog.** Vila del bisb. de Tortosa, prov. y part. jud. de Castelló. || **Hidrog.** Cap de la costa de la prov. de Castelló, prop del poble del seu nom.
- Oropiment. m. Min.** Mineral compost d'arsénich y sofre. **Oropimento.**
- Oros. m.** Al joch de cartes, un dels quatre colls. **Oros.** || **Oros son trumfos. fr.** al joch. **Oros**
- son trumfos. || Anar d'oros. fr. Met. Caerse de bruces.**
- Orosi (Paulo). Biog.** Escriptor erudit dels primers temps del cristianisme, quines obres escrites, han servit de fonts pera judicar la historia d'aquella época llunyana. Era nadiu de Tarragona, amic de Sant Geroni y de Sant Agustí, y vivia al sigle v. El papa Gelasi I en un concili a quin concorrien setanta bisbes, va declarar-lo el varó més erudit y autor de noticies convenientes contra les calumnies del paganisme.
- Orpi (Joan). Biog.** Explorador nadiu de Piera, a mitjans del sigle xvii, que va ésser governador y capitá general a les terres de la Nova Espanya, fundanthi les ciutats de Nova Barcelona y Nova Tarragona, descobrint y amparantse de les illes de Barlovent. Va presentar al rei En Felip IV, un Memorial de les seues empreses.
- Orpl. Geog.** Poble de la prov. de Barcelona, part. jud. d'Igualada, bisb. de Vich.
- Orpiment. m. Min.** Mena d'arsénich. **Oropimento.**
- Orpinell. Geog.** Lloch del terme de Mediona, prov. de Barcelona.
- Orquestra. f.** Orquesta.
- Orquestració. f.** Orquestación.
- Orquestral. Relatiu a la orquestra.** **Orquestral.**
- Orquestomania. f. Med.** Dança morbosa. **Orquestomania.**
- Orquestomaniátich, ca. adj.** **Orquestomaniático.**
- Orqueta. f.** Eina de ferro pera fer caixals al cuir. **Recortador.**
- Orquidi, a. adj.** Orquídeo.
- Orquiocele. f. Med.** Trencadura als testícules. **Orquiocele.**
- Orquioncia. f. Med.** Tumefacció d'un testícul. **Orquioncia.**
- Orquis. m. Bot.** Planta de les orquidácies. **Compañon, Testículo de perro.**

- Orquitis.** *f. Med.* Inflamació dels testículs. Orquitis.
- Orquitomólech.** *m.* Cirurgiá o prácticch que fa alguna operació orquitomològica. Orquitomólogo.
- Orquitomología.** *f. Med.* Tractat de l'amputació dels testículs. Orquitomología.
- Orquitomològich, ca.** *adj.* Propi de la orquitomología. Orquitomològico.
- Orra.** *adj. Ant.* Horrible.
- Orrach.** *adj. aum.* Molt horrorós. Horriblemente, Muy horrible.
- Orrant.** *m.* Horrondo, Horrroso.
- Orra (La).** *Geog.* Lloch de Sant Boy de Lluçanés.
- Orri.** *m. Ant. Herald.* Orla. || Post pera fer formatges. Quesera. || Anar en orri. Rodar. || En orri. *fr.* Al estricote, Al retortero, A granel. || Fer anar en orri. *fr.* Traer al estricote. || *Ter. de la Vall d'Arán.* Pleta. Cabaña.
- Orri (L').** *Geog.* Veinat de la Vall de Ribes, anexe al terme municipal de Pardines. || — (Coll y coma del). *Orog.* Coma enlairaada 2460 metres a la comarca de Camprodon. || — (Pich del). Al Conflent aprop del Ras de Asmet y de la Jaça d'Orri. || — Vell. A la Vall d'Andorra, demunt d'Encamp.
- Orríols (Francesch).** *Biog.* Capella y escriptor catalá de mitjans del síglo XVIII. Era Paborde de Castelltersol y molt popular pèl seu libre, *Diálech de la Doctrina Cristiana*, exposat ab concisió y claretat.
- Orríols.** *Geog.* Poble del dist. mun. de Bascara, prov. de Girona.
- Orrít, da.** *adj.* Hórrido.
- Orrít.** *Geog.* Caseriu de Sopeira, prov. de Lleida.
- Orríus.** *Geog.* Poble de la prov. y bisb. de Barcelona, part. jud. de Mataró.
- Orropigi.** *m. Med.* Extrem inferior de l'espinada. Orropigio.
- Orroquessia.** *fr. Med.* Diarrea expelint substancies líquides. Orroquesia.
- Orrupte.** *adv. m.* En vano, De improviso.
- Ors, a.** *m. y f. Zool.* Oso. || *f.* Gerro de vidre o de terriça, sense anes. Orza.
- Orsa.** *f. Naut.* Al portaló de la nau. Orza de deriva. || Orsa a popa. *Naut.* Orza á popa. || **A orsa.** *m. adv.* A orza.
- Orsada.** *f. Mar.* Orzada.
- Orsar.** *v. n. Naut.* Orzar, Pellizcar el viento.
- Orsavinyá.** *Geog.* Poble de la prov. de Barcelona, part. jud. de Arenys de Mar, bisb. de Girona.
- Orsera.** *f. Naut.* Corda pera lligar les peces. Orzera.
- Orses.** *f. pl. Mar.* Orzas.
- Ortafá (Pere de).** *Biog.* Noble senyor del síglo xv, que ab altres nobles del Empurdá y del Gironés, va defensar la Força de Girona al any 1462, mostrantse partidari de la reina Na Joana Enriquez, contra el estol de barcelonins comanats pèl comte de Pallars. || — (Pons de). Trovador del síglo xv, nadiu del Rosselló.
- Ortafá.** *Geog.* Poble del depart. dels Pirineus Orientals, cantó de Thuir, bisb. de Perpinyá. || — *Orog.* Pich de la Vall d'Andorra al macís pirenench.
- Ortedó.** *Geog.* Caseriu del terme de Serch, prov. de Lleida.
- Ortega y Espinós (Joseph).** *Biog.* Llatínista y retórich, catedrático del Institut de Barcelona, y director del meteix desde 1868 fins a 1874. Era nadiu de Valls, ahont va morir al any 1876. Havia escrites algunes obres didáctiques, entre elles la *Gramática Llatina*, y era autor de la *Historia de las escuadras de Catalunya*.
- Ortells.** *Geog.* Poble del bisbat de Tortosa, prov. de Castelló, part. jud. de Morella.
- Orten y de Copons (Francesch Antoni).** *Biog.* Escriptor clás-

sich y un dels llatínistes més pulcres a son temps. Va doctorarse a Cervera al any 1758. Pertanyia a corporacions doctes.

Orti (Joseph). *Biog.* Musich català de les derrereries del segle XVII, que va ferse remarcar per la composició de dances, entre quines ha d'esmentarse una que fou estrenada al palau de Madrid a les noces del rei En Carles II.

Orticaria. *f. Med.* Malaltia. **Orticaria.**

Ortiga. *f. Bot.* Planta. **Ortiga.**

Ortigal. *m.* Terreny abundós de ortigues. **Ortigal.**

Ortigar. *m.* Ortigal.

Ortigatge. *m. Bot.* Malura de la vinya. **Ortigaje.**

Ortigós. *Geog.* Lloch del terme de La Bisbal, prov. de Girona.

Ortita. *f. Min.* Substancia cristallizada. **Ortita.**

Ortiz (Joseph). *Biog.* Un dels capdills de les forses defensors de Barcelona, al 11 de setembre de 1714. Comanava dues companyies de la Coronela, morint en la sagunata acció sostinguda al Portal Nou, mostrant la seua ardidesa y decisió pera el sosteniment dels drets de Catalunya.

Ortobásich, ca. adj. Min. **Ortobásico.**

Ortócer, a. adj. Entom. Insectes de antenes rectes. **Ortócer.**

Ortoclás. *m. Min.* Feldespat de potassa. **Ortoclase, Ortoso.**

Ortocolon. *m. Med.* Inflexibilitat d'una articulació. **Ortocolón.**

Ortodó (Joan Nofre). *Biog.* Cronista de Puigcerdá, esmentat per En Villanueva, com autor de un *Diari* d'aquella població, extret d'antichs documents y manuals. Va escriure aquella crónica al any 1584.

Ortodox. adj. Ortodoxo.

Ortodoxament. adv. m. Ortodoxamente.

Ortodoxe, a. adj. Católich ferm. || *Met.* Comunitat ab una doc-

trina o sistema polítich. **Ortodoxo.**

Ortodoxia. f. Puritat de doctrina. **Ortodoxia.** || Acort ab la doctrina fonamental d'algun sistema de fé o de política. **Ortodoxia.**

Ortoédric, ca. adj. Min. Sistema de cristallizació. **Ortoédrico**

Ortofálch, ca. adj. Impur. **Obscè. Ortofálca.**

Ortofnea. f. Med. Dificultat a la respiració. **Ortofnea.**

Ortofrenia. f. Med. Correcció de una malaltia cardíaca. **Ortofrenia.**

Ortógraf, a. adj. Expert en ortografia. **Ortógrafo.**

Ortografia. f. Art d'escriure correctament y ab puntuació deguda, pera donar sentit a la lectura. **Ortografia.**

Ortográfich, ca. adj. Ortográfico.

Ortólech, ga. m. y f. Expert en ortologia. **Ortólogo.**

Ortologia. f. Art de pronunciar ab perfecció. **Ortología.**

Ortológicament. adv. m. Ortológicamente.

Ortológich, ca. adj. Ortológico.

Ortomorfe, a. adj. Med. Regular en sa conformació. **Ortomorfo.**

Ortomorfia. f. Retornar la forma normal a alguna banda del cós. **Ortomorfia.**

Ortomórfic, ca. adj. Ortomórfico.

Ortomorfisme. m. Med. Conformació normal. **Ortomorfismo.**

Ortoneda. Geog. Poble de la provincia de Lleida, part. jud. de Tremp, bisb. d'Urgell.

Ortons (Coll de). *Orog.* Collada que s'enlaira 1430 metres al Bergadá. || — **Sant Llorenç dels.** Vegis. **Llorenç dels (Sant).**

Ortopedia. f. Med. Art de curar les deformitats del cós humà. **Ortopedia.**

Ortopedicament. adv. m. Ortopedicament.

Ortopédich, ca. adj. Ortopédico.

Ortopedista. m. Entés en ortopedia. **Ortopedista.**

Ortópter. *adj.* Entom. Insecte rosegador. **Ortóptero.**

Ortorracia. *f. Med.* Procediment pera endreçar l'espina. **Ortorracia.** Ortorraquia.

Ortosa. *f. Min.* Feldespat crestalliat. **Ortosa.**

Ortosámica. *f. Med.* Adreçar les parts del cós humà. **Ortosámica.**

Ortoscel. *m. Med.* Aparell pera adreçar les cames tortes. **Ortoscelo.**

Oruga. *f. Entom.* Oruga.

Orval. *f. Bot.* Planta de la família de les compostes. **Doria.**

Orvieta. *f. Ant.* Antídoto.

Orxata. *f.* Beguda refrescant. **Horchata.** || Feta de llet d'ametlles. **Almendrado.**

Orxater. *a. m. y f.* **Horchatero.**

Orxatera. *f.* Eina pera fer l'orxata. **Horchatera.**

Orxateria. *f.* Establiment pera vendre orxata. **Horchateria.**

Os. *m.* Hueso. || **Os, sa.** *m. y f.* **Oso, a.** || **Os bertran.** *m.* Hueso sacro. || **Os de sepia.** *m.* Fibión, Fibia. || **Os de la cuixa.** Balada. **Fémur.** || **Os de la espina.** **Vértebra.** || **Estar molt dels óssos.** *fr.* Estar afadigat. Estar mollido. Estar hecho una alheña. || **Moldre els óssos.** *fr. Met.* Moler, Fatigar. || **No deixar ós sencer.** *fr.* No dejar hueso sano. || **No s'hi trencará cap ós.** *Loc. Met.* No se deslomará. || **No tindré cap ós sencer.** *fr.* Estar mollido, Estar hecho una alheña. || **No tindré més que óssos.** *fr.* Estar en los huesos, Estar hecho un esqueleto. **Qu'arse en la espina.** || **Rosegar o maleir els óssos.** *fr.* Murmurar. No dejarle a uno hueso sano. || **Sach d'óssos.** *fr.* Costal de huesos. || **Tindre l'ós.** *fr. Met. fam.* Tener galbana. || **Os blanch.** *m.* Oso blancó. || **Os teixó.** *Zool.* Tarugo. || **Os del Pirineu.** *m.* Oso del Pirineo. || **Fer el ós.** *fr.* Qui afalaga públicament o bé segueix una dòna. **Hacer el oso, Hacer el gomoso.**

Os. *Geog.* Poble del terme de Civís, prov. de Lleida. || — **de Ba-**

laguer. Vila de la provincia de Lleida, part. jud. de Balaguer, arxip. d'Ager. || — (**Pich del**). *Orog.* Al camí del Conflent al Capcir, enlairat 2311 metres. || — (**Cova del**). Al plà d'Urgell al terme de Ossera. || — (**Catau del**). Al terme de Serradell, prov. de Lleida. Se anomena també del *Home mort*. || — (**Clot del**). A la Vall de Arán, a la vessant del tuch de Bassibé.

Osar. *v. n.* **Ant.** Atreverse.

Osberch. *m.* Armament antic. **Guarda coraza.**

Oscà. *f.* Mella, Diente. || *Geog. Ant.* Nom de la ciutat d'Aragó, famosa per la seua Universitat literaria al temps dels romans. **Huesca** || **Oscà!** *Excl.* ¡Arre! || **Anar lluny d'osques.** *fr. Fam.* Errarse de mitg a mitg. Equivocarse.

Oscà de Cabrera. *Orog.* Encinglerats aprop del Cogulló de Estela, a la comarca d'Olot.

Oscabrió. *m. Zool.* Moluschs gasterópots. **Oscabrión.**

Oscar. *v. n.* Mellar. || *n. p.* Oscar.

Oscat. *da. p. p.* Mellado.

Oscench, ca. *adj.* Nadiu o propi d'Oscà. **Oscense.**

Osch, ca. *adj.* Tosch, Fosch Hosco.

Oscilació. *f.* Moviment de va y vé d'una pèndola. **Oscilación.**

Oscilant. *m. y p. a.* Oscilante

Oscilar. *v. n.* Moures una cosa penjada. **Oscilar.** || Moviment de la terra als fenòmens sísmichs **Oscilar**

Oscilatori, a. *adj.* Moviment de oscilació. **Oscilatorio.**

Óscul. *m.* Bés, petó. **Ósculo.**

Osculatori. *m. Med.* Muscle dels llavis. **Osculorio.**

Oscur, a. *adj.* Oscuro.

Oscurantisme. *m.* Sistema de retrocés en matèries polítiques. **Oscurantismo.** || Període de ignorancia. **Oscurantismo.**

Oscurantista. *m. y f.* Enemich del progrés y de la cultura. **Oscurantista.**

Oscuréixer, *v. n.* Oscurecer.
Oscuir, *v. n.* **Oscuréixer**.
Osfalgia, *f. Med.* Dolor als llocs.
Osfalgia.
Osfálgich, *ca. adj.* Relatiu a la osfalgia. **Osfálgico**.
Osfítis, *f. Med.* Inflamació a les illades. **Osfítis**.
Osfresia, *f. Med.* Percepció d'algun olor. **Osfresia**.
Osfrésich, *ca. adj.* Propi de la osfresia. **Osfrésico**.
Osfresiólech, *ca. m. y adj.* Expert en osfresiològia. **Osfresiólogo**.
Osfresiològia, *fr.* Tractat del olfat. **Osfresiològia**.
Osfresiològich, *ca. adj.* **Osfresiològic**.
Osisida, *f. Bot.* Arbust. **Osisido**.
Osmàssom, *m.* Principi nutritiu de la carn y d'alguns bolets. **Osmázomo**.
Osmassómich, *ca. adj.* **Osmazómico**.
Osmat, *m. Quim.* Combinació del àcid ósmich ab una base. **Osmato**.
Osmi, *m. Min.* Metall. **Osmio**.
Osmia, *f. Entom.* Insectes himepters. **Osmia**.
Osmiat, *m. Quim.* **Osmat**.
Osmich, *ca. adj. Min.* Propi del osmi. **Osmico**.
Osmidis, *m. pl. Min.* Grupus de minerals, que tenen l'osmi per base. **Osmidios**.
Osmiós, *a. adj. Quim.* **Osmioso**. || Oxit d'osmi. **Osmioso**.
Osmit, *m. Quim.* Combinació del osmi ab algun metall. **Osmido**. || Que conté osmi. **Osmido**.
Osmiur, *m. Quim.* Combinació de osmi ab altra substància. **Osmiuro**.
Osmiurat, *da. adj. Quim.* **Osmiuro**.
Osona (**Artur**). *Biog.* Excursionista que va recorre les principals regions catalanes, publicant nombres y exactes guies itineraries de les meteixes. Era nadiu de Barcelona ahont va morir (1840-1901), y fill adoptiu de la republica d'Andorra. La seua nodrida biblio-

teca, va llegarla al Centre excursionista en Catalunya, y en son defecte a la Biblioteca Arús, deixant també la propietat literaria de les seues obres, ab condició de construir ab son producte una barraca refugi al turó del Home (Montseny), imposantli el nom de *Refugi Osona*.

Osor (**Sant Pere d'**). *Geog.* Vila de la prov. de Girona, part. jud. de Santa Coloma de Farnès, bisb. de Vich. || — (**Riera de**). *Hidrog.* Rieral provinent de les Guillerries, que passa per Osor y desaigua al Ter, entre Anglès y La Sella, prov. de Girona.

Osormort, *Geog.* Vegis. **Sant Sadurni de Osormort**.

Osquecele, *f. Med.* Afecció al escrot. **Osquecele**.

Osquegalasia, *f. Med.* Tumor al escrot. **Osquegalasia**.

Osqueoncia, *f. Med.* Tume-facció del escrot. **Osqueoncia**.

Osqueyta, *f. Med.* Inflamació del escrot. **Osqueita**.

Ossa, *f.* Huesos. || **No tindre sino la ossa** *fr.* Esser molt flach. **Tener sólo el armazón**. || **Ossa** *f. Zool.* Femella del ós. **Osa** || **Ossa major**. *Astron.* Carro, **osa mayor**. || **Ossa menor**. *Astron.* **Ginosura**, Carro menor, **Osa menor**.

Ossada, *f.* Conjunt d'ossos del esquelet. **Osamenta**. || **Tindre bona o mala ossada**, *fr.* **Tener buena osamenta ó mala**.

Ossall, *m. dim.* Huesecito.

Ossam, *m.* Montón de huesos.

Ossamenta, *f.* Esquelet. **Ossambre**, **Osamenta**.

Ossari, *m.* Sepulcre. **Osario**.

Osseina, *f. Quim.* Substancia que forma la part esponjosa dels ossos. **Oseina**.

Osseja, *Geog.* Vila de la Cerdanya francesa, al cantó de Sallagosa.

Osell, *m.* Cadell del ós. **Osezno**.

Ossera, *f.* Sepulcre, Fossa. **Ossario**.

- Oseria**. *f.* Cacara d'òssos. *Oseria*.
Osset. *m. dim.* d'òs. *Huesecito*. ||
Osset. *Dim.* d'òs. *Osezno*. || **Oss-**
set. Joch ab l'òs del genoll del
moltó. *Carnicol*, *Taba*.
Ossi, *na*. *adj.* de la naturalesa
del òs. *Oseo*.
Ossifer, *a*. *adj.* *Ossifero*.
Ossificació. *f.* *Ossificación*.
Ossificar. *v. a.* *Ossificar*. || Descar-
nar l'esquelet. *Ossificar*.
Ossificarse. *v. r.* *Ossificarse*.
Ossificat, *da*. *p. p.* *Ossificado*.
Ossiform. *adj.* Que té la forma
d'òs. *Ossiforme*.
Ossifragia. *f. Med.* *Trencament*
d'òssos. *Ossifragia*.
Ossitis. *f. Med.* *Inflamació* d'una
banda ossosa. *Ossitis*.
Ossó (Domingo de). *Biog.* *Mili-*
tar noble català, un dels ca-
torze que primerament van
vestir l'hàbit de la Mercé al
any 1218, quan va ésser funda-
da aquella ordre.
Ossó. *Geog.* *Poble del bisb. de*
Lleida, prov. d'Osca, part jud.
de Fraga. || — *Poble de la prov.*
de Lleida, part jud. de Cerve-
ra, bisb. d'Urgell.
Ossona (Feliu). *Biog.* *Metge na-*
diu de Vich, que va escriure
alguns tractats de febres ma-
lignes, un d'ells estampat al
any 1698.
Ossor. *Hidrog.* *Riera de la prov.*
de Girona, provinenta de les
Guillerfies.
Ossos (Cova dels). *Orog.* *A la*
montanya de Sant Llorenç del
Munt.
Ossós, *a*. *adj.* *Huesoso*, *Ososo*,
Oseo.
Ossut da. *adj.* Que té molt òs.
Huesudo.
Ostaga. *f. Naut.* *Cap de gruix*
proporcionat a les drices d'al-
gunes veles. *Ostaga*, *Fustaga*.
Ostagadura. *f. Mar.* *Lloch pera*
fermar les ostagues. *Ostagadu-*
ra.
Ostagra. *f. Cir.* *Pinces pera ex-*
treure els òssos. *Ostagra*.
Ostal. *m. Ant.* *Hospederia*.
Oste. *m. Ant.* *Huesped*.
Ostealgia. *f. Med.* *Dolor d'algun*
òs o de tots els òssos. *Ostealgia*.
Ostegenia. *f.* *Estudi de la fisi-*
ologia, que tracta de la gene-
ració, nutrició y desentrotlló
dels òssos. *Ostegenia*.
Osteitis. *m. Med.* *Inflamació als*
òssos. *Osteitis*.
Ostensible. *adj.* Que's manifesta.
Ostensible.
Ostensiblement. *adv. m.* *Ostensi-*
blemente.
Ostensió. *f.* *Manifestació d'algu-*
na cosa. *Ostensión*. || **Per ostensió**.
fr. *Manifestar*.
Ostensi, *va*. *adj.* *Ostensivo*.
Ostentació. *f.* *Ostentación*. || *Apa-*
rato, *Pompa*. *Ostentación*.
Ostentador, *a*. *s. y adj.* *Ostenta-*
dor.
Ostentar. *v. a.* *Mostrar*. *Ostentar*.
Ostentarse. *v. r.* *Jactarse*. *Osten-*
tarse.
Ostentat, *da*. *p. p.* *Ostentado*.
Ostentatiu, *va*. *adj.* *Qui fá osten-*
tació. *Ostentativo*.
Ostentós, *a*. *adj.* *Magnífich*,
Sumptuós. *Ostentoso*.
Ostentosament. *adv. m.* *Ostento-*
samente.
Osteocele. *f. Med.* *Tumor pro-*
duit per la ossificació d'una
trencadura. *Osteocele*.
Osteocola. *f. Min.* *Varietat de*
cals carbonatada. *Osteocola*.
Osteócop, *a*. *adj. Med.* *Dolor dels*
òssos, ocasionat per la sífilis
crònica. *Osteocopo*.
Osteocopea. *f. Med.* *Dolor agut*
dels òssos. *Osteocopea*.
Osteofimia. *f. Med.* *Dolor agut*
dels òssos. *Osteofimia*.
Osteoftisia. *f. Med.* *Atrofia d'un*
òs. *Osteoftisia*.
Osteoftoria. *f. Med.* *Corrupció*
dels òssos. *Osteoftoria*.
Ostegenia. *f. Med.* *Desentrotlló*
dels òssos. *Ostegenia*.
Osteógraf, *a*. *adj.* *Expert en os-*
teografia. *Osteógrafo*.
Osteografia. *f.* *Part de la anat-*
omia que descriu els òssos. *Os-*
teografia.
Osteográfich, *ca*. *adj.* *Osteográfi-*
co.

- Osteólech**, ga. *adj.* Expert en osteologia. **Osteólogo**.
- Osteolita**. *f. Min.* Os fòssil. **Osteolita**.
- Osteologia**. *f.* Part de l'anatomia que tracta dels òssos. **Osteologia**.
- Osteològich**, ca. *adj.* Osteològic.
- Osteolosis**. *f. Med.* Alteració dels òssos. **Osteolosis**.
- Osteomalacia**. *f. Med.* Reblaniment dels òssos. **Osteomaloquia**, **Osteomalaxia**.
- Osteomia**. *f. Med.* Inflor dels òssos. **Osteomia**.
- Osteonecrosis**. *f. Med.* Insensibilitat dels òssos. **Osteonecrosis**.
- Osteopirria**. *f. Med.* Caries d'un òs. **Osteopirria**.
- Osteorsis**. *f. Med.* Enduriment d'un òs. **Osteorsis**.
- Osteosteátom**. *m.* Conversió del teixit ossós en matèria grassa. **Osteosteátom**.
- Osteóstom**, a. *adj. Med.* De barres ossoses. **Osteóstom**.
- Osteótide**. *f. Med.* Substància que's converteix en òs. **Osteótide**.
- Osteotil**. *m.* Tumor de la superfície d'un òs. **Osteotil**.
- Osteotímia**. *f. Anat.* Dissecció dels òssos. **Osteotímia**.
- Osteotòmic**, ca. *adj. Anat.* **Osteotòmic**.
- Ostia**. *f.* Hostia. || **Ostra**.
- Ostia**. *m.* Petxina qu'enclou la perla. **Ostia**.
- Ostiarí**. *m. Sacerdoti.* **Ostiarí**.
- Ostiaríat**. *m.* Ordre menor als preberes. **Ostiaríat**.
- Ostió**. *m.* Ostra. **Músculo**.
- Ostitis**. *m. Med.* Inflamació dels òssos. **Ostitis**.
- Ostol**. *m. Ant.* **Estol**. **Comitiva**, **Grupo**.
- Ostra**. *f. Ictiol.* Petxina. **Ostra**, **Ostro**, **Ostrón**. || *Fig. vulg.* Escupinada, gargall. **Salbazo**, **Gargajo**.
- Ostraci**. *adj.* De la mena de la ostra. **Ostraceo**.
- Ostrocisme**. *m.* Emigració, expansió. **Ostracismo**.
- Ostracita**. *f.* Ostra fòssil. **Ostracita**. || **Sutge** metàlich a la banda posterior de la fornall per a encendre el coure. **Ostracita**.
- Ostracologia**. *f. Conz.* Història de les petxines. **Ostracologia**.
- Ostracològich**, ca. *adj. Conz.* Relatiu a la ostracologia. **Ostracològic**.
- Ostracomorfita**. *Min.* Petxina bivalva en estat fòssil. **Ostracomorfita**.
- Ostraire**. *sub.* **Ostrero**, **Pescador de ostras**. || **Venedor d'ostras**. **Ostrero**.
- Ostral**. *m.* Lloch ahont se crien ostras. **Ostral**, **Ostrera**.
- Ostranlita**. *f. Min.* **Ostranita**.
- Ostrex**, a. *m. y f.* **Ostrero**. || Lloch de pesca o criader d'ostras. **Ostrera**. || *Entom.* Au que's nodreix de la carn dels molusques. **Ostrero**.
- Ostreria**. *f.* Paratge pera vendre ostras. **Ostreria**.
- Ostrogot**, da. *adj.* Nadiu o pertanyent a la Gocia Oriental. **Ostrogodo**.
- Ot**. *n. p.* **Odon**.
- Otalgia**. *f. Med.* Dolor d'orella. **Otalgia**.
- Otálgich**, ca. *adj. Med.* Relatiu a la otalgia. **Otálgic**.
- Otger Cathaló**. *Biog.* Personatge fabulós de la reconquesta de Catalunya, que se suposa haver viscut al segle VIII, qui acompanyat pels anomenats barons de la fama En Dapifer de Moncada, En Galcerán Grau de Pinós, N' Huch de Mataplana, En Guillém de Cervera, En Guillém de Cervelló, En Pere Grau d'Alamany, En Ramón d'Anglesola, En Gispert de Ribelles y En Berenguer d'Erill, comanant tres exèrcits que plegats comptaven vint y cinch mil homens, segons el cronista s'ampararen del terrer català, traientlo del jou serrahí. La llegenda, enllasant ab la veritat històrica, fa esment d'aquestos cognoms que corresponen als primers temps de la història cata-

- lana, y que van vincularse ab personatges remarcables de la estat mitjana.
- Otiorrinch.** *m. Entom.* Insectes celeopters. **Otiorrinco.**
- Otita.** *f. Min.* Ferro argilós. **Otita.**
- Otitis.** *f. Med.* Inflamació de la orella. **Otitis.**
- Otò.** *n. p.* Odon.
- Otoconia.** *f. Med.* Concreció pollosa al conducte auditiu. **Otoconia.**
- Otògraf.** *m.* Escriptor que tracta d'otografia. **Otògrafo.**
- Otografia.** *f. Anat.* Descripció de l'orella. **Otografia.**
- Otográfich,** *ca. adj.* *Anat.* Relatiu a la otografia. **Otográfico.**
- Otologia.** *f. Anat.* Tractat de la orella. **Otología.**
- Otológich,** *ca. dj.* **Otológico.**
- Otolomia.** *f. Anat.* Disecació y preparació anatómica de la orella. **Otolomia.**
- Otomá,** *na. adj.* Emperi dels turchs. **Otomano.** || Nadiu y propi de Turquia. **Otomano.**
- Otomana.** *f.* Sofà més ample que els usuals. **Otomana.**
- Otománich,** *ca. adj.* **Otomá. Otomano.**
- Otomia.** *f.* Anatomia.
- Oton,** o **Ot.** *Biog.* Abat remarcable del monastir de Sant Cugat del Vallés al darrer ters del sigle x. Quan al any 986, després del combat de Matabous, els alarbs van destruir el primitiu monastir, el monjo Oton, va ésser l'únich que va salvar-se, comensant la reconstrucció d'aquell casal relligiós esdevinentne abat. Va ésser després bisbe de Girona, assistint a la malhaurada expedició de Córdoba y morint lluitant ab els serrains al any 1010, essent sepultat el seu cós, al monastir, ahont se conserva el seu sepulcre.
- Otopnosis.** *f. Med.* Supuració de l'orella. **Otopnosis.**
- Otorgable.** *adj.* **Otorgable.**
- Otorgador,** *a. adj.* **Otorgadero.** || *m. y f.* **Otorgador, Otorgante.** ||
- Otorgador de poders.** Poderdante.
- Otorgament.** *m.* **Otorgamiento.** || Consentiment, Permis. **Otorgamiento.**
- Otorgança.** *f.* **Otorgament.**
- Otorgant.** *m. y f.* **Otorgador.**
- Otorgar.** *v. a.* Consentir condescendre. **Otorgar.** || *For.* Prometre ab autoritat pública el compliment de alguna cosa. **Otorgar.** || **Otorgar en rei.** *fr.* Reconocar per rey.
- Otorgat,** *da. p. p.* **Otorgado.**
- Otorrea.** *f. Med.* Fluix o hemorragia per la orella. **Otorrea.**
- Otoscopi.** *m. Med.* Aparell pera reconeixer el conducte auditiu. **Otoscopio.**
- Otoscopia.** *f. Med.* Exploració del orgue del oido. **Otoscopia.**
- Ototomia.** *f. Med.* Disecció del oido. **Ototomia.**
- Ototómich,** *ca. adj. Med.* **Ototómico.**
- Otrelita.** *f. Min.* Silicat d'alumina y ferro. **Otrelita.**
- Ou.** *m.* Huevo. || **Ou!** *Interj. y temps del verb oure.* ¡Holal ¡Oye! || **Ou clar** o sense grell. Huevo hue-ro. || **Ou clar,** per beure. Huevo pasado por agua. || **Ou covat.** Huevo empollado. || **Ou de grana.** Girino. || **Ou del auccell.** Postura. || **Ou del dia.** *m.* Huevo fresco. || **Ou de reig.** *Bot.* Bolet. Hongo. || **Ou dur.** Huevo duro. || **Ou escumat.** El cuit sense closca. Huevo cocido. || **Ou estantig.** Huevo añejo. || **Ou ferrat** o fregit. Huevo frito ó estrellado. || **Ou remenat.** Huevo revuelto. || **Ou nano.** Huevo centenario. || **Ou pera beure.** Huevo cocido, blando, pasado por agua, en càs-cara. || **Ou sense closca.** Huevo en algar, sin càs-cara. || **Ou ab truita.** Huevos en tortilla. || **Ous flats.** Compost d'ous y sucre. Huevos hilados. || **Aborrrir els ous.** *fr.* Desechar, ó repugnar los huevos. || **Cacarejar y no fer cap ou.** *fr. fam.* Prometre y no donar. Cacarear y no poner huevo. || **Del ou al sou,** del sou

- al bou, y del bou a la forca. *Ref.* Ladroncillo de agujeta, pasa después á burjuleta. || **Estar plé com un ou.** *fr.* Parlant de Hochs ab molta gentada. Estar de bote en bote. || **Fer l'ou.** *fr.* Póndrel. Poner el huevo. *Vulg.* Fer de ventre. Dar de vientre, Obrar. || Fer ous els aucells, insectes, etc. *fr.* Covar. || Fer ous els peixos. Desovar. || **L'ou sense sal, no fá bé ni mal.** *Ref.* El huevo sin sal, no sienta bien ni mal. || **No és aquesta la mare dels ous.** *fr. Fam.* No es esa la madre del cordero. || **Sense tren-car ous no's fan truites.** *Loc.* No hay atajo sin trabajo. || **Tindre sempre ous o colomins.** *fr. Med.* El hisopo del herrero, cuando en el agua, cuando en el fuego; que por la pera, que por la manzana, mi hija nunca está sana. || **Tot just ha eixit, encara no ha eixit de la esclofolla del ou.** *fr. Met. fam.* Aún no ha salido del cascarón. || **Trobar pels als ous.** *fr.* Cercar motius frívols. Buscar pelos al huevo. || **Un ou y encara covat.** *Ref.* Un huevo y ese huero.
- Ou, ou.** Veus que fent cantarella s'emplean per endormir les criatures. || **A la ou, ou.** Atraer el sueño.
- Oubi.** *m.* Gabadal. Artesón, Dornajo, Gamella. || Baci pera donar de menjar als porchs. Gamella.
- Ouera.** *f.* Vas pera tindre l'ou que's menja clar. Huevera. || Entranya dels aucells. Huevera, Madrecilla, Ovario.
- Ouet.** *m. dim.* Huevecico, Huevecillo. || Clot rodó que fan els nois a terra pera ficarhi la pilota. Bote, boche uñeta.
- Ouir.** *v. n.* Oír.
- Oulitis.** *f. Med.* Inflamació de les genives. Oulitis.
- Oulorràgia.** *f. Med.* Hemorragia de les genives. Oulorràgia.
- Oure.** *v. a.* Oír.
- Ous.** *m. pl.* Huevos. || *Loc. Ant.* Ó tal vez.
- Ova.** *f. Bot. Mar.* Plantes gelatinoses que's fan a l'aigua. Ulva.
- Ovació.** *f.* Homenatge y mostres d'apreci en honor d'algu. Ovación.
- Ovacionar.** *v. a.* Mostres fetes pèls seus mereixements a algu. Ovacionar.
- Óval.** *m.* Figura plana en forma d'ou. Ovalo. || *Arquit.* Ornaments arquitectònichs. Ovalos. || *adj.* Ovalo, Ovalado.
- Ovaladament.** *adv. m.* Ovaladamente.
- Ovaladet.** *adj. dim.* Ovaladillo.
- Ovalar.** *v. a.* Ovalar.
- Ovalat, da.** *adj.* Ovalado.
- Ovari.** *m. Anat.* Ovario. || *Bot.* Part del pistil about se reuneixen les llevors de les plantes. Ovario. || *Arquit.* Motllura en forma d'ou. Ovario.
- Ovárich, ca.** *adj.* Referent al ovari. Ovárico
- Ovariomía.** *f. Med.* Tumor al ovari. Ovariomía.
- Ovaritis.** *f. Med.* Inflamació del ovari. Ovaritis.
- Ovaritomia.** *f. Cir. Anat.* del ovari. Ovaritomia.
- Ovat, da.** *adj.* Oval.
- Ovella.** *f.* Femella del moltó. Oveja. || *Met.* Fidel de la iglesia, y especialment els qu'están al cuidado del seu diocesa, anomenat pastor espiritual. || **Ovella de molts, el llop se la menja.** *Ref.* Asno de muchos, lobos lo comen, ó Lo más encomendado, Hévalo el gato. || **Ovella que bala, molts bocins pert, o pert el remuch.** *Ref.* Oveja que bala, bocado pierde. || **Ovella qu'está farta, de la qua fá manta.** *Ref.* Oveja harta, de su rabo se espanta. || **Ovella ronyosa embruta el remat.** *Ref.* El puerco sarnoso, revuelve la pocilga. || **Ovella xorca.** *fr.* La que no pareix. Oveja machorra. || **Ovelles contades, el llop se les menja.** *Ref.* De lo contado come el lobo. || **Ovelles tontes, per ahont passa una, passen totes.** *Ref.* Ovejas bobas, por do va

- una, van todas. || **Ovelles y abelles** en tes deveses. *Ref.* Ovejas y abejas, en tus dehesas. || **Cada ovella** ab sa parella. *Ref.* Con su pareja, cada oveja. || **Cosa de ovelles.** Ovejuno. || **Qui's fa ovella** el llop se'l menja. *Ref.* Haceos miel, y comeros han moscas. || **Qui té ovelles, té pells.** *Ref.* Quien tiene ovejas, tiene pellejas.
- Ovella.** *Orog.* Port de la Vall de Andorra, a la conca del Valira. || **Ovella morta** (Plà d'). *Orog.* Envers el Coll de la Bessa, a les valls altes del Segre.
- Oveller, a.** *m. y f.* Pastor d'ovelles. Ovejero.
- Ovelleta.** *f. dim.* Ovejuela, Ovejica, Ovejilla.
- Overa.** *f. Ter.* Ouera.
- Ovet.** *m. dim. Ter.* Ouet.
- Oveyla.** *f. Ant.* Ovella.
- Ovi, na.** *adj.* Lanar, Ovejuno. || **Oubi.**
- Oviducte.** *m.* Conducte del ovari. Oviducto.
- Ovifer, a.** *adj.* Ovifero.
- Oviform.** *adj.* Oviforme.
- Ovila.** *f.* Óliva.
- Ovipar.** *m.* Animal que pon ous. Oviparo.
- Ovirador.** *adj.* Qui ovira. Divisador, Vislumbador, Visible. || Lo que fa goig de veure. Vistoso.
- Ovirar.** *v. a.* Entreveure. Divisar, Columbrar, Avistar.
- Ovirarse.** *v. r.* Divisarse, Columbrarse.
- Ovirat, da.** *p. p.* Divisado, Avistado.
- Ovivor, a.** *adj.* Que's nodreix de ous. Ovivor.
- Ovo.** *m. Arqut.* Motllura. Ovo.
- Ovoidich, ca.** *adj.* Que té forma d'ou. Ovoides.
- Ovologia.** *f.* Tractat relatiu als ous. Ovologia.
- Ovovipar, a.** *adj.* Ovoviparo.
- Ovul.** *m.* Oval.
- Ovula.** *f. Zool.* Molusques gastropots, comuns al Mediterrani. Ovula.
- Ovular.** *adj.* Ovular.
- Ovuli, a.** *adj.* Ovúleo.
- ¡Oxi! *Interj.* ¡Úix!
- Oxácit.** *m. Quim.* Oxácido.
- Oxalat.** *m. Quim.* Oxalato.
- Oxalatat, da.** *adj. Quim.* Oxalata-do.
- Oxalhidrat.** *m. Quim.* Oxalhidrato.
- Oxalhidrich, ca.** *adj. Quim.* Oxalhidrico.
- Oxálich.** *m. Quim.* Acit crestallit en prismes llarchs. Oxálico.
- Oxálit.** *f. Bot.* Mena de plantes de molta acidesa. Oxállida.
- Oxalovinat.** *m. Quim.* Sal produïda per la combinació del ácit oxalovínich. Oxalovinato.
- Oxalovínich, ca.** *adj. Quim.* Oxalovínico.
- Oxametana.** *f.* Oxalat anhidrich d'amoniach y de bicarbur de hidrògen. Oxametana.
- Oxametilena.** *f. Quim.* Oxalat de metilena y d'amoniach. Oxametilena.
- Oxámit.** *m. Quim.* Oxámido.
- Oxarita.** *f. Min.* Silicat de cals, ferro y potassa, en estat hidratat. Oxarita.
- Oxeolat.** *m. Farm.* Vinagre pera remei. Oxeolato.
- Oxeólich, ca.** *adj. Farm.* Oxeólico.
- Oxi.** Veu qu'entra en la formació d'alguns mots científichs. Oxi.
- Oxiafa.** *f. Med.* Excés de delicadesa al tacte. Oxiafa.
- Oxianur.** *m. Quim.* Oxianuro.
- Oxibase.** *f. Quim.* Oxit que serveix de base a certs compostos. Oxibase.
- Oxibásich, ca.** *adj.* Sal que té un óxit per base. Oxibásico.
- Oxibromur.** *m.* Combinació d'un bromo ab un óxit. Oxibromuro.
- Oxicárbich, ca.** *adj. Quim.* Compost d'oxigen y de carbonó. Oxicárbico.
- Óxich.** *m. Quim.* Compost binari que té l'oxigen com element negatiu. Oxico.
- Oxiclorat.** *m. Quim.* Oxiclorato.
- Oxiolórích, ca.** *adj. Quim.* Oxiclórico.
- Oxiolórit.** *m. Quim.* Gas. Oxiclórido.
- Oxiolorocarbónich.** *adj. Quim.* Oxiolorocarbónico.
- Oxiolorur.** *m.* Oxioloruro.

- Oxiorat**, *m.* Barreja d'aigua y vinagre. Oxicroto.
- Oxidabilitat**, *f.* Oxidabilidad.
- Oxidable**, *adj.* Que pot oxidarse. Oxidable.
- Oxidació**, *f.* Quim. Oxidación.
- Oxidament**, *m.* Oxidació.
- Oxidat**, *v. a.* Quim. Oxidar.
- Oxidarse**, *v. r.* Oxidarse.
- Oxidat**, *da*, *p. p.* y *adj.* Oxidado.
- Oxidoidich**, *ca. adj.* Quim. Que no és ni àcid ni base. Oxidoldeo.
- Oxidul**, *m.* Quim. Oxidulo.
- Oxidulat**, *da*, *adj.* Quim. Oxidulado.
- Oxifénich**, *ca. adj.* Oxifénico.
- Oxifluorur**, *m.* Quim. Oxifluoruro.
- Oxigen**, *m.* Quim. Gas compost del aire. Oxígeno.
- Oxigenable**, *adj.* Quim. Oxigenable.
- Oxigenació**, *f.* Quim. Oxigenación.
- Oxigenar**, *v. a.* Oxigenar.
- Oxigenat**, *da*, *adj.* Oxigenado.
- Oxigenesia**, *f.* Med. Sensibilitat del paladar. Oxigenesia.
- Oxigenesis**, *f.* Med. Malaltia de les parts genitals. Oxigenesis.
- Oxigon**, *a. adj.* Geom. Que té els ànguls aguts. Oxígono.
- Oximangánich**, *ca.* Quim. Acit resultant de la combinació del oxigen y el manganés. Oximangánico.
- Oximel**, *m.* Farm. Aixarop. Oximiel.
- Oximuriats**, *m.* Ant. Quim. Clorurs de cals, de potassa, de sosa, etc. Oximuriatos.
- Oxiopia**, *f.* Med. Veure de lluny els objectes. Oxiopia.
- Oxirecma**, *f.* Med. Rots agres del ventrell. Oxirecma.
- Oxirodi**, *m.* Farm. Vinagre sosat. Oxirodino.
- Oxisácar**, *m.* Barreja de sucre y vinagre. Oxisácar.
- Oxisacre**, *m.* Farm. Aixarop a base de magrana y vinagre. Oxizacre.
- Oxisals**, *f.* Quim. Nom dels óxits electre positius combinats. Oxisales.
- Oxisulfur**, *m.* Quim. Oxisulfuro. || Oxisulfur d'antimoni hidratat. Kermes mineral.
- Óxit**, *m.* Quim. Óxido. || Óxit d'alumina. *fr.* Óxido de aluminio. || Óxit d'arsénioch blanc. Acido arsenioso. || Óxit de bariis. Óxit barítich. Barita. || Óxit de cadmi. *f.* Óxido de cadmio. || Óxit de coure. Óxido de cobre. Protóxido de cobre || Óxit de cromo. Óxido de cromo. || Óxit d'estany. Óxido de estaño. || Óxit de magnesi. *vulg.* Magnesia, Magnesia calcinada. || Hi han ademés diversitat d'óxits, que en la traducció castellana s'assimilen el nom del producte ab quin se combinen.
- Oy**, *m.* Odio. || ¡Oy! *Interj.* ¡Sí! ¡Cier-to! ¿Verdad? || ¿Oy que...? *fr. adv.* ¿Verdad que...? || ¡Oy ell *m. adv.* ¡El! || ¡Oy no! *fr. adv.* ¡No! || ¡Oy sí! *fr. adv.* ¡Sí! || ¡Oy tal! *m. adv.* ¡Es claro! Cier-to, Es verdad.
- Oydá**, *Expr.* En fin, Algo vale, Vale más algo que nada.
- Oyent**, *p. a.* Oyente. || Oient.
- Oyr**, *v. a.* Ant. Oír.
- Ozena**, *f.* Med. Fetor del alé. Ozena.
- Ozono**, *m.* Quim. Gas oxigen electrisat o naixent. Ozono.

P

P. Lletra consonant, dissetava del alfabet catalá. Com abreviatura usantla sola, equival a *pare* y duplicantla *pares*. Va assignárseli a l'antigor, valor numeral, que representava 400 y ab un tras al demunt 4000.

Pa. m. Pan. || **Materia** del sagrament eucaristich. **Pan.** || **Medi** de subsistencia. **Pan.** || **Pasta** adobada ab mantega y oli. **Pan.** || **En sentit** moral y místich, se prén com a substent de l'ànima. **Pan.** || **Pa Alis.** *Ant.* **Pan** sin levadura. || **Pa aixut.** *Ter.* **Pan** á secas. || **Pa beneït.** **Pan** bendit. || **Pa besouitat.** **Pan** bizcochado, ó **Pan** recocido. || **Pa blá.** **Pan** blando. || **Pa blanch.** El que és de bona farina. **Pan** de flor, **Candeal.** || **Pa d'Angels.** La Eucaristia. || **Pa de barreja.** **Mixtura.** || **Pa de bodes.** **Pan** de la boda. || **Pa de bresques.** **Panal.** || **Pa de cá o de gossos.** **Pan** de perro, **Perruna.** || **Pa de casa.** **Pan** casero. || **Pa de cera.** **Pan** de cera. || **Pa de figa.** **Pan** de higos. || **Pa de fleca.** **Pan** de venta. || **Pa de galgo.** *Expr.* **Morena.** || **Pa de granotes.** *Bot.* **Lentejas** de agua. || **Pa de guineu.** *Bot.* **Raïm** de de les palmeres petites. **Hijuela.** || **Pa del dia.** **Pan** tierno. || **Pa de munició.** **Pan** de munición. || **Pa d'or.** **Metall** batifullat. **Pan** de oro. || **Pa de pessich.** **Pan** de

bizcocho. || **Pa de plom.** **Pan** de estaño. || **Pa de porch.** *Bot.* **Planta.** **Pan** porcino. || **Pa de prima.** *m.* **Pan** bajo. || **Pa de proposició.** *Hist. Sag.* El que's repartia els dissaptes, posantlo al tabernacle. **Pan** de proposición. || **Pa de puja.** || **Pan** de poya. || **Pa de rabosa.** *Ter.* **Dàtils** de la burgallonera. **Hijuela.** || **Pa de sagó.** **Moyana;** **pan** de afrecho. || **Pa de sucre.** **Azucari-lló.** || **Pa de terra.** **Terrón.** || **Pa de reixa.** *m.* **Pan** candeal. || **Pa de yuca.** **Pan** de yuca. || **Pa dur.** **Pan** duro ó seco. || **Pa florit.** **Pan** mohoso. || **Pa llevat.** **Pan** leudo, **Pan** fermentado. || **Pa mitjá.** **Pan** de mediana. || **Pa moreno.** El de qualitat més baixa. **Pan** negro, **Pan** de mozos. || **Pa mut.** **Sense** altra vianda. **Pan** seco. || **Pa olivat.** **Pan** olivado, **recalentado.** || **Al pa, pa, y al vi, vi.** *Expr.* **Parlar** ab franquesa. **Al pan, pan, y al vino, vino.** || **Pa ratllat.** El fet molletes ab la ratlladora. **Pan** roïdo. || **Pa recuit.** **Pan** bizcochado. || **Pa sech.** **Pan** duro. || **Pa sense llevat.** **Pan** cenceño. || **Pa socarrat.** **Churrusco, Zurrusco.** || **Pa sol.** *Loc.* **Pan** á secas. || **Pa tou.** **Pan** del día. || **Pa y agua.** **Pan** y agua, **Parlant** de cástichs. **A pan y agua.** || **A falta de pa, les coques son bones.** *Ref.* **A** falta de pan, buenas son tortas. || **A la casa que**

no s'hi renya, no hi ha pa. *Ref.* Casa reñida, casa regida. || **A la casa que no hi ha pa, tothom crida y tothom té raó.** *Ref.* Donde no hay harina, todo es mohina. || **Ab el pa a les alforges o a les mans, se moriria de fam.** *Ref.* Se le hiela el pan en el horno. || **Acabarse el pa de les bodes.** *Expr. met. fam.* Esdevindre disgustos. Acabarse el pan de bodas. || **Al enfornar se fan el pans geperuts.** *Ref.* Al enhornar se tuerce el pan. || **A pa o vi.** *Joch.* Pan ó vino. || **Com un pa de neu.** *m. adv.* Como un carabaño. || **Comprar o vendre per un troç de pa.** *fr.* Comprar ó vender por un plato de lentejas. || **Del pa del meu compare, bon troç al meu fillol.** *Ref.* De lo que nada me cuesta, llénese la cesta; De piel agena, larga correa; Del pan de mi compadre, gran zotico á mi ahijado. || **De pa y rave.** *Expr. fam.* De chicha y nabo. || **De quin pa fá rosegons.** *Expr. fam.* Porqueria son sopas. || **Donar pa y peres.** *fr.* Darle á alguno dos con que beba y tres con que coma. || **El pa de casa no satisfá.** *Ref.* Ninguno se embriaga del vino de casa. || **El pa ullat y el formatge serrat.** *Loc.* Pan con ojos y sin ellos el queso. || **Encara dura el pa de les bodes.** *Expr. met. fam.* Aún sigue comiendo el pan de la boda. || **Esser més vell que'l mal pa.** *fr. Fam.* Más viejo ser que la sarna, ó que el repelón. || **Esser pa y mel.** *fr. Met.* Ser tortas y pan pintado. || **Esser un troç de pa.** Caerse de bueno, Ser un bonachón. || **Malaguanyat pa que's menja.** *Expr.* Pan perdido. || **Menjar el pa de algu.** *fr.* Comer el pan ajeno. || **Menjar el pa del ase, o'l pa mort, o sense comptar.** *fr.* Comer de mogollón. || **Menjar el pa fins a les crostes.** *fr. Met.* Comerse el pan con corteza. || **Més bo que'l pa de fleca.** *fr.* Mejor que el pan. || **Més val pa**

aixut ab amor, que gallines ab rumor. *Ref.* Más vale vaca en paz, que pollos en agraz; más vale pan con amor, que gallina con dolor. || **No haverhi pa partit.** *fr.* Morder en un confite. || **No menjar pa alguna cosa.** No ésser costosa. No comer pan algo. || **No per tu, sino pèl pa, remena la qua el cá.** *fr.* Menea la cola el can, más que por ti, por el pan. || **No tindre un pa a la post.** *Loc. fam.* Ésser molt pobre. No tener sobre que Dios le llueva. || **Nostre pa de cada dia.** *Expr.* Lo de costumbre. || **Pagar el pa.** *fr. Met.* Pagar con la vida. || **Per molt pa no hi ha mal any.** *Ref.* Por mucho pan, nunca mal año. || **Prometre més pa que formatge.** *fr. Fam.* Ofrecer montes de oro. || **Quan tenim pans falta coca o vi.** *Loc.* En este mundo mezquino, cuando hay para pan, no hay para vino. || **Qui no té pa moltes se ne pensa.** *Ref.* Más discurre un hambriento que cien letrados. || **Qui no té pa, que no crie cá.** *Ref.* A quien no le sobre el pan, que no crie can. || **Qui té pa sech que's faci sopes, y qui té pa tou, que faci rostes.** *Ref.* Con su pan se lo coma, á quien Dios se la diere San Pedro se la bendiga. || **Repartirse com a pa beneit.** *fr.* Repartirse como pan bendito. || **Si tens pa sech feste sopes; si no tens pa, ningú te'n donará.** *Ref.* A son de parientes, busca que meriendes. || **Tindre pa.** *fr. Fam.* Tener ó llevar que lamer ó que rascar. || **Tindre el pa assegurat.** *fr. Fam.* Tener garantido el pan. || **Tindre pa al ull.** *fr. Met.* Ser un babiaca, Tener una mota en el ojo. || **Tindre a algu a son pa y son vi.** *fr.* Mantener á alguen. || **Travalls ab pa, fan de bon passar.** *Ref.* Los duelos con pan, son menos.

Pabelló. *m.* Pabellón. || **Cobrecel de lit.** Pabellón. || **Bandera o estandart a la nau.** Pabellón. ||

Habitació de oficials a les casernes. **Pabellón.** || *Met.* Emparar, Glorieta, etz. **Pabellón.** || *Mil.* Grupus formats per quatre fusells, apoiats per les baionetes. **Pabellón.** || Tenda de campanya. **Pabellón.**

Pabellonat. *m. Herál.* Pabellonado.

Pábil. *m.* Blé cremat a les atxes, ciris, llums, etz. **Pábilo.**

Paborde, sa. *m. y f.* Qui cuida de un altar o d'un Sant. **Administrador.** || A les iglésies metropolitanas y a certes universitats, és un títol honorífich pera els catedràtics de teologia cànona o dret eclesiástich que tenen dignitat de canonge. **Paborde.**

Pabordia. *f.* Dignitat de **Paborde.** || *Geog.* Caseriu de Fonollosa.

Pabordre, ssa. *m. y f.* Paborde.

Pábul. *m.* Menjar. **Pábulo.** || *Met.* Manteniment de les coses inmatèrials. **Pábulo.**

Paca. Afèresi de Francisca. *n. p.*

Paca. || *f.* Fardell grós de cotó, de llana o d'altres textils. **Paca.**

Pacá, na. *m. y f.* Labrador, a.

Pacció. *f.* Ant. Convenio, Pacto.

Paccionar. *v. a.* Convenir, Pactar.

Pach. *v. a.* Primera persona del present d'indicatiu del verb. **Pagar, Pago.**

Pachs. *Geog.* Poble de la prov. de Barcelona, part. jud. de Vilafranca del Penadés.

Paciá, n. p. Paciano.

Paciá (Sant). *Biog.* Escriptor y bisbe de Barcelona a les derrieres del sigle iv, de qui parla Sant Geroni al seu llibre de *Varons ilustres*, en aquestos termes, «Ilustre en castedat y eloqüència, en la vida y en la conversa»; va escriure varies obres una d'elles el *Cervus* y contra els *Novaciens*.

Paciencia. *f.* Virtut. **Paciencia.** || Sofriment, Constancia. **Paciencia.** || Patxorra, Trigança. **Paciencia.** || *Interj.* Donar conformitat a les dissorts. ¡**Paciencia!**

|| Pasta adobada formant figures. **Paciencia, Dulce.** || **Ab paciencia se guanya el cel, o pren paciencia y guanyarás el cel.** *Expr.* Con paciencia se alcanza el cielo. || **Apurar o provar la paciencia.** || *fr.* Tentar la paciencia. || **Carregarse de paciencia.** || *fr.* Armarse de paciencia. || **Coinquinar o xeringar la paciencia.** || *fr.* Jorobar, Mojar. || **Pendre ab paciencia.** || *fr.* Llevar con paciencia. || **Perdre la paciencia.** || *fr.* Perder la paciencia.

Pacienços, a. *adj.* Pacienzudo.

Paciençut, da. *adj.* Calmoso.

Pacient, a. *adj.* Paciente, Sufrido.

Pacientíssim, a. *adj. sup.* Pacientíssimo.

Pacientíssimament. *adv. m.* Pacientíssimamente.

Pacientment. *adv. m.* Pacientemente, Sufridamente.

Pacificació. *f.* Pacificación.

Pacificador, a. *m. y f.* Pacificador.

Pacificament. *adv. m.* Pacificamente.

Pacificar. *v. a.* Pacificar. || *Met.* Sossegar. **Pacificar.**

Pacificarse. *v. r.* Sossegar. **Pacificarse.**

Pacificat, da. *p. p.* Pacificado.

Pacific, ca. *adj.* Quiet, Sossegat. **Pacifico.** || *n. p.* Pacifico.

Pacífisme. *m.* Sistema polítich, qu'afiança la pau y prosperitat. **Pacífisme.**

Pacífista. *m.* Partidari de la pau. **Pacífista.**

Pacómetro. *m.* Instrument pera comprovar la espessor dels cristalls. **Pacómetro.**

Pacotilla. *f.* Porció de genres que péu seu compte pot dur algun navegant. **Pacotilla.**

Pactar. *v. a.* Ajustar, convindre. **Pactar.**

Pactat, da. *p. p.* Pactado, Estipulado.

Pacte. *m.* Pacto. || Condició, requisit. **Pacto.** || **Pacte de no demanar.** *Leg.* Remisión. || **Ab pacte y condició.** *m. adv.* Con la precisa condició. || **Apartar-**

- se del pacte. *fr.* Salirse de lo convenido. || **Donarse a pactes.** *fr.* Darse á partido.
- Pactejar.** *v. a.* Pactar.
- Pactejat, da.** *p. p.* Convenido, Pactado.
- Pactici.** *adj.* Relatiu al pacte. Pacticlo.
- Pactionar.** *v. a.* Pactar.
- Padallás.** *m. y f. Ter.* Ertich, ga. Tieso, Rígidu, Yerto.
- Padás.** *m.* Pedazo.
- Padastro.** *m.* Padastro. || Repel prop de les ungles. **Respigón.** || *Met.* Destorb, Obstacle. **Padastro.**
- Padelxement.** *m. Ant.* Sofriment. Sufrimiento.
- Padexer.** *v. n.* Padecer.
- Padernerer (Les).** *Geog.* Veïnat del terme de Sant Joan de Fàbregues, prov. de Barcelona.
- Padrés.** *Geog.* Caseriu de Castellví de la Marca, al Penadés.
- Padret.** *Geog.* Poble anexe al de Vilanova de la Muga, prov. de Girona.
- Padri.** *m.* Padrino. || El que apadrina en algún acte literari o acadèmic i en alguna funció religiosa. **Padrino.** || *Met.* Afavoridor, Protector. **Padrino.** || *Ter.* Avi. Abuelo.
- Padrina.** *f.* Dòna que als actes del baptisme y confirmació sosté la criatura. **Madrina.** || La de les bodes. **Madrina.** || *Ter.* Avia. Abuela. || La que apoia o afavoreix les aspiracions d'alguna família. **Madrina.** || **Ferveure la padrina.** *fr. fam.* Hacer pasar las de Caín, o las penas del purgatorio.
- Padrinatge.** *m.* Padrinazgo.
- Padrinejar.** *v. a.* Apadrinar.
- Padrines.** *Geog.* Caseriu del terme de la Vansa, prov. de Lleida.
- Padris.** *m.* Banco, Poyo.
- Padris (El).** *Geog.* Lloch del terme de Manlleu, prov. de Barcelona.
- Padró.** *m.* Columna de pedra que per medi d'inscripció commemora algún fet. **Padrón.** || Ara

de pedra, desde quina se fá la benedició del terme. **Padrón.** || Allistament o cens. **Padrón.** || Nota infamant o pública. **Padrón.** || Llista de certs tributs. **Encabezamiento.**

- Padró y Pedret (Tomás).** *Biog.* Pintor y dibuixant contemporani, nadiu de Barcelona y mort a la meteixa ciutat. (1840-1877). Desde 1860, va dedicarse a ilustrar les obres editorials catalanes, contribuint als avenços de la cultura y del art tipogràfic. Intencionat y traçut a les composicions festives, va distingirse per les caricatures, que constitueixen un reflexe del seu temps y dels fets esdevinguts. Va ilustrar els almanachs de *El Tiburón*, *La mosca roja*, els periòdics *Un troç de Paper*, *Lo noi de la Mare*, y més endavant *La Flaca*, *La Madeja Política*, *La Campana de Gracia*, *La Esquilla de la Torratxa* y altres publicacions. || — **y Segura (Joan).** Ferm patriota. que va distingirse al any 1808, als combats sostinguts al Bruch contra els francesos. Va morir ja vell a Barcelona al any 1874. || — **y Serrals (Joan).** Escriptor nadiu d'Igualada, autor de una *Historia del Santo Cristo de Igualada, y noticias de esta villa*, estampada al any 1736.
- Padró.** *Geog.* Caseriu del terme de Madremanya, prov. de Girona. || Veïnat del terme de Orriols, prov. de Girona. || — **(El).** Caseriu del terme de Gironella, prov. de Barcelona. || — **(Coll del).** *Orog.* Enlairat 1215 metres a la comarca de Olot, entre'l puig de Satoges y els cingles dels Llancers. || — **(Plà del).** Al camí de Camprodon al Puigmal, a la Vall de Ribes. || — **dels quatre batlles.** Al Bergadá, al cim de la Mena. Forma un ras aplanat, que s'enlaira fins a 2690 metres, trovantshi la fita de partió

dels termens d'Alp, Gras, Das y Bagá. || — (Avench de can). Al terme de Sentmenat.

Padrol y Illa (Francesch). Biog. Mestre d'obres intelligent, que va assolir nomenada a mitjans del segle XIX a l'època del deixoniment de Barcelona, al bastir-se els primers edificis de la ciutat nova. Va ésser home de molta cultura, aficionat y competent als estudis arqueològics. Era nadiu de Tarragona, y va morir a Barcelona al any 1882.

Paduá, na. adj. Nadiu o pertanyent a Padua, ciutat d'Italia. **Paduano.** || — **Zool.** Mena d'aviram de corral. **Paduano.** || **Met.** Devot de Sant Antoni de Padua. **Paduano.**

Paella. f. Eina de cuina. **Sartén.** || Cert guisat característich a les províncies valencianes. **Paella.** || **Paella de mar.** **Ictiol.** Petxina. **Oreja marina.** || **Qui té la paella pèl mànech, fa anar l'oli allà ahont vol.** **Ref.** Quien padre tiene alcalde, seguro va á juicio: quien tiene alforjas y asno, cuando quiere va al mercado. || **Tindre la paella pèl mànech.** **fr. Met.** Tener el cucharón ó la sartén por el mango; sostener el timón. || **Xiular la paella.** **fr.** Chirriar la sartén.

Paellaça. f. aum. Sartenza.

Paellada. f. Sarteneda. || Coses guisades a la paella. **Sarteneda.** || **Paellada de cervells.** Sesada.

Paelleta. f. dim. Sarteneja, Sarténica. || **Esser un paelleta.** **fr.** Ser muy remilgoso, Sartenero.

Paeller. m. Sartenero, Calderero.

Paelles (Estanya). m. Antich baladrer de Barcelona, qu'era un dels tipus més populars. Acostumava a aprofitar els barrets vells, y d'aquesta costum, prové el mot de *barret de estanya paelles*, apropiat al que sigui molt tronat. **Sartenero, Estañador.**

Paer. m. Paciorio. || Antich magis-

trat municipal de Catalunya, singularment a la banda de Lleida. **Jurado.**

¡Paf! **m.** Brugat, Soroll. **¡Paf!** **¡Plast!** **Paga. f.** **Paga.** || Estípendi, Salari. **Paga.** || Premi, recompensa. **Paga, Pago.** || Satisfacció d'algun castich imposat, d'alguna pena. **Paga.** || **Paga avençada.** Salari o sou anticipat. **Socorro.** || **Paga morta.** La que no's cobra. **Paga muerta** || **Paga y senyal.** **fr.** Arras. || **Caure la paga.** **fr.** Vencer la paga. || **Donar o deixar paga y senyal.** **fr.** Dar prenda. || **En paga. m. adv.** En pago, En recompensa. || **Fer paga d'algú, o d'alguna cosa.** **fr.** Contar con alguna persona ó cosa. || **Ja se n'ha portat la seua paga.** **Expr.** Ya lleva su merecido; á cada puerco le llega su San Martín. || **No poguerne fer paga.** **fr.** No poderse contar con ello. || **Pendre paga y senyal.** **fr.** Tomar prenda. || **Qui serveix, paga mereix.** **Ref.** Harto pide quien sirve: el abad, de lo que canta yanta. || **Totes les pagues, no cauen per Sant Joan:** algunes ne cauen per Nadal o per cap d'any. **Ref.** Algún día me la pagarás. || **Veure la paga al ull.** **fr.** Con la vista ver la paga.

Pagá, na. adj. Pagano.

Pagable. adj. Pagadero.

Pagador, a. m. y f. Pagador, a. || Subjecte destinat a fer el pago dels treballadors o dels empleats. **Pagador.** || **Al bon pagador, no li dolen prendes.** **Ref.** Al buen pagador, no duelen prendas. || **De mal pagador, grà o palla.** **Ref.** La mala paga, siquiere en paja. || **El bon pagador, de lo dels altres es senyor.** **fr.** El buen pagador, de lo ajeno es dueño. || **Mal pagador.** Qui no paga com deu. **Mal pagador, Maula.**

Pagadoria. f. Casa, lloch o despaitx, ahont se fan els pagos. **Pagaduria.**

Pagamartra. f. Ter. Emplasto.

Pagament. *m.* Pago, Pensión.

Pagánich, *oa. adj.* Pagánico.

Paganisme. *m.* Paganismo.

Paganitat. *f.* Concepte y conjunt de gents paganes, Paganidad.

Pagano. *m. Vulg.* Qui paga el gasto, Pagano.

Pagans (Llorenç). *Biog.* Compositor musical, mestre de cant, nadiu de Cervià (Girona) y mort a París (1838-1883). Va ésser organer de Santa Maria del Mar a Barcelona, y dedicantse després al teatre, va establirse a França, component algunes cançons espanyoles, entr'elles la titulada *La niña que á mi me quiera*, que li feren assolir nomenada.

Pagant. *p. a. y m.* Pagador.

Pagar. *v. a* Pagar, Satisfacer. ||

Agradar, Satisfacer. Pagar. || Corresponde al afecte. Pagar. ||

Retribuir. Pagar. || Complir la

pena imposada per un delict.

Pagar. || **Pagar de comptat.** *fr.*

Pagar al contado, ó en dinero

contante y sonante. || **Pagar justos**

per pecadors. *fr.* Arder

verde por seco, ó pagar justos por

pecadores. ó Uno come la fruta

verde, y otro tiene la dentera. ||

Pagar la festa. *mod. verb.* Hacer

el gasto. || **Pagarla cara.**

mod. verb. Costar la torta un pan.

|| **Pagarho pels altres.** *fr.* Pagar

el pato. || **Pagarse del meteix**

troç. *fr.* Pagarse por su

mano. || **Déu paga y no diu**

com. *Ref.* Dios consiente y no

para siempre. || **Jo pago.** *Expr.*

A pagar de mis dineros. || **Lo que**

no's paga ab diners, se paga

ab dinades. *Ref.* Lo que no va

en lloros, va en quebrantos; lo que

no va en lágrimas, va en suspiros.

|| **Més val pagar que pregar.**

fr. Vale más pagar que rogar. ||

Pagant, Sant Pere canta. *fr.*

Fam. Por dinero baila el can. y

por pan si se lo dan. || **Qui la fa**

que la pagui. *Loc.* Quien tal ha-

ce, que tal pague. || **Qui no paga**

de comptat, ben mirat paga

altre tant. *Ref.* Comprat á cré-

dito, es pagar dos veces; Quien

compra al fiado, paga doblado. ||

Qui paga lo que deu, fa cabal

pél seu hereu. *Ref.* Paga lo

que debes, sabrás lo que tienes.

|| **¡Tu me la pagarás!** *Loc.* ¡Tu

la pagarás! ¡Tu vendrás al paga-

dero!

Pagaré. *m.* Paper o document de

obligació a satisfacer. Pagaré.

Pagarse. *v. r.* Estar satisfet d'un

meteix. Enorgullecerse, Ufanarse,

Presumir.

Pagat, da. *p. p.* Pagado. || Content,

satisfet. Presumido, Ufano. ||

Tant pagat, tant servit. *Loc.*

Comido por servido.

Pagell. *m. Ictiol.* Peix. Besugueto,

Pajel. || Aspre, pera sostindre

plantes. Rodrigoñ. || **Estufa pagell,**

que l'oli va car. *Loc.*

met. Hacer pompa.

Pageroles. *Geog.* Caseriu del terme

de Navés, prov. de Lleida.

Pagés, a. *m. y f.* Aldeano, Labrador,

Labriego. || *adj.* Poch fi en

paraules y modals. Palurdo. ||

A pagés enderretit, cap

anyada li és bona. *Ref.* Hombre

adeudado, cada año apedreado. ||

Aixi está el pagés entre

dos advocats, com el pagell

entre dos gats. *Ref.* El vencido,

vencido, y el vencedor, perdido. ||

Fer el pagés. *Mod.* Hacerse el

tonto. || **El pagés a la terra, y**

el militar a la guerra. *Ref.*

Cada cual de su oficio. || **Pagés**

de copa negra, poch medra.

Ref. Labrador de copa negra, poco

medra. || **Pagés de remensa.**

Hist. Payeses de remensa.

Pagés (Joan Antoni). *Biog.* Es-

criptor contemporani, nadiu

de Sant Joan de Vilassar al

any 1825. Escrivia en atitllat

llenguatge castellá, y va ésser

colaborador de diverses publi-

cacions literaries, entre altres

El Trovador y *El Genio*, haventse

publicat els seus treballs

més remarcables, després de

la seua mort. || — (**Magi**). Je-

suita nadiu de La Bisbal, mort

a Barcelona al any 1659. Era

professor de teologia y de filosofia, de quina ciencia va escriure un curs en llatí. || — (**Narcís**). Frare carmelitá que a mitjans del segle XIX va ésser un dels predicadors més remarcables. Era nadiu de Girona, y va morir a Barcelona, al any 1862. || — **de Puig (Anicet)**. Llorençat poeta, Mestre en Gay Saber, y distingit lexicógraf, nadiu de Figueres (1844-1902). Va sejournar molt temps a Madrid, col·laborant al *Diccionario Enciclopédico hispano americano*, y al *Diccionario de autoridades de la lengua castellana*. Al any 1908, va publicarse el volum de les seues més escullides poesies. || — **y Cabañeras (Francesch)**. Escultor de genre relligiós, algunes de quines obres son servades en les modernes iglesies y cementiris de Barcelona. Va morir al any 1886. || — **y Pujadas (Ramón)**. Enginyer agrónom, escriptor professional y bon poeta, que va morir a Barcelona al any 1889, comptantne quaranta de la seua etat. || — **y Serratosa (Francesch)**. Escultor barceloní, que va assolir renóm per les seues obres de estatuaria relligiosa. (1852-1899).

Pagesa. *f.* Muller del pagés. **Labradora**. || Dòna que conreua la terra. **Labradora**.

Pagesalla. *f.* Munió de gent pagesa. **Labradores**.

Pagesench. *ca. adj.* Labradoresco.

Pageset. *m. dim.* Labradorcillo, Labradorcico.

Pagesia. *f.* Clase labradora. || Finca de conreu. Casa de labor, Alqueria.

Pagesivol, *a. adj.* Labradoresco. **Pagesivolament**. *adv. m.* Labradorescament.

Página. *f.* Págin. Plana.

Paginació. *f.* Compaginación. || Numeració de les páginas d'un llibre, diari, etc. **Foliación**.

Paginar. *v. a.* Compaginar, Follar. **Paginat**, *da. p. p. y adj.* Compaginado, Follado.

Pago. *m.* Efecte de pagar. **Pago**. || **Pago real**, **Paó**. **Pavo real**. || **Donar el pago**. *fr. Iron.* Mal correspondre als beneficis. **Dar el pago**. || **En pago**. *m. adv.* En satisfacció. **En pago**. || **Envanit com un pago**. *Expr. fam.* Engreido como gallo de cortijo.

Pagoda. *f.* Temple idólatra del Asia. **Pagoda**.

Pagre. *lctiol.* Peix. **Pagro**.

Paguera (Joan). *Biog.* Escriptor y monjo benedictí del segle XVI, nadiu de Barcelona. Era autor d'un martirologi, escrit en llengua catalana. || — (**Lluís**). Jurisconsult remarcable, mort a Barcelona als primers del segle XVII. Era nadiu de Manresa. Va ésser assessor de la capitania general, oidor de l'Audiencia de Catalunya, y autor d'obres molt esmentades, entr'elles la titulada *Práctica, forma y estil de celebrar Cortes generals en Catalunya*. Dels escrits d'En Paguera, se n'han fetes moltes edicions, al extranger algunes d'elles.

Paguera. *Geog.* Quadra del terme de Figols, prov. de Barcelona.

Paer. *m.* Paer.

Pahó. *m.* Pavo real.

Pahor. *m.* Pavor.

Pahorós, *a. adj.* Pavoroso.

Pahorosament. *adv. m.* Pavorosamente.

Pahoruch, *ga. adj.* Miedoso.

Pahura. *m.* Miedo, Pavor.

Paible. *adj.* Digerible.

Paidor. *m.* Entranya. Estómago, Molleja.

Pailebot. *m. Naut.* Mena de goleta. **Pallebot**.

Paiment. *m.* Digestión.

Paio, *a. adj.* Astut, maliciós, Gitano. **Pillín**. || Gitano. **Gitano**.

Paíol. *m.* Pósito.

Paíola. *f.* Barret gran de palla. **Gavión**. || Barret de senyora. **Sombrero**.

Paír. *v. a.* Digerir. || *Met.* Tolerar.

- Sofrir. Digerir, Conllevar.** || **No poguer païr a algú.** *fr. Met.* || **No poderle tragar.** || **Tot ho païx.** *Loc. Met.* || **Lo digiere todo.**
- Paira.** *m. Naut.* Bracejar les gavies. **Paira, Pairo.**
- Pairal.** *adj.* Paterno.
- Pairar.** *v. a. Ant.* Pasar.
- Pairarse.** *v. r.* Abstindres d'alguna cosa. **Pasarse sin... tal cosa.**
- Pairastre.** *m. Ter.* Padrastro.
- Paire.** *m. Ant.* Padre.
- Pairi, na.** *m. y f.* Padrino, Madrina.
- Pairot.** *m.* Enfado. Moïna.
- Pais.** *m.* Terra, Regió. **Pais.** || *Pint.* Paisaje. || Tela o paper que's posa al vano. **Pais.** || **Pais nadiu.** Patria, Lloch de la neïxensa. Patria, Pais natal, Tierra. || **Mudar de pais.** *fr.* Cambiar de suelo ó pais.
- Paisá, na.** *m. y f. y adj.* Paisano. || Propi d'un lloch o regió que s'anomena. **Paisano.** || Que no té caràcter relligiós o militar. **Paisano.**
- Paisanatge.** *m.* Conjunt de gent de la meteixa terra, o distinció dels que pertanyen a la milícia o a la relligió. **Paisanaje.**
- Paisatge.** *m.* Terra plantada de vegetació. **Paisaje.** || *Pint.* Cuadro representant un paisatge. **Paisaje.**
- Paisatgista.** *adj.* Pintor o dibuixant de paisatges. **Paisagista.**
- Paisista.** *adj.* **Paisatgista.**
- Païssa.** *f.* Pajar.
- Paixano.** *Geog.* Lloch del terme de Mediona, prov. de Barcelona.
- Paixar.** *v. n.* Pastar, Comer.
- Paiximent.** *m.* Comida, Pasto.
- Pal.** *m.* Palo. || A la lletra tipogràfica o escrita del nostre alfabet la ratlla que puja o baixa més que'l cos. **Palo.** || *Naut.* Arbre. **Palo.** || Lloch ahont se posen a la vergonya els delinqüents. **Palo, Plocta.**
- Pal.** *Geog.* Poble y riu d'Andorra. || — (**Coll del**). Al N. E. d'Ogasba, a la partió d'aigües de la riera de Torralbes ab el Segadell, prov. de Girona. || — Pas del Pirineu a la ratlla de França a llevant de Costabona, prov. de Girona, enlairantse 2325 metres. || — A 2170 metres d'altitut a la serra del Cadi.
- Pala.** *f.* Eina. **Pala.** || De cuïna, de braser. **Badil, Badila.** || *Art. y of.* Barreta de ferro al teler mecànich. **Pala.** || **Pala de pàmpol.** *Ter.* Mena de fanga usada al Plá del Llobregat, que no s'usa a Castella y per aixó no té sinonimia en aquella llengua. **Especie de laga.** || **Fer la pala.** *fr. Met.* Hacer la zala. || **Parar la pala.** Al joch de pilota. **Hacer pala.** || **Tindre la pala foradada.** *fr.* Esser mal jugador de pilota. **Agujerearse la pala.**
- Palá (El).** *Geog.* Veïnat de Castelladral, prov. de Barcelona. || Caseriu de Vacarises, (prov. de id). || — **de Coma.** Lloch del terme de Cardona.
- Palaci.** *m.* Palau. **Palacio.**
- Palaciá, na.** *adj.* Tractable, Festiu. **Afable, Placentero.**
- Palacial.** *adj.* Propi del palau. **Palacial, Palaciego.**
- Palacio (Manel del).** *Biog.* Escriptor, poeta y periodista, nadiu de Lleida, mort a Madrid, (1831-1906). Va ésser redactor del *Látigo* y va dedicarse especialment al conreu de llegendes, sonets y elegies, havent publicat als *Lunes del Imparcial* les poesies que li donaren renom, titulades *Chispas*. Va ocupar càrrechs remarcables a la carrera diplomática, representant a Espanya al Uruguay.
- Palació.** *m.* Pretext. **Palación.**
- Palada.** *f.* Palada.
- Paladar.** *m.* Cel de la boca. **Cielo de la boca, Paladar.** || **A gust del seu paladar.** *m. adv.* A sabor, á medida de su paladar. || **Vel del paladar.** *fr.* Velo del paladar.
- Paladat.** *m.* Quím. Combinació

- del ácit paládich ab una base.
Paladato.
Paladeig. *m.* Paladeo.
Paladejar. *v. a.* Saborejar. **Paladejar.**
Paladejarse. *v. r.* Agafar poch a poch el gust d'alguna cosa.
Regordearse.
Paladejat. *da. p. p.* Paladeado, Regordeado.
Palades (A). *m. adv.* Ab abundor. **A manos llenas, A carretadas.** || **Fer anar els diners a palades.** *fr. Fam.* Apalea el dinero, ó los doblones.
Paladi. *m. Quim.* Cos simple metàlich. **Paladio.** || *n. p.* **Paladio.**
Paladi. *m.* Héroe, Cavaller valeros. **Paladino.**
Paladial. *adj.* Consonant que's pronuncia acostant la llengua al paladar. **Paladial.**
Paládich, ca. *adj. Quim.* Ácit compost de paladi. **Paládico.**
Paladilla. *f.* Alopecia.
Paladinament. *adv. m.* Palesamente.
Paladiós, a. *adj. Quim.* Óxit del paladi. **Paladioso.**
Paladiur. *m. Quim.* **Paladiuro.**
Paladur. *m. Quim.* **Paladiur.**
Palafanga. *f.* Eina de pagés. **Laya.**
Palafangar. *v. a.* **Layar.**
Palafolls (Pere de). *Biog.* Noble cavaller del sigle XII que al any 1147 va pendre part a la expedició contra els alarbs de Almeria, seguint al comte Ramon Berenguer IV de Barcelona.
Palafolls. *Geog.* Poble de la provincia de Barcelona, bisb. de Girona, part. jud. d'Arenys de Mar.
Palafre. *m.* Cavall manso. **Palafren.**
Palafrener. *m.* Criat d'algún cavaller. **Palafrenero.** || **Palafrener major.** Servidor a les cavallerices del rei. **Palafrenero mayor.**
Palafrugell. *Geog.* Vila de la prov. y bisb. de Girona, part. jud. de La Bisbal. Té estació de ferrocarril, y está situada vora del mar.
Palafús. *m.* Banda superior del eix de fusta que mou la pedra del molí. **Palahuso.**
Palagalls. *Geog.* Poble anexe al de Pallargas, prov. de Lleida.
Palaldá. *Geog.* Poble del Vallespir, pertanyent ara al districte de Ceret, cautó d'Arlés.
Palamall. *m.* Joch. **Palamallo.**
Palamenta. *f.* Conjunt de rems d'una nau. **Palamenta.** || **Estar baix o sota la palamenta.** *fr. Met.* Subjectar a algú, obligantlo a fer lo que no voldria. **Obedecer la palamenta.**
Palamá. *f.* Membrana que ajunta els dits d'algunes aus. **Palamano.**
Palamós. *Geog.* Caseriu de Freixanet, prov. de Lleida. || Vila de la prov. y bisb. de Girona, part. jud. de La Bisbal, a la vora del mar, ab estació de ferrocarril.
Palanca. *f.* Per passar demunt de l'aigua. **Pasadera, Puente de palo ó de madera.** || Pera fer alsaprem. **Palanca.** || *Met.* Protecció. **Apoyo.** || **Posar palanques.** *fr.* **Apalancar.**
Palancada. *f.* Cop. de palanca. **Palancada.**
Palangana. *f.* **Palangana.**
Palangranada. *f.* **Espinelada.**
Palangraner. *m.* **Espinelero.**
Palangre. *m.* Art de pescar pera els peixos grossos. **Espinel.**
Palangrer. *m.* **Palangraner.**
Palangreres. *m.* Barcos pera la pesca al palangre. **Espineleros.**
Palangró. *m. dim.* Palangre petit. **Espinel pequeño.**
Palanquejar. *v. a.* **Titubear.** **Vacilar.**
Palanques. *Geog.* Poble del bisbat de Tortosa, prov. de Castelló, part. jud. de Morella.
Palanqueta. *f.* Peça de ferro per alsapremar. **Palanqueta.**
Palanqui. *m. Mar.* Corriola gran en una estaca que serveix pera treure la barca del aigua. **Palanquin.**

- Palaprat (Joan)**, *Biog.* Poeta y escriptor del Mitjorn de França a mitjans del segle XVII. Va ésser president del Consistori dels Jochs Florals de Tolosa.
- Palas**, *Astron.* Palas.
- Palastre**, *m.* Ferro fòs, formant grans masses compactes. **Palastro**.
- Palateres (Les)**, *Geog.* Caseriu de Abella de la Conca, prov. de Lleida.
- Palati, na**, *adj.* Cosa de palau. **Palatino**. || *Anat.* Referent al paladar. **Palatino**.
- Palatinat**, *m.* Dignitat y territori de la jurisdicció de palatí. **Palatinado**.
- Palatinament**, *adv. m.* De manera palatina. **Palatinamente**.
- Palatitis**, *f. Med.* Inflamació del paladar. **Palatitis**.
- Palatreca**, *m. y f.* Astut, Enganyador. Embrollón, Embrollador.
- Palau**, *m.* **Palacio**. || Edifici senyorial, o destinat al servei d'algunes institucions o càrrechs enlairats. **Palacio**. || **Palau encantat**. *fr. Fam.* Casa gran sense veïns o poch habitada. **Palacio encantado**.
- Palau (Berenguer)**, *Biog.* Comte d'Empuries y poeta del segle XI, que va endreçar les seues composicions a Na Emesindis, moller d'Arnolt d'Avinyó. Algunes de les seues poesies, va publicarles Mr. Bagnouard. || — (**Eugeni de**). Metge de mitjans del segle XIX, que va pertanyer al cos de Sanitat Militar, havent assolit renóm pèls seus estudis. Va figurar en política, havent sigut tinent de alcalde de Barcelona, en quina ciutat va morir al any 1895. || — (**Francesch**). Frare domínic que vivia als començos del segle XVII. Era autor d'algunes obres dogmàtiques, y traductor dels *Sermons del Pare Mendoza*, estampats al any 1623. || — (**Francesch**). Jesuïta nadu de la prov. de Girona, mort a Sarrià al any 1901. Va
- sejornar al Africa molt temps a les missions, essent volgut pèls indígenes, pèl seu saver y virtuts. A son retorn a Espanya, va assolir renóm per les seues predicacions a Tarragona, Valencia y Barcelona. || — (**Francesch**). Prebere, escriptor y director del periòdic *El Ermitaño*. Era fundador dels *Penitents* a Valcarca, havent mort a Tarragona al any 1872. || — (**Francesch**). Militar català que va desempenyar càrrechs enlairats al Ministeri de la Guerra. Era brigader de exercit quan va morir al any 1867. || — (**Lluís**). Escriptor del segle XVII, autor del *Discurso sobre la pretensión de separación de Cataluña de los condados de Rosellón y Cerdeña*. || — (**de Bonaventura**). Advocat, secretari que va ésser de la Junta de carreteres de Catalunya, a la Diputació Provincial y del Consell de Provincia. Va morir al any 1875. || — (**Melcior de**). Remarcable poeta y escriptor contemporani. Nadiu de Mataró, mort a Madrid al any 1910. Va pertanyer al cos d'enginyers de camins, havent desempenyat la quefatura de varies provincies y essent catedràtic de l'Escola de Madrid. Va assolir renóm com a poeta, y va conreuar especialment la llengua castellana, distintgiutse fins al punt de ésser nomenat Académich numerari de la de la llengua. Son prou conegudes les seues colleccions *Cantares y Verdades poéticas*. || — y **Ferrer (Francesch)**. Mari, nadiu de Blanes, que va ésser almirall de una esquadra sud-americana a les revoltes d'aquelles repúbliques a les derreries del segle XIX. Retirat a Blanes, després d'estudiar les pesqueries africanes, va fundar poch avans de morir al any 1908, la societat anònima catalana de

pésca. || — **y Soler (Joan)**. Il·lustrat prebere, que va ésser degà del capítol de Barcelona, vicari general y governador eclesiàstich del bisbat. Va morir al any 1881. Era nadiu de Mataró en quina parroquia va ésser beneficiat. || — **y Soler (Joseph)**. Erudit historiare, nadiu de Mataró, mestre del escriptor Serra y Postius. Va deixar escrites moltes obres, morint a la Cartoixa de Scala Dei al any 1722. || — **y Termens (Antoni)**. Bisbe de Barcelona, nadiu de Valls y mort a la capital (1806-1862). Era home de molta cultura y virtut, y durant els quatre anys en que va desempnyar el bisbat, havia instituit nombrosos establiments benèfics, essent un dels fundadors de la *Libreria Religiosa*. || — **(Pau)**. Ardiaca de la catedral de Barcelona, germà del anterior, y home de molta ilustració. Va morir al any 1882. || — **y Verdèra (Antoni)**. Metge y naturalista remarcable del sigle XIX. Era nadiu de Blanes y va guanyar per oposició al any 1773, el càrrech de catedràtich del jardí botànich de Madrid, havent publicat monografies de observacions molt atinades.

Palau (El). *Geog.* Caseriu del terme de Folgaroles, (prov. de Barcelona). || — Caseriu de la Baronia de Rialp, prov. de Lleida. || — Poble del cantó de Sallagosa, bisb. de Perpinyá, depart. dels Pirineus Orientals. || — Quadra del terme de Sant Andreu de la Barca, prov. de Barcelona. || — **(Ras de)**. *Orog.* Plá enlairat 2075 metres al S. O. de Vall-sabollera, prov. de Girona. || — **(Bonell)**. Lloch de Vilademat, prov. de Girona. || — **(de Anglesola)**. Poble de la prov. y part. jud. de Lleida, bisb. de Solsona. || — **(de Montagut)**. Poble de la prov. y bisb. de Girona, part. jud. d'Olot. || — **(de**

Noguera). Vila de la prov. de Lleida, part. jud. de Tremp, bisb. d'Urgell. || — **(de Santa Olalla)**. Poble de la provincia y bisb. de Girona, part. jud. de Figueres. || — **(del Vidre)**. Poble del cantó d'Argelès, departament dels Pirineus Orientals, bisb. de Perpinyá. || — **(Cova del)**. *Espel.* Al terme de La Baells.

Palaudaries (Joaquim). *Biog.* Remarcable advocat barceloní, que va assolir concepte de bon jurisconsult a mitjans del sigle XIX. Va pertanyer a la corporació municipal de Barcelona, y al any 1835 va ésser procurador en corts per la capital de Catalunya.

Palaudaries. *Geog.* Caseriu del terme de Santa Eulàlia de Ronsana, (prov. de Barcelona).

Palasabardera. *Geog.* Poble de la prov. y bisb. de Girona, part. jud. de Figueres.

Palasacosta. *Geog.* Poble de la prov. bisb. y part. jud. de Girona.

Palasardiaca. *Geog.* Nom antich de Palau de Santa Olalla, prov. de Girona.

Palasator. *Geog.* Poble de la prov. y bisb. de Girona, part. jud. de La Bisbal.

Palasolitar. *Geog.* Poble de la prov. y bisb. de Barcelona, part. jud. de Sabadell.

Palasurroca. *Geog.* Lloch del terme de Terrades, prov. de Girona.

Palautordera. *Geog.* **(Sant Esteve de)**; **(Santa Maria de)**. Pobles de la prov. de Barcelona.

Palaya. *f. Ictiol.* Peix de mar. Acedia, Platija.

Palch. *m.* Palco.

Paleig. *m.* Despajo.

Palejador, *a. m. y f.* Qui treballa ab pala. Paleador.

Palejar. *v. n.* Remenar ab la pala. Apalejar, Palear, Traspalar.

Palejat, *da. p. p.* Traspalado.

Palench. *m.* Palenque. || *Fyg.* Dis-

- cussió acadèmica, artística o literària. **Palenque**.
- Paleógraf**, *m.* Expert en paleografia. **Paleógrafo**.
- Paleografia**, *f.* Art d'interpretar els escrits antics. **Paleografía**.
- Paleogràficament**, *adv. m.* Paleogràficament.
- Paleogràfic**, *ca. adj.* Paleogràfic.
- Paleolech**, *ga. m. y f.* Entès en paleologia. **Paleólogo**.
- Paleolítich**, *adj. Prehis.* Nom del període de la pedra tallada. **Paleolítico**.
- Paleologia**, *f.* Estudi de les llegendes antigues. **Paleología**.
- Paleològich**, *ca. adj.* Paleològic.
- Paleontógraf**, *m.* Versat en la paleontografia. **Paleontógrafo**.
- Paleontografia**, *f.* Descripció dels cossos orgànics que s'troven en estat fòssil. **Paleontografía**.
- Paleontogràfic**, *ca. adj.* Paleontogràfic.
- Paleontólech**, *ga. adj.* Paleontólogo.
- Paleontologia**, *f.* Estudi dels fòssils. **Paleontología**.
- Paleontològich**, *ca. adj.* Paleontològic.
- Paleontologista**, *m.* Paleontólech.
- Paler**, *a. m. y f.* Paleador.
- Paler (Bauma del)**, *Orog.* Al terme de Figols.
- Palera**, *f. Ter.* Figuera de moro. **Chumbera**.
- Palera**, *Geog.* Lloch del terme de Bèuda, prov. de Girona.
- Palers**, *m. pl. Naut.* Remeros.
- Palés**, *a. adj.* Palmario, Manifiesto, Patente. || **A palés**, **En palés**, *m. adv.* Palesament. **Palmariamente**.
- Palesti**, *adj.* Cosa de Palestina, Terra Santa. **Palestino**.
- Palestina**, *Geog. y hist.* Lloch de la Siria, anomenat també Terra Santa. **Palestina**. || *f.* Caràcter tipogràfic de vintidos punts. **Letra Palestina**.
- Palestra**, *f.* Lloch ahont se lluita. **Palestra**. || *Fig.* Cercle o lloch públich ahont els ingenis se exerciten pera l'argumentació. **Palestra**.
- Palestrich**, *ca. adj.* Referent a la palestra. **Palestrico**.
- Palestrista**, *m.* Exercitat a la palestra. **Palestrista**.
- Palet**, *m.* Guijarro, Tejo. || Pedra llisa y rodona. **Gorrón**, **Morro**. || Joch que s'executa entjegant un palet. **Hito**, **Tejo**. || Trocet de test arrodonit pera jugar a cert joch. **Tejuelo**. || Empedrar de palets. *fr.* **Enguijarrar**.
- Palet de Rotllán**, *Geog. y arqueol.* Monument megalítich al Vallespir, no lluny de l'anomenada Fossa de Rotllán.
- Paleta**, *f.* Eina pera diferents usos. De bracer o de pintor.
- Paleta**, || De mestre de cases. **Llana**, **Paleta**, **Trulla**. || Ofici de mestre de cases. **Alarife**, **Albañil**.
- Paletada**, *f.* De guix, morter, etz. **Pellada**. || **No donar paletada a una obra**. *fr.* Estar parada. **No dar pellada**.
- Paletet**, *m. dim.* Guijarrillo.
- Paleteta**, *f. dim.* Paletilla.
- Paleti**, *m. Art. y of.* Eina més petita que la paleta, que usen també els mestres de cases. **Paletín**.
- Paletina**, *f. Pint.* Brotxa plana pera unir la pintura y allisar-la. **Paletina**. || *Fot.* Pinzell pera les plaques fotogràfiques, **Paletina**.
- Paletó**, *m.* Peça d'abric. **Gabán**, **Paletó**.
- Paletris**, *m.* **Capricho**.
- Palfuriana**, *Geog. Ant.* Nom del Vendrell al temps dels romans.
- Pall**, *m.* Dels altars. **Frontal**. || **Tálam**. || Insignia del arquebisbe. **Pallo**.
- Pàlia**, *f.* **Hijuela**, **Palía**.
- Palladament**, *adv. m.* Ab dissimul. **Palladamente**.
- Pallar**, *v. a.* **Pallar**, **Pretextar**.
- Pallari**, *a. adj.* **Amable**, **Cumplido**.
- Palliat**, *da. p. p.* **Dissimulat**. **Pallado**, **Pretextado**.
- Palliatu**, *va. adj.* **Remei aplicat**

a les malalties incurables. **Palliativo**. || Pretext per a encobrir o dissimular. **Palliativo**.

Palica. *f. Fam.* Bastonades, garrotades. **Paliza**, Jabón de Palencia. || **Donar una palica**. *fr.* Tundir a palos, Dar una tunda.

Palidament. *adv.* Con palidez.

Palidesa. *f.* Palidez.

Palideixer. *v. r.* Palidecer.

Palidejar. *v. n.* Palideixer.

Palidonia. *f.* Arrepentimiento. || Cantar la palidonia. *fr.* Arrepentirse. || **Retractació**.

Paliera. *f.* Lloch ahont s'hi guarden els palis. **Frontalera**. || March y guarnició dels palis. **Frontalera**.

Pallologia. *f. Ret.* Figura que al acavar una sentència, inicia la que segueix. **Pallología**.

Pallillo. *m. Art. y of.* Eina de fusta, usada pèls gerrers. **Pallillo**.

Palingenesia. *f.* Reproducció de una meteixa cosa. **Palingenesia**.

Palingenèsich, *ca. adj.* Palingenésico.

Palingeni, *a. adj.* Palingeno.

Palinlogia. *f. Poet.* Figura poética. **Palinlogía**.

Palinodia. *f.* **Palidonia**.

Pallirrea. *f. Med.* Sintomes del cólera morbo. **Pallirrea**.

Pallreich, *ca. adj.* **Pallreico**.

Pálit, *da. adj.* Groch **Páldo**, **Amarillo**.

Palitra. *f. Bot.* Planta antiescorbútica. **Orava**, **Lepidio**.

Palitroch. *m. y adj.* Subjecte abandonat peresós, mal acondicionat. **Churrigurri**, **Zámpalo**.

Paliur. *m. Bot.* Planta romnacia. **Paliuro**.

Palm. *m.* **Pam**. **Palmó**.

Palma. *f.* **Palma**. || Troc de branca de palmera, treballada més o menys artísticament per a ésser benèida el diumenge de rams. **Palma**. || Distinció simbòlica del martiri o de la victòria. **Palma**. || **Guanyar la palma**. *fr.* Alcanzar la palma. || **Donar la palma**. *fr.* Dar la palma ó la bandera. || **Portar ab palmes**. *fr. Met.* Llevar ó traer en

palmas. || **Portarse en la palma**. *fr.* Llevarse la palma ó lo mejor.

Palma. *Geog.* Ciutat y part. jud. de les Illes Balears. || - (**La**). Caseriu del terme de Espinavesa, prov. de Girona. || Poble de la prov. de Tarragona, bisb. de Tortosa, part. jud. de Falset. || - (**Santa Maria de**). Lloch del terme de Cervelló, prov. de Barcelona. || - (**Punta de la**). *Hidrogr.* Punta del litoral gironí, prop de Tossa.

Palmacristi. *Bot.* Planta. **Palma cristi**, **Ricino vulgar**.

Palmada. *f.* Cop donat ab el palmell de la mà. **Palmada**. || *pl.* Picament de mans. **Palmoteo**. || **Donar palmada**. *fr. Ant. naut.* Símbol de compromís de fidelitat del mariner al seu capità. **Ajustarse**, **Dar palmada**.

Palmadeta. *f.* Figura de dança. **Palmadilla**.

Palmar. *m.* Relatiu al palm y a la palma. **Palmar**. || Evident **Palmario**.

Palmari, *a. adj.* Clar, Evident. **Palmario**.

Palmariament. *adv. m.* **Palmariamente**.

Palmás. *m.* Eina per a treure el pel del panyo. **Palmar**.

Palmat, *da. adj.* Semblant a la palma. **Palmeado**. || *m.* **Quim**. **Palmato**.

Palmatejador. *m. Imp.* Fusta per a igualar les lletres del motllo. **Tamborilete**.

Palmatejar. *v. a. Imp.* Igualar les lletres del motllo. **Tamborilear**.

Palmatoria. *f.* **Palmatoria**.

Palmejador. *m.* **Palmatejador**.

Palmejar. *v. a.* **Palmatejar**.

Palmejat, *da. adj.* Peus de les aus ab els dits units per una membrana. **Palmeado**. || *f. Bot.* **Palmeado**, **Palmiforme**.

Palmell. *m.* Banda dessota de la mà desde la munyeca fins als dits. **Palma de la mano**. || **Com ab el palmell de la mà**. *m. adv.* Facilment. **Como con la palma de la mano**. || **Untar el palmell**

- de lamá. *fr. Met.* Donar diners pera moure o fer alguna cosa. **Untar**; untar el carro, ó las manos.
- Palmellar**. *v. a.* Passar el palmell per alguna cosa. **Palmejar**.
- Palmer**. *m. Ant.* Pelegrí que anava a Palestina. **Palmero**. || Qui ven palmes. **Palmero**. || *m. Bot.* Arbore. **Palma**, **Palmera**.
- Palmera**. *f. Bot.* **Palmer**.
- Palmerar**. *m.* Lloch plantat de palmeres. **Palmar**.
- Palmerola (Tomás)**. *Biog.* Relliós dominich y escriptor dels començos del sigle XVIII, entre quines obres, cal esmentar la Historia de la Verge de Belulla al Vallés, impresa al any 1712.
- Palmerola**. *Geog.* Poble de la provincia y bisbat de Girona, partit judicial de Puigcerdá. || — (**Castell de**). Al Bergadá, a un turó isolat, prop de la Vall de Marlés. || — (**Collet de**). *Orog.* Al Bergadá, demunt de la clotada y del torrent de aquell nom.
- Palmesá, na**. *adj.* Nadiu o pertanyent a Palma de Mallorca. **Palmesano**.
- Palmeta**. *f. dim.* **Palmeta**. || Eina pera castigar als nois a estudi. **Palmeta**, **Palmatoria**. || Fusta pera picar les lletres al motllo de impremta. **Tamborilete**.
- Palmetada**. *f.* **Palmetazo**.
- Palmich**. *adj. m. Quim.* Substancia produida per l'acció dels àcits a la palmina. **Palmico**.
- Palmifich, ca**. *adj. Bot.* Orguens foliacis ab nervositats palmelades. **Palmífico**.
- Palmifit, da**. *adj. Bot.* **Palmifich**.
- Palmilobat, da**. *adj. Bot.* Orguens foliacis ab nervositats palmelades. **Palmilobado**.
- Palmina**. *f. Quim.* Substancia produida per l'acció del àcit hiponítrich, sobre l'oli de figuera infernal. **Palmina**.
- Palminervat, da**. *adj. Bot.* Fulles ab nervadura palmelada. **Palminervado**.
- Palmipartit, da**. *adj. Bot.* Orgue foliaci ab nervis palmelats. **Palmipartido**.
- Palmitet, da**. *adj. Zool.* Quadrúpets rosegadors ab dits palmelats. **Palmitado**.
- Palmitat**. *m. Quim.* Sal produida per la combinació del àcit palmich. **Palmitato**.
- Palmitich, ca**. *adj. Quim.* Cert àcit cristallinat. **Palmitico**.
- Palmitina**. *f. Quim.* Substancia cristallina. **Palmitina**.
- Palmó**. *m. dim.* de palma. **Palmita**. || Palma sense treballar que's porta a beneir el diumenge de rams. **Palma**.
- Palmorejar**. *v. n.* **Palmejar**, **Palmorear**.
- Palmorejat, da**. *p. p.* **Palmeado**.
- Paló**. *m. dim.* de pala. **Pala** pequeña.
- Palol**. *Geog.* Lloch del terme de Vilatenim, prov. de Girona. || — (**de Farga**). Veínat de Pujols del Pagesos, prov. de Girona. || — (**d'Onyar**). Pobleaneix al de La Quart, prov. de Girona. || — (**de Rebardit**). Poble de la prov. bisb. y part. jud. de Girona. || — (**Sabaldoria**). Caseriu del terme de Vilafont, prov. de Girona.
- Paloma**. *f. Entom. Ter.* **Mariposa**. || *Naut.* **Paloma** de recament mayor, y **trinquete**. || *f.* Llibant per ahont passen els corders de cap a cap del fil pera pulirlo. **Pulidor**. || **Fins les palomes tenen fel**. *Ref.* Cada pajarito tiene su higadito; cada pajarilla tiene su higadilla; cada pajarillo tiene su higadillo.
- Palomadures**. *f. pl. Naut.* Costures de la vela ab rellingues. **Palomaduras**.
- Palomar (Joan de)**. *Biog.* Canonge y vicari general de Barcelona al sigle xv, tediech remarkable, que va ésser delegat pél pontifex al Concili de Basilea. Era autor de diferents escrits, entr'ells d'una relació de aquell concili.
- Palomar (Sant Andreu de)**. *Geog.* Poble que forma part are del terme de Barcelona. || — (**Cova**

- del). *Orog.* Al terme de Tossa.
- Palomb.** *m. Ictiol.* Peix de mar. Frigón, Pastinaca.
- Palombi.** *m. Min.* Carbonat blanc de calç. Palomblí.
- Palomer.** *m. Ant.* Marinero.
- Palomera.** *f. Ant. Naut.* Vela. || Estar la nau ab les palomeres llargues. *fr. Naut.* Estar la nave con las velas enjuncadas.
- Palomera (Casa de la).** *Geog.* Remarcable masía del Bergadá, prop del Coll de Palomera. || — (Coll de). *Orog.* Al Bergadá, a la divisoria de les aiguës del Arija y del Mardás. || — (Plá de). Prop de la Vall del riu Saldes, al Bergadá.
- Palomeres (Cim de).** *Orog.* Abans de arribar a Plansalloses al camí de Camprodon a Oix. || — (Coll de). A la comarca d'Olot, al camí de Sant Juliá del Morret, entre la montanya de Gadamay y el turó de Sant Abdón. || — Collada del Ripollés, més enllà dels rasos de Tubau.
- Palomes (Cova de can).** *Orog.* Al terme de Sant Quirze Safaja.
- Palomi.** *m. Ant.* Colomí. Pichón.
- Palomida.** *f. Ictiol.* Peix semblant a la tunyina. Palometa.
- Palossant.** *m. Bot.* Arbre. Palossanto.
- Palot.** *m.* Ratlla grossa, per quina se comensa a escriure. Palote.
- Palou (Berenguer de).** *Biog.* Bisbe de Barcelona, al primer terç del segle XIII. Al any 1228, va oferir al rei En Jaume el conqueridor un estol de cent cavallers que prengueren part a l'empresa de la conquesta de Mallorca. Era a son temps un dels personatges més remarcables de Catalunya, y té son sepulcre a la Seu de Barcelona.
- Palou.** *Geog.* Poble del districte de Massoteres, prov. de Lleida. || — (Sant Juliá de). Poble de la prov. y bisb. de Barcelona, part. jud. de Granollers. || — de Sanahuja). Poble del dis-

- tricte de Florejachs, prov. de Lleida. || — (Collada de). *Orog.* Al Bergadá, a la vall del Torrent de Peguera.
- Palp.** *m.* Tiento. Tacto.
- Palpabilitat.** *f.* Condió de palpable. Palpabilidad.
- Palpable.** *adj.* Palpable.
- Palpablement.** *adv. m.* Palpablement. Palmariamente.
- Palpació.** *f. Med.* Palpación. || Efecte y acció de palpar. Palpación.
- Palpador.** *a. m. y f.* Manoseador, a.
- Palpadura.** *f.* Palpació.
- Palpaire.** *m.* Donat a tocar o a palpar. Manilargo.
- Palpament.** *m.* Palp.
- Palpar.** *v. a.* Palpar, Tentar.
- Palpat.** *da. p. p.* Tentado, Palpado.
- Palpebra.** *f.* Párpado.
- Palpebració.** *f.* Palpebración, Pestaño.
- Palpentejar.** *v. r.* Tentar.
- Palpentes (A les).** *fr.* A tientas. || Anar a les palpentes. *fr.* Andar á tientas.
- Palpió.** *m.* Pulpa. || Part carnosa y rodona d'alguñ membre, dels braons, dels muscles, etz. Mollido.
- Palpióot.** *adj.* Ceceoso.
- Palpitació.** *f.* Pulsación, Latido, Palpitación.
- Palpitament.** *m.* Palpitació.
- Palpitant.** *adj.* Palpitante. || Fig. Cosa del moment. Palpitante.
- Palpitar.** *v. n.* Tremolar. Palpitar. || Aumentar la palpitació del cos, per alguna impressió. Latir, Palpitar.
- Palpotejar.** *v. n.* Ir á tientas.
- Palpunyar.** *v. a.* Anar a les palpentes. Palpotejar.
- Palplantat.** *m.* Parat, estaquirot. Inactivo.
- Pals.** *m. pl.* *Naut.* Arbres de la nau. Arboladura.
- Pals y Casanova (Remel)** *Biog.* Religiosa contemporania, fundadora del refugi y institució de les monges de la Divina Pastora a Barcelona.
- Pals.** *Geog.* Vila de la provincia y bisb. de Girona, part. jud. de La Bisbal.

Paltrigada. *f.* Trepitjada. Pison.

Paltrigament. *m.* Trepitjament. Pison.

Paltrigar. *v. a.* Trepitjar. Pisar. || Engrunar, Esmicolar. Destrozar.

Paltrot. *m. y f.* Butifarra de la ventresca del porch. Mondejo, Morcillón.

Palúdich, *ca. adj.* Palúdico.

Paludigenosis. *f. Med.* Malaltia. Paludigenosis.

Paludisme. *m.* Paludismo.

Palumbe. *m. Ictiol.* Mena d'ostra. Glauco.

Palustre. *adj.* Palustre.

Paluzie y Cantalozella (Esteve), *Biog.* Escriptor y polítich nadiu de Girona al any 1806. De molt jove va ésser ferm partidari de les idees innovadores, sofrint moltes persecucions. Mes, establert a Barcelona al any 1840, va dedicar-se als estudis literaris, assolint nomenada pels seus coneixements de paleograf, y antiquari y fundant un establiment remarcable de publicacions pedagògich. Va ésser autor de nombroses obres, y era individu de significades corporacions, entre elles l'Academia de la Historia, havent exercit el càrrech d'inspector d'antigüetats als districtes d'Aragó, Catalunya, Valencia y Balears. || — y **Tablé (Fausti).** Editor de obres didàctiques, que va introduir mellores remarcables en les publicacions instructives. Va morir a Barcelona al any 1896, essent fill del anterior.

Palla. *f.* Paja. || *Med.* Cosa lleugera, de poca consistencia. Paja. || Aresta o broça. Paja. || **Palla de camell.** Mena de jonch olorós y medicinal. Esquinanto. Paja de la Meca. || **Palla de llit.** *fr.* Paja de la cama. || **Palla d'or o d'argent.** *Riel.* || **Palla de ségol.** *fr.* Centenaza. || **Palla llarga.** *Bálago, Paja larga.* ||

Batre per la palla. *fr.* Travallar sense profit. Trabajar de ó en balde. || **Dormir a la palla.** *fr.* Ésser descuidat. Dormirse en las pajas. || **No ensopegar en palles.** *fr. Met. fam.* Pararse en pelillos || **No haver donat mai palla ni civada a algú per manca de morral.** *fr. fam.* No haberle echado a uno, ni paja ni cebada. || **No pesar una palla.** *fr.* No pesar gens. No pesar una paja. || **Omplir de palla.** *fr. Met.* Barrejar coses d'importancia ab les que no'n tenen. Meter ripio. || **Posar palla a la esquella.** *fr. Met.* Atarugar. Poner un tapabocas. || **Tot és palla.** *fr. Met.* Todo ello resulta paja. || **Veure una palla als ulls dels altres, y no veure una biga demunt seu.** *Ref.* Ver la paja en ojo ajeno, y no ver la viga en el suyo.

Pallada. *f.* Pajada.

Palladi, *n. p.* Paladio.

Pallanga. *m. Fam.* Perxa, subgecte alt y prim. Varal, Pajalarga, Perigallo. || **Ésser un pallanga.** *fr. Fam.* Más largo que el mayo.

Pallardac, *a. adj.* Gran, parlant de criatures. Mozarrón.

Pallardó (Concepió). *Biog.* Distingida actriu del Teatre Catalá, que va interpretar selectes produccions d'En Frederich Soler, d'En Ferrer y Codina y d'En Guimerá, pels anys de 1889 a 1892.

Pallarés (Joseph Simó). *Biog.* Frare mercedari que va morir a les derrerries del sigle XVIII. Era autor d'una obra popular, mes de poch valor literari, anomenada *Tractat del Anti-Crist.*

Pallaresos. *Geog.* Poble de la prov. bisb. y part. jud. de Tarragona.

Pallargues. *Geog.* Poble de la prov. de Lleida, part. jud. de Cervera, bisb. d'Urgell.

Pallarida. *f.* Marisch. Almeja.

Pallarols (Collet de). *Orog.* Petti-

- ta collada de la comarca de Olot, al camí de la Salut, a la Rotllada.
- Pallars (Compte de).** *Biog.* Noble català del segle xy que, ferm partidari d'En Carles de Viana, va exilar-se a la mort d'aquell, resistint-se a reconeixer a En Joan II. || — (**Elvira de Ferrandis y de**). Noble dama catalana del segle xiv, muller del comte Arnau de Mataplana, protagonista de la coneguda cançó popular del *Comte l'Arnau*.
- Pallars.** *Geog.* Comarca natural de la prov. de Lleida, quins líndars son: al N. la França separada per la serra de Montcalm; al E. l'Andorra y l'Alt Urgell; al S. la Conca de Tremp y al O. la Ribagorça y la Vall d'Arán. L'atravessa el curs del Noguera Pallaresa, haventhi molts estanyes, originats pel desglaç de les montanyes, essent un dels més remarcables l'anomenat d'Aneu. Son les seues poblacions més importants les de Sort, Gerri, Aneu, Estèrri, Rialp, Pobla de Bellvehi, Llavòrsi, Alós, Tirvia y Bressa.
- Pallart, da.** *adj.* Pallardag.
- Pallás (El).** *Geog.* Lloch del terme de Perafita, prov. de Barcelona.
- Pallassada.** *f.* Cosa sense solta, Graciositat. Payasada.
- Pallasso.** *m.* Graciós. Arlequin, Payaso.
- Pallater.** *m.* Drapaire. Ropavejero.
- Pallejá (Gayetà).** *Biog.* Advocat y escriptor nadiu de Barcelona, cónsol de Llotja y regidor perpetu de Barcelona. Al any 1732 va publicar traduïdes al castellà, les *Lleis y ordinacions dels contractes de mar*.
- Pallejá.** *Geog.* Poble de la prov. y bisb. de Barcelona, part. jud. de Sant Felin de Llobregat.
- Paller.** *m.* Munt de palla. Sota cubert. Pajar. || Al aire lliure. Almiar. || **Buscar una agulla en un paller.** *fr.* Quitar cruces de un pajar.
- Paller (Santuari de).** *Geog.* Al camí de dreuera, que mena desde Bagà a Puigcerdá.
- Pallera.** *f.* Paller. || Forca pera girar la palla. Pajera.
- Palleres (Coll de).** *Orog.* Collada dels Pirineus francesos, antich territori de Foix, entaïrada 1772 metres.
- Palleria.** *f.* Botiga de drapaire. Ropavejería.
- Pallerols.** *Geog.* Caseriu del terme de la Baronía de Rialp, prov. de Lleida. || — Poble anexe al de Talavera, prov. de Lleida. || — Poble de la prov. de Lleida, bisb. y part. jud. de la Seu d'Urgell.
- Pallers de pedra.** *m.* *Prehist.* Nom ab que s'anomenen vulgarment a Catalunya, els monuments de la época neolítica, coneguts per *Menhirs*, Menhir.
- Palleta.** *f.* *dim.* Pajita, Pajuela. || **Palleta d'or.** Granet a les sorres d'alguns rius. Grano. || Fer o treure, o jugar a palletes. Echar pajas. || **Posar o tindre palleta a algú.** *fr.* *Met.* Tindre quimera. Tener enemiga, hipo, ojeriza, tirria.
- Palliça.** *f.* Pajar. || Dipòsit d'herbam sech. Henil. || *Met.* Tunda de cops. Paliza.
- Palliçada.** *f.* Tanca feta de pals. Empalizada.
- Palliforros.** *m. pl.* Perifollos.
- Pallissó.** *m.* Panereta de palla. Escriño.
- Palló.** *m.* *Ter.* Palla de moresch. Paja de maiz.
- Pallofa.** *f.* Piltrafa.
- Pallol.** *m.* Cascarilla. || Lloch pera guardar la palla. Depósito de paja.
- Pallola.** *f.* Barret de palla. Sombrero de paja.
- Pallorfa.** *f.* Fulla que cobreix el blat de moro. Zurrapa.
- Pallorfeta.** *f.* Closca que tanca les llevors. Tamo.

- Pallós, a.** *adj.* Qu'es de palla.
Pajoso. || Semblant a la palla.
Pajoso.
- Pallós y Bertrán (Pau).** *Biog.*
 Politich d'idees avançades que
 als temps de la revolució de
 setembre, va ferse remarcar
 pèls seus treballs de propa-
 ganda a Barcelona, havent
 pertenescut al Ajuntament y
 a la Diputació Provincial. Va
 morir al any 1879.
- Pallot.** *m.* Andrajo. Harapo.
- Pallucar.** *v. a.* Pellizcar, Picar,
 Pizar.
- Pallucat.** *p. p.* Pellizado, Picado.
- Palluch.** *m.* Primera palla treta
 de la batuda. Pajuca.
- Pallús.** *m.* Pajaza || *Met.* Tonto.
- Pam.** *m.* Palmo. || **Fam curt.** Mida
 escassa. Palmito. || **Fam de terra.**
 Petit espai. Pedazo de tierra.
 || **Fam per pam.** *fr.* Palmo á
 palmo. || **Fam vol cana.** *Expr.*
 Más vale onza que libra, o más
 vale onza de sangre que libra de
 amistad. || **Ab un pam de llen-
 gua.** *Loc.* Con la lengua de un
 palmo, o Con un palmo de lengua
 fuera. || **Ab un pam d'orelles.**
fr. Met. Con las orejas tan largas.
 || **Amidar a pams.** *fr.* Medir á
 palmos. || **Anar a pams.** *Expr.*
 Medir á palmos. || **Deixar ab un
 pam de naç.** *fr.* Dejar con tan-
 tas, ó con un palmo de narices. ||
En un pam de terra. *fr.* En
 reduit espai. En un palmo de tie-
 rra. || **Fer o estar ab un pam
 d'orelles.** *fr.* Escoltar ab mol-
 ta atenció. Abrir tantos oídos. ||
Fer un pam de morros. *fr.*
Fam. Estar con tanta jeta. || **Gua-
 nyar pam per pam.** Ganar á
 palmos, o palmo á palmo. || **Obrir
 un pam d'ulls.** *fr. Met.* Abrir
 el ojo; estar ojo avizor; despabi-
 lar; despabilarse los ojos. || **Fo-
 sar un pam de greix.** *fr. Met.*
 Regordearse, Deleitarse, Bañar-
 se en agua rosada. || **Parlém a
 pams.** *Loc.* Hablemos claro. ||
Tindre tres pams de barba,
 o té tres pams de barba. *fr.*
Met. Tener muletas o tantas bar-
- bas.** || **Treure un pam de llen-
 gua.** Sacar una cuarta de len-
 gua.
- Pamar.** *v. a.* Medir á palmos.
- Pamarola.** *Geog.* Montanya de la
 Vall d'Arán, prop de Viella.
- Pamejar.** *v. a.* Medir á palmos.
- Pamela.** *m.* *Bot.* Mena de civada.
- Pamela.** || Barret d'estiu pera
 senyores Pamela.
- Pamema.** *m.* *Fam.* Cosa de poca
 monta. Pequeñez. || **Fer la pa-
 mema.** *m.* *Fam.* Engañar con di-
 simulo.
- Pamet.** *m.* *dim.* Palmito. || Cara
 perfecte o bella d'alguna dò-
 na. Palmo, Palmito.
- Pamias (Felip).** *Biog.* Autor del
 sigle xvi, que va traduir al ca-
 talá el llibre d'Aristótil *El se-
 cret dels secrets.*
- Pamiers.** *Geog.* Ciutat del depart.
 d'Ariege, que va figurar a les
 lluites de l'antigua Catalunya
 ais sigles xvi y xvii, per haver
 pertenescut al comtat de Foix.
- Pampa.** *f.* Soroll pegant a la bar-
 ba. Sopora.
- Pampallugar.** *v. r.* Pampallu-
 guejar.
- Pampalluguejar.** *v. n.* Turbarse
 la vista.
- Pampallugues.** *f.* Llumenetes.
 Telarañas en la vista. || **Fer pam-
 pallugues.** *fr.* Hacer sombrajos.
 || **Fer pampallugues als ulls,**
 o tindre pampallugues als
 ulls. *fr. Met.* Echar telarañas la
 vista.
- Pampana.** *m.* *Fam.* Tonto, Archi-
 pampano.
- Pampanada.** *f.* Such extret dels
 pampols. Pampanada.
- Pampanatge.** *m.* Composició grá-
 fica ab decoració de pampols.
 Pampanaje.
- Pamparruana.** *m.* Perdulari. Gol-
 fo. Vagabon. Gandul. || **Fer la
 pamparruana.** *fr. Fam.* Vaga-
 bondejar. Haraganar, Holgaza-
 near. || **Tocarse la pamparrua-
 na.** *fr. Fam.* Estarse mano sobre
 mano.
- Pampé.** *Geog.* Arrabal de Caste-
 llar, prov. de Lleida.

- Pampena.** *Ictiol.* Peix de la família dels escumbrits. Pámpano.
- Pamper,** a. *m. y f.* Vent de les Pampes, temut dels nostres mariners, als seus viatges al riu de La Plata. Pampero.
- Pampinell.** *m. Bot.* Pimpinela menor.
- Pampinella.** *f. Bot.* Planta. Pimpinela.
- Pampirolada.** *f.* Bestiesa, Necetat, Paraula sense solta. Necedad.
- Pamplina.** *f. Fig. y fam.* Cosa de poca monta, Futesa. Pamplina. || Adulació. Lisonja. || **Are surts ab pamplines.** *fr.* Tarde vienen con esas.
- Pámpol.** *m.* Fulla de cep. Pámpano. || Reflector pél quinqué o altre llum. Pantalla. || *Ictiol.* Peix. Romerillo. || **Pámpol Rascat.** Peix de la família dels escumbrits. Remero.
- Pampolada.** *f.* Conjunt de pámpons. Pampanada, Pampanaje.
- Pampolatge.** *m.* Abundor de pámpons. Pampanaje. || *Met.* Fulharaca, ornament excésiu. Pampanaje.
- Pampolina.** *f.* Tela fina ab barreja de llana y de seda. Popelina, Popelln.
- Pampolós,** a. *adj.* Plé o abundós de pámpons. Pampanoso.
- Pámula.** *f. Bot.* Mena de cibada. Pámula. || *f.* Resolució, Propósito.
- Pan** (*Coll de*). *Orog.* Collada entre la Vall de Ribes y el Ripollés, prov. de Girona, a llevant de Bruguera. || — A la Serra de Montgrony a tramontana de Gombreny, prov. de Girona. || — (*Coll de*). Al camí de Bausen a Gonaux, a la Vall d'Arán.
- Pana.** *f.* Teixit de cotó. Pana.
- Panacea.** *f. Nom castellanizat.* Remei universal. Curalotodo, Panacea.
- Panacronisme.** *m.* Erro cronològic. Panacronismo.
- Panada.** *f.* Empanada. || **Bona panada y mala práctica,** plaer y bé és rómprera. *Ref.* A la mala costumbre, quebrarle la pier-na.
- Panadella.** *f. Bot.* Herba. Romaza.
- Panadella.** *Geog.* Caseriu del terme de Montmaneu.
- Panadés** (*Manel*). *Biog.* Actor popular del teatre catalá que va fruir aplaudiments com a galán jove. Al any 1869, treballava al Romea de Barcelona. || — **y Poblet** (*Joseph*). Relligiós y escriptor contemporani, nadiu de Pirá (Tarragona), mort a Barcelona (1840-1901). Era doctor en drets, y va fer els estudis sacerdotals a Roma, essent després canonge d'Ibica (1878), de la Seu d'Urgell (1882), d'Alcalá d'Henares y de Toledo. Va publicar diverses obres, entre quines s'han d'esmentar *La educació de la mujer* (1878), y la traducció de l'obra del P. Gratre. *Cartas sobre la religión.*
- Panadés.** *Geog.* Penadés.
- Panadiç.** *m. Med.* Panadizo.
- Panagall.** *m. Ictiol.* Cert peix. Polla.
- Panallet.** *m. Panellet.*
- Panalló.** *m.* Sabañón. || *dim.* Pá petit. Panecillo.
- Panarola.** *f. Entom.* Insecte, marieta, cuca de la Mare de Déu. Cochinilla. Porqueta. || Insecte semblant al grill. Corredera, Cucaracha, Curiana.
- Panarrada.** *f.* Necetat. Panderrada, Sandez.
- Panarre,** a. *adj.* Paniego. || Tonto. Mamacallos. Mentecato, Panarra, Sandio, Zafio.
- Panarrejar.** *v. n.* Panarrejar.
- Panarro.** *adj. fam.* Comedor de pan.
- Panart.** *m.* Alfanch. Aifanque, Cimitarra.
- Panat,** da. *adj.* Empanado. || **Agua panada.** *fr.* Agua empanada.
- Pancrás.** *n. p.* Pancraccio.
- Pancráticoh,** ca. *adj.* Aument de magnitud dels cossos, vistos ab el telescopi. Pancrático.
- Páncreas.** *m. Ant.* Cos granulós del ventrell. Páncreas.
- Pancreatalgia.** *f. Med.* Dolor al páncreas. Pancreatalgia.

- Pancreateufrasis.** *f. Med.* Pancreateufrasis.
- Pancreátich, ca.** *adj.* Pertanyent al páncreas. **Pancreático.**
- Pancreatina.** *f.* Líquid destilat pel páncreas. **Pancreatina.**
- Pancreatitis.** *f. Med.* Inflamació del páncreas. **Pancreatitis.**
- Pancreatoncia.** *f. Med.* Tumor al páncreas. **Pancreatoncia.**
- Pancrest, a.** *adj. Med.* Eficax a totes les malalties. **Pancresto.**
- Pandal.** *m. Zool.* Crustacis del Mediterrá. **Pandal.**
- Pandatxera.** *f.* Vanitat, presumció. **Penachera.**
- Pandatxo.** *m.* Penacho. || Llenques llargues de paper que posen els nois a les grues. **Gallardete.**
- Pandectari.** *m.* Autor de les Pandectes, y marcadament de les de medicina, el metge de Mantua En Mateu Silvatic. **Pandectario.**
- Pandectes.** *f.* Códich de Justiniá. **Pandectas.** || Index de certes materies, o apuntaments de les meteixes. **Pandectas.**
- Pandemia.** *f.* Malaltia epidémica de les besties. **Pandemia.**
- Pandémich, ca.** *adj.* Relatiu a la pandemia. **Pandémico.**
- Pandemonium.** *m.* Lloch imaginari about hi há dimonis. **Pandemonium.** || *Met.* Lloch de molt desordre y gentada. **Pandemonium.**
- Pander.** *m.* **Pandero.**
- Panderada.** *f.* Toch o cop de pander. **Panderada.** || Abundor de panderos. **Panderada.**
- Panderám.** *m.* **Panderada.**
- Panderejar.** *v. a.* **Panderetear.**
- Panderer, a.** *m. y f.* **Panderetero.**
- Panderet.** *m. dim.* **Panderete.**
- Pandereta.** *f.* **Pandero.**
- Pandero.** *m.* Tamborí. Instrument de pell a mena de sedac. **Adufe, Andullo, Pandero.** || *Met.* Dóna desvergonyida **Gazmoña.** || En bones mans está el pandero. || *Ref. Iron.* ¡En buenas manos está el panderol!
- Panderola.** *f. Ant. Entom.* Mena d'escarabat. **Cucaracha.** || **Carret lleuger. Chirrión.**
- Pandulació.** *f. Med.* Acció de deixondirse per efecte de contraccions musculars. **Pandulació.**
- Pandiculant.** *adj.* Qui per causa de són o fadiga s'estira sovint. **Pandiculante.**
- Pandicular.** *adj.* Moviment d'estirarse sovint. **Pandicular.**
- Pandilla.** *f.* Gavella, Bandol. **Pandilla.** || **Esser de la pandilla.** Ser de la pega.
- Pandillatge.** *m.* **Bandolerismo.**
- Pandols (Serra dels).** *Orog.* Seralada de la prov. de Tarragona, entre Gandesa y el riu Algás, a tramontana dels ports de Beceit.
- Panedes (Les).** *Geog.* Caseriu de Taradell, prov. de Barcelona.
- Panedo, a.** *adj.* Tieso.
- Panedó.** *m. Ter.* **Empanada.**
- Panegirich.** *m.* Oració retórica alabant a algú. **Panegirico.** || **Lloansa. Panegirico.** || *adj.* Pertanyent al discurs de lloança. **Panegirico.**
- Panegirisar.** *v. a.* **Panegirizar.**
- Panegirista.** *m.* **Panegirista.**
- Panejar.** *v. n. Naut.* Moures les malles de pescar, a impuls de les aigües. **Panear.**
- Panella.** *f.* Terta, Bizcochada.
- Panell.** *m.* **Veleta.** || *Met.* Subjecte variable, per analogia del panell, que tomba a tots els vents. **Veleta.**
- Panellet.** *m.* Panet de confiteria. **Bollo, Panecillo.** || *dim. de panell.* **Veletecilla.**
- Panelló.** *m.* **Sabañón.**
- Panem et Circenses.** *Loc. Uat.* S'apropia a qui cerca distracció y treball. Pa y alegria. **Pan y toros.**
- Paner.** *m.* **Canasto, Cesta.**
- Panera.** *f.* **Cesta.** || Cistella plana. **Canasta.** || Pera dur el peix. **Canasta.**
- Paneraña.** *f.* **Canastada, Cestada.**
- Paneret.** *m. dim.* **Canastilla, Canastillo.** || El que les dónes tenen pera posar la feina **Tabaque.** ||

- Fer el paneret.** *fr.* Preparar la roba pera la criatura que ha de néixer. Arreglar ó disponer la canastilla.
- Panés.** *m. y adj. Náut.* Qui cuida de la popa y de les coses que hi pertanyen. **Popel, Oficial de popa.**
- Paneslavisme.** *m.* Sistema polítich dels pobles esclaus. **Paneslavismo.**
- Paneslavista.** *adj. s.* Paneslavista.
- Paneta.** *f. Mar.* Post llevadiça a les falues. **Paneta.**
- Panetella.** *f.* Cigarre de l'Havana. **Panetela.**
- Paneteria.** *f.* Dependencia del palau pera guardar el pá. **Paneteria.**
- Pange lingua.** *Liturg.* Himne religiós al Santíssim Sagrament. **Pange lingua.**
- Pangenesia.** *f.* Teoria darviniana. **Pangenesis.**
- Pangermanisme.** *m.* Propòsit polítich dels alemanys d'unificar els pobles d'origen germánich. **Pangermanismo.**
- Pangiacies.** *f.* Plantes dicotiledonies. **Pangiacias.**
- Panglosia.** *f.* Tractats escrits en diverses llengües. **Panglosia.**
- Pangonia.** *f. Miner.* Quartç prismátich. **Pangonia.**
- Panhelénich, ca.** *adj.* Relatiu a la Grecia. **Panhelénico.**
- Panhelenisme.** *m.* Aspiració de formar una nacionalitat, ab els pobles de raça grega dels Balkans y del mar Egeu. **Panhelenismo.**
- Panhidròmetre.** *m.* Aparell pera conèixer el pes específich dels líquits. **Panhidrómetro.**
- Paniaguat.** *m.* Servidor. **Paniaguado.** || *Fig.* Qui reb mercès y protecció. **Paniaguado.**
- Paniç.** *m.* Panizo. || *Fig.* Moneda.
- Paniça.** *f.* Abanino.
- Panical.** *m. Bot.* Mena de cart. **Cardo corredor.**
- Paniçal.** *m.* Camp de blat de moro **Panizal.**
- Paniçar.** *m.* Camp de paniç. **Panizal.**
- Paniçars.** *Orog.* Collada del Pirineu gironi, al N. O. de la Junquera, enlairada 763 metres al camí de Figueres al Voló. En aquell lloch, a 30 de Septembre de 1285, va esdevindre el combat, en quin el rei En Pere III d'Aragó, va vence les hosts franceses.
- Panicens.** *f. pl. Bot.* Plantes gramínies. **Paniceas.**
- Pánich.** *adj.* Pánico.
- Panifer, a.** *adj.* Terra que produeix blat, Qui porta pá. **Panífero.**
- Panificable.** *adj.* Panificable.
- Panificació.** *f.* Panificación.
- Panificar.** *v. a.* Panificar. || Fabricar el pá. **Panificar.**
- Panificat, da.** *p. p.* Panificado.
- Paniform.** *adj.* Configuració de certes estalactites. **Paniforme.**
- Panintern.** *m. Bot.* Tel interior de les fruites. **Paninterno.**
- Panis.** *m.* Paniç.
- Panisser, a.** *adj.* Paniego.
- Panissola.** *f. Bot.* Paniç bort. **Adercilla, Amor de hortelano, Filántropos.**
- Panistrassa.** *f. Ter.* Dòna bruta. **Zarrapastrosa.**
- Panistre.** *m. Ter.* Ceçto, Cuévano, Canasta.
- Panlèxich.** *m.* Diccionari complet d'una llengua. **Panlèxico.**
- Panna.** *f.* Paiella. **Sartén.** || **Pana,** vellut. **Pana,** velludo. || **Pá** de glas. **Témpano.** || **De suro.** **Tabla.**
- Pannaria.** *f. Bot.* Mena de líquens o molces. **Pannaria.**
- Panne.** *f. Dep.* Mot francès que usen els automovillistes pera denotar lloch de parada. **Panne.**
- Panneau.** *m.* Mot francès, usat a la decoració. **Panneau.**
- Pannus.** *m. Med.* Malaltia dels ulls per granulació o inflamació de les palpebres. **Pannus.**
- Panofobia.** *f. Med.* Espant per causa d'una impressió sobtada. **Panofobia.**
- Panofóbich, ca.** *adj. Med.* Pro-

- pens a patir de panofobia. **Panofòbic**.
- Panofrit**. *f. Zool.* Infusoris. **Panofride**.
- Panolla**. *f.* Capsa o panotxa semblanta a la del blat de moro, etz. **Husada**, **Mazorca**, **Panoja**, **Panocha**.
- Panoplia**. *f.* Feix d'armes de menes distintes, colocades en pabelló o bé en plafó. **Panoplia**. || Armament complet d'un cavaller. **Panoplia**. || Coneixement teòric de les armes y llur significació. **Panoplia**.
- Panóptich**, *ca. adj.* **Arquit.** **Panóptico**.
- Panorama**. *m.* **Panorama**.
- Panoramàtich**, *ca. adj.* **Panoramich**. **Panorámico**.
- Panorógraf**. *m.* Instrument d'òptica. **Panorógrafo**.
- Panositat**. *f. Med.* Manca de consistència a la pell. **Panosidad**.
- Panotxa**. *f.* **Mazorca**, **Husada**.
- Panquimagoch**, *ga. adj.* **Farm.** **Panquimago**.
- Pansa**. *f.* Raïm. **Pasa**. || Raïm sech. **Pasa**. || Crosteta que ix als llavis. **Pupa**, **Escupidura**. || **Menjar quès de pansa**. *fr.* **Refrescar la memoria**.
- Pansal**. *m.* Cep de la mena de raïm ab que's fá la pansa. **Uva pasa**.
- Pansiment**. *m.* **Mustiarse**, **Marchito**.
- Pansir**. *v. a.* **Secar**, **Marchitar**.
- Pansirse**. *v. r.* **Secarse**, **Marchitarse**.
- Pansit**, *da. p. p.* **Marchito**, **Seco**, **Papandujo**.
- Pantá**. *m.* **Pantano**.
- Pantaix**. *m. Ter.* **Panteix**. **Palpitación**.
- Pantaixar**. *v. n.* **Pantejar**. **Palpitare**.
- Pantáixer**. *v. n.* **Pantejar**.
- Pantaleó**. *n. p.* **Pantaleón**.
- Pantalons**. *m.* **Pantalones**.
- Pantalla**. *f.* **Pantalla**. || *Fig.* **Destorb**, **estaquírot**. **Pantalla**. || Nom que s'apropia a qui respón de les accions agenes. **Pantalla**.
- Pantano**. *m.* **Estany**. **Pantano**.
- Pantanós**, *a. adj.* **Lagunoso**, **Pantanoso**.
- Panteig**. *m.* **Respirar ab sofocació** **Palpitación**.
- Panteisme**. *m.* Els que atribueixen la divinitat, a la universalitat dels éssers. **Panteísmo**.
- Panteista**. *m.* **Panteista**.
- Panteístich**, *ca. adj.* **Panteístico**.
- Panteixar**. *v. n.* **Resollar**, **Hipar**.
- Pantejar**. *v. n.* **Panteixar**.
- Pantelefon**. *m.* **Microfon de Sabye**, anomenat també **telefon voltaich**.
- Pantelefónich**, *ca. adj. Fis.* **Referent al pantelefon**. **Pantelefónico**.
- Pantelegraf**. *m.* **Aparell telegráfic** que trasmeten a llarga distancia els signes dels despatxos. **Pantelegrafo**.
- Pantelegrafia**. *f. Fis.* **Pantelegrafia**.
- Pantelegráfic**, *ca. adj. Fis.* **Pantelegráfico**.
- Panteó**. *m.* **Sepulcre**. **Panteón**.
- Panteologia**. *f.* **Historia de les divinitats del paganisme**. **Panteologia**.
- Panteològich**, *ca. adj.* **Panteològic**.
- Pantera**. *Zool. f.* **Animal fer**. **Pantera**. || *Fig.* **Cruel**, **desnaturalisat**. **Pantera**.
- Panteri**, *na. adj.* **Panterino**.
- Pantigona**. *f.* **Recorts y fantasies**. **Recuerdos**, **Evocaciones**.
- Pantoch**. *m. Mar.* **Corbatura de les varengues principals**. **Pantoque**.
- Pantofa**. *f.* **Pantofla**.
- Pantofagia**. *f. Med.* **Fam devoradora**. **Pantofagia**.
- Pantofágich**, *ca. adj.* **Pantofágico**, *ga.*
- Pantófila**. *adj. y s.* **Amich de tothom**. **Pantófilo**.
- Pantofia**. *f.* **Calsat**. **Pantufia**, **Pantuflo**.
- Pantoflada**. *f.* **Cop de pantofia**, **puntada de peu**. **Pantufllazo**. || **Cop donat ab la mà**. **Pantufllazo**.
- Pantofier**, *a. m. y f.* **Qui fa pantofles**. **Pantofiero**.

- Pantograf.** *m.* Instrument mecànic per a copiar dibuixos o gravats, augmentant o minvant les seues proporcions. **Pantógrafo.**
- Pantografía.** *f.* Art de copiar ab el pantógraf. **Pantografía.**
- Pantómetro.** *f.* Instrument per a pendre ànguls. **Pantòmetra.**
- Pantomima.** *f.* Pantomima
- Pantomimich,** *ca. adj.* Pantomímico.
- Pantomimeria.** *f.* Zalamería.
- Pantomimo.** *m.* Pantomimo.
- Pantomina.** *f.* Pantomina.
- Pantominer,** *a. adj.* Zalamero.
- Pantorrilla.** *f.* Ventrell de la cama. **Pantorrilla.**
- Pantorrillera.** *f.* Mitja dessota de les ordinaries, per a augmentar les pantorrilles. **Pantorrillera.**
- Pantorrillut,** *da. adj.* Qui té les pantorrilles molt grosses. **Pantorrilludo.**
- Pantufia.** *f.* Pantofia.
- Pantufiada.** *f.* Pantoflada.
- Panulat,** *da. adj. Med.* Abcés grogós. **Panulado.**
- Panza.** *f.* Barriga. **Panza.** || Banda rodona que sobreix d'algun cos, com de les gerres, dels cantis, etc. **Barriga.** || **Panza contenta.** Amich de la comodat. **Panza en gloria.** Torreznero. || **Panza de cucho.** *fr. fam.* Tripón, Tripudo. || **Panza plena fa bullícia.** *Ref.* Canta Marta después de harta. || **Fer panxa alguna cosa.** *fr.* Combarse, Pandear, Hacer barriga. || **La panxa no vol noves.** *fr.* El vientre ayuno, no oye á ninguno. || **Mira panxa y no miris cara.** *fr.* Mira panxa y no mires cara. || **Omplem la panxa y digasme moro.** *Loc. fam.* Hártame y llámame judío. || **Omplir la panxa.** *fr.* Fecundar la femella. Llenar la barriga. || **Portar panxa per amunt.** *fr. Fam.* Portar a enterrar. Sacar los piés adelante. || **Posarse de panxa al sol.** *fr.* Tenderse á la bartola.
- Panxada.** *f.* Fart. **Hartazgo, Panzada.**
- Panzarra.** *f.* **Panzassa.**
- Panzarro.** *m.* **Panzut.**
- Panzassa.** *f.* **Barrigón.**
- Panxegar.** *v. n.* Gemir, Quejarse.
- Panzeta.** *f. dim.* **Barriguilla.**
- Panzista.** *Com.* **Egoísta. Pancista.**
- Panzó.** *m.* **Hartazgo.** || **Fersen un panzó.** *fr. Fam.* Darse un hartazgo.
- Panzut,** *da. adj.* **Barrigudo, Panzudo.**
- Pany.** *m.* **Cerraja, Cerradura.** || **Pany de fusell.** *m.* **Llave.** || **Pany de maleta o de candau.** **Candado.** || **Pany de paret.** *m.* **Lienzo.** || **Pany de roba, en vestits, mocadors, etc.** *m.* **Tabla, Paño.** || **Pany de molla o de cop.** **Golpe, Pestillo de golpe**
- Pany (Roques del).** *Orog.* **Bauma del terme de Pontons.**
- Panyejar.** *v. n.* **Roba semblant a panyo.** **Tirar á paño.**
- Panyer.** *m.* **Venedor de panyos. Pañero.**
- Panyeria.** *f.* **Comers per a vendre panyos. Pañeria.** || **Conjunt de panyos. Pañeria.**
- Panyero.** *m.* **Panyer.**
- Panyet.** *m. dim. de pany.* **Cerradura, Cerradurita.** || *dim. de panyo.* **Pañito, Paño fino, Paño ligero.** || **Calçotets que usen els fornens, pescaters, etc.** **Pañete.**
- Panyo.** *m.* **Teixit de llana o de drap. Paño.** || **Panyo del buf.** **Panyo fabricat a Segovia. Límiste.** || **Lo que sobra és panyo.** *Loc. met.* **Hay ó sobra tela de que cortar.** || **No ésser panyo de la seua botiga.** *fr.* **No es lechuga de su huerto.**
- Panyol.** *m.* **Naut.** **A la nau. Pañol.**
- Panyoler.** *m.* **Mariner encarregat dels panyols. Pañolero.**
- Panyos.** *m. pl.* **Calces amples y curtes fins a genoll. Calzones.**
- Paó.** *m.* **Pavo real.**
- Paor.** *f.* **Por. Pavor.**
- Paorós,** *a. adj.* **Pavoroso.**
- Pap.** *m.* **Buche, Papo.** || **Buidar el pap.** *fr. Met.* **Desembuchar.** || **Ficar al pap.** *fr.* **Menjar. Hacer el buche.** || **No se li florirá res al pap.** *fr. Met. Fam.* **No haceré.**

- sele postema á alguno. || **Omplir el pap.** *fr. Met.* Embuchar. Llenar el buche. || **Omplir el pap y el sach.** *Ref.* Una en el papo y otra en el saco. || **Tindre algú o quedarli alguna cosa al pap.** *fr. Met.* Retener algo en el buche. || **Tindren una al pap y un altra al sach.** *Ref.* Decir blanco y pensar negro. || **Treure del pap.** *fr. Met.* Sacar el buche á otro; Hacerle desembuchar.
- Papa.** Sant Pare. *m.* Papa, Padre Santo. || Pare. **Papá.**
- Papabenet.** *m.* Anissos petits de diversos colors. Grajea.
- Papada.** *f.* Carnositat dessota la barba. Papada.
- Papadiner.** *m.* Sacadiner.
- Papafich.** *m.* Ornít. Aucell. Becafigo.
- Papafigó.** *m.* Mena de caperutxa que tapa la cara, deixant lliures els ulls. Papahigo.
- Papafigues.** *m.* Ornít. Au. Becafigo.
- Papagall.** *m.* Ornít. Au. Papagayo. || **Parlar com el papagall.** *fr.* Xerrar molt. Hablar como el papagayo.
- Papal.** *adj.* Pertanyent al Papa. Papal.
- Papalina.** *f.* Paperina. Cucurucho.
- Papalment.** *adv. m.* Com a pontifex. Papalmente.
- Papalló.** *m.* Entom. Insecte. Mariposa.
- Papallona.** *f.* Mariposa.
- Papamosques.** *m.* Papanatas.
- Papanates.** *m.* Ximple. Papanatas.
- Papandutz,** *a.* *adj.* *Fam.* Fruita panada. Papandujo.
- Papanisme.** *m.* Admirarse facilmente d'alguna cosa. Papanismo.
- Papaorella.** *f.* Insecte. Tijereta.
- Papapolla.** *f.* Papaorella.
- Paparra.** *f.* Entom. Insecte. Garrapata. || **Agafarse com una paparra.** *fr. Met.* Pegarse como la dilla, ó como una lapa.
- Paparrables.** *Com. Fam.* Qui renyeix facilmente. Pendenciero, Rabioso.
- Paparres (Avench de la serra de les).** *Orog.* A la montanya de Montserrat.
- Paparrutxa.** *f.* Butliffa, Mentida. Paparrucha.
- Papat.** *m.* Papado, Papazgo.
- Papaterra.** *f.* Entom. Cuch. Gusano.
- Papaverácies.** *f.* Bot. Plantes dicotiledonies. Papaveráceas.
- Papaverina.** *f.* Extret del opi cristallisable. Papaverina.
- Papeleta.** *f.* Papeleta.
- Papell (Bernat).** *Biog.* Capellá y music catalá del sigle XIX, organer de la catedral de Girona, que va renunciar al any 1864. Va ésser també organer a Nimes.
- Papelló.** *m.* Papellona.
- Papellona.** *f.* Entom. Mariposa, Palomita.
- Papelloneig.** *m.* Mariposeo, Volateo.
- Papellonejar.** *v. a.* Mariposear, Volotear. || *Met.* Anar d'un lloch al altre. Mariposear.
- Paper.** *m.* Paper. || Targeta pera entrar a algún lloch. Esquela, Billete. || Escrit que's posa a algún lloch pera innovar alguna noticia. Cartel, Rótulo. || Part pera recitar els cómichs. Papel. || Bitllet moneda. Papel. || El qu'embolica o conté alguna cosa: com paper de bescuit, etz. Papel. || **Paper amonedat.** Papel moneda. || **Paper blanch.** El que no está imprés o escrit. **Papel en blanco.** || **Paper d'estraça.** Papel de estraza, ó añafsa. || **Paper de marca o forma major.** Papel de marca mayor. || **Paper de marquilla.** El de mida mitjana. Papel marquilla. || **Paper de plata.** El que embolica una quantitat de 200 pessetes. Papel de plata. || **Paper de vidre.** Papel de lla. || **Paper en dret.** *For.* Informe de defensa. Papel en derecho. || **Paper floret.** Papel florete. || **Paper mullat.** Cosa inútil, que no serveix. Papel mojado. || **Paper que fon.** Papel que cala. || **Paper sellat.** Papel de sello,

- Papel sellado.** || **Paper volant.** Escrit breu. Hoja, Papel volante. || **Papers canten y barbes menten.** Carta canta: ó hablen cartas y callen barbas. || **Embrutar paper.** *fr.* Manchar, Emborronar papel. || **Fer el paper.** *fr.* Fingir bé alguna cosa, Simular algú altre. Hacer papel, ó el papel ageno. || **Fer paper.** *fr.* *Met.* Tindre significació social. **Figurar.** || **Fer tots els papers del auca.** Fingir. || **Portar bons papers, o ben arreglats els papers.** *fr.* Tindre els documents en ordre. Traer buenos papeles. || **Portar els papers mullats, o mals papers o no portar bons papers.** *fr.* Venir con malas cartas, Traer los papeles mojados. || **Posar papers pels cantons.** Fijar carteles, Cedulones. || **Regirar, mirar, o remenar papers.** Revolver papeles; papelear.
- Paperada.** *f.* Abundor de papers.
- Papelada.** || Papers esbarriats y inútils. **Papeleria.**
- Paperador, a.** *m. y f. y adj.* Tapicero.
- Paperám.** *m.* Paperada.
- Paperaire.** *m.* Papelero. || Home infernal. Truán.
- Paperás.** *m. aum.* Papelón.
- Paperejar.** *v. a.* Remenar papers. Papelear.
- Paperer.** *m.* Papelero. || *Met.* Home de dues cares. Papelero, Papelón, Fachendón.
- Paperera.** *f.* Moble. Papelera.
- Papereria.** *f.* Papeleria.
- Paperet.** *m. dim.* Papelillo.
- Papereta.** *f.* Avis escrit o imprés. Papereta.
- Paperina.** *f.* Alcatraz, Cucurucho.
- Paperista.** *adj.* Papelón, Fachendón.
- Paperó.** *adj.* Paperista.
- Paperonejar.** *v. a.* Fachendear.
- Paperot.** *m.* Escrit inútil. Papelote, papelucho.
- Papers.** *m.* Medicines en papers. Paquetes.
- Papificant.** *adj.* Cardenal assistent al conclau pera la elecció del pontifex. **Papificant.**
- Papila.** *f. Med.* Mugró erectiu.
- Papila.** || *Bot.* Excrecencies als vegetals. **Papila.**
- Papilar.** *adj.* Que té papiles. **Papillar.**
- Papilat, da.** *adj.* Guarnit de papiles. **Papilado.**
- Papiliform.** *adj.* Papiliforme.
- Papilionaci.** *adj. Bot.* Semblant a la papellona ab les ales desplegadas. **Papilionáceo.**
- Papilós, a.** *adj.* Cobert de papiles. **Papiloso.**
- Papillot.** *m.* Riç ó pentinat que estigué molt en us, per invent d'un perruquer que aixís se anomenava. **Papillot.** || Guisat cuit a la graella, embolicantlo en paper. **Papillot.**
- Papiniá.** *n. p.* Papiniano.
- Papió.** *m. Zool.* Mico. Zambo.
- Papió (Bernat).** *Biog.* Jurisconsult remarcable, del darrer terç del sigle xv. Era nadiu de de Falcet. Va escriure bones obres de dret, estampada alguna d'elles pels anys de 1530. || — (**Joan**). Teólech y escriptor del sigle xviii. Va ésser professor de filosofia a l'Universitat de Cervera. Era autor d'una resenya històrica del seminari d'Escornalbou, estampada a Barcelona al any 1765.
- Papiol.** *Geog.* Poble de la prov. y bisb. de Barcelona, part. jud. de Sant Feliu de Llobregat. || — d'**Abaix**. Barri del terme del Papiol, prov. de Barcelona. || — (**Cova del**). *Orog.* Al terme de Rodanyà.
- Papiolet.** *Geog.* Veïnat del terme de Papiol.
- Papir.** *m. Bot.* Papiro.
- Papiraci, a.** *adj.* Papiraceo.
- Papiria.** *f. Bot.* Plantes narcisies. **Papiria.**
- Papirifer, a.** *adj. Bot.* Papirífero.
- Papirograf.** *m.* Papirografo.
- Papirografia.** *f.* Papirografia.
- Papirogràficament.** *adv. m.* Papirogràficamente.

Papirogràfic, *ca. adj.* Papirogràfic.

Papiroleógraf, *m. y adj.* Papiroleógraf.

Papiroleografia, *f.* Aplicació de la pintura al oli a una estampa. Papiroleografia.

Papiroleogràfic, *ca. adj.* Papiroleogràfic.

Papiroma, *m. Med.* Tumor indurat dels papilars. Papiloma.

Papisme, *m.* Qui reconeix la supremacia del papa. Papismo.

Papista, *m.* Partidari de la supremacia del papa. Papista.

Papu, *m.* Por. Caco, Bú.

Papull, *m.* Parpadeo. || **Fer el papull**. *Loc. Fam.* Parpadejar, Pestañear.

Paput, *da. adj.* Qui té gran butze. Panzudo.

Paqueablefarosis, *f. Met.* Abultament de les palpebres. Paqueablefarosis.

Paquebot, *m. Naut.* Embarcació. Paquebot.

Paquet, *m.* Mazo, Paquete. || **Fer-se el paquet**. *fr.* Fer el seu negoci. Beneficiar.

Paquetaire, *m.* Marxant de paquet. Buhonero. || Contrabandista. Paquetero.

Paqueter, *a. adj.* Paquetaire.

Paqueteria, *f.* Comerç de merceria. Paqueteria.

Par, *m.* Dignitat donada per Carlemany als cavallers que formaven la seua cort, héroes de les noveles de cavalleries, es crites en Hengua d'oc, als temps mitjvals. Par. || Per assimilació, títol nobiliari de diversos estats moderns. Par. || *adj.* Igual. || *Arit.* Nombre que sense trencat pot ésser partit. Par. || **A la par**. *m. adv.* Entre homens de negocis, igualtat, equilibri. **A la par**. || **Anar a la par**. *fr.* Andar, ir ó marchar á la par. || **Sense par**. *m. adv.* Sense igual. Sin par.

Par (Ildefons), *Biog.* Advocat y polítich barceloní, que va assolir nomenada a la segona meitat del sígle XIX. Va escriu-

re lluminosos treballs d'estudis hipotecaris, publicantlos envers l'any 1885 al 1889. Havia format part de l'Ajuntament y de la Diputació provincial barcelonina, va ésser secretari de la universitat, degà del col·legi d'universitats, y president de la Societat econòmica d'amichs del país. Va morir al any 1894.

Parabànich, *ca. adj.* *Quim.* Acit cristallinat de gust semblant al del àcit oxàlich. Parabànico.

Parabassis, *f.* Part de la comedia grega. Parabasis.

Parabé, *m.* Congratulació, Enhorabona. Parabè.

Paràbola, *f.* Narració d'una cosa fingida. Parábola. || *Geom.* Figura curvilínia. Parábola.

Parabòlicament, *adv. m.* Parabòlicament. || *Geom.* Descriuint una parábola. Parabòlicament.

Parabòlich, *ca. adj.* Parabòlich.

Parabolista, *m.* Parabolísteo.

Paraboloidi, *m. Geom.* Sòlit fonamentat per una parábola paralela al seu plà. Paraboloido.

Parabost, *m.* Cap y president de alguna comunitat. Preboste.

Paracaigudes, *m.* Aparell aeri. Paracaídas.

Paracéfal, *a. adj.* *Med.* Paracéfalo.

Paracefalia, *f. Med.* Paracefalia.

Paracefàlich, *ca. adj.* Paracefàlich.

Paracenterió, *m. Med.* Instrument pera fer la punció del ull, atacat d'hidropesia. Paracentero. Paracenterion.

Paracéntrich, *ca. adj.* *Fis.* Paracéntrico.

Paraciànich, *ca. adj.* *Quim.* Acit fulminich. Paraciànico.

Paracianógen, *m. Quim.* Paracianógeno.

Paraclet, *m.* Consolador, Nom que s'aplica al esperit Sant. Paráclito.

Paracletich, *ca. adj.* Propi de paraclet. Paracletico.

Paraclet, *m.* Paraclet.

Paracols (Guillém Bernat). *Biog.* Noble cavaller del sígle

- xii un dels que van subscriure al any 1172, l'acta de reconeixement del rei En Alfons com a senyor del Rosselló, que per testament li havia conferit el comtè Guerau II.
- Paracolls.** *Geog.* Veïnat del terme de Malla, prov. de Barcelona.
- Paràcop.** *m. Med.* Deliri observat a voltes en la malaltia de calor febril. **Paràcopo.**
- Paracronisme.** *m.* Computació equivocada del temps. **Paracronismo.**
- Paracusia.** *f. Med.* Soroll a les orelles. **Paracusia.**
- Paracusis.** *f. Med.* Defecte de percebre els sons. **Paracusis.**
- Parada.** *f.* Efecte de parar. **Parada.** || Lloch o taula pera vendre. **Puesto de venta.** || Parada militar. **Parada.** || **Discurs o oració de parada.** Oración muy compuesta. **Estar de parada.** *fr.* Estar de plantón, ó de centine. **la.** || **Fer parada.** *fr.* Hacer alto || **Fer parada de les seues riqueses.** *fr.* Ferne ostentació. **Exponer, Ostentar sus riquezas.** || Segona parada. Entre caçadors, llençar el filat segona vegada. **Relance.** || **Veure la cosa malparada.** *fr.* Ver el pleito perdido.
- Paradella.** *f. Bot.* Planta. **Agrela.**
- Paradella (Collet de la).** *Orog.* Tossal apróp del veïnat de Poca Farina, a la comarca d'Olot.
- Parader.** *m.* Paradero.
- Paradeta.** *f. dim.* Detenció curta. **Paro ó alto breve.**
- Paradiástole.** *f. Ret.* Figura que distingeix idees anàlogues. **Paradiástole.**
- Paradigma.** *m.* Exemplar, Exemple. **Paradigma.**
- Paradis.** *m.* Paraiso. || Gloria dels benaventurats al cel. **Paraiso.** || *Met.* Lloch agradable y delitós. **Paraiso.** || Al teatre lloch del derrer pis, anomenat galliner. **Paraiso.** || **Aucell del paradís.** *Ornit.* Ave del paraiso. || **Paradis haja.** *Loc. Ant.* Dios le
- haya en gloria. || **Grà del paradís.** *Bot.* Herba. **Cardamomo, Grana del paraiso.**
- Paradissench,** *ca. adj.* **Paradisiach.**
- Paradissiach,** *ca. adj.* **Paradisiaco.**
- Paradògich,** *ca. adj.* **Paradójico.**
- Parador.** *m.* Aparador. || Lloch de parada. **Parador.** || **Tinell. Aparador.** || **Hostal. Parador, Posada.**
- Paradora.** *f.* Porta a les acequies pera desviar l'aigua. **Compuerta.**
- Paradoxa.** *f.* Sentència extraordinaria. **Paradoja.** || Aserció falsa, presentada ab apariencies de veritat. **Paradoja.**
- Paradoxal.** *adj.* **Paradojal.**
- Paradoxalment.** *adv. m.* **Paradojalment.**
- Paradòxicament.** *adv. m.* **Paradójicament.**
- Paradòxich,** *ca. adj.* **Paradójico.**
- Paradoxisme.** *m.* **Paradojismo.**
- Parafanch.** *m.* Baquetes als estreps dels cotxos. **Parabarro.**
- Parafernals.** *adj.* Béns portats per la dòna al matrimoni, ademés del dot. **Parafernal.**
- Parafernalia.** *f. For.* **Parafernalia.**
- Parafina.** *f. Quím.* Oli obtingut per la destilació de materies orgàniques. **Parafina.**
- Parafòchs.** *m.* Paret dels forns de vidre. **Parafuego.**
- Paráfon,** *a. adj.* **Paráfono.**
- Parafonia.** *f.* Articulació defectuosa dels sons. **Parafonia.** || *Med.* Lessió de la veu. **Parafonia.**
- Parafónich,** *ca. adj.* Tó ingrat y repulsiu. **Parafónico.**
- Parafosfat.** *m. Quím.* **Parafosfato.**
- Parafosfòrich,** *ca. adj. Quím.* **Parafosfórico.**
- Parafrasa.** *f.* **Parafrasis.**
- Parafrasejar.** *v. a.* **Parafrasear.**
- Parafrasejat,** *da. p. p.* **Parafraseado.**
- Parafrasis.** *f.* Aclaració d'una sentència, d'un text, etc. **Parafrasis.**
- Parafràsticament.** *adv. m.* **Parafràsticamente.**

- Parafrástich, ca. adj.** Parafrástic. || Qui explica algún text, fosc d'interpretar. Parafrasto.
- Parafrenitis. f. Med.** Derili alternatiu. Parafrenesis, Parafrenitis.
- Parafum. m.** Péls llums. Campanilla.
- Paraglossis. f. Entom.** Paraglosis.
- Paragma. m. Med.** Declinació de una malaltia. Paragma.
- Paragmástich, ca. adj.** Minvant fins al acabament. Paragmástico.
- Paragnat. adj. Med.** Que té tres barres. Paragnato.
- Paragoch, ga. adj.** Paragogo.
- Paragoge. f. Gram.** Figura de dicció. Paragoge. || *Med.* Reducció d'una trencadura. Paragoge.
- Paragógich, ca. adj.** Paragógico. || Lletra o sílaba afegida a fi de dicció. Paragógico.
- Paragonfosis. f. Med.** Articulació immovilitzada d'algún ós. Paragonfosis.
- Paragonita. f. Min.** Esquist micaci. Paragonita.
- Paragraf. m.** Divisió d'un capítol o discurs. Paragrafo, Párrafo.
- Paragrama. f.** Erro d'impremta; manca d'ortografia. Paragrama.
- Paragranisada. m.** Aparell pera esvaïr la nuvolada que amenaça ab calamarsa. Paragranizo.
- Paraigua. m.** Paraguas. || Quan plou molt no hi valen paraigües. *Loc. prov.* Agua sobre agua, no valen sayo ni capa.
- Paraigüer, a. m. y f.** Qui fá o ven paraigües. Paragüero.
- Paraigüera. f.** Paragüera. || Lloch pera posar el paraigua. Paragüero.
- Paraigüeria. f.** Fàbrica o botiga de paraigües. Paragüeria.
- Paraire. m.** Pelaire. Peletero, Curtidor.
- Paraireria. f.** Ofici de paraire. Peleteria.
- Parais. m.** Paradis.
- Parajensia. f. Med.** Perversió del gust. Parajenzia.
- Paralóotich, ca. adj. Astron.** Paraláctico.
- Paralansis. f. Med.** Taca que surt al pit. Paralansis.
- Paralasis. f. Med.** Paralisia.
- Paralaxis. f. Astron.** Diferencia entre el lloch verdader y l'aparent d'un astre. Paralaxe.
- Paralel, a. adj. Geom.** Paralelo. || Semblant, Corresponent. Paralelo. || *m.* Coteig o comparació entre dues coses. Paralelo. || Cercle equidistant del Equador. Paralelo. || Cercles paralels. *fr.* Círculos paralelos.
- Paralelament. adv.** Paralelament.
- Paralélich, ca. adj.** Paralélico.
- Paralelipitet. m. Geom.** Paralelipedo.
- Paralelisme. m. Geom.** Propietat de la situació dels cossos. Paralelisme.
- Paralelógraf. m.** Instrument pera traçar ratlles paraleles. Paralelógrafo.
- Paralelógram. m. Geom.** Paralelógram.
- Paralipse. f. Ret.** Paralipse.
- Paralisable. adj.** Paralizable.
- Paralisació. f.** Paralización.
- Paralisador, a. m. y adj.** Paralizador.
- Paralisament. m.** Paralisació.
- Paralisar. v. a.** Paralizar.
- Paralisat, da. adj.** Paralizado.
- Paralisia. f.** Paralisis.
- Parálisis. f. Med.** Tullidura. Parálisis, Perlesia.
- Paraliticarse. v. r.** Paralizarse.
- Paraliticat, da. p. p.** Paralítico.
- Paralogisar. v. a. Ret.** Persuadir ab sofismes enganyosos. Paralogizar.
- Paralogisat, da. p. p.** Paralogizado.
- Paralogisme. m. Ret.** Discurs fals. Paralogismo.
- Paralogista. m.** Qui vol convencer ab raóns falces. Paralogista.
- Parallamps. m.** Pararrayos.
- Páram. m.** Lloch erm. Páramo.
- Paramalejat. adj. Quim.** Paramaleato.

- Paramaleich**, *adj.* Quím. Paramaleico.
- Paramecónich**, *ca.* *adj.* Quím. Paramecónico.
- Parament**, *m.* De la casa. Ajuar. || De cuina, objectes o eines de metall. Bateria de cuina. || De taula. Servicio de mesa. || **Paraments d'altar**, *fr.* Ornamentos sacerdotals. || **Donar parament**, *Ter. industr.* Donar aprest. Aprest.
- Paramentar**, *v. a.* Moblar. Adornar.
- Paramentat**, *da.* *adj.* Adornado, Dispuesto.
- Parametre**, *m.* Geom. Ratlla que entra a la equació o formació d'una corva. Parametro.
- Paramétrich**, *ca.* *adj.* Geom. Paramétrico.
- Paramitjal**, *m.* Naut. Taulons de reforç al costat de la nau. Cinta de la nave.
- Paramologia**, *f.* Ret. Confessió. Paramologia.
- Paramorfina**, *f.* Quím. Verí. Paramorfina.
- Paramucat**, *m.* Quím. Paramucato.
- Paramúcih**, *ca.* *adj.* Paramúxico.
- Parana (La)**, *Geog.* Caseriu del terme de Sant Quintí de Mediona.
- Paranaftalina**, *f.* Quím. Paranaftalina.
- Parança**, *f.* Acció de parar. Paro.
- Parancer**, *m.* Caçador o pescador per medi de trampes. Parancero.
- Parangó**, *m.* Comparació. Parangón.
- Parangona**, *f.* Imp. Lletra. Parangona.
- Parangonar**, *v. a.* Comparar.
- Parangonat**, *da.* *p. p.* Comparado.
- Paranimf**, *f.* Saló de graus a les universitats. Paranimfo.
- Paraninfich**, *ca.* *adj.* Arquít. Ordre de substitució de columnes. Paráninfico.
- Paranomasia**, *f.* Ret. Paranomasia.
- Parany**, *m.* Engany, Trampa. || **Posar algún parany**, *fr.* Armar una zancadilla, Poner un armadillo.
- Paranyer**, *a.* *m.* y *f.* Parancero.
- Parapegna**, *m.* Astron. Instrument pera esbrinar la situació d'un astre. Parapegma.
- Parapet**, *m.* Fort. Parapeto.
- Parapétal**, *m.* Bot. Parapétalo. || Estám transformat en pétal. Parapétalo.
- Parapetar**, *v. a.* Parapetar.
- Parapetarse**, *v. r.* Mil. Parapetarse.
- Parapetat**, *da.* *p. p.* Parapetado.
- Parapléctich**, *ca.* *adj.* Med. Motiu de parálisis. Parapléctico.
- Paraplegia**, *f.* Med. Parálisis de la banda inferior del cos. Paraplegia.
- Paraplégich**, *ca.* *adj.* Med. Paraplégico.
- Parapleura**, *f.* Entom. Peces que formen el costat del tòrax dels insectes. Parapleura.
- Parapleuresia**, *f.* Med. Pleuresia falsa. Parapleuresia.
- Parapleurítich**, *ca.* *adj.* Med. Parapleurítico.
- Parapleuritis**, *f.* Med. Inflamació de la pleura. Parapleuritis.
- Parapluja**, *m.* Paraguas.
- Parapoplegia**, *f.* Med. Febre maligna. Parapoplegia.
- Parapoplética**, *f.* Med. Parapoplegia.
- Parapopléctich**, *ca.* *adj.* Parapoplético.
- Parar**, *v. a.* Detener, Parar. || **Parar botiga**, *fr.* Abrir tienda, Poner tienda. || **Parar casa**, *v. a.* Poner casa. || **Parar el vent**, *v. n.* Calmar, Cesar, Echarse. || **Parar en bé**, *fr.* Tindre bona fi o éxit. Terminar bien. || **Parar la atenció**, *fr. verb.* Parar mientes, Atender. || **Parar la esquina**, *fr. Met.* Sofrir, Tolerar. Hacer costilla. || **Parar la mà**, la falda, etc. *fr.* Aparar. || **Parar l'orella**, *fr.* Aplicar el oído. || **Parar la pluja**, *fr.* Cesar de llover, Escampar. || **Sofriria mullantse**, Aguantar la lluvia. || **Parar llossos o trampes**, Tender Armar. || **Màquina de parar**.

Art. y of. Aparell pera adobar els fils. Màquina de parar. || **No deixar parar a algu.** *fr.* No deixar sentar el pié en el suelo. || **No parar.** *fr.* No cesar. || **No poder parar.** *fr.* Estar inquieto. || **Sense parar.** *Loc.* Sin cesar.

Parareda (Joseph). *Biog.* Mestre elemental y escriptor didactic, que va morir al any 1890. Era autor entre altres obres, d'una *Geografia elemental de la vila de Sant Sadurni de Noya*. || — (**Montserrat**). Doctor en teologia, y canonge penitencier de Barcelona als començos del segle XVII. Era famós predicador y del any 1629, a la biblioteca dels carmelites de Barcelona hi havia un manuscrit d'un remarcable sermó seu.

Parareda (La). *Geog.* Caseriu del terme de Mediona, prov. de Barcelona.

Pararraigs. *m.* Pararrayos.

Pararritme. *adj. Med.* Pols alterat. Pararritmo.

Pararse. *v. r.* Fixarse en quelcom. Fijarse. Pararse. || **Pararse tot plegat.** *fr.* Pararse de repente.

Parascepastre. *m. Med.* Envenat pera la cara. Parascepastro.

Parasceu. *m. Med.* Preparació, Divendres Sant. Parasceve.

Paráscide. *m. Med.* Cuixa trençada. Paráscide.

Parásfagis. *f. Med.* Banda del coll, propera a les clavícules. Parástagis.

Parasismal. *adj. Med.* Pertanyent al parasisme. Parasismal.

Parasisme. *m. Med.* Parasismo.

Parasistich. *ca. adj. Med.* Dia marcat per l'aparició d'un accés de febre. Parasístico.

Parásit. *m.* Parásito.

Parasitari. *a. adj.* Parasitario.

Parasols (Bartomeu). *Biog.* Poeta de les derrereries del segle XIV, autor de cinch belles tragedies en catalá, esmentat per En Fontanella. || — (**y Pl**). Erudit escriptor y prebère contempo-

rani, nadiu de Sant Joan de les Abadesses, mort a Barcelona (1824-1896). Era missioner apostólich, censor sinodal, acadèmich de la de Bones Lletres, y còrrespondent de la Acadèmia de la Historia. Va assolir premis en certámens literaris. Entre les seues obres, cal esmentar, *Manlleuenchs il·lustres*, *Nyerros y cadells*, *Historia del siti y defensa de Barcelona en 1714*, y *San Juan de las Abadesas y su mayor gloria*.

Parasquinancia. *f.* Parasquinancia.

Parasselene. *f. Meteor.* Imatge de la lluna reflexada als núvols. Parasselene.

Parassem. *m. Mar.* Símbol que pera distingirlo se pinta a la proa d'una nau. Parasma.

Parassematografia. *f.* Heráldica. Parasematografia.

Parassinancia. *f. Med.* Flegmàsia dels muscles externs de la faringe. Parasinancia.

Parassinanque. *f. Med.* Angina. Parasinanque.

Parassiopesis. *f. Ret.* Repetició del discurs. Parasiopesis.

Parassol. *m.* Sombrilla.

Parassulfetèrich. *ca. Quim.* Àcid. Parassulfetèric.

Parassulfometilat. *m. Quim.* Parassulfometilat.

Parástade. *m. Arquít.* Puntal de les columnes en quins carrega l'arch. Parástade.

Parastalge. *m.* Prestatge. Anaque.

Parastánich. *ca. adj.* Cert óxit d'estany. Parastánico.

Parástata. *f. Med.* Nom antic del epididim. Parástata.

Parastem. *m. Bot.* Part de la planta semblant a un fil d'estam. Parastemo.

Parastil. *m. Bot.* Part de la planta semblant a un estil. Parastilo.

Parastre. *m.* Padastre. Padastro.

Parastrém. *m. Med.* Distorsió de la boca o d'una banda de la cara. Parastro.

Parat, da, p. p. Parado. || Encogido. || Armado, Atónito. || **Deixar parat.** *fr.* Dejar atónito.

Paratars. *m.* Part del costat del tars. Paratarso.

Paratartrat. *m.* *Quim.* Paratartrato.

Paratártrich, ca. *adj.* Paratártrico.

Paratenor. *m.* *Med.* Muscle extern de la planta del peu. Paratenor.

Paratge. *m.* Lloch. Paraje. || *Ant.* Linaje. || Paratge descobert. *Fort.* Sitio descubierto. || Paratge segur. En seguro.

Paratómich, ca. *Min.* Cristall romboédich de carbonat de calç. Paratómico.

Paratori. *m.* Bossa o estoig del cálzer. Paratorio.

Paratrames. *Art. y of.* Al teler mecánich. Horquilla.

Paratrema. *f.* *Med.* Luxació. Paratrema.

Paratrimma. *f.* *Med.* Rojor briánosa. Paratrimma.

Paratrimo. *m.* *Med.* Briá del sacre. Paratrimo.

Paraula. *f.* Palabra. || Locució, acció de parlar. Palabra. || *Mus.* Lletra. Nota. || Promesa, ofrena. Palabra. || — ben dita. *fr.* Dita ab intenció. Palabrita. || — de casament. *fr.* Palabra de matrimoni. || — de Déu. L'evangeli. Palabra divina. || — de rei. *Loc.* Palabra de rey. || — injuriosa, Blasfemia, injuria, Palabra repulsiva. || — ociosa. Vana palabra. || — pesada. *fr.* Palabra ofensiva. || — picanta. *fr.* Palabra mortificant. || — per paraula. *m. adv.* Palabra por palabra. || — prenyada. De doble sentit. Palabra preñada. || Paraules boniques. *fr.* Palabras dulces, blandas, cariñosas. || — en l'aire. *fr.* Vanes. Palabras al aire. || — fingides. *fr.* Palabras fingidas. || — formals. *fr.* Palabras formales, Serias. || — manyagues. *fr.* Palabras mansas. || — y plomes, el vent se les emporta totes. *Ref.* Palabras y plumas, el aire se

las lleva. || **Ab mitja paraula.** *m. adv.* A media palabra. || **Ab poques paraules.** *m. adv.* Concisament. Con pocas palabras. || **A la primera paraula.** *m. adv.* A la primera palabra. || **A paraules necies, orelles sordes.** *Ref.* A palabras locas, oídos sordos. || **Bona paraula.** *Ant.* Oració. Buena palabra, Oración, Prez. || **Bones paraules.** *Loc.* Buenas palabras. || **Cada paraula dues mentides.** *fr.* Miente más que departe. || **Cada paraula m'és una punyalada.** *Loc.* Una lanzada es cada palabra. || **Cagllar les paraules.** *fr.* Torcer ó trocar las palabras. || **Cullir les paraules.** *fr.* Recoger ó aceptar las palabras. || **Complir la paraula.** *fr.* Cumplir la palabra. || **Curt de paraules.** *Expr.* Corto, difícil de palabra. || **Deixar a algú sense paraula.** *fr.* Atragar, Atragantar á alguno. || **Deixar ab la paraula a la boca.** *fr.* Dejar colgado, con la palabra en boca. || **Demandar la paraula.** *fr. Ant.* Pedir la palabra. || **De paraula.** *m. adv.* De palabra, De viva voz, Verbalmente. || **De paraula en paraula.** *fr.* De palabra en palabra. || **Desmandarse de paraules.** *fr.* Irse de la boca, Irsele la boca á alguno. || **Donar bones paraules.** *fr.* Dar buenas palabras. || **Donar paraula.** *fr. Ant.* Dar palabra. || **Donar la seua paraula.** *fr.* Dar su palabra. || **Empenyar la paraula.** *fr.* Empeñar la palabra. || **Entretindre ab paraules.** *fr.* Entretener con palabras. || **En una, dues, o en poques paraules.** *m. adv.* Breument. En una, dos, ó en pocas palabras. || **Escaparse una paraula.** *fr.* Irse ó escaparse una palabra. || **Estalviar o aforrar paraules.** *fr.* Ahorrar palabras. || **Faltar a la paraula.** *fr.* Faltar á la palabra. || **Faltar paraules.** *fr.* Faltar palabras. || **Fer bona la seua paraula.** *fr.* Cumplir su palabra. || **Home de paraula.** *fr.* Hom-

bre de su palabra, Formal. || **La meua paraula val un acte.** *Loc.* Mi palabra es prenda de oro. || **La mellor paraula és la que está per dir.** *fr.* Quien mucho habla, poco alcanza. || **La paraula que ha sortit de la boca, no pot tornar enrera.** *Ref.* Palabra y piedra suelta, no tiene vuelta. || **Les bones paraules fan menjar als malalts.** *Ref.* Cuales palabras te dicen, tal corazón te ponen. || **L'home per la paraula y el bou per la banya.** *Ref.* Al hombre por la palabra y al buey por el asta. || **Llevar la paraula de la boca.** *fr.* *Met.* Coger, arrebatat la palabra de la boca. || **Mastegar o menjarse les paraules.** *fr.* Tartamudejar. Mascar, comerse las palabras. || **Mitjes paraules.** *Loc.* Medias palabras. || **No dir paraula, o sense dir paraula.** *fr.* Sin decir, ó sin hablar palabra. || **No hi ha paraula ben dita, que no sigui mal entesa.** *Ref.* No habría palabra mal dicha, si no fuera mal comprendida. || **No sapiguere treure les paraules de la boca.** *fr.* Helárselo la palabra á alguno. || **No ésser més que paraules.** *fr.* No ser más que palabras. || **No tindre paraula.** *fr.* Faltarhi. Carecer de palabra. || **No tindre paraules.** *fr.* No tener palabras hechas. || **Ofendre de paraula.** *fr.* Maltractar. Ofender de palabra. || **Passar ab bones paraules.** *fr.* Traer en palabras. || **Pendre la paraula.** *fr.* Tomar la palabra. || **Pendre paraula.** *fr.* *Aut.* Tomar licencia. || **Perdre la paraula.** *fr.* Enmudecer, Perder el habla. || **Pesar les paraules.** *fr.* *Met.* Pesar, Calcular las palabras. || **Quedar bé ab bones paraules.** *fr.* Miel en la boca, y guarda la bolsa. || **Sobre la paraula.** *m. adv.* Sobre su palabra. || **Solta les paraules com els ases els pets.** *Loc.* Hablar sin pensar, es tirar sin apuntar. || **Tindre més paraules que un**

breviari. *fr.* *Met.* Tener mucho poco. || **Tindre paraules, o quatre paraules.** *fr.* Trabarse de palabras. || **Tornar la paraula.** *fr.* Recobrar el habla. || **Tornar la paraula enrera.** *fr.* Volverse atrás. || **Tractar mal de paraules.** *fr.* Tratar mal de palabra. || **Una paraula.** *Loc.* Palabras, Una palabra. || **Vendre paraules.** *fr.* *Met.* Vender palabras. **Paraulada.** *f.* Palabrada, Palabrotta. **Parauleta.** *f.* *dim.* Palabrita. **Paraulista.** *m.* Charlatán. **Paraulota.** *f.* Paraules obscenas. Palabrota. **Paravent.** *m.* Biombo. **Parbost.** *m.* Preboste. **Parca.** *f.* *Bot.* Dissort. **Parca.** || *Poet.* Mort. Parca. **Parcement.** *adv.* *m.* Parcements. **Parcela.** *f.* Tros de terra, Part d'un terreny propietat de la administració. **Parcela.** **Parcelar.** *v. a.* Midar les parcelles. Parcelar. **Parcelari,** *a. adj.* Relatiu a la parcela. **Parcelario.** || **Planol parcelari.** Plano parcelario. **Parcer.** *m.* Aparcero, Colono, Granjero. **Parceria.** *f.* Tracte dels que van a la part o a mitjes en algún negoci. Aparceria. **Parcerisa y Boda (Francesch X).** *Biog.* Pintor, editor y remarkable dibuixant a la pedra. Va ésser l'iniciador de la magnífica obra *Recuerdos y Bellezas de España*, que associat ab En Piferrer, En Pi y Margall y En Quadrado, va empendre a mitjans del segle XIX, salvant les dificultats tipogràfiques y artístiques, que s'oposaven a son temps a la realització d'aquella obra. Com pintor y coneixedor de les lleis de la perspectiva, va produir quadres que li fruiren renóm, reproduint alguns dels més significats monuments d'Espanya, assolint varis premis a les exposicions. Pertanyia a

- l'Academia de Sant Ferrán; era nadiu de Barcelona y va morir a la barriada de Gracia. (1803-1876).
- Parcet (Jaume).** *Biog.* Metge, cirurgià y escriptor, nadiu d'Arbucies a les derrerries del sigle XVIII. Al temps de la guerra de la Independencia era a Tarragona, y és autor d'una relació històrica del assalt dels francesos al 28 de Juny de 1811.
- || — y **Vinclas (Pere).** Metge y escriptor professional, nadiu de Manlleu, mort a Vilassar de Mar, (1783-1854). Quan la guerra de la Independencia va estar encarregat del hospital de Sanch de Bitem (Tortosa) y era autor y traductor de remarcables obres de medicina.
- Parch.** *m.* Arbreda o jardí. **Parque.** || *adj.* Sobri. **Parco.** || **Parch.** *m. Mil.* Lòch o dipòsit d'eines y queviures. **Parque.**
- Parcial.** *adj.* Pertanyent a la part d'algun tot. **Parcial.** || Amich, afecte. **Parcial.** || Qui segueix un partit. **Parcial.**
- Parcialitari, a.** *adj.* **Parcial.**
- Parcialitat.** *f.* Partit, Facció de una comunió política. **Parcialidad.** || Passió d'ànim qu'enfosqueix el clar judici. **Parcialidad.**
- Parcialment.** *adv. m.* **Parcialmente.**
- Parciari.** *m.* **Parcer.**
- Parció.** *f.* Partició.
- Parcioner.** *m.* **Parcer.**
- Parcissim, a.** *adj. sup.* Molt parch o sobri. **Parcísimo.**
- Parciat.** *f.* Condió de parch o sobri. **Parciada.**
- Pardal.** *m. Ornit.* Gorrión, **Pardal.** || *Met.* Astuto, Listo. || **Pardal blanch.** Pinzón de las nieves, Gorrión cisalpino. || **Pardal de bardissa.** Curruca de invierno. || **Pardal pinyoner.** Pinzón real. || **Pardal roquer.** El de bardissa. Gorrión silvestre. || **Ja han fugit els pardals del niu.** *fr. Met.* En los nidos de antaño, no

hay pájaros ogaño. || **Matar dos pardals d'un tret.** *fr.* Acertar dos pájaros de un solo tiro. || **Més val un pardal a la mà que una perdiu en l'aire.** *Ref.* Más vale pájaro en mano, que buitre volando; por el alabado de-jé el conocido y vime arrepentido.

Pardalejar. *v. a.* Caçar aucells. **Pajarear.**

Pardalet. *m. dim.* **Pajarillo, Pajarito.** || **Tindre pardalets al cap.** *fr. Met.* Bogejar. Ser un cascabel. Ser ligero de cascos.

Pardás (Primitiu). *Biog.* Remarcable musich, organer y mestre compositor. Era nadiu de Barcelona (1829), morint a la meteixa ciutat a les derrerries del sigle XIX. Va ésser organer del Pi y de Santa Maria del Mar, y havia escrites encomiades composicions, entre elles una missa que al 1851 va cantarse al Carme de Barcelona. Havia escrit un Método de sol-féj, reimprés varies vegades.

Pardench, ca. *adj.* Color que tira a terra grisenca. **Pardoso.**

Pardejar. *v. n.* **Pardear.**

Pardines. *Geog.* Poble de la Vall de Ribes, que forma municipi ab els veïnats de Vilaró, El Pujol, Puigsach, l'Orri y La Llavanera.

Pardinella. *Geog.* Poble del terme de Beranuy. || — (**Coll de la**). A la prov. de Girona al N. E. de Gombreny. || — **de Rus (La)**. Masia del Bergadà.

Pardo (Artur). *Biog.* Comerciant y conegut financier de Barcelona, que va ésser un dels que impulsaren les cotisacions del borsí català, quan les dissorts de la darrera guerra civil, havent presidit la esmentada corporació, que va sostindre el crèdit públich. Va morir al any 1891. || — (**Eduart**). Actor català, que dissortosament va morir de tret d'arma, estant en escena al teatre de Talía de Barcelona, representant *El hijo de la noche*, al estiu de 1872.

|| — (**Pere**). Cavaller y escriptor català del segle xv, a qui se'l considera autor del llibre *Trabajos de Hércules* que va publicarse ab el nòm del marquès de Villena.

Pardo (El). *Geog.* Caseriu del terme de Mediona, prov. de Barcelona.

Pardols. *Geog.* Lloch del terme de Santa Maria de Oió, prov. de Barcelona.

Pardós, a. *adj.* De color que fosqueja. *Parduzco*.

Pare. *m.* **Padre**. || Persona de la Santíssima Trinitat. **Padre**. || Autor d'alguna obra. **Padre**. || Mascle del bestiar que's destina a la procreació. **Padre**. || Relligiós que té certa significació en alguna comunitat y tractament dels que pertanyen a determinades ordres. **Padre**. || **Pare adoptiu**. *fr.* **Padre adoptivo**.

|| — **condescendent**. *fr.* **Padrazo**.

|| — **d'ànimes**. **Rector**. **Padre de almas**.

|| — **de families**. **Cap de casa**. **Padre de familia**.

|| — **de la patria**. *Vulg.* **Diputat a Corts**. **Padre de la patria**.

|| — **dels boigs**. *m.* Qui'ls cuida. **Loquero**.

|| — **de pobres**. Qui'ls assisteig. **Padre de pobres**.

|| — **de província**. **Provincial** d'alguna religió. **Padre de província**.

|| — **espiritual**. **Confessor**. **Padre espiritual**.

|| **Pare nostre**. *m.* **Oració**. **Padrenuestro**.

|| **Gloria**, grà gros que marca les denes del rosari. **Padrenuestro**.

|| **Diez de rosario**. || **Pare putatiu**.

Qui es tingut per pare. **Padre putativo**.

|| **Pare Sant**. **El Papa**. **Padre Santo**.

|| **Pare pedaç**. Qui tot ho arregla. **Salsa en todo**.

|| **Pares de la iglesia**. Antichs autors dogmàtics cristians. **Santos padres de la iglesia**.

|| **Pares del desert**. Els ermitans. **Padres del desierto**.

|| **A pare guardador**, fill gastador. *Ref.*

A padre ganador, hijo dissipador.

|| **A qui és pare**, bástali mare. *Ref.* **A quien es padre**, bástali madre.

|| **De pare sant**, fill

diablo. *Ref.* **De padre santo**, hijo diablo.

|| **Dir si pare**. *fr.* **Fam.**

Parlant d'una dòna casadora.

Estar de saca. || **Entre pares y germans**, no hi vulguis ficar les mans. *Ref.* **Entre padres y hermanos**, no pongas tus manos.

|| **El pare guanya el ral**, y el fill el gasta mal. *Ref.* **Nuestros padres á pulgadas y nosotros á brazadas**.

|| **El pare no és nat y el fill salta pèl terrat**. *Ref.* **Parlant de l'esdevenir**. **Hijo no tenemos y nombre le ponemos**.

|| **No la perdona al seu pare**. *Loc. fam.* **No ahorcarse con nadie**, ni aun con su padre.

|| **Nostres primers pares**. *fr.* **Parlant de Adam y d'Eva**. **Nuestros primeros padres**.

|| **Per falta d'altre**, mon pare fou batlle. *Ref.* **Por falta de hombres buenos**, alcalde hicieron á mi padre.

|| **Sapiguero**, ho com el pare nostre. *fr.* **Fam.** **Saberlo como el Avemaria**.

|| **Semblar al seu pare**. *fr.* **Semblarhi**. **Ser muy hijo de su padre**, **Padroar**.

|| **Si el pare és musich**, el fill ballador, o el pare juglar y el fill timbaler. *fr.* **Por do salta la cabra**, salta la que mama; **cabra por viña**, cual la madre tal hija.

|| **Tindre'l pare batlle**. *Ref.* **Tener el padre alcalde**.

|| **Trovar pare y mare**. *fr.* **Met.** **Tindre qui afavoreix**. **Hallar padre y madre**.

|| **Un pare pera cent fills**, y no cent fills pera un pare. *Ref.* **Un padre para cien hijos y no cien hijos para un padre**.

Paré (El). *Geog.* Caseriu del terme de Tavertet, prov. de Barcelona.

Paredament. *m.* **Acció y efecte de paredar**. **Emparedamiento**.

Tapiar.

Paredany. *m. y adj.* **Entre parets**. **Paredaño**.

Paredar. *v. a.* **Emparedar**, **Tapiar**.

Paredassa. *f. cum.* **Paredón**.

Paredat, da. *p. p.* **Emparedado**, **Tapiado**.

Paredó. *m.* **Paredassa**.

Paregoria. *f. Med.* **Medicament**

- pera endolèir les irritacions. **Paregoria.**
- Paregòrich, ca. adj. Med.** Paregòrico.
- Paregut, da. p. p.** Parecido, Fisonomia. || **Ben paregut. Expr.** Bien parecido.
- Pareixer. v. n.** Parecer, Aparecer.
- Parejar. v. n.** Massa condescendent ab els fills. Ser un padrazo.
- Parella. f. Bot.** Liquen pera tintar. **Parella.**
- Parell. m. Meteor.** Reflexió del sol als nuvols. **Parelló.**
- Parélich, ca. adj. Meteor.** Parélico.
- Parellipse. f.** Omissió d'una consonant duplicada. **Parellipse.**
- Parell. m. Par.** || **Jugar a parell** o senàs. A pares y à nones. || **A parells. m. adv.** A pares. || **Posar a parells.** Parear. || **¡Quin parell!** Déu n'ha endreçada una cosa. **Loc.** ¡Vaya un par! Dios los cria y ellos se juntan.
- Parella. f.** Pareja.
- Parellada (Cristófol). Biog.** Metge nadiu de Vilanova y Geltrú, que va prestar a Barcelona serveis remarcables als temps de pestes y maluries. Havia escrit bons treballs professionals. Va morir a Barcelona al any 1900.
- Parellada. f. Geog.** Nom de diferents masies de Catalunya, que corresponen en son nom a terra de correu, lloch aparellat pèl treball de la terra. || — **Orog.** Avenç del terme d'Ordal.
- Parellades (Les). Geog.** Lloch del terme de Plá del Penadés.
- Parelló. m. Perelló.** || **Panelló. Sabañón.** || **adj.** Parió. Parejo.
- Parémbola. f.** Paréntesis en quin la frase incidental té relació directe ab la principal. **Parémbola.**
- Paremia. f.** Locució. **Paremia.**
- Paremiógraf, a. s. y adj.** Versat o coneixedor eu refráns. **Paremiógrafo.**
- Paremiografía. f.** Colecció de locucions. **Paremiografía.**
- Paremiográfic, ca. adj.** Paremiográfico.
- Paremiologia. f.** Esbuintament dels apotegmes proverbials. **Paremiologia.**
- Paremiològich, ca. adj.** Paremiològic.
- Parença. f.** Apariencia.
- Parencefalítich, ca. adj. Med.** Malalt de parencefalitis. **Parencefalítico.**
- Parencefalitis. f. Med.** Inflamació del cervell. **Parencefalitis.**
- Parencer. adj.** Perezoso.
- Parénquima. m. Med.** Teixit esponjós del cós humá. **Parénquima.** || **Bot.** Substancia esponjosa de les nerviacions vegetals. **Parénquima.**
- Parénquimal. adj. Med.** Parénquimal.
- Parénquimatós, a. adj.** Parénquimatoso.
- Parent. m.** Parente, Deudo. || **No tindre parent ni amich. fr.** No tener prójimo. || **No tindrás parent millor, qu'un amich que te tingui amor. Ref.** Más vale un buen amigo, que cien parientes. || **Prop parents. fr.** Tocar de cerca. || **Tant aprop tinch les dents, que no'm recordo deis parents. Ref.** Más cerca están mis dientes, que mis parientes.
- Parentat. m.** Parentesco.
- Parentela. f.** Parentela.
- Parentesch. m.** Parentesco.
- Paréntesis. m. Ort.** Paréntesis. || **Met.** Breu suspensió encare que no sigui al llenguatge. **Paréntesis.** || **Entre paréntesis. m. adv.** Interposant alguna cosa. **Entre ó por paréntesis.**
- Parentiu. m.** Parentesco. || **Contraure parentiu.** Emparentar.
- Parentosis. f. Med.** Fenòmen accidental. **Parentosis.**
- Parepigraf. f. Ret.** Parepigrafo.
- Paréquesis. f. Ret.** Repetició de una sílaba en varis períodes. **Paréquesis.**
- Parer. m. Parecer.** || **A bon parer. m. adv.** A buen parecer. || **Al meu parer. m. adv.** A mi parecer. || **A mi ver.** || **Donar parer.**

- Parecer.** || **Estar sempre en el seu parer.** *fr.* Estar en su parecer, Estar en sus trece.
- Parer y Campà (Jaume).** *Biog.* Doctor en teologia, nadiu de Vich, y professor a Cervera a les derrerries del sigle XVIII. Era autor d'algunes obres religioses.
- Parera (Joseph).** *Biog.* Cantant d'òpera y remarcable dibuixant caricaturista, nadiu y mort a Barcelona (1816-1902). Va sejournar molts anys al estranger, y va ésser als temps en que va dedicarse a la gràfica, pintor de cambra de la reina Isabel II.
- Pareres.** *Geog.* Lloch del terme de Mediona, prov. de Barcelona. || — Poble anexe al de Calxans, prov. de Girona. || — **del Plá.** Caseriu del terme de Tagamanent, prov. de Barcelona.
- Parescut, da.** *p. p.* Paracido.
- Paresia.** *f. Med.* Estat paralítich. Paresia.
- Paret. f.** Pared, Muro. || Tanca de boix, murtra, etz., als jardins. Seto, Pared. || *Met.* La casa propia. Paredes. || **Paret a oals y sorra.** || *fr.* Pared de cal y canto. || **Paret al mitg.** *m. adv.* Pared en medio, Pared por medio. || **Paret a talus, o atalussada.** *fr.* Pared escarpada ó en talud. || **Paret de cop y través.** *fr.* Pared á soga y tizón. || **Paret d'esquena d'ase.** *fr.* Pared de caballete. || **Paret de maó.** *fr.* Pared de ladrillo. || **Paret de maó de plá.** *fr.* Cítara. || **Paret de pedra de toll.** Pared de piedra labrada. || **Paret de pedra picada.** Sillera. || **Paret de pedra seca.** Horma, Pedriza. || **Paret de pedra y oals.** *fr.* Pared de cal y canto. || **Paret de tanca o llista.** Pared de cerca. || **Paret mestra.** Pared maestra. || **Paret mitgera.** Pared mediana, de medianeria. || **Paret seca o de pedra seca.** Albarrada, Horma. || **Paret vella o enderrocada.** Pared que se desmorona. || **Arrimarse**
- a les parets.** *fr.* Estar borratxo. Arrimarse á las paredes; hacer el arrimón. || **Deixar calxals a la paret.** *fr.* Adentellar. || **Donarse de cap per les parets.** *fr. Met.* Darse contra la pared, Darse contra las esquinas. || **Entre quatre parets.** *m. adv.* Entre cuatro paredes. || **Saltar la paret o per les parets.** *fr.* Escabullirse. Saltar por las paredes.
- Paretassa.** *m. aum.* Paredón.
- Parets (Miquel).** *Biog.* Escriptor y assaonador, nadiu de Barcelona y mort a la meteixa ciutat (1610-1661). Es autor d'una crónica que porta el seu nom y's refereix als fets coetanis de 1626 a 1660, de quina al any 1893 se'n va fer per l'Academia de la historia, una edició en castellá.
- Parets.** *Geog.* Poble de la prov. y bisb. de Barcelona, part. jud. de Granollers. || — Poble del dist. de Vilademuls, prov. de Girona.
- Paria. f.** Compañia, Privanza.
- Pariatge. m.** Tribut antich. Pariaje.
- Parida. f.** Dòna que ha sigut mare de poch temps ensá. Parida.
- Paries. f.** Pariatge.
- Parietal. adj.** *Anat.* Ossos del cap. Parietal.
- Parietaria. f.** *Bot.* Planta. Parietaria.
- Parietariat, da. adj.** *Bot.* Semblant a la parietaria. Parietariado.
- Parificació. f.** Parificación.
- Parificar. v. a.** Parificar.
- Parificat, da. p. p.** Parificado.
- Pariglina. f.** *Quim.* Alcalí de la sarçaparrella. Pariglina.
- Pariment. m.** Parto.
- Parió, na. adj.** Parejo, Compañero, Par.
- Parió. Orog.** Collada entre la vall de la Muga y la del torrent de la Comella, a les valls de Llerca.
- Parir. v. a.** Parir. || *Met.* Explicar el concepte de algún pensa-

- ment. **Parir**. || Donar al públich alguna obra d'art, de lletres o de ciències. **Parir**. || **Estar per parir o en dies de parir**. *fr.* **Estar ó andar en días de parto**. || **Mala nit y parir moça**. *Ref.* **Mala noche y parir chica**.
- Parisench**, *ca.* **adj.** Nadiu o propi de París, capital de França. **Parisense**.
- Parisi**. Aféresis d'Aparici. *n. p.* **Aparicio**.
- Parisiench**, *ca.* **adj.** **Parisense**.
- Parissilab**, *a.* **adj.** D'igual nombre de sílabes. **Parissilabo**.
- Parissilábich**, *ca.* **adj.** **Parissilábico**.
- Parissita**. *f.* **Min.** Carbonat de cerí. **Parisita**.
- Parissó**. *f.* **Partera**.
- Paristmia**. *f.* **Med.** Inflor de les amigdales. **Paristmia**.
- Paristmitis**. *f.* **Med.** Angina al costat de la gorja. **Paristmitis**.
- Parit**, *da.* *p. p.* **Parido**.
- Paritat**. *f.* **Paridad**. || **Córrer la paritat**. **Correr la paridad ó la comparación**.
- Parla**. *f.* **Habla, Lengua**.
- Parlabá**. *Geog.* Poble de la prov. y bisb. de Girona, part. jud. la Bisbal.
- Parlada**. *f.* **Conversa tirada. Conversación prolongada**.
- Parladé (Joseph)**. *Biog.* Comerciant barceloní de mitjans del sígle XIX, home de clar seny y de moltes iniciatives, organizador de remarcables societats de crédit a quines juntes va pertanyer. Va morir a Barcelona al any 1867. Havía sigut en época crítica, alcalde de la capital de Catalunya, havent donat mostres del seu talent y bona administració.
- Parlador**, *a.* *m. y f.* Qui parla molt. **Parlero, Hablista, Parlanchin**. || Lloch ahont reben les visites les religioses, malalts y reclosos. **Locutorio**. || **Parlador de pau**. *m.* **Mensajero de paz**.
- Parladuría**. *f.* **Xerrameca, Murmuració. Habladuría**.
- Parlaire**, *a.* **adj.** **Parlador. Hablador**.
- Parlament**. *m.* **Discurs, Enraonament, Coloqui. Parlamento**. || **Tacte, Capitulació. Parlamento**. || **Corts y palau ahontse reunixen. Parlamento, Cortes**. || **Parlament de Casp**. *Hist.* El celebrat als començos del sígle XV a la ciutat esmentada, pels procuradors de la Confederació Catalana Aragonesa, després de la mort del rei en Martí (*Vhmad*), proclamant pera ocupar el trono a En Ferrán (el d'Antequera), acabant aixís la gloriosa dinastia catalana.
- Parlamenta**. *f.* **Fam.** **Verbositat. Labia, Parleria**.
- Parlamental**. *adj.* **Parlamentario**.
- Parlamentar**. *v. n.* **Enraonar, conversar, tindre tracte de capitulació. Parlamentar**.
- Parlamentari**, *a.* **adj.** **Parlamentario**. || **Misatger. Parlamentario**.
- Parlamentariament**. *adv. m.* **Parlamentariamente**.
- Parlamentarisme**. *m.* **Parlamentarismo**.
- Parlamentat**, *da.* *p. p.* **Parlamentado**.
- Parlamentejar**. *v. r.* **Parlamentejar**.
- Parlant**. *p. a.* Qui parla. **Parlante**.
- Parlar**. *v. n.* **Hablar**. || **Intercedir. Hablar**. || **Començar a enraonar les criatures. Hablar**. || — **ab afectació**. *fr.* **Echar cortadillos**. || — **ab Déu**. *fr.* **Orar, hablar con Dios**. || — **ab llengua de plata**. *fr.* **Hablar con lengua de plata**. || — **ab misteri o paraules cobertes**. *fr.* **Hablar misteriosamente**. || — **a bulto**. *fr.* **Hablar á bulto**. || — **a l'ànima**. *fr.* **Parlar sense afalachs. Hablar al alma**. || — **a l'orella**. *fr.* **Cuchichear, Hablar al oído**. || — **al cas**. *fr.* **Hablar al caso**. || — **al darrera**. *fr.* **Hablar encubiertamente**. || — **alt o en veu alta**. *fr.* **Hablar recio**. || — **altament d'un meteix**. **Alabarse, echar fanfarronadas**. || — **baix**. *fr.* **Hablar quedo**. || — **bé**. *fr.* **Explicarse ab acert. Hablar**.

- blen.** || —clar. *fr.* Hablar claro. || —clar y catalá. *mod. verb.* Hablar en buen romance ó en romance, decirlo en canto llano. || —com un Sant. *fr.* Hablar como libro abierto. || —depressa. *fr.* Hablar de hilyán, á borbotones. || —desbaratadament. *fr.* Hablar á tonas y á locas. || —del seu cap. *fr.* Hablar de memoria, de cabeza. || —gras. *fr. Met.* Hablar sucio. || —la cosa per si meteix. *fr.* Hablar, estarlo diciendo la misma cosa. || —molt y no dir res. *fr.* Hablar mucho y no decir nada. || —per demés. *fr.* Hablar por demás. || —per boca d'altre o per sentir a dir. *fr.* Hablar por boca de ganso ó de oídas. || —per parlar. *fr.* Hablar por que sí. || —sense solta. *fr.* Hablar á humo de pajas. || Parlém a pams. *fr.* Hablemos claro. || Cada hù parla com qui és. *fr.* Habla cada cual, según es. || Es parlar per demés. *Loc.* Es hablar demás. || Estarse parlant. *Loc.* Estar en trato. || Fer parlar. *fr.* Hacer hablar, obligar á hablar. || ¡Mireu qui parla! *Expr.* ¡Mira quien habla! || Molt parlar mou, molt gratar cou. *Ref.* Mucho hablar empece, mucho rascar escuece. || Molt parlar y poch obrar. *Ref.* La mano cuerda no hace cuanto dice la lengua. || No me'n parli. *Expr.* No me lo diga. || No em facis parlar. *Expr.* No me saques la lengua á pasear. || No parlar. *fr.* No decir palabra. || No se'n parli més. *Loc.* No se hable más de ello. || Poch parlar és sabiesa. *Ref.* Al buen callar, llaman Sancho. || Poch parlar y molt obrar. *Ref.* Callar y obrar, por la tierra y por la mar. || Qui molt parla, molt ment. *Ref.* Quien mucho habla, mucho yerra. || Qui parla en comú, no parla ab ningú. *Ref.* Quien con todos habla, habla con ninguno. || Qui del llop parla, prop li ix. *Ref.* En nombrando el ruín de Roma, luego asoma.
- Parlarse.** *v. r.* Hablarse. || **No par-**
- larse ab algú.** *fr.* Tindre algún ressentiment. Quitar el habla; no hablarse.
- Parlat, da.** *p. p.* Hablado. || **Esser ben parlat.** *fr.* Ser correcto. || **Mal parlat.** *fr.* Mal hablado.
- Parlatori.** *m.* Parlatorio, Locutorio.
- Parler, a.** *m. y f.* Hablador, Parlero.
- Parlera.** *f.* Xerrameca. Deseos de hablar.
- Parleria.** *f.* Verbositat. Labia, Parlería. || **Bona parleria.** Hablar con corrección. || **Mala parleria.** Hablar incorrectamente.
- Parló, na.** *adj.* Parlanchín.
- Parloteig.** *m.* Murmuració. Parloteo.
- Parlotejar.** *v. a.* Parlotear.
- Parlujar.** *v. a.* Parlotejar.
- Parme.** *adv. de m. Ant.* Paréceme.
- Parmena.** *f. Entom.* Insecte coleópter. Parmena.
- Parnés, na.** *adj.* Nadiu o propi de Parma, ciutat de Italia. Parmesano.
- Parnás.** *m. Mit.* Montanya ahont habiten les muses. Parnaso. || *Fig.* Conjoint de poetes. Parnaso.
- Parnassiá, na.** *adj.* Relatiu al parnás. Parnasiano.
- Panassianisme.** *m.* Estil dels poetes. Panassianismo.
- Parnop.** *m. Entom.* Insectes himenópters. Parnope.
- Paro.** *m.* Alto, Detención, Cese, Suspensión.
- Parochia.** *f. Ant.* Parroquia.
- Parodia.** *f.* Imitació satírica de alguna obra literaria seria. Parodia.
- Parodiabla.** *adj.* Que pot parodiarse. Parodiabla.
- Parodiador, a.** *m. y f.* Qui escriu parodies. Parodiador.
- Parodiar.** *v. a.* Parodiar. || Remedar grotescament a algú. Parodiar.
- Paródich, ca.** *adj.* Pertanyent a la parodia. Paródico.
- Parodista.** *m.* Escripтор de parodies. Parodista.
- Parol.** *m.* Perol. Caldero, Perol.
- Parola.** *f.* Caldera.
- Paroler.** *m.* Ofici. Calderero.

- Parolí**, *m.* Jugada als jochs de sort. **Parolí**.
- Paromia**, *f.* *Ret.* Figura de repetir paraules començades per una mateixa lletra. **Paromia**.
- Paromologia**, *f.* *Ret.* Figura de concedir pera treure ventatge. **Paromologia**.
- Paromològich**, *ca. adj.* *Ret.* **Paromològic**.
- Paronfalocele**, *f.* *Met.* Trenadura al ventre al costat del mèlich. **Paronfalocele**.
- Parónim**, *m.* Veu semblant a un altre per la etimologia y per la forma. **Parónimo**.
- Paronímia**, *f.* Esser parónimes dues o més paraules. **Paronímia**.
- Paroninch**, *ca. adj.* Qui sofreix deliri de persecució. **Paroninco**.
- Paronomasia**, *f.* *Ret.* Usar paraules de só semblant, que sols per una lletra o sílaba se diferencien. **Paronomasia**.
- Paroptesis**, *f.* *Med.* Snor artificialment produïda. **Paroptesis**.
- Paróptich**, *ca. adj.* Nom d'un color donat per la llum difractada. **Paróptic**.
- Parorasis**, *f.* *Med.* Alteració de la vista. **Parorasis**.
- Parorquidia**, *f.* *Med.* Desviació d'un testícul. **Parorquidia**.
- Parórtich**, *ca. adj.* *Med.* Aprop de les orelles. **Parórtic**.
- Parórtida**, *f.* *Med.* Tumor a les glàndules dessota les orelles. **Parórtida**. || *Anat.* Glàndula grossa al darrera la orelleta. **Parórtida**.
- Parotidich**, *ca. adj.* *Med.* Relatiu a les parótides. **Parotidio**, **Parotideo**.
- Parotiditis**, *f.* *Med.* Inflamació de les glàndules de la parórtida. **Parotiditis**.
- Parotidoncía**, *f.* *Med.* Tumefacció de la parórtida. **Parotidoncía**.
- Parotoncía**, *f.* *Med.* Engrossament de la parórtida. **Parotoncía**.
- Paroxismal**, *adj.* En pleno paroxismo.
- Paroxisme**, *m.* **Paroxismo**.
- Parpal**, *m.* Barra, Palanca. || **Parpal de fusta**. Espeque.
- Parpalão**, *m.* Als molins de farina. Espeque, Torniquete.
- Parpaler**, *m.* Palanquero.
- Parpalet**, *m. dim.* Palanqueta.
- Parpalina**, *f.* **Parpalet**.
- Parpalla**, *f.* *Ter.* Papellona. Mariposa. || *Numis.* Peça de coure que valia dos quartos. **Parpalla**, **Parpallota**.
- Parpallol**, *m.* **Papelló**.
- Parpallola**, *f.* *Ter.* **Papellona**.
- Parpayola**, *f.* Palabreria desvergonzada.
- Parpelina**, *f.* Eina de ferro, usada pels minaires. **Espaque**.
- Parpella**, *f.* **Párpado**.
- Parpelleig**, *m.* **Parpadeo**.
- Parpellejant**, *a. adj.* **Resplandeciente**.
- Parpellejar**, *v. n.* **Parpadear**.
- Parpers** (**Serra de**), *Orog.* Entre els partits de Granollers y de Mataró.
- Parpre**, *m.* **Parpella**.
- Parprejar**, *v. n.* **Parpellejar**.
- Parprejament**, *m.* **Parpadeo**.
- Parque**, *m.* **Parch**.
- Parquet**, *m.* Paviment de fusta. **Parquet**.
- Parquetat**, *f.* Qualitat de parch, *ca.* **Parquedad**.
- Parra**, *f.* Planta. **Parra**. || **Parra borda**. **Llambuxa**. **Parriza**, **Agracera**. || **Com hi ha parres**. *Loc. fam.* **Como hay viñas**.
- Parracaire**, *m. y f.* **Trapero**.
- Parrach**, *m.* **Andrajo**, **Guiñapo**, **Harapo**.
- Párraf**, *m.* **Párrafo**.
- Parral**, *m.* **Emparrado**.
- Parranga**, *adj.* Dóna de mala vida. **Maturranga**.
- Parrell**, *adj.* De la mena de la parra. **A guisa de parra**. || *m.* **Guix pera adobar el vi**. **Yeso**.
- Parrella**, *f.* *Ter.* **Graella**. **Parrilla**. **Parrella** (**Joaquim de**). *Biog.* **Relligiós català**, molt competent als estudis d'antigüitats, que vivia al segle XVIII. Era doctor en teologia, y als seus treballs de investigació, va ésser degut el descobriment de

la remarcable construcció fenícia anomenada la *Pedra de Torelló*, que per dissort ha desaparegut als nostres temps.

Parreño (Joaquim Garcia).

Biog. Remarcable actor del teatre català, que va figurar molt als primers temps de renaixer la nostra escena. Encare que nascut fora de la nostra terra, desde molt jove va sejourar en ella, y havent sigut ajudant del arina de caballeria, va dedicarse per afició al teatre. Al any 1870 va entrar de primer galán al Romea, estrenanthi *Lo rector de Vallfogona*, *Lo ferrer de tall*, etc. y més endavant arreglat el llibre de la popular *Passió* va representarla al Liceu. Va morir al any 1880.

Parrera. *m.* Home de fleuma. Pasma.

Parresia. *f. Ret.* Figura que precisa l'objecte del pensament. Parresia.

Parreta. *f. dim.* Parra petita. Parrita.

Parricida. *m.* Matador dels propis pares, aplicantse el nom per extensió a qui mata un parent pròxim. Parricida.

Parricidi. *m.* Mort violenta. Parricidio.

Parrilla (Avenoh del). *Orog.* Al terme de Olesa de Bonesvalls, prov. de Barcelona.

Parrissa. *m.* Cep bort. Parriza.

Parrisal. *m.* Vinya que creix sense podar. Parrizal.

Parró. *m. Ter.* Pagés. Labrador.

Párroch. *m.* Rector. Párroco.

Parrochia. *f. Ant.* Parroquia.

Párroco. *m.* Párroco.

Parropeig. *m.* Cant de la tórtola. Arrullo.

Parroquia. *f.* Parroquia. || Jurisdicció del párroch y el seu districte. Parroquia. || Clerecia del servei de una iglesia parroquial. Parroquia. || Conjunt de compradors o consumidors de algun establiment. Parroquia. || Complir ab la parroquia

fr. Confessar y combregar per Pasqua florida. Complir el precepto pascual. || Separarse de la parroquia. *fr.* Deixar de pertanyer al veïnat de la meteix. Desaparroquiar, Desaparroquiar-se.

Parroquia (La). *Geog.* Veïnat del terme de Sant Pere de Ribes, prov. de Barcelona. || — **de Besalú.** Veïnat de la prov. y bisb. de Girona, part. jud. d'Olot. || — **de Montseny.** Caseriu del districte municipal de Montseny, prov. de Barcelona. || — **d'Ortó.** Poble de la prov. de Lleida, bisb. y part. jud. de la Seu d'Urgell. || — **de Ripoll.** Districte municipal de la prov. de Girona, part. jud. de Puigcerdá, bisb. de Vich. || — **De Sant Joan de les Abadesses.** Cases escampades del districte de Sant Joan de les Abadesses, prov. de Girona. || — **de Vallcarca.** Lloch del terme de Montbuy, prov. de Barcelona.

Parroquiá, na. *m. y f.* Parroquiano. || Acostumat a comprar á un meteix establiment. Parroquiano. || *Met.* Sovint concurrent a alguna casa. Parroquiano. || **Fer parroquians.** *fr.* Aparroquiar. || **Sostreure parroquians.** *fr.* Desaparroquiar.

Parroquial. *adj.* Parroquial.

Parroquialitat. *f.* Parroquialidad.

Parrot. *m. Ant.* Guarda del resguardo. Carabinero.

Parrupar. *v. n.* Efecte de la veu dels coloms. Arrullar.

Parrupeig. *m.* Arrullo.

Parrupejar. *v. n.* Parrupar.

Parrús. *m. Bot.* Parra silvestre. Parriza.

Parsimonia. *f.* Economia, Moderació. Parsimonia.

Parsimónicament. *adv. m.* Parsimónicament.

Parsimónich, *ca. adj.* Parsimónico.

Parsimoniós, *a. adj.* Parsimónico.

Part. *f.* Parte. || *m.* Efecte de parir. Parto. || — **aliquota.** *Arit. y Geom.* Parte alicuota. || — **assó o**

d'assó, *m. adv.* A más de eso, Aparte de eso. || —contraria o adversa. Parte contraria. || —de la oració. Parte de la oración. || —de fortuna. *Astrol.* Parte de fortuna. || —de rosari. Parte de rosario. || —esencial. Parte esencial. || —inferior. Parte inferior. || —integral. Parte integrante. || —y partida. *m. adv.* Mucha parte. || —per part. *m. adv.* Parte por parte. || —posterior. Parte posterior. || —superior. Parte ó lado superior. || —tocant. Santo. || —del mon o de la terra. Partes del mundo. || **Parts genitals.** Partes genitales. || —vitals. Les que son necessaries a la vida. Partes vitales. || **A l'altra part.** *m. adv.* Acullá. || **Anar a la part.** *fr.* Entrar, ir á la parte. || **Apart.** *m. adv.* Aparte. || **A parts iguals.** *m. adv.* A partes iguales. || **A totes parts.** *m. adv.* A todas partes. || **A una y altra part.** *m. adv.* A una y otra parte. || **Aixó és apart.** *Loc.* Eso es aparte. || **Oridar apart.** *m. adv.* Llamar aparte. || **De bona part.** *m. adv.* De buena parte. || **De cada part.** *fr.* De cada parte. || **De la part contraria.** De opuesta parte. || **De l'una part a l'altra.** *m. adv.* De parte á parte. || **De part.** *m. adv.* De parte. || **De part d'allá.** De la otra parte. || **De part de arrera.** *m. adv. Met.* Á espaldas de alguno. || **De part de nit.** *m. adv.* De noche. || **De part de pare.** *m. adv.* Por parte de padre. || **De part meua.** De mi parte. || **De totes parts.** *m. adv.* De todas partes. || **D'una part y de altre.** *m. adv.* De una y otra parte. || **Donar part.** *fr.* Innovar. Dar parte. || **Donar part a la nit.** *Loc. ant.* Pernoclar, Pasar la noche, Dormir. || **En part.** *m. adv.* No del tot. En parte. || **En part segura.** *m. adv.* En seguro. || **Fer de la seua part.** *fr.* Hacer ó poner de su parte. *Met.* Guanyarse la voluntat. Ganarse para sí. || **Fer la part.** *fr.* Ha-

cer las partes. Repartir el menjar o el beure. Echar. || **Fer part.** *fr.* Tomar parte. || **Fer o posar de la seua part.** *fr.* Poner de su parte. || **Fer parts.** *fr.* Hacer rajas. || **Ferse part.** *fr.* Declararse d'algun partit. Declararse, Hacerse parte. || **Girarse d'una part a l'altra.** Revolverse. || **Me la pagarà encara que vagi a l'altra part del mon.** *Loc.* Aunque se suba al cielo ó á las nubes, ha de hallar su merecido. || **No tindrehí art ni part.** *fr.* No tener en ello, arte ni parte. || **Octava part.** Octava parte. || **Part d'assó.** *m. adv.* A més d'aixó. Aparte, A más de eso. || **Passar de part a part.** *fr.* Pasar, atravesar de parte á parte. || **Pendre a la mala part.** *fr.* Echarlo todo á mano izquierda. || **Pendre o tirarho a la bona part.** *fr.* Tomarlo en buena parte. || **Pendre part.** *fr.* Tomar parte. || **Per la major part.** *Loc.* Por la mayor parte, Por lo común. || **Per la meua part.** *m. adv.* En cuanto á mi, De mi parte. || **Per parts.** *m. adv.* Por partes. || **Per totes parts.** *m. adv.* Por todas partes, Por una y otra parte. || **Posar a part.** *fr.* Poner á parte. || **Quan hauré fet parts,** quedaré sense res. *fr.* Repartiose la mar, é hizose sal; la mar que se parte, arroyos se hace. || **Qui fa la part y s'enganya,** Sant Perel'escanya. *Ref.* Parte Nicolás, para sí lo más. || **Sapiguer alguna cosa de bona part.** *fr.* Saber algo por buena parte. || **Tindre de part seua.** *fr.* Tener de su parte. || **Tindre part.** *fr.* Participar. Tener parte. || **Tirar cada hù de la seua part.** *fr.* Echar cada cual por su lado. || **Tirar per altra part.** *fr. Met.* Tomar otro rumbo, Echar por otro lado

Parte. *m. Mot castellanisat.* Part, Avis, Noticia. Parte.

Partegàs. *Geog.* Lloch del terme de Campins, prov. de Barcelona.

- Parteixer.** *v. a.* Partir.
- Partejar.** *v. a.* Assistir al part de les dones com a facultatiu. Partear.
- Partenologia.** *f. Med.* Tractat de la virginitat. Partenologia.
- Partenossologia.** *f. Med.* Coneixement de les malalties de les donzelles. Partenosologia.
- Parter.** *m.* Metge que assisteix als parts. Comadrón.
- Partera.** *f.* Parturienta, Parida.
- Parteratge.** *m.* Temps en quin fa llit la dona, després del part. Sobreparto.
- Parterejar.** *v. n.* Partear.
- Parteriment.** *m.* Impaciencia.
- Parterir.** *v. n.* Impacientar, Perecer.
- Parterot.** *m. Fam.* Fingirse malalt. Empellar huevos. || Facultatiu dedicat a l'obstetricia. Comadrón, Partero.
- Partesana.** *f.* Mena de llança. Alabarda.
- Parteta.** *f. òim.* Partecilla.
- Partibilitat.** *f.* Partibilitat.
- Partible.** *adj.* Partible.
- Partibus (In).** *m.* Bisbe titulat d'un país habitat per infidels. In partibus. || *Fam.* Sense funció o càrrec. In partibus.
- Partició.** *f.* Divisió. Partición. || Divisió de confins. Linde. || *Arit.* División.
- Particioner.** *m.* Participante.
- Particip.** *Gram.* Participió.
- Participant.** *adj.* Particeps, Participante.
- Participar.** *v. a.* Participar.
- Participat, da.** *p. p.* Participado.
- Participi.** *m. Gram.* Particip.
- Participial.** *adj.* Relatiu al participi. Participial.
- Particula.** *f.* Part molt petita. Particula. || *Gram.* Part indeclinable de la oració. Particula.
- Particular.** *adj.* Propi d'alguna cosa. Particular. || Singular, Especial. Particular. || Punt o matèria de que's tracta. Particular. || **En particular.** *m. adv.* Particularmente. A soles. En particular.
- Particulari, a.** *adj.* Particulario.
- Particularisar.** *v. a.* Particularizar.
- Particularisarse.** *v. r.* Singularisarse, Distingirse. Particularizarse.
- Particularisat, da.** *p. p.* Detallat. Particularizado.
- Particularisme.** *m.* Particularismo. || Sistema polítich que's fonamenta en l'autonomia de les regions. Particularismo.
- Particularíssim, a.** *adj. sup.* Particularísimo.
- Particularíssimament.** *adv. m. sup.* Particularísimamente.
- Particularista.** *m.* Qui sosté el seu criteri. Particularista. || Partidari del sistema polítich conegut per particularisme. Particularista.
- Particularitat.** *f.* Particularidad. || Petites circumstancies de les coses. Particularidad.
- Particularment.** *adv. m.* Particularmente.
- Partida.** *f.* Marxa. Partida. || Quantitat d'un compte. Partida. || Porció d'alguna cosa. Partida. || Punts convinguts pera guanyar el joch. Partida. || Nombre de jugadors qu'interven en un joch. Partida. || Companyia de individus o de tropes. Partida. || Suma, quantitat de diners. Partida. || Comprovar les partides d'un compte. Balançar. || **Estar de partida.** *fr.* Estar de marcha, de partida. || **Mala o bona partida.** *Loc.* Mala ó buena partida. || **Menjar-se la partida.** *fr. Met.* Calar la partida.
- Partidament.** *adv. m.* Separadamente.
- Partidari, a.** *m. y f. y adj.* Partidario.
- Partidor.** *m.* Qui reparteix. Partidor. || Pinta pera ferse la cienza. Partidor. || Lloch pera repartir les aigües. Partidor. || Forat pera posar als convents el menjar desde la cuina al rectori. Partidor, Pitanceria.
- Partiment.** *m.* Partició.
- Partió.** *f.* Límite, Lindero.

Partioner. *adj.* Divisorio.
Partir. *v. a.* Partir. || Obrir o trencar la closca o pinyol d'algunes fruites. **Partir.** || Rompre. **Partir, Hender.** || *Arit.* Dividir. **Partir.** || Marxar. **Partir.** || **Partir de lleuger.** *fr.* Partir de lleuger, Partir de carrera. || **Partir de dalt a baix.** *fr.* Abrir en canal. || **Partir la diferencia.** *fr.* Partir la diferencia. || **Partir el camí.** *fr.* Partir el camino. || **Partir les galees per escaia.** *fr. Ant.* Ordenar en batalla las galeras. || **Partir per enter.** *fr.* Partir por entero. || **Partir peres.** *fr.* Familiarizarse, Igualarse.
Partirse. *v. r.* Obrirse, Henderse, partirse. || **Partirse el cor.** *fr.* Partirse el alma.
Partisà. *m.* Partidario.
Partissant. *m.* Partissà.
Partit. *m.* Parcialitat dels que segueixen una meteixa opinió o obren per igual interès. **Partido.** || Aventatge, Conveniencia. **Partido.** || Districte o territori subjecte a alguna jurisdicció. **Partido.** || Medi pera conseguir alguna cosa. **Partido.** || *Bot.* Divisió d'algún orgue. **Partido.** || Repartiment de metalls trovats a la mina, de les pedres y dels genres, agrupantlos pera la distribució. **Partido.** || **Donarse a partit.** *fr. Met.* Darse a partido. || **Fer o formar partit.** *fr.* Formar partido. || **Pendre partit.** *fr.* Tomar partido. *Mil.* Sentar plaza, Alistarse. || **Partidari del partit que guanya.** *Loc.* Andar á viva quien vence. || **Tramar un mal partit.** *fr. Ant.* Udir una trama contra alguno. || **Treure partit.** *fr.* Sacar provecho. || **Vindre a partit ab algú.** *fr. Ant.* Darse á partido, Capitular, Entregarse.
Partitiu, va. *adj. Gram.* Partitivo. || Nom que significa partició. **Partitivo.**
Partitura. *f. Mus.* Conjunt de les parts de una composició musical. **Partitura.**

Partologia. *f. Med.* Tractat dels parts. **Partologia.**
Partoral. *m. Arquít.* Part de la encavallada pera la cúpula. **Partoral.**
Partre. *v. a. Ant.* Apartar.
Parturador. *m. Med.* Eina de cirurgia. **Parturador.**
Parulia. *f. Med.* Abcés a les genives. **Parulia.**
Parulis. *m.* Tumor pituitós. **Parulis.**
Parv, va. *adj.* Escaso. || Parlant de la llum. **Mortecina.**
Parva. *f.* Miseria, Poquedat. **Parvedad, Parvidad.**
Parvament. *adv. m.* Escasamente, Pobremente.
Parvesa. *f.* Escasez, Pobreza.
Parves. *f. pl.* Blat estés a l'era. **Mieses.**
Párvul. *adj.* Albat, Criatura. **Párvulo.**
Pas. *m.* Paso. || **Pas de la porta.** *m.* Umbral de la puerta. || *adv. neg.* No. || *m.* Manera de caminar. **Marcha, Paso.** || Trepitjada que resta impresa a la terra. **Huella.** || Succés remarcable a la Passió de Crist y misteri que'l representa. **Paso.** || Passatge de algún fet o historia. **Paso.** || **Dressera. Atajo.** || *Met.* Medi pera passar d'una cosa a un altra. **Pasadizo.** || *Mus.* Figura que's fa tocant o ballant. **Paso.** || *Met.* Progrés en les coses morals. **Paso.** || Ascens. **Paso.** || **Pas a pas.** *m. adv.* Poch a poch. **Paso á paso.** || **Pas apressurat.** *fr.* Paso listo. || **Pas de comedia.** || **Pas estret.** **Embocadura.** || **Pas estret de riu.** Congost. **Hocino.** || **Pas ferm.** *fr.* Esperit, Resignació. **Paso firme, Valor.** || **Pas geométrich.** **Mida.** **Paso geométrico.** || **Pas perillós.** *fr.* Trance apurado. || **A pas de formiga o de tortuga.** *fr.* Muy lentamente. || **A pas d'averia.** *fr.* A paso de mulo. || **A pas de bou.** *fr.* Con lentitud. || **A pas de gegant.** *fr.* Muy deprisa. || **Pas secret.** *Fort.* Salida, Puerta secreta. || **A**

aquest pas. *m. adv.* A ese paso. || **A bon pas.** *m. adv.* A buen paso. **Aceleradamente.** || **A cada pas.** *m. adv.* Frecuentement. **A cada paso.** || **A gran o llaroh pas.** *m. adv.* A paso largo. || **Allargar el pas.** *fr.* Alargar el paso. || **Al pas.** *m. adv.* Al paso. || **Al pas que.** *m. adv.* Al meiteix temps. **Al pas que.** || **Anar a pas de convidat.** *m. adv.* Llevar paso de convidado; parecer que ha comido cazuela. || **A pas natural.** *m. adv.* A paso regular. || **A pas tirat.** *m. adv.* Apresuradamente. **A paso largo.** || **A petit pas.** *m. adv.* A paso corto. || **A pochs passos.** *m. adv.* A pocos pasos. || **Apretar el pas.** *fr.* Apretar el paso. || **A un pas.** *Loc.* A los ojos, á la vista, á paso. || **Bon pas.** Paso. Portante. || **Caminar a pas de tortuga.** *fr.* Andar á paso de tortuga ó de buey. || **Cedir el pas.** *fr.* Ceder el paso. || **Comptar els passos a algú.** *fr. Met.* Espiar los pasos. || **D'un mal pas sortirne aviat,** ó **mal pas,** passarlo depressa. *Ref.* A mal camino, darle priesa; quien ha de besar al perro en el culo, bésele luego. || **Disputar el pas.** *fr.* Disputar el paso. || **Doblar el pas.** *fr.* Doblar el paso. || **Donar un pas.** *fr.* Dar un paso. || **Eixir a pas.** *fr.* Salir al encuentro. || **Eixirse del seu pas.** *fr. Met.* Excedirse. Salirse de lugar. || **Fals pas.** *fr.* Paso en falso. || **El més mal pas,** és el de la porta. *Ref.* El salir de la posada, es la mejor jornada. || **Mal pas.** Perillós. Mal paso. || **No donar o no fer un pas.** *fr.* No dar paso, no dar plé ni patada. || **No pas.** *m. adv.* No por cierto. || **No poguer donar un pas.** *fr.* No poder dar un paso. || **Obrir pas.** *fr.* Abrir camino. || **Obrirse pas.** *fr.* Abrirse. Hacerse paso. || **Pendre'ls passos o tots els passos.** *fr.* Tomar los pasos. || **Péls seus passos comptats.** *m. adv.* Por sus pasos contados. || **Seguir els passos d'algú.**

fr. Seguir las huellas, á alguien. || **Tapar o tancar els passos.** *fr.* Cerrar el paso. || **Treure de pas.** Fer marxar de manera diferenta de la que sia costum. Sacar de su paso.

Pas de Codella. *Geog.* A la comarca d'Olot, a la banda de baix del bosch de Tosca, sota el plá de la Pinya. || — **d'En Mey.** Entre Fillols y Cornellá, a les montanyes de Canigó, al Confent. || — **(de les Someres).** *Orog.* Aprop del Torrent de la Grevoleda, al Bergadá. || — **(de les Rocacs).** A la comarca de Camprodón, al camí del Santuari del Remei. || — **(del Cabirol).** Al Bergadá a la elevació de 2450 metres, al lloch ahont arrenca la costa Cabriolera. || — **(del Llop).** Al Vallespir al punt ahont enfoquen les carreteres de Sant Llorenç a la Vall del Tech, y de Prats a Arlés. || — **(de Piles).** Caseriu del terme de Subirats, prov. de Barcelona. || — **(de Rodés).** Al coll de Ferranera, al Confent. || — **(del Pi Tort).** A la comarca de Camprodón, al camí que mena al circh del Ull de Ter. || — **(del Tico).** Al Vallespir, en un dels estreps de la serra qu'ix del cercol del Moscart. || — **(dels Aures).** Aprop del entreforch de les rieres de les Escaldes, y de Sant Aniol. || — **(dels Lladres).** Coll a 2600 metres d'altitud, a la Vall de Ribes, al N. O. de Caralps. || — **(dels Traginers).** *Orog.* Al Ripollés, aprop de La Coromina, al travessar la riera de Vianya.

Pasaneres (Coll de). *Orog.* A la comarca d'Olot, enfront del gros macis de Montmajor.

Pasca. *f. Ant.* Pasqua. Pascua.

Pascall (Joan). *Biog.* Framener que vivia al sigle XIV y era segons En Caresmar, autor d'un *Tractat de Beatitud.*

Pasoasi. *n. p.* Pascasio.

Pascó y Mensa (Joseph). *Biog.*

Remarcable dibuixant contemporani, que va distingirse marcadament en treballs de art decoratiu. Era professor de l'Escola de Belles Arts de Barcelona, d'ahont era nadiu y va morirhi (1855-1910).

Pascua. f. Pasqua.

Pascual (Jaume). *Biog.* Remarcable arqueòlech del sigle XVIII, que ab En Caresmar y En Martí, formava el famós grupus anomenat dels premostatenses. Va deixar escrit un aplech de notícies y disquisicions històriques, havent contribuït al descobriment de la anomenada *Pedra de Torelló*, un dels monuments prehistòrics de valua, que va descriure ab el doctor Parrella. || — (**Marqués de**). Advocat barceloní contemporani, y ferm conreador de les ciències morals y polítiques. Va ésser un dels homens de relleu, sostenidor dels drets y de les tradicions de Barcelona, havent desempenyat càrrecs de significació política y relligiosa, y figurat al ensemps, com director de societats de crèdit. Al any 1873 tot just acabada la seua carrera, va salvar alguns dels monuments que se proposaven enderrocar als temps de la República. Va morir a Barcelona al mes de maig de 1911. || — (**Sebastià Antón**). Comerciant distingit y arqueòlech intel·ligent que a mitjans del sigle XIX, va fruir renom per la seua cultura y benèfichs sentiments. Era director del Banc de Barcelona. Va morir al any 1872. || — y **Casas (Eusebi)**. Advocat y polítich barceloní del sigle XIX. Va ésser fundador y director del diari *La Publicidad*, diputat a Corts, y bon escriptor. Al any 1859, va col·laborar als volums de poesies *Los Trovadors nous*, y *los Trovadors moderns*, y al 1861 va escriure un estudi relatiu a la

llegislació catalana. Va morir a Barcelona al any 1883.

Pasm. m. Pasmó.

Pasmar. v. a. Asombrar, Pasmar.

Pasmarse. v. r. Perdre els sentits. Pasmarse. || Aturdirse. Pasmarse.

Pasmat, da. p. p. Pasmado. || *adj.* Atònit, Parat. Pasmado, Aturrido.

Pasme. m. Pasmó.

Pasmós, a. adj. Pasmoso.

Pasmosamente. adv. m. Pasmosamente.

Paspeu. m. Dança popular. Pasaplé.

Pasqua. f. Pascua. || Pasqua florida o de Resurrecció. Pascua florida ó de Resurrección. || Pasqua granada. Pascua de Pentecostés. || Donar les bones pasques. *fr.* Dar ó felicitar las pascuas. || Estar content com unes pasques. *fr.* Estar como una pasqua, ó alegre como unas castañuelas. || Santes pasques. *Expr.* Santas pascuas.

Pasqual. adj. Pertanyent a la Pascua. Pascual. || *n. p.* Pascual.

Pasqual (Antoni). *Biog.* Bisbe de Vich, nadiu de Arenys de Mar. Va ésser visitador general del bisbat de Toledo, diaca y canonge de Girona, y auditor de la Rota, abans de ésser bisbe. Als anys 1688-1689, va fer estampar a Girona, una edició completa del ritual del bisbat de Vich. || — (**Jaume**). Escriptor erudit y canonge de Bellpuig de les Avellanès. Era autor de l'obra impresa *El antiguo obispado de Pallás* (1785), havent deixat inédits 14 volums en fol, tractant dels antics monuments relligiosos de Catalunya, havent buidat en aquella obra, les seues remarcables investigacions fetes a la nostra terra. Era nadiu de Esparraguera (1736-1804). || — (**Joseph**). Metge y escriptor nadiu de Sallent, que va exercir la seua professió a Vich al sigle XVIII. Va deixar escrites

- algunes obres, entre quines cal remarcar la que tracta de la utilitat de la música pera els malalts. || — (Mateu). Notable matemàtic, nadiu de Tarragona. L'esmenta l'historiari del segle XVI, Micer Pons de Icart. || — (Ramón). Catedràtic de Teologia a l'Universitat de Barcelona, visitador del ordre de predicadors a Catalunya, y autor d'algunes obres dogmàtiques. || — y de Regàs (Carles). Doctor en abdos drets nadiu de Girona, y autor de una obra canònica dedicada al bisbe Bastero al any 1733.
- Pasqual (El)**. *Geog.* Lloch del terme de Castellterçol, prov. de Barcelona.
- Pasquetes**. *f.* La Pascuilla.
- Pasquí**. *m.* Paper públich ab sàtires contra alguna autoritat.
- Pasquín**. || **Fer pasquins**. *fr.* Satirizar, Pasquinear.
- Pasquinada**. *f.* Dita satírica. Pasquinada.
- Pasquinar**. *f.* Satirisar valguent-se de pasquins. Pasquinear. || Plantar pasquins als llochs públics. Pasquinear.
- Passa**. *f.* Pas. Paso. || Parlant de un mal epidèmic. Constel·lació. || Mal propi dels gossos y dels gats. Moquillo. || **Passa, passa**. Joch d'engany. Pasa, maese corat; juego de manos ó de pasa, pasa.
- Passa**. *Geog.* Poble de la Catalunya francesa, que forma part del departament dels Pirineus Orientals, cantó de Thuir, bisb. de Perpinyá, a la vora del riu Reart.
- Passabetes**. *m.* Pasador.
- Passabilitat**. *f.* Passabilidad.
- Passable**. *m. y adj.* Pasador. || Que's pot passar. Pasable.
- Passablement**. *adv. m.* Mitjament. Passablement, Mediana-mente.
- Passacamins**. *m. Bot.* Escanyavelles, Estiravelles. || *Ter.* Sochs o esclops pesants. Zuecos, Almadreñas.
- Passacarrer**. *m.* Copla o gatzara pública anunciant alguna festa major o votiva. Pasacalle.
- Passacorreu**. *m.* Fusta o post que usen els sastres pera planxar les peces. Tabla ó palo de planchar.
- Passada**. *f.* Cant dels aucells. Gorjeo. || En les mitges. Vuelta. || Passa d'un mal epidèmic. Constel·lació. || *Art. y of.* Quadrets a la quadricula dels dibuixos de teixir Pasada. || Acció de recorreure els carrers tocant les musiques, o de seguir el curs la vigília d'una professó. Pasacalle. || **A totes passades**. *fr.* Decididament. **A todo trance**. || **Com la passada (la cosa ja sabuda)**. *Mod. verb.* Como la de marras. || **De passada**. *m. adv.* De camí, al meteix temps. **De paso, de camino**. || **De totes passades**. *Mod. adv.* A la fuerza. || **Donar una passada**. *fr.* Dar una vuelta. || **Fer una passada**. *fr.* Echar una mano. || **Esser home de bé a totes passades**. *fr.* Ser hombre de bien á macha martillo. || **Lloch de molta passada**. *fr.* Lugar de tránsito.
- Passadis**. *m.* Corredor, Pasillo. Pasadizo. || Cosa fàcil d'atruessar. Pasadizo.
- Passador**. *m.* Agulla. Pasador. || *adj.* Tolerable. Llevadero. Pasadero. || Cosa que no es del tot dolenta. Pasadero. || Mena de balda com forrellat. Pasador. || Que passa farina. Cernedor.
- Passadora**. *f.* Mena de garbell fet de llistons. Zaranda.
- Passafils**. *m.* Ferret que's teixidors usen pera passar els fils pels llisos. Pasahilo.
- Passage**. *m.* Passatge. Pasaje.
- Passagim**. *m.* Joch de nois. Daba la mula.
- Passallis**. *m.* Paso á nivel.
- Passamá**. *m.* Pasamano. || Ferro plà, llarch y de poca amplaria. Fleje. || La vora dels balconis, de les baranes, etc. Pasamano. || *Ndut.* Fustes que assegurèn

- els ferros dels costats de la nau. **Bataola.**
- Passamanaire.** *com.* **Passamaner.**
- Passamanar.** *v. a.* Guarnir alguna cosa ab passamà. Adornar con pasamano.
- Passamaner,** *a. m. y f.* Cordonero, Pasamanero.
- Passamaneria.** *f.* Botíga o fàbrica de obgetes de passamaner. Cordoneria, Pasamaneria.
- Passament.** *m.* Pasar, Medio de vivir, Subsistencia. || **Tindre un bon passament.** *fr.* Gozar buen pasar. || **Un bon passament o un passament honrat.** Poseer los necesarios medios.
- Passanant.** *Geog.* Poble de la prov. y bisb. de Tarragona, part. jud. de Montblanch.
- Passant.** *p. a.* Qui passa. **Pasante.** || **Ajudant de mestre.** **Pasante.** || **Oficial de despaitx d'algun lletrat o escrivá.** **Pasante.** || **Passant y adorant.** *mod. verb.* Comido por servido; Dar pié con bola; jornal de obrero, entra por la puerta y sale por el hornero.
- Passantia.** *f.* Exercici instructiu en certs estudis. **Pasantia.** || **Acte de pendre algún titol académich.** **Reválida.**
- Passapera y Palau (Fausti).** *Biog.* Militar catalá, que a l'antigua organisió del exércit pertanyia al cós d'intervenció, y va prestar bons y remarcables serveis durant les lluites civils de Catalunya. Al morir a Barcelona al any 1870, era segon jefe de la intervenció de la Capitanía general.
- Passaport.** *m.* **Pasaporte.** || **Llicencia donada als militars pera viatjar ab concessió d'allotjament y de bagatges.** **Pasaporte.** || **Vulg.** Llibertat de fer alguna cosa. **Pasaporte.** || **Donar passaport a algú.** *fr. Met.* Despedirlo, donarli comiat. **Despedir á alguen.**
- Passapunt.** *m.* Punt llarch pera assenyalar els traus. **Hilvanar el ojal.**
- Passar.** *v. n.* Dur alguna cosa de un punt al altre. **Pasar.** || **Admetre com a certa alguna cosa.** **Pasar.** || **Socorre a algú.** **Acudir.** || **Mudar d'empleu o de càrrech.** **Pasar.** || **Penetrar, Travessar.** **Pasar.** || **Explicar algún coneixement.** **Pasar.** || **Anarsen d'una banda a un altre.** **Pasar.** || **Canbiarse.** **Pasar.** || **Comunicarse d'uns a altres.** **Pasar.** || **Anarsen a sobreixir algún lliquit.** **Pasar, Recalar, Transpirar.** || **Esdevindre.** **Pasar, Suceder.** **No donarse per entés.** **Pasar.** || **Esser corrent una moneda.** **Pasar.** || **Viure, tindre salut, conveniencies.** **Pasar.** || **Cedir un lloch.** **Pasar.** || **Valdre, tindre preu les mercancies.** **Pasar.** || **Excedir a algú en talla y etat.** **Llevar.** || **Passar ab raons.** *fr.* **Vender palabras: dar con la entretenida.** || **Passar a la trampa.** *fr. Fam.* **Derrotar, Malparar, Maltratar.** || **Passar a mata degolla.** *fr.* **Pasar á cuchillo.** || **Pasar ab el cedás.** *fr.* **Corner, Tamizar.** || **Passar ansia.** *fr.* **Tener cuidado.** || **Pasar avant.** *fr.* **Continuar, Pasar, Llevar adelante.** **Anticiparse, Coger la delantera.** || **Passar comptes.** *m. adv.* **Ajustar las cuentas.** || **Passar de esta vida.** *Loc. ant.* **Morir.** || **Passar de la ratlla.** *fr. Met.* **Excedirse.** **Pasar de raya.** || **Pasar el pelegrí.** *m. adv.* **Pasar las de Cain.** || **Passar el rosari.** *f.* **Rezar el rosario.** || **Passar entre Totsants y Manresa.** *m. adv.* **Acontecer entre Pinto y Valdemoro.** || **Passar de llarch.** *fr.* **Pasar de largo, por alto.** || **Pasar farina.** *fr.* **Corner.** || **Pasar la bugada.** **Colar la ropa.** || **Pasar la má per la cara.** (**Aventatjar**). **Echar el pié delante, Poner la ceniza en la frente.** || **Pasar la má per la esquina a algú.** *Fig.* **Traer la mano por el cerro.** || **Pasar la nit en blanch.** *fr.* **Pasarse la noche en claro.** || **Pasar la porta.** *fr.* **Anarsen. Coger la puerta.** || **Pas-**

- sar martiri. *fr. Met.* Pasar cru-
 ja. || **Passar per alt.** *fr.* Pasar
 per alto, Omítr. || **Passar per**
aigua. *fr.* Lavar de remojo. ||
Passar per aquí o per la por-
ta. *fr.* Contentarse con esto ó na-
 da. || **Passar per l'adressador.**
m. adv. Entrar por el aro, Meter
 en cintura. || **Passar per sobre.**
fr. Med. Pasar por encima. || **Passar**
per ull. *fr. Ter.* Pasar por
 ojo. || **Al passar comptes ens**
veurém. *Ref.* Al dar la cuenta
 me lo diréis. || **Anar passant.**
fr. Ir tirando, Ir pasando. ||
Aqueixa no passa. *Loc.* Esa
 no cuela. Mentint ab exagera-
 ció. Miren si es parda. || **Com**
ho passen? o ¿com ho pas-
seu? *Expr.* ¿Cómo os va? ¿Cómo
 están Vds? || **Fer passar bou**
per bestia grossa. *fr. Fam.*
 Engañar. || **Fer passar per un**
cós d'agulla. *fr. Met.* Apretar,
 Comprimir. Meter en un zapato.
 || **Les burles passen a veres.**
Ref. Cuida que las burlas no sal-
 gan á veras. || **No'n passen ca-**
da dia. *fr.* Agosto y vendimia no
 es cada día. || **Passa bou per**
bestia grossa. *fr.* Váyase mo-
 cha por cornuda. || **Tindre un**
passar. *fr.* Tener lo preciso. ||
Tú passarás pèl meu carrer.
fr. Arrieros somos y en el camino
 nos encontramos. || **Tú t'ho pas-**
sarás. *fr.* Con tu pan te lo comas.
Passarel·la. *f.* Pasadera, Puente
 de madera.
Passarell. *m. Ornít.* Aucell. Par-
 dillo. || **Passarell vermell.** *fr.*
 Pardillo rojo ó de viña. || **Passa-**
rell pardó. *fr.* Pardillo gris. ||
Haverhi passarells. *fr. Met.*
 Haber ladrones. || **Tindre'ls pas-**
sarells al cap. *Expr. met.* Te-
 ner cascabeles en la cabeza.
Passarell Dirla (Eussebl). *Biog.*
 Escripitor, economista y poli-
 tich contemporani. Als pri-
 mers temps de la revolució de
 septembre, va ésser ferm de-
 fensor dels ideals de protecció
 al treball nacional, y un dels
 que recorregueren les provin-
- cies d'Espanya, fent ardorosa
 propaganda contra els propò-
 sits de l'escola lliurecambista,
 essent un dels oradors que as-
 soliren nomenada en les cam-
 panyes de 1869 a 1872. Pertan-
 yia al partit republicá, y era
 redactor de la *Gaceta de Cata-*
luña y de la *Campana de Gra-*
cia. Va ésser després redactor
 del *Foment de la producció es-*
panyola ab l'Adolf Blanch (1878-
 1885), y va donar conferencies
 molt atinades relatives als arts
 y oficis. Al any 1892 era regidor
 del ajuntament de Barcelona.
 Era home de molt valer.
Passarell (El). *Geog.* Lloch de
 Moyá, prov. de Barcelona.
Passarse. *v. r.* Subjectarse á
 exámen pera exercir alguna
 facultat. **Passarse.** || **Acabarse.**
Passarse. || **Perdre la reputació.**
Passarse. || **Excedir.** **Passarse,**
Exceder. || **Deixar algún partit o**
relligió y allistarse en altra.
Passarse. || **Passarse ansia de**
fer alguna cosa. *fr.* Darse buen
 cuidado. || **Passársela.** *fr.* Cu-
 brir sus gastos. || **Passársela**
bé. *Loc.* Vivir con holgura, Darse
 buena vida. || **Passarsen.** *fr.* Pa-
 sar, Tragar. || **Passarsen mestre.**
Loc. Resoldre sense reflexió.
 Hacer mangas y capirotos. ||
Passarho millor. *fr.* Pasarlo
 mejor.
Passat, da. *p. p.* Pasado. || *adj.*
 Concluido, pasado. || **Fet malbé.**
Papandujo. || *m. adv.* A excepció,
 fora. Fuera, Excepción. || **Passat**
demá. Después de mañana,
 Pasado mañana. || **Lo passat,**
passat. *Loc.* Lo pasado, pasado;
 echar pelillos á la mar. || **Per el**
passat. *m. adv.* De lo acontecido.
Passatemps. *m.* Entreteniment.
Passatiempo, Deporte. || Cosa que
 destorba lo que sia d'obligació.
Passatiempo.
Passatge. *m.* Cláusula d'algun
 escrit. Pasaje. || Lloch per ahont
 se passa. Pasaje. || Tribut an-
 tich. Pasaje, Portazgo. || Muta-
 ció d'una veu o d'un tó. Pasaje.

- || **Cridar el passatge.** *fr. Ant. Naut.* Convocar la expedició. || **Ordenar passatge sobre.** *fr. Ant.* Disponer la marcha hacia...
- Passatge d'En Riera (El).** *Geog.* Caseriu d'Arenys de Mar.
- Passatger, a.** *adj.* Transitori. Pasajero. || Qui viatja per mar o per terra. Pasajero.
- Passatgerament.** *adv.* Pasageramente.
- Passatjant.** *m.* Passatger.
- Passatorra.** *Geog.* Lloch del terme d'Iborra, prov. de Lleida.
- Passats.** *m.* Parlant dels avis o dels ancestres. Antepasados.
- Passatú.** *m.* Clatallada. Pasagonzalo.
- Passavant.** *m.* Guia que acompanya els genres expedit per mar. Pasavante. || Qui passa o atravesa ab pas apresurat. Pasavante.
- Passavant.** *Geog.* Veïnat del terme de Folgaroles, part. jud. de Vich.
- Passavella.** *f. Ornit.* Passarella.
- Passavolant.** *m.* Joguina. Volante, Rehilete. || Ambulador, Volandero. || *Vulg.* Comprador a les fires. Comprador.
- Passe.** *m.* Passaport. || Document o escrit fent gràcia o donant llicència. Pase. || Pas de les lluites de taur. Pase. || **Passe regl.** *fr.* Pase reglo.
- Passeig.** *m.* Paseo. || Lloch voltat d'arbres pera passejarse. Paseo. || Eixida o pompa en obsequi d'algu, o d'alguna festa civil o religiosa. Curso, Paseo. || **Fer un passeig.** *fr.* Dar un paseo. || **Passeig curt.** Pavonada.
- Passeig del riu.** *Geog.* Veïnat del terme de Manresa.
- Passejada.** *f.* Gira, Paseo. || Lloch d'esbarjo. Paseo. || **Fer una passejada.** *fr.* Darse un paseo.
- Passejador, a.** *m.* Qui passeja. Paseante. || Mainadera. Niñera.
- Passejadors.** *m.* Corretjes que subjecten les criatures pera ferles caminar. Tirantes.
- Passejar.** *v. a. y n.* Pasear. || **Pas-**
- sejar la capa, la casaca.** *fr.* Pasear la ropa. || **Passejar els carrers.** *fr.* Azotar calles.
- Passejarse.** *v. r.* Caminar per exercici y recreu. Pasearse. || Estar en vaga. Pasearse. || Fer burla d'algu. Pasearse.
- Passejat, da.** *p. p.* Paseado.
- Passera.** *fr.* Pasadera. || **Fer passeres d'algun lloch.** *fr. Met.* Frecuentar un lugar. || **Fer passar ab passeres.** *fr.* Dilatar un asunto.
- Passera.** *f. Ornit.* Aucell semblant a la merla. Pájaro solitario.
- Passet.** *m. dim.* Pasillo, Pasito.
- Passia.** *f.* Llatinisme. La part de cada un dels quatre evangelistes que refereix la passió de Jesucrist. Pasión.
- Passibilitat.** *f.* Indiferència. Passibilidad.
- Passible.** *adj.* Pasible.
- Passigraf.** *m.* Apte en passigrafia. Pasigrafo.
- Passigrafia.** *f.* Escriptura universal. Pasigrafia.
- Passimentia.** *f. Med.* Cessació dels fluxos menstruals. Passimonia.
- Passió.** *m.* Passia.
- Passió.** *f.* Acte de patir. Pasión. || Afecció o dolor. Pasión. || Afecció. Pasión. || Torments y mort soferts per Jesucrist. Pasión. || Inclinação per algu. Pasión. || Sermó dels torments y mort del Redemptor. Pasión. || Flor de la passionera. Granadilla, Pasión, Flor de la pasión. || **Passió de ànim.** Pena, afecció. Pasión. || **Passió dominant.** La del apetit de concupiscència. Pasión dominante. || **Passió de riure.** *Med.* Risa sardònica, Pasión de risa. || **Ab passió.** *m. adv.* Con pasión.
- Passiobé.** *Excl. pera saludar.* Que usted lo pase bien.
- Passional.** *adj.* Ab passió. Passional.
- Passionari.** *m.* Llibre sagrat. Passionario.
- Passioner.** *m.* Preberé que té a son càrrech l'assistència es-

- piritual dels malalts. **Pasionero**.
- Passionera**. *f. Bot.* Planta y flor. Granadilla, Pasionaria.
- Passioneria**. *f.* Lloch ahont viu o despatxa el passioner. Pasioneria.
- Passioneta**. *f. dim.* Passió dissimulada. Rencor.
- Passionista**. *m.* Cantor a les funcions de Setmana Santa. Pasionero, Pasionista.
- Passiu**, *va. adj.* **Passivo**. || *Gram.* **Passivo**. || *For.* Judici contra el delinquent. **Passivo**. || *Com.* Crèdits y deutes. **Passivo**.
- Passiva**. *f. Gram.* Forma en quina el subjecte reb l'acció. **Passiva**. || *For* l'oració per passiva. *fr.* Volver la oración por pasiva.
- Passivament**. *adv. m.* Passivament.
- Passivitat**. *f.* Condió de passiu.
- Passividad**. || Estat del ferro que se mostra neutral a certs àcids. **Passividad**.
- Passo**. *m.* Al joch de cartes. **Paso**. || *Comptar els passos*. *fr.* Andar lentamente. || *De passo*. *m. adv.* Al paso, De paso. || *For* passos. Diligenciar, Hacer sus diligencias.
- Passol**. *m.* Fonament de la peça als teixits. **Pezuolo**.
- Past**. *m.* Nodrintment. **Pasto**, **Pastura**. || *Met.* Doctrina, ensenyança donada als fidels. **Pasto espiritual**. || *Materia* que serveix d'activar els oyents com la llenya al foch. **Pábulo**.
- Pasta**. *f.* Pera fer pá. **Masa**. || *Qualsevol altra*. **Pasta**, **masa**. || *Fullada*. **Hojaldre**. || *Fanch* pera treballar els gerrers. **Barro**. || *Cobertes dels llibres*. **Pasta**. || *Metall fós*. **Pasta**. || **Pasta de Agnus**, **Agnus Dei**. || *Esser de pasta d'agnus*, *Esser molt bonadós*. *Ser un cordero*. || **Bona pasta**. *Bon geni*. *Buena pasta*. || *Tapar ab pasta els forats o junts*. **Plastecer**.
- Pastable**. *adj.* Diluible, Heñible.
- Pastaça**. *f. aum.* **Pastaza**.
- Pastada**. *f.* Acció de pastar. **Mucha pasta**.
- Pastador**. *m.* Home que pasta. **Amasador**. || *Lloch ahont se pasta*. **Panaderia**.
- Pastadura**. *f.* **Masa**.
- Pastallana**. *f.* **Fanch**. **Arcilla**, **Greda**. || *Fanch* pera fer imatges. **Barro**.
- Pastalluna**. *f.* **Pastallana**. || **Sant de Pastalluna**. **Hipòcrita**.
- Pastament**. *m.* **Amasijo**.
- Pastanaga**. *f. Bot.* **Planta**. **Zanahoria**. || *Met.* *Vulg.* Home sense criteri. **Tonto de capirote**. || **Pastanaga borda** o **selvatge**. **Carlota**. || **Pastanaga confitada**. **Zanahoria en conserva**, **Azanoriato**. || **Pastanaga de tabach**. *fr.* **Rollo de tabaco**.
- Pastanagal**. *m.* **Pastanagar**.
- Pastanagar**. *m.* **Camp sembrat de pastanagues**. **Zanahorial**.
- Pastar**. *v. a.* **Amasar**. || *Met.* **Disposar bé les coses** pera obtenir un propòsit. **Amasar**. || **Travallar la pasta del pá**. **Amasar**.
- Pastarada**. *f.* **Cosa mal feta**. **Desdicha**. **Buñuelo**.
- Pastareta**. *f. dim.* **Artesilla**.
- Pastat**, *da. p. p.* **Amasado**. || *Met.* **Semejante**, **Parecido**. || **Esser tot pastat a algú altre**. *fr.* **No quitar pinta**. || **Tindreho tot ben pastat**. *fr.* *Met.* **Tenerlo bien prevenido**. || **Fet y pastat**. *fr.* **Hecho y trecho**.
- Pasteca**. *f. Naut.* **Corriola grossa** pera diferents usos. **Pasteca**.
- Pastel**. *m.* **Pastell**.
- Pastelejar**. *v. n.* **Pastelear**.
- Pasteler**, *a. adj. fam.* **Informal**. **Pastelero**.
- Pastell**. *m.* **Pastel**. || **Baldonet**. **Pestillo**, **Taravilla**. || *Bot.* **Herba**. **Glasto**, **Hierba pastel**. || **Entre estampers munt de lletres descompostes y barrejades**. **Pastel**. || **Sobra de tinta deixada al passar el ruleu**. **Pastel**.
- Pasteller**, *a. m. y f.* **Pastelero**.
- Pastelleria**. *f.* **Pasteleria**.
- Pastellet**. *m. dim.* **Pestillito**. || **Pastelillo**, **Pastelito**.
- Pastells y Pujol (Pere)**. *Biog.*

- Remarcable músich empurdanés, director d'una de les cobles més conegudes de la comarca. Va morir a Castelló de Empúries al any 1899. || — y **Taberner (Andreu)**. Mestre d'Instrucció i poeta, nadiu de Olot, conegut ab el pseudònim de *Tumboriner del Fluvià*. Va publicar nombroses poesies algunes d'estil jocós, y d'altres estils, havent contribuït al desvetllament literari de Catalunya.
- Pastenaga**. *f.* Zanahoria.
- Pastera**. *f.* Eina de fusta pera pastar la farina. Amasadera, **Artesa**. || Fusta com un oubí pera varis serveis. **Artesa**. || La utilhsada pera els guixaires, y pera els materials dels mosaichs. **Artesa**. || **Trovar o tindre bona pastera**. *fr. Fam.* Trovar lloch ahont anar a menjar. Hallar o tener buen pesebre. || *Met.* Imbécil.
- Pasterada**. *f.* Amasijo, Cochura. || La porció de cals y sorra, que se porta d'una vegada **Pilada**. || *Met.* Conveni o acort pera preparar una malifeta. **Amasijo**, **Pastel**.
- Pasteral (El)**. *Geog.* Baixador del ferrocarril de Girona a Olot, entre la Sella y Amer.
- Pastereta**. *f.* *Entom.* Dim. de pastera. **Artesilla**. || Caixó de fusta a la cinia. **Artesilla**. || Escupidora. **Salivera**. || Eina pera posar el sabó les bugaderes. **Jabonera**.
- Pasterol**. *m.* Eixida d'un budell per trencadura. **Hernia**.
- Pastes**. *f.* Barreja de guix y aiguacuit pera tancar forats y esquerdes. **Plaste**. || Compost de pedra blava y midó pera arreglar la màquina tipogràfica. **Pastas**. || Vidrets de color pera imitar les pedres precioses. **Pastas**. || Sopa de fideus, macarrons, etc. **Sopa**, **Pastas**.
- Pastetes**. *f.* Engrudo, Pegote. || Sopes massa bullides. **Pegote**. || *Met.* Fanch enganxadís després de ploure. **Barrizal**. || **Aga-**
- far ab pastetes**. Engrudar, Pegar.
- Pastis**. *m.* **Pastell**. || *Med.* Subiecte menut y gros. **Embote**, **Pastel**.
- Pastissàs**. *m. aum.* **Pastelón**.
- Pastisser**. *m.* **Pastelero**.
- Pastissejar**. *v. a.* Remenar pasta. **Pastelear**. || *Iron.* Fer algún tracte sense bon intent. **Pastelear**.
- Pastisseria**. *f.* Botiga de pastisser. **Pasteleria**.
- Pastisset**. *m. dim.* **Pastelillo**, **Pastelito**.
- Pastilla**. *f.* Massa petita, coqueta que serveix com a nutrició, remei y altres usos. **Pastilla**. || Pastilla d'olor pera perfumar. **Pastilla de olor**. || **Pastilla de xacolata**. **Pastilla de chocolate**. || **Gastar pastilles de sucre**. *fr. Met.* S'aplica a qui ofereix beneficis y no compleix. **Gastar pastillas de boca**.
- Pastilleta**. *f. dim.* **Pastillita**.
- Pastim**. *m.* Fleca, casa en que se ven pá. **Tahona**.
- Pastitxo**. *m.* Fanch, **Pastetes**, **Porqueria**. **Emplasto**, **Porqueria**.
- Pastiu**. *m.* **Pasto**.
- Pastor**. *m.* Qui pastura bestiar. **Pastor**. || *m. p.* **Pastor**. || *Fig.* **Prelat** o rector. **Pastor**. || **Pastor de remat**. **Manadero**. || **Pastor universal**. **Pastor universal**. || **Air pastor**, **avui senyor**. *Ref.* **Ayer vaquero**, **hoy caballero**. || **Bon pastor**. Atribut donat a Jesucrist. **Buen pastor**. || **El bon pastor ton les ovelles, no les escorxa**. *Ref.* Basta esquilar, sin desollar.
- Pastor (Antoni)**. *Biog.* Jurisperit y escriptor de materies de dret, catedràtic de la Universitat de Cervera a les derrerries del sigle XVIII. || — (**Lluís Maria**). Remarcable economista, y polítich, nadiu de Barcelona al any 1804, y mort a Madrid el 1872. Era ferm partidari del sistema lliure cambista, que va defensar a la prempsa, a les corts y a l'Associació arance-

- laria. Va ésser diputat, director del Deute y ministre d'Hisenda al any 1853. Va ésser un dels fundadors y president de l'Associació pera la reforma d'arancels. Va publicar remarcables obres de divulgació dels seus ideals, algunes d'elles que produïren a son temps sensació promovent discussions pèls seus radicalismes. Cal esmenlar la *Filosofia del Crèdit*, *La Ciencia de la contribución*, *La Historia de la deuda pública española* y les *Lecciones de Economía política*.
- Pastora.** *f.* Pastora. || **Divina pastora.** Atribut donat a la Verge Santíssima. **Divina pastora.** || **La primera pastora, la segona senyora.** *Ref.* La primera mujer escoba, la segunda señora.
- Pastorada.** *f.* Aplech de pastors. **Pastorada.** || Prat artificial. **Apacentadero, Herreñal, Pradera.**
- Pastoral.** *adj.* Relatiu als prelats. **Pastoral.** || Carta o escrit que procedeix d'algun prelat. **Pastoral.**
- Pastoralment.** *adv. m.* Pastoralmente.
- Pastorar.** *v. a.* Menjar herba el bestiar. **Pacer.** || Portar a menjar o a fer menjar el bestiar. **Apacentar, Pastar.**
- Pastoreig.** *m.* Pastoreo.
- Pastorejar.** *v. a.* Pastorear.
- Pastorella.** *f.* *Post.* Pastorela. || *Ornit.* Pastoreta. Pajarilla de las nieves.
- Pastoret.** *m. dim.* Pastorcillo, Pastorcito. || *Fig.* Renyines de familia. **Moros y cristianos.** || *pl.* Representació dramàtica del Naixement de Jesús. **Pastorcillos.** || **Als pastorets se'ls hi apareix la mare de Déu.** *Ref.* Parlant de la fortuna soptada. **A los bobos se les aparece la Madre de Dios.** || **Ball de pastorets.** Dança. Danza de pastores. || **Haverhi pastorets.** *Met. fam.* Discussions y renyines al sí de una família o d'una comunitat. **Andar la paz por el coro.**
- Pastoreta.** *f.* *Ornit.* Au. Andanio, Aguzanlevo, Nevatilla, Pizpita.
- Pastoria.** *f.* Ofici o exercici de pastor. **Pastoreo, Pastoria.**
- Pastorici,** *a. adj.* Pastoril.
- Pastoril.** *adj.* Relatiu als pastors. **Pastoral, Pastoril.**
- Pastorilment.** *adv. m.* Pastoralmente, Pastorilmente.
- Pastorim.** *m.* Pastoreo.
- Pastors (Pere Maria).** *Biog.* Tinent general que als temps de la primera lluita civil carlista, va figurar. Era governador militar de Barcelona al any 1835, quan la malhaurada mort del general Bassa. Havia figurat per les seues opinions exaltades, y va morir a etat avançada a Barcelona al any 1868.
- Pastors (Cova dels).** *Orog.* Al terme de Sant Julià de Sardanyola, prov. de Barcelona.
- Pastós,** *a. adj.* Tou. **Pastoso.** || *Pint.* Pastoso.
- Pastositat.** *f.* Pastosidad.
- Pastura.** *f.* Pasto. || **Pastura comuna.** Empriu, Pasatge de past comú. **Pasturaje.**
- Pasturall.** *m.* Pasturatge.
- Pasturament.** *m.* Pasto.
- Pasturar.** *v. a.* Pastorar.
- Pasturatge.** *m.* Pasto.
- Pastuyra (Puig de).** *Orog.* A la actual provincia de Girona, entre la comarca de Camprodon, y la Vall de Ribes. Es un dels puigs de la serra del Catllar, enlairantse 2694 metres.
- Pata.** *f.* Pota. || **Pata de cabra o de gall.** *Met.* Sortida extranya y fora del cas. **Pata de cabra ó de gallo, Empatadera.**
- Pataca.** *f.* *Num.* Antiga moneda de coure que valia dos quartos. **Parpalla.**
- Patacada.** *f.* Palmada. || Cop fort rebut al caure. **Batacazo, Costalada.**
- Patacadeta.** *f. dim.* Palmadilla, Palmadita.
- Patach.** *m.* Cop, Sotrach. **Batacazo, Costalada.**
- Patacó.** *m. Ant. Num.* Moneda retallada de plata. **Patacón.**

- Patacot**, a. *adj.* Taujá. Patán.
- Patada**, f. *Castellanism.* Cop de peu. **Patada**. || Parllant de besties. *Coça.* Trepitjada que marca en terra la pota. *Coz.* Huella.
- Patafi** m. Adob mal fet. Pegote.
- Patafiast**, m. Veu que marca el cop y soroll que al caure fa alguna cosa. *Batacazo.* Zaparrada.
- Patagrós**, a. *adj.* Qui té el peu gros. Patón.
- Pataplím, Pataplám.** *Expr.* Balandreig d'alguna cosa. *Dingodango.*
- Pataplám**, m. Soroll d'algún objecte al caure. *Patatús.*
- Pataque**, g. m. Dar patadas.
- Pataquejar**, v. a. Azotar, *Palmejar.*
- Pataquejat**, da. p. p. Azotado, *Palmeado.*
- Pataquer**, a. m. *Fig.* Mal escriptor, Mal artista. *Chapucero.*
- Pataqueria**, f. *Chapuz.*
- Patarata**, f. Cosa ridícula, despreciable. *Patarata.*
- Patarota**, f. *Corteza de pino.*
- Patarra**, f. *Mentida.* *Patraña.*
- Patarrás**, m. *Naut.* Corda grossa pera ajudar el pal, al carrenar la nau. *Patarrazo.*
- Patarrell**, a. *adj.* Rebaçut. Membrudo, Redoblado. || Fer el *patarrell.* *Fr. fam.* Hacerse el discolo.
- Patarrellada (A la)**, m. *adv.* Guisat. Al rescoldo.
- Patarrelleig**, m. Raresa, *Contrariatat.* *Terquedad.*
- Patarreller**, a. *adj.* *Díscolo.*
- Patarrer**, a. *adj.* Qui conta patarres. *Embustero.*
- Patata**, f. *Bot.* *Tubércul.* *Patata,* *Papa.* || *Patata de Málaga.* *Patata.*
- Patatera**, f. *Planta.* *Patatera.*
- Patateta**, f. *dim.* *Patatita.*
- Patatim, Patatám.** *fr.* Apropiada als que caminen ab calma y gronxantse. *Dingodango.*
- Patatuf**, m. *Pataplum.*
- Patelxer**, v. n. *Padecer.*
- Pateximent**, m. *Padecimiento,* *Sufrimiento.*
- Patejament**, m. *Picament de peus.* *Pataleo.*
- Patejar**, v. a. *Patear.* || v. n. *Pisotear.* || *Met.* Enfadarse per contrariatat. *Patear.*
- Patejat**, da. p. p. *Pateado.*
- Patella**, f. *Conquial.* *Molusch.* *Patela.* || *Anat.* Os rodó del genoll dels animals. *Patela.*
- Patellejar**, v. n. *Patear.*
- Patena**, f. *Patena.* || Medalla gran que al coll se penjen les pageses. *Patena.*
- Patent**, a. *adj.* Manifest, *Públic.* *Patente.* || Clar, Visible. *Patente.* || Concessió d'un invent. *Patente.* || Estar nostre amo patent. *fr.* Estar el Señor de manifiesto.
- Patenta**, f. Títol o despaig d'algún empleu. *Patente.* || Contribució. *Patente.* || Cédula d'exploració y invent. *Patente.* || **Pagar la patenta.** *fr. Fam.* Rebre algun càstich. Imponer un castigo.
- Patentament**, *adv. m.* *Patentamente.*
- Patentar**, v. a. Concedir *patenta.* Otorgar *patente.*
- Patentat**, da. *adj.* *Patentado.*
- Patentíçable**, *adj.* *Patentizable,* *Evidente.*
- Patentíçadament**, *adv. m.* *Evidentemente.*
- Patentíçador**, *adj.* *Evidenciador.*
- Patentíssim**, a. *adj. sup.* *Patentísimo.*
- Patentment**, *adv. m.* *Visiblemente,* *Evidentemente.*
- Patera**, m. *Dança popular a la comarca d'Igualada.* *Patera.*
- Patera (Cova d'En).** *Orog.* Al terme de Carme, al lloch anomenat *Les Esplugues.*
- Pàtera**, f. Plat que a l'antigor s'usava als sacrificis y ofrenes relligioses. *Pàtera.*
- Patermús**, n. p. *Patermucio.*
- Patern**, a. *adj.* *Pairal.* *Paterno.* || **Nóm patern.** *Cognóm.* *Apellido.*
- Patern.** *Biog.* Bisbe de Tortosa al sigle xi que a 18 de Novembre de 1058 va concorre a la consagració de la Seu de Barcelona.

- Paternal**, *adj.* Pertanyent al pare. **Paterno**, **Paternal**.
- Paternalment**, *adj.* Paternalment.
- Paternitat**, *f.* Qualitat de pare. **Paternidad**.
- Paternoster**, *m.* Padrenuestro.
- Patèticament**, *adv. m.* Patèticamente.
- Patètic**, *ca. adj.* Patètic.
- Patou**, *m. Ter.* Pan tierno.
- Patge**, *m.* Criat, Servent. **Paje**. || **Patge d'armes**. Paje de armas. || **Patge de cambra**. Paje de càmara. || **Es petit pera patge**. *fr. Vulg.* Es muy bobo para al calde.
- Patget**, *m. dim.* Pajecico, Pajecillo, Pajecito.
- Patgia**, *f.* Cargo de paje.
- Patí**, *m.* **Patío**. || Als teatres. **Platèa**. || Terreny pera edificar. **Sollar**. || Als centres docents. **Patío**. || Als convents. **Claustro**. || A les iglesies. **Atrio**. || **Vesten al patí de l'ós**. *Expr. fam.* Andá al rollo.
- Pati**, *m.* Sabates o xinelles ab una mena de quilla de metall, que serveixen pera corre pèl glas. **Patín**. || *Naut.* Barqueta llarga de quilla pera un sol tripulant, que ab un rem especial sosté l'equilibri. **Patín**.
- Patibul**, *m.* Suplici. **Patíbulo**.
- Patibulari**, *a. adj.* Subjecte de mala fatxa y dolentes intencions. **Patibulario**.
- Patiet**, *m. dim.* **Patío reducido**.
- Patilla**, *f.* Pel que cobreix les galtes. **Patilla**.
- Patiment**, *m.* Sufrimiento, **Padecimiento**.
- Patina**, *f.* Óxit que's forma als objectes de bronzo, donantlosi un tó groguench. **Patina**. || Color fosch que pren la pedra, les pintures y altres objectes d'art. **Patina**.
- Patinador**, *a. adj.* Qui patina. **Patinador**.
- Patinadors**, *m. pl.* Els patins que s'usen pera patinar. **Patines**, **Patinadores**.
- Patinar**, *v. a.* Corre ab patins per demunt del glas. **Patinar**.
- Patins**, *m. pl.* **Patines**.
- Patir**, *v. n.* Penar. **Paderer**. || Sentir els agravis, els pensars o les injurys. **Sufrir**. || Sentir alguna malatia habitualment. **Adolecer**, **Paderer**.
- Patit**, *da. p. p.* **Padecido**, **Sufrido**.
- Patllari**, *n. p.* **Paladio**.
- Pató**, *m.* Bes, **Besada**. **Beso**.
- Patogenesis**, *f. Med.* Coneixement del fonament de les malalties. **Patogenesis**.
- Patogenésich**, *ca. adj.* **Patogénico**.
- Patogenia**, *f. Med.* Formació de les malalties. **Patogenia**.
- Patogénich**, *ca. adj.* **Patogénico**.
- Patólech**, *m.* Expert en patologia. **Patólogo**.
- Patologia**, *f. Med.* Estudi de les causes de les malalties. **Patología**.
- Patològich**, *ca. adj.* **Patològico**.
- Patoll**, *m.* Abundor, Multitut. **Parva**.
- Patolla**, *m. y f.* **Trapacer**. **Enredón**.
- Patollar**, *v. n.* Enganyar ab artifici. **Embelecer**. || Fer alguna cosa sense regla ni art. **Apatascar**.
- Patollat**, *da. p. p.* **Embelecado**.
- Patomania**, *f. Med.* Mena de bogeria. **Patomania**.
- Patoneig**, *m.* **Besuqueo**.
- Patonejar**, *v. a.* Fer seguidament petons. **Besucar**.
- Patoner**, *a. m. y f. Fam.* Qui patoneja. **Besucador**.
- Patonet**, *m. dim.* **Besito**.
- Patopeya**, *f. Ret.* Figura qu'expressa les emocions del ànim. **Patopeya**.
- Patot**, *a. adj.* **Tosch**, **Groller**. **Tosco**, **Grosero**. || Fer una trampa al joch de cartes. **Pastel**. || **Fer la patota**. *fr.* Embrollar. **Irse al molino**.
- Patotxada**, *f.* **Despropòsit**, **Disbarat**. **Mochada**. **Patoxada**.
- Patotxo**, *a. adj.* **Zoquete**. || Dit de alguna cosa mal feta. **Chabacano**, **Zoquetudo**.
- Patraca**, *f.* Instrument musich

- fet malbé. Instrumento maltrecho.
- Patracol**, *m.* *Vulg.* Paperot escrit sense valor. Papelote.
- Patranostre**, *m.* Rosariero.
- Patraya**, *f.* Rondalla, mentida. Patraya.
- Patrayol**, *m.* Aplech de contes o patrayes. Patrayoso.
- Patresnostres**, *m.* Rosaríos.
- Patrí**, *a.* *adj.* Pertanyent al pare y a la patria. Paterno, Patrio.
- Patria**, *f.* Terra d'ahont algú és nadiu. Patria. || La patria del savi és el món. *fr.* Al buen varón tierras ajenas su patria son; El saber no se circunscribe a patria determinada. || La patria sempre tira. *Loc.* La tierra dó me criare, démela Dios por madre.
- Patrial**, *adj.* Relatiu a la patria. Patrial.
- Patrialment**, *adv. m.* Patrialment.
- Patriarca**, *m.* Cap de nombrosa descendencia. Patriarca. || Títol de dignitat eclesiàstica. Patriarca. || Títol dels fundadors de religions. Patriarca. || Estar com un patriarca. *Expr.* Hallarse como un patriarca.
- Patriarcal**, *adj.* Pertanyent al patriarca. Patriarcal. || Costums patriarcales. Viure sensill, Habituts morigerades. Costumbres patriarcales.
- Patriarcalment**, *adv. m.* Patriarcalment.
- Patriarcat**, *m.* Dignitat de patriarca. Patriarcat. || Territori y jurisdicció del patriarca. Patriarcat. || Període de temps durant quin s'exerceix el càrrech o dignitat de patriarca. Patriarcat.
- Patrici**, *a.* *adj.* Nadiu d'algún país. Patricio. || Nom dels primers senadors romans, establerts per Rómul. Patricio. || Els que formaven la noblesa romana. Patricio. || *n. p.* Patricio.
- Patriciat**, *m.* Condió y dignitat de patrici. Patriciado.
- Patricida**, *m.* Parricida.
- Patricidi**, *m.* Parricidio.
- Patricó**, *m.* Mida antiga pera líquits. Patricón.
- Patrimoni**, *m.* Béns heretats dels pares. Patrimonio. || Hisenda. Patrimonio. || Patrimoni reial. Béns de la corona. Patrimonio real. || Fer patrimoni a un eclesiàstich. *fr.* Constituir patrimonio.
- Patrimonial**, *adj.* Patrimonial.
- Patrimonialisar**, *v. a.* Patrimonialisar.
- Patrimonialitat**, *fr.* Patrimonialidad.
- Patrimoniat**, *m.* Hacendado.
- Patriota**, *m.* Patriota. || Paísá de una metexa patria. Compatriota.
- Patrioter**, *a. m. y f. y adj.* Patriotero.
- Patrioteria**, *f.* Amor fals o exagerat a la patria. Patrioteria.
- Patriòticament**, *adv. m.* Patriòticamente.
- Patriòtich**, *ca. adj.* Patriòtico.
- Patriotisme**, *m.* Amor a la patria. Patriotismo.
- Patristica**, *f.* Coneixement de les coses relacionades ab els pares de la iglesia. Patristica.
- Patró**, *m.* Parlant de Sants, advocat. Patrón. || Amo, Senyor. Patrón. || Càrrech de la nau. Patrón. || Model pera dibuixar, tallar alguna feina, etc. Patrón. || Model de virtuts o de vicis. Modelo, Patrón. || Patró aranya, embarca, embarca y ell se queda en terra. *Ref.* No entra á misa la campana, y á todos llama. || No poguer pendre patró de alguna persona o cosa. *fr.* No tener atadero.
- Patrocinador**, *a.* *adj.* Protector.
- Patrocinar**, *v. a.* Defensar. Favorecer, Patrocinar, Proteger.
- Patrocinat**, *da. p. p.* Patrocinado, Protegido.
- Patrocini**, *m.* Auxilli, Ampar, Protecció. Patrocini. || Nom de algunes festivitats religioses. Patrocini. || *n. p.* Patrocini.
- Patrona**, *f.* *Naut.* Embarcació que a les esquadres, segueix en dignitat a la capitana. Pa-

- trona.** || Mestresa de casa. **Pa-trona.**
- Patronal.** *adj.* Patronal.
- Patronat.** *m.* Patronato. || **Patronat láich.** Patronato de laïcos. || **Patronat reial.** Patronato real.
- Patronejar.** *v. n.* Exercir el càrrech de patró d'alguna cosa, o nau. **Patronear.**
- Patronimich,** *ca. adj.* Nom propi que derivat del originari, forma cognóm. A certes regions espanyoles, se manifesta pél cambi de la darrera sílaba, com de *Gutierro* se forma *Gutierrez.* **Patronimico.**
- Patrulla,** *f.* **Castell.** Estol. **Patrulla, Ronda.** || **Anar de patrulla.** *fr.* Rondar, Patrullar.
- Patrullador.** *m.* Rondador.
- Patrullar.** *v. n.* Patrullar.
- Patués.** *m.* Parla d'algunes regions meridionals de França. **Patués.**
- Patufó,** *na. adj.* Gordinflón.
- Patuleya,** *f.* Petit estol de gent armada. **Banda, Partida.** || *Desp.* Gent de conducta sospitosa. **Granjeria.**
- Patum.** *f.* Comparsa que representa les lluites dels bergadans ab els alarbs, que s'organisa a Berga en certes diades, y era ja popular a les derrieres del sigle XIV. Mou a la rodalia, entussiasme y per lluny que de la seua terra estiguin els bergadans esmenten la tradicional colla, essent dita popular *el timbal de la Patum se sent fins a les Amériques.* || *fr.* *Fam.* Qui presum y fa passar-se per sabí. **Fantoche.**
- Patura.** *f.* **Med.** Afecció venèria. **Patura.**
- Patusca.** *f.* **Meteor.** Pedruscall sech, sense anar acompanyat de pluja. **Pedrisco.** || *Met.* Tonto. **Lirón.**
- Patzarro,** *a. m. y f.* Feixuch, Pesant. **Grueso, Pesado.** || — ¡**Quin home més feixuch!** *fr.* ¡**Vaya un hombre más pesado!**
- Patxech.** *m.* Murciélagó.
- Patxet,** *a. m. y f.* Parlant dels nadius de la ribera del Ebre. **Ribereño.**
- Patxoca.** *f.* Presencia. || **Fer patxoca.** *fr. fam.* Hacer buena presencia.
- Patxorra.** *f.* Calma, Subgete feumático. **Pachón, Flemático, Sorna, Pachorra.** || **Gastar patxorra.** *fr.* Gastar flemma.
- Patxorrer,** *a. adj.* Flemático.
- Patxot (Manel).** *Biog.* Escriptor, periodista, que va ésser redactor del *Telégrafo*, y director del diari barceloní *La Imprenta.* Era home de talent y cultura literaria havent contribuít al deixondiment de la premsa barcelonina. Va morir al any 1874. || — (**Ferrán**). Escriptor remarcable y periodista molt popular. Encare que nadiu de les Balears, desde noi va sejournar a Barcelona (1812-1859). Era doctor en dret, fiscal de la intendencia militar, y la seua producció literaria va ésser abundosa y assaorida. Desde 1847 va usar el pseudónim de *Ortiz de la Vega* y al 1858, va fundar el diari barceloní, anomenat *El Telégrafo.* Entre les seues obres cal esmentar *Las glorias nacionales* (6 volums), *Los héroes y las grandezas de la tierra*, (8 volums) *Las ruinas de mi convento*, *Mi claustro* y *Las delicias del claustro.*
- Pau.** *f.* **Paz.** || Virtut, Concordia.
- Paz.** || Conveni dels pobles pera acavar la guerra. **Paz.** || Imatge o relliquia. **Paz.** || Igualtat de comptes. **Paz.** || Al joch, no guanyar ni perdre. **Paz.** || *n. p.* **Pablo.** || *n. p. de dona.* **Paz.** || **Pau octaviana.** *fr.* **Paz octaviana.** || **Pau y treva,** y **pau, pau y sempre pau.** Lema del cos armat de sometents de Catalunya. **Paz y tregua,** y **Paz, paz y siempre paz.** || **Ab tota pau y quietut.** *Loc.* Con tranquilidad y calma. || **Anarsen a la pau de Déu.** *fr.* Irse enhorabuena, á la ventura, Andar en paz. || **Descan-**

sar en pau. *fr.* Dormir la paz de los justos. || **En santa pau.** *m. adv.* Tranquilament. **En santa paz.** || **Estar en pau.** *fr.* Saldar comptes. Estocada por coronada; pata es la traviesa. || **Fer la pau.** Reconciliar-se. Hacer las paces. || **La clau és la pau.** *Ref.* Más vale vuelta de llave, que conciencia de fraile. || **Pendre pau.** *fr. Met. fam.* Besar lo que no es besable. || **Posar en pau.** *fr.* Meter en paz. || **Santa pau!** *Expr.* ¡Válgate Dios! || **Tornar en pau.** *fr.* Concertar las paces. || **Viure en pau.** *fr.* Vivir en paz. || **Y en paus ab el bisbe.** *m. adv.* Cristo con todos.

Pau (Francesch Manel). *Biog.* Escriptor contemporani, ferm catalanista, un dels primers que redactaren a *La Renaixença*, formant part de les primeres corporacions catalanesques. Va morir al any 1907. || — (**Gerónt**). Polígraf remarcable del segle xv, erudit en ciències y literatura clàssica, bon poeta, geograf y gramàtich, mort a Barcelona al 1465. || — (**Gerónt**). Fill del anterior, canonge de Vich y de Barcelona, bibliotecari del Vaticà. Protototari apostòlich, y cambrer del Papa Alexandre VI. Al any 1491 va escriure la seua obra *Barcinona* y era autor també del estudi geogràfich de *Fluminibus et montibus Hispania*. || — (**Jaume**). Sabicatalà, bon orador, y autor d'una obra de dret. Era home remarcable per son saber y assessor d'En Joan II d'Aragó. Nadiu de Perpinyà, va morir a Barcelona al any 1466. || — (**Joan de**). Noble senyor del segle xv que al any 1462, va distingirse entre'ls defensors de Girona, resistint l'exèrcit català del comte de Pallars. || — (**Joan Bernat**). Apotecari barceloní de les derrerres del segle xvi, autor de la *Concordia pharmacopularum barcinonensium*, publi-

cada al any 1587. || — (**Pere**). Pintor de mitjans dels segle xvi, que va deixar obres seues a la Catedral de Tarragona.

Pau. *Geog.* Poble de la prov. y bisb. de Girona, part. jud. de Figueres.

Pauet. *n. p. dim. de Pau.* Pablito.

Paul. *m.* Relligiós de la congregació de clergues fundada als començos del segle xvii, per Sant Vicens de Paul. Paul.

Paula. *f. n. p. Pabla.* || *Met.* Tonta.

|| **Es una paula.** *fr.* Es una bendita. || **Ah paula, paula!** *Excl.* ¡Ah tonta, tonta!

Paulaça. *f.* Tontaza.

Paulati, *na.* *adj.* Paulatino.

Paulatinament. *adv. m.* Paulatinamente.

Pauleta. *f. dim.* Paulita, Paulina, Pablita.

Pauli. *n. p.* Paulino.

Pauli y Nicolau (Joseph M.^a)

Biog. Escriptor y periodista, nadiu de Tortosa, mort a Pineda (1824-1851). Va fundar el periòdich *El Ebro*, va dirigir *El Dertosense*, y entre les seues obres cal esmentar una Memoria de la Seu episcopal de Tortosa, altre de numismàtica, el treball *Coses de Tortosa* (1849), y la comedia en tres actes y en vers *Cuidado con las mujeres*.

Paulina. *n. p.* Paulina. || Butlla de excomunió. Paulina.

Paulilles. *Geog.* Caseriu de Portvendres a la Catalunya francesa. || — (**Cala de**). Al Vallespir més ençà de la iglesia de Cosprones.

Paulita. *f. Min.* Varietat d'hiperperstena. Paulita.

Pauls. *Geog.* Poble de la prov. de Tarragona, bisb. y part. jud. de Tortosa.

Paulus (Cayus). *Biog.* Remarcable escriptor llatí, fundador de Universitat de Girona.

Paupalloques. *m. y f. Ter.* Entrometido.

Paupar. *v. a.* Palpar, Tentar.

Paupera. *m.* Palpebre. Párpado.

- Pauperia.** *f.* Ant. Escasez, Misèria.
- Pauperisme.** *m.* Pauperismo.
- Paupons (A).** *Loc.* A les palpen-tes. A tientes, A obscuras.
- Paüra.** *f.* Pavor.
- Pauruch, ga.** *adj.* Poruch. Misèdoso.
- Pausa.** *f.* Suspensió, Pausa. || Tri-gança. Pausa. || Sossech, Quietut. Pausa. || *Mus.* Breu suspensió del cant, y el signe que la expressa. Pausa. || Fer pausa. *fr.* Pausar.
- Pausadament.** *adv. m.* Pausada-mente.
- Pausar.** *v. n.* Descansar, Repo-sar.
- Pausat, da.** *p. p.* Moderat, Pausa-do. || Flemàtich. Flemático.
- Pauta.** *f.* Regla. Pauta. || *Met.* Mo-del que serveix d'exemple, pe-ra la rectitut de les accions. Pauta, Dechado.
- Pautador.** *m.* Ratllador de pa-per. Pautador.
- Pautar.** *v. a.* Senyalar al paper les ratlles pera escriure y pera la musica. Pautar. || Dirigir, Donar regles. Pautar.
- Pautat, da.** *p. p.* Pautado.
- Pava.** *f.* Polla d'Índia. Pava. || *Met.* Beneita. Tonta.
- Pavana.** *f.* Dança. Pavana. || *Met.* Home de poch seny. Tonto. || **Tocar la pavana.** || *fr.* *Met.* Maltractar. Tocar la pavana, Acertar el bulto.
- Pavanada.** *f.* Majaderia.
- Pavent.** *m.* Ant. Temeroso.
- Paventar.** *v. a.* Atemorizar, Temer.
- Paver, a.** *m. y f.* Qui ven paóns. Pavero.
- Paverina.** *f.* Arm. Rodella que cobria tot el cós. Pavés.
- Pavesada.** *f.* Estol de soldats ar-mats de pavés. Pavesada.
- Pavesar.** *v. a.* Armar de pavés. Pavesar.
- Pavet.** *m.* Engrudo. Grasa, Mugre, Pringo.
- Pavia.** *f.* Mena de présech grós. Melocotón.
- Pavia.** *Geog.* Poble del distr. de Talavera, prov. de Lleida.
- Pavidament.** *adv. m.* Pavidamen-te.
- Pavidesa.** *f.* Miedo, Temor.
- Paviment.** *m.* Eurajolat, Pis Pa-vemento.
- Pavimentar.** *v. a.* Pavimentar.
- Paviota.** *f.* Ornit. Gavina.
- Pávit, da.** *adj.* Temerós, poruch. Pávido.
- Pavo.** *m.* Ornit. Paó.
- Pavó.** *m.* Constelació. Pavón.
- Pavonar.** *v. a.* Donar cert color als metalls. Pavonar.
- Pavonejar.** *v. n.* Pavonear.
- Pavorde.** *m.* Paborde.
- Pavorit, da.** *adj.* Asustado.
- Pavorós, a.** *adj.* Pavoroso
- Pavorosamente.** *adv. m.* Pavorosa-mente.
- Pavura.** *f.* Miedo, Temor.
- Paxiquimia.** *f.* Med. Espessiment morbós dels humors. Paxiqui-mia.
- Pay, a.** *m. y f.* Ant. Pagés. Labra-dor. || Gitano. Gitano. || Ridícol. Ridículo.
- Payá y Raurich (Joseph).** *Biog.* Mestre de estudi barceloní, mort encara jove a les derre-ries del segle XIX. Al any 1891 va publicar la obreta *Método para la enseñanza del lenguaje en las regiones donde no es ma-terna la lengua oficial del Estado*
- Payardás.** *m.* Mocetón.
- Payart.** *m.* Mozo.
- Payás, a.** *m. y f.* Payaso.
- Payet, a.** *m. y f.* Gitano.
- Payella.** *f.* Sartén.
- Payellada.** *f.* Sartenada.
- Paylebot.** *m.* Naut. Pailebot.
- Paymentar.** *v. a.* Pavimentar.
- Payo, a.** *m. y f.* Pay.
- Payol.** *m.* Pósito. Pallol
- Payola.** *f.* Barret de palla d'ales amples. Pamela, Gravión.
- Payrot (Eamón).** *Biog.* Mestre de musica que al any 1853, era professor de l'escola de cechs y sort-muts de Barcelona, es-sent autor de un *Nuevo sistema de letras, cifras y música para uso de los ciegos*.
- Payrot.** *m.* Torment. Mohina, De-sazón.

Pays, *m.* País.

Paysà, *na. adj.* Paisano.

Paysanatge, *m.* Paisanaje.

Paysatge, *m.* Paisaje.

Paz, (**Àngel**). *Biog.* Escriptor eclesiàstich català, nadiu de Perpinyà, y mort a Roma. (1540-1595). Va ésser provincial y reformador dels fra menors a Catalunya. Era escriptor molt pulcre y famós orador, dispensat per privilegi de tot repar y censura, y home de molta influència durant els pontificats de Gregori XIII fins al de Climent VIII. || — (**Joaquim M.^a de**). Economista, escriptor y advocat, nadiu de Terrasa, mort a Barcelona al any 1900. Va ésser diputat a corts y senador, haventse mostrat sempre ferm partidari de la defensa del treball nacional. Va figurar molt durant les derrerries del segle XIX, havent pertenescut a les societats econòmiques d'amichs del país, a les academies de dret, y haventse significat durant el moviment contrari a les reformes arancelaries en sentit lliure-cambista, aixís en les informacions devant de les Corts, com a les manifestacions y mitins en favor de la producció espanyola.

Pe, *f.* Só de la lletra P. **Pe** || **Saber una cosa de pe a pa**, *fr.* Saberlo al dedillo.

Peada, *f.* Petjada. Huella. || **Vindre a les peades**, *Loc. ant.* Seguir las huellas.

Peal, *m.* Peúch, Mitjó. Escarpín, Peal.

Peanya, *f.* Peana. || **Peu de fusta** pera posarhi el formilló, els barretaires. **Peano**.

Peatge, *m.* Tribut. **Peaje**.

Peatger, *m.* Qui cobra el peatge. **Peajero**.

Peató, *m.* Recader o correu a peu. **Peatón**.

Pebe, *m. Ter.* Pebre. Pimiento.

Pebet, *m.* Composició flaireosa de polvos aromàtics. **Pebete**.

Pebeter, *m.* Perfumador.

Pebrada, *f.* Salsa de pebre. Pimentada.

Pebrar, *v. a.* Pimentar.

Pebrás, *m. aum.* Pebrotás. Pimentazo.

Pebre, *f.* Pimienta. || *Ter.* Pebrot. Pimiento. || **Pebre betell**, *Bot.* Pimentero betel. || **Pebre blanch**, Pimienta blanca. || **Pebre bort**, Jengibre. || **Pebre cubeba**, Pimentero cubeba. || **Pebre de agua**, *Bot.* Esteba, Pimienta de agua. || **Pebre de les índies**, Guindilla, Pimienta de las Indias. || **Pebre llarch**, Pimienta larga. || **Pebre roig o vermell**, *m.* Pimentón. || **Bufar el pebre**, *fr.* De cutis moreno ó negro. || **Coént com el pebre**, *fr.* Picante como una guindilla. || **Gastar molt pebre**, *fr. Met.* Ser mordaz en extremo. || **Picor a pebre**, *fr. Met.* Cortar mucha pimienta.

Pebre (Cova del), *Orog.* Al terme de Sitges, prov. de Barcelona.

Pebrella, *f. Bot.* Herba, Piperela.

Pebrer, *m. Bot.* Arbust, Pimentero.

Pebrera, *f.* Eina pera posar el pebre. Pimentero.

Pebret, *m. Ornít.* Aucell. Ave fria, Moñuda. || *dim.* Pebrot, Pimentito.

Pebrina, *f.* Cerecilla, Guindilla. || Malaltia epidémica dels cuchs de seda. **Pebrina**.

Pebrot, *m.* Pimiento. || *Fig.* **Fam** Negativa, Xasco, Calabaza. || **Pebrot dols** o de molsa, Pimiento dulce. || **Donar un pebrot**, *fr. Fam.* Chasquear, Calabacear, Desairar. || ¡Quin pebrot! *fr.* ¡Vaya un chasco!

Pebrotada, *f.* Pimentada.

Pebrotar, *m.* Pimentear.

Pebrotás, *m.* Pimentón.

Pebroter, *m.* Planta, Pimiento.

Pebrotera, *f. Bot.* Pimiento.

Pebroteral, *m.* Extensió de terreny, plantat de pebrots. Pimental.

Pebroterar, *m.* **Pebroteral**.

Peça, *f.* Troç o part d'un tot, natural o artificial. **Pieza**. || **Moneda**. **Pieza**. || **Moble** o joya. **Pieza**. || **Adob**, **Pedáç**. **Pieza**. || **Obra**

d'art. **Pieza**. || Teixit d'un sol troç. **Pieza**. || Entre caçadors, aucell o animal de caça. **Pieza**. || *Art.* Canó. **Pieza**. || Al joch de dames, escachs, etc., els peons. **Pieza**. || *Met.* Truà, bufó. **Pieza**. || Al teatre; producció dramàtica. **Pieza**. || **Peça d'autos**. *For.* Plech cusit de documents relatiu a alguna causa. **Pieza de autos**. || **Peça d'exàmen**. Travaill de prova pera la passantia als antics gremis d'artesans. **Pieza de exàmen**. || **Peça per peça**. *m. adv.* Comprobació exacta. **Pieza por pieza**. || **A cap de peça**. *Loc. Ant.* Al buen rato. || **Anar per les seues peces**. *fr.* Obrar lliurement. Andar á sus anchas. || **Bona peça**. *Expr. iron.* Astucia, Bellaqueria. Gentil pieza; linda caña de pescar. || **Jugar bé la peça**. Manejar destrament algún negoci. **Jugar una pieza**. || **Jugar una peça**. *fr. Met.* Enganyar ab art. Mover pieza. || **Moure una peça**. *fr.* Levantar la liebre. || **Per peces menudes**. *m. adv.* Menudament. Por menudo. || **Quedarse una peça**, o fet una peça. *fr.* Sorprés. Quedarse hecho una pieza. || **Quina peça si fos d'or!** *Expr.* És como un oro, patitas y todo. || **Tindre mala peça al teler**. *fr.* Ver el pleito mal parado || **Una peça'n tinch al teler**. *Loc.* Joch de nois. Tira y afloja.

Pecable. *adj.* Pecable.

Pecador, *a.* *m. y f.* Pecador, *a.* || Pecador de marca major. Impio. || **Anar a marcar la pecadora**. *fr. Met. fam.* Confesar.

Pecadorás. *m. aum.* Pecadorazo.

Pecadorèt, *a.* *m. y f.* Pecadorcillo.

Pecaminós, *a.* *adj.* Pecaminoso.

Pecaminosament. *adv.* Pecaminosamente.

Pecanius. *Geog.* Lloch del terme d'Olost, prov. de Barcelona.

Pecar. *v. n.* Pecar. || *Met.* Mancar a la seua obligació. Pecar. || **Pecar més de boig**, que no

pas per malicia. *fr.* Pecar más de ignorante, que de malicioso. || **No pecar de boig**, sino per malicia. *fr.* Fer dany maliciosament. No pecar por ignorancia. || **Pecar per poch** o per massa. *fr.* No llegar á lo justo.

Pecat. *m.* Pecado. || Manca, Culpa, Delicte. Pecado. || Excés de qualsevol cosa. Pecado. || **Pecat amagat és mitg perdonat**. *Ref.* Ya que no seas casto, sé cauto. || **Pecat habitual**. Pecado habitual. || **Pecat actual**. Pecado actual. || **Pecat mortal**. Pecado mortal. || **Pecat nefant**. El de sodomia. Pecado contra natura. || **Pecat original**. Pecado original. || **Pecat venial**. Pecado venial. || **Estar en pecat**. *fr.* Estar en pecado. || **Lleig com un pecat**. *Expr.* Feo como un cuco, como la muerte. || **Péls meus pecats**. Por mis pecados. || **¿Es pecat el dir mentides?** *Expr.* La verdad es hija de Dios.

Pecatás. *m. aum* Pecadazo.

Pecatet. *m. dim.* Pecadillo.

Pecatriu. *f.* Pecadora.

Pecejar. *v. a.* Trocejar. Despedazar.

Pecejat, *da.* *p. p.* Fet troços. Despedazado.

Peces. *f. pl.* Ormeigs. Aperos.

Peceta. *f.* Piececilla.

Peciol. *m. Bot.* Peciolo.

Peciolades. *f. Bot.* Fulles. Peciollades.

Peciolar. *adj. Bot.* Peciolar.

Peçol. *m.* Fils que's nuen als del urdit pera teixir la tela. **Pezuolo**. || *Bot.* Extrem de la fulla, de la flor o del fruit dels vegetals. **Pezón**. || Mugró dels pits de les femelles. **Pezón**. || Cabota dels arbres a les rodes dels molins. **Pezón**. || Als fusells de les rodes dels veïcols. **Pezón**. || Punta de terra a les montanyes. **Pezón**.

Peçolada. *f.* Peçol.

Peçonera. *f. Castell.* Clavía o peça de ferro que atravessa el peçol als fusells que aguanten la roda. **Pezonera**. || Mugrone

- ra. **Pezonera**. || Didal de goma al biberó. **Pezonera**.
- Pécora**. *f.* Cap de bestiar de llana. **Pécora**. || Tonto, neci. **Tonto**, **Neci**. || **Esser bona o mala pécora**. Ser bueno ó mal sugeto.
- Pecorejar**. *v. a.* Furtar bestiar. **Pecorear**, **Merodear**.
- Pecoreig**. *m.* Pillatge. **Merodeo**.
- Pectats**. *m.* *Quim.* Sals produïdes per l'àcid pèctich. **Pectatos**.
- Pèctich**, *ca. adj.* *Quim.* Àcid. **Pèctico**.
- Pectina**. *f.* Materia semitransparenta. **Pectina**.
- Pectinari**. *m.* *Zool.* Cuch de mar. **Pectinario**.
- Pectinat**, *ca. adj.* **Pectinado**.
- Pectinich**, *ca. adj.* En forma de dents: **Pectíneo**. || *Anat.* Muscle que s'extén desde'l pubis fins a la cuixa. **Pectíneo**.
- Pectolàctich**. *adj.* *Quim.* Àcid. **Pectolàctico**.
- Pectolita**. *f.* *Min.* Varietat hidratada de la osmelita. **Pectolita**.
- Pectoral**. *m.* Creu que per insignia porten al pit els prelats. **Pectoral**. || *adj.* Pertanyent al pit, Profitós al pit. **Pectoral**.
- Pecuari**, *a. adj.* **Pecuario**.
- Pecuaría**. *f.* Bestiar. **Pecuaría**.
- Peculat**. *m.* Furt o distracció de cabals del rei o del Estat, **Peculado**.
- Peculatori**, *a. adj.* Referent al peculi. **Peculatorio**.
- Peculi**. *m.* Cabal propi o autoritat, **Pecullo**.
- Peculiar**. *adj.* Particular, propi. **Peculiar**.
- Peculiarment**. *adv. m.* Peculiarment, Propiament.
- Pecuni**. *m.* Cabal. **Pecúio**.
- Pecunia**. *f.* *Fam.* Diners, Moneja. **Pecunia**.
- Pecuniari**, *a. adj.* **Pecuniario**.
- Pecuniariament**. *adv. m.* **Pecuniariamente**.
- Pecuniós**, *a. adj.* **Acaudalado**.
- Peda**. *f.* *Ter.* Ven o crit dels pescadors de la Ribera del Ebre, qu'equival *tornemhi*. **Empezar de nuevo**.
- Pedaç**. *m.* Troç de roba. **Pedazo**. || Troç de roba cusit a un altra de vella. **Remiendo**. || Troç de roba dolenta que penjen al vestit. **Harapos**, **Andrajos**, **Pingajos**. || **Pare pedaç**. *fr.* Entiende en todo. || **Posar un pedaç**. *fr.* Echar un remiendo.
- Pedacet**. *m.* *dim.* **Pedazuelo**. || **Treure els pedacets al sol**. *fr.* **Met.** Sacar los harapos al sol.
- Pedaçot**. *m.* **Andrajo**.
- Pedagog**. *m.* Mestre d'estudi. **Pedagogo**.
- Pedagogia**. *f.* Educació dels minyons. **Pedagogia**. || Escola. **Pedagogia**. || Coneixement de la educació y instrucció. **Pedagogia**.
- Pedagógicament**. *adv. m.* **Pedagógicamente**.
- Pedagógich**, *ca. adj.* **Pedagógico**.
- Pedagogisme**. *m.* *Ant.* Ensenyança dialogada. **Pedagogismo**.
- Pedal**. *m.* Teclès de l'orga mogudes ab els peus. **Pedal**. || Palanquetes del piano, del teler mecánich y d'altres aparells. **Pedal**. || A la bicicleta y al motocicle. **Pedal**.
- Pedalejar**. *v. a.* Moure o fer anar els pedals. **Pedalear**.
- Pedaler**. *m.* Qui mou o fa anar els pedals. **Pedalero**.
- Pedancona**. *f.* *Med.* Angina greu. **Pedancona**.
- Pedani**, *adj.* Jutge o alcalde de llocs petits y de poca jurisdicció. **Pedáneo**.
- Pedant**. *m.* Presumit. **Pedante**.
- Pedantàç**. *m.* *aum.* **Pedantón**.
- Pedantejar**. *v. n.* **Pedantear**.
- Pedanteria**. *f.* Presumpció **Pedanteria**.
- Pedantesa**. *f.* **Pedanteria**.
- Pedantescament**. *adv. m.* **Pedantescamente**.
- Pedantesch**, *ca. adj.* **Pedantesco**.
- Pedantet**, *a. m. y f.* **Pedantuelo**.
- Pedantisme**. *m.* **Pedantismo**.
- Pedartiocece**. *f.* *Med.* Inflorescència de les articulacions. **Pedartiocece**.
- Pedatrofia**. *f.* *Med.* **Atrofia del mesenterí**. **Pedatrofia**.

Pedatròfic, ca. *adj.* *Med.* Pedatròfico.
Pedejar, v. n. Fer llufes. Echar ventosidades.
Pederasta, m. Donat a la pederastia Pederasta.
Pederastia, f. *Med.* Vici lùbrich. Pederastia.
Pedernal, m. *Castell.* **Pedrenyal**.
Peders, m. *Min.* Mena de òpal blanch. Pederoso.
Pedescals (**Serra de**). *Orog.* A la Vall d'Arán, prop del barranch del Malpàs.
Pedestal, m. Pedestal, Peana.
Pedestal, *Vulg.* m. Pedestal.
Pedestre, *adj.* *Castell.* Qui marxa a peu. Pedestre.
Pedestrement, *adv.* Pedestrement.
Pedicella, f. *Bot.* Peduncle d'una flor. Pedicela.
Pedicul, m. *Bot.* Pediculo.
Pediculació, f. *Med.* Malaltia pedicular. Pediculació.
Pedicular, *adj.* *Med.* Malaltia que engendra certs insectes. Pedicular.
Pedicularia, f. *Bot.* Planta. Pedicularia.
Pedieur, m. Pedicuro.
Pediform, *adj.* En forma de peu. Pediforme.
Pediluvi, m. Bany de peus. Pediluvio.
Pediment, m. Petició.
Pedimentar, v. a. Sollicitar.
Pedimentejar, v. a. Pedimentar.
Pedionalgia, f. *Med.* Afeció espasmòdica dolorosa dels peus. Pedionalgia.
Pedotrofia, f. Sistema de donar de mamar a les criatures pera nodrirles ab acert. Pedotrofia.
Pedra, f. Compost mineral. Piedra. || Calamarsa o pedregada. Granizo, Piedra. || — foguera. Pedernal, Piedra de chispa. || — ploada. Piedra labrada, Sillar. || Al joch de cartes. Tantro, Piedra. || **Pedra tosca**. Piedra pomez, Toba. || Troç quadriloch que serveix pera empedrar carrers. Adoquín. || **Pedra aïnadora**. Piedra de afilar. || —

arenisca. Toba. || — armenia. Piedra armenia. || — blava. *Farm.* Sulfat de coure. Piedra azul. || — de calç. Piedra caliza. || — clara o trasparente. Piedra cristalina. || — caustica. Potasa caustica. || — d'anell. Piedra de sortija. || — de gall. Piedra cristalina. || — del àliga. *Min.* Mineral de ferro. Piedra del àguila. || — del llamp. Cerannia. || — del coure. Calamina. || — de moldre. Rueda de molino. || — de moldre colors. Batidor de colors. || — de tall. Piedra fácil de labrar. || — de toch. Piedra de toque; jaspe lido. || — d'nll de serp. *fr. Met.* Granito, Piedra berroqueña. || — de xacolata. Silleta. || — falsa. Piedra falsa, imitada. || — ferreoca. Basalto. || — filosofal. Piedra filosofal. || — foguera. Pedernal. || — fonamental. Piedra fundamental. || **Pedra fora de la mà**, ningú sab ahont va. *Ref.* Palabra y piedra suelta no tiene vuelta. || **Pedra infernal**. *Cir.* Nitrat de plata. Piedra infernal. || — litogràfica. Piedra litogràfica. || — marquesita. Pirlita. || — morta. Piedra muerta. || **Pedra movedissa**, no posa molsa. *Ref.* Planta, muchas veces traspuesta, ni crece ni medra; o Piedra movediza, nunca el moho la cobija. || **Pedra preciosa**. Piedra preciosa. || **Pedra viva**. Piedra de cantera. || **Pedra fita**. Mojón, Piedra de término. || **A pedra seca**. A pedrada limpia. || **Anar a fer pedra**. Entre brivalla, començar les pedrades. Hacer piedra. || **Ab una pedra matar dos pardals**. *Ref.* Matar dos pájaros de un tiro. || **Cada pedra en son forat**. *Loc. fam.* Bien está cada piedra en su agujero. || **Cosa de pedra**. Lapideo, Lapidoso. || **Deixar fet una pedra**. *fr. Met.* Echarle un jarro de agua fría. Dejarle hecho una estatua. *fr. Met.* Causar una discussió o baralles. Ser la piedra del escándalo. || **Fer plorar les**

- pedres.** *fr. Met.* Atravesar, partir el corazón. || **Fer més mal que pedra seca.** *fr.* Ocasional grave daño. || **Fersen dèu pedres.** *fr. Met.* Costar la torta un pan. || **Fer cops de pedra.** Apebrearse. || **Ignalar la pedra.** *fr.* Posar al mateix nivell les pedres picades. Retundir. || **Junta la pedra.** Atizonar. || **No deixar pedra sobre pedra.** *fr.* No quedar piedra sobre piedra. || **No sapiguerho ni les pedres.** *fr.* No apercebirse la tierra. || **Posar la primera pedra.** *fr.* Cimentar, Colocar ó echar la primera piedra. || **Quedar fet de pedra.** *fr. Met.* Quedarse sin pulso. || **Qui calla, pedres apaña.** *Ref.* Quien calla, piedras apaña. || **S'en farà set pedres.** *fr.* Va á costarle caro. || **Tapar a pedra y morter.** *fr. Met.* Tapar á cal y canto. || **Tirar la pedra y amagar la má** *fr. Met.* Lanzar la piedra y esconder la mano. || **Treure les pedres.** *fr.* Netejar el pedregam d'algún lloch. Descantar. || **Trovar la pedra filosofal.** *fr. Met.* Descubrir la piedra filosofal.
- Pedra.** *Geog.* Lloch de Pedra y Coma, prov. de Lleida. || — Poble de la prov. de Lleida, anexe al municipi de Bellver. || — **Aguda.** *Geol.* A la comarca de Olot, volcá apagat, a llevant del veínat de Santa Llucia, del terme de Santa Pau. || — **del Diable.** Monolit basáltich, antich Menhir a la vora de can Formiga de Santa Pau, a la comarca d'Olot. || — **dreta del Grau.** *Prehist.* Menhir a la collada del Grau al Bergadá. || — **Picada.** *Orog.* A la serrada que confina la Vall de Ribes ab el Bergadá, enlairat 2057 metres. || — **Hidrog.** Riuet de la prov. de Lleida, que brolla a la serra de Cadí, y desagua al Segre. || — **y Coma.** *Geog.* Poble de la prov. de Lleida, bisb. y part. jud. de Solsona.
- Pedraça.** *f. aum.* Pedra molt grossa. Pedraza.
- Pedrada.** *f.* Acte d'entregar una pedra. Pedrada. || *Met.* Expressió mortificant. Pedrada. || Lluita de xicots llensantse pedres. Pedrea. || **Pedrada al cap d'altres no dol.** *Ref.* Mal ageno, de pelo cuelga; poco os duelen, Don Jimeno, estocadas en cuerpo ageno. || **Fer pedrades.** Lluitar la mainada entgegantse pedres. Sostener pedrea.
- Pedrades.** *f.* Renyina entgegantse pedres. Pedrea.
- Pedrafit (Coll de).** *Orog.* Collada de la Vall d'Andorra, als confins de la Cerdanya. || — **(Cova de).** *Orog.* Al terme de Rodonyà.
- Pedraforca.** *Orog.* Puig de la Serra de Cadí, enlairat 2493 metres, a llevant de Gòssol, prov. de Lleida. || — **(Baumes de).** Al terme de Saldes.
- Pedragosa.** *Geog.* Lloch del terme de Oristá, prov. de Barcelona.
- Pedraire.** *m.* Cantero.
- Pedral.** *m. Ter.* Pedregall.
- Pedralba.** *Geog.* Lloch del terme de Tagament, prov. de Barcelona.
- Pedralbes (Joseph Francesch Vendrell).** *Biog.* Metge y escriptor nadiu de Barcelona mort a Sant Jaume de Galicia (1776-1850). Va ésser catedràtic y bibliotecari del colegi de cirurgia de Galicia, y era autor de bons treballs científichs y polítichs. Va ésser diputat a corts a les legislatures de 1820, 1823 y 1824, y metge del rei. Al any 1826, va presentar el plan de institucions pera la ensenyansa de la medicina. Entre les seues obres cal esmentar el *Ensayo de un catecismo social para la educación primaria* (1845), *Parangón entre la carrera de jurisprudencia y la de medicina* (1841).
- Pedralbes.** *Geog.* Barri y monastir al terme de Sarriá, prov

- de Barcelona, al peu de la montanya de Sant Pere Martre. Son de veure en ell el casal de Santa Caterina, que havia pertenescut als dominichs, l'antich casal de framenors que are pertany a la mitra de Barcelona, y el monastir de monges franciscanes, fundat al any 1327 per la reina d'Aragó, Na Elisenda de Moncada, essent un dels joyells del art catalá. En la seua iglesia se hi serven apart de notes estimables de cerralleria y escultura, els sepulcres de les més nomenades families de la noblesa catalana.
- Pedralís y Moliné (Artur).** *Biog.* Entés numismátich, escriptor y excursionista barceloní, mort al any 1895. Va escriure en algunes revistes arqueològiques, formant una valiosa colecció numismática que va adquirir la Diputació Provincial. Era vispresident del Centre excursionista de Catalunya.
- Pedraltes.** *m.* Joch de nois. A los pitos.
- Pedrapíquer.** *m. Ter.* Picapedrero.
- Pedraplana.** *Orog.* Puig enlairat 2573 metres a la Serra de Cadí, entre les províncies de Barcelona y Lleida.
- Pedrega.** *f.* Pedrea.
- Pedregada.** *f.* Pedrisco, Granizada. || Després de caiguda la pedregada toquen a temps. *Ref.* El conejo ido, el conejo venido; después de muerto Pascual, trajéronle el orinal; al asno muerto, la cebada al rabo; después de vendimias cuévanos. || La pedregada no se'n porta anyada, mes, pobre d'aquell a qui atrapa. *Ref.* No hay mal año por piedra, mas, guay de aquel á quien acierta.
- Pedregal.** *m.* Pedrizal, Cantorral.
- Pedregam.** || Anar el carro pèl pedregal. *fr. Met.* Ponerse mal un asunto.
- Pedregalar.** *m.* Pedregam.
- Pedregam.** *m.* Guíjarral.
- Pedregar.** *m.* Lapidar. || Apedrear, Granizar.
- Pedregoleig.** *m. Ter.* Pedregam.
- Pedregós,** *a. adj.* Pedregoso, Peñasco.
- Pedregosa (Serra).** *Orog.* Serrallada del Bergadá, a la Coma dels Cortils.
- Pedrejar.** *v. a.* Apedrear.
- Pedrench,** *ca. adj.* Petroso.
- Pedreny.** *m.* Ventrell dels aucells. *Molleja.* || Lloch abundós de pedres. *Pedregal.* || **Esser de bon pedreny.** *fr.* Saco de mal provecho.
- Pedrenyal.** *m.* Arma antiga de foch. *Pedernal.*
- Pedrenyalada.** *f.* Tret de pedrenyal. Tiro de pedernal.
- Pedrenyaler.** *m. Ant.* Armero. || Escopetero.
- Pedrenyera.** *f. Ter.* Pedra foguera. Piedra de chispa.
- Pedrer.** *m.* Peça petita d'artilleria pera metralla. *Pedrero.* || Ventrell dels aucells. *Molleja.* || Soldats que als exèrcits antics manejaven la fona. *Hon-dero.*
- Pedrera.** *f.* Cantera. || Aparell de guerra que a l'antigor servia pera llençar pedres. *Catapulta.*
- Pedrera (La).** *Geog.* Caseriu del terme de Palafoxs, prov. de Barcelona. || — Veínat del terme de Ribes, prov. de Girona. || — (Cova de la). Al terme de Sant Martí Carroca. || — (Coves de la). A la vora de Taragona.
- Pedrerres (Torrent de les).** *Hidrog.* Al peu de la Serra de Sant Antoni, a la comarca de Camprodón.
- Pedrerria.** *f.* Conjunt de pedres precioses. *Pedrerria.*
- Pedres.** *f. pl.* Piedras. || **Pedres arques.** *Prehist.* Nom que se apropia als monuments megalitichs de la época neolítica. || **Pedres del diable.** *Prehist.* Nom que s'aplica al *Menhirs.* || **Pedresfites.** *Prehist.* Nom aplicat també als propis *Menhirs.* || **Pedres gallardes.** *Geol.* En

- tall monolítich, a la vora de Riudellots de la Creu, comarca d'Olot. || **Pedres llargues.** *Orog.* A la vora de Colltort a la comarca d'Olot, collada que s'enlaira 480 metres.
- Pedret.** *m. Ter.* **Pedregam.**
- Pedret.** *Geog.* Arrabal de Girona. || — (**Sant Quirze de**). Lloch de la prov. de Barcelona. || — Veïnat anexe a La Baells al Bergadá.
- Pedreta.** *f. dim.* Piedrecita, Piedrezuela. || Joch de nois. *Pltas.* || Les del conducte de Porina. *Arenas.* || **Arrivar a les tres pedretes.** *fr.* Trovarse en gran perill. *Ver las orejas al lobo.* || **Qui tira pedretes,** tira amorettes. *Ref.* Las riñas de los amantes son finezas del amor.
- Pedriç.** *m. Poyo.* Banco de piedra.
- Pedriç (Plá de).** *Orog.* Planura enlairada a 1710 metres entre el riu Ter y la riera de Tragurá.
- Pedriçal.** *m. Pedrizcal.*
- Pedricet.** *m. dim.* Poyo pequeño.
- Pedrificar.** *v. a.* Convertir en pedra. *Pedificar.*
- Pedrificat, da.** *adj.* Petrificado.
- Pedrinýa.** *Geog.* Lloch de La Pera, prov. de Girona. || — Caseriu del terme de Crespiá, prov. de Girona.
- Pedrisch.** *m.* Pedrisco, Granizada.
- Pedró.** *m.* Lápida. || Monument commemoratiu d'algun Sant. *Padrón.*
- Pedrol.** *m.* **Pedregám.**
- Pedrol (Joan).** *Biog.* Relligiós carmelitá, y escriptor dogmátich, que va éser autor d'aiguna obreta respecte a lògica. Era nadiu de Valls y va morir al any 1612. || — (**Miquel**). Frare carmelitá provincial de la seua ordre y autor d'un aplech de sermons en castellá. Era nadiu de Valls y va morir a Barcelona al any 1608.
- Pedrós, a.** *adj.* Pedregoso.
- Pedrós y Riera (Joseph).** *Biog.* Autor apològétich de Santa
- Eularia barcelonina.** Vivia a les derreríes del síglo xvii.
- Pedrós.** *Geog.* Lloch del terme de Vilabells, prov. de Tarragona.
- Pedrosa (Cala).** *Hidrog.* A la costa gironina, a mitjorn de Bagur. || — (**Font**). Al Vallespir. || — (**Coma**). Montanya d'Andorra.
- Pedrosos (Pichs).** *Orog.* Montanyes del antic comtat de Foix a la Catalunya francesa, enlairades 2831 metres. Se les anomena en Patués *les pichs Pedrús.*
- Pedrusca.** *f.* Pedrisco.
- Pedruscada.** *f.* Pedregada.
- Pedruscall.** *m.* Cascajo.
- Pedruscam.** *m.* Pedruscall.
- Peduncle.** *m. Bot.* Cameta que sosté la flor. *Pedúnculo.*
- Pedúncul.** *m.* **Pedúncle.**
- Peduncular.** *adj. Bot.* **Peduncular.**
- Pedunculat, da.** *adj. Bot.* **Pedunculado.**
- Pèga.** *f.* Such reïnós. *Pez.* || *Met.* Mala sort, Infortuni. *Desdicha, Adversidad.* || *Estar de pèga.* *fr.* *Estar desdichado ó de mal agüero.* || **Pèga blanca.** *Pez* de Borgoña. || **Pèga de sabater.** *Cerote.* || **Pèga dolça.** *Extracto* de regaliz. || **Pèga grega.** *Pez.* || **Pèga.** *Crosta* del cap de les criatures. *f.* *Costra* de la leche. **Tindre pèga als ulls.** *fr. Met.* *Tener los ojos envueltos en telarañas.*
- Pegada.** *f.* *Fart* de llenya. *Paliza*
- Pegadaç.** *m. aum.* *Parche* grande.
- Pegadella.** *f.* *Costra* de la leche.
- Pegadet.** *m. dim.* *Emplastito.*
- Pegadiç, a.** *adj.* *Cosa* que s'aferra molt. *Pegadizo.*
- Pegador.** *m.* *Zurrador.*
- Pegaire.** *Com.* *Preparador* de pez.
- Pegalós, a.** *adj.* *Pegadizo.*
- Pegallós, a.** *adj.* *Pegalós.*
- Pegament.** *m.* *Encoladura.* || **Pegar** ab la mà. *Paliza, Zurra.*
- Pegani.** *m. Bot.* *Planta* rutacia. *Pegaro.*
- Peganita.** *f. Min.* *Fosfat* d'alumina. *Peganita.*
- Pegar.** *v. a.* **Pegar, Dar.** || *Llençar*

- una cosa contra l'altra. **Pegar.** || Vindre de nou. **Dar.** || Enganxar alguna cosa ab aiguacuit. **Pegar.** || **Pegar en va.** *fr. Met.* **Dar en vago.** || **Pegar en fals.** *fr.* **Dar en vano.** || **Pegar, Pegarla.** **Dar, Darla.** || **Pegarla.** Manicar algú a la confiança. **Pegarla de puño.** || **Pegarse al front.** *fr.* **Darse en la frente.** || **Pegárseles.** *fr.* **Maltractarse.** **Darse de las actas.** || **Pegarse una gorra.** Menjar sense ésser convidat. **Pegotear.** || **Cada hú ab lo que la pega.** *fr.* Cada loco con su tema; cada lobo por su senda.
- Pegarse.** *v. r.* Enganxarse. **Pegarse.** || Donarse cops. **Pegarse.**
- Pegás.** *m. Poet.* Pegoso.
- Pegat.** *m.* Parche. || **Lo meteix qu'un pegat en un banch.** *Loc. met.* Le sienta como á la barra las arracadas, ó como á un Cristo un par de pistolas.
- Pegmatita.** *f. Geol.* Roca de quareç y feldespat. **Pegmatita.**
- Pegotejar.** *v. a.* Manejar pèga. **Pegotejar.**
- Pegua.** *f. Ant.* Necedad, Ignorancia.
- Peguera.** *f.* Faixina de pi que's crema pera extreure la pega. **Peguera.**
- Peguera (Antoni de).** *Biog.* Nòble cavaller catalá que conanava la guardia reial d'En Carles III al establir al any 1706 el siti de Barcelona, els exèrcits d'En Felip V. Fern partidari de les llibertats catalanes, durant la començada lluita va mostrar el seu entusiasme y decissió en defensar els drets de Catalunya. || — **Peguera.** Noble niçaga catalana del Bergadà que durant els sigles XI y XII va ferse remarcar ab els Pinós y els Mataplanes, dominant aquell territori. || — (**Berenguer**). Senyor de Berga que al any 1190 va traspasar son feu en aquell territori a En Pere de Berga, establint-se els Peguera a Balsareny. ||
- (**Bernat de**). Noble senyor del sigle x que al any 986 va contribuir a la reconquesta de Barcelona, pèl comte Borrell, ajudantio ab homes y cabals. || — (**Huch de**). Cavaller que al any 1148 va obtindre el feu de la vila y territori de Berga, en compensació dels serveis prestats al comte Ramón Berenguer IV el Sant, quan la conquesta de Tortosa.
- Peguera (Rasets de).** *Orog.* Al Bergadà, prop del coll de Tagast y el brancal de la serra de Cerbera. || — (**Rasos**). Collada del Bergadà a la serra que s'extén de N. a S. Les seues altitats varien desde 1980 metres, als anomenats rasos del mitj, fins a 2072 metres, els Rasos Alts.
- Pegueroles.** *Geog.* Poble del Bergadà, demunt la riera de la Torreta.
- Peguicer,** *a. adj.* Pegaire. **Dado á pegar.**
- Peira.** *f. Ter.* Piedra.
- Peirer.** *m.* Albañil, Alarife.
- Peires blanques.** *Geog. Ant.* Nom que s'aplicava antiguament al Port de la Bonaigua, al Pallars.
- Peires del Güell de Garona.** *Prehist.* Nom ab que son coneguts a la Vall d'Arán certes llambordes a mena de menhirs clavades en terra.
- Peiró.** (**Coll de**). *Orog.* Macis després del Canigó al Conflent.
- Peiros (Els).** *Geog.* Caseriu del terme de Bejú.
- Peirós,** *a. adj.* **Pedró.**
- Peita.** *f.* Tribut. **Pecho.**
- Peitar.** *v. a.* Tributar. **Pechar.**
- Peix.** *m. Ictiol.* Animal que viu al aigua. **Pez.** || Fora del aigua, o per menjar. **Pescado.** || *Met.* **As-tut.** **Peje.** || **Peix de mar.** **Pez de mar.** *v. a.* **Peix de mar.** **Pez de mar.** **Pez de riu.** **Pez de agua dulce.** || **Peix espasa.** **Pez espada.** || **Peix del diable.** **Pez del diablo.** || **Peix de plata.** **Pez de plata.** || **Peix de Sant Francesch.** **Pez de**

- San Francisco. || **Peix salat.** Pescado salado. || **Agafar peix.** Pescar. *Met.* Lograr alguna cosa. || **Pescar.** *Met.* Recoger. || **Bon o brau peix.** Parlant de l'astúcia d'alguí. Buena, brava ó llanda pesca. || **Com el peix al aigua.** *Expr.* Parlant de les comoditats d'alguí. Como un patriarca. || **A dos, tres, etc. va el peix.** *Loc.* Parlant de trunfar al joch de cartes. Triunfar dos, tres, etc. || **Greix de peix.** Grasa de pescado. || **El peix, arroç y pebrot demanen el vi ben fort, o El peix, arroç y meló volen el vi falló.** *Ref.* Arroz, pescado y pepino, nacen en agua y mueren en vino. || **El peix péi qui s'el mereix y la qua péi gat.** *Ref.* El pez para quien lo merezca es. || **El peix que busca l'ham, busca el seu mal.** *Ref.* Pez que busca el anzuelo, busca su duelo. || **Els peixos grossos se menjen als petits.** *Ref.* El pez grande se come al chico. || **Esser un peix que's porta l'oil.** *fr. Met.* Parlant de negoci. Cosa de provecho. || **No ésser carn ni peix.** *fr.* Subjecte indecis, cosa que no té aplicació. || **Qui vulgui peix, que se mulli el cul.** *Ref.* No se pescan truchas á bragas enjutas; bragas duchas comen truchas; quien peces quiere comer, mojar-se ha menester.
- Peixac.** *m.* Peix gros. Pez grande.
Peixada. *f.* Menjar abundós de peix. Pescado abundante.
Peixador. *m.* Pescador.
Peixam. *m.* Multitud de peixos. Peces en abundancia.
Peixater, a. *m. y f.* Pescadero.
Peixoa. *f.* Ter. Pesca.
Peixoador, a. *m. y f.* Pescador.
Peixcar. *v. a.* Pescar.
Peixcoat, da. *p. p. y adj.* Pescado.
Peixcoateria. *f.* Pescadería.
Peixement. *m.* Alimento, Pasto.
Péixer. *v. a.* Apacentar, Pacer, Regalar. || **No ab qui neixes, sino ab qui péixes.** *Ref.* No con quien naces, sino con quien paces. ||
- Sapigner peixerse.** *fr. Met.* Saberse entender.
Peixera. *f.* Rech que brolla d'alguí riu. Cauce. || **Receptacle de vidre, ahont s'hi tenen peixos.** Pecera.
Peixet. *m. dim.* Pececillo, Pescadillo. || **¡Tira, peixet!** *Expr.* ¡Sopla!
Peixetada. *f.* Munió de peix. Pescado en abundancia.
Peixetaire. *m. y f.* Qui ven peix. Pescatero, Pescatera.
Peixeter, a. *m. y f.* Peixetaire.
Peixets. *m. Art. y of.* Peces de les maquinetes dels telers mecánichs. Peces.
Péixir. *v. a.* Péixer.
Péixirse. *v. r.* Alimentarse.
Péixit, da. *p. p.* Alimentado.
Peixó. *m.* Pescadillo.
Peixopalo. *m.* Pejepalo, Pezpalo.
Peixos. *m. pl.* Cops que's donen al joch d'aquest nom. Sardinetas.
Peixpalo. *m.* Peixopalo.
Peixquera. *f.* Pesquera.
Peixqueria. *f.* Pesquería.
Peixsap. *m. Ictiol.* Pejesapo.
Peja. *f.* Tribut. Pecho.
Pejar. *v. a.* Tribut. Pechar.
Pejor, a. *adj.* Pitjor, a. Peor.
Pejorament. *adv.* Empeoramiento.
Pejorar. *v. a. y n.* Empeorar.
Pejoria. *f. ant.* Peoria.
Pel. *m.* Pelo. || Pelussa de les fruites. Pelo, Pelusa. || Fil de seda o de llana. Pelo. || Filet que's separa del tremp de la ploma de escriure. Repelo. || Borrissol del teixit. Pelo. || Brins de les herbes de fulla estreta. Filamento. || *Met.* Cosa de poca importancia, causa o motiu molt lleu. Pelo. || Qualitat, mostra. Pelo. || — aspre y rústich. Cerda. || — de boch. *Bot.* Esparquilla. || — de cá. *Bot.* Espiguilla, Hierba de punta. || — de cabra. Teixit. Peldefebre. || — de camell. Roba. Camelote de pelo. || — de cuca. Hijueta, Sedal. || — de cunill. Conejuna. || — de barba. Barba. || — de les celles. Ceja. || — de les pestanyes. Pestaña. || — de

porch. Cerda. || — del naç. Pelo de la nariz. || — moixi. *m.* Bozo. || — per amunt. *m. adv.* Pelo arriba. || — per avall. *m. adv.* Pelo abajo. || — per pel. *m. adv.* Pelo a pelo; pelo por pelo. || — ras. Pelo raso. || — roig, ja. *adj.* Pellojo. || — roig no't faci goig. *Ref.* No confies de pelirojo. || — ras, sa. *adj.* Pelirrojo. || — rucart. Cabells curts al clatell. Tolanos. || **Pels y senyals.** *Expr.* Pels y senyals. || **A cavall donat, no li miris el pèl.** *Ref.* A caballo presentado, no hay que mirarle el dentado. || **Caça de pel.** Caçar caps de la mena de quadrúpets. Caza de pelo. || **Caure el pel.** Volverse calvo. || **Deixar en pel.** Desnudar. || **En pel.** *m. adv.* En pelo. || **Lluir el pel.** Parlant de cavalleries. Relucir el pelo. || *Met.* Veures el profit d'alguna cosa. Lucirle el pelo a alguno. || **No faltar un pel de cunill.** *fr. Met.* Sin faltar un ápice. || **No tindre pel de barba.** *fr.* No apuntarle el bozo. || **No tindre pels a la llengua.** *fr. Met.* No morderse los labios; No tener pelos, polilla ó pepita en la lengua. || **No tindre cap pel de tonto.** *fr.* No ser cojo ni manco, no tener pelo de tonto. || **No tocar un pel de la roba.** *fr.* No tocar el pelo de la ropa. || **Nuet de pel a pel.** Desnudo. || **Perdre'l pel.** *fr.* Perder el pelo. || **Posar o treure pel.** Pelechar. || **Reparar en un pel.** *fr.* Valdres d'algún pretext. Agarrarse de un pelo. || **Tindre pels.** *fr. Met.* Tener pelos ó muchos embraciljos. || **Trovar pels als ous.** *fr.* Cercar motius frívols. Buscar pelos al huevo.

Pèl. *Contrac. Gram.* del pronom *per* y l'art. *el, lo.* Por el. || — cap més baix. *fr. adv.* Cuando menos. || — darrer mal, cap metge hi val. *Ref.* En mal de muerte, no hay médico que acierte. || — darrera o per darrera. *fr. adv.* Por la parte de detrás. || —

juny, la falç al puny. *Ref.* junio, hoz en puño, ó Cuando junio llega, busca la hoz, y limpia la era. || — mes d'abril, no te'n toquis ni un fil. *Ref.* Hasta cuarenta de mayo, no te quites el sayo. || **voltants, pèls encontorns.** *fr. adv.* Por los alrededores, por las cercanías.

Pela. *f.* Cáscara, Corteza, Mondadura. || *Vulg.* Peseta.

Pelacalls. *Geog.* Lloch del terme de Ventalló, prov. de Girona.

Pelacanyes. *m. Met.* Pelafustán Perdulari.

Pelach. *m.* Piélago.

Pelachs (Avenoh de ca'n). *Orog.* A Sant Llorenç del Munt.

Pelada. *f.* Esgarrinxada. Rasguño.

Pelada (Pich de la). *Orog.* Puig enlairat 2371 metres al antic Conflent, a llevant de Sausá. || — (Montanya). A la Serra de Prades, entre Alcóver y Monttral. || — Al plá de Barcelona, entre l'antic terme municipal y la barriada d'Horta.

Paladella. *f.* Alopecia, Pelona, Piladada.

Pelador, a. *m. y f.* Mondador.

Peladors. *m. Art. y of.* A les filatures. Cilindros.

Peladura. *f.* Mondadura.

Pelagalls. *Geog.* Poble anexe a Cervera.

Pelagats. *m.* Pelacanyes.

Pelagi, a. *n. p.* Pelagio.

Pelagia. *f. Med.* Erisipela escatosa. *Pelagia.* || *Paleont.* Polípers fòssils. *Pelagia.* || *Zool.* Alcolefomedossaris. *Pelagia.*

Pelágich, ca. *adj.* Pelágico.

Pelagòscop. *m.* Instrument òptic pera descobrir els objectes dessota l'aigua. Pelagòscopo.

Pelagoscopia. *f.* Visió dels objectes del fons del mar. Pelagoscopia.

Pelagossos. *m.* Pelacanyes.

Pelagra. *f. Med.* Malaltia de la pell. Pelagra.

Pelalla. *f.* Mondadura.
Pelèmit. *m.* *Ictiol.* Peixos acantopterigis. Pelàmide.
Pelar. *v. a.* Mondar, Pelar. || Escorçar els suros. Descorçar, Descortzar. || Butllofar la pell la aigua calenta, o'l fret. Pelar || Tallar els cabells arrán, Afaitar al ras la barba. Pelar, raer. || *Met.* Substreure ab art o violència. Pelar, Descañonar, Mondar. || Pelar a pel y repél. Pelar á raiz o á navaja. || Pelar faves. *fr.* Treureleshi la pell. Desgranar habas. || **Mientras es calent se péla.** *Ref.* El lianto sobre el difunto. || ¡Péla aquest pressec! *fr. Fam.* ¡Chúpate esa! ¡Tómame esa! || **Quan vegis la barba del teu veí pelar, posa la teva a remullar.** *Ref.* Cuando la barba de tu vecino vieres pelar, pon la tuya á remojar. || **Qui més ne pela, més ne menja.** *fr. Fam.* Quien más acaudala, más posee.
Pelarse. *v. a.* Renovarse o caure la pell del cós. Desollarse. || Caure el pel. Pelarse. || **Pelarse de fret.** *Mod. verb.* Helarse de frío. || **Pelarse les barbes.** *fr. Met.* Expressar contrarietat. Mesarse. arrancarse, ó pelarse las barbas. || **Pelárselas.** *fr.* Dessitg pera obtindre alguna cosa. Pelárselas.
Pelasgues. *Geog. y hist.* Poble de l'antigor, que no formava nacionalitat y va mostrar cultura anterior a la helénica, y havia sostingut tráfeh a les poblacions llevantines, segons mostren els restes de construccions que d'aquella llunyana civilisació, se serven. com esdevé a Tarragona. Pelasgos.
Pelásguich, ca. adj. Relatiu o pertanyent als pelasgues. Pelásguico.
Pelat. *m.* Rascadura de la pell del cós. Desuello, Desolladura. || *da. adj.* Pelado, Lampiño, Mondo. || Montanya, roca o camp, sense plantacions ni vegetació. Pelado. || *Met.* Miserable. Pelado.

|| **Més pelat que una rata.** *fr.* Más pelado que un huevo.
Pelatge. *m.* Pel d'alguna bestia. Pelaje.
Pelay. *n. p.* Pelayo.
Pelaya. *f.* *Ictiol.* Peix. Acedia, Platija, Platuja. || *n. p.* Pelagia.
Pelblanch, ca. adj. Peliblanco.
Peide. *m.* Toch de campana als convents de franciscans. Apelde.
Pelea. *f.* y els seus derivats, castellanismes que s'hau adoptat y que'n llengua catalana corresponen als mots, *Lluita, Brega, Pelea.*
Pélech. *m.* Piélago.
Pelecoit. *f.* Figura geométrica. Pelecoide.
Pelegri. *m.* Qui fa pelegrinatge. Peregrino. Romeu || Cosa hermosa, perfecte. Peregrino. || Primera escorxa que's treu del suro. Primera corteza. || *n. p.* Pelegrin.
Pelegri (Joseph). *Biog.* Remaricable artista català mort encare jove a Barcelona al any 1880. La seua especialitat era la pintura en esmalt, havent fet ab aquest procediment, nombrosos y artistichs retrats.
Pelegri (Cingle del). *Orog.* A les montanyes del Canigó.
Pelegrina. *f.* Petxina. Peine de Venus, Concha de peregrino.
Pelegrinació. *f.* Romiatge. Peregrinación.
Pelegrinar. *v. n.* Fer romiatge. Peregrinar.
Pelejar. *v. n.* Posar pel els animals, y ploma els aucells. Pelear. || *Vulg.* Manejar diners. Sonar moneda.
Pelekit. *m.* *Min.* Arseniat de coure cristallinat. Pelekido.
Pelendengues. *f. pl.* Adornos. Perendengues.
Pelet. *m. dim.* Pelico, Pellilo, Pelito.
Pelfa. *f.* Cert teixit. Felpa. || *Met.* Reprensió. Felpa. || **Donar una pelfa.** *fr. Fam.* Bastonejar o renyar sense mirament. Dar ó propinar una felpa.

- Pelfar.** *v. a.* Guarnir de pelfa. Afelpar.
- Pelfat,** *da. adj.* Afelpado.
- Pelfó.** *m.* Mena de teixit. Afelpado.
- Pellagut,** *da. adj.* Cosa difícil de entendre. Pellagudo.
- Pelblá.** *adj.* Suau de pel. Pellblando.
- Pelblanch.** *adj.* De pel blanch. Pellblanco.
- Pellicá.** *m.* Ornit. Aucell gros com el cigne Pellicano.
- Pellica.** *f.* Pelicó.
- Pelican.** *m.* Pellicó.
- Pellicó.** *m.* Bozo.
- Película.** *f.* Tel o pell prima. Película. || *Fot.* Cinta cinematogràfica, que per medi de la llanterna és reproduïda a la tela. Película.
- Pelicular.** *adj.* Pelicular.
- Peliculós,** *a. adj.* Peliculoso.
- Pelicult,** *a. adj.* Pelicorto.
- Pelling.** *m.* Teixit xinó, que era apropiat a mitjans del segle XIX al trajo y a les tapiceries. Pelling.
- Pelilarch,** *ga. adj.* Pelilargo.
- Pelinegre,** *a. adj.* Pelinegro.
- Peliroig,** *ja. adj.* De pel roig. Pelirrojo.
- Pelissier (Guillèm).** *Biog.* Escriptor del llenguadoch al segle XVI, mort a Montpeller al 1568. Embaixador a Venècia y bisbe del mitjorn de França, era home influent y havia establert una rica biblioteca de missals. Va ésser un dels que se oposaren al deixondiment del calvinisme a en aquella banda.
- Pelités,** *sa. adj.* De pel fort. Pelitioso.
- Pelitre.** *m.* Bot. Planta. Metricaria.
- Pelitxa.** *f.* Bot. Agalla.
- Pelma.** *m.* Cachazudo, Calmoso.
- Pelmaç,** *a. m. y f.* Calmoso.
- Pelmaceria.** *f.* Paciencia, Cachaza.
- Peló,** *na. adj.* Pelón. || *Fig.* Misèrable.
- Pelokonita.** *f.* Min. Fosfat amorf. Pelokonita.
- Pelopi.** *m.* Min. Còs simple metàl·lic. Pelopio.
- Pelós,** *a. adj.* Velloso, Velludo.
- Pelosilla.** *m.* Farm. Remei estringent. Pelosilla.
- Peloses (Les).** *Geog.* Caseriu del terme de Castellet, prov. de Barcelona.
- Pelpunyar.** *v. a.* Masegar, Rebragar. Manosear.
- Peirás.** *adj.* Roba sense pel. Pelo raso.
- Péls.** *Gram.* Contracció de *per els, per los.* Por los.
- Pels.** *m. pl.* Bot. Filaments de les plantes. Pelos. || **Pels alenats.** Que acaven en punta afilada. **Pelos alexnados.** || **Pels articulats.** Pelos articulados. || **Pels de farigola.** Planta convulvulàcia. *Cuscuta mayor.* Epitimo, Barbas de capuchino. || **Pels estrellats.** Pelos estrellados. || **Pels linfàtics y sense glàndules.** Pelos filiformes, y sin glàndulas. || **Pels excretoris.** Pelos excretorios. || **Tindre pels.** *fr.* Esser cosa dificultosa. Tenner hemoles.
- Peltre.** *m.* Barreja de plom y estany. Peltre.
- Peltre.** *m.* Travallador de objectes de peltre. Peltretero.
- Peltreteria.** *f.* Obrador y botiga de peltre. Peltreteria.
- Peluxa.** *f.* Teixit de pel llarch y sedós. Felpa.
- Pelussa.** *f.* Pel suau y curt d'algunes plantes. Pelusa. || Borriçol que cau de la roba. Pelusa.
- Pelusseta.** *f. dim.* Borriçol. Vellocillo.
- Pelut.** *m.* Estora fina. Felpudo, Peludo, Ruedo. || *da. adj.* Peludo, Velloso. || Adorno de pell pera abrigarse les dónes. Manguito, Boá. || *Ictiol.* Peix. Acedia.
- Pelviá,** *na. adj.* Anat. Relatiu a la pelvis. Pelviano.
- Pelvicrural.** *adj.* Anat. Referent a la pelvis y a la cuixa. Pelvicrural.
- Pelvimetre.** *m.* Med. Eina pera midar la obertura de la pelvis. Pelvimetro.

Pelvimetria. *f. Med.* Operació que determina la extensió de les diferents parts de la pelvis. **Pelvimetria.**

Pelvis. *f. Anat.* Obertura de fondària suficient, pera contindre líquids de les segregacions renals al cós humà. **Pelvis.**

Pell. *f. Piel, Pellejo.* || Part que cobreix les fruites, pellofa de les llegums y de certes fruites seques. **Corteza, Camisa, Hollejo.** || Tel que cobreix algú muscle. **Tegumento.** || — **assaonada.** Piel compuesta, adobada. || — **crua.** Sense assaonar. Piel cruda, Piel en crudo. || — **d'animal mort o escorxat.** *fr. Pelleja.* || — **d'anyell.** Corderina, Corderuna. || — **de cabra.** Piel de cabra. *Fam.* Piel de tambor, Parche. || — **de Camussa.** Piel de Gamuza. || — **de cerf, o de daina.** Piel de gamo. || — **d'Escat.** Lija. || — **de gallina.** Piel de gallina. || — **de gat marte.** Marta. || — **de garri rostit.** Corezueto.

|| — **dels raïms, grans y llegums.** *fr. Hollejo.* || — **morta.** *fr. Callosidad.* || **Pells o teles desota les costelles.** Píeles bajo las costillas. || **Cobrir o forrar de pells.** Empellejar. || **De la seua pell se'n faràn les tires.** *Ref.* Del cuero salen las correas; todo saldrá del cubeto; de sus carnes come. || **Deixar o deixarhi la pell.** *fr. Fam.* Pagar con el pellejo. || **Deixar sense pell.** *fr. Fam.* Morir. Dar ó dejar el pellejo. || **Entre carn y pell.** *m. adv.* Entre cuero y carne. || **Esser de la pell del diable o del dimoni.** Ser de la piel de Barrabás. || **Ex posar pell a les llagues.** *fr. Cicatrizar, Encorar.* || **Llevar la pell.** *fr. Escorxar.* Desollar. || **Arrebasar, Estafar.** Quitarle el pellejo. || **Met.** Explotar. Desollar. || **Llevar la pell del cul.** *fr. Fam.* Açotar. Quitar el culo á golpes.

|| **No cabre a la pell.** *fr. Fam.* Estar molt gras, Lluirli el pel. **No caber en el pellejo.** || **No tin-**

dre més que la pell. *fr. Fam.* Estar molt magre. **No tener más que el pellejo.** || **No voldria pas esser de la seua pell.** *Loc.* No voler trovarse al lloch d'algú malhaurat. **No quisiera ballarme en su pellejo.** || **Quan de mal gust ve l'anyell, mal profit farà la pell.** *Ref.* De malo vino el conejo, con el diablo irá el pellejo.

Pella. *f.* Peça o secció d'alguna cosa enmotllada o caragolada. **Pella.**

Pelladura. *f.* Acte d'apellarse les llagues. **Encoración.**

Pellaire. *m.* Ofici. **Pelero.** || **Blanquer.** **Curtidor.**

Pellám. *m.* Conjunt de pells. **Pellejería.**

Pellambrador. *m.* Blanquer. **Curtidor.**

Pellambrar. *v. a.* Preparar les pells pera adobarles. **Apelambrar.**

Pellambrat, da. *p. p.* Piel curtida. **Pellambrer.** *m.* **Pellaire.**

Pellambrera. *f.* Lloch ahont se adoben les pells. **Pelambrera.**

Pellar. *v. r.* Cicatrizar. **Encorecer, Encorar.**

Pellat, da. *p. p.* Encorado, Cicatrizado.

Pellatge. *m.* **Cutis.**

Pellayre. *m.* **Pellaire.**

Pellejador. *m.* Tires de pell lligades en un mànech pera expolsar els mobles. **Zorros.**

Pellejar. *v. a.* **Sacudir.**

Peller. *m.* **Pellejero, Peletero, Curtidor.**

Pelleria. *f.* **Peletería, Pellejería.**

Pellerina. *f.* Mena de valona, confeccionada ab pells fines. **Pelerina.**

Pelleringa. *f.* **Pelleja, Piltrafa.**

Pelles. *fr. pl. Ter.* **Aranés, Faldas.**

Pelleta. *f. dim.* Pell prima com un tel. **Película, Pellejina.**

Pelleter, a. *m. y f.* **Pellaire.**

Pelleteria. *f.* **Peletería.**

Pellicá. *m. Ant.* **Pellicano.**

Pellicer. *m.* **Peller.**

Pellicer (Joseph). *Biog.* **Escriptor catalá del sigle XVIII, autor**

d'un valios manuscrit *Idea de Catalunya* ab detalls molt curiosos dels sigles xvi, xvii y xviii. Figurava a la biblioteca episcopal de Barcelona. || — **y Felié (Joseph Lluís)**. Remarcable pintor y dibuixant contemporani, nadiu y mort a Barcelona, (1842-1901). Va sejournar llarch temps a Roma y a París. Va assolir premi a la exposició de Madrid de 1871, y va concorre ademés ab éxit a les de París, Viena y Chicago, ademés de ferse renóm y fruit popularitat a les de Barcelona, ahont després d'haver organitzat la Universal de 1888, va ésser director del Museu de reproduccions y va dirigir les primeres exposicions d'art industrial. Va fer oposicions a una càtedra de l'escola de Belles Arts, essent postergat per les influències polítiques al any 1895, y dedicantse llavors a l'ensenyança privadament. Va ésser dibuixant y caricaturista de renóm a Barcelona, Madrid, a Londres y a París, col·laborant a l'*Ilustración Española y Americana*, *L'illustration*, *Le Monde illustré*, *The Graphic*, y altres publicacions nombroses, y al ensemps consagrantse a l'illustració d'obres editorials. Els seus dibuixos de la lluita civil de 1872-1875, de la guerra Rusa-turca y d'altres aconteixements contemporanis, constitueixen artístiques notes trassades ab sorprenent veritat. || — **y Pagés (Joseph M.^a)**. Erudit escriptor y arqueòlech, nadiu de Barcelona (1843) mort a Mataró als començos del segle xx. Pertanyia a l'Acadèmia de la història y a altres corporacions doctes y va ésser un dels més entusiastes pera la conservació del monastir de Ripoll. Era membre de la comissió de monuments de Girona, y va col·laborar a publicacions y revis-

tes, escrivint estudis d'erudició y de literatura clàssica. Entre les seues obres, cal esmentar *El Monasterio de Ripoll*, (1872); *Santa Maria de Ripoll*, (1875); *Santa Maria del Monasterio de Ripoll*, (1888); *Estudios histórico-arqueológicos sobre Iluro*, (1887), y *Reales privilegios de Mataró*, (1887). Era director del Colegi de Coll de Valdemia a Mataró, y fundador del setmanari *El Ripollès*.

|| — **y Pagés (Pere)**. Patrici de Ripoll, mort a sa vila nadiua al any 1899. Escriptor, alcalde de Ripoll y un dels que servaren les despulles del antic monastir, afavorint la seua restauració. Era germà del anterior y va pertanyer a corporacions catalanistes y científiques. || — **y Tovar (Antoni)**. Escriptor del segle xvii y autor de un manuscrit que ab el títol de *Diari de la guerra de Catalunya de 1640-1641*, se conservava a la Biblioteca reial.

Pelliceria. *f.* **Pelleria**.

Pellich. *m.* Abrich de pells. **Pellica**.

Pellingo. *m.* Harapo, Andrajo, Guifapo.

Pellingot. *m.* **Pellingot**.

Pellingoy. *m.* **Pellingot**.

Pellissa. *f.* Zamarra.

Pellissari (Cornelia). *Biog.* Aplaudida actriu catalana, que va fruit nomenada als primers temps del teatre català com a característica, al Odeó y al Romea.

Pellisser. *m.* **Peller**.

Pelló. *m.* Càscara.

Pellofa. *f.* Pell prima de les llegums y de les fruites. **Cascarella**, **Holleja**. || La del raïm exprèmut. **Orujo**. || *Met.* Subjecte de poch valer. **Tonto**. || *Fam.* Mentida. **Embuste**.

Pellorfa. *f.* **Pellofa**.

Pelloseta. *f.* **Pielecita**.

Pellucar. *v. a.* **Pellizcar**, **Picar**, **Pizar**. || **Anar a pellucar**. **Re-**

cullir els gotims de raim, que han quedat als ceps després de la brema, les olives o les fruites, que resten per terra després de la cullita. **Rebuscar.**

Pen. m. Membre viril. **Penes.**

Pena. f. Càstich. **Pena.** || Sentiment, aflicció, pesar. **Pena.** || Dificultat, treball. **Pena.** || Dolor, torment. **Pena.** || *Naut.* Peça de l'antena. **Pena.** || *Ant.* Pedra, timba. **Peña, Despeñadero.** || **Pena corporal.** Pena corporal. || **Pena de cort.** Tribut antic. **Pena de corte.** || **Pena de dany.** *Teol.* Pena de daño. || **Pena de la vida.** Pena capital, de muerte. || **Pena de sentit.** *Teol.* Pena de sentido. || **Pena de talló.** Pena del tallón. || **Penes eternes.** *Teol.* Penas eternas. || **Pena pecuniaria.** Multa. Pena pecuniaria. || **Ab molta pena o ab totes les penes del mon.** A duras penas. || **A les penes punyalades.** *Loc.* A mal dar, tomar tabaco; A las penas puñaladas. || **Baix pena. m. adv.** Pena, Sopena. || **Donar pena. fr.** Causar dany. **Dar pena.** || **En pena. m. adv.** Per càstich. **En pena.** || **Estar en pena.** No tindre comoditat. **Estar en pena.** || **Fer pagar la pena. fr.** Hacer pagar la pena. || **Fer pena. Dar pena.** || **Les penes no maten, pero acaben.** *Ref.* Duelos me hicieron negra, que yo blanca me era. || **El dementat per la pena es avisat.** *Ref.* El loco por la pena es cuerdo. || **No té pena ni gloria.** *Loc.* Ni pena ni gloria. || **Pendre la pena.** Tomarse el trabajo. || **Pendre pena per algú. fr.** Trabajar en pró de alguien. || **Pendre la pena. fr.** Sembrar en la arena. || **Treure de pena. fr.** Sacar de pena.

Pena. Biog. Cognom d'una antiga família de Provença, que va figurar en la cultura de aquella regió catalana als sigles mitxos y al comens de la etat moderna, essent dignes d'esmentarse En Huch, poeta

que va ésser coronat a les derrieres del segle XIII per la reina Na Beatriu; En Joan, professor de matemàtiques mort al any 1560, y N'Antoni, conseller del parlament de Provença y escriptor del meteix segle, mort al 1564.

Pena (La). Geog. Masia del bosch de Poblet ahont eren confinats els frares d'aquell monastir que mancaven a les ordres dels seus superiors. || — (**Comellar de la**). Vessants de la montanya de Poblet, dessota la Pena.

Penada. f. Dolor a la boca del cor. Dolor de estómag.

Penadament. adv. m. Penosamente.

Penadés (Comarca del). Geog. Comarca natural que confronta ab el Plá del Llobregat al N. E.; ab la comarca d'Igualada al N. y N. O.; al S. ab el Camp de Tarragona, y al E. ab el mar Mediterrani. La comarca del Penadés, comprén a la banda del S. part de la prov. de Barcelona, y a la banda del N. terres que pertanyen a la de Tarragona, y se subdivideix en Alt y Baix Penadés, comprenent aquest, la regió nomenada per alguns geógrafs ab el nom de Costa de Ponent. Es la població més significada de la comarca, Vilafranca, essent les més remarcables després d'aquella, les de Sant Sadurní, Monjos y Arbós a la part alta, y Vendrell, Sant Vicens, Calafell, Cubelles, Vilanova y Sitges a la part baixa. Els cursos hidrográfihs del Penadés son: el Foix, la riera Gran, el torrent de Melió y altres petites torrenteres. Creua la comarca el ferrocarril de Valencia a Barcelona en direcció de S. O. a N. E. y la carretera de Tarragona a Barcelona de O. a E. contribuint també a l'expansió del seu tràfech agrícola alguns camins

veïnals, y les carreters de Igualada a Vilanova, la de Sant Boy de Llobregat a la Llacuna; la de Guardiola y la de Vilafranca a Santa Coloma de Queralt. Serva el Penadés com monuments remarcables, el castell y iglesia de Olérdula, el temple de Sant Martí Carroca, la iglesia de Sant Felin y el palau dels comtes de Barcelona a Vilafranca. La vegueria de Vilafranca, mostrava ja, quan el cens de Catalunya, fet a les Corts de Cervera de 1359, la importancia dels poblats que la constituïen y que després formaren part del anomenat Corregim del Penadés, integrant llavors bona part de la comarca a que fem referencia. Eren en aquell temps els poblats del Panadés, més dignes d'esment Vilafranca del Penadés, Arbós, Piera, Igualada, Cubelles, Castell de Fontrubia, Canyelles, Gelida, Calafell, Roca Crespa, Salicrup, Altafulla, La Nou, Vilanova, Esparraguera, Masquefa, Monistrol d'Anoia, Sant Pere de Rindevitlles, Terraçola, Quadra del Gorner, Santa Fé, La Granada, Cantallops, Ordal, Pontons, Foix, Miralles, Querol, Montagut, Santa Perpetua, Marmellar, Cimitrells, Torra d'En Barra, Vespella, Roda, Bellvehy, Gornal, Llorens, Castellet, Conit, Les Gunyoles, Olérdula, Viladellops, Celma, Claramunt, Mediona, Odena, Castellolí y Montbui. || **Penadés (Vilafranca del)**. *veg. Vilafranca.*

Penadesench, ca. adj. Nadiu o propi del Penadés.

Penador, a. adj. Qui pena. Penador.

Penafreta. Geog. Poblet de la prov. de Tarragona, part. jud. de Montblanch. || — (**Cova de**). Al terme del mateix poblet.

Penafretench, ca. adj. Nadiu o propi de Penafreta.

Penagera. f. Penaig.

Penaig. m. Plomall. Penacho.

Penal. adj. Relatiu a un càstich o imposició de pena. Penal.

Penalitat. f. Aficció, molestia, treball. Penalidad.

Penalment. adv. m. Penalmente.

Penar. v. n. Patir. Penar. || *Met.* Desitjar ab ansia alguna cosa. Penar.

Penat, da. adj. Penós, Castigat.

Penado. Presidario. || *Alat. Alado.* || *Fig.* Eina de broch que raja poch. **Penado.** || **Rat Penat.** Murciélagó.

Penatzera. f. Plomall. Penacho.

Penatxo. m. Penatzera.

Penca. f. Hoja, Casco, Penca, Témpano. || **Penca de glás.** Témpano de hielo. || **Penca d'etzavara.** Hoja de agave. || **Cop de penca.** Pencazo. || **Ferse de penques.** *fr.* Refusar lo que's desitja. **Hacerse de pencas.** || **Penca de pa.** Llesea molt grossa. Cacho de pan.

Pencaça. f. cum. Hojaza.

Pencut, da. adj. Pencudo.

Pendanga. f. Dòna de mal viure. Pindonga.

Pendanguejar. v. n. Portar mala vida. Pindonguear.

Pendanguera. adj. Dòna dolenta. Pindonguera.

Pendangueria. f. Vida de llibertinatge. Pindongueria.

Pendencia. f. Castellanisme. Disputa. **Pendencia.** || **Amich de pendencies.** Buscarraons. **Pendenciero, Quimerista, Camorrista.** || **Tindre pendencies.** Pelearse. || **Una dependencia ben renyida, n'escusa moltes.** *Ref.* Riña por San Juan, paz para todo el año.

Pendenciar. v. a. Reñir.

Pendenciós, a. adj. Pendenciero.

Pendenga. f. Ant. Montell. Pendill.

Pedent. p. a. Pendiente. || *adj.* Indecís, sense resolució. **Pendiente.** || *f.* Devallada, Baixada. **Pendientes.** || **Pedent d'un fl.** *fr.* Pendiente de un caballo. || **Fer pedent.** Venir en declive.

Pendip. adj. Que fa pedent,

Vessant d'una montanya. Declive.

Pendic (Coll de). *Orog.* Collada de la Serra de Cadí, entre les províncies de Lleida y de Barcelona, a tramontana de Bagà.

||—(Torrent de). *Hidrog.* Torrentada del Bergadá que mena les seues aigües al Llobregat y al Segre.

Pendicçal. *m.* Gran declive.

Pendir. *v. n.* Colgar.

Pendó. *m.* Pendón. || *Arquit.* Motllura sota la cornisa o demunt la columna. Astrágalo.

Péndol. *m. Naut.* Pendol.

Péndola. *f.* Péndola, Péndula.

Pendolada. *f.* Movimiento oscilatorio de la péndola

Pendolatge. *m. Mar.* Fet de apropiarse de mercancies a les preses de la nau. Pendolaje.

Pendoleta. *f.* Als rellotges. Pendolita.

Pendolista. *m.* Escribiente.

Pendoló. *m.* Pendolón.

Pendoner. *m.* Portaestandarts.

Pendre. *v. a.* Acceptar, Agafar ab la mà, beure, menjar, etz. Tomar. || Desposseir de quelcóm a algú. Quitar. || Fer presoner a algú. Aprehender, Aprisionar, Capturar, Prender. || Ferse provar algún remei. Tomar. || Apoderarse d'alguna embarcació. Apresar. || Encaminarse per algún indret. Echar, Tomar. || Imitar els costums y l'estil de un altre. Tomar. || Apoderarse d'alguna cosa. Quitar. || Rebre d'algún modo o forma. Tomar. || Apoderarse d'alguna plassa o fortareça. Tomar. || Agafar per. Apoderarse. Tomar. || Cercar, Trovar. Hallar. || Guanyar als jochs de dames o d'escachs. Comer. || Ocupar els passos o camins. Tomar. || Agramallar, parlant de líquits. Coagular. || Posar foch. Prender. || Arrelar les plantes. Arraigar, Encepar. || —a algú pel seu compte. *fr.* Tomarla con alguno. || —a bé. *fr.* Consentir. || —a partit. *Loc. ant.* Tomar á partido. || —a soles. *fr.*

Emprender á soles. || —ab patxorra. *fr.* Tomarlo con calma. || || —al coll. *fr.* Cargarse al hombro. || —alguna cosa. *fr.* Cargar con algo. || —comiat. *Loc.* Despedirse. || —comptes. *fr.* Pasar cuentas. || —de grat. *fr.* Mostrar afición. || —de memoria, o de cor. *fr.* Aprender de memoria. || —dona. *fr.* Casarse. Tomar mujer. || —experiencia. *fr.* Tomar ejemplo. || —fàstich. *fr.* Tomar asco. || —farritja. *fr.* Tomar acero. || —figura. *fr.* Remedar. || —guarda. *fr.* Atender, Tener cuenta. || —gust a alguna cosa. *fr.* Agradar, Aficionarse. || —l'alé o el plor. *Mod. verb.* Encanarse. || —el color. *fr.* Tomar el color. || —el compte. *fr.* Pasar cuentas. || —el corrent. *fr. Met.* Agafar el costum. Tomar el chorrillo. || —el pòls. *fr.* Tomar el pulso. *Fig.* Esbrinar alguna cosa. Tomar el pulso. || —el treball. *fr.* Tomar el trabajo. || —la A per la B. *fr.* Tomar el rábano por las hojas. || —la iniciativa. *fr.* Abrir paso ó camino. || la lliçó. *fr.* Tomar la lección. || —la mida a algú. *fr. Met.* Tomarle á alguno las medidas. || —la mida de la esquena. *fr. Fam.* Medir las costillas. || —les armes. *fr.* Tomar las armas, Levantarse en armas. || —lloch. *fr.* Elegir sitio. || —o ferse mal. *mod. verb.* Hacerse, recibir daño ó mal, Lastimarse. || —malament. *fr.* Llevar á mal ó con enfado. || —moller. *fr.* Enmollerarse. Tomar estado, Casarse. || —parer. *fr.* Tomar parecer. || —per burla. *fr.* Echar á chanza, á zumba. || —per força. *fr.* Tomar á la fuerza. || —per fort. *fr.* Tomar á pechos. || —sobre hù. *fr. ant.* Tomar á su cargo. || —terra. *fr. Naut.* Abordar. || —una enrabiada. *Mod. verb.* Coger una rabieta. || —una obra. *fr.* Empéndrela. Emrender una obra || —un boei. *Mod. verb.* Tomar un bocado. || —un cop d'aire. *Mod. verb.* Darle un aire (á alguno). || **Prén aixó per**

- ara! *fr.* ¡Tómate esa! ¡Sórbete ese huevo! || **No pendre a la boca.** *fr.* Callar. No haber dicho, ni malo, ni bueno, ó esa boca es mía. || **Qui pren, el seu cor ven.** *Ref.* Quien acepta, su libertad vende. || **Tornar a pendre el fil.** *fr.* Recomençar la conversa o la feina. Empezar de nuevo ó nuevamente.
- Pendres.** *v. a.* Gramullarse la llet, el greix, etz. Cuajarse, Coagularse. || **Pendres en guerra.** *fr. Ant.* Mover guerra. || **Pendres la llicència,** etz. *fr.* Tomarse la llicència, el permiso. || **Péndresela ab algú.** *fr.* Habérsela con alguno. || **No sapiguer** con péndresen. *Loc. Ant.* No saber adonde salvarse; no saber que hacerse, ó que determinarse.
- Péndul.** *m.* Péndulo.
- Péndula.** *f.* Péndul. || **Péndula del regulador.** Peça del teler mecánich. Péndula del regulador.
- Pene.** *m.* *Anat.* Pene.
- Penech,** *ca. adj.* Borratxo. Beodo.
- Penedença.** *f.* *Ant.* Arrepentimiento.
- Penedida.** *f.* Arrepentida.
- Penediment.** *m.* Arrepentimiento.
- Penedir.** *v. r.* Arrepentir.
- Penedirse.** *v. r.* Arrepentirse.
- Fenedit,** *da. p. p.* Arrepentido.
- Penell.** *m.* Plomall per ornament de les cavalcadures. **Penacho.** || Ferro giratori pera senyalar els vents, als cims dels cloquers. **Veleta.**
- Penella.** *f. dim. de penya.* Pedra petita. **Peñuela.**
- Penelles.** *Geog.* Poble de la proy. de Lleida, bisb. d'Urgell, part. jud. de Balaguer.
- Penes.** *f. pl.* Penas. || **Penes ab pá,** fan de bon passar. *Ref.* Los duelos con pan son menos.
- Penetrabilitat.** *f.* Penetrabilidad.
- Penetrable.** *adj.* Penetrable. || *Met.* Fácil d'entendre. **Penetrable.**
- Penetració.** *f.* Penetración. || **Coineixement.** Penetración. || **Aguadesa.** Penetración. || **Penetra-**
- ció pacífica.** Conquesta civilisadora d'algún país. **Penetración pacífica.**
- Penetrador,** *a. m. y f.* Penetrador.
- Penetrament.** *m.* *Ant.* Penetració.
- Penetrant,** *p. a.* Penetrante. || *adj.* Ferida fonda. **Penetrante.**
- Penetrar.** *v. a.* Ficarse endins. **Penetrar.** || Traspasar de part a part algún cos. **Penetrar.** || *Met.* Deduir els sentiments o els impulsos morals. **Penetrar.**
- Penetrat,** *da. p. p.* Endinsat. **Penetrado.**
- Penetratiu,** *va. adj.* Penetrativo.
- Penfich.** *m.* *Med.* Malaltia de la pell. **Penfigo.**
- Penfiga.** *m.* *Med.* Flegmassia de la pell. **Penfiga.**
- Penfigodes.** *f. Med.* Inflorescència de la pell. **Penfigodes.**
- Pengim.** *m. dim.* Colgajo. || **Anar penjim penjám.** Andar sin garbo.
- Penible.** *adj.* Penoso.
- Peniblement.** *adv. m.* Penosamente.
- Peniform.** *adj.* Membrana d'insecte. **Peniforma.**
- Penilla.** *f.* Península.
- Península.** *f.* Penilla.
- Peninsular.** *adj.* Nadiu o propi d'alguna penilla. **Peninsular.**
- Penir.** *v. a.* Castigar.
- Penirse.** *v. r.* Arrepentirse.
- Penisla.** *f.* Penilla.
- Penit,** *da. p. p.* Arrepentido.
- Penitencia.** *f.* Penitencia. || **Penitencia pública.** Penitencia pública. || **Complir la penitencia.** *fr.* Cumplir la penitencia.
- Penitencial.** *adj.* Pertanyent a la penitencia. **Penitencial.**
- Penitencialment.** *adv. m.* Penitencialmente.
- Penitenciari.** *v. a.* Imposar penitencia. **Penitenciari.**
- Penitenciari.** *adj.* Càrrech eclesiástich. **Penitenciario.** || Dignitat de canonge y de cardenal. **Penitenciario.** || Sistema y establiment pera càstich de faltes y de delictes. **Penitenciario.**
- Penitenciaria.** *f.* Tribunal ecle-

- siástich. Penitenciaria. || Establiment penal Penitenciaria.
- Penitenciari, da. *p. p.* Condenado, Penitenciado, Penado.
- Penitencier. *m.* Penitenciarí.
- Penitenciera. *f.* Penitenciaría.
- Penitent, a. *m. y f.* Penitente. || Penitents (Els) *Geog.* Caseriu del antic terme d'Horta, que pertany ara al districte municipal de Barcelona. || **El penitent no diu res y el pare March o el butxi s'encanya.** *Ref.* No suda el ahorcado y suda el teatino.
- Penitentíssim, a. *adj. sup.* Penitentíssimo.
- Penjada. *f.* Colgajo.
- Penjadiç, a. *adj.* Colgadizo.
- Penjador, a. *m.* Ganxo. Colgado-ro.
- Penjadura. *f.* Colgadura.
- Penjal. *m.* Vessant. Vertiente.
- Penjament. *m.* Ahorcadura, Suspensión. || Paraulada. Dicterio, Injuria, Pestes.
- Penjant. *p. a.* Colgante, Pendiente, Suspensio. || **Penjants.** Per les orelles de les dónes. Pendientes, Zarcillos.
- Penjar. *v. a. y n.* Penjar coses. Colgar, Pender. || Parlant de persones penjades a la forca. Ahorrar. || **Penjar els hàbits a la figuera.** *Mod. verb.* Colgar los hàbitos. || **Penjar les barres al sostre.** *Mod. verb.* Estar á diente como haca de bulero. || **Fer penjar.** *fr. Met. fam.* Molestar a algú. Dar cordelejo.
- Penjarella. *f.* Colgajo.
- Penjarolla. *f.* Colgajo. || **Penjarolles de rellotge.** Colgajos, Dijes.
- Penjarrobes. *m.* Percha, Ropero.
- Penjarse. *v. r.* Ahorcarse. || *Met.* Indignarse. Irritarse.
- Penjat, da. *p. p.* Ahorcado, Colgado. || **¡Penjat!** *Excl.* ¡Ahorcate! || **Penjat sigui tal barato.** *Expr. fam.* No hay tales carneros. || **Estar penjat a la orella.** *fr. Met.* Estar á la oreja, Porfiar. || **Esser penjat.** *fr.* Ser ahorcado, Ser ajusticiado. || **No s'ha de parlar de corda, a casa del penjat.** *Ref.* En casa del ahorcado, no debe citarse la soga.
- Penjol. *m.* Colgajo, Racimo.
- Penjolar. *v. a.* Columpiar.
- Penjolarse. *v. r.* Columpiarse.
- Penjoll. *m.* Penjol.
- Penjollada. *f.* Parlant dels raïms Racimes numerosos.
- Penjollar. *v. a.* Penjar fruites lligades per la qua, pera que s'assequin. Colgar.
- Penjollós, a. *adj.* Andrajoso.
- Penjorella. *f.* Colgajo.
- Penjoy. *m. Ter.* Penjol.
- Pennatifer, a. *Zool.* Exemplar de au que té plomes. Pennatífero.
- Pennatula. *f.* Celenteris gaire be sempre fosforescents que son abundoses a les costes. Pennatula.
- Pennatulitis. *m.* Celenteris alicionaris ab vuit tentácuis. Pennatulidor.
- Pennifoliat, da. *Bot.* Plantes de fulles retallades, Pennifoliado.
- Penniform. *adj.* En forma de ploma. Penniforme.
- Pennigerminat, da. *adj. Bot.* Pennigerminado.
- Pennina. *f. Min.* Varietat de clorit. Pennina.
- Pennita. *f. Min.* Pennita.
- Penniters, a. *adj.* Animal ab les tarse en forma de ploma. Pennitarso.
- Pennivenat, da. *adj. Bot.* Fulles de tres nervadures, essent la del mitg, més eixint que les dels costats. Pennivenado.
- Penó. *m.* Pendó. Pendón.
- Penol. *m. Naut.* Peñol.
- Penombra. *f.* Quasi ombra. Penumbra. || *Astr.* Ombra parcial als eclipses. Penumbra.
- Penombrós. *m.* Penumbroso.
- Penós, a. *adj.* Travallós, Dificultós. Penoso.
- Penosament. *adv. m.* Penosamente.
- Penosíssim, a. *adj. sup.* Penosíssimo.
- Penositat. *f.* Pena.
- Penquer. *m. Bot.* Estigó de l'etzavara. Tronco de agave.

Pens. *f.* Pensamiento.
Pensa. *f.* Animo, Propósito, Pensamiento. || **Ni per pensa.** *fr.* Ni de intento.
Pensada. *f.* Idea, Ocurrencia, Pensamiento.
Pensador, a. *m. y f.* Pensador. || Home de talent, d'idees propies. Pensador.
Pensament. *m.* Facultat de la imaginació. Pensamiento. || Intent, designe, propòsit. Pensamiento. || Sentència, parer, judici. Pensamiento. || *Bot.* Planta de la família de les violàcies, de flors variades en color. Trinitaria, Pensamiento. || **Endevinar el pensament.** *fr.* Beber, Leer, adivinar los intentos. || **En un pensament.** *m. adv.* En un instante. || **Fer pensament.** *fr.* Discutir. || **Fer pensaments.** *fr.* Hacer propósitos. || **Fer o tindre el meteix pensament.** Coincidir de ideas. || **Ni per pensament.** *Expr.* Ni por asomo, ni por pienso. || **No passar pèl pensament.** *fr.* No pasar por la idea.
Pensamentera. *Bot.* Pensament.
Pensamentós, a. *adj.* Caviloso.
Pensar. *v. a.* Pensar. || Formar judici, Opinar. Pensar. || Meditar. Pensar. || Reflexionar, Examinar. Pensar. || Proposarse fer alguna cosa. Pensar. || **Pensar, vindre, fer, etc.** *fr.* Pensar, venir ó hacer, etc. || **Pensar quina ne farà.** *Mod. verb.* Maquinar maldades. || **Pensarhi.** *fr.* Reflexionar. Verse en ello. || **A no pensar.** *m. adv.* Inadvertidamente. || **Cadascú té 'l seu modo de pensar.** *Loc.* Cada maestrillo tiene su librito. || **Donar que pensar.** *fr.* Dar en que pensar. || **Pensen els enamorats que tothom té 'ls ulls tancats.** *Ref.* Creen los enamorados que tienen todos los ojos vendados. || **Pensar senyarse y treure 'ls ulls.** *fr.* Presumir algo y no hallar nada. || **Ni pensarhi.** *fr.* Ni por pienso. || **¡Qui ho havia de pensar!** *Expr.* ¡Quien lo creyera!

¡Quien tal pensar! ¡Quien tal dijera! || **Qui mal fa, mal pensa.** *Ref.* Piensa el ladrón, que todos son de su condición. || **Qui no té pá, moltes se 'n pensa.** *Ref.* Más discurre un ambriento, que cien letrados. || **Sense pensar o sense pensarho.** *m. adv.* Sin preverlo, Sin pensarlo.
Pensarse. *v. r.* Persuadirse, Creerse.
Pensarseu. *v. r.* Recelarse.
Pensat, da. *p. p.* Pensado. || **Tindre la pensada.** Llevarla resuelta.
Pensatiu, va. *adj.* Pensativo.
Pensativament. *adv. m.* Pensativamente.
Penser. *m.* Pensament.
Penses. *m.* Pensament.
Pensió. *f.* Pensión. || Càrrega anyal imposada en compensació d'alguna cosa. Pensión. || Preu de despesa, lloguer o estada. Pensión. || Fruits per rendes. Pensión. || Sou o mercé pecuniaria. Pensión. || **Pensió bancària.** Pensión bancaria. || **Viure o estar a pensió.** Viure a despesa, cost d'educació, o d'estatge en una casa de curació. Estar á pensión.
Pensionar. *v. a.* Imposar alguna pensió. Pensionar. || Concedir alguna quantitat per emoluments. Pensionar.
Pensionari. *m.* Qui satisfá alguna pensió. Pensionario, Pensionista.
Pensionat, da. *p. p.* Pensionado. || *adj.* Pensionado. || *m.* Colegi o establiment que té alumnes a pensió. Pensionado. || **Pensionat de la Misericòrdia.** *Geog.* Caseriu de Canet de Mar, a prop de la capella de la Verge de la Misericòrdia.
Pensionista. *m.* Pensionista.
Pensiu, va. *adj.* Pensativo.
Pensivol, a. *adj.* Pensativo.
Pensivolment. *adv. m.* Pensativamente.
Pensós, a. *adj.* Caviloso.
Pent. *m.* Fusta pera reforçar un pal, una cama, etc. Biostra.

- Penta.** *f.* Paraula grega que equival a cinch, y s'anteposa a molts noms científichs. **Penta.**
- Pentaclassit.** *m. Min.* Perogené. **Pentaclasio.**
- Pentacontarca.** *m. Mil ant.* Capdill de cinquanta homens a les milicies antigües. **Pentacontarca.**
- Pentacontarquia.** *f.* Estol de les milicies greges. **Pentacontarquia.**
- Pentacordi.** *m. Mus.* Lira antiga ab cinch cordes. **Pentacordio.**
- Pentacosí.** *m.* Nom de un dels cossos legisladors dels grechs, que formaven el concell de cinchcents. **Pentacosio.**
- Pentacossiarquia.** *f. Mil.* Cos de milicia grega compost de cinchcents falongetes.
- Pentacótom.** *a. adj. Bot.* Dividit en cinch parts. **Pentacótom.**
- Pentadáctil.** *a. adj.* Que té cinch dits. **Pentadáctilo.**
- Pentadecágon.** *a. adj. Geom.* De quinze ánguls. **Pentadecágon.**
- Pentaedre.** *m. Geom.* Figura de cinch costats. **Pentaedro.**
- Pentaexaedre.** *a. adj. Min.* **Pentaexaedro**
- Pentaeterida.** *f.* Període de cinch anys passats pera la celebració dels jochs pítis a l'antigua Grecia y als pobles que havien adoptat els seus costums. **Pentaeterida.**
- Pentafifa.** *f. Bot.* Fulla composta per cinch fulletes, com la planta anomenada cinch en rama. **Pentafila.**
- Pentágon.** *m. Geom.* **Pentágon**
- Pentagonal.** *adj. Geom.* **Pentagonal.**
- Pentagonastre.** *m. Geol.* Estrella de mar fòssil que's trova a algunes pedreres de composició sorrenca. **Pentagonastro.**
- Pentagonita.** *f. Geol.* Encrinita fòssil. **Pentagonita.**
- Pentágraf.** *m.* Escriptor que escriu en cinch parles diverses. **Pentágrafo.**
- Pentágrama.** *m. Mus.* Pautat de cinch paraleles pera escriure hi les notes musicals. **Pentágrama.**
- Pentámer.** *a. adj.* Insecte de cinch articulacions als tarses. **Pentámero.**
- Pentámetre.** *m.* Vers llatí. **Pentámetro.**
- Pentandre.** *a. adj. Bot.* De cinch estams. **Pentandro.**
- Pentangular.** *adj. Geom.* De cinch ánguls. **Pentangularado, Pentangular.**
- Pentapétala.** *f. Bot.* Corola de cinch pétals. **Pentapétala.**
- Pentapoli.** *m.* Confederació, o govern de cinch ciutats. **Pentapollo.**
- Pentarca.** *m.* Membre de un govern compost per cinch individus. **Pentarca.**
- Pentarquia.** *f.* Govern de cinch individus. **Pentarquia.**
- Pentarrómbich.** *ca. adj. Min.* Crestall que té per cares cinch rombus. **Pentarrómbico.**
- Pentasperm.** *adj. Bot.* De cinch llevors. **Pentaspermo.**
- Pentassem.** *m.* Peu de vers de cinch sílabes. **Pentassemo.**
- Pentassilab.** *a. adj.* Escrit de cinch sílabes. **Pentasilabo.**
- Pentástich.** *ca. adj. Arquít.* Porcho de cinch ordres de columnes. **Pentástico.** || *Poet.* Composició de cinch versos. **Pentástico.**
- Pentateri.** *m.* Espai de cinch anys. **Pentaterio.**
- Pentatérich.** *ca. adj.* Que té cinch anys. **Pentatérico.**
- Pentateuch.** *m.* Els cinch primers llibres del Vell testament a la Sagrada Escriptura. **Pentateuco.**
- Pentaton.** *adj.* Interval de cinch tons a la musica. **Pentatono.**
- Pentaurea.** *f. Min.* **Pentaurea.**
- Pentecontaedre.** *adj. Min.* Crestalls minerals que formen cinquanta cares. **Pentecontaedro.**
- Pentecostés.** *m.* **Pentecostés.**
- Pentecocordi.** *m.* Instrument musical de cinquanta cordes. **Pentecocordio.**

Pentecontor. *m.* Embarcació moguda per cinquanta remes. **Pentecontor.**

Penterremi. *m.* *Nàut.* Nau de cinch ordres de remes. **Penterremo.**

Pentétesis. *m.* Espai de cinch anys entre 'ls grechs. **Pentétesis.**

Pentinada. *f.* Acció de pentinar o pentinar-se. **Peinada, Peinadura.** || *Met.* Reprensió, Càstich. **Reprensió, Castigo.**

Pentinador. *m.* Peça de roba usada al pentinar-se. **Peinador.** || Mòble pera servir-se al pentinar-se. **Peinador.**

Pentinadora. *f.* Ofici. **Peinadora.** || Eina pera pentinar el lli o el cànem. **Rastrillador.**

Pentinament. *m.* **Peinada.**

Pentinar. *v. a.* Arreglar el pel. **Peinar.** || Netejar les fibres textils. **Rastrillar.** || *Met.* Maltractar, castigar. **Reprender, Castigar.** || **Pentinar l'estil** *fr. Met.* Enlairarlo, pulirlo. **Peinar el estilo.** || **No pentinar-se pera algú.** *fr. Fam.* Desairar alguna dòna les proporcions de casament. **No peinar-se para alguno.**

Pentinat, da. *p. p. m.* **Peinado.** || Arreglar el cabell o la barba. **Peinado.** || *Met.* Escarmentat. **Peinado.** || **N'ha sortit ben pentinat.** *fr.* Resultó asaz escarmentado.

Pentiner, a. *m. y f.* Qui fá o ven pintes. **Peinero.**

Pentineria. *f.* Botiga ahont se fan, o s'hi venen pintes. **Peineria.**

Péntul. *m.* Troç trencat d'alguna cosa. **Pedazo, Tiesto.**

Penúltim, a. *adj.* **Penúltimo.**

Penuria. *f.* Miseria, Indigencia. **Penuria.** || Dissort, molestia. **Trabajos, Pena.** || **Penuria extrema.** *Extrema necesidad.*

Penya. *f.* Peña, Peñasco. || *Met.* Embraç de pedregám. **Escollo.**

Penya segat. *m.* **Acantilado.**

Penya de Amer (Victoria). *Biog.* Remarcable poetissa del renaixement literari de Catalunya, redactora del *Pensil del*

Bello sexo, y llorejada als Jochs florals de Barcelona y en altres certámens de la nostra renaixensa. Pertanyia a algunes corporacions literaries. Era nadiua de Palma de Mallorca, germana del historiàire y poeta Pere de Alcántara Penya, y enmaridada ab En Miquel Victorià Amer, altre de les figures de nostre deixondiment literari, (1827-1898).

Penya. *Geog.* **Penya blanca (Coves de).** *Orog.* Al terme de Vallirana. || — **d'En Vidal.** *Geog.* A la comarca d'Olot, prop de la Serra de Marbuleny. || — **esquerdada (Coves).** A Vallirana. || — **Parda.** *Orog.* Montanya al part. jud. de Morella, prov. de Castelló, bisb. de Tortosa, a prop de la riera de Sullambres.

Penyach. *m.* **Peñasco.**

Penyacolosa. *Orog.* Enlairaada montanya (1813 metres) al bisb. de Tortosa, prov. de Castelló de la Plana.

Penyafel. *Geog.* Veínat y santuari del Penadés, prop de Vilafranca.

Penyafort (San Ramón). *Biog.* Remarcable jurista, filosofh y relligiós del sigle XIII, canonge de Barcelona, frare dominich y general de l'ordre y un dels fundadors de la relligió de la Mercè, confesor del rei En Jaume I el Conqueridor, y home de gran virtut y saber, que va refusar el bisbat de Barcelona y els arquebisbats de Tarragona y de Bagá. Va deixondir els estudis de les llengües orientals, fundant academies pera apéndreles. Se anomena nadiu de Barcelona, mes la opinió general el fá nadiu del casal de Penyafort al Penadés, havent mert essent tingut per Sant, a Barcelona quan anava a complir cent anys de la seua etat, al de 1275.

Penyal. *m.* Peña, Peñasco.

Penyalar. *m.* **Rocám, Peñasco.**

Penyalba. *Geog.* Poble de la província d'Oscà, bisb. de Lleida, part. jud. de Fraga.

Penyasçal. *m.* Peñasçal.

Penyasçar. *m.* Peñasçar.

Penyasch. *m.* Peñasco.

Penyascós, a. *adj.* Peñascoso.

Penyella. *f. dim.* Peñuela.

Penyes males (Collada de). *Orog.* A la partió de la Vall de Arán, ab l'Alt Garona.

Penyeta. *f. dim.* Peñuela.

Penyiscola. *f.* Península.

Penyiscola. *Geog.* Ciutat de la prov. de Castelló, bisb. de Tortosa.

Penyó. *m.* Pedra grossa y enlairada. Peñón.

Penyol. *m.* Naut. Penol.

Penyora. *f.* Multa, Prenda. || **Donar penyora.** *fr.* Dar prenda. || **Donar per penyora.** *fr.* Dar en prenda, Empeñar. || **Pendre penyora,** o **per penyora.** Tomar en prenda, Hacer prenda. || **Quedarse per penyora.** *fr.* Hacer prenda.

Penyoració. *f.* Multa.

Penyorador, a. *m. y f.* Imponedor ó perceptor de una multa.

Penyora ment. *m.* Multa, Empeño.

Penyorar. *v. a.* Multar, Empeñar.

Penyorat, da. *p. p.* Multado, Empeñado.

Peó. *m.* Peón. || *Ant.* Soldat de peu.

Peón, infante. || Peça del joch de escachs, dames, etc. Peón. || Travallador de les carreteres. Peón.

Peonada. *f.* Travall d'un peó de camp en una jornada. Peonada.

Peonar. *v. a. y n.* Caminar a peu.

Peonar. || Entre caçadors, escamparse la perdiu fent saltirons.

Peonar.

Peonatge. *m.* Conjunt de peons.

Peonaje.

Peonia. *f. Bot.* Planta. Peonia.

Pep. *n. p.* Aféresis de Joseph.

Pepé. || *m.* Pagés, rústech, Ignorant. Páparo.

Peperina. *f. Min.* Roca blanca y trencadica. Peperina. || **Peperina esponjosa.** Pedra sorrosa

y ab filaments capilars. Peperina esponjosa.

Peperita. *f. Min.* Pedra molt lleugera y esponjosa. Peperita.

Pepet, a. n. p. Aféresis de Joseph, dim. Pepito, Pepita.

Pepida. *f.* Grà a la llengua de les gallines. Pepita. || **Visca la gallina y visca ab sa pepida!** *Ref.* ¡Viva la gallina y viva con su pepita!

Pepó, na. n. p. Aféresis de Joseph. Pepín, na.

Pepratz (Justi). *Biog.* Escriptor roselloneuch contemporani, que va ferse remarcar per la seua identificació ab el deixoniment de les lletres catalanes, fundant periódichs y institucions pera conreuar y contribuir a la renaixensa. Va escriure bones obres, y entre elles una traducció francesa del poema *L'Atlántida* de Mossen Jacinto Verdaguer. Va morir a Perpinyá ahont sejourava, al any 1901.

Pepsia. *f.* Coccíó dels aliments al ventrell. Pepsia, Digestión.

Pépsich, ca. *adj. Med.* Pertanyent al treball digestiu. Pépsico.

Pepsina. *f. Quím.* Pepsina.

Pepus. n. p. Aféresi de Joseph. Pepón.

Pequetós, a. *adj.* Picado.

Pequin. *m.* Teixit de seda de la Xina. || — *Geog.* Barril de pescadors a la platja del Poble Nou, (Barcelona).

Per. prep. Por. || **Per alt enllá o per sobre.** *fr. adv.* De corrido, Por encima. || **Per alt o pél cap més alt.** *fr. adv.* A lo más, cuando más. || **Per ahont se vulla.** *Loc.* Por donde quiera. || **Per aixó.** *m. adv.* Por ello, Por eso. || **Per amor del bou, llepa el llop l'arada.** *Ref.* Menea la cola el can, por tí, más que por el pan. || **Per anys y pany.** *fr. adv.* Por años y años. || **Per aquí ll va.** *fr.* Por ahí, tarín larín. || **Per ara y tant.** *fr. adv.* Hoy por hoy. || **Per arreu.** *fr. adv.* Definitiva-

ments. || **Per avant**. *m. adv.* Al temps veuider. En adelante. || **Per cada dia**. (trajo) *fr. adv.* Para diario. || **Per cap diner**. *fr. adv.* Por nada del mundo, por una miseria, por una bicoca. || **Per cap terme**. *fr. adv.* Por ningún estilo. || **Per caritat**. *fr. adv.* De limosna. || **Per cent y una vegada**. (dir o repetir una cosa) *fr. adv.* Por la centésima vez. || **Per ditxo**, m han ditxo. *fr. adv.* De oídas, ó por oídas. || **Per endevant**. *fr. adv.* Por adelantado, por anticipado. || **Per etzar**. *fr. adv.* Por acaso, por comodidad. || **Per fam**, els burros menjen gram. *Ref.* En tiempo de hambre, no hay pan duro; o á pan de quince días, hambre de tres semanas. || **Per fástich**. *fr. adv.* Como agua, como tierra. (parlant de bruticia). || **Per fi de bé**. *f. adv.* Con buen fin. || **Per fondo que's faci el foch**, el fum sempre respira. *Ref.* Donde fuego se hace, humo sale. || **Per la paga**. *fr. adv.* En pago, En premio. || **Per la una li entra y per l'altra li surt**. *Ref.* Tañe el esquillon y duermen los tordos al son. || **Per lo que**. *m. adv.* Por lo que, por lo cual. || **Per menut**. *fr. adv.* Detalladamente, Por menudo. || **Per més que**, por molt que. *m. adv.* Por más que, por mucho que. || **Per mort de...** *fr. adv.* Por causa de... || **Per munt y per vall**. *fr. adv.* Por arriba y por abajo. || **Per ressort**. *fr. adv.* Por casualidad. || **Per riure**. *fr. adv.* De broma, En broma. || **Per sa ruina nasqueren ales a la formiga**. *Adag.* Por su mal dió Dios alas á la hormiga. || **Per Sant Andréu**, qui no té capa, que'n manlleu. *Adag.* Noviembre, quien no tenga ropa, que tiemble. || **Per si o per no**. *m. adv.* Por si ó por no. || **Per só**. *m. adv.* Con objeto, Por eso. || **Per só com**, **Per só que**. *m. adv.* Por qué, Por ello qué. || **Per sota má**. *fr. adv.* Bajo mano, Por debajo cuerda. || **Per testa**. (posar)

fr. adv. A tope, Al tope. || **Per tot hi ha cent llegies de mal cami**. *Adag.* ¿Donde irás, buey que no ares? || **Per tot s'en fan**, de bolets quan plou; o per tot arreu tenen bech les oques. *Adag.* En todas partes cuacen habas, y en mi casa, á calderadas. || **Per tot o per tot arreu**. *fr. adv.* Donde quiera. || **Per un mai més**. *fr. adv.* Por siempre jamás, Nunca jamás. || **Per un tres y no rés**. *fr. adv.* Por una miseria, por una bicoca. **Pera**. *prop.* Para. || **Pera que**. *m. adv.* Para que. || **Pera aquí en allá**. *Loc. adv.* A río revuelto. **Pèra**. *f.* Fruit del perer. **Pera**. || Masclet, floquet de pel que's deixa creixe a la barba. **Pera**. || **Pèra bergamota**. Fruit. Bergamota. || **Pèra camosa** o **camosina**. Camuesa. || **Pèra de la qua molt llarga**. Pera de mango largo. || **Pèra de bon cristiá**. Pera gruesa. || **Pèra del coll gros**. Pera de mango torcido. || **Pèra llarga**. Pera prolongada. || **Pèra de molt such**. Pera jugosa. || **Pèra moscatella** o **mosquerola**. Pera moscatel, Moscaruela. || **Pèra primarenca**. Pera temprana. || **Pèra ab duricies**. Pera dura. || **Pèra reial**. Pera real. || **Pèra rodona**. Pera redonda. || **Pèra sermenya**. Pera cermeña. || **Confitura de pères**. Perada. || **Donar per pères o pá y pères**. *fr. Fam.* Darle á alguno dos con que beba y tres con que coma; dar para peras. || **Fer donar les pères a quarto**. *fr.* Poner las peras á cuarto ó á ocho. || **La pèra y la dòna**, la que calla és bona. *Ref.* Pera y doncella, la que calla es buena. || **Ni de burles ni de veres**, vulguis ab el teu senyor partir pères. || **Partir pères**. *fr. Fam.* Separar ó dividir los bienes. || **Posar les pères a quarto**. *fr. Met.* Poner las peras á cuarto. || **Qui diu mal de la pèra**, aqueix la vol. *Ref.* Quien mal habla de la pera, eso la lleva. ||

- Tot ho vol, sach y pères.** *fr.* Abad de zarzuella, comistels la olla, pedís la cazuela.
- Pera Joaquim M.^a.** *Biog.* Advocat barceloní que a mitxans del segle XIX va assolir nomenada pèl seu talent y pèls carrechs que a corporacions diverses y a la magistratura va desempenyar. Va morir a Barcelona al any 1886. || — y **Bacigolupi (Joaquim M.^a).** Fill del anterior y remarcable pintor decoratiu que va morir al any 1885 a Barcelona.
- Pera (La).** *Geog.* Veïnat del terme d'Oix, prov. de Girona. || — **(Coll de la).** *Orog.* Collada que s'enlaira uns 1300 metres, a la Vall de Rodes. || — **(La).** Poble de la prov. y bisb. de Girona, part. jud. de La Bisbal. || — **(Plà de).** Alconfi del Bergadà ab el Ripollès. || — **(Santa Maria de la).** Poblet al camí de Camprodon al camí de Puig de Bertracà.
- Peraoals.** *Geog.* Poblet anexe al de Moncortès, a la prov. de Lleida.
- Peracamps.** *Geog.* Caseriu de Llovera, prov. de Lleida, part. jud. de Solsona.
- Peracolls.** *Geog.* Caseriu de la baronia de Rialp, prov. de Lleida.
- Perada.** *f.* Conserva o confitura de pères. Dulce de peras
- Perafeu (Coll del).** *Orog.* A la comarca de Camprodon.
- Perafità (Sant Pere de).** *Geog.* Poble de la prov. de Barcelona, bisb. y part. jud. de Vich. || — **(Coll de).** *Orog.* Collada del Bergadà.
- Perafort.** *Geog.* Poble de la prov. bisb. y part. jud. de Tarragona.
- Peraire. m. Pellaire.**
- Peral. m.** Camp plantat de pères. Peraleda.
- Peralada.** *Geog.* Vila de la prov. y bisb. de Girona, part. jud. de Figueres.
- Peralba.** *Geog.* Poble anexe al de Santa Maria de Meyà, prov. de Lleida.
- Peralta (Joan de).** *Biog.* Bisbe de Vich a les derrerries del segle XV. Va ésser de la niçaga dels barons de Castellet, al territori de Barcelona, y va morir a la meteixa ciutat al any 1505. Havia sigut abat del monastir de Montserrat pèls anys de 1480 fins al 1493. Va celebrar capitol general a la seu vigatana al 1499. || — **(Narcís).** Escriptor català del segle XVII. Va ferse remarcar pèls seus escrits en materies de dret y filosofia, essent digne d'essment la ordinació que va escriure al any 1620 en nom de la ciutat de Barcelona y el seu concell de cent, tractant dels forasters. || — **(Ramón de).** Cavaller del segle XII que ab l'èstol de nobles que formaven l'exèrcit del comte d'Urgell, va pendre part a la conquesta de Lleida al any 1149, arrebassada dels alarbs per les hosts de En Ramón Berenguer IV de Barcelona.
- Peralta (Sant Climent de).** *Geog.* A la prov. de Girona. || — **(Santa Susagna de).** A la prov. de Girona. || — **d'Alcolea.** Poble del bisb. de Lleida, prov. de Osca, part. jud. de Sarinyena. || — **de la Sal.** Vila de la prov. d'Osca, bisb. d'Urgell, part. jud. de Tamarit.
- Peraltar v. a. Arquit.** Construir voltes enlairades. Peraltar.
- Peraltat, da. adj. Arquit.** Peraltat.
- Peraltés.** *Geog.* Caseriu del terme d'Ossó, prov. de Lleida.
- Peralló. m. Perelló.**
- Perallonga.** *Geog.* Veïnat del terme de Vilanova de Sau, prov. de Girona.
- Peramás (Joseph Manel).** *Biog.* Escriptor relligiós y jesuïta, nadiu de Mataró, mort a Faenza, (Italia), (1732-1793). Va sejournar llarch temps a Córdova de Tucuman, havent escrit

- obres encomiades per son llenguatge clàssich.
- Peramea.** *Geog.* Vila de la prov. de Lleida, bisb. d'Urgell, part. jud. de Sort.
- Peramola.** *Geog.* Vila de la prov. de Lleida, bisb. d'Urgell, part. jud. de Solsona.
- Peranera.** *Geog.* Caseriu del terme de Malpàs, prov. de Lleida.
- Peranoguera.** *Geog.* Quadra del terme de Sant Agustí de Lluçanés, prov. de Barcelona.
- Perapertusa (Francesch de).** *Biog.* Noble senyor del Empurdà, que formava part del exèrcit de la reina Joana Enríquez la muller d'En Joan II, al any 1462, a quin va atacar l'estol format per la Diputació de Catalunya, a la ciutat de Girona.
- Perar.** *m.* Campo de perales.
- Peratallada.** *Geog.* Vila de la prov. y bisb. de Girona, part. jud. de La Bisbal.
- Perbes.** *Geog.* Caseriu de la prov. de Lleida, part. jud. de Tremp.
- Perbocar.** *v. a.* Vomitar, Arrojar, Echar, Provocar.
- Perbullir.** *v. a.* Cocer.
- Perbullit.** *da. p. p.* Cocido.
- Percala.** *f.* Percal.
- Percalleta.** *f.* Mena de percala fina. Percalina.
- Percanç.** *m.* Profit inesperat. *Percance.* || *Met.* Perjudici imprevis. *Percance.* || *Naut.* Braços de ferro que serveixen pera sostindre les llauxes. *Percance.* || *Percanços del ofici.* *fr.* Gangas del oficio.
- Percançar.** *v. n.* Assolir alguna cosa com a complement. *Percançar.*
- Percançat.** *da. adj.* Percanzado, Obtenido.
- Percarbur.** *m.* *Quim.* Combinació del carbonu ab un cos simple. *Percarburu.*
- Percarburat.** *da. adj.* *Quim.* *Percarburado.*
- Percás.** *m.* *Percanç.* *Percance.*
- Percassar.** *v. a.* Assolir, Conseguir. *Percançar.*
- Percasserles.** *f. fam.* Deshechos, Restos.
- Percassos.** *m.* *Percances.*
- Percibidor.** *a. m. y f. y adj.* *Percibidor.*
- Percibir.** *v. a.* *Percebre.*
- Percibit.** *da. p. p.* *Percibido, Distinguido.*
- Percebre.** *v. a.* *Percibir.*
- Percebut.** *da. p. p.* *Percibido.*
- Percecipió.** *f.* Inteligencia. *Percecipión.*
- Percceptibilitat.** *f.* *Percceptibilidad.*
- Percceptible.** *adj.* *Percceptible.*
- Percceptiblement.** *adv. m.* *Percceptiblemente.*
- Percceptiu.** *va. adj.* *Percceptivo.*
- Percceptor.** *a. m. y f.* Qui cobra rendes o pensions. *Percceptor.*
- Percch.** *m.* Cuevo, Tinajón.
- Percibir.** *v. a.* *Percebre.*
- Percclorat.** *da. adj.* *Quim.* *Percclorado.* || *m.* Sal formada per la combinació del àcít *perclórich.* *Percclorato.*
- Percclórich.** *ca. adj.* *Percclórico.*
- Percclorur.** *a. m. y f.* Qui cobra. *Quim.* *Perccloruro.*
- Percclorurat.** *da. adj.* *Quim.* *Percclorurado.*
- Percqó.** *Conj. caus.* Por esto, Por eso.
- Percóndit.** *a. adj.* Molt amagat. *Percóndito.*
- Percónópter.** *adj. Zool.* Au de presa. *Percónóptero.*
- Percucent.** *a. adj.* Cosa que fereix. *Percuciente.*
- Percudir.** *v. a.* Fer malbé, Picar, Ferir. *Percudir.*
- Percús.** *a. adj.* Copejat. *Percuso.*
- Percussió.** *f.* Cop violent d'una cosa ab un altre. *Percusión.* || *f. Med.* Exploració y reconeixement dels órguens interns. *Percusión.*
- Percussor.** *a. m. y f.* Qui fereix. *Percusor.*
- Percutir.** *v. a.* Picar.
- Percutit.** *da. adj.* *Percutido.*
- Perdedic.** *a. adj.* Fàcil de perdre-se.
- Perdedor.** *a. m. y f.* *Perdedor, Extraviador.*
- Perdició.** *f.* *Perdición.* || *Dany, ruina.* *Perdición.* || *Condemna.* *Per-*

- dició. || Passió desenfrenada. **Perdició.**
- Perdidos, a.** *adj.* Qui sempre pert. **Perdidoso.**
- Perdigall.** *m.* **Perdigoño.**
- Perdiganya.** *f.* **Ornit.** Perdiu novella. **Perdigoño.**
- Perdiganyeta.** *f.* *dim.* **Perdigonclito.** **Perdigoncillo.**
- Perdigó.** *m.* Projectil pera escopeta. **Perdigón.** || **Donar els perdigons.** *fr.* **Vulg.** Embaucar, Tímar. || **Tindre un perdigó al ala.** *fr.* **Met.** Estar greument malalt. Estar un xich borratxo. **Tener peñillos.**
- Perdigó.** *Biog.* Trovador provençal, mort al 1263 que va ferse remarcar a les Corts d'En Pere II d'Aragó y d'En Ramón de Tolosa. Partidari dels albigesos, y perseguit quan la creuada contra els meteixos, va refugiarse al claustre, morint sense valiment.
- Perdigonada.** *f.* Tiro ó descarga de perdigones. || **Tindre la cara com una perdigonada.** *fr.* **Met.** Ser picado de viruelas.
- Perdigot.** *m.* Perdiu masele que serveix de reclam. **Perdigón.** || **Roig com un perdigot.** *Loc.* Molt encés de cara. Difunto de taberna.
- Perdiguer.** *adj.* Gós que caça perdius. **Perdiguero.**
- Perdiguera.** *f.* *fam.* Pérdida. || Sarró dels caçadors pera posarli les perdius. **Zurrón.**
- Perdigueró (Tuch de).** *Orog.* A la Vall d'Arán.
- Perdiment.** *m.* **Perdición.**
- Perditlla.** *f.* **Ter.** Petxina. **Concha.**
- Perdiu.** *f.* **Ornit.** Au. **Perdiz.** || Freixura pera menjar. **Asadura.** || **Perdiu blanca.** **Perdiz blanca.** || **Perdiu roja.** **Perdiz roja.** || **Perdiu de pobre.** **Asadura.** || **Perdiu del coll llarch.** **Ter.** Freixura de bé. **Asadura.** || **Canjar la perdiu.** *fr.* **Cuchichear.** || **Més val un pardal a la mà que una perdiu al aire.** *Ref.* **Más vale pájaro en mano que buitre volando.** || **Vendre garces**
- per perdius.** *fr.* **Met.** **Vender gato por liebre.**
- Perdiu (Coma de la).** *Orog.* A la Vall de Ribes, prop de Nuria, al camí de la cova de Sant Gil. || — (**Font de la**). A la vora del Plá gran de Marens a 2475 metres a la fondalada nomenada també de les Xemineues a la Vall del Ter. || — Al Conflent al camí de Pich de Madrés. || — Enlairada 2260 metres a les montanyes del Canigó.
- Perdiuaca.** *f.* *aum.* **Perdigoño**
- Perdiuer.** *adj.* **Perdiguero.**
- Perdiueta.** *f.* **Perdiganya.**
- Perdiveta.** *f.* **Ter.** **Perdiueta.**
- Perdó.** *f.* Remissió del deute, injuria, pena, etz. **Perdón.** || **Indulgencia.** **Perdón.** || **Perdó general.** **Amnistia.** || **Ab perdó.** *m.* *adv.* **Con perdón.** || **Parlant ab perdó.** *fr.* **Con perdón de los oyentes; hablando con perdón.**
- Perdonació.** *f.* Acte de perdonar. **Perdón.**
- Perdonable.** *adj.* **Perdonable,** **Dispensable.**
- Perdonador, a.** *m.* *y f.* Qui perdona. **Perdonador.**
- Perdonament.** *m.* **Perdonança.**
- Perdonança.** *f.* *ant.* **Perdón.** || **Fer perdonança.** *fr.* *ant.* **Conceder perdón, Perdonar.**
- Perdonar.** *v. a.* **Perdonar.** || No obligar a complir lo compromés. **Perdonar.** || **Com nosaltres perdonám.** *Expr.* **Como nosotros perdonamos, Todos somos hijos de Adán.** || **No la perdona; no la perdona a ningú, o al seu pare.** *Loc.* **No se ahorca con nadie; no se ahorca con su padre; no se ahorca con nadie ni con su padre.** || **Perdoneume aquesta, que demá us ne faré una de més crespá.** *Ref.* **Un agravio consentido, otro de venido.**
- Perdonat, da.** *p. p.* **Perdonado.**
- Perdonavides.** *m.* **Matón, Matonte.**
- Perdoni.** *Expr.* **Perdone V.**
- Perdre.** *v. a.* **Perder.** || *v. n.* **Descolorirse les teles. Destehir. Des-**

tehirse. || Ocasionar dany o ruina. Perder. || Decaure en concepte. Perder. || Destruir, fer malbé. Perder. || —a gratcient. *fr.* Perder á sabiendas, adrede. || —del seu dret. *fr.* Ceder de su derecho. || —l'alé o'l plor. *fr.* Encanarse. || —l'ocasió. *fr.* Perder la ocasió, Perder el lance. || —els oremus. *fr.* Perder el tino. || —les mans. *fr.* Perdre'l treball. Perder las hechuras. || —dents y caizals. *Met.* Encanecer, Envejecer. || —la vergonya. *fr.* Perder la vergüenza. || —el taxó o la xaveta. *fr.* Perder los estribos. || A vegades més val perdre que guanyar. *Expr.* Acaso la pérdida resulte beneficio. || Ahont perdeses la capa, allí la busques. *Ref.* Donde perdiste la capa, ahí la cata. || En dientse les veritats, se perden les amistats. *Ref.* Mal me quieren mis comadres, porque digo las verdades. || De fer el bé mai se pert. *Ref.* Nunca se pierde el hacer bien. || Fer perdre a algú. *fr.* Arruinarlo, Comprometerlo. || Fer perdre la paciència. *fr.* Apurar, Gastar la paciència. || No es coneix el bé fins qu'és perdut. *Ref.* El bien no es conocido, antes de perdido. || Ovella que bela, pert boci. *Ref.* Pájaro que canta, pierde mendrugo. || Qui més hi fá, més hi pert. *Ref.* A más servir menos valer; Quien más trabaja, menos vale. || Qui'n tèn pert. *Ref.* Quien tiene ovejas, tiene pellejas. || Qui tot ho vol, tot ho pert. *Ref.* Quien todo lo quiere, todo lo pierde; perrillo de muchas bodas, no come en ninguna, por comer en todas.

Perdres. *v. r.* Esgarriarse de camí. Perderser. || *Met.* Confondres. Perderser. || Entregarse als vicis. Perderser. || *Naut.* Naufragar, Anarsen a fons. Perderser, Irse á pique. || Patir algún dany o ruina. Perderser. || **Perdres per alguna cosa.** *fr.* Quedar por uno, ó quebrar por alguna.

Pérdna. *f.* Pérdida. || Dany, detriment, perjudici. Pérdida. || La cosa perduda. Pérdida. || Anar a pérdués y a ganancies. *fr.* Ir. Estar á pérdidas y á ganancias.

Perdudament. *adv. m.* Perdudamente.

Perdudesa. *f.* Ant. Abandono, De-caimiento.

Perdudissim, *a. adj. sup.* Perdudísimo.

Perdulari. *m.* Descuidat dels seus interessos o de la seua persona. Perdido. || **Es-ser un perdulari.** *fr.* Ser un perdido.

Perdurable. *adj.* De molta durada, Perpetuu. Perdurable. || **Es la vida perdurable.** *adj. fr. fam.* Es la vida perdurable.

Perdurablement. *adv. m.* Eternamente.

Perduració. *f.* Perduración.

Perdurar. *v. a.* Perpetuar, Perdurar.

Perdut, *da. adj.* Perdulari, Gandul. Perdido, Pan perdido. || **Estich perdut.** *Loc.* Estoy perdido. || **Lo perdut, perdut.** *Loc.* A lo hecho no hay remedio; á lo hecho, pecho. || **Perdut per perdut.** *Expr.* Arriscarse A juego perdido, cabe le digo.

Pere. *f. Ter.* Piedra.

Pere. *n. p.* Pedro. || **A qui tria y s'enganya, Sant Pere l'esca-nya.** *Ref.* Parte Nicolás para sí lo más. || **Pagant Sant Pere canta.** *Ref.* Por dinero baila el can, y por pan si se lo dan. || **Cá-sat, Pere,** que mal any t'es-pera. *Ref.* Molinillo casado te veas, que así rabeas. || **Tant bó és En Pere com la Beren-guera o com qui li va darre-ra.** *Ref.* Tan bueno es Pedro como su compañero. || **Tant li donarás a En Pere,** que tindrás d'anar-li al darrera. *Ref.* Tanto darás que pobre quedarás.

Pere. *Biog.* Infant d'Aragó germà del rei Alfons III. Era bon poeta segons mostra el poema que va compondre quan la coronació d'aquell rei. Als 54 anys, morta la seua moller, va

pendre l'hàbit de framenor, morint al any 1380, y essent el seu cos soterrat al convent de València. || — Bisbe de Barcelona a les derrerries del segle x. Al any 972 va assistir a la consagració del temple y monastir de Sant Benet de Bages. || — Bisbe de Vich que va regir aquella Seu desde l'any 1146 fins al 1185. El seu cognom era Redorta. Va assistir a la consagració de la Catedral de Lleida (1149) y a la de la iglesia de Sanfores, va intervindre a la concordia dels comtes de Provença y de Tolosa y el seu nom figura entre els assistents a les Corts d'Osca y de Barcelona (1162). || A l'història de Catalunya, s'esmenten tres reis de aquest nom, que ho foren també d'Aragó, diferent en un nombre d'ascens el torn que'ls correspon cronològicament al darrer estat. Foren aquestos: I *el catòlich*, que va regnar desde 1196 fins a 1213, y va ésser pare del gran Conqueridor En Jaume. Va morir malhauradament a la batalla de Muret. II *el gran o dels francesos*, fill y hereu d'En Jaume el Conqueridor. Va regnar desde 1276 fins a 1285. Era pare de Santa Isabel reina de Portugal. III *el ceremoniós o del Punyallet* que va governar desde 1335 fins a 1387. Era nadiu de Balaguer (1319). Era valent, y d'una fermesa de caràcter, exagerada potser fins a confondrela en crudeltat. Donat a les lletres se'l té per un dels bons poetes de son temps, y atítllat prosista segons ho mostra la seua crònica. A les Corts de Perpinyà, 13'0, va imposar la ordenació cronològica dels anys, comptantlos per la Nativitat del Senyor. Havía ordenat també el ceremonial de la reial casa, y establert la ordre de cavalleria de Sant Jordi. || — (**Berenguer**), Bisbe d'Urgell

als començos del segle XII. Al any 1126 va concorre a la consagració del temple de Serrateix. || — (**Bonanat de**). Remarcable juriconsult del segle xv, que ab els llegistes Callís, y Sant Dionís, va ésser encarregat al any 1413, de ordenar y posar en romag, aixó és traduir al catalá, els Usatges de Barcelona, originariament escrits en llatí. || — (**de Blanes**). Cardenal y escriptor catalá del segle XIV. Va escriure molt en favor del cardenal Luna (Benet XIII) suposantlo autor del *Liber de rebus spiritualibus*. || — (**Joan**). Mestre en arts y doctor en medicina al segle xv autor d'unes taules astronòmiques estampades al any 1489. || — (**Tomás**). Relligió y escriptor del segle XIV autor de la obra *Tractatus de Conceptione Virginis Mariæ*.

Pere Damiá, *n. p.* Pedro Damián.

Pere Nolasch, *n. p.* Pedro Nolasco.

Pere Regalat, *n. p.* Pedro Regalado.

|| **Per Sant Pere Regalat**, tot aixut o tot mullat. *Ref.* Si llueve por San Pedro Regalado, llueve cuarenta días de contado, ó si llueve por Santa Viviana, llueve cuarenta días y una semana.

Pere Riera, *Geog.* Lloch del terme de Sant Bartomeu del Grau, prov. de Barcelona.

Peré, *na. adj.* Perenne.

Perea, *f. Ter.* Perezza.

Perecaula y Damiáns (Antoni).

Biog. Advocat y escriptor professional molt competent en assumptes de dret mercantil autor d'un *Diccionario de Derecho mercantil*. Va pertanyer a corporacions jurídiques, científiques y econòmiques, y al ajuntament de Barcelona. Va morir al any 1885.

Peregri, *na. m. y f.* Peregrino. || *adj. Met.* Poques vegades vist.

Peregrino, || *n. p.* Pelegrín.

Peregrinació, *f.* Peregrinación. || *Viatge a algún Santuari.* **Peregrinación**.

- Pegrinament.** *adv. m.* Peregrinament.
- Peregrinar.** *v. n.* Peregrinar. || Ferromiatge. Peregrinar. || *Met.* Viure. Peregrinar.
- Peregrinatge.** *m. Ant.* Peregrinació.
- Pereixcut, da.** *adj. y p. p.* Perecido.
- Pereixedor, a.** *adj.* Perecedero.
- Pereixer.** *v. n.* Morir. Peracar.
- Perejordí y Alsina (Joaquim).** *Biog.* Patriota que va lluitar ab ardiment durant la guerra de la Independència, havent assolit renom. Va morir al any 1874, comptantne 84 de la seua etat.
- Perelada (Comte de).** *Biog.* Politich y escriptor del sigle XVII, autor d'una obra que va assolir a son temps significació, titulada *Presngios del mando francés en Catalunya.*
- Perelada.** *Geog.* Vegis. **Peralada.**
- Perelita.** *f. Min.* Ágata oriental. Perelita.
- Perelló.** *m.* Sabañón. || *Bot.* Fruit de perelloner. Peruétnano.
- Perelló (Joan).** *Biog.* Il·lustrat prebere barceloní, y distingit orador sagrat. Era rector de Santa Maria del Mar, y va morir al any 1866. || — (**Salusti**). Actor del teatre catalá, que representant papers de barba, va assolir molts aplaudiments als teatres Romea, Calvo-Vico, etc., morint encare jove.
- Perelló.** *Geog.* Caseriu del terme de Vilablareig, prov. de Girona. || — Poble de la prov. de Tarragona, bisb. y part. jud. de Tortosa.
- Perelloner.** *m. Bot.* Arbre. Peruétnano.
- Peremptori.** *adj.* Perentorio.
- Peremptoriament.** *adv. m.* Perentoriamente.
- Peremptorietat.** *f.* Perentoriedad.
- Perennament.** *adv. m.* Constantemente.
- Perennialment.** *adv. m.* Perennemente.
- Perenne.** *Com.* Perennis.
- Perennitat.** *f.* Perpetuidad.
- Peregnació.** *f.* Igualmente.
- Perer.** *m. Bot.* Arbre. Peral.
- Perera.** *f. Bot.* Arbre fruiter. Peral. || **Perera Bergamota.** Bergamota. || **Perera Borda.** Peruétnano. || **Perera Cermenya.** Cermenyo. || **Perera.** primerenea Avuguero.
- Perera (Ignaci).** *Biog.* Notari tortosí del sigle XVIII que al any 1795, va publicar en llatí un formulari de la seua professió.
- Pereral.** *m.* Peralera.
- Pererar.** *m.* Lloch plantat de pereres Peralera.
- Pereres (Les).** *Geog.* Veñnat de la Cerdanya, al dist. de Puigcerdá, que forma municipi ab Caixans.
- Pererós, a.** *adj.* Perezoso.
- Peresa.** *m.* Descuít de fer les coses **Pereza.** || Mandra. **Pereza, Desidia.** || **Peresa és mare de la pobresa.** *Ref.* Hombre sentido, ni capuz tendido, ni camisón curado. || **Peresa ¿vols sopes? si, festen; no'n vull.** *Ref.* **Pereza, ¿Quieres sotas? ó Maestre Juan ¿Queréis beber? Antes me haréis placer, ó Dad acá un maravedí, muchas gracias que ya bebí.** || **No perdes per peresa.** *Me.* No quedar por corta, ni por mal echada. || **Tindre peresa.** *fr.* Empezar, Percear.
- Perescut, da.** *p. p.* Perecido.
- Peresós, a.** *adj.* Perezoso. || **El peresós, tot temps es menesterós; y, Mai el peresós tindrà pa ni vi pera demá.** *Ref.* El perezoso es siempre menesteroso.
- Perezosamente.** *adv. m.* Perezosamente.
- Peret.** *n. p. dim. de Pere.* Pedrito. Perico, Periquito. || **Peret, Peret ¿a quina paret toques?** *fr.* ¿A que puerta llamarás, Perico?
- Pereta.** *f. dim. Bot.* Perilla, Perita. || Floch de pel, dessota de el llavi y barba. **Perilla.** || Borla

- que's posava als mocadors. **Perilla**.
- Pereyra (Fost Joseph)**. *Biog.* Escriptor dels començos del segle XVIII. Era nadiu de Barcelona y va sejournar a Madrid, escrivint alguna obra de concepte històric y un formulari epistolari ab les seues respostes.
- Pereyrina**. *f. Quim.* Materia rogenca. **Persirina**.
- Perez (Ben R. Zychach fracoheu)**. *Biog.* Escriptor religiós jueu, nadiu de Girona envers l'any 1245. Va escriure algunes obres rabíniques, entre elles *Les Exposicions de la Gemara*, y del llibre dels *Preceptes y l'Ordenament de la Divinitat*, impreses algunes, sigles després de esdevinguda la seua mort.
- Perfecció**. *f.* Perfección. || Virtut.
- Perfección**. || A la perfecció. **Perfeccamente**.
- Perfeccionador**, *a. adj.* Perfeccionador. || Lo qu'es perfeccionable. **Perfeccionable**.
- Perfeccionament**. *adv. m.* Perfeccionamiento.
- Perfeccionar**. *v. a.* Perfeccionar.
- Perfeccionat**, *da. p. p.* Perfeccionado.
- Perfeccament**. *adv. m.* Perfeccamente.
- Perfete**. *n. p.* Perfecto. || *adj.* Ben fet, Pulit. Perfecto.
- Perfeccibilitat**. *f.* Perfeccibilidad.
- Perfeccible**. *adj.* Fàcil de perfeccionarse. **Perfeccible**.
- Perfecciblement**. *adv.* Perfecciblemente.
- Perfeccíssim**, *a. adj. sup.* Perfeccíssimo.
- Perfeccíssimament**. *adv. m. sup.* De una manera perfeccíssima. **Perfeccíssimamente**.
- Perfecciu**, *va. adj.* Que pot donar perfecció. **Perfecciu**.
- Perferir**. *v. a.* Oferir. Ofrecer.
- Perferirse**. *v. r.* Ofrecerse.
- Perferit**, *da. adj. y p. p.* Ofrecido.
- Perfert**, *ta. p. p.* Ofrecido.
- Perferta**. *f.* Ofrecimiento, Envite. || Moltes perfertes y poques ofertes. *Ref.* Manda potro y da pocas. || **Pendre la perferta**. *fr.* Acceptar el envite.
- Perfet**, *a. adj.* Acabat, Complert. **Perfecto**. || Virtuós. **Perfecto**. || Hermós, Pulit. **Perfecto**. || *Gram.* Temps que defineixen y indiquen ab perfecció l'estat absolut de les coses. **Perfecto**.
- Perfetament**. *adv. m.* **Perfectamente**.
- Pérfidament**. *adv. m.* Ab perfidia. **Pérfidamente**.
- Perfidia**. *f.* Maldat. **Perfidia**. || Constancia. **Perfia**.
- Perfidiejar**. *v. n.* Porflar.
- Perfidíós**, *a. adj.* Constant. **Porfiado**.
- Perfidiosament**. *adj.* Obstinadament. **Porfiadament**.
- Perfidiosíssim**, *a. adj. sup.* **Porfiadíssimo**.
- Perfidiosíssimament**. *adv. m. sup.* **Porfiadíssimamente**.
- Perfididíssim**, *a. adj.* Molt pérfit. **Perfididíssimo**.
- Perfil**. *m.* Contorn. **Perfil**. || *Arquit.* Contorn. **Perfil**. || *Int.* Delineació. **Linea**. || **Perfil obliquè**. **Perfil oblicuo**. || **Perfil recte**. **Perfil recto**. || **Mitg perfil** **Medio contorno**.
- Perfilador**. *m.* **Perfilador**.
- Perfiladura**. *f.* Contorno, Trazo.
- Perfilament**. *m.* **Perfiladura**.
- Perfilar**. *v. a.* **Perfilar**. || Esbossar, apuntar, donar idea. **Rasgear**. || Fer punta molt fina a un aplech de fils, al bigoti, al llapis, etc. **Perfilar**.
- Perfilarse**. *v. r.* Colocarse de perfil. **Perfilarse**.
- Perfilat**, *da. p. p.* **Perfilado**. || *adj.* Acabat en punta molt fina. **Perfilado**.
- Pérfit**, *da. adj.* **Pérfido**.
- Perfluent**. *adj.* Que raja péls costats. **Perfluent**.
- Perfoliat**, *da. adj.* **Perfoliado**.
- Perforable**. *adj.* Que's pot foradar. **Perforable**.
- Perforació**. *m.* Acció de foradar. **Perforación**.
- Perforador**, *a. m. y f.* **Taladrador**. || Màquina pera obrir forada

- des. **Perforadora**. || Màquina que tenen els relligadors, pera foradar les matrius dels talonaris. **Taladradora**.
- Perforar**. *v. a.* Foradar. **Perforar**.
- Perforat**, *da. p. p.* Foradat. **Perforado**.
- Perforatiu**, *va. adj.* Perforativo.
- Perfosforat**, *da. adj.* *Quím.* Perfosforado.
- Perfruitment**. *adv.* Goce, Obtenció.
- Perfruir**. *v. a.* Gozar, Alcanzar, Satisfacer.
- Perfum**. *m.* Olor, flaire. **Perfume**.
- Perfumable**. *adj.* Perfumable.
- Perfumador**, *a. m. y f.* **Perfumador**, **Sahumador**. || Vas o caçoleta pera cremarhi substancies oloroses que embaumen. **Pebe-tero**.
- Perfumalre**. *Com.* **Perfumista**.
- Perfumament**. *m.* Perfums que's prenen o's donen a algú. **Sahumadura**, **Sahumerio**.
- Perfumar**. *v. a.* **Perfumar**. || Fer perfums. **Sahumar**.
- Perfumat**, *da. p. p.* **Perfumado**, **Sahumado**.
- Perfumer**, *a. adj.* **Perfumista**.
- Perfumeria**. *f.* Casa o botiga ahont se venen perfums. **Perfumeria**.
- Perfumista**. *Com.* **Perfumer**.
- Perfusió**. *f. Med.* **Aspersió**. **Perfusión**.
- Pèrgami**. *m.* Pell de moltó adobada, sense la llana. **Pèrgamino**.
- Pèrgaminer**. *m.* **Pèrgaminer**.
- Pèrgaminós**, *a. adj.* **Pèrgaminoso**. || Parlant de la pell arrugada, del paper arrugat. **Pèrgaminoso**, **Rugoso**.
- Pèrgirar**. *v. a.* **Revoler**, **Traquear**.
- Pèrhidrioclorur**. *m. Quím.* **Pèrhidriocloruro**.
- Perhom**. *m.* **Expert**. **Tasador**. || *Gram.* **Sincopa**. **Por mí**.
- Periamb**. *m. Poet.* **Periambo**.
- Perial**. *adj. Anat.* Peça elemental d'una vértebra. **Perial**.
- Periándrich**, *ca. adj. Bot.* Que rodeja els estams, **Periándrico**.
- Periant**. *m. Bot.* **Cálzer** de la flor. **Perianto**.
- Periatge**. *m.* **Dret** o tribut que corresponia sobre'ls fruits a la Junta de Comers del Principat de Catalunya. **Periaje**.
- Periatóms**. *m.* **Porositat** dels cossos. **Periatóms**.
- Periblastètic**, *ca. adj. Bot.* **Relatiu** als líquens. **Periblastètic**.
- Periblepsia**. *f. Med.* **Esguard** del deliri. **Periblepsia**.
- Peribol**. *m. Arquít.* **Espai** qu'envolta un edifici. **Peribolo**.
- Peribrosis**. *f. Med.* **Ulceració** de les palpebres. **Peribrosis**.
- Perica**. *f.* **Nom** que al joch dit del truch se dona a la sota d'oros. **Perica**.
- Perical**. *f. Med.* **Malaltia** dels peus o de les mans. **Perical**.
- Pericardi**. *m. Anat.* **Bossa** membranosa que cubreix el cor. **Pericardio**.
- Pericardiach**, *ca. adj. Anat.* **Pericardiaco**.
- Pericardiari**, *a. adj. Anat.* **Pericardiario**.
- Pericarditis**. *f. Med.* **Inflamació** del pericardi. **Pericarditis**.
- Pericarpí**. *m. Bot.* **Part** externa del fruit. **Pericarpio**.
- Pericarpial**. *adj. Bot.* **Pericarpial**.
- Pericàrpich**, *ca. adj. Bot.* **Pericàrpico**.
- Pericia**. *f.* **Pericia**.
- Pericial**. *adj.* **Pericial**.
- Periciós**, *a. adj.* **Experto**.
- Pericladí**. *m. Bot.* **Aixamplament** de la base del pecíal. **Pericladio**.
- Periclás**. *m. Min.* **Cristall** de magnesi. **Periclaso**.
- Periclasis**. *f. Med.* **Luxació** y **trench** d'un òs. **Periclasis**.
- Pericli**. *m. Bot.* **Nom** de cert aditantament a les plantes compostes. **Pericliño**.
- Pericliniform**. *adj. Bot.* **Que té** forma de pericli. **Pericliniforme**.
- Periclitat**. *v. n.* **Pelligrar**.
- Perich**. *m. Ornít.* **Papagall**. **Perico**.
- Pericó**. *m. Bot.* **Planta**. **Hipérico**.
- Pericondri**. *m. Med.* **Membrana** que rodeja els cartilechs. **Pericondro**.
- Pericot**. *m.* **Nom** del cavall de

- bastos, al joch del truch. **Pericón**.
- Pericot (Can)**. *Geog.* Casa remarkable de la comarca d'Olot, al camí de Botet a Santa Pau.
- Pericrani**. *m. Anat.* Membrana craniana. **Pericráneo**.
- Pericremia**. *f. Anat.* Parts que rodejen la tibia. **Pericremia**.
- Pericuet**. *m.* Lloch de fragositat. **Vericuet**.
- Periculosament**. *adv. m.* Peligrosamente.
- Peridecaedre**, *a. adj. Min.* Cristall prismàtic. **Peridecaedro**.
- Perider**, *a. adj.* Que mor. **Percedero**.
- Peridésmic**, *ca. adj. Med.* Mal produït per una lligadura a una part qualsevol del cós. **Peridésmic**.
- Peridimitis**. *f. Med.* Inflamació de la membrana vaginal dels testícules. **Peridimitis**.
- Peridiscal**. *adj. Bot.* Que volta el disc. **Peridiscal**.
- Peridodocaedre**, *a. adj. Min.* Cristallissació prismàtica. **Peridodocaedro**.
- Peridónit**. *m. Min.* Varietat de sulfat de ferro. **Peridonito**.
- Peridor**, *a. adj.* Que mor. **Percedero**.
- Peridot**. *m. Min.* Cert mineral. **Peridote**.
- Peridòtic**, *ca. adj. Min.* Certa roca. **Peridòtico**.
- Peridotita**. *f. Min.* Varietat de basalt. **Peridotita**.
- Periechs**. *m. pl. Geog.* Habitants d'un punt diametralment oposat a un meteix paralel de latitud. **Periecos**.
- Perieresis**. *f. Med.* Incisió al entorn d'un abcés. **Perieresis**.
- Periferia**. *f.* Circunferència de cercle. **Periferia**.
- Perifoll**. *m. Bot.* Planta. **Perifollo**.
- Perifolls**. *m.* Ornaments. **Perifollos**.
- Perifrasa**. *f. Ant.* **Perifrasis**.
- Perifrasejar**. *v. a.* **Perifrasear**.
- Perifrasis**. *f. Ret.* Circunloqui, Ampulositat de paraules. **Perifrasis**, **Circunlocució**.
- Perigall**. *m. Naut.* Aparell per rapenjar alguna cosa. **Perigallo**.
- Perigeu**. *m. Astron.* **Perigeo**.
- Perigina**. *f. Bot.* Inserció de la corola al voltant de l'ovari. **Perigina**.
- Periglòtis**. *f. Med.* Glàndula epiglòtica. **Periglòtis**.
- Perigon**. *m. Bot.* Túnica dels òrgans de fructificació. **Perigono**.
- Perigoni**. *m. Min.* Varietat d'agata. **Perigonio**.
- Perigraf**. *m. Med.* **Perigrafo**.
- Periheli**. *m. Astron.* **Perihelio**.
- Periklina**. *f. Min.* Feldespat. **Periklina**.
- Perill**. *m.* Riesgo, Peligro. || **Anar a perill o córrer perill**. *fr.* **Correr ó tener peligro** || **A perill o en perill**. *fr.* **A pique, a riesgo, en balanza, en peligro**. || **A perill prompte, remei cuitat**. *Ref.* **Al peligro, con decisión** || **Despreciar els perills**. *fr.* **Arrostrar los peligros**. || **En gran perill**. *m. adv.* **En gran peligro**. || **Estar de perill**. *fr.* **Estar en extremo peligro**. || **Posar en perill**. *fr.* **Arriesgar**. || **Qui's posa en perill de caure, apar té ganes de jaure**. *Ref.* **Quien en una piedra dos veces tropieza, no es maravilla que se quiebre la cabeza; quien busca el peligro, en él perece**. || **Qui no posa el ventre en perill, mai mor fart**. *Ref.* **Quien no se aventura, no pasa la mar**. || **Sense perill**. *fr.* **Sin peligro**.
- Perilla**. *f. Naut.* Cim d'un pal. **Perilla**. || **Masclet de pel a la barca**. **Perilla**.
- Perillaça**. *f. cum.* **Perillaza**.
- Perillar**. *v. n.* **Peligrar**.
- Perillós**, *a. adj.* **Peligroso**. || *Met.* **Subjecte inquiet, atribulat**. **Peligroso**.
- Perillos**. *Geog.* Poble del depart. dels Pirineus Orientals, cantó de Ribesaltes, bisb. de Perpinyà.
- Perillosament**. *adv. m.* **Peligrosamente**. **Con peligro**.

- Perillosissim, a. adj. sup.** Pel·ligrosíssim.
- Periment, m.** Pereclimanto.
- Perimetre, m. Geom.** Contorn de una figura. **Perímetro.**
- Perimorfosis, f. Entom.** Transformació de les orngues en crissàlides. **Perimorfosis.**
- Perinclit, a. adj.** Heroïch. **Perinclito.**
- Perineal, adj. Anat.** Pertanyent al perineu. **Perineal.**
- Perineu, m. Anat.** Entre les parts sexuals y el ces. **Períneo.**
- Perineumonia, f. Med.** Inflamació dels pulmons. **Perineumonia.**
- Perineumonich, ca. adj.** Que pertany als pulmons. **Perineumónico.**
- Periniotida, f. Med.** Erupció cutània. **Periniotida.**
- Periode, m.** Cert nombre d'anys o de temps. **Período.** || Espai de temps. **Período.** || Clausula de una oració. **Período.** || *Cronol.* Espai pera comptar o calcular els anys. **Período.** || *Astron.* Temps empleat per una estrella o cometa en realisar la seua complerta revolució. **Período.** || *Med.* Durada d'un accés de febre. **Período.** || *Mus.* Contrapunt. **Contrapunto, Período.** || Punt o lloch més enlairat en quin pot arriivar alguna cosa. **Apogeo, Colmo, Cumbre.** || *Arit.* Porció de guarismes, que dividits per una coma representen ordinació de valors. **Período.**
- Periódic, adj.** Periódico.
- Periódicament, adv. m.** Periódicamente.
- Periódich, ca. adj.** Pertanyent al període. **Periódico.** || *Ret.* Discurs llarch, compost de diversos períodes. **Periódico.** || Publicació que's publica en temps determinat. **Periódico.**
- Periódicitat, m.** Periodicidad.
- Periodinia, f. Med.** Dolor localisat a alguna banda del cós, que té reflexes. **Periodinia.**
- Periodinich, ca. adj. Med.** Periódico.
- Periodisme, m.** Professió de periodista. **Periodismo** || La premsa periódica. **Periodismo.**
- Periodista, m. y f.** Periodista.
- Periodisticament, adv.** Periodísticamente.
- Periodistich, ca. adj.** Periodístico.
- Perioftalmia, f. Med.** Inflamació de part dels ulls. **Perioftalmia.**
- Periona, f. Med.** Membrana formada a la matriu després de la fecundació. **Periona.**
- Periòrbita, f. Med.** Periost de la fossa orbitaria. **Periòrbita.**
- Periostl, m. Anat.** Membrana que cobreix els òssos. **Periostio.**
- Periostitis, f. Med.** Tumor del periosti. **Periostitis, Periostosis.**
- Periostosis, f. Med.** Periostitis.
- Periot, m.** Període.
- Peripatétich, ca. adj.** Partidari o relatiu a la filosofia d'Aristótil. **Peripatético.** || *Fam.* Extravagant a la seua manera de pensar. **Peripatético.**
- Peripatetisme, m.** Peripatetismo.
- Peripatisme, m.** Peripatetismo.
- Peripècia, f. Ret.** Mudança als personatges o a la acció. **Peripècia.** || *Met.* Acció soptada, tràgica o dramàtica. **Peripècia.**
- Peripetalies, f. Bot.** Plantes del genre del garrofer. **Peripetalias.**
- Periple, m. Nàut.** Navegació al entorn d'algun mar o d'algunes costes. **Periplo.**
- Periplerom, m. Ret.** Adició d'una paraula que armonisi la frase. **Peripleromo.**
- Periplisis, f. Med.** Deposicions abundoses. **Periplisis.**
- Periploca, f. Bot.** Planta. **Periploca.**
- Peripneumonia, f. Med.** Inflamació del pulmó. **Peripneumonia.**
- Periposat, da. adj.** Molt adornat. **Peripuesto.**
- Peripsixis, f. Med.** Minvament del calor natural del cós. **Peripsixis.**
- Peripteri, a. adj. Bot.** Periptéreo.
- Perir, v. n.** Morir, Acavar. **Percer.**

- Periscifismo**, *m. Cir.* Incisió al crani. **Periscifismo**.
- Periscios**, *m. pl.* Habitants de les zones fredes. **Periscios**.
- Perisfalsia**, *f. Med.* Reducció de les luxacions. **Perisfalsia**.
- Perisiologia**, *f.* Redundancia de paraules. **Perisiologia**.
- Perisperm**, *m. Bot.* Tegument de la llevor. **Perisperm**.
- Perispermàtic**, *ca. adj. Bot.* **Perispermàtic**.
- Perispermich**, *ca. adj. Bot.* **Perispermich**.
- Peristafili**, *adj. Anat.* Muscles del paladar. **Peristafili**.
- Peristáltich**, *ca. adj. Med.* **Peristáltich**.
- Peristasia**, *f. Ret.* Argument de un discurs. **Peristasia**.
- Peristeci**, *m. Entom.* **Peristeci**.
- Peristerita**, *f. Min.* Mena de feldespat. **Peristerita**.
- Peristil**, *m. Arquít.* **Peristil**.
- Peristole**, *f. Anat.* **Peristole**.
- Peristom**, *m. Bot.* A les molses. **Peristom**. || Cavitat de la regió inferior del cap als insectes. **Peristom**.
- Peristoma**, *f. Med.* Membrana que forma part de la mucosa intestinal. **Peristoma**.
- Peristómich**, *ca. adj. Bot.* Provist d'un peristom. **Peristómeo**. || *Bot.* Relacionat ab el forat del canó del calzer. **Peristómico**.
- Peristrofa**, *f. Ret.* Figura que afavoreix la propia dicció. **Peristrofa**.
- Perit**, *da. adj. y p. p.* **Perecido**. || **Perit**, *a. adj.* Expert, pràctic, docte. **Perito**.
- Peritar**, *v. a.* Examinar, Dictaminar el perito.
- Peritament**, *adv. m.* Doctamente, Magistralmente, Con maestría, Con pericia.
- Peritatge**, *m.* **Peritaje**.
- Periteci**, *m. Bot.* Receptacle que comprén els orguens de la fructificació dels bolets. **Periteci**.
- Peritíssim**, *a. adj. sup.* **Peritíssimo**.
- Peritonacrixis**, *f. Med.* Trenca-
- dura al través del peritoni. **Peritonacrixis**.
- Peritoneal**, *adj. Anat.* Relatiu al peritoneu. **Peritoneal**.
- Peritoneu**, *m. Anat.* Tela del ventre. **Peritoneu**.
- Peritonitis**, *f. Med.* Inflamació del peritoneu. **Peritonitis**.
- Perjudicable**, *adj.* **Perjudicial**.
- Perjudicadament**, *adv. m.* **Perjudicadament**.
- Perjudicador**, *a. m. y f.* **Perjudicador**, **Perjudicante**.
- Perjudicar**, *v. a.* **Perjudicar**.
- Perjudicarse**, *v. r.* **Perjudicarse**.
- Perjudicat**, *da. p. p.* **Perjudicado**.
- Perjudici**, *m.* **Perjuicio**.
- Perjudicial**, *adj.* Danyós. **Perjudicial**. || *For.* Acció o excepció que deu examinarse previamente. **Perjudicial**.
- Perjudicialíssim**, *a. adj. sup.* **Perjudicialíssim**.
- Perjudicialment**, *adv. m.* **Perjudicialment**.
- Perjur**, *a. adj.* **Perjurador**.
- Perjurador**, *a. m. y f.* **Perjuro**. || *adj.* Pertanyent al perjuri. **Perjuro**.
- Perjurament**, *adv. m.* **Perjuramente**.
- Perjurar**, *v. n.* Jurar en fals. **Perjurar**. || Jurar per vici douant més força al jurament. **Perjurar**.
- Perjursarse**, *v. r.* **Perjursarse**.
- Perjurat**, *da. p. p.* **Perjurado**.
- Perjuri**, *m.* Jurament en fals. **Perjuri**, **Perjuro**.
- Perla**, *f.* Concreció formada dins de certa petxina. **Perla**. || Mena de nuvolet que's fá als ulls. **Perla**. || *Met.* Cosa exquisida, ornament, esplendor. **Perla**. || *Poet.* Dents, Llágrimes. **Perlas**. || **Perla cantelluda**, *fr.* **Barrusco**. || **De perles**, *m. adv.* Perfectament. **De perlas**.
- Perlaça**, *f. aum.* **Perlaza**.
- Perlada**, *f.* Bebida de cebada. || **Conjunto de perlas**.
- Perlat**, *m. y adj.* Semblant a la perla. **Paracido** a la perla. || **Ordj perlat**, **Cebada**, **Avena**.

Perlàtich, *ca. adj.* Paralítico.
Perlejar, *v. n.* Perlear.
Perlejat, *da. adj.* Perleado.
Perler, *a. m. y f.* Lapidario, Trastante en perlas.
Perleria, *f.* Botiga pera trafiquejar ab les perles. Perlería.
Perles, *Geog.* Veïnat del terme de Cassá de la Selva, prov. de Girona. || — Poble del terme de Alinyá, prov. de Lleida.
Perlesia, *f. Med.* Relaxió nerviosa que ocasiona la paràlisis.
Perlesia, Paràlisis.
Perleta, *f. dim.* Perlezuela, Perlica, Perlita.
Perli, *na. adj.* De color o d'aspecte de perla. Perlino.
Perliform, *adj.* Perliforme.
Perllonga, *f.* Corda de potencia. Llibant. Prolonga.
Perllongar, *v. a.* Dilatar, Prolongar.
Perllongarse, *v. r.* Allargarse més de lo degut alguna cosa. Prolongarse.
Perllongat, *da. p. p.* Prolongado.
Permaneixedor, *a. adj.* Permanecedor.
Permaneixement, *m.* Permanecimiento.
Permaneixer, *v. r.* Permanecer. || Sejornar. Permanecer.
Permanencia, *f.* Estabilitat, Sejorn, Duració. Permanencia.
Permanent, *adj.* Constant, Inmutable. Permanente.
Permanentment, *adv. m.* Permanentemente.
Permanescut, *da. p. p.* Permanecido.
Permanganat, *m. Quim.* Permanganato.
Permangánich, *ca. adj.* Permangánico.
Permanyer y Tuyet (Feliu), *Biog.* Escriptor relligiós, que fruí de bona reputació pel seu llenguatge y el saver que reflexava en les seues nombroses obres ascètiques. Va morir al any 1871. || — (Francesch). Remarcable juriconsult, nadiu y mort a Barcelona 1801-1864. Va ésser catedràtich de

les universitats de Barcelona y de Madrid, diputat a Corts, vispresident del Congrès y ministre d'Ultramar, distingint-se per la seua intelligència y moralitat. A la seua juvenesa va conrear la poesia catalana, essent un dels que van col·laborar als *Trobadors Nous*.
Permanyer, *Geog.* Veïnat del terme de Sant Bartomeu del Grau, prov. de Barcelona. || — (Sant Pere de). Poble del Bergadà, aprop de la riera d'Olost.
Permeabilitat, *f.* Permeabilidad.
Permeable, *adj.* Permeable.
Permenor, *m.* Detalladament. || Al permenor. *fr.* A la menuda. Al por menor.
Permès, *a. p. p.* Permitido.
Permesible, *adj.* Permissible.
Permetedor, *a. m. y f.* Permittedor, Consentidor.
Permetiment, *m.* Permiso.
Permetir, *v. a.* Permitre.
Permetre, *v. a.* Permitir, Consentir.
Pèrmich, *ca. adj.* Geol. Pérmico.
Permis, *m.* Llicència, consentiment. Permiso. || Ab el seu permis. *Expr.* Con su permiso. || Donar permis. *fr.* Dar permiso. || Pendre'l permis. *fr.* Tomar-se la llicència.
Permisible, *adj.* Permissible.
Permissió, *f.* Permiso.
Permissiu, *va. adj.* Permissivo.
Permisivament, *adv.* Permissivamente.
Permissor, *a. m. y f.* Permittedor.
Permitent, *p. a.* Permitente.
Permixió, *f.* Barreja. Mezcla, Permixión.
Permodo, *m.* Permodol.
Permodol, *m. Arquít.* Pedra o fusta que sosté. Can, Canecillo, Modillón, Jabalcón. || Peça pera sostindre prestatges. Palomilla. || Peça que sosté les llosanes dels balcons. Cartela.
Permodalet, *m. dim.* Canecillo.
Permuta, *f.* Barata, cambi. Trueque, Permuta.
Permutable, *adj.* Cambiable, Permutable.

Permutació, *f.* *Ret.* Permutación.
Permutador, *a. m. y f.* Permutador, Cambiador.
Permutar, *v. a.* Baratar. Cambiar. *Permutar*. || *Geom.* Alternar. *Permutar*.
Permutat, da, *p. p.* Permutado.
Pern, *m.* Perno. || Qua de la romana. Regla. || *Met.* Poderós. Poderoso, Influyente. || *Cama.* Pierna. || **Clavar ab perns.** Empernar. || **Tindre bons perns.** *fr.* Agarrarse de buenas aldabas.
Perna, *f.* Pierna.
Pernabatre, *v. n.* Impacientar, Perir. Impacientar, Perecer.
Pernada, *f.* Coz, Puntapié. || Porció de drets de propietat feudal. **Pernada**. || **Dret de perxada.** Mals usos del feudalisme. Derecho de perxada.
Pernejjar, *v. a.* Agitar les cames. *Pernejar*.
Pernet, *m.* Golf de porta. Gozne.
Pernibona, *f.* *fam.* Qui porta pantorrilles postices. **Pernibona**.
Perniciós, a, *adj.* Perjudicial, funest. Pernicioso.
Perniciosament, *adv. m.* Perjudicialmente, Perniciosamente.
Perniciosíssim, a, *adj. sup.* Perniciosísimo.
Pernil, *m.* Pernil, Jamón. || **Pernil ranci.** Pernil rancio, Jamón rancio.
Pernilet, *m. dim.* Jamoncillo, Jamoncito, Pernillillo.
Pernlobert, *a. adj.* Escardalench, De cames obertes. *Pernlobert*.
Pernitort, a, *adj.* De cames tortes. *Pernitort*.
Pernitrós, *adj. Quím.* Barreja del ácid nítrich. **Pernitroso**.
Pernoctador, a, *m. y f.* Pernoctador.
Pernoctament, *adv.* Vetllar. *Pernoctador*.
Pernoctar, *v. n.* Vetllar. *Pernoctar*.
Pernocter, a, *adj.* Pernoctador. || *Ornit.* Au de rapinya. **Pernoctero**.

Pernollar, *v. a.* Extremaunciar Olear.
Peró, *Conj. adver.* Pero, Mas, Empero. || **Peró sí no**, *m. adv.* Pero sí no, De otra suerte.
Perol, *m.* Caldera. Perol, Balde.
Perola, *f.* Caldero.
Peroláç, *m. autm.* Calderazo.
Perolada, *f.* Calderada.
Peroler, *m.* Ofici. Calderero.
Perolet, *m. dim.* Calderillo.
Perolet, *Geog.* Caseriu del terme de Sant Salvador del Toló, prov. de Lleida.,
Peroné, *m.* *Anat.* Os de la cama. *Peroné*.
Perónich, *ca. adj.* *Anat.* *Perónico*.
Peroració, *f.* Peroración.
Perorador, *m.* Orador.
Perorar, *v. n.* Discursejar. *Perorar*.
Perorata, *f.* Discurs. Perorata.
Perornar, *v. a.* Adornar. *Perornar*.
Perornat, da, *adj.* Perornado.
Perovoskita, *f.* *Min.* Titanat de calç. Perovoskita.
Peroxidat, da, *adj. Quím.* Peroxidado.
Peróxit, *m.* *Quím.* Peróxido.
Perpal, *m.* Pampal.
Perpendicle, *m.* Perpendicular.
Perpendicular, *m.* Cosa que cau a plom. *Perpendicular*.
Perpendicular, *adj. Geom.* *Ratlla*. *Perpendicular*.
Perpendicularitat, *f.* *Perpendicularidad*.
Perpendicularment, *adv. m.* *Perpendicularmente*.
Perpetració, *f.* Perpetración.
Perpetrador, a, *m. y f.* Perpetrador.
Perpetrar, *v. a.* Perpetrar.
Perpetrat, da, *p. p.* Perpetrado.
Perpetua, *f.* Bot. Perpetuina.
Perpetuador, a, *adj.* Lo que perpetua. *Perpetuador*.
Perpetual, *adj.* Perpetuo.
Perpetualitat, *f.* Perpetualidad.
Perpetualment, *adv. m.* Perpetuamente.
Perpetuina, *f.* Bot. Flor. Perpetua, Perpetuina.

Perpetuïtat. *f.* Duració. Perpetuidad.

Perpetuu, a. *adj.* Perpetuo.

Perpinyá. *Geog.* Contrada de la Catalunya francesa, que are forma districte del departament dels Pirineus Orientals comprenent els set cantons de Latour, Millás, Perpinyá (Est), Perpinyá (Oest), Rivesaltes, Sant Pau y Tahir. || — Cantó Est de Perpinyá, que comprén part de la vila y els ajuntaments de Alenyá, Cabestany, Canet, Canchés, Cornellá del Vernet, Elna, Latour-baix, Elna, Montescot, Sant Cipriá, Sant Naçari, Thesa, Tologes y Vilanova de la Rahú. || — Cantó Oest de Perpinyá, que comprén la altra banda de la ciutat y els ajuntaments de Rahú, Bompás, Pia, Sant Esteve, Santa Maria, Vilallonga de la Salanca, y Vilanova del Riu. || — Antigua capital del Rosselló, y are del depart. dels Pirineus Orientals. Desde 1172 fins a mitjans del segle XVII, va formar part del regne d'Aragó. Al segle XIII van sejornar temporalment allí establhinthi la seua cort, els reis de Mallorca. Els exèrcits d'En Lluís XI de França van sitiar la plaça que va fer memorable defensa, que perpetua l'heroisme d'En Joan Blancas.

Perplex, a. *adj.* Perplejo.

Perplexament. *adv. m.* Perplejamente.

Perplexe, a. *adj.* Perplejo.

Perplexitat. *adv. m.* Perplejidad.

Perpunt. *m.* Repunt, Cosit espés y fort. Perpunto.

Perpuntar. *v. r.* Repunt. Perpuntar.

Perqué. *Conj. caus.* Porqué. || Sense qué, ni porqué. *m. adv.* Sin porqué ni paraqué.

Perquirir. *v. a.* Indagar, Inquirir.

Perquisició. *f.* Pesquisa.

Perrier (Carles de). *Biog.* Remarcable poeta del segle XVII nadiu de la Catalunya fran-

cesa, y mort a París al any 1692. Va escriure en llatí, y per les seues composicions en francès, va ésser premiat per la Academia.

Perruca. *f.* Peluca. || *Met.* Reprensió, Reny. Peluca. || *Mitja perruca.* Peluquín.

Perrucaça. *f. aum.* Pelucón.

Perrucaire. *m.* Perruquer.

Perruquer, a. *m. y f.* Qui té per ofici pentinar y fer o vendre perruques. Peluquero.

Perruqueria. *f.* Peluquería.

Perruqueta. *f. dim.* Peluquín, Peluquita.

Pers y Ramona (Magi). *Biog.*

Escriptor y frenólech, nadiu de Vilanova y Geltrú, (1803-1888). Home de talent, va consagrar al estudi el temps sobrer del seu ofici de sastre, que va exercir a Cuba, retornant a Barcelona, y fentse remarcar al moviment intelectual a mitjans del segle XIX. Va publicar entre les seues nombroses obres, *El Arte de sastreria, la Revista Frenológica, Historia de la lengua y literatura catalana, Gramática catalana-castellana, Emancipación poética y Cartilla política.*

Persecució. *f.* Persecución.

Persecutador, a. *m. y f.* Perseguidor.

Persecutar. *v. a.* Perseguir.

Persecutor. *m.* Perseguidor.

Persega. *f.* Ictiol. Perca.

Perseguéixer. *v. a.* Perseguir.

Perseguidor, a. *m. y f.* Perseguidor.

Perseguint. *m.* Persecución.

Perseguir. *v. a.* Perseguir, Hostigar.

Perseguirse. *v. r.* Perseguirse.

Perseguit, da. *p. p.* Perseguido.

Persestir. *v. a.* Persistir.

Perseu. *m.* Perseo.

Perseverancia. *f.* Constancia.

Perseverancia. || **Perseverancia final.** *fr.* Perseverancia final.

Perseverador, a. *m. y f.* Perseverador.

- Perseveransa.** *f.* Ant. Perseverancia.
- Perseverant.** *p. a.* Perseverante.
- Perseverar.** *v. n.* Perseverar. || Permanéixer. Perseverar.
- Perseverat,** *da. p. p.* Perseverado.
- Persiana.** *fr.* Gelosia ab llistons movibles. Persiana.
- Persicaria.** *f. Bot.* Plantes poligonacies. Persicaria.
- Pérsich,** *ca. adj.* Nadiu o pertanyent a Persia. Pérsico.
- Persignació.** *f.* Persignación.
- Persignar.** *v. a.* Persignar, Santiguar.
- Persignarse.** *v. r.* Persignarse, Santiguarse.
- Persignat,** *da. p. p.* Persignado.
- Persió.** *m.* Dipòsit de les canonades pera netejarles y plomejar l'aigua. Arcón.
- Persistencia.** *f.* Persistencia.
- Persistent.** *adj.* Constant. Persistente.
- Persistir.** *v. n.* Mantindres ferm, Perseverar, Durar. Persistir.
- Persona.** *f.* Individuu. Persona. || Home o dòna quin nom és desconegut. Persona. || Disposició o figura del còs. Persona. || Home de capacitat y disposició. Persona. || *Teol.* Pare, fill y esperit sant. Persona. || Nom o pronóm que concordi ab el verb. Persona. || Actor a les comedies. Persona. || **Persona decent.** De bon procedir. Persona decente. || **Persona jurídica.** *Juris.* Persona jurídica. || **Persona interpòsita.** *Expr. Uat. for.* Persona interpòsita. || **La persona que molt riu, no té'l seny molt viu.** *Ref.* El que ríu demasiado, es hombre poco avisado. || **La persona que té cria, sempre guaranya nit y dia.** *Ref.* Quien cría, oro hilla. || **Pagar de la seua persona.** *fr.* Presenciar. Hallarse presente.
- Personades.** *f. pl. Bot.* Plantes moropetales. Personadas.
- Personal.** *adj.* Relatiu a la persona. Personal. || Conjunt de persones que treballen en alguna empresa. Personal. || Acció de la propia persona. Personal.
- Personalisació.** *f.* Personalización.
- Personalisador,** *a. m. y f.* Personalizador.
- Personalisar.** *v. a.* Personalizar.
- Personalisarse.** *v. r.* Personalizarse.
- Personalisme.** *m.* Personalismo. || Egoisme. Personalismo.
- Personalitat.** *f.* Personalidad.
- Personalment.** *adv. m.* Personalmente, Por sí mismo.
- Personar.** *v. a.* Comparéixer, Fer acte de presència. Personar.
- Personarse.** *v. r.* Acudir en persona a algún lloch. Personarse.
- Personat,** *da. adj.* Personado. || Dignitat eclesiástica. Personado.
- Personatge.** *m.* Subgeete de distinció. Personaje. || Disfressat o cómic. Personaje.
- Personejar.** *v. n.* Procedir com és degut. Portarse como es debido.
- Personer.** *m.* Síndich. Personero. || Apoderat o produrador d'algú. Personero.
- Personeria.** *f.* Procura, Comissió. Personeria.
- Personeta.** *f. dim.* Personilla.
- Personificable.** *adj.* Personificable.
- Personificació.** *f.* Personificación.
- Personificador,** *a. m. y f.* Qui personifica. Personificador.
- Personificar.** *v. a.* Pintar o descriure. Personificar. || Referirse a diferentes persones. Personificar. || Representar o imitar ab propietat una persona a l'escena. Personificar.
- Personificat,** *da. p. p.* Personificado.
- Perspectiu.** *m.* Perspectivo.
- Perspectiva.** *f.* Coneixement aplicable a la gráfica. Perspectiva. || Apariencia y falsa representació de les coses, atinent a la seua situació y distància. Perspectiva.
- Perspicaz.** *adj.* Perspicaz, Sutil, Vivo,

- Perspicacitat.** *f.* Agudesa, penetració. **Perspicacia.** || Ingeni, Vivesa. Sutiliza, Viveza.
- Perspicuïtat.** *f.* Perpicuidad.
- Perspicuu, a.** *adj.* Clar, transparent. **Perspicuo.** || Met Estilclar, intel·ligible. **Perspicuo.**
- Perspiració.** *f.* Transpiració poch abundosa. **Perspiración.**
- Perspirar.** *v. n.* Transpirar insensiblement. **Perspirar.**
- Perspiratori, a.** *adj.* Perspiratorio.
- Perstricció.** *f.* Envenat pera impedir la circulació de la sanch. **Perstricción.**
- Persuadir.** *v. a.* Donar a entendre o creure alguna cosa. **Persuadir, Mover á certeza, Imponer, Garantizar.**
- Persuadirse.** *v. r.* Persuadirse, Creer, juzgar.
- Persuadit, da.** *p. p.* Persuadido.
- Persuasible.** *adj.* Probable. **Persuasible.**
- Persuasiblement.** *adv. m.* Persuasiblemente.
- Persuasió.** *f.* Inducció, Persuasión. || Judici o concepte format per causa d'un fonament. **Persuasión.**
- Persuassiu, va.** *adj.* Persuasivo.
- Persuassiva.** *f.* Eloquencia, eficacia. **Persuasiva.**
- Persuassivament.** *adv. m.* Persuasivamente.
- Persulfur.** *m. Quim.* Persulfuro. || **Persulfur d'arsénich.** Persulfuro de arsénico.
- Persulfurat, da.** *adj. Quim.* Persulfurato, Persulfurado.
- Perta.** *f.* Pérdua, Pérdida.
- Pertanent.** *adj.* Pertanyent.
- Pertanguit, da.** *adj.* Pertenecido.
- Pertant.** *adv.* Por tanto.
- Pertanyença.** *f.* Pertenenca.
- Pertanyent.** *p. a.* Que pertany. **Perteneciente.**
- Pertanyer.** *v. n.* Pertener, Com peter. **Corresponder.** || **Tocar,** ésser de càrrech. **Pertener.**
- Pertanyerse.** *v. r.* Convenirse, **Corresponder.**
- Pertayut, da.** *p. p.* Pertenecido.
- Perteguer.** *m.* Càrrech secular a les catedrals. **Pertiguero.**
- Perteguèria.** *f.* Càrrech de perteguer. **Perteguèria.**
- Perteneixer.** *v. n.* **Pertanyer.**
- Pertenença.** *f.* Pertenenca. || Espai d'alguna concessió minera. **Pertenenca.**
- Pertenyer.** *v. n.* **Pertanyer.**
- Pértica.** *f.* Regla pera amidar edificis. **Pértica.**
- Pertinacia.** *f.* Tema, Toçuderia. **Obstinació.** **Pertinacia.**
- Pertinàç.** *adj.* Obstinat, Terch, Toçut. **Pertinaz.**
- Pertinàçment.** *adv. m.* Obstinadament, **Pertinazmente.**
- Pertinença.** *f.* Pertenenca.
- Pertinent.** *adj.* Pertinente.
- Pertinentment.** *adv. m.* Oportunament, **Pertinentemente.**
- Pertisana.** *f.* Mena de daga. **Partesana.**
- Pertita.** *f. Min.* Mena de feldspat. **Pertita.**
- Pertocament.** *m.* Correspondencia.
- Pertocar.** *v. n.* Pertener, **Corresponder.**
- Pertocat, da.** *p. p.* Correspondido, **Pertenecido.**
- Pertorbabilitat.** *f.* Pertorbabilidad.
- Pertorbable.** *adj.* Pertorbable.
- Pertorbació.** *f.* Confusió desordre, trastorn. **Perturbación.** || **Espant.** **Perturbación.** || **Agitació.** **Perturbación.** || **Acció de pertorbarse.** **Perturbación.**
- Pertorbament.** *adv. m.* **Perturbadament.**
- Pertorbador, a.** *m. y f.* **Perturbador.**
- Pertorbar.** *v. a.* **Perturbar.**
- Pertorbarse.** *v. r.* **Turbarse.**
- Pertorbat, da.** *p. p.* **Turbado,** **Perturbado.**
- Pertorbatu, va.** *adj.* **Perturbativo,** **Turbativo.**
- Pertrex.** *m.* Aparell, ormeig. **Pertrecho.**
- Pertrets.** *m. pl.* Provisions, Eines. **Pertrechos** || **Pertrets de guerra.** Armes, municions. **Pertrechos de guerra.**
- Pertorbar.** *v. a.* **Pertorbar.**

Pertus. *Geog.* Poble de la Catalunya francesa, al cantó de Cerret. || — (**Fort del**). Fortalesa bastida pels reis d'Aragó, dominant el coll del meteix nom. A nostres temps ha sigut renovada y artillada pels francesos. || — (**Coll del**). Pas dels Pirineus Orientals al N. de La Junquera. Lloch remarcable històricament, pels estols de lluita que l'han passat, anant o venint de França, entre quins han de esmentarse els exèrcits d'Anibal, de Pompeu, de Cèssar, els goths, els vissigoths, els alarbs, els de Catalunya, d'Aragó y de França.

Pertusa. *adj. Med.* Ferides recobertes de forats. **Pertusa.**

Pertusa (Francesch). *Biog.* Escriptor relligiós del segle XVI, autor de un manuscrit, obra del any 1505 que ab el títol de *Memorial* se servava a la biblioteca de Sant Geroni de la Murtra.

Pertusa. *Geog.* Poble del bisbat de Lleida, prov. d'Osca, part. jud. de Sarinyena.

Peruny. *Geog.* Caseriu del terme de Sort, prov. de Lleida.

Pervenir. *v. n.* **Pervindre.**

Pervers. *adj.* Perverso.

Perversió. *f.* Perversión, Pervertimiento.

Perversitat. *f.* Malícia. Perversidad.

Pervertible. *adj.* Pervertible.

Pervertidor, *a. m. y f.* Qui perverteix. **Pervertidor.**

Pervertiment. *m.* Perversión.

Pervertir. *v. a.* Pervertir.

Pervertirse. *v. r.* Pervertirse.

Pervertit, *da. p. p.* Pervertido, Corrompido

Perves. *Geog.* Poble anexe al de Viu de Llebatà, provincia de Lleida.

Pervigill. *m.* Desvetllament. **Pervigillo.**

Pervinca. *f. Bot.* Planta herbàcia. **Pervinca.**

Pervindre. *v. n.* Derivarse. Venir,

Nacer. || *m.* Sort o fatalitat d'alguna cosa. **Porvenir.**

Pervingut, *da. p. p.* Nacido, Venido.

Perxa. *f.* Pera batre oliveres, o altres arbres. **Vara.** || Pera sostindre o penjar coses. **Percha, Pertiga, Varal.** || Llistó ab claus pera penjarhi coses de cuina. **Espetera.** || *Naut.* Pals de la proa de les naus. **Percha, Carreta, Varenga.** || *Met.* Persona alta y prima. **Cirial, Varal.**

Perxa. *Geog.* Caseriu a la Cerdanya, enlairat 1577 metres, al municipi de La Cabanaça, a la vora del plà de La Perxa. || — (**Plà de la**). Territori de l'antigua Cerdanya, al cantó de Montlluís.

Perxada. *f. Ter.* Plantada d'arbres prims y alts. **Plantada.**

Perxador. *m.* Qui perxa els paños. **Tundidor.**

Perxaire. *m.* Tundidor, **Perchero.**

Perxar. *v. a.* Tundir, **Perchar.**

Perxat, *da. p. p.* Tundido, **Perchado.**

Perxell. *m.* Aspra.

Perxer. *m.* Cintero, Galonero.

Perxó o per aixó. *Conj. caus.* Por eso, Por esto.

Pès. *m.* Efecte de pesar. **Peso.** || Metall que's posa a les balances, romanes, etc., pera deduir el pès. **Pesa.** || *Met.* Abundor de humors a alguna banda del cós. **Peso** || Càrrega o assumpte al cuidado d'algú. **Peso.** || Paratge ahont se fan les comprobacions del pès. **Peso.** || **Pesantar. Pesadez, Gravámen.** || **Pès específich.** *Fis.* **Peso específich.** || **Ab pès y mesura.** *m. adv.* Con peso y medida. || **A pès.** *m. adv.* A peso. || **A pès d'or.** *Met.* Costós, cosa de molt cost. **A peso de oro.** || **A pès d'argent.** *m. adv.* A peso de plata. || — **A pès viu.** *m. adv.* En vivo, **A lo vivo.** || **Caure del pès.** *fr. Met. fam.* Caerse de su peso. || **De pès.** *m. adv.* De peso. || **Del seu propi pès.** *m. adv.* De su peso. || **Mitges de pès.** Medias de pe-

- so. || **Pendre pès.** *fr.* Creixer. Aumentar. || **Pendre à pès.** *fr.* Tomar á peso. || **Portar en pès.** *fr. Met.* Llevar la carga. || **No fer el pès.** *fr.* No estar en su cabal juicio. || **Tant n'hi há y bon pès.** *fr.* No hay más cera que la que arde.
- Pesada.** *f.* Quantitat de lo que's pesa. **Peso, Pesada.**
- Pesadament.** *adv. m.* Pesadamente. || Ab molestia. **Pesadamente.**
- Pesadesa.** *f.* **Pesadez.** || Molestia. **Pesadez.** || Torpesa per motiu de son. **Pesadez.** **Somnolencia.** || Parlant del temps. **Cargazón, Pesadez.**
- Pesadilla.** *f.* *Mot castellanisat.* Opressió de cor. **Pesadilla.** || Somni esgarrifós. **Pesadilla.**
- Pesadíssim, a.** *adj. sup.* **Pesadíssimo.**
- Pesadíssimament.** *adv. m. sup.* **Pesadíssimamente.**
- Pesador, a.** *m. y f.* **Pesador, a.** || **Pesador de moneda.** *fr.* **Balancero, Balanzario.** || **Pesador de verema.** Qui als cups está encarregat de pesarla. **Pesador de uva.**
- Pesadura.** *f.* **Pesadesa.**
- Pesaire.** *m.* **Pesador.**
- Pesal.** *m. Ant.* **Pesa.**
- Pésam.** *m.* Condol. **Pésame.** || **Donar el pésam.** *fr.* Expressar condol. **Dar el pésame.**
- Pesant, a.** *adj.* **Pesado.** || Als telers, Lligaments de teixits. **Pesa.**
- Pesantesa.** *f.* **Pesantez.**
- Pesantor.** *f.* **Pesadesa.**
- Pesar.** *m.* Dolor o sentiment. **Pesar, Pesadumbre.** || **Affició. Desazón, Sinsabor.** || *v. a.* **Pesar.** || Ab intervenció de la balansa, dita romana. **Romanear.** || **A pesar.** *m. adv.* Contra la voluntat. **A pesar.** || **A pesar seu.** *Loc.* Mal de su grado, Mal que le pese. || **Encara que mal li pesi a algú.** *Loc.* **A pesar suyo.** || **Pesar una cosa, més d'un costat que de l'altra.** **Desequilibrar, Romanear.**
- Pesari, m.** *Med.* Remei pera els períodes a les dones, y instrument de cirurgia. **Pesario.**
- Pesarós, a.** *adj.* **Apesadumbrado, Pesaroso.**
- Pesarosament.** *adv. m.* Ab pesar. **Apesadumbradamente.**
- Pesars.** *m. pl.* **Penes, Pesares.**
- Pesat, da.** *adj.* **Pesado.** || Molest, Enfadós. **Pesado.** || Aspre, insufrible. **Pesado.** || Calmós. **Pesado.** || *Met.* Dificil de comprendre les coses. **Tardío.** || **Gras, o gros. Obeso, Pesado.** || **Posarse pesat.** Entorpirse. **Apegarse.**
- Pesca.** *f.* **Pesca.** || Ofici y procediment de pescar. **Pesca, Pesquería.** || **Pesca fresca.** **Pescado fresco.** || **Pesca salada.** *fr.* **Pescado salado, ó salpresado.**
- Pescador, a.** *m. y f.* **Pescador, a.** *Met.* Dit parlant del pontifex. **Pescador.** || **Pescador de canya pert més que no guanya, o pescador de canya y moliner de vent, no necessiten notari pera fer testament.** *Ref.* **Pescador de caña, más come que gana, o Pescador de anzuelo, á su casa va con duelo** || **Pescador d'ham.** *fr.* **Pescador de anzuelo.** || **Pescador d'un peix, pescador és.** *Ref.* **Pescador que pesca un pez, pescador es.** || **Pescador de llisses, Sabalero.**
- Pescaire.** *m.* **Pescador.** || — **Bernat. Ornit.** Aucell. **Martín pescador.**
- Pescant.** *m.* Lloch dels cotxos, pera asséureshi qui mena les cavalleries. **Pescante.**
- Pescar.** *v. a.* **Pescar.** || *Met.* Recullir, agafar alguna cosa. **Pescar.** || Descobrir els intents de algú. **Coger, Pescar.** || Assolir alguna pretensió. **Pescar.** || **Pescar ab cercapous.** **Garfear.** || **Pescar a la encesa.** *fr.* **Pescar al candil.** || *Met.* **Deslumbrar, Engañar, Sorprender.** || **Pescar a la fresca.** **Beber fresco.** || **Pescar en agua turbola.** *fr.* **Pescar en agua turbia.**
- ¡**Pescara!** *Interj.* ¡**Cáspita!** ¡**Sopla!**
- Pescat, da.** *p. p.* **Pescado.**
- Pescater, a.** *m. y f.* **Peixater, qui**

- ven peix. **Pescadero**. || **Conversa o llenguatge de pescater**. Parla descarada, agressiva, esqueixada. **Lenguaje soez**. **Hablar á lo verdulera**. || **Pescater de peix salat**. Bacallaner. **Vendedor de bacalao**. || **Pescater de platxa**. **Playero**.
- Pescateria**. *f.* Lloch ahont s'hi ven el peix. **Pescaderia**. || *Met.* Lloch de soroll, de enrahonament. **Sitio de confusión, de cháchara, de escandalera**.
- Pesillá del Conflent**. *Geog.* Poble del depart. dels Pirineus Orientals, cantó de Surniá, bisb. de Perpinyá. || — **del Riu**. Poble del cantó de Millás, depart. dels Pirineus Orientals, bisb. de Perpinyá.
- Pésol**. *m. Bot.* Bisanto, Guisante. || **Pésol caputxi**. Tirabaque. || **Pésol d'olor**. Planta de jardí. Galbana, Guisante de olor. || **Pésol quadrat**. Alfaca, Almorta. || **Pésol tirabech**. Guisante moller. || **Més eixerit que un pésol**. *fr.* Más divertido que un bohero.
- Pesolada**. *f.* Menjada de pésols. Guiso de guisantes.
- Pesolar**. *m.* Camp sembrat de pésols. Guisantal.
- Pesolera**. *f. Bot.* Planta. Guisanteria.
- Pesquera**. *f.* Pesca, Pesqueria.
- Pesquerell**. *m. Ictiol.* Peix de riu. Preca.
- Pesqueres**. *f. pl.* Barraques a la vora del estany de Banyoles. Barracas de pesca.
- Pesquissa**. *f. Mot. castellanisat.* Indagació, Informació. **Pesquisa**.
- Pesquissador**, *a. m. y f.* Informador, Indagador. **Pesquissador**.
- Pesquissar**. *v. a.* Averiguar.
- Pessa**. *f.* Pieza.
- Pessa (La)**. *Geog.* Caseriu del terme de Sant Feliu Sasserra, prov. de Barcelona.
- Pesebre**. *m.* Lloch pera menjar els animals de quadra. **Pesebre**. || El que s'arregla en certes cases per Nadal, representant el naixement de Crist. **Belén, Naclimiento**.
- Pesses**. *f.* Entre pescadors, els ormeigs de malles. **Redes**.
- Pesseta**. *f. dim.* **Piececita**. || *Numis.* Moneda de plata. **Peseta**. || **Una pesseta columnaria, no és bona pera tots**. *Ref.* Dos amigues de una bolsa, el uno canta y el otro llora.
- Pesseter**, *a. m. y f.* Qui té desmesurat amor al diner. **Pesetero**. || Nom que's donava als que s'allistaven als cossos franchs. **Pesetero**.
- Pessich**. *m.* **Pellizco**. || **Pessich de monja**. **Panecillo**. || **Pá de pessich**. Dolç. **Bizcocho**. || **A pessichs**. **A pellizcos**.
- Pessichóster**. *m.* Instrument pera pesos específichs. **Pesichóstero**.
- Pessigada**. *f.* **Pessich**.
- Pessigaire**. *m. y f.* **Pellizquero**.
- Pessigar**. *v. a.* Ab els dits. **Pellizcar**. || **Picar els animals**. **Picar**.
- Pessigat**, *da. p. p.* **Pellizcado**, **Picado**.
- Pessigoles**. *f. Ter.* **Pessigolles**.
- Pessigolla**. *f.* **Pessigolles**.
- Pessigollar**. *v. a.* **Hacer cosquilleo**.
- Pessigollarse**. *v. r.* **Hacerse cosquilleo**, **Cosquillearse**.
- Pessigolleig**. *m.* **Cosquilleo**.
- Pessigollejar**. *v. a.* **Cosquillear**.
- Pessigollejarse**. *v. r.* **Cosquillearse**.
- Pessigollejat**, *da. p. p.* **Cosquilleado**.
- Pessigolles**. *f.* **Cosquillas**. || **Fer pessigolles**. **Hacer cosquillas**. || **Tindre pessigolles**. *fr.* **Ser cosquilloso**.
- Pessigollós**, *a. adj.* **Cosquilloso**.
- Pessillita**. *f. Met.* **Silicat de manganesa**. **Pesillita**.
- Péssim**, *a. adj. sup.* **Pésimo**.
- Péssimament**. *adv. m.* **Pesimamente**.
- Pessimisme**. *m.* **Veure les coses baix el punt de vista dolent**. **Pesimismo**.
- Pessimista**. *adj.* **Pesimista**.
- Pessó**. *m.* **Pezón**. || *Ter.* **Pastorat**.

- ge enlairat a les montanyes. Pastos en las cúspides de los montes.
- Pessogues.** *f.* Pessigolles.
- Pessonada.** *f.* Pezonada. || **Topada.**
- Pessonada.** *Geog.* Poble anexe al d'Ortoneda, prov. de Lleida.
- Pessons.** *Orog.* Cimalls de les montanyes d'Andorra, enlairats 2700 metres, demunt del poble d'Encamp. || — **Estany.** *Hidrog.* Cercle de dotze estanys al peu dels Pessons a Andorra, d'ahont brollen les aigües del braç dret del Valira.
- Pesta.** *f.* Peste. || Pudor. Hedor.
- Pestanya.** *f.* Pestaña. || *Bot.* Pels que ixen a la vora de les fulles o bé als tronchs. Pestañas. || **Cremares les pestanyes.** *fr.* *Met.* *Fam.* Estudiar o escriure molt. Quemarse ó asarse las cejas. || **Llevarse les pestanyes.** *fr.* Despestañar.
- Pestanyeig.** *m.* Moure les pestanyes. Pestañeo.
- Pestanyejar.** *v. n.* Pestañar.
- Feste.** *f.* Malaltia contagiosa.
- Peste.** || Pudor, corrupció. **Peste.** || Cosa de mala qualitat que pot causar malestrugança. **Peste.** || Execració o paraula de enuig. **Peste.** || *Met.* Abundor de alguna cosa. **Peste.** || Corrupció de costums. **Peste.** || ¡**Peste que et toch!** *Interj.* Càspita. || ¡**Com pestel!** *Expr.* ¡Como diantre! || **Dir pestes.** *fr.* Maldecir, Echar pestes. || ¡**Mala peste!** *Imprecació.* ¡Mal haya! ¡Voto á tal!
- ¡**Pestelsech!** *Interj.* ¡Fuego! ¡Chispas! ¡Sopla!
- Pestell.** *m.* Baldonet. Pestillo, Taravilla.
- Pestifer,** *a. adj.* Pestífero, Pestilencial, Pestilente.
- Pestilencia.** *f.* Peste.
- Pestilencial.** *adj.* Pestifer.
- Pestilencialment.** *adv. m.* Pestilencialmente, Pestiferamente.
- Pestilenciós,** *a. adj.* Pestilente.
- Pestilent.** *adj.* Pestilente.
- Pestilentíssim,** *a. adj. sup.* Pestilentísimo.
- Pestrusa (N.)** *Biog.* Poeta català del segle XIV, que figura al *Cançoner de París.*
- Pet.** *m.* Ventositat. **Pedo.** || El que fan les coses dures topant o trencantse. **Estallido, Estampido.** || El produit pèls fuetes y les fones. **Chasquido, Crujido.** || Dolç de pastisseria, anomenat pet de monja. **Pellizco de monja.** || Soroll dels còets, de les piules, etc. **Traque.** || El produit pèls focs d'artifici. **Trueno.** || El que fan les juntures dels òssos, o les closques de fruites seques, com les castanyes. **Castañetazo.** || **Pet de llop.** *fr.* Mena de bolet. **Bejin.** || **Pet viciat.** *Expr. fam.* Noi mimat. **Gachón.** || **Després qu'ha fet el pet, estreny el cul.** *Loc.* Quebrástem la cabeza y ahora me untas el casco. || **D'un pet, fa cent esquerdes.** *Expr.* Hacer de una pulga un elefante. || **Fer un pet com un aglà.** *fr.* Reventar. Dar un estallido. || **Fer pets.** *fr.* Peder. || **No hi faràs cap pet.** *Loc. fam.* No te verás en ese espejo. || **No pot fer cap pet, que no pudi.** *fr. fam.* Acreditar cuanto uno hace
- Petaca.** *f.* Petaca.
- Petacada.** *f.* Porció de tabach, que cau a la petaca. **Petacada.**
- Petador.** *m.* Paper doblegat que fa soroll al esclatar. **Tronador.** || Canó de fusta, rodó que pler de taps de paper, atacantlos produeix soroll. **Taco, Tirabolas.**
- Pétal.** *m.* *Bot.* Fulla de flor. **Pétalo.**
- Petali,** *na. adj.* Relatiu al pétal. **Petalino.**
- Petaliforn.** *adj. Bot.* Que té forma de pétal. **Petaliforme.**
- Petalita.** *f.* *Min.* Feldespat de litina. **Petalita.**
- Petalomania.** *f. Bot.* Inclinació de certes parts de la flor a pendre l'aspecte de corola. **Petalomania.**
- Petament de dents.** *m.* Castañeteo.

- Petaner.** *m.* Qui's peta sovint.
Pedorrero, Pedorro.
- Petar.** *v. n.* Fer ventositats. **Peder,** **Ventosear.** || Lo que's trenca o reventa. **Estallar, Dar un estallido.** || Les dents. **Castañejar.** **Dar diente con diente.** || Cruixir els dits, les robes, etc. **Crujir.** || Els fuets. **Chasquear, Restallar.** || Portes, Finestres o altres coses que fan remor al mourers. **Batir, Golpear, Dar una contra otra.** || *Met.* **Morir.** || Fer marxar d'un lloch. **Echar.** || **Fer petar.** *fr.* Arrojar, Romper, Tirar. || **Fer petar la claca.** *fr. Loc. fam.* Enraonar molt y sense parar. **Garlar, Trapear.** || **Fer petar la porta pèls bigotis.** *fr.* Dar con la puerta en los ojos ó en las narices. || **Fer petar el fuet, les xurriaques.** *fr.* Chasquear el látigo. || **Fer petar per la cara, pèls bigotis.** *fr.* Dir a la cara **Echar al rostro.** || **Fer-se petar.** *fr.* Menjar o beure. **Echarse al colete, Zamparse.** || **Està que peta; està gras que peta.** *fr. fam.* **Està que hiende.** || **Més val petar, que reventar.** *Ref.* Más vale dar buen trueno, que dinero á maese Pedro.
- Petardejar.** *v. n.* **Petardear.**
- Petardista.** *m.* Terrorista. **Petardista.** || Qui etgega petarts pera obrir vies. **Petardista.** || *Met.* Qui enganya y estafa. **Petardista, Petadero.**
- Petarhi.** *v. n.* **Morir, Perecer.**
- Petarra.** *f.* Mentira.
- Petarrell (Fer el).** *fr.* Hacer pucheritos.
- Petarrera.** *f.* Seguit de pets ó ventositats. **Pedorrera.**
- Petarrista.** *m.* Embustero.
- Petarronet.** *m. dim.* Pedillo.
- Petarse.** *v. r.* **Trencarse.** **Romperse, Quebrarse.**
- Petart.** *m.* **Petardo.** || Càrrega de dinamita pera esberlar la pedra. **Petardo.** || **Batre ab el petart.** **Abrir brecha.**
- Petellejar.** *v. n.* **Esclafir, Fer soroll.** **Meter ruido.**
- Petequia.** *f. Med.* Taquetes roges de la pell per causa de malaltia. **Petequia.**
- Petequial.** *adj.* Abundós de petequies. **Petequial.**
- Peternià.** *n. p.* **Peterniano.**
- Peterrellejar.** *v. r.* **Crepitar, Chisporrotear, Decrepitar.**
- Petge.** *m.* **Peu** pera aguantar alguna cosa **Plé.** || *Met.* **Apolo,** fonament d'alguna cosa. **Estribo.** || **No deixar de petge, No deixar mal de petge.** *fr.* **No deixarle á uno.** || **Mantindres una cosa ab petges.** *fr. Met.* **Poner puntales.**
- Peticanón.** *m. Impr.* **Grau de lletra.** **Peticanón.**
- Peticló.** *f.* **Acte y efecte de demanar.** **Petición.** || **Prech.** **Petición.** || **For.** **Escrit judicial.** **Petición.**
- Petifoch.** *m. Mar.* **Vela triangular.** **Petifoch.**
- Petill.** *m.* **Troç de tela que usaven les dones com adorno al pit.** **Petillo.**
- Petilleig.** *m.* **Chispa.**
- Petillejar.** *v. n.* **Chispear.**
- Petimetre.** *m.* **Qui vesteix ab extrema elegancia.** **Petimetre.**
- Petiniil.** *m. Ant.* **Banda baixa del ventre.** **Empelne.**
- Petit, a.** *adj.* **Chico, Pequeño.** || *Met.* **Curt de talent, de consideració, de prestigi.** **Pequeño.** || **Parlant de la veu, de la vista, etc.** **Flaco, Débil.** || *pl.* **Els aucells de niu.** **Pequeñuelos, Polluelos.** || **En petit.** *m. adv.* **En pequeño.**
- Petita (Cova).** *Orog.* **A la comarca de Tortosa.**
- Petitament.** *adv. m.* **Pequeñamente.**
- Petitosa.** *f.* **Pequeñez.** || *Met.* **Curtedat d'alguna cosa, encara que no sia corporia.** **Pequeñez.** || **Poquedat d'esperit.** **Cortedad.**
- Petitot, a.** *adj. dim.* **Pequeñito, Pequeñuelo.**
- Petitissim, a.** *adj. sup.* **Pequeñísimo.**
- Petitó, na.** *adj. dim.* **Petitot.**
- Petitonet, a.** *adj.* **Tamañoito.**
- Petitori, a.** *adj.* **Relatiu a la petició.** **Petitorio.**

- Petitoria**, *f.* Fam. Petición.
- Petitot**, *a. adj.* Rabaçut. Membrudo.
- Petitoy**, *a. adj. dim.* Petitet.
- Petja**, *f.* Pista.
- Petjada**, *f.* Rastre, Senyal que deixa el peu a terra. Pisada, Huella. || **Petjada de pagés** no fá mal a rés. *Ref.* Las huellas del hortelano, no echan á perder la huerta. || **Besar o seguir les petjades**. *fr.* Besar las pisadas.
- Petjar**, *v. a.* Holiar, Pisar.
- Petje**, *m.* Petge.
- Peto**, *m.* Armadura pera resguart del pit. Peto.
- Petó**, *m.* Beso, Ósculo.
- Petoia**, *f.* Xanguet. Boquerones.
- Petonce**, *m.* Feldespat. Petonce.
- Petoneig**, *m.* Besos.
- Petonejador**, *a. adj.* Besador.
- Petonejar**, *v. a.* Besucar, Besuquear.
- Petonejarse**, *v. r.* Besuquearse.
- Petonejat**, *da. p. p.* Besuqueado.
- Petoner**, *a. adj.* Besuqueador.
- Petonia**, *f.* Bot. Planta y flor. Petunia.
- Petorrer**, *a. m. y f.* Mentiroso.
- Petorri**, *na. adj.* Pequeñín.
- Petorrinet**, *a. adj.* Diminuto.
- Petorro**, *a. adj.* Borracho.
- Petota**, *f.* Trampa, Engaño, Tímo. || **Fer la petota**. *fr.* Fingir la pameia.
- Petotada**, *f.* Petota.
- Petra**, *f.* Piedra. || *n. p.* de dòna. Petra.
- Petrecó (Coves del)**, *Orog.* Al terme de Collbató.
- Petrell**, *a. adj.* Ve la naturalesa de la pedra. Pétreo. || *Ornit.* Aucell nadador a l'alta mar. Petrel.
- Petri**, *adj.* Semblant a la pedra. Pétreo.
- Petrificable**, *adj.* Petrificable.
- Petrificació**, *f.* Petrificación. || Fòssil quina materia orgánica resta substituïda per una materia mineral. Petrificación.
- Petrificador**, *a. adj.* Que converteix en pedra. Petrificador.
- Petrificant**, *m.* Petrificante, Petrífico.
- Petrificar**, *v. n.* Petrificar.
- Petrificarse**, *v. r.* Petrificarse. || *Met.* Restar esclaiat, sorprés. Quedar sorprendido, admirado, petrificado.
- Petrificat**, *da. p. p.* Petrificado.
- Petrilita**, *f. Min.* Varietat de fel-despat. Petrilita.
- Petrofaringich**, *ca. adj. Med.* Muscle de la faringe. Petrofaringico, Petrofaringeo.
- Petrognossia**, *f.* Estudi dels minerals. Petrognosia.
- Petrografia**, *f. Min.* Descripció de les pedres. Petrografia.
- Petrográfic**, *ca. adj. Min.* Petrográfico.
- Petrol**, *m.* Petroll.
- Petrolaire**, *m.* Qui explota o trafica en petrolli. Petrolero. || Qui als temps de revolta pega foch als edificis. Petrolero.
- Petrólech**, *m.* Entés en petrologia. Petrólogo.
- Petrolen**, *m.* Carbur d'hidrògen. Petroleno.
- Petroler**, *a. m. y f. y adj.* Petrolaire. || Eina pera posarhi petrolli. Petrolera.
- Petroleria**, *f.* Refinació de petrolli, Magatzém o dipòsit de aquell oli mineral. Petroleria.
- Petrolli**, *m.* Petróleo.
- Petroll (Cova del)**, *Orog.* Al terme de Margalef.
- Petrologia**, *f.* Estudi de les pedres. Petrologia.
- Petromategnosia**, *f. Geol.* Coneixement dels fòssils. Petromategnosia.
- Petronella**, *n. p.* Petronilla.
- Petronella**, *Biog.* Filla única del rei d'Aragó En Ramir II el Monjo. No havia complert encara dos anys al de 1137 quant el seu pare, ab escriptura solemne la doná o prometé per mollar al comte de Barcelona En Ramón Berenguer IV, que tenia llavors vint y dos anys, ab tota la integritat del reialme, ab condició de que si ella pre-moris, seguida la mort del rei, el comte entrés en possessió de aquelles terres, de manera que

- En Ramon Berenguer, podia ésser considerat ab En Ramir, coheren de la terra aragonesa. Pél any 1150, va esdevenir el casament pactat, perfeccionantse desde llavors, la unió del regne d'Aragó y el principat de Catalunya, que va durar llarch temps. Dos anys més tart, propera a lliurar, Petronella va otorgar testament, nomenant hereu del regne al fill que tingués, ab l'us de fruit del pare o la propietat en cas de supervivencia. El príncep nascut va nomenarse Ramon, y més tart, va canviar el seu nom, per Alfons, essent el II d'Aragó y primer de Catalunya. || — Comtesa de Bigorra, feudataria dels reis d'Aragó, morta al 1251.
- Petrós, a. adj.** Cosa de pedra. Pedroso, Pedregoso.
- Petrositat, f.** Naturallesa de la pedra. Pedrosidad.
- Petrosílex, m. Min.** Petrosilíce.
- Petrosilícós, a. adj.** De caràcters semblants o anàlechs al petrosílex. Petrosilicoso.
- Petrus y Bessa (Miquel).** Biog. Conegut y distingit procurador de l'Audiencia de Barcelona, que va formar part d'importantes corporacions a mitjans del sigle XIX. Va morir al any 1870.
- Petulantia, f.** Atréviment, Insolencia. Petulancia.
- Petulant, adj.** Atrévit, Descarat, Insolent. Petulante.
- Petulantment, adv. m.** Petulante-mente.
- Petuler, a. adj.** Petulante.
- Petunce, m. Min.** Silicat de alumina. Petunce.
- Petxa, f.** Petja.
- Petxada, f.** Petjada.
- Petzar, v. a.** Pagar cert tribut. Pechar.
- Petzat, da, p. p.** Pechado.
- Petze, m.** Petge.
- Petzell, m.** Pitzell.
- Petxera, f.** Pechera. || Coixí que's
- posa al pit de les mules junyides al carro. Pechera.
- Petxi-agra, m. Med.** Gota que ataca al cotze. Pechlagra.
- Petxigonga, f.** Joch de cartes. Pechigonga.
- Petxina, f.** Pechina, Concha. || La que porten els pelegrins al barret y a la valona. Concha, Pechina.
- Petxirina, f. dim. de petxina.** Conchilla.
- Peu, m. Pié.** || Base que sosté alguna cosa. Pié. || Tronch dels arbres y de les plantes. Pié. || Vers de la poesia rimada. Pié. || Ocasíó pera fer o dir alguna cosa. Pié. || Mesura o mida castellana. Pié. || El de les besties. Pata. || El d'una montanya. Pié. || El que serveix pera estrebar els testos pera flors. Pié. || A les mitges y a les botes la banda que tapa del tornell en avall. Pié, Peaf. || Motiu pera parlar en discussions y al teatre. Pié. || — a terra, *m. adv.* Pié á tierra. || — atrás o enderrera, *m. adv.* Pié atrás. || — d'altar, *fr.* Emoluments dels ministres del culte. Pié de altar. || — d'amich. *Naut.* Corda que sosté la serviola. Pié de amigo, Estribo. || — d'ànech o d'oca. *Bot.* Planta forrajera. || — de arbre. Soca. || *Naut.* Banda inferior del pal, propera a la coberta. Pié de árbol ó de palo. || — de cabra. Eina de forja. Pié de cabra. || — de pinya, *m.* Patojo. || — de porch. Eina de ferro. Pié de cabra. || — de corb. *Bot.* Herba medicinal. Estrellamar, Hierba estrella. || — de gall. Treta, Astucia. Pata de gallo. || — de codaste. *Naut.* Pié de codaste. || — de llebra. *Bot.* Mena de trébol. Pié de llebre. || — de lleó. *Bot.* Herba malvacia. Pié de león, Estelaria. || — de lilt. Pilar, Pié, Columna de cama. || — de llumane- ra. Mena de plat. Plato. || — de rata. *Bot.* Mena de bolets menjívols. Manecillas. || — de rei, *m.* *Art. y of.* Eina pera amidar

gruixos. **Plé de rey.** || — **de roda.** *Naut.* **Plé de roda.** || — **dret.** *m.* **Poste.** || **forçat o partit.** El d'alguns animals quadrúpets com el porch, la cabra, etz. **Plé hendido, bisulco.** || — **forçat.** *Post.* Senyalant la consonància que ha de seguirse, a la rima. **Plé forzado, Rimas forzadas.** || — **geométrich.** El peu romá, adoptat a Castella en la proporció de 1000 a 932. **Plé geométrico.** || — **negre.** Nom d'una casta de gossos. **Melampo.** || — **trist.** *Bot.* Herba dels paratges humits. **Cincoenrama.** || **Peus del amo, fems a la terra.** *Ref.* El pié del dueño, es para la heredad estiércol. || **Peus en laire.** *m. adv.* Patas arriba. || **Ab bon peu.** *fr.* En, ó con buen pié. || **Al peu de...** *m. adv.* Aprop. Al pié de... || **Al peu de la costa.** *m. adv.* Començant una empresa. Al pié de la cuesta. || **Peu terrós.** *adj.* Destripaterones. || **Al peu de la lletra.** *m. adv.* Al pié de la letra. || **Als peus de vosté.** Forma de salutació A los piés de usted. || **Allargar el peu.** *fr.* Tirarlo endavant. Alargar, tender el pié. || **Anar ab peus de plom.** *fr.* Procedir ab reflexió. Andar á paso de buey, ó con piés de plomo. || **Anar ab un peu.** *fr.* Fer les coses depressa. Andar con un pié debajo del brazo. || **Anar a peu.** *fr.* Andar á pié, á talón, á pata. || **Anar buscant tres peus al gat, y ell ne té quatre.** *fr. Met.* Ir buscando cinco piés al gato, y él tiene cuatro; buscar tres ó siete piés al gato, ó cinco al carnero. || **Anarsen el peu.** *fr.* Lliscar. Resbalar, deslizarse ó irse el pié. || **A peu.** *fr.* A pié, á peón, á paenza. || **A peu aixut.** *m. adv.* A pié enjuto. || **A peu coix.** *fr.* A la pata coja; á la cozcojita. || **A peu de gall.** *fr.* Mot dels fusters al clavar els empostičats exteriors. A pié de gallo. || **A peu d'obra.** *m. adv.* *Arquit.* Tindre a punt els materials. Al pié de la obra. || **A peu**

descaço. *m. adv.* Sense calçar. Con el pié desnudo, A pié descalzo. || **A peu ferm.** *m. adv.* A pié firme. || **A peu plá.** *m. adv.* A pié llano. || **A peus junts.** *m. adv.* A piés juntillas || **Arrossegar els peus.** *fr.* Arrastrar los piés. || **Assegurar els peus.** *fr.* Trepitjar segur. Asentar el pié. **Pisar seguro.** || **Baliar ab un peu.** *fr.* Estar molt content. No caber en el pellejo. || **Besar els peus.** *Expr.* de compliment al parlar o al escriure. Besar los piés. || **Bon peu y bona orella, senyal de bona bestia.** *Ref.* Buena pata y buena oreja, señal son de buena bestia. || **Caure de peus com els gats.** *fr. Met. fam.* Caer de patas. || **De peu.** Al joch de cartes. Salida de pié. Parlant d'una obra nova per complet. **De raiz,** desde los cimientos. || **Donar el peu y prendre la ma.** *fr.* Dar el pié y tomarse la mano. || **Donar peu.** *fr.* Dar pié. || **Ab el meteix peu me calço.** *Loc. met. fam.* En el mismo caso me hallo. || **En o de peus.** *m. adv.* En pié, de piés, En seguida. || **Entrar ab bon peu.** *fr.* Entrar con buen pié, ó con el pié derecho. || **Entre peus.** *m. adv.* Entre piés. || **Estar ab el peu al estrep.** *fr.* Prompte a marxar. Estar con el pié en el estribo, tener el pié en el estribo. || **Estar ab un peu en laire.** *fr. fam.* Estar sempre en diferent lloch. Estar con un pié en el aire. || **Estar en peu.** *fr. Met.* Sejornar. Estar en pié. || **Estar entre'ls peus dels cavalls.** *fr.* Trovarse retut. Hallarse á las patas de los caballos. || **Estar sempre ab el peu alt.** *fr. Met.* Estar en un pié como grulla. || **Fer anar entre peus.** *fr.* Traer ó tener bajo los piés. || **Fer posar els peus a rotllo.** *fr. Met.* Tener á raya. || **Ficar el peu.** *fr.* Meter el pié. *Met.* Sortir ab estaribots. Meter la pata. || **Ficar o tindre un peu dins.** *fr.* Meter un pié ó tener un pié dentro. || **El**

car els peus a la galleda. *fr.* Met. Meterse en un berengenal. || Girarse o tórcers el peu. *fr.* Torcerse, Recalcarse el pié. || Els peus del hortolá no perjudiquen al hort. *Ref.* Quien las sabe, las tañe; los piés del hortelano, no echan á perder la huerta. || Lle çarse als peus d'algú. *fr.* Echarse á los piés de alguno. || Lliscarse'l peu. *fr.* Atascarse, Perderse || Malmètres els peus. *fr.* Despearse. || Néixer de peus. *fr. Met.* Tindre sort. Nacer de piés. || No deixar tocar de peus a terra. *fr.* Contemplar o satisfacer a algú. Levantar en andas. || No deixarse posar el peu al coll. *fr.* No dejarse ensillar. || No moure peu ni cama. *fr.* No menearse. || No moure un peu. *fr. Met.* No dar pié ni patada || No poguerse aguantar en peus. *fr.* No poderse tener en pié. || No posar els peus a algún lloch. *fr.* No trasponer los umbrales. || No sapiguer ahont posar el peu. No coger de piés; ó no saber donde poner los piés. || Pendre peu. *fr.* Tomar pié. || Picar de peus; o batre de peus. *fr.* Patalejar. || Podershí pujar de peus. *fr.* Esser cosa molt segura. A ojos cerrados. || Posar el peu al coll o al dessobre. *fr.* Humiliar. Ponerle el pié en el pescuezo. || Posar el peu plá. *fr. Met.* Asentar el pié. || Posarse de peus. *fr.* Alçarse. Ponerse en pié. || Quan a peu, quan caminant. *Loc. fam.* Un rato á pié y otro andando. || Quedar en peu la dificultat. *fr.* Quedar en pié la dificultad. || Qui está a peu dret, miri no calgui. *fr.* Quien á pié derecho se encuentre, que no se calga. || Qui va a peu. Pe-destre. || Sapiguer de quin peu se dol, o coixeija. *fr.* Conèixer les intencions. Conocer del pié que cojea. || Sense moure un peu. *Loc.* A pié quedo. || Sense tocar de peus a terra. *fr.* Ir en volandas, No pisar el suelo.

|| Set peus de terra. *fr.* Parlant de enterraments. Siete piés bajo tierra. || Tindre el peu al estreb. *fr. Met.* Disposat per alguna cosa. Estar con el pié en el estribo; estar con las espuelas calzadas. || Tindre ls peus com un glás, com un pa de neu. *fr.* Tindre's molt frets. Tener los piés como un carámbano. || Tindre un peu a la fossa. *fr.* Proper a la mort. Estar con un pié en la sepultura ó en la huesa. || Tornar el peu enrera. *fr.* Volver pié atrás. || Treure els peus. *fr.* Sacar piés. || Trobar peu. *fr.* Hacer pié. || Un peu darrera l'altre. *fr.* Pié tras otro.

Peu de la Costa. *Geog.* Veïnat del terme de Papiol, prov. de Barcelona.

Peuada. *f.* Huella, Pisada.

Peuás. *m. cum.* Pié grueso.

Peúch. *m.* Escarpin, peal.

Peuet. *m. dim.* Piececillo, Piecezuelo.

Peuetada. *f.* Peuada.

Peuetejar. *v. a.* Pisar.

Peugrós, *sa. m. y f.* Patón.

Peulvá. *m. Prehist.* Monumentos druidichs fets de pedres aïlades de gran alçaria. Peulván.

Peulla. *f.* Pota partida. Pezuña, Zapatilla, Carnicó.

Peuterrós, *a. m. y f.* Home o dona rústichs. Pisaterrones, Pinchauvas.

Péixer. *v. a. y n.* Péixer.

Pexir. *v. a.* Peixir.

Pey (Jaume). *Biog.* Relligiós framenor, exclaustrat al any 1835, y un dels oradors sagrats més remarcables a mitjans del sigle XIX. Va morir a Barcelona al any 1865.

Pey (Coll de), *Orog.* Al Conflent, als lindsars del Vallespir.

Peypoch y Anglès (Manció). *Biog.* Relligiós erudit nadiu de Santa Maria del Estany (1836-1903). Va ésser rector de les Seus de Manresa y de Vich, y era escriptor catalá molt castiç, donat als estudis histó-

richs, y autor de remarcables treballs lexicogràfics essent al ensem, distingit orador sagrat.

Peyra. *f. Ant.* Piedra.

Peyrada. *f.* Empedrat, Carrer, Carretera. Empedrado, Calle, Carretera.

Peyraforca. *Órog.* Puig enlairat 1986 metres a la vora de la Vall de Carol, al S. O. de Porté, a la Cerdanya francesa.

Peyrás y Galiné (Agustí). *Biog.* Relligiós de la ordre de Sant Pere ad Vincula, que desde la comunitat de Marsella, va vindre a Barcelona pera disposar la instalació del Refugi Toribi Durán. Era home de molta disposició, havent mort al any 1899.

Peyrestortes. *Geog.* Poble del depart. dels Pirineus Orientals, cantó de Rivesaltes, bisb. de Perpinyá.

Peyri y Portal (Joseph). *Biog.* Escriptor, nadiu de Cambrils, que va assolir nomenada com a gramàtic a mitjans del sigle XVIII. Va ampliar la obra didáctica, molt arrelada llavors, coneguda ab el nom de *Prosodia del P. Alvarez*, en us a les escoles de Catalunya.

Peyró (Bartomeu). *Biog.* Escriptor dogmàtic nadiu de Perpinyá, que vivia als començos del sigle xv. Va ésser bisbe de Elna, designat pèl cardenal Luna (Benet XIII).

Peyrá. *Órog.* Montanyeta enlairada 662 metres al depart. dels Pirineus Orientals, a tramontana de Rivesaltes.

Pi. *m. Bot.* Arbre. Pino. || **Pi bort.** Pino silvestre. || **Pi de la trementina.** Pino alerce. || **Pi Melis.** Pino albar, Pino balsain. || **Pi negre.** Pino negral. || **Pi ver.** Pino piñonero, Pino real. || **Dret com un pi.** *fr.* Derecho como un huso. || **Embolcau ab una fulla de pi.** *fr. Fam.* Puedes meterlo en el trasero. || **Ho podrás**

embollicar ab una fulla de pi. *fr.* No te darás un torozón.

Pi (Antoni). *Biog.* Escriptor y catedràtic del sigle XVIII, nadiu de Coblliure, y veí de Barcelona, ahont va vestir l'hàbit de gerònims al monastir de Vall de Hebron. Entre les seues obres, cal esmentar una comedia en castiç vers llatí, representada pèls seus deixebles, ab el títol de *Comedia de la Batalla de D. Joan d'Austrin a Lepant.* || — (**Balbina**). Remarcable actriu, dama jove als primers temps del teatre catalá, que va assolir molts aplaudiments, interperant les més galanes produccions d'En Soler, En Arnau. En Lasarte y En Feliu y Codina. || — (**Francoesch**). Escriptor del sigle XVIII y monjo del monastir de Vall de Hebron, de quin ne va ésser dues voltes prior, essent historiador general de la seua religió a Espanya. Va escriure *Memorias venerables de los más insignes profesores del instituto de San Gerónimo.* (1776). || — (**Guillém**). Heraldista y escriptor del sigle xv. Era rector de Sant Vicens de Folgons, (Girona), al any 1404. Va comensar la historia de la casa de Cartellá, y l'arbre genealógich de la meteixa familia, que va completar el notari banyolench En Geroni Salgar, y el capitá general de Catalunya En Joseph de Cartellá al any 1700. || — (**Juan Baptista**). Frare del sigle XVII, nadiu de Palamós. Va ésser famós orador y bon poeta, castellá y llatí. Era al ensemps hábil gravador al buri. Pertanyia a l'ordre agustiniana y era autor de la obra nomenada *Vida de Sant Brú*, impresa a Barcelona al any 1680. || — (**Narcís**). Monjo cartoixá de Scala Dei al sigle XVII y autor d'una historia d'aquell casal relligiós, esmentada per En Serra y Postius

en les seues obres. || — **y Alquer** (**Joan**). Relligiós beneficiat de la Catedral y de Sant Sever de Barcelona, que va prestar rellevants serveis a les comunitats religioses de Catalunya, intervenint a les dependències administratives. Va morir al any 1887. || — **y Arimón** (**Andreu Aveli**). Erudit escriptor y arqueòlech, nadiu y mort a Barcelona (1791-1851). Les seues obres reflexen el seu bon criteri crítich y el coneixement de la diplomàtica que les avaloraven. Son remarcables de entre elles, les anomenades *Barcelona antiga y moderna* y *Museo Barcelonés de inscripciones romanas*. || — **y Margall** (**Francesch**). Una de les figures remarcables de la Catalunya contemporànea. Polítich convençut dels seus ideals, historiari imparcial, jurisconsult eminent, y atitllat escriptor. Era nadiu de Barcelona y va morir a Madrit, (1824-1902). Va assolir renóm de jove per les seues obres *Cataluña y Recuerdos y Bellezas de España*, y al 1846, publicava les obres *Historia de la Pintura, Reacción y Revolución y Estudios sobre la Edad Media*. Al any 1873 va ésser president de la República Espanyola, y després de la restauració, fidel sempre als seus ideals, va representarlos a les Corts, parlant sempre sense apassionament y ab bon criteri. Era autor ademés de les esmentades, y d'altres obres remarcables, de *Los Nacionalidades* (1876), y de la *Historia general de América*. || — **y Margall** (**Joaquim**). Remarcable gravador y editor nadiu de Barcelona y germá del anterior, (1810-1891). Va estudiar a l'extranger desde molt jove, publicant valioses coleccions de dibuixos y gravats com les obres de Flaxman y la obra *Monumentos arquitectónicos de*

España. Al any 1871 va comensar la publicació de la biblioteca universal económica, haventse encarregat de la direcció de la casa editorial de Rivadeneira. || — **y Marqués** (**Miquel**). Escriptor catalanista, nadiu de Sabadell que havia publicat treballs literaris ben apreciats. Va morir al any 1902. || — **y Molist** (**Emili**). Metge que va assolir nomenada pèls seus estudis frenopàtics. Era escriptor atitllat. Era nadiu de Barcelona y fill d'En Pi y Arimon. Va ésser director del manicomí del Hospital de Santa Creu, y va pertanyer a les corporacions més doctes, essent autor de la notable obra *Los primores del Quijote; en el concepto médico y psicologico*, el remarcable treball històrich *Nueva estafeta de los muertos*, y valloses memories que acabalen els seus coneixements || — **y Sunyer** (**Jaume**). Metge nadiu de Roses, catèdràtich de renóm a les facultats de medicina y cirurgia y de farmacia. Va morir al any 1898, deixant escrits treballs vallosos.

Pi. *Geog.* Poble del depart. dels Pirineus Orientals, cantó de Oleta, bisb. de Perpinyá. || — Poble del dist. mun. de Bellver, prov. de Lleida. || — (**Cova del**). *Orog.* Al terme de Bigues.

Pi de les tres branques. *Geog.* Al Bergadá, al plá de Campillonch. Va ésser cedit generosamente pèl seu propietari, aquest clàssich arbre de la nostra terra, a la *Unió Catalanista*, fentlo símbol de les aspiracions del catalanisme. Conta la tradició, en part confirmada, per documents de mitjans del sigle XVIII servats a la rectoria de Castellar del Riu, antecedents remarcables d'aquell arbre secular, que va cantar l'eminent poeta Mossen Verdagner.

Pia. *f. Devota*. || *Hist.* Sobrenom

- aplicat a Barcelona, als temps dels romans. **Pia**.
- Pia**. *Geog.* Poble del depart. dels Pirineus Orientals, cantó y bisb. de Perpinyá.
- Piadós**, *adj.* Piadoso.
- Piadós (Lluís)**. *Biog.* Rei de França, fill de Carlemany, a qui va succeir a la corona, al any 814. Va governar la Marca hispánica, o siga Catalunya, y va fundar l'Estat d'Andorra, després d'haverlo reconquerit dels Alarbs. **Ludovico Pío**.
- Piadosamente**, *adv. m.* Piadosamente. || *Met.* Fer la mercè de creure a algú, havent de dudar de la seua paraula. **Piadosamente**.
- Piadosíssim**, *a adj. sup.* Molt piadós. **Piadosísimo**.
- Piamare**. *f.* Membrana que cobreix el cervell. **Piamáter**.
- Piament**, *adv. m.* Piamente, **Piadosamente**.
- Piamontés**, *a. adj.* Nadiu o propi del Piamont a Italia. **Piamontés**.
- Pian**, *m. Med.* Tumor en forma de maduixa que's fa a la pell de les parts genitals. **Pian**.
- Pianejar**, *v. a.* Tocar el piano. **Pianear**. || *Met.* Tocarlo malament. **Pianear**.
- Pianista**, *m. y f.* Tocador de piano. **Pianista**. || Qui fa o ven pianos. **Pianista**.
- Piano**, *m.* Instrument musicl de corda. **Piano**. || *Piano de qua, de taula, recte o vertical.* Diferències del piano segons la seua construcció y la disposició de les seues cordes. **Piano de cola, de mesa, cuadrado, recto y vertical**.
- Piano, piano**, *f.* Ven italiana que denota a la música una modulació baixa o pausada. **Piano, piano**.
- Pianola**, *f.* Aparell pera colocal-se en algun piano, pera executar-se diferents peces. **Pianola**.
- Pianzita**, *f. Min.* Mena de reïna fòssil. **Pianzita**.
- Piar**, *v. a.* Ter de sopeira. **Atar, Pisar**.
- Piara**, *f.* Remat de porchs o de eugues **Piara**.
- Pibatell (El)**, *Geog.* Caseriu del terme de Seva, prov. de Barcelona.
- Pibernat (Esteve)**, *Biog.* Il·lustrat canonge lectoral de Barcelona, que va mostrar eis seus coneixements y saviesa avans d'obtindre per oposició aquella dignitat. Va distingirse a la predicació. Va morir al any 1907.
- Pibet**, *m.* Abeto.
- Pica**, *f.* Arma antiga. **Pica**. || Per posarhi oli, aigua, etz. **Pila, Pileta**. || La de les fonts ahont cau l'aigua. **Pilón, Taza, Tazón**. || **Pica beneitera**. *Ter.* Pila de agua bendita. || **De mica en mica, s'omple la pica**. *Ref.* De poco chorro, llenase la fuente.
- Pica de Canigó** *Orog.* Enlairat 2775 metres al cim més enlairat, al S. E. del Vernet, al Confient, depart. dels Pirineus Orientals.
- Picaça**, *f. aum.* **Picaza**.
- Picaçada**, *f.* Partida, Cantidad, **Suma**.
- Picacisme**, *m. Med.* Pervertiment del gust del paladar. **Picacismo**.
- Picaçó**, *f.* **Picazón**.
- Picada**, *f.* **Picada, Picadura, Picazo**. || D'aucell ab el bech. **Picotada, Picotazo**. || De pussa. **Sarpullido**. || De pinyons o altra cosa, feta en les viandes. **Salsa**. || *Met.* Dita o paraula ofensiva. **Dicterio**. || *Met.* Picada de vibria o d'escorçó. **Picada de vibora**.
- Picada (Port de la)**, *Orog.* Port enlairat 2116 metres al pas de la Vall d'Arán a la de Benasch.
- Picadejar**, *v. a.* Escaramucejar, **Escaramuzar**.
- Picader**, *m. Ant.* **Picador, Picadero**.
- Picadillo**, *m.* Guisat de carn trinxada. **Jigote**. || *Met.* Xasco, **Broma, Picón**. || Ressentiment causat per alguna disputa. **Pique**. **Estar o vindre de picadillo**. **Estar contrapuntat**. **Estar de**

- picadillo, Ponerse de puntillas, de apuesta; estar ó ponerse de cuerno con alguno.
- Picadis.** *m.* Pols de rajola. Ladrillo molido. || Desperdicis de les cuites de gerrèr. Ladrillada. || *Met.* Qui s'ofèn ab faciilitat. Cosquilloso, Picadizo.
- Picadissim,** *a. adj.* Picadísimo.
- Picador.** *m.* De porta. Aldaba, Aldabón, Llamador. || Lloch ahont s'ensenyen y domen els cavalls. Picadero. || Eina pera rentar. Criada, Jabón de Palencia, Moza. || Torejador, montat a cavall. Picador. || Nom que donen els torners al troç de fusta ahont hi asseguren les peces pera desbastarles ab la destal. Picador.
- Picadora (La).** *Orog.* Al N. de la Coma de les Posaderes, no lluny dels Aspres Castelletes, demunt l'Estany gran de Campcardós, a les Valls altes del Segre.
- Picadura.** *f.* Picada. || Tallets que se fan al calçat y a la roba. Picadura || Tabach picat. Picadura. || Dents de les limes. Picadura. || Pich d'agror al vi. Picado.
- Picaig.** *m.* Picacho.
- Picalca.** *f.* Calca.
- Picallimes.** *m.* Ofici, de picar limes. Picador de limas.
- Picament.** *m.* De mans. Palmada, Palmoteo, Manoteo. || De peus. Pataleo, Pateamiento, Pateadura.
- Picamill (Serra de).** *Orog.* Al Bergadà, enlairat 1297 metres entre les cingleres de La Nou y de la Clasa, aprop de la casa coneguda per Can Picamill.
- Picamixons.** *m. Geog.* Picamixons.
- Picamoixons.** *Geog.* Poble del dist. de Valls, a la vora del Francolí, ab estació de ferrocarril, a la via de Tarragona a Lleida, ramal dels directes, que mena a Roda.
- Picamoll (Collet de).** *Orog.* Al cim de la serra d'aquest nom.
- Picamosques.** *m. Ornít.* Aucell petit. Curruca.
- Picancel (Serra de).** *Orog.* Al Bergadà al lloch ahont s'obra el Coll de Tey.
- Picant.** *m.* Lo que cou o pica. Picante. || Punxós Punzante. || *adj.* *Met.* Ofensiu Picante. || *Bot.* Humor llençat de certes plantes com l'ortiga, que causa coïssor. Picante.
- Picantissim,** *a. adj. aum.* Picantísimo.
- Picantment.** *adv. m.* Picantement.
- Picantor.** *m.* Picante, Escozor.
- Picantoreta.** *f. dim.* Escozorcilla.
- Picanyes (Clot dels).** *Orog.* Al Bergadà, entre la font de les Lloberes y el Santuari dels Olms.
- Picapedra.** *m.* Picapedrer.
- Picapedrer.** *m.* Cantero, Picapedrero.
- Picapica.** *Farm.* Mena de revulsiu. Picante.
- Picapinyes.** *m. pl. Ornít.* Piquituerto.
- Picaplets.** *m.* Pleiteador.
- Picapoll.** *m.* Raïm. Albilla.
- Picapolla.** *f.* Picapoll.
- Picaport.** *m.* Picaporta.
- Picaporta.** *f.* Llamador, Aldaba.
- Picaportes.** *m.* Picaporta. || *Met.* Captaire. Pordiosero || *Met.* Subjecte espellifat. Despilfarrado, Zarrapastroso.
- Picar.** *v. a.* Picar ferro, pedres, etz. Machacar, Batir. || Trucar a les portes. Llamar. || Donar cops fent fressa. Golpear, Batir, Dar contra tal cosa. || Trinxar tabach, carn, etz. Picar. || Fer picor els grans, la mostassa, etz. Escocer, Dar comezón, Picar. || Picar els aucells ab el bèch. Picar, Picotear. || Adestrar un cavall, ensenyarlo. Picar. || Mossegar la pussa, deixant senyal al cos. Sarpullir. || Córrer algún vent. Picar. || Foradar ab la punta de l'agulla. Picar. || Esser coent o picant algún menjar. Picar, Mordicar. || Parlant de l'or o de la plata. Batir. || Picar per alt, o picar alt.

- fr. Met.* Picar más alto ó muy alto; Poner los puntos muy altos. || **Picar foch.** Encendrel ab la pedra foguera. Sacar fuego. || **Cárrega que plau, no pica.** *Ref.* Sarna con gusto no pica. || **Picarse les crestes** *Mod.* Darse de las astas, Cascarse las llendres. || **Picar l'ham.** *fr. Met.* Tragar el anzuelo.
- Picardejar.** *v. a.* Picardear.
- Picardell (El).** *Geog.* Quadra del terme de Bigues, prov. de Barcelona.
- Picardia.** *f.* Bergantada, Picardía. || **Deshonestitat.** Picardía. || **Doleueria.** Picardía. || **Fer picardies.** *fr.* Dir o executar picardies. Picardear, Hacer picardias.
- Picardleta.** *f. dim.* Picardiguèla.
- Picardiós, a.** *adj.* Picardioso.
- Picarell.** *m.* Ictiol. Peixos acantopterigis. Picarel.
- Picarescament.** *adv. m.* Picarescamente.
- Picaresch, ca.** *adj.* Picaresco. || Calificatiu de una literatura epigramática, en boga a Castella als sigles XVI y XVII. Picaresco.
- Picari, na.** *adj.* Picaro.
- Picaria.** *f.* Picardía.
- Picaro.** *m.* Picarón. || Bergant, Brivó, Dolent. Picaro. || Belitre, Espellifat, Mal vestit, Zarrapastroso.
- Picaro Andant.** *Orog.* Roca acinglerada, enlairada 850 metres a la Serra de Prades, al demunt de Capafons.
- Picarol.** *m.* Campanilla, Esquila. || *Met.* Qui enraona més de lo regular. Lenguaraz, Hablador, Parlachín. || **Tindre bon picarol.** *fr.* Xerrar Tener buen pico. || **Tindre el cap plé de picarols.** *fr. Met.* Sonar á esquilas.
- Picaranejar.** *v. n.* Portar mala vida. Vivir de raterias.
- Picarri.** *m.* Mena d'estil d'ivori pera escriure a l'antigor. Pizarri.
- Picarse.** *v. r.* Cavall que s'alborota al veure l'euga. Picarse. || Ofendres d'alguna paraula o acció. **Agraviarse, Picarse, Sentirse.** || **Arnarse** la roba de llana. **Picarse.** || **Tacarse** els plechs de la roba blanca. **Apalgararse.** || **Corcarse** els grans. **Agorgarse, Gorgojararse.**
- Picas (Wenceslau).** *Biog.* Remarcable facultatiu barceloní, mort al any 1870. Era catedràtic del Colegi de Medicina y Cirurgia, metge del hospital de la Santa Creu, y un dels que fruien més enlairat concepte a son temps.
- Picasques.** *m.* Ornit. Aucell enrinxador. Sitela, Picamaderos.
- Picassa.** *f. aum.* Pilón. || Destral. Segur.
- Picassal.** *m. Ter.* Mano de almirez.
- Picat, da.** *p. p.* Picado. || Parlant de la sal. Molido. || *adj.* Blats y grans rosegats pels insectes. **Gorgojoso.** || Parlant dels ous, quan el poll està al punt de eixir. **Aptonado.** || Roba pera adornar. **Picado.** || Dibuix o patró foradat ab agulla. **Taladro.** || Parlant de metalls. **Batido.** || Parlant del cavall que renilla per l'euga. **Picado.** || **Donarse per picat.** *fr.* Darse ó mostrarse ofendido. || **Picatge.**
- Picatge.** *m.* Acció de picar els cartrons a la preparació dels teixits. **Picaje, Taladro.**
- Picatxa.** *f.* Picada de sal, pebre, alls, oli y vitxos pera sucuar algún mejar. **Picada.**
- Picatatxes.** *m.* Qui posa reparos en tot. **Impertinente.**
- Pich.** *m.* Senyal. Pinta, Punto. || Eina o lloch enlairat. **Pico.** || **Cop. Golpe, Vez.** || Trucant a les portes. **Aldabada, Aldabazo, Aldabonazo.** || — de gallina. *Bot.* **Raïm. Anagáide.** || — del gall. Senyal en el rovell del ou **Galladura.** || — del sol. **Resistero solar.** || — de verola. **Hoyo.** || **A pich.** *m. adv.* A punt. **A pique.** || **A pich de martell.** *m. adv.* **A martillo, A golpe de martillo.** || **Al pich.** *m. adv.* Al bell mitg. **En medio, En pleno.** || **D'un pich.** *m. adv.* D'una vegada. **De una**

- vez.** || **Donar pichs a la porta.** *Loc.* Donarhi cops. Dar aldabonazos, Lllamar.
- Pich besós.** *Orog.* Al Canigó, al extrem de Prat Cabrera, demunt la Vall de Vallmanya. || —(d'Eina). Cim del Conflent, d'ahont brollen les aigües del riu Prats de Balaguer.
- Pichs Pedrós.** *Geog.* A la serra que separa el Llenguadoc de la Cerdanya francesa, al extrem de la Vall de Carol. N'hi ha un a tramontana enlairat 2831 metres y altra a mitjorn que s'enlaira 2888 metres.
- Picnita.** *f. Min.* Varietat de topaci. *Picnita.*
- Picnóstils.** *m. Arquít.* Intercolumni. *Picnóstilos.*
- Picnótich,** *ca. adj. M.d.* Remei pera condensar els humors del cos. *Picnótico.*
- Picnotrop.** *m. Min.* Mineral. *Picnotropo.*
- Pico.** *m.* Discordia. *Pique.* || Suma d'un trencat al número mixte. *Pico.* || *Ter.* Mena de canter. *Pico.* || **Anarsen a pico.** *fr. Naut.* Irse á pique, Zozobrar. || **Tirar a pico.** *fr. Naut.* Echar á fondo, á pique.
- Picó.** *m.* Piló de fusta gros, pera apretar la terra. *Pisón.*
- Picoçada.** *f.* Cop fort de pich; picada forta; Quantitat de moneda. *Picotada.*
- Picola.** *f.* Escoda petita usada pels mestres de cases. *Piquetilla.* || *Met.* Llabia, Facilitat al parlar. *Verba.*
- Picolar.** *v. a.* Hacer añicos ó trizas. *Picar, Triturar, Trocear.*
- Picolat,** *da. p. p.* Triturado, *Picado.*
- Picolejada.** *f.* Xerrameca. *Charla.*
- Picolejador,** *a. adj.* Xerraire. *Picoleador.*
- Picolejament.** *m.* Parla innecessaria. *Picoleo.*
- Picolejar.** *v. a.* Parlar sense solta. *Charlar, Picolear.*
- Picoleta.** *f.* Piqueta. *Alcotán pequeño.*
- Piconar.** *v. a.* Apretar ab el picó. *Apisonar.*
- Piconat,** *da. p. p.* *Apisonado.*
- Picor.** *f.* Coissor, Frisansa, Pruitja. *Comezón, Picazón, Prurrito.* || Gust coènt d'algunes coses. *Picante.* || *Met.* Neguit. *Picazón.* || **Fer picor.** *fr.* Donar pruitja. **Dar ó producir picazón, Desazón.**
- Picórea.** *f.* Devastació promoguda per les tropes. *Pecórea.* || **Fer picórea.** *fr.* Devastar els camps enemichs. *Talar, Pecorear.*
- Picoreta.** *f. dim. de picor.* *Prurrito.*
- Picossada.** *f.* Considerable suma de moneda.
- Picot.** *m.* *Pigot.* *Picamaderos, Pico.* || *Magall Legón.* || *Ornit.* Aucell de bech fort. **Pigot.** *Piscido.* || —**abigarrat gran.** *Piscido mayor.* || —**mitjà,** *picot petit.* *Mediano, Pequeño* || —**ceñdrós.** *Cenciento, etc.*
- Picota.** *f.* Pilá o forca de pedra, que servia pera exposar el cap dels ajusticiats. *Picota.* || **Estar de picota.** *fr.* *Estar enemistados.*
- Picotada.** *f.* *Picotada, Picotazo.*
- Picotejar.** *v. a.* Donar picades ab el bech. *Picotear.* || *Met.* Ofendre ab paraules. *Picar.* || *v. r.* Barallarse dientse paraules picantes. *Picotearse.*
- Picotejat,** *da. p. p.* *Picoteado.*
- Picotella.** *f.* *Ornit.* Au trepadora. *Picotella.*
- Picoter,** *a. adj.* Xarraire. *Parlanchín.*
- Picoteria.** *f.* *Charlataneria.*
- Picoti.** *m.* Mesura. *Picotín.*
- Picotilla.** *m.* Porció de genres embarcats, pera ésser venuts per compte propi del navegant. *Andreta.* || Porció de genre que's consent dur a qui se embarca. *Pacotilla.*
- Picridi.** *m. Bot.* Planta composta xicoriacia. *Picridio.*
- Picrita.** *f. Min.* Cals carbonatada. *Picrita.*
- Picròcot,** *a. adj.* Abundós de blis. *Picròcoto.*

- Picrofarmacolita.** *f. Min.* Picrofarmacolita.
- Picrofilita.** *f. Min.* Silicat de ferro y magnesia. Picrofillita.
- Picrogliol.** *m. Quím.* Substancia extreta de la dulcamara. Picroglicio.
- Picrolliquenita.** *f. Quím.* Picrolliquenita.
- Picromel.** *m. Med.* Materia amarganta de la bilis. Picromiel.
- Picrotóxiques.** *f. Quím.* Sals a base de picrotoxina. Picrotóxicas.
- Pictita.** *f. Min.* Varietat d'afén. Pictita.
- Pictòrich, ca.** *adj.* Relatiu a la pintura. Pictòrico.
- Picudet.** *m.* Picadillo.
- Picut, da.** *adj.* Picudo, Charlatán.
- Pichot (Amadeu).** *Biog.* Escrip-tor contemporani nadiu d'Ar-lès al Mitjorn de França, que havia format part de Catalu-nya, (1795-1870). Va ésser direc-tor de la *Revista Britànica*, y va conreuar diferents genres literaris, assolint nomenada merescuda.
- Pidolaire, a.** *adj.* Pedigüeno, Pi-dón. || Captaire. Pordiosero.
- Pidolament.** *m.* Petició, Demanda.
- Pidolar, v. a.** Pedir, Mendigar.
- Pidolat, da.** *p. p.* Pedido, Mendiga-do.
- Pielitis.** *f. Med.* Inflamació renal. Pielitis.
- Pier (Sebastiá).** *Biog.* Remarca-ble teòlech, catedràtic de aquell coneixement a l' Uni-versitat de Cervera. Va ésser autor d'algunes obres, que no han sigut estampades.
- Piera.** *Geog.* Vila de la prov. y bisb. de Barcelona, part. jud. d'Igualada. Té estació de ferro-caril.
- Pieris.** *f. Entom.* Insecte lepidóp-ter. Pieris.
- Pierófila.** *f. Min.* Varietat de ser-pentina. Pierófila.
- Pierola.** *Geog.* Poble de la prov. y bisb. de Barcelona, part. jud. d'Igualada.
- Pierrette.** *f. Pallassa.*
- Pierrot.** *m.* Mot francés adoptat en la nostra llengua, que equi-val a **Pallasso**. Arlequin, Paya-so.
- Piestró.** *m. Cir.* Instrument quirúrgich pera l'extracció del fet-us de la matriu. Piestrón.
- Pietat.** *f.* Piedad. || Commiseració, llástima. Piedad. || — (**Misteri de Ia**). *Iconog.* Representació de la Verge sostenint el cos mort de Jesús. Piedad.
- Pietós, a.** *adj.* Piadoso, a.
- Pietosament.** *adv. m.* Piadosamen-te.
- Piferrer (Domingo).** *Biog.* Teò-lech y juriscònsult de mitjans del segle XVIII, rector de Sant Vicens dels Horts, y home re-marvable pèls seus talents tant com per la seua modestia, que va privarli d'acceptar els càrrechs enlairats que se li havien ofert. || — (**Francesch**). Pedagoch y historiari nadiu de Lloret de Mar (1813-1863). Va sejournar llarch temps a Madrid dedicat a valiosos estu-dis d'investigació, havent pub-licat obres de valua, entre altres, *Antologia española, Dic-cionario de las Bellas Artes, Ser-ó no ser, Nobiliario de los reinos y señorios de España, Tratado de heráldica y blason*, etc. || — (**Nicolau**). Escrip-tor nadiu de Barcelona, que vivia a Madrid a les derrerries del segle XVIII havent publicat al any 1781 el *Compendio historico de la iglesia de España*. || — y **Fàbregas (Pau)**. Atitllat escrip-tor en llengua castellana, essent un dels pròssistes més clàssichs del segle XIX: Era nadiu de Barce-lona, ahont va néixer al any 1818, y ab la seua aplicació y laboriositat, va obrirse el camí assolint merescut renóm. Va formar part de la Redacció del *Diario de Barcelona*, essent llegits y comentats per la seua pu'eritat els seus estudis de crítica artística y literaria. Havia coloborat assolint re-

nom en la obra monumental *Recuerdos y Bellezas de España*. La seua excesiva laboriositat va minar la vida d'aquell escriptor eminent, morint quan tot just comptava trent'anys d'etat.

Pifia, *f.* Errada, cop fals del taco als jochs de billar y de truchs.

Pifia, || Erro ridícol. **Pifia**, || **Anarsen a la pifia**, *fr.* Ferse malbé alguna cosa. Llevárselo la trampa. || **Fer pifia**, *fr. Met.* Donar un cop en fals. Cometer pifia.

Pifada, *f.* **Pifia**.

Pifiador, *a. adj.* Qui comet molts erros. Pifiador.

Pifar, *v. a.* Equivocar, Dar un golpe en falso.

Pifre, *m.* Instrument a mena de flautí. **Pifano**, || Musich que'l sona. **Pifano**.

Piga, *f.* Peca, Pinta, Lunar. || **Senyalar pigues** *fr.* Preocupació de esdevenir algún dany a qui las compta. Traer vigilla.

Pigalla, *f.* Abundancia de pintas.

Pigallat, *da. adj. Ter.* Pintoso, Pecosos. || Parlant de cavalleries. **Pio**.

Pigalló, *m.* Xicot que acompanya al cech pera guiarlo. Lazzrillo.

Pigallós, *a. adj.* Pecosos, Pintojo. || Parlant dels cavalls y dels burros, que tenen el pel de diversos colors. **Pio**.

Pigarch, *m. Ornít.* Au de rampinya. **Pigargo**.

Pigat, *da. adj.* Pecosos, Pintojo. || **Pigat de segó**. Qui té la pell tacada ab pichs groguenchs. **Pecosos**. || **Pigat de verola**. Que té la pell ab marques de verola. **Picado de viruelas**.

Piger, *m.* Eina de terraça o metall ab un ansa. **Jarra**.

Pigerer, *a. m. y f.* **Jarrero**.

Pigment, *m.* Coloració de la pell humana, segons les races. **Pigmento**.

Pigmeu, *a. adj.* Nano, De baixa estatura. **Pigmeo**.

Pignoració, *f.* Pignoración.

Pignoraticí, *adj.* Pignoraticio.

Pignóstich, *ca. adj. Med.* Espesiment dels humors. **Pignóstico**.

Pigópach, *m. Anat.* Unió de dos cossos en forma monstruosa per les anques. **Pigópago**.

Pigot, *Ornít.* Aucell. **Picamaderos**, **Pico**, || **Pigot de Mars**. **Picapuerco**. || **Pigot menor**. **Pipo**.

Pigota, *f.* Verola. **Viruelas**. || **Mallatía del bestiar**. **Morriña**, **Comalia**. || **Empeltar la pigota**. Inocular la viruela. || **Pigat de la pigota**, *fr.* **Picado de viruelas**.

Pigotada, *f.* Passa de verola. **Epidemia de viruela**.

Pigoter, *a. adj.* Varioloso.

Pigotita, *f. Min.* **Pigotita**.

Pigotós, *a. adj.* Varioloso.

Pigrau (El), *Geog.* Caseriu del terme de les Masies de Sant Pere de Torelló, prov. de Barcelona.

Pigre, *adj.* Peresós. **Pigro**. || **Negligent**. **Pigro**.

Pigricia, *f.* **Pereza**. || **Descuit**. **Negligencia**.

Pigueta, *f. dim.* **Pintilla**.

Piguillém y Verdager (Francesch), *Biog.* Metge y escriptor professional, nadiu de Puigcerdá y mort a Barcelona, (1770-1826). Va ésser catedràtic de clínica, al collegi de medicina de Sant Carles a Madrid.

Piissim, *f. dim.* **Piísimo**.

Pijó, *m.* Poll de colom, **Colomí**. **Pichón**.

Pijor, *m. Ter.* **Pitjor**. **Peor**.

Pijorar, *v. r.* **Empeorar**.

Pila, *f.* **Pila**, **Montón**. || *Met.* Difficil de comptar per la seua abundor. **Montón**. || Entre carboners la del carbó pera cremar. **Pila**. || **Pila de terra**. **Montón de tierra**. || **Pila eléctrica**, *Fis.* **Pila eléctrica**. || **A piles**, *m. adv.* **A granel**, **a montones**. || **Nom de pila**. Nom imposat al acte del baptisme. **Nombre de pila** || **Ull de pila**. Entre carboners, forat de la pila de llenya o de carbó. **Ojo de pila**.

- Pilada.** *f.* Porció de líquit que omple una pila. Henchido de de agua, de vino, etc.
- Pilans.** *m.* Pilastras, Columnas, Pilares.
- Pilar.** *m.* Columna, Pilar. || *Met.* Home ferm, pera defensar una pretensió. Roca. || Puntal d'alguna cosa. Pilar. || Torra, castell fet pèls Xiquets de Valls. Pilar. || *Min.* Espai entre pou y pou. Pilar. || *n. p.* Pilar.
- Pilar (El).** *Geog.* Loch del terme de Sant Feliu Sasserra, prov. de Barcelona.
- Pilaret.** *m. dim.* Pilarejo.
- Pilarets.** *m. pl.* Joch de nois. Juego de las cuatro esquinas.
- Pilaró.** *m.* Pilarón.
- Pilastra.** *f. Arq.* Columna.
- Pilastraca.** *f. aum.* Pilarón.
- Pilastrada.** *f.* Columnata.
- Pilastreta.** *f.* Columnita.
- Pilat.** *m.* Nom del pretor que va sentenciar a Jesucrist, y per extensió s'aplica a qui procedeix injustament. || - (Castell de). *Hist.* Edifici romá a Tarragona, que's creu bastit al temps en qu'era pretor de la ciutat aquell personatge.
- Pilater.** *m.* Travallador al noch pera enfortir els panyos. Pilatero. || Minyó que als molins paperers cuida de les piles. Pilatero.
- Pildora.** *f.* Pindola.
- Piler.** *m.* Pilater.
- Piles.** *f.* Montones.
- Piles (Marti).** *Biog.* Escriptor del sigle XVII nadiu de Vich, autor del llibre *Compendio de las antiguas grandezas de Cataluña*.
- Piles (Les).** *Geog.* Poble de la prov. y bisb. de Tarragona, part. jud. de Montblanch; te agregats els poblets de Viure, Figueroleta, Guialmons y Sant Gallart. || - Veïnat del terme de Subirats.
- Pilota.** *f. dim.* Muntet. Montoncillo.
- Piliform.** *a. adj.* En forma de pel. Piliforme.
- Pilma.** *f.* Emplasto.
- Piló.** *m.* Troç de fusta a mena de pilar que serveix pera tallar o masegarhi alguna cosa. Taja-dero. || El que s'hi talla carn damunt. Tajo, Tajón. || De romana o de font. Pilón. || De rellojje. *m.* Pesa. || Pila de coses. Montón, Pila. || Pegar al mitg del piló. *fr.* Dar en el blanco, en en el hito, en el punto, en el chiste.
- Piló de Belmatg.** *Orog.* Puig del Alt Vallespir a mitjorn d'Arles, que s'enlaira 1279 metres.
- Pilonás.** *m. aum.* Tajón.
- Pilor.** *m. Anat.* Orifici per ahont passen els aliments al budell. Piloro.
- Pilórich, ca.** *adj. Anat.* Pilórico.
- Pilós, a.** *adj.* Pelut. Velludo, Velloso.
- Pilosís.** *f.* Formació del pel. Pilosis.
- Pilot.** *m.* Patró d'una nau. Piloto. || De port, Qui condueix la entrada y sortida dels barcos. Práctico. || Materia que forma munt. Pelotón. || Aplech de coses sense ordre. Hacina, Montón. || Pilot de palla. Bakugar. || A pilots. *fr.* A montones.
- Pilota.** *f.* Pelota. || Joch. Pelota. || Entre estampers. Balas. || - de vent. De bufeta o de goma inflada. Pelota de aire. || Anarsen tot en pilotes y marxadors. *fr. Met.* Gastar tot lo que una cosa val, pera assolir la seua utilitat. Andarse en pelotas y juzgados. || Fer anar com una pilota. *fr. Met.* Jugar á la pelota; traer á alguna como pallio de barquillero; conducir al pelotero. || No tocar pilota. *fr.* No dar pelotada. || Penjar la pilota. *fr.* Calar la pelota. || Tornar la pilota. *fr. Met.* Rechazar ó volver la pelota; encontrar con su rocín á Sancho.
- Pilotaca.** *f. aum.* Pelotón.
- Pilotada.** *f.* Cop de pilota. Pelotazo.
- Pilotaire.** *Com.* Jugador de pilota, Qui fá o ven pilotes. Pelotari, Pilotero.

- Pilotam.** *m.* Aplech de pilotes. Peloteria.
- Pilotatge.** *m.* Art o coneixement de pilot. **Pilotaje.** || Tribut o dret que's paga en alguns ports. **Pilotaje.**
- Pilotejar.** *v. a.* Jugar a pilota. **Pelotear.** || *Met.* Disputar, llençar paraules mortificantes. **Pelotear.** || Vici de fer ab el dits boletes de mocositats seques. Fer pilotes de pá o de vianda, pera llençarles ab la punta dels dits. Fer boles d'excrement els escarabats. **Pelotear.**
- Piloter.** *m.* Pelotero.
- Piloteria.** *f.* Disensió, disputa. Pelotera.
- Piloteria.** *f.* Fàbrica o botiga de pilotes. Peloteria.
- Pilotes.** *f.* Empentes o cops que se donen al descuidat. **Valnazos.**
- Pilotet.** *m. dim.* Montoncito.
- Piloteta.** *f. dim.* Pilota petita. Pelotilla.
- Piloti.** *m.* Estudiant de pilotatge que fa pràctica a la nau. **Pilotín.**
- Pilotilla.** *f.* Mandonguilla. Albondiguilla.
- Pilular.** *adj.* Que té forma de píndola. **Pilular.**
- Pill,** *lla.* *adj.* **Picaro,** **Pillo.**
- Pillada.** *f.* Vilesa. **Pillada.** || Furt. Robo, Sonsaca.
- Pillador,** *a. m. y f.* **Ladrón.**
- Pillar.** *v. a.* Robar, Saquejar. **Pillar.**
- Pillart.** *ant.* Servent que seguia al combats a son amo, cuidant de recullir les despulles dels vençuts. **Sirviente.**
- Pillastre.** *m. Fam.* **Pillo.**
- Pillastret,** *a. m. y f.* **Pillastruelo.**
- Pillastró,** *na. m. y f.* **Pillastruelo.**
- Pillat,** *da. p. p.* **Pillado.**
- Pillatge.** *m.* **Pillaje.**
- Pilleria.** *f.* **Pillada,** Aplech de pillets. **Pilleria.**
- Pillet.** *m.* Xicot desmoralisat y gaudul. **Pillets.** || **Nyébit.** **Golfo.**
- Pillo,** *a. adj. fam.* **Lladre,** **Home pervers.** **Pillo.**
- Pimàrich,** *oa. adj. Quím.* Àcid cristallí. **Pimàrico.**
- Pimelita.** *f. Min.* Substancia mineral. **Pimelita.**
- Pimentera.** *f. Bot. Ter.* **Pebrera.**
- Pimentó.** *m. Bot. Ter.* **Pebrot.**
- Pimentonar.** *m. Ter.* **Pebrotar.**
- Pimentonera.** *f. Bot. Ter.* **Pebrotera.**
- Pimentonet.** *m. dim. Bot. Ter.* **Pebrotet.**
- Pimpinella.** *f. Bot.* **Pimpinella.** || *Ter.* A Martorelles, bolet del genre **Lepiota.** || **Pimpinella major.** *Bot. Sanguisorba.* || **Pimpinella morada.** *Ter.* A la marca de la Selva, bolet del genre **Laccaria.**
- Pimpinilla.** *f. Bot.* **Pimpinella.**
- Pin.** *m. Ter.* **Pí.** **Pino.**
- Pina.** *f.* **Pinya.** **Piña.**
- Pinabet.** *m. Bot.* **Abeto.**
- Pinabetar.** *m.* Bosch de pins abets. **Abetal.**
- Pinaça.** *f.* Fulles seques dels pins. **Pinaza,** **Pinocha.**
- Pinach.** *m. Ter.* **Peña.**
- Pinacle.** *m.* **Pináculo.**
- Pinacoteca.** *f.* Galeria de pintures remarcables. **Pinacoteca.**
- Pinàcul.** *m.* **Pinacle.**
- Pinaculós,** *a. adj.* **Pinaculoso.**
- Pinal.** *m.* **Pineda.** **Pinar.**
- Pinar.** *m.* **Pinal.**
- Pinar (Salvador).** *Biog.* Doctor en medicina, y metge clínic del Hospital de la Santa Creu, que va prestar assenyalsats serveis durant el cólera de 1865, en quin temps va morir a Barcelona.
- Pinar (El).** *Geog.* Caseriu del terme de l'Ametlla, prov. de Barcelona.
- Pinaret.** *m. dim.* **Pinar** reduït. **Pinarejo.**
- Pinastre.** *m.* **Pí** bort. **Pino selvático.**
- Pinatar (El).** *Geog.* Lloch del terme d'Artés, prov. de Barcelona.
- Pinatell.** *m. dim.* **Pinito.** || *Bot.* Bolet. **Mícealo.** || **Boscuria** de pins jovençans. **Pinarejo.**

- Pinatell.** *Geog.* Lloch del terme de Rojals, prov. de Tarragona.
- Pinçar.** *v. a. Ter. fam.* Mossegar. Morder.
- Pinçaró.** *Geog.* Poble del terme de Bassagoda, prov. de Girona.
- Pincela (Estany de la).** *Hidrog.* Lloch d'ahont brolla el riu Barradós a la Vall d'Arán. || — (**Tuch de la**). *Orog.* A prop del esmentat estany.
- Pincell.** *m.* Pinzell. Pincel.
- Pindárich, ca. adj.** Referent al poeta grec Píndar, y a les composicions heròiques. Pindárico.
- Pindola.** *f. Farm.* Píldora. || *Met.* Mala nova, dissort. Píldora, Notícia acerba. || **Daurar la pindola.** Dissimular lo gren d'alguna cosa. Endulzar la píldora.
- Pineda f.** Pinar.
- Pineda (Joan).** *Biog.* Noble cavaller català del segle XII, que va distingirse a l'empresa de la conquesta d'Almeria al any 1147.
- Pineda.** *Geog.* Vila de la prov. de Barcelona, bisb. de Girona, part. jud. d'Arenys de Mar. || — (**Sant Iscle de Colltort de**). Poble de la prov. de Girona. || — (**Sant Miquel de**). Caseriu de la prov. de Girona. || — (**La**). Casa y hostal al Ripollés. || — (**Coll de**). A la comarca d'Olot, demunt la Vall d'Oix. || — (**La**). Lloch del terme de Lavit, al Penadés. || — Veïnat al terme de Santa Pau, prov. de Girona.
- Pinel (Guillem de).** *Biog.* Noble català del segle XII, que va ferse remarcar al any 1149, a la conquesta de Lleida.
- Pinell.** *m. dim.* Pinatell.
- Pinell (Esteve).** *Biog.* Relligió de les derrerries del segle XVIII, autor d'obres pietoses, y orador sagrat dels que a son temps assoliren major renóm.
- Pinell.** *Geog.* Poble de la prov. de Lleida, bisb. y part. jud. de Solsona. || — Vila de la prov. de Tarragona, bisb. de Tortosa, part. jud. de Gandesa.
- Pinench, ca. adj.** Pertanyent al pi. Pinariego.
- Pinet.** *m.* Mena de mongetes. Poro.
- Pinetell.** *m.* Pinatell.
- Pinfan.** *m.* Pifre.
- Pinganelles (Fer).** *fr.* Andar inseguro, con poca firmeza.
- Pingolau (Aimerich de).** *Biog.* Poeta provençal mort envers l'any 1260, y autor del poema *Les angunies d'amor*, esmentat pèl Petrarca. Va escriure ademés, nombroses poesies satíriques, que li concitaren malvolences.
- Pinguita.** *f. Min.* Silicat de ferro. Pinguita.
- Pinifre.** *adj.* Lloch de pins. Pinífero.
- Pinita.** *f. Min.* Substancia mineral dels terrenys crestacis. Pinita.
- Pinjol.** *m.* Colgajo. Gajo, Racimo.
- Pinjoll.** *m.* Pinjol.
- Pinjollar.** *v. a.* Columpiar.
- Pinjollarse.** *v. r.* Columpiarse.
- Pinós, a. adj.** Plé de pins. Pinoso. || Relatiu al pi. Pinoso. || Plé de roques, Abundós de penyals. **Rocoso. Peñascoso.**
- Pinós.** *Biog.* Cognóm d'una de les families de la noblesa catalana, parenta de la de Moncada, alguns de quins tenen a Pedralbes els seus enterraments. Els senyors dels Pinós, com els dels Peguera y els Mataplana, formaven part del territori conegut als sigles XII y XV, pèl nom de Pago Bergistá. || — (**Arnau de**). Domínic famós del segle XIV, nadiu de Bagá, home molt remarcable a son temps. || — (**Francesch de**). Camarlench del princep de Viana, y poeta clàssich del segle XV, que a la mort del infant, va compondre la celebrada comlanta en quina pregava conhort pera tots els homes prudents y savis, profundament apesarat de

aquella dissortosa pèrdua. || — **Galcerán**. Noble senyor que vivia al segle x, y va acompanyar al comte de Besalú y de Cerdanya, En Oliva Cabreta, en la expedició feta en auxili del comte Borrell, pera la reconquesta de Barcelona. || — **Galcerán**. Almirall de l'armada catalana que ab el comte Ramón Berenguer IV, va anar a la conquesta d'Almeria al any 1147. Va caure presóner dels alarbs, y la tradició esmenta el preu de son rescat, exigit pèl rei de la moresma, donant lloch a les relacions del tribut de les cent donzelles, de quin miraculosament va ésser lliurat, segons la pintura que ornava la tomba de aquell noble senyor a Santes Creus. Era un dels cavallers de major nomenada; testimoni del testament del comte Ramón Berenguer fet al any 1131, a qui acompanyava temps després a la seua visita al rei de Castella; al 1142 concorria a les Corts de Girona, y en 1149 deslliurat ja de son empresonament, prenía part a l'expedició contra Lleida, assolint en feut la vila de Albera. || — (**Galcerán de**). Noble cavaller del segle xiii que al any 1228, va concórrer ab les hosts del rei En Jaume I a la conquesta de Mallorca. || — (**Galcerán**). Noble senyor que va concórrer al segle xi a les empreses del comte d'Urgell, obtenint el senyoriu del castell de Talltaul. || — (**Gaspar Galcerán**). Comte de Guimerá, vescomte d'Evol, y erudit escriptor que vivia al segle xvi. Era autor d'un *Sumari geneològich de la casa de Pinós y d'unes Taules demostratives dels antics y moderns comtes de Rivagorça*. || — (**Joaquim**). Aplaudit actor genèrich del del teatre Romea, en quina escena va estrenar inombra- bles obres, entre elles *El Joch*

dels disbarats, y *La Flor de la Montanya*. Va morir encara jove, fruint de popularitat. || — (**Joseph**). Un dels capdills de les forces que van defensar la ciutat de Barcelona, al any 1641, quan després d'alçat el sometent general per la Diputació, els fermes aimadors de la causa catalana, s'aprestaren pera refusar l'embestida del exèrcit castellá comanat pèl comte de Tizon y per En Ferrán de Ribera, a les ordres del Marquès de Torrecuso. || — (**Joseph**). Rector de Balsareny y bisbe de Vich, que al segle xviii va escriure algunes obres dogmàtiques, entrelles un *Catecismo*, un *Curs de moral*, y unes *Instruccions de bon govern y premi de les tropes*. || — (**Joseph Galcerán de**). Capdill valerós que a la lluita de 1655 entre França y Espanya, va ferse remarcar apoderantse de la població de Berga, y refusant les tropes franceses. || — Defensor entussiasta de les libertats catalanes, que al memorable dia 11 de Septiembre de 1714, pera enardir les forces defensores de Barcelona, ab el conseller En Rafel de Casanova, y ab el comte de Plasencia va enlairar la gloriosa bandera de Santa Eularia, per dalt de la muralla de Junqueres, va atacar la muralla, els horts y el monastir de Sant Pere, apoderantse, com ho feren també de la bateria del Portal Nou, heróica acció que mostrava la fermesa d'aquells decidits catalans, que sols recularen després de veure caure a En Casanova y a molts d'altres d'aquell estol de bons que envoltaven la patriòtica senyera. || — (**Joseph M.^o**) Advocat y escriptor contemporani, nadin de Lleida, en quina ciutat va morir al any 1890. Havía escrites valioses memories històriques referentes a la

- seua província. || — **y de Copons (Josepha)**, Noble dama, que va deixar esment de la seua identificació ab la caritat, havent contribuït al deïxondiment de moltes benèfiques institucions. Era marquesa de Barbará y de la Manresana, y comtesa viuda de Solterra, morint a Barcelona al any 1857. || — **y Sant Clement (Bernat Galcerán)**, Erudit escriptor barceloní, que vivia als començos del segle XVII. Era autor d'una *Historia, genealogia y descendencia de la casa de Pinós*.
- Pinós**, *Geog.* Poble de la prov. de Lleida, bisb. y part. jud. de Solsona. || — (**Serra de**). A la prov. de Lleida. || — (**Santuari de**). Entre les vessants de Marlés y Lluçanés, al Bergadá, ab una iglesia romànica remarkable. || — (**Sant Pau**). Caseriu que s'enlaira 760 metres a la serra del seu nom.
- Pinosa**, *f. Ter.* Pineda. Pinar.
- Pinotell**, *Bot.* Pinatell.
- Pinotz**, *m. Ter.* Blat de moro. Maiz.
- Pins (Otó de)**, *Biog.* Gran mestre del'ordre dels hospitalaris, nadiu de Catalunya, mort al any 1365. Per son esperit de caritat, y son temperament justicier era volgut de tothom, encara que per sa pietat arrelada, va descuidar els interessos materials de la seua ordre. Alguns autors el confonen ab En Roger del mateix cognóm.
- Pins**, *Geog.* Caseriu del terme de Gahusas, dist. de Vilofriu, província de Girona.
- Pinsá**, *m.* Aucell. Pinzón.
- Pinses**, *f.* Eina per agafar les coses. Pinzas.
- Pinso**, *m.* Grá que's dona a les cavalcadures. Pienso. || *pl. fam.* Diners. Pecunio.
- Pinso**, *m. Ndu.* Cap del timó. Argolla.
- Pinsverts (Cova de)**, *Orog.* A la montanya de Montserrat.
- Pinta**, *f.* Per pentinar. Peine. || Per adorno del pentinat. Peineta. || Posat, calent. Pinta. || — llemenera. La de pues fines y espesses. Lendrera. || **Coneixe** per la pinta. *fr.* Sacar ó deducir per la pinta, Traspintar. || **Bona o mala pinta**. Ressabi del vi. Buena ó mala pinta. Semblant d'una persona. Facha. || **Sobre pinta**, *m. adv.* Sobre peine. || **Treure per la pinta**, *fr. Met.* Sacar per la pinta.
- Pintabarrets**, *m. fam.* Home de poca solta. Chisgaravis.
- Pintaça**, *f. aum.* Peinetaza.
- Pintaçlla**, *f.* Cadenera. Jllguero.
- Pintada**, *f. Ornit.* Aucell. Pinta.
- Pintada (Cova)**, *Orog.* Al terme de Pauls a la comarca de Tortosa.
- Pintador**, *m.* Qui estampa els dibuixos a les robes. Pintador, Estampador.
- Pintaire**, *m.* Peinero. || Pintor.
- Pintamentides**, *m. Ter.* Qui ment ab descaro. Embustero.
- Pintamonos**, *m.* Pintor de poca habilitat. Pintamonas.
- Pintanar**, *v. a.* Arreglar, Compondre. Aññar, Asear, Ataviar, Componer.
- Pintar**, *v. a.* Pintar. || *Met.* Ponderar, Exagerar. Pintar. || Descriure de paraula o per escrit. Pintar. || Fingir la imaginació alguna cosa. Pintar. || *v. n.* Treure ploma els aucells. Emplumar, Emplumecer. || Comensar a madurar els raïms. Pintar. || — **ab ferro calent**, *fr.* Pintar al encausto. || — **al fresch**, *fr.* Pintar al fresco. || — **al natural**, *fr.* Pintar al natural. || — **al oli**, *fr.* Pintar al óleo. || — **al tremp**, *fr.* Pintar al temple. || — **a la aquarela**, a la alguada, a la sepie, etc. Diversos procediments que se anomenen gaire bé de la mateixa manera en castellá. || — **bé o malament alguna cosa**, *fr.* Pintar ó describir con ó sin acierto. || — **les cartes**. Pujar bones cartes al jugador. Pintar el juego. || — **els fems**. Repartir-

- los a la terra. Distribuir el estèrcol. || — **com voler.** *fr.* Pintar como querer. || — **la cigonya.** *m. adv.* Vender ó dar gato por liebre. || — **Sant Cristófol nano.** *m. verb.* Pintar la cigonya. || **Segons com pintí o com pintará.** *Expr. fam.* Conforme diere el dado.
- Pintarroig.** *m.* Pintarrajo.
- Pintarroja.** *Ictiol.* Peix de mar.
- Pintaroja.**
- Pintarrojar.** *v. a.* Pintar malament. Pintarrojar.
- Pintarse.** *v. r.* Embadurnarse. || Alabarse. Elogiarse. || **Pintarse sol** Esser habilitós en algún art. Mostrar su acierto.
- Pintat, da.** *p. p.* Pintado. || **Al més pintat.** *Loc.* Al más pintado. || **Encara que fos pintat.** *Expr.* Aun cuando estuviera pintado. || **Vindre o caure pintat.** *fr. Met.* Adaptarse, Ajustarse.
- Pinte.** *m.* Per netejar el cánem, lli, etz. Rastrillo, Sedadera.
- Pinter, a.** *m. y f.* Qui fa o ven pintes. Peñero.
- Pinteria.** *f.* Fábrica o botiga de pintes. Peñeria.
- Pintiparar.** *v. a.* Comparar dues coses. Pintiparar.
- Pintiparat, da.** *p. p.* Pintiparado.
- Pintó (Diech).** *Biog.* Digne empleat del ajuntament de Barcelona, que al llarch espaí de més de cinquanta y cinch anys en que va desempenyar el seu càrrech, no va mancar ni un sol dia, ni als temps més crítics, al cumpliment dels seus devers. Va morir al any 1879.
- Pintor.** *m.* Pintor.
- Pintorer, a.** *adj.* Presumit.
- Pintorescament.** *adv. m.* Pintorescamente.
- Pintoresch, ca.** *adj.* Pintoresco.
- Pintoret.** *m. dim.* Pintor de poch mérit. Pintorzuelo.
- Pintura.** *f.* Art gráfic. Pintura. || Quadro, taula o lámina. Pintura. || Color o material empleat pera pintar. Color, Pintura. || *Met.* Descripció feta de paraula o per escrit. Pintura. || Se-
- gons el procediment que se adopta te calificatiu diferent, que correspon a les dues llengües ab poca variació, *al fresch, al oli, al tremp, a l'ai-guada, brodada, en miniatura, iluminada, plana, ridicola, etz.*
- || **Esser una pintura.** *fr. Met.* Ser algo perfecto, Ser un serafin.
- || **No poguer veure a algú en pintura.** *fr.* No poder suír ni pintado.
- Pinturejar.** *v. a.* Exagerar.
- Pinturer, a.** *adj.* Exagerado.
- Pintureria.** *f.* Envanecimiento, Exageración.
- Pintures (Cova de les).** *Orog.* Al terme de Cogul.
- Pinula.** *f.* A certs instruments físichs, esquerda pera esguardar un objecte. Pinula.
- Pinxa.** *f.* Punxa.
- Pinxar.** *f.* Al joch de cartes, descobrirles. Descubrir ó comparar el naipe.
- Pinxo.** *adj.* Aixirit, Valent. Lindo, Guapo.
- Pinya.** *f.* Piña. || *Fam.* Cop de puny. Puñetazo. || — *de col.* *f.* Cogollo. || **Agafar una pinya.** *fr.* Emborracharse. || **Fer pinyes.** *fr.* Andar á puñetazos. || **Donar una pinya.** *fr.* Darle un coscorrón.
- Pinya (Plá de la).** *Orog.* A la vora de la riera de Ridaura al enforcament dels camins de Ripoll y d'Olot. || — **(La).** *Geog.* Poble de la prov. y bisb. de Girona, part. jud. d'Olot. || — *Hidrogr.* Petit riu del Bergadá que descendeix de Segurs, y se aiguabarreja ab el Marlés.
- Pinyach.** *m.* Cop de puny. Puñetazo.
- Pinyana.** *Geog.* Poble del terme de Viu de Llevata, prov. de Lleida. || — **(Serra de).** Al part. jud. de Tamarit, bisb. de Lleida, prov. d'Osca.
- Pinyata.** *f.* Ball de disfresses el primer diumenge de quaresma. Piñata.
- Pinyeres.** *Geog.* Lloch del terme de Batea, prov. de Tarragona.
- Pinyes de Sant Joan.** *Bot.* Plan-

- ta. Cuchara de pastor, Cardo Santo.
- Pinyó**. *m.* Llevor del pi. Piñón. || *Fam.* Diners. Monises. || *Mec.* Nom d'algunes peces de cerra-lleria mecànica. Piñón. || **Boqueta de pinyó**. *fr. fam.* Boca petita. Boquita de piñón. || **Estar a partir un pinyó**. *fr. fam.* Haverhi molta amistat. Estar uno á partir un piñón con otro. || **No se li pot ficar un pinyó al cul**. *fr. fam.* Parlant de algú qu'estiga enorgullit. Estar hueco; ser muy vano ó presumido. || **Partirse un pinyó**. *fr. fam.* Esser molt amich. No haber pan partido; morder en un confite. || **Tindre molt de pinyó**. *fr. fam.* Contar mucha moneda. || **Vol pinyons pelats, o no vol sino pinyons pelats**. *Loc. met.* Eso quiere la mona, piñoncitos mondados.
- Pinyó (Sant Feliu del)**. *Geog.* Poble de la prov. y bisb. de Barcelona, part. jud. de Tarraça.
- Pinyoch**. *m. Ter.* Montón.
- Pinyol**. *m.* Cuesco, Hueso. || Pedra de la rejola o teula. Colliche. || Restes de les olives, una volta extret Poli. Orujo. || **Reganyar el pinyol**. *fr. Met.* Mostrar los colmillos, el estuche. || **Renyar. Regañar.** || Ensenyar el cul per algún forat de la roba. Mostrar el trasero. || **Treure el pinyol del cotó**. *fr.* Despepitar.
- Pinyol**. *Geog.* Caseriu del terme de Sanauja, prov. de Lleida.
- Pinyolada**. *f.* Restes de les olives després de premsades. Hojuela, Terrón, Herraj.
- Pinyolaire**. *m.* Comprador de pinyol. Orujero.
- Pinyolet**. *m. dim.* Huesecillo, Huesecito.
- Pinyolós**, *a. adj.* Huesoso.
- Pinyonada**. *f.* Menjada o salsa de pinyons. Piñonate.
- Pinyoner**. *Bot.* Pino.
- Pinyonet**. *m. dim.* Piñoncillo. || Teixit de cotó. Tejido de algodón.
- Pinyons**. *m. pl. Ter.* Moneda.
- Pinzell**. *m.* Pera pintar. Pincel. || Escombreta de pel o espart lligada a la canya pera emblanquinar. Brochón.
- Pinzellaç**. *m. aum.* Pincelón.
- Pinzellada**. *f.* Pincelada, Brochazo. || **Donar la darrera pinzellada**. *fr. Met.* Dar el último rasgo, toque ó tono.
- Pinzellet**. *m. dim.* Pincelito.
- Pio**. *n. p.* Pio. || *adj.* Piadoso.
- Pioçelia**. *f. Med.* Formació de posterma a la cavitat abdominal. Pilocelia.
- Pioch**. *m.* Gallindí. Pavo. || **Pioch selvatge**. *Ornit.* Avutarda mayor.
- Piofla**. *f. Entom.* Insecte dípter. Piofla.
- Pioftalmia**. *f.* Posterma al ull. Pioftalmia.
- Pioftálmich**, *ca. Med.* Relatiu a la pioftalmia. Pioftálmico.
- Piogenia**. *f. Med.* Formació de posterma. Piogenia.
- Piogénich**, *ca. adj.* Teixit de certes llagues y fistules. Piogénico.
- Piohemia**. *f. Med.* Sanch barrejada ab posterma. Piohemia.
- Piohémich**, *ca. adj.* Pertanyent a la piohemia. Piohémico.
- Piola**. *f. Mar.* Cordeta de dues o tres filàstiques. Piola.
- Piomésich**, *ca. adj. Med.* Referent a la piomesis. Piomésico.
- Piomesis**. *f. Med.* Vómit de materia. Piomesis.
- Piona (La)**. Caseriu del terme de Olivella, (Barcelona).
- Pioplania**. *f. Med.* Metástasis de materia postermosa. Pioplania.
- Pioptisia**. *f. Med.* Espectoració de posterma. Pioptisia.
- Pioptisich**, *ca. adj. Med.* Relatiu a la pioptisia. Pioptisico.
- Piorragia**. *f. Med.* Derramament de posterma. Piorragia.
- Piorràgich**, *ca. adj. Med.* Referent a la piorragia. Piorràgico.
- Piorrea**. *f. Med.* Evacuació de posterma d'alguna part inflamada. Piorrea.
- Piosis**. *f. Med.* Supuració seguida de la cavitat del ull. Piosis.

Plotina. *f. Min.* Varietat de sapo-
nita. *Plotina.*

Pitorax. *m. Med.* Formació de
posterma al pit. *Pitorax.*

Pipa. *f. Pipa.* || **Omplir la pipa.**
fr. Met. fam. Enfadar, Inque-
tar. Hacer subir la mostaza a las
narices.

Pipada. *f. Fumarada.* || **No valdre
una pipada de tabach.** *fr.*
Despreçant alguna cosa per
inútil. No valer un pito; Ser cosa
de menor precio.

Pipador, *a. m. y f.* Fumador.

Pipaire. *m.* Qui fa o ven pipes,
Qui fuma ab pipa. *Pipero.*

Pipar. *v. n.* Fumar en pipa.

Pipellejant, *a. p. a.* Parpadeando.

Pipellejar. *v. n.* Parpadear, Mover
los párpados.

Pipelles. *f. pl.* Párpelles. Párpa-
dos.

Piper. *m.* *Pipero.*

Piperina. *f. Quím.* Substancia
del pebre. *Piperina.*

Pipirigall. *m. Bot.* Planta papi-
llonacia. *Pipirigallo.*

Piptoniquia. *f. Med.* Caiguda de
les ungles. *Piptoniquia.*

Piptoniquich, *ca. adj.* Relatiu a
la piptoniquia. *Piptoniquico.*

Piqué. *m.* Roba ab mostra teixi-
da. *Piqué.*

Piquer. *m.* Soldat armat de pica.
Piquero. || Qui fa piques. *Pique-
ro.*

Piquer. *Biog.* Remarcable metge
catalá que vivia a les derrer-
ries del sigle XVIII. || — (**Vale-
ri**). Llatinista y escriptor de
mitjans del sigle XVII, que va
traduir al any 1654, la obra de
Balinghern *Diari de la Verge.*
Era sacerdot jesuïta. || — (**Bon-
fill**) (**Joseph**). Filòsof que va
viure al sigle XVIII. Pertanyia
a l'ordre de filipons de Barcel-
lona, y era molt amic del ar-
quebisbe Armañá de Tarrago-
na. || — y **Cerveró**. (**Joseph**).
Musich y compositor que va
contribuir al deixondiment
del art a Catalunya, ahont va
sejornar la major part de la
seua vida. Encara que nadiu

de Tudela, la seua estada a
nostra terra va congraciari el
conreu de la nostra musica
popular, instrumentant algu-
nes composicions que va donar
a conèixer a les primeres fes-
tes dels Jochs Florals. Parlava
sempre la nostra llengua. Va
morir a etat avançada al any
1900.

Piquerol. *m. Ter.* Picarol. Campa-
nilla, Esquila.

Piquet. *m. Mil.* Estol de soldats.
Piquete.

Piquet (Jaume). *Biog.* Popular
autor dramàtic expressari
del teatre del Odeó de Barcel-
lona, péls anys de 1869 a 1880.
La seua producció literaria va
ésser nombrosa encar que
poch escullida. Era nadiu de
Sarriá, ahont va morir, des-
prés d'havershi retirat al de-
ixar l'empresa del Odeó.

Piqueta. *f. dim.* Pica beneïtera.
Pileta, Pilica.

Piqueur. *m.* Nom francès apro-
piat a la nostra parla, pera no-
menar els que tenen a son càr-
rech els gossos en les caceres
a cavall. *Piqueur.*

Pira. *f.* Foguera pera cremar els
morts. *Pira.*

Pira. *Geog.* Poble de la prov. y
bisb. de Tarragona, part. jud.
de Montblanch.

Piracanta. *f. Bot.* Fruit del pira-
canti. *Piracanta.*

Piracanti, *a. adj. Bot.* Plantes
ab troncatge punxós. *Piracan-
to.*

Piracotinina. *f. Quím.* Base pro-
duïda pèl calentament de la
aconitina. *Piracotinina.*

Pirafrolita. *f.* Varietat de resi-
nita. *Pirafrolita.*

Piralits. *m. Entom.* Familia d'in-
sectes lepidópters. *Piralidos.*

Piralis. *f. Entom.* Insectes lepi-
dópters nocturns. *Piralis.*

Piralolita. *f. Min.* Silicat hídra-
tat de magnesia. *Piralolita.*

Piràmida. *f.* Piràmide.

Piramidal. *adj.* Cosa que tinga
figura de piràmide. *Piramidal.*

- || *Fig.* Marvellós. Piramidal. ||
Anat. Muscles de dalt de la
 caixa. Piramidal. || *Min.* Sistema
 de cristallissació. Piramidal.
- Piramidalment.** *adv. m.* Piramidalment.
- Piràmide.** *f. Geom.* Poliedre que té per base un polígon. Piràmide. || Pedra angular al cim de un edifici. Fastial. || **Piràmide cónica, irregular, òptica, regular.** Diferents noms que se apropia a la piràmide segons la seua forma i que tenen a la llengua castellana, correspondència semblanta. || **Piràmide sepulcral.** Monuments funeraris i simbòlics del antic Egipte, com les de Memfis. Pira, Mausoleo.
- Piramidèlit.** *f. Zool.* Molusques gasteropats. Piramidèlido.
- Piràmides.** *f. pl.* Pals del urdidor als telers de vellut. Piràmides.
- Piramidi, na.** *adj.* Piramideo.
- Piramidit.** *m. Arquít.* Piramidión.
- Piramidoidi.** *m. Geom.* Piramidolide.
- Pirandó.** *m. Ter.* Manca. Falta. || Fugida. Fuga. || **Tocar pirandó.** *fr.* Anarsen. Fugarse, Marchar.
- Pirar.** *v. a.* Fugir. Huir, Escaparse.
- Pirargilita.** *f. Min.* Varietat de Tíclasi. Pirargilita.
- Pirargirita.** *Min.* Sulfur doble de plata i antimoni. Pirargirita.
- Pirársela.** *fr. Fam.* Escaparse. Tomar las de Villadiego.
- Pirat.** *m. Quím.* Pirato.
- Pirata.** *m.* Corsari. Pirata. || *Met.* Cruel, inhumà. Pirata.
- Piratejar.** *v. n.* Piratear.
- Pirateria.** *f.* Pirateria.
- Pirátich, ca.** *adj.* Propi de pirates. Pirático.
- Pirausta.** *f. Entom.* Insectes lepidòpters. Pirausta.
- Pirazina.** *f. Quím.* Base derivada del amiscacetal. Pirazina.
- Pireinita.** *f. Min.* Pedra granítica del Pirineu. Pireinita.
- Pirelaina.** *f. Quím.* Oli volàtil droduït per descomposició de substancies orgàniques. Pirelaina.
- Pirenátich, ca.** *adj.* Pirenench. Pirenáico.
- Pirene.** *Mit.* Tradició enllaçada ab el nom del Pireneu, suposant la existencia d'una dona que seduida per Hércules, va refugiarse y morir a les montanyes que separen França d'Espanya, fugint de la persecució del seu pare.
- Pirenea.** *adj. Mit.* Sobrenóm donat a Venus, relacionant ab el temple que va ésser consagrat a aquella deesa, als llinars de la Galia y de la Iberia.
- Pirenela.** *f. Zool.* Molusques gasteropats. Pirenela.
- Pirenench, ca.** *adj.* Pertanyent al Pireneu. Pirenáico.
- Pireneu.** *Geog.* Carena de montanyes que marca políticament els llinars de França y Espanya. Tenen la direcció de E. a O. y desde'l cap de Creus a Catalunya, formen una cadena principal, ab estribacions que vers al O. se reparteix en varis brancals, un de quins acava al cap de Finisterre. La seua longitud és de 840 kilometres per una amplaria mitja de 120 kilometres. El maciç principal, formant la ratlla divisoria franch-espanyola té uns 360 kilometres de llargada, trovantsi passos, ports y colladas, com els de Canfranch, Roncesvalles y Pertús, essent els cimalls més enlairats el Canigó (2785 metres), la Maladeta (3404), el Montperdú (3351) y els pics del Mitgdia. De les seues vessants brollen cascates com la de Gavarnie, y rius com el Garona, el Noguera, el Segre, l'Ebre, el Madres y el Perillou. || — **Catalá.** Propiament parlant baix l'aspecte geogràfic, la cadena del Cadí, constitueix el Pireneu catalá, y geològicament ha de considerarse un sistema orogràfic apart dels Pirineus, considerats en son

aspecte general. El solch obliquo format per la Vall del Segre, del costat d'Espanya, y pèl coil de la Perxa, y el curs del Tet, per la banda de França, constitueix la separació dels dos grups de montanyes. Els Pirineus acaben per el aplech de grandiosos cimalls qu'envolten la Vall d'Andorra, y per les montanyes de Carlit ab els seus extensos plans de rocam. El Cadí pertany a la cadena, coincidint ab la superba del Canigó en sa extremitat francesa, igualantlo en son contorn enlairat. De son cimall, s'oviran com un conjunt de solidificades ones, totes les montanyes de Catalunya, que d'ell descendeixen, formant son variat sistema orogràfic, la Vall de Ribes, les valls del Llerca (Garrotxa), el Vallespir, les montanyes del Canigó, el Conflent, les valls altes del Segre, el Ripollés, les valls superiors del Llobregat, y les vessants esquerres del Fluvià per una banda, y de l'altra, l'alt Urgell, el Bergadà y la comarca del Cardener, formen l'escalonat inmens de aquest vastíssim anfiteatre de nombroses montanyes. **[-(tractat del).** *Hist.* La repartició política de les terres englobades per les ramificacions orogràfiques pirenenques, va restar sancionada, pèl pacte subscript a 7 de novembre de 1659, després de les guerres de Castella ab Catalunya y Portugal. Per aquell tractat, va fersè cessió a França del Rosselló que fins llavors havia integrat la terra catalana, acordantse al ensemps, el matrimoni de la germana d'En Felip IV, la infanta Na Maria Teresa, ab el rei de França En Lluís XIV embrancant aixís la successió de la corona d'Espanya ab els reis francesos.

Pirenol. *m. Quím.* Pols blanca,

produïda per la combinació d'una sal sódica ab l'àcid benzóich. **Pirenol.**

Pirenomicets. *m. pl. Bot.* Bolets ascomicets. **Pirenomicados.**

Piretina. *f.* Reïna produïda per la descomposició de materies orgàniques. **Piretina.**

Piretogi, *na. adj. Med.* Que produeix la febre. **Piretogino.**

Piretologia. *f. Med.* Estudi de la febre. **Piretologia.**

Piretológich, *ca. adj. Med.* **Piretológico.**

Piretro. *m. Bot.* Planta composta. **Piretro.**

Pirexia. *f. Med.* Febre simptomàtica. **Pirexia.**

Pirgia. *f. Paleont.* Polipers fòssils. **Pirgia.**

Pirgom. *m. Min.* Substancia que cretallisa en prismes romboidals. **Pirgom.**

Pirgomorf. *f. Zool.* Insectes ortòpters. **Pirgomorfo.**

Pirich, *ca. adj.* Relatiu al foch. **Pirico, Pirigeno.**

Piriform. *adj.* Que té la forma de pera. **Piriforme.** || **Muscle piriform.** *Anat.* Muscle abductiu de la cuixa. **Músculo piriforme.**

Pirimela. *f. Zool.* Crustaci decòpodi. **Pirimela.**

Pirinách, *ca. adj.* **Pirenáico.**

Pirineich, *ca. adj.* **Pirinách.**

Pirinench, *ca. adj.* **Pirinách.**

Pirineu. *Geog. y Orog.* **Pireneu.**

Pirita. *f. Min.* Sulfur de ferro. **Pirita.**

Pirites. *f. Min.* Mena de pedra foguera. **Piritas.**

Piritós, *a. adj.* De la naturalesa de la pirita. **Piritoso.**

Piro. *m.* Veu grega que equival a foch, y entra com a prefixe a la composició de molts termes tècnichs. **Piro.**

Piroacétich, *ca. adj. Quím.* **Piroacético.**

Pirocet. *m. Min.* Ferro volcánich. **Piroceto.**

Pirocitrato. *m. Quím.* **Pirocitrato.**

Pirocitrich, *ca. adj. Quím.* **Pirocitríco.**

- Pirolelor**, *m. Min.* Titanat de calcs. **Piroleloro**.
- Pirolmalit**, *m. Min.* Silicat hidratat de ferro i de manganesa. **Pirolmalito**.
- Pirolelèctrich**, *ca. adj. Fis.* Femenómen de polarisació elèctrica. **Pirolelèctrico**.
- Pirolelectricitat**, *f.* Electricitat produïda per l'aument de la temperatura. **Pirolelectricidad**.
- Pirófan**, *a. adj.* Transparent al foc. **Pirófano**. || *Min.* Varietat d'òpal. **Pirófano**.
- Pirolilita**, *f. Min.* Silicat hidratat d'alumina. **Pirolilita**.
- Pirolisalita**, *f. Min.* Varietat de topaci. **Pirolisalita**.
- Pirolitich**, *ca. adj. Quim.* Àcid contingut als olis pirogenats. **Pirolitico**.
- Piroliticit**, *f. Med.* Pústula maligne. **Pirolititido**.
- Pirófor**, *m.* Composició inflamable. **Piróforo**.
- Pirolfosfat**, *m. Quim.* **Pirolfosfato**.
- Pirolfosfórich**, *ca. adj. Quim.* **Pirolfosfórico**.
- Pirolgalat**, *m. Quim.* **Pirolgalato**.
- Pirolgállich**, *ca. adj. Quim.* **Pirolgàllico**.
- Pirógen**, *a. adj.* Produït per la acció del foc. **Pirógeno**. || *Combustiu*. **Pirógeno**. || *Min.* Substància volcànica. **Pirógeno**.
- Pirolgenat**, *da. adj.* **Pirolgenado**.
- Pirolgenésich**, *ca. adj. Med.* Sentit vital. **Pirolgenésico**.
- Pirolgenita**, *f. Min.* **Pirógen** compacte. **Pirolgenita**.
- Pirolgnóstich**, *ca. adj.* Experiments pera deduir la composició d'una substància. **Pirolgnóstico**.
- Pirolgráfich**, *ca. adj.* Taca que la combustió de la pólvora, deixa al paper reactiu. **Pirolgráfico**.
- Pirolgravat**, *m.* Daurat decoratiu empleat al mobiliari i als relligats. **Pirolgravado**.
- Pirolatria**, *f.* Culte al foc. **Pirolatria**.
- Pirolignit**, *m.* Combinació del àcid pirolenyós ab una base. **Pirolignito**.
- Pirolilita**, *f. Min.* Mineral compacte que ratlla el vidre. **Pirolilita**.
- Pirolucita**, *f. Min.* Peròxit de manganesa. **Pirolucita**.
- Pirolenyós**, *a. adj.* **Pirolenoso**, **Pirolignoso**.
- Piromancia**, *f.* Superstició segons les flames. **Piromancia**. || *f.* Encendre, Cremar, Posar foc. **Piromancia**.
- Piromania**, *f. Med.* Begeria d'encendre foc. **Piromania**.
- Piromaniach**, *ca. adj.* Afectat de piromania, Qui porta a terme els propòsits de la piromania. **Piromaniaco**.
- Piromántich**, *ca. adj.* **Piromántico**.
- Piromargarat**, *m. Quim.* Combinació d'una base ab l'àcid piromargarich. **Piromargarato**.
- Piromargárich**, *ca. adj. Quim.* Destilació del margarat de barita. **Piromargárico**.
- Piromeconat**, *m. Quim.* **Piromeconato**.
- Piromecónich**, *ca. adj. Quim.* Obtingut per la destilació del meconi. **Piromecónico**.
- Piroméride**, *f. Min.* Roca composta de quarz y d'eurita. **Piroméride**.
- Pirometre**, *m. Fis.* Instrument pera amidar la intensitat del foc. **Pirometro**.
- Pirometria**, *f. Fis.* Procediment pera calcular les dilatacions del calorích. **Pirometria**.
- Pirométrich**, *ca. adj. Fis.* **Pirométrico**.
- Piromorfita**, *f. Min.* Varietat de fosfat de plom. **Piromorfita**.
- Piromúoich**, *ca. adj.* Descomposició del mucich pèl foc. **Piromúico**.
- Pirona**, *f. Quim.* **Pirona**.
- Piroleumàtich**, *ca. adj. Mecan.* Que funciona per medi del aire calent. **Piroleumático**. || **Làmpara piroleumática**, *Mecan.* La que produeix hidrògen que s'encèn al contacte del platíne. **Làmpara piroleumática**.

- Pironoma.** *f.* Pólvora explosiva a base de casca y nitrat de sosa, aplicada a les mines al any 1862. **Pironoma.**
- Pironomia.** *f.* *Quim. ant.* Càlcul y conducció dels graus de calorích. **Pironomia.**
- Pironómich,** *ca. adj.* Relatiu a la pironomia. **Pironómico.**
- Pirop.** *m.* Pedra preciosa. **Piropo.** || Falagueria endreçada a una dona. **Piropo.**
- Pirópich,** *ca. adj. Min.* Granat molt semblant al rubí. **Piróptico.**
- Piroquinat.** *m.* *Quim.* Sal produïda per la combinació d'una base ab l'àcid piroquiních. **Piroquinato.**
- Piroquiních,** *ca. adj. Quim.* Acit obtingut de la destilació del acit quiních. **Piroquinico.**
- Pirortita.** *f.* *Min.* Varietat d'ortita. **Pirortita.**
- Piróscop.** *m.* *Fis.* Instrument pera amidar el calorích radiant. **Piróscopo.**
- Piroscopia.** *f.* *Fis.* **Piroscopia.**
- Piroscópich,** *ca. adj. Fis.* Relatiu a la piroscopia. **Piroscópico.**
- Pirosebàicich,** *ca. adj.* Acit produït pel nítrich sobre el greix. **Pirosebàico.**
- Pirosera.** *f.* *Geol.* Massa incandescent del interior de la terra. **Pirosera.**
- Pirosis.** *f.* *Med.* Cremor del ventrell. **Pirosis.**
- Pirosmalita.** *f.* *Min.* Silicat de ferro. **Pirosmalita.**
- Pirosmaragdita.** *f.* *Min.* Clorofan vert. **Pirosmaragdita.**
- Pirostat.** *m.* *Fis.* Aparell pera regular la intensitat del calor. **Pirostato.**
- Pirostática.** *f.* Part de l'estàtica que observa la intensitat del foc. **Pirostática.**
- Pirostátich,** *ca. adj.* **Pirostático.**
- Pirosteàrich,** *ca. adj. Quim.* Destilació del esteorat de calç, per medi del foc. **Pirosteàrico.**
- Pirostearina.** *f.* *Quim.* Producte obtingut per la destilació del estearat de calç. **Pirostearina.**
- Pirotartàrich,** *ca. adj. Quim.* Acit extret del tartar. **Pirotartàrico.**
- Pirotartarós,** *a. adj. Quim.* **Pirotartaroso.**
- Pirotartrat.** *m.* *Quim.* Sal del acit pirotartàrich combinat ab una base. **Pirotartrato.**
- Pirotartrich.** *m.* *Quim.* **Pirotartrito.**
- Pirotecnia.** *f.* Combinació y elaboració de fochs d'artifici. **Pirotecnia.**
- Pirotécnicich,** *ca. adj.* Relatiu a la pirotecnia. **Pirotécnico.** || Qui té per ofici fabricar fochs artificials. **Pirotécnico.**
- Pirotónida.** *f.* *Quim.* Oli empireumàtic, que resulta de la combustió d'alguns teixits. **Pirotónida.**
- Pirourat.** *m.* *Quim.* **Pirourato.**
- Pirourich,** *ca. adj. Quim.* **Pirourico.**
- Piróxen.** *m.* *Min.* Escoria volcànica. **Piróxeno.**
- Piróxil.** *m.* Pólvora sense fum. **Piróxilo.**
- Piróxilich,** *ca. adj. Quim.* Experit d'èter piroacètic, extret de la fusta. **Piróxilico.**
- Pirozoat.** *m.* *Quim.* Sal de la combinació d'una base ab l'àcid pirozoich. **Pirozoato.**
- Pirozoich,** *ca. adj.* Acit extret dels olis animals pirogenats. **Pirozoico.**
- Pirozzini y Marti (Felip).** *Biog.* Poeta dels primers temps de la nostra renaixensa literaria, nadiu de Barcelona y mort encara jove a Hospitalet de Llobregat al any 1876. Va assolir premis y accèssits als Jochs Florals de Barcelona, y als certamens de Girona, de Montpeller y de La Misteriosa. Va ésser també autor dramàtic y cal esmentar entre les seues obres d'aquesta mena, les comedies *Plogut del cel* y *Lo pare de la noia*, Musich de bon estil, y coneixedor de la tècnica, va compondre belles composicions.

Pirrina. *f.* Substancia colorant.
Pirrina.
Pirrit. *m. Min.* Mineral de zench.
Pirrito.
Pirrócer, *a. adj. Entom.* Insecte de antenes rojes. **Pirrocer**.
Pirrocorrit. *m. Entom.* Insectes hemipters. **Pirrocoride**.
Pirroníoch, *ca. adj.* Escéptico, **Pirroníco**.
Pirronisme. *m.* Escepticismo, **Pirronismo**.
Pirronista. *adj.* Escéptico, **Pirronista**.
Pirrosiderita. *f. Min.* Ferro vermellós. **Pirrosiderita**.
Pirrubanda. *f. Ornít.* Aucells fringílits. **Pirrubanda**.
Pis. *m.* Sol, paviment, Terrer.
Piso, **Huella**. || Habitació alta de una casa. **Piso**, **Alto**. || **Tindre un pis per llogar**. *fr. Met.* **Fam.** No esserhi tot. Falto de juiclo.
Pisa. *f.* Terriça fina. **Loza**. || *Met.* Diner. **Monises**.
Pisana. *f.* Nom d'un teixit. **Pisana**.
Pisanita. *f. Min.* Sulfat hidratat de ferro y de coure. **Pisanita**.
Pisca. *f.* Miga, Peco, **Pizca**.
Piscar. *v. a.* Pescar, Conseguir, **Sacar raja**.
Piscicola. *f.* Cuchs anélits que's crien a l'aigua dolça. **Piscicola**.
Piscicultura. *f.* Estudi de la reproducció dels peixos. **Piscicultura**.
Piscina. *f.* Viver de peixos. **Piscina**. || Pica o clos d'aigua pera banyarshi. **Piscina**. || **Moure piscines**. *fr.* Moure raons o recordar coses oblidades. **Remover los codos**.
Piscis. *m.* Signe del Zodiach. **Piscis**.
Piscivor, *a. adj.* Animal que menja peixos. **Piscivoro**.
Piscivore. *adj.* **Piscivor**.
Piscolabis. *m. Fam.* Refrigerio.
Piserra y Cabanne (Lluís de). *Biog.* Valent militar català que va assolir renóm per les seues proeses a la lluita de la

Independencia y figurant al exércit liberal a les guerres civils de la primera meitat del sigle XIX. Al morir a etat avançada al any 1890, era brigader de l'escala de reserva, posseint algunes condecoracions per mèrits de guerra.

Pisó. *m.* Costal, **Pisón**.
Pisodí. *m. Entom.* Insectes coleópters. **Pisode**.
Pisófan. *m. Min.* Mineral amorf. **Pisófano**.
Pisolita. *f. Min.* Concreció de cals. **Pisolita**.
Pisolitich, *ca. adj. Geol.* Roca calica. **Pisolítico**.
Pisones. *m. pl.* Peces de fusta, als telers de galons de seda. **Pisones**.
Pispada. *f.* Robo.
Pispador. *m.* Ladrón.
Pispar. *v. a. fam.* Coger, **Sustraer**, **Apropiarse**, || *Fam.* **Sustraer**, **Arrebat**.
Pispat, *da. p. p.* Cogido, **Arrebatado**, **Sustraído**.
Pissarra. *f. Min.* **Pizarra**. || Entre estudiants, encerat o post veniçada pera dibuixarhi o escriurehi. **Pizarra**. || **Llicorella**. || **Elxir a la picarra**. *Fr. d'estudiant.* Sallr á la pizarra.
Pissaral. *m.* Pedrera d'ahont se extreu la pissarra. **Pizarral**.
Pissarrench, *ca. adj.* Pertanyent o semblant a la pissarra. **Pissarrencho**.
Pissarrer. *m.* **Pizzarero**.
Pissarri. *m.* Llapiç pera escriure a les pissarres. **Pizzarri**.
Pissarrós, *a. adj.* **Pizarroso**.
Pissó. *m.* Pezón.
Pissogues. *f.* Pessigolles. **Cosquillas**. || **Sentir pissogues als peus** quan s'adormen. **Hormiguear**.
Pist. *m.* Such extret de la carn cuita de la gallina, de les perdus. **Pisto**.
Pista. *f.* Petjada. **Pista**. || Lloch ahont se corre al circh, als hipódroms, velódroms, etc. || **Indici** pera descobrir algún fet amagat. **Pista**.

Pistaci, a. *adj.* Bot. Planta. Pistacio.

Pistar, v. a. Expremer les fruites. Estrujar.

Pistatge, m. Bot. Planta. Pistacho.

Pistatxo, m. Pistatge.

Pister, a. m. y f. Taça de broch. Pistero.

Pistil, m. Bot. Orguens de les flors. Pistillo.

Pistilari, a. *adj.* Bot. Propi del pistil. Pistilario.

Pistiliform, *adj.* Bot. Semblant al pistil. Pistiliforme.

Pistill, m. Pistil.

Pistó, m. Pistón. a les armes de foc. || *Mag.* Embol de la bomba a les màquines de vapor. Pistón, Embolo.

Pistola, f. Arma de foc. Pistola. || Arma de butxaca. Cachorro, Cachorrillo. || Les usades péls soldats de cavalleria. Pistola de arzón. || Posar o amorrar una pistola als pits. *fr.* Poner un puñal al pecho.

Pistolada, f. Tret de pistola. Pistoletazo.

Pistolaire, Com. Pistolero.

Pistolier, a. m. y f. Pistolaire.

Pistolera, f. Boces pera portar les pistoles a la cella del cavall. Pistolera.

Pistoleria, f. Fàbrica, botiga o magatzém de pistoles. Pistoleria.

Pistolet, m. Pistolete.

Pistoleta, f. *dim.* Pistola pequena.

Pistoletada, f. Tret de pistola. Pistoletazo.

Pistomesita, f. *Min.* Carbonat doble de ferro y de magnesia. Pistomesita.

Pistonera, f. Calxeta o bossa pera dur els pistons els soldats o els caçadors. Pistonera.

Pistrachs, *adj.* Despect. Don nadie.

Pistraus, m. Despect. Nada. || Anarsen a can Pistraus. *fr.* Desaparecer, Hundirse, Morirse, Arruinar-se.

Pistrinchs, m. pl. Moneda.

Pit, m. Pecho. || Part carnosa dels aucells que s'engen. Pechuga. || *Met.* Constancia, valor, es-

forç. Pecho. || *Met.* Ven. Pecho. Intent. Pecho. || —avall. m. *adv.* Sense cerimonia, parlant de menjar o beure, Creure alguna cosa. A pechos. || —per terra. m. *adv.* Humilment. Pecho por tierra. || A pit descobert. m. *adv.* Sense secret. A pecho descuberto. || Oriar als pits. *Met.* Conduir, Menar, Ensenyar. Instruir. || Devant de pit. Coraçà pera defensar el pit. Pechera. || Descarnar el pit. Parlant d'aucells. Despechugar. || Descobrir el seu pit a algú. *fr.* *Met.* Exposar algún secret. Abrirse, Declarar su corazón, Fiar su pecho. || Donar el pit. *fr.* Amamantar. || Entre pit y espattes. m. *adv.* Parlant del ventrell. Entre pecho y espalda. || Pit y fora. m. *adv.* ¡Animo y adelante! || Pendre'l pit. *fr.* Parlant de mamar. Tomar el pecho. || Posarshi de pit. *fr.* *Met.* Posar activitat en resoldre alguna cosa. Tomar a pecho. || Tindre pits avall. *fr.* Creure una cosa. Tener trago. || No venir de nuevo. || Tindre poch pit. *fr.* *Met.* Ser un gallina, un cobarde. Parlant de ven. Tener escasa voz. || Tirar els pits. Mamar, Tetar. || Treure'l pit a la oriatura. *fr.* Destetar.

Pita, f. Planta de etzavara y fil que d'ella s'extreu. Hilo de pita.

Pitac, m. *aum.* Pechazo.

Pitada, f. Cop de pit. Pechugón. || Toch de xiulet. Silbido.

Pitagòrich, ca. *adj.* Partidari de la filosofia de Pitagores. Pitagórico. || Apassionat per la musica grega. Pitagórico.

Pitagorisme, m. Pitagorismo.

Pitança, f. Vianda. Pitanza. || Racció, estipendi. Pitanza. || —doble. Racció extraordinaria que als dies clàssichs se reparteix a alguns refugis y comunitats. Dupla, Extraordinario.

Pitança (Portella d'en), *Orog.* Collada que s'enlaira 1215 metres entre les rieres de Bolós y

- de Bach de Morell a llevant de Camprodón, prov. de Girona.
- Pitancer.** *m.* A certs refugis y comunitats relligioses, Refetoner, majordom. **Pitancero, Mayordomo.**
- Pitanceria.** *f.* Rebost. Despesa, Mayordomia.
- Pitarra (Serafi).** Pseudònim que a les seues primeres obres, va usar el dramaturch catalá En Frederich Soler.
- Pitarraça.** *f. Mar.* Ferro de calafat. **Pitarraza.**
- Pitarracejar.** *v. a. Mar.* Pitarracear.
- Pitarrejar.** *v. n.* Obres escèniques inspirades en l'estil, usat per En Pitarra.
- Pitarresch, ca.** *adj.* Genre literari o estil semblant al de En Pitarra.
- Pitera.** *f.* Dòna abultada de pit. **Pechera.** || Afalach a la dòna bonica. **Salerosa.**
- Pitet.** *m.* Babador, Babero.
- Piteu.** *m.* Pota d'animal. **Pezuña.** || Moço de peu. **Zagal.**
- Piteus.** *Geog.* Vegis **Sant Llorenç dels Piteus.**
- Pitima.** *f.* **Castellanisme.** Borrachera.
- Pitimes.** *f.* Falagueries. **Caricias**
- Pitissita.** *f. Min.* Sulfat hidratat de peròxid de ferro. **Pitizita.**
- Pitita.** *f. Min.* Varietat d'estelegnita. **Pitita.** || Cançó satírica que contra els liberals cantaven els realistes d'Espanya pèls anys de 1823 a 1833. **Pitita.**
- Pitiuses.** *Geog. ant.* Nom del grupus d'illes d'Ibiça, Formentera y les més petites que'l formen, al temps dels romans.
- Pitja.** *f.* Puntal.
- Pitjada.** *f.* Petjada. **Huella, Pisada.** || **Besar les pitjades de algú.** *fr. Met.* **Besar la tierra que otro pisa.** || **Seguir les pitjades d'algú.** *fr. Met.* **Imitarlo. Seguir las huellas de alguno.**
- Pitjadament.** *adv. m.* **Apretadamente.**
- Pitjador.** *m.* **Pisón.** || Qui pitja. **Pisador.**
- Pitjament.** *m.* Acció y efecte de pitjar. **Pisadura.**
- Pitjar.** *v. a.* **Apretar, Empujar, Recalcar.**
- Pitjarse.** *v. r.* **Donarse empenes, Apretarse, Enquibirse. Empujarse.**
- Pitjat, da.** *p. p.* **Empujado, Apretado.** || **Anar pitjat o pitjada una cosa.** Parlant de cosa de frau. **Andar apretado.**
- Pitjor.** *adj.* **Peor.** || Més malament. **Peor.** || **Pitjor está que no estaba.** *fr.* **Peor está que estaba.** || **Pitjor que pitjor.** *m. adv.* || **Ruin ido, otro venido; peor que peor; De mal en peor.** || **Estar pitjor.** *fr.* **Sentirse peor.** || **Peorsarse pitjor.** *fr.* **Empeorarse.** || **Sempre hi ha un pitjor.** *Expr.* **Hay algo peor que esto.**
- Pitjora.** *f.* **Aument de dany. Empeoramiento, Peoria.**
- Pitjorament.** *m.* **Demuedo, Menoscabo.**
- Pitjorar.** *v. n.* **Empeorar.**
- Pitjoratar, da.** *p. p.* **Empeorado.**
- Pito.** *m.* **Mot castellanisat.** **Pifano, Silbato.** || **No se me'n dona un pito.** *fr. Fam.* **No me importa un comino.** || **No tocar pito.** *fr. Fam.* **No tocar pito.** || **No valdre un pito.** *fr. Fam. Met.* **No valer un pito ó una chita.** || **¿Quin pito toca?** *fr. Met.* **¿Qué intervención tiene en ello?**
- Pitó.** *m.* **Pitón, Clavija.**
- Pitof, a.** *adj.* **Bebido, Beodo, Borracho.**
- Pitófach.** *m.* **Entom.** **Insectes coleopters.** **Pitófago.**
- Pitometria.** *f.* **Cubicar la cabuda dels bots, cànTERS, etc.** **Pitometria.**
- Pitomètrich, ca.** *adj.* **Relatiu a la pitometria.** **Pitomètrico.** || **Escala pitomètrica.** **Taules pera calcular el líquit que cap en un eina.** **Escala pitomètrica.**
- Pitonissa.** *f. Mit.* **Sacerdotessa de Apol, que al temple de Delfos, donava els oráculos.** **Pitonisa.** ||

- Encisadora a l'antigor. Encantadora, Adivina.
- Pitonisme.** *m.* Preocupació de creuersers, ab relació ab el mal esperit. Pitonismo.
- Pitota.** *f.* *Fam.* Comilona. || **Bona pitota.** *Loc. fam.* Menjar y beure abundós ab disbauxes. Gaudiamus.
- Pit-pit.** *m.* *Ornit.* Aucell, Piula. Pit pit.
- Pitrada.** *f.* Pechugón. || *Met. fam.* Reny fort. Latigazo, Reprimenda, Rociada.
- Pitral.** *m.* Pretal, Antepecho.
- Pitralada.** *f.* Pitrada.
- Pitrera.** *f.* Part exterior del pit. Pechera, Pechuga. || Part dels guarniments dels animals. Pechera.
- Pitrerada.** *f.* Pechugada.
- Pitroig.** *m.* *Ornit.* Aucell. Petirrojo.
- Pituita.** *f.* *Med.* Humor fleumàtic. Pituita.
- Pituitari,** *a.* *adj.* *Med.* Pituitario. || **Membrana pituitaria.** *anat.* Membrana pituitaria.
- Pituitós,** *a.* *adj.* *Med.* Pituitoso.
- Pitzar.** *v. a.* Pitzar.
- Pitzé.** *m.* Gerro de flors. Jarro.
- Pitzell.** *m.* Cantarita. || Gerro pera posarli flors. Florero, Maceta.
- Pitzella.** *f.* *Ter.* Jarra.
- Pitzellet.** *m.* Jarrito.
- Pitxer.** *m.* Pitzell.
- Pitxo.** *m.* Baldufa. Trompo.
- Pitzoll.** *m.* Baldufa. Trompo.
- Piu,** *a.* *adj.* Piados. Piadoso, Pio. || *m.* Punta de ferro a mena de clau. Espiga, Espigón, Pasador. || El de les balances y de les romanes. Fiel, Lengüeta. || *n. p.* Pio. || **Piu, piu.** Veu dels pollets. Pio, pio. || **No sentirse un piu.** *fr.* No percibirse una mosca, un mosquito.
- Piula.** *f.* Triquitruque. || *Ornit.* Aucell. Pipí de las rocas.
- Piulada.** *f.* Piada.
- Piuladiga.** *f.* Pio, pio.
- Piulador,** *a.* *adj.* Piador.
- Piulaire.** *m.* Piulador.
- Piulament.** *m.* Piulada.
- Piular.** *v. r.* Piar. || **No poguer**
- piular.** *fr.* *Met.* Mira quén habla. || **No piular.** *fr. Me.* No chistar. No resollar. || **Viu més qui piula** que qui xiula. *Ref.* Puede más el desmedrado que el cebado.
- Piuloh.** *m.* *Med.* Excreció de pòstema a la orina. Piulco. || *Of.* Instrument de cirurgia. Piulco.
- Piulet.** *m.* Piada, Pio, Chillido.
- Piuria.** *f.* *Med.* Secreció de postema a la orina. Piuria.
- Pix.** *f.* Veu que empleen les criatures pera indicar les ganes de pixar. Mear.
- Pix (Barranch del).** *Hidrog.* Afluent del riu Barradós, a la Vall d'Arán. || — (**Cascata del**). Al meteix barranch.
- Pixa.** *f.* *Fam.* Meato, Miembro viril.
- Pixaounill.** *m.* *Bot.* Cert bolet. Hongo.
- Pixada.** *f.* Meada.
- Pixador.** *m.* Meadero. || Qui pixa sovint. Meón.
- Pixadors (Coll dels).** *Orog.* Collada del Pireneu gironí al N. E. de Molló, a la Vall de Ginestosa.
- Pixafreda.** *adj.* *Ter. fam.* Apocat. Avefria, Pendejo.
- Pixafret.** *m.* Pixafreda.
- Pixaire.** *m.* Criatura. Meón.
- Pixallit.** *m.* *Bot.* Planta. Amargón.
- Pixallits.** *m.* Pixaire.
- Pixaner.** *m.* Pixador.
- Pixar.** *v. a.* Mear. || **Pixar els angelets.** *fr.* Ploure suaument. Lloviznar. || **Pixar fora del test.** *fr.* Ballar sin son; salirse del corro ó de la parva, Desbarrar. || **Atúrat, que pixo.** *fr. Met.* Negarse a fer alguna cosa. A tu tía, A la otra puerta.
- Pixarada.** *f.* Meada.
- Pixaradeta.** *f. dim.* Meadita.
- Pixarelles.** *f.* Vi de mala qualitat. Aguachirle, Aguaplé. || Lícior de poca fortalesa. Aguachirle.
- Pixarse.** *v. r.* Orinar-se, Mear-se. || **Pixarse de riure.** *fr.* Riure moltíssim. Caerse de risa.
- Pixarrada.** *f.* Pixarada.
- Pixarrilles.** *f.* Pixarelles.
- Pixarró,** *na.* *adj.* Meón.
- Pixat,** *da.* *n. p.* Meado.

Pixats. *m.* Orines. || Atrapar ab els pixats al ventre. *fr.* Coger con las manos en la masa.

Pixatinters. *adj. Met.* Dependents d'escriptori. Soplaplumas.

Pixavagant. *m. Ter.* Vagabón. Correntón, Golondrino, Azotacalles.

Pixavi, *na. adj.* Presumptuós. Pl-saverde.

Pixera. *f.* Ganes de pixar. Ganas de mear.

Pixerada. *f.* Pizarada.

Pixidicola. *f. Bot.* Plantes aquàtiques. Picidícula.

Pixidula. *f. Bot.* Capcetes de les molses. Pixidula.

Pixinia. *f.* Paràsits dels insectes. Pixinia.

Pixis. *m.* Copón de la eucaristia.

Pixó. *m. Fam.* Meato, Miembro viril.

Pixot, *a. Ictiol.* Peix. Lorcha.

Pixotejador, *a. adj.* Meón.

Pixotejar. *v. n.* Pixar poch y sovint. Mear con frecuencia. || *Met.* Parlar molt y sense sustancia. Picotejar.

Pixoter, *a. adj.* Xerraire. Picotero.

Pixoteria. *f.* Murmuració. Charla, Picoteria.

Pixum. *m. fam.* Meada.

Plá, *na. adj.* Llano, Plano. || Plá terror o plá terreny, sól o pis baix. *m.* Planta baja, piso á pié llano. || Idea, projecte, propòsit. *m.* Plán. || *adv.* Certament.

Ciertamente. || Llis, igual. Llano.

|| Fàcil, corrent, sense dificultat. Llano. || **Plá bét!** *Loc. iron.*

¡Buena la hicimos! ¡Medrados estamos! ¡Estamos lucidos! || **Plá geométrich.** Plano geométrico.

|| **Plá horitzontal.** Plano horitzontal. || **De plá.** *fr.* Sense entorpiement. De plano. || **Plá inclinat.** Plano inclinado. || **Plá óptich.** Plano óptico. || **Plá paralel.** Plano paralelo. || **Plá vertical.** Plano vertical || **Al sá y al plá.** *fr.* Sensillament. A la pata la llana. || **Plá rampant.** Plano inclinado. || **Assentar o posar de plá.** *fr.* Poner de plano. || **Ben plá.** *Loc.* Por cierto,

muy bien. || **Cant plá.** Canto llano. || **Caure de plá o tot plá.** *fr.* Caer á lo largo. || **De plá.** *m. adv.* De plano, Llanamente. || **Pegar de plá.** *fr.* Dar de plano. || **Parlar plá.** *Loc. Ant.* Darse ó hacerse entender.

Plá (Francesch). *Biog.* Escriptor, jesuita y mestre de filosofia, nadiu de Mataró al any 1734, y establert a Génova quan la expulsió de l'ordre per En Carles III. Va escriure un tractat *De virtutibus theologis, vitiis et peccatis.* || —Mariner que va assolir renom al combat del Callau al 1866, distingintse a les ordres del general Topete, a la fragata Blanca. Essent cabo de mar, va morir a Barcelona, al any 1887. || —Framenor nadiu de Sampedor, que vivia a mitjans del segle XVIII. Era mestre de novicis y escriptor didàctic y relligiós. || —(Joan). Intelligent empleat de la Universitat de Barcelona, que va mostrar sovint els seus coneixements en la lleislació de la instrucció pública a la secretaria d'aquell centre, ahont va figurar durant molts anys. Va morir al de 1879. || —(Joaquím). Jesuita nadiu d'Alcover, mort a Roma (1745-1816). Era molt coneixedor de les llengües clàssiques y de les vulgars, aixis com va distingirse als estudis de la bibliografia. Va ésser segon bibliotecari de Ferrara, y director de la biblioteca Barberina de Roma. Va publicar nombroses poesies gregues, y com a mostra de la seua erudició, cal esmentar la seua obra *Origen de la poesia italiana y noticias de los más antiguos rimadores de esta erudita nación.* || —(Joseph). Orador sagrat y bon poliglota, que va exercir el seu ministeri sagrat usant diverses llengües. Era rector de Vilassar, morint al any 1899, y deixant publicades algunes obres literaries

y un tractat de retòrica y poètica. || — (**Pau**). Jurisconsult barceloní del segle XVIII, autor d'un discurs referent als casos *In Cena Domini*. || — (**Plus**). Relligiós dominic y autor de varies obres pietoses, que vivia a les derrerries del segle XVII. || — y **Rave (Eugen)**. Catedràtic y enginyer nadiu de Barcelona y mort a la meteixa ciutat al 1887. Va escriure alguns manuals de materies forestals entre ells, el publicat al 1874, *Maderas de construcción naval*. Era qüefe del negociat de Montes al 1885, ajudant de l'escola de boscos al 1874, y catedràtic de zoologia. || — y **Vila (Francesch)**. Escenograf remarcable, nadiu de Barcelona, y mort a Madrid (1878). Va pintar decoracions y telons de boca pera els millors teatres de Barcelona y de Madrid; va decorar ab gust y esclat artístich, palaus y vivendes, y era autor del panorama de la guerra civil, exposat al any 1875 al teatre de la Sarcuela de Madrid.

Plá Alemany. *Geog.* Al camí de Camprodón al Vernet. || — (**Ballador**). *Orog.* Al cim de les cingles de les Canals a les Valls de Llerca. || — **Castell (Coll de)**. *Orog.* Collada del Vallespir enlairada 1182 metres, entre les valls de La Menera y la de Plá Castell. || — (**Gastanyer**). Plá del Pirineu a mitjorn de Sant Llorenç dels Cerdans, als Pirineus Orientals. || — (**Cremat**). A la comarca d'Olot a la vora de la riera de la Faja, aprop del camí de Falgars. || — (**Cubilà**). A la comarca de Camprodón al S. O. del Coll del Pal. || — (**d'Ayats**). Montanya que s'enlaira 900 metres demunt la Vall de Sant Iscle a la comarca d'Olot. || — (**d'Anyella**). Plana de pasturatges al nord del Bergadá. || — (**d'En Felegri**). A la comar-

ca d'Olot, entre la Serra del Bosch y el Faig del Os. || — (**de Arols**). Al Bergadá, passa de les Mulleres al enforcament del camí de Castellar a Gavarros. || — (**de Baget**). Cimall que tanca el plá d'Anyella al Bergadá prop de la Vall de Rigart. || — (**de Bages**). Vegis. **Plá de Bages.** || — (**de Barcelona**). Vegis. **Plá de Barcelona.** || — (**de Bassá**). Enlairat 600 metres entre la Selva y Alcover, al camp de Tarragona. || — (**de Beya**). A la comarca de Olot, entre les rieres de Santa Lluçia y de Bianya. || — (**de Cabra**). Poble de la prov. y bisb. de Tarragona, part. jud. de Valls. || — (**de Corronouy**). Caseriu del terme de Viu de Llevata, prov. de Lleida. || — (**de l'Espluga**). Collada del Bergadá, al enforcament del cim dels Escarpadors ab el camí de la Pobla a Montgrony, al límit del Ripollés y el Bergadá. || — (**de la Bateria**). Al camp dels emigrants. || — (**de les Barraques**). A la serra que separa la Vall d'Estremera de la Bigart al Bergadá. || — (**de les Comedies**). Nom que s'apropiava abans a Barcelona, a la plassa devant del edifici del Teatre de Santa Creu. || — (**de les Lloses**). A la comarca d'Olot, al encreuament dels camins de la Bola, a Sant Julià de Cabrera y els Canals de Campamar. || — (**de les Pasteres**). A la Serra Cavallera, comarca de Camprodón. || — (**dels Archs**). Veínat del terme de Santa Pau, prov. de Girona. || — (**de Lleida**). Comarca natural de la prov. de Lleida, que té per llindars al N. y al N. E. el Baix Urgell; al O. la prov. d'Osca; al SE. la Ribera d'Ebre, y Les Garrigues al S. S'anomena també Segriá, o Ribera de Segre. El terreny és plá, destacantse sols alguns tossals com els de Gardeny. El

seu curs hidrogràfic principal és el Segre, y com a vies de comunicació significades, s'han d'esmentar el ferrocarril de Barcelona a Saragoça, y les carreteres que menen a Tàrraga, a Balaguer, a Almacelles y a Fraga. Ademés de Lleida la capital, té com a poblacions d'importancia les de Almacelles, Aytona, Bell-lloch, Puigvert y Serós. || — **(de Llestanesa)**. Al Ripollés a la Serra de Santa Magdalena. || — **(de la Perxa)**. Al Bergadá entre les rieres d'Aviá y de Clorá. || — **(de la Teya)**. Lloch del terme d'Olost. || — **(de la Tria)**. Caseriu d'Olost. || — **(de Marenga)**. Lloch del terme de Taradell, prov. de Barcelona. || — **(de Matabous)**. Al coll de Panicars. || — **(de Palés)**. Al Plá Traver, abans d'arribar a Miranda del Salt, de Sallent al Ripollés. || — **(de Sant Miquel)**. Veïnat de Sant Martí de Centelles. || — **(de Sant Tirs)**. Poble de la prov. de Lleida. bisb. y part. jud. de la Seu d'Urgell. || — **(de Santa Maria)**. Al Plá de Cabra, prov. de Tarragona. || — **(de Reixach)**. Caseriu del terme de Moncada, prov. de Barcelona. || — **(de Roda)**. Veïnat del terme de Masies de Roda, prov. de Barcelona. || — **(de Vermell)**. Lloch del terme de Bigues, (id.) || — **(de Vilaró)**. Caseriu de Sant Bartomeu del Grau. || — **(del Ars)**. Collada més baixa que la del camp del Plá, a la comarca d'Olot. || — **(del Forn)**. Lloch del terme de Gayá, provincia de Barcelona. || — **(del Llobregat)**. Comarca natural de la prov. de Barcelona, que té per llinars al N. el Vallés; al N. O. el Plá de Barcelona, que alguns autors ajunten ab l'anomenat; al O. S. O. les costes del Mediterrani, fins a Castelldefels, y al E. el Penadés. Envolten la plana les montanyes

que desde Castelldefels segueixen envers Sant Ramón, Torrelles, Papiol y Sant Antoni pera juntarse ab la serra de Sant Pere Martre y el Tibidabo. Ab les aigües del Llobregat, s'ajunten varis cursos, essent els més importants les rieres de Cervelló y de Torrelles. El Llobregat serpenteja, mes la fallada de boscos perjudica els interessos agricols, de la banda baixa, sovintejant les riuades desde 1896, estant en estudi la desviació d'aquell riu. Son les poblacions mes importants ademés de Sant Feliu que vé a ésser la capital, les de Molins de Rei, Papiol, Prat de Llobregat, Cornellá, Gavá, Sant Boi de Llobregat y Sant Vicens dels Horts y entre elles promouen la extensió del tráfeh, ademés del ferrocarril de Martorell y el directe de Barcelona a Madrit, que vindrá a aumentar el tranvia elèctric de Barcelona a Vallirana, les carreteres de La Junquera a Valencia, y de Barcelona a Saragoça, les de Llinás á Molins de Rei, la de Barcelona a Santa Creu de Calafell, la de Molins de Rei a Caldes de Montbui, la de Cornellá a Fogás de Tordera, la de Sant Boi a la Llacuna, y els camins veïnals de Sant Boi a Sant Vicens, ab ramals a Santa Coloma de Cervelló y Sant Martí de Torrelles, la de Cornellá a Sant Feliu de Llobregat, de Sans a Prat de Llobregat, etc. Els dos canals de la dreta y de la infanta Carlota, com les aigües dels estanys de la Murtra y Remolá, com els de Hospitalet y Barcelona fertilisen ademés el terror, y donen força motriu a les explotacions industrials de la comarca. || — **del Penadés**. Vegis **Penadés (Comarca del)**. || — **del Rosselló**. Terra baixa que forma aquella plana, desde'l

mar fins a les Alberes y Corberes. || — **del Torn**. A la Vall d'Arán, prop d'Inyola. || — **del Urgell**. Vegis **Urgell** (**Baix**).

|| — **de Mullats**. Enlaira 900 metres, entre Capafonts y Montral. || — **de pujals**. Plá de la serra de Montgrony, prov. de Girona, enlaira 2061 metres entre'l Bergadá y la Vall de Ribes. || — **Plá (El)**. *Geog.* Caseriu del terme de Balenyá, prov. de Barcelona. || Caseriu dit Cases del Plá, al terme de Granollers. || Veinat d'Oristá. || Lloch del terme de Santa Maria de Besora. || Caseriu de Taradell. || — **Guillém**. Plá del Pirineu, al antich Conflent. Té 2302 metres d'elevació. || — **Jugador**. Enlaira 1350 metres, entre les rieres de Ginestosa y y de Rocabrúna a llevant de Molló, prov. de Girona. || — **Portus**. Passat el replanet de Les tres creus, a la comarca d'Olot. || — **Redón**. Al Vallespir més ençá de la coma del Tech, passats la Roja y Costabona. || — **Rossell**. Enlaira 2400 metres al S. E. de Pi, antich Conflent. || — **La Pell**. Collada a la vora de la Vall de Oix, a la comarca olotina. || — **Segalá**. Al Conflent aprop les vessants de Riussat y de Roja. || — **Les vigues**. A la vora de Santa Pau, prov. de Girona. || — **Traver**. A la vora de Sant Privat de Bas.

Plaça. *f.* Plaza. || Mercat. Plaza. || Fortalesa. Plaza. || Lloch, paratge. Plaza. || Lloch espaiós, rodó pera presenciá espectacles públics. Plaza. || Emplen, colocació, càrrech. Plaza. || **Plaça alta**. Fortificació que destaca del terraplé. Plaza alta. || **Plaça baixa**. Bateria posada a un flanch. Plaza baja. || **Plaça d'armes**. Plaza de armas. || **Plaça de comers**. Plaza mercant. || **Plaça de bous**. **Coso**. Plaza de toros. || **Plaça irregular**. *Fort.* Plaza irregular. || **Pla-**

ça morta. *Mil.* Buit a una companyia. Plaza muerta. || **Plaça, que'l rei ho mana**. *Loc.* ¡Plaza, Plaza! || **Plaça regular**. *Fort.* Plaza regular. || **Plaça viva**. Lo que's compta a la llista sense esserhi. Plaza viva. || **Assentar plaça**. *fr. Mil.* Sentar plaza. || **Donar plaça al pelegri**. *fr.* Dar sitio al pasajero. || **Demanar plaça**. *fr.* Pedir lugar. || **Desguarnir una plaça**. *fr. Mil.* Desguarnecer una plaza, Evacuar una plaza. || **Eixir a la plaça**. *fr.* Ferse públich. Salir á la plaza. || **Fer plaça**. *fr.* Dejar sitio. || **Passar plaça**. *fr.* Pasar plaza. || **Poder vendre al mitg de la plaça**. *fr.* Poder andar con la cara descubierta. || **Socorrer la plaça**. *fr.* Socorrer la plaza. || **Tindren per durne a la plaça**. *fr.* Tindre sobres d'alguna cosa. Tener para dar y vender.

Plaça de la Constitució (La). *Geog.* Caseriu del terme de Castellví de Rossanes, prov. de Barcelona.

Plaça. *f. Numis.* Moneda. Placa. || Distintiu o insignia. Placa. || *Fot.* Plá preparat pera impressionari les imatges. Placa. || *Med.* Crosta o taca de la pell. Placa.

Placabilitat. *f.* Placabilidad.

Placable. *adj.* Que pot aplacarse. Placable.

Placament. *m.* Acció d'aplicar. Placamiento.

Placar. *v. a.* Aplicar.

Placatori, *a. adj.* Que aplanat. Placatorio.

Placejador, *a. m. y f.* Placeador.

Placejar. *v. a.* Placear.

Placell. *m. Mar.* Sorrerat a flor d'aigua. Banco de arena.

Plácem. *m.* Felicitación, Pláceme.

Placent, *a. adj.* Que plau. Agradable.

Placenta. *f. Bot.* Part interior del pericarpi. Placenta. || *Zool.* Masa esponjosa que comunica l'uter ab el cordó melical del fetus. Placenta.

- Placentari.** *m.* Conjunt de placentes. **Placentario.**
- Placenter,** *a. adj.* Festiu. **Placentero,** *Risueño, Jovial.*
- Placenterament.** *adv. m.* Placenteraments.
- Placer,** *a. adj.* Mercader de plaça. **Placero.** || Gandul de les places. **Placero.**
- Placet.** *m. Juris.* Petició pera obtenir audiència al tribunal, Consentiment pera comparèixer al fur eclesiàstich. **Placet.**
- Placeta.** *f. din.* **Placeta, Plazuela, Placita.**
- Placévol,** *a. adj.* Agradós. **Complaciente.**
- Placévolament.** *adv.* **Plácidamente.**
- Plach.** *Loc.* **Plaure.** Me plau. **Pláceme.**
- Plàcia.** *v. a.* **Plaure, Temps. Plazca, Pluga.**
- Placible.** *adj.* Agradós. **Placévol.**
- Plácidament.** *adv.* **Placévolment.**
- Placidesa.** *f.* Benestar. **Placibillidat.**
- Placidia (Gala).** *Biog.* Filla de Teodosi I, y germana de Arcadi y de Honori, que va ésser esmentada a la història antiga de Catalunya, per haver sigut moller d'Ataulf, rei dels vissigoths que tenia a Barcelona la seua cort. Presonera d'Alarich, al any 410 al ampararse de Roma, va casarse poch temps després ab Ataulf y al morir aquest s'enmaridà ab Constanci, general d'Honori essent mare de Valentinià III y emperatriu regenta a la minoritat d'aquell príncep.
- Placidibilitat.** *f.* **Placidibillidat.**
- Placidíssim,** *a. adj. sup.* **Placidíssimo.**
- Placiditat.** *f.* **Placidez.**
- Placiment.** *m.* Grat, Gust. **Agrado, Satisfacció.**
- Placit.** *adj.* **Assossegat. Plácido.** || *n. p.* **Plácido.**
- Plazo.** *m.* Temps, Període. **Plazo.**
- Terme o espai de temps convingut. **Plazo.** || **Córrer el plazo.** **Correr el plazo.** || **Senyalar el plazo.** *fr.* Señalar el plazo.
- Placodia.** *f. Bot.* Molces que vegeten a les pedres. **Placodia.**
- Placodina.** *f. Min.* Subarseniur de níquel. **Placodina.**
- Placunopse,** *m. Paleont.* **Placunopse.**
- Pladarosis.** *f. Met. ant.* Llopia a les palpebres. **Pladarosis.**
- Plaença.** *f.* **Placer, Satisfacció.**
- Plaentment.** *adv. m.* **Placenteramente.**
- Plaer.** *m.* **Pler. Favor.** || Fes plaer e no guardats a qui. *Ref. ant.* **Haz bien y no mires a quien.**
- Plafó.** *m. Arquít.* Adornos del sostre. **Artesón.** || Motllura a les finestres y portes. **Ataire, Entrepaño.**
- Plafonat.** *m.* **Artesonado.**
- Plaga,** *f.* Abundor de mals o calamitats. **Plaga.** || Parlant de persones. **Bromista, Chancero, Necio.** || **Esser el plaga de la parroquia.** *fr.* Ser el bobo de la aldea. || **Fer el plaga.** *fr.* Fer el boig. **Truhanear, Bofonear.**
- Plagaça.** *m. aum.* **Bobalicón, Bobón, Bobazo.**
- Plagacitat.** *f.* **Disbarat, necetat, tonteria. Boberia, Desatino, Locura.** || **Graciositat. Bufonada, Truhaneria.** || **Dir plagacitats.** *fr.* Dir disbarats. **Hablar necesidades, desatinos, disparates.** || **Fer plagacitats.** *fr.* Obrar tontament. **Hacer desatinos.**
- Plagadíssim,** *a. adj.* **Abundós. Plagadísimo.**
- Plagament.** *adv. m.* **Locamente, Neclamente, Tontamente.**
- Plagar.** *v. a.* **Nafrar. Llagar.** || **Omplir, Satisfeser. Plagar.**
- Plagaira.** *f.* **Plagacitat.**
- Plagat,** *da. p. p.* **Plé, farcit. Plagado.**
- Plagerí.** *m.* **Calma, Tranquilidad.**
- Plageria.** *f.* **Calma.**
- Plageriós,** *a. adj.* **Calmoso, Tranquilo.**
- Plagi.** *m.* **Copia, Imitació. Apropiamment d'una idea que no és**

- propia. **Plagio.** || *Travall artístich, literari o científich, que no és original. Plagio.*
- Plagiador, a. m. y f. Plagiari.**
- Plagiaire.** *Com. Plagiari.*
- Plagiar. v. a.** Donar com a propis, conceptes o escrits agéns **Plagiar.**
- Plagiari, a. adj.** Escriptor, artista o orador que s'apropia dels conceptes que son d'un altre. **Plagiario.**
- Plagiat, da. m. Plagiado.**
- Plagiedri. adj. Min.** Crestalls de cara dissimétrica inclinada desigualment. **Plagiedro.**
- Plagiobásich, ca. adj. Min.** Sistema de cristallissació ab les coordenades obliques. **Plagiobásico.**
- Plagiocefalia. f. Anat.** Asimetria de les dues cares parietals del crani. **Plagiocefalia.**
- Plagiodassa. f. Min.** Mena de feldespat. **Plagiodasa.**
- Plagionita. f. Min.** Varietat de sulfur de plom y d'antimoni. **Plagionita.**
- Plagiostoms. m. pl. Ictiol.** Peixos cartilaginosos de la mena de les rajades. **Plagiostomos.**
- Plagós, a. adj.** Que té moltes llagues. **Plagoso.**
- Plaguejar. v. n. Bromear.**
- Plagueta. m. dim. Bobillo, Bobito.**
- Plagut, da. p. p. Dignado.**
- Plahent. m. Complaciente.**
- Plahentment. adv. m. Complacientemente.**
- Plaher. m. Pler.** || **A mos bons plahers. m. adv.** A mi gusto, á mi voluntad. || **A plaher. Cómodamente, Gustosamente.** || **En plaher. fr.** A placer, En buena armonía, Amigablemente.
- Plan. m. Plánel.** projecte gráfich. **Plano.** || Escrit apuntant alguna cosa. **Plano.** || Descripció, llista de noms y partides de presupost, rendes, etz. **Plan, Proyecto.** || **Arreglar el seu plan. fr.** Arreglar ó trazar su plan. || **Fer el plan. Ajustar sus cuentas. Echar sus cuentas.** || **Tirar un plan. fr.** Proyectar.
- Plan del home. Orog.** Montanya de la Vall d'Arán, enlairada 2193 metres.
- Plana. f.** Extensió de terra. **Llanura.** || De paper o llibre. **Llana, página, plana.** || Eina de fuster. **Plana.** || Eina de mestre de cases. **Llana, Trulla.** || Eina pera aplanar la terra. **Aplanadera.**
- Pisón.** || **Plana Major. Mil. Plana mayor.** || **Esser a la primera plana o a la del Jesús. Met.** Esser al començament d'alguna cosa. **Estar en el Cristus.** || **No sapiguer la plana del Jesús. fr.** No saber el Cristus. || *Art. y of.* Al procediment de teixits, **Tafetán.**
- Plana (Jesús). Blog.** Teólech del sigle xvii. Era jesuita y un dels bons llatínistes del seu temps, havent escrit de teologia. || -y **Jorba (Esteve).** Remarcable tipograf, nadiu de Vilaseca (Tarragona), mort a Barcelona (1832-1888). Va sejournar llarch temps a les illes Filipines, introduhint procediments d'aquell art, essent premiat a l'Exposició de París de 1867 per les seues aplicacions del galvanisme a la reproducció de medalles, vegetals y teixits. A la estampa Ciudad Condal, va impremtarse baix la seua direcció la obra monumental *Flora de Filipinas* del P. Blanco. || -y **Olliver (Joan).** Patriota de la guerra de la Independencia, nadiu de Valls, un dels que va proporcionar pera el servei de l'artilleria y transports el bestiar. Al acabar aquella lluita, en quina va esmersar bona part dels seus cabals, el comissari d'artilleria esmentava els recomanables serveis de En Plana, com dignes de l'alta consideració del rei. Tant sols al combat del Pont de Goy, va perdre aquell patriota 147 mulles pera l'artilleria.
- Plana (La). Geog.** Lloch del terme de Santa Maria d'Oló. || -

Lloch del terme de Alcover, prov. de Tarragona. || — (**Coll de**). *Orog.* Serrat del Bergadá a ponent del Tossal de La Quar. || — **de Cruange**. Caseriu al Plá Traver, al terme de Richensa. || — **de Don Joan**. Veïnat del terme d'Horta, prov. de Barcelona. || — **de Matamala**. Caseriu del terme de Gayá. || — **de Sant Guim**. Lloch de la prov. de Lleida, part. de Cervera. || — **de Sant March**. Veïnat de Gironella al Bergadá. || — **Mitjana**. Planell de la comarca d'Olot, aprop del Canal dels Xerrichs. || — **Novella**. A les costes de Garraf. || — **Pelada**. Caseriu de la Llacuna, prov. de Barcelona. || — **Rodona**. Veïnat d'Olérdola, al Penadés. || — **de Vich**. *Geog.* Comarca natural a tramontana de la prov. de Barcelona, a l'antiga terra dels ausetans, essent els seus llinars: al N. el Ripollés, La Garrotxa y el Gironés que s'extén al N. E.; al E. la Selva; al S. el Montseny y el Vallés, y al O. el Moyanés y el Lluçanés. Abressen la plana de Vich els cursos del Ter, del Meder, del Gurri y de altres menys importants, y en punt a vies de comunicació se hi destaquen el ferrocarril de Barcelona a Sant Joan de les Abadesses, les carreteres de Barcelona a Ribes, les de tercer ordre de Vich a Manresa per Moyá, de Vich a Gironella per Prat de Lluçanés, la provincial de Vich a Sant Hilari Sacalm, la de Sant Pere de Torelló a Vich y el camí veïnal a Roda. La capital de la comarca és Vich, seguintla en importància les viles de Manlleu, Roda, Sant Hipòlit de Voltregá y Torelló, y els pobles de Folgaroles, Gurb, Masies de Sant Hipòlit, Masies de Roda, Masies de Sant Pere de Torelló, Oris, Sant Julià de Vilatorrada, Sant Martí de Ri-

deperes, Sant Pere y Sant Vicens de Torelló, Santa Cecília de Voltregá, Santa Eugènia de Begas, Santa Eularia de Riuprimer, Santa Maria del Corcó, Tabernoles y Vilalleons. Poseeix les aigües minerals de la Font Santa, de Tona, de la Puda, etc. Serva la plana de Vich, monuments del temps mitgeval, aixís a la ciutat ahont s'alça un antich temple romá, y els claustres de la Catedral, com a les obres relligioses y civils arreu escampades. Els conreus de prats pera la cria del bestiar, y les indústries que aprofiten els seus productes, com al ensemps les explotacions industrials donen concepte de la laboriositat de aquella comarca.

Planaga. *f. cum*. Llanura extensa. || Pàgina gran. Planaza.

Planada. *f.* Llanada, Llanura.

Planament. *adv. m.* Igualment, Claramente, Modestamente, Pacament.

Planar. *v. n.* Cernerse.

Planaria. *f. Zool.* Cuchs que viuen a les aigües y llochs humits. Planaria.

Planas (Eussebi). *Biog.* Dibuxant y aquarelista contemporani que va fruir molta nomenada. Era nadiu y va morir a Barcelona (1833-1897). Era deixeble del dibuxant francès Lasalle, y a França va aprendre la litografia. Establert a Barcelona al any 1854, va ilustrar nombroses noveles, dedicantse també a la caricatura envers l'any 1860, calculantse que els seus dibuixos, tots ells característichs excedeixen de 14,000. || — (**Joseph**). Jurisconsult y escriptor professional molt atitlat. Era nadiu de Barcelona, y va morir a Alcover (1839-1901). || — (**Joseph Manol**). Notari molt conegut a Barcelona, ahont durant molts anys va exercir la seua professió, essent degá del Colegi. Va

- morir al any 1874. Va ésser el iniciador de la via ferrada de Barcelona a Saragoça, havent figurat molts anys al concell directiu de la meteixa. || — y **Casals (Manel)**. Advocat y polítich barceloní, mort al any 1907, que va assolir influencia després de la restauració de 1874. Era home de molta ilustració y va ésser molts anys president de la Diputació provincial de Barcelona, Diputat a Corts y Senador del regne, y a les Corts va defensar ab eloquència els interessos de la producció catalana. || — y **Congost (Joan)**. Frare dominich, provincial de la seua relligió a Catalunya. Catedràtich del seminari de Girona, y fundador de la casa-missió de la predita ciutat, que va dirigir molts anys. Era nadiu de Navata, prov. de Girona, al any 1816, y entre les seues obres que a mitjans del segle XIX li assoliren nomenada, cal esmentar *El cura en el púlpito*, *Jesucristo predicando*, *El arte pastoral* y *El catequista orada*.
- Plancesilles (Plá de les)**. *Orog.* A les Vallis del Llerca, passat el camí que prové d'Escalduix.
- Planch**. *m.* Plany. Lloriqueo.
- Plançó**. *m. Bot.* Arbre petit. **Plantón**. || Rebrot de la soca dels arbres. **Pimpollo**, **Renuovo**. || Taula o tenda del planter. **Almácligo**, **Semillero**. || *Met.* Fill. **Pimpollo**. || Plançó borb ab arrels. **Plantón**. || **Brau plançó**. *Expr. fam.* Jove robust. **Bravo tronco de mozo**.
- Plandogan**. *Geog.* Poble anexe al d'Ollola, prov. de Lleida.
- Plandolit (Joseph)**. *Biog.* Comerciant barceloní que a mitjans del segle XIX va contribuir al impuls de les societats de crédit que delxondiren la importancia del tráfeh. Va morir al any 1865. || — (**Pere**). Comerciant y navier de Barcelona, a quines iniciatives van ésser degudes profitoses institucions. Va morir al any 1866.
- Planejadures**. *f.* Encenalls. **Virutas**.
- Planejar**. *v. a.* Allisar la fusta ab ribot. **Acepillar**. || Fer plá el terer, el camí, la carretera. **Allanar**, **Tablear**. || *Met.* Concebre o idear el plá d'alguna cosa. **Planejar**.
- Planejat, da**. *adj.* Planeado, Acepillado.
- Planell**. *dim.* Planito, Llanito. || *m. Ter.* Esquena del ganivet. **Lomo**, **Recozo**. || Rodanxa de culro subgete a la mà, que utilisen els espardenyers pera apretar la agulla al cusir les soles de espardenya. **Guardamano**.
- Planell (El)**. *Geog.* Lloch del terme de Tona, prov. de Barcelona.
- Planella (Bonaventura)**. *Biog.* Pintor d'història y escenograf nadiu y mort a Barcelona (1772-1844). Va ésser al temps de la lluita de la Independència, dibuixant del Estat Major del general Copons y acavada la guerra, van nomenarlo tinent director de Lotja, encarregat de l'ensenyança de paisatge y perspectiva. Era autor de nombrosos dibuixos, entre altres dels epissodis a que va donar lloch el sacrifici dels patriotes barcelonins morts pels francesos al any 1809. Havía produït també molts quadres al oli y va dirigir la decoració de monuments y llocs públics en les festes celebrades a Barcelona. Va pintar decoracions pera els teatres de Santa Creu de Barcelona, y pera els de Tarragona, Girona y Tortosa. || — (**Gayetà de**). Comte de Llar, molt donat als estudis arqueològichs y literaris. Pertanyia a l'Arcadia romana, y va morir al any 1864. || — (**Gabriel**). Pintor de mitjans del segle XVIII, que va assolir nomenada per les seues pintures al esmalt, al vidre y

a la porcellana. Era pare d'En Bonaventura. || — (**Gabriel**). Pintor de flors, molt celebrat, y professor d'aquesta especialitat a l'escola de Llotja, en quin museu s'hi serveixen remarcables obres seues. Era fill del anterior, nadiu y mort a Barcelona, (1780-1850). || — (**Joan**). Fill d'En Bonaventura, mort al any 1845, bon dibuixant de brodats y de puntes al coixí, qu'era llavors una de les especialitats de l'industria catalana. || — (**Joan**). Filantropich regidor del poble de Sarriá, (Barcelona), que durant la pesta de 1865 va prestar als seus conveïns memorables serveis de caritat y amor al próisme. Va morir al any 1866. || — (**Joaquim**). Pintor remarcable, que va assolir renom pèls seus retrats y els quadres de flors. Va néixer a Barcelona al any 1800, morint al 1875. Era professor de Llotja al any 1826 a una de les primeres exposicions organitzades a Espanya, la de Barcelona, li va ésser lloreat ab medalla d'argent un quadro titolat *Un ramo de flores*. || — (**Joseph**). Comandant de la guardia municipal de Barcelona, que va ferse popular pèls seus afanys y serveis en èpoques ben crítiques. Va morir al any 1870. || — (**Pere de**). Heróich patriota, defensor de la causa catalana, quan la lluita promoguda a la nostra terra, després de la mort del príncep de Viana. Capdill de la defensa d'Amposta va resistir ab fermesa el siti de la plaça, durant vuit mesos, havent-se de rendir als exèrcits del rei En Joan II el dia 1 de juny de 1466, quan li mancaven medis pera seguir la valerosa defensa. || — (**Ramón**). Pintor nadiu de Barcelona y mort a la meteixa ciutat, (1783-1819). Va ésser pensionat a Roma, y al museu de Belles Arts de Bar-

celona, s'hi serveix un bon quadre seu representant la Sagrada Familia. || — y **Corominas (Joseph)**. Pintor escenograf, nadiu y mort a Barcelona (1804-1888). Era fill d'En Bonaventura. Va deixar nombrosa y atinada tasca, assolint nomenada a Madrid, Alacant, Barcelona, Tarragona, Palma, etc. intervenint a la decoració y direcció de les festes celebrades a Barcelona desde 1847 fins al 1860. Era autor d'un bon mètode d'escenografia, escrit al any 1840. || — y **Roure (Alexandre)**. Pintor barceloní, mort al any 1900. Era bon restaurador de obres d'art antigües. || — (**Zacari**). Mestre d'obres y un dels fundadors del centre de aquells titolats que desde el any 1876, va contribuir al desvetllament de les arts de construcció a Barcelona. Va morir al any 1899. || — y **Rodriguez (Joan)**. Pintor contemporani barceloní, mort a la seua ciutat nadiua al any 1910. Va assolir recompenses a les exposicions y era distingit pintor de historia y de retrats. Entre les seues obres, cal esmentar *La festa del sant del avi* (1871) y *Una noia de fàbrica*.

Plarellas y Giralt (Joseph).

Biog. Sabí catedràtic de Mineralogia, Botànica y Zoologia y degà de la facultat de Ciències a la Universitat de Barcelona. Era autor de remarcables treballs, pertanyia a doctes corporacions y va morir a Barcelona al any 1888.

Planelló de Dalt (El). *Geog.* Caseriu del terme de Tona, prov. de Barcelona.

Planells de Moreus. *Orog.* Grands cercle al Conflent, plé de pedregall y formant abruptes montanyes, la Serra Gallinera (2628 metres), el pic de la Dona (2714), el Puig de Bastiments (2881), y el de Bassllés (2844).

- Planer**, *a. adj.* Llano, Plano.
- Planerament**, *adv. m.* Llanaments.
- Planes (Bernat)**, *Biog.* Escriptor religiós y monjo cartoixà del segle XVII. Al any 1667 va publicar a Barcelona la seua obra: *Concordia mística*. || — (**Dalmau**). Astrólech català del segle XIV. El rei En Pere III li va encomanar un *Tractat de astrologia o Sciencia de les estrelles*, que va compondre ab En Pere Gilbert y el juen Jacob Cormno y al any 1381 li feia comanda d'una obra, encara més notada.
- Planes (Les)**, *Geog.* Caseriu del me de Serchs, prov. de Lleida. || Poble de la prov. y bisb. de Girona, part. jud. d'Olot; té estació de ferrocarril. || Caseriu del terme de Begues, prov. de Barcelona. || Veïnat de Sant Mateu de Bages. || — Lloch de Sant Pere de Riudevítilles.
- Planés**, *Geog.* Caseriu del terme de Sant Cristófol de Toses, prov. de Girona. || Poble de la Cerdanya francesa al S. E. de Montlluís.
- Planesa**, *f.* Cosa plana, sencilla, moral y materialment considerada. **Llanesa**.
- Planeses**, *Geog.* Poble del cantó de Lator, bisb. de Perpinyá, depart. de Pirineus Orientals a la Catalunya francesa.
- Planet**, *a. adj. dim.* Llanico, Llanito
- Planeta**, *m.* Astre. **Planeta**. || *f.* Destí. Destino, Porvenir, Sino. || Subjecte de poch alcanç. **Bobillo**. || **Tindre bona planeta**, *fr.* Esser afortunat. **Campar por su estrella**. || **Tirar la planeta**, *fr.* *Fam.* Adivinar el sino.
- Planetari**, *a. adj.* Referent als planetes. **Planetario**.
- Planeticola**, *m. Astron.* Planeta petit que sols ab el telescopi s'ovira. **Planeticola**. || Suposat habitant d'algun planeta. **Planeticola**.
- Planga**, *f. Zool.* Aucells palmípets. **Planga**.
- Plangut**, *da. p. p.* Compadecido.
- Plançada**, *f.* Cop fort donat a la esquena ab la mà oberta. **Palmetazo**, **Porrazo**.
- Planícia**, *f.* Llanura.
- Planiform**, *adj.* De forma plana. **Planiforme**.
- Planils**, *Geog.* Caseriu del terme de Cassá de Peiràs, districte de Cassá, prov. de Girona.
- Planimetre**, *m.* Instrument pera midar. **Planimetre**.
- Planimetria**, *f.* Planimetria.
- Planissa**, *f.* Planícia.
- Planisferi**, *m.* Planisferio, Mapamundi. || **Planisferi celest**. **Planisferio celeste**.
- Planíssim**, *a. adj. sup.* Molt plá.
- Planísimo**, **Llanísimo**.
- Planista**, *adj.* Qui fa plans. **Projectista**. || Quifa propòsits irrealisables. **Sofador**.
- Plánol**, *m.* Projecte gráfic. **Plano**.
- Planola**, *f. dim.* de plana. **Planita**.
- Planoles**, *Geog.* Poble de la prov. de Girona, bisb. d'Urgell, part. jud. de Puigcerdá, a la Vall de Ribes.
- Planometria**, *f. Geom.* **Planimetria**.
- Planorbe**, *m. Zool.* Molusques gasteropats pulmonats. **Planorbe**.
- Planota (La)**, *Geog.* Caseriu del terme de Fontrubí, prov. de Barcelona.
- Plans (Fruitós)**, *Biog.* Catedràtic de Mineralogia y Zoologia, aplicades a la farmacia a la facultat de Barcelona, a quina ciutat va morir al any 1890. Era autor de monografies de valua y home molt competent als seus estudis.
- Plans (Els)**, *Geog.* Lloch del terme d'Alpens, prov. de Barcelona. || Veïnat de Gallifa, prov. de Barcelona. || — **deis Arnau**s (**Els**). Caseriu del terme de Sant Feliu Sasserra, prov. de Barcelona. || — **de Sant Quinti**. Lloch del terme de Monclar, prov. de Barcelona.
- Plansó**, *m.* **Planó**.

- Plant. m.** Lianto, Queja. || Fer el plant. *fr.* Dolerse.
- Planta. f.** Bot. Planta. || *Anat.* Sola del peu. **Planta.** || *Arquit.* Figura dels fonaments d'un edifici. **Planta.** || *Met.* Lo que ab tot y son valer, representa molt. **Planta.** || Planta de cabeça. **Cebolludo.** || **Planta verticiliosa.** Que fa la flor caragolada. **Planta verticilosa.** || **Fer planta.** *fr.* Parecer bien.
- Plantació. f.** Plantación.
- Plantada. f.** Plantío, Plantación.
- Plantada (La).** *Geog.* Lloch del terme de Cardona.
- Plantador, a. m. y f.** Qui planta. **Plantador.** || Estaca usada péls hortelans pera plantar. **Hocino.**
- Plantaginaci, cia, adj.** Bot. Herbes dicotiledonies. **Plantaginaceo.**
- Plantament. m.** **Plantada.**
- Plantamor. Geog.** Caseriu del terme de Santa Engracia de Berga, part. jud. de Vich.
- Plantar. v. a.** Plantar. || Clavar ab hosties, pastes, goma, etz. **Pegar.** || Posar o obrir botiga. **Poner tienda.** || Sembrar llevors, cabeces, etz. **Plantar, Sembrar.** || *Met.* En el sentit espiritual: establir, fundar. **Plantar.** || Posar a algú a un refugi, un hospital, o ferli sofrir empresonament. **Plantar.** || *Met.* Abandonar, deixar burlat. **Plantar.** || **Plantar la bleda al clatell.** *fr.* Clavárselo en la frente. || **Ben plantat.** (Parlant d'algún subjecte). *fr.* De buena apostura, de buen talante.
- Plantarse. v. r.** Estarse a peu dret en algún lloch. **Plantarse.** || Arrivar, presentarse a algún lloch determinat. **Plantarse.** || Parar, posar casa, botiga. **Poner.** || A certs jochs de cartés. **Plantarse.** || Parant d'anys, dir menys dels que algú compta. **Plantarse.** || Al joch de billar fer tantos. **Plantarse.**
- Plantat, da. p. p.** Plantado.
- Plantatge. m.** Bot. Planta. **Llantén, Lengua de cordero.** || **Plantatge coronat.** Bot. Ciaga, Corona de cervo, Estrellamar. || **Plantatge d'aigua o de fulla grossa.** Abisma, Damasonio, Llantén de agua. || Hi han altres noms y especialitats del plantatge, que tenen analogia molt equivalenta en castellà.
- Plantejador, a. adj.** Qui proposa la resolució d'algún propòsit. **Planteador.**
- Plantejament. m.** Planteamiento.
- Plantejar. v. a.** Plantear
- Plantejat, da. p. p.** Planteado.
- Plantell. m.** Planter.
- Planter. m.** Lloch ahont neixen plantes pera transplantar. **Almáciga, Plantel, Semillero.** || — de ceba. *m.* Cebollino. || — de col. *m.* Colino. || — de enciam de lletuga. **Lechuguino.** || — de porro. **Porrino.**
- Planteta. f. dim.** Plantilla, Plantita.
- Plantifada. f. fam.** Excremento.
- Plantifurada. f.** Plantifada.
- Plantifecar. v. a.** Empastar, Ensuciar, Excrementar.
- Plantificació. f.** Posar alguna cosa en planta. **Plantificación.**
- Plantificador, a. m. y f.** Planteador.
- Plantificar. v. a.** Plantear, Plantar. *Met.* Cascar, Flocar, Pegar. **Plantear, Plantificar.**
- Plantificat, da. p. p.** Plantificado.
- Plantigrades. m. Zool.** Mamífers carnívors. **Plantigrados.**
- Plantilla. f.** Soia de sabata, Soleta de luda. **Plantilla.** || Regla que usen els picapedrers. **Plantilla.** || Part de la mitja que correspon a la planta del peu. **Plantilla.** || *Arquit.* Motllo pera fer les motlures de la cornisa. **Tarrajá.**
- Plantillar. v. a.** Posar plantilles a les sabates. **Plantillar.**
- Plantista. adj.** Aficionat als vegetals. **Vegetarista.** || Adulador. **Lisongeador.**
- Plantiu, va. adj.** Terra plantada o que's pot plantar. **Plantío.**
- Plantivor, a. adj. Zool.** Que's nodreix de plantes, **Frugívoro. Plantívoro.**

- Plantó**. *m.* Plantón. || Estar de plantó. *fr. fam.* Estar de plantón. || Fer estar de plantó. *fr.* Dar ó hacer llevar poste.
- Plantofa**. *f.* Calçat Pantufia, Pantuflo.
- Plantofada**. *f.* Mógicón, Pantufiazo.
- Plantofer**. *m.* Qui fa o ven plantofes. Zapatero de pantuflos.
- Plantula**. *f. Bot.* Embrió vegetal. *Plantula*.
- Plantulació**. *f. Bot.* Desentrotillo del embrió vegetal. *Plantulació*.
- Planulaci**. *m. Zool.* Petxina molt aplanada. *Planuláceo*.
- Planura**. *f.* Llanura. || *Met.* Igualtat superficial d'alguna cosa. *Visura*.
- Planuria**. *f.* Planura.
- Planut**, *da*. *adj. Mar.* Fàcil de navegar. *Planudo*.
- Planxa**. *f.* Plancha. Troç de metall plà y prim. Plancha, Lámina, Chapa, Hoja. || Planxa rodona. Grossa y cercolar. Tejo. || Cobrir ab planxes de metall. Chapeado. || Guarnit de planxes. Laminado. || *Met.* Disbarat. Plancha. || *Gim.* Figura. Plancha.
- Planxaça**. *f. aum.* Planchaza.
- Planxada**. *f.* Cop de planxa, Conjunt de roba que s'hagi planxat. *Planchada*.
- Planxador**. *m.* Lloch destinat a planxar. *Planchador*.
- Planxadora**. *f.* Dona que té per ofici planxar la roba. *Aplanxadora, Planchadora*.
- Planxar**. *v. a.* Planchar.
- Planxat**, *da*. *p. p.* Planchado.
- Planxassa**. *f.* Planxaça.
- Planxes de calaixos**. *Art. y of.* Al teler mecánich, serveixen de guia a la llençadora. *Planchas ó guías*.
- Planxeta**. *f. dim.* Planchita. || *Ter. Met.* Home de poca capacitat. Adocenado. || **Planxetes de dibuix**. *Art. y of.* Al teler mecánich pera combinar ab els cambis de llençadora els dibuixos. *Planchitas de dibujo*.
- Plany**. *m.* Lamento, Plañido, Queja. || *l'oet.* Elegia.
- Planyament**. *m.* Plañido.
- Planyadre**. *v. n.* Doldre. Doler, Lamentar.
- Planydres**. *v. r.* Dolerse, Lamentarse.
- Planyegut**. *p. p.* Dolido, Lamentado.
- Planyença**. *f.* Duelo, Conmisericó. || Sense planyença. *fr.* Sin compasión.
- Planyent**, *a. p. a.* Plañidero, Quejumbroso.
- Planyer**. *v. n.* Inspirar compasió. *Compadecer*. || Escasejar el menjar y el veure. *Escasear, Escatimar, Regatear*. || **Esser de planyer**. *fr.* Ser digno de compasió ó de lástima. || Qui a son enemich plany a les seues mans mor. *Ref.* Quien respeta á su enemigo, muere á sus manos. || No planyer els diners, els esforços, etc. *fr.* No regatear la moneda, los esfuerzos, etc.
- Planyerse**. *v. r.* Condolerse, Plañirse, Quejarse.
- Planygut**, *da*. *p. p.* *Compadecido Plañido*.
- Planyidora**. *f.* Ploradora, òna que's lloga pera plorar als enterrós. *Plañidera*.
- Planyiment**. *m.* Cant funerari. *Endecha*.
- Planyit**. *m.* **Plany**.
- Planyivol**, *a. adj.* Quejumbroso, Plañidero.
- Planyivolament**. *adv.* Quejumbrosamente.
- Planyut**, *da*. *adj.* *Compadecido*.
- Plapa**. *f. Ant.* Mancha.
- Plapar**. *v. a.* Clapar, Tacar. *Manchar*.
- Plaqué**. *m.* Metall cobert de planxa d'or ó d'argent. *Plaqué*.
- Plaquejador**, *a. m. y f.* *Plaqueador*.
- Plaquejar**. *v. a.* *Plaquear, Dar plaqué*.
- Plaqü**. *m.* Mena de cota de mànegues amples. *Plaquín*.
- Plas**. *m.* **Plazó**.
- Plascévol**, *a. adj.* *Placentero, Plácido*.

- Plascévolament**, *adv. m.* Placenterament.
- Plasent**, *adj.* Agradable, Satisfactorio.
- Plasenteria**, *f.* Afalachs, Suavitat, Delicadesa, Halagos, Suavidad, Delicadesa.
- Plasentíssim**, *a. adj. sup.* Gustosísim.
- Plasentment**, *adv. m.* Agradablement, Gustosamente.
- Plasm**, *m.* Motllo, Matriu, Molde, Matriz.
- Plasma**, *f.* Min. Calcedonia. Plasma, Prasma.
- Plasmació**, *f.* Concreció.
- Plasmant**, *adj.* Espeluznante.
- Plasmar**, *v. a.* Enmotllar. Molder. || *Met.* Causar greu impressió. Espeluznar.
- Plasmonia**, *f.* Farm. Preparació nodridiva Plasmónia.
- Plassa**, *f.* Plaça. Plaza.
- Plast**, *m.* Pasta de guix pera tapar forats, nivellar plans, etc.
- Plaste**.
- Plasta**, *f.* Massa pera enmotllar. Plasta.
- Plasteixcut**, *da. adj.* Plastecido.
- Plastéixer**, *v. a.* Nivellar o tapar. Plastecer.
- Plastejar**, *v. a.* Plastecer.
- Plastejat**, *da. p. p. y adj.* Plasteado.
- Plástica**, *f.* Art de modelar figures o relleus. Plástica.
- Plásticament**, *adv. m.* Plásticamente.
- Plástich**, *ca. adj.* Relatiu a la plástica. Plástico. || *Lit.* Condió que relleva la bellesa de la forma. Plástico.
- Plasticitat**, *f.* Fàcil de modelar, Que té bona forma, Que té relleu. Plasticidad.
- Plasticisme**, *m.* Plasticismo.
- Plastodinámica**, *f.* Plastodinámica.
- Plastodinámich**, *ca. adj.* Plastodinámico.
- Plastre**, *m.* Plasta.
- Plastró**, *m.* Peça de cuir que guarda el pit dels mestres de armes. Plastrón. || Corbata Plastrón.
- Plat**, *m.* Plato. || De terra. Plato de barro. || Plat girador. Tapadora. Tapadera. || Vianda que cap al plat. Plato. || Planxes que penjen als fils de les balances. Plato. || *Met.* Fer plat d'alguna cosa. Ofrecer. || *Mec.* A les màquines d'estampar, lloch ahont se coloca la composició. Plato. || —elèctrich. Disch de vidre a la màquina elèctrica. Plato elèctric. || —fondo o soper. *fr.* Plato soper. || —plá. *fr.* Plato trincher. || —universal. Eina de torn mecánich. Plato universal. || Com si mai hagués trencat cap plat. *Loc.* Parece que no enturbia el agua. || Donar al plat. Cedir a la força de la raó. Rendirse. || Fer el plat. *fr.* Servir. || Menjar ab dos plats. *fr. Met.* Esperar dues conveniències. Tener el pié metido en doble zapato. || Menjar tots en un plat. *fr. Met.* Esser molt amich. Morder en un confite. || Mirar al plat y a les tallades. *Ref.* Un ojo á una cosa, y otro á la otra; ó Un ojo á la sartén y otro á la gata. || No haver trencat cap plat ni cap olla. *fr.* No enturbiar el agua. || Rentar els plats. *fr.* Limpiar. || Rentaplat. *fr.* Fregón, a.
- Plata**, *f.* Pera posar viandes. Fuente. || Metall. Plata. || Fam. Diner. Moneda. || Coses de argenteria. Plata. || —mitjana. *fr.* Plat oblonch o rodó més petit que la plata. Flamenquilla. || —cremada. Creno. || —en barres o en massa. *fr.* Plata en barras, en bruto. || —filada. *fr.* Plata hilada. || —obrada. *fr.* Plata labrada. || —purificada. *fr.* Plata acendrada, Pura, De copela. || Com una plata. Molt net. *m. adv.* Como una plata. || En bona o pura plata. *m. adv.* Breument. En plata, En resúmen. || Parlar en plata. Dir les coses sense embuts. Hablar en plata. || Mitg en plata y mitg en quartos. *Loc.* Cosa incompleta. En calzas y jubon.

Plata (Plá d'En). *Orog.* A la comarca de Camprodón en un dels replans de la Serra Cavallera, enlairat 1325 metres.

Platabanda. *f.* Quadro d'un jardí formant panera. **Platabanda.** || Motllura més plana que sortida. **Platabanda.** || Espai que separa les rengleres d'arbres. **Platabanda.**

Platàç, a. *adj. aum.* **Platazo.**

Plataforma. *f. Fort.* Lloch al terraplè de la muralla. **Plataforma.** || *Nàut.* Lloch a les bateries de la nau. **Plataforma.** || Cosa de apariència. **Plataforma.** || Cosa de pur compliment. **Plataforma.** || *Arquit.* Atrio, Pòrtico. || **Plataforma de carruatge** *fr.* **Plataforma de carruaja.** || **Plataforma giratoria.** *Ferrocarril.* **Plataforma giratoria.** || **En plataforma.** *adv. Loc. Fam.* Por cumplido.

Plátan. *m. Bot.* Arbre. **Plátano.**

Plátana. *m.* **Plátan.** || **Plátana de Amèrica.** *Banana.*

Platanar. *m.* Lloch plantat de plátans. **Platanal, Platanar.**

Platanaria. *f. Bot.* Planta aquàtica. **Platanaria.**

Platanoit, da. *adj. Bot.* Semblant al plátan. **Platanoideo.**

Platara. *f. Ter.* Plata. **Fuente.**

Platarada. *f.* Fuente repleta.

Platás, sa. *m. aum.* **Platazo.**

Platea. *f.* Pati dels teatres. **Platea.**

Plateig. *m.* Acció de platejar. **Plateo.**

Platejable. *adj.* **Plateable.**

Platejada. *f.* Acció y efecte de platejar. **Plateada.** || *Bot.* Planta de la família de les rosàcies. **Plateada.** || Tornarse blanchs els cabells. **Plateada.**

Platejador, a. *m. y f.* **Plateador.**

Platejament. *m.* **Plateadura.**

Platejar. *v. a.* **Platear.** || *v. n.* Tindre una cosa les qualitats semblants a la plata. **Platear.** || Tornarse blanchs els cabells. **Platear.** || Manejar plats. **Manejar moneda.** **Platear.** || Amonedar. **Platear.**

Platejat, da. *p. p.* **Plateado.**

Plater. *m.* Argenter, Gerrer. **Platero.** || Llistó pera colocar els plats. **Platero.**

Plàtera. *f.* **Plátara.**

Plateràç, a. *m. y f. aum.* **Platàç.**

Plateresch, ca. *adj. Archit.* Estil molt plé de ornament. **Plateresco.**

Plateret. *m. dim.* **Platet.** El que serveix pera captar. **Plato, Bacia.** || Instrument músich. **Platillos.**

Plateria. *f.* Argenteria. **Plateria.**

Platet. *m. dim.* **Platico, Platillo, Platito.**

Plateta. *f. dim.* **Fuentecilla, Fuentecita.**

Platger, a. *m. y f.* Que viu a la platja. **Playero.** || Peixater de platja. **Playero.**

Platgeri, a. *adj.* Calma, tranquil·litat. **Calma.**

Platgeria. *f.* Cosa agradosa als sentits. **Placidez.** || **Gastar molta platgeria.** *fr.* Tener calma en exceso.

Platgeta. *f. dim.* **Playa reducida.**

Plàtica. *f.* Conferència, conversa. **Plática.**

Platicació. *f.* Conversa. **Plática, Conversación.**

Platicada. *f.* Conversa. **Plática.**

Platicador. *m.* Enrahonador. **Charlatán.**

Platicament. *m.* **Conversación.**

Platicar. *v. n.* Conversar. **DePARTIR, Platicar.**

Plationemia. *f. Psychist.* Caràcter antropològich d'algunes races. **Plationemia.**

Platiconémich, ca. *adj. Antrop.* **Platiconémico.**

Platicoriasis. *f. Med.* Malaltia dels ulls. **Platicoriasis.**

Platiderna. *f. Entom.* Insectes coleopters. **Platiderna.**

Platificar. *v. a.* Amonedar la plata. **Platificar, Convertir.**

Platificat, da. *p. p.* **Platificado, Convertido.**

Platillo. *m.* Carn cuita. **Guisado.**

Platina. *f.* Metall. **Platino.** || *Impr.* Taula que serveix pera impo-

- sar, ajustar y faltar les formes, etc. **Platina**.
- Platiniridi**, *m.* *Min.* Iridi nadiu barrejat ab altres metalls. **Platiniridio**.
- Platinós**, *a. adj.* **Platinoso**.
- Platinosament**, *adv. m.* **Platinosamente**.
- Platja**, *f.* **Playa**. || **Platja gran**. **Playaza**, **Playón**. || **Pillet de platja**, *fr.* **Gandul** ó **golfo de playa**. || **Viure a la platja**, *fr.* **Parlant dels que passen molt de temps als banyes de mar. Establecerse en la playa**. || **Retirarse de la platja**, *fr.* **Endinzar-se les ones del mar. Desplayar**.
- Platjaça**, *f. aum.* **Gran platja**. **Playaza**.
- Platjer**, *m.* **Playero**.
- Platjós**, *a. adj.* **Playoso**.
- Platjositat**, *f.* **Planasa de mar poch fonda. Playosidad**.
- Plato**, *m. Ter.* **Plátan**.
- Platónicament**, *adv. m.* **Platónicamente**.
- Platónich**, *ca. adj.* **Platónico**. || **Parlant del sentiment amorós, ésser pur, no sensual. Platónico**.
- Platonisme**, *m.* **Platonismo**.
- Platot**, *m.* **Mal guisat. Guisote**.
- Platxeri**, *m.* **Platgeri. Deleite, Placer, Solaz**.
- Platxeria**, *f.* **Platgeria**. || **Estar de platxeria**. **Estar de bulla**.
- Platxeriós**, *a. adj.* **Platgeriós. Deleitabile, Deleitoso, Placentero**.
- Plau de Mont**, *Geog.* **A la Vall d'Arán, montanya en quina vessant s'alça la població de Vilach**.
- Plauer**, *m. Ter.* **Llano**.
- Plaume**, *m.* **Enhorabona, Felicitació. Pláceme**. || **Temps del verb Plaire. Me place**.
- Plaure**, *v. a.* **Placer, Agradar, Gustar, Satisfacer**. || **Plaure a l'ull**. *Loc. ant.* **Caer en gracia, Caer en el ojo**. || **Lo nou plau, y lo vell satisfá**. *Ref.* **Lo nuevo place, lo viejo satisface; lo novel todo es bel**. || **Si a Déu plau**, *mod. verb.* **Dios mediante**. || **L'any vinent tornarém, si a Déu plau**, *fr.*
- El año próximo volveremos, Dios mediante**.
- Plaures**, *v. r.* **Complaires, Delitarse, Complacerse, Deleitarse**.
- Plausibilitat**, *f.* **Plausibilidad**.
- Plausible**, *adj.* **Agradós. Plausible**.
- Plausiblement**, *adv. m.* **Alegremente, Plausiblemente**.
- Plavirse**, *v. p.* **Servirse, Valdres d'alguna cosa. Prevalerse, Valerse**.
- Plé**, *na. adj.* **Lleno, Pleno**. || **Farcit, Llenu**. || **Abundant, Llenu**. || **Senyer, Llenu**. || **Plé de lluna, Plenilunio**. || **Al plé del sol**, *m. adv.* **Al resistero del sol**. || **De plé**, *m. adv.* **Complertament. De lleno**. || **Estar plé oom un ou**, *fr.* **Estar de bote en bote**. || **Tindre la casa plena de bé de Déu. Tener la casa como una colmena**.
- Pleb**, *f.* **El poble baix. Plebe**.
- Plebá**, *m.* **Antigua dignitat eclesiástica. Plebano**.
- Plebe**, *f.* **Pleb**.
- Plebeïament**, *adv. m.* **Plebeïamente**.
- Plebeisme**, *m.* **Condicció de plebeu. Plebeismo**.
- Plebeu**, *ia. adj.* **Propi o pertanyent al poble. Plebeyo**.
- Plebiscit**, *m.* **Plebiscito**.
- Plebs**, *f.* **Pleb, Plebe**.
- Pleca**, *f.* **Ratlleta que fragmentada forma una ratlla llarga, als motllos d'estampar. Pleca**.
- Plech**, *m.* **Doblech a la roba, al paper, etc. Plegue, Doblez, Plegadura**. || **Drap que posen els barbers als que s'han d'afeitar. Paño de afeitar**. || **Full estampat d'alguna publicació. Plego**. || **Plech de condicions**. **Escrit de pactes. Plego de condiciones**. || **Sota plech**, *m. adv.* **Bajo sobre**.
- Plectoneurinich**, *ca. adj.* **Malalt de plectoneuritis, o relatiu a la esmentada malaltia. Plectoneurítico**.
- Plectoneuritis**, *f. Med.* **Inflamació d'algún plexe nerviós. Plectoneuritis**.
- Plectorita**, *f.* **Dent fòssil de cetaci. Plectorita**.

Plectre. *m. Mus.* Als instruments de corda. **Plectro.** || *Poet.* **Plectro.**

Pledejable. *adj.* Discutible, Pleiteable, Litigable.

Pledejador, *a. m. y f.* Pleitista, Litigante.

Pledejaire. *m. y f.* **Pledejador.** **Pledejant.** *m.* Pleiteador, Pleitista, Picapleitos.

Pledejar. *v. a.* Litigar, Pleitear.

Pledejat, *da. p. p.* Litigado, Pleiteado.

Plega. *f.* Cosecha, Recolecció, Conjunto.

Plegable. *adj.* Plegable, Plegadizo.

Plegaç. *m. aum.* Plech grós. Rollo grande.

Plegada. *f.* Acció de plegar o aplegar. Recolecció.

Plegadiç, *a. adj.* Plegable.

Plegador, *a. m. y f.* Persona que plega, o eina pera plegar. **Plegador,** *a.* Plegadera.

Plegadora. *f.* Mena de ganivet de fusta, ós o metall pera plegar y retallar els fulls de paper. **Plegadera.**

Plegadorec. *m.* Plegadorecillo.

Plegadura. *f.* Dobladura.

Plegaire. *m.* Captaire. **Pordioseiro.**

Plegamans. *Biog.* Cognóm d'una familia distingida de la comarca del Vallés, que durant el període mitgeval, figura sovint a la historia catalana, y a l'antigua Barcelona va tindre carrer dedicat a memorar la significació d'aquella niçaga. || — (**Bernat de**). Noble senyor del segle XII, un dels que van concorre a l'expedició contra Almeria al any 1147.

Plegamans. *Geog.* Poble anexe al de Palau Solitar, prov. de Barcelona.

Plegament. *m.* **Plegadura.**

Plegar. *v. a.* Fer plechs. **Doblar,** **Plegar.** || Creuar els brassos. **Cruzar,** **Doblar.** || Parlant de la taula. **Alzar los manteles,** **Levantat la mesa.** || Parar de la feina. **Dar punto.** || **Aplegar** o reunir. **Coleccionar,** **Juntar,** **Reunir.** ||

Plegar almoína. **Pordiosear.** || **Plegar el ram.** **Cerrar el comercio.** || **Plegar les velas.** **Recoger velas.** || *Met.* **Aplacar l'orgull,** **abaixar la veu.** **Recoger velas.**

Plegaries. *f.* **Pregarias.**

Plegarse. *v. r.* **Doblegarse.** **Doblar,** **Recogerse.** || **Plegarse demans.** *fr.* **Cruzar de brazos.**

Plegat, *da. p. p.* **Doblado,** **plegado.**

|| *adv.* **Junto.** || **Caure tot plegat.** *fr.* Parlant de edificis. **Caer a plomo,** **Venirse abajo,** **Desplomarse.** Parlant de persones. **Dar consigo en tierra.** || **Tot plegat.** *m. adv.* **De golpe,** **De por junto,** **Por junto.** || **Tots plegats.** *Loc.* **Todos a una,** **Mancomunadamente.**

Plelade. *f.* *Mot castellanisat.* **Estol.** **Pléyade.**

Pleistocénich, *oa. adj.* *Geol.* **Pleistocénico.**

Plelt. *m.* *Ter.* **Pleito.**

Pleitejar. *v. a.* **Pleitear.**

Pleixell. *m.* **Aspre** que's posa als ceps. **Rodríguez.**

Plen. *m.* *Ant.* y en alguns cassos de fonetisme. **Plé.** **Lleno.**

Plenamar. *f.* *Mar.* **Creixensa** de les aigües. **Pleamar.**

Plenament. *adv.* **Plenamente.**

Plenar. *v. a.* **Omplir.** **Llenar.**

Plenari, *a. adj.* **Sencer.** **Plenario.**

|| *For.* **Període** de la causa criminal, que precedeix a la sentència. **Plenario.**

Plenariament. *adj.* **Plenamente.** || *For.* **Plenariament.**

Plener, *a. adj.* **Complert,** **Sense mancarhi res.** **Cumplido.**

Plenerament. *adv.* **m. **Plenamente.****

Pleniluni. *m.* **Plenilunio.**

Plenipotencia. *f.* **Potestat,** **sense limitació.** **Plenipotencia.**

Plenipotenciari. *m.* **Ministre,** **embaixador** ab amplis poders. **Plenipotenciario.**

Plenissim, *a. adj.* *sup.* **Plenísimo.**

Plenissimament. *adv.* *m. sup.* **Plenísimamente.**

Plenitut. *f.* **Complement** d'alguna cosa. **Plenitud.** || — **de ventrell.** *fr.* **Cargazón** de estómag.

- Plens (Joseph).** *Biog.* Relligiós y escriptor, rector de Mollerussa y de Tárrega al sigle XVII. Les seues obres van assolir varies edicions, y foren populars a son temps; cal esmentar entr'elles les referentes a *plàtiques dominicals y espirituals*.
- Pleocroisme.** *m. Min.* Propietats de certs minerals, de presentar diferents colors. **Pleocroismo.**
- Pleonasm.** *m. Fig. Ret.* Pleonasma.
- Pleonásmich, ca.** *adj.* Referent al pleonasma. **Pleonásmico.**
- Pleonaste.** *m. Min.* Varietat de granat fosch. **Pleonaste.**
- Plepa.** *f.* Cosa que causa disgust, o que no serveix. **Plepa.**
- Pler.** *m.* Alegria, diversió, gust.
- Placer.** || **Pler ab qua.** *Loc.* Parlant de les dissorts que segueixen als plers. Por un placer, mil dolores. || **A pler.** Caminar o procedir ab calma. Paso, pasito. || **A tot pler.** *m. adv.* A placer. || **Del seu pler, vé el meu dolor.** *Ref.* En lo que Sancho sana, Domingo adolece. || **Donarse vint y un plers.** *fr. fam.* Darse un verde con dos azules. || **Estar a pler.** *fr.* Estar á satisfacció. || **Feu plers a besties y vos tirarán coces.** *Ref.* Cria cuervos y te sacarán los ojos. || **Qui's lloga, els seus plers se ven.** *Ref.* Quien sirve, no es libre. || **Si estar mal, vols a ton pler, ves per mar o pren moller.** *Ref.* Quien no tuviere que hacer, arme navío, ó tome mujer. || **Trovar pler.** Distreurers. **Distraerse.**
- Pleret (a).** *m. adv.* Despacio, Pasito á paso. || **Anar a pleret.** *fr.* Caminar sense fer fressa. Ir ó andar chitacallando. || **Parlar a pleret.** *fr.* Enraonar ab veu baixa. Hablar quedo.
- Plerosis.** *f. Med.* Malaltia de ventrell. **Plerosis.**
- Plerórich, ca.** *adj.* Relatiu a la plerosis. **Pleróricho.**
- Plesimetre.** *m. Med.* Disch pera practicar les exploracions toráciques. **Plesimetro.**
- Plesiussauri.** *m.* Reptils antidi-luvians. **Plesiosauro.**
- Plet.** *m.* Pleito. || *Met.* Baralla, reynina, diferencia. **Pleito.** || — **pendent.** Pleito pendiente. || — **y homenatge.** *fr.* Pleito homenaje. || **Anar en plerts.** *fr.* Pledejar. Andar, correr en pleitos, **Pleitear.** || **Armar un plet.** *fr.* Armar un pleito. || *Met.* Moure raons. Armar pleito, pendencia ó ruido. || **En plet clar, cap advocat;** en plet duplós, ni un ni dos. *Ref.* En pleito claro, no es menester letrado; para pleito obscuro, esmejor ninguno. || **Guanyar el plet.** *fr.* Ganar el pleito. || **Lo més mal d'un plet, és que de un ne neixen cent.** *Ref.* Lo peor del pleito, es que de uno nacen ciento. || **Més val un dolent a just, que guanyar el mellor plet.** *Ref.* Más vale mala avenencia, que buena sentencia. || **Portar mal plet.** *fr. Met.* Tramitar mal pleito. || *Met.* No tindre raó en lo que's preté. **Mostrar sinrazón.** Tener mal pleito. || **Posar en plet.** *fr. Met.* Someter á pleito. || **Veure el plet.** *fr.* Relacionar les parts als seus advocats. Exponer ó aclarar el pleito. || **Veure'l plet mal parat.** *fr. Met.* Preveure el risch d'alguí, o d'alguna cosa. Ver malparado el pleito.
- Pleta.** *f.* Andá ó endá. **Aprisco,** **Majada,** **Redil.** || **Aplech** de gent baixa. **Hato,** **Rancho**
- Pleta nova (Serra de la).** *Orog.* A la Vall d'Arán, prop del port de Viella. || — **Roja.** Toçal en front del Coll de la creueta al limit del Bergadá a la vora de la partió d'aigües del Rigart.
- Pletejar.** *v. a.* **Pleitear.**
- Pletera.** *f. Ter.* **Rastrillo.**
- Pletiu.** *f. dim.* **Ranchito.**
- Plétora.** *f. Med.* mot castellanisat. Plenitut de sanch o d'humors. **Plétora.**
- Pletóricament.** *adv.* **Pletóricamente**
- Pletórich, ca.** *adj.* **Pletórico.**

- Plétoris.** *m. Med.* Malaltia. Pléto-ris.
- Pleura.** *f. Anat.* Pleura.
- Pleuresia.** *f. Med.* Inflamació de la pleura. Pleuresia.
- Pleuresis.** *f. Pleuresia.*
- Pleurítich,** *ca. adj. Med.* Pleurític.
- Pleuritis.** *f. Med.* Pleuritis.
- Pleurocele.** *m. Med.* Afecció de la pleura. Pleurocele.
- Pleuroclás.** *m. Min.* Pleuroclaso.
- Pleurodinia.** *f. Med.* Mal de costat. Pleurodinia.
- Pleurodinich,** *ca. adj.* Pleurodí-nico.
- Pleuroneumonia.** *f. Med.* Pleuro-neumonia.
- Pleuroneumónich,** *ca. adj. Med.* Pleuroneumónico.
- Pleurópter.** *m. Entom.* Mena de insectes coleòptes. Pleuróptero.
- Pleuroríceas.** *f. pl. y adj. Bot.* Pleuroríceas.
- Pleurorrea.** *f. Med.* Malaltia. Pleurorrea.
- Pleurorréich,** *ca. adj.* Pleurorréi-co.
- Pleurortopnea.** *f. Med.* Mal de costat. Pleurortopnea.
- Pleurósom.** *m. Med.* Mala conformació del ventre y el braç. Pleurósono.
- Pleurosomia.** *f. Med.* Pleuroso-mia.
- Pleurosómich,** *ca. adj. Med.* Pleu-rosómico.
- Pleurospasme.** *m. Med.* Espasme del pit. Pleurospasmo.
- Pleurospasmódich,** *ca. adj. Med.* Pleurospasmódico.
- Pleurótom.** *m. Paleont.* Molusques gasteropots. Pleurótomó.
- Pleurostótons.** *m. Med.* Moviment dels muscles intercostals. Pleurostótonos.
- Plevirse.** *v. r.* Apoderarse, Prevalerse.
- Plexe.** *m.* Teixit reixat. Plexo. || *Med.* Entrellaçament de filets nerviosos y vasos sanguinis. Plexo.
- Pleximetre.** *m. Med.* Disch pera la percusió. Pleximetro.
- Pleyades.** *f. pl. Astron.* Estrelles aprop del signe anomenat Tauro. Virgíllas, Pleadas.
- Pleyan de Porta (Joseph).** *Biog.* Escriptor y historiàire contemporani, nadiu y mort a Lleida. (1843-1891). Al any 1874, va començar la publicació de la revista *El Cronicon Herdense*, transformantla després en la *Revista de Lérida*, ahont va donarse a conèixer per la seua competència als treballs històrics. Va prestar ab el conreu de aquesta especialitat, serveis remarcables a la seua ciutat volguda, publicant obres tant encomiades, com la *Guia cicerone*, la *Historia de la Catedral antiga* y l'*Album pintoresch monumental de la prov. de Lleida*, havent ademés publicat el aplech de monografies, *Aragón histórico y monumental*. Va ésser cronista de Lleida, acadèmic corresponent de la de la historia, y fundador de la societat excursionista de Lleida, que com a corresponent de la catalanista d'excursions científiques establerta a Barcelona al 1876, va iniciar dos anys després.
- Pleyt.** *m. Plet.*
- Plica.** *f. For.* Plech clos y sellat, contenint algún testament, sentència o resolució. Plica. || *Med.* Malaltia del pel. Plica, polaca.
- Pliniá.** *m. Min.* Pirita arsenical.
- Pliniano.** || *adj.* Referent a Plini, historiàire. Pliniano.
- Plinit.** *m. Arguit.* Peu de una columna. Plinto, orlo. || Faixa de la banda baixa de una paret. Plinto.
- Plinte.** *f.* Basament. Plinto.
- Plinteu.** *m. Cir.* Aparell pera tornar a lloch el braç desconcertat. Plinteo.
- Plintita.** *f. Min.* Argila ferruginosa. Plintita.
- Pliocénich,** *ca. adj. Geol.* Darrer període de l'era terciària. Plioceno, Pliocénico.

Pliosaur. *m. Paleont.* Reptils sansopterigis. Pliosauro.
Ploa. *f. Zool.* Insectes dípters braquicercs. Ploa.
Plococarp. *m. Bot.* Fruit. Plococarp.
Ploguda. *f. Lluvia.*
Plogut, da. *p. p. Llovido.*
Plom. *m. Min. Metall.* Plomo. || Instrument usat pèls mestres de cases y altres obrers. **Plomada.** || Llisteta de plom pera ajustar els vidres a les finestres. **Varillas, Verga.** || Mena de segell pèls genres. **Marchamo, Plomo** || Pallofa, trocet de plom equivalent a la moneda pera pagar als residents y prebendats a les catedrals y a les parroquies. **Plomo.** || **Plom bianch.** *fr.* Estaño. || **A plom.** Perpendicularment. **A plomo.** || **Caure a plom.** *fr.* Caure una cosa en sentit perpendicular. **Caer ó colocarse á plomo.** || **Estar fora de plom o perdre'l plom.** *fr.* Decantarse. Desnivélarse. **Desplomarse.** No estar á plomo. || **Fer perdre'l plom.** Desviar, Desplomar. || **Pesat com un plom.** *Loc. Met.* Molest en la seua conversa y al seu procedir. **Arrendador del plomo.** || **Soldar, cobrir o assegurar ab plom.** *fr.* Emplomar. || **Anar ab peus de plom.** *fr.* Andar con tiento.
Ploma. *f.* Pluma. || Les llargues que tenen els aucells a les ales. **Remera.** || Les de la qua dels aucells. **Timonera.** || Les que sagnen al arrancarles del cos del aucell. **Chupón, Pluma en sangre.** || Les que cobreixen el cos del aucell. **Plumaje, Plumazón.** || La de escriure. **Pluma.** || *Met.* Modo y estil d'escriure. **Pluma.** || Qui's dedica a escriure. **Pluma.** || Cabal d'aigua que passa pèl repartidor. **Pluma.** || **Ploma de cap d'ala.** *Met.* Home de molta cultura. **Home ilustrado, eminente, insigne.** || **Ploma d'oca.** *f.* Pluma de ave. || **Ploma de Santa Teresa.** *Bot.* Planta. Pluma de Santa Te-

resa. || **Ploma viva.** *fr.* La que s'arrenca del aucell viu y serveix pera omplir matalassos y coixins. **Pluma viva.** || **Bona ploma.** *Met.* Qui escriu bé. **Buena ploma.** || **Deixar correr la ploma.** *fr. Met.* Extendre més de lo degut, la explicació d'alguna cosa. **Dejar correr la ploma.** || **Esser de la primera ploma.** *fr. Met.* Parlant de gent jove. **Ser del primer vuelo.** || **Gent del art de la ploma.** *Escritor, Amanuense, Curial.* || **Guarnir de plomes.** *fr.* Posarles pera utilitat o pera ornament. **Emplumar.** || **Portar la ploma a algú.** *fr.* Ser su escribiente o Ser su secretario, segons els cassos. || **Posar la ploma.** *fr.* Dar tinta. || **Posar o treure ploma.** *fr.* Criar ploma els aucells. **Echar pluma.** || **Trempar la ploma.** *fr.* Tallarla, prepararla pera escriurehi. **Cortar, tajar la ploma.**
Plomada. *f.* Derivat de plom.
Plomada. || Derivat de ploma.
Plumada.
Plomador, a. *m. y f.* Qui posa plom. **Emplomador.** || Qui arreballa la ploma. **Desplumador.**
Plomadura. *f.* Conjunt de plomes arreballades. **Desplumadura.**
Plomagina. *f. Min. Metall.* Molibdena.
Plomall. *m.* Penacho. || Plomes al cap d'algunes aus. **Moño, Airón.** || Manyoch de plomes lligades pera expòlsar. **Plumero.** || *Bot.* Espiga de flors que surt al cap d'amunt de les canyes, el blat de moro y altres plantes. **Penacho.** || **Guarnir de plomalls.** *fr.* Adornar. **Emplumajar.**
Plomallejar. *v. a.* Brandar alguna cosa, com si fos un plomall.
Bandolear. || Guarnir ab plomes. **Emplumajar.**
Plomaller. *adj.* Fabricant o venedor de plomalls. **Plumajero.**
Plomalleria. *f.* Plumajería.
Plomar. *v. a.* Arreballar la ploma. **Desplumar.** || *Met.* Guanyar els diners d'un altre al joch.

- Descañonar, Pelar.** || Posar plom als vidres. **Emplomar.** || Posar un segell de plom. **Marchamar. Plomat, da.** *p. p.* Desplumado, Descañonado, Marchamado.
- Plomatge.** *m.* Plumaje.
- Plomatgina.** *f. Min.* Plombagina.
- Plomb.** *m.* Plom.
- Plombar.** *v. a.* Emplomar.
- Plombi, na.** *adj.* De la natura del plom. Plumbeo.
- Plombifre.** *adj.* Plomífero.
- Plomejar.** *v. a.* *Pint.* Plumear, Rasgear. || Midar l'aigua dels dipòsits. Plumear.
- Plomejat, da.** *m.* *Pint.* Plumeadó, Rasgeado.
- Plomer.** *m.* Travallador o productor de coses de plom. **Plomero.** || Manyoch de plomes lligades pera netejar. **Plumero.** || Eina de llauna pera midar el aigua que's reparteix al dipòsit. **Plumero.**
- Plomera.** *f.* Marcadora de segells de plom. Marchamadora.
- Plomera (Coll de).** *Orog.* Al camí de Sant Julià del Mont a Sant Jaume de Llerca, a la comarca d'Olot.
- Plomers (Serra y Vall dels).** *Geog.* A la comarca d'Olot.
- Plomeria.** *f.* Art de fondre y treballar el plom. **Plomeria.** || Composició de les plomes. **Plumeria.**
- Plomero.** *f.* Plomall, Plomer.
- Plometa.** *f. dim.* Plumilla, Plumita.
- Plomig, a.** *adj.* Que té plom, De color de plom. **Plomizo.**
- Plomífer, a.** *adj.* Plomífero.
- Plomissol.** *m.* Hojel, Plumón.
- Plomista.** *m.* Plumista.
- Plomós, a.** *adj.* Parlant de plom. **Plomizo.** || Parlant de ploma. **Plumoso.**
- Plor.** *m.* Llanto, Lloro. || Arrancar el plor. *fr.* Soltar, romper el llanto. || **Perdre'l plor.** *fr.* No poguer plorar les criatures, quan estan enquimerades. **Encanarse.** || **Plor de dona morta, fins a la porta.** *Ref.* Dolor de mujer muerta se deja en la puerta.
- Ploracossos.** *f.* Ploradora.
- Plorador, a.** *m. y f.* Llorón.
- Ploradora.** *f.* Dona llogada pera plorar als enterros. **Llorona, Plañidera.**
- Ploraire.** *Com.* Llorón.
- Ploraire (Coll del).** *Orog.* Al Bergadà, enlairat 1400 metres entre'l sot del Triput y l'ampla Vall de Cerdanyola.
- Ploralla.** *f.* Llanto, Lloro.
- Ploralles.** *f.* Llanto. || **De rialles ne venen ploralles.**
- Ploramiques.** *m.* Lloraduelos.
- Ploramorts.** *m.* Ploradora.
- Ploraner.** *m.* Plorador.
- Ploranera.** *f.* Ploradora.
- Plorar.** *v. n.* Vessar llàgrimes. **Llorar.** || *Met.* Afectar pobresa. **Llorar.** || Destilar humor els vegetals. **Llorar, Sudar.** || Queixarse algú de la dissort. **Llorar, Quejarse.** || Llagrimejar els ulls per causa de malaltia, de resol o sensació de fragancia. **Experimentar lagrimeo.** || **Plorar amargament o com una criatura.** *fr.* Deshacerse en llanto. || **Ell s'ho plorarà.** *Loc.* No lloraré yo sus lágrimas. || **Qui no plora no mama.** *Expr.* Boca muda no es atendida. || **D'aixó plora.** *fr.* Ahí le duele.
- Plorat, da.** *p. p.* Llorado.
- Plorera.** *f.* Ploranera.
- Ploricador, a.** *adj.* Lloricón.
- Ploricar.** *v. a.* Ploriquejar. **Lloriquear.**
- Ploricó.** *m.* Lloriqueo. *Vulg.* Puchero. || **Fer el ploricó.** *fr.* Fer el patarrell. Hacer la guaya.
- Ploriquejar.** *v. n.* Gemegar. **Lloriquear.**
- Plorós, a.** *adj.* Lloroso.
- Plots.** *m. pl.* *Electr.* Ven inglesa dels botons o plaques metàl·liques conexas ab els pals d'una dinamo generadora pera la tracció del tranvía. **Plots.**
- Ploure.** *v. n.* Llover. || *Met.* Caure abundor d'alguna cosa. **Llover.** || — **a bots y a barrals.** Llover á cántaros. || **Ploure menut.** **Lloviznar.** || **Ploure** sobre mullat. *fr.* Llover sobre mojado, Ir al dedo malo. || ¡Aixó ho fa que no

- plou** *Iron. y fam.* Esa es la madre del cordero, ó no es esa la madre del cordero. || Cada hu a casa seua sap ahont hi plou. *Ref.* Cada uno sabe donde le aprieta el zapato. || Com are plouen figues. *fr.* Como llueven albaradas.
- Plovedica.** *f.* Llovizna.
- Plovedor, a.** *adj.* Parlant del temps. Lluvioso.
- Plovins.** *Geog.* Lloch entre Oliana y Coll de Nargó al cami de la Seu d'Urgell.
- Plovinejar.** *v. n.* Plovisquejar.
- Ploviscar.** *v. r.* Plovisquejar.
- Ploviscó.** *m.* Llovizna.
- Plovisqueig.** *m.* Cernidillo, llovina, mollina.
- Plovisquejar.** *v. n.* Cerner, Llovinar.
- Plovitj.** *m.* Plovisqueig.
- Plugent (Coll de).** *Orog.* Montanya de les valls superiors del Fluviá, estrebada pél Montfalgars.
- Plua.** *f.* *Ant.* Lluvia.
- Pluinar.** *v. n.* Plovisquejar.
- Pluinejar.** *v. n.* Plovisquejar.
- Pluja.** *f.* Lluvia. || — *batent.* *fr.* Lloviendo. || — *d'estiu.* Lluvia de verano. || — *d'estiu y plor de Bagassa,* aviat passa. *Ref.* A la ramera y á la lechuga, una temporada le dura. || — *de janer,* ompla les botes y el graner. *Ref.* La lluvia de enero, llena la bodega y el granero. || — *menuda enganya pastors.* Calabobos. || **Com a pluja menuda.** *Loc. fam.* Ab molta abundor. Como agua. || **A l'aigua,** ponent la mou, llevant la plou. *fr.* La lluvia muévela poniente, y levante la desprende, ó la suelta.
- Plujaça.** *f. aum.* Chaparrón, Tormenta.
- Plujeta.** *f. dim.* Plovisqueig.
- Plujós, a.** *adj.* Lluvioso.
- Plumbagina.** *f. Bot.* Plombagina.
- Plumbat, da.** *adj.* Plomado.
- Plumbocaloita.** *f. Min.* Carbonat de cals y de plom. Plumbocalcita.
- Plural.** *adj. Gram.* Plural.
- Pluralisar.** *v. a.* Compendre en una determinació moltes coses. Pluralizar. || *v. n.* Parlar en plural. Pluralizar.
- Pluralitat.** *f.* Pluralidad. || A pluralitat de vots. *m. adv.* A pluralidad de vots.
- Plus.** *adv.* Veu llatina. Más. || Sobresou de les tropes en temps de guerra. Plus. || **Plus minusve,** Plus ultra. *fr.* Más ó menos, Más allá.
- Plusia.** *f. Entom.* Insectes lepidópters. Plusia.
- Pluspetició.** *f. For.* Demanar més de lo qu'és degut. Pluspetición.
- Plusquamperfecte.** *adj.* Perfectísimo. || *m.* Temps gramatical. Plusquamperfecto.
- Plutarch.** *n. p.* Plutarco.
- Pluten.** *m. Ant.* Estante.
- Plutja.** *f.* Lluvia.
- Plutocraçia.** *f.* Domini de la gent acabalada. Plutocracia.
- Plutocrátich, ca.** *adj.* Relatiu a la plutocracia. Plutocrático.
- Plutónich, ca.** *adj. Geol.* Terreny de formació volcánica o ignea. Plutónico.
- Plutonisme.** *m. Geol.* Presumpció de la formació volcánica. Plutonismo.
- Plutonista.** *m. y f.* Partidari del plutonisme. Plutonista.
- Plutonomia.** *f.* Tractat de la riquesa. Plutonomia.
- Pluvial.** *adj.* Provenient de la pluja. Pluvial. || *m.* **Capa pluvial.** Capa litúrgica usada pels prelats y els prestes. Capa pluvial.
- Pluviàtil.** *adj.* Parlant de la temperatura ocasionada per l'esvaïment de la pluja. Pluviàtil.
- Pluvinetre.** *m.* Instrument pera calcular la quantitat d'aigua recullida per la pluja. Pluvinetro.
- Pluvina.** *f. Zool.* Salamandria. Pluvina.
- Pluvinetre.** *m.* Pluvinetre.
- Pluviós, a.** *adj.* Plujós. || *Cronol.* Quint més del calendari republicà francès, que corresponia

- entre els dies 20 de jener y 18 de febrer. **Pluivioso**.
- Pluivioscopi**. *m. Hidrog.* Aparell pera registrar la durada y quantitat de pluja. **Pluivioscopio**.
- Pneumàtich**, *ca. adj.* Neumático.
- Pneumatocele**. *m. Med.* Trenca-dura al escrot. **Pneumatocele**.
- Pneumatocélich**, *ca. adj. Med.* **Pneumatocélico**.
- Pneumatofalia**. *f. Med.* Trenca-dura del mèlich. **Pneumatofalia**.
- Pneumatofàlich**, *ca. adj. Med.* Relatiu a la pneumatofalia. **Pneumatofàlico**.
- Pneumatosis**. *f. Med.* Inflor del ventrell. **Pneumatosis**.
- Pò**. *f.* Por. Miedo, Pavor. || *n. p.* Aféresis de Joseph. **Pepe**.
- Poa**. *f. Naut.* Corda de les veles. **Poa**, **Coba**, **Pesa**.
- Poagra**. *m.* Malaltia. **Gota**, **Podagra**.
- Poagrós**, *a. adj.* Gotoso.
- Poal**. *m. Ter.* Galleda, canti. **Pozal**.
- Poal**. *Geog.* Poble anexe al de Bellvis, prov. de Lleida.
- Poar**. *v. a.* Treure aigua del pou. **Sacar aigua del pozo**.
- Poaranca**. *f. Ter.* Cigofal, **Ciguenal**.
- Poataire**. *m.* Pocere.
- Poater**. *m.* **Poataire**.
- Pobar (Marqués de)**. *Biog.* Títol del cavaller catalá En Pere de Aragó, a qui el rei En Felip IV va encomenar la comanda de un exércit, durant la lluita ab els francesos al any 1642, ab l'objecte de fer recular l'exércit franch-catalá que'l mariscal Brezé comanava, mes, a Mollet la divisió d'En Margarit va eixirli al pas, havent de retirar-se En Pobar envers Vilafranca, ahont restá presoner ab tot l'exércit de tropes castellanes.
- Pobellá**. *Geog.* Poble anexe al de Montrosá a la prov. de Lleida.
- Pobes (Diech)**. *Biog.* Monjo de Montserrat y escriptor litúr-gich al sigle xvi, autor d'algunes obres de ceremonial eclesiástich.
- Pobla**. *f.* Població. **Población**.
- Pobla (La)**. *Geog.* Caseriu del dist. de La Pobla, prov. de Girona. || — Caseriu de Suria, provincia de Barcelona. || — **de Benifassar**. Poble del bisbat de Tortosa, prov. de Castelló, part. jud. de Morella. || — **de Ciervoles**. Poble de la prov. y part. jud. de Lleida, bisb. de Tarragona. || — **de Claramunt (La)**. Poble de la prov. y bisb. de Barcelona, partit jud. de Igualada. || — **de Fóntova (La)**. Poble del bisb. de Lleida, provincia de Osca, part. jud. de Benabarre. || — **de Ferrán (La)**. Lloch del terme de Passanant, prov. de Tarragona. || — **de Granadella**. A la serra de la la Llena, a la prov. de Lleida. || — **de Lillet**. Vila de la prov. de Barcelona, part. jud. de Berga, bisb. de Solsona. || — **de Mafamet (La)**. Poble de la prov. bisb. y part. jud. de Tarragona. || — **de Masaluca (La)**. Poble de la prov. de Tarragona, part. jud. de Gandesa, bisbat de Tortosa. || — **de Montornés (La)**. Poble de la prov. de Tarragona, bisb. de Barcelona, part. jud. del Vendrell. || — **de Roda (La)**. Poble del bisbat de Lleida, prov. d'Osca, part. jud. de Benabarre. || — **de Segur (La)**. Vila de la provincia de Lleida, part. jud. de Tremp; bisb. d'Urgell. || — **del Mont (La)**. Lloch del terme de Capella, bisb. de Lleida, prov. d'Osca. || — **Tornesa (La)**. Poble del bisbat de Tortosa, prov. y part. jud. de Castelló. || — **Vella (La)**. Barri del terme de La Pobla de Claramunt, part. jud. d'Igualada.
- Població**. *f.* Acte y efecte de poblar algún lloch. **Población**. || Nombre de veïns que se jorneren a alguna població. **Población**. || **Fora de la població**. Suburbio.

**Pobladíssim, a. adj. sup. Pobladi-
simo.**

Poblador. m. Qui pobla o s'esta-
bleix a algún lloch. **Poblador.**

Poblador (Pere). *Biog.* Escriptor
humorístich, que va colobrar a la premsa catalana,
pèls anys de 1875 a 1885.

Poblament. m. Población.

Poblar. v. a. Establir una pobla-
ció. **Poblar.** || Omplir, ocupar.
Poblar. || Procrear. **Poblar.** ||
Fer-se veï. **Avocindarse.**

Poblás. m. aum. Pueblo grande.

Poblat, da. p. p. Poblado.

Poblatiu, va. adj. Poblador.

Poble. m. Lloch, ciutat, vila, po-
blació. **Pueblo.** || Gent de baixa
má. **Pueblo, Plebe.** || Multitud,
Gentada. **Pueblo, Populacho.** ||
—de mala mort, **poble de qua-
tre cases.** **Aldeorro, Villorrio.** ||
—fortificat. **Plaza de armas.**

Poble nou. *Geog.* Barriada del
terme de Sant Martí de Proven-
çals, are dist. mun. de Bar-
celona. || —Veïnat del terme
de Manresa. || —Barriada del
dist. mun. de Moyá, prov. de
Barcelona.

Poble sech (El). *Geog.* Barri de
Barcelona, al peu de Mont-
juich.

Poblet. m. dim. Pueblecillo, Fue-
blecito.

Poblet. Geog. y Hist. Famós mon-
nastir y lloch reial dels monarques d'Aragó, al terme de
Vimbodí, a la prov. de Tarrag-
ona. Va fundarlo al any 1120,
l'ermitá nomenat Poblet, a qui
els alarbs de Ciurana que lo
havien perseguit, van donarli
aquell lloch y les terres del
voltant pera sejournarhi, dedi-
cantse a l'oració, y al conquerir
aquells indrets, el comte
Ramón Berenguer IV de Bar-
celona, al any 1150, va donarli
facultat pera bastir un mones-
tir de l'ordre del Cister. Al pe-
ríode mitgeval, va assolir re-
nóm, arriuant a ésser aquell
casal relligiós, un dels més re-
marcables de Catalunya, con-

vertit en panteó dels reis de
Aragó, y dels prínceps y per-
sonatges de sa niçaga, ser-
vantsi els sepulcres d'En Al-
fons II, En Jaume I, En Joan I
y II, En Pere III, En Martí I y
En Ferrán I. Prop de vint mil
volums enriquien la bibliote-
ca, d'aquell monastir que ser-
vava riqueses artistiques y
esments de l'importancia asso-
lida per la cort catalana. Al
any 1835 va ésser en gran part
destruit y saquejat el convent
y l'iglesia, que a nostres temps
van ésser declarats monument
nacional, cobejantse la seua
restauració. || —Barri del ter-
me de Sant Martí de Proven-
çals, are districte municipal
de Barcelona.

Pobleta de Bellvehi. *Geog.* Vila
de la prov. de Lleida, partit
jud. de Sort.

Poboleda. *Geog.* Vila de la prov.
y bisb. de Tarragona, partit
jud. de Falset.

Pobrás. adj. aum. Qui és molt
pobre. **Pobretón**

Pobre. m. Captaire. **Pobre.** || *adj.*
Pobre. || Infeliç, Inútil, Dissor-
tós. **Pobre.** || *Met.* Cosa escassa,
curta, reduida. **Pobre** || —al
mitg de les riqueses. **Avaro.** ||
—d'esperit. **Temorós.** **Pobre de**
espíritu. || —de mil *Interj.* ¡Pobre
de mí! ¡Ay de mí! || —de solem-
nitat. *fr.* **Pobre de solemnidad.** ||
—home. Subjecte de poca ca-
pacitat. **Pobrets.** || —importú,
de dos ne treu hù. *Ref.* **Pobre**
importuno, saca mendrugo. || —
Llatzer. Miserable. **Lázaro.** ||
—mendicant. **Captaire.** **Mendi-
go, Pordiosero.** || —pelat. Sense
recursos. **Pelón.** || —**vergonyós.**
Pobra vergonzante. || —y so-
berch. *Loc.* **Pobre soberbioso.** ||
—sense vergonya. **Estrafali.**
Zampalimosnas. || **Al pobre el**
sol se'l menja. *Ref.* **El sol se**
come al pobre, ó El sol envejece
ó postra al pobre. || **Deixar po-
bre a algú.** **Arruinar, Dejar en**
pelota. || **Ésser més pobre que**

- una rata.** *fr. fam.* No tener sobre que Dios le llueva, ó sobre que caerse muerto, ó estar más pobre que Job. || **No's pot ésser pobre per cap diner.** *Loc. Fam.* La cárcel y la cuaresma, para los pobres es hecha. || **No están bé dos pobres en una meteixta porta.** *Ref.* Dos pájaros en una espiga no pueden sostenerse. || **Parla al pobre ab amor, no li faces deshonor.** *Ref.* Pobreza no es vileza. || **Si ets pobre sempre serás pobre.** *Ref.* Pobreza, no levanta cabeza. || **Val més ésser pobre honrat, que rich desbaratat.** *Ref.* Comer arena, antes que comer vileza.
- Pobrejant.** *m.* Mendigando.
- Pobrejar.** *v. n.* Escasear.
- Pobrellet,** *a. adj. dim.* Pobrecito.
- Pobrement,** *adv. m.* Pobremente. || **Meçquinament.** Escasamente, Mezquinamente.
- Pobreria,** *f.* Condió de pobre, Aplech de pobres. **Pobrería.**
- Pobresa.** *f.* Escassesa, Necesitat. **Pobreza.** || **Manca.** **Pobreza.** || **Renuncia de bens materials,** que fan els religiosos. **Pobreza.** || **Castedat,** Poquetat de ánim. **Pobreza.** || — **d'esperit.** **Pobreza de espíritu.** || — **de estil.** *Ret.* **Vulgaridad.** || — **de sanch.** **Linfatismo.** || **La pobresa no és vilesa.** *Ref.* **Pobreza no es vileza,** **Pobreza no es mengua.**
- Pobressalla.** *f.* **Pobreteria,** **Pobrería.**
- Pobret,** *a. adj. dim.* **Pobrecillo,** **Pobrecito.** || **Miserable,** **abatut.** **Pobrete,** **Pobrecillo.** || **Subgecte inútil.** **Pobrete.** || **Pobrets y alegrets.** *Expr. fam.* **Pobrete pero alegrete.**
- Pobretalla.** *f.* **Pobressalla.**
- Pobretat.** *f.* **Pobreza.**
- Pobreteria.** *f.* **Pobrisalla.** **Pobrería.**
- Pobretó.** *m.* **Pobretón.**
- Pobrich,** *ca. adj.* **Pobrecito.**
- Pobriassalla.** *f.* **Munió de pobres.** **Pobrería,** **Pobreteria.**
- Pobriassim,** *a. adj. sup.* **Pobrisimo.** |
- Pobriassó.** *adj. dim.* **S'usa com a terme de compassió.** **Pobrecito.**
- Pobrissonet,** *a. adj. dim.* de pobre. **Pobrecillo.**
- Pobrisme.** *f.* **Pobrería.**
- Poca.** *f.* **Miga.** || *adj.* **Escasa,** **Reducida.** || **Poca cosa.** **Poquita cosa.** || **Poca pena.** *fr.* **Desvergonzado,** **Indiferente.** || **Poca solta.** *fr.* **Poca sustancia.** || **Poques y encara'n cauen.** *Loc.* **Poca lana y esa en zarzas.**
- Pocafarina.** *Geog.* **Veinat de les Planes,** **prov. de Girona.**
- Pocament.** *adv. m.* **Escasamente,** **Reducidamente.**
- Poch,** *ca. adv. quant.* **Poco.** || *adj.* **Poco.** || **Poch a poch.** *m. adv.* **Con juicio,** **Con suavidad,** **Poco á poco.** || **Poch a poch anirém lluny.** *Ref.* **Poquito á poco,** **hila-ba la vieja el copo.** || **Poch cabal mala ventura.** *Ref.* **Poca lana y esa en zarzas.** || **Poch ha o poch abans.** **Poco ha.** || **Poch hi ha,** **poch hi dirém.** *Ref.* **Cual el año, tal el jarro.** || **Poch me fá,** **Poch li fá.** *Loc.* **Eso no me importa, ó no le importa.** || **Poch parlar es sabiesa.** *Ref.* **Al buen callar llaman Sancho.** || **Poch pera tú.** *m. adv.* **El burro del aceteiro; trabaja el asno para su amo.** || **Poch que ho faré,** **Poch que ho vull.** *fr. adv.* **No lo haré, no lo quiero.** || **Poch se m'endona,** **o poch se te'n dona.** *fr.* **Poco se me dá; poco te importa.** || **Poch sovint.** *m. adv.* **Pocas ó raras veces.** || **Poch y bo.** *fr.* **Poco, pero bueno.** || **Pochs y mal avinguts.** *Loc.* **Tres vecinos y mal avenidos.** || **Anar poch a poch.** *fr.* **Andar lentamente.** || **Algún poch.** *fr.* **Un poco, un tanto.** || **Arrivar a poch.** *fr.* **Esser curt de coneixements.** **Alcanzársele poco.** || **Del poch,** **farás le que voldrás.** *Ref.* **Los niños de pequeños, no hay castigo después para ellos.** || **Del poch, poch, del molt, no rés.** *Ref.* **De lo poco, poco, y de lo mucho, nada.** || **De poch en poch.** *m. adv.* **Poco á poco.** || **Donársenhi poch.** *fr.* **Importarle poco.** || **Es-**

pantarse o queixarse de poch. *fr. Fam.* Ahogarse en poca agua. || **Gosa del teu poch,** mentres busca més el boig.

Ref. Goza de tu poco, mientras más pretende el loco. || **Més val poch y bó,** que molt y dolent.

Ref. Más vale dos bocados de vaca, que siete de patata. || **No és poch ni gaire.** *fr.* No es nada.

Ahies nada. || **No fa poch qui s'assembla als seus.** *Ref.* Bien haya quien á los suyos se parece.

|| **Per poch.** *m. adv.* Por poco. || **Qui a poch está avesat,** de poch se contenta. *Ref.* Del pobre la bolsa, con poco rebosa. || **Tindre en poch.** *fr.* Tener en poco. || **Un poch.** *Loc.* Un xich.

Algo. || **Un poch massa.** *m. adv.* Demasiado.

Poch (Geroni). *Biog.* Metge del segle XVII, nadiu de Fortiá. Va escriure un dels primers temes de medicina legal, dedicant les seues observacions respecte als temperaments, als seus companys metges de Girona.

|| — **(Reginalt).** Relligiós de l'ordre de Santa Caterina, que va escriure y publicar entre els anys 1627 al de 1630 les vides d'alguns sants catalans, entre elles les de Sant Galderich, de Sant Magí y de Sant Medí. || — y **Cortés (Ricart).** Perit agrónom y escriptor catalanista, que va donarse a conèixer als periòdichs publicats a Barcelona pèls anys de 1875. Va ésser lloreat en alguns certamens literaris, morint jove encare al any 1877.

Pocima. *f.* Pocio.

Poció. *f.* Beguda medicinal. Poción.

Pocurrull y Vilagrassa (Joseph). *Biog.* Prior de Poblet a mitjans del segle XVIII, orador remarkable y autor d'obres retòriques y històriques, mancades aquestes derreres del criteri crítich de la filosofia, mes força curioses en son aspecte de crònica, com ho mostra una

recopilació dels aconteixements esdevinguts a Europa, desde 1640 fins a 1755.

Podá. *f.* Acció de podar. **Podá.** || Temps en que's poda. **Podá.**

Podada. *f.* Podá.

Podador. *m.* Qui poda. **Podador.**

Podadora. *f.* Eina. **Podadera.** || Estissors pera retallar les plantes. **Podadera.**

Podadura. *f.* Podadura.

Podall. *m.* Eina pera esporgar els arbres. **Podón, Bodollo.**

Podament. *m.* Podá.

Podar. *v. a.* **Podar.** || *Met.* Tallar algún membre del cos. **Mutilar.**

|| **Si mon amo'm poda de janer y'm llaura de febrer,** vergonya serà si no li omple el celler. *Ref.* Podá tardío, y siembra temprano, si errares un año, acertarás cuatro.

Podartrocace. *f. Med.* Mena de caries produides a l'articulació del peu. **Podartrocace.**

Podartrocácih, ca. *adj. Med.* Podartrocálico.

Podé. *adv. dub.* Acaso, Puede que, quizá, tal vez.

Poder. *m.* Facultat, Força. **Domini, Jurisdicció.** **Poder.** || Forces militars d'algún estat. **Poder.** || Riqueses. **Poder.** || Escritura facultant representació. **Poder.** || Ufana, Orgull. **Poder.** || Esforç. **Poder.** || Abundor. **Poder.** || Arbitri. **Poder.** || *v. a.* **Poder.** || **Poder de Déu.** *Frás. exag.* Poder de Dios, Omnipotencia. || **A poder de.** *m. adv.* **A poder de.** || **¿Com pot ésser?** *Expr.* ¿Cómo puede ser? || **De poder a poder.** *m. adv.* De poder á poder. || **En poder.** *fr.* Al arbitri. En poder. || **Al seu poder.** *fr.* En su poder, A su arbitrio. || **Al vostre poder está.** *Loc.* A vuestra mano, De vos depende. || **Fer tot un poder.** *fr.* Fer tot lo que's pot. **Esforzarse.** || **El poder apodera.** *Ref.* Dinero llama dinero. || **No poderse aguantar el riure.** *Mod. verb.* Retozarle á uno la risa en el cuerpo. || **No pot ésser.** *Loc.* No se puede, no puede

ser. es imposible, no hay arbitrio.

|| **Per lo que pot ésser.** *fr.*

Por lo que truena, ó por lo que

pueda tronar. || **Per mi no puch,**

y qui no pot lo poch, manco

podrá lo molt. Para mí no pue-

do y devanaré para mí suegro; tú

que no puedes, llévame á cuestras.

|| **Plé poder, o amples poders.**

fr. Poder pleno. || **Pot ésser, o**

Tot pot ésser. *Loc.* Bien puede

ser. || **Qui no pot beneir, no**

pot maleir. *Loc.* Quien bendecir

no puede, no debe maldedir. || **Qui**

no pot caminar, que corri.

Ref. Quien no puede andar, que

corra. || **Si no pots fer lo que**

vulguis, fes lo que puguis.

Ref. Si no puedes lo que quieres,

haz lo que puedas.

Poderdant. *m.* Poderdante.

Poderhabent. *m.* Poderhabiente.

Poderiu. *m.* Poderío. | Senyoriu,

Imperi. Poderío. || Hisendes, Ju-

risdicció. Poderío.

Poderós, a. *adj.* Poderoso. || Rich,

Acomodat. Poderoso. || **Tot**

poderós. *fr.* Todopoderoso, Omni-

potente.

Poderosament. *adv. m.* Poderosa-

mente.

Poderosissim, a. *adj. sup.* Molt

poderós. Poderosísimo.

Poderosissimament. *adv. m. sup.*

Poderosísimamente.

Podi. *m. Hist. y arqueol.* Lloch

dels edificis públics a la re-

pública romana, destinat als

magistrats y senadors. Podio.

Podologia. *f. Anat.* Descripción

del peu. Podología.

Podològich, ca. *adj. Anat.* Podo-

lógico.

Podometre. *m.* Aparell pera cal-

cular distancies recorregudes

a peu. Podometro.

Podométrich, ca. *adj.* Relatiu al

podometre. Podométrico.

Podréixer. *v. a.* Pudrir.

Podri. *m.* Sanch y humor corrup-

put. Podre.

Podridura. *f.* Putrefacció, Podre-

dumbre.

Podrimaner. *m.* Pudridero.

Podriment. *m.* Podre, Podredum-

bre.

Podrir. *v. a.* Pudrir.

Podrit, da. *m.* Podre, Pus. || *p. p.*

Podrido.

Poema. *f.* Poema. || **Poema he-**

róich. Epopeya.

Poemâç. *m. aum.* Gran poema.

Poemâticament. *adv. m.* Poemâti-

camente.

Poemâtic, ca. *adj.* Poemático.

Poesia. *f. Art.* Poesía. || Obres dels

poetes. Poesía.

Poeta. *m.* Poeta. || **Poeta cómich.**

Poeta cómico. || **Poeta dramá-**

tich. Dramaturgo. || **Poeta he-**

róich. Poeta heróico. || **Poeta de**

nyigui, nyogui o de recó. Poe-

tastro. || **Poeta pobre no fa**

bon vers. *fr.* Al pobre el sol le

anonada.

Poetâç. *m. aum.* Poeta famós. Poe-

ta eminente.

Poetada. *f.* Conjunto de poetas. Ge-

gnialidad, ó idiosincracia de poeta.

Poetar. *v. a. Ter.* Poetizar.

Poetastre. *m.* Poeta dolent. Poe-

tastro.

Poetesa. *f.* Poetisa.

Poética. *f.* Poética.

Poéticament. *adv. m.* Poéticamen-

te.

Poétich, ca. *adj.* Poético.

Poetisa. *f.* Poetesa.

Poetisació. *f.* Postisación.

Poetisador, a. *adj.* Que poetisa

o fa poética una cosa. Postiza-

dor.

Poetisar. *v. n.* Poetizar.

Pof. *m.* Soroll produït per la cai-

guda d'algun cos. Puf, Puf.

Poguer. *v. n.* Poder. Poder. || —

més. *fr.* Prevaleixer. Poder

más. || — **molt.** *fr.* Poder mucho.

|| — **vendre a algú y no adon-**

narsen. *fr.* Venderle á uno mil

veces. || **A més no poguer, o**

finis no poguer més. *adv. m.* A

más no poder, hasta no poder más.

|| **No poguer menys.** *fr.* No

poder menos. || **No poguer més.**

fr. No poder más. || **No poguer-**

ne eixir. *fr.* No poder prosperar,

ó no poder salir del paso. || **No**

poguer pair. *fr. Met.* No poder

- acceptar, ó tragar, ó digerir. || **No poguerse entendre ab algú.** *fr. Met.* No poderse avenir. || **No poguerse manejar.** No poderse mover. || **No poguer ésser de menys.** *fr.* No poder menos || **No poguerse valdre.** No poderse menear.
- Pogut, da.** *p. p.* Podido.
- Poitiers (Guillém IX comte de).** *Biog.* Trovador provençal del sigle XII, duch d'Aquitania. Al any 1101 va endreçar-se a Terra Santa, comanant nombrós exercit, ab intent de conquerir-la, mes li va ésser adversa la fortuna, y a son retorn va descriure les dissorts passades.
- Poitovi.** *m. Fil.* Dialecte del Poutou, semblant al catalá.
- Poixansa.** *f.* Pujanza.
- Pol.** *m.* Extrém del eix imaginari de la terra. **Poló.** || *Met.* Lo que serveix de pollaguera a un altra cosa. **Poló.** || *n. p.* Pau. Pablo.
- Pol (El).** *Geog.* Caseriu del terme de Sant Bartomeu del Grau, prov. de Barcelona. || — **de Mar (Sant).** Poble de la provincia de Barcelona, part. jud. de Arenys de Mar, bisbat de Girona.
- Pola.** *f. Ant.* Playa.
- Polaca.** *m.* Calçat pera les dónes.
- Polaca.** || *Naut.* Embarcació de vela. **Polacra.**
- Polach, ca.** *adj.* Nadiu o pertanyent a Polònia, antiga nació d'Europa. **Polaco.** || *Polít.* Nom d'un dels partits polítichs d'Espanya, als primers temps del constitucionalisme. **Polaco.**
- Polaina.** *f.* A les camises y peces de cos. **Vuelta.** || Botí, calçó. **Botín, Polaina.** || **Gastar molta polaina.** *fr.* Fachendear.
- Polalla.** *f.* Avirám. Volateria.
- Polar.** *adj.* Relatiu als pols. **Polar.**
- Polarisació.** *f. Fis.* Disposició dels raigs lluminosos. **Polarización.**
- Polarisar.** *v. a. Fis.* Polarizar.
- Polaritat.** *f.* Propietat d'atracció del pol. **Polaridad.**
- Polca.** *f.* Dança de Polònia. **Polca.**
- Pólech.** *adj.* Dit polzer. **Pulgar.**
- Polémica.** *f.* Discussió literaria, científica, artística, estratègica, etc. **Polémica.**
- Polémich, ca.** *adj.* Relatiu a la polémica. **Polémico.**
- Polemíco.** *m.* Dança guerrera dels grechs a l'antigor. **Polemícon.**
- Polemista.** *m.* Qui és donat a les discussions. **Polemista.**
- Polemoni.** *m. Bot.* Men a de plantes dicotiledonies. **Polemonia.**
- Pólen.** *m. Bot.* Polzina que fecundisa les plantes. **Polen.**
- Polénich, ca.** *adj. Bot.* **Polénico.**
- Polenisa.** *f. Bot.* Part principal del pólen. **Polenisa.**
- Polent, a.** *adj.* Farinetes. **Farro.**
- Poll.** *m.* Veu grega, usada com prefixe, ab equivalència de *molt*, en termes técnichs y altres mots. **Poll.**
- Polladelf, a.** *adj. Bot.* De molts estams. **Polladelfo.**
- Polladelfia.** *f. Bot.* Plantes de molts estams. **Polladelfia.**
- Polladelfita.** *f. Min.* Varietat de silicat de ferro. **Polladelfita.**
- Pollialita.** *f. Min.* Substancia dels terrers argilosos. **Pollialita.**
- Polliamatipia.** *f.* Procediment pera fondre varies lletres juntes. **Polliamatipia.**
- Pollandria.** *f. Bot.* Plantes que tenen de vint a cent estams. **Pollandria.**
- Pollanemia.** *f. Med.* Minva de la sanch. **Pollanemia.**
- Pollanémich, ca.** *adj.* Relatiu de la polianémica. **Pollanémico.**
- Pollanita.** *f. Min.* Varietat de pìrolusita. **Pollanita.**
- Polliantea.** *f.* Conjunt o colecció de diverses notícies o assumptes. **Polliantea.**
- Pollargilita.** *f. Min.* Silicat de alumina. **Pollargilita.**
- Polliarquia.** *f.* Govern de molts. **Polliarquia.**
- Pollárquich, ca.** *adj.* Referent a la polliarquia. **Pollárquico.**
- Pollbasita.** *f. Min.* Sulfur d'anti-

- moni, argent, arsénich y coure. **Polibasita**.
- Poliblenia**. *f. Med.* Mucositats molt abundoses. **Poliblenia**.
- Pollbraquia**. *f. Anat.* Imperfecte formació d'un cos, ab més braços dels que son regulars. **Pollbraquia**.
- Policarp**. *n. p.* **Policarpo**.
- Polícia**. *f.* Bon regiment de una nació o poble. **Polícia**. || Bona criança, Urbanitat. **Polícia**. || Netedat, Curiositat. **Polícia**. || Cos encarregat de vetllar per la seguretat personal y social. **Polícia**. || — **judicial, secreta, urbana**. Denominacions de la policia segons els serveis que practica, y quina denominació es consemblanta en castellá.
- Policiach**, *ca. adj.* **Policiaco**.
- Policier**, *a. adj.* Compare de la policia. **Policiero**.
- Policolia**. *f. Med.* Bilis abundosa. **Policolia**.
- Policopria**. *f. Med.* Abundosa evacuació de materies fecals. **Policopria**.
- Policordi**. *m. Mus.* Instrument de corda y arquet. **Policordio**.
- Policracia**. *f.* Sistema de govern en quin intervenen molts ciutadans. **Policracia**.
- Policrassa**. *f. Min.* Titanat de circoní. **Policrasa**.
- Policrátich**, *ca. adj.* **Policrático**.
- Policresta**. *f. Farm.* Que té usos diferents. **Policresta**. || Sal de salitre y de sobre. **Policresta**.
- Policroilita**. *f. Min.* Pedra fullosa y trencadiça. **Policroilita**.
- Policroisme**. *m.* Cristallisació de colors diferents. **Policroismo**.
- Policroita**. *f. Quím.* Substancia fiàirosa del safrá. **Policroita**.
- Policrom**, *a. adj.* De molts colors. **Policromo**.
- Policromia**. *f.* **Policromía**.
- Policròmicament**. *adv.* **Policròmicamente**.
- Policròmic**, *ca. adj.* **Policrómico**.
- Policron**, *a. adj.* Que persisteix o dura molt temps. **Policrono**.
- Policroní**, *n. p.* **Policronio**.
- Polidacria**. *f. Med.* Abundor de llágrimes. **Polidacria**.
- Polidáctil**, *a. adj.* Que té molts dits. **Polidáctilo**. || *Bot.* De moltes espigues fasciculades. **Polidáctilo**.
- Polidament**. *adv. m.* Ab polidesa, ab elegancia. **Polidamente**.
- Polidesa**. *f.* Compostura, curiositat, delicadesa. **Pulidez, Tersidad, Cultura**.
- Polidesme**, *m. Zool.* Miriopi. **Polidesmo**.
- Polidor**. *m.* Eina pera polir. **Pulidor, Pulidero**.
- Polidora**. *f.* Travalladora, que dona la darrera ma als treballs d'argenteria, de vidre y de teixit. **Pulidera**.
- Polidura**. *f.* Acció y efecte de polir. Procediment pera polir. **Pulidura**.
- Polidre**. *m. Geom.* **Poliedro**.
- Poliédric**, *ca. adj. Geom.* **Polédrico**.
- Polifagia**. *f. Med.* Fam extrema. **Polifagia**.
- Polifonia**. *f. Mus.* Musica que afecta pluralitat de sons. **Polifonia**.
- Polifònic**, *ca. adj.* Musica que té més d'un tó, o afecta diversitat d'entonacions. **Polifónico**.
- Poligala**. *f. Bot.* Planta herbacia. **Poligola**.
- Poligalactia**. *f. Med.* Afecció produida per una secreció abundosa de llet. **Poligalactia**.
- Poligaláctich**, *ca. adj.* De llet abundosa. **Poligaláctico**.
- Poligalia**. *f. Med.* Excreció abundosa de llet en les fembres. **Poligalia**.
- Poligálich**, *ca. adj.* Acit extret de les arrels de les plantes poligales. **Poligálico**.
- Poligam**, *a. m. y f.* Home o dona que té més d'una muller o d'un marit. **Poligamo**.
- Poligamia**. *f.* **Poligamia**.
- Poligamista**. *adj.* Partidari de la poligamia. **Poligamista**.
- Poligarquia**. *f.* **Poliarquia**.
- Poligastre**, *a. adj.* Pluralitat de ventrells. **Poligastro**.

- Polligénich, ca. adj. Geol.** Polligénico.
- Polliglot, a. adj.** Qui parla o escriu diferents llengües. **Polliglot, a.**
- Polligon, m. Geom.** Figura plana que té més de quatre costats. **Polligono.** || *Fort.* **Polligon exterior, Polligon interior.**
- Polligonaci, a. adj. Bot.** Plantes vasculares. **Polligonaceo.**
- Polligonal, adj. Geom.** Polligonal.
- Polligraf, m.** Qui's dedica a diversos estudis, Qui ha escrit obres de diferents coneixements, de literatura, arts, ciències, etc. **Polligrafo.** || Màquina o aparell d'escriure que produeix diverses còpies. **Polligrafo.**
- Polligrafia, f.** Art convencional d'escriure. **Polligrafia.** || Aplech d'estudis de matèries diferents. **Polligrafia.**
- Polligrama, m. Geom.** Figura composta de diverses ratlles. **Polligrama.** || *Min.* Jaspí roig amb ratlles blanques. **Polligrama.**
- Pollihemia, f. Med.** Replenit de sang. **Pollihemia.**
- Pollihémich, ca. adj. Med.** Polihémico.
- Pollihídra, f. Med.** Suor excésiu. **Pollihídra.**
- Pollihídric, ca. adj.** Pollihídric.
- Pollihídrít, m. Min.** Silicat hidratat de peróxid de ferro. **Pollihídrít.**
- Pollitja, f. Politja.**
- Pollilita, f. Min.** Pollilita.
- Pollimelia, f. Med.** Multiplicitat d'un membre en un mateix cos. **Pollimelia.**
- Pollimélich, ca. adj.** Polimélico.
- Polliment, m.** Acció de polir. **Pullmento.** || Llustre que's dona a algunes coses. **Pullmento.**
- Pollimentar, v. a.** Abrillantar, Pulir.
- Pollimnimita, f. Min.** Titanat doble de circoní. **Pollimnimita.**
- Pollimorfisme, m. Min.** Propietat de certs cossos, que afecten cristallitzacions diferents. **Pollimorfisme.**
- Pollinació, f. Bot.** Emissió del polen. **Pollinación.**
- Pollinomi, m.** Quantitat algebraica. **Pollinomia.**
- Pollinyá, Geog.** Poble de la prov. y bisb. de Barcelona, part. jud. de Sabadell.
- Polliol, m. Bot.** Planta. **Poleo, Zamarrilla.**
- Pollomat, m. Entom.** Insectes ro-palocers. **Pollomato.**
- Pollop, f.** Conformació defectuosa d'un cap amb dues cares. **Pollopo.**
- Pollipsia, f. Med.** Doble intensitat de la vista. **Pollipsia.**
- Pollióptich, ca. adj. Med.** Relatiu a la poliopsia. **Pollióptico.**
- Polliorama, m.** Imitació de la naturalesa, canviant els panorames per medi de vistes en moviment. **Polliorama.** || Aparell óptic. **Polliorama.** || Lloch o siti de recreu per veure les vistes per medi d'aparell óptic. **Polliorama.**
- Pollioroética, f.** Estrategia d'establir el siti de places y fortáreses. **Pollioroética.**
- Pollioroétich, ca. adj.** Relatiu al siti de fortificacions y places. **Pollioroético.**
- Polliorexia, f. Med.** Fam extrema. **Polliorexia.**
- Pólip, m. Med.** Carnot que's produeix dintre del naç. **Pólip.** || *Zool.* Zoofit de tentàculs primis. **Pólip.**
- Pollipasts, m.** Màquina de moltes corrioles. **Pollipastos.**
- Pollipedia, f. Med.** Desviació orgànica. **Pollipedia.**
- Polliper, m.** Conjunt de pólips. **Pollipero.**
- Pollipétal, a. adj. Bot.** Que té molts pétals. **Pollipétalo.**
- Pollipetalia, f. Bot.** Planta de flors polipetales. **Pollipetalia.**
- Pollípifer, a. adj.** Que té pólips. **Pollípifero.**
- Pollípiform, adj. Med.** Coagulació de la part fibrosa de la sang. **Pollípiforme.**
- Pollípodi, m. Bot.** Herba de la fa-

- milla de les falgueres. **Helecho** comú, **Polipodio**.
Polipodia. *f. Med.* Defectuosa conformació d'un cos, ab més peus dels que son regulars. **Polipodia**.
Poliposia. *f. Med.* Indigestió de ventrell. **Polposia**.
Polipri. *m. Ictiol.* Peixos acantopterigis, ab crestes dentades. **Poliprio**.
Poliquilla. *f. Med.* Abundor de quilo. **Poliquilla**.
Poliquilo, *a. adj.* Que produeix molt quilo. **Poliquilo**.
Poliquim, *a. adj. Med.* Que ocasiona abundosa excrecencia de sanch. **Poliquimo**.
Poliquimia. *f. Med.* Abundor de sanch al cos. **Poliquimia**.
Polir. *v. a. Pulir.* || Brunyir, donar llustre. **Pullmentar**. || Travallar ab puresa. **Pulir**, **Pullmentar**.
Polirse. *v. r.* Arreglarse, Compondre. || *Met.* Civilisarse. **Civilisarse**.
Poliscelia. *f. Med.* Conformació defectuosa dels peus. **Poliscelia**.
Poliscop. *m.* Ullera que multiplica la visualitat dels objectes. **Poliscopo**.
Polisferita. *f. Min.* Tóns de color diferents al fosfat de plom. **Polisferita**.
Polispermàtic, *ca. adj. Bot.* De moltes llevors. **Polispermático**.
Polispermia. *f. Bot.* Abundor de llevors. **Polispermia**.
Pólissa. *f.* Document de crèdit, de segur, etz. **Póliza**. || *Ter.* Pillet, Gandul. **Picaro**, **Granuja**, **Tuno**, **Ocioso**.
Polissarcia. *f.* Corpulencia. **Polissarcia**.
Polissialia. *f. Med.* Abundosa secreció de saliva. **Polissialia**.
Polissilab. *m.* De moltes sílabes. **Polissilabo**.
Polissilábic, *ca. adj.* **Polissilábico**.
Polissindetón. *f. Ret.* Figura que comprén a l'oració moltes conjuncions. **Pellsindetón**.
Polissomatia. *f.* **Polissarcia**.
- Polissón**. *m. Indum.* Peça que usaven les dones pera donar forma a la faldilla. **Polissón**.
Polissont. *m.* Agent subaltern de policia. **Polizonte**.
Polissulfur. *m. Quim.* **Polissulfuro**.
Polistil, *a. adj. Arquít.* De moltes columnes. **Polistilo**.
Fólit. *m. Ornít.* Aucell. **Zapatito real**. || *n. p.* Afèresi d'Hipólit. **Hipólito**.
Polit, *da. p. p.* **Pulido**. || *adj.* Aixerrat, **Hermós**, **Terço**, **Pulido**. || **Parlar polit**. **Parlar culte**.
Politecnia. *f.* Estudi tècnic de diferents coneixements. **Politecnia**.
Politécnic, *ca. adj.* Abundor de coneixements. **Politécnic**.
Politeisme. *m.* Pluralitat de déus. **Politeismo**.
Politeista. *adj.* Adorador de molts déus. **Politeista**.
Politg. *Geog.* Caseriu de la prov. de Lleida, al terme de la baronia de Rialp.
Politj. *Geog.* Caseriu del terme de Camelàs, al depart. dels Pirineus Orientals.
Politja. *f. Naut.* Roda macissa dels ternals. **Rodeja**, **Roldana**. || Rodeta macissa y petita pera passarhi la corda o cadena. **Polea**.
Política. *f.* Govern, sistema de govern d'un Estat. **Política**. || **Bona criansa**. **Política**. || **Economia** de cada hù ab relació a la casa y als seus afers. **Política**. || **Política de sala y arcova**. *fr.* La d'intrigues. **Política de antesala**, ò de entre bastidores.
Políticoaire. *m.* **Políticoastro**.
Políticament. *adv. m.* **Políticamente**.
Políticoastre. *m.* **Polítich** desconceptuat. **Políticoastro**.
Polítich, *ca. adj.* Relatiu a la política. **Político**. || Que's dedica a la política. **Político**. || **Ben educat**. **Político**.
Políticoomania. *f.* Passió per la política. **Políticoomania**.
Políticoot, *a. adj.* **Políticoastre**.
Polítiquejar. *v. a. Fam.* **Parlar o**

- intervindre en assumptes polítics. Politiquear.
- Politroca**, *f. Art. y of.* Troç de peça que s'afegeix al teler. Trozo de pieza.
- Politrofia**, *f. Med.* Excés de nodrició. Politrofia.
- Politra**, *f.* Politja. Polea.
- Politzinelli**, *m.* Ninot de cartró que's mou ab les mans o mecánicament. Títtere.
- Polivalp**, *va. adj.* Pluralitat de vàlvules a un cós o una màquina. Polivalvo.
- Polixén**, *m. Min.* Platina nàdiva. Polixeno.
- Polocre**, *m. Entom.* Insecte himeopter. Polacro.
- Polonesa**, *f.* Abrich pera senyora. Polonesa. || Dança. Polonesa. || Cosa de Polonia. Polonesa.
- Polonia**, *n. p.* Apolonia.
- Polp**, *m.* Molusch, Peix. Pulpo.
- Polpa**, *f.* Carnadura. Pulpa.
- Polpis**, *m.* Part carnosa dels dits. Pulpejo.
- Polpós**, *a. adj.* Pulposo.
- Polpositat**, *f.* Carnositat. Pulposidad.
- Polput**, *da. adj.* Polpós.
- Póls**, *f.* Polvo. || **Póls**. Moviment que promou a cada munyeca la sanch. Pulso. || —El que bat als costats del cap. Siens, Tera-pla. || —de tabach. Tabaco en polvo. Rapé. || Alçar a algú de la póls de terra. *fr. Met.* Levantar del polvo, Encumbrar de la nada. || Alçar o moure póls. *fr.* Levantar polvareda. || Apagar la póls. *fr. Met.* Matar ó apagar el polvo. || De aquella póls provenen aquestos fangals. *Ref.* De aquellos polvos, vienen estos lodos. || Escampar la póls. *fr.* Espolvorear. *Met.* Distreurers, Passejarse. Divertirse. || Fer la póls. *fr.* Aventatjar. Pasar la mano por la cara. || Nat de la póls de la terra. Parlant de qui té fonament humil. Nacido en las malas. || Omplirse de póls. *fr.* Embrutarse el panyo o altres obgetes. Entraparse. || Qui no vulgui póls que no vagi a l'era. *Ref.* Quien no quiera ver lástimas, no vaya a la guerra. || **Póls assossegat**, *fr.* Pulso sentado, pulso sosegado. || **Anar el póls**, *fr.* Latir el pulso. || **A póls**, *m. adv.* A pulso. || **Pendre'l póls**, *Pulsar*. *Met.* Tantejar un afer. Tomar el pulso. || **Pesar a póls**, *fr.* Tomar á pulso. || **Quedar sense póls**, *fr. Met.* Pasmarse. Quedarse sin pulso. || **Tindre bon póls**, *fr. Met.* Tener buen pulso ó tino. || **Tindre'l pois natural**, Estar el pulso en caja. || **Treure la póls de les sabates**, Sacudir el polvo de los piés, ó de los zapatos. || **Treure la póls d'alguna cosa**, *fr.* Sacudir el polvo. || **Treure la póls de l'esquena**, *fr. Met.* Pegar fort. Sacudir el polvo. || **Treure la póls de les orelles**, *fr. Met.* Aixiribir, Ensenyar. Despabillar, Ilustrar.
- Polsada**, *f.* Quantitat de tabach que's posa al naç. Polvo, Pulgarada.
- Polsadeta**, *f. dim.* Polvico, Polvillo, Polvito.
- Polsador**, *a. m. y f.* Qui polsa. Pulsador, Pulsante. || **Polsador elèctrich**, Botón. Timbre eléctrico.
- Polsaguera**, *f.* Polvareda. || *Met.* Qüestió, disputa. Polvareda. || **Alçar polsaguera**, *fr.* Levantar polvo. || *Met.* Començar qüestions. Promover pendencias. || **Mourers una polsaguera**, *fr.* Armarse una pendencia.
- Polsar**, *v. a.* Pendre'l póls a algú. Pulsar, Tomar el pulso. || Pendre tabach de póls. Tomar polvo. || Tocar algun instrument de corda. Pulsar.
- Polsat**, *da. p. p.* Pulsado.
- Polsatiu**, *va. adj.* Pulsativo.
- Polsejar**, *v. n.* Levantar polvo. || Pendre tabach pèl naç. Menudear el polvo. || Fer força ab el dit polser. Apulgarar.
- Polser**, *m.* Dit primer y més gros de la mà. Pulgar.
- Polsera**, *f.* Part de la cara. Pulsera. || Tofa de cabells als polsos.

- Tufo, Aladar. || Brasselet. Pulse-
ra, Manilla, Brazaleta.
- Polset.** *m. dim.* Polvillo, Polvito.
- Polsim.** *m.* Polvillo.
- Polcina.** *f.* Polsim.
- Polsinós, a.** *adj.* Polvoriento.
- Pólsos, a.** *adj.* Cobert de póls.
Polvoroso, Polvoriento, Empolva-
do.
- Poltre.** *m.* Potro.
- Poltro.** *m.* Poltre.
- Poltró, na.** *adj.* Poltrón, Follón. ||
Cobart, Gallina, Poruch. Co-
barte. || Cadira pera seure ab
comoditat. Poltrona, Balancín.
- Poltroneria.** *f.* Droperia. Poltro-
neria.
- Poltruch.** *m.* Subjecte petit y
gras. Talego, Mostrenco.
- Polució.** *f.* Efusió de semen pro-
duida per onanisme o somni.
- Polución.** || Profanació inmon-
da. Polución.
- Pólux.** *Astron.* Estrella de la
constelació de Geminis. Pólux.
|| *Min.* Silicat d'alumina, po-
tassa y sosa. Pólux.
- Polvera.** *f.* *Mot castellanisat.* Cap-
sa pera posar polsos d'alguna
substancia. Polvera.
- Polverisat, da.** *adj.* Polsinat.
Pulverizado.
- Polvo.** *m.* Pols. Polvo.
- Pólvora.** *f.* Pólvora. || *Met.* Mal gé-
nit, Vivesa, Activitat. Pólvora.
|| **Pólvora sorda.** *fr.* Pólvora
sorda. || *Met.* Qui fa mal a ter-
cer secretament. Pólvora sorda.
|| **Esser una pólvora.** *Loc.*
met. Génit viu. Ser una pólvora.
|| **Gastar pólvora en salva.**
fr. Met. Fer medis inútils pera
assolir algún propòsit. Gastar
la pólvora en salva.
- Polvorer.** *m.* Polvorista.
- Polvorera.** *f.* Capça pera posar
pólvora. Polvorera.
- Polvori.** *m.* Magatzém de pólvora,
a les fortificacions y mes-
trances. Polvorín. || **Esser un
polvori.** *fr. Met.* Tindre molt
génit. Ser un polvorín.
- Polvori (El).** *Geog.* Lloch del ter-
me de Cardona. || — **Nou.** Case-
riu de Barcelona, al peu de
- Montjuich. || — **Vell.** Veïnat
del terme de Barcelona, a la
montanya de Montjuich.
- Polzada.** *f.* Mida igual a l'am-
plada del dit polzer. Pulgada.
- Polzer.** *m.* Dit gros de la mà. Pul-
gar.
- Polzers.** *m. pl. Ter.* Dits de les
mans. Dedos de las manos.
- Polzim.** *m.* Polsim. Migaja.
- Polzina.** *f.* Polcina. Polvillo.
- Polzinós, a.** *adj.* Polsinós. Pol-
voriento.
- Poll.** *m. Ornít.* De lloca. Pollo, Po-
luelo. || *Entom.* Insecte que's
cria al cap. Piojo. || *Bot.* Arbre.
Alamo negro, Chopo. || **Polls de
astor.** Tribut dels temps feu-
dals. Polles de azor. || **Poll de
bou.** Paparra, Garrapata. || **Poll
de costura.** *fr. Met.* Subjecte
importú y molest. Piojo pegadi-
zo, Machaca, Sobón. || **Poll ga-
vaig.** *Bot.* Arbre. Alamo de Lom-
bardia. || **Poll ressucitat, pica
més que cap.** *Ref.* Contra peón
hecho dama, no para pieza en ta-
bla; No sirvas a quien sirvió, ni
pidas a quien pidió. || **Deu nos
guardi d'un poll ressucitat.**
Ref. Cuando el villano está en el
mulo, ni a Dios conoce ni al mun-
do. || **Per una mort com un
poll.** *fr.* Quedarse como un paja-
rito. || **Matar un poll o'ls polls.**
Pegar a algú al cap. Cascar ó
machacar las liendres. || **Mirar
o treure els polls.** *fr.* Desplo-
jar. || **Per un poll no's pert la
lloca.** *Ref.* Uno y ninguno todo es
uno. || **Polls ab polls fan lle-
mones.** *Ref.* Miseria cria mise-
ria. || **Treure polls.** *fr.* Desplo-
jar.
- Poll (Nicolau).** *Biog.* Metge d'En
Carles V, molt remarcable a
son temps.
- Polla.** *f.* Gallina jove. Polla. || Pol-
la d'india o d'indi. Pava. || **Pol-
la d'aigua.** *Ornit.* Au. Gallina
de río, Gallineta, Polla de agua. ||
Polla rossa. *Met. fam.* Minyo-
na bonica. Polla. || **Polla pinta-
da.** *Ornit.* Gallina de Guinea. ||
Esser fill de la polla rossa.

- fr. Fam.* Haber nacido con estrella. || **No morir ab caldo de polla.** *Loc.* Morir de mort violenta. Morir de mala muerte.
- Pollaco.** *m. Ant.* Sombbrero.
- Pollacra.** *f. Naut.* Embarcació de vela llatina. Polacra.
- Pollada.** *f.* Conjunt de polls. Pollada.
- Pollagó.** *m.* Fusta coberta de vesch, pera caçar. **Gajo.** || Corn, pua o punxa de les forques, palleres, etz. **Cuerno.**
- Pollaguera.** *f.* Quicio, Quicial. || **Sortir de pollaguera.** *fr. Met.* Salir de compás, Salirse de sus casillas. || **Treure de pollaguera.** *fr.* Sacar de quicio, Enmarañarlo todo. || **Treureho tot de pollaguera.** *fr.* Sacarlo todo de quicio, Revolverlo todo.
- Pollám.** *m.* Pollada.
- Pollanch.** *m. Bot.* Lluch, brot o grifoll que surt a les soques. **Chupón.**
- Pollanera.** *f. Bot.* Arbre. Alamo negro, Chopo.
- Pollancre.** *m. Bot.* Arbre. **Pollanora.**
- Pollancreda.** *f.* Lloch plantat de pollancre. Alameda.
- Pollarse.** *v. r.* Corcarse o arnarse'l blat. **Picarse.** || Criarse el poll als ous. **Empollarse.**
- Pollastrada.** *f.* Aplech de pollastres. **Pollada.** || Menjada de pollastres. Comida ó guiso de polls.
- Pollastre.** *m. Ornít.* Au. Pollo. || **Pollastre de jener,** cada ploma val un diner. *Ref.* Pollo de enero, pluma á dinero.
- Pollastrejar.** *v. n.* Pollear.
- Pollastret.** *m. dim.* Pollito, Polluelo.
- Pollat,** *da. p. p.* Empollado. || *Ter.* Prés. Enojado. || **Llet pollada.** *Ter.* Llet presa. Leche cuajada.
- Pollataire,** *a. m. y f.* Pollero, Recovero, Gallinero.
- Pollater.** *m.* Pollataire.
- Pollegana.** *f.* Aladre pera llaurar ab una sola cavalleria. **Arado.**
- Pollen.** *m.* Pols que fa el grá quan se molt. **Harija.**
- Pollench,** *ca. adj.* Parlant del aviram. **Polloso.**
- Poller.** *m.* Gallinaire. **Pollero.**
- Pollera.** *f.* Cove de vimechs pera criar els polls. **Pollera.** || Mena de cove foradat en forma de campana, pera que aprenguin a caminar les criatures. **Pollera.**
- Polleria.** *f.* Comers d'aviram, Botiga pera vendre aviram. **Polleria.**
- Pollestres.** *Geog.* Poble del cantó de Thuir, depart. dels Pirineus Orientals, bisb. de Perpinyá.
- Pollé.** *m. dim.* **Ornít.** Polluelo. || *Entom.* Piojuelo.
- Polléta.** *f. dim.* Pollica, Pollita, Polluela.
- Polletaire.** *m.* Pollataire.
- Polli.** *m. Zool.* Pollino. || **Qui no travalla quan és polli,** ha de treballar quan és roci. *Ref.* Quien huelga de joven, tiene que trabajar si envejece, mal que le pese.
- Polligó.** *m. dim.* de polli. || *Despect.* Pollós, Miserable. **Mezquino.**
- Polligana.** *f.* Arado.
- Pollina.** *f. Zool.* Burra, Somera. **Pollina.**
- Pollina.** *Geog.* Veñnat del terme de La Llacuna, prov. de Barcelona.
- Pollinada.** *f.* Multitud de pollins. **Borricada, Pollinada.**
- Pollinal.** *adj.* Cosa de pollins. **Borrical.**
- Pollinalment.** *adv. m.* Borricamente.
- Pollinar.** *v. a.* Parir la burra ó la yegua.
- Pollinesch,** *ca. adj.* Borriquesco, Pollinesco.
- Pollinet.** *m. dim.* Pollinejo.
- Pollós,** *a. adj.* Piojoso.
- Polls (Clot dels).** *Geog.* Caseriu de la Vall del Llerca, al peu de la riera de Les Ferreres.
- Pollució.** *f.* Efusió de semen. **Pollución.**
- Pollut,** *da. adj.* Pollós.
- Pom.** *m.* De barana, cadira, pilar

- de lilit, etz. Manzanilla, Perilla. || De flors. Ramillete, Ramo. || Branqueta de fruites, com cireres, prunes, etz. Gajo. || Banda superior de la guarnició de l'espasa. Pomo. || Ampolleta de vidre pera guardar essencies. Pomo. || Manat d'espigues. Mata. || Manadet de cintes, plomes, etz. Mazo. || Empunyadura de mangala. Puño. || Tirador de balda. Botón. || **Pom, pom.** *fr.* Soroll de cops o remor. Tris, tras, tras; Zas. || **Com un pom de flors.** *Loc.* Fresch, hermós. Como un ramillete de flors. || **Com un pom d'or.** *m. adv.* Cual un pan de oro; como mil flors.
- Poma.** *f. Bot.* Fruita. Manzana. || **Poma borda.** Meladadra. || **Poma camosina.** Camuesa. || **Poma pera.** Pero de eneldo. || **Poma roqueta.** Manzana asperiega. || **Poma rosa.** Mirtilla, Mirtina. || **Guardar una poma per la sed.** Guardar como oro en paño.
- Pomada.** *f.* Untura. Pomada. || Menjada de pomes, Multitud de pomes. Manzanada.
- Pomar.** *m.* Camp plantat de pomeres. Manzanal.
- Pomar.** *Geog.* Poble de la prov. de Lleida, al terme de Sant Antolí i Vilanova.
- Pomarola.** *f. dim.* Manzanita, Manzanilla.
- Pomarola.** *Orog.* Montanya del Pirineu, enlairada 2457 metres a la Catalunya francesa, depart. dels Pirineus Orientals.
- Pomata.** *f. Ter.* Tomate.
- Pomell.** *m. dim.* Ramito, Ramillete.
- Pomer.** *m. Bot.* Arbre. Manzano. || Qui ven pomes. Manzanero.
- Pomera.** *f. Bot.* Arbre. Manzano. || — borda. Maquillo, Manzano de sidra, Manzano silvestre. || — camosina. Camueso. || — dolça. Manzano de almibar. || — roqueta. Aspasiego. || — rosa. Mirtin, Mirtilla.
- Pomerar.** *m.* Lloch plantat de pomeres. Manzanal, Manzanar.
- Pomereda.** *f.* Pomerar.
- Pomereta.** *f. dim.* Manzanito.
- Pomeró.** *m. dim.* Pomereta.
- Pomerol.** *m. dim.* Pomeró.
- Pomeroles.** *Entom.* Cuquet anomenat *Porquet* de Sant Antoni. Cochinilla, Porqueta.
- Pomet.** *m. dim.* Pomito, Ramilleteito.
- Pomet (Francesch).** *Biog.* Frare del monestir de la Murtra, prop de Barcelona y eloqüent predicador del segle XVII. Va deixar escrits alguns dels seus sermons, entr'ells els predicats al monestir de l'Escorial.
- Pometa.** *f. dim.* Manzanita. || *Anat.* Pómulo.
- Pomifer, a.** *adj. Poet.* Que produeix fruit. Fructífero, Pomífero.
- Pomiform.** *adj.* En forma de poma. Manzanífero.
- Pomme (Pere).** *Biog.* Metge nadiu d'Arlés, a la Catalunya francesa, que va ferse remarcar a la seua professió, assolint rênóm pel seu tractament de les malalties nervoses (1733-1812).
- Pomologia.** *f.* Tractat y coneixement dels fruits. Pomologia.
- Pomona.** *f.* Estudi dels fruits de una comarca. Pomona.
- Pompa.** *f.* Esplendor, Luxo, Ostentació. Pompa, Tren. || Acompanyament sumptuós d'alguna festa y exequia. Pompa. || **Fer pompa.** *fr.* Hacer pompa. || **Pompa fúnebre.** Pompa funerària.
- Pompejar.** *v. n.* Pompejar, Rumbear
- Pompejarse.** *v. r.* Envanecerse.
- Pompenejar.** *v. a.* Pompejar.
- Pompeu.** *n. p.* Pompeyo.
- Pompiá.** *Geog.* Caseriu del terme de Crespiá, prov. de Girona.
- Pompós, a.** *adj.* Pomposo.
- Pomposament.** *adv. m.* Pomposamente.
- Pompositat.** *f.* Vanitat. Pomposidad.
- Pómul.** *m. Anat.* Os del crani. Pómulo.
- Pona.** *n. p.* Sincopat. Josepha, Josepona. Pepa.
- Ponce (Simó).** *Biog.* Metge cata-

- lá de mitjans del *sigle xv*. Va combatre les reformes fetes per En Lope de Olmedo, a la regla dels frares gerònims.
- Ponceau**, *m.* Mot francès admès a la nostra llengua, apropiant-lo al color vermell, anomenat *ponsó*. Encarnado.
- Poncell**, *m.* Fadri, Doncell. Soltero, Doncel.
- Poncella**, *f.* Donzella, Doncella. || *Bot.* Nus de la planta en quina se forma la flor. Botón, Capullo. || *Bot.* Flor abans de badarse. Capullo.
- Poncellada**, *f.* Conjunt de poncelles. Botonada, Capullaje.
- Poncellam**, *m.* Poncellada.
- Poncellar**, *v. n.* Brotar poncelles les plantes. Botonar.
- Poncellat**, *da. adj.* Ab poncelles abundoses. Capullado.
- Poncellatge**, *m.* Virginidad. || Fadrinatge, Solteria.
- Poncelleta**, *f.* Capullito, Botoncito. || *Met.* Fadrineta, Jovencita.
- Poncém**, *m.* Bot. Fruit, Cidra.
- Poncemer**, *m.* Bot. Arbre, Cidro.
- Poncemenar**, *m.* Lloch plantat de poncemers. Cidral.
- Poncil**, *m.* Bot. Poncemer agre. Poncidro.
- Poncilar**, *m.* Cidral.
- Ponciler**, *m.* Poncil.
- Poncim**, *m.* Poncém.
- Ponçonya**, *f.* Mot castellanisat. Verí, Ponsoña. || *Met.* Subjecte de mals intents. Ponsoña. || Dany o perjudici moral. Ponsoña.
- Ponçonnyar**, *v. a.* Envenenar.
- Ponçonys**, *a. adj.* Venenoso.
- Ponçonysament**, *adv. m.* Venenosamente.
- Ponderabilitat**, *f.* Qualitat de ponderable. Ponderabilidad.
- Ponderable**, *adj.* Digne de ponderació. Ponderable. || Cosa que es pot pesar. Ponderable.
- Ponderació**, *f.* Exageració, Encariment. Ponderación. || Atenció, consideració al procedir. Ponderación. || Comparació. Ponderación.
- Ponderadament**, *adv. m.* Ponderadaments.
- Ponderador**, *a. m. y f.* Qui exagera. Ponderador.
- Ponderal**, *adj.* Relatiu al pes. Ponderal.
- Ponderar**, *v. a.* Exagerar. Ponderar. || Considerar, Meditar. Ponderar. || Contar les coses enlirant el seu valer. Ponderar.
- Ponderat**, *da. p. p.* Ponderado.
- Ponderatiu**, *va. adj.* Ponderativo.
- Ponderativament**, *adv. m.* Ab exageració. Ponderativament.
- Ponderós**, *a. adj.* Pesado, Pesante.
- Pondo**, *m.* Peso. || Portar el pondó d'una casa. Administrarla, Dirigirla. Llevar el gobierno de una casa.
- Pondol**, *m.* Pondo.
- Pondre**, *v. n.* Fer ous l'avirám o els aucells. Aovar, Poner. || **Delzar de pondre**. *fr.* Desponerse. || **Totes li ponen**. *Loc.* La perra li parirà lechones. || **No ésser ho pera pondre ni pera covar**. No servir para silla ni para albarda.
- Pondres**, *v. r.* Amagarse'ls astres. Ponerse. || *Met.* Acabarse una cosa, tocar al seu terme. Ir al ocaso.
- Ponedor**, *m.* Lloch ahont pòn la avirám. Nidal, Ponedero.
- Ponedora**, *adj.* Que pòn molt. Ponedora.
- Ponencia**, *f.* Càrrech de les corporacions y dels tribunals Ponencia.
- Ponent**, *m.* Occident, Oest, Poniente, Occidente, Oeste. || Persona encarregada de informar als tribunals y a les corporacions o comissions. Ponente. || **De ponent, ni vent ni gent**. *Afor. dita.* Guárdate del aire y de la gente, que proceda de poniente.
- Ponentada**, *f.* Viento de ponientes. de Occidente, de Oeste.
- Ponenti**, *na. adj.* Del lado de poniente.
- Ponerada**, *f.* Fam. Suciedad, Excremento abundante.
- Ponguda**, *f.* Aovada.
- Pongut**, *da. p. p.* Puesto, Aovado.

Ponció. *f.* Castigo.

Ponir. *v. a.* Castigar.

Ponre. *v. n.* Pondre.

Pons. *m.* Ganes, Pruija. Anhelo. ||

A pons. *m. adv.* Poch a poch, Ab dificultat. Con precaució. ||

Fer pons els aucells. Pontejar. Hacer pujos.

Pons. *n. p.* Poncio.

Pons. *Biog.* Comte de Tolosa, fill d'En Guillém Tallaferré, y de la segona muller d'aquell, Na Emma, fentse esmentar per la seua religiositat (992-1061). Era comte d'Empuries al any 1040. ||

—Fill del comte Bertrán de Tolosa, a qui va succeir als seus estats al any 1112, després de acompañarlo a les empreses de Palestina, ahont pèl seu valor, va assolir renóm. Al combat del Mont Pelegrí, el traicionaren els siris del Mont Liban, entregantlo al capdill turc que va ferlo morir al suplici al any 1137 quan ne comptava quaranta de la seua etat. ||

—(Alexandre M.^a), Ferm catalanista que va figurar al desvetllament polítich de 1897, havent desempenyat càrrechs remarcables a les corporacions barcelonines, mostrant sempre la seua honradesa y capacitat. Va morir a Barcelona al any 1907. ||

—(Antoni), Prebete y escriptor dels començos del segle XVIII. Era vicari general de les tropes del archiduch En Carles III al any 1711. ||

—(Arnau), Teólech y escriptor del segle XIV, que pertanyia a la ordre de la Mercè. ||

—(Pons), Vescomte de Girona, al segle XII. Al any 1071, va concorre a la reunió tinguda al Palau de Barcelona, ab motiu de la promulgació dels Usatges. ||

—(Carles), Mestre de primera ensenyança, regent de la Escola normal de Tarragona, director de la revista professional *La Paz*, y autor de atinades obres didàctiques de ciències exactes. Va morir al any 1878. ||

—(Francesch), Remarcable metge y escriptor professional que va publicar treballs dignes d'esment. Pertanyia a la societat de medicina de París, y va exercir la seua facultat al Empurdá, y desde l'any 1793 a Barcelona. Era nadiu de Figueres. ||

—(Jaume), Mestre d'armes nadiu de Perpinyá al segle XV. Al any 1474, va escriure un tractat del maneig d'armes llargues. ||

—(Joseph), Escriptor nadiu de Barcelona (1730), que va ferse remarcar pèls seus treballs d'erudició y literatura. Va publicar en llatí algunes obres d'història, mostrant els seus coneixements. Pertanyia a la ordre dels jesuites. ||

—(Joseph), Músich y compositor, nadiu de Girona (1772), y mort al any 1818. Va ésser mestre de capella de Girona y de Valencia. Ressalta entre la munió de les seues composicions sagrades, un remarcable *Miserere*. ||

—(Pere), Monjo catalá, de les derrerries del segle XVI, innovador del art d'ensenyar als sorts y muts, després perfeccionat pèls savis francesos Le Epée y Sicard. ||

—(Pere), Jurisconsult del segle XVIII, colegial de Bolonya, y comentarista del códich dels Usatges. Era nadiu de Cervera. ||

—(Pere), Relligiós dels començos del segle XVIII, competent a les llengües orientals, y autor de obres didàctiques, pera l'estudi del hebraich, el llatí y el caldeu. ||

—(Salvador), Teólech remarcable, escriptor y predicador, que per la seua eloqüència era conegut ab el nom d'*Apòstol*. Pertanyia a la ordre de Sant Domingo, y era nadiu de Barcelona (1547-1620). Va ésser catedràtic de l'universitat barcelonina, y autor d'una munió d'obres dogmàtiques y biografies de Sants catalans. ||

—(Sebastiá), Teólech

catalá del segle xvii, catedràtic al convent de Sant Màximí de França y autor de obres que combatien les heretgies dels hugonots. || — (**Simó**). Abat del monestir de Serrateix al segle xiv. A son temps va ésser bastida part de la iglesia y el doquer que donaven aspecte a aquell casal relligiós. || — (**Tomás**). Poeta místich y heróich, sacerdot jesuïta nadiu de Manresa y mort a Bolonya (1748-1797). || — **de Castellvi (Fabrici)**. Jurisconsult, oidor de Barcelona, al any 1660 y net del historiàire En Lluís Pons d'Icart. Va escriure y traduir algunes curioses obres essent digne d'esment la nomenada *Epítome de las historias catalanas*. || — **d'Empuries**. Comte anomenat Pons Fuch que al any 1123 se reconeixia per instrument públich, vasall del comte de Barcelona En Ramon Berenguer III. || — **de Icart (Lluís)**. Historiàire nadiu y mort a Tarragona (1518-1587), autor de uns travalls relatius a la epigrafia tarragonina, y de la remarcable obra dedicada al rei En Felip II, *Grandèzas de Tarragona*, que va redactar en nostra parla, traduintla després a la castellana. || — **de Villanut**. Bisbe de la Seu de Urgell que al any 1231, va ésser reconegut com a Sobirà d'Andorra, per les comissions formades per trenta veïns de cada una de les parroquies d'aquelles valls. En aquell meteix any, l'esmentat bisbe va constituir l'estat administratiu, polítich y judicial de les Valls, en forma consensual a les dels temps després esdevinguts. || — **y Carner (Joseph)**. Un dels editors barcelonins, que ab sa cultura van deixondir desde 'ls anys 1840 al 1850 la publicació de obres ben remarcables, de revistes y periódichs, posant ben

enlairat el concepte del art de relligador, ja que va modificar-se per les seues iniciatives aquell auxiliar de les arts del llibre. Va morir a etat avançada al any 1887. || — **y Clerch (Llorenç)**. Fabricant remarcable, ferm defensor de la industria catalana, que va ésser un dels fundadors del Foment del treball nacional al any 1869, haventse distingit a varies incorporacions per la seua identificació ab les idees proteccionistes. Va morir a Barcelona al any 1909. || — **y Codina-di (Joseph M.^a)**. Notari molt coneixedor del dret civil catalá. Va morir a Barcelona al any 1865. || — **y de Esquerer (Lluís)**. Abad del monestir de Arles y bisbe de Solsona al any 1664. Va morir al 1685 y a son temps van ésser estampades les constitucions sinodals y ritual d'aquell bisbat. || — **y Enrich (Joseph)**. Actiu y laboriós fabricant, mort al any 1893 a qui la industria catalana devia bona cosa del seu deixoniment. Va pertanyer a significades incorporacions, havent exercit càrrechs públichs, que donaren lleu a les seues condicions de cultura y patriotisme. || — **y Fuster (Bonaventura)**. Escriptor y distingit poeta nadiu de Manresa, apassionat conreuador de les lletres catalanes, als primers temps de la nostra renaixensa literaria. Va morir al any 1857. || — (**Joseph Lluís Gonçaga**). Ferm catalanista y remarcable advocat barceloní, mort a Barcelona al any 1873. || — **y Gallarza (Joseph)**. Llorejat poeta, nadiu de Sant Andreu de Palomar, (1823-1894). Era catedràtic de retórica y poètica a Barcelona, passant després a Palma de Mallorca. Va ésser president del consistori dels Jochs Florals, y una de les figures més venerades del nos-

tre renaixement. Fundador y president del Ateneu de Palma de Mallorca, va donar en aquella institució unes assaorides lliçons públiques de Principis generals de literatura. || — **y Mirosa (Jaume)**. Polítich barceloní contemporani, que va pertanyer al Ajuntament de Barcelona, y va morir al any 1872 havent prestat rellevants serveis en son càrrech. || — **y Roure (Isidor)**. Comerciant y financier barceloní que va formar a les juntes de les més remarcables institucions de crèdit, entr'altres el Banc de Barcelona y l'Hispa colonial, als dies crítics pera els negocis esdevinguts desde 1872 fins a 1876. Va morir al any 1889. || — **y Tudury (Francesch)**. Escripitor y periodista encarregat durant molts anys de la secció marítima a la redacció del *Diario de Barcelona*. Va morir al any 1888.

Pons. *Geog.* Vila de la prov. de Lleida, part jud. de Solsona, bisb. d'Urgell. || — Veïnat del terme de Puigreig, prov. de Barcelona. || — (**El**). Caseriu del terme de Santa Marfa de Besora, (id). || — (**Els**). Caseriu del terme d'Argensola. || — **de Vall**. Lloch de Sant Genis de Vilassar, prov. de Barcelona. || — (**Sant**) Veïnat de Corbera del Llobregat, ahont s'hi serva una joliva iglesia románica.

Ponsgrau (Ramón de). *Biog.* Missionista dominich catalá del sigle XVIII. Va sejournar bona part de la seua vida a les illes Filipines y al Tonkin, havent escrites algunes obres referents al martiri d'alguns espanyols a la Xina.

Ponsich (Joan de). *Biog.* Ardit ciutadá de Barcelona, que va ferse remarcar en la defensa de la plaça, durant el siti de 1713-1714. El dia 11 de septembre d'aquest darrer any, comanant la companyia de la Coro-

nela que formaven els taxidors de lli, va lluitar al baluart de Santa Clara, resistint l'assalt de les forces sitiadores y al dia seguit, en la brega sostinguda enfront del Portal de Mar, queia greument ferit, donant la vida en defensa de la seua patria. || — **y Camps (Ramón de)**. Académich de la de Bones Lletres, regidor perpetuu de Barcelona, que vivia a les derrerres del sigle XVIII. Era home molt erudit y autor d'una obra referenta a Santa Eularia, y altre, qu'era una erudita disertació dels temps de la llegira.

Ponsim. *m. Ter.* **Poncém**.

Ponsins o Pons. *Biog.* Bisbe de Barcelona al sigle XIV durant quin govern van ésser disposades les constitucions sinodals de 1319. S'anomenava Pons de Gualba y va morir al any 1334.

Pont. *m. Amb.* **Puente**. || Aparell que's coloca pera passar entre naus y bots. **Puente, Plancha**. || Sostre d'una nau. **Puente**. || Foradada a les montanyes. **Puente**. || Planxeta interior del pany. **Plancha**. || — **dels ases**. *Log. y Gram.* Cosa o proposició dificultosa, que correspon a la frase llatina *quis vel qui*. **Puente del borrico**. || — **llevadiç**. **Puente levadizo**. || **Fer el pont de plata**. *fr. Met.* Facilitar alguna cosa. **Tender el puente de plata**. || **Fer pont o posar algún pont**. **Pontear**. || **Pont**. **Fer pont**. *Art. y of. Fr. tec.* **Puente, hacer puente**. Parlant del teler mecánich y d'algún dels procediments de la filatura.

Pont (Antoni Joseph). *Biog.* Remarcable escripitor y filolech contemporani mort al any 1907. Els seus treballs literaris, y històrichs y els seus profons estudis de folklore, li van fer assolir significació clarament mostrada al primer Congrés de la llengua catalana. || —

- (**Pau Joan**). Advocat nadiu de Barcelona al 1808, al temps del domini de les tropes napoleòniques, y mort a Orsay al 1888. Va publicar obres de jurisprudència que li valgueren renom a França, ahont va sejourar gaire bé tota sa vida, essent nomenat al any 1870, acadèmic de la de Ciències morals de Paris. || — **y Espasa (J)**. Escriptor humorista contemporani y autor d'algunes produccions, joguines en un acte representades al teatre català. Va morir jove y havia coloborat en alguns dels setmanaris més populars escrits, en nostra parla pèls anys de 1890 a 1895.
- Pont (El)**. *Geog.* Lloch del terme de Santa Maria de Palautordera, prov. de Barcelona. || — Caseriu de Vilanova de Sau, (id). || — **de Cabrianes**. Veïnat del terme de Sallent, prov. de Barcelona. || — **d'En Soler**. Entre la Molina y el mas Arobó aprop del aiguabarraig del Segre y del Querol. || — **de la Armentera**. Poble de la prov. de Tarragona, part. jud. de Valls. || — **de Bar**. Poble anexe al de Toloriu, prov. de Lleida. || — **de Ceret**. Al terme divisorí del Tet, y del Baix Vallespir. || — **de Claverol**. Lloch de la prov. de Lleida, part. jud. de Tremp. || — **de Cremat**. Pas a la Vall de Ribes, demunt el curs del riu Núria. || — **de Justa**. Lloch del terme de Manresa. || — **de Goy**. Entre Valls y Alcover, lloch ahont va lliurar-se el combat entre espanyols y francesos al any 1809. || — **de Guardiola**. *Hidrog.* Lloch ahont hi ha la resclosa y presa del canal de Berga. || — **de la Coromina**. Caseriu del terme de Cardona. || — **de Llerca**. Passat Plausalloses, a la vora de la resclosa del Llerca. || — **de Molins**. *Geog.* Poble de la prov. y bisb. de Girona, part. jud. de Figueres. || — **de Montanyana**. Lloch del bisbat de Lleida, prov. d'Osc. || — **de Pedret**. *Arqueol.* Antich pont del sigle XIII ab cinch arcades. || — **de Rebanti**. *Geog.* Caseriu del terme de Serchs, prov. de Barcelona. || — **de Rei**. A la entrada de la Vall d'Arán per la banda de França. || — **de Sant Joan**. Lloch del terme de Cardona. || — **de Sant Martí**. Caseriu del districte de Puigcerdà. || — **de Suert**. Poble de la provincia de Lleida, bisb. d'Urgell, part. jud. de Tremp. || — **de Vallonga**. Demunt del Cardoner, a les montanyes dels Bastets. || **de Vilamora**. Lloch de la prov. de Barcelona, partit judicial de Manresa. || — **del Diable**. *Arquit.* Pont en part romà, a Martorell. || — **del Rei**. *Orog.* Al Pirineu, al pas del Garona a la Vall d'Arán. || — **de la Font**. Caseriu del Fenollet al Mitjdia de França ab establiment termal d'aigües salines sulfatades càlciques. || — **de la Verge Maria**. Lloch del Vallespir ahont se passa el Tech, a la carretera de La Preste a Arlés. || — **Majó**. Veïnat del terme de Girona. || — **Vell**. Caseriu del terme de Manresa.
- Pontaiç**. *m.* **Pontatge**.
- Pontarró**. *m. dim.* **Puentecito**.
- Pontarró**. *Geog.* Veïnat del terme de Martorell.
- Pontatge**. *m.* Dret que's paga al pas de un pont. **Pontaje**, **Pontazgo**.
- Pontaut**. *Geog.* Caseriu del terme de Bausent, prov. de Lleida.
- Pontbei (Bauma de)**. Al terme de Serchs.
- Ponte (Raimón)**. *Biog.* Teólech y canonista remarcable, nadiu de Fraga, al bisbat de Lleida, y mort a Tarragona al any 1312. Va ésser prelat domèstich del Papa, governador de la Marca d'Ancona, y distingit pèls reis d'Aragó En Pere II y el seu fill N'Alfons, va ésser

bisbe de València al any 1288 y conseller del regne, havent intervingut en les discussions del concili de 1267, pera esbrinar les inculpacions fetes als templers.

Pontederics. *f. Bot.* Plantes aquàtiques. **Pontederias.**

Pontejar. *v. a.* Fabricar ponts, Passar rius y barranchs. **Pontear.**

Pontellá. *Geog.* Poble de la Catalunya francesa, depart. dels Pirineus Orientals, cantó de Thuir, bisb. de Perpinyá.

Pontet. *m. dim.* Puenteclillo, Puenteclito. || A la guitarra y altres instruments de corda, llistonet ahont se subgeten les cordes. **Puente.** Puenteclilla.

Ponti (El). *Geog.* Caseriu del terme de Tavertet, prov. de Barcelona.

Pontich (Ignaci). *Biog.* Escrip-tor relligiós nadiu de Bula, bisb. de Elna, y frare de Montalegre, que vivia al any 1726.

|| — (Miquel). Bisbe de Girona a mitjans del sigle xvii. Va ferse remarcar a les Corts catalanes del seu temps. Era nadiu del Conflent. || — (Sulpiot). Canonge de Girona, de la me-teixa familia dels anteriors. Va esbrinar valioses notícies històriques, als arxius d'aquell bisbat. Vivia als començos del sigle xviii, y havia escrit un episcopologi de Girona, y un Diccionari alfabètic d'aquell bisbat.

Pontifex. *m.* Pontífice.

Pontifical. *adj.* Pertanyent al pontifex y al seu càrrech. **Pontifical.** || *m.* Ornaments y textos de les cerimònies episcopals y pontificals. **Pontifical.**

Pontificalment. *adv. m.* Pontificalmente.

Pontificar. *v. n.* Oficiar de pontifical. **Pontificar.** || Enlairarse a aquesta dignitat. **Pontificar.**

Pontificat. *m.* Pontificado. || Duració d'aquest càrrech. **Pontificat.** || **Pontificat de papa.** Dig-

nitat y temps en quin s'exerceix. **Pontificado.** || **Obtindre alguna pontificat.** Assolir alguna enlaïrada significació. **Pontificar.**

Pontifici, *a. adj.* Pertanyent al pontifex. **Pontificio.**

Pontifex. *m.* Pontífice.

Pontil. *m.* Aparell pera fabricar certa mena de vidres. **Pontil.** || Vidre pera estendre y continuar l'esmeril. **Pontil.**

Pontils. *Geog.* Poble anexe al de Santa Perpetua, prov. de Tarragona.

Pontinyol. *m. dim. de pont.* Puenteclillo.

Pontmajor. *Geog.* Poble del terme de Girona.

Pontmartin (Armán de). *Biog.* Escrip-tor, crítich y novel·ler del Mitjorn de França, entusiasta per els costums y la llengua de la seua regió. Era nadiu d'Avinyó (1811-1890).

Pontó. *m.* Alcantarilla. || Pont flotant. **Pontón.** || Pedregám pera apoiar els passadors o passeres demunt dels barranchs y rierals. **Pontón.**

Ponton. *n. p.* Síncopa de Joseph Antoni. **José Antonio.**

Pontona. *f.* Barca aixatada pera passar els rius, pera netejar els ports, etc. **Pontón.** || Barco vell anclat als ports pera destinarlo a diferents serveis. **Pontón.**

Pontaner. *m. Mil.* Enginyer que cuida de les pontones. **Pontanero.**

Pontonets. *Geog.* Barriada del terme de Pontons, prov. de Barcelona, part. jud. de Vilafranca del Penadés.

Pontonia. *f. Zool.* Crustacis decapots macraris. **Pontonia.**

Pontons. *Geog.* Poble de la prov. y bisb. de Barcelona, partit jud. de Vilafranca del Penadés. || — (Riera de). *Hidrog.* Brolla a ponent de Maspon-ton, passa per Pontons, Torrelles de Foix, Carroca, y s'ai-

- guabarreja ab el riu Foix, al terme dels Monjos.
- Pontós.** *Geog.* Poble de la prov. y bisb. de Girona, part. jud. de Figueres.
- Pontredón.** *Geog.* Caseriu del terme de Lladurs, provincia de Lleida.
- Pontxaumá.** *Geog.* Caseriu del terme de Cornellá, provincia de Girona.
- Ponx.** *m.* Beguda. Ponche.
- Ponya.** *f.* Obligació, Compromís. Deber.
- Ponz Fra (Joseph Bonaventura).** *Biog.* Teòlech y escriptor nadiu de Maella, bisb. de Tortosa, y mort al any 1672. Era catedràtic a Saragoça, frare dominich y autor de bones obres dogmàtiques, escrites en llatí. ||—(Mossen Jaume). Pintor d'assumptes místichs y ecle-siàstich, nadiu de Valls, que vivia als començos del sigle XVII.
- Poonalita.** *f. Min.* Varietat de mesotipa. Poonalita.
- Pop.** *m.* Peix molusch, Polp. Pulpo. || *Met.* Home gros y pesat en els seus moviments. Sapo. || **Assaonar o posar com un pop.** *fr. fam.* Maltractar a cops. Poner ó dejar hecho un pulpo, Zurrar, Tundir. || **Pescador de pops.** *fr. Pulpero.* || **Tindre la cara com un pop.** *fr.* Tindre la cara grossa. Tener la cara como un sol.
- Popa.** *f.* Banda posterior del barco, ahont hi ha el timó. Popa. || *Fam.* El trasero de la persona. Trasero, Culo, Nalgas. || *Met.* Nom que la mainada diu a les sopes. Sopa. || **La popa primera.** *fr. Ant. Nàut.* De popa, ó por la popa, ó la popa delante. || **Anar vent en popa.** *fr.* Prosperar. Andar boyante. || **Vindres en popa.** *fr. Ant.* Governarse en popa. || **Vent de popa.** *m. adv. Met.* Prosperament. Viento en popa.
- Popar.** *v. n. Ter.* Mamar. || Afalagar. Halagar, Acariciar. || *Met.*
- Menjar sopes o altre menjar blá, les criatures. Tomar sopitas.
- Popelina.** *f.* Teixit de mescla de seda, llana y cotó. Popelina.
- Popper, a.** *adj.* Referent a la popa. Popés. || **Banch de popa** als llaguts. Popero.
- Popés, a.** *adj. Mar.* Lo que's trova més envers la popa. Popés. || **Cordes de la nau,** pera ajudar els obenchs. Popesa.
- Popliti, a.** *adj. Anat.* Que fa corva. Poplíteo, Poplítico.
- Pópul.** *m. Ter. d'Alguer.* Pueblo.
- Populaça.** *f.* Populacho.
- Populació.** *f. Ter. d'Alguer.* Población.
- Popular.** *adj.* Relatiu al poble. Popular.
- Popularisar.** *v. a.* Popularizar.
- Popularisarse.** *v. r.* Assolir nomenada o prestigi. Popularizarse.
- Popularitat.** *f.* Renóm, concepte Popularidad.
- Popularment.** *adv. m.* Popularmente.
- Populatge.** *m.* Populacho.
- Populatxo.** *m.* Populatge.
- Populeó.** *Farm.* Ungüent calmant. Populeón.
- Populós, a.** *adj.* Molt poblat, Abundós de gent. Populoso.
- Populosíssim, a.** *adj. sup.* Populosísimo.
- Populositat.** *f.* Condió de populós. Populosidad.
- Poquedad.** *f.* Nimiedad.
- Poquesa.** *f.* Pobresa en sentit material y en sentit moral. Poquedad.
- Poquet, a.** *adj. dim.* Poquito, Poquillo. || **Feble de forces y d'esperit.** Poquito. || *m.* Poca cosa. Poquito, Nimio, Escaso. || *adv. m.* En poch temps, En curta quantitat. Reducido. || **Poquet a popoquet.** *m. adv.* Poquito á poco, Pasito, Quedito. || **Poquet y sovint,** fa el vi profitoset. *Ref.* Poquito á poco se llega. || **Un poquet de cada cosa.** *Ref.* Entre col y col, lechuga.
- Poquet (Francesch).** *Biog.* Ca-

nonge penitencier de Vich, nadiu de Sant Esteve aprop de Manlleu, y mort al any 1718. Era famós predicador, havent deixat impresos alguns dels seus sermons més remarcables.

Poquetat. *f.* **Poquedat.**

Poqui (El). *Geog.* Quadra del terme de Manlleu.

Poquissim, a. *adj. sup.* Poquísimo.

Pór. *f.* Miedo, Pavor. || **Pór o ánimés.** Les que per superstició suposen alguns que s'apareixen. Duende. || **Ab pór.** *m. adv.* Con temor, Con miedo, Medrosamente, Temerosamente. || **Al qui mal viu, la pór li segueix.** *Ref.* A quien mal vive, el miedo le sigue. || **Cagarse de pór.** *fr.* *Met.* Ciscarse de miedo. || **Fer pór.** *fr.* Ahuyentar, Intimidar, Aturdir, Causar miedo, Poner miedo, Dar miedo. || Ponderant el abundor d'alguna cosa. Ser un juicio. || **Fer pór a la caça.** Espantarla. Remontar. || **Esser cosa que fa pór.** Asombrar, Pasmar. || **La pór guarda la vinya.** *Ref.* Miedo guarda viña, que no viñadero. || **La pór m'ho fa dir.** *Loc.* Por miedo lo digo. || **Molta pór y poca vergonya.** *fr.* Mucho miedo y poca vergüenza. || **Morirse de pór.** *fr.* Sobrecogerse de miedo. || **No tinguen pór.** *Loc.* No haya miedo. || **Sense pór venen els hostes.** *Ref.* Salta la liebre, donde menos se espera. || **Tindre pór.** *fr.* Recelarse. || **Tremolar de pór.** *fr.* Sentir mucho miedo.

Porca. *f. Zool.* Femella del porch. Puerca, Marrana. || *Met.* Dóna bruta, Chochina. || *Ant.* Crestall entre solch y solch. Caballote. || Solch del terrer pera tirarhi la llevor. Amelga. || Antiga mida superficial de les terres, que a la Cerdanya equival a la feixa de 3'20 metres. Porca.

Porcaç, a. *adj. aum.* Cerdazo.

Porcaças, sa. *adj. aum.* Porcáç.

Porçada. *f.* Porqueria || *Met.* Mala acció. Porqueria, Cochizada.

Porcaire. *m.* Negociant y guar-

dador de porchs. Porquero, Cerdero, Porquerizo.

Porcairola. *f.* Porqueriza.

Porcament. *adv. m.* Puercamente, Cochinemente. || *Met.* Groseramente. || Dividir la terra en porques. Porcar, Amelgar.

Porcater. *m.* Porquerizo.

Porcelana. *f.* Porcelana.

Porcelets (Guillém de). *Biog.* Senyor de part de la ciutat de Arles a Provença, que va concorre a la conquesta de Nápoli ab En Cárles d'Anjou.

Porcell, m. dim. Cochinito, Gorriño, Lechón.

Porcell (Francesch). *Biog.* Músich y mestre de cant, que va fruir renóm a Barcelona, a mitjans del sigle XIX. Havía dirigit l'orquestra del teatre de Montsió, va cantar com tenor en algunes companyies líriques y va ésser mestre de chors del teatre del Liceu. Va morir al any 1890.

Porcellada. *f.* Camada, Lechigada.

Porcellana. *f.* Porcelana. || *Med.* Tumor dur a les glándules del coll. Lamparones.

Porcellanita. *f. Min.* Roca d'hermosa brillantor. Porcellanita.

Porcellar. *v. a.* Parir la puerca. Garrinar.

Porcellet. *m. dim.* Lechoncillo, Cochinito.

Porch. *m. Zool.* Animal engreixat pera nodriment. Cerdo, Cochino, Puerco, Guarro, Marrano. || — gras. Cebón, puerco cebado. || — crespi. Puerco espín. || — massell. Cerdo lazarinó ó leproso. || — senglar. Jabali, puerco montés. *Ter de sopeira.* **Porch fer.** || *adj. Met.* Subjecte brut, des-sidiós. Puerco, Inmundo, Soez, Sucio, || **Porch a mitjes, mai fou gras;** o quan és partit, es esquifit. *Ref.* La mar que se parte, arroyos se hace. || **Porch fiat,** tot l'any gruny. *Ref.* Puerco fiado, gruñe todo el año || **Porch masell.** Sorayo. || **Porch senglar** de llet. Cochastro. || **Cantar el porch.** *fr. Fam.* Ha-

- cerse tarde. || De poroh y de senyor se n'ha de vindre de mena. *Ref.* De rabo de puerco, nunca buen virote. || Dirse el nom del porch. *fr.* Maltractarse. Llamarle con los nombres de las pascuas. || Estar ajaçat com un porch. *fr.* Agegut ben estirat. Hacer el ovillo del galgo. || Estar com el porch a la estaca. *fr.* Estar como ruin puerco. || Llevarse quan el porch canta. *fr. Met.* Levantarse á las tantas. || No és tant el porch com el porcater. *Ref.* Antes que los colaterales es el altar mayor.
- Porcingles.** *Geog.* Caseriu del terme de Canejau, (prov. de Lleida).
- Porció.** *f.* Part petita d'alguna cosa. Porción, Ración.
- Porcloner.** *m.* Que té dret a alguna porció. Porclonero. || A la catedral de Vich, certs prebendats. Racionero.
- Porcloneta.** *f. dim.* Porcloncita.
- Porclonista.** *f.* Pensionista.
- Porclondula.** *f.* Indulgencia que es dona a certes iglesies, y especialment a les que pertanyen a l'ordre de Sant Francesch. Porcloncula.
- Porcote,** *a. adj.* Molt porch. Cochino, Porcazo, Gorrinazo.
- Porfia.** *f.* Disputa, Terquedat. Porfia. Perfidia. || **A porfia.** *m. adv.* **A porfia.**
- Porfiadament.** *adv. m.* Porfiadamente.
- Porfiadissim.** *adv. m.* Porfiadísimo.
- Porfiador,** *a. m. y f.* Porfiador, Impertinente.
- Porfiar.** *v. r.* Disputar, Insistir, Importunar. Porfiar. || Porfiar, mes no apostar. *Ref.* Porfiar, pero no apostar. || Porfiar més que un pobre. *fr.* Pedir con insistencia.
- Porfiat,** *da. p. p.* Porfiado, Obstinado. || Pobre porfiat arreplega lo que pot. *fr.* Pobre porfiado, saca mendrugo.
- Porfidich,** *ca. adj. Min.* Que con-
- té o be's composita de porfit. Porfidico.
- Porfidita.** *f. Min.* Pedra. Porfidita.
- Porfir.** *m. Min.* Pórfido.
- Porfiri.** *n. p.* Porfirio.
- Porfiriá,** *na. adj.* Nom que se apropia també a la secta dels arrians. Porfiriano.
- Porfirisar.** *v. a.* Pulverizar.
- Porfirita.** *f. Min.* Porfirita.
- Porfiroidi.** *adj. Min.* Mineral semblant al porfit. Porfiroideo.
- Porfit.** *m. Min.* Pórfido.
- Porgader.** *m. Porgador.*
- Porgadie,** *a. adj.* Fácil de porgar. Cernedero.
- Porgador.** *m.* Garbell. Cernedor, Criba.
- Porgadura.** *f.* Lo que resta del blat o altres grans garbellats. Acribadura, Granzas.
- Porgar.** *v. a.* Acribar.
- Porgarse.** *v. r.* Acribarse.
- Porgueres.** *f. pl.* Esporgarías. Acribaduras.
- Porica.** *adj.* Cobart. Medroso.
- Poricament.** *adv.* Amedrentamiento.
- Poricar.** *v. r.* Amedrentar.
- Poricós,** *a. adj.* Medroso.
- Poritat.** *f.* Pureza.
- Pornocraçia.** *f.* Influencia de les dones viciosas al govern. Imposició de costums depravades. Pornocracia.
- Pornograf.** *m. y adj.* Cosa immoral. Depravat de costums. Pornografo. || Donat a la prostitució. Pornografo.
- Pornografia.** *f.* Cosa immoral, relacionada ab la prostitució. Pornografia.
- Pornogràficament.** *adv. m.* Pornogràficament, Relajadament.
- Pornogràfich,** *ca. adj.* Relatiu a la desmoralisació, a la pornografia. Pornogràfico.
- Poro.** *m.* Foradet del cos per ahont s'exalen els vapors y els humors. Poro.
- Porocela.** *m. Med.* Trencadura ab enduriment. Porocela.
- Poronfalia.** *f. Med.* Trencadura melical. Poronfalia.

- Poronfálloch**, *ca. adj. Med.* Poronfállico.
- Porós**, *a. adj.* Poroso.
- Porositat**, *f.* Conjunt de poros del cos. **Porosidad**. || *Fis.* Propietat dels cossos. **Porosidad**.
- Porpita**, *f. Zool.* Mena d'alcolefis. **Porpita**.
- Porpra**, *f.* Púrpura || Tenyir de porpra. **Purpurar**. || Lo que's de color de porpra. **Purpúreo**, **Purpurino**.
- Porpral**, *adj.* Vermellench. **Rojo**, **Encarnado**.
- Porprat**, *adj.* Purpurado.
- Proprejar**, *v. a.* Pintar de color de porpra. **Purpurear**.
- Porprés**, *f. Bot.* Planta. **Verbasco**.
- Porpror**, *f.* Tirant a color de porpra. **Purpurino**.
- Porprós**, *a. adj.* Purpúreo.
- Porqueirol**, *a. m. y f.* Porquerizo.
- Porqueig**, *m.* Porqueo, Manoseo.
- Porquejador**, *a. m. y f.* Porqueador, Manoseador.
- Porquejar**, *v. a.* Porquear, Manosear, Ensuciar.
- Porquejat**, *p. p.* Porqueado, Manoseado, Ensuciado.
- Porquer**, *a. adj.* Porquero, Porque-rizo.
- Porqueres**, *Geog.* Poble de la prov. bisb. y part. jud. de Girona, que forma districte municipal ab els veïnats de Mata, Merlant, Mianegues, Pujarnol y Usall. || **Ha anat a Porqueres a apendre de modos**. *fr. Met.* Se diu a qui no té modos. Mal educado.
- Porqueria**, *f.* Brutícia. **Porquería**. || *Met.* Acció indecorosa. **Cochinada**, **Porquería**. || Cosa de poch valor. **Porquería**.
- Porquices**, *Geog.* Poble anexe al d'Argensola, prov. de Barcelona.
- Porquerol**, *a. m. y f.* **Porqueirol**.
- Porquet**, *m. dim.* **Porquezuelo**. || *Entom.* Pomarola, Insecte. **Cochinilla**.
- Porqueter**, *a. m. y f.* **Porqueirol**.
- Porqui**, *na. adj.* Referent als porchs. **Porcuno**, **Cerduno**. || **Bes-tiar porqui**. *fr.* Ganado de cerda.
- Porra**, *f.* Clava, Maza, **Porra**. || Culata o banda més grossa, del pal de billar. **Maceta**. || Molestia, cosa pesada. **Porreria**. || Extrem abultat d'una branca, separada del tronc. **Cepejón**. || Subjecte desmanoyotat. **Pánfilo**, **Peimazo**. || **Aguantar la porra**. *fr. Met.* Sufrir, Tolerar. || **Fer porra**. Pararse sense fer lo que un se proposa. **Hacer porra**, **Hacer falta**. || **Tornarse porra**. *fr.* Hacerse un peima.
- Porraça**, *f. aum.* Clavaza, Maza grande. || *Bot.* Planta. **Gamón**.
- Porrada**, *f.* Cop de porra, cop de bastó. **Porrado**, **Mazada**.
- Porrat**, *m.* Fira o mercat de comestibles. **Mercado de viveres**.
- Porrejar**, *v. a.* **Aporrear**.
- Porrer**, *m.* **Macero**. || **Porrer de catedral**. **Pertiguero**. || Càrrech de porrer a les catedrals. **Pertiguera**.
- Porrera**, *Geog.* Vila de la prov. y bisb. de Tarragona, part. jud. de Falset.
- Porrerench**, *ca. adj.* Nadriu o propi de Porrera. **Porrerense**.
- Porreria**, *f. Met. fam.* Molestia, Trigança. **Porreria**. || **Mantindre alguna porreria**. *fr.* Sufrir con paciencia.
- Porreta**, *f.* Cama o fulles seques del all, del porro y d'altres plantes. **Porreta**. || *Dim. de porra*. **Porrilla**. || *Vet.* Tumor a la pota de les cavalcadures. **Porrilla**.
- Porrina**, *f. Bot.* Mena de porro. **Porrina**.
- Porro**, *m. Bot.* Planta d'hort. **Puerro**. || — **de vinya**. *fr.* **Puerro silvestre**.
- Porró**, *f.* Eina de vidre pera beure. **Porrón**, **Penadilla**, **Taza**.
- Porróna**, *f.* **Porrón mayor**.
- Porrónada**, *f.* Líquit que cap en un porró. **Porrón**. || Cop de porró. **Porrónazo**.
- Porrónaire**, *m. y f.* Que fabrica o ven porrons. **Porrónero**. || Qui acostuma beure ab porró. **Bebedor en porrón**.
- Porróner**, *m.* **Porrónaire**.

Porronet. *m. dim.* Porroncito.
Porrupar. *v. n.* Parrupar. Arrullar.

Porrupat, *da. p. p.* Arrullado.

Port. *m. Hidrog.* Port de mar. Puerto de mar. || — *de riu.* Puerto fluvial. || *Orog.* Pas de carena o de montanya. Puerto, Garganta.

|| Gasto o cost de portar. Porte. Parlant de transport marítim. Flete. || — Modo de procedir, de presentarse, de vestir. Porte. || — *fet de mans.* Puerto artificial.

|| — *franch.* Puerto franco. || **A l'altra part dels ports.** Parlant de montanyes Ultrapuertos, Ultramontano. || **Fendro port.** *fr.* Entrarhi la nau, desembarcarhi. Aportar, Tomar puerto.

Port. *Geog.* **Port bou.** Poble de la prov. y bisb. de Girona, part. jud. de Figueres. || — **(El).** Caseriu del terme de Barcelona. || **Santuari de Nostra Senyora del Port.** Veïnat al antic terme de Sans, are districte de Barcelona, al peu de Montjuich. || **Port del comte.** *Orog.* Collada propera de la Serra del Cadí, en quin lloch brollen les fonts del Cardoner.

|| — **Fangós.** *Hidrog.* Port de mar a llevant de la desembocadura del Ebre. Servia de refugi antigament a les naus catalanes. || — **de la Selva.**

Geog. Poble de la prov. y bisb. de Girona, part. jud. de Figueres. || — **Lligat.** Caseriu de pescadors a Cadaqués, prov. de Girona.

Porta. *f.* Puerta. || *Met.* Camí, principi, introducció. Puerta. || *Mec.* Peça de maquinaria. Puerta. || Nom donat a la cort de Turquia. Puerta, Sublime puerta. || — **coladica.** Compuerta.

|| — **cotzera.** La de les cotxeres als palaus, o bé la que és molt gran. Puerta cochera. || — **del darrera.** Puerta de escape, Puerta trasera. || — **falsa.** Puerta falsa, secreta ó accesoría, Postigo. || *Met.* El cés. Puerta trasera.

|| — **ferriça.** *fr.* Puerta de hierro.

|| — **finestrera.** *fr.* Contraventana, Puerta ventana. || — **franca.** *fr.* Puerta franca. || **Agafar la porta o'l cami de la porta.** *fr.*

fam. Anarsen. Tomar, cojer la puerta. || **Ajustar la porta.** *fr.* Entornar la puerta. || **A l'altra porta, qu'aquesta no s'obra.**

Expr. A otra puerta, que ésta no se abre. || **A les portes de la mort.** *m. adv.* En las puertas de la muerte. || **Anar de porta en porta, o captar de porta en porta.** Pedir de puerta en puerta, Pordiosear. || **A portes tanca des el diablo se'n torna.** *Ref.*

A puerta cerrada, se aleja el diablo. || **Barrar la porta.** *fr.* Atrancar la puerta. || **Clavar la porta pèls morros.** *fr. Met.* Echarle la puerta por las narices. || **Ditxosa la porta en que hi passa moça morta.** *Ref.*

Parlant d'estalviar un dot y un casori. Bendita sea la puerta por do sale la hija muerta. || **Estar o picar a la porta.** *fr. Med.* Hallarse á la puerta. || **Er anar per portes.** *fr.* Deixar a la miseria. Echar a la limosna. || **El derrer tanca la porta.** *Loc.*

fam. Parte el postre, Sarna para el postrero; al postrero muerde el perro. || **Mirar darrera la porta.** *fr.* Preveure els resultats.

Mirar más allá, o para en adelante. || **Mitges portes.** *fr.* Hojas de puerta. || **Obrir la porta.** *fr.* Anarsen. Coger la puerta. || **Pegar o fer petar la porta pèls bigots.** *fr. Met.* Dar con la puerta en la cara, en los ojos, en los hocicos ó en las narices. || **Per portes.** *m. adv.* Deixar a la miseria. Por puertas. || **Quan se tanca una porta, se'n obre un altra.** *Ref.* Cuando una puerta se cierra, ciento se abren. || **Segona porta.** *fr.* Contrapuerta. || **Tancar la porta.** *fr.* Cerrar la puerta. || **Tancársell a algú totes les portes.** *fr.* Cerrárselle todas las puertas. || **Tirar les portes a terra.** *fr.* Lia-

- mar recio. || **Trucar a la porta.** fr. Llamar á la puerta, Dar alda-
bonazos.
- Porta (Dimes).** *Biog.* Advocat
barceloní del sigle xvii, autor
d'algunes exposicions apoiant
projectes y instancies dels cons-
sellers. Al any 1632 va escriure
*Sobre la justa pretensión que los
consejeres tienen de cubrirse de-
lante de S. R. M.* || — (**Domingo**).
Abat del monestir de Poblet y
home de molta ilustració al si-
gle xvii, autor d'alguns tractats
morals y polítichs. || — y
Margarit (Pasqual). Llicen-
ciat en filosofia y lletres, que
al any 1869 dirigia un del més
renomnats establiments d'en-
senyança de Barcelona, el *Col-
legi Peninsular*. Havia publi-
cat nombroses obres didácti-
ques, entre altres una *Historia
Universal*.
- Portá.** *Geog.* Poble del cantó de
Sallagosa, bisb. de Perpinyá.
- Portabandera.** *f. Mil.* Portabande-
ra, Portaestandarte.
- Portable.** *adj.* Llevadero.
- Portacarrabina.** *f.* Bossa de ba-
queta pera dur la carrabina.
Portacarabina.
- Portacartutxes.** *m.* Portacartu-
chera.
- Portacreu.** *m.* Qui porta la creu.
Crucero.
- Portaça.** *f. aum.* Puerta mayor.
- Portada.** *f.* Primera plana del
llibre. *Portada.* || *Arquit.* Fron-
tispici, Portalada. *Portada.*
- Portador, a.** *adj.* Portador.
- Portadora.** *f.* Eina pera portar
la verema. *Aportadera, Portade-
ra.*
- Portaencenser.** *m.* Turiferario.
- Portaestandart.** *m. Mil.* Porta-
estandarte.
- Portaestreb.** *m.* Corretja que
sosté l'estreb. *Portaestribo.*
- Portafeix.** *m.* Camalich. Faquín,
Mozo de cordel.
- Portafusell.** *m.* Portafusil.
- Portaguí.** *m.* Portaguíon.
- Portal.** *m.* Portal, Puerta. || Porxo,
porxada. Portal, Pórtico.
- Portalada.** *f.* Puerta, Portada. ||
La bona portalada fa honra
a la casa. *Ref.* Honra la casa,
buena portada.
- Portaler.** *m.* Guarda de portal, o
qui antiguament cobrava els
drets de portes. *Portalero.*
- Portalera.** *f.* Porta o entrada
dels cotxos. *Portezuola.* || *Náut.*
Finestres de les naus pera po-
sarhi els canons. *Portañoia.*
- Portalet.** *m.* Portalejo. || Porta se-
cundaria d'una muralla. *Por-
talete.*
- Portaló.** *m.* *Náut.* Pasatge d'en-
trar a la nau. *Portalón.*
- Portallibres.** *m.* Agafador pera
dur els llibres. *Portallibros.*
- Portallimes.** *m.* Eina. *Portalli-
mas.*
- Portám.** *m.* *Náut.* Conjunt de por-
tes d'una nau. *Puertas.*
- Portamantes.** *m.* Corretges a ma-
leta de fácil us. *Portamantas.*
- Portament.** *m.* Fiambrera.
- Portament.** *m.* Porte.
- Portamitra.** *m.* Mitrado.
- Portamonedes.** *m.* Portamonedas.
- Portanari.** *m.* *Med.* Budell. *Porta-
nario.*
- Portanoves.** *m. y f.* Corredile,
Chismoso.
- Portant.** *p. a.* Llevadero. || *Marxa*
o pas de les cavalleries. *Port-
tante.* || Qui en certes solem-
nitats civils y religioses, és
portador d'algún tavernacle,
imatge y símbol. *Portante.*
- Portantveus.** *m.* Que substitueix
algún càrrech públich. *Vice-
gerente, Portavoces.*
- Portanyola.** *f. Mar.* Porteta a
les embarcacions de vela, y a
les de guerra. *Portañoia.*
- Portapau.** *m.* Símbol eclesiástich
ab imatges. *Portapaz.*
- Portapintes.** *m.* Aparell del tel-
ler. *Portalizos.*
- Portaploma.** *m.* Mango, *Portaplu-
ma.*
- Portar.** *v. a.* En direcció d'aquí
cap allá. *Llevar.* || En direcció
d'allí cap ençá. *Traer.* || De-
munt. *Llevar, Traer.* || Afecte,
carinyo, odi, etz. a algú. *Pro-*

- fesar, Sentir. Tener afecto, cariño, odio. || A coll. Llevar ó traer á cuestas. || **Portar a coll.** *fr.* Llevar á cuestas, en hombros. || **Portar a la mà.** *fr.* Traer de la mano. || **Portar a pasturar.** *fr.* Pastar. || **Portar a vendre.** *Met. fam.* Llevarse en el pico. || **Portar algú com vol a un altre.** *fr.* Traer del cabestro. || **Portar avant.** *fr. Met.* Llevar adelante. || **Portar alentorn.** *fr.* Llevar alrededor. || **Portar demunt.** *fr.* Conllevar, Sobrellevar. || **Portar en palmes.** *Mod. verb.* Traer en palmitas. || **Portar la càrrega.** *fr. Met.* Llevar la carga. || **Portar la caçola al forn.** *fr. Met.* Manejar algún negoci. Menear el ajo. || **Portar les mitjes al garró.** *Mod. verb.* Llevar las calzas arrugadas. || **Portar per devant.** *fr.* Llevar adelante. || **Portarla votada (a algú).** *mod. verb.* Guardársela, Tenérsela jurada. || **Portar perdut a algú.** *fr.* Traer perdido á alguno. || **Aixó porta qua.** *Mod. verb.* Aquí hay gato encerrado. || **No portar rés a vendre.** *Mod. verb.* Parlar sense mirament. No ahorrarse, o no ahorrárselas con alguno. || **No la portarás al moli.** || *Mod. verb.* No te irás alabando.
- Portarse. v. r.** Conducirse, Portarse. || Governarse. Portarse. || Procedir bé o malament. Traerse. || **Portarse com un tirabuguet.** *Mod. verb.* Llevarse como un reloj. || **Portarsen la palma.** *fr.* Llevar la palma. || **Portarsen els ulls.** Atreure l'atenció. Llevarse la vista. || **Portarsen que contar.** *fr.* Llevar en la cabeza. **Portarseuho el vent.** Llevar-se-lo ó arrastrarlo al aire.
- Portat. m.** Producto, Renta. || *p. p.* Llevado, Traído. || Usado. || **Ben o mal portat.** *fr.* Bien ó mal conducido, comido; etc. Bien ó mal trageado.
- Portataules. m.** Al teler mecánich. Arbol de los montantes.
- Portatge. m.** Tribut. Portazgo.
- Portatge (El).** *Geog.* Veïnat del terme de Subirats, prov. de Barcelona.
- Portàtil. adj.** Portátil, Traedizo.
- Portavent. m.** Canó ventilador.
- Portavientos.**
- Portaveu. m.** Portavoz. || Periódic que sosté les aspiracions d'un partit polítich o d'una corporació. **Portavoz, Eco.**
- Porté. Geog.** Poble del departament dels Pirineus Orientals, cantó de Sallagosa, bisb. de Perpinyá.
- Portejar. v. a.** Portear.
- Portell. m.** Portillo.
- Portell. Geog.** Caseriu del terme de Crespiá, prov. de Girona. || Poble del bisbat de Tortosa, prov. de Castelló, part. jud. de Morella. || — Poble de la prov. de Lleida, bisb. de Solsona. || *Orog.* Pas pirenench d'Andorra. || — **d'Aixeques.** *Orog.* Pas enlairat 2074 metres al cim de la Borda, a mitjorn de Fontpedrosa. || — **de l'Ovellar.** *Orog.* Al Bergadá. || — **de Rojá.** *Orog.* Coll pirenench entre l'alt Vallespir y el Conflent. || — **del Om.** *Orog.* Al Ripollés, aprop del collet de la Portella. || — *Orog.* Cinglatera de Coll Sacabra, a la comarca d'Olot. || — **de Sant Salvador.** Entre les Valls del Bach y de Sant Salvador, a la comarca d'Olot.
- Portella. f.** Postigo, Portillo. || — **de cotxe.** Portezuela. || *Fort. Po-*terna.
- Portella (Bernat).** *Biog.* Noble del sigle XIII que va ésser un dels jutges que van condemnar a mort al germá del comte de Tolosa, pèl delicté de felonía, per haver fet armes contra d'aquest senyor, mostrant-se partidari de En Simó de Montfort. || — **(Geraldá de).** Fundadora del monestir de Valldaura al Bergadá al any 1241. || — **(Guifre de).** Cavaller del sigle x, senyor d'un castell a la serra d'aquell nom, que va adquirir del comte Oliva Cabreta de Besalú, Berga y

- Cerdanya, el territori nomenat llavors Vall Frontiniana, pera bastir en ell, el monestir de Sant Pere Apostol. || — (**Guifre de**). Fill del anterior, que va succeir-lo en el senyoriu del del castell de la Portella, y al any 1003, va fundar el monestir esmentat, que al període mitgeval va ésser un dels més remarcables de Catalunya.
- Portella**. *Geog.* Poble de la prov. de Lleida, bisb. d'Urgell, part. jud. de Balaguer. || — Quadra del terme de La Quart, prov. de Barcelona. || — (**Coll de la**). *Orog.* Pas del Pireneu a tramontana de Setcases, prov. de Girona, enlairat 2478 metres. || — (**Blanca d'Andorra**). A la Cerdanya francesa, a 2572 metres, pas de la frontera levantina d'Andorra, al cim de la vall de Campcardós. || — (**Blanca de Maranges**). Pas enlairat 2550 metres, entre les valls de Querol y de Vallbona. || — (**La**). Veinat de Sant Mateu de Bages. || **d'En Pitança**. Collet demunt del Sot de les Pedres a la comarca d'Olot. || — (**del Canigó**). Pas que s'enlaira 2625 metres al cim de la vall de Comalada, entre'l Conflent y el Alt Vallespir. || — (**dels Isarts**). Pas de les montanyes del Canigó.
- Portellera (Coll de la)**. *Orog.* Pas que s'enlaira 1075 metres a la dreta de la riera de Sant Aniol, prov. de Girona.
- Portelleta**. *f. dim.* Portiguillo.
- Portent**. *m.* Prodigí. Portento.
- Portentos**, *a. adj.* Portentoso.
- Portentosamente**. *adv. m.* Portentosamente.
- Portepás (Pich de)**. *Orog.* Puig de 1801 metres, entre les rieres de la Castellana, de Torrelles y d'Urbanyá, al Conflent.
- Porter**. *m.* Portero, Llivero. || Empleat de municipi. Portero de vara, Macero. || Guardia del palau y dels cossos colegisladors. **Portero de maza**.
- Porter y Casanata (Joan Joseph)**. *Biog.* Escriptor que vivia al sigle xvii. Era autor de un manuscrit titolat *Guerras de Cataluña, en tiempo de Felipe IV*.
- Porteret**. *m. dim.* Porterojo, Portérito.
- Porteria**. *f.* Porta dels palaus y cases principals, convents, refugis, etz. **Porteria**. || Empleu y càrrech de porter. **Porteria**. || Aposent y kiosque del porter. **Porteria, Garita**.
- Portes (Avench de les)**. *Espeleol.* Al terme de Vallirana, prov. de Barcelona.
- Portet**. *m.* Portillo.
- Portet (El)**. *Geog.* Caseriu del terme de Vallcebre, prov. de Barcelona.
- Porteta**. *f. dim.* Portezuela. || **Porteta escusada** Postigo.
- Porticar**. *v. a.* Bastir pòrtichs. **Porticar**.
- Porticat**, *da. p. p. y adj.* Porticado.
- Pòrtich**. *m.* *Arquit.* Claustre o pati voltat d'arcades o pilastres. **Pòrtico**. **Porzo**.
- Pòrticó**. *m.* Postigo, Ventanillo. **Finestró**.
- Portiera**. *f.* Cortinatge de catifa. **Portier**.
- Portillo**. *Hidrog.* Port de la banda ponentina de la Vall de Arán, prov. de Lleida. || — *Geog.* Caseriu del terme de Bosost, prov. de Lleida.
- Portoles (Serra de)**. *Orog.* Seralada ahont se forma el vesant dret del riu Segadell, al part. jud. de Puigcerdá, prov. de Girona.
- Portós (Coll de)**. *Orog.* Collada que s'enlaira 1773 metres, entre les rieres d'Evol y de Nohedes a l'antich Conflent.
- Portugal (Pere de)**. *Biog.* Condestable d'aquell regne, a qui la Diputació de Catalunya, durant la lluita contra En Joan II, va nomenar comte de Barcelona, després de fer renúncia d'aquest càrrech el rei En Enrich IV de Castella. Era En

Pere, el més directe successor de la casa d'Aragó, per sa mare Na Isabel, filla del malhaurat En Jaume d'Urgell, y aixó tal volta va influir en la seua designació, per esperit patriòtic de rendir aquest tribut a aquella personalitat tan combatuda en el període d'influència forastera. En Pere, home de molta erudició com escriptor y antiquari, servava ab consideració l'esment del retut de Balaguer, y va vindre a Barcelona al començ del any 1464, guanyantse la voluntat del poble, com no havia esdevingut desde'l regnat d'En Martí. Sols dos anys y mitg va durar el seu regnat, mostrant en aquell curt període, condicions de govern y d'ardidesa en la lluita ab les tropes d'En Joan II. Va morir a Granollers al 21 de juny de 1466, de mort soptada y prou sospitosa pera que fos atribuïda als enemichs de la nostra terra. Les seues despulles van ésser soterrades a l'iglesia de Santa Maria del Mar, y més tart trasladades a Portugal, donant lloch la seua sentida pèrdua, a manifestacions de dol, consemblantes a les ocasionades poch anys avans, quant la mort del Príncep de Viana, que va concitar el sentiment popular de odi contra el rei En Joan y la seua moller Na Joana Enriquez.

Portugués, a. adj. Nadiu o pertanyent a Portugal. Lusitano, Portugués.

Fortús. *Geog.* Poble del departament dels Pirineus Orientals, cantó d'Argelès, bisbat de Perpinyá.

Portusach (Domingo). *Biog.* Religió barceloní que va assolir nomenada a mitjans del segle XIX. Era prior del Hospital y aixís per son esperit humanitari, com per la seua il·lustració, era prou popular a Barcelona, ahont va morir al any

1859. Va ésser professor de llatí, y autor de treballs literaris.

Portvendres. *Geog.* Vila del depart. dels Pirineus Orientals, cantó d'Argelès, bisb. de Perpinyá.

Poruch, ga. adj. Miedoso, Medroso, Meliculoso. || **Poruch** com una llebra. *fr.* Miedoso en extremo.

Porugament. *adv.* Medrosamente.

Porugós, a. adj. Poruch.

Poruguesa. *f.* Temor.

Poruguet, a. adj. dim. fam. Medrosito.

Porxada. *f.* Porche, Soportal, Cobertizo.

Porxar. *v. n.* Porticar.

Porxat, da. m. Conjunt de porxos. Porticado.

Porxo. m. Porxo.

Porxet. m. dim. Porxo petit Portiquito.

Porxo. m. Arquít. Pórtico, Atrio, Lonja, Cobertizo.

Porxo d'Ovella. *Geog.* Caseriu del terme d'Alp, provincia de Girona.

Pos. adv. Ant. Pues, Después.

Posa. f. Actitud. || *Fam.* Presunción, Fachenda

Posa (Andreu). *Biog.* Docte prebete, molt coneixedor de les llengües grega y llatina, catequètic del Seminari de Vich, y canonge lectoral de Barcelona desde 1856 fins a esdevindre la seua mort al any 1889. ||

— **Pere.** Un dels primers impressors de Catalunya a les derrerries del segle XV. Va estampar y corregir la Historia d'Alexandre, escrita per Quinto Curci, ab la llegenda al peu: *Emprantada en Barcelona, per nosaltres Pere Posa, prebete Catalá, e Pere Brú Saboyench, companys.* Va produir, seguint en la professió d'estampar, algunes obres després publicades, entr'elles, les d'En Lull, la *Pastoral* d'En Ximeneç, les obres d'En Degui, el *Llibre del consolat del Mar*, etc.

Posada. f. Casa de menjar, hos-

tatge. Mesón, Posada. || Plat o vianda. Plato, Ración. || *Poet.* En la versificació. Estrofa, Copla, Estancia. || **Posada en despo-
blat.** Venta. || **Posada misera-
ble.** Ventorro, Ventorrillo.
Posadament. *adv. m.* Cautelosa-
mente, Sosegadamente.
Posader, *a. m. y f.* Hostaler. Hos-
pedero.
Posador, *m. Ant.* Hoste. Huesped.
|| Qui posa. Fijador. || **Posador
de preu.** Tasador.
Posar. *v. a.* Colocar, Fixar. Pone-
ner, Echar. || *v. n.* Hostatjarse
en alguna casa o hostal. Hospede-
darse, Parar. Posar. || *v. a.* Gana,
set, salut. Cobrar. || Dents, ca-
bells blancs, barba, etc. Echar
dientes, canas, barba. || Llevat
pera pastar. Recentar. *Fig.* Lle-
vat, preparant alguna cosa.
Perdigar. || Pintar o deixar tinte
a la ploma. Dar tinta. || — a
amarar. *fr.* Ficar el lli o el
cànem a les basses. Empezar.
Deixarlo submergit a l'aigua
corrent. Enriar. || — a camí. *fr.*
ant. Exponer a la vergüenza pú-
blica. || — a refrescar. *fr.* Poner
a refrescar. || — afició. *fr.* Co-
brar, coger, tomar afición. || —
barba. *fr.* Barbar. || — be a al-
gü. *fr. Met.* Donarli medis. Po-
ner bien a alguno. || — bonich. *fr.*
Adornar. Engalanar. || — carinyo.
fr. Cobrar afecte. Cobrar, To-
mar cariño. || — com un drap
mullat o com un drap brut.
fr. Met. Poner de oro y azul. || —
com un hatzer. *fr.* Maltrac-
tar a algü. Ponerle como un cristo
|| — confussions. *fr.* Enre-
dar, Levantar caramillos. || —
dents. *fr.* Echar los dientes. || —
el peu al coll. *Mod. verb.* Do-
minar a algü. Ensillar. || — el peu
plá o els peus plans. *mod.*
verb. Obrar ab reflexió. Asentar
el pié. || — en apreto. *fr.* Poner
en aprieto. || — en encant. *fr.*
Poner en almoneda. || — en espe-
rança. *fr.* Donar esperances.
Dar esperanzas. Esperanzar. || —
en fresch. *fr.* Posar a refres-

car. || — entre dos. *fr.* Interpo-
ner. || — entre quatre parets.
fr. Encerrar. || — al a l'agulla.
fr. Poner haldas en cintas ó ma-
nos a la obra. || — fites. *fr.* Amo-
jonar, Mojonar. || — foch. *fr.* Ca-
lar foch. Pegar fuego. || — fró. *fr.*
Met. Entrenar, Refrenar, Poner
freno. || — galtes. *fr.* Engroixir-
se. Echar carrillos ó mofletes. ||
— groixaria. *fr.* Embarnecer,
Embastecer, Engrosar. || — guar-
des. *fr.* Encerrar, Aislar. || — la
má a sobre d'algü. *mod. verb.*
Pegarli. Sentarle la mano. || —
les ansies sota el coixi. *mod.*
verb. Dormir á pierna suelta. || —
el camp o reial. *fr.* Sentar el
campo, los reales, etc. || — els
braços en creu. *fr.* Cruzar los
brazos. || — els dits a la boca.
fr. Met. Indagar lo que un al-
tre sápig. Meter los dedos. || —
les coses fora d'ordre. *fr.* Po-
ner las cosas, piés con cabeza. ||
— les forques per devant.
mod. verb. Mostrar la horca, an-
tes que el lugar. || — lleis a algü.
mod. verb. Sugetar, obligar á al-
gü. || — mala fama. *fr.* Des-
acreditar. Poner mala voz. || —
nom. *fr.* Imposarlo al bap-
tisme. Poner nombre. *Met.* Dar pre-
cio. || — o fer els peus. *mod.*
verb. Calçar una criatura. Sa-
carle los piés. || — o tenir en
fresch. *mod. verb.* Poner á re-
frescar. || — fadrins. *fr.* Echar
rogadores. || — plá. *fr.* Aplanar.
Allanar, Poner llano. || — ploma.
fr. Met. Començar a tindre me-
dis y recursos. Echar buena plu-
ma. || — un borró. *fr.* Tacar el
bon nom y reputació. Echar un
borrón. || — un mós. *fr.* Fer ca-
llar. Amordazar, Poner mordaza.
|| — una lloca. *mod. verb.* Echar
una gallina. || **Posarhi** el coll.
mod. verb. Arrimar el hombro. ||
— terra entremitg. *fr.* Fugir.
Poner tierra de por medio. || — un
pam *da greix.* *mod. verb.* Re-
gordearse, Bañarse en agua de
rosas. || **Pósat** la má al pit.
mod. Mele la mano en tu seno, no

- diràs de hado ajeno. || ¿Qui t'hi posa? ¿Qui li posa? *Loc.* ¿Quien le pide consejo? ¿Quien le mete en ello?
- Posarse.** *v. r.* Donar mostres de bon seny o de formalitat, qui no tenia aquelles condicions. Sentar el juicio. || Aturarse els aucells, les abelles, etz. en un lloch. **Posarse.** || **Posarse a la barreja.** *fr.* Donarse per vençut al joch de cartes. **Surarse, meterse en baraja.** || **Posarse a la boca a algú.** (Criticar-lo). *mod. verb.* Tomar ó traer en boca á alguno. || **Posarse a veure vindre.** *fr.* Ponerse á la expectativa. || **Posarse ab mestre.** *fr.* Tomar maestro, Tomar lección. || **Posarse ahont no l demanen.** *fr.* *Met.* Meterse en camisa de onze varas. || **Ponerse a la bona gracia d'algú.** *fr.* Concillarse la amistad de alguno. || **Posarse ab discordia ab algú.** *fr.* Enemistarse, Encontrarse con alguno. || **Posarse bé o sentarse bé el menjar.** *mod. verb.* Llevar el estómagó la comida. || **Posarse boca terrosa.** *mod. verb.* Echarse boca abajo. || **Posarse com un bot.** *fr.* Engreixarse. Abotargarse. || **Posarse com un gat, o com un xop.** *fr.* *Fam.* Mullarse molt. Calarse hasta los huesos. Hacerse una zarpa. || **Posarse de cul a la paret.** *fr.* *Met.* Cerrarse de campña ó á la banda. || **Posarse estirat.** *fr.* *Met.* Engalanarse. || **Posarse furios.** *fr.* Ponerse hecho un perro. || **Posarse gras.** *fr.* Engordar. || **Posarse la mà al pit.** *fr.* Esbrinar alguna cosa de conciencia. Meter la mano en el seno. || **No posarse bé o no sentarse bé.** (parlant del menjar). Asentárselo en el estómagó. No estar d'acort ab l'opinió agena. No parecerle bien. || **No posarsen cap pedra al fetge.** *mod. verb.* Echarlo todo á palacio.
- Posat.** *m.* Aspecto, Continente, Presencia. || *p. p.* de posar. Puesto. || **Una vegada posat.** *Loc.* Per-
- sistencia en alguna cosa. Puesto en el borrico.
- Posdata.** *f.* Postdata.
- Posets (Puig de).** *Orog.* Al pirineu aragonés, proper al Ribagorça.
- Posició.** *f.* Posición. || Situació, positura. **Posición.** || Lloch estratègic. **Posición.** || **Supòsit.** *Ant.* Posición. || *For.* Pregunta formulada a les parts qu'interven en alguna qüestió judicial. **Posición.** || **Falsa posició.** *Arit.* Falsa posición.
- Posicionar.** *v. a.* Donar posició. Posicionar.
- Posicionarse.** *v. r.* Posicionarse.
- Posidroster.** *m.* Aparell pera determinar pesos específics. **Posidrosteró.**
- Pòsit.** *Heces.* **Poso.** || **Fer pòsit els líquits.** *fr.* Posarse ó sentarse los líquidos.
- Positiu, va.** *adj.* Cert, verdader. **Positivo.** || *Gram.* Nom que expressa les qualitats d'una cosa. **Positivo.** || *Log.* Afirmatiu. **Positivo.** || **De positiu.** *m. adv.* De cert. De positivo.
- Positivament.** *adv. m.* Positivamente.
- Positivisme.** *m.* Positivismó. || Sistema de creure sols verdaderes les coses que son demostrades materialment pèls sentits. **Positivismó, Materialismó.**
- Positivista.** *m. y f.* Partidari del positivisme. **Positivista.**
- Positura.** *f.* Postura, Actitud.
- Posologia.** *f.* Dosis dels medicaments. **Posologia.**
- Posponent.** *adj.* Qui posposa. **Posponente.**
- Posposador.** *adj.* **Posponent.**
- Posposar.** *v. a.* Posponer.
- Posposat, da.** *p. p.* Pospuesto.
- Posposició.** *f.* Posposición, Postergación.
- Pospost, a.** *adj.* **Posposat.**
- Posseidor.** *m.* Posesor. || **Posseidor de bona ó de mala fé.** **Posesor de buena ó de mala fé.**
- Posseiment.** *m.* Posesión.
- Posseir.** *v. a.* Poseer, Gozar, Tener.

- Conéixer algún coneixement o ciència. **Poseer**.
- Posseit**, da. *p. p.* Poseído, Poseso. || *Met.* Endiablât, furiós, referintse al posseit del mal esperit. **Poseído**, **Poseso**.
- Possessió**. *f.* Posesión, Goco. || Al vocabulari forense hi han diferents qualificatius d'aquest mot que tenen analogia en les llengües catalana y castellana, com *Possessió civil, clandestina, de bona fé, de mala fé, natural, pretoria, violenta*, etc. || **Donar possessió**. *fr.* Dar posesión. || **Pendre possessió**. *f.* Tomar posesión. || **Posarse en possessió**. *fr.* Posesionarse. || **Treure de possessió**. *fr.* Desaposeionado.
- Possessional**. *adj.* Posesorio.
- Possessionar**. *v. n.* Donar possessió. **Posesionar**.
- Possessionarse**. *v. r.* Pendre possessió. *fr.* Posesionarse.
- Possessioneta**. *f. dim.* Hacendilla.
- Possessiu**, va. *adj. Gram.* Adjectius, pronoms y verbs, que signifiquen possessió. **Posesivo**.
- Possessivament**. *adv. m.* Posesivamente.
- Possessor**. *m.* Poseedor.
- Possessori**, a. *adj.* Posesorio, Posesional. || **Expedient possessor**. *For.* Instrument públic que acredita la propietat d'alguna cosa. **Expediente posesorio**.
- Possibilitar**. *v. a.* Facilitar, Possibilitar.
- Possibilitat**. *f.* Facilitat. Possibilidad. || *Medis*, *Facultat*. Possibilidad. || — *da. p. p.* Possibilitado, Facilitado.
- Possible**. *adj.* Dable, Factible, Possible. || *¿Es possible?* *Loc.* *¿Es possible?* || *Fer lo possible.* *fr.* Hacer lo posible. || *No ésser possible.* *fr.* No ser posible.
- Possiblement**. *adv. m.* Posiblemente.
- Possibles**. *m. pl.* Bens o rendes que té algú pera viure. *Medios*, *Recursos*.
- Post**. *f.* Planxa de fusta. *Tabla*. || La que serveix pera aplanar la terra llaurada. *Tablón*. || — *a. p. p. del verb. pondre*. **Puesto**, a. || **Post costera**. *Ripia*. || **Post de lit**. *Tablas de la cama*, *Tablado*. || **Sorollar les posts**, o *fer anar les posts.* *fr.* *Tabletear*.
- Posta**. *f.* *Aposta*, *juguesca*. **Apuesta**. || *De sol o de lluna*. **Puesta**. || *Conjunt d'ous posts per la gallina o per les aus*. **Nidada**. || **A posta**. *m. adv.* *Ab intent*. **Adrede**, **De propósito**, **De intento**. || **A posta de sol**. *m. adv.* *Al ponerse el sol*, *A la puesta de sol*, *Al oscurecer*. || **Anarsen a la posta**. *fr. Met.* *Acavarse la vida*. *Largarse por la posta*. || **Estar a la posta la nau**. *fr. Naut.* *Estar la nave de recaló*. || **Fer una posta**. *fr.* *Apostar*. || **Pendre la posta**. *fr. Ant.* *Marchar*, *Acabar la existencia*. || **Correu**.
- Postaça**. *f. aum.* *Tabla grande*.
- Postada**. *f.* *Divisió dels escudellers*. *Anaquel*. || *Post* *pera posarhi pastes y fruites a secar*. **Tablero**.
- Postal**. *adj.* *Relatiu al correu*. **Postal**. || **Targeta postal**. *Cartulina* *pera escriurehi sense plegar ni cloure*, *que desde 1870 circula pél correu*. **Tarjeta postal**.
- Postám**. *m.* *Pila o munió de posts*. **Tablaje**, **Tabladón**.
- Postat**. *m. y f.* *Potestad*. || *Fórmula d'entrega de senyoria als temps del feudalisme*. *Así en paz como en guerra*. || **Empostissat**, **Tableado**.
- Postdata**. *f.* *Cláusula o escrit de aditament a la carta*. **Postdata**.
- Postdiluví**, na. *adj.* *Suceit després del diluvi*. **Postdiluviano**.
- Postejar**. *v. a.* *Viajar en la posta*.
- Postema**. *f. Ant.* **Posterma**.
- Postergabilitat**. *f.* **Postergabilidad**.
- Postergable**. *adj.* **Postergable**.
- Postergació**. *f.* **Postergación**.
- Postergadament**. *adv. m.* **Postergadamente**.
- Postergadíssim**, a. *adj.* **Postergadísimo**.

- Postergadíssimament.** *adv. sup.* Postergadíssimamente.
- Postergador,** *a. m. y f.* Postergador.
- Postergament.** *m.* Postergación
- Postergant.** *m.* Postergador.
- Postergar.** *v. a.* Fer o deixar que alguna cosa se retrassi. Postergar.
- Postergat,** *da. p. p.* Postergado.
- Postergatiu,** *va. adj.* Postergatiu.
- Postergatori.** *m.* Postergatorio.
- Posterior** *adj.* Lo que esdevé després. Posterior.
- Posterioritat.** *f.* Posterioridad.
- Posteriorment.** *adv. m.* Després. Posteriormente.
- Posteritat.** *f.* Temps a esdevenir. Posteridad.
- Posterma.** *f. Med.* Postema. Podre, Pus. || *Cir.* Materia d'alguna ferida. Virus, Virulencia. || **Mala posterma.** *fr. Met.* Aplicantse a algún subjecte pesat o inconvenient. Mala pécora.
- Postermàtic,** *ca. adj.* Postermoso.
- Postermear.** *v. n. Med.* Apostermarse.
- Postermera.** *f. Cir.* Eina pera obrir els tumors y netejarlos de posterma. Apostermero.
- Postermós,** *a. adj.* Plé de posterma. Postermàtic.
- Posteta.** *f. dim.* Tablilla. || *Imp.* Agregat de fulls, seguint la mateixa compaginació. Tablita. || Peça pera ajuntar dues fustes. Cola de milano.
- Postglacial.** *adj. Geol.* Postglacial.
- Posticar.** *v. a. Ter. Naut.* Remar. Posticar.
- Postich.** *m.* Portillo. Remer. Remero.
- Postis,** *sa. adj.* Postizo. || Imitat, fingit. Postizo.
- Postilla.** *f.* Adició marginal als llibres. Postilla. || Posar postilles. Apostillar.
- Postillació.** *f.* Posar postilles. Postillación.
- Postillar.** *v. a.* Apostillar.
- Postilló.** *m.* Moço de postes. Postillón.
- Postils.** *Geog.* Caseriu de Navés, prov. de Lleida.
- Postitis.** *f. Med.* Inflamació del prepuci. Postitis.
- Postius (Manel).** *Biog.* Escriptor de les derrerries del sigle XVIII. Era traductor de les taules cronològiques de Marcel, y de una obra relativa a falliments comercials.
- Postius.** *Geog.* Caseriu de Montanyola, prov. de Barcelona.
- Postilmini.** *m.* Procediment del dret de guerra que era observat a l'antigor. Postilmini.
- Postmeridà,** *na. adj.* Després del mitgdia. Postmeridiano.
- Postoncia.** *f. Med.* Tumafacció del prepuci. Postoncia.
- Postor.** *m.* Qui ofereix preu per algún encant o venda. Postor.
- Posposar.** *v. r.* Posponer.
- Posposició.** *f. Med.* Febre intermitent. Posposición.
- Postració.** *f.* Postración. || Humillació, abatiment. Postración.
- Postrador.** *m.* Postrador.
- Postrament.** *m.* Postración.
- Postrar.** *v. a.* Abàtre, Enflaquir. Postrar.
- Postrarse.** *v. r.* Humillarse. Postrarse. || Perdre les forces. Postrarse.
- Postrat,** *da. p. p.* Postrado. *adj.* Abatido.
- Postrém,** *a. adj.* Derrer. Postremo.
- Postremitat.** *f.* Postremidad.
- Postrer,** *a. adj.* Postrero.
- Postrerament.** *adv.* Postreramente.
- Postres.** *f.* Postras.
- Postrimer,** *a. adj.* Derrer. Postrimero.
- Postrimeries.** *f. pl.* Derrerries. Postrimerías.
- Postulació.** *f.* Prech. Postulación. || *Dret. ecles.* Fórmula de nomenament d'acort ab el dret canónich. Postulación.
- Postulador.** *m.* Qui prega o demana. Postulador.
- Postulaire.** *Com.* Postulador.
- Postulant.** *adj.* Qui fá alguna petició. Postulante.

Postular. *v. n.* Postular.
Postulat. *m. Matem.* Principi clar y evident, que no exigeix prova. **Postulado.** || *p. p.* Postulado.
Póstum, *a. adj.* Fet o neixensa, esdevinguts després de la mort d'algué. **Póstumo.**
Postument. *adv.* m.* Després d'esdevindre una mort, d'acabar-se un període de temps. **Postumentamente.**
Postura. *f.* Cosa de poca entitat. **Bagatela, Chisme.** || **Gestes. Ademan, Mueca, Patarata, Remilgo.** || **Falaguera, Zalameria.** || **Estar en bona postura envers algué.** *fr.* Esser del seu grat. Ser de su agrado. || **Mudar sovint de postura.** *fr. Met.* Moverse á todos vientos. || **Pendre tota mena de postures.** *fr.* Hacer cualquier papel. || **Fer postures.** *fr.* Hacer muecas.
Posturar. *v. a.* Posar dita, prometre preu a alguna cosa. **Licitar.**
Posturejar. *v. n.* Fer postures. Hacer muecas.
Posturer, *a. m. y f. y adj.* Figurerero.
Postureta. *f.* Mueca.
Pot. *m. Bote.* || — **de llaua.** *m.* Lata, Bote. || — **de terra.** *m.* Tarro, Bote de barro. || — **d'apotecari.** *Met. fam.* Subjecte malaltic. **Podrigorio.** || — **de confitura.** *Orza.* || — **de la confitura.** *Met. fam.* Assumepte difícilós. **Busilis, Médula.** || — **de posar mel.** *fr.* Vas de terrica ab dues anses. **Parra.**
Pota. *f.* Pata, plé. || *f.* Qualsevol de les dues de davant, dels animals quadrúpedes. **Mano.** || **Pera menjar, com de vadella, etc.** **Mano.** || — **de cavall.** *Bot.* Planta. **Fárfara, Fusilago, Uña de caballo.** || — **de colom.** *Bot.* Planta. **Borrajá, Buglosa.** || — **fesa.** Partida, com la del bou, del porch, etc. **Plé hendido.** || *Naut.* Vertex del ángul, format pels braços de l'àncora. **Plé.** || **Aprestar les potes a terra.** *fr.* Apeñar. || **Càurehi de potes.** *fr.*

Deixarse enganyar. **Caer en el lazo** || **Caure de potes com els gats.** *fr.* Salvarse dels perills. **Caer de plés.** || **Ensenyar o treure la pota.** *fr. Met.* Mostrar, Sacar la pata. || **Fer pota.** *fr.* No lograr lo que's proposava. **Hacer pifia.** || **Treure d'entre les potes.** *fr. Fam.* Arrebossar. Sacar de entre manos. || **Vindre la cosa de totes quatre potes.** *fr.* Vindre al cas. **Correr parejas.**
Potabilitat. *f.* Condió de lo que és potable. **Potabilidad.**
Potable. *adj.* Aigua apropiada pera beure. **Potable.**
Potaç. *m. aum.* Botazo.
Potaça. *f. aum.* Pota grossa. **Pataza.**
Potach. *m.* Guisat. **Alboronia, Boronia.**
Potada. *f.* Patada. || *Mar.* Aparell pera donar fons en llochs plens de roca. **Potada.**
Potallejar. *v. n.* Pisar.
Potamografia. *f.* Descripció y estudi dels cursos fluvials. **Potamografia.**
Potamologia. *f.* Coneixement y observació de les corrents de aigua. **Potamologia.**
Potassa. *f.* Substancia química. **Potasa.** || *m. aum.* **Potaça.** || — **cáustica.** *fr.* Piedra cáustica, **Potasa cáustica á la cal.**
Potassi. *m. Min.* Metall. **Potasio.**
Potássich, *ca. adj.* *Quím.* **Potásico, Potáseo.**
Potássits. *m. pl. Min.* Cossos potássichs. **Potásidos.**
Potatge. *m.* Cuiinat y beguda. **Potaje.**
Potau (Cristófol). *Biog.* Catedràtic de lleis a Barcelona, al sígle xvii, autor de un remarkable comentari a les constitucions de Catalunya. || — **(Pere Dimes de).** Catedràtic de cánons a Barcelona, escriptor relligiós y bon orador. Al any 1696, va estampar alguns dels seus sermons, en quins mostrava la seua adhesió als

- derrers reis de la casa de Austria.
- Potea**, *f. Min.* Óxit d'estany recalcinat. **Potea**.
- Poteig**, *m.* Pateo, Pisoteo.
- Potejar**, *v. n.* Patear, Pisotear.
- Potella (La)**, *Geog.* Veïnat del terme de Sobremunt, prov. de Barcelona.
- Potença**, *f. Herald.* Signe heràldica en forma de T. **Potenza**.
- Potençat**, *da. adj.* Forma d'algunes creus capsades als seus quatre pals. **Potenzado**.
- Potencia**, *f.* Facultat pera fer alguna cosa. **Potencia**. || Virtut generadora. **Potencia**. || Enteniment, Voluntat. **Potencia**. || Estat, Govern. **Potencia**. || *Mec.* Força d'un aparell o de una màquina. **Potencia**. || *Arit. y Alg.* Producte d'una multiplicació. **Potencia**. || **Potencia motriu**. **Potencia motriz**. || **Potencia obediencial**. **Potencia obediencial**. || **De potencia**, *m. adv.* A la fuerza.
- Potencial**, *adj.* Potencial.
- Potencialitat**, *f.* Potencialidad.
- Potencialment**, *adv. m.* Potencialmente. || *Fil.* Potencialmente.
- Potent**, *adj.* Potente. || Vigorós. **Potente**.
- Potentament**, *adv. m.* Potentement.
- Potentat**, *m.* Poderós, Rich. **Potentado**.
- Potentilla**, *f. Bot.* Planta. **Potentilla**.
- Potentíssim**, *a. adj. aum.* Potentísimo.
- Potentment**, *adv. m.* Potentament.
- Poter**, *a. m. y f.* Botero, Latero, Tarrero.
- Potera**, *f.* Aparell de pesca. **Potera**.
- Poteria**, *f.* Cacharrería, Tarrería.
- Poterna**, *f.* Portella dels murs de fortificació. **Poterna**.
- Potestat**, *f.* Poder, jurisdicció. **Potestad**. || **Plena potestat**, *fr.* **Potestad absoluta**. || **Estar baix la potestat d'algú**, *fr.* **Estar bajo el cuidado de alguno ó hallarse bajo la tutela de alguien**.
- Potestatiu**, *va. adj.* **Potestativo**.
- Potestativament**, *adv.* **Potestativamente**.
- Potet**, *m. dim.* **Latifa**. **Tarrito**. || **Vas pera posarhi aigua d'olor**. **Pomo**.
- Potineig**, *m.* **Manoseo**.
- Potinejar**, *v. a.* **Ajar**, **Manosear**.
- Potiner**, *a. adj.* **Cochino**, **Porque-zuelo**, **Puerco**. || Qui treballa grollerament. **Chapucero**, **Zan- cajo**.
- Potineria**, *f.* **Cochinada**, **Porquería**. || Obra o treball mal fet. **Chapuceria**, **Mecánica**.
- Potinga**, *f.* **Beguda**, **Brevatge**. **Potingue**, **Jarope**.
- Potinguer**, *a. adj.* Aficionat a les potingues. **Potinguero**, **Jaropero**.
- Potipotí**, *m.* **Comistrajo**, **Cuezo**, **Potaje**.
- Potiró**, *m. Bot.* **Carabaça** de hivern. **Potirón**.
- Potista**, *adj.* **Bevedor** de vi. **Borrahín**.
- Potologia**, *f.* **Tractat** de les begudes. **Potología**.
- Potoll**, *m.* **Abundor** de coses. **Atajo**, **Hato**, **Peste**.
- Potosi**, *m. mot castellanisat.* **Abundor** de riqueses. **Potosí**. || **Val un potosi**, *fr.* **Exagerant** el valer d'alguna cosa. **Cuesta un potosi**.
- Potra**, *f.* de **Potre**. **Potra** || **Tumor**, **trencadura**. **Potra** || *Vulg.* **Sort**, **Fortuna**. **Potra**. || **Potra d'humor congelat**. **Malaltia**. **Hidroceles**. || **Potra de venes tortes**. **Hernia**. || **Cantarli a algú la potra**, *fr.* **Sentir dolors** per cambi de temps, els trencats. **Cantar la potra**. || **Tindre potra**, *fr. Fam.* **Tindre sort** al joc. **Ser potroso**.
- Potrada**, *f.* **Conjunt** de potres. **Potrada**.
- Potranca**, *f.* **Euga** de més de tres anys. **Potranca**.
- Potranch**, *m.* **Cavall** que no passa de tres anys. **Potranco**.
- Potre**, *m.* **Potro**.
- Potrejar**, *v. a.* **Bromejar**. **Potrear**. || *Met.* **Molestar**, **Perfidiejar**. **Potrear**.

Potrer. *m.* **Potrero.**

Potrera. *f.* Estable dels potres.

Potrera.

Potreria. *f.* Lloch pera domar els potres. **Potreria.** || *Met.* Bro-ma pesada. **Potreria.**

Potret. *m. dim.* **Potrito, Potrico.**

Potreta. *f. dim.* **Potrilla.**

Potro. *m.* **Poltro, Cavall jove. Potro.**

|| Màquina de fusta pera subjectar les cavalcadures.

Potro. || Eina de foradar. **Potro.**

|| *Ant.* Aparell de torment. **Potro.**

|| **Domar potros.** *fr.* Sub-

jectar gènits altius, Humiliar.

Domar potros.

Potrós, *a. adj. Fam.* Trencat, Qui

té potra. **Potroso.** || Qui té sort

en les seutes empreses. **Potroso.**

|| Perfidió. **Potroso.**

Pots. *m. Ter.* d'Arán, Labios.

Potser. *adv. dub.* Puede que, Tal

vez, Acaso, Quizás. || *mod. adv.*

Acaso, Tal vez.

Pou. *m.* Clot obert a terra fins a

flor d'aigua. **Pozo** || Paratge

dels rius ab major fondaria de

aigua. **Pozo.** || *Met.* Cosa abun-

dosa, parlant de riqueses, de

bondat, de ciencia, etc. **Pozo.** ||

Pou artesià. Pou de sífon inver-

vers. **Pozo artesià.** || **Pou de**

diner. *fr. Met.* Dinerada, Dine-

ral. || **Pou de neu.** *fr.* Lloch

ahont s'hi deposita la neu pera

extràurela al estiu. **Nevera, Pozo**

de nieve. || **Pou sech.** Lloch

ahont s'hi arpleguen les aigües

brutes, Pou mort. **Pozo**

negro. || **Escarar el pou.** *fr.*

Limpiar el pozo.

Pou (Manció). *Biog.* Escriptor

relligiós y remarcable orador

sagrat del sigle xvi, que va

deixar escrits dos volums de

sermons. Pertanyia a l'ordre

de predicadors, de quina va

esserne vicari general y provin-

cial a Catalunya al any 1541. ||

— (**Nofre**). Un dels llati-

nistes més calificats a les der-

rerries del sigle xvi. Era nadiu

de Girona, y al any 1579 era

catedràtic de filosofia a l'uni-

versitat de Perpinyá. Era au-

tor d'una valiosa colecció de

adagis llatins ab la seua cor-

respondència catalana, de qui-

na obra, van ferse varies edi-

cions. || — (**Fau Maria**). Militar

que va endreçarse als Estats

Units, quan la guerra federal

de 1863, morint en la lluita, a

Nova York, essent oficial d'un

dels regiments d'aquella ciu-

tat. || — y **Comella de Palau**

(**Segimon**). Gramàtic y es-

criptor vigatà, autor de una

obra didàctica de la llengua

llatina, estampada al any 1779,

y d'una relació de les festes

que van ferse quan la consa-

gració de la nova catedral de

Vich, impresa al any 1803. || —

y **Ordinas (Joseph Antoni)**.

Catedràtic de la facultat de

dret a Barcelona, mort al any

1900. Encara que nadiu de les

Balears, va sejourar a Catalu-

nya molts anys, haventse dis-

tingit pèls seus arrelats conei-

xements econòmichs y filosò-

fichs, de quins havia publicat

travalls ben remarcables.

Pou (El). *Geog.* Veinat de Folga-

roles, part. jud. de Vich. || —

Caseriu de Sant Martí de Cen-

telles. || — Lloch del terme de

Santa Fé, prov. de Barcelona.

|| — de l'**Alzina**. Quadra del

terme de Avinyonet, prov. de

Barcelona.

Poual. *m.* Cànter, Galleda. Cànta-

ro, Cubo, Pozal.

Pouar. *v. a.* Sacar aigua del pozo.

Pouater. *m.* **Pocero.**

Poudevida. *Geog.* Caseriu de ter-

me de Folgaroles, prov. de

Barcelona.

Pouet. *m. dim.* **Pozuelo.**

Pouetaire. *m.* **Pocero.**

Pouplana (Eduart). *Biog.* Dis-

tingit advocat que va assolir

nomenada a mitjans del sigle

xix. Al morir a Barcelona al

any 1874, era Jutge municipal

del districte de Palau a la me-

teixa ciutat.

Pourret (Pere Andreu). *Biog.*

Escriptor barceloni als comen-

cos del segle XIX, que al any 1823 va publicar interessants notícies referents a la família dels botànichs de la família Salvador.

Poxansa. *f. ant.* Pujanza.

Poxant, *a. adj.* Poderoso, Magnífic, Soberbio.

Poy. *m. Ter.* Piojo, Pollo. || Banch de pedra. Poyo.

Poy y Comes (Manel). *Biog.* Matemàtic, professor de comptabilitat que va assolir concepte a Barcelona, durant la primera meitat del segle XIX. Haví publicat algunes obres didàctiques, pels anys de 1835-1840, entre elles la *Clave de aritmética y álgebra*, de quina se'n feren algunes edicions.

Pozo y Secall (Joaquim del).

Biog. Metge barceloní, que aixis pels seus coneixements facultatius, com pels seus remarcables serveis en períodes ben crítichs, va assolir merescuda nomenada. Pertanyia al cos mèdich municipal, y tenia a son càrrech el districte de la Barceloneta, ahont aixis a la febra groga de 1870, com al cólera de 1885, va deixar rellevant esment. Va morir al any 1893.

Práctica. *f.* Exercici constant de alguna cosa d'acort ab les regles d'un art o coneixement.

Práctica. || Estil, costum, us.

Práctica. || La práctica treu mestre. *Ref.* La práctica enseña.

Practicable. *adj.* Practicable.

Practicament. *adv. m.* Practicaments.

Practicant. *m.* Práctich. Practicante.

Practicar. *v. a.* Posar en práctica. Practicar.

Practicarse. *v. r.* Ensajarse. Practicarse.

Practicat, *da. p. p.* Practicado.

Practicatge. *m.* Practicaje.

Práctich, *ca. adj.* Práctico. || Expert, Versat. Práctico. || Cosa fácil de fer. Práctico. || *m.* Pilot. Práctico.

Practicisme. *m.* Referent a les coses pràctiques. Practicismo.

Prada. *f.* Pradera, Pradería.

Pradell. *m. dim. de Prat.* Pradecito.

Pradell. *Geog.* Poble anexe al de Preixens, prov. de Lleida. || — Poble de la prov. y bisb. de Tarragona, part. jud. de Falset.

Pradells. *Geog.* Casal del Vallespir, aprop del plà Castanyer, anomenada Torre de Pradells.

Prader, *a. adj.* Cosa del prat. Pradeño.

Pradera. *f.* Prada.

Praderal. *adj.* Relatiu al prat o a la prada. Praderoso.

Prades. *f. pl.* Praderas.

Prades (Deuder). *Biog.* Remarcable trovador del segle XIII, quines obres van ésser trobades en un nitxe de la catedral vella de Vich, als derrers anys del segle XVIII. Les mortals despulles d'aquell poeta, tenien a la meteixa Seu l'enterrament. || — (Marguerida de) Segona moller del rei En Martí l'humà, ab qui va enmaridar-se a la torre de Bellesguard el 16 de septembre de 1409, sense donarli successió.

Prades. *Hist.* Comtat que comprenia poblats de les serres y vessants propers a aquella vila que pertanyien a les comarques del camp de Tarragona, Priorat, Conca de Barberá y Les Garrigues. El castell y lloch de sejoyn del comte, era al terme de la vila de Prades.

|| — *Geog.* Cantó del departament dels Pirineus Orientals format dels ajuntaments de Campomà, Castell, Catllar, Clarà, Codalet, Conat, Cornellà del Conflent, Eus, Fillols, Fullà, Masos, Molitg, Monet, Nohedes, Prades, Rià, Taurinyà, Urbanyà, Vernet dels Banyes y Vilafranca del Conflent. || — Districte del depart. dels Pirineus Orientals, format pels cantons de Montlluís, Oleta, Prades, Sallagosa, Surniá

y Vinçá. || — Vila del antich Confent, cap de partit y subprefectura del departament dels Pirineus Orientals. || — Arbal de Molsosa, prov. de Lleida. || — Vila de la prov. y bisb. de Tarragona, part. jud. de Montblanch. || — (**Riera de**). *Hidrog.* Neix al N. O. de Capafonts, provincia de Tarragona, passa per Prades, y desaigua al Montsant, passat Ulldemolins. || — (**Serra de**). *Orog.* Serralada de la prov. de Tarragona, que s'apoya aprop de Poblet, y al arribar a Prades, resta dividida en dues, la del Montsant y de la Muçara formant la partió de les conquestes del Ebre y del Francolí

Pradet y Sant Joan. *Geog.* Barriada de Canejan a la Vall de Arán, prov. de Lleida.

Pradial. *m. Cron.* Nové mes del calendari republicà francès.

Pradial.

Praderench, ca. adj. Propi de la pradera. **Praderizo.** || Nadiu o propi dels llochs geogràfics anomenats Prat. **Pradense.**

Pragmática. *f.* Constitució legal, Estatut. **Pragmática.**

Pragmàtic, ca. adj. Cometarista o juriscònsult que interpreta les disposicions legals. **Pragmático.**

Pramni. *m. Min.* Varietat de quarç. **Pramnio.**

Praonetia. *f. Entom.* Insectes coleòpters. **Praonetia.**

Praseocobalt. *m. Quim.* Cos cristallisable. **Praseocobalto.**

Praseolita. *f. Min.* Varietat de esmorquina. **Praseolita.**

Prasi. *m. Min.* Pedra preciosa de color vert. **Prasio.**

Prasma. *f. Min.* Varietat de calcedonia. **Prasma.**

Prasofita. *f. Min.* **Prasofita.**

Prasopal. *m. Min.* Varietat de crisopassa. **Prasopal.**

Prasquiró. *Geog.* Caseriu del terme de Sant Salvador de Toló, prov. de Lleida.

Prat. *m.* Prado, Pradera, Praderia.

|| Lloch d'esbarjo a les grans poblacions. **Prado.**

Prat (Antoni). *Biog.* Escriptor dogmàtic de les derrerries del segle xvi autor del *Antonia disthica moralia etc.* publicat al any 1692. || — (**Bernat**). Notari vigatà del segle xvi que vivia envers l'any 1520 y va deixar manuscrits dos volums *Noticies eclesiàstiques del bisbat de Vich*. Era home de molta erudició. || — (**Joan**). Il·lustrat poliglota, cònsul general de Inglaterra a Barcelona. Va morir al any 1884. || — (**Mariagna de**). Noble y bondadosa dama barcelonina, que va mostrar el seu esperit de caritat a mitjans del segle xix. Va morir al any 1861, y s'havia distingit en les juntes de la Caritat Cristiana y de la Junta de Dames, havent sigut una de les més laborioses a la comissió instituïda pera socors dels ferits a la guerra d'Àfrica. || — (**Rexach y Martí de (Francesch)**). Doctor en teologia nadiu de Vich, arqueòlech, estudiós y autor d'una disertació relativa al mosaic de Sant Miquel de Barcelona, ab una reproducció de aquella obra romana. Vivia al any 1764, en quin va publicar un estudi referent a Sant Bernat Calvó. || — y **Miralles**. Distingit militar que havia mostrar el seu ardent y la seua il·lustració en sa brillant carrera. Va morir al any 1859, essent primer jefe del batalló de cassadors de Ballén. || — y **Rodriguez (Antoni)**. Catedràtic, advocat, doctor en lletres, y un dels homens, resòlts a guiar els avensos de la cultura y del verdader progrés a la nostra terra. Va ésser substitut de la classe de matemàtiques al any 1846, y al 1849, professor de llengua anglesa a l'Acadèmia d'artilleria, y més endavant al Institut de segona ensenyança a Barcelona. Era cònsul de

Parma, director de la Caixa d'Estalvis y del Mont de Pietat, fundador de institucions protectores de la classe treballadora, y un dels socis més actius de la Societat econòmica d'amichs del país. Va morir a Barcelona a etat avançada al any 1886. || — y **Sancho (Joan)**. Financier que a mitjans del segle XIX va mostrar el seu talent y les seues iniciatives en obres beneficioses al deixondiment de la riquesa de nostra regió. Va ésser director de la Societat Catalana General de Crèdit y de la Reial companyia de canalisació del Ebre. Va morir al any 1885.

Prat. *Geog.* Al Bergadá. partit judicial de Puigreig, aprop del torrent Guixaró. = — **(El)**. Caseriu del terme d'Abella de la Conca, prov. de Lleida. || — Caseriu del terme de La Bola, prov. de Barcelona. || — Veïnat del dist. de Malla, (id). || — Caseriu del terme de Sant Agustí, al Lluçanès. || — Veïnat de Santa Maria de Besora, prov. de Barcelona. || — Lloch anexe al terme de Seva, a la plana de Vich. || — Barri del terme de Sora, prov. de Barcelona. || — **d'Abaix**. Veïnat de Manlleu. || — **de Dalt**. Barriada del terme de Caldes de Montbuy. || — **Aguiló (Coll de)**. *Orog.* A la serra del Cadí, aprop de Comabona. || — **Berlá**. Al camí de la serra Pedregosa a la Font Tordera, al Bergadá. || — **Co-brera**. Planell proper al Xalet dels Costalers al Canigó. || — **de Comte**. *Geog.* Poble de la prov. de Tarragona, bisb. de Tortosa, part. jud. de Gandesa. || — **(Riera de)**. *Hidrog.* Brolla a llevant del poblet del Pi y desaigua al Ebre més amunt de Xerta. || — **de Jou**. Entre la Coma Armada y Navá, al camí de Castellar a Ribes. || — **del Ase**. Caseriu del terme de Sans, are dist. mun. de Barce-

lona. || — **del Erasme**. Lloch de la antiga barriada de Sans. || — **del Fil**. Veïnat del terme de Barcelona. || — **del Llobregat**. Vila de la prov. y bisb. de Barcelona, part. jud. de Sant Feliu de Llobregat. || — **del Rei**. *Orog.* Planell englevat que s'enlaira uns 2000 metres entre'ls cingles de Roca Roja y l'espadat de Pal de Baix. || — **del Torneu**. Caseriu del terme d'Oristá. || — **del Bach**. Avenç del terme de Sant Quirze Safaja. || — **de la Riera**. Veïnat anexe al terme de Vich. || — **de les Déus**. Caseriu del terme de Caldes de Montbuy. || — **den Galliners**. Quadra del terme de Vich. || — **den Pungesa**. Veïnat de Sant Adrià del Besós. || — **Sobrerroca**. Caseriu del terme de Tona. || — **Socarrat**. A la serra del Cadí al camí de Gosol al cim de Comabona. || — **Gibert**. Caseriu de Tona. || — **Gros**. Veïnat de Santa Cecília de Voltregá. || — **Toixonés**. Ras de la vora de la Costa del Clot dels Moros. || — **Vermell**. Quadra del antic terme de Sans. || — **Xesplador**. Al camí de la Pobla al Bergadá, enlaira 1300 metres. || — **Xich**. Caseriu del terme de Santa Cecília de Voltregá.

Pratdesaba (Nofre). *Biog.* Relligiós y escriptor nadiu de Vich (1735-1810). Llatinista remarcable y d'atíllat estil, va escriure alguns poemes històrics, y algunes obres d'erudició, estampades a Ferrara a les derrieres del segle XVIII.

Pratdip. *Geog.* Poble de la prov. de Tarragona, bisb. de Tortosa, part. jud. de Falset.

Praten (Antoni). *Biog.* Escriptor català del segle XIV, autor de una obra endreçada a En Fuch de Moncada, virrei de Sicília, ab el títol de Vida de Scipió, de César dictador, y d'Aníbal. **Pratet**. *m. dim.* Pradico, Pradillo.

Práctica. *f.* **Práctica.**

Practicar. *v. a.* **Practicar.**

Praticultor. *m.* Conreuador de una prada. **Praticultor.**

Praticultura. *f.* **Praticultura.**

Pratiquesa. *f.* **Ant.** **Práctica, Pericia.**

Prats (Bonaventura). *Biog.* Savi jesuïta nadiu de Tarragona y mort a Manresa, (1749-1825). Home de superior talent, va rebre proposicions pera ensenyar a les universitats més famoses, mes el seu afany d'estudi va moure'l a consagrar-se a esbrinar ab afany els coneixements, rebutjant totes les proposicions més falagueres. Va escriure obres molt remarcables, bona cosa manuscrites, y entre les que van estamparse cal esmentar la *Oda græca*, en elogi del cardenal Bradú. Era un dels oradors més renomats de son temps. || — (**Guillém de**). Arquebisbe de Combrala a la Tartaria, nomenat pèl Papa Urbá V, al any 1370. Era catalá y framenor de Barcelona, y havent sejoonat a París, va fruit renóm a l'universitat de aquella capital. Se li atribueix la conversió del emperador dels grechs En Joan Paleolech, havent assolit gran concepte en la cort del meteix. || — Actor lirich, aplaudit tenor catalá, que va distingirse en la interpretació de l'òpera d'En Arrieta, *Marina*. Va morir a Barcelona al any 1893, als cinquanta tres de la sena etat. || — (**Joan Joseph**). Advocat, polítich y periodista, mort a Barcelona al any 1884. Era un dels escriptors satírichs castellans més atitllats, segons va mostrar en el periódich *La Bomba*, fundat per ell al any 1871. Va pertanyer molts anys a la Diputació provincial de Barcelona, havent assolit també celebrat per sos discursos en aquella corporació. || — (**Joseph**). Cirurgiá nadiu de Barcelona,

que a les derrerries del sigle XVIII sejoonaba a Montpeller, havent coloborat a l'obra d'En Joseph Fornés, titulada *Epidemiologia*. || — (**Pau**). Musich distingit, que va pertanyer molts anys a l'orquestra del Liceu a Barcelona, assolint concepte d'intelligent. Va morir al any 1870. || — (**Sebastiá**). Catedratic de l'universitat de Cervera a les derrerries del sigle XVIII. Era apassionat per les obres de Bossuet, y a son temps tingut per un dels homens més doctes, relacionat ab els sabis del seu temps. || — (**Teresa**). Dama de molta intelligencia y virtuts, mare del que va ésser gloria de la nostra terra, el general Prim, pera qui sentia aquest profona veneració. Va sobreviurel tres anys a la dissortosa mort d'aquell enérgich polítich, morint a Sant Gervasi de Cassoles, a etat avançada al any 1873. || — y **Matas (Salvador)**. Polítich que va figurar als començos del sigle XVIII com un dels partidaris més resoltos del rei En Felip V, mostrantse ferm enemich del sistema de govern de Catalunya. Va ésser secretari del Duch de Berwich, al temps del memorable siti de 1713 y 1714, y un dels que van influir a la malavolensa manifestada contra la terra, després de retuda la ciutat ab el decret de Nova planta, al 1716. Al ensendemá de retuda Barcelona, En Salvador Prats y Matas era nomenat secretari de la *Junta Regia* que presidia l'intendent de exércit Patiño, y anys després va assolir cárrechs com el de corregidor de Barcelona, mostrant sempre aversió profona als esments que de la nació catalana, s'havian servat encare. || — y **Montells (Romá)**. Distingit arquitecte, a quins travalls van ésser deguts molts del avensos, que aixís en edifi-

cacions com a vies de comunicació, van arrelar en la província de Barcelona, de quina Diputació va ésser arquitecte provincial. Va morir al any 1885. || — **y Roquer (Joaquim)**. Comerciant barceloní, que va assolir nomenada a mitjans del segle XIX. Entusiasta per la idea de restauració del monastir de Ripoll, va contribuir ab sos cabals, a que pogués dur-se a terme, concedint-seli enterrament en la artística capella que serva les seues despulles y les de la seua moller. Va morir al any 1894.

Prats. *Geog.* Arrabal de Montanissell, prov. de Lleida. || Poble del cantó de Surniá, depart. dels Pirineus Orientals, bisb. de Perpinyá. || Caseriu del terme de Prats y Sampsor, prov. de Lleida. || — (**Collada de**). *Orog.* Coll del Pirineu enlairat 1580 metres al N. E. de Molló, prov. de Girona. || — **de Balaguer**. Caseriu del Conflent, que forma districte municipal ab Fontpedrosa. || — *Hidrog.* Riu del Conflent que brolla al Pich del Eina, tenint el seu aiguabarraig ab el Tet, a prop del poble de Prats de Balaguer. || — **de Lluçanés**. Vila de la prov. de Barcelona, bisb. de Vich, part. jud. de Berga. || — **de Molló**. Cantó del depart. de Pirineus Orientals, que comprén els municipis de Costoges, La Menera, Prats de Molló, Sant Llorenç dels Cerdans, Serrallonga y Tech. || — **de Molló**. Vila de la Catalunya francesa, depart. dels Pirineus Orientals, distr. de Ceret, cap de cantó del seu nom, bisb. de Perpinyá. || — **del Rei**. Vila de la prov. de Barcelona, bisb. de Vich, part. jud. de Igualada. || — **Sampsor**. Poble de la prov. de Lleida, bisb. y part. jud. de la Seu d'Urgell.

Pratsavall. *Geog.* Caseriu del ter-

me de Taradell, prov. de Barcelona.

Prau, *va. adj.* Depravado. || **Re-**
duir a prau enteniment. *fr.*
Ant. Interpretar siniestramente.

Pravesa. *f.* Perversidad.

Pravitat. *f.* Iniquidad.

Pré. *m.* Socors diari donat pél seu manteniment als soldats.
Pré.

Prea. *f. Ant.* Presa.

Preabdómen. *m.* Zool. Aplech dels cinch primers segments del ventre als crustacis. **Preabdómen**.

Preablement. *adv. t.* Primeramente, Anteriormente.

Preámbul. *m.* Exordi, Prefaci.

Preámbulo. || Digressió impertinenta. **Preámbulo**. || **Fer un gran preámbul**. *fr.* Parlar extensament, avans d'exposar un propósit. Hacer rodeos, Hacer muchos preámbulos.

Preambulista. *adj. y s. Fam.* Qui usa moltes raóns avans de precisar algún intent. **Preambulista**.

Preadamisme. *m.* Doctrina que suposa l'home, anterior a la creació d'Adam. **Preadamismo**.

Preadamista. *m.* Preadamista.

Preament. *m. Ant.* Evaluación, Justiprecio.

Prear. *v. a. Ant.* Evaluar, Justipreciar.

Prearse. *v. r.* Deleitarse considerablement alguna cosa. Encantarse, Impresionarse.

Preat, *da. p. p.* Apreciado, Evaluado, Justipreciado.

Prebenda. *f.* Beneficte o renda eclesiástica. **Prebenda**. || *Met.* Càrrech y ofici ben retribuit. **Prebenda**. || **Bona prebenda**. *fr. Fam.* Buena prebenda.

Prebendar. *v. n.* Concedir una dignitat eclesiástica, o un càrrech de molt rendiment. **Prebendar**.

Prebendat. *m.* Dignitat eclesiástica. **Prebendado**.

Preberatge. *m. Ant.* Presbiterado.

Prebere. *m.* Sacerdot. **Presbítero**.

Prebiterat. *m.* Presbiterado.

- Prebiteri.** *m.* Presbiterio.
Preboste. *m.* *Mil. Ant.* Oficial que s'anomenava pera la vigilància y compliment de les ordres.
Preboste. || Cap d'alguna comunitat o corporació gremial o de germanor. **Preboste.**
Prebostal. *adj.* Relatiu al preboste y a la seua jurisdicció.
Prebostal.
Prebostat. *m.* Càrrech de preboste. **Prebostazgo.**
Prebostia. *f.* Districte jurisdiccional d'un preboste. **Prebostia.**
Prebre. *m.* **Prebere.**
Prebucal. *adj.* *Anat.* Colocat devant de la boca. **Prebucal.**
Preuari, *a.* *adj.* *For.* Precario.
Precariament. *adv. m.* Precariamente.
Precaució. *f.* Precaución, Prevención, Cautela. || **Pendre precaucions.** Prevenir un perill.
Precaver, **Prevenir.**
Precaucionarse. *v. r.* Prevenirse.
Precaucionat, *da. p. p.* Precauido.
Precaure. *v. a.* Precaver.
Precauat, *da. p. p.* Precaucionado, Precauido.
Precedelixer. *v. a.* Preceder.
Precedencia. *f.* Anterioritat. **Precedencia.** || Ordre de preferència. **Precedencia.**
Precedent. *adj.* Precedente.
Precedentment. *adv. m.* Precedentement, Anteriormente.
Precediment. *m.* Precedencia.
Precedir. *v. a.* Anteposarse. **Precedir.**
Precedit, *da. p. p.* Precedido.
Preceptió. *f.* Precepte. **Presepción.**
Precepte. *m.* Manament, ordre.
Precepto, **Mandament.** || Document, Regla d'un art o facultat. **Precepto.** || — **afirmatiu.** Manament de la llei de Déu.
Precepto afirmatiu, **positiu.** || — **de santa obediència.** L'usat pels superiors de les ordres religioses envers els seus súbdits d'obediència. **Precepto formal de obediència.** || — **negatiu.** Manament de la llei de Déu que impedeix fer alguna cosa.
Precepto negatiu.
Preceptista. *m.* Coneixedor de regles y preceptes. **Preceptista.**
Preceptiu, *va. adj.* Preceptivo.
Preceptiva. *f.* Mètode, sistema. **Preceptiva.**
Preceptor, *a. m. y f.* Mestre. **Preceptor.** || Qui dona regles per alguna ciència. **Preceptor.**
Preceptoral. *adj.* Relatiu al preceptor. **Preceptoral.**
Preceptorat. *m.* Junta de professors, Comissió d'experts. **Preceptorado.**
Preceptoria. *f.* *Ant.* Càrrech, Comissió. **Preceptoria.**
Preceptuar. *v. a.* Dictar preceptes. **Preceptuar.**
Preceptuat, *da. v. a.* **Preceptuado.**
Precessió. *f.* Retroacció dels punts equinoccials. **Precessión.**
Prech. *m.* Peticció feta a algú. **Ruego.** || Versets y oracions litúrgiques. **Preces.** || **Anar ab prechs** o **fer prechs.** *fr.* Hacer plegarias, rogativas.
Preclar. *v. a.* Apreciar.
Preclarar. *v. r.* Gloriarse, Fer esment o envanirse d'alguna cosa. **Preclarar.**
Preciat, *da. p. p.* Preciado, Apreciado.
Precinta. *f.* *Naut.* Tira de lona enquitranada o d'altra matèria pera cobrir les juntures de les posts o assegurar les caixes. **Precinta.**
Precinto. *m.* Lligall segellat pera subjectar els fardells, y garantir que no sien oberts. **Precinto.**
Precintament. *m.* Precinto.
Precintar. *v. a.* *Com.* Assegurar ab lligalls els fardells pera que no puguin ésser oberts. **Precintar.**
Preciós, *a. adj.* Precioso, a.
Preciosament. *adv. m.* Preciosamente, Ricamente.
Preciosísim, *a. adj. sup.* Preciosísimo.
Preciositat. *f.* Preciosidad.
Precipici. *m.* Precipicio. || *Met.* Perill espiritual y moral. **Precipi-**

- cio. || **Caure al precipici** *fr.* Exposarse a algún dany. Hundirse en el precipicio.
- Precipitació**, *f.* Anticipació, Apressament. **Precipitació**, **Rapidez**, **Tropel**. || *Quim.* Caiguda de les partícules d'algún metall barrejades ab algún líquit al fons d'un vas. **Precipitació**.
- Precipitadament**, *adv. m.* **Precipitadamente**.
- Precipitador**, *a. adj. y s.* **Precipitador**.
- Precipitant**, *p. a.* Lo que precipita. **Precipitante**. || *Quim.* Agent que ocasiona la precipitació d'algún producte. **Precipitante**.
- Precipitar**, *v. a.* *Quim.* Separar una dissolució. **Precipitar**. || *Met.* Exposar a la confusió moral y espiritual. **Precipitar**. || **Apressar**. **Precipitar**. || **Llençar**. **Precipitar**.
- Precipitarse**, *v. r.* **Llençarse**. **Despeñarse**, **Lanzarse**. || *Quim.* **Produce** un precipitat. **Precipitarse**.
- Precipitat**, *da. p. p.* **Precipitado**. || *m. Quim.* Efecte d'una operació química. **Precipitado**. || — **blanch**. **Protocloruro de mercurio precipitado**. || — **vermell**. **Polvos de Juan de Vigo**.
- Precipitós**, *a. adj.* **Precipitoso**.
- Precis**, *a. adj.* **Necessari**. **Forzoso**, **Necesario**, **Preciso**. || **Exacte**, **fixe**, **Preciso**. || **Distint**, **clar**, **Preciso**. || **Abstret**, **Preciso**.
- Precisament**, *adv. m.* **Justamente**, **Precisamente**.
- Precisant**, *m.* Lo que precisa. **Precisante**.
- Precisar**, *v. a.* **Precisar**, **Obligar**.
- Precisat**, *da. p. p.* **Precisado**, **Obligado**.
- Precisió**, *f.* **Obligació**. **Precisión**. || **Exactitut**, **puntualitat**. **Precisión**. || *Log.* **Abstracció**, **separació mental de dues coses**. **Abstracció**, **Precisión**.
- Precisiu**, *va. adj.* Lo que precisa. **Preciso**, **Precisivo**. **Indispensable**.
- Precit**, *a. adj. y s.* **Precito**, **Réprobo**.
- Precitable**, *adj.* Que pot ésser precipitat. **Precitable**.
- Precitació**, *f.* **Acció de precipitar**. **Precitació**.
- Precitador**, *ra. adj.* **Precitador**.
- Precitant**, *p. a.* **Precitante**.
- Precitar**, *v. a.* **Citar per endavant**, **Esmentar en temps passat**. **Precitar**.
- Precitat**, *da. p. p.* **Esmentat de cosa esdevinguda**. **Precitado**.
- Preclar**, *a. adj.* **Ilustre**, **famós**. **Preclaro**, **Ilustre**.
- Preclarament**, *adv.* **Preclaramente**.
- Preclaríssim**, *ma. adj. sup.* **Preclarísimo**.
- Preclaríssimament**, *adv. sup.* **Preclarísimamente**.
- Precloure**, *v. a.* **Privar per endavant**. **Cerrar**, **Impedir**.
- Precoc**, *m. y adj.* **Prematur**, **Avençat**. **Precoc**, **Prematuro**.
- Precocitat**, *f.* **Avenç al desenrotll del organisme, de la intel·ligència**. **Precocidad**.
- Precocment**, *adv. m.* **Precocmente**.
- Precognició**, *f.* **Previsió**. **Precognición**.
- Precomputadament**, *adv. m.* **Calculat per endavant**. **Precomputadament**.
- Precomputador**, *a. adj.* **Qui calcula per endavant**. **Precomputador**, **Previsor**.
- Precomputament**, *m.* **Presunción**, **Càlculo previsto**.
- Precomputar**, *v. a.* **Calcular per endavant**. **Precomputar**.
- Precomputat**, *da. p. p.* **Previsto**, **Calculado**.
- Preconeixedor**, *a. m. y f.* **Conjetrador**.
- Preconeixement**, *m.* **Conjetura**, **Presunción**.
- Preconéixer**, *v. a.* **Conocer per anticipado**, **Conjeturar**.
- Preconegut**, *da. p. p.* **Conjeturado**.
- Preconicàble**, *adj.* **Preconizable**.
- Preconicació**, *f.* **Preconización**.
- Preconiar**, *v. a.* **Publicar els coneixements d'algú**. **Preconiar**.
- Preconiat**, *da. p. p.* **Preconizado**.

- Precordial.** *adj. Med.* Relatiu al diafragma. Precordial.
- Precursor, a. m. y f.** Qui en ordre cronològic precedeix o és avans qu'un altre. Precursor.
- Predació.** *f.* Furt, Pillatge. Predación.
- Predacita.** *f. Min.* Carbonat de cal magnésica. Predacita.
- Predecés.** *m.* Morir avans qu'un altre. Predeceso.
- Predefinió.** *f. Teol.* Disposició divina pera l'esdevenir. Predefinición.
- Predeixer.** *v. a.* Preceder.
- Predestinabilitat.** *f.* Predestinabilidad.
- Predestinable.** *adj.* Predestinable.
- Predestinació.** *f.* Destinació anterior a un altre. Predestinación. || *Teol.* Designació divina. Predestinación.
- Predestinadament.** *adv. m.* Predestinadamente.
- Predestinar.** *v. a.* Predestinar.
- Predestinat, da. p. p.** Predestinado. || *Teol.* Elegit pera la gloria eterna. Predestinado.
- Predestinisme.** *m.* Predestinismo.
- Predestinista.** *Com.* Doctrina que's fonamenta en la predestinació. Predestinista.
- Predeterminació.** *f.* Determinació anticipada. Predeterminación.
- Predeterminadament.** *adv. m.* Predeterminadamente.
- Predeterminador, a. m. y f.** Qui per endavant determina. Predeterminador.
- Predeterminar.** *v. a.* Resoldre ab anticipació. Predeterminar.
- Predeterminat, da. p. p.** Predeterminado.
- Predi.** *m.* Finca, hisenda. Predio. || *Juris.* Calificat per alguns adjectius de significació jurídica, s'usa aquest nom com per exemple: *Dominant, Rústich, Servent, Urbà,* consemblants en la seua equivalencia castellana.
- Predial.** *adj.* Relatiu al predi. Predial.
- Prédica.** *f.* Sermón
- Predicable.** *adj.* Predicable, Sermonable.
- Predicació.** *f.* Predicación, Sermón.
- Predicador.** *m.* Predicador, Orador.
- Predicadoret.** *m. dim.* Predicador adotzenat. Predicadorcillo, Orador vulgar.
- Predicatre.** *m.* Predicador.
- Predicament.** *m. Fil.* Subdivisió de les coses y entitats físiques y morals. Predicamento. || Acció de predicar. Oración, Discurso. || Concepte falaguer y advers. Predicamento.
- Predicamental.** *adj. Fil.* Relatiu al predicament. Predicamental.
- Predicar.** *v. a.* Predicar. || Declarar el verb diví. Predicar, Evangelitzar. || Demostrar palesament alguna idea. Predicar. || *Met.* Reprendre pels seus defectes. Predicar. || Alabar ab excés. Alabar, Elogiar. || Predicar en desert. *fr.* Predicar en balde. || Predica conciencia y ven vinagre. *Ref.* No entra en misa la campana, y á todos llama.
- Predicat, da. p. p.** Predicado. || *m. Lóg.* Pariant del subjecte de la proposició lo que s'afirma o nega. Predicado.
- Predicció.** *f.* Presagi, Pronóstich. Predicción.
- Predicot.** *m.* Plática breve.
- Predilecció.** *f.* Preferencia. Predilección.
- Predilectament.** *adv. m.* Predilectamente.
- Predilecte, a. adj.** Predilecto.
- Prediluvia, na. adj.** Anterior al diluvi. Prediluviano
- Predir.** *v. a.* Predecir.
- Predispondre.** *v. a.* Predisponer.
- Predisponent, a. adj.** Causa que predisposa. Predisponente.
- Predisposar.** *v. a.* Predispondre.
- Predisposat, da. p. p.** Predispuesto.
- Predisposició.** *f.* Predisposición.
- Predispost, a. adj.** Predisposat.
- Predit, a. adj.** Antedicho, Predicho.
- Predominant.** *m.* Predominante.

- Predominantment.** *adv.* Predominantmentente.
- Predominar.** *v. a.* Predominar. || *Met.* Excedir en alguna cosa. Predominar.
- Predomini.** *m.* Predominio.
- Preeminença.** *f.* Exempció, Privilegi, Ventatja. Preeminencia.
- Preeminent.** *adj.* Preeminente.
- Preestablir.** *v. a.* Establir per endavant. Preestablecer.
- Preexcelent.** *adj.* Preexcelente.
- Preexcels.** *a. adj.* Gran y excels. Preexcelso.
- Preexistència.** *f.* *Fil.* Existència anterior. Preexistencia.
- Preexistent.** *adj.* Que existia avans d'altre. Preexistente.
- Preexistir.** *v. n.* *Fil.* Existir avans. Preexistir.
- Prefaci.** *m.* Proemi, prólech. Prefacio. || Part de la missa. Prefacio.
- Prefacioneta.** *f.* Prefacioncilla.
- Prefat.** *a. adj.* Pronosticat. Pronosticado.
- Prefecte.** *m.* Governador, Director, President. Prefecto.
- Prefectoral.** *adj.* Relatiu al prefecte y a la seua jurisdicció. Prefectoral.
- Prefectura.** *f.* Càrrrech y oficines del prefecte. Prefectura.
- Referència.** *f.* Referencia.
- Referent.** *a. adj.* Referente.
- Referentment.** *adv.* Referentemente.
- Referible.** *adj.* Referible.
- Refericole.** *m.* *Arqueol.* Vas antich de bronze sense anes, pera els sacrificis. Refericulo.
- Referiment.** *m.* Referencia.
- Referir.** *v. a.* Referir, Distinguir.
- Referirse.** *v. r.* Ofrecerse.
- Referit.** *da. p. p.* Referido.
- Preferta.** *f.* Referencia.
- Prefigidor.** *a. m. y f.* Qui designa temps pera dur a terme alguna cosa. Prefigidor.
- Prefigiment.** *m.* Fixament de temps o lloch, pera dur a terme alguna cosa. Prefigimiento, Señalamiento.
- Prefigir.** *v. a.* Prefigir, Prefinir.
- Prefigit.** *da. p. p.* Prefigido, Prefinido.
- Prefiguració.** *f.* Representació avençada d'alguna cosa. Prefiguración.
- Prefigurar.** *v. a.* Presumir alguna cosa avans de succeir. Prefigurar.
- Prefixar.** *v. a.* Determinar, Assenyalar dia y temps. Prefijar.
- Prefixat.** *da. p. p.* Prefijado.
- Prefixe.** *m.* *Gram.* Prefijo. || Silaba primera d'una paraula. Prefijo.
- Pre flamejar.** *v. a.* Començar a volejar alguna vela. Pre flamear.
- Pre floració.** *f.* *Bot.* Disposició de una flor en la poncella. Pre floración.
- Pre foliació.** *f.* *Bot.* Disposició de les fulles closes a la poncella. Pre foliación.
- Prega.** *f.* Prech. Ruego.
- Pregacions.** *f. pl.* Plegarias.
- Pregadéu.** *m.* Oratorió. || Llagosta de sembrats. Saltón. || Pregadéu de rostoll. *Entom.* Saltón. || Sol com un pregadéu de rostoll. *Loc.* Solo como el espárrago.
- Pregador.** *a. m. y f.* Rogador, Rogante.
- Pregament.** *m.* Ruego, Súplica.
- Pregar.** *v. a.* Demanar. Rogar, Supplicar, Deprecar, Orar. || Demanar ab certa autoritat. Conjurar. || Pregar a ruines. Rogar á ruines. || Pregar de treva. *Loc. ant.* Pedir tregua. || Aixó és pregar y pagar. *Ref.* Al ruín, más se extiende cuanto más le ruegan. || Ferse pregar. *fv.* Trigar a concedir lo que's demana. Dejarse rogar, Hacerse de rogar. || No sab bé a Déu pregar qui no va per mar. *Ref.* Si quieres aprender á orar entra en la mar; quien no ha pasado puerto y mar, desconoce lo que és rogar. || Prega a Déu, mes no't descuidis. *Ref.* A Dios rogando y con el mazo dando.
- Pregaria.** *f.* Plegaria, Rogativa.
- Pregat.** *da. p. p.* Rogado.
- Pregó.** *m.* Crida feta pél nunci.

- Pregón.** || **Ferne un pregó.** *fr.* Esbombar una notícia. *Divulgar un secret.*
- Pregon.** *a. adj.* Profundo, *a.* || **Presente.** **Presente.** || **De pregon.** *m. adv.* Al presente.
- Pregon (Coll).** *Orog.* Collada a llevant de Camprodon a la partió d'aigües del Ritort y el Llerca. || — Coll enlairat 1635 metres al Pirineu al N. E. de Espinabell, prov. de Girona.
- Pregonador.** *m.* **Pregonero.**
- Pregonaire.** *m.* **Pregonador.**
- Pregonament.** *adv. m.* Profundamente.
- Pregonar.** *v. a.* Fer una crida o pregó. **Pregonar.** || **Divulgar.**
- Pregoner.** *a. adj. Met.* Qui esvaeix el secret d'alguna cosa amagada. **Pregonero.** || **Nunci.** **Pregonero.**
- Pregoneria.** *f.* Cárrech, Tribut antich. **Pregoneria.**
- Pregoneig.** *m.* **Pregoneo.**
- Pregonesa.** *f.* Profundidad.
- Pregunta.** *f.* **Pregunta, Demanda, Interrogación.** || **Anar a preguntes y respostes.** *fr.* Andarse con dimes y diretes. || **Estar a la derrera pregunta.** *fr. Met. fam.* Trovarse ab escassos recursos. **Quedarse á la cuarta pregunta.** || **Una pregunta mereix una resposta.** *Ref.* Quien dice lo que quiere, oye lo que no quiere; cual pregunta harás, tal respuesta habrás; quien pregunta lo que no debiera, oye lo que no querría; á cartas, cartas.
- Preguntador.** *a. adj.* Subjecte molest en preguntar. **Preguntador, Preguntón.**
- Preguntar.** *v. a.* **Preguntar, Interrogar, Pedir.** || **El preguntar no és errar, si la pregunta no és nécia.** *Ref.* Quien pregunta no yerra.
- Pregunteta.** *f. dim.* **Preguntita.**
- Preguntós.** *a. adj.* **Preguntón.**
- Prehistoria.** *f.* Coneixement que estudia la humanitat baix el concepte històric, abans dels detalls aportats pels documents escrits o figurats y en-

care de les llegendes y tradicions. Ab el concurs dels estudis geològichs, s'han esvatit molts dels duptes que aquest estudi oferia. **Prehistoria.**

Prehistòrich. *ca. adj.* Temps anteriors a la historia. Fet ja lo esment de la formació del sol de Catalunya, en altres articles de nostre DICCIONARI, s'ha d'apuntar aquí el fet, de que en nostres dies, y en gran part pèl deixondiment dels estudis que han fet els geòlechs Alsius, Vidal, Almera, Bofill, Font Sagué y altres, s'han pogut deduir observacions relacionades ab restes d'animals fòssils que pertanyen a diferents períodes de aquells llunyans temps, y a estacions prehistòriques, bon xich interesantes. Cal recordar, els exemplars del *Dinotherium Bavarium* observat al terreny mioceno superior del antich llach de la Cerdanya (mines d'Estavar); del *Hipparion gracile*, del mioceno proper a Sabadell; dels fragments d'ullals de Mammut, (*Elephas primogenius*) a Font Rubia (Penadés), Vall de Bianya (Olot) y Sant Vicens dels Horts (Llobregat); dels óssos y dents del *Hipopotaurus antiquus*, al plá d'Espolla (Usall); s'es feta la exploració del avench de *Boca gran d'En Carre-ras*, ab restes del període *magdalenench*, y de la cova no menys important de Caldes de Malavella, ab una munió de objectes que afecten la formació d'una illeta del llach quaternari.

Preixana. *Geog.* Poble de la provincia de Lleida, part. jud. de Cervera, bisb. de Solsona.

Preixens (Arnau de). *Biog.* Bisbe d'Urgell, que vivia al sigle XII. Al any 1184 va consagrar la iglesia de Viver al Bergadá.

Preixens. *Geog.* Poble de la prov. de Lleida, part. jud. de Bala-guer, arxiprestatge d'Ager.

- Prejudicar.** *v. a.* Preguzgar.
Prejudiciol. *m.* Prejuicio.
Prejudicial. *adj. For.* Prejudicial.
For. Acció o excepció que ha d'examinarse y definirse abaus que tot en la tramitació. **Prejudicial.**
Prejutjament. *m.* Prejuicio.
Prejutjar. *v. a.* Prejuzgar.
Prejuy. *m.* Prejuicio.
Prelacia. *f.* Dignitat d'un prelat. **Prelacia.** **Prelatura.**
Prelació. *f.* Ordre de preferència. **Prelación.**
Prelat. *m.* Dignitat eclesiástica. **Prelado.** || **Prelat domèstich.** **Cárrech.** **Prelado domèstic.**
Prelatiu, *va. adj.* **Prelativo,** **Preferente.**
Prelatura. *f.* Conjunt de prelats. **Prelatura.**
Preludi. *m.* **Prólech.** **Preludio.** || *For.* **Preliminar.** || *Mus.* **Preiudio.**
Preludiador, *a. m. y f.* **Preludador.**
Preludiar. *v. a.* Començar. **Iniciar.** **Preludiar.**
Prelusió. *f. Lit.* **Precisar** l'acció d'una composició dramática o poética. **Prelusión.**
Prelluir. *v. r.* **Prelucir.**
Prelluit, *da. adj.* **Prelucido.**
Prelumbotoràcich, *ca. Anat.* **Devant** del lloms. **Pit endins.** **Vena acigos.** **Prelumbotoràcico.**
Prem, *a. adj.* **Prieto,** **Apretado.**
Prematur, *a. adj.* **Prematuro.**
Prematurament. *adv. m.* **Sense** assaonar. **Prematuramente.**
Premeditació. *f.* **Premeditación.**
Premeditadament. *adv. m.* **Premeditadamente.**
Premeditar. *v. a.* **Pensar** per endavant, **Considerar** lo esdevenir. **Prmeditar.**
Premeditat, *da. p. p.* **Deliberado,** **Premeditado.**
Prémer. *v. a.* **Comprimir,** **Estrujar,** **Apretar.**
Premi. *m.* **Premio,** **Recompesa.**
Premiá de dalt. *Geog.* **Poble** anomenat també Sant Pere de Premiá, prov. y bisb. de Barcelona, part. jud. de Mataró. || **de mar.** **Poble** de la prov. y bisb. de Barcelona, part. jud. de Mataró.
Premiador. *a. m. y f.* **Qui premia.** **Premiador.**
Premiament. *m. Ant.* **Premio,** **Recompensa.**
Premiar. *v. a.* **Recompensar,** **Galdonar,** **Premiar,** **Laurear.**
Premiat, *da. p. p.* **Recompensado,** **Laureado,** **Galdonado,** **Premiado.**
Premiatiu, *va. adj.* **Laureativo.**
Premicer. *m.* **Cárrech** eclesiástico, **Capiscol,** **Xantre.** **Primitiero.**
Primicia. *f.* **Primicia.**
Premiós, *a. adj.* **Dificultós.** **Premioso.**
Premiositat. *f.* **Manca** de llestesa per enraonar o escriure. **Premiosidad.** || **Dificultat.** **Premiosidad.**
Premisa. *f. Log.* **Proporció** silógica per deduir la conseqüència. **Premisa.** || *Met.* **Indici** per establir una deducció. **Premisa.**
Premitr. *v. a.* **Anticipar.**
Premoció. *f.* **Premoción.**
Premonstratench, *ca. adj.* **Religió** fundada per Sant Norbert. **Premonstratense.**
Premorencia. *f. Jurisp.* **Premuerte.**
Premorir. *v. n.* **Morir** abaus que un altre. **Premorir.**
Premort, *a. p. p.* **Premuerto.**
Premós, *a. adj.* **Premioso.**
Premosament. *adv. m.* **Premiosamente.**
Prensa. *f.* **Aparell** per exprimer. **Prensa.** || **Llustre,** **aprest** y **relleus,** a les robes, cuiros, metalls y papers, després de premsats. **Prensadura.** || **Periódichs,** **Prensa.** || **— d'estampar.** **Prensa** de imprimir. || **— de llura.** **Viga** de lagar. || **— per foradar canons.** *Art.* **Aparell** per barrinar el canó. **Galápago.** || **Donar a la premsa.** *fr.* **Estampar,** **Imprimir.** || **Posar en premsa.** *fr. Met.* **Anguniar,** **Apretar.** **Apreamar,** **Meter en premsa.** || **Treure de la premsa.** **Desaprensar.**
Prempsada. *f.* **Quantitat** de bri-

- sa, o pasta que's posa a la prempsa. Obradura, Viga.
- Prempsador**, a. *m. y f.* Qui prempsa. Prensador, Obrador, Vigüero, Aceitero.
- Prempsadures**, *f.* Vi molt fiach. Aguapié.
- Prempsaire**, *Com.* Prempsador.
- Prempsament**, *m.* Prempsada.
- Prempsar**, *v. a.* Prensar, Estrujar. || *Met.* Oprimir, Anguiar.
- Aprensar**, || *Agric.* Prensar els raïms o les olives. Estrujar.
- Prensat**, da. *p. p.* Prensado, Estrujado. || **Vi premsat**. Vino de orujo.
- Prensisista**, *m.* Estamper, Impressor. Tirador, Prensista.
- Prempstar**, *v. a.* Imprimir.
- Prempsa**, *f.* Prensia.
- Prensar**, *v. a.* Prensar.
- Prenunirse**, *v. r.* Prepararse.
- Premura**, *f.* Apretor, Estreitor. Premura.
- Premut**, da. *p. p.* Oprimido.
- Prenant**, *m.* Bot. Planta composta. Prenanto.
- Prenaturalisme**, *m.* Sistema filosófic. Prenaturalismo.
- Prenaturalista**, *m. y f.* Partidari del prenatalisme. Prenaturalista.
- Prenclpiar**, *v. a.* Començar. Principiar.
- Prenclpiat**, da. *p. p.* Principiado.
- Prenda**, *f.* Penyora. Prenda. || Jola. Prenda, Alhaja. || Essers voiguts; fills, moller, germans, etz. Prenda.
- Prendar**, *v. a.* Enamorar.
- Prendarse**, *v. r.* Enamorarse, Prendarse.
- Prendat**, da. *adj.* Preadado.
- Prender**, a. *m. y f.* Drapaire. Prendero.
- Prendre**, *v. a.* Pendre.
- Prenedor**, a. *m. y f.* Tomador.
- Prenement**, *m.* Encant. Aojo, Fascinación.
- Preniment**, *m.* Aprehensión, Captura.
- Prenita**, *f.* Min. Prenita.
- Prenoció**, *f.* Fil. Prenoción.
- Prenóm**, *m.* Prenombre.
- Prenomenat**, *p. p.* Prenombrado.
- Prenóstich**, *m.* Pronóstico.
- Prenosticar**, *v. a.* Pronosticar.
- Prenotar**, *v. a.* Prenotar.
- Prenunci**, *m.* Pronóstich. Prenunció.
- Prenunciar**, *v. a.* Pronosticar, Prenunciar.
- Prenunciat**, *p. p.* Prenunciado, Pronosticado.
- Preny**, *m.* Embarazo, En cinta.
- Prenyada**, *f.* Femella o dòna que se trova al període de puerperi. Embarzada, En cinta. || **Ferse prenyada**, *fr.* Concebre. Concebir, Quedar en cinta.
- Prenyanosa**, *Geog.* Poble de la prov. de Lleida, part. jud. de Cervera, bisb. de Solsona.
- Prenyar**, *v. a.* Fecondar a la femella el mascle. Embarazar.
- Prenyat**, *m.* Embarazo, Preñez. || *Met.* Plé o carregat d'alguna cosa. Preñado. || Dificultat. Preñado. || **Cada prenyat porta el seu fat**, *Adag. Met.* Cada preñado, tiene su hado. || **Llevar prenyat**, *fr.* Estar ó hallarse en cinta.
- Prenyesa**, *f.* Prenyat.
- Prenys**, *adj.* Femella que hage concebut. Preñado.
- Preocupació**, *f.* Preocupación. || Ofuscació, obsesió. Preocupación.
- Preocupadament**, *adv. m.* Preocupadamente.
- Preocupadet**, a. *adj. dim.* Preocupadillo.
- Preocupadissim**, a. *adj. sup.* Preocupadísimo.
- Preocupadissimament**, *adv. m. sup.* Preocupadísimamente.
- Preocupar**, *v. a.* Prevéindre. Preocupar, Prevenir.
- Preocuparse**, *v. r.* Deixarse portar o impresionar de alguna opinió o especie. Preocuparse.
- Preocupat**, da. *p. p.* Preocupado, Fanático.
- Preopércul**, *m.* Anat. Articulació ososa que imprimeix moviment al opércul en sa unió ab el crani. Preopérculo.
- Preopinació**, *f.* Acció de opinar per endavant. Preopinación.

- Preopinadament.** *adv.* Preopinadament.
- Preopinant.** *adj.* Preopinante.
- Preopinar.** *v. r.* Opinar abans qu'un altre. **Preopinar.**
- Preordenació.** *m.* Ordenar de manera avançada. **Preordenació.**
- Preordenadament.** *adv.* Preordenadament.
- Preordenança.** *f.* Ordre donada abans. **Preordenança.**
- Preordenar.** *v. a.* Ordenar ab anticipació. **Preordenar.**
- Preordenat,** *da. p. p.* Preordenado.
- Preordinació.** *f.* Teol. Preordinació.
- Preordinador,** *a. m. y f.* Preordinador.
- Preordinar.** *v. a.* Teol. Facultat divina. **Preordinar.**
- Preordinat,** *da. p. p.* Preordenado.
- Preparació.** *f.* Disposar o preparar alguna cosa. **Preparació.** || Operació o procediment per a dur a terme les transformacions d'aspecte industrial, artístich, etc. **Preparació.**
- Preparador.** *adj. y s.* Preparador. || *Anat. Fis. y Quim.* Preparador.
- Preparament.** *m.* Preparació.
- Preparar.** *v. a.* Preparar. || Disposar, Previrindre. **Preparar.**
- Prepararse.** *v. r.* Disposarse. **Prepararse.**
- Preparat,** *da. p. p.* Preparado. || **Tindre preparat.** Provisto.
- Preparatiu,** *va. adj.* Preparativo.
- Preparatori,** *a. adj.* Preparatorio.
- Preparatoriament.** *adv. m.* Preparatoriamente.
- Preponderància.** *f.* Excés de pés. **Preponderància.** || *Met.* Superioritat d'autoritat, de consideració, de crèdit, etc. **Preponderància.**
- Preponderant.** *adj.* Preponderante.
- Preponderantment.** *adv.* Preponderantement.
- Preponderar.** *v. r.* Excés de pés. **Preponderar.** || *Met.* Prevaléixer una opinió. **Preponderar.**
- Preponderat,** *da. p. p.* Preponderado.
- Preposar.** *v. a.* Anteposar, Preferir. **Preposar.**
- Preposat,** *da. p. p.* Prepuesto.
- Preposició.** *f.* Gram. Preposición.
- Preposicional.** *adj.* Que suposa preposició. **Preposicional.**
- Preposicionalment.** *adv.* Preposicionalment.
- Prepòsit.** *m.* Superior, principal d'alguna junta, comunitat o comissió. **Prepòsit.**
- Prepòsit (Guillém).** *Biog.* Jurisconsult remarcable, nadiu de Aren, (Ribagorça) al any 1420, autor de valioses obres de dret catalá.
- Prepositiu,** *va. adj.* Gram. Prepositivo.
- Prepositura.** *f.* Càrrech o dignitat de prepòsit. **Prepositura.**
- Preposterar.** *v. a.* Deixar endarrerir. **Preposterar.**
- Prepotència.** *f.* Poder gran, excessiu. **Prepotència.**
- Prepotent.** *adj.* Molt poderós. **Prepotent.**
- Prepotentment.** *adv.* Prepotentment.
- Prepucl.** *m.* Pell de dalt del membre viril. **Prepucl.**
- Prepuclial.** *adj.* Referent al prepucl. **Prepuclial.**
- Prerrogatiu.** *m.* Prerrogativo.
- Prerrogativa.** *f.* Exempció, Privilegi. **Prerrogativa.**
- Près,** *a. p. p.* Tomado. || **Empresonat.** **Preso.** || **Solarse Cuajado.** || *prep.* Aprop. **Cerca.** || **Posar prè.** *fr.* Agafar, Empresonar. **Poner preso.** || **Deixar anar el prè.** *fr.* Fam. Federse, Ventosear.
- Presca.** *f.* De llet, de medicina, de caldo. **Toma.** || De xocolata. **Una onza ó dos pastilles de chocolate.** || *f.* Acció de pendre, parlant de fortificacions. **Toma.** || **Gos de presa.** *fr.* Perro mastín. || **Aucell de presa.** *m.* Ave de rapíña. || **Presa de les aigües.** La que's fa a les corrents fluvials. **Azud.**
- Presagi.** *m.* Presagio.

Presagiar. *v. a.* Presagiar.
Presar. *v. a.* Apreciar. || **Menys presar.** Menespreciar.
Presas (Francesch). *Biog.* Mestre y director d'un dels establiments d'ensenyança, que van fruir major nomenada a Barcelona, a mitjans del segle XIX. Va morir al any 1870. || — (**Joseph**). Escriptor, economista y polítich nadiu de Sant Feliu de Guixols, mort a Madrid al any 1842. Va sejournar a les amèriques, y va intervenir a les negociacions de Portugal y Anglaterra contra França. Va ésser redactor del manifest dels prínceps aliats, contra el primer dels Bonapart. Era autor d'alguns fascicles molt raonats tractant de assumptes polítichs y econòmichs. || — y **Puig (Llorenç)**. Astrònom y matemàtic nadiu de Sant Boi de Llobregat, mort a Barcelona al any 1875. Ab estretor de recursos va començar els seus estudis, y va ésser docte catedràtic de la facultat de Ciències a l'universitat de Barcelona, vocal de la comissió oficial de Pesos y Mides, y autor de bona cosa de programes y obres didàctiques. Al any 1842, va ésser comissionat pèl claustre de la universitat de Barcelona, pera estudiar junt ab Mr. Arago, l'eclipse de sol del 8 de juliol d'aquell any.
Presbicia. *f.* Estat de certa afecció de la vista. Presbicia.
Présbita. *m.* Afectat de presbicia. Présbita.
Presbiteri. *m.* Plá del altar. Presbiterio.
Presbiteria, *na. adj.* Secta de heretges, anomenada també *puritans*.
Presbitisme. *m.* Estat del présbita. Presbitismo.
Prescència. *f.* Conéixer o suposar el pervindre. Prescència.
Prescient. *adj.* Que coneix l'esdevenir. Presciente.

Prescientament. *adv. m.* Prescientemente.
Prescindible. *adj.* Cosa o assumpte de quin se pot prescindir. Prescindible.
Prescindir. *v. n.* Prescindir.
Prescribible. *adj.* Que pot prescriure. Prescribible.
Prescripció. *f.* Acció de prescriure. Prescripción. || *For.* Adquisició del domini o de la propietat. Prescripción.
Prescript, a. *adj.* Prescrito, Prescripto.
Prescriptible. *adj.* Prescriptible.
Prescrit, a. *adj.* Prescrito.
Prescriure. *v. n.* Prescribir. || *For.* Adquirir una cosa per medi de prescripció. Prescribir.
Presencia. *f.* Assistència personal. Presencia. || Disposició del cos. Presencia. || *Fil.* Existència d'un cos en un lloch o espai. Presencia. || Presencia circumscriptiva. *Fil.* Presencia circumscriptiva. || Presencia de Déu. *Teol.* Presencia de Dios. || Presencia d'esperit. *fr.* Serenidad. || En presencia. *m. adv.* A la faz, En presencia.
Presencial. *adj.* Relatiu a la presencia. Presencial. || Testimoni presencial. Qui ha vist o refereix alguna cosa, vista per ell. Testimonio presencial.
Presencialment. *adv. m.* Personalment. Presencialmente.
Presenciar. *v. a.* Trovarse present a algún fet. Presenciar.
Present. *m.* Lo que está al propi lloch ocupat per altre. Presente. || *Gram.* Temps del verb. Presente. || Dó, ofrena en senyal de agraiment. Presente. || Al present, de present o pèl present. *m. adv.* Al presente, de presente, por el presente. || Fer present. *fr.* Donar a comprendre. Hacer presente. || Considerar present a algún ausent. Tener como presente. || Ferse present. *fr.* Darse por presente. || Missa de cos present. *fr.* Misa de cuerpo presente. || Pèl present. *mod. adv.* En este mo-

- mento, Por lo presente. || **Petit present.** Regalito, Regalillo. || **Tindre present.** *fr.* Recordar. **Tenar present.** || **Bon present.** *Iron.* S'apropia a qui s'alaba sense motiu. **Buen presente.** || **De cos present.** *fr.* Mort. De cuerpo presente.
- Presentable.** *adj.* Presentable.
- Presentació.** *f.* Presentación. || Proposta pera algún càrrech. **Presentación.** || Festa eclesiàstica. **Presentación.**
- Presentador, a.** *m. y f.* Presentador, Presentero.
- Presentalla.** *f.* Exvoto, Ofrenda.
- Presentant.** *m.* Presentador.
- Presentar, v. a.** Presentar, Exhibir, Producir.
- Presentarse.** *v. r.* Comparéixer. **Presentarse.** || Oferirse una ocasió. **Presentarse.**
- Presentat, da.** *p. p.* Presentado. || Subjecte qu'algún altra presenta en una casa o corporació. **Presentado.**
- Presenter.** *m.* Qui presenta pera obtindre algún càrrech eclesiàstich. **Presentero.**
- Presentet.** *m. dim.* Presentillo.
- Preservació.** *f.* Acte y efecte de evitar. **Preservación.**
- Preservador, a.** *m. y f.* Qui estalvia algún perjudici. **Preservador.**
- Preservar.** *v. a.* Evitar que algú sofreixi dany o perjudici. **Guardar, Preservar, Salvar.**
- Preservarse.** *v. r.* Guardar, Evitar. **Preservarse.**
- Preservat, da.** *p. p.* Guardado, Preservado.
- Preservatiu, va.** *adj.* Preservativo.
- Preservativament.** *adv. m.* Preservativamente.
- Preservatori.** *m.* Preparació arsenical. **Preservatorio.**
- Preses (Les).** Poble de la vora d'Olot, que forma municipi ab els veïnats de La Ronda, La Torra, El Vellalte, Poca Farina y Bosch de Tosca, y ab el terme de Sant Miquel del Corb. || —(Sant Pere de les). Poble de la prov. y bisb de Girona, part. jud. d'Olot.
- Presidari.** *m.* Condemnat. **Presidario, Forzado.**
- Presidencia.** *f.* Càrrech o dignitat. **Presidencia.** || Acte de presidir. **Presidencia.**
- Presidencial.** *adj.* Relatiu a la presidencia. **Presidencial.**
- President.** *m.* Presidente.
- Presidi.** *m.* Presidio.
- Presidir.** *v. a.* Presidir.
- Presidit, da.** *p. p.* Presidido, da.
- Presilla.** *f.* Baga pera cordar Ojal, Alamar.
- Presió.** *f. Mec.* Presión. || *Met.* Fer presió. Paraula o manament que imposa una obligació. **Hacer presión.**
- Presitari.** *m.* Presidari.
- Presno (Joseph).** *Biog.* Dibuxant, aquarelista, y projectista d'art decoratiu, autor de la credença pontifical de la seu barcelonina. Va morir al any 1900, deixant obres de valua.
- Presó.** *f.* Càrrech, Prisión. || *Met.* Tot objecte que deté o subgecta. **Presó.** || **Presó de sota terra.** Mazmorra. || **Ficar a la presó.** *fr.* Encarcelar, Aprisionar. || **Treure de la presó.** *fr.* Desencarcelar, Sacar de la càrrech.
- Presoner.** *m.* Prisionero. || *Met.* Escalau d'algún afecte o d'alguna passió. **Prisionero, Sujeto.** || **Presoner de guerra.** *fr.* Prisionero de guerra.
- Presora.** *f. Bot.* Herba. Hierba de cuajo.
- Prespiració.** *f.* Fondres l'aigua, Beure la terra o les elnes, algún líquid. **Prespiración.**
- Prespirar.** *v. a.* Beures l'aigua la terra. **Prespirar.**
- Pressa.** *f.* Prisa, Priesa. || Urgencia. **Premura.** || **A més pressa,** més vagar. *Loc.* A gran pressa, mayor vagar. || **A tota pressa.** *m. adv.* Presurosamente. || **Anar depressa.** *fr.* Andar de prisa. || **De pressa.** *fr.* De prisa. **Donar pressa.** *fr.* Dar ó meter prisa, Apresurar. || **Portar pressa.** *fr.* Llevar prisa.

- Pressaig.** *m.* Pronóstich. Auspicio, Presagio, Augurio, Presentimiento.
- Pressagiar.** *v. a.* Augurar, Presagiar.
- Pressagiós, a.** *adj.* Presagioso.
- Pressagista.** *adj.* Pressagiós.
- Pressar.** *v. a.* Dar prisas.
- Préssech.** *m. Bot.* Fruit del presseguer. Melocotón. || — *durany.* Durazno. Duraznero. || — *gabaig.* Alberchigo. || — *mollar.* Abridor, Prisco. || — *pavia.* Pavia. || **Pela aquest préssech.** *Loc. fam.* Sòrbete ese huevo; tomate esa y vuelve por otra.
- Presseguer.** *m. Bot.* Arbre. Melocotonero.
- Presseguera.** *f. Bot.* Arbre. Presseguer.
- Presseguegar.** *m.* Camp plantat de presseguers. Melocotonar.
- Presentiment.** *m.* Impuls que mou a preveure lo que ha de esdevindre. Presentimiento.
- Presentir.** *v. a.* Preveure. Presentir.
- Presentit, da.** *p. p.* Presentido.
- Presservar.** *v. a.* Presservar.
- Presses.** *f.* Prisas. || **Donar presses.** *fr.* Dar prisas.
- Pressió.** *f.* Presión.
- Pressós, a.** *adj.* Presuroso.
- Pressosament.** *adv. m.* Presurosamente.
- Pressuposar.** *v. a.* Presuponer.
- Pressuposició.** *f.* Presunción.
- Pressupost.** *m.* Presupuesto.
- Pressupostar.** *v. a.* Presupuestar.
- Pressura.** *f.* Prisa, Premura.
- Pressuranga.** *f.* Prisa.
- Prest, a.** *adj.* Presto. || *adv. t.* Prompte. Presto, Pronto.
- Presta y Corbera (Joseph).** *Biog.* Director de la Granja experimental de Barcelona, y escriptor professional que va fer bons estudis a l'aplicació dels conreus a la terra, prenent part a les conferencies agricòles de 1877 y havent publicat valuosos escrits professionals Va morir al 1888.
- Presta (La).** *Geog.* Al Vallespir aprop de Prats de Molló, entre
- aspres y dretes serralades a la unió del Tech ab la vall de la Cadena. Allí fou ahont per primera vegada va conreuar-se la patata, al any 1733, començant la explotació de aquell tubércul una companyia alemanya, que tenia en explotació les mines de coure d'aquells indrets.
- Prestació.** *f.* For. Prestación. || **Prestació personal.** Prestación personal.
- Prestador, a.** *m. y f.* Prestadero.
- Prestaire.** *m.* Prestamista.
- Préstam.** *m.* Préstamo.
- Prestamer.** *m.* Qui té beneficiat de prestamera. Prestamero.
- Prestamera.** *f.* Pensió de rendes eclesiàstiques. Prestamera.
- Prestameria.** *f.* Dignitat ab anexe de una prestamera. Prestameria.
- Prestamista.** *m. y f.* Prestamista.
- Prestar.** *v. a.* Prestar. || Deixar alguna cosa ab obligació de tornar-la. Prestar || Ajudar, treure de perill. Prestar. || Convindre. Franquear. || Donarse, estirarse. Dar de sí. || Fer fort algún objecte a cops de martell. Prestar. || Qui presta, les barbes s'arrenca. *Ref.* Quien presta, sus barbas mesa.
- Prestat, da.** *p. p.* Prestado.
- Prestatge.** *m.* Anaquel, Estante. || Lo que té prestatges. Entrepañado.
- Prestatgeria.** *f.* Estanteria.
- Preste.** *m.* Sacerdot que celebra els oficis solemniais. Preste. || Més necessita del preste que del metge. *Loc.* Más que el médico le conviene el preste. || *adj. y adv.* Prest. *Geog.* Vegis. Presta (La).
- Préstech.** *m.* Préstam.
- Prestesa.** *f.* Presteza. || Ab prestesa. *m. adv.* Con presteza.
- Prestidigitació.** *f.* Joch de mans. Prestidigitación.
- Prestidigitador, a.** *m. y f.* Prestidigitador.
- Prestidigitar.** *v. a.* Fer jochs de mans. Prestidigitar.

Prestigi. *m.* Il·lusió, Embaucació.
Prestigio. || Concepte favorable d'alguna persona o cosa. **Prestigio.**
Prestigiar. *v. a.* Assolir prestigi. **Prestigiar.**
Prestigiarse. *v. r.* Fruir prestigi. **Prestigiarse.**
Prestigiat, da. *adj.* **Prestigiós.**
Prestigiós, a. *adj.* Prestigioso.
Prestigiosament. *adv.* Prestigiosamente.
Prestissim, a. *adj. sup.* Prestíssimo.
Presumar. *v. a.* Ant. Presumir.
Presumció. *f.* Presunción.
Presumible. *adj.* Presumible.
Presumidet. *adj. dim.* Presumidillo, Presumidito.
Presumidor, a. *adj.* Qui presum. **Presumidor.**
Presumir. *v. a.* Presumir.
Presumit, da. *p. p.* Presumido, **Presunto.** || *adj.* Presumptuós. **Presumido, Vano.** || — de guapo. Engallado, Hueco. Hinchado. | **Es ser un presumit.** *fr.* Mirarse en la sombra.
Presumpció. *f.* Presunción. || **Orgull, Vanitat.** Presunción. || *For.* Mot usat en jurisprudència ab qualificatius diversos, com: *de dret y de fet, de sol dret, violenta o veement*, que tenen anàloga traducció castellana.
Presumpt, a. *adj.* Presunto.
Presumpta. *f.* Sospita. Presunción, Presunta.
Presumpte, a. *p. p.* Presunto. || — autor d'algún fet. **Presunto autor.**
Presumptiu, va. *adj.* Presuntivo.
Presumptivament. *adv. m.* Presuntivamente.
Presumptuós, a. *adj.* Orgullós. Presuntuoso.
Presumptuosament. *adv. m.* Presuntuosamente.
Presumptuosíssim, a. *adj. sup.* Presuntuosísimo.
Presuposar. *v. a.* Presuponer.
Presuposat, da. *adj.* Presupuesto.
Presuposit. *m.* Suposició per endavant. Presuposición.
Presupost. *m.* Compte de gastos

y entradas d'un estat, corporació, etc. **Presupuesto.** || Càlcul de lo que ha de costar alguna obra. **Presupuesto.**
Presupostament. *adv. m.* Presupuestamente.
Presupostar. *v. a.* Presupuestar.
Presupostat, da. *p. p.* Presupuestado.
Presurós, a. *adj.* Presuroso.
Presurosament. *adv. m.* Presurosamente.
Pret, a. *adj.* Apretado, Pressado.
Pretenció. *f.* Pretensión.
Pretenciós, a. *adj.* Pretencioso.
Pretenciosament. *adv. m.* Pretenciosamente.
Pretendencia. *f.* Pretensión.
Pretendent, a. *adj.* Pretendiente.
Pretendre. *v. a.* Pretender, Solicitar.
Pretent, m. y f. Pretendiente.
Pretengut, da. *p. p.* Pretendido.
Pretenir. *v. a.* No cedir. Porfiar, Defender, Sostener. || **Fer pretenir.** *fr.* Hacer rabiar.
Pretensió. *f.* Pretensión. || Demanda, Petició. **Pretensión.** || Dret que algú considera tindre en alguna cosa. **Pretensión.** || **Destorbar a algú la pretensió.** *fr. fam.* Barajarle á uno el propósito.
Pretensor, a. *m. y f.* Pretendiente.
Preterició. *f.* Ret. Figura de la dicció. **Preterición.** || *Éil.* Forma passada. **Preterición** || *For.* No precisar al testament els hereus legítims. **Preterición.**
Preterir. *v. a.* Preterir. || *For.* Omissió d'hereus legítims al testament. **Preterir.** || *v. n.* Morir de mort violenta. **Preterir.** || **Fer preterir.** *fr.* Fer morir a copia de disgustos. Matar á desazones.
Preterit, da. *p. p.* Muerto, Precido.
Preterít, a. *adj.* Passat. **Preterito.** || *m. Gram.* Temps del verb, que significa passat, se subdivideix en perfecte, imperfecte y més que perfecte. **Preterito.** || Omés. **Preterido.**

Pretermisió, *f.* *Ret.* Figura retòrica. **Pretermisió**.
Preternatural, *adj.* Sobrenatural. **Preternatural**.
Preternaturalisar, *v. a.* Trastornar l'ésser o estat natural de alguna cosa. **Preternaturalizar**.
Pretés, *a. p. p.* Pretendido.
Pretesa, *f.* Pretensió.
Pretext, *m.* Motiu o causa. **Pretexto**, *Causa*, *Excusa*. || **Ab pretext**, *So color*, *Con pretext*.
Pretexta, *f.* *Indum.* Mena de brusa o túnica que usaven els nois a l'antiga Roma.
Pretextar, *v. a.* Excusar. **Pretextar**.
Pretextat, *da. p. p.* Pretextado.
Pretina, *f.* Trinxà. **Pretina**.
Pretor, *m.* Magistrat de l'antiga Roma. **Pretor**.
Pretori, *m.* Palau del pretor. **Pretorio**.
Pretoria, *f.* *Naut. Ant.* Pretoria.
Pretoria, *na. adj.* Relatiu al pretor a l'antiga Roma. **Pretoriano**.
Pretorial, *adj.* Cosa referent al pretor i al pretori. **Pretorial**.
Pretorians, *m. pl.* *Hist.* Soldats de l'antiga Roma. **Pretorians**.
Preu, *m.* Preci. || Cost d'alguna cosa. **Costo**, **Precio**, *Tasa*, *Importe*. || **Salari**, *Sou*, **Precio**. || *Met.* **Apreci**, *estimació*, *distinció*. **Aprecio**, **precio**. || *Com.* **Compensació** de serveis que al comerse designen ab els noms de retribució, salari, sou, comissió, rēdit, cambi, nōlit, etz. || **Abajar el preu**, *fr.* **Bajar el precio**. || **Preu per preu**, *fr.* **Tanto por tanto**. || **Al preu més alt**, *adv.* **A mayor precio**. || **Al preu que ho he comprat ho vench**. *Loc.* **Estopeño ó canameño**, *qual me lo vendieron te lo vendo*. || **Anar a dos prems**, *fr.* **Subir ó estar por las nubes**; **Picar como la pimienta**. || **Anar a tal preu**, *fr.* **Cotizarse á tal precio**. || **Donar, posar, o obrir preu**, *fr.* **Fijar precio**, **Avalorar**. || **No tindre preu**, *fr.* **No tener precio**. || **Fél meteix preu**, *m. adv.* **Por**

el mismo precio; á tanto por tanto. || **Pujar el preu**, *fr.* **Encarrir**, **Levantar el precio**, **Encarecer**.
Preuar, *v. a.* **Apreciar**, **Estimar**. || **Posar preu**, **Fijar precio**.
Preuarse, *v. r.* **Preciarse**.
Preuat, *da. adj.* **Preciado**, **Precio**.
Preufet, *m.* **Destajo**. || **A preufet**, *m. adv.* **A destajo**. || **Donar o pendre a preufet**, *fr.* **Destajar**, **Dar ó tomar á destajo**, **Encargarse por ajuste**, **por asiento**.
Preufetaire, *m.* **Qui travalla a preufet**, **Destajero**, **Destajista**.
Preufeter, *m.* **Preufetaire**.
Prevaldre, *v. n.* **Poguer més**, **Prevalecer**.
Prevaldres, *v. r.* **Prevalecerse**.
Prevaleixent, *adj.* **Prevaliente**.
Prevaleixer, *v. a.* **Prevalecer**.
Prevalerse, *v. r.* **Prevalerse**.
Prevalescut, *da. p. p.* **Prevalcido**.
Prevalgut, *da. p. p.* **Prevalcido**.
Prevaricació, *f.* **Prevaricación**.
Prevaricadament, *adv.* **Prevaricadamente**.
Prevaricador, *a. adj.* **Traicioner**, **Prevaricador**.
Prevaricament, *m. y f.* **Prevaricación**.
Prevaricansa, *f.* **Prevaricación**.
Prevaricant, *m.* **Prevaricador**.
Prevaricar, *v. n.* **Mancar a la paraula**, **al serment a la confiança**. **Prevaricar**. || **Trastornar l'ordre de les coses**, **Prevaricar**. || **Flaquejar el judici ó ordre de les accions**, **Prevaricar**.
Prevaricarse, *v. r.* **Trastornarse**, **perdre el seny**, **Prevaricarse**.
Prevaricat, *da. p. p.* **Prevaricado**. || *m. For.* **Funcionari que manca a la seua fidelitat**, **Prevaricado**. || **Boig**, **Prevaricado**.
Prevençió, *f.* **Efecte de previndre**, **Prevençió**. || **Resolució pera evitar algún perill**, **Prevençió**, **Precaució**. || **Avis**, **Notícia**.
Prevençió. || **Coneixement previ de lo que pot esdevindre**, **Prevençió**. || *For.* **Coneixement anticipat del jutge en algún**

assumpte. **Prevenció**n. || **Guar-**
dia de la caserna. Prevención. ||
Ab o de prevenció. *m. adv.* A
 prevenció. De prevenció, **Pre-**
venidamente. || *For.* Intervenció
 d'un jutge. A prevenció.
Prevenir. *v. a.* Prevenir.
Prevenirse. *v. r.* Prevenirse.
Prevengut, *da. p. p. y adj.* **Pre-**
nido.
Preventiu, *va. adj.* Preventivo.
Preventivament, *adv. m.* **Pre-**
ventivamente.
Preveure. *v. a.* Prever, Precaver.
Previ, *a. adj.* Esdevingut avans.
Previo.
Previndre. *v. a.* Prevenir. || **Impe-**
dir alguna cosa que pugui por-
tar perjudici. Prevenir. || **Pre-**
ocupar, guanyar la voluntat de
algú. Prevenir.
Previndres. *v. r.* Pertrecharse.
Prevenirse.
Previngudament, *adv. m.* **Pre-**
vidamente.
Previngut, *da. p. p.* **Prevenido**. ||
Previngut pera respondre.
fr. fam. Avisat. Confesado. || **Un**
previngut, val per dos. Ref.
Hombre prevenido vale por dos.
Previsió. *f.* Previsión.
Previsor, *a. adj.* Previsor.
Previsorament, *adv. m.* Ab pre-
 visió. **Previsorament**e.
Previst, *a. p. p.* Previsto.
Pria *f. Ter.* Parella. Par. || *f. En-*
tom. Insectes coleopters. **Parla**.
 || **Fer pria**. *fr.* Formar compa-
 ñia.
Priapisme. *m. Med.* Erecció se-
 guida del membre viril. **Pri-**
pismo.
Priapólit. *m. Min.* Pedra de di-
 verses composicions de forma
 semblanta al membre viril.
Priapólito.
Prim, *a. adj.* Delgado, Ténue. || **Par-**
lant de la veu. Agudo. || *n. p.*
Primo. || **Sagó que resta primer**
de la farina. Moyuelo, Afrecho.
Acemite. || **A prim son**. *Loc.* Al
 primer sueño. || **Anar prim**. Patir
 miseria. **Andar justo**. || **Ballar**
el ball de Sant Prim. *fr.* **Es-**
tar en ayunas. || **Vindreli prim**.

fr. **Faltarle poco**. || **Prim mirat,**
da. adj. **Apurado, Esmerado, Re-**
mirado.

Prim y Gassol (Joan). *Biog.* **Re-**
lligiós nadiu de la prov. de
Lleida, als començos del sigle
xix y un dels més ardents pa-
tríotes quan la invasió france-
sa. Va escriure y publicar ben
fonamentats fascicles, imbuint
als seus companys de clerecia
a sostindre l'esperit patriótic
d'aquells temps, refusant la
imposició que Bonapart pre-
tenia. —y Prats (Joan) **Re-**
marcable estadista y valent
militar contemporani, que va
ésser una de les figures més
rellevants del sigle xix, y cata-
là entusiasta. Era nadiu de
Reus y va morir assassinat a
Madrid (1814-1870). Fill d'un
tenent coronel, catalá també, va
sentar plassa de distingit al
batalló de tiradors d'Isabel II
al any 1834 y en l'espai de sis
anys havia pres part en tren-
tacinch combats, y cobrien el
seu cos nombroses ferides. Al
any 1840 era coronel d'exércit,
quan tot just comptava vinti-
sis anys. Al 1841, essent inspec-
tor de carrabiners d'Andalu-
sia, s'asseia per primera veg-
ada al Congrés, portant la re-
presentació de Tarragona. Va
viatjar pèl estranger pèls anys
de 1845 al 1847, essent després
nomenat Capità general de
Puerto Rico y elegit diputat a
Corts per Barcelona al any
1850 a les Corts Constituents.
Al, ésser declarada la guerra
d'Àfrica al any 1859, se li va
confiar la comanda del cos de
reserva y es sabut com va en-
lairar el seu prestigi militar, y
com va mostrar-se patriota a
Castillejos, Wad Ras y Tetuán
essent memorables les seues
alocucions al batalló d'Arapi-
les y als voluntaris catalans,
com després d'aquella lluita,
assolia renom de diplomàtic
al intervindre a la qüestió de

- Méxich al any 1862. Desde 1866 va ésser l'organizador de la revolució, que al esclatar dos any més tart, destronava la reina Isabel II. Prim va ésser del govern provisional, ministre de la guerra, y president del Consell de ministres, pronunciant discursos plens de sava, a les Constituyents de 1869, imponent la candidatura d'Amadeu I de Saboya, essent llavors el general Prim, víctima de la conspiració que va costarli la vida, potser ab l'intent de sos enemics de que no arribés a arrelarse la monarquia de aquell il·lustrat príncep. || —y Tarragó (Agusti). Arqueólech nadiu de Lleida, y mort al any 1905. Va esbrinar detalls valiosos de la historia d'aquella provincia, publicant valioses y erudites obres, y un bon mapa de la seua comarca.
- Prima.** *f.* Una de les set hores canòniques. **Prima.** || Compensació del tant per cent de comissió, segurs, etc. **Prima.** || Pà gros de farina grollera. **Prima.** || **Sapiguer la prima** *fr.* Esser astut. Saber más que las culbras.
- Primacia.** *f.* Ventatge, Superioritat. **Primacia.** || Dignitat eclesiàstica. **Primacia.**
- Primacial.** *adj.* Pertanyent al primat y a la primacia. **Primacial.**
- Primada.** *f.* *Pam.* Xasco. **Primada.**
- Primal,** *a.* *adj.* Cabrit o xay que no passa d'un any. **Primal.**
- Primall.** *m.* Terra de poca fondaria pera llaurarla. Tierra de poco espesor para labrar.
- Primari,** *a.* *adj.* Principal. **Primer.** **Primario.** || Instrucció o ensenyança primaria. **Primera enseñanza.** || *adj. Geol.* Terreny. Paleozoico.
- Primaria.** *f.* Subtilesa. **Tenuldad,** **Sutileza.**
- Primariament.** *adv.* En primer lloch. **Principalmente,** **Primariamente.**
- Primat.** *m.* Càrrech arxiepiscopal. **Primado.**
- Primates.** *m.* *Zool.* Mamífers. **Primates.**
- Primavera.** *f.* Estació. **Primavera.** || *Bot.* Planta. **Primavera,** **Primala.** || **Primavera d'hivern.** **Tardor.** **Otoño.**
- Primaverat.** *adj.* **Primaverench.**
- Primaveralment.** *adv. m.* **Primaverenchment.**
- Primaverench,** *ca. adj.* Relatiu a la primavera. **Primaverat.**
- Primaverenchment.** *adv. m.* **Primaveralment.**
- Primejar.** *v. n.* Flaquear.
- Primer,** *a.* *adj. num.* **Primero.** || **De primer.** *m. adv.* **Primeramente,** **Antes.** || **Lo primer y principal.** *fr.* En primer término. || **El primer home del mon.** *fr. Met.* **El padre Adán.** || **Esser primer.** *fr.* Ser el primero. **Llegar el primero.** || **No será ell el primero.** *Loc.* No será él el primero.
- Primerament.** *adv. m.* **Primamente,** **Ante todo.**
- Primerench,** *ca. adj.* **Temprano,** **Precoz,** **Tempranero.**
- Primeria.** *f.* **Comienzo,** **Principio.** || **A la primeria.** *m. adv.* **Al comienzo.**
- Primerio,** *a.* *adj.* **Primerizo.**
- Primesa.** *f.* **Primor.** **Delgadez.**
- Primet.** *m. dim.* **Delgadillo.** || **Llonguet.** **Panecillo.**
- Primeta.** *f. dim.* **Delgadilla.** || **Coqueta.** **Hogacita.**
- Primetó.** *m. Ter.* **Primerench.**
- Primeu,** *a.* *adj.* **Primitivo.**
- Primicia.** *f.* Fruit primerench de qualsevulla cosa. **Primicia.** || **Ofrena feta a Déu,** dels primers fruits de la cullita. **Primicia.** || **Primer fruit o resultat d'alguna cosa no material.** **Primicia.**
- Primicial.** *adj.* Relatiu a les primicies. **Primicial.**
- Primitissim,** *a.* *adj. sup.* **Molt prim.** **Delgadísimo.**
- Primitiu,** *va. adj.* **Primitivo.**
- Primitivament.** *adv. m.* **Originalmente,** **Primitivamente.**

- Primitzol**, *m.* Madeixa de seda fluixa, molt retorta. **Primichón**.
Primo, *n. p.* Prim. **Primo**.
Primo (Avench del), *f.* *Espeleol.* Cova de 20 metres de fondària, al terme de Bellmunt.
Primogenia, *f.* Primogenitura.
Primogénit, *m.* Primogénito.
Primogenitor, *m.* Progenitor.
Primogenitura, *f.* Primogenitura, Progenitura.
Primer, *f.* Qualitat de prim. Delgades. || *m.* Habilitat. **Primer**.
Primoreig, *m.* Treball habilitós. **Primoreo**.
Primorejar, *v. n.* Fer les coses primorosament. **Primorear**.
Primorós, *a. adj.* Primoroso, *a.*
Primorosament, *adv. m.* Primorosamente. **Lindamente**.
Primorosíssim, *a. adj. sup.* Primorosísimo.
Primoset, *a. adj.* **Primet**. Delgado.
Primparar, *v. n.* Armar una trampa, Crear una dificultat.
Primparat, *da. adj.* Endeble, Caedizo. || **Estar primparat**, *fr.* Trovarse a punt de caure, de morir, de perdre, etc. **Estar en tanganyillas**.
Prims, *m.* Classe fina de segó. Acemite, Moyuelo.
Primula, *f.* *Bot.* Planta. Primavera, Primula.
Primulacies, *f. pl. Bot.* Primuláceas.
Princep, *m.* Principe. || Soberá, Rei. Principe. || **Princep de la sanch**. Que pertany a regia niçaga. Principe de la sangre. || **Tractarse com un princep**, *fr.* Tractarse á guisa de principe.
Princesa, *f.* Moller, filla o hereva del rei. Princesa. || Governadora d'un principat. Princesa.
Principaç, *a. adj. aum.* Principazo. || *Met.* Gandulás, Subgece que sols assoleix les majors comoditats. Principazo.
Principal, *adj.* Cosa que té major concepte o suposició. **Principal**. || Fonament de alguna cosa. **Principal**, **Capital**, **Esencial**. || Qui ocupa el primer lloch.
- Principal**. || *m.* Qui governa al gún assumpte. **Principal**. || Quantitat d'algun contracte. **Principal**. || Pis demunt del entressol. **Principal**. || Cos de guardia. **Principal**. || **El principal no té balxos cuidados**. *Loc.* El águila no caza moscas.
Principalia, *f.* Condiçió y càrrech de princep. **Principalia**.
Principàlissim, *a. adj. sup.* Molt principal. **Principàlissim**, **Potentíssim**.
Principàlitat, *f.* Condiçió d'una cosa que sia principal. **Principàlidad**. || Gerarquia. **Principàlidad**.
Principament, *adv. m.* Principamente.
Principat, *m.* Càrrech y territori sotmés a un princep. **Principado**. || *Num.* Moneda antiga de Catalunya. **Principado**.
Princesa, *f.* Princesa.
Principesch, *ca. adj.* Relatiu o pertanyent a un princep. **Principesco**.
Principi, *m.* Començ, Origen, Fonament, **Principio**, **Fundamento**, **Origen**. || *Fil.* Veritat. **Principio**. || Coneixements elementals de algún art o ciència. **Principio**. || **Al principi**, *m. adv.* Al principi o en los principios. || **Del principi al fi**, *fr.* Del cap de amunt al cap d'avall. **Desde el principio al fin**. || **Donar principi**, *fr.* Començar. **Dar principi**. || **Estar molt al principi**, *f. Met.* **Estar en mantillas**. || **Pendre, tindre o treure principi**, *fr.* **Tener, tomar, traer principi**. || **Tots els principis son dificultosos**. *Loc.* La viña y el potro creiale otro. || **Tot vol el seu principi**. *Loc.* **Principio quieren las cosas**.
Principiant, *a. adj.* Principiante, **Novel**.
Principiar, *v. a. Castellán.* **Donar començ a alguna cosa**. **Comenzar**, **Principiar**.
Principiat, *da. p. p. y adj.* **Comenzado**, **Principiada**.

- Principiera.** *f.* Calderó de la marmita. Principiera.
- Prinsenyar.** *v. a.* Persignar.
- Prior.** *a. m. y f.* Prior, a. || Dignitat eclesiàstica d'algunes ordres religiosos. Prior, Priora. || Càrrech dels hospitals y refugis. Prior. || Càrrech d'algunes confraries. Prior.
- Prioral.** *adj.* Relatiu al prior. Prioral.
- Priorat.** *m.* Dignitat y districte de la jurisdicció d'un prior.
- Priorato.** || A l'ordre dels Bernarts, monastir que depen de un altre, nomenant el prior l'abat d'aquest. Priorato.
- Priorat (Comarca del).** *Geog.* Regió del part. jud. de Falset, que aixís s'anomena, per haver sigut tributaria del prior del monastir de Scala Dei, y té per llindars Les Garrigues al N., la conca de Barberá y el Camp de Tarragona al E. y la Ribera d'Ebre al S. SO. y O. Son les seues poblacions més importants les de Cornudella, Prades, Poboleda, Porrera, Gratallops, Uldemollins, Vilella, Margalef y Cabacés. És regió molt remarcable pels vins que s'hi recolten. La seua orografia deriva al N. de la serra de la Llena, que envers al NE. s'enllaça ab la de Prades, ahont s'enlaira fins a 1080 metres el pich del Montsant. Com a vies principals de comunicació té el ferrocarril directe, y les carreteres de l'Alforja a Flix, y de Reus a la Morera, ab seccions construïdes com la de La Palma a Bellmunt.
- Prioresa.** *f.* Priora.
- Prioritat.** *f.* Cosa anterior. Prioridad. || *Fil.* Preferència d'alguna cosa, de quina n'és provenint una altra de que's parla.
- Prioridad.**
- Pris.** *adv. ant.* Primer. Primero. || Un jorn de pris. *fr.* Un día á la madrugada.
- Prisar.** *v. a.* Acicalar, Pullir.
- Prisarse.** *v. r.* Pullirse, Arreglarse, Componerse.
- Prisat.** *dm. adj.* Arreglado, Compuesto, Acicalado.
- Prisma.** *m. Geom.* Figura que forma triánguls o pentágones.
- Prisma.**
- Prismáticamente.** *adv. m.* Prismáticamente.
- Prismático.** *ca. adj.* Prismático.
- Prismatisació.** *f. Fis.* Prismatización.
- Prismatisar.** *v. a. Fis.* Prismatizar.
- Prismatoidi.** *adj.* En forma de prisma. Prismatoides.
- Pristi.** *na. adj.* Primitiu. Pristino.
- Pristinament.** *adv. m.* Pristinamente.
- Pristinitat.** *f.* Qualitat de lo pristi. Pristinidad.
- Pritá.** *m. Hist.* Càrrech de l'antigua Grecia. Pritano.
- Pritani.** *m. Hist.* Foch sagrat que mantenien els grecs sempre encés com a símbol de la divinitat. Pritaneo.
- Pritanítides.** *f. Hist.* Viudes que a l'antigua Grecia, com les vestals romanes, mantenien el foch sagrat. Pritanítidas.
- Privabilitat.** *f.* Privabilidad.
- Privable.** *adj.* Privable.
- Privació.** *f.* Privación, Prohibición. || Escasesa, Manca de medis.
- Privación, Carencia.** || Separació, allunyament d'algún càrrech.
- Privación.** || La privació és causa del apetit. *Ref.* La privación engendra el apetito.
- Privada.** *f.* Necesaria. Lugar excusado.
- Privadament.** *adv. m.* De manera propia. Particularmente, Privadamente.
- Privadejar.** *v. a.* Parlar ab secret d'alguna cosa. Confiar en secreto.
- Privadesa.** *f.* Tindre afecte. franquesa. Franqueza, Privanza.
- Privança.** *f.* Valiment. Valimiento, Privanza.
- Privar.** *v. a.* Impedir. Privar. || Arrebassar. Privar. || Separar d'algún càrrech o empleu. Pri-

var. || Esser cosa admesa per l'us y el costum. **Privar.** || Deixar sense sentit. **Privar del sentit.** || Aixó no priva. *Expr.* No impide, No obsta, No estorba, Esto no quita

Privat, da. *p. p.* Privado, Válido. || Cosa propia. **Privado.** || Carrech que no és de concepte públich. **Privado.** || Cosa de casa que no és del públich domini. **Privado.** || *n. p.* Privado. || **Tot lo privat és desitxat.** *Ref.* La privación engendra el apetito.

Privat de Bas (Sant). Vegis. **Sant Privat de Bas.**

Privat de Mallol (Sant). Vegis. **Sant Privat de Mallol.**

Privatiu, va. *adj.* Privativo. || Propi. Peculiar, Privativo. || **Dret privatiu.** *fr.* Derecho privado.

Privativament. *adv. m.* Privativamente.

Privilegi. *m.* Exempció, Inmunitat. **Privilegio.** || S'usa el nom adjectivat, segons la qualificació de la llei o gracia a que's refereix, tenint equivalència consemblanta en la llengua castellana. Aixís se diu: *de cànon, convencional, del fur, exclusiu, favorable, gracios, local, militar, municipal, odiós, personal, reial, remuneratori, etc.* || **Privilegi del recognizeverum**

Próceses. *Hist.* Donat pèl rei En Pere III a la ciutat de Barcelona, al any 1284, fonament de la llibertat municipal de la propia ciutat.

Privilegis (Llibre de). *Hist.* Llibre en quin a les confraries, ciutats y viles de l'antigua Catalunya, eren transcrits les disposicions d'aquesta mena conferides. **Libro de privilegios.**

Privilegiadament. *adv. m.* Privilegiadamente.

Privilegiar. *v. a.* Donar exempció. **Privilegiar.**

Privilegiat, da. *p. p.* Privilegiado. || *adj.* Exceptuat. **Privilegiat, Salut privilegiada.** *fr.* Salud excepcional. || **Talent privilegiat.** *fr.* Talento privilegiado.

Privilegiatlu, va. *adj.* Que suposa exempció o privilegi. **Privilegiativo.**

Privilejar. *v. a.* Privilegiar.

Priviletge. *m.* Privilegio.

Pro. *m.* Favor, Bona disposició, Sort. **Pró.** || *Prep. Lat.* **Per.** Usada com adverbi contret, en certes frases, catalanes, com:

Pro aris, Propatria. || **De pro.**

Loc. D'upa. **De pró.** || **Cosa de pro.** Cosa de valua. Cosa de pró.

|| **Home de pro.** Subjecte de disjunció, de valiment. **Hombre de pró.** || **En pro y en contra.** *m. adv.* En pró y en contra.

|| **Fer el pro y el contra.** *fr.* Mostrarse indecis. **Hacer el pró y la contra,** **Mostrarse imparcial,** **Hacer el independiente.**

Proa. *f.* Banda anterior de la nau, que va separant les aigües al navegar. **Proa.** || **Proa a terra.** *Ant. Naut. fr.* Cable en tierra.

Proba. *f.* Prova. Argument que confirma alguna cosa. **Prueba.**

|| **Mostra, indici.** **Prueba.** || **Experiment.** **Prueba.** || **For.** Justificació de dret o raonament. **Prueba.** || **Arit.** Comprobació. **Prueba.** || **Imp.** Full de correcció. **Prueba.** || **Vas de tast.** **Prueba.** || **A proba.** *m. adv.* A prueba.

|| **A tota proba.** *adv.* De prueba. || **Haver fet la proba.** *fr.* Feta la experiència. **Haber realitzado la prueba.** || **Segona proba.** *Imp. fr.* Contrapueba, Reprueba.

Probabilisim, a. *adj.* Probabilísimo.

Probabilisme. *m.* Teol. Doctrina d'alguns teòlechs. **Probabilismo.**

Probabilissimament. *adj. sup.* Probabilissimamente.

Probabilista. *adj. y s.* Probabilista.

Probabilitat. *f.* Fonament raonat. **Probabilidad.**

Probable. *adj.* Que pot probarse. **Probable.**

Probablement. *adv. m.* Probablemente.

Probació. *f.* Prueba. || A les ordres

- regulars religiosos, la proba que fan els novicis abans de professar. **Probación.**
- Probadíssim, a. adj. sup.** Probadísimo.
- Probador, a. adj.** Que proba. **Probador.** || En les sastreries y als tallers de modista, apartament pera probar les robes. **Probador.**
- Probadores.** *Geog.* Caseriu del terme de Fontcuberta, prov. de Girona.
- Probança. f.** *Juris.* Prueba.
- Probar. v. a.** Probar. || Manifestar la veritat. **Probar.** || Tastar. **Probar, Catar, Gustar.** || Sentir els efectes. **Probar.** || *v. n.* Deducir si alguna cosa serveix. **Probar.**
- Probarse. v. r.** Probarse. || Parlant d'algun invent, aparell, etz. **Ensayarse.** || **Probarse la veu.** Ensayar la voz.
- Probat, da. p. p.** Probado.
- Probatori, a. adj.** Probatorio.
- Probatura. f.** Prueba.
- Probeta. f.** Aparell de física. **Probeta.** || Canó de vidre pera els ensaigs de operacions químiques. **Probeta.**
- Probisme. m.** Probidad.
- Probitat. f.** Bondat. Probidad.
- Problema. m.** Qüestió a resoldre. **Problema.** || *Mat.* Proposició pera deduir un resultat. **Problema.** || — **indeterminat.** *Alg.* El que pot tindre diferents y nombroses resolucions. **Problema indeterminado.**
- Problemàticament. adv. m.** Problemáticamente.
- Problemàtich, ca. adj.** Incert. **Problemático.**
- Probo, a. adj.** Hourat, Digne. **Probo.**
- Probocida. f.** Trompa dels paquiderms, y d'alguins insectes. **Probocida.**
- Probraquí. m.** *Poet.* Peu de la poesia grega y llatina. **Probraquí.**
- Procaç. adj.** Desvergonyat. **Procaç.**
- Procaçitat. f.** Desvergonyiment. **Procaçidad.**
- Procapellá. m.** Capellá major de alguna institució religiosa. **Procapellán.** || Capellá major del rei y dels exércits. **Procapellán, Patriarca de las Indias.**
- Procataal. adj.** *Anat.* Os dessota del cicleal. **Procataal.**
- Procatátrich, ca.** *Med.* Causa d'alguna malaltia que'n promou alguna altre. **Procatátrich.**
- Procedeixencia. f.** Procedencia.
- Procedeixer. v. a.** Proceder.
- Procedencia. f.** Procedencia, Pervinencia.
- Procedent, a. adj.** Pervinent. **Procedente.**
- Procediment. m.** Procedimiento. || Operacions pera assolir algun producte. **Procedimientos.**
- Procedir. v. n.** Proceder. || *m.* Comportament. **Proceder.**
- Procedit, da. p. p.** Procedido.
- Procefállits. m. pl.** *Entom.* Insectes longuicornis. **Procefállidos.**
- Proceir. v. a.** Procedir.
- Procelá. f.** *Ant.* Tempestad.
- Procelaridies. f.** *Ornit.* Aus palmípides. **Procelaridias.**
- Proceleusmàtich. m.** *Poet.* Peu de la poesia llatina y de la grega. **Proceleusmático.**
- Procelós, a. adj.** Borrascós, Tempestuós. **Proceloso.**
- Procelosament. adv. m.** Tempestuosament. **Procelosamente.**
- Prócer. m.** Poderós, Enlairat. **Prócer.**
- Procerat. m.** Dignitat y condició de prócer. **Procerato.**
- Proceritat. f.** Qualitat y significació de noblesa. **Proceridad.**
- Procés. m.** Proceso. || — **infinit.** Relació de coses, que no té fi. **Proceso en infinito.** || **La cara li fa procés.** *fr. Fam.* Parlant d'alguna fesomia que fassí suposar els mals sentiments del cor. **Le califica el rostro.** || **Unir un procés a un altre.** *For.* Acumular.
- Processal. adj.** Relatiu al procés. **Processal.**
- Processament. m.** Proceso, Procesamiento.

- Processar**, *v. n.* Procesar.
- Processat**, *da. adj. y p. p.* Procesado.
- Processó**, *f.* Professó. Procesi6n.
- Processonal**, *adj.* Referent a la processó. Procesi6nal.
- Processionalment**, *adv.* Procesi6nalment.
- Processonari**, *m.* Llibre que comprén els resos y cants litúrgichs de les processons. Procesi6nario.
- Processonista**, *m.* Avesat a concorre a les processons. Procesi6nero. Procesi6nista.
- Prócida (Joan de)**, *Biog.* Noble italiá, que a les derrerries del sigle XIII va influir a l'història catalana, demanant el concurs y ajuda d'En Pere III de Aragó, contra els francesos que havien esclavissat la illa de Sicília, després dels abusos que aquestos havien comés a Palerm, donant lloch a la revolta coneguda ab el nom de *vespres sicilianas* (1282). Allavors va ésser quan endreçant-se a l'illa l'estol de cavallers que seguien al rei En Pere, forent retuts els francesos, y allunyats d'aquell sol, mes havent pretés, el successor de aquell rei, En Jaume II, cridar de nou als francesos, En Joan de Prócida va destronar-lo proclamant rei al germá d'aquell monarca En Frederich, seguint la corona siciliana, pertanyent a la segona branca de la casa reial d'Aragó.
- Prociencia**, *f. Med.* Desviació exterior d'algun membre. Prociencia.¹
- Proció**, *m. Astron.* Estrella al pit del Cá menor. Proci6n.
- Proclonins**, *m. Zool.* Mamífers carnívors, coneguts per vulpeja. Proci6ninos.
- Proclama**, *f.* Alocució política. Proclama.
- Proclamació**, *f.* Crida, Bando. Proclamaci6n.
- Proclamador**, *a. m. y f.* Qui proclama algún fet o esdeveniment polítich. Proclamador.
- Proclamar**, *v. a.* Fer pública alguna disposició. Proclamar. || Enlairar algún govern. Proclamar.
- Proclamat**, *da. p. p.* Proclamado.
- Proclitich**, *ca. adj. Gram.* Paraula monosílaba que's reuneix a la següenta. Proclític.
- Procliu**, *va. adj.* Inclinat al mal. Proclive.
- Proclivió**, *f.* Tendència al mal. Proclivi6n.
- Proclivat**, *f.* Inclinació. Proclivitat.
- Procnat**, *m. Entom.* Insectes coleòpters. Procnato.
- Procóndils**, *m. pl. Anat.* Ossos de la mà, propers al metacarp. Procóndilos.
- Procomissari**, *m.* Procomisario.
- Procomú**, *adj.* Procomún.
- Procomunal**, *adj.* Procomunal.
- Procónsul**, *Hist.* Governador de una provincia al temps dels romans. Procónsul. || *Fig.* Governador de nostres temps, que s'excedeixi de les seues atribucions. Procónsul.
- Proconsular**, *adj.* Relatiu al procónsul. Proconsular.
- Proconsulat**, *m.* Càrrech, dignitat y jurisdicció del procónsul. Proconsulado.
- Procopi**, *n. p.* Procopio.
- Procreable**, *adj.* Procreable.
- Procreació**, *f.* Generació d'alguna especie. Procreaci6n.
- Procreador**, *a. m. y f.* Procreador.
- Procreament**, *m.* Procreaci6n.
- Procreant**, *p. a.* Procreante, Procreador.
- Procrear**, *v. a.* Engendrar, Procrear, Propagar.
- Procreat**, *da. p. p.* Procreado.
- Procreatiu**, *va. adj.* Procreativo.
- Procronisme**, *m.* Erro de temps. Procronismo.
- Proctagre**, *m. Med.* Inflamació al cés. Proctagro.
- Proctalgia**, *f. Med.* Proctalgia.
- Proctálgich**, *ca. adj. Med.* Proctálgico.

- Proctitis.** *f. Med.* Inflamació al cés. Proctitis.
- Proctoncia.** *f. Med.* Tumor al cés. Proctoncia.
- Proctorragia.** *f. Med.* Vessament de sanch pèl cés. Proctorragia.
- Proctorrea.** *f. Med.* Mucositats eixides pèl cés. Proctorrea.
- Proctorréich,** *ca. adj.* Relatiu a la proctorrea. Proctorréico.
- Proctosis.** *f. Med.* Feblesa de les criatures. Proctosis.
- Proctotropis.** *m. Entom.* Insectes himenópters. Proctotropis.
- Procura.** *f.* Poder que's dona pera administrar els interessos d'un altre. Procura. || Càrrech de procurador. Procuradoria.
- Procurador.** *m.* Procurador. || — **de finques.** *m.* Administrador. || Qui porta els negocis d'alguna comunitat religiosa. Procurador. Apoderado. || — **de corts.** Càrrech antic. Procurador en còrtes. || — **de pobres.** *For.* Procurador de oficio. || *Vulg.* Manifer. Procurador de pobres || — **feudal.** *ant.* Càrrech de nomenament reial. Procurador de capbreuacions. || **Esser procurador de pobres.** *fr.* Meterse en la renta del excusado.
- Procuradoria.** *f.* Càrrech de procurador y despatx del meteix. Procuradoria.
- Procurar.** *v. a.* Procurar. || **Procurar la terra.** Labrar la terra.
- Procurat,** *da. p. p.* Procurado.
- Prodatori.** *m.* President de la dataria a la curia romana. Prodatorio.
- Pródich,** *ga. adj.* Que gasta ab excés. Pródigo, Derrochador, Manirrot. || Parlant del terrer que produeix ab excés. Fèrtil.
- Prodió.** *f. Ant.* Traición, Alevosia.
- Prodigador,** *a. m. y f.* Prodigador.
- Prodigalesa.** *f.* Prodigalitat.
- Prodigalitat.** *f.* Dispendi excésiu. Prodigalitat.
- Pródigament.** *adv. m.* Ab abundor. Prodigamente.
- Prodigar.** *v. a.* Gastar ab excés. Prodigar. || *Fig.* Consolar, Aconhortar. Consolar.
- Prodigat,** *da. p. p.* Prodigado.
- Prodigi.** *m.* Fèt o esdeveniment que s'ha de suposar més que natural. Prodigio. || Miracle Prodigio. || Excesiu y primorós. Prodigio.
- Prodigiós,** *a. adj.* Milagroso, Prodigioso.
- Prodigiosament.** *adv. m.* Prodigiosamente.
- Prodigiositat.** *f.* Prodigiosidad.
- Proditori,** *a. adj.* Ab traició. Proditorio.
- Proditoriada.** *f.* Traición.
- Proditoriador,** *a. m. y f.* Traidor.
- Pro domo sua.** *Expr. Lat.* Pèls seus intents o propòsits. En su favor.
- Prodrom.** *m. Med.* Mal estar per causa de malaltia. Prodromo.
- Producció.** *f.* Producción.
- Producte.** *m.* Benefici, Renda.
- Producto.** || Resultat del treball y de les elaboracions. Producto.
- Productibilitat.** *f.* Productibilidad.
- Productible.** *adj.* Productible.
- Productifer.** *adj.* Productifero.
- Productiu,** *va. adj.* Productivo.
- Productivitat.** *f.* Productividad.
- Productor.** *m.* Travallador. Agricultor, Industrial. Productor.
- Produent,** *a. adj.* Producente. || Contraproduent. Contraproducente.
- Produibilitat.** *f. Fil.* Competencia de produir. Productibilidad.
- Produible.** *adj. Fil.* Productible.
- Produidor,** *a. m. y f.* Productidor, Productor.
- Produir.** *v. a.* Producir. || *For.* Exposar. Producir. || *Arif.* Sumar. || Causar benefici. Producir, Reduïr. || Engendrar. Criar, Producir.
- Produirse.** *v. r.* Presentarse ab propietat, Donarse a entendre. Producirse.
- Produit,** *da. p. p.* Producido.
- Produitiu,** *va. adj.* Productivo.
- Produentisme.** *m.* Forma y concepte de produir. Productismo.
- Proejar.** *v. n. Mar.* Bogar en proa.
- Proell.** *m.* Mariner de proa. Proel.

- Proemi.** *m.* Introducció, Pròlech. Proemlo.
- Proemial.** *adj.* Relatiu al proemi. Proemial.
- Proer.** *m.* *Nàut.* Pescador que va a la proa. Proel.
- Proesa.** *f.* Acte de valor personal, Ardidesa. Proeza, Hazaña.
- Profá,** *a.* *adj.* Profano.
- Profanabilitat.** *f.* Profanabilidad.
- Profanable.** *adj.* Profanable.
- Profanadament.** *adv.* Sacrilegament.
- Profanador,** *a.* *m.* *y f.* Qui profana. Profanador.
- Profanament.** *m.* Profanació.
- Profanar.** *v. a.* Manchar, Profanar, Violar. || *Met.* Deslluir, Deshonorar, Vulgarisar una cosa de concepte enlairat y respetuós. Profanar.
- Profanarse.** *v. r.* Estimar poch el seu nom y concepte, Rebaixarse. Profanarse. || Embrutirse. Profanarse.
- Profanat,** *da.* *p. p.* Profanado.
- Profanitat.** *f.* Luxe excessiu. Profanidad.
- Profecia.** Predicció, Endevinar l'avenir. Profecia. || *Met.* Conjecturar alguna cosa, péls antecedents que s'en tenen. Profecia.
- Profetici,** *a.* *Dret can.* *adj.* Cabal dels relligiosos format per les rendes dels benifets. Profeticio.
- Proferidor,** *a.* *m.* *y f.* Proferente.
- Proferiment.** *m.* Proferencia.
- Proferir.** *v. a.* Pronunciar algún mot, Enraonar. Proferir.
- Profert,** *a.* *adj.* Proferido.
- Profés,** *sa.* *adj.* Adepte a alguna opinió y relligió que hagi professat. Profeso.
- Professar.** *v. a.* Seguir una doctrina relligiosa o be una opinió política. Profesar. || Enseñar els principis y les regles d'alguna ciencia o art. Profesar. || Servar afecte o amistat. Profesar.
- Professat,** *da.* *p. p.* Profesado.
- Professió.** *f.* Ofici, art. Profesió. || Confessió pública d'alguna cosa. Profesió. || Acte de professar en una relligió. Profesió. || Afillarse a un partit polítich. Profesió. || Costúm. Profesió. || Jugador de professió. Donat al joch per vici. Jugador impertèrrito.
- Professional.** *adj.* Relatiu al magisteri. Profesional.
- Professó.** *f.* Procesió. || **En professó.** *m.* *adv.* Procesió. || **Repicar y anar a la professó no pot ésser.** *Ref.* Quien bebe no sopla, ó Soplar y beber no puede ser.
- Professional.** *adj.* Procesió.
- Professionari.** *m.* Procesió.
- Professor.** *m.* Mestre. Catedràtich. Profesor, Catedràtich.
- Professorat.** *m.* Profesorado. || Conjunt y estudis de professors. Profesorado.
- Profest.** *m.* Dia feiner entre els antics romans. Profesto.
- Profeta.** *f.* Qui endevina l'avenir, Endevinare. Profeta. || — giracamises. *fr.* S'apropia al presumtuós. Mal profeta.
- Profetal.** *adj.* Profético.
- Profetar.** *v. a.* Ant. Profetizar.
- Profetastre.** *m.* Profetastro.
- Profetical.** *adj.* ant. Profético.
- Profeticament.** *adv.* *m.* Profeticamente.
- Profetich,** *ca.* *adj.* Relatiu a les profecies, y als profetes. Profético.
- Profetisador,** *a.* *m.* *y f.* Profetizador.
- Profetisar.** *v. a.* Profetizar.
- Profetisat,** *da.* *p. p.* Profetizado.
- Profetissa.** *f.* Profetisa.
- Proficient.** *adj.* Que prospera. Proficiente.
- Profíctica.** *f.* *Med.* Art de conservar la salut. Profilaxis.
- Profíctich,** *ca.* *adj.* *Med.* Sistema de servar la salut. Profiláctico.
- Profisis.** *f.* *Med.* Contrast de la adhesió de dues parts del cos, com la boca, els ulls, etc. Profisis.
- Proft.** *m.* Prochecho. || Progrés o avens de les ciencias y de les

arts. Provecho, Adelantamiento. || Arrelament de la virtut y del benestar. Aprovechamiento. || **Bon profit.** *fr.* de cortesia. Buen provecho. || **Bon profit li faci.** *Loc.* Con su pan se lo coma, Buen provecho le haga. || **Fer profit.** *fr.* Hacer provecho. || **No cal dirli mal profit li faci.** *fr.* No comer el pan de balde. || **Poch profit ajuda, y poch mal danya.** *Ref.* Por un clavo se perdió la herradura, por una herradura, un caballo, por un caballo un caballero. || **Sense profit.** *m. adv.* || Sin utilidad, Sin provecho. || **Tant profit li faci, com els perdigons a les guatlles.** *Ref.* A las que sabes, mueras, y sabia hacer saetas. || **Treure profit.** *fr.* Utilizar.

Profitable. *adj.* Provechoso.

Profitar. *v. a.* Aprovechar.

Profitarse. *v. r.* Aprovecharse.

Profitós, a. *adj.* Que produeix profit. Provechoso, Beneficioso. Saludable.

Profitosament. *adv. m.* Provechosamente.

Profitosíssim, a. *adj. sup.* Provechosísim.

Profitosíssimament. *adv. sup.* Provechosísimamente.

Profuvi. *m.* Eixida espontánea d'un líquit. Profluvio.

Ponfon, da. *adj.* Profundo. || Parlant del saber. Profundo.

Profondament. *adv. m.* Profundamente. || *Met.* De tot voler, Ab intimitat. Profundamente.

Profondetat. *f.* Condió de profon. Profundidad.

Profondesa. *f.* Profundidad.

Profondisar. *v. a.* Profundizar. || *Met.* Examinar a fons. Profundizar. || Endinsarse. Profundizar.

Profondisat, da. *p. p.* Profundizado.

Profondíssim, a. *adj.* Profundísim.

Profondíssimament. *adv. m. sup.* Profundísimamente.

Profonditat. *f.* Profundidad, Abismo. || *Met.* Parlant de coses morals, grandesa. Profundidad.

Profórmula. *Expr. lit.* Per donar compliment. Por fórmula.

Profós, a. *adj.* Profuso.

Profúch, ga. *adj.* Qui se substraú de la justícia o del servei militar. Profugo.

Profús, a. *adj.* Abundós. Profuso.

Profusament. *adv. m.* Copiosament, Sense moderació. Profusamente.

Profusió. *f.* Luxe, Abundor. Profusión.

Profusíssim, a. *adj. sup.* Molt profús. Profusísimo.

Progenia. *f.* Niçaga. Progenia. || Ab origen. Progenia.

Progenitor, a. *m. y f.* Ancetre, Ascendent. Progenitor.

Progenitura. *f.* Progenia.

Progimnasma. *m.* Prova d'alguna acció. Progimnasma.

Progloses. *m. pl.* Ornit. Au trepadora. Proglosas.

Prognàtich, ca. *adj.* Barra molt sortida. Prognático.

Prognatisme. *m.* Antrop. De barra sortida. Prognatismo.

Prognosia. *f. Med.* Diagnosticar. Prognosia.

Programa. *m.* Plan d'un curs de ensenyansa. Programa. || Escrir o imprés concisat l'ordre de un concert, dança, funció, etc.

Programa. || Propòsit del deixondiment y celebració d'una o varies festes. Programa. || Plan polítich. Programa.

Programisar. *v. n.* Fer program. Programizar.

Progrés. *m.* Deixondiment, Avenç. Progreso.

Progressadament. *adv.* Progressivament.

Progressador, a. *adj.* Progressador.

Progressar. *v. a.* Prosperar, Deixondir, Mellorar els costums, les lleis. Progressar, Mejorar.

Progressió. *f.* Avençament progressiu. Progresión. || *Ret.* Alternació de paraules. Progresión. || *Arit.* Termens que per una meteixa quantitat tenen diferencia. Progresión. || *Arit.* Progressió ascendent, pro-

- gressió descendent, progressió geomètrica.**
- Progressista. m.** Adepte de les idees progressives. **Progresista.**
- Progressiu, va. adj.** Progresivo.
- Progressivament. m. adv.** Progresivamente.
- Prohença. f. Ant. Geog.** Provenza.
- Prohom. m.** Càrrech d'un gremi o confraria. **Prohombre.** || Home de significació en algun partit polítich. **Prohombre.**
- Prohome. m.** Prohombre.
- Prohomenia. f.** Prohombria.
- Prohibició. f.** Acció y efecte de impedir alguna cosa. **Prohibición, Veda.** || Sistema econòmic, que's fonamenta en impedir l'entrada de genres estrangers, y la sortida de primeres materies industrials. **Prohibición.**
- Prohibicionisme. m.** Sistema econòmic de prohibició. **Prohibicionismo.**
- Prohibicionista. adj.** Partidari del sistema de prohibició en economia política. **Prohibicionista.**
- Prohibidor, a. m. y f.** Que impedeix. **Prohibidor.**
- Proibir. v. a.** Privar, Negar. **Prohibir.**
- Proibit, da. p. p.** Prohibido.
- Proibitiu, va. adj.** Prohibitivo.
- Proibitivament. adv.** Prohibitivamente.
- Proibitori, a. adj.** Prohibitorio.
- Proija. f.** Pruija. **Prurrito.**
- Proindivís. m. For.** Proindiviso.
- Proindivisió. f. For.** Proindivisión.
- Proir. v. n.** Fruir. **Picar, Escocer.**
- Proïsme. m.** Próxim. **Prójimo.**
- Proïssa. f. Mar. Ant.** Corda de proa pera anclar la nau. **Prolza.**
- Projecció. f. Geom.** Dibuix d'una figura demunt dels anomenats plans, horitzontal y vertical, mostrant l'efecte produït per la llum y l'ombra. **Proyección.** || *Mec.* Llençar algun cos, a travésant l'espai. **Proyección.**
- Projectar. v. a.** Concebre la realisació d'un intent. **Projectar.** || *Geom.* Dibuixar una figura als dos plans horitzontal y vertical. **Projectar.** || *Mec.* Llençar un cos a travésant l'espai. **Projectar.**
- Projectar y els seus similars. Projectar.**
- Projectat, da. p. p.** Projectado.
- Projecte. m.** Intent, Propòsit. **Projecte.**
- Projectista. m.** Projectista.
- Projector. m.** Que reflexa. **Projector.**
- Prolapse. m. Med.** Desprendiment d'alguna part del cos. **Prolapso.**
- Prole. f.** Niçaga, fills, familia. **Prole.**
- Prólech. m.** Exordi, Començ, Iniciació. **Prólogo.**
- Prolegómen. m.** Introducció al estudi d'un coneixement. **Prolegómeno.**
- Prolapsis. f. Ret.** Figura oratoria, rebutent les proposicions que podrien precisarse. **Prolapsis.**
- Proléptich, ca. adj. Med.** Febre inicial. **Próléptico.** || *Fil.* Esdeveniments previstos y demostrats després del temps en quin degueren realisarse. **Próléptico.**
- Proletari, a. adj.** Proletario. || *Pol.* **Jornaler. Proletario.**
- Proletariat. m.** Proletariado.
- Prolificació. f.** Engendrament. **Prolificació.**
- Proligitat. f.** Prolijidad.
- Prolixament. adv. m.** Ab deteniment. **Prolijaments.**
- Prolixe, a. adj.** Prolijo.
- Prolixitat. f.** Sobres de detalls, Pesadesa. **Prolijidad.**
- Proloch. m.** Prólech. **Prólogo.**
- Prologar. v. a.** Posar prólech a algun llibre. **Prologuear.**
- Prologuista. m.** Autor d'un prólech. **Prologuista.**
- Prollonga. f. Artill.** Cordám del joch devanter a la curenya. **Prollonga.**
- Prollongació. f.** Aumentar la durada d'alguna cosa. **Prollongación.** || *Mus.* Allargament de una nota o d'una sílaba al cant. **Prollongación.**

- Prollongadament.** *adv. m.* Extensament. Prollongaments.
- Prollongador, a. m. y f.** Qui augmenta la extensió d'alguna cosa. Prollongador.
- Prollongament.** *m.* Prolongación.
- Prollongar.** *v. a.* Diferir, estendre. Prollongar.
- Prollongat, da. p. p.** Prolongado. || Objecte de major llargada que amplaria. Oblongo.
- Proloqui.** *m.* Prinapí. Axioma, Proloquio.
- Prollusió.** *fr.* Preludi. Prelusió, Prulusió.
- Prom.** *m. ant.* Prohom. Prohombre.
- Promedi.** *m.* Promedio.
- Promediació.** *f.* Promediación.
- Promediadament.** *adv. m.* Promediadaments.
- Promediador, a. m. y f.** Promediador.
- Promediar.** *v. n.* Intervindre. Promediar.
- Promen.** *m. ant.* Prohombre.
- Promenia.** *f.* Prohibid.
- Promentat, da. adj.** Cosa esmentada avans. Antedicho.
- Promés, a. p. p.** Prometido. || Cada hu dels dos que's fan recíproca promesa de casament. Novio, a. || **Mancar o no estar a lo promés.** *fr.* Dejar de cumplir lo prometido.
- Promesa.** *f.* Promesa, Palabra. || Vot fet a Déu y als sants. Promesa, Voto. || **Moltes promeses y poques ateses.** *Ref.* Bien reza, pero mal oferec; Manda potros y dá pocos.
- Prometatge.** *m.* Promesa de casamiento, Esponsales. || No hi ha prometatge sense fardatge. *Loc.* Esto de mi casamiento, és cosa de cuento; Quanto más se trata, más se desbarata.
- Prometedor, a. m. y f.** Qui promet. Prometedor, Ofrecedor.
- Prometença.** *f.* Esponsales, Pacto de casamiento. || Voto.
- Prometeu.** *m. Astron.* Nom de la constelació d'Hércules. Prometeo. || *Mit.* Representació del geni perseguit. Prometeo.
- Prometiment.** *m. Ant.* Promesa.
- Prometidor.** *m.* Prometedor.
- Prometre.** *v. a.* Prometer. || **Prometre molt y atanyer poch o donar res.** *Ref.* Cacarear y no poner huevo; Bien reza pero mal ofrece. || **Prometre y no donar.** *Loc. Fam.* Apuntar y no dar. || **El prometre és voluntari y el complir és forçat.** *Loc.* Quien fija ó promete, en deuda se mete. || **El prometre no fa pobre.** *Loc.* No se come con promesas.
- Prometes.** *v. r.* Oferirse al servei de Déu. Ofrecerse. || Donarse paraula de casament. Prometerse.
- Prometut, da. p. p.** Prometido.
- Prominencia.** *f.* Enlairament.
- Prominencia.**
- Prominent.** *adj.* Que's distingeix, Que s'enlaira. Prominente.
- Promiscament.** *m.* Barreja. Promiscuo, Mezcla.
- Promiscuar.** *v. r.* Promiscuar.
- Promisch.** *adj.* Barreja, Mescla. Promiscuo.
- Promiscuació.** *f.* Promiscuación.
- Promiscuament.** *adv. m.* Promiscuamente.
- Promiscuar.** *v. a.* Barrejar. Promiscuar.
- Promiscuo, a. adj.** Promisch.
- Promissió.** *f.* Promisión.
- Promissori, a. adj.** Promisorio.
- Promoció.** *f.* Promoción.
- Promogut, da. p. p.** Promovido.
- Promontori.** *m.* Tossal, Tuch.
- Promontorio.** || Cap o troç de terra montanyós que s'endinza al mar. Promontorio.
- Promotor.** *m.* Càrrech judicial o eclesiástich. Promotor. || **Promotor fiscal.** Promotor fiscal.
- Promoure.** *v. a.* Promover. || Nomenar pera gran condició, o càrrech més enlaira. Promover.
- Promoveedor, a. m. y f.** Que promou o ocasiona promoció Promovedor.
- Promovent.** *m.* Que fonamenta la promoció. Promovents.
- Promptament.** *adv. m.* De repent, Soptadament. Proutamente, Prestamente.

- Prompte**, *adv. t.* Pronto, Presto. || *a. adj.* Lleuger, Fogós. Pronto. || Impuls de gènit. Pronto, Repentón. || **De prompte**, *m. adv.* De súbit. De pronto. || **Per lo prompte**, *m. adv.* Mentrestant. Entretanto, Por lo pronto.
- Promptesa**, *f.* Promptitud.
- Promptíssim**, *adv. t.* Promptíssim, Muy pronto.
- Promptíssimament**, *adv. sup.* Promptíssimamente.
- Promptitut**, *f.* Pressa de fer alguna cosa. Promptitud, Prisa. || Vivor de gènit. Promptitud. || Fácil comprensió d'alguna cosa. Promptitud.
- Promptuari**, *m.* Aplech de notes, Compendi d'antecedents. Promptuario.
- Promulgació**, *f.* Proclamació. Promulgación.
- Promulgador**, *a. m. y f.* Proclamador, Publicador d'alguna disposició de llei. Promulgador.
- Promulgar**, *v. a.* Innovar solennialment alguna disposició legal, o algún esdeveniment de importància. Promulgar.
- Promulgat**, *da p. p.* Promulgado.
- Pronom**, *m. Gram.* Pronombre || Com part de l'oració, segons signifiqui acció o persona, se subdivideix en *demostratiu, personal, possessiu, recíproc y relatiu*, y en la denominació té a la parla castellana analogia equivalenta.
- Pronominal**, *adj.* Relatiu al pronom. Pronominal. || Calificació d'alguns verbs. Pronominal.
- Pronominalment**, *adv. m.* Pronominalmente.
- Pronopiografe**, *m.* Cambra fosca que serveix pera reproduir per medi de la llum, els objectes. Pronopiografo.
- Pronopiografia**, *f.* Procediment pera copiar. Pronopiografia.
- Pronopiogràfic**, *ca. adj.* Pronopiogràfic.
- Pronosticació**, *f.* Ant. Pronóstico.
- Pronosticadament**, *adv. m.* Pronosticadamente.
- Pronosticador**, *a. m. y f.* Aquell que innova o pronostica. Pronosticador.
- Pronosticaire**, *m.* Pronosticador. Agorero.
- Pronosticar**, *v. a.* Predir l'esdevenidor, observant alguns indicis. Augurar, Agorar, Pronosticar, Vaticinar.
- Pronosticat**, *da p. p.* Vaticinado.
- Pronostich**, *m.* Predicció observant indicis de temps, dels astres, etc. Pronóstico, Predicció, Vaticinio, Agüero. || Calendari. Almanaque. || Concepte del metge, relatiu a una malaltia. Pronóstico. || **Fer pronostichs**, *fr.* Estar capficat, pera deduir alguna cosa. Echar calendarios.
- Pronostiga**, *f.* Deducció d'algún indici pera l'esdevenir. Agüero. **Donar o treure la pronostiga**, *fr.* Augurar, Hacer calendarios.
- Pronuncia**, *f.* Pronunciación.
- Pronunciació**, *f.* Só que correspon a les lletres y a les paraules. Pronunciación. || *Gram. y Ret.* Lleis y sistema de donar l'expressió que correspon a les lletres y a les paraules. Pronunciación.
- Pronunciador**, *a. adj.* Fácil de pronunciar. Pronunciador.
- Pronunciament**, *m. For.* Sentencia, Aute Pronunciamento. || Re. olta militar o política. Pronunciamento.
- Pronunciar**, *v. a.* Dir les paraules y les lletres. Pronunciar. || *For.* Fer públich un aute o una sentencia. Pronunciar.
- Pronunciarse**, *v. r.* Manifestar algún sentiment contrari envers de tercera persona. Pronunciarse, Evidenciarse. || *Revoltar*. Pronunciarse.
- Pronunciat**, *da p. p.* Pronunciado.
- Prop**, *adv. U.* Cerca, Junto, Próximo || **De prop**, *m. adv.* De cerca. || **Esser tingut prop**, *fr.* Ser vigilado de cerca. || **Més prop**, *m. adv.* Más cerca. || **Tindre bon o dolent prop**, *fr. Fam.* Tener buena ó mala proximidad. || **Prop parent**, *a. m. y f.* Próximo pa-

- riente.** || **Prop-passat, da.** *adj.* Último, a, Próximo pasado, a. || **Prop-venient, a.** *adj.* Próximo, a, Próximo venidero, a.
- Propagació.** *f.* Reproduir per generació. Propagación. || *Met.* Comunicar un pensament, una idea, un principi, un costum. Propagación.
- Propagador, a.** *m.* Qui fa propaganda. Propagador, Propagandista. || Que exposa els seus ideals. Propagandista.
- Propagar.** *v. a.* Propagar. || Sostindre y exposar la fama de alguna cosa. Propagar.
- Propagarse.** *v. r.* Arrelarse, Escamparse. Propagarse.
- Propagat, da.** *p. p.* Propagado.
- Propagatiu, va.** *adj.* Encomandis. Propagativo.
- Propagativament.** *adv. m.* Propagativamente.
- Propassament.** *m.* Excés sense raó. Desconcierto.
- Propassar.** *v. a.* Procedir sense raó ni conveniència. Exceder, Propasar.
- Propassarse.** *v. r.* Excederse. Propasarse.
- Propassat, da.** *p. p.* Excesivo, Propasado.
- Propatia.** *f. Med.* Síntoma precursor d'un altra malaltia. Propatia.
- Propàtich, ca.** *adj.* Relacionat ab la propatia. Propàtico.
- Propau.** *m. Naut.* Barana pera separar a la coberta de la nau alguns dels seus compartiments. Propao.
- Propendir.** *v. n.* Propender.
- Propendre.** *v. n.* Propendir.
- Propens, a.** *adj.* Propi del temperament, del genit. Propenso.
- Propensió.** *f.* Propensió.
- Proper, a.** *adj.* Cercano, Próximo.
- Properament.** *adv. m.* Próximamente.
- Properies.** *f.* Veïnatxe. Cercanías, Proximitad.
- Propet.** *adv. ll. dim.* Cerquita.
- Propi, a.** *adj.* Propio, a. || Cosa apropiada, veu, fesomia, costum, genit. Peculiar, Propio. || *Gram.* Nom que dona concepte d'algú o alguna cosa. Propio. || Moço, recader, o portador de alguna carta. Propio, Expreso. || Fer propi d'alguna cosa. *fr.* Mirar como suyo. || Fer un propi. *fr.* Enviar algú. Despaçar un propio.
- Propiament.** *adv. m.* Propiamente.
- Propici, a.** *adj.* Favorable, propicio. || Fer propici. *fr.* Calmar el disgust d'algú per causa de ressentiment o d'animadversió. Predisponer favorablement, Propiciar.
- Propiciació.** *f.* Predisposició favorable. Propiciación. || Sacrifici o acció agradívola a Déu. Propiciación.
- Propiciador, a.** *m. y f.* Propiciador.
- Propiciament.** *adv. m.* De manera favorable. Propiciamente.
- Propiciatori, a.** *adj.* Predisposat en favor d'algú o d'alguna cosa. Propiciatorio.
- Propietari, a.** *adj.* Propietario.
- Propietariàç, a.** *adj.* Propietariazo.
- Propietariament.** *adv. m.* Propietariamente.
- Propietat.** *f.* Propiedad. || Bens, Hisenda. Propiedad. || Qualitat y condició de cada hu. Propiedad, Virtud. || *Gram.* Us correcte del llenguatge. Propiedad. || *Fil.* Cosa apropiada. Propiedad. || *Mus.* Condició dels exacorts. Propiedad. || *Quim. y Fis.* Condició distintiva. Propiedad. || — **físiques.** Propiedades físicas. || — **químiques.** Propiedades químicas. || — **vitals.** Propiedades vitales.
- Propíssim, a.** *adj. sup.* Propíssimo. Muy propio.
- Propíssimament.** *adv. sup.* Propíssimamente.
- Propileu.** *m.* Vestíbulo, Peristilo.
- Propina.** *f.* Gajo. Agujetas. Propina.
- Propinació.** *f.* Propinación.
- Propinar.** *v. a.* Pegar. Propinar. || Receptar, donar a beure. Propinar.
- Propinch, ca.** *adj. Ant.* Cercano,

- Propinquo.** || Propinch en consanguinitat. Pròximo pariente.
- Propinquament.** *adv. ll.* Muy cercano.
- Propinque.** *adj.* Propinch.
- Propinquitat.** *f.* Consanguinitat.
- Propincuidad.** || Aproximació, Veïnatge. Propincuidad.
- Propinquós, a.** *adj.* Cercano.
- Propolis.** *m.* Substancia resinosa.
- Propoleos.**
- Propona.** *f.* Vi endolcit ab mel.
- Propona.**
- Propondre.** *v. a.* Proponer.
- Proponent.** *m.* Proponente.
- Proponiment.** *m.* Propósito.
- Proporció.** *f.* Proporción. || Disposició d'alguna cosa. Proporción. || Relació d'una ab altra cosa.
- Proporción.** || Analogia entre dues relacions o dues quantitats. Proporción. || — *Arit.* Proporción aritmética, **Composta, Continua, Directa, Dupla, Geomètrica, Inversa, etc.** || *Mus.* Proporción major, menor. || **A** proporción. *m. adv.* A proporción. || **Bona o dolenta proporción.** Parlant de casaments. **Buen ó mal partido.** || **Estar a proporción.** *fr.* Estar en proporción.
- Proporcionabilitat.** *f.* Proporcionabilidad.
- Proporcionable.** *adj.* Proporcionable.
- Proporcionadament.** *adv. m.* Proporcionadamente.
- Proporcionador, a.** *m. y f.* Proporcionador.
- Proporcional.** *adj.* Proporcional.
- Proporcionalitat.** *f.* Proporción.
- Proporcionalisme.** *m.* Proporcionalismo.
- Proporcionalista.** *adj.* Proporcionalista.
- Proporcionalment.** *adv. m.* Proporcionalmente.
- Proporcionament.** *m.* Proporción.
- Proporcionar.** *v. a.* Destinar alguna cosa ab algún fi o propósit. Proporcionar. || Facilitar. Proporcionar.
- Proporcionat, da.** *p. p.* Proporcionado. || Convenient. Conveniente, Proporcionado.
- Proporcionisme.** *f.* Idea de la proporció de les coses. Proporcionismo.
- Proporcionista.** *m. y f.* Adepto al proporcionisme. Proporcionista.
- Proposador, a.** *m. y f.* Proponente.
- Proposament.** *m.* Propuesta.
- Proposar.** *v. n.* Proponer. || Oferir. Proponer. || Argumentar, Exposar. Proponer. || **L'home proposa y Déu disposa.** *Ref.* El hombre propone y Dios dispone.
- Proposat, da.** *p. p.* Propuesto.
- Proposición.** *f.* Proposición. || Principi, Oració breu. Proposición. *Ret.* Part d'un silogisme, Tema d'un discurs. Proposición. || *Met.* Conclusió de les ciencias exactes. Proposición. || **Proposició de Cortes.** *Hist.* Discurs regi en quin el rei detallava els motius de convocar l'assemblea, y era contestat gaire bé sempre per l'arquebisbe de Tarragona. Als nostres temps té certa similitut ab l'acte que aixís s'anomenava el discurs de la corona Proposición de Cortes. || **Llençar una proposició.** *fr.* Soltar una proposición.
- Propósit.** *m.* Intent. Propósito. | **A** propósit. *m. adv.* A propósito. Oportuno. De perilla, De molde, A tiempo, En su lugar y tiempo. || **De propósit** *fr. y m. adv.* A sabiendas, Exprofeso, De propósito. || **Esgarriarse del propósit.** *fr.* Allunyarse del assumpte. Salirse de la parra. || **Esser a propósit.** *fr.* Ser a propósito, Conducir, Llevar. || **Fer propósit.** *fr.* Proponer. || **Fora de propósit.** *m. adv.* Fuera de propósito. || **Formar propósit o ferm propósit.** *fr.* Tomar firme resolució o Adoptar resolució positiva ó absoluta.
- Propositor, a.** *m. y f.* Proponentor.
- Propost, a.** *adj.* Propuesto.
- Proposta.** *f.* Proposición. Propuesta. || Consulta pera resoldre alguna cosa. Propuesta.

- Propri**, a. *adj.* Propio.
- Propriament**, *adv.* Propiamente.
- Proprietari**, a. *m. y f.* Propietario.
- Proprietariament**, *adv.* Propietariament.
- Proprietat**, *f.* Propiedad.
- Proptom**, *m. Med.* Llargaria sobrada d'alguna part del cos.
- Próptomo**.
- Proptosis**, *f. Med.* Desviació de alguna banda del cos.
- Proptosis**.
- Propugnàcul**, *m.* Fortificació.
- Propugnar**, *v. a.* Combatre. Batallar.
- Propulsor**, *m. Mar.* Aparell de moviment. Propulsor.
- Prorrata**, *f.* Part proporcional d'un repartiment.
- Prorrata**.
- Prorratelg**, *m.* Repartiment entre varis que participen a un negoci.
- Prorrates**.
- Prorratar**, *v. a.* Fer un repartiment a proporció.
- Prorratar**.
- Prorratajat**, *da. p. p.* Repartit a proporció.
- Prorratajat**.
- Prórroga**, *f.* Aplassament pera complir una obligació.
- Prórroga**.
- Prorrogable**, *adj.* Que pot aplassarse.
- Prorrogable**.
- Prorrogablement**, *adv.* Prorrogablement.
- Prorrogació**, *f.* Prórroga.
- Prorrogar**, *v. a.* Aplassar. Prorrogar.
- Prorrogat**, *da. p. p.* Aplassat.
- Prorrogat**.
- Prorrompre**, *v. n.* Prorrumpir. || *Met.* Exclamarse.
- Prorrompre**.
- Prorromput**, *da. p. p.* Prorrumpido.
- Prosa**, *f.* Prosa. || Escrit que no's subjecta a les regles poètiques.
- Prosa**. || *Liturg.* Aditament que a les festes solemniais se fa a la epístola.
- Prosa**. || *Met.* Cosa vulgar.
- Prosa**.
- Prosador**, a. *m. y f.* Escriptor que conreua l'estil de prosa.
- Prosador**, **Prosista**, **Escriptor**, **Narrador**, **Novelista**.
- Prosaich**, a. *adj.* Prosaico. || Escrit mancat de bellesa.
- Prosaico**. || *Met.* Vida sense incidents falaguers ni satisfaccions.
- Prosaico**.
- Prosaicament**, *adv. m.* Prosaicamente.
- Prosaisme**, *m.* Sense idealitat.
- Prosaismo**.
- Prosapodosis**, *f.* Figura retòrica y filosòfica.
- Prosapodosis**.
- Prosceni**, *m.* Lloch del teatre proper a les taules.
- Proscenio**.
- Proscénich**, ca. *adj.* Relatiu al prosceni.
- Proscénico**.
- Proscripció**, *f.* Exilar. Proscripció. || Ordre en quina's declarava la proscripció d'algu.
- Proscripció**.
- Proscript**, a. *adj.* Proscripto.
- Proscriptor**, a. *m. y f.* Aquell que disposa de la proscripció de algu.
- Proscriptor**.
- Proscriure**, *v. a.* Proscribir.
- Prosector**, *m. Anat.* Dessecador dels cadavres pera estudi de l'anatomia.
- Prosector**.
- Proseguir**, *v. a.* *Castellanisme.* Proseguir.
- Prosélit**, *m.* Ventatja.
- Prosélit**.
- Proselitisme**, *m.* Sistema ventatjós.
- Proselitismo**.
- Proselitista**, *adj.* Qui assoleix ventatges.
- Proselitista**.
- Prosfisis**, *f. Med.* Prosfisis.
- Prosfitich**, ca. *adj.* Prosfítico.
- Prosista**, *m.* Escriptor de prosa.
- Prosista**. || *Met.* Materialista.
- Prosista**.
- Prosodia**, *f.* Divisió de la gramàtica.
- Prosodia**.
- Prosòdicament**, *adv. m.* Prosòdicamente.
- Prosòdich**, ca. *adj.* Relatiu a la prosodia.
- Prosòdico**.
- Prosonomasia**, *f. Ret.* Coincidència de la veu en les seues infleccions.
- Prosonomasia**.
- Prosopalgia**, *f. Med.* Malaltia.
- Prosopalgia**.
- Prosopàlgich**, ca. *adj.* Afectat de prosopalgia.
- Prosopàlgico**.
- Prosopis**, *f. Bot.* Planta lleguminosa.
- Prosopis**.
- Prosopografia**, *f.* Estudi de la fesomia.
- Prosopografia**.
- Prosopopeia**, *f.* Orgull, Altive-sa.
- Prosopopeya**.

- Prosoposis**, *f.* Estudi de la fesomia Prosoposis.
- Prospecte**, *m.* Anunci. Prospecto.
- Prósper**, *a. adj.* Próspero || *n. p.* Próspero.
- Prosperabilitat**, *f.* Prosperabilidad.
- Prosperable**, *adj.* Que pot prosperar. Prosperable.
- Prosperació**, *f.* Prosperidad.
- Prosperadament**, *adv.* Prósperamente.
- Prosperador**, *a. adj.* Que prospera. Prosperador.
- Prósperament**, *adv.* Prósperamente.
- Prosperar**, *v. n.* Millorar de posició social. Prosperar, Florecer.
- Prosperíssim**, *adj. aum.* Prósperísimo.
- Prosperíssimament**, *adv. sup.* Prósperísimamente.
- Prosperitat**, *f.* Prosperidad.
- Prossapia**, *f.* Custell. Generació o llina'ge. Progenitura, Prosapia.
- Prossedució**, *f.* Continuació. Prosecución.
- Prossegüible**, *adj.* Que pot o deu seguir. Proseguible.
- Prossegüidor**, *a. m. y f.* Qui segueix lo començat. Proseguidor.
- Prossuïment**, *m.* Prosecución.
- Prossuïr**, *v. a.* Seguir la cosa començada. Proseguir. || Seguir el camí que's recorre. Proseguir.
- Prossuït**, *da. p. p.* Proseguido.
- Prosseleni**, *a. adj.* Materia còsmica. Proselenio.
- Prossélit**, *m.* Proselít.
- Prosselitisme**, *m.* Proselitisme.
- Prossencia**, *f.* Lloch ahont se aplegaven els jueus pera fer els seus resos. Prosenca.
- Prossenuïma**, *m. Bot.* Teixit celular vegetal. Prosenquima.
- Prossimiá**, *na. adj. Zool.* Animal semblant a la mona. Prosimiano.
- Prostaferessis**, *f. Astron.* Diferència de moviment d'un astre. Prostaferesis.
- Prostasis**, *f. Med.* Major humor del cos comparantlo ab un altre. Prostasis.
- Próstata**, *f. Anat.* Cos de l'uretra al mascle. Próstata.
- Prostatàlgia**, *f. Med.* Afecció de la próstata. Prostatàlgia.
- Próstàtich**, *ca. adj. Med.* Relatiu a la prostatitis. Próstàtich.
- Prostatitis**, *f. Med.* Inflamació a la próstata. Prostatitis.
- Prostatocele**, *m. Med.* Afecció de la próstata. Prostatocele.
- Prostatoncia**, *f. Med.* Afecció tumefacta de la próstata. Prostatoncia.
- Prostem**, *m.* Granets al naç de alguns mamífers. Prostem.
- Prosternació**, *f.* Prosternación.
- Prosternament**, *m.* Prosternación.
- Prosternar**, *v. a.* Agenollar, Inclinar el cos, Fer acatament. Prosternar.
- Prosternarse**, *v. r.* Reverenciar, Doblegar el cós, Agenollarse. Prosternarse.
- Prosternat**, *da. p. p. y adj.* Tindre el cós doblegat pera reverenciar, Agenollarse. Prosternado.
- Próstètic**, *ca. adj.* Lletra aditada al començ d'una paràbola. Próstètic. || *Med.* Afegidura d'alguna part que manqui al cós humà. Próstètic.
- Prostetis**, *f. Ret.* Próstètic.
- Prostitució**, *f.* Habitud de sensualisme. Prostitució.
- Prostituir**, *v. a.* Rebaixar el concepte moral, Seguir y adoptar vicis sensuals. Prostituir.
- Prostituirse**, *v. r.* Donarse al sensualisme. Corrompres. Prostituirse, Relajarse.
- Prostituit**, *da. p. p.* Prostituido, Relajado.
- Prostituta**, *f.* Dona de mala vida, Bagassa. Prostituta.
- Protagonista**, *m. y f.* Principal personatge d'una acció dramàtica, o d'alguna producció literària. Protagonista.
- Protasi**, *n. p.* Protasio.
- Protasi**, *Biog.* Escripitor relligiós, y bon poeta, esmentat pel papa Sant Eugeni III. Era bisbe de Tarragona al sigle VII. || —Ardiaca de la iglesia urgellesa

- que vivia a les derrerries del segle IX, essent remarcable el seu testament, fet al any 878. Era prior del monastir de Sant Andreu d'Escalada, de quin al establir-se al Conflent, ne va ésser el primer abat.
- Protasis.** *f. Ret.* Primera part del període. Protasis.
- Protecció.** *f.* Favor, patrocini.
- Protecció, Apoyo.** || Sistema econòmic per afavorir la producció d'algun estat. **Protección, Proteccionismo.**
- Proteccionisme.** *m.* Sistema econòmic. Proteccionismo.
- Proteccionista.** *adj.* Partidari del sistema proteccionista. **Proteccionista.**
- Protector.** *m.* Afavoridor d'algun desvalgut. **Protector.** || Procurador d'algun refugi o comunitat religiosa. **Protector.**
- Protectorat.** *m.* Consideració de qui protegeix. **Protectoria.** || Condició ab que un Estat civilicat protegix a algun de més atrassat. **Protectorado.**
- Protectori.** *a. adj.* Relatiu a la protecció. **Protectorio.**
- Protectoria.** *f.* **Protectorat.**
- Protectriu.** *f.* **Protectriz.**
- Protegidor.** *a. adj.* Protector, **Protectriz.**
- Protegir.** *v. a.* Donar protecció. **Proteger.**
- Protegit.** *da. p. p.* Protegido.
- Proteich.** *ca. adj.* Transformable.
- Proteina.** *f.* Principi derivat de substancies animals. **Proteina.**
- Proteita.** *f. Min.* Hidrocrassa verda. **Proteita.**
- Proterb.** *a. adj.* Malévol. **Protervo.**
- Proterbament.** *adv. m.* Malévolament. **Protervaments.**
- Proterbia.** *f.* Maldat. **Protervia.**
- Proterbitat.** *f.* Dolenteria. **Protervidad.**
- Protesis.** *f. Cir.* Operació per a col·locar algun aparell ortopèdic. **Protesis.** || *Gram.* Metoplasme. **Protesis.**
- Protest.** *m.* Protesto. || Acte de protestar una lletra o document de giro. **Protesto.**
- Protesta.** *f. For.* Declaració per a sostindre un dret. **Protesta.**
- Protestable.** *adj.* Protestable.
- Protestació.** *f.* Refermar-se a fer alguna cosa. **Protestación.** || — **de fé.** Acte públic de refermar les veritats de la fé catòlica. **Protestación de la fé.**
- Protestador.** *a. m. y f.* **Protestador.**
- Protestant.** *m.* Protestante. || Religió reformada y qualsevol de les seues sectes. **Protestante.**
- Protestantisme.** *m.* Secta protestant. **Protestantismo.**
- Protestar.** *v. a.* Protestar. || — **la fé.** *fr.* Confessar públicament la fé. **Protestar la fé.** || — **una lletra.** *fr.* Protestar un document.
- Protestat.** *da. p. p.* Protestado.
- Protestatari.** *a. m. y f.* **Protestatario.**
- Protestatarlament.** *adv.* **Protestatarlamente.**
- Protestatiu.** *va. adj.* **Protestativo.**
- Proteu.** *m.* Déu mitològic. || *Met.* Home d'opinió poch arrelada. **Proteo.**
- Protiodur.** *m. Quim.* Combinació d'un còs simple ab el iodo. **Protioduro.**
- Protipogràfic.** *ca. adj.* D'avans de la invenció de la impremta. **Protipográfico.**
- Proto.** *m.* Veu grega que equival a primer, y s'usa com prefixe de moltes paraules. **Proto.**
- Protobromur.** *m. Quim.* Combinació d'un còs simple ab el bromo. **Protobromuro.**
- Protocarbonat.** *da. adj.* Combinació d'hidrògen y carbono. **Protocarbonato.**
- Protocarburi.** *m. Quim.* **Protocarburo.**
- Protocarburat.** *da. adj.* *Quim.* **Protocarburado.**
- Protocianur.** *m. Quim.* **Protocianuro.**
- Protoclorur.** *m. Quim.* **Protocloruro.** || — **de mercuri.** *Quim.* **Protocloruro de mercurio.**

- Protocoluratur, da. adj. Quim.** Protocoluradó.
- Protocol. m.** Llibre registre d'escriptures notariais. **Protocolo.** || Aplech de documents diplomàtics relacionats ab alguna qüestió internacional. **Protocolo.**
- Protocolar. v. a.** Colocar, ordenar en el protocol. **Protocolizar.**
- Protocolat, da. p. p.** Protocolizado.
- Protocolisable. adj.** Protocolizable.
- Protocolisador. m.** Protocolizador.
- Protocolisar. v. a.** Protocolizar. **Protocolisat. p. p.** Protocolizado.
- Protodiablo. m.** Primer diable. **Protodiablo.**
- Protodimoni. m.** Protodiablo.
- Protoencantador. m.** Primer bruixot. **Protoencantador.**
- Protofluorur. Quim.** Combinació del fluorur, ab un cós simple. **Protofluoruro.**
- Protòfósfor. Quim.** Combinació del fósfor ab un cós simple. **Protòfósforo.**
- Protòfosforat, da. adj. Quim.** Protòfosforado.
- Protòfosfòrich, ca. adj.** Protòfosfòrico.
- Protògala. f.** Llet primerenca de la partera. **Protògala.**
- Protògen. m.** El primer home. **Protògeno.**
- Protògina. f. Geol.** Roca de fel-despat, propia dels terrenys granítichs. **Protògina.**
- Protohidriodur. m. Quim.** Combinació del hidrògen hidratat, y un cós simple. **Protohidrioduro.**
- Protohistoria. f.** Prehistoria.
- Protohistòrich, ca. adj.** Prehistòrico.
- Protomàrtre. m. y f.** Primer màrtre. **Protomàrtir.**
- Protomedicat. m.** Antich jurat que examinava la capacitat y coneixements dels metges. **Protomedicado.**
- Protometge. m.** Metge del rei. **Protomédico.**
- Protomenescal. m.** Primer menescal. **Protomaiheitar.**
- Protomisèria. f.** Extremada misèria. **Protomisèria.**
- Protonitrat. Quim.** Protonitrato. || —de mercuri. **Quim.** Sal de cristalls prismàtics. **Protonitrato de mercurio.**
- Protonotari. m.** Càrrech. **Protonotario.** || —apostòlich. Dignitat de l'Església. **Protonotario apostòlico.**
- Protonotariat. m.** Càrrech de protonotari. **Protonotariado.**
- Protopapa. m.** El primer dels papes. **Protopapa.**
- Protopatia. f. Med.** Primera de les malalties que s'ha patit. **Protopatia.**
- Protorgànich, ca. adj. Geol.** Terreny que serva restes orgànichs. **Protorgànico.**
- Protoseleniur. m. Quim.** Combinació del seleniur ab un cós simple. **Protoseleniuro.**
- Protosulfur. m. Quim.** Combinació del sulfur ab un cós simple. **Protosulfuro.**
- Prototartrat. f. Quim.** Prototartrato. || —de mercuri y de potassa. **f. Quim.** Tartrato potàsica de mercurio.
- Prototipe. m.** Model o motllo que s'ha d'emplear primer. **Prototipo.** || Perfecció, Bellesa. **Prototipo.**
- Protòxidat, da. adj. Quim.** Protòxidado.
- Protòxid. m. Quim.** Protòxido.
- Protiodur. m. Quim.** Protioduro. || —de mercuri. **Protioduro de mercurio.**
- Protozoari, a. adj. Zool.** Animal de conformació primitiva. **Protozoario.**
- Protrèptich. m.** Aplech d'exortacions y consells. **Protrèptico.**
- Protrigies. f.** Festes bàquiques que a l'antigor se celebraven pera celebrar la verema. **Protrigias.**
- Protuberancia. f. Castell.** Bony. **Protuberancia.**
- Protutor. m.** Càrrech anexe al de tutor. **Protutor.**

Prou. *m.* Subjecte distingit o de enlairada dignitat. **Prócer.** || *adj.* Bastante. || *adv.* *afirm.* y *quant.* Basta, Bastante, Bien, Sí. || **Prou n'hi ha.** *Mod. adv.* Basta ya, Bastante hay || **Es prou cert, Es prou ben cert.** *Loc. afirm.* Bien cierto és, Seguramente, Segurísimamente.

Prova. *f.* Proba. Prueba.

Provar. *v. a.* Probar.

Provecte, *a. adj.* Vell. Provecto.

Proveidíssim, *a. adj. sup.* Proveidíssimo.

Proveïdor, *a. m. y f.* Abastecedor, Proveedor, Provisor.

Proveïdoria. *f.* Missió de proveïr. Provisoría.

Proveïment. *m.* Provisión.

Proveïr. *v. a.* Acopiar, Abastecer, Proveer, Avituallar. || Conferir una dignitat. Proveer. || Tindre en consideració. Proveer. || Despatxar alguna providencia o acort judicial. Proveer.

Proveirse. *v. r.* Atendre lo que sia necessari pera la nutrició. Proveerse.

Proveït, *da. p. p.* Provisto || Resolució judicial. Proveído.

Provença. *f. Ant.* Provincia.

Provença. *Geog.* Comarca y antich comtat del Mitjorn de França quina historia als temps mitjvals, tenia conexió íntima ab la de Catalunya. Els seus llindars eren al N. el Delfinat, al E. el Var, al O. el Rose y al S. el Mediterrani. Els seus primers pobladors, van ésser els liguris y els massaliots, y 122 anys abans de Crist, se n'ampararen els romans, anomenantla *Provincia*. Els vissigotís s'apoderaren de aquell terrer durant el sígle v, y després la reuniren al seu territori, els franchs. Mort Carlemany, el territori d'Arles va restar independent, separat de França, uníntse a Germania entrat ja el sígle xi. El casament de Na Dolça de Provença ab el comte Ramón Berenguer III de Barcelona, al 1112,

va reunir son estat, al de aquesta part de Catalunya, servant desde llavors, les tradicions, la llengua y els costums de la nostra terra. A mitjans del sígle XIII el casament de la comtesa de Provença ab En Carles de França, germá de Sant Lluís, va aplegar de nou aquella terra, a la monarquia francesa, essent declarada una de les seues provincies al any 1486.

Provençá, *na. adj.* Provenzal.

Provenzal, *a. adj.* Nadiu o propi de Provença. || *Filol.* Llengua d'och. Provenzal.

Provençalench, *ca. adj.* Provenzal.

Provençalisar. *v. a.* Influencia dels felibres provençals. Provenzallar.

Provençalisme. *m.* Afecte, passió per els costums y la llengua de Provença. Provenzalismo. || Mot de escayent provençal. Provenzalismo.

Provençalista. *adj.* Donat als estudis provençals. Provenzalista. || Afectat al esclat d'aquella regió. Provenzalista.

Provençals. *Geog.* Vegis. Sant Martí de Provençals.

Provençana. *Geog.* Vegis. Santa Eularia de Provençana.

Proverbi. *m.* Proverbio. || Usar de proverbis. Sovintejar l'empleo dels adagis, de les sentencies o máximes. Proverbiar.

Proverbial. *adj.* Cosa de costum, Relatiu al proverbi. Proverbial.

Proverbialment. *adv. m.* Proverbialmente.

Proverbiar. *v. a.* Usar abusivament de mots proverbials. Proverbiar.

Proverbista. *m. y f.* Qui proverbisa molt. Refranero, Proverbista.

Provi. *m.* Prudente.

Providament. *adv. m.* Ab presses, ab abundor. Providamente.

Providencia. *f.* Providencia. || Resolució pera disposar y previndre. Providencia. || Disposició divinal. Providencia.

- Providencial.** *adj.* Cosa divinal.
Providencial.
Providencialitat. *f.* Dó de preveure y disposar. Providencialidad.
Providenciable. *adj.* Que pot disposarse o previndres. Providenciable.
Providencialment. *adv. m.* Providencialmente.
Providenciar. *v. a.* Disposar, Previndre. Providenciar.
Providenciejar. *v. a.* Providenciar.
Provident, *a. adj.* Provisto, Preparado.
Província. *f.* Subdivisió d'un regne, estat polítich, etz. Província. || *Rel.* Districtes que formen territori provincial a les ordres relligioses. Província.
Província, *na. adj.* Relatiu a la província y als que d'ella sien nadius. Provinciano.
Provincial. *adj.* Referent a província. Provincial. || *Rel.* Superior que té jurisdicció a les cases relligioses d'una ordre, dins de la metexa província. Provincial.
Provincialat. *m.* Càrrech de provincial en una relligió. Provincialato. || Espai de temps que dura la seua jurisdicció. Provincialato.
Provincialisme. *m.* Afecte a la província, Costum y us. Provincialismo. || Mot propi d'alguna província. Provincialismo.
Provincialtat. *f.* Condió de lo que's provincial. Provincialidad.
Provincialment. *adv.* Provincialmente.
Provincianament. *adv.* Provincianamente.
Previndre. *v. n.* Deducir una cosa d'un altra. Provenir. || Derivar, Neixer, Fonamentar. Dimanar, Descender, Resultar, Deducir.
Provinensa. *f.* Procedencia.
Provinent, *a. adj.* Procedente.
Provingut, *da. p. p.* Derivado, Deducido.
Provistó. *f.* Provisión. || Quevitres o begudes. Provisión, Abastos. || Despaix judicial d'alguna petició. Provisión. || Concessió d'algún càrrech. Provisión.
Provisionador, *a. m. y f.* Proveedor.
Provisional. *adj.* Cosa que no sia definitiva. Provisional.
Provisionalment. *adv. m.* Interinamente, Provisionalmente.
Provisionar. *v. a.* Proveer.
Provisor. *m.* Càrrech eclesiástich. Provisor.
Provisorat. *m.* Provisoria.
Provisori, *a. adj.* Provisorio.
Provisoria. *f.* Dignitat de provisor. Provisoria.
Provist, *a. p. p.* Provisto.
Próvit, *da. adj.* Cuidadoso, Prudente.
Provocació. *f.* Provocación.
Provocador, *a. m. y f.* Provocativo.
Provocadorament. *adv. m.* Provocativamente.
Provocar. *v. a.* Vomitar. Vomitar. || Moure, incitar, ocasionar. Provocar.
Provocat, *da. p. p.* Provocado.
Provocatiu, *va. adj.* Provocativo. || Subjecte que agravia o insulta. Provocativo.
Provocativament. *adv. m.* Provocativamente.
Próxima. *Biog.* Poeta provençal del sigle XIII, esmentat per Mossen Ferrer en les seues poesies.
Pròxim, *a. adj.* Cercano, Próximo. || *m.* Proïsme. Próximo.
Prua (La). *Geog.* Caseriu de Sant Sadurn d'Anoia, prov. de Barcelona.
Prudença. *f.* Ant. Prudencia.
Prudencia. *f.* Virtut cardinal. Condió de temperament. Prudencia. || Qui té prudencia, mostra ciencia. *fr.* Sé prudente y serás consciente.
Prudenci, *a. n. p.* Prudencio.
Prudencial. *adj.* Relatiu a la prudencia. Prudencial.
Prudencialment. *adv.* Prudencialmente.
Prudenciós, *a. adj.* Prudente.

- Prudenciosament.** *adv.* Prudentemente.
- Prudenciositat.** *f.* Condició de tindre prudència. Prudenciosidad.
- Prudent.** *adj.* Qui obra ab circumspecció. Circumspecto, Prudente, Sensato.
- Prudentíssim,** *a. adj. sup.* Prudentíssimo.
- Prudentíssimament.** *adv. m. sup.* Prudentíssimamente.
- Prudentment.** *adv. m.* Prudentemente.
- Prugent (Coll).** *Geog.* A la prov. de Girona, enlairat 1350 metres, al N. E. de Molló, entre les rieres de Ginestosa y de Rocabrana.
- Pruija.** *f.* Comezón, Prurito. || **Pruija de oul.** *fr.* Terresmo, Pujo. || **Donar pruija.** *fr.* Dar comezón. || **Sentir pruija.** *fr.* Tindre picor. Sentir comezón. || **Tindre pruija.** *fr.* Tener prurito.
- Pruir.** *v. r.* Picar. Sentir comezón.
- Pruit (Sant Andreu de).** *Geog.* Poble de la prov. de Barcelona, bisb. y part. jud. de Vich. || - (Coll de). Caseriu del meix terme.
- Prullans.** *Geog.* Poble de la prov. de Lleida, part. jud. y bisb. de la Seu d'Urgell.
- Pruna.** *f. Bot.* Fruit de la prunera. Ciruela. || **Pruna de damasch.** *fr.* Ciruela damascena. || **Pruna de frare.** *fr.* Ciruela fralluna. || **Pruna de porch.** *fr.* Ciruela porcal. || **Pruna seca.** *fr.* Ciruela pasa.
- Prunaga.** *f. aum.* Ciruelaza.
- Prunada.** *f.* Abundor de prunes, Guisat de prunes. Ciruelada.
- Prunella.** *f. Bot.* Planta. Prunela. || *Med. Ant.* Sequedad de la llengua y de la gorja produida per la febre. Prunela. || *Zool.* Acalefis cinigrats. Prunela. || *Quim. Ant.* Sal prunela.
- Pruner.** *m. Bot.* Prunera.
- Prunera.** *f. Bot.* Arbre fruiter. Ciruelo.
- Prunerada.** *f.* Abundor de prunes. Ciruelada.
- Pruneral.** *m.* Prunerar.
- Prunerar.** *m.* Terra plantada de pruneres. Ciruelar.
- Pruneres (Cova de les).** *Esp. leol.* A la montanya de Montserrat.
- Pruneret.** *m. dim.* Ciruellico, Ciruelillo.
- Prunereta.** *f.* Pruneret.
- Prunet.** *Geog.* Caseriu del antic Vallespir, que pertany a al depart. dels Pirineus Orientals, cantó de Vinçá, bisb. de Perpinyá.
- Pruneta.** *f. dim.* Ciruelita.
- Prunyanes.** *Geog.* Poble del depart. de Pirineus Orientals, cantó de Sant Pau, bisb. de Perpinyá.
- Prunyó.** *m. Ter.* Panelló. Sabañón. || *Bot.* Fruit. Ciruela silvestre.
- Prunyoner,** *a. m. y f. Bot.* Arbre. Ciruelo silvestre.
- Pruriginós,** *a. adj.* Pruriginoso.
- Prurit.** *m.* Pruija. Prurito.
- Prussiá,** *na. m. y f. y adj.* Prusiano. || Nadiu o pertanyent a Prussia. Prusiano.
- Prussiat.** *m. Quim.* Combinació del ácit prussich ab una base. Pruslato. || **Prussiat de mercuri.** Sulfuro negro de mercurio.
- Prússich.** *m.* Acit qu'és un dels verins més actius. Acido prúsico.
- Prustita.** *f. Min.* Sulfur d'arsénich y d'argent. Prustita.
- Pruxuvol.** *m.* Instancia, Tenacidad.
- Psalm.** *m.* Salmo.
- Psalmear.** *v. n.* Salmear.
- Psalmista.** *m.* Cantor eclesiástich. Salmista.
- Psalmodejar.** *v. n.* Salmear.
- Psalmodejat,** *da. p. p.* Salmodeado.
- Psalteri.** *m.* Salterio.
- Psalteriat,** *da. adj.* Salteriado.
- Psalterista.** *m.* Cantor de cants litúrgichs. Salterista.
- Pseudo.** *m.* Ven grega equivalent a fals, qu'entra com prefixe de varies paraules. Pseudo.
- Pseudoartista.** *m. Met.* Artista presumptuós. Pseudoartista.

- Pseudocritich.** *m.* Mal anomenat crítich. **Pseudocrítich.**
- Pseudoescriptor.** *m.* Escriptor sense competència. **Pseudoescriptor.**
- Pseudónim.** *m.* Nom suposat. **Pseudónimo.**
- Pseudopoeta.** *m.* Poetastre. **Pseudopoeta.**
- Pseuste.** *m.* *Zool.* Reptils ofidis, del gènere de les serps. **Preusto.**
- Psicognosia.** *f.* Estudi y observació de les facultats del esperit. **Psicognosia.**
- Psicogonia.** *f.* Procés de les facultats espirituals. **Psicogonia.**
- Psicogónich,** *ca. adj.* Referent a la psicogonia. **Psicogónico.**
- Psicografe.** *m.* Competent a l'estudi psicogràfic. **Psicografo.**
- Psicografia.** *f.* Observació y descripció de les facultats de la ànima. **Psicografia.**
- Psicogràfic,** *ca. adj.* Relatiu a la psicografia. **Psicogràfico.**
- Psicólech,** *ga. adj.* Competent al estudi de la psicologia. **Psicólogo.**
- Psicología.** *f.* Coneixement de la metafísica que tracta del esperit. **Psicología.**
- Psicólogoicament.** *adv.* Psicólogoicament.
- Psicológich,** *ca. adj.* Relatiu a la psicologia. **Psicológico.**
- Psicrometre.** *m.* Instrument pera comprovar el vapor aquós de l'atmosfera. **Psicrometro.**
- Psicrometricament.** *adv.* Psicrometricament.
- Psicrométrich,** *ca. adj.* Psicrométrico.
- Psicotria.** *f. Bot.* Planta rubia-cia. **Psicrotria.**
- Psidràcia.** *f. Med.* Erupció sarnosa. **Psidràcia.**
- Psillits.** *m. Entom.* Insectes ofidis saltadors. **Psillidos.**
- Psiquiatre.** *m.* Metge que tracta malalties mentals. **Psiquiatra.**
- Psiquiatria.** *f.* Ram de la medicina, que estudia y tracta les malalties mentals. **Psiquiatria.**
- Psiquiátrich,** *ca. adj.* Malalt de l'enteniment. **Psiquiátrico.**
- Psiquicament.** *adv. m.* Atenent les lleis y condicions del esperit. **Psiquicament.**
- Psiquich,** *ca. adj. Lóg.* Relatiu a l'esperit. **Psiquico.**
- Psitirits.** *Entom.* Insectes melífers. **Psitiridos.**
- Psorofthalmia.** *f. Med.* Malaltia de la vista. **Psorofthalmia.**
- Pterigràfia.** *f. Bot.* Estudi y descripció dels bolets. **Pterigràfia.**
- Pterocéfal.** *m. Bot.* Plantes dip-sàcies. **Pterocéfalo.**
- Pterodicer,** *a. adj. Entom.* Que mostra ales y dues antenes. **Pterodicer.**
- Pterodonta.** *f. Entom.* Insectes braquiócers. **Pterodonta.**
- Pterodáctil.** *m. Paleont.* Fòssils saurins del terrenys juràsichs. **Pteroductilo.**
- Ptilosis.** *f. Med.* Afecció a les pestanyes. **Ptilosis.**
- Ptíriasis.** *f. Med.* Malaltia que produeix insectes en certs indrets del cos. **Ptíriasis.**
- Ptomaina.** *f. Quím.* Alcaloi extret de les matèries albuminoides descompostes. **Ptomaina.**
- Ptoxis.** *f. Med.* Afecció a les papelles. **Ptoxis.**
- Pua.** *f.* Aparell o accessori. **Aguja, Espina.** || Dent de la pinta. **Diente, Pua.** || Pinta del teler. **Lizo, Canal.** || *Met.* Subjecte llest y de mal propòsit. **Buen peine.** || **Esser una bona pua.** *fr.* Ser un buen peine || **Obrir les pues del pinte.** *fr.* Aguzarlas.
- Puada.** *f.* Aplech de pues d'una pinta o d'altra eina semblant. **Pugas, Puntas.**
- Puagó.** *m. Entom.* Insecte que perjudica els grans y les plantes. **Pulgón.**
- Puagra.** *f. Bot.* Bolet de certa mena. **Hongo.** || *Med.* Malaltia anomenada **gota.** **Gota.**
- Puagrós,** *a. adj.* Gotoso.
- Pual.** *m.* Galleda. **Cubo.**
- Fuar.** *v. a.* Treure aigua del pou. **Pozar.** || **Fer pues a les pintes.** *fr.* Aguzar las pugas.
- Puat,** *da. adj.* Plé de pues. **Pugo-
sq.**

Pubás. *m.* *Ter.* Polvo.

Púber. *adj.* Púber.

Pubertat. *f.* Pubertad, Pubescencia. || **Esser a la pubertat.** Pubescer.

Pubescent, *a. m. y f. adj.* A la botànica y a la zoologia, trovarse al període de reproducció. **Pubescente.**

Pubiá, na. *adj.* Relatiu al pubis. **Pubiano.**

Pubill. *m.* Marido de la heredera, Pupilo.

Pubill (Cal). *Geog.* Casal enlairat 1250 metres entre Coll de Malrem, y Coll de Vernadell.

Pubilla. *f.* Hereua. Heredera, Hija mayor, Mayorazga.

Pubiller. *m.* Minyó que afalaga les pubilles. Cortejador de herederas.

Pubilleta. *f.* Herederica. || *Fam.* Nom que s'apropia a les minyones, sien o no acapdalades. **Chiquilla, Mocilla.**

Pubis. *m.* Part de baix del ventre que al arribar a la pubertat se cobreix de pel, als dos sexes, **Pubis.**

Pubioá. *m.* Agent que a l'antigua Roma y a les seues colònies, cobrava les rendes y els impostos. **Pubicano.**

Publicabilitat. *f.* Publicabilidad.

Publicable. *adj.* Publicable.

Publicació. *f.* Publicación. || Aparició d'algun imprés. **Publicación.** || Donar a conèixer alguna disposició de llei. **Publicación.** || *Bell.* Parlant de sagraments y ab'especialitat els del matrimoni y ordre sacerdotal. **Amonestación.**

Publicador, *a. m. y f.* Qui fa esment d'alguna cosa. **Publicador.** || Qui fa estampar alguna publicació, periòdich o libre. **Editor.**

Públicament. *adv. m.* Paladnamente, Públicamente.

Publicar. *v. n.* Fer públich, Innovar **Publicar.** || Esvair un secret. **Publicar.** || Estampar algun libre o periòdich. **Publi-**

car. || Tirar les amonestacions. **Publicar.**

Publicat, da. *p. p.* Publicado.

Publicata. *f.* Consentiment fiscal o de qui tingui autorisació legal, pera consentir la publicació d'alguna cosa. **Publique-se.**

Públich, ca. *adj.* Público. || **Donar al públich o a la pública.** *fr.* Dar a luz, **Publicar.** || **En públich.** *m. adv.* En público, Públicamente.

|| **Parlar en públich.** *fr.* Hablar en público.

Publicisme. *m.* Quefer y coneixements del publicista. **Publicismo.**

Publicista. *m.* Escriptor públich. **Publicista.**

Publicitat. *f.* Condió de les coses que son del públich domini. **Publicidad, Notoriedad.** || **Ab publicitat.** *m. adv.* Públicamente.

Pubol. *Geog.* Poble anexe al de la Pera, prov. de Girona.

Puchol (Nicanor). *Biog.* Director de companyies dramàtiques catalanes y primer actor, desde l'any 1860, que va fruir popularitat en la interpretació de papers de genre.

Puda. *f.* Doll d'aigua pudenta. **Fuente sulfurosa.**

Puda (La). *Geog.* Balneari de aigües sulfurades, sódiques termals, aprop del monastir de Montserrat, no lluny d'Esparaguera. || — Font medicinal aprop de Calaf. || **Puda de Francoi.** Veïnat del terme de Castellolí al partit judicial de Igualada.

Pudé. *adv. dub.* Acaso, Quizás, Tal vez.

Pudegós, *a. adj.* Pestilente, Hediondo.

Pudendagra. *f. Med.* Dolor a les parts genitals. **Pudendagra.**

Pudendes. *f.* Cosa indecorosa. **Vergüenzas.**

Pudent. *adj.* Cosa que fá fortor. **Hediondo, Fétido.** || Membre viril. **Pudendo.**

Pudentet, *a. adj. dim.* Fétido

- Pudentissim**, a. *adj. sup.* Hediondísimo.
- Pudentissimament**, *adv.* Hediondísimamente.
- Púdicament**, *adv. m.* Honestament. Púdicamente.
- Púdich**, ca. *adj.* Modest, Honest. Púdico. || Recatat, Vergonyós. Vergonzoso, Recatado.
- Pudícia**, *f.* Vergonya, Decencia, Honestetat. Pudícia.
- Pudicidia**, *f.* Puresa, Honestetat. Pudicidla.
- Pudient**, a. *adj.* Poderoso, Rico.
- Pudinga**, *f.* *Min.* Roca de fragments rodons. Pudinga. || — granítica. Roca de palets. Pudinga granítica. || — jaspejada. Conglomerat de jaspi, pedra foguera, etc. Pudinga jaspeada. || — quarçosa. Conglomerat de quarç. Pudinga silicea.
- Pudir**, v. n. Heder, Despedir mal olor. || *Met.* Tindre certa semblança d'altre flaira. Oler. || *Vulg.* Molestar, Ferse pesat. Empalagar, Heder. || — a cremat. Oler á chamusquina. || Aixó ja put. *fr.* Eso huele á puchero de enfermo. || Put a corda, o'l coll lí put a corda. *fr. Vulg.* Le huele el cogote á cáñamo. || — a cremat, *m. adv.* Sabe á cuerno quemado. || — qu'enmatzina. *Loc.* Hiede que apesta. || — que encén. *Loc. ter.* Put que enmatzina.
- Pudó** (Estany de la). *Hidrog.* Estany sech, prop de Ciurana, prov. de Girona.
- Pudor**, *m.* Honestitat. Recato, Pudor. || Fetor, Hedor. || — de cabra o de cabró. La de llana suada. Hedor cabruno. || — de les aixelles. *fr.* Sobaquina. || Fer pudor. Heder, Oler mal, Echar hedor, Despedir mal olor.
- Pudorós**, a. *adj.* Púdico, Pudoroso.
- Pudorosament**, *adv. m.* Púdicamente, Pudorosamente.
- Pudridor**, *m.* Lloch de enterrament pera que s'hi consumixin els cadavres. Pudridero.
- Pudridura**, *f.* Podre, Podredumbre.
- Pudrimener**, *m.* Bahorrina, Cochamberria. Pudridero.
- Pudriment**, *m.* Podre, Putrefacció.
- Pudrimer**, *m.* Pudrimener.
- Pudir**, v. a. Corrompre. Pudrir, Podrecer.
- Pudrirse**, v. r. Corrompres. Podrecerse, Pudrirse. || Pudrirse un gra, una cama, etc. Cocerse las materias, Supurar.
- Pudrit**, *m.* Pus, Materia. || Pudrit, da. *adj.* Podrido, Carroño.
- Puella**, *f.* Fadrina, donzella. Soltera, Virgen, Doncella.
- Puelles**, *Geog.* Poble anexe al de Donzell, prov. de Lleida.
- Puericia**, *f.* Estat que mitjansa desde la infantesa a la pubertat. Puericia.
- Pueril**, *adj.* Cosa de poch seny, Petitesa, Pueril.
- Puerilitat**, *f.* Criatura. Puerilmente.
- Puerperi**, *m.* Puerperio.
- Puertorrico**, *Geog.* Veínat del terme de Mataró, prov. de Barcelona.
- Pugil**, *m.* Lluita a cops de puny. Pugilato.
- Pugillar**, *adj.* Relatiu al puny o a la mà Pugillar.
- Pugilat**, *m.* Lluita bregant a cop de puny. Pugilato. || S'apropia a qualsevulla altre diferencia o discussió de principis. Pugilato.
- Pugioniform**, *adj.* En forma acostellada. Pugioniforme.
- Pugna**, *f.* Brega baix el concepte moral o material. Pugna.
- Pugnacitat**, *f.* Ardidesa de la lluita. Pugna.
- Pugnadament**, *adv.* Ab brega. Pugnadamente.
- Pugnadíssim**, *adj.* Pugnadísim.
- Pugnadíssimament**, *adv. sup.* Pugnadísimamente.
- Pugnador**, a. *adj.* Lluitador, Bregador. Pugnador.
- Pugnar**, v. a. Bregar, lluitar. Luchar.
- Pugó**, *m.* *Entom.* Pulgón.
- Puig**, *m.* Altura, promontori. Cerro, Colina. || *Conj. cas. y cont.* Pues.
- Puig** (Ambrós). *Biog.* Orador sa-

grat, missioner nadiu de Tarragona, que vivia a mitjans del segle XVIII, y era examinador sinodal y calificador del Sant Ofici. Al any 1775, va escriure una relació de les festes celebrades a Tarragona, quan la colocació de les relikes de Santa Tecla a la Catedral. || — (**Andreu**). Mestre y escriptor didàctic, autor d'un *Tractat d'aritmètica y àlgebra*, de quin se'n feren algunes edicions desde 1715 a 1745. Exercia el professorat a Barcelona, essent nadiu de Vich. || — (**Antoni**). Militar barceloní, que va distingirse durant la lluita de la Independència, als començos del segle XIX. Acavada aquella guerra, va escriure pera la premsa de Barcelona, remarcables articles y poesies, y al any 1823 el poema *La Balearica*, imitació de *La Araucana* d'Ercilla. Al any 1836 seguia encare la carrera de les armes, figurant al exèrcit com tinent coronel. || — (**Arnau**). Escriptor religiós del segle XVI, que pertanyia a l'ordre de predicadors. Va escriure un tractat de retòrica sagrada, dedicat al bisbe Fuch de Tortosa. || — (**Bernat Calvó**). Remarcable musich compositor, nadiu de Vich y mort a Barcelona (1819-1880). Va ésser organer a les iglesies del Pi, de Santa Maria del Mar y de la Catedral a Barcelona (1842-1853), mestre de capella de la Mercè y autor de musica religiosa de bon estil, havent escrit també musica profana, la ópera *El solitari*, y un mètode de solfeig, molt elogiats. Era director de la secció de musica a la societat *Filomàtica* y havia escrit en el diari barceloní *El Ancora*, respecte el art musical. || — (**Eudalt**). Libreter y editor, nadiu de Ripoll (1829-1891). Als primers temps del deixondiment

del teatre catalá, va editar moltes de les obres en ell representades. Era home de clar seny, y va pertanyer al Ajuntament de Barcelona, en periodes ben crítics. || — (**Ferrán**). Conegut y entusiasta fabricant y economista catalá, nadiu de Barcelona y mort a la meteixa ciutat a etat avançada al any 1901. Sostenint una lluita resolta ab els elements lliurecambistes, va arribar a imposar les seues filatures al mercat nacional. Home estudiós y pràctic, va assolir concepte desempenyant importants càrrecs a les corporacions econòmiques, Institut Industrial, Institut Agrícola y Foment, distingintse també per les institucions de conreu, que havia establertes al Llobregat y al Urgell. Va figurar en política al partit liberal, y en moltes lligislatures va ésser diputat y senador per Catalunya. Ademés dels seus atilats y profons discursos defensant les patriòtiques idees proteccionistes, va publicar treballs y informacions que reflectien el seu esperit financier y econòmic. || — (**Francesch**). Cirurgiá del Hospital de Barcelona, y autor de remarcables treballs professionals al darrer ters del segle XVIII. S'han d'esmentar de les seues obres, la *Osteologia mètdica* (1768) y el *Plan pera perfeccionar els estudis de cirurgia* (1790). Era nadiu de Barcelona. || — (**Guillém**). Musich compositor de les derreries del segle XV, autor de la ópera *musicalia*. || — (**Guillém**). Jurisconsult del segle XIII y autor de un comentari remarcable de les Constitucions catalanes. || — (**Jascinte**). Escriptor y metge remarcable, que va dedicar-se als estudis de lògica, de geografia, y de matemàtiques, havent publicat recomenables tra-

valls. Vivia a Madrid als començos del segle XVIII || — (**Jaume**). Escriptor dogmàtic, nadiu d'Argensola, que va fruir nomenada a les derrieres del segle XVIII i començos del XIX, pèls seus treballs. Pertanyia a la religió de Sant Vicens de Paul. || — (**Jaume**). Remarcable predicador, y autor de obres dogmàtiques. Era nadiu de Cervera, va pertanyer a la companyia de Jesús, y va ésser mestre de Teologia y de Filosofia. Al any 1643, va fer a la Catedral de Barcelona, el sermó quant les exequies del rei Lluís XIII de França qu'era al ensemps comte de Barcelona. || — (**Joan**). Canonge, rector de la Universitat y administrador del Seminari de Tarragona. Al any 1704 va publicar en llatí, un catàlech dels arquebisbes tarraconins, que va estamparse ab les sinodals del arquebisbe Llinac. || — (**Leopolt Geroni**). Escriptor y prebere català, mort al any 1763. Establert a Madrid, va fruir nomenada pèl seu coneixement profon de la llengua castellana, y allí va fundar al any 1737 ab En Martinez Vilafranca el remarcable *Diario de los literatos de España*. Al any 1756 va ésser elegit Académich de la Espanyola de la llengua, y el seu nom figura al *Catàlech de autoritats* publicat per la docte corporació. || — (**Narcis**). Relligió de l'ordre de Sant Domingo, que va assolir a la seua religió, concepte de savi, havent descompenyat a la meteixa, els càrrechs de major significació. Era predicador remarcable. Va morir a Barcelona al any 1865. || — (**Pau**). Preposit de Sant Sebastià y calificador de la Inquisició a Barcelona, que va assolir renom en la predicació, dolgentse en algún dels seus escrits de les xava-

caneries que a voltes per exigència dels oients havia de usar. Desde 1747, fins a 1789, van ésser estampats alguns dels seus populars sermons. || — (**Rafel**). Jurisconsult del segle XVII, que formava part del concell reial. Aquest càrrech va assolirli certa nomenada d'afectat al govern central y quan la revolta dels segadors, va ésser perseguit pèls revoltats, saquejant la seua llar y llençant a les flames els seus mobles y papers el dia 11 de juny de 1640. || — (**Salvador**). Remarcable retòric barceloní de mitjans del segle XVIII, capellà major del Palau, y examinador sinodal dels bisbats de Barcelona y de Solsóna. Pertanyia a l'Academia de Bones Lletres. || — (**de Perafit**). Ardit capítost de la causa catalana, que durant la lluita de successió, als començos del any 1714, va bregar ab els més nomenats generals castellans y francesos; seguint el projecte dels Desvalls, obligava ab aquell procedir a tindre allunyades de Barcelona, les forces vingudes pera establir el siti de la capital. || — (**y Biosca**) (**Joan**). Arquitecte que tot just acabats brillantment els seus estudis, havent donat mostres del seu talent en alguns dels projectes presentats al públich, va morir a Barcelona al any 1865. || — (**y Bori**) (**Francesch**). Intelligent comerciant que va dedicarse al deixondiment de les finances a Barcelona, havent format part de algunes institucions de crèdit y assolint bon concepte per les seues iniciatives que arrelaren el prestigi del tráfeh català. Al morir al any 1879, pertanyia a la junta de la Societat Catalana general de Crèdit. || — (**y de Boria**) (**Ignasi**). Remarcable advocat barceloní que va contribuir al

desvetllament de la cultura ab els seus atíllats estudis. Havia figurat en incorporacions jurídiques y literaries y va donar mostra del seu valer, al Ajuntament de quin va ésser tinent d'alcalde. Va morir al any 1878. ||—y **Esteve (Francesch)**. Escriptor y prebere, canonge y ardiaca de Barcelona, nadiu de Mataró (1813-1885). Era competent als estudis històrics y filosòfics, y va publicar bona cosa d'obres originals y de traduccions pels anys de 1840 al 1850, quan el seu sejorn a Madrid. Va ésser el confés del capellà Merino, autor del intentat regicidi contra la reina Na Isabel II.

||—y **Gelabert (Antoni Francesch)**. Advocat y autor professional, de l'Acadèmia d'Alcalá, y que als començos del segle XVIII va publicar algunes obres de dret criminal, traduint y anotant treballs de autors francesos. Fruïa remarkable concepte. ||—y **Llagostera (Joseph)**. Politich y fabricant, que va ésser popular després de la revolució de 1868. Va ésser Diputat a les Constituents de 1869, mostrantse resolt partidari de la moralisació dels serveis, y de la causa proteccionista. La clara exposició dels seus propòsits van concitarli animadversió, y persecucions. Les seues iniciatives se mostren a la grandiosa fàbrica del Cairat, fundada per ell. Era nadiu de Vilafranca del Penadés, districte que va representar a les Corts varies vegades, (1834-1879). ||—y **Llozer (Pau)**. Remarcable advocat barceloní, degà del Col·legi de lletrats y autor de treballs jurídics que li van fruir renóm. Va morir al any 1859. ||—y **Mollera (Joan)**. Metge y escriptor professional, establert a Fornells, prov. de Girona, als començos del segle

XIX. Partidari del sistema de Jenner, al any 1803, va perfeccionar la inoculació de la vacuna, publicant un mètode que li va fruir celebritat. ||—y **Saladrigas (Joan)**. Industrial y politich contemporani que va distingirse per la seua fermesa defensant els interessos de la producció catalana. Va ésser president del Foment del Treball Nacional desde el any 1892. Diputat á Corts, Senador del regne, y va intervindre a la junta arancelaria a que s'imposessin els temperaments d'afavorir el deixoniment dels interessos del treball. Va morir a Barcelona al mes de juliol de 1911. ||—y **Sorribes (Joseph)**. Capdill de les forces catalanes que va deixar esment de les seues proeses al començar la lluita de successió als primers anys del segle XVIII. Al any 1705 va acoblar a la Plana de Vich, els més entussiasmas partidaris dels drets y de la historia, desvetllant ab la seua presència l'esperit públich, fonamentant aquella resistència que fins a 1714, va mostrar l'ardiment de nostre poble.

Puig. *Geog.* Poblet anexe al de Vallsabollera, al departament dels Pirineus Orientals ||—(El). Caseriu del terme de La Baells, prov. de Barcelona. ||—Veïnat de Gallifa (id). ||—Barriada de Gelida (id). ||—Caseriu de La Poble de Lillet (id). ||—Veïnat de Sant Feliu Saserra (id). ||—Caseriu del terme de Sant Joan de Fàbregues (id). ||—Barriada de Sora (id). ||—Caseriu de Taradell (id). ||—Veïnat de Vilatorrada (id). ||—(Alós). Tossal enlairat 780 metres a la comarca d'Olot. ||—(Astral). Tossal de 625 metres al camí d'Olot a can Barraca. ||—(Cabell). Al coll de Sant Bartomeu entre'l Ripollés y la comarca d'Olot, al cim de la

Costallisa. || — (**Coll del**). Enlairat 1400 metres a la Vall de Ribes al N. E. de Bruguera. || — (**Cugol**). Caseriu de Sant Boi de Lluçanès, prov. de Barcelona. || — **d'Alba**. Lloch de la prov. de Barcelona. || — **de Canet**. Caseriu del terme de les Masies de Sant Pere de Torelló, prov. de Barcelona. || — **de Capolat**. Quadra del terme de Capolat (id). || — **de Cornet**. Caseriu de Sallent (id). || — **de la Bellacasa**. Veïnat del terme de Banyoles, prov. de Girona. || — **de les Veres**. *Orog.* Cimall de Andorra, que's té com el més concèntric del seu sistema orogràfic, ovirantse desd'ell, Encamp al E. Canillo, al N. E. Ordino, al N. O. y al O. La Massana. || — **de Maige**. Veïnat de Prats de Rei, prov. de Barcelona. || — **de Montserrat**. Lloch del terme d'Esparraguera. || — (**de Sant Genís**). Caseriu d'Oristà. || — (**de Sant Marçal**). Veïnat del Montseny. || — **de Sant Jordi (Esquei)**. *Espeleol.* A la vora de Sant Llorenç de la Muga. || — (**de Sant Salvador**). Caseriu d'Oristà. || — (**de Sé**). Veïnat de Santa Marguerida del Penadés. || — (**del Anell**). Caseriu de Orcau prov. de Lleida. || — (**del Escampador**). Avenç del terme de Olesa de Bonesvalls. || — (**del Fi**). Poble anexe al de Perafort, prov. de Tarragona. || — **del Mas**. Veïnat de Banyuls de la Maremma, departament dels Pirineus Orientals. || — **Francàs**. Avenç de Montmell. || — **Moltó**. *Espeleol.* Avenç del terme de Bigues, prov. de Barcelona.

Puigbacó (El). *Geog.* Veïnat del terme de Torelló, prov. de Barcelona.

Puigblanch (Antoni). *Biog.* Catedràtic y escriptor, nadiu de Mataró (1775-1842). Va figurar després de la guerra de la Independència al partit libe-

ral, sofrint moltes persecucions. Era remarcable orador, assolint concepte a les Corts de 1820, 1821. Escriptor correctíssim, el seu nom figura al catàlech d'autoritats de la llengua, publicat per l'Academia espanyola. Va ésser autor de la *Historia de las comunidades de Castilla*, y li va ésser molt discutida la seua obra publicada a Cadix al any 1812 ab el títol de *La inquisición sin máscara*. Va distingirse al correu de les llengües clàssiques, y era catedràtic d'hebràic a l'Universitat de Alcalá d'Henares.

Puigbó (Sant Martí de). *Geog.* Caseriu de Gombreny, enlairat 1120 metres a la prov. de Girona.

Puigbronzé. *Orog.* A la comarca d'Olot, enlairat 850 metres abans d'arribar a Puigrodon.

Puigcastellà. *Geog.* Caseriu de la Pobla de Lillet, prov. de Barcelona.

Puigcercós (Bernat). *Biog.* Inquisidor de Catalunya al any 1320, y autor d'una digressió extreta de la legislació de Area, referenta a pensions y censals.

Puigcercós. *Geog.* Caseriu de la prov. de Lleida, al terme municipal de Palau Noguera.

Puigcerdá. *Geog.* Partit jud. de la prov. de Girona, format pels Ajuntaments d'Alp, Boloix, Caixans, Campdevánol, Campelles, Camprodón, Caralps, Das, Freixanet, Ger, Combreny, Guils, Isóbol, Llanás, Llívia, Lloses (Les), Maranyes, Molló, Ogassa, Palmerola, Pardines, Parroquia de Ripoll, Planoles, Puigcerdá, Ribes, Ripoll, Sant Joan de les Abadesses, Sant Pau Segurries, Setcases, Toses, Urtg, Urús, Vallfogona, Vidrà, Viladonja, Vilallonga, y Vilallevant. || — Vila de la prov. de Girona, cap del part. jud. del

seu, capital de la Cerdanya y bisb. d'Urgell. || — Poble del terme de Senterada, prov. de Lleida.

Puigcubell. *Geog.* Lloch proper al Plá Traver al Ripollés.

Puigdagulles. *Orog.* Tossal de 620 metres, entre Gelida y la Creu d'Ordal, prov. de Barcelona.

Puigdalba (Sant Andreu de). *Geog.* Poble de la prov. y bisb. de Barcelona, part. jud. de Vilafranca del Penadés.

Puigdollers (Lluçia). *Biog.* Escriptor y metge manresá de les derrerries del sigle XVIII. Havía escrit bons treballs professionals, tractant de malalties de la infantesa, y era bon escriptor satíric, com ho mostra una *Memoria apologética*, estampada al any 1787. Va exercir la seua professió a Logroño.

Puigdomenech. *Geog.* Caseriu del terme de Castellar, prov. de Barcelona.

Puigfarnés. *Geog.* Veïnat del terme de Cardona, prov. de Barcelona.

Puigferrer y Figueras (Joaquim). *Biog.* Metge barceloní de mitjans del sigle XIX, que va morir a etat avançada al any 1889. Va ésser ferm partidari del sistema curatiu de Monsieur Raspail, havent publicat referent al meteix alguns *Manuale*s de instrucció, aixís com algunes obres professionals.

Puigforniu. *Geog.* Poble anexe al de Soriguera, a la prov. de Lleida.

Puiggarí y Llobet (Joseph). *Biog.* Remarcable escriptor, arqueólech y historiàre, al ensempe que bon pintor y dibuixant. La renaixensa catalana li és deutora de serveis evidents. Va pertanyer a les academies de Bones Lletres, de la Historia, de Sant Ferrán, y va formar part de la comissió de mo-

numents de la prov. de Barcelona. Era arxiver segón del Ajuntament y va publicar interessantíssimes noticies de la historia de sa ciutat nadiua Barcelona (1821-1903). La seua obra cabal, ademés de les moltes que deixaren esment de la seua profitosa labor, es la titolada *Indumentaria é Iconografía españolas*, que ab un valliós album de dibuixos seus, va ésser entregada després de la seua mort y seguint les seues indicacions a l'Academia de Sant Ferrán. || — **Ramón.** Germá del anterior, y excelent dibuixant, que a mitjans del sigle XIX, va assolir concepte per les seues intencionades caricatures. Havía ilustrat, obres del nostre renaixement literari com *La Orfaneta de Menarguens*, y altres publicacions editorials de carácter didáctich, y va distingirse en la ilustració de revistes y periódichs polítichs com *La Flaca*, *La Madeja política* y *La Mosca Roja* en quines va deixar rastre de la perfecció dels seus treballs litogràfichs, y de l'acert ab que savia dominar la sátira. Va morir gaire bé oblidat, ab tot y els seus mereixements d'artista, al any 1895.

Puiggarony. *Geog.* Caseriu del terme de Sant Pere de Torelló, prov. de Barcelona.

Puiggrós. *Geog.* Poble de la provincia bisbat y part. jud. de Lleida. || — Veïnat del terme de Castelladral, prov. de Barcelona. || — *Orog.* Cimall de 1470 metres a la prov. de Girona, entre Santa Magdalena de Cambrils y el castell de Milany.

Puiggruguer y de Dorda (Jaume). *Biog.* Degá del collegi de procuradors de Barcelona, y y vocal de la Junta de la Caixa d'Estalvis, que va distingirse a mitjans del sigle XIX per la seua competència als estudis

- diplomàtics y numismàtics, havent acoblat una remarcable colecció de monedes encunyades a Catalunya, que va passar després a enriquir la que va formar el senyor Vidal y Quadras. Va morir al any 1884.
- Puiglagulla.** *Geog.* Caseriu del terme de Vilalleons, prov. de Barcelona.
- Puigllançada.** *Orog.* A la vall de Ribes, enlairat 2408 metres al SO. de Toses, al cap d'amunt de la vall del Rigart.
- Puigllanell.** *Geog.* Lloch del terme de L'Ametlla, prov. de Barcelona.
- Puigluent (Collet de).** *Orog.* Demunt del clot d'Ardericó al camí de Sant Jaume de Frontanyà, al Bergadà.
- Puigmajor.** *Geog.* Caseriu de Perafita, prov. de Barcelona.
- Puigmal.** *Orog.* Puig enlairat 2909 metres, entre la Vall de Ribes y la Cerdanya al NO. de Caralps, prov. de Girona.
- Puigmarti (Joseph).** *Biog.* Prebete y escriptor religiós, rector de la parroquia de Sant Pau del Camp de Barcelona, Va morir al any 1863. || — (**Ramón**). Un dels industrials que més renóm pèls progressos de la manufactura catalana, van assolir al temps del desvetllament de la gran indústria a Catalunya. Competent en els estudis de aquesta mena, va figurar a la Junta de Fàbricas y al Institut Industrial, com a un dels defensors resolts del treball. Va morir al any 1865.
- Puigmassana.** *Geog.* Caseriu del terme de Mur, prov. de Lleida.
- Puigmoltó.** *Geog.* Veïnat del terme de Sant Pere de Ribes, prov. de Barcelona.
- Puigmorens (Coll de).** *Orog.* Cimall enlairat 1918 metres a la Catalunya francesa, al antic comtat de Foix
- Puignau.** *Biog.* Historià català del stgle xvi.
- Puigneró (El).** *Geog.* Caseriu de Santa Maria d'Oló, prov. de Barcelona.
- Puignés.** *Orog.* Cimall del Bergadà aprop dels veïnats de Beneta y de Castellar.
- Puigoriol (Santa Eularia de).** *Geog.* Poble anexe al de Lluçà enlairat 760 metres al cim de la serra, que separa de la Gavarresa les aigües de la riera de Lluçanés.
- Puigou.** *Orog.* A la prov. de Girona al SE. de Camprodón, cim enlairat 1330 metres no lluny de la riera de Bolós.
- Puigpaderna.** *Orog.* A les montanyes Malehides, enlairat, 2624 metres, entre les valls de Benasch y d'Arán.
- Puigpadrós.** *Orog.* Al NO. de Maranges, a la prov. de Lleida, a la partió de la Cerdanya espanyola, de la francesa, enlairantse fins a 2910 metres.
- Puigpalter.** *Geog.* Caseriu del terme de Banyoles a la prov. de Girona.
- Puigpardines (Berenguer de).** *Biog.* Cronista del stgle xii. de la niçaga senyorial del castell d'aquell nom al vescomtat de Bas. Era contemporani del comte Ramón Berenguer III de Barcelona, y de les seues obres escrites en llengua catalana s'en serven dues a la biblioteca del Escorial. || — (**Guillem de**). Cavaller de la meiteixa família senyorial, que al any 986, va ésser un dels que acompanyaren al comte Oliva Cabreta de Besalú, a l'expedició pera afavorir al comte Borrell de Barcelona, ab intent de recobrar els seus estats de quins s'havia amparat Al-Mansor. || — (**Ramón de**). Cavaller del stgle xi, tal volta fill del anterior, mes sens dupte de la propia família, que al any 1010 figurava a l'estol de catalans que s'endrecaren a la expedició de Córdoba.
- Puigpardines.** *Geog.* Poble anexe

- al de Sant Privat de Bas, prov. de Girona.
- Puigpelat.** *Geog.* Poble de la província y bisbat de Tarragona, part. jud. de Valls.
- Puigperdiguer.** *Orog.* Al Pirineu, a ponent del port de Benasch, enlairantse 3220 metres.
- Puigpinós.** *Geog.* Caseriu del terme de Lladurs, província de Lleida.
- Puigrefagut (El).** *Geog.* Caseriu del terme d'Olost, província de Barcelona.
- Puigreig.** *Geog.* Poble de la província de Barcelona, partit judicial de Berga, bisbat de Solsona.
- Puigrodon (El).** *Geog.* Caseriu del terme de Manlleu, prov. de Barcelona. || — (**Sant Quinti de**). Poble del terme de Sant Llorenç de Campdevanól, província de Girona.
- Puigrojat.** *Orog.* Puig que s'enlaira 2700 metres a les muntanyes del Canigó, al SE. de Castell, depart. dels Pirineus Orientals.
- Puigsacalm.** *Orog.* Puig enlairat 1553 metres entre Sant Esteve de Bas, prov. de Girona, y Vidrà, prov. de Barcelona.
- Puigsach.** *Geog.* Caseriu de Pardines, prov. de Girona.
- Puigsafont (Coll de).** *Orog.* Collada de la comarca d'Olot.
- Puigsallançà.** *Orog.* Enlairat 1030 metres a la serra de Finestres (comarca d'Olot).
- Puigsech y Comella (Salvador).** *Biog.* Prebere y remarcable musiche compositor nadiu de Vich y mort a Igualada al any 1910. Va ésser organer de Mataró y de Granollers, y al any 1886, nomenat pèl meteix càrrech de la parroquia de Santa Maria de Igualada. Era bon compositor musiche.
- Puigsech.** *Geog.* Barri del terme de Folgaroles, prov. de Barcelona. || — Caseriu del terme de Vallfogona, prov. de Girona. || — *Orog.* A les muntanyes del

- Canigó al SO. de Vallmanya. S'enlaira 2600 metres.
- Puigsistre.** *Orog.* Entre la Vall de la Casaça y el Feitós, a la comarca de Camprodon.
- Puigtarres.** *Orog.* Enfrent del cim de Comabona, banda amunt de les altes vessants del Bastareny al Bergadá.
- Puigtinyós.** *Geog.* Poble de la prov. y bisb. de Tarragona, part. jud. del Vendrell.
- Puigtorrats.** *Geog.* Caseriu del terme d'Aiguaviva, prov. de Girona.
- Puiguriguer (Tomás de).** *Biog.* Prebere, canonge y degà del capitol catedral de Barcelona. Va fruir consideració pèl seu saber y pèl seu esperit benèfich. Va morir al any 1871. || — y Part (**Tomás**). Relligiós que va assolir un benifet a la Catedral barcelonina, y va formar part de moltes corporacions de caritat, figurant en les juntes instituides a la ciutat en temps crítichs a mitjans del sigle XIX. Va morir al any 1877.
- Puigventós (Jaume).** *Biog.* Impressor, nadiu de Barcelona, qu'establert a Buenos Aires, va publicar la patriòtica revista catalana *L'Aureneta*. Al seu retorn a Catalunya, va establir la Imprenta Catalana, publicant obres, setmanaris y almanachs de propaganda catalanista. Va morir al any 1902.
- Puigver.** *Geog.* Lloch del terme municipal de Eroles, prov. de Lleida.
- Puigvert d'Agramunt.** *Geog.* Poble de la prov. de Lleida, part. jud. de Balaguer, bisb. d'Urgell. || — **de Lleida.** Poble de la prov. bisb. y part. jud. Lleida. || — Poble de la Catalunya francesa, al antich comtat de Foix.
- Puigvi.** *Geog.* Caseriu del terme de Santa Cecília del Voltregà, prov. de Barcelona.
- Puix.** *Conj. caus. y cont. Poes.*
- Puixes.** *adv.* Después, Luego.

- Puja.** *f.* Aumento, Subida. || Posar dita al encant d'alguna cosa. Licitación. || **Fer puja.** *fr.* Aumentar el precio. Subir.
- Pujada.** *f.* Cuesta, Subida. || Creixer el preu de les coses. Alza. || **Pujada dreta o pesada.** *fr.* Cuesta reventona || **De gran pujada, gran baixada.** *fr.* Quien à lo alto se encarama, hundirse puede.
- Pujades (Geroni).** *Biog.* Canonista y historiador nadiu de Barcelona, (1568-1651). Va ésser catedràtic de canons, y jutge ordinari, apoderat general del comtat d'Empuries. Va esbrinar als arxius molts antecedents històrics, acoblant notícies prou interessantes, essent laboriós investigador. Va escriure en català, la primera part de la seua *Crònica* que arrijava a la data del any 714, y va seguir després en llengua castellana, comprenent fins al any 1662, restant aquesta segona part de l'obra sense estampar. Al començar el segle XIX va ésser impresa la edició completa de la seua *Crònica Universal del Principado de Cataluña*, que si adoleix de la manca de crítica, que a son temps era comú defecte, assolía importància per la transcripció de documents inèdits que formaven una valiosa colecció diplomàtica. || — (**Miquel**). Jurisconsult de mitjans del segle XVI, nadiu de Figueres, y pare del cronista abans esmentat. Era autor d'una obra escrita en català al any 1546, ab el títol de *Tractat de les procedencies dels reis d'Aragó, contra'ls de França*.
- Pujades (Les).** *Geog.* Veïnat del terme de Castelltersol, prov. de Barcelona.
- Pujadíssim, a.** *adj. sup.* Subidíssimo.
- Pujadíssimament.** *adv. sup.* Subidíssimamente.
- Pujador.** *m.* Subidor. || Pedris pera montar a cavall. **Montador.** || Esgrao. **Peldaño.** || Aparell mecànic per pujar persones o coses **Ascensor.**
- Pujal.** *m.* *Orog.* Cimall de montanya. **Pueyo.**
- Pujal.** *Geog.* Arrabal de Cabó, prov. de Lleida. || Poble anexe al d'Envin, prov. de Lleida.
- Pujalós.** *Geog.* Remarcable masia, propera a Batet, a la comarca d'Olot.
- Pujals.** *Geog.* Caseriu del terme de Vilauna, distr. de Bescanó, prov. de Girona. || — **dels cavallers.** Caseriu del terme de Cornellà, prov. de Girona. || — **dels pagesos.** Caseriu del terme esmentat.
- Pujalt.** *m.* *Orog.* Puig enlairat. **Picacho.** **Cima.**
- Pujalt (Pere).** *Biog.* Doctor en teologia, rector de la catedral de Tarragona, que va morir a etat avançada al any 1899. Havía escrit en català algunes obres de propaganda religiosa, remarcables per son estil y bon propòsit. || — (**Ramón de**). Noble català del segle XII, que al any 1148, va trovarse a la presa de Tortosa pèls estols catalans y genovesos.
- Pujalt.** *Geog.* Poble de la prov. de Barcelona, part. jud. de Igualada, bisb. de Vich.
- Pujaminyons.** *m.* *Ant.* Graó pera pujar als cotxos. **Estribo.**
- Pujant.** *m.* **Pujada, Pujador.**
- Pujant del Greny.** *Orog.* A la comarca d'Olot. || — **d'en Camps.** Entre el Puig Rodó y la Penya d'En Vidal, a la carena de Marbuleny, a la comarca d'Olot. || — **d'En Llebra.** A les Valls del Llerca, entre Sant Llorenç dels Cerdans y Ribelles. || — **d'En Vidal.** Aprop del pas del Greny a la comarca d'Olot.
- Pujar.** *v. n.* Crecer, Montar, Subir. || Alçar parets, edificis, etz. *v. a.* Elevar, levantar, subir. || A cavall a la bicicleta y altres aparells, Montar. **Montar a caballo, en bicicleta.** || A llochs dif-

cultosos o escarpats. **Trepar.** || Creixer. **Subir.** || Comptar una quantitat. **Subir, Montar.** || Comptar el temps o esmentar una genealogia. **Subir.** || *Met.* Parlant de coses espirituals. **Subir.** || Donar major preu a les coses. **Encarear, Subir.** || Aumentar de consideració o d'estament. **Subir.** || **Pujar a quatre grapes.** *fr.* Gatear. || **Pujar la mosca al naç.** *m. adv.* Amosarse, Amoscazarse. || **Pujar per amunt.** *fr.* Encaramarse. || **Més puja el farcimont que'l gall.** *Loc.* El ajo de Valdestillas, más cuesta la salsa que los caracoles. || **No puja un grill de nou.** *fr.* No vale un comino. || **Pujarli a algú la vermellor a la cara.** *fr.* Envergonyirse. Salirle los colores al rostro. || **S'hi pot pujar de pens.** *fr. Fam.* Puede darse palabra.

Pujarnols. *Geog.* Caseriu de Porqueres, prov. de Girona.

Pujarse. *v. r.* Enlairarse. **Subirse.** || **Pujarsen a la figuera.** *fr. Fam.* Alborotarse, Mostrarse prè de nervositat. **Subirse á los cerros de Ubeda**

Pujasol (Esteve). *Biog.* Escriptor filosòf del segle XVII, nadiu de Lleida o del seu bisbat. Entre les seues obres, s'esmenten una prolongació del *repositori del temps*, d'En Joan Alemany, que va allargar fins al any 1652, y la anomenada *Filosofia sagaç y anatòmica d'ingenis*, publicada al any 1680. Savater, va transcriure algú dels seus pensaments en la famosa obra *L'art de connoître les hommes par sa physiognomie*.

Pujat, da. *p. p.* Subido. || *adj.* Color molt viu. Subido.

Pujet y de Gomis (Francesch). *Biog.* Remarcable juriconsult nadiu de Barcelona, y un dels escriptors professionals que assoliren a mitjans del segle XIX més enlairat concepte. Va pertanyer a les més distingides corporacions y acadèmies,

havent fruit càrrechs de rellevant importància. Després de la revolució de 1868, va establir-se a Madrid, y va morir al any 1871 després d'haver desmenyat la fiscalia del Tribunal Suprem. Havia publicat treballs que mostren la seua competència.

Pujó. *Geog.* Veïnat de la prov. de Lleida al terme de Salardú.

Pujol. *m. Orog.* Tossal, Montanyeta. Cerrillo, Cerro.

Pujol (Agusti). *Biog.* Escultor català, (1588-1643), que a la estatutaria religiosa va fruit renòm al segle XVII, podentse esmentar com obres seues, els epissodis de la vida de Sant Tomàs de Villanueva, els de la historia de la Verge de Montserrat, concisada en baixos relleus, y la imatge de Sant Aleix a la iglesia de Santa Maria del Mar a Barcelona. || — (**Albert**). Escriptor y religiós nadiu de Barcelona (1783-1847). Va ésser catedràtic de literatura espanyola y de dret romà a l'Universitat de Barcelona, ahont ademés va assolir càrrechs d'importància. Era membre d'algunes significades corporacions y va publicar remarcables treballs de literatura y d'assumptes jurídichs. || — (**Bernat**). Escriptor dogmàtic del segle XVI. Era canonge d'Elna, y doctor y catedràtic de teologia a Perpinyà al any 1596. || — (**Francesch**). Metge de mitjans del segle XVIII, y escriptor professional. Era nadiu de Olost, y al any 1757 estava establert a Cádiz. || — (**Joan**). Poeta català de les derrerries del segle XVI, autor d'un poema descriptiu del combat de Lepante. Havia escrit ademés produccions referentes als clàssichs de la nostra literatura. Vivia a Mataró a les derrerries d'aquella centuria. || — (**Joan Bta.**). Compositor musical y notable pia-

nista que havia assolit èxits en els seus viatges artístics per Europa. Va ésser professor de la Escola Municipal de música de Barcelona de quina ciutat era nadiu (1835-1898). || — (**Joseph**). Escriptor del segle XVII que sejoirnavava a Madrid, ahont va escriure alguns *discursos polítichs y militars*, publicanthi al any 1677 una *Glosa de la carta del rei Almanzor*. || (**Pau**). Patriota barceloni, ben popular als temps de la guerra de la independència. Havia establert per aquella época la pastisseria de Sant Jaume. Va morir al any 1867. || — y **Camps (Celesti)**. Escriptor y historiari nadiu de Girona y mort a Madrid al any 1891. Va ésser un dels fundadors de l'Associació literaria de Girona, y en la *Revista* d'aquella corporació va publicar treballs molt estimables. Establert a Madrid després de 1880, va seguir els seus estudis històrichs, donant mostra de la seua competència en la obra publicada historiant les revoltes de Catalunya al temps d'En Felip IV, y en els valiosos treballs estampats en les més remarcables poblacions de son temps. Va ésser secretari particular d'En Victor Balaguer, quan aquest era ministre de Ultramar. Pertanyia a l'Acadèmia de la història y a les més calificades corporacions. Cal fer esment de la biografia d'En Matute Hegida a la Comissió de monuments de Girona, en quina corporació va treballar ab zel pera la conservació dels jolells d'art d'aquella provincia. || — y **Munt (Francesch de P.)**. Doctor teòlech, rector del Pi a Barcelona, bon predicador, y escriptor y poeta catalanista. Era nadiu de Sallent y va morir a Barcelona (1842-1902). Va publicar bones poesies místiques, estamptant en un volum

un aplech de les meteixes. || — y **Sagristà (Joaquim)**. Remarcable farmacèutich, doctor y catedràtich de la facultat de Barcelona, ahont va morir al any 1864. Coneixedor de la botànica y de les ciencias naturals, va ésser erudit investigador y escriptor atillat. Havia coloborat en les més conegudes publicacions professionals de son temps, y pertanyia a significades corporacions.

Pujol. *Geog.* Caseriu d'Alinyà, prov. de Lleida. || — Poble anexe al de Peramea, (id). || — Veïnat de Palol de Revardit, prov. de Girona. || — Caseriu de Pardines, (id). || — de **Planes**. Caseriu de Montmajor, prov. de Barcelona. || — (**El**). Veïnat del terme de Artés, (id). || — Caseriu de Montseny, (id). || — Quadra de Sallent, (id). || — Caseriu de Sant Bartomeu del Grau, (id). || — Veïnat de Sant Feliu Sasserra, (id). || — Lloch del terme de Sant Martí de Riudeperes, (id). || — Veïnat de Sant Martí Carroca, (id). || — Caseriu de Santa Cecília de Montserrat, (id). || — Caseriu de Taradell, (id). || — Veïnat de Vilalleons, (id). || — (**Riu**). Casal de la comarca d'Olot, prov. de Girona, aprop del lloch ahont brollen les fonts del Fluvià.

Pujolàs. *Geog.* Caseriu del terme de Santa Pau, prov. de Girona.

Pujolet. *Geog.* Caseriu del terme de Plá del Penadés. || — (**El**). Caseriu del terme de Manresa que s'anomena també *Cases del Sopes*.

Pujolràs (El). *Geog.* Caseriu del terme de Sant Joan de Fàbregues, prov. de Barcelona.

Pujols (Els). *Geog.* Veïnat del terme d'Avinyó, prov. de Barcelona. || — Caseriu de Fontrubi, (id). || — Barrí de Sant Boi de Lluçanès, (id).

Fulcrament. *adv. m.* Fulcramente.

- Pulcre**, a. *adj.* Bonich, net. Pulcro.
- Pulcritut**. *f.* Netejat, Boniquesa. Pulcritud. || Cuidado y neteado al vestir y al presentarse. Pulcritud.
- Pulcrissim**. *adj. sup.* Pulcrísimo.
- Pulcrissimament**. *adv. sup.* Pulcrísimamente.
- Pulimentar**. *v. a.* Pulimentar.
- Pulimentat**, da. *p. p.* Pulimentado.
- Pulidament**. *adv.* Pulcrament.
- Pulidor**, a. *m. y f.* Ofici de netejar metalls. Pulidor, Abrillantador.
- Pulir**. *v. a.* Netejar. Pulir. || *Met.* Substraure, Mal vendre, Robar. Sustraer, Robar, Limpiar los bolsillos, Mal vender.
- Pulit**, da. *p. p.* Abrillantado, Limpado. || *Met.* Sustraído. Mal vendido.
- Pulmó**. *m.* Pulmón. || Parlant dels animals mengívols. Bofes. || Pulmó de mar. *m.* Ictiol. Certa mena de maresch. Esponja de mar.
- Pulmonar**. *adj.* Relatiu al pulmó. Pulmonar.
- Pulmonari**, a. *m. y f.* Bot. Planta molsosa. Pulmonario, Pulmonaria.
- Pulmonats**. *m.* Entom. Insectes gasteropòts. Pulmonados.
- Pulmónich**, ca. *adj.* Malalt. Pulmónico.
- Pulmonifer**, a. *adj.* Zool. Pulmonífero.
- Pulmoniform**. *adj.* Semblant a la forma del pulmó. Pulmoniforme.
- Pulmonia**. *f.* Med. Malaltia. Pulmonia.
- Pulmonaria**. *f.* Bot. Herba. Poligala.
- Pulpa**. *f.* Castellanisme. Palpic. Pulpa.
- Púlpit**. *m.* Trona. Púlpito.
- Pulpós**, a. *adj.* Molsut. Pulposo.
- Pulpositat**. *f.* Carnós. Pulposidad.
- Pulput**, da. *adj.* Pulpós.
- Pulsació**. *f.* Pulsación. Pulso.
- Pulsador**. *m.* Que polsa, que toca. Pulsador. || Pulsador elèctric, Botó pera fer sonar la campana als aparells elèctrics. Timbre elèctric.
- Pulsatilla**. *f.* Bot. Planta ranunculacia. Flor del viento.
- Pulsatiu**, va. *adj.* Semblant a una arteria en la forma de batre. Pulsativo.
- Pulsateri**, a. *adj.* Relatiu al pols. Pulsaterio.
- Pulsera**. *m.* Cabells demunt dels polsos. Atadar, Tufo. || Braçalet, Part de la cara. Pulsera.
- Pulsilogi**. *m.* Aparell pera calcular la velocitat de les pulsacions. Pulsilogio.
- Pulsimancia**. *f.* Endevinació per medi del pols. Pulsimancia.
- Pulsimàntich**, ca. *adj.* Qui suposa endevinar estudiant y comprovant les pulsacions. Pulsimántico.
- Pulsimetre**. *m.* Pulsilogi.
- Pulsimetria**. *f.* Medició dels batechs del pols. Pulsimetria.
- Pulsimétrich**, ca. *adj.* Pulsimétrico.
- Pulsió**. *m.* Impuls. Pulsión.
- Pulsir**. *v. a.* Polsar els malalts. Pulsar.
- Pulsista**. *m.* Intelligent en polsar els malalts. Pulsista.
- Pultres**. *m.* Farinetes. Puches.
- Pultroch**. *m.* Butifarra grossa. Morcón. || *Met.* Gras y rabassut. Morcón.
- Pulular**. *v. n.* Aplegarse gentada, Moures moltes coses al hora. Pulular.
- Pulverisador**. *m.* Aparell pera esmicolar o ruixar. Pulverizador.
- Pulverisar**. *v. a.* Pulverizar. || *Met.* Criticar, Poner en ridículo.
- Pulverisat**, da. *p. p.* Pulverizado. || *Met.* Ridiculizado.
- Pulli**. *m.* Ter. Pollino.
- ¡Pum!** *Exp. Interj.* Veu pera indicar l'esclat d'alguna cosa. ¡Plum!
- Puma**. *m.* Zool. Animal feli de América. Puma.
- Pumanyons**. *Geog.* Caseriu del terme de Pobla de Segur, a la prov. de Lleida.

Pumita, *f.* *Min.* Roca vidriosa.
Pumita.
Pun, *m.* *Ter.* *arab.* Beso.
Punada, *f.* *Ter.* Besada. Beso.
Punadament, *adv. m.* Besadament.
Punador, *a.* *adj.* Besador.
Punar, *v. n.* *Ter.* Besar.
Punat, *da.* *p. p.* Besado.
Puncella, *f.* *Poncella.* Capullo.
Punció, *f.* *Cir.* Punción.
Pundonor, *m.* Amor propi, Estimació, Pundonor.
Pundonorós, *a.* *adj.* Pundonoroso.
Pundonorosament, *adv. m.* Pundonorosament.
Pundonorositat, *f.* Amor propi, Pundonorosidad.
Punxement, *m.* Castigo.
Punxer, *v. a.* Castigar.
Punet, *m.* *dim.* *Ter.* Besito.
Pungant, *m.* Clau de sivella. Hierecillo.
Púnich, *ca.* *adj.* Relatiu als antics fenicis. Púnich.
Punició, *f.* Castigo.
Punidor, *a.* *m* y *f.* Castigador.
Puniment, *m.* Castigo, Punción.
Puniol, *m.* *Bot.* Herba gatera. Maro vera.
Punir, *v. a.* Castigar.
Punit, *da.* *adj.* y *p. p.* Castigado, Flagelado.
Punitiu, *va.* *adj.* Castigante.
Punt, *m.* Punto. || Teixit subtil y clar. *Tul.* || Els fets quan se cus.
Puntada, **Punto**. || Assumpta a tractar. **Punto**. || Espessor dels líquids, **Cuerpo**. || Qüestió d'algun coneixement o ciencia.
Punto. || A les armes de foc.
Punto. || Qüestions pera debatre a les oposicions. **Punto**. || Nombre de les cartes, daus, fitxes. **Punto**. || Pedres o tantos perduts al joc. **Punto**. || Senyal ortogràfic. **Punto**. || Tó dels instruments musicals. **Punto**. || *Imp.* Cos dels caràcters tipogràfics. **Puntos**. || *Cir.* Passades pera curar una ferida. **Punto de sutura**. || Faltes d'assistència o d'estudi. **Punto**. || —accidental. **Punto accidental**. || —admiratiu. *Ortog.* Admiratiu. || —cèntric.

Lloch. **Punto cèntric**. || — de **apoió**. *fr.* Barra del teler de mà. **Punto de apoió**. || — de **distància**. *Persp.* A la ratlla horitzontal. **Punto de distància**. || **deixat** o **escapat**. *fr.* Al fer mitja. **Trabilla** || de **refracció**. *Fis.* **Punto de refracció**. || — de **longitud**. *Naut.* **Punto de longitud**. || — de **meditació**. *Rel.* **Punto de meditació**. || — de **suspensió**. *Mec.* **Punto de suspensió**. || — de **torn**. *Art.* y *of.* **Punxa d'acer** pera sostindre els objectes al tornejarlos. **Punto de torno**. || — de **vista**. *Perspect.* **Punto de vista**. || — en **boca**. *m.* *adv.* *Exclam.* pera recomenar que no s'enraoni, o bé que no se divulgui el secret. **Punto en boca**. || — equinoccial. *Astron.* **Punto equinoccial**. || — **escapat**. *fr.* **Punt deixat**. *Met.* **Ventositat**. || — **interrogant**. Signe ortogràfic. **Interrogación**, **Interrogante**. || — **llarch** per **trau**. *fr.* **Oient de perro**, **Bastilla**. || — per **agulla**, y **punt** per **punt**. *m.* *adv.* **Punto por punto**. || **A bon punt**. *m.* *adv.* **Con oportunitat**. || **Al punt**. *m.* *adv.* **Al iustante**, **Al punto**. || **Anarsen del punt de abaix**. *fr.* *Met.* **Irse de copas**, **Ventosear**, **Zulirse**. || **A punt**. *m.* *adv.* **A propòsit**. || **A punt de malla**. *Obra* de filat. **A punto de malla**. *Red.* || **A punt de solfa**. *m.* *adv.* **Compás en mano**, **A punto de solfa**. || **A punt fixo**. *m.* *adv.* **Con fijeza**, **A punto fijo**. || **A tot punt**. *m.* *adv.* **A no poder más**, **A todo trance**. || **Aquest és el punt de la confitura**. *Loc. met. fam.* **Aquí está el busillis**. || **Cada punt**. *m.* *adv.* **Por momentos**, **Cada credo**. || **De punt**. *m.* *adv.* **Con empeño**, **De puntillo**. || **Donar punt**. *fr.* **Parlant dels líquids**. **Dar cuerpo**. || **Donar punts**. *fr.* **Cloure una ferida el cirurgiá**. **Dar puntos de sutura**. || **En aquest punt**. *m.* *adv.* **En este momento**. || **En punt**. *m.* *adv.* **En cuanto á...** || **Estar a punt**. *fr.* **Estar para...** || **Estar**

al punt. *fr.* Parlant de meniar. Estar sazonado. Parlant de una cosa a succeir. Estar dispuesto. || Estar al punt de dalt. *fr.* Subirse los humos, Subirse la mosca en las narices. || Fer punt. *fr.* Acavar alguna conversa. Hacer ó marcar punto.

|| Els punts déixals pera les mitges. *fr.* Siempre son malos los piques. || Per punt. *m. adv.* Por la negra honrilla, Por pique.

|| Picar punts. *fr.* Als exercicis d'oposició. Tomar puntos. || Posarse a punt. *fr.* Disponerse, Aprestar-se, Apercebirse. || Pujar de punt. *fr.* Subir de punto. || Sapiguer quants punts calça. *Loc. fam.* Medir el talento. || Sapiguer un punt més que'l dimoni. *Loc.* Ser más listo que el diablo. || Tan bon punt. *Loc.* Al instante que, Luego que, Al punto que.

Punta. *f.* Punxa, o cosa punxaguda. Punta. || Extrém d'alguna cosa. Punta. || *Imp.* Punxó pera treure les lletres de la forma. Punta. || Teixit de malla, fet al coixí, al teler o a la màquina. Encaje, Punta. || *Hidrog.* Llen-gua de terra que s'endinza al mar. Punta. || -corrent. Eina de fuster, Enformador. Formón. || -de agulla. *fr.* Part insignificant d'alguna cosa. Chispa. || -de cigar. *fr.* Colilla. || -de diamant. Eina pera tallar vidre. Diamante, Punta de diamante. || -d'ingení. *fr.* Agudeza. || -de Paris. Clau. Punta de Paris, Tachuela. || -de la carxofa. Pich corb de les fulles. Gavilancillo. || -de peu. Puntapié. || -de seda. Blonda. || -del auba, o del dia. *fr.* Alborada, Al amanecer. || A punta de sol. *fr.* Al rayar el alba. || A puntapeus. *m. adv.* A puntapiés. || Acabar en punta. *fr. Met.* Acabar malament. Rematar en punta. || Fer punta. *fr.* Ferla a les ones. Aguzar. Acabar en punxa. Rematar en punta. || Fer puntes. *fr.* Competir. Medir lanzas. ||

Guanyar ab la punta de la espasa. *fr.* Bregar vigorosamente. Ganar á punta de lanza. || No tindre d'agrair una punta d'agulla. *fr.* No deber nada á nadie. || Sense mancar una punta d'agulla. *Loc.* Sin faltar un pelo. || Tindro una punta d'agre. *fr.* Repuntar.

Punta grossa (Cova de). *Expeleol.* A la platja de Vilanova y Geltrú.

Puntaça. *f.* Punxa grossa. Puntaza.

Puntada. *f.* Cusir. Puntada, Punto. || De peu. Puntapié, Puntillazo.

Puntador, a. *m. y f.* Qui fá punta. Aguzador. || Qui embasta una cosa pera cusir. Hilvanador.

Puntaire. *m. y f.* Encajera.

Puntal. *m.* Puntal. || Pera sostindre les branques d'algún arbre. Rodrión. || Pera els ceps.

Puntal. || Fusta pera apuntalarne un altra. Tornapunta. || Biga pera apuntalar les mines.

Adema. || Posar puntals als arbres. *fr.* Rodrigar. || Posar un puntal a la vida. *fr. Met. fam.* Echar un sustentáculo.

Puntalac. *m.* Aparell pera aguantar el garbell de terra. Trespiés de la criba.

Puntalet. *m.* Troç de pá que's pren pera entreindre la gana. Muletilla, Tente en pié.

Puntar. *v. n.* Anotar. Puntear.

Puntarra. *f. aum.* Tachuela grande. Clavazo.

Puntat, da. *p. p.* Punteado.

Punteig. *m.* Als instruments de corda. Punteo, Despunteo, Apuntar.

Puntejador, a. *m. y f.* Tocant els instruments de corda, dançant. Punteador, Taledor, Despunteador.

Puntejar. *v. n.* Fer punts ab instruments de corda. Puntear. || Començar les coses a mostrar-se. Apuntar, Despuntar.

Puntejat, da. *p. p.* Punteado, Apuntado, Despunteado.

Puntell. *m.* Eina tallanta pera

- marcar cuirro. **Puntera**. || Canó usat pèls vidriers. **Puntel**.
- Puntella**. *f. dim.* **Puntita**.
- Punter**, *a. adj.* **Marcaador**.
- Puntera**. *f.* **Virolla**. **Puntera**, **Contera**. || Punta del calçat. **Punta**. || *Bot.* **Planta**. **Hierba puntera**. || **Puntaire**. **Encajera**.
- Punteria**. *f.* **Acció** de engaltar alguna arma pera acertar el tret. **Punteria**. || **Pendre la punteria**. *fr.* **Tomar la punteria**. || **Perdre la punteria**. *fr.* **Desviar la punteria**.
- Puntes** (**Les**). *Geog.* **Veïnat** del terme de Manresa, prov. de Barcelona.
- Puntet**. *f. dim.* **Puntito**. || Pich o senyal al extrèm de les armes de foch pera endressar la punteria. **Mira**. **Punto**.
- Punteta**. *f. dim.* **Puntita**. **Puntica**. || **Anar de puntetes**. *fr. Met.* **Andar silenciosamente**. || **De puntetes**. *m. adv.* **De puntillas**. || **Posarse de puntetes**. *fr.* **Refusar lo que's demana**. **Ponerse de uñas ó de veinte uñas**.
- Puntetes**. *f. pl.* **Pasta** pera sopa. **Puntitas**.
- Puntill**. *m.* **Puntell**.
- Puntilla**. *f.* **Puntes estretes** teixides en fil o bé en altre teixit. **Puntilla**.
- Puntillar**. *v. a. Imp.* **Estampar ratlles** en quines els punts substitueixen les lletres. **Puntillar**. || **A les peces de puntes resseguir y acavarles** possant-hi puntilló. **Poner piquillo**.
- Puntillat**, *da. p. p. y adj.* **Puntillado**, **Piquillado**.
- Puntilleria**. *f.* **Conjunt de peces de puntilles** teixides. **Puntilleria**.
- Puntilles**. *f.* **Motllos** pera pintar. **Puntillas**, **Calados**.
- Puntilló**. *m.* **Puntilleta**, pera capsar alguna peça de punta. **Piquillo**.
- Puntillós**, *a. adj.* **Puntoso**, **Puntuoso**.
- Puntona**. *f.* **Eina**. **Pico**.
- Puntós**, *a. adj.* **Puntillós**.
- Puntositat**. *f.* **Genit altiu**, **Orgullós**. **Puntuosidad**.
- Puntuació**. *f.* **Signes ortogràfics y us dels meteixos**. **Puntuación**.
- Puntual**. *adj.* **Puntual**. || **Exacte** al complir, **Diligent**, **Cert**. **Puntual**.
- Puntualissació**. *f.* **Puntualización**.
- Puntualissador**, *a. m. y f.* **Puntualizador**.
- Puntualisar**. *v. a.* **Tractar detalladament** un assumpte. **Puntualizar**. || **Donar la darrera mà a alguna obra**. **Perfeccionar**, **Rematar**.
- Puntualisat**, *da. p. p.* **Puntualizado**.
- Puntualissim**, *a. adj. sup.* **Puntualíssimo**.
- Puntualissimament**. *adv. sup.* **Puntualísimamente**.
- Puntualitat**. *f.* **Precisió**, **Conveniència** de l'aplicació d'algun fet o cosa. **Puntuahdad**.
- Puntualment**. *adv. m.* **Ab precisió**. **Puntualment**.
- Puntuar**. *v. a.* **Posar els punts als escrits**, donantlos hi la expressió deguda. **Puntuar**.
- Puntuat**, *da. p. p. y adj.* **Ab la puntuació deguda**. **Puntuado**.
- Puntuós**, *a. adj.* **Puntillós**.
- Puntura**. *f.* **Punxada**. **Puntura**. || *Imp.* **Senyal** pera el tratge. **Puntura**.
- Punxa**. *f.* **Punta**. || **Espina** als vegetals. **Espina**. || *Arquit.* **Pinacle**, **Ornament de punxes**. **Cresteria**, **Pináculo**, **Punta**, **Remate**. || **Cimall de montanya**. **Cumbre**, **Cima**. || **Estelleta clavada a la carn**. **Espina**, **Rancajo**. || *Met.* **Coses inmaterials** que ocasionen pena. **Espina**. || **Estímul**. **Acicte**, **Agujón**. || **Genit pesat**, **toçut**. **Mala punta**, **Mala púa**.
- Punxaça**. *f. aum.* **Puntaza**, **Espinaza**.
- Punxada**. *f.* **Ferida produïda** per alguna punxa. **Pinchazo**. || **Picada d'alguna agulla de cap**. **Alfilerazo**. || **Dolor agut**. **Punxada**, **Ramalazo**. || *Met.* **Sentiment**. **Punxada**, **Pesar agudo**.
- Punxador**, *a. m. y f.* **Punzante**.

Punxadura. *f.* Pinchazo.
Punxagut, da. *adj.* Puntlagudo.
Punxanosa. *f.* Eina de manyá.
 Trepador, Taladrador.
Punxant, a. *p. a.* Pungente, Punzante.
Punxar. *v. a.* Pinchar, Punzar || Atiar algú pera fer alguna cosa. Aguijar, Aguljonear, Acuciar. || Ferir ab alguna eina punxaguda. Picar. || Ferir les punxes dels vegetals. Espinear, Desgarrar. || Sentir dolors intensos. Punzar. || *Met.* Importunar. Hostigar, Molestar. || **Sembla com si'l punxessin.** *Loc.* Ser huésped en su casa.
Punxarse. *v. r.* Punzarse, Lastimarse, Desgarrarse.
Punxat, da. *p. p.* Desgarrado, Punzado.
Punxeta. *f. dim.* Espínita. || *Met.* Qui ab intenció molesta. Mor-daz.
Punxó. *m.* Punzón. || Eina pera escriure demunt de materíes blanques. Estilo. || Pera gravar els metalls. Buri. || Instrument pera marcar. Punzón. || Alena de sabater. Estaquillador.
Punxó (Puig del). *Orog.* Cimall enlairat 2586 metres a la Cerdanya francesa, a la esquerra de la Vall de Carol.
Punxós, a. *adj.* Pungente, Punzante.
Punxositat. *f.* Condiçió de punxós. Pungentidad.
Puny. *m.* Puño. || Má closa. Puño. || Lo que cap a la má closa. Puñado, Puño. || Empunxadura de espasa, o d'altra eina de tall. Puño. || Troç de teixit que a la mànega enclou la munyeca. Puño. || **Amidar a punys.** *fr.* Medir á puños. || **A puny clós.** *m. adv.* Ab força. A puño cerrado. || **Com el puny.** *m. adv.* Como el puño. || **De propi puny.** *m. adv.* De má propia. Del propio puño. || **Esser del puny estret.** *fr.* Mostrarse mequí, avar. Ser de la Virgen del puño. || **Fer a cops de puny.** *fr.* Ferho de-pressa. Galopar. || **Floar al**

puny. *fr.* Amenazar. Meter en el puño, Arrollar. || **Mossegarse els punys.** *f.* Penedirse. Roerse las manos, los dedos, las uñas. || **Perdre'l puny.** *fr.* Quedar sin trabajo. || **Rosegarse els punys.** *fr. Met.* No poguer assolir lo que's cobeja. Tirarse de una oreja y no alcanzar la otra. || **Tindre dins del puny.** *fr. Met.* Dominar a algú. Tener de la oreja.

Punya. *f.* Esfuerzo. || **Metre punya.** *Loc. ant.* Poner empeño.
Punyada. *f.* Puñetazo. || **Fer punyades.** Luchar á puñetazos.
Punyal, m. Puñal. || **Posar un punyal al pit.** *fr.* Forçar pera fer alguna cosa. Amenazar con el puñal. || ¡Punyal! *Excl.* ¡Par-diez!
Punyalada. *f.* Ferida ab el punyal. Puñalada. || *Met.* Pena sobtada. Puñalada. || **Cusir a punyalades.** *fr. Met.* Coser á puñaladas. || **Donar punyalades.** *fr.* Ferir. Dar de puñaladas. || *Met. Fam.* Fer sofrir penes molt sentides. Apuñalar. || **Més sento aixó que no pas una punyalada.** *Loc.* Sanar cuchilladas, mas no malas palabras.
Punyaler, a. *m. y f.* Qui fabrica o trafica en punyals. Cuchillero, Dagüero, Puñalero.
¡Punyalera! *f. Exprés.* de reny. ¡Bribona!
Punyaleria. *f.* Botiga pera vendre punyals. Cuchillería, Dagüeria, Puñalería.
Punyalet. *m. dim.* Puñalejo, Puñal pequeño, Daguita.
Punyament. *m.* Castigo.
Punyant, a. *adj.* Pungente.
Punyar. *v. a.* Pagnar.
Punyat, da. *p. p.* Pugnado. || **Punyat.** *m.* Puñado.
Punyent, a. *adj.* Que moral o materialment atormenta. Punzante, Pungente, Dollente.
Punyera. *f.* Dret antich. Derecho de entrada ó de censalismo. || Travalladora, que monta punys. Puñera.

- Punyet**, *m. dim.* Puñito. || Joch de nois. Jugar à chinos.
- Punyetejador**, *a. adj.* Apuñeteador.
- Punyetejament**, *adv. m.* Apuñeteo.
- Punyetejar**, *v. a.* Donar cops de puny. Apuñetejar.
- Punyetejat**, *da. p. p.* Apuñeteado.
- Punyida**, *f.* Dolor, Punzada.
- Punyidor**, *a. adj.* Doloroso, Punzador.
- Punyidura**, *f.* Punzada, Dolor.
- Punyir**, *v. r.* Doler, Pungir, Punzar. || Eixir el pel de la barba. Apuntar el bozo.
- Punyit**, *da. p. p.* Pungido, Punzado, Dolido.
- Punyvolador**, *Orog.* Collada que a la Catalunya francesa s'enlaira 1458 metres al camí dels colls de les Flors.
- Puons**, *m. pl.* A les antigües cardes de llana. Dientes de lizo.
- Pupila**, *f.* Noia de menor etat, confiada a tutor o curador. Pupilla.
- Pupilatge**, *m.* Condió legal del menor o del incapacitat. Pupilage.
- Pupitre**, *m.* Pupitre.
- Puput**, *f. Ornit.* Au. Abubilla. || *m.* Joch de nois. Jugar à la gallina clega.
- Pur**, *a. adj.* Puro. || *Curt.* Puro. || Cosa perfecte. Puro. || Substancia sense barreja. Puro. || Cigar. Puro.
- Purament**, *adv. m.* Castamente. || Solament. Meramente, Puramente. || Sense barreja. Puramente.
- Puré**, *m.* Farina pera fer sopes. Puré.
- Purera**, *Orog.* Montanya demunt de Tredós.
- Puresa**, *f.* Pureza. || Castedat de costums. Pureza. || Virginitat. Pureza. || Integritat, Honradesa. Pureza. || Cosa sense barreja. Pureza.
- Purga**, *f.* Remei. Purga. || Neteja. Purga.
- Purgabilitat**, *f.* Purgabilidad.
- Purgable**, *adj.* Lo que's pot purificar. Purgable.
- Purgació**, *f.* Purificament, Neteja. Purgación. || Malaltia. Gonorrhea. || *For.* Justificació. Purgación. || **Purgació canònica**. Es vaïr per medi de prova alguna inculpació. Purgación canònica. || **Purgació vulgar**. Antichs medis tormentosos a quins el delinqüent era sotmés. Purgación vulgar.
- Purgador**, *m.* Garbell. Criba.
- Purgadures**, *f.* Cribaduras.
- Purgament**, *m.* Limpia.
- Purgant**, *p. a.* Purgante.
- Purgar**, *v. a.* Purificar. Purgar. || Satisfeser la pena. Purgar. || Garbellar. Tamizar.
- Purgarse**, *v. r.* Tomar una purga. || *For.* Justificarse de algún crim. Purgarse.
- Purgat**, *da. p. p.* Purgado, Purificado, Laxado.
- Purgatiu**, *va. adj.* Laxante, Purgante, Purgativo.
- Purgatori**, *adj.* Purificant. Purgatorio. || Lloch de càstich y de penes. Purgatorio. || **Passar les penes del purgatori**, *fr. Met.* Sofrir travalls y molesties. Sofrir las penas del purgatorio.
- Purgueres**, *f.* Cribaduras.
- Purich**, *m. dim. Ter.* Polluelo.
- Purificabilitat**, *f.* Condió de lo que pot ésser purificat. Purificabilidad.
- Purificable**, *f.* Purificable.
- Purificació**, *f.* Purificación. || Festa relligiosa. Purificación. || *Litúrg.* Cerimonies a la missa. Purificación.
- Purificador**, *m.* Cosa que purifica. Purificador. || *Litúrg.* Troç de tela pera algunes cerimonies relligioses. Purificador.
- Purificament**, *m.* Purificación.
- Purificant**, *m.* Purificante.
- Purificar**, *v. a.* Depurar, Purificar.
- Purificarse**, *v. r.* Purificarse.
- Purificat**, *da.* Purificado. || Net de tota impuresa Purificado.
- Purificatiu**, *va. adj.* Purificativo.

Purificatori, a. *adj.* Purificatorio.
Purisme, m. Extremada puritat de dicció. Purismo.
Puríssim, a. *adj. sup.* Purísimo.
Puríssima, f. Una de les advocacions de la Verge Maria. Purísima.
Puríssimament, *adv. sup.* Puríssimamente.
Purista, *adj.* Extremat purisme de llenguatge, ó de procedir. Purista.
Purítá, na. *adj.* Partidari dels procediments exageradament pulcres. Puritano. || Sectari de la religió anglicana. Puritano.
Puritanisme, m. Puritanismo.
Puritat, f. Puresa, Virginitat. Puridad.
Purna, f. Espurna. Centella.
Purnejar, v. a. Centellejar.
Púrpura, f. Petxina. Púrpura. || *Tint.* Púrpura. || Dignitat reial y eclesiástica. Púrpura. || Tenyir de púrpura. Purpurar. || Vestir de púrpura. Purpurar.
Purpurat, m. Cardenal. Purpurado. || *Quím.* Sal combinada del àcid purpúrich, ab una base. Purpurato.
Purpuratlu, va. *adj.* Purpurativo.
Purpúreig, m. Purpúreo.
Purpurejar, v. a. Purpurear.
Purpúri, a. *adj.* Purpúreo.
Purpúri, na. *adj.* Purpurino.
Purpúrich, *adj.* *Quím.* Purpúrico.
Purpurina, f. Substancia pera donar color. Purpurina.
Purria, f. Hez, Escoria. || ¡Es una purria! *Encl.* ¡Es una cochinal! || *Esser la purria de la vila.* *fr.* Ser la hez de la població.
Pursingles y Sesclada, *Geog.* Barriada de Canejau, prov. de Lleida.
Purulencia, f. *Med.* Mal que s'indigna. Purulencia.
Purulent, *adj.* *Med. y cir.* Que raja pus. Purulento.
Purxíngues (Clot de), *Geog.* Entre'ls colls de Durán y de Faja a la comarca d'Olot.

Pus, *Conj. y adv. quant.* Pues, Mas. || m. Humor que raja de les ferides y de les llagues per supuració quan s'indignen. Pus. || **Pus avant**, *fr. Ant.* Más adelante. || **Pus plá mellor**, *fr.* Mejor, Cuanto más claro. || **Pus que**, *Conj.* Después que. || **Pus tost. adv.** Más presto. || **Pus tot. adv.** Con más facilidad. || **Al pus tost. m. adv.** Cuanto antes. || **Mal pus. m. adv.** Jamás. || **Sense pus ni menys**, *Loc. ant.* Por igual.
Pusilánim, a. *adj.* Temeroso, Pusilánime.
Pusilanimitat, f. Pusilanimitad.
Pussa, f. *Entom.* Insecte. Pulga. || **Agafar pusses**, *fr. Fam.* Emborratxarse. Pillar una mona. || **Cada hu té 'l seu modo de matar pusses**, *fr.* Cada cual mata las pulgas á su manera. || **Matar pusses**, *fr.* Matar las pulgas. || **Ni una pussa**, *fr.* Ni un ápice. || **Ploat de pusses**, *fr.* Taques a la pell. Zarpullido. || **Treure la pussa de l'orella**, *Adag.* Aunque vestido de lana, no soy ningún borrego.
Pussejament, m. Pruija. Comezón.
Pussejar, v. a. Sentir comezón.
Pusseta, f. *dim.* Pulguita. || *Met.* Home astut. Pulguita.
Pussós, a. *adj.* Pulgoso, Llento de pulgas.
Pústula, f. *Med. y cir.* Crosta de les llagues. Pústula.
Pustulós, a. *adj.* Pustuloso.
Putá, f. Dóna perduda, Mala fembra. Prostituta, Puta.
Putaçá, f. *aum.* Dóna perduda fins al extrem més cinich. Putaza.
Putada, f. Aplech de dónes perdudes, Fet cinich, Acció indecorosa, Engany. Putada.
Putaisme m. Vida de dóna perduda. Putaismo.
Putám, m. Reunió ó aplech de dónes perdudes. Putanismo.
Putana, f. *ant.* Prostituta.
Putaner, *adj.* Donat a les dónes perdudes. Putero.

- Putaria**. *f.* Bordell. **Puteria**, Casa de lenocinio.
- Putatiu**, *va. adj.* Qui no essentho es considerat com a pare o com a fill. **Putativo**.
- Putativament**, *adv. m.* Putativamente.
- Puteig**, *m.* Puteo.
- Putejar**, *v. n.* Semblarse a una dona perduda. **Putear**. || Sostindre per lascivia tracte ab dónes perdudes. **Putear**.
- Puter**, *m.* **Putaner**.
- Puteria**, *f.* Vida indecorosa. **Puteria**. || Aplech de dónes perdudes. **Puteria**. || *Met.* Picardia, Astucia. **Puteria**, Pilleria, Astucia, Trastlenda.
- Putero**, *adj.* **Puter**.
- Putesch**, *ca. adj.* Indecorós, Descocat. **Putesco**.
- Putineig**, *m.* Manoseo.
- Putinejament**, *m.* **Putineig**.
- Putinejar**, *v. a.* Ajar, Manosear.
- Putinejat**, *p. p.* Ajado, Manoseado.
- Putiner**, *a. adj.* Porch. Cochino, Puerco, Suclo.
- Putinerament**, *adv.* Cochinamente, Suciamente.
- Putineria**, *f.* Bruticia. Sociedad, Porqueria.
- Putiners**, *m. pl.* *Vulg.* Dits. Los dedos.
- Putot**, *a. f.* *Ter. despr.* Mala mujer, relajada.
- Putredinal**, *adj.* Que corromp. **Pudridor**.
- Putrefacció**, *f.* Corrupció, Malafetor. **Putrefacción**, Hediondez, Hedor.
- Putrefacte**, *a. adv.* **Putrefacto**.
- Putrefactiu**, *va. adj.* Que pot produir putrefacció. **Putrefactivo**.
- Putreficar**, *v. a.* **Corromper**.
- Putreficarse**, *v. r.* **Corromperse**.
- Putreficat**, *da. p. p.* **Corromplido**.
- Putridesa**, *f.* **Putridez**, **Corrupción**.
- Putriditis**, *f.* *Med.* Estat patològich de les febres infeccioses. **Putriditis**.
- Putrilach**, *m.* **Purulencia** de la desorganisació gangrenosa. **Putrilago**.
- Pútrit**, *da. adj.* **Pútrido**.
- Putxinell**, *m.* **Titella**. **Prochinaela**. || **Fer els putxinells**. *fr.* Hacer el necio.
- Putz**, *m.* **Pujo**.
- Putxot**, *Geog.* Veïnat de Castellnou de Bages, prov. de Barcelona.
- Puy**, *m. Ter.* **Puig**, **Cúspide**.
- Puy**, *Geog.* Lloch de la Baronia de Rialp, prov. de Lleida.
- Puyoremat**, *Geog.* Caseriu del bisbat de Lleida, prov. d'Osca.
- Puyladé**, *f. Ter.* **Aigüera**, **Fregadero**.
- Puylané (Coll de)**, *Orog.* A la ratlla fronterica de França, enlairat 2010 metres. || — (**Tuch de**). A la Vall d'Arán, aprop del coll del meteix nom.
- Puyornet**, *Geog.* Caseriu de Cornudella, bisb. de Lleida, prov. d'Osca.
- Puyorens (Coll de)**, *Orog.* Enlairat 1931 metres al N. O. de Porté a la Cerdanya francesa.
- Puyo**, *Geog.* Caseriu de Salardú a la Vall d'Arán. || — **Albo (Pales de)**. *Orog.* Cimalls de la conca superior del Valarties, a la Vall d'Arán.
- Puyolameletg**, *Geog.* Caseriu de Canejau, prov. de Lleida.
- Puyol Safont (Agustí)**, *Biog.* Escriptor contemporani, ferm catalanista, erudit historialre y poeta inspirat. Era rector d'Alp, y va esserho de Bolvir, morint al any 1903. Apart de les seues belles composicions, havia escrit una erudita monografia, comprent biographies de cerdans ilustres. Va ésser un dels rossellonenchs que més s'afanyaren en fer reviuir la historia y les lletres de la seua regió.
- Puyolo**, *Geog.* Prop de Salardú, a la Vall d'Arán, prov. de Lleida.
- Puyosa (La)**, *Geog.* Caseriu del

terme de la Terra de Claramunt, prov. de Barcelona.

Puys (Coll dels). *Orog.* Als llin-dars de la Vall d'Arán ab Aragó.

Puytel. *Geog.* Poble anexe al de Arén, a la prov. d'Osca, bisb. de Lleida.

Puyvalador. *Geog.* A la Catalunya francesa, depart. dels Pirineus Orientals, cantó de Montlluís, bisbat de Perpinyá.

Puyvert. *Geog.* Poblet del bisbat de Lleida, prov. d'Osca, terme d'Aler.

XXXVI

LAS
Provincias de España
DESCRIPCIÓN GRÁFICA FÍSICA Y POLÍTICA DE LAS MISMAS

POR EL DOCTOR

D. Modesto Hernández Villaescusa

El estudio de la Geografía está hoy considerado como el más fundamental de los conocimientos humanos y, en cierto sentido, como la base de todos ellos. Este interés crece de punto cuando la ciencia geográfica se contrae á la descripción del país ó región en que hemos nacido y á la que amamos como madre generosa que nos alimenta con sus fuerzas naturales, nos recrea con la espléndida manifestación de sus bellezas y nos alienta con el grato recuerdo de sus glorias.

Teniendo esto en cuenta, hemos dotado nuestra notable y rica colección de Manuales con uno destinado á dar á conocer la geografía especial de nuestra nación, titulada LAS PROVINCIAS DE ESPAÑA, *su descripción gráfica, física y política*, por el Dr. D. Modesto Hernández Villaescusa. Más que Manual, es una obra de empeño, que consta de 384 páginas de nutridísima lectura, escrita por un método nuevo, que considera á cada provincia como un ser especial, describiéndola completa y detalladamente en su aspecto físico (*situación, límites, extensión, configuración horizontal, configuración vertical, orografía, hidrografía, el país, el clima*), y en su aspecto político (*la población con la raza, la cultura, la riqueza pública, la agricultura, la industria, el comercio, las vías de comunicación, la organización administrativa, la capital y las poblaciones importantes*). Cada provincia va ilustrada con una representación gráfica de la misma en una preciosa lámina que contiene un mapa, el escudo de la provincia, los tipos del país, el retrato del hombre más ilustre, vistas de monumentos y representaciones de su agricultura, industria y comercio. Precede á la obra un estudio sintético de España física y política, muy propio para el estudio elemental geográfico de nuestro país, y en el desarrollo de la obra encontrarán todos los amantes de los estudios geográficos, lo mismo que nuestros alumnos de Geografía, en sus distintos grados, cuantos datos, sujetos á rigurosa unidad, puedan apetecer para formarse un concepto completo y acabado de la Geografía de España.

Precio, 2'50 pesetas.

Plantas Medicinales

por D. Blas Lázaro é Ibiza

Catedrático de Botánica Descriptiva en la Universidad Central

Tiende esta obra á vulgarizar un género de conocimientos que desde los tiempos más antiguos es objeto de constante aplicación y de los que no existe ningún tratado popular en español. Inclúyese en ste las especies vegetales de nuestro país que ejercen acción verdaderamente medicinal y aquellas que, perteneciendo á floras exóticas, ofrecen hoy mayor interés. Indícanse los nombres vulgares y científicos, los caracteres distintivos, la época de floración, el área de vegetación y las virtudes medicinales de cada especie.

Dado el carácter de este género de obras, nuestro Manual de PLANTAS MEDICINALES está escrito en un lenguaje lo menos técnico posible, fácil de comprender aún por las personas no iniciadas en las ciencias naturales y médicas. Figura también al principio de la obra un brevísimo vocabulario que expresa claramente la significación de las contadas voces técnicas que no ha sido posible eliminar.

El Manual está escrito en forma de Diccionario, ordenado con arreglo á los nombres vulgares de las especies, disposición práctica que permite hallar fácilmente los datos correspondientes á una planta determinada. Al texto acompañan numerosas figuras intercaladas que facilitan notablemente el reconocimiento de las especies importantes. Reune, pues, todas las condiciones que pueden hacerle recomendable al público y útil para toda persona ilustrada ó curiosa.

Precio, 2^o50 pesetas.

* BIBLIOTECA MANUALES - SOLER *

XLII - XLIII

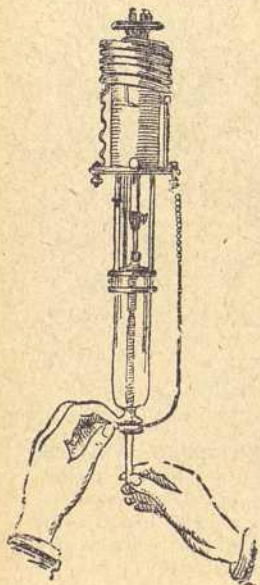
A B C

DEL

Instalador y Montador Electricista

por D. Ricardo Yesares Blanco

Ingeniero Electricista, Miembro titular de la Sociedad internacional de electricistas de París, ex-Director de la Revista profesional «La Industria Eléctrica», ex-Director técnico de la fábrica de Electricidad de Tetuán y Madrid, etc., etc.

El **A, B, C**, como su nombre lo indica, es una verdadera cartilla del obrero electricista, en la que ha tratado el autor de poner al alcance del menos entendido en la materia todos los conocimientos necesarios para poderse dedicar a la profesión de electricista.

Sin olvidar la teoría, pero una teoría explicada con precisión y claridad, el autor ha cuidado más que nada la parte práctica, con el objeto de que, estudiada ésta con detenimiento, se puedan coger las herramientas y realizar un trabajo con la seguridad y pericia del que está acostumbrado a ello.

En los dos tomos de que consta la obra encontrará el lector, tratados uno por uno, todos los casos en que tiene que intervenir el obrero, tanto en las instalaciones privadas como en el montaje de centrales, y una explicación clara de cuantos aparatos tiene que manejar y manera de hacerlo.

En fin, tenemos la seguridad de que el **A, B, C del Instalador y Montador Electricista** es la obra más completa y más adecuada de las publicadas hasta el día para uso de los obreros y de aquellas personas que desean adquirir, sin profundizar en esta nueva rama de la ciencia, algunos conocimientos que aplicar luego en sus industrias ó en sus distracciones.

Dos tomos, 2'50 pesetas uno.

Medicina Doméstica

Guía para los primeros auxilios
en casos de enfermedades apremiantes

Y EN LOS

ACCIDENTES DESGRACIADOS

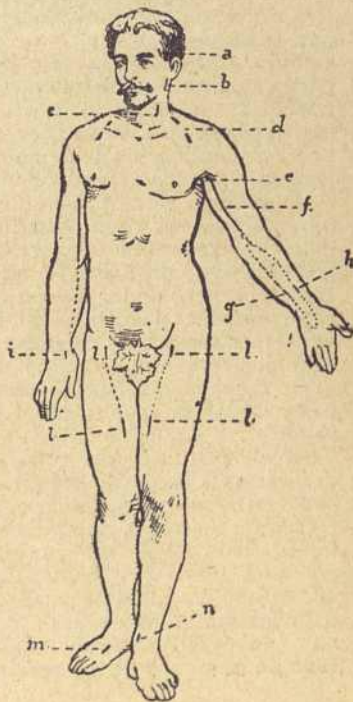
por D. Alfredo Opiso

ex-Médico de Sanidad de la Armada y de Hospitales, Individuo
de varias Academias, Premiado con dos menciones honoríficas por la
Real Academia de Medicina y Cirugía de Madrid

El título de la obra, sin embargo, abarca sólo una parte del contenido del libro que viene á ser una completísima guía para atender á los **socorros de urgencia**, así en casos de **enfermedades**, como de **accidentes**, aparte de una utilidad permanente en concepto de verdadero **Manual de la enfermera**.

Concebida y planeada la obra en un sentido eminentemente práctico, no vacilamos en asegurar que reúne todas las condiciones necesarias en un libro de vulgarización, lo mismo en lo referente al lenguaje y el tecnicismo que en la distribución de las materias, á cuyo objeto se ha adoptado el orden alfabético, como el más indicado para la fácil consulta de lo que se busca.

Precio, 2 pesetas.

XLV

Contabilidad Comercial

por José Prats y Aymerich

Doctor en Ciencias

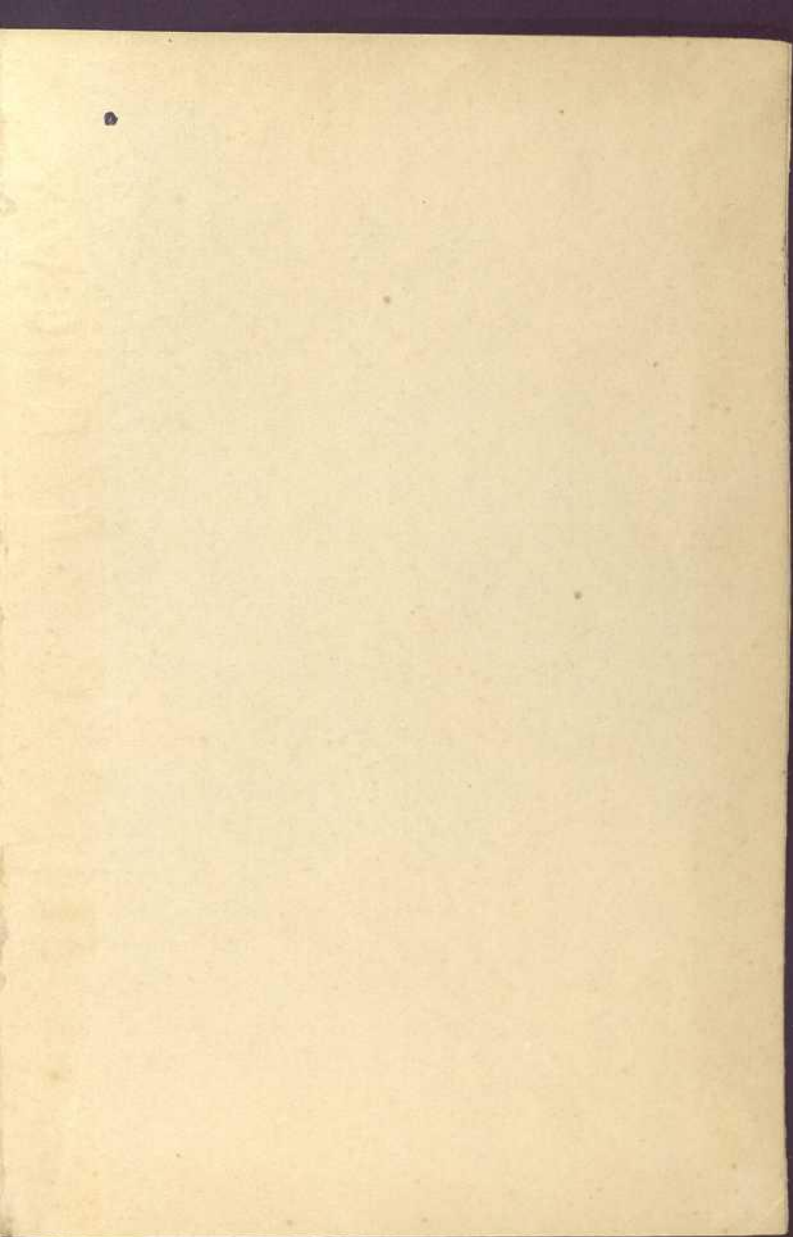
Catedrático

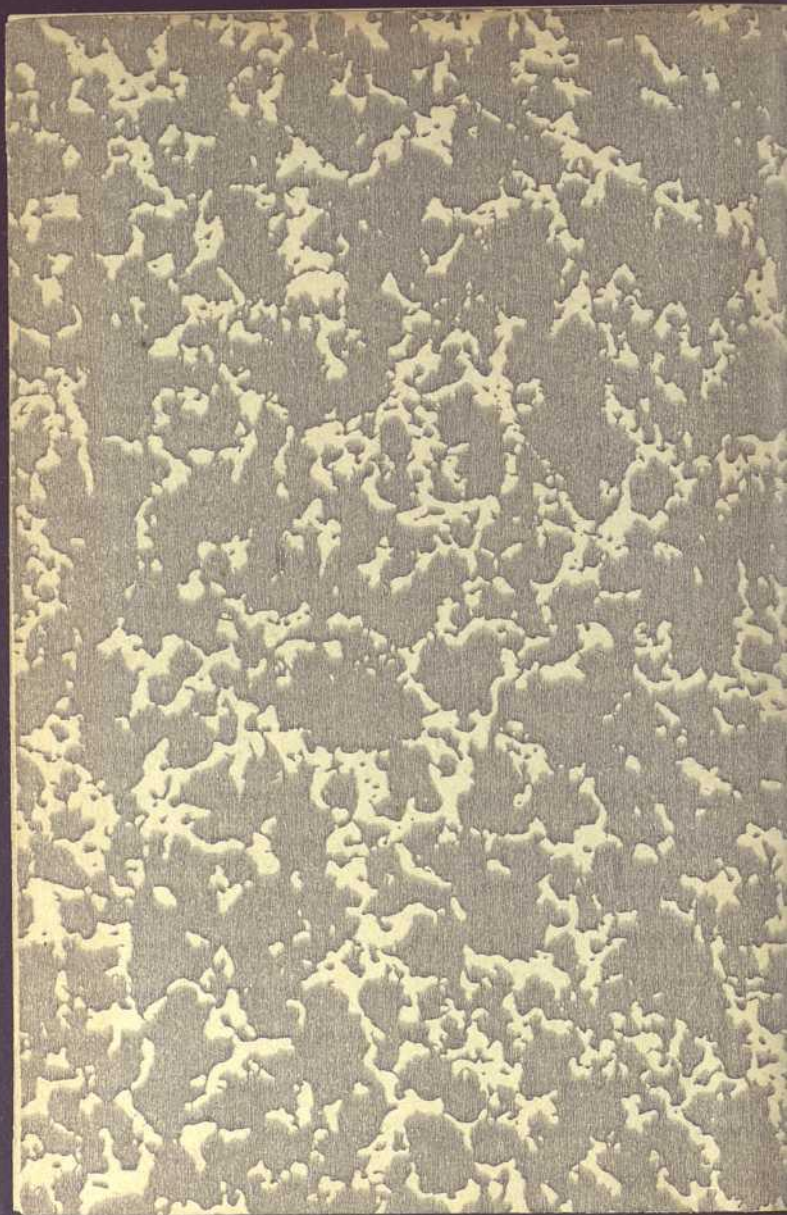
Á pesar de ser numerosos los tratados que de Contabilidad se ocupan, existen muy pocas obras que por su forma y su extensión satisfagan los legítimos deseos del que al adquirirlas se propone conseguir, con su lectura ó estudio, aquella suma de conocimientos indispensables para regentar con lucimiento las oficinas de una industria ó de un comercio, y prueba de ello es el que cada día se ponen á la venta nuevos libros que traten de tan universal aplicación de la matemática, fundamento indispensable de toda especulación mercantil ó industrial.

Al publicar este Manual, nos proponemos ofrecer al público una obra que permita con su simple estudio adquirir sólidamente los conocimientos indispensables para poder llevar con éxito los libros de cualquier casa de comercio, pero de tal manera que, siguiendo un método rigurosamente científico, el hombre de ciencia podrá satisfacer sus deseos de encontrar demostrados los procedimientos contables, mientras que aquel que no posea gran preparación podrá prescindir de las demostraciones y llegar en poco tiempo á ser un verdadero *tenedor de libros*.

Al efecto, no hemos reparado en sacrificio alguno, y presentamos la parte práctica, que sigue á la teórica, con verdadera novedad tipográfica, pues los libros comerciales aparecen en ella con papel rayado, como los libros oficiales, de tal manera que no ofrecen la más pequeña diferencia con los libros que se utilizan en las oficinas de las casas de comercio.

Forma un volumen de 16 × 11 centímetros y 288 páginas, con un Apéndice conteniendo la **contabilidad simulada de una casa de comercio**. Precio, 3 pesetas

EMPUÉS
—
DICCIONARI
CATALÀ-CASTELLÀ
III

FA

6.843/3